

THEOLOGIA
PATRUM
SCHOLASTICO-DOGMATICA,
TOMUS SEXTUS.

THEOLOGIA PATRUM
SCHOLASTICO-DOGMATICA, SED MAXIME POSITIVA,

AUCTORE R. P.

ANTONIO BOUCAT BITURICO,

Ordinis Sancti Francisci de Paula Religioso, Provinciæ Franciæ Professo atque Alumno, & veterano apud Parisios in sacra Theologia Professore.

TOMUS SEXTUS,

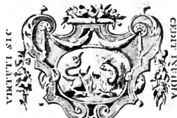
DE SACRAMENTIS TUM IN GENERE, TUM IN PARTICULARI, In quo diversa antiquitatis, Ecclesiæ Orientalis & Occidentalis, pro astruendis Sacramentorum Dogmatibus, monumenta referuntur: cum resolutione Casuum conscientiæ in hac materia occurrentium, & Appendice Ritualium D. Launoji, Sorbonici quondam Doctoris.

PARS PRIMA, & SECUNDA.

EDITIO PRIMA VENETA

accuratior & emendatior.

VENETIIS, MDCCXXXVI.

Apud PETRUM BASSALEAM

In Via S. Bartholomæi sub Signo Salamandræ.

SUPERIORUM PERMISSU, ATQUE PRIVILEGIO.

PRÆFATIO.

FONTES aperit nobis Salvator, quibus tum effrænatos mentis æstus temperare, tum fœtidas animæ sordes abluere; tum etiam justitiæ laudabilem sitim explere valeamus. Sitientes invitat, & pro ratione sitis, pro gustuum varietate, modo lac, modo aquam, modo vinum indiscriminatim largitur. Lac præbet incipientibus, ut videntes quam sit suavis Dominus, inanes mundi illecebras abnegare non desinant: Aquam fundit pœnitentibus, qua eorum abstergit peccata: Vinum denique dat perfectis, ne deficientes in via, bene cœpti operis fructum, vel mentis instabilitate, vel laboris tædio, vel etiam tentationis impetu, amittant.

Sed nimis allicit fons Eucharisticus ex quo omnis saporis dulcedo percipitur. Et vero alibi gratiarum rivuli veluti per canales in nos effluunt; hic vero fons ipse porrigitur, dicente Propheta Isaia 12. *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris*. Hinc, in hoc mirabili Sacramento habemus & salutem, & Salvatorem; lumen & ipsum solem; vitam & vitæ auctorem; meritum & principium meriti; ita ut illud cujusdam Patris usurpare possimus, quantus Filius in Patre, tantus in utero Virginis; quantus in utero Virginis, tantus in ore, pectoreque Fidelis.

Etenim accedentes non tantum mensa sua cibare dignatur Christus, sed & corpore suo pascit, ipse conviva & convivium. Nec mirum: amor divinus in hoc sacratissimo fonte, ut verbis Tertulliani utar, (*a*) *sublimatus* est *in consummationem*. Consummatur plane divina Omnipotentia, quæ plus dare non potuit, memoriam faciens mirabilium suorum, quando misericors, & miserator Dominus escam dedit timentibus se: consummatur Sapientia, quæ plus dare nescivit, totum claudens in exiguo, cum ædificans sibi domum, miscuit vinum, & posuit mensam: consummatur Amor ipse, ultra progredi non valens, nam cum dilexisset suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos.

(*a*) *Lib. advers. Jud*, *c*. 14.

Quis fontem sigillis septem signatum, nobis aperiet? Angelicus Doctor sanctus Thomas, quo ducente nemo cæcutit: quo loquente, lingua vel ipsorum infantium diserta evadit: quo docente, quilibet cuncta scrutatur, etiam profunda Dei.

Animus erat juxta ordinem in præfatione primi voluminis, de Deo uno, ejusque attributis jam delineatum prælo mandare tractatum de Deo trino, de Deo Creatore & Præmotore, sed multorum votis annuere cupientes, hunc de Sacramentis (tum in genere, tum in particulari) ceteros, isto absoluto, absque mora exhibituri, præoccupamus.

Tractatum sane non jejunum, sed omnibus numeris pro modulo nostro absolutum, exhibemus. Ne quid vero expectationi alienæ desit, celebriores dogmaticæ & positivæ Theologiæ partes, semotis inutilibus quæstionibus, pari methodo & soliditate ibi discutimus.

Inter omnes eminent splendidæ pro qualibet Sacramenti essentia astruenda dissertationes, in quibus quid de fide tenendum, tanto argumentorum pondere ostenditur & probatur; ut non remaneant validæ in ore iniqua loquentium redargutiones. Quæ omnia in uno volumine quatuor in partes diviso concluduntur.

In prima parte fuso calamo omnium oculis subjicimus: Primo, quæ Sacramentorum spectant existentiam in genere: Secundo, quæ materiam & formam in communi: Tertio, quæ, causalitatem vel physicam, secundum nostram Angelicam Scholam, vel moralem tantum juxta quorumdam Congruistarum placita: Quarto, quæ, intentionem requisitam pro debita Sacramentorum confectione: Quinto, quæ, ministri probitatem, ubi de celebri controversia inter Stephanum I. & Cyprianum ac Firmilianum; tum de Concilio, quod sanctus Augustinus adversus Donatistas urget, agimus. Demum, quæ numerum septenarium Sacramentorum respiciunt, contra Protestantes omnibus traditionis monumentis roborata ultro tradimus; cui accedit Orientalis Ecclesiæ tum vetustioris ad Cyrillum usque Lucarem, tum recentioris, ab isto scilicet ad nostra usque tempora, consensus. Quibus absolutis, contunduntur Ministri Smith spicula, eliduntur que ceterorum

Pro

Proteſtantium, retorto telo, argumenta, oſtendendo ſcilicet, exquiſitis & omni acceptione dignis rationibus eamdem, Eccleſias, quas Heterodoxi nunc occupant, ante prætenſam reformationem tenuiſſe fidem. Neque vero Ambroſium, & Bernardum omittimus, quos ab hoc ſeptenarii Sacramentorum numeri dogmate nuſquam diſceſſiſſe, ibidem probatur.

In altera parte ne fidei dimittamus hoſtes, qui Sacramentorum numerum omni, quam ſibi patere via exiſtimant, eorum temerando eſſentiam, itidem exſufflare conantur, calamum de novo pro virili contra eos acuimus, probando quodlibet Sacramentum veram Sacramenti naturam ſibi vindicare, quod irrefragabilibus aſtruimus argumentis, ut ſeptenarius Sacramentorum numerus inconcuſſe ſervetur.

Baptiſmi eſſentiam & neceſſitatem abſolutam pro æterna ſalute aſſequenda, eo loci contra Manichæos, Flagellantes, Anabaptiſtas & Socinianos, tum Scripturæ, tum Patrum & Conciliorum auctoritate ſtabilimus.

Confirmationem veteribus monumentis omni exceptione majoribus munitam exhibemus, quibus accedunt Eccleſiæ Orientalis tanta teſtimonia, ut cuilibet legenti pateat, Miniſtrum Dallæum fidem hujus Sacramenti variis in libris tentantem, cauſa profus cadere.

Simili auctoritatum argumentorum apparatu, realitatem corporis & ſanguinis Chriſti in ſanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento defendimus in viginti quinque circiter ſectionibus, ubi dogma Catholicum probatur: Primo quidem ex Scriptura ſacra juxta ſanctorum Doctorum interpretationem: Secundo, ex Conciliis: Tertio, ex traditione Patrum: Quarto, ex Eccleſiis Orientalibus, quæ ab ipſo vagiente Chriſtianiſmo ad nos uſque iſtam propugnavere fidem: Quinto, ſpecialiter ex Patribus primorum ſæculorum, quorum loca aut duriora, aut obſcuriora variis diſſertationibus ſeu articulis per clariora dilucidantur, & ad veritatis metam objectionum ſolutione perducuntur: Sexto, validiſſimis rationibus præſentia realis oſtenditur. Eodem ferme argumentorum pondere tranſubſtantiationem, & Chriſti in Sacramento Altaris permanentiam defendimus; deinde vero Sacrificii in Miſſa verita-

tem, & hoc antiquissimis optimæ notæ manuscriptis &c.

Tum Sacramenti Pœnitentiæ naturam explicamus, explicatam vero probamus ostendendo quænam sit Clavium potestas, eamque omnium sæculorum usu & possessione firmatam tradimus. Sed ne quis ad Spiritum erroris attendens, existimet se absque Sacramentali confessione, & seclusis arduæ Pœnitentiæ secundum prudentiam Confessoris impositis laboribus esse ab omni reatu culpæ & pœnæ absolutum, exquisitis argumentis utriusque momenti necessitatem demonstramus.

Extremam-Unctionem a Christo Domino institutam & a S. Jacobo promulgatam, verum esse novæ legis Sacramentum propugnamus: Primo quidem constanti omnium ætatum traditione, tum Ecclesię Orientalis & Occidentalis consensione, inprimis usu perpetuo nedum universalis, sed & cujuslibet Ecclesiæ particularis; in quorum probationem libros Ecclesiasticos Græcorum & Latinorum, manuscripta, & D. Launoji Ritualia proferimus, ut Lutherani & Calvinistæ intelligant, Ecclesiam Romanam non exhibere in hac pro ægrotis cæremonia, unctionem vacuam & mendacem, sed vere ipsa unctione gratiæ & Spiritu sancto refertam.

Pro Ordinis Sacramento adversus Hæreticos obstrepentes, defendendo adducimus libros Dionysii de Ecclesiastica Hierarchia, Liturgias veteres & recentiores, Sacramentarium S. Gregorii Papæ Concilium III. & IV. Carthaginense & alia permulta, ex quibus omnibus Ordinationem sacramentalem, primo Ministrorum, deinde vero Presbyterorum & Episcoporum probamus.

Non absimilibus demum argumentis Matrimonium quod Latini Nuptias, Græci vero Coronidem, seu Coronam vocant, verum esse novę legis Sacramentum ostenditur.

Tertia pars varias complectitur dissertationes de materia & forma Sacramentorum, de eorum institutione, necessitate, effectibus, Ministris, de tempore quo Christus manducavit Pascha & ipsi manducaverunt Judęi, de disceptationibus circa istud momentum inter Victorem primum & Asiaticos, de potestate Diaconorum, Presbyterorum & Episcoporum: de consensione Ecclesię Gręcę cum Latina pro omnibus quę spectant intemeratam Sacramentorum,

torum in materia & forma essentiam, ac tandem de Rituum necessitate ac convenientia,

In quarta parte fusus est sermo de dispositionibus ad Sacramenta digne vel conficienda vel suscipienda requisitis, tum de Ritibus in particulari.

Pro coronide, difficultates seu conscientiæ casus, qui possunt contingere circa quodlibet Sacramentum, proponuntur, discutiuntur & solvuntur, sicque in hoc accurato Sacramentorum omnium tractatu, habebit Fidelis quid credat, Minister quid doceat & recte faciat, Controversista quid vel astruat vel debellet; omnes quid in gaudio ad salutem æternam assequendam hauriant e fontibus Salvatoris.

Quia vero auctor Diarii Parisiensis in criticis observationibus de Doctorum operibus mense Januario anni 1723. quædam a veritate prorsus aliena circa primum Theologiæ nostræ volumen, ubi de Attributis tum in generali, tum in particulari egimus, scripsit, id mei muneris esse puto ab insulsis dicteriis Theologiam hanc, nedum a Galliarum Doctoribus, sed & exteris nationibus Catholicis, immo & a summo Pontifice Clemente XI. felicis recordationis prælaudatam, uti ad Hæreticos debellandos utilissimam, vindicare.

Quatuor inprimis in Diario supra memorato observantur. Primo quidem ejus auctor ægre admodum fert quod quæstiones, de medio, in quo Deus ab æterno prænoscit futura contingentia, & de prædestinationis motivo in utramque partem, tractentur. Secundo, quod sententiis Scripturæ, Patrum traditioni magis affinibus Theologiæ laudatæ scriptor se inhærere non declaret, quasi a sententia divi Augustini non nihil velit discedere. Tertio, quod scientiam mediam tametsi scholæ Thomisticæ oppositam doceat. Quarto, eumdem frustra gloriari se esse Divi Thomæ, ejusque scholæ discipulum, quippequi præmotionem physicam a Theologis Thomisticis inter omnia celebratam, abjicere videatur.

Primo: Leviora fateor adversus me Diarium complecti, quæ absque alternata responsione evanescunt, cum unicuique ex jure licitum sit, quamlibet, salvo fidei dogmate, Catholicam propugnare sententiam, ut liquido constat ex decreto Clementis VIII. Papæ. Cum vel ipsi etiam Regii Professores Sorbonici, sen-

ten-

tentiam quandoque congruistarum, ad suum nutum doceant: sed unum opiniones in utramque partem exhibere potissimum me movit, quod hoc non modicum cedat in utilitatem Doctissimorum Baccalaureorum, quibus ex officio incumbit ad exercitationem Licentiæ quaslibet in Thesibus in utramque partem impugnare sententias, in qua quidem Palæstra plurimum affulget quanta sit in congressu disputantis ingenii acies, & pro cunctis discutiendis animi universalitas. His omnibus accedit sapientissimorum Doctorum quos super hoc consuluimus jucunda consensio; inter quos unus celeberrimus professor Academiæ Duacensis enixe nos monere dignatus est, quatenus, eadem methodo, ubi postulabit materia, quæstiones eliquare pro cœpto more satageremus, ea tamen condisione, ut omnes diversarum Acedemiarum opiniones absque livore fideli calamo tractarentur, ne una, ad alteram quæ magis arridet roborandam, infirma & quasi contemptibilis abjiceretur: quod dubio-procul nec in primo volumine, nec in ceteris subsequentibus contigisse, vel Lector animadvertet, cum animus sit, & viros eruditione percelebres, & eorum, salvo fidei dogmate, sententias venerari, relinquendo unicuique licentiam seligendi eam, quam voluerit.

Secundo, gratis subjicit Diarii auctor gravissimas Theologiæ quæstiones juxta fidei regulas, & potissimum, tum Scripturæ, tum Traditionis auctoritate celebrandas esse: sed quæso, quis hanc fusiori calamo, quam nos, adimplevit provinciam? Quot dissertationes primi voluminis juris publici jam facti, tot rei assertæ argumenta. Revera quidem in dissertatione de existentia Dei, Epicurum, Hermogenem, Synenses, Spinosam, & ceteros hujus furfuris Atheos, tanto probationum pondere debellavimus, ut nullus quantumvis impius, si cuncta legat, & æqua lance discutiat, systema Moysis de Deo Creatore impugnare non audebit. In Tractatu de Deo invisibili & visibili omnes positivæ Theologiæ partes sic enucleatæ apparent, ut Millenariorum somnia cito evanescant: ad metam vero fidei, Ambrosii, Hilarii, Augustini, Bernardi, & Joannes XXII. opera absque negotio dilucidata, perducuntur; tum existentiam Purgatorii exquisitis Ecclesiæ Latinæ & Græcæ monumentis stabilitam; dogma vero de visione Dei Justorum animabus queis nihil superest purgandum, cito citius concedenda, Traditione a Christo

nato

nato ad nostra usque tempora suffultum videt Lector.

Tertio, quid de tertia parte memorem? Nonne varia de futuris contingentibus systemata elaborata, & fideli methodo primum concinnata, tum absque dissimulatione diss. 3. de scientia cond. a pag. 26. usque ad 59. probata sunt? Nonne concordia libertatis cum præscientia divina secundum cujuslibet Scholæ Catholicæ opinionem, & principia suaviter simul & fortiter, sicut explicata, sic ad Heterodoxorum confusionem, utinam & ad conversionem usque, demonstrata est? Ibidem diss. 4. a pagina 59. usque ad 148. Nonne & libertatis essentiam sub præscientia Dei & gratia quantumvis efficaci juxta S. Augustinum Doctorum aquilam, clare ostendimus? Sed quoniam nonnulli sancti Doctoris loca in adulterinum trahunt sensum; idcirco librorum polemycorum a sancto Præsule elucubratorum appendicem eo loci tradidimus; & pag. 202. in speciali articulo, Augustinum gratiæ actualis materiam ad metam fidei tractantem & docentem induximus? in primis gratiarum vere sufficientium, quibus homo & potest resistere, & sæpius etiam de facto resistit, simul & efficacissimarum fusam seriem ex diversis sancti Præsulis operibus excerpsimus, ne quis S. Doctorem gratiam efficacem cum exclusione sufficientis in nostro statu admisisse putaret? Tum Tract. de voluntate Dei, S. August. sicut pro necessitate gratiæ, sic & pro ejus efficacitate audiendum esse, sect. 2. pag. 77. 78. &c. fidenter exposuimus: atque vero ejus doctrinam de gratia Mediatoris a Patribus priorum sæculorum mutuatam, ad nos usque per Sanctos subsequentium sæculorum Doctores transmissam diss. 3. de vol. Dei art. 2. sect. 1. & 2. Demum suavem cum libertate concordiam ex sancto Doctore, tract. de scientia Dei, diss. 4. puncto 8. & 9. efficacissimis rationibus probamus. Qui quidem articuli sic inscribuntur. *Punctum octavum: Augustinus cunctam gratiæ actualis materiam, ad metam fidei pari facilitate, soliditate, profunditate, immo & claritate, pertractat.* Rursus, *Punctum nonum: S. Augustinus circa palmares de gratia actuali difficultates, fidelis sui ipsius interpres est.*

Quarto, non nihil cæcutire Diarii auctorem quis non videbit? cum ait Theologiæ Patrum scholastico-positivæ architectum docere scientiam mediam, & inter diversas annumeratas Theologorum opiniones nequidem subnotasse, quænam sit Scripturæ sacræ & traditioni

ditioni magis affinis: utrumque enim falsissimum ex textibus Lector stupens animadvertet. Equidem scripsi dari scientiam mediam, sed in sententia quorumdam Congruistarum. Sic enim habetur diss. 3. de scientia Dei, art. 3. pag. 526. col. 1. *Articulus tertius: Utrum Deus cognoscat futura contingentia conditionata per scientiam mediam? Conclusio. Deus cognoscit futura conditionata libera per scientiam mediam secundum Theologos Societatis Jesu: & de facto datur juxta illorum sententiam talis scientia.*

Alterum vero improperium a facti veritate longe etiam recedit; articulo quippe sequenti meam Thomisticam propono opinionem his verbis pag. 536. *Articulus quartus: Utrum Deus cognoscat futura conditionata in decretis independenter a scientia media? conclusio. Deus cognoscit futura conditionata in decretis independenter a scientia media. Hæc sententia videtur magis consona & Scripturæ & Patribus.* Tum istam nostram omni argumentorum genere pro virili probare satagimus: postea vero a pag. 542. usque ad 556. difficultates excerptæ, primo, ex Scriptura sacra; secundo, ex ipso Divo Thoma; tertio, ex sanctis Patribus; quarto, ex variis rationibus; quinto, ex prætensa læsione sanctitatis, proponuntur & solvuntur: quæ cuncta dum referimus, contrariis Catholicorum opinionibus labem inurere, vel minimum quidem non intendimus. Jam viri cordati intelligant, absque fundamento auctorem Diarii in nos insurrexisse.

Quinto, nec felicior & veracior iste est, quando, secluso examine, pronuntiat Theologiæ auctorem a schola Angelica secedere. Hujus dicterii falsitas se prodit ex iis, quæ modo diximus; & hoc ipsum patet ex Præfatione, ubi cuncta, duce S. Thoma, nos dicturos & scripturos testamur; immo, non sine magno animi jubilo in hoc gloriamur. De hac eadem scholæ Angelicæ professione multus est sermo diss. 4. tractatu de scientia Dei sect. 7. pag. 122. col. 2. quam renovamus; ibi enim libertatem cum præscientia Dei innixa decretis præmoventibus consociantes, sic scribimus: " Item schola Thomistica quam ex præcepto repetito Capitulorum generalium sequimur, sicut in defensione fidei in variis Conciliis generalibus nulli fuit secunda, ita nec in concordanda libertate cum præscientia fuit, & erit posterior, exosos siquidem semper habuit omnes Hæreticos &c. "

Quid

Quid plura commemorem? Ex tribus potissimum opinionibus Angelicam scholam dignosci probamus. Primo quidem ex præscientia Dei decretis præmoventibus innixa, quam propugnat. Secundo, ex gratia per se efficaci quam defendit. Tertio demum, ex præmotione physica, quam ad actus physicos & morales ordinis tum naturalis, tum supernaturalis uti necessariam docet. Quod primum asseramus, ex dictis liquet: De secundo momento non unum est argumentum, maxime in appendice operum Polemycorum S. August. ubi passim loca S. Præsulis pro gratia per se efficaci subnotavimus. Iner omnium sit iste S. Aug. textus diss. 2. de conc. lib. cum decretis præmov. ex c. 8. l. de corr. & gr. excerptus. *Adjutorium .... Innocentiæ, quod desereret Adam cum vellet, & in quo permaneret, si vellet; non quo fieret ut vellet. Hæc prima est gratia quæ data est primo Adam: sed hæc potentior est in secundo Adam. Prima est enim qua fit, ut homo habeat justitiam si velit: secunda ergo plus potest; qua etiam fit ut velit; & tantum velit, tantoque ardore diligat, ut carnis voluntatem contraria concupiscentem voluntate Spiritus vincat*. Hæc autem subjicimus: "Nostri Thomistæ, & alii permulti hac „ utuntur S. Augustini auctoritate, ut gratiam esse per se efficacem demonstrent.„

Rursus ibidem puncto 8. pag. 106. col. 1. habetur: "Num gra- „ tia sit per se efficax vel per consensum voluntatis humanæ gratia „ aliqua jam præventæ? Disputant Theologi etiam de mente S. „ Augustini circa illud momentum: Nos vero Thomistæ cum multis „ aliis omni exceptione majoribus contendimus, eam esse S. Do- „ ctoris opinionem, videlicet, gratiam Christi esse per se efficacem.

Jam si de præmotione physica loquamur, non est relictus ambigendi locus, eam, nos pro nostra opinione vindicare, ut legenti patebit diss. 3. de scientia conditionatorum decretis præmoventibus innixa: eo quippe loci art. 4. argumentis validissimis ex SS. Augustino & Thoma depromptis physicam præmotionem defendimus. Tum diss. 4. de voluntate Dei sect. 7. adhuc ex professo a pagina 122. usque ad 147. idem propugnamus, & fusissimo calamo objectiones adversus illam præmotionem pag. 139. & sequentibus juxta omnium etiam rigidiorum Thomistarum mentem diluimus. Ecce titulus: *Responsiones*

nes secundum rigidiorum Thomistarum opinionem , ad ea quæ objiciuntur contra præmotionem physicam in momento, seu negotio libertatis servandæ. Hanc eamdem celebrem de præmotione physica, sed suavi, & libertati humanæ consociata quæstionem ex professo discutimus , discussam vero omni auctoritate & ratione munitam tradimus in Tractatu de Deo Creatore & præmotore quem incunctanter suo ordine juris publici faciemus. Ex his omnibus liquet quantum a veritate aberraverit in iis omnibus quæ contra nos scripsit Diarii auctor , cui ex officio incumbit, tum ad exaltationem sanctæ Matris Ecclesiæ, tum ad nominis Gallici gloriam non citra fundamentum nostri florentissimi regni auctores perstringere, sed potius defendere, fovere & ad laborandum sicut virum doctum & probum decet, stimulare.

Neque etiam lectori mirum videri debet, si S. Thomę firmiter insistens vestigiis, ejus tamen Summę in exarandis Theologię nostrę scholastico positivę quęstionibus, adamussim non sequar ordinem: Norunt enim omnes non eumdem esse, vel apud eumdem ipsum Angelicum Doctorem in omnibus suis operibus; alius enim est in quęstionibus disputatis , alius in libris Sententiarum , maxime in quatuor contra Gentiles. Quandoquidem in primo de Attributis Dei , in secundo de creaturis , in tertio de fine ultimo, & iis quę finem spectant, in quarto vero, relictis creaturis, ad Deum trinum convertit orationem : Postea de Incarnatione, & Sacramentis agit; cum tamen in Summa, completis, quę Deum unum spectant, immediate post de Trinitate tractet, tum de Angelis & ceteris creaturis. Quidni igitur nostros tractatus sic dirigere fas erit . Primo quidem de Deo uno, Trino , Præmotore ; tum de Incarnato , ac tandem de gratia Mediatoris , de actibus humanis, de Ecclesia , &c. Maxime vero cum prius sit Deum incarnari , quam gratiam nobis promereri , & Ecclesiam fundare .&c.

MONITA.

Ut cuncta accurate tradita affulgeant, omnia tum Scripturæ, tum Conciliorum, & Patrum loca prius ad fontes probavimus, quam scripsimus. Ex veteribus editionibus optimæ notæ multa excerpsimus, pro ceteris vero quæ ex recentioribus hausimus, indicatur editio. Unum præ ceteris observandum est, quandoque versiones Patrum Græcorum inter se non nihil discrepare, sed inde non inferendum, locum aliquem in hoc opere Theologico assutum esse, sed si quæ est alia apud Lectorem versio diversa ab illa qua usi sumus, hoc nullum facessit negotium, cum versiones inter se in rerum substantia conveniant. Annotandum etiam esse hic declaramus, nos quædam eorumdem Patrum loca hausisse ex libris de Deo uno, de Deo Trino, & incarnato elucubratis a doctissimo Petavio; quæ eamdem semper cum ceteris aliis latinis versionibus non habent lectionem. Ergone dubia sunt loca? Absit; cum enim celeberrimus ille Pater linguam Græcam perfecte calleret, textus Patrum Græcorum Latine accuratiori calamo reddidit, præ aliis translatoribus, qui quandoque magis attenderunt ad linguæ Latinæ regulas, quam ad eorumdem Patrum sensum. Idem dicendum de diversis respective illorum Patrum versionibus.

Observandum quoque est non eodem modo quoad syllabas a primorum sæculorum Patribus testimonia Scripturæ sacræ referri sicut nunc citantur, cum enim Vulgata S. Hieronymi sit fœtus, & solum a Concilio Tridentino authentica declarata, namque ante illam Itala erat in usu, non mirum si loca a Cypriano v.g. Cyrillo, Alexandrino, Augustino, & aliis multis in eorum vicissim operibus laudata, nonnumquam sint, sed materialiter tantum a Vulgata diversa.

Demum, pro more Theologorum quandoque citamus etiam Patres & Auctores, in quorum operibus aliqui scatent nævi, sed non ideo intendimus, sicut eorum, & sic aliorum quorumcumque in hoc cursu Theologico laudatorum erroribus inhærere. Immo sicut decet verum Ecclesiæ filium, omnia scripta & scribenda judicio S. Sedis Romanæ Apostolicæ ea qua par est, erga eam reverentia & obedientia ultro subjicimus. Et si quid, tametsi incaute, contra fidem, aut probos mores irrepserit, ipso facto retractamus.

EDI-

EDITIONES SS. PATRUM
quibus usus est Auctor.

Bibliotheca Patrum, *editionis* 1610. *Parisiis*.
Supplementum Bibliothecæ Patrum, *edit.* 1639. *Parif.*
Sancti Dionysii opera, *edit.* 1615. *Parif.*
Sancti Justini Philosophi, & Martyris opera, *edit.* 1555. *Basilea*.
Sancti Jrenæi, & Arnobii, & Serapionis conflictus, *edit.* 1639. *Parif.*
Clemens Alex. *edit.* 1629. *Parif.*
Tertullianus, *edit.* 1634. *Parif.*
Origenes in ædibus Joannis parvi,
Sanctus Gregorius Thaumat. *edit.* 1571. *Parif.*
Sanctus Cyprianus, *edit.* 1616. *Parif.*
Eusebius Cæsariensis, *edit. Colonia Allobrogum*.
Sanctus Athanasius, *edit.* 1581. *Parif.*
Sanctus Hilarius, *edit.* 1550. *Basilea*.
Optatus Milevitanus, *edit.* 1631. *Parif.*
Sanctus Cyrillus Jerosol. *edit.* 1631. *Parif.*
Sanctus Ephrem, *edit.* 1603. *Colonnia*
Sanctus Basilius Magnus, *edit.* 1568. *Antuerpia*.
Sanctus Gregorii Nazianzenus, *edit.* 1630. *Parif.*
Sanctus Ambrosius, *edit.* 1549. *Parif.*
Sanctus Gregorius Nyssenus, *edit* 1571. *Basilea*.
Sanctus Hieronymus Presbyter. *edit.* 1534. *Parif.*
Sanctus Joannes Chrysostomus, *edit.* 1546. *Parif.*
Sanctus Augustinus, *edit.* 1548. *Parif.*
Sanctus Cyrillus Alex. *edit.* 1546. *Basilea*.
Aurelius Cassiodorus, *edit.* 1589. *Parif.*
Theodoretus Cyrenensis, *edit.* 1608. *Parif.*
Joannes Cassianus, *edit.* 1642. *Parif.*
Isidorus, *edit.* 1638. *Parif.*
Leonis Magni, Maximi, Petri Chrysologi opera, *edit.* 1623. *Parif.*
Beda, *edit.* 1612. *Colonia Agrippina*.
Photius, *edit.* 1612. *Antuerpia*.
Petrus Damianus, *edit.* 1623. *Lugduni*.
Oecumenius, *edit.* 1631. *Parif.*
Rupertus Abbas, *edit.* 1628. *Colonia*.
Sanctus Bernardus, *edit.* 1586. *Parif.*
Sanctus Hugo a sancto Victore, *edit.* 1648. *Rot.*
Richardus a sancto Victore, *edit.* 1650. *Rothom.*
Summa D. Thomæ, *edit.* 1604. *Colon. Agrip.*
Sancti Bonaventuræ opuscula, *edit.* 1619. *Lugd.*
Sanctus Laurentius Justinianus, *edit.* 1569. *Lugd.*
Sanctus Bernardinus Senensis, *edit.* 1635. *Parif.*
Joannes Damascenus, *edit.* 1577. *Parif.*
Epiphanius, *edit.* 1543. *Basileensis*.
Concilia Binii, *edit.* 1606. *Colon. Agripp.*
Labbæi, *edit.* 1671. *Parif.*

SERIES

SERIES

Dissertationum, Sectionum, Punctorum, Paragraphorum, Conclusionum, & Argumentorum, quæ in hoc Sexto Tomo de Sacramentis in Genere continentur.

Sol-

** 2 *Sol-*

Sectio II.

SECUNDA PARS.

DISSERTATIO PRIMA.

DISSERTATIO SECUNDA

§. I.

§. II.

§. III.

DISSERTATIO TERTIA.

Pri-

Histo-

Arti-

Sol-

Pri-

DISSERTATIO QUINTA.

§. I.

§. II.

§. III.

§. IV.

§. V.

§. VI.

§. VII.

DISSERTATIO SEXTA.

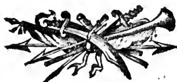
§. I.

§. II.

§. III.

Idem

Pro-

SECUNDA

DE SACRAMENTIS,

TUM IN GENERE, TUM IN PARTICULARI.

PARTITIO OPERIS.

N quatuor partes Sacramentorum Tractatum dividimus. Prima est de Sacramentis in genere; altera essentiam cujuslibet Sacramenti in speciali complectitur; in tertia de materia & forma essentiam quoque spectantibus, item & de Ministro, de effectibus, de dispositionibus & ritibus tractamus: quarta spectat eorumdem Sacramentorum praxim, ubi & de resolutione casuum, qui circa immensam istam materiam proponuntur, agimus.

De Hæresibus.

PRIMO non defuere, qui cuncta Sacramenta prorsus de medio tollerent; ita Archontici, ut refert sanctus Epiphanius Hæresi 40. quippe qui Baptismum & Eucharistiam execrarentur, nec non, ut refert Theodoretus Libro 10. de Hæreticorum fabulis, omnia alia signa sensibilia & corporalia rejiciebant; ac solum in cognitione ejus quod est, veram redemptionem constituebant.

Secundo, nonnulli fuere qui tametsi Sacramenta agnoscerent, illa tamen absque efficacia esse & veluti inania quædam signa habebant: tales extitere Messaliani. Ita Epiphanius Hæresi 80. Augustinus Hæresi 57. Theodoretus Libro 4. de Hæreticorum fabulis.

Tertio, quidam aliqua tantummodo Sacramenta abjiciebant, inter quos alii Baptismum respuebant, ut Gajani apud Tertullianum Libro de Baptismo, & Manichæi apud Augustinum Hær. 46. alii Confirmationem, ut Novatiani, teste Theodoreto Libro 3. de Hæret. fabulis; alii sacram Eucharistiam, ut scribit Petrus Cluniacensis Libro contra Petrobusianos; alii Pœnitentiam, ut iterum Novatiani apud Epiph. Hæresi 59. alii Ordinem, ut Thaudemi, apud Sigebertum in Cronico ad annum Christi 1124. alii Extremam-Unctionem, ut Albigenses, teste sancto Antonino 4. parte, titulo 11. capite 7. paragrapho 5. Summæ Theologiæ; alii denique Matrimonium, ut Encratitæ; ita Aug. hær. 33.

Quarto, fuere qui solummodo circa substantiam Sacramentorum erraverant, ea sicut oportet vel non intelligentes, vel non administrantes; inter hujusmodi furfuris homines annumerantur Marcosii, qui propugnabant Baptismum non esse conferendum in nomine sanctissimæ Trinitatis, ut scribit Theodoretus Lib. 1. de Hæret. fabulis: Marcionitæ iteratis vicibus baptizabant. Ita scribit Epiphanius Hæresi 42. Lutherani impanationem admittunt in sacra Eucharistia. Zuingliani vero & Calvinistæ non nisi figuram & typum corporis Christi in eodem agnoscunt Sacramento, ut constat ex utriusque sectæ professionibus. Quosdam alios qui vel circa usum & administrationem nævis laborant, commemorat Bellarminus L. 1. de Sacr. in Gen. cap. 1.

Dogmata tenenda de Sacramentis tum in genere, tum in particulari ex Concilio Tridentino excerpta.

ECCLESIA in Spiritu sancto congregata varios fidei Canones quibus Hæreticorum proterviam compesceret, condidit, fecit & opposuit eorum erroribus, maxime Concilium Tridentinum, quod est ceterorum veluti appendix.

Ex Sessione septima de Sacramentis in genere.

PRIMUM DOGMA: Sunt septem novæ Legis Sacramenta a Christo instituta.

Secundum, Sacramenta novæ Legis a Sacramentis veteris legis discrepant non solum cæremoniis & ritibus, sed & efficacia.

Tertium, Sacramenta non ita sunt paria, ut nulla ratione aliud sit alio dignius.

Quartum, Sacramenta novæ Legis sunt ad salutem necessaria, & hoc per distributionem accommodam, ita ut quædam sint absolute necessaria omnibus & singulis hominibus, ut Baptismus & Pœnitentia.

Quintum, Sacramenta propter solam fidem nutriendam, non fuerunt instituta.

Sextum, Sacramenta novæ Legis continent gratiam quam significant, & non ponentibus obicem, conferunt.

Septimum, Gratia per Sacramenta omnibus bene dispositis, confertur.

Octavum, Sacramenta novæ Legis gratiam ex opere operato producunt, ita ut non sola fides divinæ promissionis ad gratiam consequendam sufficiat.

Nonum, Tria Sacramenta, videlicet Baptismus, Confirmatio, & Ordo imprimunt characterem, scilicet signum quoddam spirituale & indelebile, unde ea iterari non possunt.

Decimum, Omnes Christiani non habent indiscriminatim potestatem administrandi Sacramenta.

Undecimum, Requiritur intentio in ministris saltem faciendi quod facit Ecclesia.

Duodecimum, Minister tametsi in peccato mortali existat, modo tamen omnia essentialia quæ ad Sacramentum conferendum aut conficiendum pertinent, servaverit, vere conficit & confert Sacramentum.

Decimum-tertium, Ritus in confectione Sacramentorum ab Ecclesia approbati non sunt omittendi, nec ad nutum immutandi.

DE BAPTISMO IN PARTICULARI.

PRIMUM DOGMA: Baptismus Joannis non eamdem vim habuit cum Baptismo Christi.

Secundum, Aqua vera & naturalis est de necessitate Baptismi.

Tertium, In Ecclesia Romana quæ est omnium Ecclesiarum mater & magistra, reperitur vera de Sacramento Baptismi doctrina.

Quartum, Baptismus collatus ab Hæreticis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-sancti, cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, valet, & est verum Sacramentum.

Quintum, Baptismus est ad salutem necessarius.

Sextum, Baptizatus potest amittere gratiam quam sacro regenerationis lavacro suscepit.

Septimum, Per Baptismum, baptizati non tantum fidei, sed & universæ legis Chri-

Christi servandæ debitores evadunt initiati.

Octavum, Baptizati tenentur adimplere omnia sanctæ Ecclesiæ præcepta, quæ vel scripta, vel tradita sunt.

Nonum, Homines ad Baptismi suscepti memoriam non ita revocandi sunt, ut vota omnia, quæ post Baptismum fiunt, vi promissionis in Baptismo ipso jam factæ, irrita esse intelligant, quasi per ea & fidei, quam professi sunt, detrahatur, & ipsi Baptismo.

Decimum, Peccata omnia quæ post Baptismum committuntur sola recordatione, & fide suscepti Baptismi neque dimittuntur, neque venialia solum fiunt.

Undecimum, Baptisma rite collatum non est reiterandum illi qui fidem Christi negavit, cum ad pœnitentiam convertitur.

Duodecimum, Baptismus conferri potest in qualibet ætate.

Decimum-tertium, Parvuli tametsi actum credendi non habeant, non rebaptizandi sunt cum ad adultam perveniunt ætatem.

Decimum-quartum, Parvuli, qui annos discretionis attingunt, interrogati an rara habere velint promissa quæ patrini eorum nomine polliciti sunt, si nolle respondeant, suo non relinquendi sunt arbitrio, ita ut alia interim pœna ad Christianam vitam non cogantur, sed ab Eucharistiæ, aliorumque Sacramentorum perceptione arceantur, donec resipiscant.

DE CONFIRMATIONE.

PRIMUM DOGMA: Confirmatio non est otiosa cæremonia, sed verum novæ Legis Sacramentum.

Secundum, Nulla fit Spiritui-sancto injuria cum sacro Confirmationis Chrismati virtus aliqua tribuitur.

Tertium, Minister Confirmationis ordinarius, est solus Episcopus.

DE SACRO-SANCTO EUCHARISTIÆ SACRAMENTO.

Ex Sessione Decima-tertia.

PRIMUM DOGMA: Sacra Eucharistia vere, realiter, & substantialiter continet corpus & sanguinem una cum anima & divinitate Domini nostri Jesu Christi.

Secundum, In isto Sacramento non remanet substantia panis & vini, sed fit conversio totius substantiæ panis in corpus, & vini in sanguinem Christi, manentibus dumtaxat speciebus panis & vini, quæ quidem mirabilis conversio Transubstantiatio recte vocatur.

Tertium, In hoc venerabili Sacramento sub unaquaque specie, & sub singulis cujusque speciei partibus, separatione facta, totus Christus continetur.

Quartum, Peracta consecratione, remanent corpus & sanguis Christi sub speciebus consecratis.

Quintum, Fructus Eucharistiæ non est solum peccatorum remissio, sed multiplex alius ab ea profluit effectus.

Sextum, Christus Jesus cultu latriæ in sanctissima Eucharistia adorandus est, & ideo festiva peculiari celebritate venerandus, & in processionibus solemniter circumgestandus, ac populo proponendus, ut colatur & adoretur.

Septimum, Sacra Eucharistia in Sacrario rite reservatur, & ad infirmos honorifice defertur.

Octavum, Christus in Eucharistia non tantum spiritualiter, sed etiam Sacramentaliter ac realiter manducatur.

Nonum, Omnes & singuli fideles utriusque sexus cum ad annos discretionis pervenerint, tenentur singulis annis saltem, in Paschate, ad communicandum.

Decimum, Licitum est Sacerdoti celebranti seipsum communicare.

Undecimum, Sola fides non est præparatio sufficiens ad sumendum sacræ Eucharistiæ Sacramentum.

DE POENITENTIA.

Ex Sessione Decima-quarta.

PRIMUM DOGMA: In Ecclesia Catholica datur verum Pœnitentiæ Sacramentum pro remissione peccatorum post Baptisma commissorum.

Secundum, Illud Sacramentum est vere & realiter a Baptismate distinctum.

Tertium, Ista Christi verba, *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata remittuntur eis*, intelligi debent de potestate remittendi peccata, quæ inest Ecclesiæ Catholicæ.

Quartum, Ad perfectam remissionem peccatorum tres requiruntur actus in pœnitente, videlicet Contritio, Confessio, & Satisfactio.

Quintum, Contritio non facit hominem hypocritam, & magis peccatorem, si sit dolor de amissione æternæ beatitudinis, de gravitate peccati cum proposito melioris vitæ instituendæ.

Sextum, Confessio Sacramentalis soli Sacerdoti facienda; ea quæ secreto fit non est inventum humanum, sed est quid jure divino stabilitum.

Septimum, Confessio non requiritur tantum ad erudiendum & consolandum pœnitentem, sed ad obtinendam remissionem peccatorum, quæ in Confessione aperiri debent.

Octavum, Tametsi homo singula confiteatur peccata etiam venialia, indiget tamen divina misericordia ad veniam impetrandam.

Nonum, Confessio qualis præcipitur ab Ecclesia non est impossibilis, & quilibet fidelis semel saltem in anno illam debet facere.

Decimum, Absolutio Sacramentalis est actus Judicialis, & non nudum ministerium pronunciandi & declarandi remissa esse peccata; accedat etiam, necesse est, Sacerdotis absolventis intentio serio faciendi quod facit Ecclesia.

Undecimum, Sacerdos tametsi peccati mortalis noxa vinciatur, habet tamen potestatem ligandi & solvendi.

Duodecimum, Soli Sacerdotes sunt ministri Sacramenti Pœnitentiæ.

Decimum-tertium, Episcopi habent jus reservandi sibi casus, ita ut simplex Sacerdos non nisi obtenta licentia, ab eis absolvere queat.

Decimum-quartum, Tota pœna non semper dimittitur, tametsi culpa remittatur.

Decimum-quintum, Pro pęna temporali abluenda, Inserviunt Christi merita, & opera pęnalia a Sacerdote injuncta; immo & alia quæ quisque pro sua pietate, suoque zelo sibi imponere potest.

Decimum-sextum, Satisfactiones quibus pęnitentes per Jesum Christum peccata redimunt, neque aliquid a satisfactione Christi detrahunt, aut eam obscurant, neque a cultu Dei avocant, sed iis piis operibus Deus honoratur.

Decimum-septimum, Claves Ecclesiæ sese extendunt non solum ad solvendum, verum etiam ad ligandum, maxime vero cum remissa culpa, pęna temporalis plerumque exsolvenda remaneat.

DE SACRAMENTO EXTREMÆ UNCTIONIS,

Ex eadem Sessione Decima-quarta.

PRIMUM DOGMA: Extrema-Unctio est vere & proprie Sacramentum a Christo Domino institutum.

Secundum, Sacra infirmorum Unctio confert gratiam, remittit peccata, & alleviat infirmos.

Tertium, Extremæ-Unctionis ritus quem observat Ecclesia Romana non repugnat sententiæ beati Jacobi Apostoli, quocirca a Christianis non sine peccato contemneretur.

Quartum, Soli Presbyteri sunt istius Sacramenti ministri.

DE COMMUNIONE

Sub utraque specie, & de ea non danda parvulis.

Ex Sessione Vigesima prima.

PRIMUM DOGMA: Omnes & singuli fideles non tenentur præcepto divino utramque speciem sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti sumere.

Secundum, Justis de causis Ecclesia Catho-

tholica prohibuit Laicis & Clericis nondum Sacerdotibus Communionem sub utraque specie sumere.

Tertium, Totus Christus omnium gratiarum auctor sub una panis specie continetur.

Quartum, Eucharistia non est necessaria necessitate medii parvulis antequam ad annos discretionis pervenerint.

DE SACRIFICIO MISSÆ.

Ex Sessione Vigesima secunda.

PRIMUM DOGMA, Offertur Deo verum & proprie dictum sacrificium.

Secundum, Christus Dominus his verbis, *Hoc facite in meam commemorationem*, instituit Apostolos Sacerdotes, ut ipsi aliique Sacerdotes offerant corpus & sanguinem suum.

Tertium, Sacrificium Missæ non est nuda commemoratio sacrificii in cruce peracti.

Quartum, Sacrificium Missæ est propitiatorium, & prodest non solum sumenti, verum etiam vivis, & defunctis offertur pro peccatis, pœnis, satisfactionibus & aliis necessitatibus, dum ea qua par est intentione celebratur.

Quintum, Sacrificium Missæ nec aliquid de sacrificio crucis detrahit, nec aliquam illi arrogat injuriam.

Sextum, Missæ possunt celebrari in honorem Sanctorum, & pro illorum intercessione apud Deum obtinenda.

Septimum, Canon Missæ non præcontinet errores, ut garriunt Hæretici.

Octavum, Cæremoniæ, vestes & externa signa quibus in Missarum celebratione Ecclesia Catholica utitur, non sunt impietatis irritabula, ut iidem Protestantes debacchantur.

Nonum, Missæ in quibus solus Sacerdos sacramentaliter communicat non sunt illicitæ, adeoque non sunt abrogandæ, ut blasphemat Lutherus qui dæmonis afflatu illas rescidit.

Decimum, Ecclesiæ Romanæ ritus, quo submissa voce pars Canonis & verba consecrationis proferuntur, & hoc non lingua vulgari, non est reprobandus.

Undecimum, Non est contra Christi institutionem aquam immiscere vino in Calice.

DE ORDINE.

Ex Sessione Vigesima tertia.

PRIMUM DOGMA, In novo Testamento est Sacerdotium visibile & externum, seu potestas consecrandi & offerendi verum corpus & sanguinem Christi, peccata remittendi, & etiam retinendi.

Secundum, Præter Sacerdotium in Ecclesia Catholica, sunt Ordines minores & majores, per quos velut per gradus quosdam ad Sacerdotium ascenditur.

Tertium, Ordinatio sacra est verum novæ legis Sacramentum.

Quartum, Per sacram Ordinationem ita datur Spiritus sanctus, & imprimitur character, ut ordinatus fieri non possit Laicus.

Quintum, Sacra Unctio, qua Ecclesia in sancta Ordinatione utitur, non est contemnenda, & perniciosa, immo rite adhibetur, sicut & aliæ cæremoniæ.

Sextum, Est in Ecclesia Catholica Hierarchia Dei ordinatione instituta, quæ constat ex Episcopis, Presbyteris & ministris.

Septimum, Episcopi sunt Presbyteris superiores, & potestatem habent tum confirmandi, tum ordinandi, quæ dubioprocul illis non est cum Presbyteris communis.

Octavum, Episcopi qui auctoritate Romani Pontificis assumuntur, sunt legitimi & veri Episcopi.

DE SACRAMENTO MATRIMONII.

Ex Sessione Vigesima quarta.

PRIMUM DOGMA, Matrimonium quale celebratur apud Catholicos, est vere & proprie unum de septem Sacramentis.

Secundum, Non licitum est Christianis plures simul habere uxores.

Tertium, Ecclesia potest dispensare in nonnullis impedimentis ex consanguinitate, vel affinitate promanantibus.

Quartum, Ecclesia potuit constituere impedimenta Matrimonium dirimentia.

Quintum, Propter hæresim aut molestam cohabitationem, aut affectatam absen-

tiam a conjuge, non ideo solvitur Matrimonii vinculum.

Sextum, Matrimonium ratum, sed nondum consummatum per solemnem Religionis professionem alterius conjugum, dirimitur.

Septimum, Matrimonii vinculum non solvitur propter adulterium alterius conjugum.

Octavum, Ecclesia non errat cum justis de causis ad tempus injungit separationem conjugum quoad thorum.

Nonum, Clerici in sacris [Ordinibus constituti, & [Regulares qui castitatem solemniter voverunt, neque licite, neque valide possunt contrahere matrimonium.

Decimum, Status virginitatis vel cœlibatus anteponitur statui conjugali.

Undecimum, Solemnitas nuptiarum certis celebranda temporibus non est superstitio.

Duodecimum, Causæ matrimoniales ad Judices Ecclesiasticos spectant.

Hæc omnia dogmata fidem vel immediate vel saltem mediate spectant: immediate quidem cum aliquam propositionem revelatam continent; mediate vero cum aliquid ab Ecclesia, cui inest infallibilitas & omnis potestas circa ea quæ pertinent ad cultum divinum & nostram salutem, statuitur.

PRI-

PRIMA PARS TRACTATUS DE SACRAMENTIS IN GENERE.

Ordo rerum postulat communia prius, quam ea quæ cuilibet Sacramento propria sunt, tractare & explicare; unde fit

DISSERTATIO UNICA.

De iis quæ universim spectant Sacramenta.

ARCHONTICI, ut dictum est, omnia abnegabant Sacramenta, Fratricelli seu Beguini ea aspernabantur, ut testatur Joannes Papa XXII. in Extravaganti *sancta Romana*, de religiosis domibus. Pauliciani teste Euthymio in 2. parte Panopliæ Titulo 21. Sacramenta omni spoliabant materia, & solum verbis quibusdam, loco Sacramentorum utebantur, v. g. Baptismum esse dicebant illa verba (*ego sum aqua viva.*) Sed contra quod dicit sanctus Chrysostomus Homil. 83. in Matt. 5. " Si tu incorporeus esses, nude & ipsa " dona incorporea tradidisset tibi: quo- " niam vero corpori conjuncta est anima " tua, in sensibilibus intelligenda tibi tra- " duntur. ".

Dogma de Sacramentis in Genere esse momentis rite explicatur & probatur.

PRIMO QUIDEM ostendendo dari Sacramenta.

Secundo, Sacramenta certam habere essentiam & naturam.

Tertio, constare materia & forma.

Quarto, esse ad salutem necessaria.

Quinto, producere gratiam, & quædam imprimere characterem.

Sexto, solum Christum esse Sacramentorum auctorem.

Septimo, ea determinatos habere ministros.

Octavo, esse numero septem.

Quæritur igitur an dentur Sacramenta? Quid sint? Quibus constent? Qui finis, quæque necessitas? Quinam effectus? Quis auctor? Quis minister? Qui numerus? Unde sit

ARTICULUS PRIMUS.

Num dentur Sacramenta?

CONCLUSIO AFFIRMATIVA.

Fuerunt Sacramenta a lapsu Adami ad nostra usque tempora.

PROBATUR RATIONIBUS THEOLOGICIS.

PRIMA: Quæ ex voluntate Dei dependent, nobis, *inquit S. Thomas*, manifestantur per Scripturas, addo per Concilia, per Ecclesiam & SS. Patres: atqui

ex his omnibus capitibus liquet & fuisse, & etiam nunc extare Sacramenta. Ergo, &c. Probatur minor multis momentis.

Primo quidem ex Scriptura sacra, quæ passim meminit signorum sensibilium quibus Deus elargitur gratiam; sic Roman. 4. 11. Circumcisio dicitur signaculum fidei; ista autem homines fuisse a macula originali ablutos asserit Innocentius III. cap. *Majores*: item Joannis 6. 59. de sanctissimo Eucharistiæ Sacramento habetur: *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum*. Et sic proportionaliter de ceteris Sacramentis. Ergo, &c.

Secundo ex Conciliis: Florentinum in Decreto pro instructione Armenorum ait, Sacramenta nostra plurimum a Sacramentis veteris Legis discrepare, maxime ex eo quod gratiam in se præcontineant, eamque ex opere operato producant: e contra vero illa eamdem per passionem Christi dandam præfigurarent: quibus verbis Concilium agnoscit Sacramenta tum pro Veteri, tum pro Lege nova. Concinit Tridentinum Sessione 7. Canone 1. his verbis: *Si quis dixerit, Sacramenta novæ legis non fuisse omnia a Jesu Christo Domino nostro instituta . . . . anathema sit*.

Tertio ex utraque Ecclesia Occidentali scilicet & Orientali: Ex Occidentali quidem, ut ex Conciliis patet, ex Orientali vero, namque Græci aderant Florentino: quin immo nec ab hac fide discedunt recentiores Græci. Et probatur: Simeon Archiep. Thessalonicensis librum ex professo pro Sacramentis novæ legis propugnandis adversus malignantes conscripsit: Item & Jeremias Patriarcha Constantinopol. in sua censura contra Augustanam Confessionem Lib. 1. cap. 7. Gregorius Protosincellus in Apologia adversus Marcum Eugenicum Ephesinum, suum addit calculum. Addunt multi alii apud Arcudium Lib. 1. de numero Sacramentorum cap. 2. Allatius doctissimus Græcus Lib. 3. de Consensione Ecclesiæ Græcæ cum Latina cap. 9. numero 6. de Græcis etiam recentioribus sic loquitur: " Septem Ecclesiæ Sacramenta agnoscunt, " eaque ab Episcopis & Sacerdotibus so- " lemni ritu accipiunt.

Quarto ex SS. Patribus, qui speciales tractatus instituerunt, in quibus diserte probant Sacramenta extitisse a lapsu Adami ad nostra usque tempora. Augustinus L. 5. contra Julianum cap. 11. meminit eorum quæ erant in Lege naturæ: Innocentius III. de iis quæ erant in usu in lege Mosaica, ut dicetur infra. Ambrosius sex conscripsit libros de Sacramentis novæ legis. Ergo, &c.

Secunda ratio hæc est: Deus vult omnes homines salvos fieri: sed hujus voluntatis effectus, *inquit*, sanctus Thomas, variis in locis, est ordo in finem salutis, & promoventia in finem, omnibus communiter proposita, tam naturalia, quam gratuita. Qua sententia indigitat Sacramenta, cum nomine Sacramenti nihil aliud intelligamus quam signum sensibile quo Deus confert gratiam. Ergo, &c. Hæc ulterior ratio est ejusdem S. Thomæ, qui hic q. 61. art. 3. sic loquitur: " Sacramenta necessa- " ria sunt ad humanam salutem, in quan- " tum sunt quædam sensibilia signa invisi- " bilium rerum, quibus homo sanctifica- " tur. Nullus autem sanctificari potest post " peccatum nisi per Christum, quem pro- " posuit Deus propitiatorem per fidem in " sanguine ipsius, ad ostensionem justitiæ " suæ, ut sit ipse justus, & justificans eum, " qui ex fide est Jesu Christi. Et ideo o- " portebat ante Christi adventum esse quæ- " dam signa visibilia, quibus homo fidem " suam protestaretur de futuro Salvatoris " adventu. Et hujusmodi signa dicuntur " Sacramenta. "

Sanctus Doctor ibidem articulo 4. ex professo probat existentiam Sacramentorum novæ legis: " Sicut antiqui Patres, *ait*, " salvati sunt per fidem Christi venturi, ita " & nos salvamur per fidem Christi jam " nati & passi. Sunt autem Sacramenta, " quædam signa protestantia fidem, qua " homo justificatur ... & ideo oportet quæ- " dam alia Sacramenta esse in nova lege, " quibus significentur ea, quæ præcesse- " runt in Christo præter Sacramenta ve- " teris legis, quibus prænunciabantur fu- " tura. " Ergo &c.

Tertia: Ab effectu & experimento, rei alicujus agnoscitur existentia: atqui de facto constat a lapsu Adami ad nos usque extitisse Sacramenta: Igitur, nullus nisi in Theologia & fide peregrinus, eorum negabit existentiam. Probatur minor: Triplex distinguitur lex, naturæ scilicet, scripta, & Evangelica: Prior quidem a lapsu Adami ad Moysen usque floruit, & lex naturæ dicta est, non per exclusionem gratiæ, sed Scripturæ; In ea autem nihil erat sive pro cultu Dei, sive etiam pro hominum sanctificatione in individuo determi-

natum

naturam, sed interius movebantur homines ad assumenda quædam sensibilia quibus Deo suum præstarent obsequium & cultum, ut ab ejus misericordia modo peccatorum veniam, modo etiam gratiæ aut augmentum, aut saltem conservationem obtinerent: sic docet D. Thomas hic q. 60. art. 5. ad 3. his verbis: " Sicut in statu legis naturæ ,, homines nulla lege exterius data, sed ,, solo interiori instinctu movebantur ad ,, Deum colendum, ita etiam ex interiori ,, instinctu determinabatur eis, quibus rebus ,, sensibilibus ad Dei cultum uterentur.,, Altera vocata est lex scripta, eo quod Moyses illam scriptis dederit. Denique Evangelica a verbo Christi seu Evangelio sic appellata est: sed Sacramenta in his omnibus statibus assignantur: Et probatur quoad singulas partes.

In Lege naturæ fuerunt Sacramenta juxta illud Augustini Lib. 5. contra Julianum cap. 11. " Nec ideo tamen credendum est ,, & ante datam Circumcisionem famulos ,, Dei, quandoquidem eis inerat Mediatoris fides in carne venturi, nullo Sa- ,, cramento ejus opitulatos fuisse parvulis ,, suis: quamvis quid illud esset aliqua necessaria causa Scriptura latere voluerit. Nam ,, & Sacrificia eorum legimus, quibus uti- ,, que sanguis ille figurabatur qui solus tol- ,, lit peccata mundi. Apertius etiam legis ,, jam tempore nascentibus parvulis, offe- ,, rebantur sacrificia pro peccatis.,,

Suffragatur Cyprianus, seu Auctor Tractatus de Operibus Cardinalibus Christi, inter opera sancti Cypriani, qui capite de Circumcisione ait, " Sane originale peccatum, quod ,, a primis parentibus in totam generis hu- ,, jus successionem defluxit, omni tempore ,, aliquibus remediis oportuit expiari.,,

Concinit Hugo a sancto Victore, qui Lib. 1. de Sacramentis parte 2. cap. 1. ait eum non recte sentire qui contrarium propugnat.

Sanctus Thomas hic q. 70. art. 4. ad secundum, de hoc momento sic loquitur. " Pro- ,, babile tamen est, quod parentes fideles ,, pro parvulis natis, & maxime in peri- ,, culo existentibus, aliquas preces Deo fun- ,, derent, vel aliquam benedictionem eis ,, adhiberent, quod erat quoddam signa- ,, culum fidei, sicut adulti pro seipsis pre- ,, ces & sacrificia offerebant.,,

Ratio multiplex tum pro parvulis, tum pro adultis adest; Deus enim vult omnes homines salvos fieri, cunctique fidem in Christum, ejusque gratiam quæ per Sacramenta veluti per tot canales defluit, profiteri tenentur; hinc teste Augustino, qui fide conjunguntur Mediatori, & ad ejus pertinent Ecclesiam, debent habere Sacramenta; namque Chrysostomus supra laudatus ait, in nulla societate possunt convenire homines nisi sacrorum varietate velaminum. Igitur in lege naturæ fuerunt Sacramenta & pro parvulis & pro adultis: pro parvulis quidem preces, quas super ipsos fundebant parentes ad impetrandum, fide Mediatoris peccati originalis abstersionem, pro adultis vero & preces & sacrificia, ut dicit sanctus Thomas: quod potest illustrari exemplo S. Job qui, ut habetur c. 1. offerebat sacrificia pro filiis, ut veniam a Deo, pro eorum peccatis obtineret, juxta illud Augustini ibidem interpretantis Jobi verba, " Nam & sacrificia eorum legi- ,, mus quibus utique sanguis ille figuraba- ,, tur, qui solus tollit peccata mundi.

Sacramenta quoque extitere in Lege Mosaica, v. g. circumcisio pro peccati originalis remissione in masculis, preces vero parentum, & fidei in Christum Confessio pro feminis: tum sacrificia pro adultis. Quod circumcisio fuerit Sacramentum habetur Rom. c. 4. his verbis: *Signaculum justitiæ fidei.* Sic propugnat Innocentius III. cap. *Majores.* Sic docent multi Patres & sancti Doctores, in primis S. Thomas 1. 2. q. 102.

Scriptura sacra in toto libro Levitici multa præscribit sacrificia pro remissione peccatorum actualium. Cap. 4. assignatur sacrificium pro expiatione peccati ignorantiæ sive totius populi, sive Sacerdotis, sive etiam principis: Cap. 5. pro peccato detractionis & calumniæ, sicut & juramenti: cap. 6. pro furto. &c.

Divus Thomas hic q. 84. art. 7. ad 2. sic probat assertionem. " Pœnitentia in ,, veteri lege aliquam determinationem ,, habuit; quantum quidem ad dolorem, ,, ut esset magis in corde, quam in ex- ,, terioribus signis, secundum illud Joel 2. ,, *scindite corda vestra, & non vestimenta* ,, *vestra*: Quantum autem ad remedium ,, doloris quærendum, ut aliquo modo Mi- ,, nistris Dei peccata sua confiterentur, ,, ad minus in generali. Unde Dominus ,, Levitici 5. dicit: anima si peccaverit ,, per ignorantiam, offeret arietem im- ,, maculatum de gregibus Sacerdoti, jux- ,, ta mensuram æstimationemque peccati, ,, qui orabit pro eo, quod nesciens fece- ,, rit, & dimittetur ei. In hoc enim ipso

,, quod

„ quod oblationem faciebat aliquis pro peccato suo, quodammodo suum peccatum Sacerdoti confitebatur; & secundum hoc dicitur Proverb. 28. qui abscondit scelera sua, non dirigetur; qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur.

Rationes allatæ pro lege naturæ ponderant etiam pro lege Mosaica. D. Thomas 1. 2. q. 102. art. 5. hoc idem probat ex cæremoniis veteris legis, & ex iis istud efformatur argumentum. Nomine Sacramentorum intelligimus signa gratiæ quibus homo præparatur ad colendum Deum vel per modum Ministri, vel per modum suscipientis, atqui hujusmodi apparuere Sacramenta in lege veteri ad hunc effectum: Et probatur ex D. Thoma qui 1. 2. q. 102. art. 5. ait: " Dicendum, quod, sicut supra dictum est, Sacramenta proprie dicuntur illa, quæ adhibebantur a Dei cultoribus ad quamdam consecrationem, per quam scilicet deputabantur quodam modo ad cultum Dei. Cultus autem Dei generali quidem modo pertinebat ad totum populum: sed speciali modo pertinebat ad Sacerdotes & Levitas, qui erant Ministri cultus divini: & ideo in istis Sacramentis veteris legis, quædam pertinebant communiter ad totum populum, quædam autem specialiter ad Ministros; & circa utrosque tria erant necessaria. Quorum primum est institutio in statu colendi Deum: & hæc quidem institutio communiter quantum ad omnes fiebat per circumcisionem, sine qua nullus admittebatur ad aliquid legalium: quantum vero ad Sacerdotes, per Sacerdotum consecrationem.,,

Pergit: " Secundo requirebatur usus eorum quæ pertinent ad divinum cultum: & sic quantum ad populum erat usus Paschalis convivii, ad quem nullus incircumcisus admittebatur: ut patet Exodi 12. & quantum ad Sacerdotes, oblatio victimarum, & esus panum propositionis, & aliorum quæ erant Sacerdotum usibus deputata.,,

Prosequitur: „ Tertio requirebatur remotio eorum per quæ aliqui impediebantur a cultu divino, scilicet immunditiarum. Et sic quantum ad populum erant institutæ quædam purificationes a quibusdam exterioribus immunditiis, & etiam expiationes a peccatis. Quantum vero ad Sacerdotes & Levitas erat instituta ablutio manuum, & pedum, & rasio pilorum. Et hæc omnia habebant rationabiles causas: & litterales, secundum quod ordinabantur ad cultum Dei pro tempore illo; & figurales secundum quod ordinabantur ad figurandum Christum.,, Ergo &c.

Sacramenta etiam in nova lege affulgent: sic definit Florentinum in Decreto pro instructione Armenorum, cui concinit Tridentinum sess. 7. Can. 1. his verbis: (*Si quis dixerit Sacramenta novæ legis non fuisse omnia a Jesu Christo Domino nostro instituta .... anathema sit*) Rursus Can. 4. (*Si quis dixerit Sacramenta novæ legis non esse ad salutem necessaria .... anathema sit.*)

Sic docet S. Augustinus Tom. 6. Libro 19. contra Faustum cap. 13. pag. 145. col. 1. ubi sic loquitur: : " Sacramenta, quæ observabantur & celebrabantur ex lege ..... ablata sunt .... quia impleta .... & alia sunt instituta virtute majora, utilitate meliora, actu faciliora, numero pauciora." Concinit D. Thomas hic q. 61. art. 4. " Oportet *ait*, quædam alia Sacramenta esse in nova lege, quibus significentur ea, quæ præcesserunt in Christo.,, Hoc ipsum confirmant & probant omnes rationes jam laudatæ.

FIT SATIS OBJECTIONIBUS.

OBJICIES primo: Nulla fuerunt pro homine in statu innocentiæ Sacramenta: Igitur & nulla debent agnosci post Adæ lapsum.

Respondeo negando consequentiam & paritatem. Ratio discriminis duplex affertur a S. Thoma hic q. 61. art. 2. quarum prima hæc est, quod Sacramenta sint instituta veluti quædam medicinæ spirituales, quæ profecto inutiles sunt bene habentibus. Sic loquitur Sanctus-Doctor in argumento Sed contra. " Medicina non est necessaria nisi ægroto, secundum illud Matthæi cap. 9. Non est opus sanis Medicus. Sed Sacramenta sunt quædam spirituales medicinæ, quæ adhibentur contra vulnera peccati. Ergo

non

„ non fuerunt necessaria ante peccatum. „

Altera discrepantiæ ratio petitur ex rectitudine & perfectione status innocentiæ, in quo homo & gratia & scientia refertus conditus est: quocirca non indigebat Sacramentis aut ad sanctificationem aut ad eruditionem. Sic propugnat ibidem sanctus Doctor: " Dicendum quod in statu innocentiæ ante peccatum Sacramenta necessaria non fuerunt: Cujus ratio accipi potest ex rectitudine status illius, in quo superiora inferioribus dominabantur, & nullo modo dependebant ab eis. Sicut enim mens suberat Deo, ita menti suberant inferiores animæ vires, & ipsi animæ corpus. Contra autem hunc ordinem esset, si anima perficeretur, vel quantum ad scientiam, vel quantum ad gratiam, per aliquid corporale, quod fit in Sacramentis. Et ideo in statu innocentiæ homo Sacramentis non indigebat, non solum in quantum Sacramenta ordinantur ad remedium peccati, sed etiam in quantum ipsa ordinantur ad animæ perfectionem. „

Instabis: Homo idem nunc est sicut primi parentes fuere in statu innocentiæ: Igitur si nulla extiterunt pro istis Sacramenta, ita nec pro illis admittenda sunt.

Respondeo distinguendo antecedens: Homo lapsus idem est quoad se, seu quoad substantiam cum Adamo innocente, concedo: quoad statum, nego: Ultro concedimus peccatum non destruxisse totaliter naturam, ut passim docet S. Thomas, sed animam plurimum vulneravit, ex quo quidem remansit infirma, languida & ægra; hinc Sacramentis indiget. Primo quidem pro Sanctificatione, tum etiam pro eruditione, quatenus per signa sacra, homo a nativitate cæcus, illuminatur. Solutio est D. Thomæ ibidem his verbis. " Ad secundum dicendum, quod eadem est natura hominis ante peccatum & post peccatum: non tamen est idem naturæ status: nam post peccatum anima etiam quantum ad superiorem partem, indiget accipere aliquid a corporalibus rebus ad sui perfectionem, quod in illo statu homini necesse non erat. „

Replicabis: Homo in statu innocentiæ accipiebat scientiam a rebus sensibilibus, siquidem in Paradiso terrestri extabat arbor scientiæ boni & mali: & tamen non erant Sacramenta. Igitur nec sunt pro homine in statu præsenti, tametsi indigeat rebus sensibilibus & ad sanctificationem & ad eruditionem.

Respondeo distinguendo antecedens: Homo in statu innocentiæ accipiebat scientiam a rebus sensibilibus objective, concedo: effective, nego antecedens & paritatem. Aliquis duplici modo scientiam perfectam a rebus sensibilibus suscipere potest; primo quidem objective, deinde vero effective: objective quatenus objecta movent potentias ut anima inde materiam habeat vel cogitandi, vel contemplandi veritatem, quia invisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur: effective quatenus ab ipsis corporalibus pendet ut habeat modo sui, modo aliorum scientiam, veluti a causis formalibus, vel etiam effectivis. Homo innocens nonnisi priori modo scientiam rerum habuit, lapsus vero utroque modo habet a rebus sacris sensibilibus, id est, nedum objective, sed & effective, ut fusius dicetur infra.

Sic respondet D. Thomas hic q. 61. art. 2. his verbis: " Contra hunc autem ordinem esset, si anima perficeretur, vel quantum ad scientiam, vel quantum ad gratiam per aliquid corporale: „ scilicet in statu innocentiæ. Rursus ibidem ad 1. " Homo in statu innocentiæ gratia indigebat: non tamen ut eam consequeretur per aliqua sensibilia signa, sed spiritualiter & invisibiliter. „ Ibidem vero Art. 3. asserit post lapsum Adami necessaria fuisse Sacramenta ad sanctificationem per Christum obtinendam, quæ essent animæ remedia, & sic loquitur: " Sacramenta necessaria sunt ad humanam salutem, in quantum sunt quædam sensibilia signa invisibilium rerum, quibus homo sanctificatur. Nullus autem sanctificari potest post peccatum, nisi per Christum &c. „

Urgebis: Sacrificia sufficiunt, & de facto fuissent in statu innocentiæ: ergo &c.

Respondeo distinguendo antecedens: Sacrificia sufficiunt ad recognitionem supremi dominii Dei, concedo: ad sanctificationem, subdistinguo; vi alterius decreti, concedo:

cedo: vi præsentis, nego. Tametsi homo non peccasset, fuissent tamen sacrificia; in omni quippe statu & conditione homo debet recognoscere sese a Deo dependere, & illum agnoscere Dominum tum vitæ, tum etiam mortis: in hoc sensu S. Thomas 2. 2. q. 85. art. 1. ait: *Oblatio sacrificii pertinet ad jus naturale*: Neque vero negare quisquam potest Deum potuisse aliis mediis quam Sacramentis uti ad sanctificandum hominem: sed vi præsentis decreti non nisi per Sacramenta illum salvare vult.

Diluuntur objecta specialia contra Sacramenta Legis naturæ & Mosaicæ.

OPPONES: Nullum extat præceptum de Sacramentis suscipiendis in lege naturæ, immo altum est de illis in sacra Scriptura silentium: Igitur non sunt admittenda Sacramenta in lege naturæ.

Respondeo distinguendo antecedens: Nullum est præceptum explicitum, transeat: implicitum, nego antecedens & consequentiam. Dictum est in probationibus non esse credendum, famulos Dei nullo Sacramento opitulatos fuisse. De adultis non in uno loco fit de remedio mentio; namque Job ultimo capite v. 8. habetur quod Deus iratus contra amicos Job illis præscripserit remedium pro peccato diluendo, his verbis: *Sumite ergo vobis septem tauros, & septem arietes, & ite ad servum meum Job, & offerte holocaustum pro vobis &c.*

Sanctus Thomas hic q. 84. art. 7. ad 1. sic ait. " De jure naturali est, quod aliquis pœniteat de malis quæ fecit quantum ad hoc quod doleat ea fecisse, & doloris remedium quærat per aliquem modum, & quod etiam aliqua signa doloris ostendat; sicut & Ninivitæ fecerunt, ut Jonæ tertio legitur: " Quibus verbis ostendit adultos quæsivisse etiam in lege naturæ, in signis sensibilibus remedium peccati.

Idem sanctus Doctor 1. 2. q. 103. art. 1. asserit justos legis naturæ illa determinasse signa instinctu Dei. " Quia, *inquit*, etiam ante legem fuerunt quidam viri præcipui prophetico spiritu pollentes: credendum est, quod ex instinctu divino, quasi ex quadam privata lege inducerentur ad aliquem certum modum colendi Deum, qui & conveniens esset interiori cultui, & etiam congrueret ad significandum Christi mysteria."

Instabis: Ad solum Deum pertinet instituere Sacramenta: sed in statu naturæ nulla extat lex pro institutione remedii sive peccati originalis, sive peccati actualis. Ergo &c.

Respondeo distinguendo majorem: Ad solum Deum spectat instituere Sacramenta sive per instinctum sive per scripturam, aut viva voce, concedo: scripto absolute, vel viva voce, nego. Deus eatenus instituit Sacramenta in lege naturæ per instinctum, quatenus movebantur homines a Spiritu sancto ad aliquid sensibile assumendum, quo fidem in Christum profiterentur, ut per eam justificarentur: in lege Mosaica data sunt scripto: in lege denique Evangelica, viva Christi voce, & scripto.

Urgebis: De ratione Sacramenti est producere gratiam ex opere operato; alias non distingueretur a signo mere speculativo, qualis erat serpens æneus in deserto elevatus, ad quem respicientes Israelitæ movebantur ad fidem in Christum, & sanabantur: sed nullus dixit signa ante Christum natum produxisse gratiam ex opere operato, ut constat ex Concilio Florentino: igitur in lege naturæ non erant proprie dicta Sacramenta.

Respondeo distinguendo majorem: De ratione Sacramenti novæ legis est gratiam producere ex opere operato, concedo: Sacramenti ante Christum instituti, subdistinguo; ex opere operato passive, concedo: active nego. Et sic distincta minore, nego consequentiam. Producere gratiam ex opere operato contingit dupliciter: videlicet active, & passive; active quidem quum signum in se præcontinet virtutem producendi gratiam, & illam de facto producit effective in genere causæ instrumentalis: passive vero, quum Deus ad præsentiam signi Sacramentalis solus producit gratiam, & signum habet ex sua institutione vim excitandi Christum, quæ est conditio sine qua Deus non produceret gratiam. Solum novæ legis Sacramentum priori modo producit gratiam ex opere operato, juxta illud Conc. Florentini in instructione Armenorum: " Novæ legis septem sunt Sacramenta .... Quæ multum a Sacramen-

" mentis differunt antiquæ legis. Illa " enim non causabant gratiam, sed eam " solum per passionem Christi dandam esse " figurabant: hæc vero nostra & conti- " nent gratiam, & ipsam digne susci- " pientibus conferunt." Posteriori vero modo ante Christum natum signum sacrum causabat gratiam, scilicet ex opere operantis, & excitando fidem.

Ad Confirmationem: Nego inde sequi Sacramentum legis naturæ, vel etiam Mosaicæ non distingui a signo mere speculativo; & hoc maxime propter duo: primo quidem, quia erat signum permanens, & directe ad sanctificationem ordinatum, nusquam vero signum mere speculativum, ut serpens æneus elevatus in deserto, qui quidem erat primario solum ad sanitatem corporum, videlicet ut Israelitæ sanarentur a vulneribus per serpentes ignitos sibi inflictis.

Secundo: Signum Sacramentale ex sua institutione habebat vim excitandi fidem, & Deus ad ejus præsentiam producebat gratiam: hinc fides ut conditio requisita se habebat & objective, & etiam subjective: objective quidem eo quod ad Christum venturum terminaretur; subjective vero quatenus minister remedii pro peccato originali diluendo, hanc nomine pueri debebat profiteri fidem; pœnitens vero adultus pro semetipso juxta illud Job. ultimo cap. *Sumite ergo vobis septem tauros, & septem arietes, & ite ad servum meum Job, & offerte holocaustum pro vobis*. Eatenus igitur signum ex opere operato passive producebat gratiam, quatenus ex sua institutione movebat ad fidem in Christum: non tamen active & perfecte, ut novæ legis Sacramenta.

Repones: Ex hoc sequitur Sacramenta ante Christum natum ejusdem fuisse efficaciæ cum Sacramentis novæ legis: immo & meliorem habuisse conditionem, quandoquidem facilius est in aliquem fidei actum prorumpere ad justificationem, quam assumere signum ex multis compositum, videlicet rebus & verbis, qualia sunt legis Evangelicæ Sacramenta: sed falsum consequens: ergo & antecedens.

Respondeo negando sequelam, & dico latum esse discrimen, ipso testante Florentino, inter Sacramenta novæ legis & alia; cum illa non solum gratiam per Christum dandam significant, verum etiam vim illam producendi habeant; & hoc ratione passionis Christi non amplius futuræ, sed & præsentis & peractæ, in quo magna effulget efficacia, ut Catechismus Romanus de Sacramentis in genere subnotat. Hanc solutionem non obscure indigitat sanctus Thomas hic q. 61. art. 4. his verbis: " Augustinus dicit contra " Faustum 19. quod Sacramenta veteris " legis sunt ablata, quia impleta: & alia " sunt instituta, virtute majora, utilita- " te meliora, actu faciliora, numero " pauciora." Quibus verbis secunda sequela prorsus solvitur. Et vero cum Sacramenta nostra ipsum exhibeant Christum præsentem, & certis ac determinatis tum rebus, tum etiam verbis constent, dubio procul & majorem præ ceteris perfectionem, & copiosiorem gratiam consequendi facilitatem inducunt.

Persistes: Sacramenta constare debent rebus & verbis determinatis: sed nihil ex his apparet fuisse in signis legis naturæ, Ergo, &c.

Respondeo primo, Scripturam sacram multum habere sermonem in libro Genesis de rebus sensibilibus, quibus & justi, & Patriarchæ in lege naturæ ad colendum Deum, tum etiam ad propriam sanctificationem usi sunt: Et vero justus Abel obtulit Deo sacrificium de primogenitis gregis sui, cap. 4. Obtulit Noe, de animalibus mundis, cap. 8. Obtulit Abraham arietem cap. 22. Melchisedech vero panem & vinum, cap. 14. &c.

Respondeo secundo, distinguendo majorem: Sacramentum novæ legis constat rebus & verbis determinatis, concedo: Sacramentum antiquæ legis, subdistinguo: constat rebus determinatis in lege Mosaica, concedo: in lege naturæ iterum subdistinguo; rebus determinatis per instinctum Dei, concedo: positive per scripta aut viva voce, nego. Sicut natura ab imperfectis ad perfecta graditur, sic & fuerunt in diversis legibus diversi Sacramentorum status & gradus. In lege quidem naturæ solummodo per instinctum res Sacramentales determinabantur, nec erat quid pro isto momento positivum: cujus rei hanc reddit rationem S. Thomas hic q. 70. art. 4. ad 2. " Sicut ante institu- " tionem Circumcisionis, sola fides Chri- " sti futuri justificabat tam pueros, quam " adultos, ita etiam & Circumcisione da-

ta:

„ ta: sed antea non requirebatur aliquod signum protestativum hujus fidei; quia nondum homines fideles seorsum ab infidelibus cœperant adunari ad cultum unius Dei: probabile tamen est, quod parentes fideles pro parvulis natis, & maxime in periculo existentibus aliquas preces Deo funderent, vel aliquam benedictionem eis adhiberent, quod erat quoddam signaculum fidei, sicut adulti pro se ipsis preces & sacrificia offerebant.„

Dices: Hæc modo dicta non nisi sacrificium spirant: sed sacrificium a Sacramento secernitur. Ergo. &c.

Respondeo distinguendo majorem: Et sacrificia erant simul Sacramenta, concedo: & non erant, nego: concessa vero minore, distinguo consequens: Sacrificia non erant Sacramenta sub eodem respectu, concedo: sub diverso, nego. Idem signum eatenus erat Sacrificium, quatenus assumebatur ad colendum Deum, Sacramentum vero quatenus ad gratiam obtinendam ordinabatur. Hoc non implicare, liquido patet exemplo Eucharistiæ, quæ est Sacrificium simul & Sacramentum, ut suo dicemus loco.

Instabis: Sola fides ad deletionem peccati originalis in lege naturæ sufficiebat: Igitur absque fundamento in ea admittitur Sacramentum contra peccatum originale. Probatur antecedens ex sanctis Patribus & Doctoribus. Tertullianus Lib. de Baptismo cap. 13. pag. 262. sic loquitur: " Fuerit salus retro per fidem nudam ante Domini passionem & resurrectionem. At ubi fides aucta est, credendi in nativitatem, passionem, resurrectionemque ejus, addita est ampliatio Sacramento, obligatio Baptismi, vestimentum quodammodo fidei, quæ retro erat nuda.„

Concinit S. Gregorius Lib. 4. moralium cap. 3. pag. 81. ubi sic habet: " Quod vero apud nos valet aqua Baptismatis, hoc egit apud veteres vel pro parvulis sola fides, vel pro majoribus virtus sacrificii, vel pro his, qui ex Abrahæ stirpe prodierant, mysterium circumcisionis.„

Suffragatur D. Bernardus Epist. 77. pag. 200. his verbis: " In nationibus vero quotquot inventi fideles sunt: adultos quidem, fide & sacrificiis credimus expiatos, parvulis autem etiam solam profuisse, immo & sufficisse parentum fidem.„

Respondeo primo, Patres in his & similibus locis agnoscere Sacramenta in sacrificiis pro remissione peccatorum actualium ab adultis commissorum. Igitur inconcussa manet fides de existentia Sacramentorum in lege naturæ.

Respondeo secundo nego antecedens. Ad probationem distinguo: Sola fides per exclusionem sacrificii sufficiebat ad delendum peccatum originale parvulorum, concedo: sola per exclusionem signi, seu protestationis publicæ fidei in Christum, nego: hoc erat inter adultos & parvulos discrimen, quod isti sanctificarentur absque sacrificio oblato, eo quod parvuli quodammodo haberent rationem victimæ; quocirca vi precum, quas fundebant publice super eos parentes, justificabantur per fidem in Christum, quam vel ipsi parentes, eorum nomine profitebantur; sicque sensibili signo seu fidei Confessione publica, peccati originalis abstergebatur reatus. Non ita adulti; cum enim propria voluntate peccarent in contemptum Dei, & sacrificium offerre in recognitionem dominii Dei, & Sacramentum pro remissione peccati suscipere tenebantur.

Quod autem Patres fidem omnino nudam non crediderint pro reatu peccati originalis abstergendo, sufficere, ex eo maxime patet, quod pro iisdem exigant fidem publicam; quippe qui remedio peccati originalis & Sacramento adunarentur Ecclesiæ quæ est visibilis: dictum est autem ex Chrysostomo, homines non posse in una religione adunari nisi sacris Sacramentorum velaminibus.

Instabis: Atqui sancti Doctores loquuntur de fide nuda absque exteriori signo manifestata: Ergo, &c. Probatur subsumptum ex D. Thoma, qui in Quartum dist. 1. q. 2. art. 2. sic interpretatur S. Gregorii verba: " Circa hæc duplex opinio. Una dicentium quod numquam sufficiebat fides sine exteriori signo, in quo esset fidei professio, sed parvulis sufficiebat fides aliqua, & aliena professio, adultis propria. Sed quia non videtur consonare verbis Gregorii in littera positis, ideo alii probabilius dicunt, quod cum ob remedium originalis nulla signa vel Sacramenta forent adhuc

„ hoc instituta, sufficiebat professio fidei „ directa ad salutem parvuli in solo motu „ interiori, sine ullo exteriori. „ Ergo, &c.

Respondeo primo, Sanctum Gregorium per istas voces, *sola fides*, *&c.* non excludere actum fidei exteriorem, propter rationes in probationibus non semel allatas; fides enim utrumque actum habet, videlicet & internum & externum: in isto autem includitur protestatio fidei aliquo signo sensibili peracta. Ceterum, tametsi S. Gregorius in ea versatus fuisset sententia, ut vel ipsum fidei externum actum excluderet pro remedio parvulorum, satius esset aliis Doctoribus adhærere.

Respondeo secundo ad auctoritatem D. Thomæ, S. Doctorem a priori declinasse sententia, & sese retractasse variis in locis. Et vero q. 4. de malo art. 8. ad 12. sic habet: " Fides ergo antiquorum cum „ aliqua protestatione fidei valebat par„ vulis ad salutem. „ Rursus hic quæst. 70. artic. 4. ad 2. ait: " Probabile ta„ men est quod parentes fideles pro parvu„ lis natis, & maxime in periculo exi„ stentibus, aliquas preces Deo funderent, „ vel aliquam benedictionem eis adhibe„ rent, quod erat quoddam signaculum fi„ dei, &c. „

Dices: Effectus non est prior causa; sed passio Christi est causa Sacramentorum: Igitur ante paractam passionem nulla admittenda sunt Sacramenta.

Respondeo distinguendo majorem: Effectus non est prior causa, ea ratione qua effectus est, concedo: sub alio respectu, nego. Et sic distincta minore, nego consequentiam. Passio est quidem causa Sacramentorum tum legis naturæ, tum legis veteris & novæ; sed finalis priorum, physica vero posteriorum. Non implicat autem causam finalem esse actu & physice ipso effectu posteriorem; sufficit enim, ut prior sit in intentione. Igitur Sacramenta priora ante Christum natum præcessere passionem Christi quoad existentiam, nusquam vero quoad intentionem; motivum quippe Sacramentorum legis naturæ erat fides Christi, primo quidem apprehensa, deinde vero significata per fidem Mediatoris, tum explicata ad sanctificationem hominum.

Solutio colligitur ex D. Thoma hic q. 61. art. 3. ad 1. his verbis, quibus respondet ad argumentum: " Passio Christi est causa „ finalis veterum Sacramentorum: quæ „ scilicet ad ipsam significandam sunt in„ stituta. Causa autem finalis non præce„ dit tempore, sed solum in intentione „ agentis. Et ideo non est inconveniens „ aliqua Sacramenta ante Christi passionem „ fuisse. „

Proponuntur objectiones contra Sacramenta veteris Legis, & solvuntur.

OBJICIES: Si quod fuit in veteri lege Sacramentum, maxime Circumcisio: atqui de hoc momento non una est opinio, referente quippe D. Thoma hic q. 70. art. 4. quidam posuerunt quod non conferretur gratia per circumcisionem: nec desunt Patres qui asserant solummodo valuisse ad distinctionem populi Judaici ab infidelibus. Ergo, &c.

Respondeo primo, concedendo quidem quosdam Patres propugnasse Circumcisionem solummodo ad distinctionem populi Judaici ab infidelibus fuisse datam; sed probabilior est nostra opinio, quippe quæ in Scriptura, & in decretis SS. Pontificum, & in sententia celeberrimorum Doctorum fundata sit: in Scriptura quidem, cum ad Rom. 4. circumcisio dicatur *signaculum justitiæ fidei*. Proprium autem veteris legis Sacramentorum, teste D. Thoma hic q. 62. art. 3. erat, Christum & significare & præfigurare, quod vel ipse Apostolus subindigitat 1. Cor. 10. *Omnia in figura contingebant illis*. In Decretis vero; Gregorius M. quippe laudatus sic pronunciat L. 4. Moral. c. 3. " Quod „ vero apud nos valet aqua Baptismatis, „ hoc egit apud veteres vel pro parvulis „ ... mysterium circumcisionis. „ Denique in sanctis Patribus: sic enim loquitur S. Augustinus scribens ad Valerium contra Julianum, apud D. Thomam hic q. 70. art. 4. " Ex quo instituta est circum„ cisio in populo Dei, quæ erat signacu„ lum Justitiæ fidei, ad significationem „ purgationis valebat parvulis originalis „ veterisque peccati: sicut & Baptismus „ ex illo cœpit valere tempore ad innova„ tionem hominis, ex quo institutus est. „ Hoc ipsum ex professo docet in eodem articulo sanctus Doctor.

Respondeo secundo distinguendo minorem: Circumcisio data est ad distinctionem po-

populi simul & ad sanctificationem, concedo: ad distinctionem tantum, nego. Solutio est D. Thomæ ibidem in corpore articuli, ubi si pronunciat contra negantes: " Dicendum est quod in circum-
" cisione conferebatur gratia quantum ad
" omnes gratiæ effectus; aliter tamen,
" quam in Baptismo; nam in Baptismo
" confertur gratia ex virtute ipsius Bapti-
" smi, quam habet, in quantum est instru-
" mentum passionis Christi jam perfectæ.
" In circumcisione autem conferebatur gra-
" tia, non ex virtute circumcisionis, sed
" ex virtute fidei passionis Christi, cu-
" jus signum erat circumcisio. " Eamdem tradit solutionem 1. 2. q. 102. art. 5. ad 1. eo quippe loci asserit circumcisionem principaliter fuisse institutam ad delendum peccatum originale.

Urgebis: Ante datam circumcisionem, fides aliquibus manifestata signis, ad delendum peccatum originale sufficiebat, ut supra dictum est: Igitur absque fundamento circumcisio celebratur ut Sacramentum.

Respondeo negando consequentiam propter duo: primo, quia in lege naturæ nondum populus Judaicus ab infideli segregabatur, quocirca circumcisio non erat necessaria absolute sicut postea fuit; cum enim vel post ipsum diluvium Idololatria grassaretur in mundo, Deus populum fidelem ab ethnicis per circumcisionem secernere voluit, ne commixtus cum paganis carnalibus suam in immensum sicut priores homines contaminaret viam. Altera ratio ea est, quod circumcisio magis explicet fidem in Christum venturum, quod quidem necessarium erat populo carnali. Prima ratio est D. Thomæ hic q. 70. art. 4. ad 2. his verbis: " Sicut ante in-
" stitutionem circumcisionis, sola fides
" Christi futuri justificabat tam pueros,
" quam adultos; ita etiam & circumci-
" sione data: sed antea non requireba-
" tur aliquod signum protestativum hu-
" jus fidei: quia nondum homines fi-
" deles, seorsum ab infidelibus cœperant
" adunari ad cultum unius Dei. " Secunda, est ejusdem D. Thomæ 1. 2. q. 102. art. 5.

Persistes: Si circumcisio ad delendum peccatum originale valuisset, profecto hunc effectum operata fuisset in Abraham, qui illam primus suscepit: atqui eo ipso tempore quo circumcisus est Abraham jam erat ab omni reatu originali immunis. Ergo, &c. Confirmatur: circumcisio non aperiebat cœlos: Igitur nihil gratiæ conferebat ad peccati deletionem.

Respondeo distinguendo majorem: Circumcisio ad peccatum originale non valebat pro hominibus legis naturæ qui jam mundati fuerant, concedo: pro aliis, nego: similiter & distinguo minorem. Abraham erat de lege naturæ, concedo: eam legem non spectabat circumcisio, nego: In eo quidem statu fuit tantummodo in illo ad distinctionem, eo quod jam remedium peccati originalis susceperat, sed hoc ipsum se habuit per accidens; immo addo nullum esse inconveniens credere circumcisionem in Abrahamo valuisse ad augmentum gratiæ: nam D. Thomas ibidem q. 70. art. 4. ad 5. ait circumcisionem utilem fuisse ad delendum & peccatum originale, & etiam actuale in adultis qui illam accipiebant; quidni igitur profuisset ad gratiæ augmentum in justis?

Ad Confirmationem distinguo: Circumcisio non aperiebat cælos actu, concedo: dispositive, nego: duplex inductum fuit impedimentum per peccatum Adami ad introitum in regnum cœlorum, videlicet culpa; nullus quippe inimicus, gloriæ Dei fit consors, juxta illud Psalm. 94. *Juravi in ira mea: si introibunt in requiem meam*. Deinde pœna, nimirum cœli obseratio, in vindictam, ita ut non nisi per passionem Christi pro toto genere humano satisfacientis, aperiendum foret: circumcisio tollebat quidem primum impedimentum, alterum vero per Christi passionem auferendum designabat. Sic solvit argumentum S. Thomas ibidem ad 4. his verbis: " Dicendum, quod in
" circumcisione auferebatur originale pec-
" catum ex parte personæ; remanebat
" tamen impedimentum intrandi in re-
" gnum cœlorum ex parte totius natu-
" ræ; quod fuit sublatum per passionem
" Christi. "

Replicabis: Populus Judaicus incircumcisus mansit, ut legitur Josue c. 5. spatio quadraginta annorum in deserto: Igitur circumcisio non erat Sacramentum ad delendum peccatum originale; non enim probabile est infantium propè hominum mul-

multitudinem eo loci procreatorum absque remedio spirituali extitisse.

Respondet D. Thomas ad hanc difficultatem hic q. 70. art. 4. ad 3. " Dicendum, *inquit*, quod populus in deserto prætermittens mandatum circumcisionis, excusabatur: tum quia nesciebant quando castra movenda erant: tum quia, ut Damascenus dicit, non necesse erat eos aliquod signum distinctionis habere, cum seorsum ab aliis populis habitabant; & tamen, ut Augustinus dicit, inobedientiam incurrebant qui ex contemptu prætermittebant: videtur tamen, quod nulli incircumcisi mortui fuerint in deserto: quia, ut in Psalmo 104. dicitur, non erat in tribubus eorum infirmus; sed illi soli videntur mortui in deserto, qui fuerunt in Ægypto circumcisi: Si tamen aliqui incircumcisi mortui sunt, eadem ratio est de his, ac de iis qui moriebantur ante circumcisionis institutionem. Quod etiam intelligendum est de pueris, qui moriebantur ante octavum diem temporе legis. "

Obsistes: Quod idololatriam sapit, non debet haberi ut Sacramentum: sed circumcisio idololatriam sapit: Et probatur: cultores idolorom in cultu eorum, cultris se incidebant usque ad effusionem sanguinis, ut habetur Lib. 3. Regum 18. quam quidem abominationem prohibet Deus populo Judaico Deuteronomii 14. his verbis: *Non vos incidetis, nec facietis calvitium super mortuo; quoniam populus sanctus es Domino Deo tuo*. Ergo, &c.

Respondeo distinguendo minorem: Circumcisio idololatriam redolebat quoad materiale, concedo: formaliter, nego. Idololatria non sita est in aliquo corporali, sed in cultu superstitioso qui puræ creaturæ redditur: porro circumcisio dabatur in protestationem fidei unius Dei, tum & ad designandam spiritualem cordium circumcisionem per Christum faciendam. Sic respondet D. Thomas 1. 2. q. 102. art. 5. ad 1. " Dicendum, *ait*, quod litteralis ratio circumcisionis principalis quidem fuit ad protestationem fidei unius Dei.... figuralis vero ratio circumcisionis erat: quia figurabatur ablatio corruptionis fienda per Christum. "

Perges: Sacramentum est per se primo institutum ad sanctificationem; atqui circumcisio non erat per se primo instituta ad sanctificationem, sed ad distinctionem. Ergo, &c.

Respondeo distinguendo majorem: Sacramentum novæ legis, concedo: veteris legis, nego: cum enim circumcisio esset figura gratiæ, illamque per Christum dandam significaret, primario importabat sanctitatem legalem. Unde sic distincta minore, nego consequentiam.

Oppones secundo: Si quæ fuerunt in veteri lege præter circumcisionem Sacramenta, maxime esus agni Paschalis: deinde purificatio ab immunditiis, tertio loco Levitarum & Sacerdotum consecratio: sed hæc omnia non debent inter Sacramenta annumerari: Et probatur: Convivium quidem Paschale non est annumerandum, cum velociter, & absque reverentia fieret, adeoque contra honestatem & gravitatem cultui divino debitam, juxta illud Psalmi 34. 18. *In populo gravi laudabo te*. Sed neque purificatio; quis enim dicet corporale, animam mundare: namque vel ipse cinis vitulæ rufæ combustæ immundus erat, quippe qui immundum redderet ipsum sacerdotem, illum tangentem, ut habetur Num. 19. Ab immundo autem quis mundabitur, ut legitur Ecclesiast. 34. Denique Ordinatio Levitarum humano fiebat modo, videlicet aspersione sanguinis victimæ: Aaron vero olei Unctione consecratus est. Ergo, &c.

Respondeo negando minorem. Ad primam probationem distinguo: Et convivium eo fiebat modo, scilicet festinanter, in memoriam liberationis a captivitate Ægypti; visis enim terribilibus signis a Moyse factis, compellebant Ægyptii Israelitas citocitius egredi e suis finibus, concedo: & ista festinatio ex levitate animi, & contemptu procedebat, nego: solutio est D. Thomæ ibid. 1. 2. q. 102. art. 5. ad 2. ubi sic loquitur: " In illo autem exitu eorum de Ægypto duo fuerunt, scilicet festinantia ad egrediendum: impellebant enim eos Ægyptii, ut exirent velociter, ut habetur Exodi 13. imminebatqne periculum ei, qui non festinaret exire cum multitudine, ne remanens occideretur ab Ægyptiis. "

Ad secundum similiter distinguo: Corporale secundum se non potest animam puri-

purificare, concedo: corporale sacrum & elevatum nego. Corporale quod assumebatur ad purificationem erat ex institutione divina sacrum, & per fidem in Christum, hinc nedum maculas exteriores, sed etiam interiores abstergebat. Ita D. Thomas ibidem ad 4. Ad quintum vero ait cinerem vitulæ induxisse tantummodo immunditiam legalem & exteriorem, quæ alio purificationis ritu abstergebatur: quocirca non est inconveniens quod per cinerem vitulæ homines per fidem in Christum mundarentur interius; sic docet sanctus Doctor his verbis: " Duplex erat immunditia in lege; una quidem per aliquam corruptionem mentis vel corporis: & hæc etiam immunditia major erat: alia vero erat immunditia ex solo contactu rei immundæ; & hæc minor erat, & faciliori ritu expiabatur, &c. "

Ad tertium utique distinguo: Et omnia quæ in consecratione sacerdotum assumebantur vi institutionis & finis sacra erant, concedo: hæc enim, fide comite, designabant Christi Sacerdotium: & erant mere humana, nego: solutio est ejusdem S. Thomæ ibidem art. 5. ad 10. his verbis: " Ad hoc autem quod in reverentia haberentur, adhibebatur eis specialis ornatus vestium, & specialis consecratio. Et hæc est in communi causa ornatus vestium. In speciali autem sciendum est, quod Pontifex habebat octo ornamenta. Primo enim habebat vestem lineam. Secundo habebat tunicam hyacinthinam, in cujus extremitate versus pedes ponebantur per circuitum tintinabula quædam, & mala punica facta ex hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto. Tertio habebat superhumerale, quod tegebat humeros & anteriorem partem usque ad cingulum: quod erat ex auro & hyacintho, & purpura coccoque bis tincto, & bysso retorta: & super humeros habebat duos onychinos, in quibus erant sculpta nomina filiorum Israel. Quartum erat rationale, ex eadem materia factum, quod erat quadratum, & ponebatur in pectore, & conjungebatur superhumerali. Et in hoc rationali erant duodecim lapides pretiosi distincti per quatuor ordines, in quibus etiam sculpta erant nomina filiorum Israel, quasi ad designandum, quod ferret onus totius populi per hoc, quod habebat nomina eorum in humeris; & quod jugiter debebat de eorum salute cogitare per hoc, quod portabat eos in pectore, quasi in corde habens. In quo etiam rationali mandavit Dominus poni doctrinam & veritatem: quia quædam pertinentia ad veritatem justitiæ & doctrinæ scribebantur in illo rationali. Judæi tamen fabulantur, quod in rationali erat lapis, qui secundum diversos colores mutabatur, secundum diversa, quæ debebant accidere filiis Israel: & hoc vocant veritatem & doctrinam. Quintum erat Baltheus, id est cingulus quidam factus ex prædictis quatuor coloribus. Sextum erat Thiara, id est, Mitra quædam de Bysso. Septimum autem erat lamina aurea, pendens in fronte ejus, in qua erat scriptum nomen Domini. Octavum autem erant femoralia linea, ut operirent carnem turpitudinis suæ quando accederent ad sanctuarium, vel ad altare. Ex istis autem octo ornamentis minores Sacerdotes habebant quatuor, scilicet, tunicam lineam, femoralia, Baltheum, & Thiaram. "

Instabis: Sacramenta veteris legis, teste Apostolo, erant vacua & egena elementa: sed vacuum & egenum elementum non habet Sacramenti proprie dicti rationem: Ergo, &c.

Respondeo distinguendo: Sacramenta veteris legis erant vacua, & egena elementa comparative ad nostra, concedo: secundum se sumpta, nego. Et sic distincta minore, nego consequentiam. Aliquid potest dici vacuum dupliciter, primo quidem, ita ut nihil sit tam quoad se, quam relative ad aliud; deinde vero comparative ad id quod est magis perfectum. Priori modo Sacramenta veteris legis non erant quid vacuum, cum relative ad institutionem divinam & ad Christum quem præfigurabant, essent quid sacrum; immo conducebant ad gratiam obtinendam, quateus excitabant fidem in Christum venturum: solum igitur posteriori modo dicuntur a S. Paulo vacua elementa, quatenus, sicut nostra, non continebant gratiam quam significabant: hinc ait Aug. Sacramenta nostra sunt virtute præ ceteris majora. Solutio est S. Th. 1. 2. q. 102. & 3. p. q. 70. art. 4. ad 2.

Per-

Persistes: Ea solum ratione, sacra veteris legis signa, dicuntur Sacramenta, quatenus nostra præfigurabant: sed nullum veteris legis Sacramentum Confirmationem, & Extremam-Unctionem præfiguravit: Ergo &c.

Respondeo I. distinguendo minorem: Nulla Sacramenta veteris legis Confirmationem & Extramam-Unctionem explicite significabant, concedo: implicite nego: Etvero cum Confirmatio Spiritus sancti plenitudinem, sicut Extrema-Unctio introitum in cœlos importet, lex utpote imperfecta, neutrum explicite significabat, bene tamen implicite; in Sacerdotio scilicet Aaron cujus unctio omnia quodam modo indigitabat Sacramenta, quatenus a Sacerdotio Christi per Sacerdotium Aaron præfigurato, profluxeruut.

Sanctus Thomas 1. 2. q. 102. art. 5. ad 3. illam sic solvit difficultatem. "Dicendum, quod quædam Sacramenta novæ legis habuerunt in veteri lege Sacramenta figuralia sibi correspondentia: nam Circumcisioni respondet Baptismus qui est fidei Sacramentum; unde dicitur ad Colossenses 2. Circumcisi estis in circumcisione Domini nostri Jesu Christi, consepulti ei in Baptismo. Convivio vero Agni Paschalis respondet in nova lege Sacramentum Eucharistiæ. Omnibus autem purificationibus veteris legis respondet in nova lege Sacramentum Pœnitentiæ .... Sacramento autem Confirmationis quod est Sacramentum plenitudinis gratiæ, non potest respondere in veteri lege aliquod Sacramentum: quia uondum advenerat tempus plenitudinis, eo quod neminem ad perfectum adduxit lex. Similiter autem & Sacramento Extremæ-Unctionis, quod est quædam immediata præparatio ad introitum gloriæ, cujus aditus nondum patebat in veteri lege, pretio nondum soluto. Matrimonium autem fuit quidem in veteri lege, prout erat in officium naturæ, non autem prout est Sacramentum conjunctionis Christi & Ecclesiæ, quæ nondum erat facta: unde & in veteri lege dabatur libellus repudii, quod est contra Sacramenti rationem."

Dices adversus existentiam Sacramentorum novæ legis: Veniente veritate, cessare debet figura; sed Sacramenta quæcumque in genere figuræ reponuntur, nam & signa sacra novæ legis gratiam significant. Ergo &c.

Respondeo distinguendo majorem: Veniente veritate & apparente per gloriam, procul est omnis figura, concedo: adhuc illucescente per fidem, subdistinguo, figura vacua eliminatur, concedo: figura plena & virtute Christi referta, nego: Et sic distincta minore nego consequentiam. Nostra Sacramenta sunt quidem quodammodo figuræ, sed plenę, quippe quæ & præcontineant gratiam quam significant, & ipsam digne suscipientibus conferant: cum igitur adhuc in fide ambulemus, ideo & in ænigmate juxta istud divi Pauli effatum 1. Cor. 13. *Nunc per speculum in enigmate: tunc autem facie ad faciem*. Igitur ex omni parte impræsentiarum non cessat figura.

D. Thomas hic q. 61. art. 4. ad 1. sic respondet ad argumentum. "Dicendum, quod sicut Dionysius dicit in quinto capite Eccles. Hierarchiæ, status novæ legis medius est inter statum veteris legis, cujus figuræ implentur in nova lege; & inter statum gloriæ, in qua omnis nude & perfecte manifestabitur veritas. Et ideo tunc nulla erunt Sacramenta. Nunc autem quandiu per speculum & in ænigmate cognoscimus, ut dicitur, 1. ad Corint. 13. oportet nos per aliqua sensibilia signa, in spiritualia devenire: quod pertinet ad rationem Sacramentorum."

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Admittenda sunt Sacramenta a lapsu Adami usque ad nos.

Primo: Quia hoc ipsum variis in locis innuit sacra Scriptura, quæ tum in Libro Geneseos, tum in Libro Levitici & in omnibus fere novi Testamenti paginis, meminit signorum sacrorum quæ gratiam a Deo Optimo Maximo dandam significant.

Secundo: Deus vult omnes salvos fieri; hujusce autem voluntatis effectus, inquit D. Thomas, sunt promoventia in finem, qualia sunt Sacramenta, quæ veluti spirituales medicinæ ad restaurandam animam peccato sauciatam, conferuntur.

Tertio : S. Augustinus loquens de parvulis legis naturæ ait, non esse credendum famulos Dei aliquo Sacramentorum remedio non fuisse opitulatos parvulis. Legitur quoque Job. cap. ultimo Deum præcepisse amicis Job, ut offerrent holocaustum pro venia de peccatis impetranda. Innocentius III. cap. *Majores* dicit Circumcisionem in lege scripta fuisse pro parvulis quod apud nos est aqua Baptismatis; & Lev. 5. 6. & 7. multa præcipiuntur sacrificia veluti Sacramenta, pro diversorum peccatorum expiatione. Denique sacra Synodus Tridentina Can. 1. definit esse septem Sacramenta novæ legis, sicut & Florentinum in Decreto instr. Armentorum.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM ET RESPONSIONUM.

Primo : Tametsi non fuerint Sacramenta in statu innocentiæ, non idem dicendum de statu naturæ lapsæ, in quo quidem homo propter infirmitatem & languorem dependet a rebus sensibilibus quantum ad sanctificationem & instructionem, ut docet D. Thomas 3. p. q. 61. art. 3.

Secundo : Sacramenta legis naturæ habent Deum auctorem, qui interius determinabat quid esset pro Sacramento assumendum, scripto vero, in lege veteri: sed quia lex Evangelica omnibus perfectior est, sola habet verba determinata, & ex hoc solum concluditur fuisse ceteris perfectiorem, non tamen alias leges caruisse Sacramentis. In lege quidem naturæ non nuda fides, sed manifestata valebat pro sanctificandis parvulis, sicut & Circumcisio in lege scripta.

Tertio : Sacramenta veteris legis erant quidem vacua & egena elementa comparative ad nostra, non tamen relative ad alia signa mere speculativa, cum gratiam producerent quasi ex opere operato, non quidem active, ut Sacramenta novæ legis, sed passive, quatenus vi institutionis vim excitandi suscipientium fidem, habebant.

ARTICULUS SECUNDUS.

De essentia & natura Sacramenti.

POST quæstionem an est, sequitur quæstio quid est; probata igitur existentia Sacramentorum, ordo rerum postulat ut eorum investigemus essentiam, & naturam, ostendendo quod sint signa sacra.

Ad hujusce controversiæ intelligentiam, prænotandum est non unam esse nominis Sacramenti usurpationem: Catechismus Romanus Parte secunda n. 2. de Sacramentis in genere ait, " Sacramenti nomen quod ad propositam rem attinet, aliter a prophanis, quam a sacris scriptoribus acceptum esse. Nam alii auctores Sacramenti nomine obligationem illam significari voluerunt, cum jurati aliquo servitutis vinculo obstringimur, ex quo jusjurandum, quo se milites fidelem operam Reipublicæ præstaturos pollicentur, Sacramentum militare dictum est. Atque hæc frequentissima hujus vocabuli significatio apud illos videtur fuisse. Verum apud Latinos Patres, qui res divinas scriptis tradiderunt, Sacramenti nomen aliquam rem sacram, quæ in occulto latet, declarat: quemadmodum Græci ad eamdem rem significandam, mysterii vocabulo usi sunt. In eam vero sententiam Sacramenti vocem accipiendam esse intelligimus, cum ad Ephesios scribitur: *Ut notum faceret nobis Sacramentum voluntatis suæ*. Deinde ad Timotheum: *Magnum est pietatis Sacramentum*. Præterea in Libro Sapientiæ: *Nescierunt Sacramenta Dei*. Quibus in locis, & aliis multis, licet animadvertere, Sacramentum nihil aliud nisi rem sacram, abditam atque occultam, significare. "

Observandum est quoque ex S. Augustino Lib. 2. de Doctrina Christiana cap. 1. signum illud esse, quod præter rem quam sensibus objicit, efficit etiam ut ex se alterius rei cognitionem habeamus, sicut ex vestigio quod terræ impressum conspicitur, transisse aliquem, cujus vestigium apparet, facile cognoscimus. Porro signum multiplex est; aliud scilicet naturale, aliud vero arbitrarium. Primum ex se aliquid designat, sic fumus significat

ignem

ignem: secundum solummodo ex hominum arbitrio vim significandi sortitur; sic hedera appensa indigitat vinum vendibile. Rursus signum aliud est rememorativum quod rem præteritam indigitat: sic Agnus Paschalis apud Judæos liberationem ab Angelo exterminatore præfigurabat: aliud demonstrativum quod indicat rem præsentem, v. g. fumus indicat ignem actu existentem; aliud prognosticum quod rem futuram significat, puta vel ipse Agnus paschalis Christum pro nostra omnium salute immolandum, annuntiabat. Rursus signum aliud est speculativum, illudque vacuum, quod solummodo in mera rei significatione situm est, sic manna designabat sacræ Eucharistiæ dulcedinem, quatenus ille cibus, ipsa testante Scriptura, omne delectamentum in se præhaberet: aliud vero practicum, quod nedum significat, verum etiam & facit quod significat. Sic vocabulum *fiat* 1. Gen. opus Creatoris designabat simul & faciebat.

Catechismus Romanus multum habet de hujusmodi signis sermonem Part. 2. n. 8. quique affinis est iis quæ modo delineavimus: sed hæc ex illo subjungere non injucundum erit. " Alia enim signa, *ait*, ,, ob eam tantum rem a Deo hominibus ,, commendata sunt, ut aliquid significa- ,, rent vel admonerent: cujusmodi fue- ,, runt Legis purificationes, panis azymus, ,, & alia permulta, quæ ad Mosaici cul- ,, tus cæremonias pertinebant. Alia vero ,, Deus instituit, quæ non significandi ,, modo, sed efficiendi etiam vim habe- ,, rent. Atque in hoc posteriorum signo- ,, rum genere Sacramenta novæ legis nu- ,, meranda esse liquido apparet. ,,

Quibus prælibatis operæ pretium est animadvertere nos impræsentiarum solummodo loqui de Sacramentis novæ legis; quandoquidem de aliis sufficienter actitatum est, juxta illud Catechismi Romani Part. 2. nu. 4. " Atque hæc de Sacra- ,, menti nomine dicta sint; quod quidem ,, veteris etiam Legis Sacramentis convenit; de quibus nihil opus est Pastoribus ,, præcepta tradere, cum ea Evangelii le- ,, ge & gratia sublata sint. ,, unde sit

C O N C L U S I O.

Sacramentum novæ Legis est signum sacrum gratiæ invisibilis ad nostram sanctificationem institutum.

Probatur ratione Theologica, eaque multiplici.

Prima sic proponitur: Quod Concilia Oecumenica nobis credendum proponunt, pure & simpliciter sic credi, sicque suscipi debet: atqui Concilium Florentinum & Tridentinum Sacramenta novæ legis veluti signa gratiæ invisibilis ad hominum sanctificationem instituta celebrant. Ergo, &c. Probatur minor: Illud quidem in Decreto pro instructione Armenorum non alio modo de his loquitur, tum & Tridentinum in omnibus ferme Sessionibus.

Catechismus Romanus, qui est Concilii Tridentini veluti os & lingua, quippe qui ex ordinatione Patrum Synodicorum compositus sit, sic loquitur Part. 2. n. 5. & 7. " Sacramentum est invisibilis gratiæ visi- ,, bile signum, ad nostram justificationem ,, institutum.... Sacramentum ad hoc re- ,, rum genus, quæ significandi causa in- ,, stitutæ sunt, referri, perspicuum est: ,, siquidem specie quadam & similitudi- ,, ne id nobis declarat, quod Deus in ani- ,, mis nostris sua virtute, quæ sensu per- ,, cipi non potest, efficit. Baptismus enim, ,, ut quod docetur, exemplo notius fiat, ,, cum, adhibitis certis, & solemnibus ,, verbis, aqua extrinsecus abluimur, hoc ,, significat, Spiritus sancti virtute omnem ,, peccati maculam, & turpitudinem in- ,, terius elui, & animas nostras præclaro ,, illo cœlestis justitiæ dono augeri atque ,, ornari: simulque ea corporis ablutio, ,, ut postea suo loco explicabitur, illud in ,, animo efficit, quod significat. ,, Rursus ibidem n. 8. de Sacramentis novæ legis " Signa enim sunt divinitus tradita, ,, non ab hominibus inventa, quæ rei cu- ,, juspiam sacræ, quam declarant, effi- ,, cientiam in se continere certo credi- ,, mus. ,, Ergo &c.

Secunda: Ea sunt ex natura sua & essentialiter signa sacra, quæ sic ab omni ævo tum a Græcis, tum a Latinis Patribus & Doctoribus delineantur; atqui res sic se ha-

bet pro Sacramentis novæ Legis: Ergo &c. Probatur minor eorum auctoritate: Dionysius Lib. de Eccles. Hier. cap. 5. nu. 2. sic loquitur de Sacramentis novæ legis " Est autem eadem etiam cœlestis ,, & legalis communione quadam mediæ ,, conditionis suæ qua communicat, ex- ,, tremis, cum illa nimirum in spiritua- ,, libus contemplationibus, cum hac ve- ,, ro sensibilium varietate signorum, per ,, quæ etiam ad divinum numen adduci- ,, tur. ,,

Tum Gregorius Nazian. Oratione de Baptismo: rationem cur Baptismate abluimur, reddens, quia est, inquit, medicamentum partim corporale, partim etiam spirituale: " Gemina re, *ait*, hoc est, ,, animo & corpore nobis constantibus, ,, quarum altera sub aspectum cadit, al- ,, tera oculorum sensum fugit. Gemina ,, quoque constat Baptismus, aqua scilicet, ,, & spiritu, illa visibili, & corporeo ,, modo accepta, hoc vero incorporeo, & ,, invisibili concurrente. ,,

Suffragatur sanctus Chrysostomus Hom. 83. Tom. 2. pag. 145. in Matthæum, his verbis. " Nihil enim insensibile tra- ,, ditum nobis a Christo, sed res quidem ,, sensibiles, omnes autem intelligibiles, ,, itidem & in Baptismate per rem nem- ,, pe sensibilem aqua donum Baptismi effi- ,, citur, intelligibilis vero effectus, est ,, generatio & renovatio. Si enim incor- ,, poreus esses, incorporea dona Deus nu- ,, da tradidisset, sed quoniam anima cor- ,, pori conserta est, in rebus sensibilibus, ,, intelligibilia tibi præbet. ,,

Jeremias Patriarcha CP. cap. 1. suæ Censuræ apud Arcudium L. 1. cap. 1. pag. 3. de Sacramentis sic loquitur. " Myste- ,, ria hæc dicuntur eo quod in sub sen- ,, sum cadentibus signis effectum habeant ,, intelligibilem atque occultum. ,, Subdit Arcudius Lib. 1. de Concordia Ecclesiæ Orientalis cum Occidentali capite 2. " Per effectum arcanum intelligit Je- ,, remias gratiam justificantem quam effi- ,, ciunt, hoc est, producunt, & in se ,, continent Sacramenta. ,,

Patres Latini clarius sese explicant circa naturam & essentiam nostrorum Sacramentorum. S. Augustinus Lib. 10. de Civitate Dei cap. 5. sic loquitur: " Sacri- ,, ficium ergo visibile invisibilis Sacrificii ,, Sacramentum, id est, sacrum signum est. ,,

Hugo a sancto Victore Lib. 1. Tom. 3. part. 9. c. 2. pag. 559. ait. " Sacra- ,, mentum est corporale vel materiale ,, elementum foris sensibiliter proposi- ,, tum, ex similitudine repræsentans, ,, & ex institutione significans, & ex ,, sanctificatione continens aliquam invi- ,, sibilem & spiritualem gratiam. ,,

Succinit Magister Sent. Lib. 4. Dist. 1. his verbis: " Sacramentum enim pro- ,, prie dicitur quod ita signum est gratiæ ,, Dei, & invisibilis gratiæ forma, ut ,, ipsius imaginem gerat, & causa exi- ,, stat. ,, Suffragatur S. Thomas hic q. 60. art. 1. & 2. ubi ait, Sacramentum esse signum visibile invisibilis gratiæ.

Tertia: Signum teste S. Augustino supra laudato est id quod præter sui speciem quam ingerit sensibus, facit aliud in mentem venire: sed hujusmodi sunt nostra Sacramenta, quippe quæ significant & gratiam & gratiæ causam, scilicet Passionem Christi; immo & ipsam gloriam ad quam terminantur: Ergo &c. Probatur minor. Primo quidem ex Catechismo Romano, qui part. 2. num. 13. ait: " Sed præter hæc, quæ commemoravi- ,, mus, varia significandi genera, & ra- ,, tiones, sæpe etiam evenit, ut Sacra- ,, mentum non unam tantum rem præ- ,, sentem, sed plures demonstret ac no- ,, tet; id vero sanctissimum Eucharistiæ ,, Sacramentum intuentibus facile est in- ,, telligere, quo veri corporis, & san- ,, guinis Domini præsentia, nec non ,, gratia, quam non impure sacra My- ,, steria sumentes percipiunt, designa- tur,

Divus Thomas hic q. 60. tribus primis articulis ex professo probat Sacramentum esse signum rei sacræ. In primo quidem esse signum, in secundo esse signum rei sacræ, in tertio vero non unius tantum rei sacræ, sed multiplicis esse signum; in isto sic loquitur. " Sacramentum pro- ,, prie dicitur quod ordinatur ad signifi- ,, candam nostram sanctificationem. In ,, qua tria possunt considerari, videlicet ,, ipsa causa sanctificationis nostræ quæ ,, est Passio Christi, & forma nostræ san- ,, ctificationis, quæ consistit in gratia ,, & virtutibus: & ultimus finis sancti- ,, ficationis nostræ, qui est vita æterna. ,, Et hæc omnia per Sacramenta signi- fican-

„ ficantur : unde Sacramentum est & signum rememorativum ejus quod præcessit, scilicet Passionis Christi, & demonstrativum ejus quod in nobis efficitur per Christi Passionem, scilicet gratiæ, & prognosticum, id est, prænunciativum futuræ gloriæ. „ Ergo &c.

Quarta: Illud est signum sensibile practicum invisibilis gratiæ, quod omnes habet ad hoc requisitas conditiones : atqui sic se habet Sacramentum novæ Legis Ergo &c. Probatur minor ab enumeratione.

Prima quidem est, ut non solum significet sanctificationem, verum etiam ut illam producat, in quo quidem discrepat a Sacramentis veteris Legis, quippe quæ eam per fidem Christi dandam solum designarent. Nec mirum, erant enim nostrorum Sacramentorum figuræ, & juxta Apostoli effatum vacua & egena elementa, hoc est Sacramenta imperfecta. De hoc momento hæc habeutur in Cat. Rom. part. 2. n. 9. " Signa enim sunt *nostra Sacramenta* divinitus tradita, non ab hominibus inventa, quæ rei cujuspiam sacræ, quam declarant, efficientiam in se continere certo credimus. „ Quod autem sint hujusmodi signa, Scriptura multiplici in loco indicat, videlicet Rom. 6. Baptismus vocatur signum Sepulturæ & Resurrectionis Christi. 1. Corinth. 11. Eucharistia celebratur ut signum Passionis & Mortis Christi, & Ephes. 5. Matrimonium dicitur signum conjunctionis Christi & Ecclesiæ. Ergo &c.

Altera conditio ea est, ut Sacramentum sit signum sensibile, in quo distinguitur a signis invisibilibus, uti a charactere qui est in anima Christiana invisibiliter impressus ; namque Sacramentum intrinsece & essentialiter est actus religionis externus, quo creatura Ecclesiæ conjuncta etiam per fidei professionem externam Christo conjungitur : hanc autem dotem nostris convenire Sacramentis docent Patres, dum nostra vocant Sacramenta vestigia quædam & manuductiones ad spiritualia & invisibilia. Ita Chrysostomus Hom. 83. in Matthæum.

Tertia, ut sint signa arbitraria, & quidem a Christo instituta; non enim desunt signa naturalia in orbe terrarum, sed gratiam neque continent, neque efficiunt; porro Sacramenta esse signa prioris generis docent universi Patres, maxime S. Augustinus Lib. 2. de Doctrina Christiana cap. 3.

Quarta ab eodem Augustino Epistola 23. ad Bonifacium assignatur, ut scilicet illa signa habeant aptitudinem & analogiam cum gratia quam producunt : sic aqua apta ad corpus lavandum, optime designat animæ refrigerium : sic unctio Sacerdotalis apprime significat animæ consecrationem : istius conditionis defectu, aqua congelata non est Baptismatis materia, quandoquidem non est apta ad lavandum & purificandum : Ecce S. August. verba: " Si Sacramenta quamdam similitudinem earum rerum, quarum Sacramenta sunt, non haberent, omnino Sacramenta non essent. „

Quinta illa est, ut signum non solum significet sanctitatem, verum etiam actu, nisi adhibeatur obex, illam conferat ; qua conditione deficiente a ratione Sacramenti rescinduntur 1. manna, quod pluebat Israelitis, namque spiritualem Eucharistiæ dulcedinem ut futuram designabat : 2. columba, quæ super Christum visa est in Baptismo : tametsi enim foret sanctitatis & innocentiæ Christi argumentum, non tamen quæ tunc inciperet, vel cresceret, cum a conceptionis momento jam esset & gratia, & veritate plenus ; nostra autem Sacramenta ita sunt signa, ut si applicentur, hominem justum absque mora faciunt, ut ex Catechismo Romano liquet.

Sexta, ut gratia detur vi ipsius signi Sacramentalis, ita ut Sacramentum sit causa instrumentalis effectiva illius ; quocirca in numero Sacramentorum non computantur linguæ illæ igneæ quæ apparuerunt super Apostolos in die Pentecostes ; quamvis enim ardentissima essent charitatis testimonia, non tamen causæ, sed illam a Spiritu sancto infusam supponebant. Verum neminem latet, allatam perfectionem nostris non deesse Sacramentis, cum ex Florentino gratiam ex opere operato producant.

Denique requiritur ut Sacramentum sit cæremonia religionis, eaque permanens, juxta illud 1. Corinth. 11. *Quotiescumque manducabitis panem hunc, aut calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis donec veniat*. Qua de causa, inquit Bellarminus Lib. 1. de Sacramentis in genere cap. 9. ista

Ista Christi ad Magdalenam verba Lucæ 7. 48. *Remittuntur tibi peccata*, & ejusdem insufflatio in Apostolos istis adjuncta verbis Joan. 2. *Accipite Spiritum sanctum*, non sunt Sacramenta, " Nam, *ait*, ,, ista Christus semel fecit, non autem ,, inde cæremoniam in Ecclesia frequen- ,, tandam instituit, & forte non adhi- ,, buit illam insufflationem, tamquam instru- ,, mentum ad sanctificationem, sed solum ,, expressit per nudum signum, quod vole- ,, bat: forte etiam adhibuit eam, ut instru- ,, mentum, ut alias lutum ad illuminan- ,, dum cæcum, & manus impositionem ,, ad curandos ægrotos. ,, Jam vero tametsi quædam ex nostris Sacramentis in actu transeant; vi tamen institutionis sunt sacræ cæremoniæ in Ecclesia permanentes ad sanctificationem hominum, ut docet Concilium Florentinum. Et post ipsum Tridentinum; declarant quippe septem esse in Ecclesia Sacramenta quibus anima recreatur, fovetur, & cultui divino mancipiatur.

Quinta ratio ceteris adjungitur. Talis est Sacramentorum essentia, qualis genuina indicat definitio: atqui definitio supra allata genuina est: Et probatur, primo quidem, genus convenit univoce Sacramentis & veteris, & novæ Legis; illa quippe sanctitatem legalem ex opere operato vi institutionis producebant, ista vero sanctitatem internam. Deinde quod priora gratiam interiorem nonnisi ex opere operantis conferrent, nostra vero ex opere operato eamdem causent, diversas inde Sacramentorum species constituunt, sicque definitio constat genere & differentia. Hoc ipsum non obscure declarat Catechismus Rom. P. 2. n. 5. ubi definitionem allatam sic explanat. " Quæ ,, quidem definitio, *ait*, ut magis pateat, ,, singulæ ejus partes Pastoribus exponendæ ,, erunt. Atque in primis docere oporte- ,, bit, rerum omnium, quæ sensibus per- ,, cipiuntur, duo esse genera. Aliæ enim ,, ob id inventæ sunt, ut aliquid signifi- ,, cent: aliæ non alterius rei significan- ,, dæ, sed sua tantum causa effectæ sunt: ,, quo in numero omnes pene res, quæ ,, natura constant haberi possunt. At ve- ,, ro in priori genere vocabula rerum, ,, scriptura, vexilla, imagines, tubæ, ,, & alia hujusmodi permulta ponenda ,, sunt .... Quæ cum ita se habeant, Sa- ,, cramentum ad hoc rerum genus, quæ ,, significandi causa institutæ sunt, referri ,, perspicuum est. ,, Et n. 9. de signis differens, subjungit: " Alia vero Deus ,, instituit, quæ non significandi modo, ,, sed efficiendi etiam vim haberent. At- ,, que in hoc posteriorum signorum genere ,, Sacramenta novæ legis numeranda esse ,, liquido apparet. ,,

Solvuntur objectiones generales Heterodoxorum.

OBJICIUNT: Quod est secretum non est sensibile: sed Sacramentum, Tobiæ 12. dicitur secretum, sic enim habetur: *Sacramentum Regis abscondere bonum est*. Ergo &c.

Respondeo distinguendo maiorem: Quod est secretum tantummodo, non est sensibile, concedo: quod est secretum simul & Sacramentum, nego: & sic distincta minore, nego consequentiam. Solutio est D. Thomæ hic Quæstione 60. art. 1. ad 2. his verbis. " Dicitur autem ,, non solum Dei secretum, sed etiam ,, Regis, esse sacrum & Sacramentum: ,, quia secundum antiquos Sancta, vel Sa- ,, crosancta dicebantur, quæcumque vio- ,, lari non licebat: sicut etiam muri ci- ,, vitatis, & personæ in dignitatibus con- ,, stitutæ. Et ideo illa secreta sive divi- ,, na, sive humana, quæ non licet viola- ,, ri, quibuslibet publicando, dicuntur Sa- ,, cra, vel Sacramenta. ,,

Instant: Signum non ideo est Sacramentum quia Sacrum: Ergo, &c. Probatur antecedens: Omnes creaturæ sunt signa sacra, quippe quæ Deum indigitent, juxta illud Rom. 1. 20. *Invisibilia enim ipsius a creatura mundi per ea quæ facta sunt intellecta, conspiciuntur*. Ergo ne Sacramenta? absit. Ergo, &c.

Respondeo negando antecedens. Ad probationem, distinguo: Omnes creaturæ sunt sacræ lato modo, & relative ad suum principium, concedo: formaliter & in se, nego. Aliquid potest esse sacrum duplici modo, videlicet relative, hoc est per ordinem ad suam causam, quæ est rerum omnium creatrix; deinde vero formaliter & in se, quatenus vim sanctificandi præcontinet. Priori modo omnes creaturæ sunt signa sacra, posteriori vero sola Sacramenta. Ita D. Thomas ibidem art. 2. ad 1. " Creaturæ sensibiles si-

„ significant aliquid sacrum, scilicet sapientiam & bonitatem divinam, in quantum sunt in seipsis sacræ, non autem in quantum nos per ea sanctificamur. Et ideo non possunt dici Sacramenta, secundum quod nunc loquimur de Sacramentis. „

Urgent: In veteri Testamento cæremoniæ Legis erant sacræ, neque tamen omnes erant Sacramenta: Igitur absque fundamento signa sacra novæ Legis, dicuntur Sacramenta. Confirmatur: vel etiam in novo Testamento multa sunt signa sacra, quæ tamen Sacramenti nomine non donantur, ut aspersio aquæ benedictæ, consecratio Altaris, Abbatis, & similia. Ergo, &c.

Respondeo distinguendo antecedens: Omnes cæremoniæ veteris Legis non erant Sacramenta, concedo: aliquæ nego. Cæremoniæ Legis erant in duplici differentia; quædam designabant Dei sanctitatem; quædam vero sanctitatem accipiendam & propriam: priores non erant Sacramenta, bene tamen posteriores. Sic solvit argumentum ibidem D. Thomas ad 2. ubi sic loquitur. " Quædam ad vetus „ Testamentum pertinentia significabant „ sanctitatem Christi, secundum quod „ in se sanctus est. Quædam vero significabant sanctitatem ejus, in quantum „ per ea nos sanctificamur: sicut immolatio Agni paschalis, significabat immolationem Christi qua sanctificati sumus. Et talia dicuntur proprie veteris Legis Sacramenta. „

Ad Confirmationem, distinguo: Et aspersio aquæ lustralis, aliaque similia sunt solum dispositiones ad sanctitatem, concedo: causæ sanctitatis effective, nego: & ideo deficiunt a ratione Sacramenti. Solutio est D. Thomæ ibidem ad 3. his verbis. " Dicendum, quod res denominatur a fine & complemento: dispositio „ autem non est finis, neque perfectio. „ Et ideo quæ significant dispositionem „ ad sanctitatem non dicuntur Sacramenta de quibus procedit objectio, sed solum ea quæ significant perfectionem sanctitatis humanæ. „

Suffragatur Catechismus Rom. ibid n. 11. " Quare, *inquit*, ut explicatius, quid „ Sacramentum sit, declaretur, docendum erit, rem esse sensibus subjectam, quæ ex Dei institutione, sanctitatis, & justitiæ tum significandæ, tum „ efficiendæ vim habet: ex quo sequitur, „ ut facile quivis possit intelligere, imagines Sanctorum, Cruces, & alia id „ generis, quamvis sacrarum rerum signa „ sint, non ideo tamen Sacramenta dicenda esse. „

Insistunt: Sacramentum quandoque a Patribus dicitur elementum: sed certe hoc non cohæret cum Sacramento, ut sit gratiæ causa; maxime vero cum in Eucharistia & in Matrimonio vix quicquam elementi reperies. Ergo, &c.

Respondeo, distinguendo majorem: Sacramentum a Sanctis PP. elementi nomine nonnumquam celebratur, prout elementum idem sonat ac res sensibilis, concedo: prout rigorose sumitur pro aqua, oleo & similibus, nego: Et sic distincta minore, nego consequentiam. Sacramentum definitur signum sensibile invisibilis gratiæ ad hominis sanctitatem institutum: quæ quidem definitio juxta supremos Logicæ apices prorsus convenit Sacramento novæ Legis: namque per signum, convenit cum omnibus signis sacris etiam non sacramentalibus, ut cum serpente elevato in deserto, qui erat Christi in cruce pendentis typus: quod sit signum invisibilis gratiæ ad nostram sanctificationen institutum, secernitur a ceteris signis sacris; quæ quidem conditio Sacramentis omnibus tum veteris, tum novi Testamenti inest: quod autem Sacramentum novæ Legis virtutem habeat producendi gratiam, ab antiquis discrepat Sacramentis: denique quod sit signum sensibile, differt a signis invisibilibus; puta a charactere & similibus: quod demum quandoque definiatur per vocem elementi, hoc sumi debet secundum distributionem accommodam, in eo scilicet sensu, quod omnia Sacramenta sint signa sensibilia, & ut plurimum ex elementis constent: neque enim diffitendum est etiam in Eucharistia, & in Matrimonio eatenus reperiri, quatenus Eucharistia habet pro materia panem & vinum, Matrimonium vero ipsa corpora, quæ quidem omnia elementis constare nemo, nisi sit in Philosophia hospes, negabit.

Pergunt: Matrimonium non est quid sacrum, sed quid mere naturale, nimirum conjunctio duarum personarum, sci-

scilicet masculi & feminæ : Igitur non habes essentiam Sacramenti in ista definitione; *Sacramentum est signum sacrum*, &c. Ergo, &c.

Respondeo distinguendo antecedens: Matrimonium non est quid sacrum, materialiter sumptum, sed quid naturale, concedo: ut elevatum, nego. Matrimonium potest considerari dupliciter, nimirum secundum materiale, videlicet corpora, deinde vero secundum formale, id est ut personæ conjunguntur in Ecclesia, & consociantur ex Christi ordinatione ad finem à Legislatore præscriptum: Priori modo, Matrimonium est in officium naturæ hominibus concessum, posteriori vero est signum invisibilis gratiæ, scilicet conjunctionis Christi cum anima ejus sponsa; & in isto sensu matrimonium ab Apostolo dicitur *Eph. 5. 32. Sacramentum .... magnum in Ecclesia*.

Reponunt: Matrimonium & vetera Sacramenta nonnisi ratione institutionis & significationis sunt Sacramenta, sed & institutio, & significatio sunt entia rationis; absurdum est autem dicere causam gratiæ esse ens rationis. Ergo, &c.

Respondeo distinguendo majorem: Et institutio simul & significatio sunt quid reale, tum ratione institutoris, tum ratione fundamenti, tum etiam ratione sui, concedo: sunt mere entia rationis, subdistinguo; hoc est, entia moralia & secundum quid rationis concedo; formaliter nego: Tria sunt annotanda in quolibet Sacramento, videlicet auctor, deinde ipsum Sacramentum; tertio loco, institutio & significatio. Certum est Sacramentum novæ Legis esse quid reale relative ad suum institutorem qui est Christus; ratione etiam sui, cum constet materia & forma, immo & ratione institutionis atque significationis, saltem moraliter: tametsi enim Præsidis infulati dignitas dependeat a Regis institutione, & significet personam ceteris præcellentem, citra tamen dubium est, nemine cogitante, illam dignitatem subsistere: non absimili modo Sacramenta, nemine cogitante, sunt quid reale, quatenus fundantur in actione Christi qui illa instituit, sicque in eis actio ratione suæ virtutis perdurat: absit igitur illa annumerare inter entia rationis logicalia, quæ nullam, nisi in intellectu, habent existentiam.

FIT SATIS OBJECTIONIBUS

Protestantium, qui existimant vel ipsa novæ Legis Sacramenta esse mera fidei & promissionum Dei sigilla.

Opponunt: Rom. 4. Circumcisio dicitur, *Signaculum justitiæ fidei*. Ergo &c.

Respondeo I. eo loci nullam fieri mentionem aut pacti, aut promissionis: incassum igitur suum firmant errorem hoc testimonio & Calvinus, & Lutherus.

Respondeo II. distinguendo antecedens: Circumcisio dicitur signaculum fidei simul & justitiæ quas producebat, concedo: fidei & justitiæ quas supponeret, nego: justitia in Circumcisione interiori posita est; hanc autem fuisse Circumcisione externa & datam, & denotatam nemo præter Heterodoxos negabit. Solutio est Origenis Comment. in hunc Apostoli locum, sancti Chrysostomi, & Theophilacti.

Instant: Circumcisio data est Abrahamo jamjam justo: igitur non erat ad sanctitatem conferendam, instituta.

Respondeo, distinguendo antecedens: Et Circumcisio in Abrahamo justitiæ augmentum produxit, concedo: & nullam ei contulit gratiam, nego. Est de ratione Sacramenti conferre gratiam quandoque primam, quandoque etiam secundam: prior confertur per Baptismum, & Pœnitentiam, altera vero per cetera Sacramenta. Eodem prope modo ratiocinandum est de Sacramentis veteris Legis; unde nihil sequitur absurdi quod Circumcisio in remedium peccati originalis principaliter instituta, primam non produxerit gratiam in Abrahamo, quippe qui jam esset justus, sed sufficit quod ei gratiæ augmentum contulerit: quis enim non novit in illa cæremonia tam sacra, sanctum & perfectum virum se fe ardentius & in fide & in amore Christi exercuisse, quibus actibus, inquit Chrysostomus, Abraham ad summam pervenit perfectionem.

Urgent: Geneseos 17. Circumcisio dicitur pactum inter Deum & homines initum his verbis: *Et tu ergo custodies pactum meum, & semen tuum post te in generationibus suis ...... circumcidetur ex vobis omne masculinum: & circumcidetis*

vis carnem praeputii vestri, ut sit in signum foederis inter me & vos. Igitur Circumcisio erat merum promissionis Dei pactum & sigillum, sicut Iris ibidem cap. 9. dicitur signum foederis inter Deum & Noe. Ergo &c. Confirmatur: in eodem Lib. 15. habetur: *Credidit Abraham Domino & reputatum est illi ad justitiam*: Igitur Circumcisio erat purum & fidei & amicitiae Dei pignus.

Respondeo distinguendo antecedens: Circumcisio erat signum sacramentale, & non simpliciter vacuum, siquidem ex sancto Thoma conferebat gratiam, concedo: & suponebat parvulos justificatos, nego. Sicut Sacramenta nostra non solum significant, sed sub signo corporali vim continent producendi gratiam, ita & Circumcisio vim habebat conferendi ex opere operato sanctitatem legalem, internam vero ex opere operantis. Igitur non erat signum inane & mere commemorativum, sicut Iris fuit pacti initi inter Deum & homines.

Ad confirmationem distinguo: Et verba in objectione laudata designant fidei Abrahae meritum, concedo: & excludunt Sacramenta, quibus & fides manifestaretur, & gratia augeretur, nego.

Persistunt: Quae sunt solummodo conscientiae bonae testimonia, non nisi ut sigilla promissionum & gratiae jam collatae habentur: sed Sacramenta nihil sunt praeter hujusmodi testimonia, juxta illud 1. Petri 3. 21. *Quod & vos nunc similis forma salvos facit Baptisma: non carnis depositio sordium, sed conscientiae bonae interrogatio in Deum*.

Respondeo negando minorem. Ad probationem distinguo: Baptisma novae legis causaliter est interrogatio bona in Deum concedo: in se & formaliter, nego: Baptisma potest considerari duplici modo; videlicet & quoad se, & quoad effectus: priori modo vim producendi gratiam, & lavandi interius animam in se continet, e contra vero Baptisma Judaeorum, quippe quod ex virtute sua non nisi sordes legales ablueret. Hoc ipsum indicat Apostolus', quocirca ejus verba nihil veritatis hostibus proficiunt. Baptismus potest etiam spectari quoad suum effectum, qui certe non unus est. Primarius est abluere animam, secundus, pax & conscientiae tranquillitas, quae est justificationis apertum testimonium, S. Paulo dicente Rom. 8. quod Spiritus-sanctus testimonium reddat conscientiae, nos inter filios Dei esse annumeratos. Solutio est S. Augustini Tractatu 80. in Joannem & S. Basilii Lib. de Spiritu-sancto c. 15.

Replicant: Sensus Scripturarum habetur per Patres; sed Patres passim dicunt Sacramenta esse sigilla & signacula. Ergo, &c.

Respondeo distinguendo minorem: Sacramenta ex SS. Patribus sunt signacula plena, concedo: vacua & mere promissoria, ut confingunt Heterodoxi, nego minorem, & consequentiam. Sacramenta, ut observat Bellarminus hic Lib. 1. cap. 17. triplici modo a sanctis Doctoribus ut signacula commendantur; primo quidem quia obsignant fideles, & sunt notae quibus ab infidelibus secernuntur; ita Basilius in Exhortatione ad Baptismum; Hieronymus in cap. 4. ad Ephesios; nec non Augustinus contra Faustum Libro 19. cap. 11.

Secundo: Nonnumquam ab iisdem sigilla & promissionum Dei signacula vocantur, eo quod gratiam occultam contineant. Eumdem sensum exhibet S. Aug. L. de Catech. rud. cap. 26. hunc & Greg. Naz. Orat. de Bapt. qui reddens rationem cur Christus renascendum esse dixerit ex aqua & Spiritu sancto, ait, " Gemina re, hoc est animo & corpore nobis constantibus, quarum altera sub aspectum cadit, altera oculorum sensum fugit, gemina quoque constat Baptismus, aqua scilicet & spiritu, illa visibili & corporeo modo accepta, hoc vero incorporeo & invisibili concurrente. " Quibus verbis docet Sacramentum esse quidem aliquod sensibile quoad materiam & formam, sed spirituale & occultum penes virtutem & efficaciam qua gratia producitur.

Tertio: Baptismus etiam a Patribus veluti fidei obsignatio eatenus celebratur, quatenus est fidei argumentum, nec nisi credentibus confertur. Istam prodit significationem Tertullianus Lib. de Poenitentia, ubi ait fidem Catechumenorum esse probandam antequam eis concedatur Baptismus. Concinit Basilius Lib. 3. contra Eunomium. Denique Baptismus in tantum etiam sigillum fidei dicitur, in quantum perficit hominem, & reddit Chri-

Christianum omnibus numeris absolutum, in quo quidem sensu Martyrium vocatur, charitatis signaculum apud Eusebium Lib. 5. Hist. Eccl. c. 3.

Dices: Videtur quod Sacramentum non debeat esse aliquid sensibile, juxta illud Joann. 4. 24. *Spiritus est Deus, & eos, qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare*. Et istud Rom. 14. 17. *Non est enim Regnum Dei esca & potus*. Quibus sententiis omne sensibile a cultu Dei eliminatur. Confirmatur: Character Baptismatis est res, & Sacramentum simul; similiter & corpus Christi sub speciebus Eucharisticis existens: idem dicendum de contritione quæ est Sacramenti Pœnitentiæ pars essentialis: sed hæc omnia non sunt quid sensibile. Ergo, &c.

Respondeo I. Sacramentum esse quid sensibile ut ex præmissis colligitur. Hoc ipsum ex professo probat S. Thomas hic q. 60. art. 4. & quidem duplici argumento. Primo auctoritate divi Augustini, quam sic in argumento *sed contra* refert. „ Augustinus dicit super Joannem, accedit „ verbum ad elementum, & fit Sacra„ mentum. Et loquitur ibi de elemento „ sensibili, quod est aqua. Ergo res sensibiles requiruntur ad Sacramenta. „ Secundo hac ratione: cum homo sit sensibilis, manu ducitur per sensibilia ad rerum spiritualium & cognitionem, & amorem. Ait ibidem. " Est autem homini con„ naturale, ut per sensibilia perveniat in „ cognitionem intelligibilium. Signum „ autem est per quod aliquis devenit in „ cognitionem alterius. Unde cum res „ sacræ, quæ per Sacramenta significan„ tur, sint quædam spiritualia & intelli„ gibilia bona, quibus homo sanctifica„ tur; consequens est, ut per aliquas res „ sensibiles significatio Sacramenti im„ pleatur: Sicut etiam per similitudinem „ sensibilium rerum in divina Scriptura „ res spirituales nobis describuntur. Et „ inde est quod ad Sacramenta requiruntur „ res sensibiles; ut etiam Dionysius pro„ bat in primo capite cœlestis Hierar„ chiæ. „

Respondeo II. negando antecedens: Ad probationem distinguo: Oportet Deum in spiritu adorare formaliter, & fidei atque amoris motivo concedo: excludendo absolute res materiales & sensibiles, subdistinguo; in eis sistendo, concedo: eis utendo tamquam mediis & gradibus quibus mens ascendit ad Deum, nego. Argumentum Heterodoxorum nimis probat. Et vero si res sensibiles a cultu Dei procul & penitus pellerentur, sacrificia veteris legis & nostrum tum cruentum, tum incruentum proscriberentur. Igitur aliquis re sensibili duplici modo potest uti, videlicet in ea sistendo, vel etiam ejus ope ad cognitionem & amorem invisibilium sese erigendo: priorem modum ab utraque Scripturæ sententia in objectione laudata proscriptum habemus, nusquam vero posteriorem. Solutio est D. Thomæ ibidem art. 4. ubi sic loquitur. " Ad secundum dicendum, quod res sen„ sibiles, ut in sua natura consideran„ tur, non pertinent ad cultum vel ad „ Regnum Dei, sed solum secundum „ quod sunt signa spiritualium rerum, in „ quibus Regnum Dei consistit. „ Rursus ibidem ad 3. ait res sensibiles recte assumi ad significanda spiritualia.

Ad Confirmationem distinguo: Et allata in objectione inter res Sacramenti annumerantur, quatenus conjunguntur cum signo sensibili, concedo: isto secluso, nego. Tametsi character, corpus Christi in Eucharistia, & contritio interior, non sint quid per se & in se sensibile, sunt tamen per accidens & ratione signi Sacramentalis: quod quidem concordat cum S. Augustino qui Lib. 19. contra Faustum c. 11. ait. " In nullum autem nomen „ Religionis seu verum, seu falsum coa„ dunari homines possunt, nisi aliquo „ signaculorum, vel Sacramentorum visi„ bilium consortio colligantur. Ex quo patet Sacramentum esse essentialiter quid sensibile.

Sanctus Thomas in Quartum dist. 1. q. unica art. 1. ad 3. sic respondet ad difficultatem. " Quod objicitur contra defini„ tionem Augustini de corpore Christi, „ et characteris Baptismi, & insepara„ bilitate Matrimonii, dicendum quod „ hæc non dicuntur Sacramenta, nisi in „ quantum sunt conjuncta aliquibus visi„ bilibus formis. " Rursus hic quæst. 84. art. 1. ad 3. " Dicendum quod etiam in „ pœnitentia est aliquid, quod est Sacra„ mentum tantum, scilicet actus exterius „ exercitus, tam per peccatorem pœni„ tentem, quam etiam per Sacerdotem ab-

sol-

„ solventem : res autem & Sacramen„ tum, est pœnitentia interior peccato„ ris : res autem tantum & non Sacra„ mentum, est remissio peccati : quorum „ primum totum simul sumptum, est „ causa secundi. Primum autem & secun„ dum, sunt quodammodo causa tertii.„

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Sacramentum novæ Legis est signum practicum invisibilis gratiæ ad nostram sanctificationem institutum.

PRIMO, ita definitur a Catechismo Romano part. 2. n. 5.

Secundo, sic delineatur a sanctis Patribus & Doctoribus, ut a Dionysio de Eccles. Hierar. cap. 5. a S. Chrysostomo Homil. 83. in Matthæum, a D. Augustino Lib. 19. contra Faustum cap. 11. a S. Thoma hic q. 60. art. 1. 2. 3. & 4.

Tertio, ratio suffragatur, quia definitio allata est optima, quippe quæ constet tum genere, tum differentia. Per hoc enim quod Sacramentum sit signum, convenit cum omnibus signis sacris, de quibus Scriptura sacra mentionem facit; puta cum serpente æneo elevato in deserto: per hoc quod sit practicum, hoc est, sanctitatis legalis aut interioris causativum, a prioribus discrepat signis: deinde vero ex eo quod novæ Legis Sacramentum gratiam interiorem per se primo & quidem ex opere operato causet, specie differt a Sacramentis veteris Legis.

SYNOPSIS OBJECTIONUM.

ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Tametsi Sacramentum quandoque dicatur secretum, attamen essentialiter est signum sensibile, & quidem longe præstantius ceteris creaturis naturalibus, quandoquidem est signum gratiæ productivum, non quidem secundum se spectatum, sed ut ex institutione & virtute divina elevatum est.

Secundo: Circumcisio, & Sacramenta novæ Legis a sanctis Patribus nonnunquam dicuntur sigilla tum fidei, tum gratiæ, tum etiam promissionum Dei, sed certe non inania & mere speculativa seu commemorativa, ut frustra contendunt Protestantes, cum non supponant gratiam jam jam datam, sed ad illam producendam ordinentur.

Tertio: Esto quod character, corpus Christi sub speciebus Eucharisticis contentum, & contritio dicantur res Sacramenti, non inde sequitur Sacramentum non esse signum sensibile, cum allata rerum non subeant rationem, nisi quatenus conjunguntur signo sensibili, eoque Sacramentali.

ARTICULUS TERTIUS.

Quænam sint Sacramentorum novæ Legis partes?

AD ISTAM controversiam omnibus numeris absolvendam tria potissimum discutienda sunt. Primo quidem, an Sacramentum constet materia & forma? Secundo, num verba in Sacramentis adhibenda, sint mere speculativa & vacua? Tertio, utrum salva Sacramenti essentia, tum materia, tum forma, immutari possint? Unde sit

SECTIO PRIMA.

Utrum Sacramenta novæ Legis essentialiter & intrinsece constent rebus, & verbis determinatis?

QUÆSTIONEM hic non movemus neque de Sacramentis legis naturæ, neque de Sacramentis veteris Legis: de prioribus quidem, cum non haberent determinatam materiam nisi per instinctum divinum, nec homines, pro eis conficiendis, assumerent res, nisi prout erat impetus Spiritus Dei, nec aliam haberent formam sibi adjunctam præter aliquas preces fundendas. De posterioribus utique, nam quamvis haberent ut plurimum materiam determinatam juxta sacrificiorum expiationis determinationem, nulla tamen, ut communiter tenent Theologi, habebant pro forma, verba significativa, si aliquas excipias orationes quas Sacerdos super oblationes quandoque fundebat: quocirca totum negotium est penes Sacramenta novæ Legis, & de eis quæritur, num

num constent essentialiter rebus tamquam materia; verbis vero tamquam forma?

Ad intelligentiam observandum est, nomine rerum concipi illud omne sensibile quod est ad effectum Sacramentalem determinabile per verba; nomine vero verborum, id quod determinat materiam ad hunc vel istum effectum. Porro res seu materia quandoque est physica, quandoque etiam tantummodo moralis: similiter & forma nonnumquam est litteralis & explicita, nonnumquam etiam dumtaxat virtualis, quæ omnia subsequenti illustrantur exemplo. Aqua v. g. in Baptismo est materia Baptismi, & quidem physica, quippe quæ sit quid positivum a parte rei, quæque est determinabilis vel ad refrigerium corporale, vel etiam ad animæ lotionem per verba significativa. Non absimili modo actus pœnitentis sunt res & materia Sacramenti Pœnitentiæ, sed moralis, quandoquidem actus voluntatis in genere moris præcontinentur, & isti actus sunt determinabiles ad esse Sacramenti per formam, hoc est per sacerdotis verba.

Eodem prope modo forma explicita, eaque positiva Sacramenti Baptismatis, ista est: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*. Forma vero virtualis Matrimonii est signum æquivalens verbis & idem significans, ut si juvencula su um præbeat consensum non verbis, sed nutibus.

Observandum est secundo, significationem duplicem esse, alteram quæ convenit materiæ ex natura sua, quæque aptitudinalis dicitur; sic aqua indigitat refrigerium, quippe quæ naturaliter apta sit ad lotionem & refrigerium; alteram quæ convenit formæ, & est significatio actualis, puta ista verba, *Ego te baptizo, &c.* significant actualem animæ lotionem: tertiam eamque totalem, quæ exurgit ex conjunctione materiæ cum forma, & est effectus Sacramenti peracti expressio; sic in exemplo Baptismi inhærendo, talis est hominis regeneratio; quæ quidem omnia ita sunt essentialia, ut si aliqua pars adimatur, non est Sacramentum.

Prænotandum est etiam, Sacramentum esse compositum physicum simul & morale: physicum quidem, quatenus coalescit ex rebus & verbis: quocirca dicitur ens per accidens, habet enim pro partibus duo entia in se completa: morale vero prout ex partibus unum totum resultat, scilicet signum Sacramentale, & significatio gratiæ; porro sub isto respectu a Theologis eatenus vocatur ens per se, quatenus res habent locum materiæ, verba rationem formæ, & ex iis duobus, fit Sacramentum, sicut ex anima & corpore conjunctis, unus resultat homo.

Subnotare quoque juvat, non unam esse materiæ & formæ determinationem: altera enim est individualis, altera vero solum specifica & quasi generica. Individualis illa dicitur quæ habet ab auctore materiam talem sicut & formam, ut videre est in Baptismo, pro quo Christus Dominus & materiam, & formam in individuo assignavit: materiam quidem, his verbis: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei*. Formam vero istis: *Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*. Unum tamen non prætereundum est, videlicet significationem totalem eamque Sacramentalem quæ ex unione materiæ cum forma resultat, esse semper individualem, quandoquidem Christus ipse determinavit ut signum sacramentale in Baptismo significaret regenerationis gratiam: in Confirmatione, contra hostes præsidium & robur, &c. Juxta illud Florentini: " Per Baptismum enim spiritualiter nascimur, per Confirmationem augemur in gratia, & roboramur in fide, &c. " Denique Christus Dominus determinavit etiam ut pro Sacramento conficiendo semper assumeretur aliquid sensibile, quod gratiam Sacramenti per aliquam similitudinem designaret, reliquit vero Ecclesiæ potestatem, ut ipsam determinaret materiam & formam in individuo pro Sacramentis quæ nihil ex iis determinata haberent, ut in Confirmatione, Extrema-Unctione, Ordine & Matrimonio liquet: quibus præmissis, sit

CON-

CONCLUSIO.

Sacramentum novæ Legis intrinsece & essentialiter constat ex rebus & verbis a Christo immediate, sive mediate per Ecclesiam determinatis.

Probatur ratione Theologica, eaque multiplici.

PRIMA: Quod ipsa declarat Scriptura sacra juxta Patrum interpretationem, hoc pro certo tenere debemus: atqui ex Scriptura & sanctis Patribus liquet, Sacramenta novæ legis intrinsece & essentialiter constare rebus & verbis a Christo determinatis vel immediate, vel saltem mediate. Ergo, &c. Probatur minor quoad singulas partes.

De rebus seu Materia.

JOANNIS 3. Baptismo assignatur aqua his verbis: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest &c.* Matthæi 26. pro Eucharistia panis &c. *Accepit Jesus panem, & benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, &c.* Joannis 20. 23. pro Pœnitentia actus: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis:* Jacobi 5. oleum pro materia Extremæ - Unctionis: *Ungentes eum oleo.* Ceterorum Sacramentorum materiam assignavit Ecclesia: hoc ipsum docent passim sancti Patres.

Instar omnium sanctorum Doctorum sit sanctus Thomas, qui hic q. 60. art. 5. probat ex professo res determinatas in Sacramentis requiri, cujus hæc est egregia ratio, quod Sacramenta conferant gratiam & sanctificationem, & consequenter ad Deum solum, qui est auctor gratiæ, spectet determinare media quibus homines sanctificentur: " Dicendum, *inquit*, quod „ in usu Sacramentorum duo possunt con- „ siderari, scilicet cultus divinus, & „ sanctificatio hominis, Quorum pri- „ mum pertinet ad hominem per compa- „ rationem ad Deum, secundum autem e „ converso pertinet ad Deum per compa- „ rationem ad hominem. Non autem per- „ tinet ad aliquem determinare illud quod „ est in potestate alterius, sed solum id „ quod est in sua potestate. Quia ergo san- „ ctificatio hominis est in potestate Dei „ sanctificantis, non pertinet ad hominem „ suo judicio assumere res, quibus sancti- „ ficetur: sed hoc debet esse ex divina „ institutione determinatum; & ideo in „ Sacramentis novæ Legis quibus homines „ sanctificantur, secundum illud primæ ad „ Corint. 6. abluti estis, sanctificati estis, „ oportet uti rebus ex divina institutione „ determinatis. „ Ergo, &c.

Jam vero quod Ecclesia potestatem habeat quorumdam Sacramentorum materiam determinandi in individuo, docet Concilium Tridentinum, docent & communiter Theologi.

De verbis seu Forma.

MEMINIT quoque Scriptura sacra multiplicis Sacramentorum formæ ab ipso ore Christi promanatæ. Matth. 28. legitur: *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Pro Eucharistia vero 1. Cor. 11. *Ego enim accepi a Domino quod & tradidi vobis, quoniam Dominus Jesus in qua nocte tradebatur, accepit panem & gratias agens fregit & dixit: accipite, & manducate: hoc est corpus meum.* Act. 8. Spiritus sanctus datur ad robur per orationem & invocationem; similiter & Jacobi 5. Extrema-Unctio confertur per olei sancti Unctionem, adhibitis Presbyteri orationibus, ut fusius dicetur suo loco.

Sancti Doctores non in uno loco de formis Sacramentorum tractant. Hieronymus in cap. 58. Isaiæ, asserit Ordinationem Clericorum fieri per verba deprecatoria. Concinit Ambrosius in caput quartum 1. ad Timotheum. Alexander III. dicit Matrimonium contrahi partium consensu viva voce vel signis expresso. S. Augustinus Tractatu 80. in Joannem sic loquitur: " Accedit verbum ad elementum, & fit „ Sacramentum. „

Audiendus est de hoc momento S. Thomas hic q. 60. art. 6. ubi probat ex professo verba requiri ad Sacramentorum confectionem, primo quidem auctoritate Apostoli Ephes. 5. sic loquentis: " Christus „ dilexit Ecclesiam, & tradidit semet- „ ipsum pro ea, ut illam sanctificaret, mun- „ dans eam lavacro aquæ in verbo vitæ. „ Tum triplici ratione. Primo quidem, *inquit*, Sacramentum potest considerari ex par-

parte causæ sanctificantis : secundo ex parte hominis qui constat corpore & mente : tertio ex parte significationis ; & ex illo triplici capite verba conveniunt Sacramentis : videlicet ex parte causæ : " Quæ est Verbum incarnatum quod in ,, Sacramentis operatur , cui Sacramen- ,, tum quodammodo conformatur , in hoc ,, quod rei sensibili verbum adhibetur . ,, Ex parte animæ quæ habet mentem : unde Augustinus dicit super illud Joannis 15. *Jam vos mundi estis propter sermonem, &c.* " Unde est ista tanta virtus aquæ , ut ,, corpus tangat , & cor abluat , nisi ,, faciente verbo, non quia dicitur , sed ,, quia creditur . ,, Demum addit D. Thomas ex parte ipsius significationis Sacramentalis : " Dicit autem Augustinus ,, in 2. de doctrina Christiana, quod verba inter homines obtinuerunt principatum significandi . ,, Et vero aqua ad diversos effectus potest sumi : " Aqua enim , ,, *inquit divus Thomas* , significare potest ,, & ablutionem propter suam humiditatem , & refrigerium propter suam frigiditatem : sed cum dicitur *Ego te baptizo* , manifestatur quod aqua utimur ,, in Baptismo ad significandam emundationem spiritualem . ,,

Idem sanctus Doctor , art. 7. ibidem probat requiri in Sacramentis verba determinata , quatenus habent rationem formæ , & proprium sit formæ constituere rei naturam : " Dicendum , *inquit* , quod in Sacramentis verba se habent per modum formæ ; ,, res autem sensibiles per modum materiæ , ,, in omnibus autem compositis ex materia & forma , principium determinationis est ex parte formæ , quæ est quodammodo finis & terminus materiæ ; & ideo ,, principalius requiritur ad esse rei determinata forma , quam determinata materia : materia enim determinata requiritur , ut sit proportionata determinatæ ,, formæ . Cum igitur in Sacramentis requirantur determinatæ res sensibiles , quæ ,, se habent in Sacramentis sicut materia , multo magis requiritur in eis determinata forma verborum . ,, Rursus in 4. Dist. 1. q. 1. art. 2. verba necessario requiri in Sacramentis novæ Legis probat ex aliis tribus capitibus . 1. Ex parte causæ , scilicet Christi , quem perfecte repræsentare debent . 2. Ex parte signi, quod quidem magis exprimere debet veritatem , quia illam præsentem exhibet . 3. Ex parte virtutis, quæ efficaciam habet ratione significationis. Ergo, &c.

Secunda ratio sic proponitur : Ad Ecclesiam pertinet proponere credenda, maxime in Sacramentis, quæ sunt signa arbitraria, namque lex in tantum valet, in quantum sonat : sed Ecclesia in Conciliis adunata declarat Sacramenta ex rebus & verbis determinatis componi : Ergo, &c. Probatur minor variis auctoritatibus.

Florentinum in Decreto Eugenii IV. loquens de Sacramentis novæ Legis , sic pronunciat : " Hæc omnia Sacramenta tri- ,, bus perficiuntur , videlicet , rebus tamquam materia , verbis tamquam forma , ,, & persona ministri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi , quod ,, facit Ecclesia : quorum si aliquod desit, ,, non perficitur Sacramentum . ,,

Tridentinum Can. 1. Sess. 7. ait : *Si quis dixerit , Sacramenta nova legis non fuisse omnia a Jesu Christo Domino nostro instituta . . . anathema sit* . Sed quod est ab aliquo institutum , est in se & in suis partibus determinatum . Ergo, &c.

Catechismus Romanus Part. 2. mirum in modum hæc omnia explicat num. 15. his verbis : " Duo enim sunt , ex quibus quodlibet Sacramentum conficitur : quorum alterum materiæ rationem habet , atque elementum dicitur : ,, alterum formæ vim , & verbum communi vocabulo appellatur : sic enim a ,, Patribus accepimus ; qua in re notum ,, est , atque apud omnes pervulgatum , ,, illud sancti Augustini testimonium : ,, *Accedit verbum ad elementum , & fit* ,, *Sacramentum* . Rei igitur sensibilis nomine tum materiam , sive elementum intelligunt , ut in Sacramento Baptismi , ,, aquam , Confirmationis Chrisma , & Extremæ-Unctionis oleum , quæ omnia ,, sub aspectum cadunt ; tum præterea ,, verba, quæ formæ rationem habent , ,, atque ad aurium sensum pertinent . Apostolus vero utrumque aperte indicavit , ,, cum inquit, *Christus dilexit Ecclesiam* , ,, *& seipsum tradidit pro ea , ut illam* ,, *sanctificaret , mundans eam lavacro aquæ* ,, *in verbo vitæ* . Quo in loco materia & ,, forma Sacramenti exprimitur . Addenda autem erant verba ad materiam, ,, ut apertior , clariorque rei , quæ ge-

„ gerebatur, significatio fieret. Verba „ enim inter omnia signa maximam vim „ habere, perspicuum est: ac, si ipsa desint, plane obscurum erit, quidnam „ materiam Sacramentorum designet, ac „ demonstret. Nam, ut in Baptismo licet videre, cum aqua non minus refrigerandi, quam abluendi vim habeat... „ Aliquis fortasse conjectura aliqua dijudicabit: nemo autem ea de re quippiam certi affirmare audebit; at cum „ verba adhibentur, statim intelligimus, abluendi vim, & significationem „ habere. „

Tertia ratio hæc est: Illud ratum habetur & determinatum est, de quo utraque Ecclesia, Græca scilicet & Latina semper ad nostra usque tempora convenit: atqui utraque Ecclesia ad nos usque semper convenit Sacramenta novæ Legis constare rebus tamquam materia, verbis vero tamquam forma. Et probatur: In unione facta in Florentino cum Græcis schismaticis, nulla fuit de hoc momento controversia & dissertatio, nec quicquam Græci refricarunt contra istam definitionem ex Decreto Eugenii IV. allatam: " Hæc omnia „ Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tamquam materia, verbis „ tamquam forma „ Hoc ipsum legitur in omuibus Orientalium Ritualibus, ubi & certa materia, & certa forma pro Sacramentorum confectione præscribuntur: ut refert Morinus Lib. de Pœnitentia & de Ordine. Ergo, &c.

Subscribit iterum atque iterum D. Thomas, maxime in 4. Dist. 1. q. 1. art. 3. ad 2. his verbis: " Dicendum quod facta non pertinent ad essentiam, sicut „ res & verba. „ Et hic q. 90. art. 2. " Dicendum, *inquit*, quod duplex est, ut „ dicitur in quinto Metaph. scilicet pars „ essentiæ & pars quantitatis. Partes essentiæ sunt naturaliter quidem forma „ & materia; logice autem est genus, „ & differentia. Hoc autem modo quodlibet Sacramentum distinguitur in materiam & formam sicut partes essentiæ; „ unde & supra dictum est quod Sacramenta consistunt in rebus & verbis: sed „ quia quantitas se tenet ex parte materiæ, partes quantitatis sunt partes materiæ: & hoc modo Sacramento Pœnitentiæ specialiter assignantur partes, „ ut dictum est, quantum ad actus Pœnitentis. „ Ergo, &c.

His omnibus hæc ulterior ratio ceteris adjungitur. Quælibet entis perfecti natura debet habere partes quibus essentialiter componatur, & ad aliquam determinetur speciem: sed Sacramentum est ens morale perfectissimum a Christo Domino ad nostram sanctificationem institutum: Igitur habet partes sibi essentiales, easque ita determinatas, ut si aliqua desit, teste Florentino, nullum est Sacramentum. Ergo, &c.

FIT SATIS OBJECTIONIBUS.

OBJICIES: Ideo res ad Sacramenti confectionem assumuntur, ut gratiam conferendam significent: sed nihil prohibet diversis rebus sensibilibus idem significari: & probatur. Christus Dominus metaphorice significatur, modo per lapidem angularem, modo per agnum, modo etiam per leonem: Igitur & a simili diversæ res ad nutum assumi possunt, seclusa omni determinatione, ad Sacramentum; adeoque res determinatæ non requiruntur ad Sacramenti confectionem.

Respondeo primo, juxta regulam a B. Augustino datam, non quamlibet rem, sed eam solum quæ aliquam habet ad designandum Sacramenti effectum aptitudinem, assumi debere pro confectione Sacramenti: cujus conditionis defectu, nullus potest baptizare cum aqua congelata.

Respondeo secundo distinguendo majorem: Res sensibiles assumuntur ad significandam gratiam conferendam juxta Christi institutionem & determinationem, concedo: indifferenter, & ad hominis placitum, nego. Cum Sacramentum sit signum arbitrarium a solo Christo institutum, penes solius Salvatoris voluntatem, res pro Sacramentis conficiendis assumendæ sunt. Dominus autem Jesus quorumdam Sacramentorum & materiam, & formam in individuo determinavit; quorumdam vero reliquit Ecclesiæ determinanda; ita tamen ut materia assumeretur quæ haberet aliquam cum effectu Sacramenti analogiam & similitudinem: sic Unctio in Confirmatione optime designat robur ad propellendos inimici sævientis impetus, cum & quondam ungerentur Athletæ ad robur, ut certamen fortius sustinerent; ita tamen quod verba determi-

nent materiam ad hunc numero effectum. Denique ipsa significatio totalis ex materia & forma resultans, a Christo pro omnibus Sacramentis est in individuo determinata. Baptismus enim ex Concilio Florentino generationem spiritualem significat; Confirmatio, robur, &c.

Igitur tria præ oculis semper habenda sunt, videlicet materia, forma, & significatio sacramentalis, eaque totalis ex his resultans: materiam & formam, si non semper in individuo, in genere tamen fuisse determinatas, significationem vero semper in individuo ab eodem fuisse designatam constat; ex quo manifeste sequitur compositum eatenus determinatum esse, quatenus significatio Sacramentalis determinat & materiam & formam ad esse tale Sacramentum.

Ceterum solutio cum distinctione data, est D. Thomæ hic q. 60. art. 5. ad 1. his verbis: „ Dicendum, quod etsi idem „ potest per diversa signa significari: determinare tamen quo signo sit utendum ad significandum, pertinet ad significantem: Deus autem est qui nobis „ significat spiritualia per res sensibiles in „ Sacramentis, & per verba similitudinaria in Scripturis. „

Ad Confirmationem distinguo: Christus diversimode in Scripturis metaphorice significatur juxta Spiritus sancti determinationem, concedo: seclusa illa determinatione, nego. Quocirca nihil inde sequitur contra assertionem: Immo ex comparatione facta, res Sacramentorum debent esse a Deo determinatæ. Sic Solvit difficultatem S. Thomas ibidem ad 1. " Et „ ideo, *ait*, sicut judicio Spiritus sancti determinatum est, quibus similitudinibus in certis Scripturæ locis, res „ spirituales significentur: ita etiam debet „ esse divina institutione determinatum, „ quæ res ad significandum assumantur in „ hoc, vel in illo Sacramento. „

Urgebis Eodem prope modo ratiocinari debemus de medicina spirituali, ac de corporali: sed in ista res non sunt determinatæ, cum diversæ non semel assumantur ad restaurationem sanitatis corporis. Ergo a Patri, &c.

Respondeo primo: Etiam pro sanitate corporali recuperanda, non quodlibet indifferenter medicamentum, sed determinatum a medico juxta ægritudinis qualitatem assumi; & istam medicinam certis & determinatis rebus, & non quibuscumque fieri. Pari igitur & consimili modo de medicamine spirituali ratiocinandum est. Et vero non quodlibet elementum ad baptizandum valet, sed solum aqua, eaque naturalis. Item non quodlibet Sacramentum regenerat, sed solius est Baptismatis animam a reatu originis purgare.

Respondeo secundo negando paritatem. Ratio discriminis est, quod res naturales quasdam habeant sibi inditas virtutes, ex quo fit modo unam, modo etiam alteram pro medicina corporali assumi posse; sed non idem dicendum de signo arbitrario, quod pro medicamine spirituali non assumitur, nec valet nisi juxta institutoris placitum ac determinationem. Solutio est D. Thomæ ibidem ad 2. " Dicendum, *inquit*, quod res sensibiles habens „ naturaliter sibi inditas virtutes conferentes ad corporalem salutem: & ideo „ non refert, si duæ earum eamdem virtutem habeant, qua quis utatur: sed ad „ sanctificationem non ordinatur ex aliqua virtute sibi & naturaliter indita, „ sed solum ex institutione divina: & „ ideo oportuit divinitus determinari, „ quibus rebus sensibilibus sit in Sacramentis utendum. „

Reponet: Omnia Sacramenta a lapsu Adami instituta, debent in genere convenire; sed res quæ locum tenent generis, non erant in Sacramentis Legis naturæ determinatæ. Igitur nec tales dicendæ sunt pro Sacramentis novæ Legis.

Respondeo distinguendo minorem: Res in Sacramentis Legis naturæ non erant deter. minatæ explicite, concedo: implicite nego minorem & consequentiam. Jam vero cum ille status non esset ita perfectus, sicut est Lex nova, non mirum si respectu illorum Sacramentorum res non essent ita determinatæ. Neminem tamen latet materiam aliquo modo fuisse designatam, cum istius ætatis homines pro Sacramentis conficiendis quædam sensibilia instinctu divino assumerent. Solutio est D. Thomæ ibidem ad 3. his verbis: " Dicendum, quod sicut Augustinus dicit „ L. 9. contra Faustum diversa Sacramenta diversis temporibus congruunt: sic „ etiam diversis verbis significantur „ diversa tempora, scilicet præsens, „ præteritum, & futurum: & ideo sicut

„ io

„ in statu Legis naturæ, homines nulla le-
„ ge exterius data, sed solo interiori in-
„ stinctu movebantur ad Deum colendum,
„ ita etiam ex interiori instinctu determina-
„ batur eis, quibus rebus sensibilibus ad
„ Dei cultum uterentur. Postmodum ve-
„ ro necesse fuit etiam exterius legem da-
„ ri: tum propter obscurationem legis
„ naturæ, ex peccatis hominum: tum et-
„ iam ad expressiorem significationem gra-
„ tiæ Christi, per quam humanum genus
„ sanctificatur: & ideo etiam necesse fuit
„ res determinari, quibus homines ute-
„ rentur in Sacramentis. „

Instabis: Atqui etiam in nova Lege res non videntur determinatæ. Ergo, &c. Probatur subsumptum ex ipsamet Traditione. Primo quidem, Apostoli Confirmationem per solam manuum impositionem contulerunt, ut habetur Act. 9. & 19. Secundo, omnes ferme ordines spatio octingentorum circiter annorum, teste Morino, & refertur L. 8. Const. Apost. c. 16. & 21. Item & ex Concilio quarto Carthaginensi per eamdem manuum impositionem ministrabantur. Tertio, Diaconi nunc ordinantur per traditionem libri Evangeliorum, verum non ita factum est tempore Apostolorum. Quarto, Materia Sacramenti Eucharistiæ in Ecclesia Latina est panis azimus, fermentatus autem in Græca. Quinto, in Sacramento Pœnitentiæ dolor, qui materiæ locum tenet, quandoque perfectus, quandoque etiam imperfectus est; iste vero cum Sacramento sufficit. Demum, ut multo plura omittam, non iidem sunt ritus, nec eædem apud omnes Ecclesias in confectione Sacramentorum cæremoniæ; Immo seclusis cæremoniis in casu necessitatis valide conficitur Baptismi Sacramentum. Sed ex his omnibus liquet res non esse determinatas, quandoquidem si fuissent a Christo designatæ, nulla prorsus contigisset variatio. Ergo, &c.

Respondeo primo, hæc omnia solummodo probare quorumdam Sacramentorum materiam non fuisse a Christo Domino in individuo determinatam; sed inde colligi non debet res Sacramentorum inanes esse & indifferentes, cum tales sint, qua les Apostoli ab ipso Christo edocti, tradiderunt.

Respondeo secundo negando subsumptum. Ad probationem distinguo: Sacramenta non sunt determinata moraliter, & in esse Sacramenti, nego: in esse physico, subdistinguo; aliqua, concedo: omnia, nego. Dictum est significationem ex unione materiæ cum forma resultantem fuisse a Christo in individuo pro omnibus determinatam, quod sufficit ut Sacramentum formaliter dicatur a Christo & determinatum, & institutum.

Respondeo tertio breviter ad singula. Ad primum quidem, Confirmationem & Ordinem potuisse per impositionem manuum præberi, cum ista designet Spiritus sancti plenitudinem & fortitudinem quæ datur in utroque Sacramento. Ergo ne Confirmatio confundenda cum Ordine, absit? Diversa enim est in illis diversis Sacramentis forma, & illius est dare speciem, & materiam ad unum aut alterum effectum determinare.

Quod vero in Eucharistiæ Sacramento panis sit azimus vel fermentatus; in Pœnitentia, dolor perfectus vel imperfectus, nihil diversitatis specificæ inducit, quandoquidem uterque panis est vere panis; & uterque dolor supernaturalis, ut supponitur, ac verus est: perfectus quidem ex amore benevolentiæ, imperfectus vero ab amore initiali venit, quod teste D. Thoma spei tribuitur.

De materia Diaconatus, quando ex professo de Sacramento Ordinis agemus, de hac redibit sermo. Unum nunc pro difficultatis enodatione dicam, videlicet Diaconos non tantum pro mensarum Communium, sed & pro Sacrarum ministerio institutos fuisse, cum enim primævis Ecclesiæ temporibus Eucharistia in Cœna usuali ad imitationem Christi sumeretur, tunc ipsam mensam sacra Evangelii lectione condiebant, ad hoc ut fideles digne susciperent corpus Domini. Quid plura adjiciam? Nonne S. Stephanus, ut habetur Act. 7. divinitatem Christi Scribis & Pharisæis annuntiavit? His accedit Philippus Diaconus, qui baptizato Reginæ Candacis Eunucho, statim translatus est Azotum, eo prorsus fine ut evangelizaret regnum Dei: Igitur non sine fundamento Diaconi per libri Evangelii contactum in Ecclesia Latina nunc ordinantur.

De difficultate vero desumpta ex cæremoniis quas mutationi fuisse obnoxias effutiunt Hæretici, eas non esse de sub-

C 2 stan-

stantia Sacramentorum, & non nisi ad solemnitatem adhiberi liquet. Namque de illis sic loquitur Catechismus Romanus p. 2. n. 18. " Iis accedunt cæremoniæ, quæ ,, tametsi prætermitti sine peccato non possunt, nisi aliud facere ipsa necessitas cogat, tamen si quando omittantur, quoniam rei naturam non attingunt, nihil de vera Sacramenti ratione imminui credendum est. Ac merito quidem ,, a primis usque Ecclesiæ temporibus illud semper servatum est, ut Sacramenta solemnibus quibusdam cæremoniis ,, ministrarentur : primum enim maxime decuit sacris mysteriis eum religionis cultum tribuere, ut sancta sancte tractare videremur ; præterea quæ ,, Sacramento efficiuntur, cæremoniæ ipsæ ,, magis declarant, ac veluti ante oculos ponunt, & earum rerum sanctitatem in animos fidelium altius imprimunt: deinde vero mentes illorum qui ,, eas intuentur, & diligenter observant ,, ad sublimium rerum cogitationem erigunt, fidemque in eis & charitatem excitant, quo major cura & diligentia adhibenda erit, ut fideles vim cæremoniarum quibus singula Sacramenta conficiuntur cognitam & perspectam habeant. ,,

Repones: Res de se significant effectum sacramentalem: ad illud igitur designandum verba inutilia sunt.

Respondeo distinguendo antecedens: Res de se significant effectum sacramentalem in actu primo, concedo : in actu secundo, nego. Jam vero tametsi res habeant aptitudinem aliquam ad effectum Sacramenti designandum, seclusa tamen verborum forma, actu illum non explicant: & hoc propter duo: primo quia non semel eadem materia plura significat: sic aqua modo refrigerium, modo atiam lotionem subindigitat; & per ista tantum verba, *Ego te baptizo, &c.* determinatur ad significandum animæ lavacrum: secundo nonnumquam etiam nisi subobscure admodum materia denotat Sacramenti operationem, v. g. impositio manuum quæ primis sæculis pro confectione Sacramentorum & Confirmationis & Ordinis, immo & pro reconciliatione eorum qui ab hæresi redibant ad Ecclesiam, adhibebatur. Igitur verba necessaria sunt, ut materia hunc potius effectum quam alterum significet.

Solutio est D. Thomæ, qui hic q. 60. art. 6. ad 1. sic respondet ad difficultatem: " Dicendum, quod res visibiles Sacra- ,, mentorum dicuntur verba per quamdam similitudinem, in quantum scilicet ,, participant quamdam vim significandi, ,, quæ principaliter est in ipsis verbis, ut ,, dictum est: & ideo non est superflua ingeminatio verborum, cum in sacramentis, rebus visibilibus verba adduntur, quia unum eorum determinatur ,, per aliud, ut dictum est. ,, Ibidem subjicit ad 2. res & verba utpote completa physice, facere compositum per accidens physicum; sed non morale, quatenus res non habent nisi per verba significare complete effectum Sacramentalem; quocirca: " Ex verbis & rebus, *inquit*, fit ,, quodammodo unum in Sacramentis, sicut ex forma & materia, in quantum ,, scilicet per verba perficitur significatio ,, rerum. ,,

Instabis: Sacramenta novæ Legis successerunt Sacramentis veteris Legis: sed in istis non adhibebantur verba. Igitur nec in illis adhibenda sunt.

Respondeo distinguendo majorem: Successerunt ut veritas succedit figuræ, & dies nocti, concedo; exhibent enim Christum præsentem, & ideo verba exigunt, cum significandi obtineant Principatum: successerunt in conditione, nego. Sic respondet S. Thomas ibidem q. 60. art. 6. ad 3. ' Sacramenta autem veteris legis, ,, prænuntia erant Christi venturi: & ideo ,, non ita expresse significabant Christum, ,, sicut Sacramenta novæ Legis, quæ ab ,, ipso Christo effluunt, & quamdam similitudinem ipsius in se habent, ut dictum est. Utebantur tamen in veteri ,, Lege aliquibus verbis, in his quæ ad ,, cultum Dei pertinent, tam Sacerdotes, ,, qui erant Sacramentorum illorum ministri, secundum illud Num. 6. Sic benedicetis filios Israel, & dicetis eis, ,, benedicat tibi Dominus, &c. quam etiam illis qui illis Sacramentis utebantur, ,, secundum illud Deuter. 26. Profiteor ,, coram Deo tuo, &c. ,,

Urgebis: Verba non sunt eadem apud omnes: Igitur non requiruntur verba determinata. Confirmatur: Quandoque contingit eadem verba plura significare. Ergo, &c.

Respondeo distinguendo antecedens: Verba

ba non sunt eadem apud omnes materialiter, concedo: formaliter, nego. Si verba sumantur quoad syllabas, perspicuum est juxta linguarum diversitatem, etiam esse diversa; sed constat omnes gentes suo modo exprimere v. g. istam formam: *Ego te baptizo in nomine Patris*, *&c.* nec aliquid ex diversitate idiomatum detrahitur formis Sacramentorum, cum verba valeant prout creduntur, & secundum ministri intentionem: immo tametsi eadem verba quandoque plura significent, habent tamen determinationem vel ex particulis, vel ex Ecclesiæ ritibus. Et vero quum aliquis in Ecclesia Sacerdotalibus indutus ornamentis & vestibus infundit aquam super caput parvuli dicens: *Ego te baptizo*, *&c.* certum est aquam non ad lotionem mere externam, sed & ad internam determinari. Ita D. Thomas ibidem art. 7. ad 1. his verbis: " Dicen„ dum, quod sicut Augustinus dicit su„ per Joannem, Verbum operatur in „ Sacramentis, non quia dicitur, id est, „ non secundum exteriorem sonum vocis: „ sed quia creditur, id est, secundum sen„ sum verborum, qui fide tenetur. Et „ hic quidem sensus est idem apud omnes: „ licet non eædem voces sint quantum ad „ sonum: & ideo cujuscumque linguæ ver„ bis proferatur talis sensus, perficitur Sa„ cramentum. „

Persistes: Atqui verba nullo modo possunt habere rationem formæ. Ergo &c. Probatur subsumptum. Quod est determinabile non potest rationem formæ induere: sed vel ipsa verba sunt determinabilia, cum ex se nihil præter effectum naturalem designent. Quod quidem duplici illustratur exemplo, primo Baptismatis in quo hæc verba, Ego te baptizo, seu lavo, & tingo, nihil nisi externam corporis lotionem designant. Tum Matrimonii, in quo consensus expressus con unctionem naturalem tantummodo designat, adeoque indifferens est ad conjunctionem vel spiritualem vel civilem explicandam. Ergo &c.

Confirmatur: Concil. Florentinum non dicit Sacramenta componi ex verbis, sed perfici. Concinit D. Thomas, qui hic q. 84. art. 1. ad 2. vocat formam Sacramenti Pœnitentiæ complementum: sed quod complet, jam supponit compositum essentialiter factum. Ergo &c.

Respondeo negando antecedens. Ad probationem distinguo: Verba sunt determinabilia, & simul determinantia, concedo: mere indifferentia, nego. Verba in Sacramentis adhibita duplici modo spectari debent, videlicet in esse naturali, & in esse Sacramentali: Priori modo determinant materiam ad hunc vel istum effectum: Puta, ista verba, *Ego te tingo*: determinant aquam de se indifferentem ad refrigerium vel lotionem significandam, ad ipsum lavacrum; & quidem apprime, eum teste Augustino, verba obtineant significandi principatum. Posteriori modo compositum ex rebus & verbis conflatum determinatur per significationem totalem ex intentione Ministri facientis quod facit Ecclesia, resultantem ad esse Sacramenti, quocirca forma Baptismi non quamcumque lotionem, sed spiritualem significat.

Ex his patet solutio tum ad Confirmationem, tum ad utrumque exemplum: & quidem ad illud ex Baptismate depromptum propter rationem allatam. Ad illud vero ex Matrimonio excerptum, quia consensus coram Parocho in Ecclesia expressus ex vi institutionis Christi consensus est non quilibet, sed Sacramentalis; & sic nihil inde sequitur adversus assertionem; quare Florentinum recte posuit Sacramenta perfici & non componi ex rebus & verbis, eo quod subjunxerit requiri & personam Ministri, qui dubioprocul Sacramenti non ingreditur compositionem; hinc vocabulum *perfici* juxta distributionem accommodam usurpari debet; ita ut sensus sit, Sacramentum perfici rebus & verbis tamquam partibus componentibus Sacramentum; persona vero Ministri, tamquam Ministro conficiente Sacramentum.

Ad D. Thomam, distinguo; Forma Sacramenti Pœnitentiæ est complementum essentiale, concedo; integrale tantum, nego. Omnis pars essentialis est complementum: sic anima rationalis corpori conjuncta, speciem humanam constituit; sed non e contra, omne complementum est pars essentialis.

Replicabis: Atqui verba non habent in Sacramento rationem complementi essentialis: & probatur. Non sunt de substantia Sacramenti, quippe quæ sint accidentia, Sacramentum autem supponit pro substantia. Ergo &c.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem distinguo: Verba non sunt de substantia physica, concedo; morali, nego. Sacramentum physice simul & moraliter spectare juvat; si physice sumatur, dicit solum res seu elementa, quæ quidem sunt substantiæ Physicæ; verum si moraliter consideretur, coalescit ex rebus simul & verbis, ac significatione Sacramentali ex utroque promanante, in quo sensu citra dubium verba sunt de substantia; hoc est, de essentia Sacramenti. Neque diffitendum est Sacramentum, utpote signum arbitrarium, substantialiter, id est essentialiter supponere & pro rebus & pro verbis.

Insurges: Multa Sacramenta ne quidem verba habent: Igitur in nullo sensu verba sunt de Sacramenti essentia. Probatur antecedens multis momentis. Primo quidem, Eucharistia non constat verbis, cum peracto Sacramento, amplius non remaneant, & tamen Eucharistia in pixide asservata, licet non adsint verba, est verum Sacramentum, illudque permanens. II. Pœnitentia, & Matrimonium sæpe nutibus fiunt; Pœnitentia quidem, quum ægrotus, lingua ligata, nonnisi signis & peccata, & dolorem de eis conceptum Confessario aperire potest; Matrimonium sero, puta, quando nutibus solum virgo vuum exprimit consensum; quod quidem licitum esse docent communiter Theologi.

Respondeo negando antecedens. Ad probationem distinguo: Quædam Sacramenta non constant verbis virtualibus, nego: formalibus subdistinguo; cum actio consecrativa transacta est, concedo: quando fit Sacramentum, nego. Certe tempore quo Sacerdos consecrat, citra dubium adsunt verba, & quidem formalia ab ipso Christo instituta: & sub isto respectu verba habent rationem causæ efficientis; transacta vero consecratione verba manent virtualiter in effectu consecuto. Et hoc modo considerata, habent rationem formæ: verum est igitur dicere Sacramentum Eucharistiæ constare rebus tamquam materia, & verbis tamquam forma.

Ad exemplum ex Pœnitentia adductum, dico verba pœnitentis sese confitentis, esse, ut vulgo dicitur, rem hujus Sacramenti. Quocirca sufficiunt verba virtualia. Porro signa ab ægroto data æquivalent verbis: deinde vero Sacerdos pronuntiat formam, ejusque verba rationem causæ efficientis simul & formalis habent: efficientis quidem prout ab ejus ore profluunt, formalis vero, quatenus in effectu virtualiter saltem remanere censentur; pronunciatis quippe verbis super pœnitentem, verum est dicere, nunc est Pœnitentiæ Sacramentum.

Exemplum Matrimonii majorem facessit difficultatem, in sententia eorum qui tenent præsentiam Parochi, ejusque verba, *Ego vos conjungo*, esse de essentia istius Sacramenti; eodem modo tamen solvitur ac ea difficultas quæ petitur ex Pœnitentiæ Sacramento. In opinione vero aliorum propugnantium consensum expressum habere rationem formæ, quod & nobis probabilius apparet, distinguo: non adsunt in Matrimonio verba formalia, transeat; virtualia, nego: dico transeat, quia ex hominum usu, consensus solet optime designari per nutus, qui profecto sunt verba virtualia, sicque sufficere possunt in Sacramento quod in omnibus partibus involvit aliquid morale, maxime vero cum ille consensus exprimatur formaliter per verba Parochi dicentis, *Ego vos conjungo*; hoc est declaro, vos consentire mutuæ conjunctioni.

Repones: Non semel contingit Matrimonium inter absentes contrahi: sed tunc temporis ne quidem virtualia adsunt verba: Et probatur: Quum Orator nomine Principis exhibet consensum, ipse Rex nescit horam, ut coram Deo quantum ex parte sui est, contractum Sacramentalem ratum habeat. Immo fieri potest, ut mutata voluntate dissentiat, quando Legatus suo nomine accipit sponsam.

Respondeo negando minorem: Cum enim matrimonium sit contractus, potest sicut alii contractus per Procuratorem fieri, qui authentico instrumento accepto, Domini consensum præsentem exhibet: Igitur adsunt per eum verba virtualia. Ad probationem dico, Principem posse præscire horam cæremoniæ, & pro more Christianorum accedere ad Pœnitentiam, & Eucharistiam sumere, ut sic dispositus gratiam Sacramento Matrimonii annexam recipiat. Quod si a primo recedat proposito, tunc adhibitis testibus, suam libello ante diem celebrationis Matrimonii voluntatem manifestet. Sin minus petat ab Eccle-

Ecclesia dispensationem ut alteram ducat uxorem.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Sacramenta constant rebus & verbis determinatis.

Primo: Scriptura sacra utrumque determinat pro Sacramento Baptismi, & Eucharistiæ; & quidem explicite, implicite vero pro ceteris.

Secundo: Sic habetur ex Traditione: sic ex D. Augustino dicente. " Accedit verbum ad elementum & fit Sacramentum. " Sic in primis Florentinum Concilium, in quo Patres aiunt Sacramenta tribus perfici, rebus scilicet tamquam materia, verbis tamquam forma, & persona Ministri.

Tertio: S. Thomas non unam pro iis momentis affert rationem hic q. 60. art. 4. 5. & 6. Res & verba, inquit, ad confectionem Sacramentorum necessaria sunt. I. Quia sic voluit Christus. II. Medicina debet esse sensibilis pro hominibus, quippe qui sese in sensibilibus exercere delectentur. Jam si de verbis loquamur, certum est, ea obtinuisse significandi principatum, hinc vim habent determinandi ad aliquid efficiendum.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM ET RESPONSIONUM.

Primo: Licet quædam res ad multa possint assumi, attamen ubi signa sunt arbitraria, nonnisi determinatione instituto-ris vim habent in Sacramentis; hinc ab auctore Sacramentorum determinationem habere debent.

Secundo, idem dicendum de verbis quæ debent determinari ad effectum Sacramentalem designandum, per ipsam significationem totalem, quæ exurgit ex conjunctione rerum cum verbis facta a legitimo Ministro cum intentione faciendi quod facit Ecclesia; quæque licet quandoque litteraliter discrepent juxta idiomatum diversitatem, conveniunt tamen in una re sacramentali significanda, immo & sunt de substantia, hoc est de essentia Sacramenti.

Tertio: Sacramentum Eucharistiæ in fieri habet verba formalia, in facto esse virtualia; Matrimonium vero semper saltem virtualia, quodquidem sufficit pro contractu per consensum inito, cum in consuetudine positum sit apud homines, nutibus suum quandoque exprimere consensum.

SECTIO SECUNDA.

Utrum verba Sacramentorum sint concionatoria, aut promissoria tantum, an vero consecratoria?

Ad clariorem dicendorum tractationem, notandum in Sacramentis triplex verbum distingui posse, promissorium scilicet, quod exprimit divinæ gratiæ promissionem, concionatorium per quod tum suscipiens Sacramentum, tum qui præsentes adsunt, de promissione gratiæ instruuntur; demum consecratorium, & illud est quod consecrat materiam Sacramenti, & virtute divina facit quod significat.

Lutherani docent verbum sacramentale esse dumtaxat promissorium; addunt præterea Calvinistæ, post antesignanum suum Calvinum L. 4. Institutionum c. 14. & 15. ultra verbum promissionis requiri quoque verbum concionatorium ad instruendos fideles ordinatum, & ad fidem promissionum explanandam, eo prope modo quo sermo divinus præconis verbis se habet ad ciendos pietatis affectus in audientium cordibus: Catholici vero tenent verba Sacramentorum esse consecratoria. Quid in hac tenendum sit controversia? sequentes docebunt conclusiones.

CONCLUSIO PRIMA.

Verba essentialiter requisita ad novæ Legis Sacramenta, non sunt mere promissoria.

Probatur primo ex Conc. Trident. quod sess. 7. Can. 6. anathemate ferit eos omnes, qui propugnaverint Sacramenta novæ Legis esse signa tantum externa gratiæ, vel justitiæ per fidem acceptæ: hoc oraculo manifeste reprobatur dogma Lutheranum; si enim verba Sacramentorum nostrorum essent promissoria dumtaxat, forent solum signa externa gratiæ;

non enim eam producerent; falsum autem consequens ex decreto Concilii Tridentini. Ergo &c.

Probatur secundo, ratione: nam verbum essentiale Sacramentis, debet reperiri in omnibus & singulis, sed Baptismus & Eucharistia sunt Sacramenta novæ Legis etiam juxta Heterodoxos, & tamen verba illis essentialia, non sunt tantum promissoria, sed & consecratoria, seu practica & expressiva rei quæ tunc peragitur, ut patet ex forma in eorum administratione adhiberi solita: Ergo &c.

CONCLUSIO SECUNDA.

Verba quibus Sacramenta Legis Evangelicæ perficiuntur, non sunt Concionatoria.

Probatur primo ex Scriptura: Etenim ex ipsismet Calvinistis, nihil usurpari debet ad rerum confectionem sacrarum, nisi quod Dei verbum præcipit; atqui ne minima est mentio concionis assentialiter peragendæ in administratione Sacramentorum; Scriptura enim pro Baptismo, folius aquæ meminit, & Spiritus sancti, juxta illud Joan. cap. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei*. Matthei 26. de Eucharistia, *Sumpsit Jesus panem, fregit & benedixit, dicens: accipite & comedite, hoc est corpus meum .... hoc facite in meam commemorationem*.

Probatur secundo isto efficaci argumento. Usus & possessio legitimi tituli pro aliqua veritate tenenda, locum tenent: sed ex usu perpetuo Ecclesiæ, Sacramenta conferuntur absque concione; Baptismus quidem, cum parvuli concionem audiendi incapaces sint: Confirmatio, quandoquidem Episcopus absque concione ungit ad robur adultos: idem dicendum de ceteris Sacramentis. Confecrantur quippe simpliciter Sacerdotes oleo cum præscripta verborum forma. Fideles quandoque apoplexia correpti, inunguntur, & matrimonium celebratur per purum consensum de præsenti expressum: quin immo Ecclesia suscipit Baptisma Hæreticorum modo sit in nomine Patris & Filii, & Spiritus sancti collatum; nec attendi ad eorum concionem, quæ ut plurimum erronea est. Sic docet S. Augustinus Lib. 3. de Baptismo Tom. 7. cap. 15. " Quam„ obrem si Evangelicis verbis, in nomine „ Patris & Filii & Spiritus sancti Mar„ cion Baptismum consecrabat, inte„ grum erat Sacramentum, quamvis „ ejus fides sub iisdem verbis aliud opi„ nantis quam catholica fides docet, non „ esset integra, sed fabulosis falsitatibus „ inquinata. „

Quid plura adjiciam? Multæ rationes probant luce meridiana clarius formam Sacramentorum esse practicam, & non concionatoriam.

Prima hæc est: Officium Baptizandi prorsus diversum est ab officio concionandi; sed si formæ Sacramentorum forent concionatoriæ, utrumque confunderetur ministerium, quod esset contra Apostolum 1. Corint. 1. dicentem: " *Non misit me Christus baptizare, sed evangelizare*. Et ibid. 14. „: *Mulieres in Ecclesiis taceant*; attamen licet non debeant concionari, possunt tamen Baptizare.

Secunda: Si forma Baptismi v. g. in concione sita esset, varia essent Baptismata, cum non una sit omnium concio; Hæretici enim prava docent & prædicant. Ergo, &c. Nec mirum, ista verba, *Ego te baptizo*, & ista, *Ego te absolvo*, nullatenus sapiunt concionem.

Tertia: Sacramenta novæ Legis a Sacramentis veteris Legis discrepant in efficacia: sed si eorum formæ sunt tantum concionatoriæ, nonnisi ex opere operantis, & per fidem concione motam & excitatam, gratiam producent, quod est contra Florentini definitionem. Rursus, Protestantes asserunt Baptismum Joannis eumdem esse cum Baptismo Christi: atqui quando S. Joannes baptizavit Christum, profecto non habuit concionem ut ejus excitaret aut fidem aut amorem in Deum; fidem quidem cum ea careret, quippe qui visione beatifica frueretur a primo conceptionis momento: neque etiam amorem; erat enim plenus & gratia & veritate; immo in virtute & sapientia non crevit nisi extrinsece, quatenus gradatim juxta temporum exigentiam & varietatem ad hominum instructionem, suam prodebat sapientiam. Ergo &c.

Quarta: Quæ spectant Religionem, sacris Canonibus determinata sunt: sed nusquam aut in Decretis Ss. Pontificum, aut in Conciliorum definitionibus repe-

ries

ries concionem ad Sacramenta conficienda ita absolute necessariam esse, ut in ea sita sit omnis Sacramenti efficientia. Ergo, &c.

Quinta: Sacramenta certis rebus & verbis constant; sin minus essent quid vagum: sed concio multa capita simul indiscriminatim complectitur, ut auditores modo ad virtutem compellantur, modo etiam ut a peccatis patrandis deterreantur. Ergo, &c.

CONCLUSIO TERTIA.

Verba requisita in Sacramentis sunt Consecratoria.

Probatur auctoritate & ratione. Primo ex Scriptura sacra.

Hoc ipsum innuit Apostolus 1. Cor. 11. ubi hæc leguntur de confectione Eucharistiæ, *Hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur*. Non fides haud dubie, aut corpus Christi mysticum, sed corpus reale tradendum erat, idem autem est quod consecratur: Igitur verba Eucharistica sunt consecratoria. Rursus Joan. cap. 6. Christus ait, *Qui manducat hunc panem vivet in aternum*; & Marci cap. ult. *Qui crediderit & baptizatus fuerit salvus erit*: Et iterum ad Titum cap. 3. *Salvos nos fecit per lavacrum*. Demum 1. Petri cap. 3. *vos salvos facit Baptisma*. Jam vero quomodo fieri posset ut Eucharistia vitam æternam tribueret, & aqua Baptismatis salutem, nisi verba Sacramentorum forent consecratoria?

Magnifice confirmant hanc veritatem illa 1. Cor. c. 10. verba: *Calix benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est?* benedictio autem calicis, non est nisi ejus consecratio. Hinc D. Thomas Lect. 4. sic habet, explicans verba Apostoli, *Calix, &c.* " Quem nos ,, Sacerdotes consecramus. ,,

Suffragatur Concilium Florentinum, dum ait in Decreto unionis, Sacramenta novæ Legis producere gratiam *ex opere operato*: hoc est, ex virtute propria. Succinit Catechismus Concilii Tridentini, Parte secunda de sacramentis in genere, docens, Sacramenta nostra præcontinere gratiam quam significant, illamque in animabus producere.

Suum sancti Patres huic veritati addunt calculum; in primis Auctor librorum de Sacramentis, qui vulgo tribuuntur D. Ambrosio; L. quippe 4. c. 4. hæc habentur: " Qui potest, qui panis est, corpus esse ,, Christi? consecratione. Consecratio ,, igitur quibus verbis, & cujus sermoni- ,, bus est? Domini Jesu. ,, D. Augustinus L. 3. de Baptismo cap. 10. " Bapti- ,, smus Christi, *ait*, verbis Evangelicis ,, consecratur, & per adulteros & in ,, adulteris sanctus est: ,, Rursus L. 6. ,, cap. 25. sic loquitur. " Deus adest ver- ,, bis Evangelicis suis, sine quibus Ba- ,, ptismus Christi consecrari non potest, ,, & ipse sanctificat Sacramentum suum. ,, Rursus de Eucharistia L. 83. de diversis in Suplemento p. 260. " Panis, *inquit*, ille ,, quem videtis in altari, sanctificatum per ,, verbum Dei, corpus est Christi: calix ,, ille, immo quod habet calix sanctifica- ,, tum per verbum Dei, Sanguis est Christi ,, Domini. ,,

Secundo, rationibus Theologicis.

Prima: Eodem prope modo verbum se habet in Sacramentis ac in creatione mundi, cum ex SS. Patribus, redemptio sit nova hominis productio & instauratio, dicente Propheta Ps. 50. *Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innova in visceribus meis*: Sed verbum in creatione erat rerum effectivum: Igitur & in Sacramentis, cum istis mediantibus restauret Deus hominem.

Altera: Iidem Patres passim vocant effectus Sacramentorum miracula, & veluti tot prodigia eos habent: sed in hoc potissimum Sacramenta novæ legis sunt veluti miracula, ex eo quod elementa & verba humano modo prolata faciunt, quod significant: alias nihil haberent supra signa quædam vacua, & ad aliquid significandum tantummodo instituta, ut Iris v. g. quæ ex ordinatione Dei designat pacem hominibus concessam; nihil inquam plus haberent, quod tamen nemo vere Catholicus dixerit. Ergo verba Sacramentorum sunt consecratoria.

Tertia: Tametsi Catechismus præcedat adultorum Baptisma, sicut & exhortatio, Pœnitentiæ Sacramentum, ut ad meliorem frugem redeant peccatores, non in hoc tamen sistit Minister, sed ulterius pro-

progreditur, applicando materiam, & pronuntiando formam, nec Sacramentum confectum intelligitur, donec ista compleantur. Igitur verba sunt consecratoria.

Solvuntur objectiones Heterodoxorum ex Scriptura sacra prodeuntes adversus tertiam Conclusionem.

Objiciunt: Matth. ultimo habetur: *Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, &c.* Igitur requiritur Concio ad Sacramenti validitatem.

Respondeo distinguendo: Christus præcipit concionem ad baptizandos parvulos, nego: ad tingendum adultos, subdistinguo; tamquam dispositionem concedo: tamquam essentialem Sacramenti partem, nego. Eam non prærequiri pro parvulis neminem latet, pro adultis vero instructionem de mysteriis adhibet Ecclesia; non ipso tempore quo conficitur Sacramentum, sed prævia utitur, ut mysteria quæ frequentant fideles, majori cum fide & sanctitate percipiant, & ideo adulti baptizandi, toto instructionis spatio, a Catechismo, dicuntur Catechumeni. Ita Hieronymus Comment. in locum Matthæi laudatum: " Ordo, *inquit*, perpetuus „ jussit Apostolis, ut primum docerent „ omnes gentes, deinde fidei intinge- „ rent Sacramento, & post fidem ac Ba- „ ptisma, quæ essent observanda, præci- „ perent. „

Instant: Ephes. 5. Apostolus ait: *Mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ.* Sed verbum est Concio. Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Et per verbum vitæ intelligit Apostolus istam sanctissimæ Trinitatis invocationem, *In nomine Patris, & Filii, & spiritus sancti*, concedo: concionem, nego. Hæc interpretatio est S. Chrysostomi, Theophilacti, Theodoreti, Anselmi & aliorum.

Replicant: S. Hieronymus Comment. in verba Apostoli, *Per verbum vitæ*, intelligit doctrinam, & de facto Christus Marci ultimo ait: *Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit.* Sed fides per concionem habetur, aut saltem excitatur. Ergo, &c.

Respondeo distinguendo: Et S. Hieronymus, omisso sensu litterali, adhæsit mystico, concedo: Et exclusit litteralem, nego. Non enim in uno loco S. Doctor probat Sacramenta facere quod significant, sed eo loci nomine *Lavacri*, intelligit generaliter quamcumque purgationem, sive quæ fit doctrina & instructione, sive eam quæ vi Sacramenti producitur.

Ad probationem distinguo: Christus exigit fidem in parvulis, nego: ideo enim baptizantur, ut fidem suscipiant, quocirca Patres post Dionysium, Baptisma Sacramentum illuminationis nuncupant. Exigit in adultis, subdistinguo; per modum dispositionis, concedo: tamquam partem essentialem Sacramenti, nego. Etvero tametsi Salvator noster suavem habuerit coram Apostolis sermonem antequam corpus & sanguinem suum pretiosum eis porrigeret, ut habetur Joan. 13. his verbis: *Ante diem festum Paschæ sciens Jesus, &c.* liquido tamen constat, solum voluisse eos habere dispositiones tum humilitatis, tum charitatis ad suscipiendam cum fruge sacram Eucharistiam; qua data, fusam rursus ad eos orationem & longum sermonem habuit, ut legitur ibid. c. 14. 15. & 16. Sed ibi altum est de Cena silentium. Igitur verba Sacramentorum non sunt concionatoria; quod potest illustrari his verbis ex Sermone de Baptismo Christi apud Cyprianum depromptis: " Ver- „ borum solemnitas, & sacri invocatio „ nominis, & signa institutionibus Apo- „ stolicis, sacerdotum ministeriis attribu- „ ta, visibilie celebrant Sacramentum; „ rem vero ipsam Spiritus sanctus format „ & efficit, & consecrationibus visibili- „ bus visibiliter manum totius bonitatis „ apponit. „

Urgens: Ambrosius L. de initiandis, asserit vim aquæ Baptismatis a prædicatione crucis profluere. Igitur verba Apostoli, *Mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ*, non nisi de concione intelligenda sunt.

Respondeo distinguendo: Virtus aquæ a prædicatione crucis, hoc est ab invocatione sanctissimæ Trinitatis promanat, concedo: a verbo concionatorio, nego. Hanc solutionem esse genuinam patet, ex eo quod Ambrosius loquatur de verbis quæ ad ipsam diriguntur aquam, & quæ profecto non est concionis capax: Igitur sermonem habet de invocatione sanctissimæ Trinitatis, quæ fit eo ipso momento quo aqua infunditur super caput pueri his verbis:

bis: *Ego te baptizo in nomine Patris*, *&c.* Sanctus Doctor est sui ipsius interpres Lib. 2. de Sacramentis cap. 5. ubi sic loquitur: „ Venit sacerdos, precem dicit ad fontem, invocans Patris nomen, præsentiam Filii, & Spiritus sancti, utitur verbis cælestibus, cælestia verba quæ Christi sunt, quod baptizemus, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti: si ergo ad hominis sermonem, ad invocationem Sacramenti aderat præsentia Trinitatis, paulo magis ibi adest ubi sermo operatur æternus. „

Aperitur mens S. Augustini.

OBJICIUNT: S. Augustinus Tract. 80. in Joannem, verba Apostoli absolute de doctrina intelligit. Ergo, &c. Probatur antecedens. S. Doctor eo loci sic loquitur: " Unde est tanta virtus aquæ ut corpus tangat, & cor abluat. Nisi faciente verbo, non quia dicitur, sed quia creditur. „ Ergo, &c.

Respondeo primo: In ipsis Aug. verbis energiam Sacramenti explicari; ait enim: *Nisi faciente verbo*: Verbum igitur facit quod aqua mundet, & Baptisma virtute propria sanctificet; hinc post ista verba, *Non quia dicitur*, *sed quia creditur*, subdit, " nam & in ipso verbo aliud est sonus transiens, aliud virtus manens. „

Respondeo secundo negando antecedens. Ad probationem distinguo: Aquæ virtus quæ creditur, sanctificat, hoc est quum Sacramentum conficitur secundum Ecclesiæ intentionem, concedo: præcise ratione fidei per concionem excitatæ, nego. Neque enim doctrina sanctificare valet, neque ipsi parvuli baptizandi, concionis capaces sunt; sic explicat Augustinum S. Thomas hic q. 60. art. 7. ad 1. bis verbis: " Verbum operatur in Sacramentis non quia dicitur, id est non secundum exteriorem sonum vocis, sed quia creditur, id est secundum sensum verborum quæ fide tenentur.

Insurgunt: S. Augustinus post ista verba, *Aliud virtus manens*, ait, *hoc est verbum fidei quod prædicamus*. Igitur juxta ipsius Augustini interpretationem, verbum in Baptismo operans est concionatorium.

Respondeo similiter distinguendo: Est verbum fidei, hoc est fide tenemus invocationem SS. Trinitatis abluere animam, & hoc prædicamus atque docemus, concedo: est verbum fidei solum doctrinale, nego. Unum tantummodo intendit Aug. scilicet Verbum incarnatum operari in Sacramentis, & sese in formis Sacramentorum exprimere, nusquam vero asserit Baptismum non nisi per verba concionatoria operari, sed potius docet per verba Evangelica, aquam virtute supernaturali sibi cœlitus data, & non a concione emendicata, sanctificare animas.

Sanctus Doctor est sui ipsius interpres Lib. 3. de Baptismo contra Donatistas, ubi sic loquitur: " Non est aqua profana & adultera super quam nomen Dei invocatur, etiamsi a prophanis & adulteris invocetur, quia nec ipsa creatura, nec ipsum nomen adulterum est; Baptismus vero Christi, verbis Evangelicis consecratus, & per adulteros & in adulteris sanctus est, quamvis illi sint impudici & immundi, quia ipsa ejus sanctitas pollui non potest, & Sacramento suo divina virtus assistit. „

Persistunt: Atqui B. Aug. solummodo intelligit fidem, concione commotam, operari in Sacramentis. Ergo, &c.

Probatur subsumptum: Ibidem post ista verba *quod prædicamus*, ait, " Unde in Actis Apostolorum, Fide mundans corda eorum; & Petrus Apostolus, Sic nos Baptisma salvos facit, non depositio sordium carnis, sed conscientiæ bonæ interrogatio: hoc est, verbum fidei, quod prædicamus. „ Ergo, &c.

Respondeo negando subsumptum: Ad probationem distinguo: Fides concione excitata mundat adultos dispositive, concedo: formaliter & independenter a Sacramento, nego: namque ait: " Accedit verbum ad elementum & fit Sacramentum. „ Et Lib. 3. de Baptismo cap. 15. Quamobrem, *inquit*, Si Evangelicis verbis *In nomine Patris*, *& Filii*, *& Spiritus Sancti*, Marcion Baptismum consecrabat, integrum erat Sacramentum. „ Quibus sententiis manifeste docet S. Aug. verba Sacramentorum esse consecratoria.

Replicant: Qui censet homines mundari per sermonem, dubioprocul existimat verba Sacramentorum non esse consecratoria: atqui sic docet S. Doctor; in ultima enim concione cum dixisset, aquam per

ver-

verbum mundare infantem, subjungit. " Hoc totum fit per verbum, de quo Deus „ ait, Jam vos mundi estis propter ver- „ bum quod locutus sum vobis. „ Sed verbum quod Christus locutus fuerat Joannis 15. erat concionatorium. Ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem: Et eo loci S. August. loquitur de verbo in genere, concedo: de verbo in particulari & sacramentali, nego. S. Doctor explicans illa Christi verba, *Jam vos mundi estis propter verbum quod locutus sum vobis*: hanc sibi proponit difficultatem solvendam, cur Dominus non dixerit, jam vos mundi estis per Baptismum quo loti estis, cum lavare, non nisi dispositive fidei conveniat, & hanc dirimit, dicendo universim omnem mundationem a verbo proficisci; per fidem quidem in ipsum verbum extra Sacramentum, perfectius vero in Sacramento & virtute Sacramenti.

Dices: Igitur S. Aug. obscure & æquivoce loquitur, nec quicquam ex ejus sententia concludi potest.

Respondeo negando sequelam: Loquens enim ex professo de Sacramentis, clare admodum sese explicat, dicens: *Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum*. Tum verba Dominica explanans secundum omnem sensum quem subire possunt, dicit universim, omnem cordis emundationem a verbo profluere.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Verba Sacramentorum sunt Consecratoria.

PRIMO: Scriptura sacra non in uno loco id asserit; nulla quippe fit mentio concionis, quum homo baptizatur in nomine Patris, &c. Nulla in confectione Eucharistiæ, quandoquidem Christus dixit, *Hoc est Corpus meum*, & absque mora ita factum est, ut habetur 1. Cor. 11. his verbis: *Ego enim accepi a Domino quod & tradidi vobis, quoniam Dominus Jesus in qua nocte tradebatur, &c.*

Secundo: Contraria opinio manifeste opponitur definitioni Concilii Florentini dicentis, Sacramenta novæ Legis suum operari effectum ex opere operato; si enim tantummodo verba essent concionatoria, non nisi ex opere operantis haberent efficaciam.

Tertio: Parvuli rite baptizantur, nec tamen concionis sunt capaces; immo teste Apostolo 1. Corint. 1. officium concionandi prorsus distinguitur ab officio baptizandi.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET SOLUTIONUM.

PRIMO: Ultro fatemur doctrinam quandoque & instructionem prærequiri ad Sacramenta, maxime pro adultis, sed non nisi dispositive; scilicet ut homines seipsos probent, antequam suscipiant Sacramenta.

Secundo: Patres nonnumquam verbum, quod adhibetur pro Sacramentis conficiendis, etiam mystice doctrinam appellant, sed objective tantum, & prout aliquod mysterium complectitur, quod est fidei nostræ objectum & materia, sed non exludunt a forma Sacramentorum vim producendi gratiam.

Tertio: Nec grave facessit negotium S. August. sententia, dum ait, verbum operari in Sacramentis quia creditur; quippe qui unum habeat scopum, scilicet probare verba Sacramentorum non operari ut sonant, sed ut fide tenentur, & quatenus secundum Ecclesiæ intentionem proferuntur. Quandoque etiam ait sermonem mundare, sed intellige, dispositive.

SECTIO TERTIA.

Utrum licitum sit aliquid vel addere Sacramentis, vel ab eis detrahere?

OBSERVANDUM est sex modis posse variationem in Sacramentis contingere: Primo quidem per additionem alicujus vocabuli, ut si quis baptizaret in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & beatæ Virginis. Secundo, per detractionem: puta, si quis omitteret, consecrando panem, vocem, *enim*. Tertio, per corruptionem alicujus vocis, aliquid vel detrahendo a syllabis, vel ipsis addendo: ut si quis baptizaret in nomine Patrias, & Filias. Quarto, per interpolationem alicujus vocabuli, ut si quis, nominato Patre, multa in ejus encomium proferret, & deinde absolveret formam. Quinto, pronuntiando aliquam syllabam unius vocis, aliquo

aliquo vero interjecto spatio, perficeret vocem, ut si quis diceret, *Hoc est cor..* & quiesceret, tum postea compleret vocem addendo, *pus*. Sexto, immutando formam, non quidem quoad sensum, sed quoad syllabas, v. g. si quis sic consecraret, *Hoc est magnum, & magnificum, atque deificum corpus meum in ara crucis pro vobis oblatum*.

Observandum quoque est juxta Philosophos, duplicem esse mutationem, alteram scilicet substantialem & essentialem, alteram vero accidentalem. Prior contingit, cum aut forma, aut materia ita mutantur, ut sint prorsus diversæ. Posterior quum, salva tum materiæ, tum formæ integritate, aliquid additur vel detrahitur, intacta manente Sacramenti significatione: ut si quis baptizaret in nomine Patris omnipotentis, & Filii Patri consubstantialis, & Spiritus Sancti qui ab utroque procedit.

Citra dubium est nemini licitum esse, vel addere formis & materiis Sacramentorum, vel ab ipsis aliquid detrahere; namque etiamsi mutatio levior foret, nullo tamen modo Ministrum a peccato excusaret; sed plurimi interest scire utrum quum forma mutatur formaliter, Sacramentum perficiatur.

CONCLUSIO.

Immutatio circa substantiam, tum materiæ, tum formæ subvertit totam Sacramenti essentiam.

Probatur multis argumentis.

Primum: Quod sancta & œcumenica Concilia definiere pro essentia Sacramentorum, nusquam immutare licitum est; nam ipso facto Sacramentum vacuum & irritum evaderet: atqui Concilia res & verba Sacramentorum determinata a Christo vel immediate vel mediante Ecclesia sic servant, ut si fit mutatio in substantia materiæ, vel formæ, Sacramenta nulla esse declarent. Ergo, &c.

Probatur minor: Concilium primum Nicænum sic definivit. Namque can. 9. jubet Novatianos recipi cum sola manuum impositione, eo quod haberent Baptismum verbis Evangelicis consecratum; e contra vero can. 19. præcepit Cataphrygas, & Paulianistas ad Ecclesiam redeuntes, iterum baptizari, quia baptizati fuerant in nomine filii minoris, juxta Arianum systema. Igitur ex Nicæno mutatio gravis & substantialis in materia & forma, tollit Sacramenti essentiam.

Suffragatur Arelatense primum Can. 8. præcipiens sciscitari ab Hæreticis pœnitentibus num baptizati forent cum forma Arianorum, & in hac hypothesi decernit eos iterum rebaptizari.

Florentinum in Decreto unionis istud negotium egregie absolvit; enumeratis quippe septem novæ Legis Sacramentis, eorumque effectibus, subdit: " Hæc omnia „ Sacramenta tribus perficiuntur: rebus „ tamquam materia, verbis tamquam for- „ ma & persona Ministri conferentis Sa- „ cramentum cum intentione faciendi „ quod facit Ecclesia, quorum si ali- „ quid desit non perficitur Sacramen- „ tum. „

Secundum argum. Quod ipsa Traditio docet, ita teneri debet: atqui ex Traditione constat omnem mutationem in substantia vel materiæ vel formæ Sacramentorum, irrita ea ipsa reddere. Igitur nusquam licitum est immutare aliquid de substantia Sacramenti: Probatur minor variis ac celeberrimis auctoritatibus.

Ex primo Sæculo habemus Apostolos, qui non nisi determinata materia, determinataque forma, Sacramenta confecerunt, ut vel ipsi referunt Evangelistæ de Baptismo & sacra Eucharistia. S. Paulus, de consecratione Sacerdotum per impositionem manuum perficienda, loquitur 1. Tim. 4. S. Jacobus c. 9. 5. meminit unctionis & orationis pro Sacramento Extremæ-Unctionis, animam agentibus conferendo: demum habetur Act. 8. Apostolos per manuum impositionem, adhibita oratione, dedisse Spiritum-Sanctum ad robur, videlicet ut Fideles invicto animo fidem etiam, sæviente mundo, profiterentur.

Ex secundo Sæculo sic docet Irenæus Lib. 1. cap. 18. eo quippe loci quosdam revincit Hæreticos eo quod formam Baptismi a Christo præscriptam, graviter immutarent.

Ex tertio Sæculo venit in testimonium Tertullianus, qui Lib. de Bapt. *ait*, " Lex „ tingendi imposita est & forma præ- „ scripta:

„ scripta : ite, *inquit*, ad omnes gentes „ tingentes eos in nomine Patris & Filii, „ & Spiritus-Sancti. „ Idem docent Cyprianus Epist. ad Jubajanum, idem S. Athanasius Sermone 3. contra Arianos, ubi propugnat non licere legem a Christo datam pro Baptismo infringere, eosque verum non habere Baptisma, eo quod non sine stupendo Ecclesiæ scandalo baptizarent in nomine filii minoris.

Ex quarto Sæculo habemus S. Basilium, qui Homil. in sacrum Baptisma, probat trium personarum divinitatem & consubstantialitatem, ea potissimum ratione, quod ex lege sancita, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-Sancti pure & simpliciter baptizari debemus : quin immo Lib. de Spiritu sancto cap. 12. asserit illum a gratia excidere, qui aut detrahit, aut addit ad verba præscripta in Sacramento Baptismatis. Concinit Dydimus Lib. 2. de Spiritu-Sancto his verbis : " Qui unum „ de præcepris nominibus prætermittit, „ neque perfectionem Sacramenti attin„ git, nec a peccatis hominem libe„ rat. „

Ex quinto Sæculo S. Augustinus se ipsum prodit Lib. 6. contra Donatistas cap. 25. ubi ait : " Certa sunt verba Evangelica, „ sine quibus non potest consecrari Ba„ ptismus. „

Damascenus qui octavo florebat Sæculo suum addit calculum Libr. 4. de fide cap. 16. " Quæ forma, *inquit*, verborum in „ Baptismo adhibenda sit, Dominus ex„ posuit, dicens, Baptizantes eos in no„ mine Patris, & Filii & Spiritus San„ cti. „

Tertium arg. Quotiescumque pars aliqua essentialis defloratur, toties destruitur compositum : sed mutatio substantialis, vel in materia, vel in forma, corrumpit partem essentialem. Igitur non licitum est, absque Sacramenti dispendio, aliquid detrabere ex materia vel forma, vel etiam aliquid addere, quod Sacramenti solvat significationem.

FIT SATIS OBJECTIONIBUS.

Objicies : Qui baptizat in nomine patria, & filia, & spiritua sancta, aliquid de substantia Sacramenti detrahit : atqui tamen Zacharias summus Pontifex in Epistola ad Bonifacium, & habetur apud Gratianum can. *retulerunt*. de consecratione dist. 4. ratum habuit illud Baptisma. Igitur aliquid potest detrahi ex substantia Sacramenti, salvo ipso Sacramento.

Respondeo distinguendo minorem : Zacharias declaravit Baptisma laudatum, validum, eo quod forma non nisi in litteris aliquibus detractis, salva integritate significationis, deflorata fuisset, concedo : & integritas substantiæ prorsus sublata fuerat, nego. Integritas Sacramenti non est mathematica, sed moralis : porro secundum judicium viri prudentis, qui baptizaverat in nomine patria, non nisi propter imperitiam linguæ formam sic expresserat ; hinc judicavit Papa illum habuisse intentionem faciendi quod facit Ecclesia; immo & idem expressisse, quod ista verba produnt, *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii &c.* Si tamen aliquis, sic baptizando, intenderet introducere novum ritum ab Ecclesia nec receptum, nec approbatum, profecto nullum faceret Sacramentum, quandoquidem non censeretur intendere quod intendit facere Ecclesia.

Solutio est D. Thomæ hic q. 60. art. 7. ubi sic solvit difficultatem. " Ad ter„ tium dicendum, quod ille qui corru„ pte profert verba sacramentalia, si hoc „ ex industria facit, non videtur inten„ dere facere quod facit Ecclesia, & ita „ non videtur perfici Sacramentum : si „ autem hoc faciat ex errore vel lapsu „ linguæ, si sit tanta corruptio, quæ om„ nino auferat sensum locutionis, non vi„ detur perfici Sacramentum. Et hoc „ præcipue contingit, quando fit corru„ ptio ex parte principii dictionis, puta „ si loco ejus, quod est in nomine Patris, „ dicat in nomine Matris : si vero non „ totaliter auferatur sensus locutionis per „ hujusmodi corruptelam, nihilominus „ perficitur Sacramentum. Et hoc præ„ cipue contingit quando fit corruptio ex „ parte finis, puta, si aliquis dicat in no„ mine patrias & filias : quamvis enim „ hujusmodi verba corrupte prolata, nihil „ significent ex virtute impositionis : ac„ cipiuntur tamen ut significantia ex ac„ commodatione usus : & ideo licet mu„ tetur sonus sensibilis, remanet tamen „ idem sensus. „

Instabis : Qui pronunciat hanc panis formam, *Hoc est cor*, & interjecto spatio,

tio, absolvit, *pat meum*, dubioprocul corrumpit formam nedum in litteris, sed & in syllabis, adeoque & in substantia formali: atqui tamen, juxta gravissimorum Theologorum sententiam, perficit Sacramentum. Sic censet Bellarminus hic Lib. 1. de Sacramentis in genere, cap. 21. Ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem: Si mora interjecta parva sit, concedo: si diuturna, ut in hypothesi quod peroraret Sacerdos antequam absolveret vocabulum *Corpus*, nego. Tunc enim sensus verbi prorsus evacuaretur secundum judicium viri prudentis: nec refragatur Bellarminus.

Audiendus est de hoc momento S. Thomas, qui de hac re solvit difficultatis nodos. Ibidem art. 8. his verbis: " Dicendum, quod circa omnes istas mutationes quæ possunt in formis Sacramentorum contingere, duo videntur esse consideranda. Unum quidem ex parte ejus, qui profert verba, cujus intentio requiritur ad Sacramentum, ut infra dicetur. Et ideo, si intendat per hujusmodi additionem vel diminutionem alium ritum inducere, qui non sit ab Ecclesia receptus, non videtur perfici Sacramentum, quia non videtur, quod intendat facere id quod facit Ecclesia."

Pergit: " Aliud autem est considerandum, ex parte significationis verborum.... Manifestum est autem, quod si diminuatur aliquid eorum quæ sunt de substantia formæ sacramentalis, tollitur debitus sensus verborum: & ideo non perficitur Sacramentum. Unde Didymus dicit in Lib. 2. de Spiritu sancto: Si quis ita baptizare conetur, ut unum de prædictis nominibus prætermittat, scilicet Patris, & Filii & Spiritus sancti, sine perfectione baptizabit. Si autem subtrahatur aliquid, quod non sit de substantia formæ, talis diminutio non tollit sensum verborum, neque Sacramenti perfectionem. Sicut in forma Eucharistiæ, quæ est, *Hoc est enim corpus meum*, Ly *enim* sublatum, non tollit debitum sensum verborum: & ideo non impedit perfectionem Sacramenti."

Insistes: Quandoque aliquid substantiale superaddi potest formæ absque Sacramenti destructione, ut si quis baptizaret in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & beatæ Virginis, Ergo &c.

Respondeo negando antecedens. Ad probationem distinguo: Si quis vel omisso Spiritu sancto adderet in nomine beatæ Virginis, aut tota forma posita, adderet & in nomine beatæ Virginis, intendens quod Baptismus in nomine etiam Deiparæ consecraretur, non perficeret Sacramentum, concedo: sin minus, subdistinguo; si poneret formam essentialem, & solum pietatis ac venerationis motivo adderet nomen beatæ Virginis, conficeret Sacramentum, concedo: secus nego. Non licitum est aliquid substantiale addere formæ Sacramenti, quæ est determinata a Christo vel immediate, qualis est forma Baptismi, vel mediante Ecclesia, ut forma Confirmationis & Ordinis: si tamen hoc fieret in venerationem beatæ Virginis, hoc quidem non tolleret Sacramenti essentiam, sed aliquid contra ritum ab Ecclesia præscriptum fieret.

Responsio est divi Thomæ hic q. 60. art. 8. his verbis: " Circa additionem etiam contingit aliquid apponi, quod est corruptivum debiti sensus: puta, si aliquis dicat, Ego te baptizo in nomine Patris majoris, & Filii minoris, sicut Ariani baptizabant. Et ideo talis additio tollit veritatem Sacramenti. Si vero sit talis additio, quæ non auferat debitum sensum, non tollitur Sacramenti veritas: nec refert utrum talis additio fiat in principio, medio, vel fine: ut si aliquis dicat, Ego te baptizo in nomine Dei Patris omnipotentis, & Filii ejus unigeniti, & Spiritus Sancti Paracliti, erit verum Baptisma. Et similiter si quis dicat, Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & beata Virgo te adjuvet, erit verum Baptisma."

Subdit vero hæc sequentia: " Forte etiam si diceret, Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii & beatæ Virginis Mariæ, non esset Baptismus; quia dicitur 1. ad Corinth. 10. *Numquid Paulus pro vobis crucifixus est, aut in nomine Pauli baptizati estis*; Sed hoc verum est si sic intelligatur in nomine beatæ Virginis baptizari, sicut in nomine Trinitatis quo Baptismus consecratur; talis enim sensus esset contrarius

„ rius veræ fidei, & per consequens tolleret veritatem Sacramenti; si vero sic intelligatur quod additur, & in nomine beatæ Virginis, non quasi nomen beatæ Virginis aliquid operetur in Baptismo, sed ut ejus intercessio prosit baptizato ad conservandam gratiam baptismalem, non tollitur perfectio Sacramenti. „

Solvitur objectio desumpta ex immutatione facta in Matrimonio.

OBJICIES : Matrimonium clandestinum ante Concilium Tridentinum validum erat, a tempore autem istius Concilii nullum est, saltem in Gallia, Hispania & aliis regionibus, ubi hæc sacra Synodus etiam pro isto momento recepta est : Igitur Ecclesia immutare potest Sacramentorum substantiam, & tamen vera peragere Sacramenta : ex quo liquet immutationem etiam substantialem ne minimum quidem detrimentum afferre Sacramentis.

Respondeo primo, ipsam Ecclesiam non posse instituere Sacramenta propter rationes non semel laudatas; sed hoc solummodo spectare Christum, qui omnium Sacramentorum speciem formalem eatenus designavit, quatenus cujuslibet Sacramenti denotavit & efficaciam & effectum : puta lavacrum animæ pro Baptismo, &c. Immo quorumdam etiam determinavit materiam, & formam, ceterorum vero reliquit Ecclesiæ determinandas; ita tamen ut res & verba apprime significarent effectum ab ipso determinatum a tali & tali Sacramento producendum: quocirca ut omnis ambiguitatis locus præscindatur, duplex species Sacramenti in eodem Sacramento distinguenda est : videlicet altera materialis quæ ex conjunctione verborum cum rebus coalescit, quæ quidem ex vi innata, non nisi effectum naturalem importat, quod potest isto illustrari exemplo : *Ego te lavo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti* : quæ certe verba ex se lotionem solummodo extrinsecam designant. Altera vero species eaque formalis hæc censetur, quæ virtute institutionis Christi in eodem Baptismate significat interiorem animæ lotionem.

Quibus suppositis, luce clarius est Ecclesiam nihil mutationis attulisse, speciei formali Sacramentorum, quæ dubio procul ab omni ævo suum specialem & non alium habuerunt effectum, suamque significationem. Fidenter dicam, nec potuisse immutare, ut docet hic S. Thomas q. 64. art. 2. ad 3. “ Dicendum, quod Apostoli & eorum successores sunt Vicarii Dei quantum ad regimen Ecclesiæ constitutæ per fidem, & fidei Sacramenta; unde sicut non licet eis constituere aliam Ecclesiam, ita non licet eis tradere aliam fidem, neque instituere alia Sacramenta, sed per Sacramenta quæ de latere Christi pendentis in cruce fluxerunt, dicitur esse fabricata Ecclesia Christi. „

Hoc fundamento semel posito, jam adest omnium difficultatum solutio circa immutationes ab Ecclesia factas, vel etiam nonnullas nunc etiam toleratas. Toleratas dico, namque Græci non eodem ritu sicut Latini baptizant; non eodem, absolvunt pœnitentes, nec ordinant Ecclesiæ Ministros, &c. Quandoquidem dicunt, *baptizatur servus Dei in nomine Patris*, *&c*. Non porrigunt Calicem cum Patena ordinando Presbyterum, sed hanc pronuntiant formam imponendo manus, ut habetur apud Arcudium L. 6. cap. 2. *Divina gratia, quæ semper infirma curat, & quæ desunt, supplet, promovet venerabilem Diaconum in Presbyterum. Oremus igitur pro eo, ut veniat super eum gratia sancti Spiritus*. Item forma absolutionis apud eos est deprecatoria, ut idem Arcudius observat L. 4. de Pœn. cap. 3. Hujusmodi autem immutationes esse tantummodo materiales, & circa speciem materialem, nempe res & verba materialiter sumpta ex tribus potissimum constat. Primo, quia nusquam licitum est Ecclesiæ, immutare substantiam Sacramentorum. Secundo, quia in utraque Ecclesia manet eadem Sacramentalis significatio, adeoque eadem species formalis, quæ per significationem a Christo determinatam constituitur. Tertio, Romani Pontifices Leo IX. Cœlestinus III. Innocentius III. Gregorius X. ipsum Concilium Lateranense 4. Lugdunense, & tandem Florentinum, prævio & maturo ritus Græcorum examine, non solum probavere illorum conficiendi Sacramenta

mo-

morem, sed & sub pœna peccati injunxerunt, ut omnes tum Græci, tum Latini in sua vicissim Ecclesia, juxta suum ritum proprium conficerent Sacramenta; ita ut Græcus peccaret mortaliter, si v. g. celebraret in azimo. Ex his, immutationem circa Matrimonium factam, non nisi materialem esse eruimus; unde

Respondeo secundo in forma, sic distinguendo: Matrimonium clandestinum ante Concilium Tridentinum validum erat, nunc vero irritum est, & hæc mutatio est solum accidentalis, concedo: & est substantialis, nego. Duo sunt in Matrimonio consideranda, scilicet contractus naturalis cum civili; deinde vero conjunctio personarum in conspectu Ecclesiæ facta juxta Christi institutionem: contractus sive naturalis, sive etiam civilis est materia Sacramenti, quæ a Christo elevata est ad suam cum Ecclesia unionem significandam; ista autem ratio formalis nusquam immutata est, sed tantummodo materia, seu contractus naturalis, & civilis, qui suscipiunt conditiones; naturalis quidem, namque unio cum tali persona potius quam cum altera est de jure Gentium, eadem unio celebrata vel publice, vel clandestine, talis est per leges civiles; a fortiori & per Ecclesiam, quæ sicut respublica, potest apponere conditiones quæ cedant in bonum supernaturale & universale reipublicæ Christi.

Instabis: Atqui substantia Sacramenti Matrimonii immutata est. Ergo, &c. Probatur subsumptum multis momentis. Primo quidem: Evaristus Papa in Epist. ad Episcopos Africæ asserit se accepisse ab Apostolis, eorumque in Episcopatu successoribus, Matrimonia clandestina, omissis tum oblationibus publicis, tum benedictionibus Sacerdotum esse irrita, immo adulteria & fornicationes. Idem colligitur ex Concilio Coloniensi anno 1536. celebrato part. 7. cap. 45. ex Concilio generali Lateranensi sub Innocentio III. Ex Arelatensi. 2. Ex Foro-Juliensi sub Adriano I. Ex Londinensi sub Paschali II. Idem asserit Theodorus Balsamon ad Canonem 38. & 40. Epistolæ S. Basilii ad Amphilochium. Ergo, &c.

Respondeo primo, hæc & similia unum tantummodo probare, videlicet Matrimonium clandestinum nusquam licitum fuisse; sed validitatem non inficiantur SS. Pontifices & Concilia nisi ad summum extrinsece. Hoc est, Matrimonium, omissis cæremoniis Ecclesiæ, initum, veluti nullum in foro externo habuerunt. Ceterum etiam semper illud exhorruisse non diffitemur, & hoc propter incommoda quæ inde sequuntur; maxime cum incerti sint prolis parentes, qui passione ducti, ad nutum possent filios debitis spoliare hæreditatibus. Igitur non nisi putative & propter metum, ut fornicationes matrimonia clandestina haberi debebant. Jam ad singula faciendum est satis.

Ad Evaristum, observandum est eodem modo eum exigere ut Matrimonia biduanis aut triduanis orationibus præcedantur, ac cæremoniis Ecclesiastis adornentur; sed norunt omnes ad validitatem Matrimonii, absolute loquendo, non opus esse ut triduanis antecedatur orationibus: quid plura adjiciam? Synodus Tridentina asserit quidem Ecclesiam semper damnasse Matrimonia clandestina, nec tamen dicit per Evaristum Papam irrita facta fuisse. His adde hanc auctoritatem esse dubiæ admodum fidei.

Ad Coloniense Concilium, dico renovasse quidem decretum Evaristi pro Matrimonii clandestini prohibitione, sed vacuum non putasse. In eodem sensu loquuntur Lateranensis & Arelatensis Synodi: Foro-Juliense Concilium vult quidem clandestine contrahentes esse separandos, sed eo loci tractat de consanguineis, quorum Matrimonia absque dispensatione, nulla semper fuerunt. Demum Londinense vult Matrimonium clandestinum putative, & in foro exteriori irritum esse, sed non in foro interiori: eodem modo intelligendus venit Theodorus Balsamon, quippe qui ad Canonem 40. laudatum verbis expressis & claris asserat Matrimonia clandestina apud Græcos fuisse valida.

Urgebis: Ecclesia apposuit Matrimonio impedimenta, quæ formaliter illud dirimunt. Igitur potest & intrinsece substantiam Sacramentorum immutare.

Respondeo distinguendo antecedens: Ecclesia apposuit impedimenta formaliter dirimentia Matrimonium, per defectum conditionis requisitæ, concedo: immutando formalem Sacramenti essentiam, nego. Matrimonium est essentialiter contractus,

tractus, & duarum personarum legitima unio: deinde vero de ratione contractus est, ut subeat conditiones superioris, quibus sublatis, jam non est contractus legitimus, sed ipso facto nullus est. Primum non immutavit Ecclesia, sed tantummodo Secundum; quocirca non nisi speciem materialem, seu materiam immutavit, quatenus declaravit Matrimonium clandestinum non esse materiam Sacramenti legitimam, defectu solemnitatis requisitæ.

Replicabis: Quod est naturale non potest immutari: sed matrimonium est contractus naturalis. Igitur si ab Ecclesia mutetur, ipsa variationem in substantiam invexit.

Respondeo distinguendo majorem: Quod est naturale positive nequit immutari, concedo: negative tantum, nego. Et sic distincta minore, nego consequentiam. Ex D. Thoma 1. 2. q. 94. art. 5. ad 3. eruitur hæc solutio. Aliquid enim dicitur de jure naturali dupliciter, videlicet positive & negative; positive quidem cum est juxta naturæ inclinationem, sic amare bonum est naturale homini positive: negative vero cum aliquid fit juxta gentium jura, quæ facienda quibusdam limitibus & distinguunt & contrahunt, ut est partitio hæreditatum; posteriori tantummodo matrimonium est contractus naturalis: nam licitum est cuique vel nubere, vel non nubere, hanc vel illam pro uxore assumere virginem: immo matrimonium quatenus Sacramentum est ens morale, & signum arbitrarium: Igitur solummodo negative est quid naturale.

Persistes: Consensus contrahentium modo est materia proxima, modo etiam forma: Igitur nihil determinatum habet illud Sacramentum, sed totum est mutabile.

Respondeo distinguendo: Consensus est materia proxima simul & forma, sub diverso respectu, concedo: sub eodem, nego. Consensus ut sic, est materia Sacramenti, consensus vero expressum cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, est forma, eaque immutabilis, & a Christo determinata.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Non licitum est aliquid immutare de substantia Sacramentorum.

PRIMO, sic determinavit Florentinum in Decreto unionis: " Sacramenta tribus, " *ait*, perficiuntur, videlicet rebus tamquam materia, verbis tamquam forma, & persona ministri .... quorum " si aliquod desit, non perficitur Sacramentum. "

Secundo, sic docent Patres, sic D. Thomas: Patres quidem, dum Baptismum Arianorum in nomine filii minoris collatum rejiciunt: tum D. Thomas in 4. dist. 17. q. 3. art. 1. ubi ait ad solum Deum spectare instituere Sacramenta; nec vel ipsi Ecclesiæ licitum esse aliquid de eorum substantia immutare.

Tertio, hoc ipsum ratio indigitat; sublata quippe aliqua parte essentiali, destruitur & species, & essentia Sacramenti.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM ET RESPONSIONUM.

PRIMO, quandoque contingere potest aliqua mutatio vel in rebus, vel in formis Sacramentorum; sed salva eorum essentia, & eadem significatione manente.

Secundo, non negamus impositionem manuum non semel pro diversis Sacramentis adhibitam fuisse, sed pro illis solum, quorum ipsa poterat effectum significare, & hoc sub diversa forma illam determinant impositionem ad hunc, vel illum effectum.

Tertio, celebris est difficultas de matrimonio clandestino, quod Tridentina Synodus irritum declaravit, sed hæc immutatio non nisi materialis est, quatenus Ecclesia contractum clandestinum inanem esse sancivit, sed manet semper quod contractus sit vera matrimonii materia.

SECTIO QUARTA.

Utrum ex Canonibus Concilii quarti Carthaginensis, sequatur Ecclesiam immutasse essentiam materiæ & formæ Sacramentorum?

QUONIAM Canones istius Concilii pro ma-

materia sacrorum Ordinum, saltem Episcopatus, can. 2. Presbyteratus, can. 3. & Diaconatus, can. 4. nihil aliud præter impositionem manuum commemorant, quæ utique pro Confirmatione locum alias habuit, graves instituunt Theologi controversias de materia Sacramentorum, quæ certe non est una pro omnibus. Non minori zelo de formis disputant, quæ ferme omnes apud Græcos sunt deprecatoriæ: quinimmo tanto æstu quidam de his momentis disputant, ut aliqui scripserint Græcos adulterasse, vel quoad ipsam essentiam, Sacramentorum aliquorum formas. Sed in hoc cæcutiunt, *inquit*, Renaudotius Tom. 4. perpetuitatis fidei, tribuentes non sine fidei periculo Græcis, & Orientalibus circa Sacramenta errores, quibus de facto carent. Dixi non sine fidei periculo, quia eorum commentis utuntur Protestantes, ut multa exsufflent novæ Legis Sacramenta: Quocirca operæ pretium est, omnibus æqua lance discussis, hic determinare, & exponere quid sit in hoc momento tenendum, ut fides sit in tuto adversus malignantes.

Prænotandum est I. Christum Dominum determinasse in individuo materiam & formam Baptismi, & Eucharistiæ, ut jam dictum est; ceterorum vero solum in genere, & reliquisse Ecclesiæ potestatem ea determinandi in speciali.

Observandum est II. materiam Confirmationis, & Ordinis in primis Ecclesiæ sæculis in utraque Ecclesia, Orientali scilicet, & Occidentali, fuisse impositionem manuum absque contactu libri Evangeliorum, saltem tempore Apostolorum, cum necdum editum esset sanctum Evangelium, & in diversis libris, seu Codicibus digestum, quod certe non nisi decursu temporum fieri potuit. Jam vero si de forma loquamur, eam fuisse constat, quæ effectum Sacramenti exprimeret, & juxta S. Thomam hic 3. p. q. 60. art. 6. & 7. quæ determinaret materiam ad significandum practice gratiam conferendam; regenerativam, v. g. pro Baptismo, roborativam pro Confirmatione, &c.

Iterum advertendum est, Ecclesiam non potuisse immutare materiam, & formam tum Baptismi, tum Eucharistiæ, quippe quæ fuerint a Christo in individuo determinatæ, bene tamen ceterorum Sacramentorum materiam, sed non eam formam, quæ debet annuntiare effectum talis, vel talis Sacramenti, ita tamen quod hoc intelligatur de mutatione essentiali. Ecvero modo forma significet gratiam Sacramentalem, sive sit absoluta, sive deprecatoria, hoc est, sive exprimatur per modum aut imperii, aut orationis, & hoc sit usu Ecclesiæ consecratum, quid prohibet, valere?

Theologi tamen circa hoc momentum in varias abeunt partes, & essentiam tum materiæ, tum formæ Sacramentorum variis, & ut plurimum inutilibus distinctionibus, & quæstionibus sic obnubilant, ut vix pateat in quo repositæ sint. Hinc claritatis & elucidationis causa negotium unica conclusione perficere animus est, qua quidem dogma inconcussum manebit. Unde sit

CONCLUSIO.

Materia & forma cujuslibet Sacramenti validæ sunt eo ipso, quo significatur effectus Sacramenti, modo ritus sit ab Ecclesia confirmatus.

Probatur rationibus Theologicis.

PRIMA ea est: Sacramentum est signum practicum ad nostram sanctificationem a Christo Domino institutum, quod juxta Concilium Florentinum tribus constat, rebus scilicet tamquam materia, verbis tamquam forma, & persona ministri habente intentionem faciendi quod facit Ecclesia: atqui inter Sacramenta quædam habent omnia a Christo determinata; aliorum vero Ecclesia determinavit materiam congruentem, tum & formam in verbis quæ exprimunt gratiam Sacramentalem; namque quod verba per modum imperii proferantur, ut in Baptismo apud Ecclesiam Latinam, *Ego te baptizo*: vel deprecatorie, ut in Ecclesia Græca istis verbis, *Baptizetur servus Christi*; parum refert, cum effectus in utraque enuntietur. Igitur ritus Sacramentorum materia, & forma auctoritate Ecclesiæ adornatus, validus est & Sacramentalis, tametsi materia quandoque mutetur, sicut & forma; eas enim essentialiter mutari nusquam permisit Ecclesia; quocirca si quæ reperiantur variationes, non nisi accidentales a Theologis reputantur.

D 2 *Altera*

Altera sic procedit : Citra dubium est non unam fuisse in utraque Ecclesia Sacramenti Confirmationis , & Ordinis materia : eam enim fuisse in impositione manuum ab ipsa vagiente Ecclesia pro utroque Sacramento constat . De Confirmatione enim legitur Act. 8. *Tunc imponebant manus super illos , & accipiebant Spiritum sanctum* , De Ordinatione vero ait Apost. 1. Tim. 4. *Noli negligere gratiam . . . . quæ data est tibi per Prophetiam cum impositione manuum presbyterii* . Ex quo liquet Ecclesiam habuisse potestatem immutandi materiam illorum Sacramentorum, cum in Ecclesia Latina nunc instrumenta adhibeantur : in Græca vero adhibeatur quidem unctio cum impositione manuum; unde apud Græcos ex flagrantia odoris illius Sacramenti materia nomine Μύρον celebratur : & in Ordine sola adhibetur manuum impositio: Si de forma loquamur, est deprecatoria apud Græcos pro omnibus Sacramentis, si Eucharistiam excipias , quam tamen orationibus fieri non sine fundamento multi scribunt Græci , & hoc propter multas orationes in Eucologiis recensitas , inter quas comminscetur forma , ut legitur apud Arcudium in libris de concordia Ecclesiæ Orientalis cum Occidentali ; quas tamen formas approbavere & Concilia , & Summi Pontifices . Concilia quidem , nempe Lugdunense secundum , sed maxime Florentinum , In quo actitatum est de reconciliatione Græcorum & Orientalium : sed nihil pro ritu Sacramentorum apud eos usitato reprehensum est . Immo plures Summi Pontifices ut Leo IX. Cælestinus III. Innocentius III. simulque Concilium Lateranense sub Innocentio IV. Alexander IV. Gregorius X. Eugenius IV. & Clemens VIII. prævio maturo examine ritus Orientalium pro Sacramentis probavere . Igitur modo ritus ab Ecclesia Romana sit aut susceptus , aut toleratus , valet ad Sacramentorum confectionem, tametsi in utraque Ecclesia quædam accidentalis disparitas contingat , ut docet doctissimus Morinus in libris de Pœnitentia, & sacris Ordinibus , ubi refert Græcorum , Armenorum , Syrorum , Maronitarum , Jacobitarum , ceterorumque Orientalium ritus . Ex quibus claret quam hallucinati sint nonnulli Theologi , qui Orientalis disciplinæ , & rituum ignari, Ecclesiæ Sacramenta quædam Græcorum propter diversitatem quamdam accidentalem materiæ & formæ, quæ non nihil a materia & forma Latinorum discrepant, ea uti vacua habere non dubitaverint .

Tertia, eaque validissima : Non est verisimile Ecclesiam ita errasse in confectione Sacramentorum, ut passa sit , & ad hæc usque tempora patiatur nullam esse Confirmationem , nullam Pœnitentiam , nullam Eucharistiam , nullam Extremam-Unctionem , nullumque Ordinem : sed istud inconveniens sequeretur , si aliqua ejus auctoritate immutatio fieri posset tum in materia , tum in forma Sacramentorum : & probatur . Primorum sæculorum Patres, ut docet Bellarminus Lib. de Sacramento Ordinis c. 9. silent instrumentorum traditionem , & solam manuum impositionem commemorant . Sicut, & celebre Concilium Carthaginense 4. ubi aderat ipse Augustinus , & cum eo 200. Episcopi : silet Dionysius L. de Hierarchia Ecclesiastica, silet Clemens Romanus in Apostolicis Constitutionibus L. 8. c. 16. Demum Orientales omnes in Ordinationibus solam retinent impositionem manuum, neque tamen Concilia , & Pontifices laudati eas irritas esse declararunt . Jam vero idem dicendum de forma, quæ apud eos est deprecatoria , maxime pro Ordine : sublata autem hujusce Sacramenti validitate , evanescunt plura alia Sacramenta : si enim deficit Ordo , neque Confirmatio , neque Pœnitentia , nene Eucharistia , Extrema-Unctio erunt ; quippe quæ ab illo absolute dependeant, & tunc qualis error ? Ergo , &c.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

OBJICIES : Materia , & forma Sacramentorum debent esse determinatæ : sed posito conclusionis systemate , nihil erit absolute determinatum . Ergo , &c.

Respondeo distinguendo majorem : Debent esse determinatæ essentialiter , concedo : materialiter , & quoad ipsius formæ terminos atque expressiones , subdistinguo ; immediate pro aliquibus Sacramentis , mediate vero , & per Ecclesiam , sensus Christi fidelem interpretem , concedo : immediate semper , & pro omnibus , nego : & sic distincta minore , nego consequentiam . Novæ legis Sacramentum duplici

potest

potest spectari modo, videlicet essentialiter, & materialiter, seu practice, & juxta physicam constitutionem a parte rei ponendam ut nunc, & actu fiat. Priori modo consideratum, hoc est metaphysice, eatenus est determinatum a Christo, quatenus septem instituit ritus, quorum prior significaret practice gratiam regenerativam, alter roborativam, & sic de ceteris, juxta illud Concilii Florentini effatum: *Septem sunt Sacramenta ...... per Baptismum enim spiritualiter renascimur: per Confirmationem .... roboramur in fide*, &c. Altero modo spectatum habet essentiam physicam, etiam in individuo determinatam; immediate quidem a Christo pro Baptismo, & Eucharistia, mediate vero ab Ecclesia pro aliis: & sic claret cuncta esse a Christo Domino instituta, & hoc propter tria. Primo: Ex eo quod solus Christus sit auctor gratiæ, adeoque & Sacramentorum. Secundo: Quædam immediate determinavit, & quoad essentiam metaphysicam, & quoad physicam, cetera vero suam communicando potestatem Ecclesiæ, quæ in his agit ut ejus ministra, sicque effectus Sacramenti non illi, sed Christo ut causæ principali tribuitur. Tertio: Quia Ecclesia nihil immutare potest de essentia metaphysica; quamcumque enim eligat aut materiam, aut formam, ex utraque coalescens compositum, debet semper in Baptismo, v. g. significare gratiam regenerativam: quocirca si quis vellet baptizare cum aqua congelata, nullum efficeret Sacramentum, eo quod hujusmodi aqua non habeat aptitudinem ad designandam lotionem interiorem, cum ut sic, ne quidem possit inservire ad lotionem extrinsecam, & naturalem. Porro ex sancto Augustino res quæ assumuntur pro materia Sacramentorum, per suos innatos actus debent habere aliquam convenientiam ad significandum quod fit interius; unde oleum apprime assumitur pro materia Confirmationis, eo quod sua unctione Athletarum corroboraret artus ad sustinendum certamen. Non absimilibus rationibus minister non absolveret pœnitentem, si in forma ab eo prolata nulla fieret peccati remittendi commemoratio. Videas igitur, velim, Ecclesiam servando cujuslibet Sacramenti significationem, nihil nisi materiale, & accidentale immutare, aut immutasse tum in materia, tum in forma Sacramentorum.

Instabis: Non debet esse eadem pro omnibus Sacramentis materia: sed ex Concilio Carthaginensi constat impositionem manuum, loco materiæ adhibitam fuisse in multis Sacramentis. Igitur non alia sunt Sacramenta, inquiunt Protestantes, præter Baptismum, & Eucharistiam. Quid plura? Etiam nunc dissentiunt Ecclesia Orientalis, & Occidentalis in materia aliorum Sacramentorum, cum illa retineat solam impositionem manuum pro materia Confirmationis & Ordinis; ista vero addat instrumenta tangenda: immo observat Arcudius L. 4. de Pœnitentia cap. 13. pag. 350. Orientales ne minimum quidem verbum de materia, & forma proferre: " Græcos, *inquit*, passim, ne quidem scire quid sibi velint hujusmodi „ termini materia, & forma, in tracta. „ tu de Sacramentis, „

Respondeo distinguendo majorem: Non debet eadem esse materia pro multis Sacramentis, quæ non habeat aptitudinem ad significandum gratiam cuilibet Sacramento appropriatam, concedo: si habeat, subdistinguo: non debet eadem esse adæquata concedo, inadæquata, & per formam determinanda, pro illo vel isto Sacramento, nego. Et sic distincta minore, nego consequentiam. Ostensum atque dictum est, materiam tum Baptismi, tum Eucharistiæ, vel etiam entitative diversam esse a materia, & forma ceterorum Sacramentorum, ea non solum ratione, quod immediate a Christo sint determinatæ, verum etiam quia effectus utriusque Sacramenti, ita a ceterorum Sacramentorum effectibus diversi sunt, ut materia quoque, ac forma, & a rebus, & a verbis aliorum rituum, omnem habeant discrepantiam. Sed non sic de aliis Sacramentis. Et vero, impositio manuum, non leviorem habet aptitudinem ad significandum Spiritus sancti descensum, modo super Confirmandos ad robur, modo supra Clericos ad consecrationem. Ceterum, inquit, D. Thomas hic, verba obtinuerunt significandi principatum, hinc materia adæquata, hoc est materia conjuncta cum forma, est formaliter diversa in quolibet Sacramento, & sic causa cadunt Protestantes.

Ad primam Confirmationem, distinguo:

Ecclesia Orientalis, & Occidentalis dissentiunt in formis secundum quid, & materialiter, concedo: formaliter, & substantialiter, nego. Forma Baptismi, & Eucharistiæ eadem est apud utramque, nec est deprecatoria in se, sed tantum ex antecedentibus, quatenus quædam præviæ orationes adhibentur præparatoriæ, tum ut regeneretur infans, tum ut fiat & corpus, & sanguis Christi; hinc apud Arcudium Lib. 4. de Pœnit. cap. 3. pag. 39. multi Theologi propugnant formam Sacramenti Pœnitentiæ esse partim deprecatoriam, partim absolutam; alii apud eumdem mere absolutam autumant: quidam omnes sacramentorum formas aut deprecatorias esse, aut sic posse dari, ajunt. Quæ quidem opiniones recte conciliantur, dicendo eas esse deprecatorias dispositive, formaliter vero & in se absolutas. Hoc ipsum propugnamus cum S. Thoma hic 3. p. Nec desunt probationes vel pro ipsa Ecclesia Orientali, in qua forma Baptismi hæc est, *Baptizetur servus Christi in nomine Patris*, &c. apud Coptitas: *Ego te baptizo, &c.* Nusquam vero *baptizetur*, ut multi hallucinantur, inquit, Renaudotius L. 4. perpet. fidei cap. 4. subditque illud ita esse clarum, ut ad lumem libri Eucologii pateat. Sic quoque observat Reverend. Pater Goar Dominicanus in disciplina Orientalium peritissimus. Forma vero Eucharistiæ Græcorum, sic refertur ab Arcudio L. 3. cap. 26. pag. 215. *τῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου. Hoc est Corpus meum. τῦτό ἐστι τὸ αἷμα μου Hic est sanguis meus*; unde subjicit idem auctor in rubrica Basiliana: " Sacerdos, *inquit*, in-,, clinat caput, ac dextram suam tollit, ,, & cum veneratione sanctum panem ,, benedicit, clara voce dicens, hoc est cor-,, pus meum, &c. ,, Audis illam formam in se spectatam esse mere absolutam. Jam vero quod forma Baptismi pronuncietur, vel per modum imperii sic: *Ego te baptizo*, vel tantum enuntiative, isto modo: *Baptizetur servus Christi*, parum refert, cum semper significetur effectus Sacramenti: Idem dicendum de formis deprecatoriis pro Sacramento Confirmationis, Extremæ-Unctionis, & Ordinis: tametsi enim mere sint deprecatoriæ, semper tamen annuntiatur gratia specialis a quolibet Sacramento producenda, & ideo Ecclesia a sancto Spiritu gubermata ratas semper habuit istorum Sacramentorum formas, quæ apud Orientales, sunt non solum antecedenter, sed formaliter, & in se deprecatoriæ. Idem quoque proportionaliter dicendum de materia, quæ non nisi accidentaliter diversa est in Oriente, & Occidente.

Repones: Atqui forma in Ecclesiis Orientalibus essentialiter diversa est a forma usitata in Ecclesia Latina pro omnibus Sacramentis, si excipias Baptismum, & Eucharistiam: Igitur ex dissonantia sequitur ista solum duo esse Sacramenta: neque enim verisimile est formam Sacramentorum, quæ Dominus Jesus instituit, non esse Traditione, & utriusque Ecclesiæ consensu suffultam. Probatur subsumptum: Formæ quæ sensum prorsus diversum subeunt, essentialiter inter se discrepant: atqui res sic se habet pro formis Sacramentorum: Et probatur ex enarratione simplici formarum in Ecclesiis Orientalibus usitatarum. Dionysius De Ecclesiastica Hierarchia cap. 9. vocat consecrationem sacerdotalem perfectionem, & explicans ritum consecrationis Episcopi ait: " Sanctissimis invocationibus ,, seu precationibus perficitur, hoc est, ,, consecratur. ,, Verum quod plurimum auget difficultatem, est forma Sacramenti Pœnitentiæ, quæ est apud Orientales familiaris: " Ita, *inquit*, *Cabassutius Dissert. in Concilium Carthaginense* 4. nec ,, ita pridem sed nuper a Ruthenis accepta ,, formula, & post instaurato ultimo ,, schisma, hæc est: *Habee te condonatum* ,, *& absolutum*. ,, Alia est apud Renaudotium L. 4. perpet. fidei cap. 4. quam Pater du Bernat a Presbyteris Coptitarum se didicisse asserit in sui Dissertatione numero 218. quæ ex Gallico idiomate Latine sic redditur: " Postquam, *inquit*, pœnitens sua deposuit peccata, ,, Presbyter unam recitat orationem non ,, multum dissimilem ei quam emittit in-,, grediendo altare: tum dicit benedictio-,, nem, quæ respondet illi, quam, data ,, absolutione, enuntiamus. Pœnitens ite-,, rum repetit se peccasse, & expostulat ,, absolutionem. Confessor ei impertit his ,, terminis: *Absolveris ab omnibus peccatis* ,, *tuis*. Non capio, *subdit dissertationis* ,, *auctor*, quid in hoc reprehendendum. ,, ,, Ergo, &c.

Respondeo primo Hugonem Menardum Or-

Ordinis S. Benedicti in notis ad Sacramentale Gregorianum, & Morinum L. 8. de Pœnitentia cap. 8. Auctoritate Patrum suffultos, qui quoties de Sacramentali reconciliatione loquuntur, non aliis rebus eam tribuere solent, quam pœnitentium confessioni, & Sacerdotum precibus, approbare pro pœnitentia formam deprecatoriam. Etvero sanctus Leo Epistola 80. alias 136. de hoc momento ita loquitur: " Sufficit illa confessio, quæ primum „ Deo offertur, tum etiam Sacerdoti, „ qui pro delictis pœnitentium precator „ accedit. „ Deinde Epist. 139. cap. 10. ait, *Reconciliandos Deo per Ecclesiæ precem instanter acquiras*. Recenset Morinus diversa Orientalium Euchologia, & Ritualia a Conciliis laudatis approbata, ubi vel ante schisma, Græci, Armeni, Syri, Maronitæ, & alii utuntur forma deprecatoria in administratione Sacramenti Pœnitentiæ.

Si de Confirmatione loquamur, etiam in Ecclesia Latina preces præviæ saltem adhibentur; sic enim habetur in ordine Romano perantiquo, inquit, Arcudius, Lib. 4. capite 3. pag. 331. " In officio " enim Sabbati sancti describens ritum „ Confirmationis dicit, Episcopum per „ modum orantis hæc verba pronuntia„ re, *Signa eos Domine signo crucis*; ac „ deinde cum tangit pollice frontem di„ cere: *Ego te confirmo*. Ubi videmus „ plane eundem sensum verborum. Non „ enim refert, quod ibi dicatur, *Signa* „ *eum Domine*, scilicet per me, & mo„ do Latini dicant: *Signo te*, nam sem„ per significamus Deum esse qui signat, „ tamquam primarius auctor, & hominem „ qui signat, tamquam minister. Quam„ obrem a simili idem judicium videtur „ posse fieri de forma Sacramenti Pœni„ tentiæ: *Dimitte ei*, videlicet per me. "

Pergit loquendo de Sacramento Ordinis instituendo comparationem de Ordinatione Diaconi, & ait: " Similiter olim in „ veteri Ordine Romano cum accede„ ret Diaconus ad Episcopum, ut ordi„ naretur, & Episcopus manus impone„ ret, & oraret, omnibus erat manife„ stum, Episcopum per illam orationem „ ipsum ordinare voluisse; nullius enim „ alterius formæ tunc erat usus. Ea ora„ tio talis est: *Ego quidem Domine Deus quantum ad me attinet, hunc Diaconum ordino, sed quia tu es, a quo efficacia omnis Sacramentorum procedit, ideo precor te Domine, ut replens eum Spiritu sancto, sicut replevisti sanctum Stephanum*., Similis ser„ me oratio extat in constitutionibus Apo„ stolicis apud Clementem L. 8. cap. 25.

Respondeo secundo negando minorem: Omnium quippe formarum sensus est idem essentialiter, quippe quæ omnes exprimant effectum Sacramentalem, sicque spirant quid absolutum, videlicet effectum determinatum pro quolibet Sacramento.

Ad Confirmationem forma Ruthenorum suffultam, dico eam posse defendi, eo quod effectum Sacramenti subnotet, maxime cum Gabriel Philadelphiensis eamdem propugnet in suo de Sacramentis opusculo, ista ductus ratione, quod judiciariam auctoritatem, multo magis quam ceteræ formæ deprecatoriæ, redoleat. Arcudius tamen L. 4. de Conc. Eccles. Orient. cum Lat. cap. 3. fatetur hanc absolutionem apud Græcos esse neotericam, & a perpaucis usitatam; immo nec in Euchologiis toties ab Ecclesia Romana confirmatis, reperiri.

Ad alteram Confirmationem depromptam a forma Coptitarum a Patre du Bernat in sua dissertatione conscripta, non absimili modo respondetur; ita scilicet distinguendo: Et illa ipsa claram præcontinet a peccatis absolutionem his verbis expressam, *Absolvaris ab omnibus peccatis tuis*, concedo: & non continet, nego. Hinc auctor dissertationis subdit apud Renaud. L. 4. perp. c. 4. " Quid hic re„ prehendendum nam si non absimilis for„ ma imperativa admittitur pro Bapti„ smo, *Baptizetur servus Christi*, cur Ec„ clesia non toleraret Coptitas eodem mo„ do dare absolutionem., Hanc sententiam pro virili defendit Renaudotius in notitia disciplinæ Orientalium nulli secundus. Iste autem L. 4. perpet. fidei cap. 4. pag. 284. alteram formam Jacobitarum Syriæ non nihil diversam a priori refert: " Ritus, *inquit*, Jacobitarum „ Syriæ notat, quod Sacerdos imponens „ manum super pœnitentem multis prius „ fusis precibus, ait: *Tale peccatum a* „ *tua anima, & a tuo corpore propellatur in* „ *nomine Patris. Amen. Tibi etiam* „ *condonetur, & remittatur, in nomine Fi-* „ *lii. Amen. Sanctificeris & purificeris in*

D 4 nomi-

„ *nomine Spiritus sancti . Amen* . „ Subdit „ Renaud., „ Hæc forma est deprecatoria, & „ vix aliam reperies in ceteris Ritualibus „ Orientalibus, vel etiam in ipsis Græca. „ nis, cum omnes ferme Theologi existi- „ ment absolutionem æque in pluribus „ præviis precibus consistere , quam in „ istis postremis verbis , *absolvaris* . „

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Materia & forma cujuslibet Sacramenti validæ sunt, eo ipso quo significatur effectus Sacramenti, modo ritus sit ab Ecclesia receptus.

PRIMO : Ex institutione Christi immediata vel mediata , Sacramentum est signum gratiç practicum : Igitur omne signum ex materia & forma coalescens , gratiam quam significat producit eo ipso quo a Christo originem ducit, & ab Ecclesia uti tale suscipitur .

Secundo : Sicut Ecclesia Latina sic & Græca hujusmodi signa uti gratiæ productiva habet .

Tertio: Ecclesia nec erravit in dogmate , nec errare potuit : atqui ritus Sacramentales tametsi pro diversitate temporum & Ecclesiarum nonnihil inter se circa materiam & formam discrepantes , tamquam vera Sacramenta tenuit , eo quod ex his omnibus; significatio gratiæ interioris rite coalesceret , Ergo, &c.

SYNOPSIS OBJECTIONUM,

ET RESPONSIONUM.

PRIMO : Tametsi ex Concilio Carthaginensi impositio manuum non unius Sacramenti materia sit, & nunc res aliter se habeant , quia tamen diversa est pro singulis Sacramentis forma , & eadem maneat semper significatio , dubio procul intacta manet Sacramentorum essentia .

Secundo : Nec inde sequitur vel ipsam materiam ad minus totalem & adæquatam eamdem esse pro multis simul Sacramentis; namque materia totalis est ipsum compositum sacramentale, seu materia per formam ad hunc vel talem effectum producendum determinata ; quæ certe sub isto respectu diversa est in diversis Sacramentis.

Tertio : Ne putes formas Sacramentorum tametsi , ut plurimum apud Orientales deprecatorias, discrepare vel in ipsa essentia a formis apud Latinos usitatis ; constant enim verbis eumdem effectum significantibus , sicut formæ quibus Ecclesia Romana utitur .

ARTICULUS QUARTUS.

Num Sacramenta sint ad salutem necessaria ?

SACRAMENTA novæ Legis habere pro fine hominum sanctificationem supra demonstratum est , ubi de Sacramenti quidditate, natura , & definitione egimus ; constat autem eadem non esse absolute necessaria ; cum enim sint signa arbitraria , Deus aliis mediis quam per Sacramenta gratiam hominibus conferre poterat : supposito tamen voluntatis divinæ de Sacramentis instituendis decreto , quæritur num sint ad salutem necessaria ?

Ad quæsiti solutionem observare juvat ; aliquid dici posse necessarium dupliciter : videlicet necessitate medii ,' & necessitate præcepti , Illud priori modo dicitur necessarium , sine quo finis haberi non potest ; sic sine pedibus homo incedere nequit : illud vero posteriori modo necessarium asseritur , sine quo finis absolute loquendo comparari posset : sic aliquis debet ex præcepto Ecclesiæ abstinere a carnibus die Veneris , ut suam operetur salutem , in casu tamen morbi & infirmitatis ad hoc præcetum non tenetur . Duo occurrunt impræsentiarum explicanda & discutienda ; alterum de necessitate Sacramentorum in genere , alterum de necessitate Sacramentorum in particulari . Unde sit

CONCLUSIO PRIMA.

Sacramenta novæ Legis sunt ad salutem necessaria .

Probatur auctoritate & ratione .

PRIMO : Quod ipsa fides docet , tenere debemus : atqui fides docet Sacramenta novæ Legis esse ad salutem necessaria . Ergo, &c. Probatur minor. Primo ex Concilio Triden.

Tridentino Sess. 7. can. 4. his verbis. *Si quis dixerit, Sacramenta novae legis non esse ad salutem necessaria, sed superflua, & sine eis, aut eorum voto per solam fidem homines a Deo gratiam justificationis adipisci, licet omnia singulis necessaria non sint, anathema sit.*

Secundo: Ubi adsunt convenientia motiva pro institutione alicujus rei, citra dubium eam esse necessariam nemo diffitebitur. Atqui multiplex est & illud legitimum pro instituendis Sacramentis motivum. Ergo, &c. Probatur minor ex Catechismo Romano, qui part. 2. n. 14. egregie & erudite admodum refert causas institutionis Sacramentorum novae Legis.

Prima est, ut homo per sensibilia ad cognitionem, & amorem spiritualium quasi manu ducatur: " Prima est, *inquit*, huma- ,, ni ingenii imbecillitas, siquidem natura ,, ita comparatum videmus ut ad earum re- ,, rum notitiam, quae mente atque intel- ,, ligentia comprehensae sunt, nisi per ea ,, quae aliquo sensu percipiuntur, nemi- ,, ni adspirare liceat: ut igitur quae oc- ,, culta Dei virtute efficiuntur, facilius ,, intelligere possemus, idem summus ,, omnium rerum artifex sapientissime ,, fecit, ut eam ipsam virtutem aliquibus ,, signis quae sub sensum cadunt pro sua in ,, nos benignitate declararet. Nam, ut prae- ,, clare a sancto Chrysostomo dictum ,, est, *Si homo corporis concretione caruis- ,, set, nuda ipsa bona, neque ullis inte- ,, gumentis involuta ei oblata essent: quo- ,, niam vero anima corpori conjuncta est, om- ,, nino opus fuit ut rerum quae sentiuntur ad- ,, minicula, ad ea intelligenda uteretur.* ,,

Secunda: Quum aliquid percelebre amoris argumentum datur, hoc signis manifestatur: sic Christus suum in nos demonstravit per Sacramenta amorem. Pergit Catechismus: " Altera vero causa est, ,, quod animus noster haud facile com- ,, movetur ad ea quae nobis promittun- ,, tur credenda; quare Deus a mundi exor- ,, dio quae facere instituerat, verbis qui- ,, dem frequentissime indicare consuevit: ,, interdum vero, cum opus aliquod insti- ,, tueret, cujus magnitudo promissi fi- ,, dem abrogare posset, alia etiam signa, ,, quae nonnumquam miraculi speciem ha- ,, berent, verbis adjunxit ... Quemadmo- ,, dum igitur in veteri testamento Deus ,, fecerat, ut magni alicujus pro- ,, missi constantiam signis testificaretur; ita ,, etiam in nova lege Christus salvator no- ,, ster, cum nobis peccatorum veniam, coele- ,, stem gratiam, Spiritus sancti communica- ,, tionem pollicitus est, quaedam signa ocu- ,, lis, & sensibus subjecta instituit, quibus ,, eum quasi pignoribus obligatum habe- ,, remus, atque ita fidelem in promis- ,, sis futurum, dubitare numquam posse- ,, mus. ,,

Tertia ea fuit, ut remedium ferret Christus, hostis unde laeserat: Igitur sicut homo per affectum ad sensibilia ceciderat, ita & per sensibilia eumdem erigi erat necessarium: subdit Catechismus: " Ter- ,, tia causa fuit, ut illi tamquam reme- ,, dia, ut scribit S. Ambrosius, atque evan- ,, gelici Samaritani medicamenta ad ani- ,, marum sanitatem vel recuperandam, vel ,, tuendam praesto essent; virtutem enim ,, quae ex passione Christi manat, hoc est ,, gratiam, quam ille nobis in ara crucis ,, meruit per Sacramenta, quasi per alveum ,, quemdam, in nosmetipsos derivari opor- ,, tet. ,,

Quarta: Ut fideles ab infidelibus secernerentur: Ibidem: " Quarta etiam causa ,, accedit, cur Sacramentorum institutio ,, necessaria videri possit, ut notae quae- ,, dam & symbola essent, quibus fideles ,, internoscerentur, cum praesertim nul- ,, lus hominum coetus queat, ut etiam a ,, divo Augustino traditum est, sive ve- ,, rae, sive falsae religionis nomine, qua- ,, si in unum corpus coagmentari, nisi ,, aliquo visibilium signorum foedere con- ,, jungantur. Utrumque igitur praestant ,, novae legis Sacramenta, quae & Chri- ,, stianae fidei cultores ab infidelibus distin- ,, guunt, & ipsos fideles sancto quodam vin- ,, culo inter se connectunt. ,,

Quinta: Ut fidei confessionem publice prodamus, ibidem: " Aliam etiam justis- ,, simam fuisse causam Sacramenta insti- ,, tuendi, ex illis Apostoli verbis, *Cor- ,, de creditur ad justitiam, ore autem con- ,, fessio fit ad salutem*, ostendi potest. Sa- ,, cramentis enim fidem nostram in homi- ,, num conspectu profiteri & notam facere ,, videmur. ,,

Sexta demum, ut hominis superbia confundatur, dum ad humilia & sensibilia, ut sanetur, confugere debet, ibidem: " Quod ,, in Christianae pietatis studio plu- ,, rimi faciendum est, humanae mentis ,, su-

„ superbiam edomant ac comprimunt, „ nosque ad humilitatem exerceat, dum „ sensibilibus elementis subjicere nos cogimur, ut Deo obtemperemus, a quo „ antea impie defeceramus, ut mundi elementis serviremus. „

Tertio: S. Thomas hic q. 61. art. 1. triplici ratione ex professo probat Sacramenta esse ad salutem necessaria. Primam repetit ex conditione humanæ naturæ, quæ per sensibilia ad invisibilia se se erigit. Secundam ex Sapientia divina, quæ sanat per id unde morbus inceperat. Tertiam ex studio actionis humanæ, quæ præcipue circa corporalia versatur: duas priores exposuit Catechismus Romanus. De postrema, sic loquitur sanctus Doctor: " Ne ergo esset homini durum, si totaliter a corporalibus actibus abstraheretur, proposita sunt ei corporalia exercitia in Sacramentis, quibus salubriter exerceatur ad evitanda superstitiosa exercitia, quæ consistunt in cultu dæmonum, vel qualitercumque noxia, quæ consistunt in actibus peccatorum.„

CONCLUSIO SECUNDA.

Baptismus & Pœnitentia sunt necessaria necessitate medii, reliqua vero Sacramenta necessitate præcepti.

PROBATUR prima pars. Illa sunt necessaria necessitate medii, quibus seclusis, salus haberi non potest: atqui sine Baptismo & Pœnitentia nemo salvus fieri valet, juxta istud Christi oraculum Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.* Rursus Luc. 13. *Nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis, &c.*

Probatur secunda pars: Ista Sacramenta censenda sunt necessaria solummodo necessitate præcepti, quibus omissis, homo absolute loquendo salvari potest: sed res ita se habet pro reliquis Sacramentis: Et probatur ex usu perpetuo. Illi moriuntur in pace Christi qui vere pœnitentes e vita migrant, quamvis non sint aut Confirmati, aut sacro Eucharistiæ cibo saginati, sicut contingit ægroto, qui facta Confessione, & recepta absolutione, apoplexia corripitur, & moritur; sicque qui deficiente tempore, vel etiam deficientibus ministris, extremam non recipiunt Unctionem: atqui isti omnes in pace Christi moriuntur. Ergo, &c.

Non injucundum erit hic subnotare triplicem esse Sacramentorum ordinem: nimirum naturæ, perfectionis, & necessitatis, ut observat S. Thomas hic q. 66. art. 2. & 7. Ordo naturæ ille est, qui assignatur a Florentino in Decreto unionis: *Septem sunt Sacramenta novæ legis; Baptismus, Confirmatio, &c.* Ordine perfectionis primum tenet locum Eucharistia, quæ teste S. Thoma hic art. 3. totius cultus divini consummatio est, & ceterorum Sacramentorum finis. Tum sequitur Sacramentum Ordinis, postea Baptismus; & post Baptismum ponitur Confirmatio. Ordine necessitatis primum Sacramentum est Baptisma, deinde Pœnitentia, tertium Ordo sacer, quartum Matrimonium. Licet enim Ordo & Matrimonium non sint Sacramenta singulis simpliciter necessaria, sunt tamen toti Ecclesiæ corpori: sicut enim Ordo ministros, sic & Matrimonium servos, & Dei filios, qui ad ministrorum dignitatem promoveri possint, præbet.

Solvuntur objectiones.

OBJICIES primo contra primam conclusionem. Ex Apostolo 1. Tim. 4. *Corporalis exercitatio ad modicum utilis est:* Sed usus Sacramentorum corporalem spectat exercitationem. Igitur Sacramenta non sunt necessaria.

Respondeo distinguendo: Corporalis exercitatio secundum se considerata ad modicum valet, concedo: ut elevata, & ad æternam conducens vitam, nego. Usus autem Sacramentorum est corporalis exercitatio juxta posteriorem modum. Sic respondet D. Thomas hic quæst. 61. art. 1. ad 1. his verbis: " Corporalis exercitatio, in quantum est corporalis non multum utilis est: sed exercitatio quæ per usum Sacramentorum fit, non est pure corporalis, sed quodammodo est spiritualis, scilicet per significationem & causalitatem. „

Instabis: Secundæ Corinth. c. 12. Apostolo dicitur, *Sufficit tibi gratia mea.* Sed si Sacramenta sint necessaria, jam non esset verum dicere gratiam ad salutem sufficere: Ergo, &c.

Respondeo distinguendo majorem, Sufficit gratia conferenda per Sacramenta, concedo: seclusis Sacramentis, nego. Similiter distinguo minorem: gratia secundum se spectata non sufficit ad salutem, concedo; ut conferenda per Sacramenta, nego. Supposita igitur necessitate Sacramentorum, sicut gratia, sic & Sacramenta utilia & necessaria sunt, quippe quæ sint ipsius gratiæ consequendæ causæ effectrices; sic solvit D. Thomas ibidem ad 2. difficultatem: " Dicendum, " *ait*, quod gratia Dei est sufficiens " causa humanæ salutis, sed Deus dat " hominibus gratiam secundum modum eis " convenientem, & ideo necessaria sunt " hominibus Sacramenta ad gratiam consequendam. "

Insistes: Passio Christi sufficit pro salute humana, juxta illud ad Rom. c. 5. *Si cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem filii ejus, multo magis reconciliati, salvi erimus in vita ipsius*. Ergo &c.

Respondeo distinguendo antecedens: Sufficit Passio Christi applicata, concedo: non applicata nego. Porro Christi merita nobis ad salutem per Sacramenta applicantur. Et hoc propugnat sanctus Thomas ibidem ad 3. " Dicendum, quod " Passio Christi est sufficiens causa huma- " næ salutis, nec propter hoc sequitur " quod Sacramenta non sint necessaria ad " humanam salutem, quia operantur in vir- " tute Passionis Christi, & Passio Christi " quodammodo applicatur hominibus per " Sacramenta, secundum illud Rom. " c. 6. *Quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus*.

Replicabis: In tantum Sacramenta sunt necessaria, in quantum, vel ipso testante D. Thoma, inserviunt ad instructionem: Sed parvuli, v. g. qui baptizantur, non sunt instructionis capaces. Ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem: Parvuli non sunt instructionis capaces immediate, concedo: mediate, nego. Ea de causa adhibentur illis patrini, ut eos cum ad rationis auroram pervenerint, Religionis mysteria edoceant.

Persistes: Necessitas Sacramentorum ex convenientia & majori facilitate salutis peti debet: sed facilius est salvari per fidem & contritionem quam per Sacramenta. Et vero grave est homini alias peccatori, suam denudare conscientiam, & duras pro satisfactione leges non semel subire. Ergo &c.

Respondeo negando minorem, & quidem propter multa, 1. quia admodum difficile est, seclusis Sacrametis, habere de peccatis contritionem, cum tamen dolor etiam imperfectus sufficiat cum Sacramento. Præterea Sacramenta virtute propria & ex opere operato justificant, atque sanctificant; cetera vero nonnisi ex opere operantis. Tertiam addo rationem: Sacramenta continent virtutem Passionis Christi, Eucharistia ipsum gratiæ auctorem exhibet præsentem, ex quo consolationum magna multitudo, & tanta in Sacramentis efficacia promanat, ut testibus Scriptoribus Ecclesiasticis, vel ipsi dæmones a facie Christianorum Spiritu sancto tum in Confirmatione, tum in aliis Sacramentis refertorum fugerint. Hinc sanctus Chrysostomus Homil. 61. de sumptione sacræ Eucharistiæ loquens, ait, " Tamquam leones igitur ignem spirantes " ab illa mensa recedamus, facti diabolo " terribiles. "

Oppones secundo contra secundam conclusionem. Homo justificatur per contritionem extra Sacramentum: Igitur neque Baptismus pro adultis, neque Pœnitentia pro iisdem sunt necessaria necessitate medii. Etvero accedens ad Pœnitentiam, vel est perfecte contritus, vel solum imperfecte: si primum jam ante susceptionem Sacramenti justificatus est; si secundum, nihil facit Sacramentum. Ergo &c.

Respondeo distinguendo antecedens: Adultus perfecte contritus accedens vel ad Baptismum, vel ad Pœnitentiam jam justificatus est, modo votum Sacramenti habeat, concedo: secluso voto, nego. Præceptum posuit Christus & non præteribit, videlicet ut nullus absque Baptismi lavacro regeneraretur spiritualiter; absque Pœnitentia vero non justificaretur impius: Igitur non nisi in voto Sacramenti contritus habet peccatorum remissionem, ita ut si non haberet voluntatem, prima occasione data, peccata confitendi, & Pœnitentiæ Sacramentum suscipiendi, non justificaretur. Quin immo in tantum dicitur perfecte contritus, in quantum voluntatem habet Christi legibus obtemperandi, & sic manet Sacramenta Baptismi

&

& Pœnitentiæ esse necessaria necessitate medii: quam quidem veritatem S. Ambrosius diserte explanat in oratione funebri Valentiniani. Eo loci Imperatorem commendat precibus populi, optimam habens de ejus salute repositam spem, eo quod, licet nondum baptizatus, attamen Catechumenus cum voto Baptismi in pace Christi obiisset. Ad confirmationem dico, contritionem imperfectam cum Sacramento sufficere ad justificationem, ut suo loco probabitur.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Sacramenta sunt necessaria ad salutem.

PRIMO QUIDEM: Homo sensibilis manu-ducitur ad Deum per signa sensibilia, qualia sunt Sacramenta.

Secundo: Conveniebat sanare morbum amore sensibilium contractum per alia sensibilia, sed sacra, ut Christus medelam ferret, hostis unde læserat.

Tertio: Homines in nullum Religionis nomen, ajunt sancti Doctores, simul convenire possunt, nisi signis sensibilibus, & sacris adunentur. Istæ omnes rationes ex Catechismo Rom. p. 2. n. 14. desumuntur.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET SOLUTIONUM.

PRIMO: Verum quidem est corporalem exercitationem in se spectatam ad modicum pro salute valere, cum actus supernaturales in immensum superent vires naturæ: sed non idem dicendum de corporali exercitatione sacra & elevata.

Secundo: Non negamus & gratiam, & Passionem Christi ad salutem sufficere; sed illa per Sacramenta producitur, ista vero per eadem ad salutem applicatur.

Tertio: Licet contritio perfecta justificet, non tamen absque Sacramenti voto, ex quo sequitur Baptismum, & Pœnitentiam esse Sacramenta necessitate medii ad salutem necessaria.

ARTICULUS QUINTUS.

De effectibus Sacramentorum.

QUADRUPLEX est Sacramentorum effectus, scilicet gratia sanctificans, 2. ejusdem augmentum, 3. gratia Sacramenti, quæ sacramentalis vocatur: 4. character. De istis quatuor capitibus duo habemus discutienda: unum de effectibus, alterum de modo quo producuntur; nimirum an Sacramenta producant gratiam physice, vel solum moraliter? An ex opere operato & virtute propria? An Sacramentum cum obice susceptum, eodem remoto, suum habeant effectum? Unde sit

SECTIO PRIMA.

De causalitate Sacramentorum secundum se spectata.

SACRAMENTA producere gratiam omnes docent Theologi, & de hoc unanimiter conveniunt; quædam etiam producere characterem ultro fatentur: quia vero Heterodoxi maxime Protestantes aliter sentiunt, operæ pretium est hoc ipsum in particulari & ostendere & probare.

De effectu Sacramentorum quantum ad gratiam.

CONCLUSIO PRIMA.

Sacramenta novæ Legis producunt gratiam sanctificantem.

Probatur auctoritate & ratione.

PRIMO QUIDEM ex Scriptura sacra; sic de Baptismo habetur Matth. c. 26. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes, &c.* „ Et Marc. 16. *Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit.* Et sic de ceteris Sacramentis; sed salus non habetur absque gratia sanctificante. Igitur Sacramenta novæ legis producunt gratiam sanctificantem.

Secundo, hoc ipsum docet, atque definit Concilium Florentinum, postea Tridentinum Sess. 6. c. 7. " Hujus *inquit*, justifi-„ cationis causæ sunt, finalis quidem, glo-„ ria Dei & Christi, ac vita æterna; effi-„ ciens

,, ciens vero misericors Deus qui gratuito abluit & sanctificat, signans & ungens Spiritu promissionis sancto, qui est pignus hereditatis nostræ; meritoria autem dilectissimus unigenitus Filius suus Dominus noster Jesus Christus, qui cum essemus inimici propter nimiam charitatem qua dilexit nos, sua Passione in ligno crucis nobis justificationem meruit, & pro nobis Deo Patri satisfecit: instrumentalis item Sacramentum Baptismi quod est Sacramentum fidei, sine qua nulli umquam contigit justificatio &c. ,, Definit vero hanc veritatem Sess. 7. Can. 6. his verbis. *Si quis dixerit Sacramenta novæ legis non continere gratiam quam significant, aut gratiam ipsam non ponentibus obicem non conferre, quasi signa tantum externa sint, acceptæ per fidem gratiæ, vel justitiæ, & notæ quædam Christianæ professionis, quibus apud homines discernuntur fideles ab infidelibus, anathema sit.*

Catechismus Romanus hoc ipsum egregie explicat; ait enim P. 2. duplicem esse Sacramentorum effectum, scilicet gratiam, & characterem, de primo n. 27. sic loquitur. " Principem quidem locum ,, merito gratia illa obtinet, quam, usitato a sacris Doctoribus nomine, justificantem vocamus: ita enim Apostolus apertissime nos docuit, cum, inquit, *Christum dilexisse Ecclesiam, & seipsum tradidisse pro ea, ut illam sanctificaret, mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ.* Quo autem pacto tanta res, & tam admirabilis ... per Sacramentum efficiatur, ut quemadmodum sancti Augustini sententia celebratum est, aqua corpus tangat, & cor abluat: id quidem humana ratione atque intelligentia comprehendi non potest. Constitutum enim esse debet, nullam rem sensibilem sua pte natura ea vi præditam esse, ut penetrare ad animam queat. At fidei lumine cognoscimus omnipotentis Dei virtutem in Sacramentis inesse, qua id efficiant, quod sua vi res ipsæ naturales præstare non possunt. ,, De altero effectu scilicet charactere ait Concilium Florentinum in Decreto unionis. " Inter ,, hæc Sacramenta, tria sunt, Baptismus, Confirmatio & Ordo, quæ characterem, id est spiritale quoddam signum imprimunt.

Probatur secundo, rationibus Theologicis.

PRIMA, sic exponitur. Eodem modo ratiocinandum est proportionaliter de omnibus Sacramentis ac de Baptismo: Sed Baptismus producit gratiam. Ergo &c. S. Thomas hic q. 62. art. 1. ex professo probat minorem auctoritate Scripturæ, & D. Augustini, in argumento *sed contra*, ubi sic loquitur. " Augustinus dicit super Joannem quod aqua Baptismatis corpus tangit & cor abluit: Sed cor non abluitur nisi per gratiam: ergo causat gratiam, & pari ratione alia Sacramenta Ecclesiæ. ,, Tum in corpore articuli ita prosequitur. " Respondeo, dicendum, quod necesse est dicere Sacramenta novæ legis per aliquem modum gratiam communicare; manifestum est enim, quod per Sacramenta novæ legis homo Christo incorporatur: sicut de Baptismo dicit Apostolus ad Galatas 3. *Quicumque in Christo baptizati estis, Christum induistis;* non autem efficitur homo membrum Christi nisi per gratiam.,,

Secunda, hæc est: Ideo dicimus causas secundas fecunditatem habere, quia ex se virtutem innatam habent ad quosdam effectus, juxta illud Christi Luc. 21. *Videte ficulneam & omnes arbores, cum producunt jam ex se fructum.* Virtus quippe data non est frustranea: Sed ex Catechismo Romano inest quædam divina virtus Sacramentis ad producendum effectum, naturæ vires longe superantem, scilicet gratiam: ergo de facto gratia est effectus Sacramentorum.

Tertia: Quod mente non capitur, Deus signis & portentis comprobat, ne homines in dubium revocent ejus misericordiæ effectus: sed non semel miraculis demonstratum est, inesse virtutem Sacramentis ad producendam gratiam: Igitur nemini licitum est de hoc dubitare. Catechismus Romanus p. 2. n. 27. variis momentis probat hanc veritatem, & sic se enunciat. " Quocirca, ne ulla umquam hujus ,, effectus dubitatio in animis fidelium resideret, cum ministrari Sacramenta cœptum est, voluit clementissimus Deus, quid illa interius efficerent, miraculorum significationibus declarare, ut eadem perpetuo interius fieri constantissime credere-

„ deremus, quamvis longe a nostris sensi-„ bus remota essent. Itaque, ut omitta-„ mus, Salvatori nostro in Jordane ba-„ ptizato, cœlos apertos esse, & Spiri-„ tum sanctum columbæ specie apparuis-„ se, ut admoneremur, ejus gratiam, „ cum salutari fonte abluimur, in ani-„ mam nostram infundi: ut hoc inquam „ omittamus, (magis enim ad Baptismi „ sanctificationem, quam ad Sacramenti „ administrationem pertinet) nonne legi-„ mus quum Pentecostes die Apostoli Spi-„ ritum sanctum acceperunt, quo deinde „ ad prædicandam fidei veritatem, adeun-„ daque pro Christi gloria pericula, ala-„ criores & fortiores fuerunt, tunc facto „ repente de cœlo sonitu, tamquam ad-„ venientis Spiritus vehementis, apparuis-„ se illis dispertitas linguas, quasi ignis? „ ex quo intellectum est, Sacramento Con-„ firmationis eumdem nobis spiritum tri-„ bui, easque vires addi, quibus possimus „ carni, mundo, & Satanæ, perpetuis „ scilicet hostibus nostris, fortiter repu-„ gnare, & resistere. Atque hæc mira-„ cula quoties Apostoli Sacramenta ista „ ministrarent, initio nascentis Ecclesiæ „ aliquandiu visa sunt, donec firmata jam „ fide, & corroborata, fieri desie-„ runt. „

Ex his sequitur Baptismum & Pœnitentiam producere primam gratiam: cetera vero Sacramenta, secundam, seu gratiæ sanctificantis augmentum. Revera quidem liquido constat ex dictis, Sacramenta producere gratiam: Baptismus & Pœnitentia illa carentibus eam conferunt, & in isto sensu primam producunt, quocirca dicuntur Sacramenta mortuorum, namque Deo mortuos per peccatum mortale, exsuscitant: alia nonnisi justis conceduntur: Igitur dant animæ justi primum gratiæ augmentum: & ea de causa Sacramenta vivorum nuncupantur.

CONCLUSIO SECUNDA.

Sacramenta novæ Legis præter gratiam sanctificantem, vel ejus augmentum producunt specialem, quæ dicitur gratia Sacramenti.

Probatur auctoritate & ratione.

NOMINE gratiæ Sacramenti intelligimus jus quoddam ad auxilia actualia, ut homo vivat juxta statum spiritualem in quo per Sacramentum institutus est: sic qui baptizatur, vitam christianam debet ducere: qui confirmatur, nomen dat militiæ Christianæ, ut fidem in Baptismo acceptam non solum teneat, sed ex professo coram Tyrannis propugnet: qui sacra nutritur Eucharistia sic debet vivere, ait Ambrosius, ut quotidie illam mereatur accipere: qui ad Pœnitentiam accedit, & absolutionis beneficium accipit, ligatur, inquit divus Thomas, ad faciendum satis justitiæ divinæ toto vitæ tempore, ut misericordiam quæ illum absolvit, exaltet: qui Extremam suscipit unctionem tenetur sese fortiter gerere ad ultimum usque vitæ momentum adversus rugientis inimici impetus: qui sacris initiatur Ordinibus, dubioprocul pie, immo & sanctissime vivere debet, juxta illud 1. Cor. 4. *Sic nos existimet homo ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. Hic jam quæritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur.* Denique qui matrimonii vinculo simul conjunguntur, summis opus habent auxiliis, ut onera matrimonii digne & salubriter sustineant. Sed hæc omnia nullus potest adimplere sine gratia actuali, eaque speciali. Igitur cum Deus non deficiat in necessariis, dicendum est quodlibet Sacramentum specialem gratiam producere, quam quidem nostri Thomistæ vocant modo gratiam Sacramenti, modo etiam jus ad auxilia specialia, quibus vita christiana secundum exigentiam cujuslibet status instituitur. Jam probatur minor multis momentis.

Primo: Concilium Florentinum hanc gratiam specialem delineat in Decreto unionis his verbis " Per Baptismum enim „ spiritualiter renascimur; per Confirma-„ tionem augemur in gratia & roboramur „ in fide: renati autem & roborati, nu-„ trimur divina Eucharistiæ alimonia. „ Quod si per peccatum ægritudinem in-„ currimus animæ, per Pœnitentiam spi-„ ritualiter sanamur; spiritualiter etiam „ & corporaliter prout animæ expedit, „ per Extremam-unctionem; per Ordinem „ vero Ecclesia gubernatur & multiplica-„ tur spiritualiter: per Matrimonium cor-„ poraliter augetur. „ Sed regeneratio, seu vita spiritualis, non sine quotidianis

auxiliis conservatur: sed robur non datur sine ulterioribus auxiliis, ad fidem coram Tyrannis propugnandam persecutionum tempore, & sic de ceteris. Ergo, &c.

Secundo: Ubi sunt speciales effectus supernaturales pereuniter producendi, certe speciales gratiæ prærequiruntur tum ad removenda prohibentia, tum ad difficultates superandas, tum etiam ad actus eliciendos, qui in immensum vires humanas excedunt: Atqui homo per Sacramenta in statu colendi Deum constitutus, immo & propriæ sanctificationi laborare adstrictus, debet multa adimplere præcepta, multas propellere tentationes: Igitur per Sacramenta habet jus ad auxilia pro his omnibus necessaria.

Ista ratio est divi Thomæ hic quæst. 62. art. 2. ubi in argumento *sed contra* sic loquitur. „ Si gratia sacramentalis non „ addit aliquid super gratiam donorum „ & virtutum, frustra Sacramenta habentibus, & dona & virtutes conferentur: in operibus autem Dei nihil est „ frustra: Ergo videtur quod gratia Sacramentalis aliquid addat super gratiam virtutum & donorum. „ Quibus verbis sanctus doctor secernit gratiam Sacramenti & a gratia habituali, & a donis, & a virtutibus: ex quo sequitur secundum ejus mentem quodlibet Sacramentum producere gratiam actualem specialem ad actus in tempore opportuno eliciendos, qui congruunt statui in quo homo positus est vi Sacramenti jam jam suscepti.

Sanctus Thomas ibidem in corpore clare admodum se se explicat de hoc momento his verbis. " Ordinantur autem Sacramenta ad quosdam speciales effectus ne„ cessarios in vita Christiana, sicut Ba„ ptismus ordinatur ad quamdam spiri„ tualem regenerationem, qua homo mori„ tur vitiis, & fit membrum Christi, „ qui quidem effectus est aliquid speciale „ præter actus potentiarum animæ, & „ eadem ratio est in aliis Sacramentis. „ Sicut igitur virtutes & dona addunt „ super gratiam communiter dictam quam„ dam perfectionem determinate ordi„ natam ad proprios actus potentiarum; „ ita gratia Sacramentalis, addit super „ gratiam communiter dictam & super „ virtutes & dona, quoddam divinum „ auxilium ad consequendum Sacramenti „ finem. Et per hunc modum gratia Sacra„ mentalis addit super gratiam virtutum „ & donorum. „

Tertio: Filius jus habet ad bona paterna, maxime ad ea quæ & utilia, & necessaria sunt, ut patri, sicut promisit, famuletur: sed auxilia actualia, eaque specialia necessaria sunt ut Christianus digne & pie vivat, ac debita Deo totius consolationis Patri, obsequia reddat. Ergo, &c.

De secundario Sacramentorum effectu, scilicet Charactere.

CHARACTER in genere sumptus, est signaculum quoddam Principis cui homo famulatur: sic apud Romanos cingulum militiæ erat signaculum quo milites Romani insigniebantur; pari & consimili ratione, qui nomen dant militiæ Christi, charactere, quo ab infidelibus secernantur, ad honorem & distinctionem, donari debent. Porro iste duplex est, extrinsecus unus, intrinsecus alter. Extrinsecus omnibus patet, talis erat circumcisio apud Judæos, qua filii Israel a Gentilibus distinguebantur: intrinsecus vero ille est quo homo constituitur ad quosdam actus Religionis ex officio eliciendos, qui cedunt in Dei gloriam. De eo sic discurrit D. Thomas hic q. 63. art. 3. " Homo autem fidelis ad duo deputatur. „ Primo quidem & principaliter ad fruitionem gloriæ, & ad hoc insignitur si„ gnaculo gratiæ, secundum illud Ezech. „ 9. (Signa Thau super frontes virorum „ gementium & dolentium.) Et Apo„ calyp. 7. Nolite nocere terræ & mari, „ neque arboribus quousque signemus „ servos Dei nostri in frontibus eorum. „ Secundo autem deputatur quisque fidelis „ ad recipiendum vel tradendum aliis „ ea quæ pertinent ad cultum Dei, & ad „ hoc proprie deputatur character Sa„ cramentalis. Totus autem ritus Christia„ næ religionis derivatur a Sacerdotio „ Christi, & ideo manifestum est quod „ character Sacramentalis, specialiter „ est character Christi, cujus Sacerdotio „ configurantur fideles, secundum Sa„ cramentales characteres. „ Character Sacramentalis definitur signum quoddam invisibile impressum animæ, quo homo

Chri-

Christo configuratur, ab infidelibus secernitur, & idoneus efficitur vel suscipiendi Sacramenta, vel susceptorum eliciendi actus: sic per characterem Baptismi capax redditur alia suscipiendi Sacramenta: charactere vero Confirmationis insignitur ut ut fortiter se gerat in debellandis Ecclesiæ hostibus. Demum per characterem Ordinis specialiter deputatur ad conficienda Sacramenta.

Sanctus Thomas hic q. 63. art. 2. docet characterem esse potentiam passivam si reddat hominem idoneum ad suscipienda Sacramenta; activam vero si illum ordinet ad actus religionis eliciendos. Ibidem art. 3. dicit characterem Sacramentalem esse Christi characterem; ea potissimum ductus ratione, quod character sit participatio Sacerdotii Christi, quatenus homo illo insignitur ad ea, quæ divinum spectant cultum, vel suscipienda, vel peragenda. Art. 4. propugnat characterem residere in intellectu sicut in subjecto, quia actus religionis pertinent ad fidei professionem, professio autem fidei est actus intellectus; tum, quia ad eum spectat ordinare actus religionis. Denique art. 5. asserit characterem esse notam invisibilem; quod quidem ea probat ratione: Sicut, *inquit*, character militaris non repetitur, ita nec character Christianæ militiæ, maxime vero quia est participatio Sacerdotii Christi, quod est æternum secundum ordinem Melchisedech. Altera hæc ratio addi potest, character non est peccatis oppositus, est enim ad agendum, abstrahendo quod hoc fiat bene vel male; quocirca sicut bonus sic & reprobus Minister conficit Sacramentum; hinc docent Theologi characterem remanere, tam in prædestinatis, quam in reprobis; in illis quidem ad gloriam, in istis vero ad opprobrium & contumeliam. Propugnant etiam characterem esse secundarium Sacramenti effectum, namque gratia primum tenet locum, eo quod Sacramentum per se primo ordinetur ad animæ sanctificationem & glorificationem.

His prælibatis, duo quæruntur. Primo: Num de facto aliqua Sacramenta imprimant characterem? Secundo: Quænam illum conferant? Martinus Kemnitius contendit characterem esse Innocentii III, Papæ commentum; contra quem sit

CONCLUSIO PRIMA.

Quædam Sacramenta imprimunt Characterem.

Probatur auctoritate & ratione.

Primo, ex Scriptura sacra.

NOMINE Characteris intelligimus signaculum Spiritus sancti, quo Fideles deputantur ad ea quæ spectant cultum divinum, & ab infidelibus distinguuntur: Atqui talis datur & confertur per quædam Sacramenta, juxta illud 2. ad Corinth. 1. *Qui unxit nos Deus, & qui signavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris.* Hic tres effectus ponuntur regenerationis quæ fit in Baptismo. Primo, Unctio, quæ fit sine dubio per gratiam gratum facientem; nam sicut oleum sanat & corroborat membra, ita gratia, animam. Secundo Signum seu obsignatio quædam, qua consecramur Deo & deputamur ad ejus cultum, & per hanc intelligitur character, qui a Patribus vocatur signum & sigillum. Tertio, Pignus spiritus, id est testimonium bonæ conscientiæ, quod sequitur justificationem.

Secundo: Eph. 1. hæc habentur: *In quo & credentes signati estis Spiritu premissionis Sancto, qui est pignus hæreditatis nostræ*; illa autem verba accipiunt Patres Græci & Latini de signo Baptismi.

Tertio: Ad Ephes. c. 4. hæc leguntur: *Nolite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo signati estis in die redemptionis*: ibi per diem redemptionis, nomen regenerationis intelligunt sancti Patres.

Secundo, ex Conciliis.

FLORENTINUM in Decreto Unionis hoc ipsum de fide definivit. " Inter hæc Sa-
,, cramenta, tria sunt, *inquit*, Baptismus,
,, Confirmatio & Ordo quæ characterem,
,, id est spirituale quoddam signum a ce-
,, teris distinctivum imprimunt in anima
,, indelebile. Unde in eadem persona non
,, reiterantur. Reliqua vero quatuor cha-
,, racterem non imprimunt, & reitera-
,, tionem admittunt.

Tridentinum expressius & magis definitive loquitur Sess. 7. can. 9. his verbis. *Si quis dixerit in tribus Sacramentis, scilicet*

licet Baptismo, Confirmatione & Ordine non imprimi characterem in anima, hoc est signum quoddam spirituale & indelebile, unde ea iterari non possint; anathema sit.

Tertio, ex Traditione.

DIONYSIUS Lib. Eccl. Hierarch. c. 2. apud S. Thomam hic q. 63. art. 2. cum dixisset quod Deus in quodam signo tradit sui participationem accedenti ad Baptismum, subjungit, perficiens eum divinum, & communicatorem divinorum, scilicet characterem.

Epiphanius Lib. 1. Tomi primi contra Hæreses. Hær. 8. ait: " Baptismus & ,, circumcidit nos a peccatis, & obsignat ,, nos in nomine Domini. ,,

Sanctus Basilius Oratione 13. exhortatoria ad Baptismum, sic Catechumenos adhortatur ut characterem baptismalem suscipiant. " Tesseram, *inquit*, Duces ,, sub se militantibus dant, ut amici ,, facilius se invicem noscentes exhorten- ,, tur, & si cum hostibus commisceantur, ,, facilius discerni, ac separari possint. ,, Quod si forte commilitonum separatio ,, fiat, nemo te, quarum, nostrarum, an ,, adversarii, partium sis, noverit, nisi ,, mysticis signis familiaritatem præ te fe- ,, ras; nisi signatum sit super te lumen ,, vultus Domini, nisi characterem in te ,, agnoscat Angelus, quomodo pro te pu- ,, gnabit, aut ab inimicis vindicabit? Quo- ,, modo, inquam, dices Dei sum, signa ,, non ostendens? An ignoras quemadmo- ,, dum signatas domos in Ægypto, exter- ,, minator præteriit; in non signatis ve- ,, ro primogenita peremit? Thesaurus ,, non obsignatus furibus facile patebit, ,, ovis item absque nota, insidiis protinus ,, est obnoxia. ,,

Ita pariter D. Augustinus Epist. 204. editionis antiquæ his verbis: " Vos om- ,, nes Christi estis, characterem Domi- ,, nicum portatis, quem accepistis in Sa- ,, cramento. " Idem docet Lib. 2. contra Parmenianum.

Catechismus Romanus hanc tradit veritatem p. 2. n. 30. his verbis: " Alter vero ,, Sacramentorum effectus, non quidem ,, omnibus communis, sed trium tan- ,, tummodo proprius, Baptismi, Confir- ,, mationis, & Ordinis sacri, est chara- ,, cter, quem animæ imprimunt. Nam ,, cum Apostolus ait, *Unxit nos Deus, qui* ,, *& signavit nos, & dedit pignus spiritus in* ,, *cordibus nostris*; voce illa, *signavit*, ,, non obscure Characterem descripsit, ,, cujus proprium est aliquid signare & ,, notare. ,,

Quarto, ex Divo Thoma, ejusque ratione.

QUI magno famulantur Principi, ejus insigniri debent nota, ut omnes intelligant, hujuscemodi milites non alteri quam suo servire Regi: Sed Christus est Rex Regum, & quicumque ejus militiæ dant nomen, non sine crimine alteri Domino famulari satagunt. Igitur ejus signaculo eos per aliqua Sacramenta obsignari oportet. Minorem probat sanctus Thomas tota quæst. 63. In primis vero art. 1. ubi sic loquitur. " Dicendum, quod ,, sicut ex prædictis patet, Sacramenta ,, novæ legis, ad duo ordinantur, vide- ,, licet ad remedium contra peccata, & ,, ad perficiendam animam in his quæ ,, pertinent ad cultum Dei, secundum ,, ritum Christianæ vitæ. Quicumque au- ,, tem ad aliquid certum deputatur, con- ,, suevit ad illud consignari: sicut milites ,, qui ascribebantur ad militiam antiqui- ,, tus, solebant quibusdam characteribus ,, corporalibus insigniri, eo quod deputa- ,, bantur ad aliquid corporale. Et ideo ,, cum homines per Sacramenta deputen- ,, tur ad aliquid spirituale pertinens ad ,, cultum Dei, consequens est, quod per ,, ea fideles aliquo spirituali charactere ,, insigniantur. ,,

Rursus ibidem art. 3. Character proprie ,, est signaculum quoddam, quo aliquid ,, insignitur, ut ordinatum in aliquem ,, finem: sicut charactere insignitur de- ,, narius ad usum commutationum, & ,, & milites charactere insigniuntur qua- ,, si ad militiam deputati. Homo autem ,, fidelis ad duo deputatur. Primo qui- ,, dem & principaliter, ad fruitionem ,, gloriæ. Et ad hoc insignitur signaculo ,, gratiæ, secundum illud Ezech. 9. Signa ,, Thau super frontes virorum gementium ,, & dolentium. Et Apocal. 7. Nolite ,, nocere terræ & mari, neque arbori- ,, bus, quoadusque signemus servos Dei ,, nostri in frontibus eorum. Secundo ,, autem deputatur quisque fidelis ad reci- ,, piendum vel tradendum aliis, ea quæ perti- ,, nent

,, nent ad cultum Dei, & ad hoc pro.
,, prie deputatur character Sacramentalis.,,
Hanc eamdem celebrat rationem Catechismus Romanus n. mox laudato his verbis. " Est autem character veluti insigne ,, quoddam animæ impressum, quod deleri numquam potest, eique perpetuo inhæret: de quo ita apud sanctum Augustinum scriptum est: An minus forte ,, Sacramenta Christiana, quam corporalis hæc nota, qua scilicet miles insignitur, poterunt? Illa namque militi, ,, ad militiam quam deseruisset, revertenti, non nova imprimitur, sed antiqua cognoscitur & approbatur. ,,

CONCLUSIO SECUNDA.

Tria tantummodo Sacramenta, videlicet Baptismus, Confirmatio, & Ordo imprimunt Characterem.

PROBATUR primo ex omnibus auctoritatibus mox laudatis. II. Ex divo Thoma qui hic art. 6. hanc expresse conclusionem docet, quæ in hac forma proponitur. Charactere insigniuntur fideles, vel ut recipiant ea quæ divinum spectant cultum, vel ut pro eodem operentur: Sed ad hæc omnia triplex sufficit character; Baptismi quidem, ut homo idoneus fiat ad alia Sacramenta suscipienda: Confirmationis, ad fidem coram Tyrannis propugnandam; Ordinis vero, ad conficienda Sacramenta. Ergo, &c.

Probatur minor ex eodem sancto Thoma. Per Pœnitentiam & Extremam-unctionem removentur solum prohibentia cultum Dei, scilicet peccata: per Matrimonium dantur filii Ecclesiæ: Eucharistia vero est totius cultus divini & finis & consummatio: unde inquit sanctus Doctor " Per hoc Sacramentum, non ordinatur ,, homo ad aliquid aliud ulterius agendum, vel recipiendum in Sacramentis.,, Ergo, &c.

Alteram rationem ibidem pro eodem momento affert: " Sacramenta, *ait*, in ,, quibus imprimitur character non reiterantur: quædam autem Sacramenta iterantur, sicut patet de Pœnitentia & ,, Matrimonio. Ergo non omnia Sacramenta imprimunt characterem. ,,

Non prætereunda sunt ea quæ idem sanctus Doctor dicit in Quart. dist. 7. q. 2. art. 1. quæst. 1. ad 2. C. " In distinctione filiorum Israel ab Ægyptiis, significabatur character Baptismalis: in ,, distinctione timidorum a fortibus in bellis, character Confirmationis: in distinctione Levitarum a fratribus suis, ,, character Ordinis. ,,

Secundo: Hanc explanat veritatem Catechismus Romanus parte 2. n. 31. & sic loquitur. " Jam vero character hoc præstat, tum ut apti ad aliquid sacri suscipiendum vel peragendum efficiamur, ,, tum ut aliqua nota alter ab altero internoscatur. Ac Baptismi quidem charactere utrumque consequimur, ut ad ,, alia Sacramenta percipienda reddamur ,, idonei, & eo præterea fidelis populus ,, a gentibus, quæ fidem non colunt, distinguatur. Idem autem in charactere ,, Confirmationis & sacri Ordinis licet ,, cognoscere, quorum altero veluti Christi milites ad ejus nominis publicam ,, confessionem & propugnationem, ac ,, contra insitum nobis hostem, & spiritualia nequitiæ in cœlestibus armamur ,, atque instruimur, simulque ab iis, qui ,, nuper baptizati tamquam modo geniti ,, infantes sunt, discernimur: alter vero tum potestatem Sacramenta conficiendi & ministrandi conjunctam habet; tum eorum, qui ejusmodi potestate præditi sunt, a reliquo fidelium cœtu distinctionem ostendit. ,,

FIT SATIS OBJECTIONIBUS,

Quæ fiunt contra productionem gratiæ per Sacramenta.

OBJICIES contra primam conclusionem: Apostolus Epist. ad Heb. 11. ait, Sancti, *Per fidem vicerunt regna, operati sunt justitiam, adepti sunt repromissiones.* Igitur Sacramenta non producunt gratiam; sed potius fides. Similiter quoque Act. 8. de Apostolis, habetur: *Oraverunt pro ipsis ut acciperent Spiritum sanctum.* Locum explicans S. Augustinus Lib. 15. de Trinit. c. 26. " Orabant, *inquit*, ut veniret Spiritus sanctus in eos quibus manus imponebant, non ipsi eum dabant. ,, Sed si Sacramenta producerent gratiam, hic effectus orationi non tribueretur, immo & verum esset dicere ministros conficien-

ficientes Sacramenta, dare Spiritum sanctum. Ergo, &c.

Respondeo distinguendo antecedens: Sancti per fidem tamquam per conditionem *sine qua non*, adepti sunt repromissiones, concedo: tamquam per causam formalem, vel etiam efficientem, nego. Fides est conditio prærequisita ad salutem, juxta illud Apostoli ibidem: *Sine fide autem impossibile est placere Deo: credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, &c.* Sicut autem nemo cordatus dixerit approximationem stupæ ad ignem prærequisitam ad ignitionem esse causam aut formalem, aut efficientem inflammationis; pari & consimili ratione nec dicendum est fidem esse justificationis & sanctificationis causam, tametsi tamquam conditio sine qua impius non justificaretur, necessaria sit.

Ad alterum Scripturæ locum pro Confirmatione adductum, similiter distinguo: Orabant Apostoli, & simul formam pronuntiabant ut Confirmationis sacramentum fidelibus recens baptizatis conferrent, concedo: & hoc seclusa forma consecratoria fiebat, nego. Propter duo potissimum descensus Spiritus sancti super fideles, Apostolorum orationi tribuitur; primo quidem, ex eo quod Spiritus sanctus non sine signis, his temporibus, ut plurimum descenderet super baptizatos, quocirca illum Apostoli præviis supplicationibus advocabant, quatenus vel etiam sensibiliter & miraculose ad ædificationem Ecclesiæ nascentis super fideles illabi dignaretur. Secundo, quia forma Confirmationis sæpius erat deprecatoria, sicut & semper fuit apud Græcos, qua de causa Patres passim vocant formas Sacramentorum orationes, ea ducti ratione, quia formæ vel ex precibus componuntur, vel saltem aut prævias aut concomitantes, aut subsequentes habent. Hoc est, orationes, Sacramentorum confectionem quandoque præcedunt, nonnumquam comitantur, & vulgo subsequuntur.

Ad auctoritatem August. etiam utimur distinctione: Et hoc unum intendit sanctus Doctor, ministros & Sacramenta non esse nisi causas Instrumentales gratiæ, concedo: & Sacramentis denegat energiam producendi gratiam instrumentaliter, nego. Effectus tribuitur causæ principali, quod ut sancti Doctores explicent, soli Deo ut plurimum tribuunt sanctificationem, sed non ideo excludunt causam instrumentalem. Sic usus apud homines invaluit, ut artifex diceretur causa tabellæ, nusquam vero aut manus, aut penicillus, quamvis tamen & manus & penicillus in genere causæ instrumentalis efficienter ad tabellam concurrant. Idem proportionaliter asserendum de Sacramentis. Hac solutione alii multi Patres explicantur, quum vel soli Spiritui sancto tribuunt gratiæ efficientiam, vel quum asserunt Sacerdotes baptizando, solam aquam præbere, Deum vero gratiam infundere, sicut propugnat Hieronymus in cap. 4. Isaiæ, his verbis: " Ex hoc dixi- „ ximus quod homo solum aquam tri- „ buat, Deus autem Spiritum san- „ ctum. „

Solutio est divi Thomæ, qui Quæst. 5. de veritate art. 8. ad 1. sic loquitur: " Dictio exclusiva non excludit ab ope- „ ratione instrumentum, sed aliud prin- „ cipale agens: ut si dicatur sic, Faber „ cultellum facit, non excluditur opera- „ tio martelli, sed alterius Fabri. Ita „ etiam quod dicitur, quod Deus per se „ mundum gubernat, juxta illud Grego- „ rii Lib. 34. Moralium cap. 2. mundum „ quippe per semetipsum regit, quem per „ seipsum fabricatus est, non excludit „ operationem inferiorum causarum, qui- „ bus quasi instrumentis Deus agit, sed „ excluditur regimen alterius principali- „ ter agentis. „

Instabis: S. Hieronymus & cum eo S. Augustinus aliter loquuntur de causalitate Sacramenti. Ergo, &c. Probatur antecedens: Primus Comment. in c. 16. Matth. comparat Sacerdotes novæ legis cum Sacerdotibus veteris legis & sic loquitur: " Quomodo ibi leprosum Sacerdos mun- „ dum vel immundum facit, sic & hic „ alligat vel solvit (Episcopus vel Pres- „ byter.) „ Atqui Sacerdotes legis Mosaicæ non remittebant peccata, sed tantummodo remissa declarabant. Igitur nec ea remittunt Sacerdotes novæ legis per Sacramenta. Alter vero Lib. quæst. veteris & novi Testamenti quæst. 59. asserit peccata non per Sacramentum, sed per fidem deleri: " Qui Baptismum, *inquit*, putat car- „ nali ratione consistere; hic non est spi- „ ritualis, nec donum cæleste poterit „ consequi, qui se per aquam, non per

„ fidem commutari credit. „ Rursus Lib. 19. contra Faustum cap. 16. ait: " Quid sunt quæque corporalia Sacramen„ ta nisi quædam verba visibilia. „ Igitur Sacramenta non habent efficaciam producendi gratiam.

Respondeo negando antecedens: eo saltem sensu, quod sancti Doctores efficaciam Sacramentorum novæ legis in hoc negent consistere, quod gratiam producant. Ad auctoritatem Hieronymi distinguo: Sanctus Doctor eo loci comparat Sacramenta novæ legis cum Sacramentis legis Mosaicæ quantum ad aliquid, concedo: quantum ad omnia, nego. Sacramenta quæcumque, non sunt causæ gratiæ principales, sed tantum instrumentales, eo tamen cum discrimine, quod novæ legis Sacramenta illam producant virtute propria, Mosaicæ vero tantum ex opere operantis. Primum S. Hieronymus solummodo intendit; ibi enim perstringit ministros qui ex verbis illis Christi ad S. Petrum directis, Mat. 16. *Tibi dabo claves regni cælorum, & quodcumque ligaveris super terram, &c.* non sine temeritate existimabant, se posse universim, & ad nutum sicut reos sic & innocentes damnare, quasi forent gratiæ auctores, cum e contra sint tantum causæ ministeriales, quibus dubioprocul non assimilatur effectus. Solutio est Divi Hieronymi, qui ibidem sic habet: " Istum locum Episcopi & „ Presbyteri non intelligentes, aliquid „ sibi de Pharisæorum assumunt supercilio, ut vel damnent innocentes, vel „ solvere se noxios arbitrentur; cum apud „ Deum non sententia Sacerdotum, sed „ reorum vita quæratur... Quomodo er„ go sibi leprosum Sacerdos mundum vel „ immundum facit, sic & alligat vel „ solvit Episcopus & Presbyter: non „ eos qui insontes sunt vel noxii pro of„ ficio suo, cum peccatorum audierit va„ rietates, scit qui ligandus sit, quive „ solvendus. „

Ad alteram auctoritatem ex S. Augustino depromptam, respondemus, opus ex quo testimonium excerptum est, non esse D. Augustini fœtum, sed potius cujusdam Hæretici, qui multa contra fidem ibi disseminat, v. g. quod mulier non sit ad imaginem Dei facta. Sed dato, & non concesso auctoritatem esse genuinam, inde solum sequitur fidem esse causam gratiæ dumtaxat dispositivam, & vel ipsa Sacramenta non causare gratiam prout extrinsecus sonant, sed ut fide tenentur. Hoc est prout virtute divina, eaque occulta intrinsecus elevata sunt: & sic patet solutio ad aliam ejusdem S. Doctoris auctoritatem.

Insistes: Idem non potest esse signum gratiæ & causa: sed Sacramentum est signum gratiæ. Igitur ad solum Deum spectat illam producere; juxta illud Psal. 84. *Gratiam & gloriam dabit Dominus.*

Respondeo distinguendo: Idem non potest esse causa principalis gratiæ, simul & signum, concedo: causa instrumentalis, subdistinguo; non potest esse sub eodem respectu, concedo: sub diverso, nego. Causa principalis si sit occulta, etiam occulte operatur; si sensibilis, se ipsam absque signo prodit: Sed non implicat causam instrumentalem esse signum gratiæ secundum quod in re sensibili consistit, causam vero per virtutem occultam quam accipit: tale est autem Sacramentum. Sic solvit argumentum S. Thomas hic quæst. 62. art. 1. ad 1. his verbis " Dicendum, „ quod causa principalis, non proprie „ potest dici signum effectus licet occul„ ti, etiamsi ipsa sit sensibilis & mani„ festa: sed causa instrumentalis, si sit „ manifesta, potest dici signum effectus „ occulti, eo quod non solum est causa, „ sed etiam effectus quodammodo, in „ quantum movetur a principali agente.„ Ibidem S. Doctor ad 3. dicit Prophetam loqui de causa principali; sed non implicare causam creatam esse causam instrumentalem gratiæ. " Dicendum, *inquit*, „ quod ratio illa procedit de eo, quod „ est causa gratiæ per modum principa„ lis agentis: hoc enim est proprium „ Dei. „

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Sacramenta producunt Gratiam & Characterem.

Primo: Sacramenta producunt gratiam; sic enim definivit Concilium Tridentinum Sess. 7. can. 6. 7. 8. Primam quidem, ut Baptismus & Pœnitentia; cum mortuis conferantur; e contra vero cetera, non nisi secundam, quippe quæ solis justis conceduntur.

Se-

Secundo: Quodlibet Sacramentum producit gratiam propriam, quæ dicitur gratia Sacramenti, quandoquidem filius jus habet ad hæreditatem patris, & jus ad auxilia; maxime in his quæ Dei omnium patris spectant gloriam. Porro quoties homo aliquod suscipit Sacramentum, toties novo amoris vinculo, sese ad Dei famulatum adstringit. Igitur ratione Sacramenti jus habet ad auxilia necessaria pro nova vita spirituali instituenda & peragenda.

Tertio: Baptismus, Confirmatio, & Ordo eatenus inprimunt characterem, quatenus fidelis nomen suum dat militiæ Christianæ, ut vel suscipiat, vel etiam faciat, & operetur quæ Dei spectant cultum. Sic definivit Synodus Trid. Sessione 7. can. 9. Sic explicat & probat Catechismus ejusdem Concilii part. 2. n. 29. 30. & 31.

SYNOPSIS OBJECTIONUM,

ET RESPONSIONUM.

Contra primam conclusionem.

PRIMO: Tametsi multus sit sermo in Scripturis de fide, quando tamen agitur de Sacramentis, dubioprocul sensus non est fidem esse totalem gratiæ causam, cum ad eam producendam non nisi dispositive conducat.

Secundo: Incassum Heterodoxi pro sua sententia astruenda quasdam Patrum auctoritates adducunt, ut Sacramentorum exsufflent causalitatem; hæ enim unum dumtaxat probant, videlicet Ministros, & ipsa Sacramenta esse solummodo gratiæ causas instrumentales, quibus non assimilatur effectus. Ceterum esto quod res, v. g. aqua secundum se spectata, parum proficiat, at sane non idem dicendum de aqua baptismatis virtute Christi elevata.

Tertio: Non implicat idem esse signum simul & causam gratiæ sub diverso respectu; maxime si sermo sit de causa instrumentali, quæ relative ad causam principalem etiam subit rationem effectus, ut docet sanctus Thomas hic quæst. 62. art. 1. ad 1.

SECTIO SECUNDA.

Num Sacramenta cum obice suscepta, producant Gratiam remoto obice?

DUPLICIS generis distinguitur obex, qui potest contingere in confectione Sacramentorum: unus irritans Sacramentum, ut si quis baptizaret cum vino: alter impediens Sacramenti effectum, puta si quis ad pœnitentiam nullo modo contritus accederet. Non de priori obice loquimur; cum enim in hypothesi nullum foret Sacramentum, citra dubium est, illud non reviviscere; sed de posteriori, & quæritur num, recedente per absolutionem Sacramentalem fictione, ita reviviscat Sacramentum cum obice susceptum, ut pœnitens nedum gratiam confessioni peccatorum & absolutioni, verum etiam & eam Sacramenti ficte recepti respondentem, accipiat. Pro cujus resolutione sit

CONCLUSIO

Sacramenta cum obice suscepta producunt Gratiam, remoto per pœnitentiam obice, immo quæ inprimunt characterem, hunc secundarium habent effectum, tametsi cum obice suscipiantur.

DUÆ sunt in hac conclusione partes, nimirum Sacramenta producere gratiam, remoto obice; ea vero quæ imprimunt characterem, etiam cum obice suscepta citra ullam moram, hunc secundarium producere effectum. De ista secunda parte non est relictus apud Theologos ambigendi locus, cum nec Baptismus, nec Confirmatio, nec Ordo reiterentur, licet ea Sacramenta aliquis cum obice susceperit: quod argumentum est, Sacramenta cum obice suscepta suo vicissim charactere consignasse suscipientem. Tota igitur difficultas est & manet de priori parte.

Probatur rationibus Theologicis Sacramenta cum obice suscepta producere Gratiam remoto obice.

PRIMA, sic exponitur. Ex Scriptura, Conciliis & Patribus supra laudatis cuncta Sacramenta producunt gratiam: Ex Flo-

Florentino solus Baptismus confert regenerativam, sola Confirmatio, roborativam, sola Pœnitentia, sanativam, &c. Immo quædam non reiterantur; sed si remoto per pœnitentiam obice non reviviscerent, ad suam vicissim gratiam producendam, jam plurima sequerentur absurda, v. g. quod in hypothesi obicis, nondum regeneratus alia susciperet Sacramenta; nondum gratia Ordinis donatus conficeret sacrificium: nondum gratia conjugali initiatus absque peccato tamen uxorem cognoscere posset, quæ quidem omnia, sicut intolerabilia, sic & horrenda forent. Ergo, &c.

Secunda: Quotiescumque impeditur aliquis effectus, sublato impedimento, ipse producitur: ut si quis ab alto pergrandem immitteret lapidem, qui media via occurrente fune suspensus maneret, abscisso fune, proprio pondere ad terram vergeret: Sed effectus Sacramenti, cum obice suscepti, suspensus solummodo manet propter peccati impedimentum. Igitur isto ablato, Sacramentum gratiam sibi correspondentem producit.

Sic docet S. Thomas ex professo hic quæst. 69. art. 10. auctoritate beati Augustini, & ratione. " Sed contra est, " *inquit*, quod Augustinus dicit in libro " de Baptismo, tunc valere incipit ad salutem Baptismus, cum illa fictio, veraci confessione recesserit: quæ corde " in malitia vel sacrilegio perseverante, " peccatorum ablutionem non sinebat fieri. " Ex his verbis claret absolutionem remittere peccatum affectu, vel etiam silentio retentum, quo quis Baptismum, v. g. ficte susceperat; tum isto sublato obice, Baptismatis Sacramentum reviviscere, suumque sortiri effectum, cum tunc gratia regenerativa producatur, S. Thomas hoc ipsum egregie explicat in corpore his verbis. " Dicendum, quod sicut supra dictum est, Baptismus est quædam regeneratio spiritualis. Cum autem aliquid " generatur, simul cum forma recipit effectum formæ, nisi sit aliquid impediens, quo remoto, forma rei generatæ perficit suum effectum: sicut simul " cum corpus grave generatur, movetur " deorsum, nisi sit aliquid prohibens, " quo remoto statim incipit moveri deorsum. Et similiter quando aliquis baptizatur, accipit characterem quasi formam & consequitur proprium effectum, " qui est gratia remittens omnia peccata. Impeditur autem quandoque per fictionem: unde oportet quod remota ea " per pœnitentiam, Baptismus statim consequatur suum effectum. "

Tertia hæc est: Opus mortificatum reviviscit per pœnitentiam, ut suo dicetur loco, sed Sacramenta in se sunt bona opera, mortificata quidem mala suscipientis dispositione. Igitur, illa remota per pœnitentiam, reviviscunt, & suam vicissim producunt gratiam. Hæc ratio est S. Thomæ hic quæst. 69. art. 10. ad 1. ubi sic loquitur de Baptismo. " Sacramentum Baptismi est opus Dei & non hominis, & " ideo non est mortuum in ficto qui sine " charitate baptizatur. "

Diluuntur Objectiones.

Objicies primo: S. Thomas in 4. dist. 4. q. 3. art. 2. Quæstiuncula 3. ad 3. hanc sibi proponit objectionem. " Sicut " aliquis ficte accedit ad Baptismum, ita " etiam ad Eucharistiam. Sed recedente " fictione, Eucharistiæ effectum non percipit, qui prius fictus accesserat. Ergo " etiam nec recedente fictione aliquis Baptismi effectum percipit. " Tum sic respondet. " In Eucharistia non imprimitur character, cujus virtute possit " aliquis virtutem Sacramenti percipere, " fictione recedente. " Igitur sola Sacramenta quæ imprimunt characterem, reviviscunt ad gratiam, adeoque non est verum dicere indiscriminatim, Sacramenta, recedente fictione, suum sortiri effectum.

Respondeo distinguendo consequens: Sacramenta quæ non imprimunt characterem, recedente fictione, non producunt gratiam physice, concedo: moraliter, nego. Cuncta Sacramenta digne suscepta producunt gratiam physice, ut dicetur infra; si vero ficte suscepta sint, ea solum, sublato obice, illam producunt physice, quæ remanserunt in aliquo physico, videlicet in charactere, qui, teste Divo Thoma mox laudato, est quasi forma ad effectum dispositiva: sed non est sensus, alia ficte recepta, eamdem moraliter, remoto impedimento, non producere. Unum igitur ex Div. Thomæ textu sequitur, videlicet Sacramenta charactere suscipientem consignantia, vel etiam physice gra-

gratiam, remoto obice, operari, cetera vero solum moraliter.

Instabis: Quod non est, nihil operatur, nihilque producit: sed Sacramenta ficte suscepta, non sunt, immo transierunt; quando vero extitere, nihil prorsus propter fictionem produxerunt. Ergo, &c.

Respondeo distinguendo majorem: Quod non est neque in se, neque ratione virtutis relictæ, neque in acceptatione divina, nihil producit, concedo: si remaneat in sua virtute, vel saltem in acceptatione divina, nego. Sacramenta quæ imprimunt characterem in sua remanent virtute, ut revivifcant ad effectum; cetera vero in acceptatione divina, quatenus continent Christi merita; ex quo fit, ut recedente fictione, vi innata moveant Deum, & quidem infallibiliter, propter Christi promissionem, ut per ipsa producat gratiam sibi correspondentem.

Urgebis: Sola Pœnitentia agit dum removetur obex: sed illa nihil præter gratiam sanativam producit. Igitur Sacramenta non revivifcunt; non quidem ratione acceptationis divinæ, cum nihil meriti fuerit, propter fictionem in Sacramenti confectione: neque etiam in charactere, saltem ad gratiam producendam, maxime vero cum vel ipse character sit de se indifferens ad bonum vel malum; & sicut in justis, ita & in peccatoribus perseveret.

Respondeo distinguendo majorem: Sola Pœnitentia agit per se, concedo: excludendo alia Sacramenta quæ remanserunt in acceptatione divina, quandoque etiam in charactere, nego: & sic distincta minore, nego consequentiam. Pęnitentia duo operatur, primo quidem removet obicem, & gratiam sanativam producit, restituta vero sanitate,& sublato obice Sacramenta alia revivifcunt, & suam unumquodque producit gratiam. Hoc ipsum propugnat S. Thomas hic q. 69. art. 10. ad 2. his verbis. " Dicendum, quod fi-
„ ctio non removetur per Baptismum:
„ sed per Pœnitentiam subsequentem;
„ qua remota, Baptismus aufert culpam
„ & reatum omnium peccatorum Bapti-
„ smum præcedentium, & etiam simul
„ existentium cum Baptismo, unde Au-
„ gustinus dicit in libro de Baptismo;
„ Solvitur externus dies, & quidquid su-
„ perest solvitur, etiam ipsa hora mo-
„ mentumque ante Baptismum, & in
„ Baptismo: deinceps autem continuo
„ reus esse incipit. Et sic ad Baptismi
„ effectum consequendum concurrit Bapti-
„ smus & Pœnitentia, sed Baptismus sic-
„ ut causa per se agens: Pęnitentia sic-
„ ut causa per accidens, id est remo-
„ vens prohibens. „

Ad primam confirmationem distinguo: Nihil est meriti in ficto Sacramento ex parte suscipientis, concedo: ex parte ipsius Sacramenti, nego. Responsio est D. Thomæ jam laudati dicentis, gratiam revivifcere, non ex parte operantis, sed ex parte Sacramenti, & ex opere operato, passione scilicet Christi peracta, cujus meritum remanet in Sacramento cum fictione suscepto, quod quidem operatur in Sacramento Pęnitentiæ & ad sanandum, & ad removendum obicem, ut revivifcat Sacramentum cum fictione susceptum.

Ad alteram confirmationem distinguo: Character est de se ad bonum & malum secundum se, nego; namque non est indifferens in consignatis ad opera salutis vel suscipienda, vel exercenda; est indifferens relative ad suscipientes, subdistinguo: remote & quatenus per se primo non opponitur peccatis, concedo: absolute, nego. Quod autem sit virtus Sacramenti, patet ex eo quod, teste Div. Thoma, sit participatio Sacerdotii Christi ad salutem operandam.

Insistes: Ergo Pęnitentia removens, prohibens, producit primam gratiam, producit simul & Baptismus v. g. Sed hoc est inconveniens: Ergo, &c.

Respondeo distinguendo sequelam: Pęnitentia producit primam gratiam sanativam, Baptismus vero primam regenerativam, concedo: producit sub eodem respectu, eademque formalitate, nego. Similiter distinguo minorem: est inconveniens primam gratiam sub eodem respectu produci simul & a Pęnitentia, & a Baptismo, concedo: sub diverso, nego. Tametsi recedente fictione, eadem gratia sanctificans producatur a Pęnitentia, & a Baptismo, non tamen sub eadem formalitate: & cum gratia sit virtualiter duplex, non implicat quod producatur, ut sanativa per Pœnitentiam, tum ut regenerativa per Baptismum; Sicque Pęnitentia prius prioritate naturæ, ut causa quæ removet prohibens, operatur; Baptismus

vero etiam prius prioritate naturæ in genere causæ regenerativæ agit, ad quam effectus Pœnitentiæ fictionem removentis se habet ut causa dispositiva ad regenerationem spiritualem.

Replicabis: Supposito quod adultus post fictam Baptismi susceptionem peccet antequam accedat ad Sacramentum Pœnitentiæ, Baptismus reviviscens ista non potest abluere peccata: atqui nec ea valet delere Penitentia, cum peccans nondum sit Ecclesiæ subditus: sed & hoc inconveniens est. Ergo &c.

Respondeo, peccata in objectione allata remitti per Penitentiam; quamvis enim aliquis ficte suscipiat Baptismum, fit tamen Ecclesiæ subditus, & ratione Sacramenti suscepti, & ratione characte is in ipso relicti, quo quidem militiæ Christianæ adscriptus est; quocirca Baptismus reviviscens remittit peccatum originale, & actualia commissa ante Baptismum ficte susceptum; sed non alia, ita D. Thom. hic q. 69. art. 10. ad 3. his verbis: " Effectus Baptismi non est tollere peccata ,, futura, sed præsentia, vel præterita. ,, Et ideo recedente fictione, peccata sequentia remittuntur quidem, sed per ,, Pœnitentiam, non per Baptismum; ,, unde non remittuntur quantum ad totum reatum, sicut peccata præcedentia ,, Baptismum. ,,

Instabis: Si Sacramenta reviviscunt per Penitentiam, sequitur hominem qui per totam vitam recepit Sacramenta cum fictione, & immediate ante mortem sinceram agit Pœnitentiam, æquali donandum esse gloria cum illa, qua perfruetur qui Sacramenta digne semper suscepit: absurdum consequens: Ergo & antecedens.

Respondeo negando sequelam: Qui enim per totum vitæ curriculum Sacramenta ficte suscepit, nullum habuit in eis recipiendis meritum, unde tametsi Sacramenta reviviscant ad gratiam, non tamen ad meritum; e contra vero qui semper Sacramenta debitis cum dispositionibus suscepit, habet merita cuilibet Sacramentorum susceptioni correspondentia, adeoque & multo plures gloriæ gradus ipsius meritorum gradibus correspondentes; & consequenter splendidiorem præ alio coronam consequetur.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Sacramenta cum obice suscepta, suam vicissim producunt Gratiam, remoto obice.

PRIMO: Ex Scriptura sacra liquet Sacramenta producere gratiam. Igitur & hoc intelligi debet, remoto obice; alias adultus qui ficte suscepit Baptismum, nusquam haberet gratiam regenerativam, quod est inconveniens.

Secundo: Motus lapidis in medio fractus & irretitus, remoto prohibente, iterum fit & perseverat: sed idem dicendum est in moralibus. Ergo &c.

Tertio: Cuncti docent Theologi opera mortificata reviviscere per Pœnitentiam: idem a fortiori dicendum de Sacramentis, quæ sunt, inquit divus Thomas, non hominis, sed Dei opera.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM,

ET SOLUTIONUM.

PRIMO: Cum S. Thomas instituit Baptismi ficte suscepti comparationem cum Eucharistia ficte etiam suscepta, non intendit Eucharistiam, remoto obice, suum absolute non habere effectum, sed illum dumtaxat moraliter producere contendit.

Secundo: Tametsi Sacramentum ficte susceptum non adsit, cum aliquis ad Pœnitentiam digne accedit, remanet tamen in acceptatione divina ut reviviscat, vel etiam in virtute physica, si imprimat characterem.

Ceterum, Pœnitentia removet prohibens & abstergit peccata etiam commissa post Baptismum ficte susceptum; Baptismus vero reviviscens abluit Peccatum originale, & peccata actualia ante ejus susceptionem commissa.

Tertio: Licet Sacramenta reviviscant, non inde sequitur eum qui per totam vitam ficte suscepit Sacramenta, esse melioris conditionis, vel saltem ejusdem, illo qui eadem digne suscepit. Quandoquidem fictus nulla habuit in susceptione Sacramentorum merita; nec alia quam ea quæ virtute Sacramenti quo reviviscit, immediate ante mortem sortitur: e contra vero alter largam habet copiam, pro quibus

bus accipiet coronam justitiæ, quam reddet justus Judex.

SECTIO TERTIA.

De modo quo Sacramenta producunt Gratiam.

HÆC controversia duo potissimum involvit capita, alterum se tenens ex vi propria Sacramentorum: alterum vero de natura istius virtutis: num scilicet sit physica, vel tantummodo moralis. Pro quorum resolutione sit

CAPUT PRIMUM.

Praenotanda.

AD quæstionis intelligentiam, sciendum duplicem esse modum producendi gratiam, nempe ex opere operato, & ex opere operantis. Hæc loquendi formula, licet ab Hæreticis, qui plus de vanitate ac latinitate soliciti sunt, quam de veritate, damnata sit; tamen apud Doctores Catholicos a quadringentis annis, & specialiter a Concilio Tridentino Sess. 7. Can. 8. usurpata est.

Jam vero illud dicitur agere ex opere operato, quod ita producit suum effectum, ut & si præsupponat aliquando aliquam dispositionem in subjecto, non tamen vi & efficacia illius dispositionis producit illum, sed ex efficacia illius operis subjecto applicati, ita ut prævia dispositio tantum requiratur ad tollendum obicem, nec tamen sit causa ipsius effectus.

Illud dicitur agere ex opere operantis, quando producit effectum, non ex vi & efficacia Sacramenti, sed ex virtute alicujus operis meritorii, id est ex vi & energia fidei, spei, charitatis & devotionis, quæ tum in ipso suscipiente, tum in Ministro reperiuntur; v. g. quando quis extra Sacramentum elicit actum perfectæ charitatis, ex cujus efficacia obtinet suorum remissionem peccatorum; & consequenter dicitur habere gratiam ex opere operantis, quia collatio talis gratiæ, fundatur in opere pœnitentis, & datur solo intuitu actus contritionis.

Inania Hæreticorum placita circa causalitatem Sacramentorum.

NON defuerunt qui efficaciam nostrorum Sacramentorum impugnavere, quippe olim 5. Sæculo Messaliani docuerunt, Sacramentis non justificari homines, sed solis precibus. Armeni quoque & novi quidam Cathari, si Guidmundo Carmelitæ credamus, negabant Sacramenta conferre gratiam: verum præcipue insurrexerunt recentiores Hæretici, videlicet Lutherani & Calvinistæ, qui initio hæreseos plane & ingenue fatebantur, juxta sua principia, Sacramenta non esse vere efficacia, sed nuda signa, nec inservire nisi ad excitandam, & alendam fidem, eam repræsentando per modum picturæ; unde aliter nolebant Sacramenta concurrere ad sanctificationem, quam prædicatio, & in hoc ajebant tantum differre, quod hæc aures, Sacramenta vero oculos afficiant: ita Kemnitius, Lutherus L. de captivitate Babylonica, & Melancton, qui in locis communibus sic loquitur: "„ Error horrendus est Scholasticorum quod „ Sacramenta justificent. „ Ita pariter Calvinus L. 4. Inst. c. 14. Zuinglius L. de vera & falsa Religione.

Sociniani putant, Sacramenta nihil aliud esse nisi cæremonias commemorativas rerum præteritarum.

Calvinistæ & Lutherani, ut incautos deciperent, non sine temeritate ausi sunt dicere, se a Catholicis calumniose haberi in hoc puncto; hinc propugnarunt Sacramenta esse causas instrumentales justificationis. Baptismus, inquit Lutherus, producit regenerationem: Sacrementa, ait Calvinus, sunt instrumenta conferendæ gratiæ. Idem & colligitur ex variis confessionibus, nempe Gallicana, Polonica, Anglicana, Scoticana.

Verum in his verbis latet venenum ab eruditis detectum: nam quod spectat primo ad Calvinistas, sensus eorum est, Sacramenta spectata ex parte Dei, esse certa testimonia, quibus testatur eos qui ea suscipiunt, esse ab æterno electos, & prædestinatos, & illos habere veram fidem, quæ juxta ipsorum placita, est dumtaxat electorum; eamque nullatenus amitti posse, si semel habeatur, asserunt: docentque Sacramenta juncta promissionibus

nibus in Evangelio contentis, & directis ad omnes, eas determinare ad singulares quasdam personas. Secundo iis promissionibus vim & firmitatem talem tribuunt, qualem sigilla & juramenta adduot actibus publicis & diplomatibus, itaut tuoc promissiones illæ, nobis magis certæ appareant, unde per Sacramenta testatur Deus, Petrum v. g. esse prædestinatum ex parte sua, & se per Sacramenta, velut per juramentum adstringit, ad applicandum Petro, id quod omnibus universaliter dixit.

Ex parte vero suscipientium, voluot Sacramenta esse signa vacua & egena, si careant fide: per fidem illam intelligunt, assensum ad illud Dei testimooium; unde debet credere suscipiens certo se esse de numero prædestinatorum quum Sacramenta recipit; sicque asserunt Sacramenta esse efficacia, quatenus concurrunt ad fidem nostram de prædestinatione. Fidem illam volunt proficisci a verbo Dei nudo, augeri vero & confirmari tantum per Sacramenta; tum ea quæ accipiunt prædestinati offerri omnibus, sed accipi ab eis solis qui habent fidem: ita se explicat Calvinus L. 4. Instit. c. 14. & Theodorus Beza in Confessione fidei c. 4.

Lutherani contra Calvinistas insurgentes, propugoant illam doctrinam esse articulum fundamentalem, propter quem nolunt cum eis coo ungi; verum non saniori modo loquuntur de efficacia Sacramentorum: censent enim illi I. Sacramenta ex parte Dei esse testimonia de speciali aliqua voluntate Dei erga singulos suscipientes. II. Fidem solam, qua quis credit ob testimooium Dei suscipiendo Sacramenta, gratiam sibi esse collatam, esse unicam justificatioois dispositionem. Huc usque consentiunt cum Calvinistis; sed in hoc differunt. I. Nolunt esse testimonium certum prædestinatioois suscipientis, sed tantum remissionis peccatorum, & vitæ æternæ, in hypothesi perseverantiæ. II. Docent Sacramentum non solum coofirmare fidem, sed eam excitare per modum objecti, per quod Deus suas maoifestat promissiooes ad omnes pertinere. III. Spiritum sanctum disponere mentem ad concipiendam illam fidem. IV. Effectus Sacramentorum, non solos prædestinatos spectare. Adduot ultimo, quod ordioarie loqueudo, fides non sufficiat ad justitiam conferendam, nisi habeat adjuncta Sacramenta, quæ sunt dumtaxat testimonia Dei, & hoc modo concludunt Sacramenta esse productiva gratiæ: Ita Lutherus Lib. de captivitate Babylonica, & Confessio Saxonica articulo de Baptismo; sed quod hi omoes, toto cœlo aberrent, sequens conclusio, omni argumentorum genere muoita, ostendit.

CONCLUSIO.

Sacramenta novæ Legis producunt gratiam ex opere operato.

PROBATUR MULTIS ARGUMENTIS.

Primum, ex Scriptura sacra eruitur.

PRODUCERE gratiam ex opere operato, est illam producere vere & vi sibi intrinseca, eaque ab alio non emendicata: sed Sacramenta novæ legis gratiam ita producunt: adeoque suam a fide non accipiunt efficaciam. Ergo &c. Probatur minor: Prophetæ sic annuntiaverunt: figuræ sic præluserunt: oracula oovi Testamenti sic pronuntiant. Ergo &c.

Prophetæ.

ISAIAS cap. 1. ita loquitur in nomine & in persona Dei: " *Quo mihi multitudinem victimarum vestrarum? dicit Dominus ...... lavamini, mundi estote.* Sed ista verba de efficacia Baptismi interpretantur sanctus Cyrillus Hirosolymitanus in prima Catechesi; Basilius Orat. 13. de Baptismo: in primis Hieronymus comm. in locum laudatum, aitque. " Evangelii „ mihi placet religio, ut baptizemini in „ saoguine meo per lavacrum regenera„ tionis, quod solum peccata dimittit. „ Nisi enim quis renatus fuerit ex aqua „ & Spiritu sancto, non iotrabit in re„ gnum cælorum. Ipse quoque Dominus „ ascendens ad Patrem: Euntes, ioquit, „ docete omnes gentes, baptizantes eos „ in nomine Patris, & Filii, & Spiri„ tus sancti. „

Ezechielis 36. v. 25. hæc de efficacia etiam Baptismi habentur: *Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris, & dabo vobis*

bis est novum; quam sententiam Cyprianus Epistola ultima, Hieronymus & alii de virtute intrinseca Baptismo intelligunt.

Succinit Michæas cap 7. his verbis: *Projiciet in profundum maris omnia peccata nostra;* quem locum Rupertus in Comment. & Augustinus in Psalmum 113. explicant de Baptismi energia.

Zacharias cap. 13. eumdem habet sermonem: *In die illa*, inquit, *erit fons patens domui David & habitantibus Jerusalem in ablutione peccatoris & menstruatæ*: quibus adde illud Psalmi 50. *Asperges me, Domine, hyssopo, & mundabor: lavabis me & super nivem dealbabor;* quæ quidem vaticina, nemine excepto, sancti Doctores de Baptismo intelligunt: Sed eadem est ratio pro reliquis Sacramentis: Igitur suam vicissim producunt gratiam ex opere operato.

Figuræ.

NON una est in veteri Testamento figura Sacramentorum, maxime Baptismi & Eucharistiæ. Gen. 1. habetur: *Spiritus Domini ferebatur super aquas:* & juxta Hebræum, ut illas fecundas redderet. Quod quidem & Tertullianus Lib. de Baptismo, & Optatus Milevitanus Lib. 3. contra Parmenianum, explicant de fecunditate aquarum ad regenerationem spiritualem. Ibidem cap. 7. arca ferebatur super aquas diluvii, ut Noe cum familia salvaretur; hoc ipsum sanctus Petrus Epist. 1. cap. 3. de aquis baptismalibus quæ salvant animas, interpretatur. Pari & consimili ratione transitus maris rubri ad salutem Israelitarum designat Baptisma, quo ab Ægyptiis, scilicet dæmonum potestate eripimur, & a peccato originali abstergimur. Sic docet S. Cyprianus Lib. 4. Epist. 7. sic D. Augustinus Tract. 11. & 13. in Joannem. Piscina probatica de qua mentio fit Joannis 5. cujus aquæ motæ sanabant ægrotum, a quacumque detineretur infirmitate, non leviter gratiam baptismalem indigitat, ut contendunt sancti Patres, & inter ceteros S. Ambrosius L. 1. de Spiritu sancto cap. 7. Tertullianus Lib. de Bapt. Chrysostomus & alii. Mitto ceteras figuras, scilicet lotionem Naaman Syri in Jordane, qua a lepra mundatus est, & cæcum natum, quem Christus ipse illuminavit per aquam Siloe; quæ quidem omnes figuræ denotant gratiam Baptismo intrinsecam ad regenerationem spiritualem. Igitur non fidei, ut Heterodoxi convitiantur, sed Baptismo gratia regenerativa tribuitur. Idem dicendum de ceteris Sacramentis pro productione augmenti gratiæ. Et vero si fidei tribueretur hujusmodi effectus, eo quod de fide nonnumquam Scriptura loquatur, a fortiori Sacramentis tribuendus est: namque, tametsi Lucæ 7. dicatur: *Fides tua te salvum fecit*, Etiam 1. Petri 3. habetur, *Vos salvos facit Baptisma*.

Oracula novi Testamenti.

LUCÆ 3. v. 17 legitur: *Ego baptizo vos in aqua*, ait Joannes Baptista, *Ille vos baptizabit in Spiritu sancto*. Igitur non ex opere operantis Baptisma Christi purificat animam, sicut mundabat Baptisma Joannis, sed ex opere operato, alias nullum foret inter utrumque Baptismum, discrimen.

De Confirmatione scriptum est Actuum 8. v. 17. *Imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum*: qualis efficacia!

De Pœnitentia, Joannis 20. v. 23. *Quorum remiseritis peccata remittuntur eis*. Si remittuntur, dubioprocul Sacramentum facit quod significat.

De Extrema-Unctione Jacobi 5. v. 14. *Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & si in peccatis sit, remittentur ei*. Ecce adhuc pro diluendis peccatis venialibus energia significata per istam vocem, *remittentur*.

De Ordine, sic loquitur Apost. 2. ad Timoth. 1. v. 6. *Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum*. Quæ verba sancti Doctores uno veluti ore interpretantur de gratia Ordinationis Timothei.

De Matrimonio Matth. 19. v. 6. Christus ait, *Quod Deus conjunxit, homo non separet*: sed conjunctio a Deo promanans, fit per gratiam. Ergo &c.

Denique, ipsa Eucharistia quæ est omnium Sacramentorum finis, non solum gratiam, sed & gratiæ auctorem præbet, jux-

Juxta illud Jannis 6. v. 11. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam*. Ex quibus patet gratiam ex vi Sacramenti produci in anima, alias si fides in hoc sola operaretur, inutilia prorsus essent Sacramenta, cum fides per concionem sufficienter excitari possit.

Argumentum secundum ex Conciliis depromitur.

Ad Ecclesiam in Spiritu sancto adunatam pertinet & determinare, & proponere credenda, nec ullus hoc negabit nisi seipsum probaverit vel in Theologia, vel etiam in fide peregrinum: Atqui Ecclesia in Conciliis adunata multoties definivit Sacramenta gratiam ex opere operato conferre. Ergo &c.

Probatur minor: Nicænum primum Decreto de sancto Baptismate hæc loquitur de Sacramento regenerationis. " Descendit quidem is qui baptizatur peccatis ubnoxius & servitutis corruptione detentus, ascendit autem ab ea servitute & peccatis liber filius Dei, & hæres & cohæres Christi. "

Tum Constantinupolitanum primum, in cujus Symbolo credimus.... *unum Baptisma in remissionem peccatorum*.

Milevitanum Can. 2. ait: " Parvuli qui nihil peccatorum in semetipsis adhuc committere potuerunt, ideo in remissionem peccatorum veraciter baptizantur, ut in eis regeneratione mundetur, quod regeneratione traxerunt. "

Non prætereundum est Arausicanum II. Can. 25. *Hoc etiam*, ait, *secundum fidem Catholicam credimus, quod accepta per Baptismum gratia, omnes baptizati Christo adjuvante & cooperante, quæ ad salutem pertinent, possint & debeant, si fideliter laborare voluerint, adimplere*.

His omnibus accedit Concilium Florentinum, quod cum absolveretur, Patriarchæ Armenorum advenere, qui dignissime suscepti, sub brevi compendio, Orthodoxæ fidei veritatum, sacro approbante Concilio, Decretum, tradidit Eugenius Papa, in quo hæc leguntur. " Quinto, Ecclesiasticorum Sacramentorum veritatem, sub hac redigimus formula. Septem sunt Sacramenta novæ legis, scilicet Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Penitentia, Extrema-Unctio, Ordo, & Matrimonium, quæ multum a Sacramentis differunt antiquæ legis: illa enim non causabant gratiam, sed eam solum per Passionem Christi dandam esse figurabant: hæc vero nostra & continent gratiam, & ipsam digne suscipientibus conferunt. " Igitur non virtute fidei, & ex opere operantis solum, ut somniant Heterodoxi, sed ex opere operato illam conferunt: alias Sacramenta novæ legis a veteribus non differrent, quod est manifeste contra Concilii definitionem.

Tridentinum expressius sese explicat, omnemque dirimit controversiam Sess. 7. can. 6. ubi sic perstringit Protestantes. *Si quis dixerit, Sacramenta novæ legis non continere gratiam quam significant, aut gratiam ipsam non ponentibus obicem non conferre, quasi signa tantum externa sint acceptæ per fidem gratiæ vel justitiæ, & notæ quadam Christianæ professionis, quibus apud homines discernuntur fideles ab infidelibus; anathema sit*. Tum can. 8. sic pronuntiat. *Si quis dixerit, per ipsa nova legis Sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, sed solam fidem divinæ promissionis ad gratiam consequendam sufficere; anathema sit*.

Tertium argumentum ex Traditione excerptum preponitur.

Traditio est perennis alicujus veritatis transmissiu, & juxta S. Augustini regulam, dum ejus non adinvenitur initium, dubioprocul ab ipso Christo per Apostolos veluti a primigenio fonte promanat veritas: Sed ex Traditione habemus efficaciam Sacramentorum novæ legis esse ipsis intrinsecam. Igitur non soli fidei tanta virtus tribuenda est. Probatur minor breviter percurrendo Sæcula.

Ex secundo Sæculo agmen ducet Justinus Martyr in oratione pro defensione Christianorum ad Imperatorem Antoninum directa, editione Basileensi pag. 172. hæc habet. " Deinde eo adducuntur a nobis, ubi aqua est, atque eo regenerationis modo, quo ipsi regenerati sumus, regenerantur, nam in nomine rerum cunctarum parentis & Domini Dei & Servatoris nostri Jesu Christi & Spiritus sancti in aqua tum lavantur. "

Ex tertio Sæculo Clemens Alexandrinus L. 1. Pedagogi c. 6. sic loquitur. " Mul-

" Multis modis vocatur hoc opus, gratia, " illuminatio, perfectum, & lavacrum. " Lavacrum quidem per quod peccata abstergimus, gratia autem qua remittuntur pœnæ quæ peccatis debentur; illuminatio autem per quam sanctam illam & salutarem lucem intuemur, hoc est per quam id quod est divinum perspicimus; perfectum autem dicimus, cui nihil deest."

Succinit Origenes Hom. 14. in caput 2. " Lucæ. Parvuli, *inquit*, baptizantur in " remissionem peccatorum."

Tertullianus eodem prope modo loquitur de efficacia Baptismi in Libro de Baptismo, maxime vero in Lib. de Resurrectione carnis, c. 8. pag. 569. ubi hæc mira effatur de efficacia tum Baptismi, tum Confirmationis, tum etiam Eucharistiæ. " Caro abluitur, ut anima emaculetur; " caro ungitur, ut anima consecretur; " caro signatur, ut & anima muniatur, " caro manus impositione adumbratur, ut " & anima spiritu illuminetur; caro " corpore Christi & sanguine vescitur, ut " & anima de Deo saginetur."

Non deficit sanctus Cyprianus, qui Epistola ad Donatum de gratia Dei, eleganti calamo celebrat Baptismi efficaciam his verbis. " Postquam undæ genitalis au" xilio superioris ævi, labe deterſa, in " expiatum pectus serenum ac purum desu" per se lumen infudit, postquam cœli" tus spiritu hausto in novum me hominem " nativitas Secunda reparavit, &c."

Lactantius qui eodem floruit seculo suum addit calculum Lib. 7. De divino præmio cap. 5. his verbis: " Cum homo cœlesti " lavacro purificatus exponit infantiam " ... incremento divini vigoris accepto, " fit homo perfectus ac plenus."

Ex quarto Sæculo primus enumerandus est sanctus Sylvester Papa, qui, ut refert Nicephorus Lib. 7. cap. 33. baptizando Constantinum Magnum sic effatus est. " Hæc aqua divina virtute per invoca" tionem vivificæ Trinitatis concepta, " sicuti extra corpus hominis abluit, ita " etiam animam intra a sorde & inquina" tione omni mundificans, splendidiorem " radiis solaribus efficit."

Ambrosius L. 2. de Pœnitentia Tom. 1. c. 2. ait. " Per lavacrum renovamur, " per quod renascimur, sicut ipse Pau" lus dicit, consepulti enim sumus &c. " .... Et alibi renovabitur, sicut aquilæ " juventus tua, quod etiam aquila, cum " fuerit mortua ex suis reliquiis renasce" tur, sicut per Baptismatis Sacramen" tum, cum fuerimus peccato mortui, " renascimur Deo ac reformamur." Idem docent Hieronymus Epist. 83. antiquæ editionis, scilicet ad Oceanum, & Optatus Milevitanus L. 5. contra Parmenianum.

Ex quinto Sæculo S. Basilius L. de Spiritu sancto ad Amphilochium cap. 5. sic habet de Baptismo. " Quapropter, qui " nobis vitam dispensat Dominus, Ba" ptismatis pactum nobis statuit mortis ac " vitæ typum habens; mortis quidem ima" ginem implente aqua, spiritu vero vitæ " arrham præbente ... qua mortis exhi" bet imaginem, corpus velut in sepul" cro recipiens, spiritus vero vim vi" vificam immittit, a morte peccati re" novans animas nostras in novam vi" tam." Similia docet D. Cyrillus Hieros. Catechesi 3. pag. 16. " Aqua sim" plex, *inquit*, per sancti Spiritus, Chri" sti & Patris invocationem, accepta vir" tute sanctitatem consequitur. Cum enim " duplex sit homo ex anima & corpore " compositus, duplex quoque purificatio, " incorporea quidem incorporeo, corpo" rea vero corpori. Et aqua sane mundat " corpus, spiritus autem signat animam; " & p. 17. præcepit Petrus ut in nomine " Jesu Christi baptizarentur, ut anima " per fidem regenerata, & corpus per " aquam susciperent gratiam."

Gregorius Nyssenus Lib. de Baptismo Tom. 1. pag. 257. " Baptisma, *inquit*, " peccatorum expiatio est, remissio delicto" rum; renovationis & regenerationis cau" sa." Theodoretus in caput 10. Epistolæ ad Hebræos, eodem modo se explicat.

Celeberrimus est locus sancti Chrysostomi, qui Tom. 2. Homilia 25. in Evangelium Joannis pag. 28. sic loquitur. " Quod " est matrix embrioni, hoc & fideli " aqua. Siquidem in aqua fingitur & for" matur, nam primum dictum est, Pro" ducant aquæ reptile animæ viventis; ex " quo autem Jordanis alveum ingressus " est Christus, non amplius reptilia ani" marum viventium, sed animas ratio" nales & spirituales aqua producit."

Non absimili modo disserit S. Cyrillus Alex.

Alex. Tom. 1. Lib. 2. in Joan. cap. 42. " Quemadmodum, *inquit*, viribus ignis „ intensius aqua calefacta, non aliter „ quam ignis urit, sic Spiritus sancti „ operatione ad divinam aquæ reformantur virtutem, qua baptizati corpus „ abstergunt. „ Ex his & similibus textibus istud sequitur ratiocinium. Eodem prope modo inest aquæ Baptismatis virtus ad regenerandum hominem, qualis in matrice ad formandum puerum, aquis maris ad producendum reptile, igni ad inflammandum & comburendum lignum, agnoscitur: sed matrix concurrit intrinsece ad formationem pueri: aquæ ex se producunt reptilia, ignis immediate & per se urit. Igitur ex sanctis Patribus, & Baptismus & alia Sacramenta ex se producunt gratiam.

Sanctus Augustinus iterum atque iterum laudatus clare se se explicat circa istud momentum, maxime Epist. 23. ad Bonifacium Episcopum, Tom. 2. pag. 34. ubi explanans illa Joannis cap. 3. verba *Nisi quis renatus fuerit* &c. ait, " Non enim „ scriptum est, Nisi quis renatus fuerit ex „ parentum voluntate, aut ex offerentium „ vel ministrantium fide; sed nisi quis „ renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto: aqua igitur exhibens forinsecus „ Sacramentum gratiæ, & spiritus operans intrinsecus beneficium gratiæ, solvens vinculum culpæ, reconcilians bonum naturæ, regenerans hominem „ in uno Christo, ex uno Adam generatum. „

Ex sexto Sæculo S. Leo Sermone 4. de natali Domini pag. 46. sic pronuntiat. " Omni homini renascenti aqua Baptismatis, instar est uteri virginalis eodem „ spiritu replente fontem, qui replevit & „ Virginem: ut peccatum, quod ibi evacuavit sacra Conceptio, hic mystica tollat ablutio. „

Sanctus Gregorius Magnus Lib. 9. Epist. 39. ad Theotistam Patricium Tom. 4. ita loquitur. " Qui ergo dicit peccata in Baptismate funditus non dimitti, dicat in „ mari rubro Ægyptios non veraciter „ mortuos. „

Pro coronide sit divus Bernardus, qui florebat decimo tertio Sæculo; sic autem habet Sermone primo in cœna Domini pag. 188. " Quo illud Sacramentum (scilicet Domini Corporis) operatur in „ nobis, ut videlicet & sensum minuat „ in minimis, & in gravioribus peccatis „ tollat omnino consensum; si quis vestrum non tam sæpe modo, non tam acerbos sentit iracundiæ motus, invidiæ, „ luxuriæ, aut ceterorum hujusmodi, „ gratias agat corpori & sanguini Domini, quoniam virtus Sacramenti operatur „ in eo. „ Ex his verbis sequitur Sacramenta propria virtute gratiam causare, cum hunc effectum pure & simpliciter absque restrictione specialiter Sacramentis Patres tribuant.

Mitto sanctos alios Doctores, videlicet S. Thomam & S. Bonaventuram, mitto & totius Europæ Catholicas Universitates, quæ uno veluti calamo scribunt & docent novæ legis Sacramenta gratiam ex opere operato producere; quocirca non sine insana temeritate hoc ipsum Heterodoxi negant, quasi vero ipsa universalis Ecclesia cæcutiret, & illi soli sapientiæ thesauris fruerentur, & a Deo veræ lucis radios percepissent. Verum illa comminatio Isaiæ in ipsis adimpletur cap. 15. v. 10. *Excæca cor populi hujus, & aures ejus aggrava, & oculos ejus claude, ne forte videat oculis suis, & auribus suis audiat.*

Quartum argumentum ex multiplici ratione conflatur.

PRIMA sic procedit: Sacramenta novæ Legis non sunt vacua & egena elementa, ut ipse inquit Apostolus Gal. 4. 9. ubi illud statuit discrimen inter Sacramenta veteris legis & novæ, quod illa essent *Infirma & egena elementa*; hinc ait Heb. 7. 19. *Nihil enim ad perfectum adduxit lex*: e contra vero lex Christi per sua Sacramenta ipsam gratiam exhibeat & conferat, juxta illud Joannis c. 1. v. 17. *Lex per Moysen data est, gratia & veritas per Jesum Christum facta est*: Sed si Sacramenta novæ legis nonnisi ex opere operantis causarent gratiam, plus virtutis & efficaciæ non haberent quam Sacramenta veteris legis; immo quam ipsi actus & fidei & religionis, adeoque prorsus essent vacua, quatenus nulla virtute pollerent ad gratiam producendam, quod falsum est. Ergo, &c.

Altera: Sacramenta novæ legis continent tum merita, tum virtutem Passionis Chri-

Christi, quæ est opus operatum. Igitur ex opere operato producunt gratiam. Hanc utramque rationem Catechismus Romanus auctoritate sacræ Scripturæ tum, SS. Ambrosii & Augustini suffultus parte 2. n. 29. explanat. " Illud etiam, *ait*, plane ,, constat, excellentiorem & præstantio- ,, rem vim Sacramentis novæ legis inesse, quam olim veteris legis Sacramen- ,, ta habuerunt; quæ cum infirma essent, ,, egenaque elementa, inquinatos sanctifica- ,, bant ad emundationem carnis, non ani- ,, mæ: quare ut signa tantum earum re- ,, rum, quæ mysteriis nostris efficienda es- ,, sent, instituta sunt. At vero Sacramenta ,, novæ legis ex Christi latere manantia, ,, qui per Spiritum sanctum semetipsum ,, obtulit immaculatum Deo, emundant ,, conscientiam nostram ab operibus mor- ,, tuis ad serviendum Deo viventi, atque ,, ita eam gratiam, quam significant, Chri- ,, sti sanguinis virtute operantur. Quo- ,, circa si ea cum antiquis Sacramentis con- ,, ferannus, præterquamquod plus efficaciæ ,, habent, & utilitate uberiora, & san- ,, ctitate augustiora esse inveniuntur. ,,

Tertia: Effectus a Sacramentis profluentes non possunt fidei veluti causæ aut formali, aut efficienti tribui, itaut eo solum instituta sint sint, ut excitent fidem. Igitur gratiæ productio tribuitur Sacramentis tamquam causis instrumentalibus & efficientibus. Probatur antecedens: Sacramenta conferuntur, ut Baptismus, parvulis & surdis; Extrema-Unctio ægrotis & sensuum usu quandoque carentibus, immo ministrantur Linguæ Latinæ imperitis, idiotis & rudibus, & consequenter eorum fidem per verba non valent excitare. Igitur Sacramenta operantur ex opere operato, nec sunt mera signa fidem excitantia. His adde, quod & ii qui vident aliis conferri Sacramenta, & tamen ea non suscipiunt, æque fructum Sacramenti, ac ipsi suscipientes perciperent, quandoquidem illa signa sicut suscipientium, sic & præsentium excitarent fidem: Sed hoc nemo hucusque dixit. Ergo, &c.

Solvuntur objectiones Heterodoxorum.

OBJICIES: Virtus producendi gratiam tribuitur fidei, juxta illud Roman. 1. v. 16. *Virtus Dei in salutem omni credenti*. Igitur incassum hoc ipsum tribuitur Sacramentis; ut enim commune fert adagium: " Frustra fit per plura, quod fieri ,, potest per pauciora. ,,

Respondeo primo retorquendo argumentum: Si fidei soli tribuitur gratiæ productio, eo quod Scriptura nonnumquam mentionem faciat fidei, ubi de gratia conferenda agitur, pari & consimili ratione, effectus iste solis tribuendus est Sacramentis, quia ipsa Scriptura magnifice de illis loquitur, quando gratiæ causas commemorat. Quocirca ad componendos vel ipsius Scripturæ sensus, dicendum est ut supra, gratiæ productionem tribui fidei tamquam dispositioni, Sacramentis vero tamquam causis efficientibus, quippe quæ virtutem Dei præcontineant, ista autem a divinitate per humanitatem Christi, & ab humanitate per Sacramenta in nos derivetur; sicque ex opere operato eam producunt, quod sane de fide dici non potest; licet enim applicet merita Christi, non tamen ea continet, sed eatenus prodest, quatenus excitat & movet Christum ad gratiam elargiendam. Quod autem non nisi dispositive actus fidei concurrant ad gratiæ productionem, non una, sed multiplex comprobat ratio; nam & parvuli actus fidei elicere nequeunt, nec qui apoplexia corripiuntur: illi tamen sacro lavacro regenerantur, isti vero absolutione signis expostulata, & deinde concessa justificantur. Igitur fides actualis non est indivulsa gratiæ causa productiva.

Respondeo 2. distinguendo: Virtus omni credenti in salutem est, tamquam per dispositionem, concedo: tamquam per causam efficientem, subdistinguo; si credens suscipiat Sacramenta, concedo: sin minus, nego: eo loci Apostolus loquitur in genere de Evangelio; tum de mysteriis, tum etiam de fide, aliisque mediis ad salutem conducentibus quæ in illo continentur. Hinc per distributionem accommodam cuncta intelligenda sunt, itaut fides ex opere operantis, Sacramenta vero ex opere operato gratiam producant.

Instabis: S. Augustinus fidelis Scripturæ interpres contendit Sacramenta gratiam non producere. Igitur gratis dicitur illa ex opere operato istam conferre. Probatur antecedens variis S. Doctoris textibus: Primo Lib. 15. de Trin. cap. 26. ait. Ne-

" Neque enim aliquis discipulorum ejus ,, dedit Spiritum sanctum ; orabant quippe ut veniret in eos, non ipsi eum dabant. ,, Rursus L. 9. contra Faustum cap. 16. " Quid sunt, *ait*, Corporalia ,, Sacramenta, nisi quædam verba visibilia. ,, Et adhuc L. 21. de civ. cap. 25. debellat opinionem eorum qui sacro lavacro tinctos, & corpore Domini saginatos a damnatione eripi volebant, ea ducti ratione, quod Sacramenta gratiam ex opere operato producerent. " Sed jam, ,, *inquit*, respondeamus etiam illis, qui ,, non solum diabolo & angelis ejus, sic- ,, ut nec isti, sed ne ipsis quidem omni- ,, bus hominibus liberationem ab æterno ,, igne promittunt; verum eis tantum, ,, qui Christi baptismate abluti, & cor- ,, poris ejus, & sanguinis participes facti ,, sunt ... Hi sunt autem qui hanc libe- ,, rationem nec omnibus habentibus Sacra- ,, mentum Baptismatis & Corporis Chri- ,, sti, sed solis Catholicis, quamvis male ,, viventibus, pollicentur: quia non solo, ,, inquiunt, Sacramento, sed reipsa man- ,, ducaverunt Corpus Christi, in ipso sci- ,, licet ejus corpore constituti: de quo cor- ,, pore ait Apostolus: *Unus panis, unum* ,, *corpus multi sumus* &c. ,, Duo propugnabant isti, quos hic perstringit S. Augustinus: primo quidem Sacramenta gratiam ex opere operato producere. Secundo, illos omnes salvari, qui baptizati corpori Ecclesiæ & per fidem, & sacræ Eucharistiæ sumptionem adunabantur, quos propter hoc salvari autumabant, tamersi male viverent: porro S. Doctor eosdem indiscriminatim per omnia refellit, nec subnotat Sacramenta gratiam ex opere operato producere. Ergo &c.

Respondeo negando antecedens: Certum est enim S. Augustinum variis in locis astruere Sacramenta gratiam ex opere operato producere, maxime Tract. 80. in Joan. his verbis, quæ de Baptismi efficacia profert: " Quænam est tanta virtus aquæ ut ,, corpus tangat, & cor abluat. ,, Ad primam probationem distinguo: Et eo loci S. Doctor unum dumtaxat probare intendit; videlicet Sacerdotes non esse gratiæ per Sacramenta producendæ causas principales, concedo: causas ne quidem instrumentales, nego. Ibi distinguit Christum a ceteris ministris, quod sit Deus, quia sicut Pater, sic & ipse dat Spiritum sanctum. " Quomodo ergo Deus non est, *ait*, qui ,, dat Spiritum sanctum, immo quantus Deus, qui dat Deum. ,, Jam vero quod idem Augustinus senserit Apostolos ut causas ministeriales dedisse per impositionem manuum Spiritum sanctum, ejus verba sequentia manifeste declarant. " Neque ,, Scriptura superius dixerat: videns Si- ,, mon quod Apostoli darent Spiritum sanctum; sed dixerat, Videns quod per impositionem manuum Apostolorum daretur Spiritus sanctus, &c.

Ad alteram probationem pro objectione ex ejusdem sancti Doctoris textu excerptam, distinguo: Et S. Augustinus ibi loquitur de effectu inadæquato Sacramenti, concedo: de effectu adæquato, nego. Duo sunt in Sacramento consideranda, nempe significatio verborum; deinde vero ipsorum verborum efficacia: eo loci loquitur S. Doctor solummodo de significatione, quæ competit extrinsece verbis; sed non excludit efficaciam, quæ iisdem convenit ratione virtutis ab alto cœlitus elapsæ. Quod hæc sit mens ejus, verba sequentia declarant. " Hæc om- " nia, *inquit*, fiunt & transeunt, so- ,, nant & transeunt, virtus tamen quæ ,, per ista operatur jugiter manet, & ,, donum spirituale, quod per ista insi- ,, nuatur, æternum est. ,,

Ad tertiam probationem adhuc distinguo: Et sanctus Augustinus ibi reprehendit eos qui propugnabant Sacramenta conferre gratiam inamissibilem, concedo: ex eo quod defenderent Sacramenta conferre gratiam ex opere operato, nego. Primum docere est Lutherano modo loqui; sic enim habet vel ipse Lutherus Lib. de captivitate Babylonica capite de Baptismo: " Vides quam dives sit homo ,, Christianus, seu baptizatus, qui etiam ,, volens non potest perdere salutem suam ,, quantiscumque peccatis, nisi nolit cre- ,, dere. ,,

Sanctus Augustinus est sui ipsius interpres ibid. L. 21. de civ. cap. 25. pag. 1470. Ibi enim auctoritate Scripturæ probat gratiam in Baptismo & Eucharistia amitti posse, nec sufficere aliquem quondam fuisse generatum, ac divina Eucharistia saginarum, nisi in gratia vi Sacramentorum suscepta perseveret. " Pri- ,, mum, quia debent attendere, quam sit ,, intolerabile, atque a sana doctrina ni-

mis

„ mis devium, ut multi ac pene omnes, „ qui hæreses impias condiderunt exeuntes de Catholica Ecclesia, & facti sunt „ Hæresiarchæ, meliores habeant causas „ quam hi qui numquam fuerunt Catholici, cum in eorum laqueos incidissent: si illos Hæresiarchas hoc facit „ liberari a supplicio sempiterno, quod „ in Catholica Ecclesia baptizati sunt, „ & Sacramentum corporis Christi in „ vero Christi corpore primitus acceperunt: cum pejor utique sit desertor fidei, & desertore oppugnator ejus effectus, quam ille qui non deseruit quam „ numquam tenuit. Deinde quia & his „ occurrit Apostolus eadem verba proferens, & enumeratis illis carnis operibus eadem veritate prædicens: *Quoniam* „ *qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt*. Unde nec illi in perditis & damnabilibus moribus debent esse securi, „ qui usque in finem quidem velut in „ communione Ecclesiæ Catholicæ perseverant, intuentes quod dictum est: „ *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit*. „

Replicabis: Divus Bernardus causalitatem Sacramentorum non nisi metaphoricam, & fidei excitativam habet. Igitur in eo sensu & Sriptura, & sancti Patres explicari debent. Probatur antecedens; in Serm. 1. de Cena Domini sic loquitur: " Sicut investitur Canonicus per librum, „ Abbas per baculum, Episcopus per annulum, sic divisiones gratiarum diversis sunt traditæ Sacramentis. „ Sed annullus, sed liber & baculus mera sunt signa gratiæ, eaque vacua. Ergo &c.

Respondeo distinguendo antecedens: Et eo loci sanctus Bernardus solummodo considerat Sacramenta in ratione signi, concedo: in ratione Sacramenti, ut sunt divinæ gratiæ instrumentales causæ, nego. Ipse sanctus Doctor est suæ mentis interpres: cum enim eodem modo de Sacramentis loquatur, ac de libro, de baculo & annulo, quæ non nisi dignitatis alicujus iuvestituram designant & significant, planum est eum ibi Sacramenta considerare velut signa sacra; sed cum de Sacramentis stricte sumptis loquitur, veram gratiæ efficientiam eis tribuit; & quidem in eodem sermone, his verbis. " „ Gratias agat corpori, & sanguini Domini, quoniam virtus Spiritus sancti „ operatur in eo. "

His adde sanctum Thomam sic interpretari D. Bernardum, & rejicere opinionem eorum qui Sacramentis nihil nisi virtutem metaphoricam & fidei excitativam tribuunt; sic enim loquitur de Sacramentis hic quæst. 62. art. 1. " Quidam tamen dicunt quod non sunt causa gratiæ „ aliquid operando, sed quia Deus Sacramentis adhibitis, in anima gratiam „ operatur, & ponunt exemplum de illo qui afferens denarium plumbeum accipit centum libras ex Regis ordinatione: non quod denarius ille aliquid „ operetur ad habendum prædictæ pecuniæ quantitatem, sed hoc operatur sola voluntas regis. Unde & Bernardus „ dicit in quodam sermone de cœna Domini: Sicut investitur Canonicus per librum, Abbas per baculum, Episcopus „ per annulum: sic divisiones gratiarum „ diversæ sunt traditæ Sacramentis; sed „ si quis recte considcret, iste modus non „ transcendit rationem signi. Nam denarius plumbeus non est nisi quoddam signum regiæ ordinationis, de hoc quod „ pecunia recipiatur ab isto. Similiter liber est quoddam signum quo designatur „ traditio canonicatus. Secundum hoc „ igitur Sacramenta novæ legis nihil plus „ essent quam signa gratiæ: cum tamen „ ex multis Sanctorum auctoritatibus habeatur quod Sacramenta novæ legis non „ solum significant, sed causant gratiam. „

Instabis: Si Sacramenta producunt gratiam ex opere operato, jam fides & ceteri virtutum actus, aliæque dispositiones prorsus inutiles erunt pro digna Sacramentorum susceptione; sed hoc nedum Scripturæ, sed & Patribus adversatur. Ergo &c.

Respondeo negando sequelam; hoc unum quippe inde sequitur, videlicet actus virtutum se tenere ex parte causæ materialis, & se habere ut dispositiones, Sacramenta vero esse causas efficientes instrumentales gratiæ.

Persistes: Concessa hujusmodi efficacia Sacramentis, duplex inde absurdum sequitur, primo quidem ipsum Deum dependere a Sacramentis ut gratiam in anima producat; deinde vero homines teneri colere elementa, quod sane idololatriam non nihil sapit. Sed hæc non sunt admittenda, Ergo &c.

Respondeo negando utramque sequelam: primam quidem, nam Sacramenta sunt causæ gratiæ mere instrumentales; norunt autem omnes instrumentum pendere a causa principali per quam movetur, sed non e contra. Solus igitur Deus ita est causa principalis gratiæ, ut absque Sacramentis eam producere queat. Quocirca latum est discrimen inter Deum & creaturas in agendo; ille non assumit instrumenta nisi ad magnificentiam, causæ vero secundæ tametsi principales utuntur instrumentis ob indigentiam, eo quod se solis & immediate ut plurimum suos non possint effectus producere. Alteram consequentiam utique negamus: siquidem non colimus creaturas absolute, sed relative ad Deum omnium bonorum auctorem, qui certe cultus optimus est, ut definivit Concilium secundum Nicænum.

Reponunt: Impossibile est corporale tangere animam, quæ est mere spiritualis; hinc Patres passim docent oculum corporeum etiam de via extraordinaria non posse videre intuitive Deum. Igitur commentum est asserere Sacramentum producere gratiam ex opere operato, & virtute propria.

Respondeo distinguendo antecedens: Corporale secundum se sumptum non potest agere in animam, & in res spirituales, concedo: ut elevatum, subdistinguo; tamquam causa principalis, concedo: veluti instrumentalis, nego. Duplicem distinguunt Philosophi causam, alteram principalem, instrumentalem alteram; prior agit propria virtute; hinc illi assimilatur & tribuitur effectus, sic filius similis est Patri: posterior agit solum ut mota, & per virtutem agentis principalis: talia sunt Sacramenta, unde & virtutem, & ipsum effectum soli Christo Deo tamquam causæ principali tribuimus.

Ad confirmationem negamus paritatem, namque oculus in hypothesi quod Deum intuitive videret, esset visionis causa principalis, quatenus visio est actus vitalis procedens a potentia vitali; quocirca impossibile est oculum corporeum elevari ad videndum Deum intuitive, ut dictum, & fuse probatum est in Tractatu de Deo uno.

Insurges: Creatura non potest assumi etiam ut instrumentum creationis: sed justificatio quæ tribuitur Sacramentis, est creatio, juxta illud Psalmi 50. *Cor mundum crea in me Deus*. Immo juxta Patrum placita, est opus ipsa creatione difficilius. Igitur ne quidem instrumentaliter Sacramenta virtute intrinseca gratiam possunt producere.

Respondeo distinguendo minorem: Justificatio est creatio late, concedo: stricte, nego. Creatio est productio alicujus rei ex nihilo tum sui, tum subjecti: porro gratia quæ est causa formalis justificationis educitur de potentia obedientiali animæ, & eatenus solum dicitur creatio, quatenus fit e nihilo meritorum peccatoris, & pure misericorditer.

Ad Confirmationem distinguo: Justificatio impii est opus ipsa mundi creatione difficilius moraliter, concedo: physice, nego. Eatenus justificatio nonnumquam quid vel ipsa creatione difficilius operandum dicitur, quatenus peccator Deo vocanti resistit: sed si physice spectetur non sic, cum gratia sanctificans educitur ex potentia obedientiali animæ, adeoque supponat subjectum. Verum in creatione res fit ex nihilo sui & subjecti. Igitur justificatio physice spectata, nec est creatio, nec ipsa creatione opus magis arduum.

Insistes: Quidem Theologi omni exceptione majores propugnant Sacramenta producere gratiam solum moraliter. Igitur non ex opere operato; sin minus eam quoque physice causarent, quod tamen abnuunt.

Respondeo distinguendo antecedens: Quidam Theologi tenent Sacramenta non nisi moraliter sed active producere gratiam, concedo: moraliter solum passive, nego. Aliquid potest producere gratiam moraliter triplici modo. Primo quidem fidem excitando & mere objective. Secundo vi institutionis eamdem fidem ita excitando, ut opus fidei motivo factum, habeat propter promissionem, cum gratia conferenda connexionem, Tertio demum, movendo Deum ad gratiam in anima producendam vi Christi meritorum, ex quo tam infallibilis inter gratiam dandam & opus operatum connexio adest, ut gratia vi & institutionis, & promissionis, & meritorum ex justitia producatur. Juxta priorem modum serpens æneus & alia signa sacra poterant advocare gratiam:

tism: juxta secundum, Sacramenta veteris legis, ex opere operantis & passive; juxta tertium, nostra, vi propria & intrinseca ex opere operato, virtute scilicet passionis Christi peractæ quam continent, illam producunt, moraliter quidem ut contendunt omnes Congruistæ, sed etiam physice, ut nostra schola Angelica docet, & autumat.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Sacramenta nova Legis producunt Gratiam ex opere operato.

PRIMO: Non unum hoc indicat Scripturæ testimonium, maxime cum de Baptismo dicitur: Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.* Qui certe effectus fidei non tribuitur, cum pueri baptizandi illa careant.

Secundo: Hoc & Concilia de fide definierunt: Florentinum quidem, dum istud inter Sacramenta veteris, & novæ legis statuit discrimen, quod illa ex opere operantis solum, ista vero ex opere operato gratiam producerent.

Tertio: Hoc denique validissimis probant argumentis sancti Patres, cum asserunt eamdem esse in aqua virtutem ad lavandam animam, quæ inest vel aquis maris ad reptilia producenda, vel in igne ad comburendum.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM, ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Omnes auctoritates in contrarium ab Heterodoxis adductæ, unum tantum probant, videlicet Sacramenta nostra non esse causas gratiæ principales, nusquam vero inficiantur esse instrumentales. Igitur quando Hieronymus ait, Sacerdotes declarare solum peccata esse remissa, dubio procul loquitur de declaratione & externa, & interna in foro interiori per absolutionem; quia vero minister agit tantum ut causa instrumentalis, non ideo gloriari debet, ut eo loci sanctus Doctor contra ministros superbos concludit.

Secundo: Res corporalis elevata non potest quidem attingere rem spiritualem ut causa principalis, sed hoc non implicat, si sit solum causa instrumentalis, quæ agit ut mota, cuique non assimilatur effectus.

Tertio: Theologi propugnantes Sacramenta producere gratiam tantum moraliter, intelligunt hoc fieri active, & ex opere operato, quocirca non confundunt Sacramenta novæ legis cum Sacramentis veteris legis; immo & longe discedunt ab Heterodoxis, quippe qui Sacramenta nostra non habeant ut signa vacua, & mera fidei signacula, sed ut signa plena meritorum passionis Christi, quæ est opus operatum.

CAPUT SECUNDUM.

Num Sacramenta nova Legis producant Gratiam physice.

CONGRUISTÆ propugnant Sacramenta novæ legis producere quidem gratiam ex opere operato, quatenus præcontinent virtutem passionis Christi, quæ quidem movet active Deum ut ad præsentiam Sacramenti producat gratiam; sed hoc non nisi moraliter fieri autumant: contra quos sit

CONCLUSIO.

Sacramenta nova Legis producunt Gratiam physice.

HÆC conclusio manifeste sequitur ex auctoritatibus tum Scripturæ sacræ, tum Conciliorum, tum etiam Patrum in præcedenti articulo laudatis: Scripturæ quidem, quæ dicit hominem renasci ex aqua & Spiritu sancto; quæ particula *ex*, physicam denotat causalitatem, sicut cum Christus dicitur natus ex Maria Virgine, Ly *ex* significat beatam Virginem esse vere Deiparam: deinde Conciliorum; illud enim statuunt discrimen inter Sacramenta veteris legis & novæ, quod ista producant gratiam ex opere operato, hoc est virtute quam in se continent: porro virtus moralis non dicitur contineri, cum potius pendeat ex mera institutione & ordinatione Legislatoris, & formaliter importet quid rationis: ex quo certe patet alteram opinionem, veluti confundere Sacramenta novæ legis, cum Sacramen-

mentis legis Mosaicæ. Etvero producere gratiam ex opere operato, est virtute intrinseca physice illam causare, quod Congruistæ non satis explicant. Denique SS. Patres comparant fecunditatem aquæ baptismalis, ejusque virtutem cum fecunditate aquarum & maris, & fluminum, quæ citra dubium habent virtutem physicam producendi pisces; quæ quidem comparatio claudicat, si Sacramentis inest solum virtus moralis ad gratiam producendam.

Probatur jam conclusio auctoritate divi Thomæ ejusque rationibus.

PRIMA sic se habet: Illa Sacramenta producunt gratiam physice, quæ illam plusquam moraliter causant: sed Sacramenta novæ legis plusquam moraliter ad gratiæ productionem concurrunt. Igitur illam producunt physice, cum non detur medium. Sic docet ex professo divus Thomas hic tota quæstione 62. maxime vero art. 1. ubi recensita aliorum Theologorum opinione, illam rejicit, eo quod sit & adversa auctoritatibus Patrum, & modus producendi gratiam ab eis assignatus non transcendat rationem signi. Tum Sacramenta plusquam moraliter producere gratiam concludit his verbis: " Et „ ideo aliter dicendum, quod duplex „ est causa agens, principalis & instru„ mentalis. Principalis quidem operatur „ per virtutem suæ formæ, cui assimi„ latur effectus: sicut ignis suo calore „ calefacit. Et hoc modo nihil potest „ causare gratiam nisi Deus: quia gratia „ nihil est aliud quam quædam participa„ ta similitudo divinæ naturæ, secundum „ illud 2. Petri 1. magna nobis & præ„ tiosa promissa donavit, ut divinæ simus „ consortes naturæ. Causa vero instru„ mentalis non agit per virtutem suæ for„ mæ, sed solùm per motum, quo mo„ vetur a principali agente: unde effectus „ non assimilatur instrumento, sed princi„ pali agenti: sicut lectus non assimilatur „ securi, sed arti quæ est in mente artifi„ cis. Et hoc modo Sacramenta novæ „ legis gratiam causant: adhibentur enim „ ex divina ordinatione hominibus ad gra„ tiam in eis causandam. Unde Augu„ stinus dicit lib. 19. contra Faustum: Hæc „ omnia, scilicet Sacramentalia, fiunt & „ transeunt: virtus tamen, scilicet Dei, „ quæ per ista operatur, jugiter manet. „ Hoc autem proprie dicitur instrumen„ tum, per quod aliquis operatur. Unde „ & Tit. 3. dicitur salvos non fecit per „ lavacrum regenerationis. „

Secunda: Sacramenta quæ causant gratiam non solum in genere signi, verum etiam & in genere causæ, plusquam moraliter ad illam producendam sese habent, alias non transirent signi limites, cum vel ipsum signum, excitando fidem, illam causet moraliter: sed ex divo Thoma Sacramenta novæ legis producunt gratiam nedum ut signa, sed & ut causæ reales: Igitur & physice. Minor est sancti Doctoris hic quæst. 62. art. 1. ubi propellit placita eorum qui dicunt Sacramenta novæ legis, non nisi moraliter gratiam producere; ea potissimum innixus ratione, quod non recedant a ratione signi. Tum art. 3. ita loquitur: " Dicendum, „ quod multipliciter aliquid dicitur esse „ in alio: inter quos duplici modo gra„ tia est in Sacramentis. Uno modo sic„ ut in signo, nam Sacramentum est si„ gnum gratiæ. Alio modo sicut in cau„ sa, nam sicut dictum est, Sacramen„ tum novæ legis, est instrumentalis gra„ tiæ causa. Unde gratia est in Sacramen„ to novæ legis, non quidem secundum „ similitudinem speciei, sicut effectus est „ in causa univoca: neque etiam secun„ dum aliquam formam propriam & per„ manentem, proportionatam ad talem „ effectum, sicut sunt effectus in causis „ non univocis, puta res generatæ in „ sole, sed secundum quamdam instru„ mentalem virtutem, quæ est fluens & „ incompleta in esse naturæ. „

Tertia: Instrumentum in eodem genere causæ reponitur cum causa principali, quatenus agit solum ut ab ipsa motum: sed Christus ut Deus, est causa principalis gratiæ, & quidem vere physica: Igitur & Sacramentum, cum illud non agat nisi ut a Christo motum & elevatum. Hæc ratio demonstrativa, est eusdem sancti Doctoris ibidem art. 4. " Ponendo, *ait*, „ quod Sacramentum est instrumentalis „ causa gratiæ, necesse est simul pone„ re, quod in Sacramento sit quædam „ virtus instrumentalis ad inducendum „ Sacramentalem effectum: & hæc qui„ dem virtus proportionatur instrumen-

to:

„ to: unde comparatur ad virtutem absolutam & perfectam alicujus rei, ficut „ comparatur instrumentum ad agens principale. Instrumentum enim, ut dictum „ est, non operatur, nisi in quantum est „ motum a principali agente quod per „ se operatur. Et ideo virtus principalis agentis habet permanens & completum esse in natura: virtus autem „ instrumentalis habet esse transiens ex „ uno in aliud, & incompletum: ficut „ & motus est actus imperfectus ab agente io patiens. „

Quarta sic exponitur: Passio Christi est causa gratiæ non solum moralis & meritoria, verum etiam physica atque efficiens, nam physice Christus passus est, *ut* . . . . . *mundaret*, inquit Apostolus, Tit. 2. *sibi populum acceptabilem*: atqui passio Christi operatur per Sacramenta, secundum omnem suum conatum, suamque virtutem, quam ipsa præcontinent Sacramenta. Igitur sicut passio Christi operatur moraliter simul & physice gratiam, sic & proportionaliter Sacramenta illam causare debent. Hoc ipsum docet sanctus Thomas ibidem ex professo art. 5. quod quidem probat auctoritate Apostoli in argumento *sed contra* his verbis: " Super illud Roman. 5. In similitudinem prævaricationis Adæ &c. Dicit glossa Ex latere Christi dormientis in cruce fluxerunt Sacramenta, per „ quæ salvata est Ecclesia. Sic ergo Sacramenta videntur habere virtutem ex „ passione Christi ". Tum sic ipse pronuntiat: " Dicendum, quod, sicut dictum est, Sacramentum operatur ad „ gratiam causandam per modum instrumenti. Est autem duplex instrumentum: unum quidem separatum, ut baculus: aliud autem conjunctum, ut manus. Per instrumentum autem conjunctum movetur instrumentum separatum, „ sicut baculus per manum. Principalis „ autem causa efficiens gratiæ, est ipse „ Deus, ad quem comparatur humanitas Christi, sicut instrumentum conjunctum: Sacramentum autem sicut instrumentum separatum. Et ideo oportet, quod virtus salutifera a divinitate Christi per ejus humanitatem in ipsa „ Sacramenta derivetur. „ Sed virtus divina & salurifera est physica: sed humanitas Christi ut instrumentum hypostatice divinitati conjunctum operatur physice. Igitur & Sacramenta quæ ipsa movet humanitas sancta.

Quinta: Ideo Sacramenta veteris legis causabant gratiam solummodo moraliter, quia habebant virtutem a passione Christi dumtaxat futura, & per fidem apprehensa, adeoque tantummodo moraliter: sed Sacramenta novæ legis causant gratiam ex opere operato, videlicet ex passione Christi operata, quam realiter præsentem habent in ejus virtute: Igitur non solum moraliter, sed physice gratiam producunt. Illa ratio est etiam divi Thomæ, ibidem art. 6. " Sic ergo, *inquit*, „ manifestum est, quod a passione Christi quæ est causa humanæ justificationis convenienter derivatur virtus justificativa ad Sacramenta novæ legis: „ non autem ad Sacramenta veteris legis, „ & tamen per fidem passionis Christi „ justificabantur antiqui Patres, sicut & „ nos. Sacramenta autem veteris legis „ erant quædam illius fidei protestationes, „ in quantum significabant passionem Christi & effectus ejus. Sic ergo patet quod „ Sacramenta veteris legis non habebant „ in se aliquam virtutem qua operarentur ad conferendam gratiam justificantem, sed solum significabant fidem per „ quam justificabantur. „

Sexta: Eodem prope modo ratiocinandum est de omnibus Sacramentis, ac de Pœnitentia: Sed in isto Sacramento sacerdos vere, realiter & physice pœnitentem absolvit a peccatis, sin minus, solum, ut veteris legis Sacerdotes, declararet peccata esse remissa, quod est contra Concilii Tridentini definitionem Seff. 14. cap. 6. & can. 3. Quinimmo, si solum moraliter peccata remitterentur, hoc, ne dicam, per meram non imputationem quasi fieret, quod utique ab eodem Concilio proscriptum est. Ergo &c.

Septima: Eadem est ratio pro omni causa instrumentali: Sed humanitas sancta ipsa est instrumentum quo Christus utitur ad conferendam gratiam, & illam physice producendam, quippe quæ sit divinitati physice, & hypostatice conjuncta; actiones autem sunt suppositorum, illa vero a verbo mota, movet & Sacramentum, quo vicissim utitur ad gratiam operandam: Verum qua virtute quæso? nisi ea qua a divinitate ipsa movetur; eadem quippe vis est,

est, quæ a Verbo in humanitatem profluens, ab humanitate in Sacramenta derivatur, ait S. Thomas. Igitur Sacramenta physice producunt gratiam; præsertim vero cum virtute physica a divinitate per humanitatem tradita eam ex opere operato producant.

FIT SATIS OBJECTIONIBUS,

Ex auctoritate divi Thomæ producentibus.

OBJICIES: Sacramenta non nisi per modum intercessionis & orationis producunt gratiam: Igitur solummodo moraliter. Probatur antecedens ex S. Thoma, qui in 3. dist. 16. q. 1. art. 3. sic loquitur: " Neque aliqua virtus corporalis, ,, nec spiritualis aut animæ, aut Angeli, ,, nec etiam animæ Christi potuit ad im- ,, mutationem legis naturæ impositæ di- ,, vinitus, nisi per modum orationis aut ,, intercessionis. ,, Sed si solummodo per modum orationis & intercessionis effectus supernaturales anima Christi producat, citra dubium physice non operatur in Sacramentis, a fortiori nec ipsa Sacramenta physice se habent in productione gratiæ.

Respondeo, perperam hæc D. Thomæ verba a quibusdam Theologis objici adversus causalitatem physicam Sacramentorum: immo & miror quomodo quidam e nostris Thomistis, videlicet Cajetanus, & Joannes a sancto Thoma, ut sese ab hac prætensa difficultate extricarent, re maturius non ponderata, dixerint S. Doctorem se in Summa retractasse. Neque enim verba in textu eodem modo jacent quo ipsi referunt, ut legenti patebit. Porro eo loci S. Thomas non inquirit, utrum Sacramenta gratiam causent physice, nec ne? aut utrum ad actiones miraculosas habeat solum potentiam anima Christi per modum intercessionis, vel orationis? sed utrum *necessitas moriendi, vel patiendi subsit in Christo voluntati humanæ*. Cui quidem quæstioni respondet in corpore articuli his verbis: " Dicendum, quod ,, ejus solius est immutare legem, & ,, cursum naturæ impositum, qui naturam instituit & ordinavit, quod solus ,, Deus fecit, & primo neque aliqua virtus corporalis, nec spiritualis, aut animæ, aut Angeli, nec etiam animæ ,, Christi, potuit ad immutationem le- ,, gis naturæ impositæ divinitus, nisi ,, per modum orationis aut intercessionis.,,

Ibi, ut claret, non dicit S. Doctor, sicut objecit Scholæ Angelicæ Vasquez: " ,, Ad actiones miraculosas nulla creatu- ,, ra, nec etiam anima Christi habet potentiam nisi per modum orationis & ,, intercessionis. ,, Verum dato & non concesso, S. Thomam eo loci agere vel de ipsa Christi potentia ad actiones miraculosas, ne minimum inde adversus conclusionem nostram profecto sequeretur, cum S. Doctor sit sui ipsius interpres, ut ex nuda textus expositione liquet: subdit enim immediate post verba in objectione laudata: " Et ideo hoc fuit signum Deitatis Christi, quod imperando signa ,, perficiebat, & non orando, sicut alii ,, sancti. Et ideo cum secundum legem, ,, & cursum naturæ mors Christi corpus ,, consequeretur, ut dictum est; dicendum, quod necessitas moriendi in Christo non subdebatur voluntati ejus humanæ, sed solum divinæ. ,, S. Thomas veram virtutem, eamque physicam ibi Christo tribuit, videlicet dicendo: " Quod imperando & non orando signa ,, faciebat. ,, Sed qui imperat, physice agit: Igitur in hoc loco nedum nostræ adversatur sententiæ, sed potius illam astruit:

Instites: S. Doctor 1. p. q. 45. art. 5. sic loquitur: " Causa instrumentalis non ,, participat actionem causæ superioris, ,, nisi in quantum per aliquid sibi pro- ,, prium dispositive operatur ad effectum ,, principalis agentis. ,, Sed Sacramentum secundum se sumptum nullam habet virtutem dispositivam ad gratiæ productionem, quandoquidem est quid mere naturale. Ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem: Sacramentum nullam habet virtutem extrinsecam, nego: nullam intrinsecam, subdistinguo; ex se, concedo: ex virtute Christi quam præcontinet, nego. Sacramentum potest considerari dupliciter; I. secundum se, deinde ut elevatum: priori modo habet aptitudinem extrinsecam ad effectum a Christo intentum significandum, sic Chrisma in Confirmatione designat robur: ut elevatum vero habet virtutem intrinsecam. Sic idem Chrisma

sima determinatur per virtutem divinam ad producendum robur, contra eos qui fidem impugnant. Prima dispositio est extrinseca, & ex parte elementi se tenet, altera intrinseca, & spectat operantem, scilicet Christum, qui reddit elementum capax producendi gratiam.

Insurges: Idem S. Thomas 3. p. q. 62. art. 4. ad 1. comparat virtutem qua Sacramenta producunt gratiam voci, quæ excitat intellectum hominis ad aliquid contemplandum: " Sicut, *inquit*, & in ipsa voce sensibili est quædam vis spiritualis ad excitandum intellectum hominis in quantum procedit a conceptione mentis. Et hoc modo vis spiritualis est in Sacramentis, in quantum ordinantur a Deo ad effectum spiritualem." Sed virtus vocis quasi nihil, aut ad summum aliquid mere morale est. Igitur Sacarmenta dumtaxat moraliter producunt gratiam. Quod etiam subindigitare videtur Angelicus Doctor, quippe qui quandoque illam comparet virtutem coloribus in aere præexistentibus: porro illi colores nihil sunt præter reflexionem radii solaris, ut videre est in iride. Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Et comparatio est inadæquata, concedo: & adæquata est, nego. Hoc unum intendit sanctus Thomas in utraque comparatione, videlicet virtutem qua Sacramenta ad producendam gratiam elevantur, esse incompletam; sed non ideo negat esse physicam, cum art. 4. mox laudato ex professo doceat Sacramenta præcontinere virtutem, & quidem physicam gratiæ productivam. Nam & ibi oppositam explodit opinionem auctoritate D. Augustini: " Sed contra est, *inquit*, quod Augustinus dicit super Joannem, unde tanta vis aquæ, ut corpus tangat & cor abluat? & Beda dicit quod Dominus tactu suæ mundissimæ carnis vim regenerativam contulit aquis." Porro contactus physicus carnis vivificæ, physice sanctificavit aquas, quæ quidem operatio melius exprimi non potest quam per contactum.

Repones: Sanctus Doctor hic q. 62. art. 5. in corpore sic habet: " Christus liberavit nos a peccatis nostris præcipue per suam passionem." Et in responsione ad 2. " Virtus Saeramentorum, quæ ordinatur ad tollenda peccata, præcipue est in fide Passionis Christi." Sed Passio Christi non nisi moraliter operatur, cum tantummodo sit moraliter præsens. Igitur Sacramenta causant gratiam solum moraliter.

Respondeo distinguendo antecedens: Et Passio Christi est moraliter simul & physice præsens in Sacramentis, concedo: moraliter tantum, nego. Physice quidem præsens est, quatenus humanitas sancta est instrumentum etiam nunc physice divinitati conjunctum, immo & realiter præsens in cicatricibus, quæ in ipsa remanent ad Christi gloriam; moraliter vero, quatenus meritum Passionis Domini Jesu, qui teste Apostolo Heb. 5. semper, *Exauditus est pro sua reverentia*, movet Deum ut nobis conferat gratiam. Sanctus Doctor est sui ipsius interpres ibid. his verbis: " Opportet quod virtus salutifera a divinitate Christi per ejus humanitatem in ipsa Sacramenta derivetur." Virtutem autem divinam esse physicam nemo cordatus negabit. Tum subdit: " Manifestum est autem ex his quæ supra dicta sunt, quod Christus liberavit nos a peccatis nostris, præcipue per suam passionem non solum efficienter & meritorie, sed etiam satisfactorie; similiter etiam per suam passionem initiavit ritum Christianæ religionis offerens seipsum oblationem & Hostiam Deo, ut dicitur Ephes. 5. unde manifestum est quod Sacramenta Ecclesiæ specialiter habent virtutem ex Passione Christi, cujus virtus quodam modo nobis copulatur per susceptionem Sacramentorum."

SOLVUNTUR OBJECTIONES,

Ex ratione deducta.

OBJICIES: Causa physica debet esse physice præsens: Sed Sacramentum non est physice præsens, nec physice tangit passum. Ergo &c.

Respondeo nego minorem; namque Deus principaliter agens, est ubique, quocirca optime dicitur Joan. 1. de Christo: *Hic est qui baptizat*, quatenus suam infundit virtutem elementis ut instrumentaliter etiam sanctificent: Sacramen-

tum quoque est præsens, quandoquidem aqua v. g. infunditur super caput pueri, & verba pronunciantur. Solutio est divi Thomæ, qui q. 62. art. 4. ad 3. sic loquitur: " Dicendum, quod sicut virtus instru„ mentalis acquiritur instrumento ex hoc „ ipso quod movetur ab agente princi„ pali: ita & Sacramentum consequi„ tur spiritualem virtutem ex benedictione „ Christi & applicatione ministri ad „ usum Sacramenti; unde Augustinus di„ cit in quodam sermone de Epiphania, „ nec mirum quod aquam, hoc est sub„ stantiam corporalem ad purificandam ani„ mam dicimus pervenire: pervenit plane „ & penetrat conscientiæ universa lati„ bula. Quamvis enim ipsa sit subtilis & „ tenuis, benedictione tamen Christi fa„ cta subtilior, occultans vitæ causas, ad „ secreta mentis subtili rore pertransit. „ Ibidem ad 2. ait virtutem Sacramenti elevativam reduci ad genus & speciem causæ principalis.

Instabis: Atqui Sacramenta non habent virtutem physicam ad gratiam producendam. Ergo &c. Probatur subsumptum. Inde multa sequerentur absurda: Primo quidem, quod illa virtus educeretur e subjecto naturali & elementari: Sed hoc implicat; namque quod educitur, præcontinetur virtualiter in subjecto ante eductionem, fieri autem non potest virtutem supernaturalem præcontineri in subjecto mere naturali. Secundo, Virtus in hac hypothesi esset ipso ministro nobilior. Ergo &c.

Respondeo nego subsumptum. Ad primam probationem distinguo: Ista virtus educeretur e potentia obedientiali subjecti, concedo: e potentia mere naturali, nego. Duplex secernenda est potentia v. g. in aqua: una scilicet pure naturalis, altera vero obedientialis: prior convenit aquæ ratione virtutis innatæ, qua formam ejusdem secum ordinis suscipere potest, quæque ex ea educi valet secundum conatum agentis naturalis: posterior convenit enti naturali per ordinem ad Deum qui est causa supernaturalis, quique potest sua actione, ac dominio passum sibi subjicere ad quodlibet faciendum; quocirca effectus mensuratur per ordinem ad actionem Dei, qui potest facere quæcumque voluerit. Igitur potest virtutem supernaturalem e potentia obedientiali elementi ad gratiam producendam extrahere.

Ad alteram probationem, nego inde sequi instrumentum esse causa principali nobilius. Tum, quia homo agit in nomine Christi, & est ipsius instrumentum, tum etiam quia elementum non producit gratiam virtute propria, sed virtute Dei; sic solvit argumentum S. Thomas hic q. 62. art. 1. ad 2. his verbis: " Sacramenta cor„ poralia per propriam operationem quam „ exercent circa corpus quod tangunt, ef„ ficiunt operationem instrumentalem „ ex virtute divina circa animam: sicut „ aqua Baptismi abluendo corpus se„ cundum propriam virtutem abluit ani„ mam, in quantum est instrumentum „ virtutis divinæ: nam ex anima & cor„ pore unum fit, & hoc est quod Augu„ stinus dicit, quod corpus tangit, & cor „ abluit. „

Insistes: Si illa virtus educeretur e potentia obedientiali aquæ, maxime quia ab ea dependeret in esse & conservari: atqui hæc ratio nulla est: Et probatur. Si produceretur de novo subjectum e speciebus Eucharisticis, ipsæ ab ipso dependerent in esse & conservari, & tamen ab eo non educerentur. Igitur a simili neque virtus supernaturalis educitur ab elemento.

Respondeo negando minorem. Ad probationem, nego paritatem. Ratio discriminis ea est, quod species connotant primum subjectum e quo primitus eductæ sunt, quocirca non dependerent ab altero; virtus vero Sacramentalis incompleta educitur e potentia obedientiali elementi ad producendam gratiam, ex quo sequitur eam dependere ab illo in esse & conservari, sicut cetera accidentia dependent a subjecto proprio.

Insistes: Illa virtus physica utpote spiritualis, non potest recipi in subjecto corporeo. Ergo &c. Probatur antecedens. Non est proportio inter rem spiritualem & corpoream. Ergo &c.

Respondeo distinguendo antecedens: Virtus spiritualis permanens & completa non potest recipi in subjecto corporeo, concedo: incompleta & transiens, subdistinguo; non potest recipi in subjecto corporeo ut corporeum est, concedo: ut

ens

ens est, nego. Virtus completa & permanens mensuratur subjecto, juxta illud axioma: *Quidquid recipitur, ad modum recipientis recipitur*; e contra vero incompleta, modo non permanenter, sed solum transeunter in illo subjectetur; tunc enim mensuratur magis penes terminum quam subjectum. Talis est virtus elevativa elementi pro Sacramento conficiendo. Cito enim transit ad hominem ut in eo producat gratiam; ex quo fit eam non mensurari secundum ens corporeum per quod transit, sed potius secundum actionem Dei qui illam in elemento producit, ut sanctificet hominem.

Solutio est S. Thomæ hic q. 62. art. 4. ubi sic respondet ad difficultatem: " Ad „ primum ergo dicendum, quod virtus „ spiritualis, non potest esse in re corporea per modum virtutis permanentis „ & completæ, sicut ratio probat: nihil tamen prohibet in corpore esse virtutem virtualem instrumentaliter, in „ quantum scilicet corpus potest moveri „ ab aliqua substantia spirituali ad aliquem effectum spiritualem inducendum, „ sicut & in ipsa voce sensibili est quædam vis spiritualis ad excitandum intellectum hominis in quantum procedit in „ conceptione mentis. Et hoc modo, vis „ spiritualis est in Sacramentis, in quantum ordinantur a Deo ad effectum spiritualem. „

Persistes: Corporeum non potest recipi in re spirituali: Igitur & juxta legem contrariorum spirituale non potest recipi in corporali.

Respondeo primo, dictum esse virtutem spiritualem proprie loquendo, non habere pro subjecto rem corpoream, sed per illam veluti per canalem transire ad animam, ut in ea producat gratiam; quocirca non nisi secundum quid in ea subjectatur, ad quod sufficit proportio analoga, videlicet ut corporeum in ratione entis, & propter potentiam obedientialem qua subjicitur agenti supernaturali, conveniat in ratione entis cum virtute desuper missa ad sanctificationem animæ operandam. Ita D. Thomas hic q. 62. art. 3. ad 1. " Dicendum, *ait*, quod gratia non dicitur esse in Sacramento sicut in subjecto; neque sicut in vase prout vas est „ locus quidam, sed prout vas dicitur „ instrumentum alicujus operis faciendi: „ secundum quod dicitur Ezehielis 9. „ unusquisque vas interfectionis habet in „ manu sua. „

Respondeo secundo negando paritatem. Ratio discriminis est, quod spirituale perficiat corporale, sed non e contra; potest igitur transeundo illud tangere; maxime si sit virtus tantummodo incompleta, quæ est magis ad terminum, quam ad subjectum.

Respondeo tertio distinguendo: Spirituale perfectum & permanens ne quidem vitaliter potest subjectari in corporeo, concedo; quandoquidem virtus permanens mensuratur cum subjecto, quæ quidem commensuratio inter spirituale & corporeum non invenitur: spirituale incompletum, & transiens, nego. Solutio est S. Thomæ ibidem art. 3. ad 3. ubi sic habet: " Dicendum, quod spirituale existens perfecte in aliquo continet ipsum, „ & non continetur ab eo: sed gratia „ est in Sacramento secundum esse fluens „ & incompletum, & ideo non inconvenienter Sacramentum dicitur continere gratiam. „

Replicabis: Una & eadem virtus non est pro diversis: sed in Sacramentis multa sunt, scilicet & res, & verba; tamen non nisi una virtus cuilibet Sacramento tribui potest. Igitur propter illud inconveniens ista virtus elevativa videtur esse commentum.

Respondeo distinguendo majorem: Una & eadem virtus non est in diversis ad invicem non subordinatis, concedo: si sint subordinata, nego. Porro res simul cum verbis unum faciunt compositum sacramentale; hinc non est inconveniens eamdem virtutem esse pro omnibus. Sic docet divus Thomas hic q. 62. art. 4. ad 4. ubi sic respondet ad difficultatem: " Dicendum, quod sicut eadem vis principalis agentis instrumentaliter invenitur „ in omnibus instrumentis ordinatis ad „ effectum, prout sunt quodam ordine „ unum: ita etiam eadem vis Sacramentalis invenitur in verbis, & rebus, „ prout ex verbis & rebus perficitur unum Sacramentum. „

Persistes: Non potest concipi istam virtutem physicam agere in animam: Ergo non est admittenda. Probatur antecedens. Primo: Gratia est accidens, adeoque non potest transire de subjecto in subjectum.

jectum. Secundo: Cum Sacramentum completum inelligitur, jam amplius non est illa virtus supernaturalis, & tamen nisi adsit, operari in anima non valet. Quocirca inde sequeretur illam operari quando jam non est amplius Sacramentum, quod quidem a nemine admittitur.

Respondeo negando antecedens. Ad primam probationem, distinguo: Accidens non transit de subjecto in subjectum pure & simpliciter, concedo: secundum quid & per impressionem in passo relictam, nego. Accidens, v. g. calor ignis potest considerari duplici modo, nempe secundum se, deinde vero secundum impressionem quam facit in ligno: priori modo non transit de igne in aliud: namque accidens individuatur a subjecto, & calor qui producitur in ligno alius est ab ipso ignis calore: posteriori tamen modo calor ignis quodammodo transit ad lignum, quatenus ex impressione facta reddit ipsum lignum calidum, immo & ad ignitionem usque conducit. Non absimili modo virtus transiens per Sacramenta, eatenus transit ad animam, quatenus ex impressione Sacramenti illam sanctificat.

Sic respondet D. Thomas hic artic. 3. ad 2. " Dicendum, *inquit*, quod quamvis accidens non transeat de subjecto in subjectum, transit tamen a causa per instrumentum aliqualiter in subjectum; non ut eodem modo sit in eis: sed in unoquoque secundum propriam rationem."

Ad alteram probationem dico, Sacramentum suum producere effectum in termino extrinseco, quando scilicet verum est dicere, fuit Sacramentum, nunc vero non est, (intellige secundum se) sed est ratione virtutis relictæ; sicut impressio manus in pila a motu & conatu brachii relicta, semper pulsat pilam ubi est impetus dirigentis & pulsantis, tametsi actu non amplius manus pulset pilam: Idem proportionaliter dicendum de impressione Sacramenti, maxime vero cum entia successiva quæ habent unam partem post alteram, & nusquam omnes simul, suos non producant effectus nisi in termino extrinseco, in quo verum est dicere, nunc non est motus, qui immediate antea erat.

Dices: Ergo Sacramenta non sunt causæ gratiæ efficientes, sed tantum dispositivæ.

Respondeo negando sequelam. Ratio S. Thomæ ea est, quod instrumentum pertineat ad genus causæ principalis, eo quod non agat nisi ut ab ea motum: ex quo sequitur Sacramenta eo sensu dici causas gratiæ instrumentales efficientes, quo agunt ut mota a Deo, qui est causa efficiens & principalis gratiæ.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Sacramenta producunt Gratiam physice.

PRIMO: Hoc ipsum non levius indicat Scriptura sacra, cum ait, Jo. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua*, *&c.* Quandoquidem particula, *ex*, juxta tritam interpretationem, certe sonat physicam causalitatem: quod etiam innuit Catechismus Romanus, dum ait Sacramenta novæ legis præcontinere gratiam quam significant.

Secundo: Hoc etiam innuunt multi Patres, qui eamdem tribuunt aquæ Baptismali secunditatem ad regenerandam animam, quam vel ipse Creator contulit aquis tum Oceani, tum fluminum ad producendos pisces.

Tertio: Suffragatur ratio D. Thomæ, eaque validissima. Nam, inquit, instrumentum agit ut motum a causa principali; neminem autem latet Deum esse causam physicam gratiæ. Igitur & idem dicendum de Sacramentis novæ legis.

SYNOPSIS ARGUMENTORU

In contrarium, & solutionum.

PRIMO: Licet corporeum secundum se spectatum non possit attingere rem spiritualem, qualis est anima, bene tamen ut elevatum; & hoc in termino extrinseco per impressionem relictam in anima, quæ illam cum Deo ut fini ultimo conjungit, eo prope modo quo impressio manus facta in pila, eam ipsam ducit ad terminum.

Secundo: Non implicat virtutem incompletam supernaturalem recipi transeunter in subjecto corporeo, tum quia inter utrumque adest proportio analoga ratione potentiæ obedientialis elementi; tum quia virtus illa non commensuratur cum corporeo, sed potius cum termino quem respicit, eo quod sit transiens.

Ter-

Tertio: Non negamus Passionem Christi, ex qua promanat virtus sanctificativa, transactam esse, sed contendimus, remanere in sua virtute physica, maxime vero cum I. sancta humanitas sit instrumentum conjunctum cum divinitate, quæ est causa physica. II. & virtus salutifera, *inquit*, D. Thomas, a divinitate per humanitatem in Sacramenta derivetur; ex quo resultat Sacramenta causare physice gratiam.

CAPUT TERTIUM.

An opinio eorum, qui propugnant Sacramenta non nisi moraliter producere gratiam, defendi possit?

TAMETSI nostra sit sententia & quidem probabilior, Sacramenta nedum moraliter, sed & physice producere gratiam, cui, etiam extra scholam D. Thomæ suffragantur Ysambertus, Suarez & alii non pauci; quia tamen non ignoti nominis Theologi propugnant, non nisi moraliter gratiam illa causare, sicut ad solatium, sic & ad Theologiæ candidatorum utilitatem, eorum placita juvat hic proferre. Unde sit

CONCLUSIO.

Probabilis est opinio eorum qui propugnant Sacramenta novæ Legis Gratiam solum moraliter producere.

Probatur rationibus Theologicis.

PRIMA hæc est: Sacramenta sunt signa arbitraria & ex institutione pendentia: Sed signum gratiæ arbitrarium, eam solum moraliter producit. Et probatur: Quod a voluntate sola & acceptatione Dei ortum habet, intra limites causæ moralis concluditur: ea ratione dignitas Præsidis Infulati est quid morale, quia a voluntate regis dependens est, nec aliud importat potestas majores causas supreme judicandi præter voluntatem institutoris: Sed Sacramentorum efficacia ex mero Christi arbitrio, ejusque voluntate profluit. Igitur causæ moralis terminos nec excedunt, nec prætergrediuntur Sacramenta.

Altera: Talis est effectus, qualis est causa: Sed causa Sacramentorum est moralis reduplicative ut eorum causa est. Et probatur: Hujusmodi causa formalis est Christus quatenus redemptor & mediator: Sed tametsi causa gratiæ physica sit ut plurimum, attamen ut operatur in Sacramentis est Mediator & Redemptor: porro Redemptor operatur ratione & passionis jam jam peractæ, & meritorum quæ manent in acceptatione divina: neminem autem latet hæc omnia non nisi quid morale spirare. Ergo &c.

Tertia: Christus ut Deus, est causa principalis physica gratiæ, principalis vero moralis ut Redemptor: Sed Sacramenta quocumque modo spectentur relative ad Christum, non nisi causalitatem moralem induunt & sortiuntur. Igitur sunt solum causæ morales gratiæ. Probatur minor, in qua non nihil difficultatis affulget. Primo quidem, si relative ad Christum ut Deum spectentur Sacramenta, ex vi accepta movent eum ut ad eorum præsentiam producat gratiam, & hoc propter promissionem ab illo factam, gratiam conferendi, ut primum hujusmodi signa fierent. Si vero ad eumdem Christum ut redemptorem considerentur, dubio procul se habent ad eum, sicut pecunia se habet ad emptorem, qui ex pretio exhibito movetur ad merces hic & nunc dandas; cum enim vel ipsa novæ legis Sacramenta contineant realiter passionis merita, movent Christum ut ad præsentiam tantorum signorum producat gratiam, & quidem ut causa principalis. Quia vero signum realiter præcontinet pretium; eamdem ut causæ instrumentales motæ ab ipso Christo, & illi subordinatæ producunt. Ergo &c.

Quarta: Sacramenta in suo conceptu formali nihil præter quid morale complectuntur. Ergo &c. Probatur subsumptum: duo sunt in quolibet Sacramento, videlicet compositum physicum ex elementis & verbis coalescens: deinde vero merita Passionis Christi, quæ quidem in eis juxta Concilii Tridentini definitionem præcontinentur. Sed Sacramentum ut est quid physicum, non valet producere gratiam. Et probatur: Primo, Quia sic sumptum est quid naturale, gratia vero ordinis supernaturalis. Secundo, Nulla est inter corporale & rem spiritualem proportio. Tertio, Nec illud corporeum potest virtute supernaturali ad producendam gratiam elevari, quandoquidem virtus illa, utpote spiritualis, nequit subjectari in re

re corporea eaque extensa in ordine ad locum, juxta illud tritum axioma: *Quidquid recipitur, ad modum recipientis recipitur*: Relinquitur igitur Sacramentum reduplicative ut ens morale gratiam producere, adeoque mere moraliter.

Quinta: Psal. 83. hebetur: *Gratiam & gloriam dabit Dominus*; sed hæc sententia innuit solum Deum esse gratiæ causam physicam. Et probatur: Causa physica illa censetur, quæ suum ex vi innata, & ut loquuntur Philosophi, ex visceribus rei producit effectum; in hoc enim causa physica a morali secernitur: sed nemo dixerit gratiam ex visceribus elementi quocumque modo profluere. Igitur Sacramenta sunt solum gratiæ conferendæ causæ morales.

Sexta: Gravissimi Theologi istam defendunt opinionem, nec Ecclesia ipsis usquam contradixit, Igitur hæc sententia probabilis est.

RESPONDETUR OBJECTIONIBUS.

OPPONES primo: Quoties Scriptura sacra mentionem facit de Sacramentis, toties innuit, ea gratiam producere physice. Igitur Sacramenta causalitatis moralis pertranseunt limites. Probatur antecedens: Habetur de Baptismo Joan. 3. 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest intrare in regnum Dei*: Sed illa particula, *ex*, denotat causalitatem physicam. Igitur Sacramenta producunt gratiam physice. Confirmatur: Sacerdos sacram conficiens Eucharistiam, vi verborum physice producit corpus Christi, illudque ponit vere sub speciebus. Item physice & realiter absolvit peccatorem Pœnitentem; sin minus, declararet solum peccata esse remissa, quod est manifeste contra Concilii Tridentini definitionem, qua Sess. 6. cap. 6. docet Sacerdotem realiter & vere absolvere pœnitentes.

Respondeo negando antecedens. Ad probationem distinguo minorem: Particula *ex* denotat causalitatem physicam in Deo, concedo: in Sacramentis, nego. Particula laudata subindigitat effectum ex visceribus causæ promanare, adeoque Deum solum esse causam gratiæ physicam catenus arguit, quatenus ex sola Dei natura gratia ut ex primigenio & naturali fonte profluit, juxta illud Psal. 83. *Gratiam & gloriam dabit Dominus*. Hoc est, juxta sapientissimorum interpretationem, solus Deus est causa prima physica & naturalis tum gratiæ, tum gloriæ. Neque tamen particula otiosa est respectu Baptismi; significat enim illud Sacramentum vi & efficacia virtutis meritorum Christi quam præcontinet, gratiam producere. Et in eo sensu recte quis dicitur renasci ex aqua, & Spiritu sancto.

Ad primam probationem distinguo: Et exemplum de confectione Eucharistiæ unum duntaxat probat, videlicet Sacerdotem vere & realiter consecrare, concedo: Sacramentum Eucharistiæ, ut sacrum signum physice producere gratiam, nego. Duo impræsentiarum distinguenda sunt, & nusquam confundenda; nimirum conficere Sacramentum, & ipsum Sacramentum gratiam physice producere. Si de priori capite mentio fit, citra dubium est Sacerdotem vere, realiter, & physice baptizare, consecrare panem, absolvere penitentes a peccatis: sed si de modo quo Sacramentum a Sacerdote confectum, producit gratiam, non necesse est ut hoc fiat physice: modo enim moraliter momentum illud perficiatur, certe salvatur causalitas Sacramentorum juxta Scripturæ oracula, Patrum sententias, & Conciliorum definitiones; cum potestas quæ inest Præsidi insulato v. g. tametsi solum quid morale, attamen effectus reales & physicos habeat; quidni similiter & Sacramenta quamvis sint signa tantummodo moralia, reales utique producerent?

Instabis: Atqui particula, *ex*, denotat Baptismum gratiam physice producere. Ergo &c. Probatur subsumptum: Patres & SS. Doctores in priori articulo laudati comparant vim, quæ inest Baptismo ad regenerandum hominem, virtuti aquis fluminum ad producendum pisces inditæ: sed nemo cordatus dixerit, istam virtutem esse tantummodo moralem: Igitur & a simili nec eam qua Sacramentum Baptismatis sacram regenerationem operatur.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem distinguo: Et comparatio laudata non est adæquata, concedo: & est omnimoda, nego. Omnis comparatio non est adæquata, alias foret ipsa res

quæ

quæ comparationem subit. Recte igitur possunt explicari Patres, si dicatur eos solum velle Baptismum gratiam virtute intrinseca, & ex opere operato gratiam producere, sicut de facto aquæ ex se producunt pisces: sed signa moralia, qualia sunt Sacramenta, se habere solum moraliter ad gratiam producendam propugnare nihil vetat, maxime cum ibi agatur de effectu morali qui certe non exigit causam proximam nisi moralem; namque soli causæ principali physicæ, scilicet Deo, assimilatur. Ceterum nusquam reperies in sanctis Patribus Sacramenta gratiam producere physice: Igitur per causalitatem moralem absque negotio eorum auctoritates possunt explicari.

Replicabis: S. Thomas Theologorum princeps hic tota quæstione 62. absolute rejicit opinionem eorum qui efficaciam Sacramentorum intra causalitatis moralis terminos coutrahi posse autumant. Ergo &c.

Respondeo primo, S. Thomam in ea esse sententia quod Sacramenta gratiam physice producant, quam sententiam eo quo par est erga tantum Magistrum obsequio totis viribus amplector. Secundo alteram opinionem probabilitate non carere propter rationes, tum in probationibus, tum in responsionibus supra ad priores objectiones datas affirmo.

Insistes: Sacramenta producunt gratiam ex opere operato, ut de fide definitum est in Conciliis Florentino & Tridentino: sed si sint solum gratiæ causæ morales, dubio procul non ex opere operato, illam producunt. Et probatur: Quia si illam eatenus dumtaxat causant quatenus Deum ad illam producendam movent, ex vi propria eam non producuut. Ergo &c.

Respondeo negando minorem. Ad probationem distinguo: Sacramenta Deum ad gratiam producendam invitant exhibendo pretium quo Christus illam emit, & cui ex justitia debetur ut causæ principali morali, concedo: illum movendo solum objective, nego. Sacramenta continent pretium gratiæ, virtutem scilicet passionis Christi, unde non steriliter, non mere speculative & objective Deum ad producendam gratiam commovent, sed exhibendo quod justum est: hinc &, propter pretium præsens, & propter promissionem Christi de largitione gratiæ factam vere & ex opere operato, hoc est virtute passionis Christi peractæ moraliter producunt gratiam.

Repones: Atqui ut Sacramenta producant ex opere operato gratiam, non satis est, ut illam operentur solum excitando Deum ut ad præsentiam suam de facto illam producat. Ergo &c. Probatur subsumptum ex eo quod inde sequerentur multa absurda nusquam admittenda. Primo quidem Sacramenta novæ legis nihil excellentiæ haberent super Sacramenta antiquæ legis, cum & ista ex opere operato, nimirum ex cæremonia sacra facta vim haberent excitandi Deum ad gratiam producendam, qui & de facto propter promissionem ad præsentiam illorum signorum gratiam conferebat, sicque Sacramenta veteris legis apud SS. Patres veluti causæ morales gratiæ celebrantur. Sed est contra fidei definitionem dicere Sacramenta novæ legis, a veteris legis signis non differre. Ergo &c. Secundo. Sacramenta a Christo instituta intra genus signi non clauduntur, sed sunt etiam in genere causæ, ut ex Catechismo Romano non semel ventilato liquet. Atqui si solum movendi Deum, ut gratiam producat, efficaciam habeant, jam signi rationem non transcendunt; cum & serpens æneus in deserto elevatus excitaret Israelitarum fidem, qua mediante & ab incredulitatis ac inobedientiæ peccato, & a vulneribus per serpentes ignitos inflictis sanabantur. Sed absurdum consequens: Ergo & antecedens.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem nego inde sequi Sacramenta novæ legis, in hypothesi quod gratiam solum moraliter producerent, in efficacia antiquæ legis signa sacramentalia non superare, quandoquidem ista vi institutionis tantummodo & ex opere operantis excitando fidem in Christum venturum, gratiam causabant; nostra vero ex opere operato, exhibendo scilicet pretium acerbitate Passionis datum; hinc non mere excitando solum, sed & solvendo, seu repræsentando merita quibus gratia empta est, illam conferunt, juxta illud 1. Cor. 6. *Empti enim estis pretio magno, glorificate, & portate Deum in corpore vestro.*

Ex iis positis manifeste sequitur ad alteram probationem responsio; cum cetera

a Sa-

a Sacramentis legis Mosaicæ signa distincta nonnisi speculative & objective fidem Israelitarum excitaret; & ut plurimum non ad gratiam producendam, nisi ad summum secundario ordinarentur. Iris v. g. pacem inter Deum & homines solum designabat: Serpens æneus ad sanitatem corporum restaurandam in deserto elevatus fuerat, quatenus qui cum fide Christum in isto signo annuntiatum cogitabat, a quacumque detineretur infirmitate, sanabatur: Columba super Christum descendens non gratiam conferendam, sed a Verbo incarnato cum plenitudine collatam, arguebat.

Replicabis: Tametsi gratia propter merita Christi repræsentata conferatur, si tamen physice non producitur a signo sacramentali, non nisi dispositive a Sacramentis profluit, adeoque non ex opere operato: sed hoc non potest, salvo dogmate, admitti. Ergo &c. Probatur major in qua est difficultas: Sacramenta in hypothesi erunt solum dispositiones ad gratiam, quatenus prærequirerentur, ut moveant Deum per Christi merita ad illam producendam; siquidem non ipsa, sed Deus solus & ut causa physica, Christus vero ut causa moralis illam juxta istius opinionis Theologorum placita, causant. Ergo &c.

Respondeo negando majorem. Ad probationem nego, inde sequi Sacramenta novæ legis esse solum dispositiones ad gratiam, in hypothesi quod illam solum moraliter producant: & hoc propter multa. Primo quidem, ex eo quod exhibeant merita quibus Christus Dominus emit nobis gratias, quas certe per Sacramenta & producit, & nobis applicat. Quis enim usquam dixerit eum, qui, pretio numerato, redimit captivum, & filium prodigum patri ita reconciliat, ut jus pro illo filio ad bona paterna possidenda restauret, non esse veram liberationis a servitute, & captivi in libertatem restitui causam? Hæc autem munia subeunt Sacramenta, quando peccator his mediantibus & solvit justitiæ debitum, & Deo ita reconciliatur, ut ejus sit filius ac hæres. Immo Sacramenta non semel independenter a prærequisitis dispositionibus aliquos vi propria producunt effectus. Puta, Baptismus ficte susceptus imprimit characterem, similiter & Confirmatio imprimit, sicut & Ordo. Immo si quis in charitate habituali constitutus accedat ad Confirmationem, tametsi actum amoris aut fidei tunc non eliciat, esto quod non recipiat augmentum gratiæ defectu dispositionis actualis, suscipit tamen jus ad auxilia necessaria pro fide tempore persecutionis defendenda, quod argumentum est Sacramenta producere gratiam ex opere operato, cum jus ad auxilia pro tempore opportuno habenda, gratiæ sacramentalis nomine celebretur. Nec desunt qui affirment vel ipsum gratiæ augmentum aliquod conferri posse ei qui vita gratiæ habitualis vivens accedit cum debita reverentia & attente ad Sacramentum aut Confirmationis, aut Eucharistiæ, aut Ordinis; cum charitas videatur sufficere, modo non adsit peccati actualis obex: & hoc, quia Sacramenta vi propria & ex opere operato suos producunt effectus. Ceterum nonne charitas habitualis est optima ad gratiæ augmentum in Sacramento suscipiendum dispositio? Nonne devotio & ad ceremoniam attentio reverentialis, nonne ipse ritus sacer stimulat cor & sæpius inflammat? hæc & similia non sine aliquo initiali amore actuali fiunt, sicque de frigido inflammatum faciunt, ut gratia augeatur.

Persistes: Atqui si efficienter & non solum dispositive novæ legis Sacramenta producant gratiam, hoc ipsum physice faciunt: Ergo &c. Probatur subsumptum multis momentis: Primo, idem fit judicium de omnibus Sacramentis ac de Pœnitentia: sed Sacramentum Pœnitentiæ physice abstergit peccata per gratiam quam producit: Ergo &c. Secundo: Instrumentum agit ut motum a causa principali, & quidem physice, si causa prima sit physica, quippe quod illi subordinetur: certum est autem Deum esse causam physicam gratiæ, & ad illam producendam Sacramentis veluti instrumentis uti. Tertio, quoties causa physica utitur instrumentis ad invicem subordinatis ut suos prodat effectus, toties instrumentum separatum movet physice, si instrumentum sibi conjunctum ita moveat. Quod quidem isto potest illustrari exemplo. Anima rationalis v. g. est causa principalis, eaque physica scripturæ exaratæ: manus est instrumentum conjunctum, & ab ea physice movetur: hinc & calamus a manu physice quoque movetur, quia ea-

dem

dem virtute a causa principali promanante, omnes inferiores causæ agunt: sed eodem prope modo res ita se habet pro causalitate gratiæ per Sacramenta. Et probatur: Gratia causam habet principalem & physicam, & moralem: habet & causam instrumentalem conjunctam simul & separatam. Principalis physica est Deus: principalis moralis est Christus ut Redemptor: instrumentalis conjuncta, sancta Humanitas hypostatice Verbo divino conjuncta: demum instrumentalis separata, ipsum Sacramentum. Ergo &c.

Respondeo negando subsumptum. Ad primam probationem, distinguo: Pœnitentiæ Sacramentum physice & realiter abstergit peccatum, ratione causæ principalis physicæ, concedo: ratione sui, nego. Non implicat eumdem effectum habere multas causas sibi subordinatas, quarum quælibet suam habet efficaciam: sic in urdine naturali actus amoris v. g. procedit & a concursu simultaneo, & a concursu prævio tum morali, tum physico. Porro id quod est in actu physicum, promanat a prima causa præmovente, & a potentia vitali; id vero quod est in eodem morale, profluit a præmotione morali & a voluntate agente libere propter finem, sub quo respectu est causa moralis. Pari & consimili ratione gratia ut est ens physicum, habet pro causa principali physica Deum, & pro causa instrumentali Humanitatem physice & hypostatice Verbo conjunctam: pro causa morali vero principali Christum mediatorem, qui illam pretio magno emit: & pro causa instrumentali morali separata Sacramentum, quod eatenus movet Deum ut illam physice producat ad sui præsentiam, quatenus præcontinet in se ipso Christi merita quibus infallibiliter annexa est.

Ad alteram probationem similiter distinguo: Instrumentum agit ut motum physice quando causa principalis est Physica, si sit instrumentum physice conjunctum causæ primæ, concedo: si sit instrumentum separatum, subdistinguo: in ordine naturali, concedo: in ordine supernaturali & morali, nego. Causa instrumentalis gratiæ duplex distinguenda est: una physice conjuncta Christo ut Deo, & est sancta Humanitas, cum autem actiones sint suppositorum, dubioprocul se habet physice in productione gratiæ. Altera est separata, & duplex etiam secernitur, videlicet alia pro ordine naturali, ut calamus quo utitur homo ad scribendum, & alia moralis pro ordine supernaturali. Certum est instrumentum separatum solummodo physicum moveri physice, si causa principalis sit ordinis naturalis, cum non alio modo illi subordinetur nisi ad aliquid physicum operandum, puta serra in manu artificis ad scindendum ligna: at vero in ordine supernaturali instrumentum separatum non nisi moraliter movetur & movet: Et hoc potissimum contingit cum est instrumentum morale & arbitrarium, quale est Sacramentum. Sufficit igitur ut moveatur moraliter a Christo Redemptore qui illud movet, in quantum sua in eo concludit merita, quibus Deus movetur ut propter solutum pretium gratiam ipse producat & conferat.

Ad tertiam probationem patet solutio: non enim contingit instrumentum moveri physice a causa principali, nisi sit vel ejusdem cum illa ordinis, vel ipsi physice habitualiter conjungatur, ut manus quæ est instrumentum vitaliter animæ conjunctum, & Humanitas sancta quæ subsistit subsistentia divina.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Opinio eorum qui propugnant Sacramenta solum moraliter producere Gratiam, est probabilis.

PRIMO: quia Sacramenta sunt signa arbitraria & moralia omnem ex institutione & meritis Christi habentia efficaciam.

Secundo: Talis est effectus, qualis causa: sed causa, cujus virtute Sacramenta gratiam producunt, sunt merita Christi, quæ sunt quid morale. Ergo &c.

Tertio: Si Sacramenta physice gratiam producerent, hic effectus posset pure & simpliciter absque addito illis tribui: sed hoc est contra Scripturam sacram dicentem Psal. 83. *Gratiam & gloriam dabit Dominus*.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Verum est Scripturam per vocem

cem *ex*, magnam annuntiare efficaciam inesse Sacramentis, sed sufficit ad hoc quod Deus physice ad eorum præsentiam producat gratiam; illa vero realiter, & vere, sed moraliter; causa quippe moralis reales habet effectus: sic actus amoris est formaliter quid reale, morale tamen & a causa morali profluens.

Secundo: Non inde sequitur Sacramenta novæ legis virtute & efficacia non superare ea quæ lex vetus habuit, cum gratiam active & ex opere operato producant, hoc est virtute Passionis & meritorum Christi quæ præcontinent, adeoque & exhibendo pretium quo Christus illam nobis promeruit.

Tertio: Ultro fatendum est instrumentum moveri a causa principali, sed juxta ejus naturæ exigentiam: videlicet moraliter, si sit tantummodo causa moralis instrumentalis gratiæ: Porro neminem latet Sacramentum esse signum morale arbitrarium & morale.

ARTICULUS SEXTUS.

De Causa institutrice & ministeriali Sacramentorum.

DUO veniunt impræsentiarum consideranda simul & enucleanda: alterum quidem de Institutore; alterum vero de Ministro Sacramentorum. Unde fit

SECTIO PRIMA.

Num solus Christus instituerit Sacramenta?

CONCLUSIO AFFIRMATIVA,

Probatur hoc ratiocinio Theologico.

ILLE solus est auctor Sacramentorum, quem solum nobis exhibet Scriptura; determinant Concilia, prædicant Patres & sancti Doctores; indigitat vel ipsa ratio: Atqui res sic se habet. Ergo &c. Probatur minor quoad singulas partes.

Primo ex ipsa Scriptura, Joannis 1. v. 33. *Super quem videris Spiritum descendentem & manentem super eum, hic est qui baptizat in Spiritu sancto.* Quibus verbis ipse Pater cœlestis nos docet solum Christum esse Sacramentorum auctorem; hoc ipsum annuntiat Apostolus 1. Cor. 4. his verbis: *Sic nos existimet homo ut Ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.* Igitur homines sunt Sacramentorum tantum Ministri, solus vero Christus auctor. *Confirmatur*: Ille est auctor Sacramentorum qui ea de facto instituit: Atqui ex eadem Scriptura liquet Christum instituisse Sacramenta. Et probatur: Instituit primo Baptismum, quando ipse baptizatus est in Jordane, tum cum Matth. 28. dixit: *Euntes ergo docete omnes gentes: baptizantes eos in nomine Patris, & Filii & Spiritus sancti.* Secundo, Confirmationem, quum manus super pueros imposuit, ut habetur ibidem 19. Tertio, Pœnitentiam Joan. 22. his verbis ad Apostolos: *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* &c. Eucharistiam, his sermonibus Matth. 26. *Hoc est corpus meum... Hic est enim sanguis meus.* Quinto, Extremam-Unctionem Marc. 6. eo quippe loci Apostolis dat potestatem & dæmones ejiciendi, & ægrotos unctione olei sanandi. *Quocumque*, ait ad illos, *introieritis in domum, illic manete.... Et exeuntes prædicabant*, scilicet vi missionis susceptæ, *ut pœnitentiam agerent: & dæmonia multa ejiciebant, & ungebant oleo multos ægros, & sanabant.* Ibi hujusce Sacramenti effectus designatur, videlicet peccatorum multiplex abstersio, dæmonum ejectio, tum restaurata corporis sanitas, in hypothesi quod hoc cedat in salutem ægroti. Hæc omnia explicite declarantur Jacob. 5. *Infirmatur quis in vobis?* ait sanctus Jacobus, *inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini. Et oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus: Etsi in peccatis sit, remittentur ei.* Sexto, Ordinem, Luc. 22. quum dixit: *Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur. Hoc facite in meam commemorationem.* Sic censent SS. Doctores. Septimo, Matrimonium, Matth. 19. *Non legistis quia qui fecit hominem ab initio, masculum & feminam fecit eos? & dixit, propter hoc, dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ: & erunt duo in carne una. Itaque jam non sunt duo, sed una caro. Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet.* Ea

autem

autem ratione Christus conjunctionem utriusque sexus tribuit Sacramento, quia ista unio fit per gratiam: quod Apostolus explicat Eph. 5. ipsa enim Christi verba referens: *Propter hoc relinquet homo patrem & matrem suam, & adhærebit uxori suæ. Et erunt duo in carne una*. Subdit: *Sacramentum hoc magnum est. Ego autem dico in Christo & in Ecclesia*.

Altera ejusdem minoris probatio ex Conciliis depromitur. Florentinum in Decreto pro instructione Armenorum eamdem astruit veritatem. Tridentinum vero Sessione 7. canone 1. his verbis. *Si quis dixerit Sacramenta novæ legis non fuisse omnia a Jesu Christo Domino nostro instituta: Anathema sit*. Ergo &c.

Tertio. Sancti Patres eidem suffragantur veritati, maxime S. Ambrosius qui Libro 4. de Sacramentis cap. 4. sic loquitur. " Auctor Sacramentorum quis est „ nisi solus Jesus. „ S. Thomas ex professo tota quæstione 64. nostram docet conclusionem, & passim alii sancti Patres. Ergo &c.

Quarto, multas pro eodem momento S. Thomas hic affert rationes. Art. 1. dicit Deum solum ut causam principalem operari interius ad effectum Sacramenti, juxta illud Romanorum 8. *Deus est qui justificat*. Tum in corpore articuli. " Dicendum, *ait*, quod operari aliquem „ effectum contingit dupliciter, uno modo per modum principalis agentis: alio „ modo per modum instrumenti. Primo „ igitur modo solus Deus operatur interiorem effectum Sacramenti. Tum, „ quia solus Deus illabitur animæ, in „ qua Sacramenti effectus existit, non „ autem potest aliquid immediate operari, ubi non est. Tum, quia gratia „ quæ est interior Sacramenti effectus, „ est a solo Deo. „ Sed ad causam principalem cui assimilatur effectus, spectat instituere Sacramenta. Ergo &c.

Ulterior hæc ratio affertur ab eodem sancto Doctore hic q. 64. articulo 2. quæ in ista proponitur forma. Ad illum solum pertinet instituere Sacramenta, qui solus potest dare virtutem Sacramentis ad producendam gratiam: sed solus Deus hanc exhibet virtutem: " Agens autem, „ *inquit*, respectu Sacramenti est duplex, „ scilicet instituens Sacramentum, & „ utens Sacramento instituto, applicando „ scilicet ipsum ad inducendum effectum. „ Virtus autem Sacramenti non potest esse ab eo qui utitur Sacramento; quia „ non operatur nisi per modum ministerii. „ Ergo &c.

Modus multiplex quo Christus est auctor Sacramentorum.

IBIDEM sanctus Doctor articulo 3. docet Christum non uno solum modo esse Sacramentorum auctorem; primo esse ut Deum, & quidem tamquam causam principalem physicam: ut hominem vero tamquam instrumentum divinitati conjunctum, in quo Passio operatur meritorie, & hac ratione potestatis excellentiæ, qua quemdam habet super Sacramenta principatum; sic autem de hac potestate loquitur: " Instrumentum conjunctum „ divinitati in persona habet quamdam „ principalitatem & causalitatem respectu instrumentorum extrinsecorum, qui „ sunt ministri Ecclesiæ; ut ex supra dictis patet. Et ideo sicut Christus in „ quantum Deus habet potestatem auctoritatis in Sacramentis, etiam in quantum homo habet potestatem ministerii „ principalis, sive potestatem excellentiæ: quæ quidem consistit in quatuor. „ Primo quidem in hoc, quod meritum „ & virtus Passionis ejus operatur in Sacramentis.... Secundo, ad potestatem „ excellentiæ, quam Christus habet in Sacramentis, pertinet quod in ejus nomine Sacramenta sanctificantur. Et quia „ ex ejus institutione Sacramenta virtutem obtinent, inde est quod Tertio ad „ excellentiam potestatis Christi pertinet, „ quod ipse qui dedit virtutem Sacramentis, potuit instituere Sacramenta. Et „ quia causa non dependet ab effectu, sed „ potius e converso, Quarto ad excellentiam potestatis Christi pertinet, quod „ ipse potuit effectum Sacramentorum sine exteriori Sacramento conferre. „

Denique Angelicus Doctor ibidem articulo 4. ait Christum potuisse communicare hominibus suæ excellantiæ potestatem. " Dicendum, quod, sicut dictum est, „ Christus in Sacramentis habuit duplicem potestatem: unam auctoritatis, „ quæ competit ei secundum quod Deus, „ &

„ & talis potestas nulli creaturæ potuit „ communicari, sicut nec divina essentia. „ Aliam potestatem habuit excellentiæ, „ quæ competit ei secundum quod homo: „ & talem potestatem potuit ministris „ communicare, dando scilicet eis tan- „ tam gratiæ plenitudinem, ut eorum „ meritum operaretur ad Sacramentorum „ effectus, ut ad invocationem nominum „ ipsorum sanctificarentur Sacramenta, & „ ut ipsi possent Sacramenta instituere, „ & sine ritu Sacramentorum, effectum „ Sacramentorum conferre solo imperio. „ Potest enim instrumentum conjunctum, „ quanto fuerit fortius, tanto magis vir- „ tutem suam instrumento separato tri- „ buere, sicut manus baculo. „

Subdit ibidem ad 4. sanctus Doctor, Christum de facto suam ad prædictum effectum, hominibus non communicasse potestatem, ne vel ipsi spem in creatura reponerent. " Dicendum, *ait*, quod Christus non ex „ invidia prætermisit potestatem excel- „ lentiæ, Ecclesiæ Ministris communica- „ re, sed propter fidelium utilitatem, ne „ in homine spem ponerent, & ne essent „ diversa Sacramenta. Ex quibus divisio „ in Ecclesia oriretur: sicut apud illos „ qui dicebant, Ego sum Pauli, ego au- „ tem Apollo, ego vero Cephæ, ut di- „ citur 1. ad Cor. 1. „

Ex his liquet, non unam, sed multiplicem esse Sacramentorum causam. Christus est primo causa principalis physica ut Deus; ad solum quippe Deum pertinet dare gratiam. Secundo, ut Mediator & Redemptor est causa principalis moralis, quatenus ad apices juris nostra solvit debita, & infiniti valoris pretio exhibito, omnium gratiarum supellectilem nobis promeruit. Tertio, ut homo est eorumdem Sacramentorum causa instrumentalis & sane physica, quandoquidem Humanitas sancta Verbo hypostatice unita & conjuncta est: & ex his omnibus capitibus Christus est Sacramentorum auctor; homo vero nonnisi minister, seu causa ministerialis, juxta illud 1. Cor. 4. *Sic nos existimet homo, ut Ministros Christi, & dispensatores Mysteriorum Dei.*

Non abs re erit subnotare tria circa tempus institutionis Sacramentorum, videlicet ipsam institutionem, deinde promulgationem, tertio loco obligationem. Quædam ante Passionem Christi instituta sunt ad documentum, hoc est ad fidem in sanctissimam Trinitatem promovendam, & ad amorem nostrum erga Christum excitandum, sicut Baptismus & Eucharistia: quædam immediate post Passionem promulgata sunt ad exercitium, sicut Pœnitentia: omnia vero post Pentecosten annuntiata sunt; & tunc cœpit ea recipiendi obligatio, quandoquidem legalia tunc temporis nedum extincta & ablata, sed mortifera erant, juxta illud Apostoli Gal. 5. 2. ad quosdam qui ea volebant retinere: *Si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit.*

Solvuntur objectiones.

OBJICIES: Multa quæ etiam Sacramentorum substantiam spectant, ab ipsis hominibus instituta sunt, scilicet res & verba. Et vero in sacra Scriptura nulla fit mentio, v. g. de oleo quo Sacerdotes inunguntur: nulla de chrismate quo fideles confirmantur: immo nec de verbis quæ locum formæ tenent. Igitur Sacramenta sunt partim ex institutione hominum, & non ex solo Deo.

Respondeo distinguendo: Et illa omnia determinata fuere in genere a Christo Domino, qui reliquit Ecclesiæ potestatem ea ipsa in individuo determinandi, concedo: & nullo modo fuerunt a Christo determinata, nego antecedens, & consequentiam: sic respondet S. Thomas ad hanc difficultatem hic q. 64. art. 2. ad 1. his verbis: " Dicendum, quod illa quæ aguntur in Sacramentis per homines insti- „ tuta, non sunt de necessitate Sacra- „ menti; sed ad quamdam solemnitatem, „ quæ adhibetur Sacramentis, ad exci- „ tandam devotionem & reverentiam in „ his qui Sacramenta suscipiunt. Ea ve- „ ro quæ sunt de necessitate Sacramenti, „ ab ipso Christo instituta sunt, qui est „ Deus & homo. Et licet non sint om- „ nia tradita in Scripturis, habet tamen „ ea Ecclesia ex familiari Apostolorum „ traditione: sicut Apostolus dicit 1. ad „ Corinthios 11. *Cetera cum venero dispo-* „ *nam.* „

Instabis: Christus instituit Sacramenta: Igitur & homines, quales erant Apostoli, etiam potuerunt instituere Sacramenta. Probatur consequentia: Omnem suam Christus contulit Apostolis potestatem, jux.

juxta illud S. Pauli 2. Corint. 2. *Nam & ego quod donavi, si quid donavi propter vos in persona Christi*. Id est ac si ipse Christus donasset. Ergo &c.

Respondeo negando consequentiam propter rationes in probationibus laudatas. Ad probationem distinguo: Christus omnem suam dedit Apostolis potestatem, quantum ad regimen Ecclesiæ, & ad conficienda Sacramenta sicut Ministris, concedo: ut ea ipsa instituerent, nego. Solutio est S. Thomæ ibidem ad 3. ubi sic loquitur. " Dicendum, quod Apostoli & „ eorum successores sunt Vicarii Dei quan- „ tum ad regimen Ecclesiæ constitutæ „ per fidem, & fidei Sacramenta: unde „ sicut non licet eis constituere aliam Ec- „ clesiam, ita etiam non licet eis trade- „ re aliam fidem, neque instituere alia „ Sacramenta: sed per Sacramenta, quæ „ de latere Christi pendentis in cruce „ fluxerunt, dicitur esse fabricata Eccle- „ sia Christi. „

Persistes: Atqui homines possunt instituere Sacramenta, etiam auctoritative, videlicet per potestatem Christi eis communicatam: Ergo &c. Probatur subsumptum. Homines justi effectum gratiæ interioris possunt in animabus producere: Ergo &c. Probatur antecedens, primo quidem ex Dionysio, qui L. de Eccles. Hierar. cap. 5. §. 3. pag. 306. dicit, ad Ministros Ecclesiæ pertinere purgare, illuminare, & perficere: " Porro, *inquit*, sacro- „ rum Ministrorum distinctio virtute pri- „ ma per mysteria prophanos expiat; me- „ dia vero expiatos illuminat, postrema „ denique eaque suprema sacrorum Mini- „ strorum virtute eos qui divini luminis „ participes facti sunt, perfecta visarum „ illustrationum scientia absolvit. „

Secundo, juxta SS. Patrum doctrinam, oratio justi sicut in sacrificio, sic & in Sacramento prodest suscipienti, ut habetur Joan. 9. *Si quis Dei cultor est, & voluntatem ejus facit, hunc Deus exaudit*. Ergo &c.

Respondeo negando subsumptum. Ad primam probationem nego antecedens. Ad auctoritatem Dionysii distinguo: Ad Ministros Dei spectat purgare, illuminare & perficere per modum ministerii, seu etiam ejiciendo immundos a cœtu fidelium, concedo: instituendo Sacramenta, nego.

Sanctus Thomas hic quæstione 64. articulo 1. ad 1. sic solvit difficultatem: " Dicendum, quod purgatio secundum „ quod attribuitur Ministris Ecclesiæ, „ non est a peccato. Sed dicuntur Diaco- „ ni purgare, in quantum vel immundos „ ejiciunt a cœtu fidelium; vel eos sa- „ cris admonitionibus disponunt ad Sacra- „ mentorum receptionem. Similiter etiam „ Sacerdotes illuminare dicuntur sacrum „ populum: non quidem gratiam infun- „ dendo, sed Sacramenta gratiæ traden- „ do. „ Rursus ad 3. " Homines non „ operantur ad Sacramentorum interio- „ rem effectum nisi per modum ministe- „ rii. „

Ad ulteriorem probationem distinguo utique: Oratio justi ministri prodest suscipienti, ex opere operantis, concedo: ex opere operato, ita ut vel ipsi Sacramento det virtutem ad gratiam consequendam, nego. Ita divus Thomas ibidem ad 2. " Dicendum, *inquit*, quod orationes „ quæ dicuntur in Sacramentorum colla- „ tione, proponuntur Deo, non ex par- „ te singularis personæ, sed ex parte to- „ tius Ecclesiæ, cujus preces sunt apud „ Deum exaudibiles, secundum illud „ Matthæi 18. (Si duo ex vobis consen- „ serint super terram, de omni re quam- „ cumque petierint, fiet illis a Patre „ meo.) Nihil tamen prohibet quin de- „ votio viri justi, ad hoc aliquid opere- „ tur: illud tamen quod est Sacramenti „ effectus, non impetratur oratione Ec- „ clesiæ vel Ministri, sed ex merito Pas- „ sionis Christi, cujus virtus operatur in „ Sacramentis, ut dictum est. Unde effe- „ ctus Sacramenti non datur melior per „ meliorem Ministrum. Aliquid tamen „ annexum impetrari potest recipienti Sa- „ cramentum per devotionem Ministri: „ nec tamen Minister illud operatur, sed „ impetrat operandum a Deo. „

Replicabis: Auctor sermonis de ablutione pedum apud S. Cyprianum, ait de Christo: " Ipse summus Sacerdos sui est Sa- „ cramenti institutor & auctor: in cete- „ ris homines Spiritum sanctum habuere „ Doctorem. „ Igitur ex ipso, Christus non est ceterorum Sacramentorum auctor; sin minus de universis absque distinctione ille fuisset locutus.

Respondeo primo Arnoldum Bonævallensem, qui sermonis laudati auctor creditur, non esse tanti ponderis scriptorem,

ut ejus opinio SS. Doctorum sententiæ & ipsius Concilii Tridentini definitionibus prævaleat. Ut ut sit, dico istum auctorem pro scopo solum habere probandum sacram Eucharistiam esse per antonomasiam Christi Sacramentum, eo quod ipsum Christum substantialiter sub speciebus contineat. Et vero nonne Baptismi Sacramentum a Christo Domino in specie & in individuo ita institutum est, ut ab ipso habeat & materiam & formam determinatam?

Insistes: S. Augustinus L. de Doctr. Christ. cap. 9. ait: " Sed quædam pauca *Sacramenta* pro multis, eademque actu facillima, & intellectu augustissima, & observatione castissima, ipse Dominus & Apostolica tradidit disciplina." Sed quod a disciplina Ecclesiastica promanat, non habet solum Christum auctorem. Ergo &c.

Respondeo distinguendo majorem: Ecclesiastica disciplina tradidit Sacramenta, docendo, concedo: instituendo, nego. Vult tantum S. Augustinus Traditionem nos docere Sacramenta esse a Christo instituta: quæ solutio ex duobus potissimum patet. Primo quia de facto S. Doctor ait Sacramenta a Christo esse tradita: *Ipse Dominus.... tradidit*, inquit. Secundo dictum suum illustrat exemplo Baptismi, & Eucharistiæ, quæ Sacramenta uti a Christo instituta, vel ipsi Protestantes agnoscunt. Ceterum citra errorem propugnari non potest, Christum Dominum solum non esse Sacramentorum auctorem.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Solus Christus est auctor Sacramentorum.

PRIMO. Sic habetur 1. Cor. 4. ubi Sacerdotes non nisi Christi ministri dicuntur pro mysteriorum & Sacramentorum dispensatione: Rursus Joan. 1. de Christo legitur: *Hic est qui baptizat*; quæ quidem sententia indigitat solum Christum esse Sacramentorum auctorem.

Secundo. Ita de fide definivit Concilium Tridentinum Sess. 7. Canone 1. his verbis. *Si quis dixerit Sacramenta novæ legis non fuisse omnia a Jesu Christo Domino nostro instituta ... anathema sit.*

Tertio. Ratio duplex affertur a divo Thoma, quarum hæc est prima, ad solum Deum pertinet dare gratiam: altera, sola Christi virtus operatur in Sacramentis. Ergo &c.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM, ET SOLUTIONUM.

PRIMO. Mutatio in Sacramentis, si quæ fuit, solummodo accidentalis extitit: quocirca homines nihil pro essentia addidere: ex quo sequitur ad eos non spectare instituere Sacramenta.

Secundo. Data est quidem omnis potestas a Christo Apostolis, sed ad regimen Ecclesiæ, nusquam vero ad condenda Sacramenta.

Tertio. Tametsi ex mente Dionysii Sacerdos possit purgare, illuminare, & perficere, hoc non facit ut causa principalis, sed tantum ut instrumentalis ab ipso Christo Sacramentorum auctore mota.

SECTIO SECUNDA.

De Ministro Sacramentorum.

MULTA de hoc momento quæruntur. Primo quidem quinam sit Sacramentorum minister? Secundo quænam intentio requiratur in eo ad conficienda Sacramenta? Tertio num etiam in suscipiente necessaria sit?

CAPUT PRIMUM.

Num soli homines viatores sint Sacramentorum Ministri?

LUTHERUS censuit non solum homines, sed & Angelos, & dæmones posse administrare Sacramenta. Ita in libro de Missa privata, & in libro de abroganda Missa. Eo loci docet quemlibet Christianum habere potestatem administrandi Sacramenta: " Sacerdos, *inquit*, in novo præsertim testamento non ordinatur, sed nascitur in Baptismo." E contra Calvinus in Antidoto Concilii Tridentini ad Canonem decimum, contendit neque diabolum, neque feminas, neque quoslibet Christianos concionari posse, a fortiori nec Sacramenta administrare, sed eos tantum qui legitime sunt vocati; quamobrem

obrem concludit ne quidem in necessitate laicum vel feminam posse baptizare: ut sana doctrina a perversa secernatur, sit

CONCLUSIO PRIMA.

Solus homo constitutus est a Christo Sacramentorum minister.

Probatur auctoritate & ratione.

PRIMO. Matth. 28. Christus solis hominibus potestatem dat baptizandi. Luc. 22. solis hominibus dicit: *Hoc facite in meam commemorationem*. Joan. 20. solis hominibus ait: *Quorum remiseritis peccata*. Concinit Apostolus 1. Cor. 4. his verbis: *Sic nos existimet homo ut ministros Christi*. Rursus Corinth. 13. *Qui idoneos fecit ministros novi Testamenti*. Et adhuc Heb. 5. *Omnis namque Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum*. Ergo &c.

Secundo suffragantur SS. Patres. Instar omnium sit sanctus Chrysostomus, qui Lib. 3. de Sacerdotio sic loquitur: " Is qui „ terram incolunt & in illa versantur „ eis commissum est, ut ea quæ in cœ„ lis sunt dispenseat, iis datum est ut „ potestatem habeant quam Deus optimus „ neque Angelis neque Archangelis da„ tam esse voluit, neque enim ad illos „ dictum est, quæcumque alligaveritis „ &c. „ Suffragatur S. Thomas hic q. 64. art. 7. " Dicendum, *inquit*, quod, „ sicut supra dictum est, tota virtus Sa„ cramentorum a Passione Christi deriva„ tur, quæ est Christi secundum quod est „ homo: cui in natura conformantur ho„ mines, non autem Angeli, sed potius „ secundum passionem dicitur modico ab „ Angelis minoratus, ut patet Heb. 2. „ Et ideo ad homines pertinet dispensare „ Sacramenta, & in eis ministrare, non „ autem ad Angelos. „

Tertio ratione. In Sacramentis novæ legis quatuor possunt spectari, videlicet Christus qui illa instituit; Ecclesia, cui commissa sunt; fideles, in quorum gratiam sunt instituta; materia & forma, quibus constant; quæ quidem omnia cum hominis natura non cum Angelica congruunt. Quid plura? Christus est homo Deus, Ecclesia vero cœtus hominum. Igitur solus homo legitimus est Sacramentorum minister.

Huic rationi ista alia adjungitur. Sacerdos nomine Christi offerens sacrificium est veluti mediator inter Deum & populum. Sed mediator debet esse homo: & probatur: Mediator aliquid ex utraque parte tenet, ut pacem possit componere: Igitur minister debet esse aliquid Christi veri mediatoris: talis est Sacerdos & per characterem quo insignitur, & per potestatem super corpus Christi verum & mysticum, qua donatus est. Debet etiam esse homo ut condolere possit, & causam hominum peccatorum recte peragere: si vero foret Angelus, crederent homines se decipi, & phantasma pro Sacramentorum ministro quandoque se habere putarent.

CONCLUSIO SECUNDA.

Solus homo viator est Minister Sacramentorum novæ Legis.

Probatur rationibus Theologicis.

PRIMA. Quod vel ipsa Scriptura sacra annunciat, ita teneri necesse est: Atqui non in uno loco sacra Scriptura docet ministrum Sacramentorum esse hominem viatorem: Et probatur Heb. cap. 5. habetur: *Omnis namque Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis*, Ergo &c.

Altera. Minister non cujuscumque generis, sed talis naturæ assumendus est, qui condolere possit iis qui ignorant & errant: Sed solus homo talis est, & non Angelus, quippe qui nec sit doloris capax, nec ipse circumdatus infirmitate: Ad hoc enim ut quis rite condolere possit, debet ipse subjici miseriis, ut experimento sciat quod homines misericordia opus habent, adeoque eam cum sacrificiis, tum Sacramentis pro remissione peccatorum efflagitet. Ergo &c. Has omnes in ministris requisitas conditiones ibidem delineat Apostolus, & pergit: *Qui condolere possit iis, qui ignorant, & errant. Quoniam & ipse circumdatus est infirmitate: Et propterea debet, quemadmodum pro populo, ita etiam & pro semetipso offerre pro peccatis*.

Tertia ratio. Minister in veteri quidem lege assimilabatur Aaron, in nova vero debet conformari Christo: Sed nec Aaron, nec Christus Dominus sacrificium obtulerunt, nisi tempore quo erant viatores. Igitur solus homo viator est minister Sacramentorum. Hæc ratio utique colligitur ex eodem Apostolo, qui ibidem sic prosequitur: *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo, tamquam Aaron. Sic & Christus non semetipsum clarificavit ut Pontifex fieret: Sed qui locutus est ad eum: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Quemadmodum & in alio loco dicit: Tu es Sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech.*

Quarta. Ministri relationem habere debent cum Christo & Ecclesia: Sed Christus dum erat viator Sacramenta instituit; Ecclesia vero militans est visibilis. Igitur pro ministris non nisi militantes, & viatores visibiles admitti debent. Ista ratio colligitur ex D. Thoma jam citato hic q. 64. art. 7. ubi ex professo probat non Angelos, sed homines esse Sacramentorum ministros.

Quinta. Usus vim legis habet: Sed ab ipsa nascente Ecclesia ad nos usque nec Angeli, nec homines comprehensores ad Sacrificium offerendum & conficienda Sacramenta assumpti sunt; Igitur hoc solum spectat viatores.

CONCLUSIO TERTIA.

Quilibet Christianus indiscriminatim non habet potestatem ministrandi Sacramenta, si excipias Baptismum, ubi necessitas adest.

Probatur ex Scriptura & Traditione.

PRIMUM argumentum sic exponitur. Ad solum Deum pertinet ea quæ in Sacrificiis & Sacramentis sunt agenda, quomodo, & per quos agenda, determinare; cum solus sit auctor gratiæ, adeoque & mediorum quibus eam vult conferri: Sed Deus non quemlibet, sed solos Clericos voluit & Sacrificium offerre, & Sacramenta conficere. Ergo &c. Probatur minor. Primo ex veteri testamento, in quo solus Aaron & filii ejus nominantur pro iis quæ sunt ad Deum, ut ex Apostolo mox laudato liquet: Quod quidem potest illustrari exemplo Oziæ regis, qui ut primum Sacerdotis munia usurpare ausus est, graviter ab Azaria Sacerdote reprehensus, tum lepra percussus, recessit, ut habetur Lib. 2.Paralip. cap. 26. ubi hæc de Ozia leguntur. *Sed cum corroboratus esset, elevatum est cor ejus in interitum suum, & neglexit Dominum Deum suum: Ingressusque templum Domini, adolere voluit incensum super altare thymiamatis. Statimque post eum Azarias Sacerdos, & cum eo Sacerdotes Domini octoginta viri fortissimi, restiterunt Regi, atque dixerunt, Non est tui Ozia, ut adoleas incensum Domino: Sed Sacerdotum, hoc est filiorum Aaron, qui consecrati sunt ad hujusmodi ministerium: Egredere de sanctuario, ne contempseris: Quia non reputabitur tibi in gloriam hoc a Domino Deo. Iratusque Ozias, & tenens in manu thuribulum ut adoleret incensum, minabatur Sacerdotibus. Statimque orta est lepra in fronte ejus coram Sacerdotibus in domo Domini super altare thymiamatis. Cumque respexisset eum Azarias Pontifex, & omnes reliqui Sacerdotes, viderunt lepram in fronte ejus, & festinato expulerunt eum. Sed & ipse perterritus acceleravit egredi, eo quod sensisset illico plagam Domini. Fuit igitur Ozias rex leprosus usque ad diem mortis suæ, & habitavit in domo separata plenus lepra, ob quam ejectus fuerat de domo Domini.*

Concinit novum Testamentum. Ephes. 4. beatus Paulus asserit non omnes universim, sed quosdam solum eligi pro ministerio. *Ipse dedit*, inquit, *quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem Pastores & Doctores ad consummationem Sanctorum in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi.*

Rursus 1. Corint. 12. dicit Spiritum sanctum diversa in diversis agere, nec unam esse omnium operationem, & functionem, quod probat exemplo corporis, cujus membra non eumdem actum habent: Ex quo liquet, non omnes, sed solos Clericos Sacramenta conficere posse. Eo loci sic loquitur: *Divisiones vero gratiarum sunt, idem autem Spiritus: & divisiones ministrationum sunt; idem autem Dominus . . . . . vos autem estis corpus Christi, & membra de membro. Et quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia, primum Apostolos, secundo Prophetas,*

phetas, tertio Doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum, interpretationes sermonum. Numquid omnes Apostoli? Numquid omnes Prophetæ? Numquid omnes Doctores? Numquid omnes virtutes? Numquid omnes gratiam habent curationum? Numquid omnes linguis loquuntur? Numquid omnes interpretantur? Æmulamini autem charismata meliora. Et adhuc excellentiorem viam vobis demonstro. Demum ab his functionibus excluduntur mulieres, juxta illud 1. Corinth. cap. 14. *Mulieres in Ecclesia taceant.*

Alterum argumentum ex Traditione, quam breviter exponimus, sic conficitur. Quod Apostoli a Christo edocti tradiderunt, & perpetua successione firmatum est, non licet immutari. Atqui neminem, præter Clericos ad Sacramenta conficienda, & Sacrificium offerendum assumptum legimus; qui vero contrarium fecere, ab Ecclesia propulsi & anathemate percussi sunt, ut refertur de Waldensibus, quod quidem judicio Concilii Tridentini Sess. 7. can. 10. his verbis clausum & confirmatum est. *Si quis dixerit, Christianos omnes in verbo, & omnibus Sacramentis administrandis habere potestatem, anathema sit.* ante istud sic statuerat Florentinum in Decr. pro Armenis, Ergo &c.

Hanc eamdem Traditionem, aliquibus priorum temporum monumentis juvat illustrare & confirmare; ex multis unum seligimus exemplum, quod nobis suppeditat Concilium Nicænum primum generale; namque cum Patres Synodici accepissent, Colluthum sibi dignitatem Episcopalem arrogasse, & inter ceteros, quos ementitus ille Episcopus ordinaverat, primas tenere Hischyram, unum ex divi Athanasii accusatoribus; præceperunt Colluthо, ut e gradu sibi injuste dato statim descenderet, & inter solos Sacerdotum limites remaneret; utpote qui inter Presbyterorum numerum fuerat dumtaxat per ordinationem repositus: quoad eos vero qui ab eo ad superiorem evecti ordinem fuerant, voluerunt, ut illi in priore remanerent gradu. Ita refertur in Concilio Jerosolymitano an. 355. hæc historia legitur Tom. 2. Conciliorum Patris Labbæi.

Hanc eamdem traditionem vel ipse auctor libri de Dignitate Sacerdotali, ad calcem operum sancti Ambrosii iterum atque iterum confirmat: is autem capite 3. distinctiones Ordinum & functionum in Ecclesia expressis verbis agnoscit: " Aliud „ est, *inquit*, quod ab Episcopo requirit „ Deus, aliud quod a Presbytero, aliud „ quod a Clerico, aliud quod a Laico, & „ licet horum hominum opera Deus in suo „ examinet judicio, plus tamen ab eo „ exigitur, cui plus committitur; amplіores etiam pœnas luet, cui numerosior populorum regendorum fuerit commissa potentia. „

Tertia ratio. Ubi est distinctio ordinum, graduum & officiorum, non possunt omnes indiscriminatim, eadem ministeria & officia exercere. Sed in Ecclesia Christi est distinctio ordinum, officiorum & graduum, ut liquet ex testimonio Apostoli. Ergo &c.

Solvuntur objectiones.

OBJICIES contra conclusionem: S. Paulus Heb. 1. de Angelis ait: *Omnes sunt administratorii spiritus, in ministerium missi propter eos qui hæreditatem capiunt salutis.* Igitur non homines tantum, sed & sancti Angeli sunt Sacramentorum ministri.

Confirmatur: Ab actu ad posse valet consequentia: Sed Angeli de facto non semel Sacramenta & administrarunt, & quandoque etiam administrando, confecerunt. Ergo &c. Probatur minor variis Historiæ Ecclesiasticæ monumentis. Clemens VIII. in Bulla Canonizationis sanctæ Agnetis de Monte Policiano data die 25. Februarii, ann. 1601. testatur ab Angelis sacram illi non semel administratam fuisse Eucharistiam. Eodem privilegio itidem donatum esse S.Onuphryum Anachoretam refert Fabellius L. 2. cap. 2. Quin immo Nycephorus L. 11. Hist. Eccl. cap. 20. scribit S. Amphilochium a sanctis Angelis inauguratum fuisse in deserto Iconii Episcopum, quam quidem ordinationem anno 350. ratam habuere Provinciæ Episcopi. Ergo &c.

Respondeo distinguendo antecedens: Angeli sunt administratorii spiritus propter eos qui hæreditatem capiunt salutis, vel annuntiando mysteria ad nostram redemptionem ordinata, sicut S. Gabriel nuntiavit

tiavit divinam Mariæ Incarnationem, ut habetur Luc. 1. Vel purgando, illuminando, perficiendo, dirigendo, & contra malignos spiritus defendendo homines, sicut S. Raphael Tobiam custodivit in via, & asmodæum dæmonem ejus connubio insidiantem conpescuit, concedo. Hunc sensum prodit Liber Tobiæ, & Exodi. In isto autem cap. 23. hæc habentur: *Ecce ego mittam Angelum meum, qui præcedat te, & custodiat in via, & introducat in locum, quem paravi. Observa eum, & audi vocem ejus, nec contemnendum putes: quia non dimittet cum peccaveris*. Angeli sunt administratorii etiam pro Sacramentis, subdistinguo: de via extraordinaria, concedo: hoc unum probant facta laudata: de via ordinaria, nego.

Instabis: Si Angelus, assumpto corpore, baptizaret, nihil ei deesset ut minister legitimus Sacramenti existeret, & vere baptizaret. Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Angelus vere baptizaret, id est effectum Baptismi tribueret, concedo. Id est verum Sacramentum conficeret, nego. Nam tribus conficitur Sacramentum, materia, forma, & Ministro: at verba ab Angelo in corpore assumpto prolata non forent vera verba, cum ab animalis ore non procederent. Sed dato quod cœlestis ille Spiritus verum conficeret Sacramentum, nonnisi ut Minister extraordinarius hoc faceret. Hic autem quæstio est de Ministro ordinario.

Insistes: Atqui Angeli etiam de via ordinaria possunt esse Sacramentorum Ministri. Ergo &c. Probatur subsumptum. Quidquid facit de via ordinaria inferior, a fortiori potest & superior operari: Sed homo de via ordinaria administrat Sacramenta; Angelus vero est homine superior, immo & in ordine hierachico Minister supremus, ut dicit Dionysius L. Cel. Hier. cap. 9. paulo ante medium. Ergo &c.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem distinguo majorem: Quidquid facit de via ordinaria inferior, potest & facere superior modo eminentiori, & sibi convenienti, concedo; Eodem prorsus modo, nego. Et concessa minore distinguendum est pariter consequens ad sensum majoris. Minister Ecclesiæ purgat, illuminat, & perficit peccatorem per Sacramenta quæ producunt gratiam: Illæ operationes utique tribuuntur a D. Dionysio SS. Angelis, sed modo invisibili & eminentiori faciendæ, quod magis eorum naturæ congruit. Sic respondet ad difficultatem sanctus Thomas hic q. 64. art. 7. ad 1. " Dicendum, *inquit*, quod illud, quod faciunt homines inferiori
„ modo, scilicet per sensibilia Sacramen-
„ ta, quæ sunt proportionata naturæ
„ ipsorum, faciunt Angeli tamquam su-
„ periores Ministri superiori modo, sci-
„ licet invisibiliter purgando, illuminan-
„ do, & perficiendo. „

Repones: Homines beati sunt similes Angelis, & tametsi comprehensores, possunt etiam de via ordinaria conferre Sacramenta, cum charactere ad hoc requisito consignati perseverent. Quidni & Angeli de via ordinaria poterunt facere, quamvis sint spirituales & hominibus in gloria multo præpollentiores?

Respondeo primo, vel inter homines beatos non esse Sacramentorum Ministros, sed tantum viatores. Angeli sancti ulteriori ratione a Sacramentis ministrandis abstinent, nimirum quia sunt hominibus vel in ipsa natura superiores. Solutio est D. Thomæ ibidem ad 2. " Dicendum,
„ quod Sancti qui sunt in cœlo, sunt si-
„ miles Angelis, quantum ad participa-
„ tionem gloriæ, non autem quantum ad
„ conditionem naturæ, & per consequens
„ neque quantum ad Sacramenta. „

Oppones contra tertiam conclusionem: Omnes Christiani in Scriptura sacra Sacerdotes vocantur, nimirum 1. Petri 2. 5. his verbis: *Tamquam lapides vivi superædificamini, domus spiritalis, Sacerdotium sanctum, offerre spirituales hostias acceptabiles Deo per Jesum Christum*. Rursus v. 9. *Vos autem genus electum, regale Sacerdotium, gens sancta*. Item Apocal. 5. 18. *Fecisti nos Deo nostro regnum, & Sacerdotes*. Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Omnes Christiani in Scriptura Sacerdotes vocantur mystice, & propter spirituales hostias Deo acceptabiles, id est propter sanctas actiones quas Deo vel offerunt, vel possunt offerre, concedo: Proprie, & ratione Sacerdotii veri, itaut omnes illud possideant, & sicut Sacrificium, sic & Sacramenta ministrare queant, nego. Apostolus est

est suis ipsius interpres; eodem quippe sensu omnes Christianos vocat Sacerdotes quo Reges : Porro nullus dixerit eos esse Reges, nisi mystice, quatenus passionum adversus spiritum concupiscentium dominantur. Igitur omnes Christiani solum mystice indiscriminatim Sacerdotes appellantur. Eumdem subit sensum Apocalypseos locus; Beati enim de quibus loquitur S. Joannes eatenus Sacerdotis nomine eos celebrat, quatenus sacrificium laudis Deo Optimo Maximo offerre non desinunt, juxta illud cap. 7. *Benedictio, & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor, virtus, et fortitudo Deo nostro in secula seculorum. Amen*

Instabis : Christus est Sacerdos : Igitur & omnis Christianus. Probatur consequentia: Christiani sunt fratres Christi, ipso dicente Matth. 28. *Ite nuntiate fratribus meis, ut eant in Galilaam; ibi me videbunt*. Sed quod competit uni fratri, competit & ceteris fratribus : Igitur si Christus est Sacerdos, utique & sunt omnes Christiani.

Respondeo, negando consequentiam. Ad probationem distinguo : Christiani sunt fratres Christi, improprie, & quatenus Christus eamdem habet nobiscum naturam ut homo, concedo : Proprie, subdistinguo: per adoptionem, concedo : univoce, nego. Christus est Patri æterno consubstantialis, adeoque Deus; hinc ejus filiatio nostram in immensum excedit. Igitur quæ competunt Christo, homini puro non sunt indiscriminatim tribuenda, maxime si de Sacerdotio agatur : Sin minus quilibet Christianus foret utique sicut Christus Sacerdos in æternum, quod sacræ adversatur Scripturæ.

Quod autem omnes Christiani non sint univoce, sed solum mystice Christi fratres, audi ipsum Christum Matth. 12. dicentem : *Quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei qui in cœlis est, Ipse meus frater, soror, et mater est*. Jam vero quis dicet omnes Christianos esse pure & simpliciter sororem & matrem Christi? Cum igitur hæc non nisi improprie & in sensu quodam morali intelligantur, Idem dicendum de fraternitate.

Urgebis: Qui baptizatus est, habet spiritum Christi. Atqui ubi est spiritus Christi, ibi est ejus potestas, & libertas. Ergo &c.

Respondeo primo negando majorem : Multi enim adulti baptizantur, qui tamen spiritum Christi non accipiunt, scilicet quando aut sine fide, aut absque pœnitentia tinguntur. Ceterum multi illum spiritum in Baptismo recipiunt, sed postea propriæ voluntatis peccatis amittunt.

Respondeo secundo negando minorem : Esto quod multi habeant Christi spiritum: Ergone & rerum omnium potestatem, itaut possint variis linguis loqui, mortuos suscitare? &c.

Juvat hic subnotare Sacerdotem quædam Sacramenta posse sibi ipsi ministrare, ut Eucharistiam : nec desunt qui affirment contrahentes Matrimonium, istius Sacramenti esse quoque Ministros : Sed nullus seipsum aut baptizare, aut chrismare, aut a peccatis absolvere, aut ordinare, aut in extremis ungere potest, eo quod in istis Sacramentis Minister agat per modum imperii, & suscipientes mere passive se habeant. Patri tamen, in casu necessitatis proprium filium tingere licitum est, nec inde cum uxore contraheret affinitatem, ut jure matrimoniali privaretur.

Quid vero dicendum de mortuis ad vitam aliquo miraculo magno iterum evocatis? Respondetur, Sacerdotem in hypothesi posse pro more solito sicut prius consecrare, eo quod characterem Ordinis adeoque & potestatem circa corpus Christi verum retinuerit; non tamen a peccatis absolvere nisi petita denuo Ordinarii licentia, quandoquidem approbatio vetus morte clauditur. Jam si de conjugatis loquamur, citra dubium est posse vel cum aliis nubere, vel liberi manere, cum teste Apostolo 1. Cor. 7. uxor a lege per mortem viri soluta sit : *Mulier*, inquit, *alligata est legi quanto tempore vir ejus vivit. Quod si dormierit vir ejus liberata est*.

Sanctus Thomas his q. 64. art. 1. docet Sacramentorum Ministros eo prope modo ad productionem gratiæ concurrere ac divinæ virtutis instrumenta, scilicet Sacramenta, quatenus illa conficiunt. Hæc enim efficientia ad idem genus causæ reducitur. Non injucundum erit verba S. Doctoris texere, " Dicendum, *inquit*, „ quod operari aliquem effectum, contingit dupliciter, uno modo per modum „ principalis agentis : Alio modo per „ modum

„ modum instrumenti. Primo igitur modo, solus Deus operatur interiorem effectum Sacramenti: Tum, quia solus Deus illabitur animæ, in qua Sacramenti effectus existit, non autem potest aliquid immediate operari, ubi non est: Tum, quia gratia quæ est interior Sacramenti effectus, est a solo Deo, ut in secunda parte dictum est. Character etiam, qui est interior quorumdam Sacramentorum effectus, est virtus instrumentalis quæ manat a principali agente, quod est Deus: Secundo autem modo, homo potest operari ad interiorem effectum Sacramenti, in quantum operatur per modum Ministri: Nam eadem est ratio Ministri, & instrumenti: Utriusque enim actio exterius adhibetur, sed sortitur effectum interiorem ex virtute principalis agentis, quod est Deus. „

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Solus Homo viator est Sacramentorum Minister, non tamen quilibet indiscriminatim.

PRIMUM patet juxta illud Apostoli 1. Cor. 4. *Sic nos existimet homo ut Ministros Christi, &c.* Et istud Heb. 5. *Omnis namque Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum.* Ratio est, quia constat Ecclesiam juxta Christi instituentis placita debere habere Ministros: Ipse vero ad hoc elegit homines.

Secundum utique claret; nam Ecclesia est visibilis, adeoque exigit Ministros visibiles, & consequenter viatores.

Tertium definitum est in Conciliis contra Waldenses, & Protestantes. Et ex traditione liquet ad solos Clericos spectare Sacramenta ministrare.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM,

ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Non negamus Angelos de via extraordinaria posse, Deo sic volente, conficere Sacramenta; sed hic loquimur de rebus prout a Christo constitutæ sunt.

Secundo: Tametsi superior possit de via ordinaria facere quidquid interior operatur: secus si ille ad eumdem non pertineat statum. Esto igitur quod Angeli sint hominibus superiores; ergone possunt de via ordinaria esse Sacramentorum Ministri? Absit. Nec mirum, cum neque sint visibiles, neque ejusdem cum hominibus naturæ.

Tertio: Quando Christiani universim & absque distinctione dicuntur Sacerdotes, hoc intelligi debet in quadam latissima significatione, quatenus quilibet Deo offerre potest pro sacrificio cor contritum & humiliatum: Eodem quippe modo Sacerdotes, quo Reges vocantur; in loco enim pro objectione allato, non quodcumque *Sacerdotium*, *sed regale Sacerdotium* proclamatur: Nemo tamen dixerit omnes fideles esse proprie Reges; sed solum in quodam latissimo sensu, quatenus suis & dominantur, & imperant passionibus.

CAPUT SECUNDUM.

Quænam requiratur intentio in Ministro ad conficienda Sacramenta?

PRÆNOTANDUM est, intentionem esse voluntatem simul & attentionem ad aliquid peragendum, quæ quidem triplex assignatur; actualis scilicet, virtualis & habitualis seu interpretativa. Prior est cum minister actu vult conficere Sacramentum, & de hoc ipso cogitat: altera cum opus facit juxta priorem intentionem, sed ab ea distrahitur, dum actu agit: tertia cum ex habitu perficit Sacramentum, de quo neque antea cogitavit, neque pro tempore vel minimum quidem cogitat. Prima exoptanda est: secunda sufficit, modo distractio non fiat per peccatum mortale; qui enim dirigeret intentionem ad conficiendum aliquod Sacramentum, puta ad Missam celebrandam, & ante celebrationem ex fragilitate in aliquod peccatum mortale prolaberetur; citra dubium deberet iterare intentionem: cum enim peccatum mortale sit quies in creatura ut in fine ultimo, peccator per illud censetur omnem pro Deo colendo revocate intentionem. Tertia prorsus insufficiens est, & de hoc memento hanc reddunt Theologi rationem; quia actio in hypothesi non foret actio humana seu propter finem,

nem, sed actio hominis. Non desunt tamen Theologi, ut Soto & alii, qui teneant Sacerdotem habere intentionem celebrandi sufficientem, eo ipso quo vestimenta sumit recitando orationes solitas; qui enim vult media, vult etiam finem, sed vestimenta sunt media ad celebrationem. Ergo, &c.

Jam vero iterum subnotare juvat, Intentionem in genere esse duplicem, nimirum absolutam & conditionatam: prior ea est qua aliquis simpliciter & absque ulla restrictione Sacramentum conficere intendit: posterior vero cum aliquam apponit conditionem de præsenti vel de futuro, quod fit, quando emergit dubium, num Sacramentum factum sit? Sic non semel confertur Baptismus, dicendo: Si non est baptizatus, *Ego te baptizo*. Quod etiam fieri posse juxta judicium viri prudentis vel in ipso Pœnitentiæ Sacramento, cum adest magnum de materia dubium, non ignoti nominis Theologi autumant; quorum placita hic referre non abs re erit. Maxime cum de hoc momento non una sit Scriptorum opinio.

Placita auctorum de absolutione sub conditione.

BONACINA de Pœnit. Sacram. disp. 5. q. 4. punct. 3. pag. 174. sic loquitur.

Prima propositio. " Validum est Sacramentum Pœnitentiæ, quando aliqua ,, conditio de præsenti, vel de præterito ,, apponitur in forma, ut si dicatur, Si ,, non es absolutus, ego te absolvo, vel, ,, Si Deus vult, vel, Si potes absolvi, ,, vel, Si ego possum te absolvere, te ,, absolvo. Item dici potest, quando ex ,, confessione alicujus viri perfectiorem ,, vitam sectantis vix colligitur, an ea, ,, quæ fatetur, sint peccata; tunc enim ,, manente dubio poterit Confessarius juxta ,, suum prudens judicium absolutionem ,, conferre sub hac conditione, exterius ,, prolata, vel mente retenta, Si habes ,, peccatum, ego te absolvo &c. Melius ,, est tamen in tali eventu curare, ut pœnitens aliquod ante actæ vitæ peccatum ,, exprimat. Idem dicendum est, quando ,, Confessarius dubitat, an protulerit formam absolutionis: tunc enim licite ,, potest repetere formam sub conditione, ,, si non es absolutus. Ita Doctores statim ,, citandi: quamvis in hac parte Nugnus ,, q. 84. art. 3. dub. 2. ad finem contrarium sentire videatur.,,

,, Ratio propositionis est, quia conditio de præsenti vel de præterito non ,, est proprie conditio, neque suspendit ,, actum, cum Sacerdos intendat absolvere de præsenti, si res ita se habeat, ,, sicut exprimitur in conditione. Ita Suarez, Vasquez, Graffius, Pesantius, ,, Reginaldus, Filliucius, Molfesius, & ,, alii statim citandi, omissis iis quos supra retuli de Sacramentis in genere, ubi ,, etiam ostendi, an peccet qui in Sacramentorum administratione sine justa causa conditionem apponit.,,

Rursus de Sacramentis in genere disp. 1. q. 3. prop. 4. pag. 22. idem expresse docet: " Quia, *inquit*, conditio de præterito, aut de præsenti non suspendit ,, actum, cum non sit proprie conditio, ,, ut patet ex dictis de contractibus, & de ,, matrimonio: Ergo neque suspendit valorem, & effectum Sacramenti, quia ,, Sacramentum reipsa operatur verificata conditione ac si nulla conditio fuisset apposita.,, Eo tamen loci observat ministrum peccare, si justa absque causa conditionem apponat in conficiendo Sacramento, & quidem mortaliter secundum Henriquez, maxime si non nisi sub conditione Sacramentum perficere intendat, cum fieri posset, ut conditio apposita non subsisteret, in quo casu Sacramentum invalide administrandi periculo se committeret Sacerdos.

Marchantius Tract. 6. tit. 2. c. q. 7. Tom. 1. ex professo propugnat absolutionem sub conditione de præsenti aut præterito conferri posse: sic ait pag. 225. " Per accidens licet interdum sub conditione absolvere ob aliquam naturalem perplexitatem. Explico: reperio hominem ,, in via vulneratum, vel infirmum animam agentem, nescio an sit Catholicus, vel Hæreticus, signa etiam apparentia sufficienter non habeo de ejus ,, dispositione. Interim agitur de damnatione æterna, & hic nullum possum ,, formare judicium, nec certum, nec dubium, quia in dubio utrinmque debent ,, rationes aliquæ apparere, minus opinosum eadem ratione, sed habeo puram ,, nescientiam, ex qua perplexus sum, ne ,, anima pereat, quam forte juvare possem: licet

,, licet tunc mihi sub conditione mentali ,, vel explicita: *Si sis dispositus*, illum absolvere. Ratio est, quia in gravi & extrema ,, necessitate ratio charitatis postulat, ut ,, quæcumque remedia, quæ quovis modo, ,, vel quavis etiam incertitudine occurrunt, adhibeamus, modo nobis constet non posse nocere .... Alius casus ,, & frequentior est, Ex naturali inadvertentia perplexus est Confessarius an ,, dederit absolutionem pœnitenti? Ex ,, una parte timet de salute & injuria ,, pœnitentis, si non absolvat; ex altera ,, timet de irreverentia & sacrilegio, ,, si absolutum jam, absolvat: potest, ,, immo tenetur conditione concepta absolvere. ,,

Concinit Toletus inter Casuistas celeberrimus L. 3. cap. 12. de Absolutione p. 425. Nota, *ait*, quod triplex conditio pot- ,, est apponi absolutioni. Una est de ,, præterito, ut: *Si fecisti hoc, ego te absolvo*. Altera est de præsenti, ut: *Si ,, ita est, ego te absolvo*. Tertia de futuro, ut: *Ego te absolvo, si hoc feceris*. ,, Cum vero dependens est a tertia persona, scilicet: *Ego te absolvo, si Episcopus postea consenserit*; sic dicitur absolutio cum ratihabitione. Nulla ergo ,, conditio apponenda est, nisi ratione ,, dubii alicujus, ut cum dubitat, an dederit absolutionem? Potest dicere ratione dubii: *Si non es absolutus, ego te ,, absolvo*. Tamen aliæ conditiones apponendæ non sunt; differenter tamen: nam ,, si duæ priores apponantur, valet absolutio. ,, Sed numquam ubi conditio de futuro exprimitur.

Ratio pro hujus sententiæ probabilitate non una est apud illos Theologos. Primo, quia eadem est ratio pro omnibus Sacramentis ac pro uno: Sed usu Ecclesiæ Baptismus potest sub conditione de præsenti & præterito conferri, immo & Extrema-Unctio; Igitur etiam Pœnitentia. Secundo, nulla fit in hypothesi Sacramento irreverentia, quinimmo debitus honor illi servatur, eo quod minister intendat conficere Sacramentum si adsit materia, & alia requisita accedant, sin minus, nullo modo. Tertio, providendum est sane discrimini salutis, cum Sacramenta eo instituta sint fine. Igitur ubi adest extrema necessitas, absolutio, ut laudati auctores, & probabiliter autumant, sub conditione aut de præsenti, aut de præterito concedi potest.

Neque vero omittendum est intentionem debere sese extendere ad omnem materiam præsentem, ne aliquis contingat error in consecratione multarum hostiarum, quocirca ad cautelam & propter debita erga tantum Sacramentum reverentiam convenit Sacerdoti omnem materiam præsentem indivisim consecrare: Ex quo sequitur omnes hostias esse consecratas, licet in particulari Sacerdos non cogitet de qualibet, nullus tamen aliquam consecret, nisi prius cum magna hostia illam obtulerit, quandoquidem oblatio est una de principalioribus actionibus sacrificii. Quia vero tota materia oculis subjecta per modum unius se habet, minister non debet dicere: *Suscipe sancte Pater omnipotens æterne Deus*, has immaculatas hostias, sed pro more, *hanc immaculatam Hostiam &c.*

Non prætermittendum est etiam Sacerdotem vere consecrare Hostias in pixide ad consecrandum appositas, quas ante Missæ celebrationem voluit consecrare, tametsi actu tempore consecrationis de eis non cogitet; ibi enim intentionem virtualem adesse constat. Ita communiter docent Theologi. De hoc momento sic loquitur Bonacina de Sacr. in gen. disp. 1. q. 3. n. 13. pag. 21. "Colligi potest, confici Sacramen- ,, tum Eucharistiæ a Sacerdote, qui secum ,, tulit Hostiam ad altare, quam antequam ,, se indueret, intendit consecrare, vel ,, habuit intentionem celebrandi, seque ,, continuo recepit ad Ecclesiam ad hunc ,, finem; quamvis tempore oblationis, vel ,, coosecrationis non recordetur, nec advertat, sed in aliis rebus inadvertenter mentem detineat; hic enim dicitur habere intentionem, & attentionem virtualem. ,,

Observandum utique venit ministrum tria posse intendere: Primo quidem hoc Sacramentum in particulari, v. g. Baptismum, cum parvulus præsentatur ad regenerationem spiritualem suscipiendam. Secundo, in genere, facere quod facit Ecclesia. Tertio denique, ipsum Sacramenti effectum. Primum laudabile est, & sane fidelem decet Christi ministrum intendere tum Sacramentum in particulari conficiendum, tum & ipsum Sacramenti effectum. Sufficit tamen si habeat intentionem faciendi quod facit Ecclesia.

Sed circa istud momentum magna est inter

inter Theologos controversia, & tres de hoc circumferuntur opiniones. Prima est Lutheri & Calvini propugnantium nullam prærequiri ad Sacramenta conficienda intentionem, sed valere, eo ipso quo fiunt in cœtu Ecclesiæ, etiam si minister jocose agat, & ipsam sacramentalem irrideat cæremoniam. Alii existimant ministrum quidem serio agere debere, sed sufficere si intendat ritum mere externum, non cogitando de ipso Sacramento, immo intus nolens conficere Sacramentum; ita inter alios Salmeron Lib. 1. Comment. in Epis. S. Pauli, disp. 2. Ambrosius Catharinus in libro quem de hac conscripsit materia, quibus etiam nescio quo fato subscribit Contensonius contra Gonetum suum Magistrum. Tertia, eaque communis apud Theologos est ministrum interius debere intendere quod ipsa facit Ecclesia, & non ritum mere externum & vacuum, quandoquidem actus externus secundum Philosophorum placita ejusdem est conditionis & speciei cum interno. Prima sententia est Hæretica. Secunda discedit a veritate. Tertia solummodo genuina. Quia tamen & Contensonius & alii in suas trahunt partes sanctum Thomam: Duo puncta eliquanda habemus, alterum scilicet de dogmate, alterum de mente divi Thomæ. Unde sit

PUNCTUM PRIMUM.

Utrum in confectione Sacramentorum intentio interior requiratur ad faciendum id quod facit Ecclesia?

CONCLUSIO AFFIRMATIVA,

Primo probatur rationibus Theologicis.

PRIMA sic exponitur. Quod ipse Christus præcipit, quod expostulat Ecclesia, & definit atque determinat faciendum, prorsus adamussim sic teneri debet: Atqui res sic se habet pro intentionis interioris momento: Igitur requiritur intentio interior ut minister faciat, quod facit Ecclesia. Probatur minor multis argumentis.

Primo quidem ex Scriptura. Christus Lucæ 22. ordinando Apostolos Sacerdotes eos sic alloquitur: *Hoc facite in meam commemorationem*. Sed hoc oraculo præcipit Christus Dominus ut Sacerdotes celebrando sacrificium in sui commemorationem agant: Hoc est, ut secundum ejus intentionem perficiant Sacramentum; hac enim seclusa intentione, dubioprocul non est agere in Christi commemorationem, cum juxta contrariæ opinionis systema minister vel minimum quidem interius cogitet de Christo, immo nec de Sacramento; cum potius contrariam intus habeat voluntatem, videlicet non conficiendi Sacramentum. Ergo &c.

Secundo: Eadem Scriptura non obscure subindigitat assertionis veritatem, maxime Jacobi 5. ubi præcipitur Sacerdotibus, ut infirmos & animam agentes ungant, & orent super eos. Sic enim habetur: *Et oratio alleviabit infirmum*. Interpretes & sancti Doctores ex hac formæ Sacramentalis formula, uno scribunt calamo formam Extremæ-Unctionis esse deprecatoriam: Sed ut oratio & forma deprecatoria prosint, certe requiritur intentio, & ad Deum attentio, siquidem gratia conferenda ab eo expostulatur. Igitur requiritur intentio interior, ut minister faciat quod facit Ecclesia. Confirmatur: Ex ipsis alterius sententiæ Theologis, Sacramentum jocose confectum, nullum evadit: Sed si sufficiat intentio faciendi ritum externum, interius tamen irridendo, ubi forma est deprecatoria, Sacramentum formaliter jocose conficitur, quia forma deprecatoria cujus honor & species ab intus venit, ludicra est, & ad Deum non dirigitur, quod tamen necesse est, quia est oratio & deprecatio. Ergo &c.

Altera ratio hæc est: Quod ipsa definierunt Concilia Oecumenica ab hoc abscedere citra salutis periculum non licitum est: Atqui Concilia Oecumenica, declarant intentionem interiorem prærequiri in ministro Sacramenta conficiente. Ergo &c. Probatur minor variis auctoritatibus.

Primo quidem ex Concilio Constantiensi, quod Sess. 45. intentionem faciendi quod facit Ecclesia, in ministro exigit. Expressius loquitur Florentinum in instructione Armenorum, ubi hæc habentur: "Hæc omnia Sacramenta tribus perfi-„ciuntur, videlicet rebus tamquam materia, „ ver-

„ verbis tamquam forma, & persona mi- „ nistri conferentis Sacramentum cum in- „ tentione faciendi quod facit Ecclesia : „ quorum si aliquid desit , non perfici- „ tur Sacramentum . „ Sed Ecclesia in. tendit facere Sacramentum , nec ullus cordatus, si sincere loquatur, id negabit. Ergo &c.

Tridentinum rem explanare, immo & definire expresse videtur Sess. 7. can. 11. his verbis : *Si quis dixerit in ministris , dum Sacramenta conficiunt & conferunt , non requiri intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia , anathema sit* . Testes omnes appello : numquid Ecclesia solum ritum externum intendit facere ? Erubescerent adversæ opinionis Theologi hoc proferre : Sed ultro fatentur Ecclesiam habere intentionem veram & interiorem faciendi Sacramentum . Igitur & eamdem habere debet Minister. Sin minus non intendit quod ipsa intendit Ecclesia : Sed ludicre agit , nec Concilii mentem vel minimum assequitur. Ergo &c.

Idem Conc. Sess. 14. cap. 6. suam clare prodit mentem his verbis . " Quam- „ vis autem absolutio sacerdotis alieni „ beneficii sit dispensatio ; tamen non est „ solum nudum ministerium , vel annun- „ tiandi Evangelium , vel declarandi re- „ missa esse peccata ; sed ad instar actus „ judicialis , quo ab ipso , velut a judi- „ ce sententia pronuntiatur . Atque ideo „ non debet pœnitens adeo sibi de sua ip- „ sius fide blandiri, ut etiam si nulla il- „ li adsit contritio, aut Sacerdoti animus „ serio agendi & vere absolvendi desit ; „ putet tamen se , propter suam solam „ fidem , vere & coram Deo esse abso- „ lutum ; nec enim fides sine pœniten- „ tia , remissionem ullam peccatorum „ præstaret : Nec is esset , nisi salutis suæ „ negligentissimus , qui Sacerdotem joco „ se absolventem cognosceret , & non „ alium serio agentem , sedulo require- „ ret . „ Eo loci Concilium perstringit Lutherum & Calvinum in duobus : Primo quidem , ex eo quod dicerent Sacramenta etiam jocose confecta esse valida, quod impugnat , dicendo neminem se absolutum a peccatis existimare debere, si Sacerdos serio non agat : Deinde in altero, videlicet ex eo quod propugnarent eadem Sacramenta rata haberi , etiamsi absque intentione Ecclesiæ conficerentur , quod tamen Concilium negat , addendo Ministrum debere habere animum vere absolvendi ; quocirca si intentio faciendi solummodo ritum mere externum sufficeret , nihil Patres Synodici adversus Protestantes definirent , namque in sententia Catharini intentio exterior valet, quamvis contrarium intendat Minister , & intus nolit peragere Sacramentum : ideo autem Heterodoxi intentionem interiorem procul faciunt , quia totum tribuunt fidei , & Sacramenta habent velut mera promissionis Dei signacula .

Concinit Catechismus Romanus parte 2. n. 22." Atqui hi quidem , *ait* , Ministri , „ quoniam in sacra illa functione non „ suam , sed Christi personam gerunt , „ ea re fit , ut sive boni , sive mali sint , „ modo ea forma , & materia utantur , „ quam ex Christi instituto semper Ec- „ clesia Catholica servavit , idque face- „ re proponant , quod Ecclesia in ea ad- „ ministratione facit , vere Sacramenta „ conficiant & conferant . „ Duo ibi indigitat Catechismus : Primum quidem Sacramenta non pendere a bonitate , vel malitia Ministri , & suos habere effectus tametsi malus sit : alterum vero , quod Minister ita se gerat, ut animum habeat faciendi quod sibi proponit Ecclesia : Sed Ecclesia sibi proponit facere non solum ritum externum , sed & Sacramentum , quod certe interius operatur gratiam . Ergo &c.

Tertia ratio procedit ex auctoritate summi Pontificis Alexandri Octavi , qui adunata Congregatione die 7. Octobris anni 1690. hanc proscripsit propositionem : *Valet Baptismus collatus a Ministro qui omnem ritum externum , formamque baptizandi observat , intus vero in corde suo apud se resolvit , non intendo facere quod facit Ecclesia* . Quæ quidem damnatio directe cadit supra sententiam oppositam nostræ . In hoc quippe sita est , quod Minister intendat quidem ritum externum , intus vero nolit , immo irrideat Sacramentum . Observes velim , Bullam Papæ ab omnibus suisse susceptam .

Secundo ex rationibus in jure fundatis .

PRIMA ista forma comprehenditur : Minister & dispensator debent agere juxta intentionem Domini , quandoquidem

non

non in propria, sed in aliena persona quam repræsentant, operantur; alias non teneretur Dominus ratos habere contractus ab ipsis peractos: Sed Sacerdotes sunt Christi Ministri, & dispensatores mysteriorum Dei, ut legitur 1. Cor. 4. Quin immo Christus ipse Matth. 24. eos solos agnoscit servos, qui fideliter & prudenter de suis disponant bonis: *Quis est*, inquit, *fidelis servus & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam, ut det illis in tempore tritici mensuram*. Ergo &c.

Secunda: Judex debet habere animum absolvendi reos; alias si constet de contrario, non valet sententia: Pari & consimili ratione Ecclesia non tenet matrimonium absque intentione interiori celebratum; cum enim contractus annexum habeat onus, nisi adsit animus & vera intentio interior, juxta leges, ex sua natura nullus est: Sed Sacerdos in Pœnitentia administranda est judex, ipso dicente Christo Joannis 20. v. 22. *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*. Sed & contrahentes sunt pariter Ministri juxta quosdam in Matrimonio. Ergo &c.

Tertia: Justum est, immo & necessarium causam instrumentalem subordinari causæ principali, quippe quæ solum agat ut mota a prima, juxta illud Joann. 1. *Hic est qui baptizat*, scilicet Christus per Sacerdotem; nam motus ille est intentio; nec aliter Minister ut Minister conjungitur Christo quam per intentionem. Igitur sicut Deus cuncta eatenus facit, quatenus vult; sicut Christus suam confert virtutem elemento dum intendit Sacramentum facere, pari & consimili ratione virtus salutifera a divinitate per humanitatem, & ab humanitate transit ad Ministros, modo eadem velint & intendant ac Christus: a Ministris vero in Sacramenta derivatur virtus illa, ut impius per eam justificetur. Ergo &c.

Tertio ex absurdis ex alia opinione subsequentibus.

PRIMO: Sententia opposita non satis recedit a sententia Protestantium: Sed hoc est inconveniens maximum: Ergo &c. Probatur major. Lutherus libro de captivitate Babylonica capite de Baptismo sic loquitur. " Si quis in nomine Domini suscipiat, etiam si impius minister non „ det in nomine Domini, vere baptizatus est in nomine Domini. Non „ enim in conferentis tantum, quantum „ in suscipientis fide, vel usu sita est virtus Baptismi, sicut legitur exemplum „ de quodam mimo per jocum baptizato. „ Rursus in articulo 12. eorum quos Leo Papa damnavit: " Si Sacerdos, *inquit*, „ non serio, sed joco absolveret: Si tamen pœnitens credat se esse absolutum, „ verissime est absolutus. „ Idem docet Calvinus in Antidoto Concilii Tridentini sess. 7. Can. 11. Sed qui tenet Sacramentum valere, tametsi Minister intus habeat intentionem contrariam, affinis videtur Heterodoxis, qui de voluntate Ministri parum curant. Ergo &c.

Secundo: Ex opinione contraria sequitur intentionem habitualem seu interpretativam plusquam sufficere ad validitatem Sacramenti: Sed hoc ipsum est contra communem Theologorum sententiam. Ergo &c. Probatur sequela majoris. Agere habitualiter in confectione Sacramentorum, magis ad ritum ab Ecclesia præscriptum approximat, quam ille qui non solum interius non intendit conficere Sacramentum, sed potius ex deliberata voluntate contradicit; namque negatio expressa alicujus facti, major est quam defectus intentionis, maxime in eo qui agit ex habitu, & non contradicendo, cum interpretative opus legitimum peragere censeatur. Ergo &c.

Tertio: Apud Philosophos actus interior & exterior ejusdem sunt speciei: immo juxta sanctum Thomam exterior specificatur ab interiori: Sed in opinione Catharini actus interior est prorsus & omnino diversus ab exteriori; quandoquidem intus nullus est pro Sacramento: Igitur juxta illam regulam, & exterior vacuus est, ac penitus insufficiens; sin minus manifesta est contradictio; actum sequitur enim Ministri valere & non valere: ad intra non sufficere; immo nullum esse, ad extra e contra: Quasi vero actus Ministri qui debet esse & fidelis, & prudens, sit actus hominis & non humanus, ac omni fine debito privatus; & hoc in mysteriis adimplendis, quæ ex natura sua maximam exigunt reverentiam. Ergo &c.

SOL-

SOLVUNTUR OBJECTIONES

Ex diversis capitibus deprompta.

Primo, ex Scriptura sacra.

OBJICIES: Gen. 27. Isaac benedixit Jacob, cum tamen primogenitum suum Esau benedicere intenderet: Sic enim habetur: *Dixitque Isaac, accede huc, ut tangam te fili mi & probem utrum sis filius meus Esau an non? . . . . . . Benedicens ergo illi, ait*, &c. Atqui tamen istam benedictionem datam Jacob, ratam habuit Deus. Igitur a pari intentio faciendi ritum externum sufficit ad validitatem Sacramenti.

Respondeo primo juxta beati Augustini mentem, benedictionem Jacob fuisse magnum mysterium: Et certe non obscure designabat populi Judaici per Esau designati abjectionem, Gentilium vero vocationem per Jacob, & loco Judæorum substitutionem: Quid mirum igitur, si Isaac plenus Spiritu sancto, hanc præter intentionem protulerit benedictionem, cum Prophetæ spiritu Dei ita agantur, ut quandoque etiam rapiantur ad enarranda quæ vel ipsi ignorant?

Respondeo secundo in forma, sic distinguendo: Isaac non intendebat benedicere hunc & talem in individuo, concedo: personam præsentem, nego. Voluit ille Patriarcha benedicere subjectum præsens, quodcumque esset. Ipse est suæ mentis interpres; Esau enim suspiranti & postulanti benedictionem dixit Isaac se eam Jacob dedisse. *Respondit Jacob, Dominum tuum illum constitui, & omnes fratres ejus servituti illius subjugavi: frumento & vino stabilivi eum, & tibi post hæc fili mi ultra quid faciam?* Ceterum factum istud non erat Sacramentum, unde non est paritas.

Instabis: Atqui etiam ubi agitur de Sacramento, non requiritur intentio: Ergo &c. Probatur subsumptum. Exodi 4. Sephora Moysis sponsa, vel ipsa invita, immo & coacte circumcidit filium suum; sic enim habetur v. 25. *Tulit illico Sephora acutissimam petram, & circumcidit præputium filii sui, tetigitque pedes ejus, & ait, sponsus sanguinum tu mihi es.* Atqui tamen Circumcisio quæ erat Sacramentum ad delendum peccatum originale, absque intentione saltem interiori data, suum obtinuit effectum. Ergo &c.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem distinguo: Sephora coacte, hoc est cum repugnantia suum circumcidit filium, quatenus non sine gemitu, mater amabilis filii sui effudit sanguinem, concedo: Et hoc fecit seclusa legis intentione, nego. Tametsi hoc jussu Dei fecerit, commovebantur tamen viscera materna in duro hujusce Sacramenti exercitio: Et hoc unum importat Sephoræ conquestus. Volebat igitur pia mater Dei adimplere præceptum; quia vero suum procrastinabat sacrificium, Angelus Domini Moysen insectabatur, itaut etiam mortem ipsi comminaretur, nisi cito-citius suum circumcideret filium, & legem pro masculis datam adimpleret. Sic enim scriptum est: *Cumque esset Moyses in diversorio occurrit ei Dominus, & volebat occidere eum. Tulit illico Sephora*, &c.

Instabis: Christus in Evangelio suis dicebat discipulis, Pharisæos sedere super Cathedram Moysis, adeoque faciendum esse quod dicebant, sed non quod ipsi agebant: Igitur intentio interior non requiritur; cum & in docendo eam non haberent Pharisæi: Et vero, inquiunt adversarii, verbum concionatorium eo ipso quo profertur, auditoribus prodest, licet quandoque concionator contrariam habeat ex determinata malitia intentionem; quidni & verbum sacramentale proderit independenter a Ministri intentione?

Respondeo primo Christum non habuisse animum reprehendendi Pharisæos de intentionis defectu, sed quod factis negarent, quod prædicabant. Revera quidem magno ducebantur zelo pro lege Moysis, quocirca intendebant & volebant eam adamussim servari, sed in hoc errabant, ipso teste Evangelio, quod onera gravia ceteris imponerent, quæ ipsi vel digito movere renuebant.

Respondeo secundo negando paritatem; magnum quippe discrimen est inter verbum concionatorium & verbum sacramentale: Primum est tantummodo speculativum, objective excitans auditores, tum ad fidem habendam, tum ad eamdem bonis operibus probandam; sed non sic verbum sacramentale: est enim practicum, faciens quod significat, quam

quidem

quidem virtutem & efficaciam non habet nisi ex motu & impressione primi agentis; talis vero impressio in Sacramenta non nisi per Ministros habentes intentionem faciendi quod facit Ecclesia, transmittitur.

Secundo, ex summis Pontificibus & Conciliis.

Oppones: Adversæ sententiæ auctores summorum Pontificum varias afferunt auctoritates, ex quibus sufficere videtur pro validitate Sacramentorum, si Minister habeat intentionem faciendi ritum externum: namque id solum exigunt in Ministro. Neque vero, inquit Contensonius hic Libro 11. parte 1. Dissertatione 2. sessione 5. diffitemur requiri intentionem (faciendi quod facit Ecclesia, hoc quippe est de fide: Sed absolute necesse non est facere quod intendit Ecclesia. Ergo &c. Juvat nunc proferre summorum Pontificum auctoritates.

Innocentius Quartus, teste Angelo in sua summa, censuit ad veritatem Sacramenti non requiri, ut Minister habeat in mente facere quod facit Ecclesia, immo si contrarium intendat, id est non facere quod facit Ecclesia, si tamen appareat illud velle facere, satis esse. Sic enim habetur in caput, *Si quis puerum* extra de Baptismo: *Etiam si gerat in mente non facere quod facit Ecclesia*.

Nicolaus Primus, & refertur apud Bellarminum libro 1. de Sacramentis cap. 28. ad consulta Bulgarorum, interrogatus an baptizati a Judæo essent rebaptizandi? Respondit non esse rebaptizandos, si in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, baptizati essent. Ibi autem nulla fit mentio intentionis: Ergo &c.

Respondeo primo: Prorsus esse inauditum distinctione commentitia separare actionem Ecclesiæ ab ejus intentione, cum non una probatum sit ratione, eaque inconcussa actum externum esse ejusdem speciei, adeoque & intentionis ac volitionis cum actu interno; nec propugnari potest Ecclesiam ipsam tantummodo facere ritum externum: Namque si de ipso opere agitur, citra dubium est illam facere ritum externum reduplicative ut sacramentalem, alias ageret cæco modo & absque finis intentione, quin immo juxta Contensonii replicam nulla prærequireretur intentio. Et probatur: Si Ecclesia intendendo facere ritum externum, non intendit Sacramentum, prorsus nihil in individuo intendit, & ritus ille non erit magis sacramentalis, quam alius quilibet ritus; non enim a ceteris alio secernitur modo, nisi quia Ecclesia vult illum facere reduplicative ut sacramentalem. Ergo &c.

Respondeo secundo: Auctoritates laudatas de certitudine morali, quam suscipiens debet habere de Sacramento sibi collato, solum procedere; nusquam vero de intentione interiori Ministri, quæ si tollatur, manifeste sequitur nullam prærequiri intentionem in Ministro, cum juxta judicium viri prudentis nulla excogitetur in eo qui intus non vult facere Sacramentum; quocirca S. Thomas hic q. 60. art. 8. dicit eum non baptizare qui corrumpit formam in aliquibus litteris initialibus, vel terminativis, ut si ea baptizet forma, *in nomine Patria*, cum intentione ritum novum in Ecclesia inducendi; e contra vero si solum ex lapsu linguæ vel ignorantia sic pronunciet: Et sic Sacramenti validitas, vel nullitas penes intentionem interiorem mensuratur, verum si sit sermo de certitudine, prorsus moralem habet suscipiens, eo ipso quo videt Ministrum serio & religiose agere, nec contrarium joco manifestare. Igitur causa cadunt adversarii, dum in adulterinos sensus detorquent summorum Pontificum auctoritates: jam ad singula breviter respondemus.

Ad primum: Non requiritur absolute quod Minister intendat quod intendit Ecclesia, distinguo: quantum ad effectum Sacramenti, concedo: quantum ad ejus substantiam, nego. Porro facere quod facit Ecclesia & Sacramentum intendere idem prorsus est, cum Ecclesia faciat Sacramentum reduplicative ut Sacramentum, & non ut inanem quemdam ritum. Sin minus illuderet præsentibus, & esset fallacia. Solutio est Bellarmini L. 1. de Sacramentis cap. 28. pag. 133.

Ad auctoritatem Innocentii IV. distinguo: Et summus ille Pontifex non excludit intentionem interiorem quantum ad substantiam Sacramenti, sed tantummodo circa effectum quem Minister propter impie-

impietatem quandoque non intendit, concedo: & priorem excludit intentionem, nego: Duo possunt a Ministro intendi, videlicet ipsa Sacramenti confectio, deinde & ejusdem effectus: Primum absolute requiritur ad validitatem Sacramenti, sed non secundum; est enim de fide Sacramenta suos operari effectus independenter a bonitate, vel malitia Ministri. Quod autem Innocentius IV. non excludat intentionem interiorem, ex ipsius constat verbis cap. *Si quis puerum* extra de Baptismo, ubi postquam dixerat Sacramentum esse validum & ratum etiamsi Minister gerat in mente non facere quod facit Ecclesia, subdit: *Dummodo intendat baptizare*. In ea igitur fuit mente Innocentius quod tametsi Minister non intendat facere quod facit Ecclesia, quantum ad effectum & justificationem, debet tamen quantum ad Sacramenti substantiam. Non abs re erit hic omnia Innocentii verba texere. " Non est necesse, *ait*, quoad effectum Baptismi, quod sciat quid sit Baptismus, vel quod sit Sacramentum; nec oportet quod credat hoc ipsum: Immo si contrarium credit, & reputat trupham & deceptionem, Baptismus tamen ratus est, & habet suum effectum. Non requiritur tamen quod baptizans sciat quid sit Ecclesia, nec quod gerat in mente facere quod facit Ecclesia; immo si contrarium gereret in mente, id est non facere quod facit Ecclesia, sed tamen facit, quia formam servat, nihilominus baptizat, dummodo baptizare intendat. Unde si quis in necessitate vadat ad infidelem, & dicat ei, baptiza me, dicendo ei formam, si ille baptizat eum secundum intentionem petentis, intendens facere quod alii baptizantes faciunt, esset Baptismus, secus si intenderet solum lavare. „

Ad Nicolaum primum, facile respondetur, eum de intentione interiori non fuisse solicitum, cum Ecclesia non judicet de internis, sed pro habenda certitudine fuisse interrogatum; quocirca pronuntiavit Baptismum a Judæo collatum, validum fuisse, si in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti baptizavit; ista potissimum innixus ratione, quod Judæus habuerit intentionem faciendi quod facit Ecclesia Catholica quæcumque esset.

Repones: Quod ipsa Concilia determinavere, illud censetur sufficere ad Sacramenti validitatem: Atqui Concilia nihil aliud pro validitate Sacramenti exigere videntur, præter intentionem faciendi ritum externum. Igitur licet Minister intus nolit peragere Sacramentum, nihilominus ipsum stabit Sacramentum. Probatur minor multis momentis.

Primo: Concilium Florentinum in Decreto pro instructione Armenorum, simpliciter dicit Sacramenta tribus confici: rebus tamquam materia, verbis tamquam forma, & persona Ministri conferentis Sacramentum, & habentis intentionem faciendi quod facit Ecclesia. Sed qui solum intendit ritum externum, vult facere quod facit Ecclesia, nimirum hanc Ecclesiæ cæremoniam, Ergo &c.

Secundo, suffragatur Tridentinum Sess. 14. cap. 6. eo quippe loci exigit tantum ut Minister serio agat, & non jocose; sic enim habet. „ Nec is esset, nisi salutis suæ negligentissimus, qui Sacerdotem jocose absolventem cognosceret, & non alium serio agentem sedulo requireret. „

Tertio, concinit Concilium Rothomagense, non multo post Tridentinum, Præside Cardinali Carolo Borbonio, anno 1581. celebratum, ubi p. 340. n. 2. mos eorum reprehenditur, qui dubitantes de valore Baptismi a Calvinistis collati: „ Eo quod non haberent intentionem baptizandi in remissionem peccatorum. „ ab illi Hæreticis baptizatos iterum sub conditione baptizabant: Istius reprehensionis & prohibitionis rationem proposito nostro peropportunam subnectit, inquit, Contensonius: " Quia constabat Calvinistas in cœtu publico baptizare in forma verborum, & materia a Christo instituta, nec de hoc facto ambigi poterat. „ Hoc ipsum postea confirmavit Concilium Aquense anno 1585. Ergo &c.

Respondeo ad hæc omnia eodem prorsus modo quo supra, scilicet Conciliorum auctoritates intentioni interiori non adversari, sed unum tantummodo enunciare, nimirum intentionem effectus Sacramenti non esse absolute necessariam. Revera quidem Florentinum exigit intentionem in Ministro, faciendi quod facit Ecclesia: Porro Ecclesiam habere intentio-

nem

nem faciendi Sacramentum nemo cordatus negaverit; maxime vero cum eo loci ageretur de instructione Armenorum: quocirca genuina intentio Ecclesiæ, ne quid falsitatis per eos obreperet in confectione Sacramentorum, perspicue erat aperienda; quasi vero æquivocum, & a gravissimis Theologis impugnatum pro certa opinione asseruissent Patres Synodici.

Insuper Tridentinum prorsus exsufflat sententiam contrariam his verbis immediate antecedentibus: " Non debet, *inquit*, " pœnitens adeo sibi de sua ipsius fide " blandiri, ut etiam si nulla illi adsit " contritio, aut Sacerdoti animus serio " agendi, & vere absolvendi desit, putet tamen se propter solam suam fidem vere & coram Deo esse absolutum. " Ex istis verbis intentio interior ita exigitur a Concilio, ut de ejus mente non relinquatur ambigendi locus.

Denique, ne ullumquidem facessit negotium auctoritas Concilii tum Rothomagensis, tum Aquensis, namque illæ Synodi unum dumtaxat declarant, videlicet Baptismum a Calvinistis collatum esse bonum, quippe qui intendant facere quod facit Ecclesia vera, quæcumque sit: Habent igitur solum in voto Patres neminem solicitum esse debere de Calvinistarum intentione, sed pie esse credendum illos habere intentionem interiorem faciendi quod facit Ecclesia, eo ipso quo & in cœtu Ecclesiæ, & serio agunt; quandoquidem ritus adhibitus sufficit ad fundandum judicium prudentiale de certitudine intentionis requisitæ ad Sacramenti validitatem.

TERTIO EX SANCTIS PATRIBUS.

Aperitur mens sancti Chrysostomi.

OBJICIES: Sanctus Chrysostomus Homilia 85 in Joan. in fine sic loquitur: " Sacerdos linguam & manus præbet: " Neque enim justum est propter alterius " malitiam ad salutem nostram accedentes offendi. " Duo sanctus Doctor eo loci observat, primum quidem Ministrum in confectione Sacramenti, non nisi linguam & manum præbere: Sed hæc locutio nihil præterritum externum denotat, nusquam vero intentionem interiorem, alias ille Pater dixisset sacerdotem & mentem seu animum præbere. Alterumvero quod in objectionis probationem cedit, est ratio quam affert suæ sententiæ, nimirum non justum esse per fallaces Ministros hominum salutem in periculum venire; quod quidem ratiocinium nihil probaret, si intentio interior requireretur; maxime cum illa admissa, magnum sequatur saluti humanæ incommodum, quod in hypothesi ista prorsus a Ministro dependebit, quatenus facillimum est suam interius reticere intentionem: Ergo &c.

Respondeo verba S. Chrysostomi non adversari sententiæ nostræ, cum ibi unum dumtaxat propugnet S. Doctor, nimirum salutem non dependere a causa instrumentali, a qua non denominatur effectus, ut supra dictum est, neque fidem & probitatem absolute prærequiri ad validitatem Sacramenti.

Ad primam probationem distinguo: Sacerdos præbet linguam & manum humano modo, ut Christi Minister, cui debet per intentionem interiorem conjungi, concedo: præbet cæco modo, & non agendo propter finem, nego. Neque enim ab omni ævo auditum est, aliquem conficere Sacramentum non intendendo facere quod facit Ecclesia: Igitur seclusa interiori intentione, Minister v. g. in Baptismo mendacem aquam infundit super puerum, quandoquidem Ecclesia non ritum mere externum & materialem atque mendacem, sed potius verum Sacramentum in ritu facere intendit; quocirca qui intendit facere quod facit Ecclesia, debet intendere ritum reduplicative ut Sacramentalem.

Ad secundam probationem, quæ est apud auctores contrariæ sententiæ palmaris: Respondeo primo retorquendo argumentum. Ex hoc enim sequitur ne quidem prærequiri intentionem faciendi ritum externum, si ratio desumpta ex dependentia salutis a Ministro quidquam ponderet, quandoquidem Minister potest aliquod verbum essentiale reticere, maxime vero cum non teneatur formam alta voce, sed potius demisse pronuntiare, & quæ ab illo solo exauditur, ut in Sacramentis Eucharistiæ & Pœnitentiæ: Tum, quia vel ipsum Baptisma, latino idiomate multis ignoto confertur; hinc

absque negotio Minister posset citra auditorum scandalum formam vel additione, vel detractione essentialiter immutare.

Respondeo secundo, salutem nusquam dependere pure & simpliciter a Ministro & hoc propter tria. I. Quia effectus non instrumento, sed causæ principali assimilatur. II. Quia a probitate vel malitia Ministri de facto non pendet, cum etiam mali vere conficiant Sacramenta. III. Quia facile est habere illam intentionem generalem interiorem faciendi quod facit Ecclesia. Quartam addo rationem, & hæc est: Deus, utpote ex natura bonus & misericors, non sinit malos in omnem prorumpere malitiæ gradum, ita ut sicut sibi, sic & ceteris nocere possint, non habendo intentionem requisitam ad conficienda Sacramenta.

Discutitur mens sancti Augustini.

OPPONES: Sanctus Augustinus Lib. 3. contra Cresconium cap. 8. sic fatur: " ,, Qua mente operetur *minister*, qua labo- ,, ret intentione non curent. " Igitur sanctus Doctor contendit ministrum intus nolentem conficere Sacramentum, illud tamen conficere, eo ipso quo ritum externum serio peragit; sin minus profecto debuisset dicere S. Augustinus, plurimum advertendum esse, qua mente minister agat.

Respondeo distinguendo: Et eo loci sanctus Doctor vult solum malam ministri intentionem circa Sacramenti effectum non impedire ipsius Sacramenti validitatem, concedo: Et intendit excludere intentionem interiorem, nego. Minister duo potest intendere, scilicet ipsum Sacramentum, deinde vero Sacramenti effectum, qualis est suscipientis & sanctitas & justificatio: posteriorem intentionem absolute non requiri propugnat sanctus Augustinus; ibi enim sicut & in Libris septem de Baptismo perstringit Donatistas, qui ad validitatem Sacramenti etiam ipsius ministri & fidem, & probitatem exigebant.

Replicabis: Atqui sanctus Doctor excludit vel ipsam intentionem interiorem circa Sacramentum, aut saltem illam non esse absolute necessariam existimat, Ergo &c. Probatur subsumptum. Tract. 5. in Joan. versus finem, asserit se non timere in confectione Sacramentorum adulterum, non ebriosum, qui omnes passiones victi & rapti, ad ea quæ cœlestia spectant, vix attendunt. Rursus de Verb. Apost. cap. 11. pag. 124. vet. Ed. istud ponit inter puerum & adultum discrimen quod Baptismus valet pro illo quocumque modo detur; secus vero pro isto: " Aut, ,, ut quid ei dicis, *inquit*, ut credat? ,, Hoc enim respondetur a portante par- ,, vulum, ad verba aliena sanatur, quia ,, ad factum alienum vulneratur. Credit ,, in Jesum Christum. Fit interrogatio, ,, respondetur, credit. Pro silente, flen- ,, te & flendo quodammodo, ut subve- ,, niatur, orante, respondetur, & va- ,, let. ,, Ergo &c.

Respondeo primo ut supra, S. Augustinum in illis & similibus locis non de intentione Sacramenti conficiendi, sed de probitate ministri, movere quæstionem, ut probet Donatistis exigentibus ut minister intendat Sacramentorum effectus, illud non esse absolute necessarium.

Respondeo II. ad primum negando subsumptum. Ad primam probationem distinguo: Et hoc unum vult S. Augustinus non esse necesse absolute loquendo, ut minister sit probus, concedo: ut non intendat interius facere quod facit Ecclesia, nego. Hoc ipsum patet ex sancto Doctore; non enim dixit se non timere ebrium, sed ebriosum. Porro ebrius cum ignoret quid faciat, nullam habet intentionem, secus vero ebriosus, qui vigente ratione potest absque negotio conficere Sacramentum; quocirca ex ejus parte nihil timendum occurrit. Ceterum loquitur eo loci Augustinus de probitate ministri, cujus rei argumentum est, quod subdat se non timere adulterum.

Ad alteram probationem similiter distinguo: Et sanctus Doctor loquitur de suscipiente, qui requisitas habere debet dispositiones, ut percipiat Sacramenti effectum, concedo: Et loquitur de ministro, de quo præsens movetur controversia, nego. Ibi enim statuit discrimen inter puerum suscipientem Baptisma, & adultum, quod prior independenter a dispositionibus propriis recipiat regenerationis gratiam, quia alii pro eo respondent: secus vero posterior.

Insistes: Atqui S. Augustinus non exigit intentionem interiorem vel in ipso mini-

ministro. Ergo &c. Probatur subsumptum. Sanctus ille Doctor Lib. 7. de Bapt. cap. 53. n. 101. edit. Nov. diversas proponit quaestiones tam de recipiente quam de conferente Sacramentum, quae hic discutiendae sunt.

Primo quaerit: " Utrum, *Ex parte suscipientis* approbandum sit Baptisma, quod ,, ab eo, qui non accepit, accipitur, si ,, forte hoc curiositate aliqua didicit quemamodum dandum sit? ,,

Secundo: " Utrum nihil intersit, quo ,, animo accipiat ille cui datur, cum simulatione, an sine simulatione? ,,

Tertio: " Si cum simulatione, utrum ,, fallens, sicut in Ecclesia, vel in ea quae ,, putatur Ecclesia: an jocans sicut in mimo? ,, In qua quaestione duas simul involvit; aliter enim confert Baptismum fallens in Ecclesia vera vel putata; aliter jocans, sicut contingit in mimo.

Quarto: " Quid sit sceleratius, in Ecclesia fallaciter accipere, an in haeresi, vel ,, schismate sine fallacia, id est animo non ,, simulato? ,,

Quinto demum: " Utrum in haeresi fallaciter, an in mimo cum fide, si quisquam ,, inter agendum repentina pietate moveatur. ,, Ex parte vero conferentis inquirit S. Augustinus, quum & tradens & accipiens fallaciter agunt in ipsa unitate Catholica: " Utrum hoc magis Baptisma sit acceptandum, an illud quod in ,, mimo datur, si quis exsistat qui fideliter ,, subito commotus accipiat: an quantum ad ipsos quidem attinet homines, ,, plurimum distet inter credentem in mimo, & irridentem in Ecclesia, ad ipsius ,, autem Sacramenti integritatem nihil ,, intersit? ,, Ergo &c. His factis propositionibus pendulus haeret & nihil determinat; non alia dubio procul de causa, nisi quod intentionem faciendi ritum externum sufficere autumaret.

Respondeo primo distinguendo: Et S. Augustinus eo loci loquitur dubitanter, concedo: assertive, nego. Iis temporibus nihil erat clare ab Ecclesia determinatum de intentione interiori; quocirca sanctus Doctor ait expectandum esse pro hujusce controversiae termino Ecclesiae judicium in aliquo judicio plenario prolatum: cum autem Concilium & Florentinum & Tridentinum intentionem interiorem requiri determinaverint, citra dubium est nostram sententiam esse ad S. Augustini mentem. Ibidem enim sic loquitur sanctus Doctor n. 102. post verba in objectione laudata & proposita tum ex parte recipientis, tum ex parte conferentis dubia: " Sed nobis tutum est in ea non progredi aliqua temeritate sententiae, quae ,, nullo in Catholico regionali Concilio ,, coepta, nullo plenario terminata sunt: ,, Id autem fiducia securae vocis asserere, quod in gubernatione Domini Dei ,, nostri & Salvatoris Jesu Christi, universalis Ecclesiae consensione roboratum ,, est.

Respondeo secundo negando subsumptum. Ad probationem distinguo: Baptisma modo verbis Evangelicis formaliter ut talibus, quocumque modo conferatur, valet, concedo: verbis tantum materialiter Evangelicis, nego. Verba Evangelica possunt considerari dupliciter, primo quidem formaliter, & eatenus talia sunt, quatenus proferuntur juxta Ecclesiae intentionem; deinde vero mere materialiter; nimirum cum absque finis intentione pronuntiantur, qualiter etiam Psittacus ea enunciare potest. Sanctum Augustinum loqui in priori sensu liquet, maxime vero cum in libris contra Donatistas caput controversiae palmare, de probitate & non de intentione ministri procedat. Quod autem sanctus Doctor non excludat intentionem interiorem, ex hoc manifestum est, quod Baptisma in Ecclesia vera collatum, aut quae existimatur talis, admittat; illud autem quod extra Ecclesiam datur propellat in eo sensu quod qui nullam agnoscit Ecclesiam, nullam possit habere intentionem.

Respondeo tertio iterum negando subsumptum: vel etiam rursus distinguendo: Et S. Doctor in locis pro objectione allatis loquitur de suscipiente cui nihil prodest Baptismus si ficte & fallaciter eum accipiat, concedo: & loquitur de conferente, subdistinguo, nihil determinando, concedo: aliquid assertive pronunciando, nego; namque ibidem n. 101. ait propositis dubiis: " Quamquam talem si etiam ,, illi conferamus, qui in ipsa Catholica ,, fallaciter accipit, mirum si dubitatur ,, quis cui praeferendus sit. Quid enim ,, prosit animus veraciter dantis fallaciter ,, accipienti, non video. ,,

Dices: Ambrosius Catharinus, & Al-

phonsus Salmeron percelebres Theologi adfuere Concilio Tridentino, cujus mens ipsos certe non latebat: atqui tamen propugnant & defendunt intentionem exteriorem sufficere. Igitur sicut Tridentini, ita & Augustini sententia favet exteriori intentioni.

Respondeo distinguendo majorem: Et Theologi laudati citra dubium, non attigere in scriptis suis mentem Concilii Tridentini, concedo: & attigere, nego. Et sic distincta minore, nego consequentiam. Etvero Patres Synodici pronuntiant peccatorem non esse absolutum, nisi Sacerdos habeat animum, non solum serio, sed & vere absolvendi; quid autem est habere animum vere aliquid faciendi, juxta omnium cordatorum placita? nisi habere intentionem interiorem, quæ significatur & per vocem, *animum*, faciendi Sacramentum reduplicative ut Sacramentum, & per adverbium, *vere*, quod dubioprocul importat determinatque veram intentionem esse admittendam.

Insistes: Qui dicit Sacramentum collatum fallaciter, valere, & non reiterari, sed solummodo fallacem ministrum esse puniendum, suscipit Sacramentum etiam cum sola exteriori intentione collatum: Atqui in ea fuit sententia sanctus Augustinus: sic enim ibidem loquitur n. 101. suum resumendo ratiocinium post verba in objectione allata: " Si enim nihil „ interest ad integritatem Sacramenti in „ ipsa Catholica, utrum id aliqui fallaciter an veraciter agant, cum tamen „ hoc idem utrique agant; cur extra interfit, non video; quando ille qui accipit non simulatione palliatus, sed religione mutatus est. An plus valent ad „ confirmandum Sacramentum illi veraces, „ inter quos agitur, quam ad frustrandum „ illi fallaces, a quibus agitur, & in quibus agitur? Et tamen si postea prodatur, „ nemo repetit, sed aut excommunicando „ punitur illa simulatio, aut pœnitendo „ sanatur. „ Ergo &c.

Respondeo primo, sanctum Doctorem ibi loqui exponendo difficultatem, sed nihil determinando; sic enim pergit n. 102. " Sed nobis tutum est, In ea non progredi aliqua temeritate sententiæ &c. „ Dico secundo casum a sancto Augustino propositum procedere de suscipiente, qui debita cum dispositione accepit Sacramentum, & cui profuit: supponit autem ministrum habuisse intentionem faciendi quod facit Ecclesia, cum dederit Sacramentum vel in unitate Ecclesiæ, vel religione mutatus, habuerit intentionem Ecclesiæ. Porro tametsi minister irrideat Sacramenti effectum, vere tamen illud conficit, & ideo non reiteratur; sed si mala fides ad forum externum perveniat, velut peccatum punitur, & hoc unum propugnat Augustinus.

Persistes: Non est hic difficultas nisi de mente sancti Augustini: Atqui sanctus Doctor expresse dicit se ratum habere Baptisma quocumque modo detur, etiam mimice. His adde quod utrum intentio interior requiratur? non sit de fide definitum, cum contrarium propugnent Theologi omni exceptione majores. Ergo &c. Probatur minor, his Augustini verbis ibidem n. 102. " Verumtamen, *inquit*, „ si quis forte me in eo Concilio constitutum, ubi talium rerum quæstio „ versaretur, non præcedentibus talibus, quorum sententias sequi mallem, „ urgeret ut dicerem quid ipse sentirem: „ si eo modo affectus essem, quo eram „ cum ista dictarem; nequaquam dubitarem habere eos Baptismum, qui ubicumque, & a quibuscumque, illud verbis „ evangelicis consecratum sine sua simulatione, & cum aliqua fide accepissent. „ Advertas velim ad hæc verba, *cum aliqua fide*. Ergo &c.

Respondeo primo ut supra, videlicet S. Augustinum nihil determinare; & dato quod in contrariam nostræ opinioni sententiam propensus fuerit, si tamen vidisset Ecclesiæ mentem verbis Concilii Florentini & Tridentini sufficienter declaratam, dubio procul, sicut in Retractationum libris multa alia correxit, ita & ab hac declinasset sententia. Quamvis enim explicite, nihil absolute determinaverit Ecclesia pro intentione interiori, bene tamen implicite, cum exigat a ministro ut habeat intentionem faciendi quod ipsa facit. Ne dicam & quasi explicite declaraverit, cum exigat ut Sacerdos non solum serio, sed & vere absolvendi animum habeat.

Respondeo secundo, negando minorem. Ad probationem distinguo: Et S. Augustinus eo loci non excludit intentionem interiorem, concedo: & excludit, nego.

Prior

Prior sensus duplici fulcitur ratione, prima est, quod Baptisma solummodo in Ecclesia collatum admittat sanctus Doctor & consequenter verbis Evangelicis formaliter consecratum; hoc est cum intentione faciendi quod facit Ecclesia: Altera, rejicit Baptismum cum joco aut interiori aut exteriori prolatum, nec valere contendit, donec pro hoc momento accedat Dei revelatio: Sed quare admittit Baptisma fallaciter datum extrinsecus; rejicit vero intrinsecus & extrinsecus fallaciter operatum, nisi quia ubi adest simulatio, interior deficit intentio. Quid plura? in objectione exigit aliquam fidem, hoc est intentionem. Audiendus est iterum ut veritas solutionis nostræ clarescat: sic autem loquitur ibid. n. 102. " Ubi autem neque societas ulla esset ita credentium, neque ille qui ibi acciperet, ita crederet, sed totum ludrice & mimice, & joculariter ageretur, utrum approbandus esses Baptismus qui sic daretur, divinum judicium per alicujus revelationis oraculum, concordi oratione, & impensis supplici devotione gemitibus implorandum esse censerem: ita sane ut post me dicturos sententias, ne quid jam exploratum & cognitum afferrent, humiliter expectarem: quanto magis ergo nunc sine præjudicio diligentioris inquisitionis, vel majoris auctoritatis, illud dixisse accipiendus sum. "

Quarto ex factis.

OBJICIES: Tria Ecclesiasticæ historiæ monumenta, quibus patet Baptismum partim ex ludo, partim ex joco, vel irridendo, adeoque absque intentione interiori datum, nihilominus ab Ecclesia ratum habitum fuisse. Ergo &c. Primum est sancti Athanasii, qui adhuc puer existens inter ludendum in littore maris socios sibi ex pueris etiam ascitos baptizavit: quod quidem Baptisma Alexander Episcopus Alexandrinus approbavit; ut enarrant Rufinus Lib. 10. Hist. cap. 14. Socrates Lib. 10. cap. 15. Sozomenus Lib. 2. cap. 16. Nicephorus Lib. 8. cap. 40. Alterum est sancti Genesii, qui cum in theatro religionis Catholicæ mysteria in derisum coram Diocletiano conficere vellet, se ab alio mimo baptizari præcepit: Sed de repente conversus, serio & religiose suscepit Baptismum, qui ita illi profuit ad salutem, ut Martyr Christi evaserit. Ita colligitur ex Adone, qui in suo Martyrologio ad diem 25. Augusti celebrat sancti Genesii memoriam. Tertium est cujusdam Judæi, qui a sociis versus mare ludentibus baptizatus est. Sic scribit Nicephorus lib. 3. capite ultimo. Ergo &c.

Respondeo primo, ad ista tria capita in genere, sic distinguendo: Et omnes inter ludendum voluerunt facere quod facit Ecclesia, concedo: & noluerunt, nego. Pueri, *inquit*, Bellarminus hic L. 1. de Sacr. cap. 28. pag. 131. possunt habere duplicem intentionem; alteram veram & extrinsecus secundum quid ludricam, alteram penitus vacuam, ita ut & interius, & exterius solummodo velint ludere, vel etiam quod pejus est irridere religionis mysteria: priorem ut plurimum habere Catholicos pueros, quotidiana comprobat experientia, dum Angelorum custodum non sine aliqua aut inspiratione, aut saltem speciali directione ad sacra peragenda assuefiunt, ut, veluti manuducantur ad sortem sanctorum Sacerdotum capescendam; hinc adhibitis ornamentis in Ecclesia usitatis, vel etiam devote & pie admodum sacra mysteria, quantum in eis est concelebrant; quod tamen negotium nomine cujusdam ludi nuncupatur, quia ad eos non spectat ex officio sacra peragere: sed si tantum ludrice hoc agatur, certe nullum est Sacramentum: Primam intentionem Athanasium habuisse in baptizando, & Genesium in recipiendo Baptismum, & etiam quodammodo Judæum, propugnant Bellarminus, Gonetus, & alii celeberrimi Theologi.

Respondeo secundo, factum Athanasii in dubium revocari propter scriptorum Ecclesiasticorum dissonantiam. Namque Rufinus asserit se id accepisse ab ipsis pueris Athanasio coævis; subditque, *ferunt*, & juxta Sozomenum *commemorant* Alexandriæ Episcopum, Baptisma inter ludendum datum ab Athanasio, ratum habuisse: sed voces, *ferunt*, *commemorant*, nihil prorsus certitudinis pro aliquo facto habent. Socrates scribit Athanasium cum pueris imitatum fuisse in hoc Collegium ministrorum, quorum unus Presbyteri, alter Diaconi partes agebat. Sic ait Bellarmi-

nus hic L. 1. de Sacr. c. 28. p. 131. "Dico igitur ludum Athanasii fuisse prioris generis: nam vere voluit baptizare, sed accepit eam actionem pro materia ludi, & oblectationis. Id ita esse colligitur tum ex ipsa historia, quam scribunt Rufinus L. 10. Hist. cap. 14. Sozomenus L. 2. cap. 16. & Nicephorus L. 8. cap. 40. scribunt enim hi auctores ab Athanasio solos Catechumenos baptizatos, idque omnibus Ecclesiæ cæremoniis adhibitis.

Quid plura? affulget manifesta contradictio; inde enim sequeretur Athanasium factum fuisse Episcopum annis solum 25. natum, cum scribunt auctores factum illud contigisse sub Alexandro, qui cum e vita migraverit sub finem anni 311. non potuit ante finem anni 312. Athanasius ejus sedem occupare, quo tempore, si Baronio fides adhibeatur, duodecimum dumtaxat annum jam attigerat: porro adfuit Concilio primo Nicæno anno 325. celebrato, & tunc erat celeberrimus Diaconus: inauguratus est autem Episcopus aliquibus tantum elapsis mensibus: quocirca explicari vix potest, quo animo aut puer luserit tempore Alexandri, aut cur adhuc junior creatus fuerit Episcopus, eo maxime tempore quo multi conquesti fuerant Paulinianum sancti Hieronymi fratrem creatum fuisse Presbyterum, tametsi triginta annorum vir esset, quod quidem ordinationis Athanasii vitium non tacuissent Ariani ipsius æmuli infensissimi, de quo tamen altum est apud Scriptores silentium.

Ad factum Genesii respondet ibidem Bellarminus pag. 131. nihil in hoc adversari sententiæ intentionem interiorem exigenti: "Nam sic, *ait*, primus, qui historiam scripsit, fuit, quod sciam, Ado Trevirensis in Martyrologio 8. Kal. Septemb. Ab eo acceperunt posteriores, Vincentius, speculo historiali, L. 12. cap. 102. & S. Antoninus, 1. part. tit. 8. cap. 1. §. 9. summæ Historialis. Porro Ado scribit, mimum illum nomine Genesium, coram Imperatore Diocletiano gratia irridendi mysteria Christiana, se ægrotum finxisse, ac Baptismum postulasse; tum jussu Imperatoris accersitum Presbyterum, & exorcistam, qui eum baptizarent. Verum cum a Presbytero interrogaretur quid petierat? Illum repente conversum, non ficte, sed serio respondisse, gratiam Christi se petere, atque ita baptizatum vere & serio, cum & Presbyter baptizare intenderet, & ille intenderet suscipere Baptismum; licet Imperator adhuc crederet eum fingere."

Ad tertium respondendum est, ut supra: videlicet Judæum baptizatum fuisse ab eo, qui intendebat facere quod facit Ecclesia.

Repones: Novatiani ordinatio a tribus temulentis facta, non fuit rejecta, quippe quæ non fuerit reiterata: Sed ex dictis liquet, hominem crapula oppressum, non habere intentionem finis. Igitur valet Sacramentum absque intentione interiori collatum.

Respondeo ordinationem prælaudatam fuisse prorsus irritam: hoc ipsum sufficienter innuit Cornelius Summus Pontifex in sua ad Fabium Antiochenum Epistola apud Eusebium, Lib. 6. cap. 43. ubi sic loquitur: "Quicumque advenissent, nempe illi tres Episcopi Romam a Novatiano vocati, eos ille a quibusdam sui simillimis quos ad id comparaverat inclusos hora decima temulentos & crapula oppressos, adumbrata quadam & inani manuum impositione Episcopatum sibi tradere per vim coegit, cumque nullo sibi jure competentem per fraudem atque insidias vindicat."

Instabis: Non desunt alia facta Historiæ Ecclesiasticæ, quibus constat nonnullos fuisse, etiam renitentes, ordinatos Presbyteros: quæ tamen ordinatio veluti genuina habita est. Igitur sicut in suscipiente, ita & in ministro non requiritur intentio interior.

Respondeo distinguendo: Et illi qui ordinati sunt, humilitatis solum causa, sese opponebant ordinationi, & tamen interius consentiebant, concedo: secus, nego. Quidam signis & vocibus nonnumquam asserunt superioritatis gradum se abnuere, & tamen non ægre ferunt electionem. Cæterum dicemus non requiri tantam intentionem in suscipiente, quanta prærequiritur in ministro.

Ultimo ex rationibus.

OBJICIES: Altum est apud veteres silentium

tium de necessitate intentionis interioris: Igitur nullo jure necessaria est.

Respondeo primo falsissimum esse, antiquitatem venerabilem siluisse intentionis necessitatem, ut patet ex dubiis quæ sanctus Augustinus supra laudatus sibi proposuit: ultro fatemur quæstionem primis sæculis non fuisse determinatam, sed nec pariter controversia Millenariorum fuit finita, cum solummodo a Benedicto duodecimo tum a Concilio Florentino, metam acceperit. Ergo ne licitum quandoque fuit regnum mille annorum in terra cum Agno pro Sanctorum animabus antequam visione Dei donarentur, propugnare? absit. Quidni & idem dicendum de intentione exteriori?

Respondeo secundo distinguendo antecedens: Et intentionem interiorem necessariam esse Martinus non obscure in Concilio Constantiensi, tum Eugenius IV. in Florentino, ac demum Patres Tridentini determinarunt, concedo: & non determinavere, nego: statutum est enim ministrum debere habere intentionem interiorem, quod vox *animum* designat. Ceterum neque demirandum est, si nulla antiquitus nata sit controversia de necessitate intentionis, cum omnes absque tergiversatione ad Baptismum tum conferendum tum suscipiendum de ejus necessitate convenirent.

Insistes: Fides & Probitas non requiruntur in ministro. Igitur nec intentio interior. Confirmatur: Christus nihil de hoc determinavit; quinimmo eodem modo præcepit discipulis baptizare, sicut & prædicare: Sed ad prædicandum non requiritur intentio interior: Igitur nec ad conficiendum Sacramentum. Tum, quia conferuntur Sacramenta sicut medicamina, nemo autem non novit medicamina operari eo ipso quo applicantur, & hoc quidem independenter ab intentione interiori ministrantis. Ergo &c.

Respondeo negando paritatem: Ratio discriminis est, quod probitas non nisi circumstantiam accidentalem spectet, cum ut plurimum sint mali ministri absque eo quod opus Dei aliqua afficiatur macula; intentio vero ad substantiam Sacramenti eatenus pertinet, quatenus instrumentum movetur eodem motu ac causa principalis cui conjungitur, porro per ipsam intentionem interiorem minister conjungitur cum Christo.

Ad primam confirmationem respondeo, negando Christum nihil de intentione determinasse, quandoquidem instituendo Apostolos Sacerdotes præcepit eis sacro-sanctum Missæ sacrificium in sui commemorationem facere; hinc S. Paulus plenus Spiritu sancto intonuit 1. Cor. 4.: *Sic nos existimet homo ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei: Quæritur inter dispensatores ut fidelis quis inveniatur*. Quæ quidem fidelitas maxime commendatur, in eo quod ministri eamdem cum Christo habere debeant in conficiendis Sacramentis intentionem; quocirca non eodem prorsus modo Salvator noster præcepit actionem Sacramentalem & doctrinalem: Equidem utramque commendavit, sed ad Sacramentum conficiendum exigit intentionem interiorem, eo quod minister seu causa secunda in hoc a causa principali moveatur interius; ad concionandum vero non nisi extrinsecus, cum prædicatoris officium sit præcise movere objective auditores modo ad cultum Dei, modo etiam ad Pœnitentiam.

Ad alteram confirmationem distinguo: Sacramenta sunt medicamina arbitraria & libera, concedo: naturalia, nego. Porro magna est discrepantia inter medicamen arbitrarium & naturale. Primum quidem ab intentione institutoris & ministri dependet, eo enim ipso quo est arbitrarium, quasdam subit conditiones, quibus seclusis, non operatur; alterum vero e contra per modum naturæ agit, & ideo si applicetur, suum cito-citius sortitur effectum. Solutio est D. Thomæ hic.

Replicabis: Eodem modo ratiocinandum est de ministro Sacramentorum ac de servo, de Oratore Principis, & de Notario publico, qui omnes aliis famulantur: sed etiamsi & servus reddens v. g. Domini Epistolam ad aliquem effectum, & Orator exhibens Principis authenticum instrumentum pro aliquo negotio terminando, & Notarius faciens contractum in nomine alterius, non habeant intentionem ejus in cujus nomine agunt, producitur tamen effectus. Ergo a pari &c.

Respondeo negando triplicem illam paritatem. Et ut a primo capite exordium sumam a servus non est nisi Epistolæ delator, quoci rca nullus est respectus ad ipsum, sed solum-

lummodo ad Epistolam, quæ Domini exhibet intentionem. Idem dicendum est & de Oratore, & de Notario: Quandoquidem non propter suam intentionem, sed propter intentionem illius in cujus nomine agunt, & quem exhibent præsentem per instrumentum authenticum sequitur effectus; at vero minister vel ipsam Christi personam repræsentat; neque in hoc passive se habet intrinsece, sicut alii, qui non nisi extrinsece agunt, eo quod sit ipse dispensator bonorum Domini sui, distribuens prout vult, quibus vult, & quomodo vult; quæ ratio deducitur ex divo Thoma afferente, ministrum esse instrumentum animatum, quod movetur & se ipsum movet: movetur quidem per impressionem Christi, seipsum vero movet propria intentione, qua Christo assimilatur & conformatur.

Repones: Judex ferens sententiam de bonis restituendis alicui, suum sortitur effectum, licet de hoc non haberet intentionem & voluntatem: Igitur a simili idem dicendum est de Sacerdote absolvente Pœnitentem, quippe qui & judicis munere fungatur.

Respondeo primo negando paritatem. Ratio discriminis est, quod judex civilis pertineat solum ad forum externum, & Respublica non curet nisi de concordia publica & externa populorum: at vero Sacerdos non nisi in foro interno judicat, adeoque & internam debet habere intentionem, quippe qui sit Pastor & Pater, adeoque ejus est muneris pacem inter Deum & peccatorem componere. Quis autem sanæ mentis dixerit, Patrem non debere habere, absolute loquendo, intentionem interiorem suum reconciliandi filium?

Respondeo secundo, neque sententiam judicis civilis stare si juridice possit probari, judicem non habuisse intentionem de effectu per sententiam consecuto: idem dicendum de voto, de juramento, & matrimonio, quorum omnium ligat actus, cum celebritate peractus, nisi testibus omni exceptione majoribus contrarium probetur, intentionem scilicet interiorem fuisse prorsus contrariam actioni, quæ extrinsecus apparuit.

Instes: Ecclesia non judicat de internis: Igitur absque fundamento exigitur intentio interior. Probatur antecedens duplici momento: Primo quidem, Episcopus antequam sacros conferat Ordines protestatur se nolle excommunicatum ordinare, item nec illum cui proprii Prælati licentia deest; sicut nec eum etiam qui non subiit examen: Atqui tamen ordinati cum hujusmodi impedimentis, non iterum ordinantur, namque jura supponunt ordinationem legitimam; cum excommunicatum solummodo manere suspensum declarent. Secundo propositus est casus Domino Sanbovio, num Episcopus, qui multos ordinaverat, sed præ malitia aut impietate non nisi irrisorie saltem intus hoc fecerat, & tamen serio, an valide cunctos ordinasset? Respondit Sorbona validam fuisse ordinationem. Igitur præter intentionem faciendi ritum externum, nihil amplius exigitur.

Respondeo distinguendo antecedens: Ecclesia non judicat de internis in foro contentioso, concedo: Hoc est neminem publice excommunicat, vel ab officio suspendit, & privat beneficio, nisi constet de crimine: in foro interno, nego. In isto judicat de fide & religione, a qua si quis ita discedat ut non intendat facere Sacramentum, dubioprocul nihil facit.

Ad primam Confirmationem distinguo: Et protestationes ad Ordinationem præviæ, sunt dumtaxat comminatoriæ secundum multos; nam Episcopus intendit ordinarie omnes præsentes, concedo: & non intendit, nego.

Ad casum, hæc fuit responsio, fidem & probitatem non requiri in Ministro, Episcopum vero quantumvis vitiosum habuisse intentionem faciendi quod facit Ecclesia, tametsi parvi faceret & Sacramentum, & Sacramenti effectum subsequendum.

Iterum urgebis: Implicat poni materiam & formam, ceteraque prærequisita, & effectum non sequi: Igitur eo ipso quo apponitur debita materia & debita forma, & hoc serio ac cæremonialiter juxta ritum ab Ecclesia præscriptum, fit Sacramentum, nec prærequiritur intentio interior. Confirmatur: Paganus sic baptizans non habet intentionem interiorem faciendi quod facit Ecclesia, cum nequidem illam cognoscat; *ignoti, autem*, ut fert adagium, *nulla cupido*. Rursus Calvinista baptizando intendit facere quod si-

facit Ecclesia Genevensis, sed non quod Romana; attamen Baptismus ab utroque collatus validus est. Ergo &c. Idem adhuc confirmatur: Non semel contingit effectum a Ministro non intentum, puta vel characterem, vel justificationem produci, ipsa Sacramenti collatione. Ergo &c.

Respondeo: distinguendo antecedens: Implicat poni & materiam, & formam humano modo & formaliter, & non fieri Sacramentum, concedo: poni tantum materialiter, & absque intentione, nego. Actio Sacerdotalis est humana atque libera, seu arbitraria, quocirca fieri debet cum intentione finis, in quo sane discrepat ab actione hominis, quæ fit absque deliberatione, & ex mero naturæ impetu.

Ad primam probationem, distinguo: Et Paganus intendit facere quod facit Ecclesia vera, quæcumque sit, concedo: ab eo enim expostulatur Baptismus ea conditione ut faciat quod facit vera Ecclesia, quam modo implicito eatenus cognoscit, quatenus ejus se conformat intentioni. Sin minus, nego.

Ad alteram confirmationem utique distinguo: Et Calvinista intendit facere quod facit vera Ecclesia, licet erret in determinando quænam sit vera, concedo: Secus nego. Veritatis solutionis non levius argumentum est, quod intendat Calvinista facere quod Christus & vult, & instituit, qua quidem explicatione evanescunt omnia de Baptismo a Calvinista collato sophismata.

Ad tertiam confirmationem similiter distinguo: Non semel effectus a Sacramento distinctus consequitur, quamvis a Ministro minime intendatur, concedo; si nomine effectus intelligatur ipsum Sacramentum, quod etiam respectu causæ rationem effectus subit, nego: Igitur duplex est effectus, Unus Ministri, alter vero Sacramenti: prior est confectio Sacramenti, qui quidem non pendet a probitate Ministri, ut dicetur infra; e contra vero ab ejus intentione: posterior est gratia quæ producitur a Sacramento eo ipso quo rite conficitur.

Persistes: Ex hoc sequitur etiam prærequiri intentionem in Ministro non solum ad Sacramentum, verum etiam & ad effectum Sacramenti producendum: Sed falsum consequens; ergo & antecedens. Probatur sequela: Eo ipso quo Minister debet intendere interius Sacramentum, certe illud formaliter ut Sacramentum intendere debet, adeoque & ipsum Sacramenti effectum, cum ista duo sint a seipsis indivulsa, & actus interior ac exterior sint ejusdem speciei. Ergo &c.

Respondeo negando sequelam. Ad probationem distinguo: Minister debet intendere Sacramentum secundum se, concedo; & in hoc actus tum interior, tum exterior concordant, eamdemque constituunt speciem, cum munus Ministri sit solum conficere Sacramentum. Debet intendere Sacramentum, & Sacramenti effectum subdistinguo: Ad melius concedo: absolute, nego: immo effectus nonnumquam deest etiam culpa suscipientis: Igitur unum ab alio recte distinguitur, & abstrahitur.

Dices: Si requiritur intentio interior, dubioprocul magna erit in omnibus fidelibus anxietas; nulli quippe erit certitudo de susceptione Sacramenti; cum prorsus lateat suscipientem interior Ministri intentio: Sed hoc inconveniens a Religione Christi, cujus jugum uti admodum suave celebratur, eliminandum est. Ergo &c.

Respondeo primo, idem in alia opinione subsequi inconveniens, cum in Pœnitentia Sacerdos possit facile corrumpere formam, quam quidem ut plurimum in silentio pronuntiat, nullus quippe scire valet, num bene aut male formam protulerit.

Respondeo secundo, negando ex nostra opinione sequi in animis anxietatem. Ad id vero quod subjungitur non dari certitudinem de Sacramenti susceptione, distinguo: Physicam & absolutam, concedo; moralem, nego. Vel ipse Deus vult ad exercitium fidei salutis mysteria non latere, juxta illud 1. Corinth. 10. *Qui se existimat stare, videat ne cadat*: Et iterum Philipp. 2. *Cum metu & tremore salutem vestram operamini*: Igitur non nisi moralem certitudinem, tum de validitate Sacramentorum, tum etiam de ipsa salute expectare debemus. Porro eo ipso quo Minister serio & cæremonialiter agit, habemus certitudinem moralem, ipsam intentionem interiorem illi non defuisse; cum facillimum sit habere intentionem illam generalem faciendi quod facit Ecclesia.

SY-

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Intentio interior in confectione Sacramentorum requiritur.

Primo: Scriptura sacra hoc ipsum indigitat, cum Christus suis Discipulis commendaverit in sui commemorationem conficere Sacramenta: Et Apostolus præcipiat ut Ministri in dispensatione mysteriorum Dei, sint fideles, quæ quidem fidelitas in hoc potissimum affulget, cum intendunt facere quod ipse Christus peregit, & præcipit.

Secundo: Totam quæstionem dirimit Concilium Florentinum, dicens Sacramenta perfici per Ministrum, habentem intentionem faciendi quod facit Ecclesia, quæ si desit, non esse Sacramentum: Sed norunt omnes Ecclesiam intendere non vacuum & mendacem ritum externum, sed & sacramentalem. Idem statuit Tridentinum Sess. 7. Can. 11. Et rursus Sess. 14. cap. 6. ubi declarat pœnitentem non debere sibi blandiri de absolutione data, nisi Minister habuerit animum, scilicet intentionem interiorem, non solum serio, sed & vere absolvendi; quæ quidem vox, *vere*, omnem prorsus eliminat æquivocationem. Quis enim cordatus dixerit Ministrum, qui interius non vult facere Sacramentum, habere tamen animum vere absolvendi? quæ duo ne dicam contraria, sed & plane absurda sunt.

Tertio: Non una est ratio pro assertione nostra; sed ea est potissima, quod Minister seipsum moveat, & quidem ut dispensator, qui plurimum & a servo & a notario, vel ab ipso Principis Oratore discrepat; nam isti veluti passive se habent, & ut veritatis testes sunt; nec quicquam citra commissionem & rescriptum possunt: at vero dispensator distribuit absque mensura bona Domini, & juxta propriam voluntatem; quocirca si desit intentio de fine, nullum reipsa facit Sacramentum.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM

ET SOLUTIONUM.

Primo: Nullum facessit negotium quod Sephora & Isaac quasi invito animo sese gesserint, illa in circumcisione filii sui; iste in benedictione Jacob; quandoquidem Moysis sponsa voluit obedire legi, sicut & Patriarcha benedicere filium præsentem, quicumque esset.

Secundo: Nec magis proficiunt adversarii varia opponendo facta, cum & ex Historicis sacris & ex Theologis, Ministri habuerint intentionem interiorem faciendi quod facit Ecclesia.

Tertio: Ecclesia quidem non judicat de internis in foro contentioso, bene vero in foro interiori; nec inde sequitur salutem dependere a Ministris nisi per accidens, quandoquidem effectus non assimilatur instrumento, sed causæ principali, a qua suum habet & effectum, & valorem. Ceterum eo ipso quo Minister serio & cæremonialiter agit, censetur juxta judicium viri prudentis habere intentionem interiorem faciendi quod facit Ecclesia, maxime vero cum nihil inde emolumenti caperet, si ex malitia suscipientem frustraret Sacramento.

PUNCTUM SECUNDUM.

Num Sanctus Thomas propugnaverit intentionem interiorem esse Ministro necessariam?

CONCLUSIO AFFIRMATIVA.

Probatur multis rationibus. auctoritate divi Thomæ suffultis.

Prima sic deducitur. Ille existimat intentionem interiorem prærequiri ad Sacramenti validitatem, qui de ipsa validitate aut nullitate judicat secundum intentionem interiorem vel admissam, vel seclusam: Atqui sic judicat sanctus Doctor, loquens enim de mutatione formæ, dicit verba addita initio vel in fine formæ Sacramenti, ipsum nullum reddere, si Minister intendat novum ritum introducere; sic enim non intenderet facere, *inquit*, quod facit Ecclesia; e contra vero non irritatur Sacramentum, si Minister intendat quod ipsa intendit Ecclesia. Ergo &c. Sic loquitur hic Q. 60. art. 8. in corpore: " Respondeo. Dicendum, quod „ circa omnes mutationes quæ possunt „ in formis Sacramentorum contingere,

„ duo

„ duo videntur esse consideranda; unum „ quidem ex parte ejus, qui profert ver- „ ba, cujus intentio requiritur ad Sacra- „ mentum .... si intendat per hujusmodi „ additionem, vel diminutionem alium „ ritum inducere, qui non sit ab Eccle- „ sia receptus, non videtur perfici Sacra- „ mentum; quia non videtur quod inten- „ dat facere id quod facit Ecclesia. „ Rursus ibidem ad 3. " Dicendum, quod „ si sit tanta interruptio verborum, quod „ intercipiatur intentio pronuntiantis, „ tollitur sensus Sacramenti, & per con- „ sequens veritas ejus. „

Secunda: Qui contendit cuncta esse casualia nisi adsit intentio operis, & hoc medio probat intentionem exigi in Ministro ad perfectionem & validitatem Sacramenti, citra dubium propugnat interiorem: Atqui sanctus Thomas hic Quæst. 64. art. 8. ex professo hanc tradit sententiam; sic enim inscribitur articulus: *Utrum ad perfectionem Sacramenti requiratur intentio Ministri*? & propositis sibi objectionibus contra intentionem interiorem, maxime ex eo quod non requiratur in instrumento, sic respondet in argumento *sed contra*. " Ea quæ sunt præ- „ ter intentionem, sunt casualia: quod „ non est dicendum de operatione Sacra- „ mentorum: Ergo Sacramenta requi- „ runt intentionem Ministri. „ Certe ea censentur casualia quæ sine deliberatione, adeoque absque operis intentione fiunt: Igitur sanctus Doctor exigit intentionem interiorem; alias nihil probaret, si Sacramentum cum intentione contraria interiori confectum, valere autumaret; Quin immo manifesta foret in verbis contradictio, quod non est admittendum.

Tertia hæc est: Latum est discrimen inter instrumentum inanimatum & animatum. Et in eo maxime situm est, quod animatum moveatur & se moveat, ac principali agenti subjiciatur per intentionem faciendi quam istud habet: Atqui sic docet sanctus Thomas ibidem ad 1. ubi hæc effatur: " Dicendum, quod in- „ strumentum inanimatum non habet ali- „ quam intentionem respectu effectus, sed „ loco intentionis est motus quo movetur „ a principali agente: sed instrumentum „ animatum, sicut est Minister, non so- „ lum movetur, sed etiam quodammodo „ movet se ipsum; in quantum sua vo- „ luntate movet membra ad operandum. „ Et ideo requiritur ejus intentio, qua „ se subjiciat principali agenti, ut scili- „ cet intendat facere quod facit Christus „ & Ecclesia. „ Sed Christus & Ecclesia faciunt Sacramentum. Namque absurdum ac ridiculum, ne dicam & a Religione alienum foret dicere, Christum & Ecclesiam facere solummodo ritum externum. Igitur ex divo Thoma requiritur intentio interior.

Quarta: Ubi idem ad multa inservire potest, debet ad unum potius quam ad aliud per intentionem agentis interiorem determinari: Sed aliquis v. g. potest duo simul intendere infundendo aquam, scilicet vel animam, vel solum corpus lavare; nihil enim prohibet ex devotione dicere pro sola corporis lotione, Ego te abluo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, maxime vero in cæremonia lotionis pedum, quæ certe nusquam fuit Sacramentum. Igitur per solam intentionem ac directionem lotio corporis in nomine sanctissimæ Trinitatis evadit Sacramentum. Ea potissimum ratione probat thesim sanctus Thomas, & conclusionem suam ibidem in corpore articuli. Respondeo: " Dicendum, quod quando aliquid „ se habet ad multa, oportet quod per „ aliquid determinetur ad unum, si il- „ lud effici debeat. Ea vero quæ in Sa- „ cramentis aguntur, possunt diversimo- „ de agi, sicut ablutio aquæ, quæ fit in „ Baptismo, potest ordinari & ad mun- „ ditiam corporalem, & ad sanitatem „ corporalem, & ad ludum, & ad mul- „ ta alia ejusmodi; Et ideo oportet quod „ determinetur ad unum, id est ad Sa- „ cramentalem effectum per intentionem „ abluentis. „

Quinta: Duplex est intentio recta, una circa ipsius Sacramenti perfectionem & validitatem, altera vero circa usum: Sed prior requiritur ad validitatem Sacramenti; sic docet ex professo divus Thomas ibidem art. 10. ubi quærit: *Utrum intentio recta Ministri requiratur ad perfectionem Sacramenti*. Eo loci agere sanctum Doctorem de intentione interiori ex ipso inscripto liquet; nam quærit num recta intentio exigatur? Rectitudo autem attenditur penes voluntatem; hanc autem quæstionem sic solvit in corpore articuli. " Re-

" Respondeo. Dicendum, quod intentio ,, Ministri potest perverti dupliciter. ,, Uno modo respectu ipsius Sacramenti: ,, puta cum aliquis non intendit Sacramentum conferre, sed derisorie aliquid ,, agere. Et talis perversitas tollit veritatem Sacramenti, precipue quando ,, suam intentionem exterius manifestat. ,, In his verbis duo sunt ponderanda. Primum quidem ex S. Thoma eum, qui intus derisorie agit, non perficere Sacramentum. Profecto qui ex directa voluntate intus non vult Sacramentum, æque distat immo & magis a Sacramento, quam qui non nisi mimice intus operatur. Secundum, quod sequitur est derisorem nullum Sacramentum peragere, cum argumentis exterioribus probatur ejus perversa intentio. Igitur ex sancto Thoma, qui intus non intendit Sacramentum, de facto nullum facit. A fortiori si suam exterius probet malam voluntatem.

Idem ibidem suam absque tergiversatione aperit mentem, itaut nullus relinquatur ambigendi locus de ejus sententia, & sic pronuntiat. " Ad primum ergo di-,, cendum, quod Ecclesiæ intentio recta ,, est, & quantum ad Sacramenti perfe-,, ctionem, & quantum ad Sacramenti u-,, sum: sed prima rectitudo perficit Sa-,, cramentum, secunda operatur ad me-,, ritum: Et ideo Minister qui confor-,, mat intentionem suam Ecclesiæ, quan-,, tum ad primam rectitudinem, non au-,, tem quantum ad secundam, perficit ,, quidem Sacramentum, sed non est sibi ,, ad meritum. ,, Igitur ex sancto Thoma, deficiente recta intentione, scilicet interiori, prorsus non nisi Sacramentum mendax & vacuum facit Minister.

Sexta, sic se habet: Requiritur intentio interior in suscipiente, ut probabitur infra. Igitur & a fortiori in Ministro, cum iste se moveat; hoc ipsum fert adagium commune: *Quidquid faciant homines, intentio judicat omnes*. Quæ quidem doctrina fundatur in jure tum civili, tum Ecclesiastico; namque Barbosa tractatu de axiomatibus juris actione 12. & 128. probat omni argumentorum genere, actus agentium spiritualium non operari citra eorum intentionem.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

OBJICIES: Qui asserit intentionem exprimi per verba quæ in Sacramentis proferuntur, videtur intentionem interiorem non exigere in Ministro: Atqui sanctus Thomas Quæst. 64. art. 8. ubi ex professo movet quæstionem de intentione, probat quidem exigi, ut materia de se indifferens ad multa, ad Sacramentum conficiendum determinetur; sed subdit, ne aliquis credat interiorem prærequiri in Ministro: " Et hæc intentio expri-,, mitur per verba quæ in Sacramentis ,, dicuntur, puta cum dicit: Ego te ba-,, ptizo in nomine Patris, &c.

Respondeo primo huic argumento & sequentibus instantiis, opponendo divum Thomam divo Thomæ, & dico, loca non nihil obscura per clariora quæ adducta sunt in probationibus, esse explicanda.

Respondeo secundo distinguendo majorem: Et sanctus Thomas contendit verba rite prolata prodere quod est in mente & voluntate Ministri, quatenus verbum externum est explicatio verbi mentalis quod in corde concipitur, concedo: & sanctus Doctor excludit intentionem mentalem, nego: & sic distincta minore, nego consequentiam. Eo loci sanctus Thomas non solum probat intentionem esse necessariam, sed & qualis debeat esse determinat, cum subjungit exprimi per verba quæ in Sacramentis dicuntur; quocirca hunc reddunt sensum, scilicet ut Minister intendat facere quod intendit & facit Ecclesia, & hoc ipsum iterum atque iterum inculcat; quo quidem secluso pronuntiat nullum esse Sacramentum. Solutio est ejusdem S. Thomæ ibidem ad 1. " Instrumentum animatum, sicut est ,, Minister, non solum movetur, sed & ,, quodammodo movet se ipsum, in quan-,, tum sua voluntate movet membra ad ,, operandum: Et ideo requiritur ejus ,, intentio, qua se subjiciat principali ,, agenti, ut scilicet intendat facere, ,, quod facit Christus & Ecclesia. ,,

Instabis: Ibidem art. 8. ad 2. verbia expressis asserit intentionem mentalem non esse necessariam: Ergo &c. Probatur antecedens. Ibi duas refert circa intentio-

tentionem opiniones, alteram eorum qui mentalem exigunt, alteram vero eorum qui solummodo exigunt exteriorem, & suum isti addit calculum, ea ductus ratione, quod in verbis, quæ Minister profert, exprimatur intentio Ecclesiæ, quam ad Sacramenti perfectionem sufficere asserit: " Et ideo, *inquit*, alii melius di-„ cunt, quod Minister Sacramenti agit „ in persona totius Ecclesiæ, cujus est „ Minister. In verbis autem quæ pro-„ fert, exprimitur intentio Ecclesiæ, „ quæ sufficit ad perfectionem Sacramen-„ ti, nisi contrarium exterius exprimatur „ ex parte Ministri, vel recipientis Sa-„ cramentum. „

Respondeo negando antecedens. Ad probationem distinguo: Sufficit ut intentio Ecclesiæ exprimatur in forma Sacramenti ad sedandam suscipientis anxietatem; & ut moralem habeat certitudinem de veritate Sacramenti concedo: sufficit, seclusa intentione interiori, nego. S. Thomas est sui ipsius interpres; eo enim loci respondet ad objectionem secundam, quam in eodem articulo sibi proposuerat; quæ solummodo procedit de certitudine habenda pro veritate Sacramenti, quæque his concipitur verbis: " Præterea, „ non potest homini esse nota intentio „ alterius; si igitur intentio Ministri re-„ quiratur ad perfectionem Sacramenti, „ non posset homini ad Sacramentum ac-„ cedenti esse notum, quod Sacramen-„ tum suscepisset, & ita non posset ha-„ bere certitudinem salutis, præcipue „ cum quædam Sacramenta sint de ne-„ cessitate salutis. „ Profecto sensus divi „ Thomæ seipsum prodit propter duo: Primo quidem, non obstante objectione & argumento quo probatur intentionem mentalem non requiri, ex eo quod ignota sit suscipienti, ait S. Doctor quasi illud solvendo, immo & explodendo: " Sed con-„ tra est, quod ea quæ sunt præter in-„ tentionem sint casualia, quod non est „ dicendum de operatione Sacramento-„ rum: Ergo Sacramenta requirunt in-„ tentionem Ministri. „ Tum sic concludit S. Thomas non obstante objectione laudata, & duplici alio argumento in contrarium: Ergo Sacramenta requirunt intentionem Ministri. Secundo ex ipsis terminis argumenti liquet difficultatem esse penes certitudinem, quam ut solvat Angelicus Doctor, dicit adesse moralem & sufficientem, eo ipso quo intentio Ecclesiæ, adeoque & Ministri, exprimitur in ipsius Ministri verbis quæ sunt ejus & conceptus, & voluntatis declarativa. Nec ulteriores addit pro assertione rationes, cum jam & in argumento *sed contra* & in corpore articuli luculentissimas attulisset.

Replicabis: In opinione quam adoptat sanctus Doctor, loquitur de intentione de qua in titulo articuli fit mentio; hoc est de intentione quæ est necessaria ad perfectionem Sacramenti: Sed asserit sufficere intentionem exprimi in verbis exterioribus. Igitur non aliam præter exteriorem exigit. Confirmatur. I. quia alias priori sententiæ quæ exigit intentionem interiorem, subscriberet, cum tamen oppositum, ut probabilius, teneat. II. in 4. Distinctione 6. q. 1. art. 2. ad 2. hanc ponit discrepantiam inter ea quæ interius fiunt, & alia quæ non nisi per actum externum complentur, quod non sit necesse in posterioribus habere intentionem interiorem; ex quo principio concludit mentalem non requiri pro Baptismo conficiendo; sic enim loquitur: " Alii dicunt, „ quod in Baptismo, & in aliis Sacra-„ mentis quæ habent in forma actum ex-„ ercitum, non requiritur mentalis in-„ tentio, sed sufficit expressio intentio-„ nis per verba ab Ecclesia instituta: „ Et ideo si forma servatur, nec aliquid „ exterius dicitur, quod intentionem con-„ trariam exprimat, baptizatus est. „ Ergo &c.

Respondeo primo, Cardinalem De Lugo contendere locum divi Thomæ fuisse defloratum in utroque rextu, & loco mentalis debere apponi specialis; quam, quidem intentionem eum exigere auctores alterius sententiæ non pauci autumant.

Respondeo secundo distinguendo: Et S. Doctor in responsione ad 2. supponit intentionis interioris necessitatem quam superius fuso calamo requiri probaverat, concedo: & excludit, nego. Revera quidem mens S. Thomæ non repetenda est precise ex solutione argumenti, quo non nisi indirecte probatur intentionem interiorem non requiri; sed palmarem ibi solvit difficultatem de certitudine morali pro suscipiente, quam certe remanere luce clarius ostendit, quatenus præsumendum est

est Ministrum intentionem interiorem habere, cum cuncta ritu debito pertractat. Non absimili modo eamdem propter rationem audientes Missam adorant Hostiam quæ elevatur, tametsi physice non certi sint, num Sacerdos verba consecrationis pronuntiaverit, quippe qui Canonem demissa voce recitando, possit omittere, quæcumque voluerit. Ergone propter hoc audientes anxietate debent agitari? Minime.

Ad primam confirmationem nego inde sequi S. Doctorem alteri adhærere sententiæ, quandoquidem exigit ibi intentionem actualem, esto non explicitam, attamen implicitam: Porro illa specialis intentio quamvis laudabilis, non tamen ex mente sancti Thomæ absolute requiritur; sed virtualis sufficit; & sic suam prodit mentem in solutione objectionis tertiæ, ubi exigit virtualem: Ibidem enim art. 8. ad 3. ait. " Dicendum, quod licet „ ille qui aliud cogitat, non habeat actualem intentionem, habet tamen intentionem habitualem, quæ sufficit ad perfectionem Sacramenti: Puta cum Sacerdos accedens ad baptizandum, intendit facere circa baptizandum, quod facit Ecclesia: Unde si postea in ipso exercitio actus, cogitatiu ejus ad alia rapiatur, ex virtute primæ intentionis, perficitur Sacramentum. „

Respondeo secundo ad eamdem confirmationem sic distinguendo. Et prior opinio exigit intentionem tum quoad Sacramentum, tum quoad effectum Sacramenti, a sancto vero Thoma derelinquitur quantum ad secundum, nusquam vero quantum ad primum, concedo: & illam reijcit etiam quantum ad Sacramentum, nego. Audiendus est sanctus Doctor proj hoc momento; sic enim ibidem respondet ad 2. " Dicendum, quod ad hoc dupliciter, „ secundum diversas opiniones respondetur. Quidam enim dicunt, quod si desit mentalis intentio in baptizante, non „ confert Sacramentum Baptismi: tamen „ in adulto supplet fides & devotio effectum Baptismi. „

Ibi, ut patet, sanctus Thomas loquitur de intentione respectu effectus; hinc rejicit opinionem eorum qui intentionem interiorem ad effectum exigebant, minime vero sententiam asserentium eam ipsam requiri ad Sacramenti confectionem. Eadem 3. p. q. 64. art. 8. ad 2. repetit & sic prosequitur: " Sed hoc satis posset „ dici, quantum ad ultimum effectum, „ qui est res & Sacramentum, scilicet „ quantum ad characterem non videtur „ quod per devotionem accedentis possit „ suppleri: quia character numquam imprimitur, nisi per Sacramentum. Et „ ideo alii melius dicunt, quod Minister „ Sacramenti agit in persona totius Ecclesiæ, cujus est Minister. In verbis autem quæ profert, exprimitur intentio „ Ecclesiæ, quæ sufficit ad perfectionem „ Sacramenti, nisi contrarium exterius „ exprimatur ex parte Ministri, vel recipientis Sacramentum. „

Sensus igitur divi Thomæ est I. Ministrum agere in persona Ecclesiæ, II. Et consequenter eum debere intendere, quod ipsa intendit in Sacramento, sin minus non ageret ut ejus Minister. III. Intentionem Ecclesiæ in verbis a Ministro prolatis exprimi. IV. Ea de causa neminem anxium seu solicitum esse debere, num de facto susceperit Sacramentum, vel non? quia Minister censetur habuisse Ecclesiæ intentionem, eo ipso quo profert verba, & ritum serio facit reduplicative ut ritum Ecclesiæ; hinc nisi contrarium manifestet, credendum est habuisse intentionem interiorem non solum serio, sed & vere faciendi Sacramentum. Quod autem non aliud intendat docere sanctus Doctor, patet, quia ibi respondet ad argumentum de anxietate, qua suscipiens circa Sacramentum sibi ministratum laborat, eo quod evidentiam non habeat de intentione Ministri. Totus igitur scopus sancti Thomæ est probare a cruciante solicitudine circa istud momentum suscipientem abstinere debere, cum tunc adsit moralis certitudo de intentione sufficienti ex parte ministrantis.

Ad alteram confirmationem similiter distinguo: Et eo loci sanctus Thumas movet solum quæstionem de certitudine morali, quæ quidem fundatur in ritu, serio & vere observato, concedo: & excludit intentionem interiorem, nego. Jam vero cum ibidem q. 68. art. 7. asserat intentionem interiorem requiri in suscipiente Sacramentum Baptismi, a fortiori eamdem exigit in Ministro: Ceterum discrimen in textu per modum objectionis allato, & in verbis tum antecedentibus, tum

tum subsequentibus illud statuit, inter opus mere internum, & aliud partim internum, partim externum, quod de priori nulla habeatur certitudo, nisi operans dicat se hoc vel illud voluisse; de posteriori vero sufficienter affulgeat, quando Minister juxta ritum ab Ecclesia præscriptum conficit Sacramenta.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Sanctus Thomas propugnat intentionem interiorem.

PRIMO QUIDEM, quia hic Q. 64. art. 8. in argumento *sed contra* ait, seclusa intentione interiori, operationem sacramentalem esse casualem, quod non est, inquit, admittendum.

Secundo: Ibidem ponit discrimen inter instrumentum inanimatum, & animatum, quod illud mere moveatur, istud vero etiam seipsum moveat; ex quo concludit intentionem interiorem requiri in Ministro, qua se principali agenti conformet.

Tertio: Ibidem Q. 68. art. 7. exigit intentionem interiorem in suscipiente: Igitur, a fortiori & in Ministro, maxime cum Q. 64. art. 8. iterum atque iterum dicat Ministro ex officio incumbere, ut agat in persona Ecclesiæ, & intendat quod ipsa intendit & facit.

Synopsis Argumentorum in contrarium, & Responsionum.

PRIMO: Quum sanctus Thomas ait intentionem Ecclesiæ in verbis a Ministro prolatis includi, non excludit interiorem, sed solum suscipientis de certitudine Sacramenti recepti anxietatem temperat.

Secundo: Neque vero de mente divi Thomæ pro intentione interiori relinquitur ambigendi locus, tametsi reprobare videatur sententiam eorum qui illam exigunt; non enim quantum ad omnia a sancto Doctore abjicitur, sed solum quantum ad hoc, quod vel etiam ad effectum eamdem, immo & actualem exigerent, quod dubioprocul non est necessarium; alias improbitate Ministri ipse Sacramenti effectus deficeret, quod est contra Ecclesiæ definitionem.

Tertio demum: Quando S. Thomas dicit Sacramentum vere confici, modo Minister contrarium non exprimat, iterum de certitudine, non excludendo intentionem interiorem, loquitur; quam quidem secundum judicium viri prudentis adesse contendit, eo ipso quo Minister ritum sacramentalem recte facit.

PUNCTUM TERTIUM.

Utrum requiratur Intentio in Suscipiente, & qualis?

CONCLUSIO PRIMA.

Requiritur Intentio interior vel in ipso Suscipiente Sacramentum.

Probatur rationibus Theologicis.

PRIMA: Nullus Christianæ militiæ suum invitus dat nomen, cum jugum Domini, teste Scriptura, Matth. 11. sit suave, & onus ipsius leve admodum sit. Sed per Sacramenta homo militiæ Christianæ dat nomen; lex autem cui subjicitur ea est, ut præcepta tum Dei, tum Ecclesiæ teneatur adimplere. Igitur requiritur intentio in suscipiente Sacramenta.

Altera: Quodlibet Sacramentum specialem inducit obligationem: Vi Baptismi v. g. tenetur homo christiane vivere: vi Confirmationis, fidem, etiam sæviente mundo, profiteri, immo & eam defendere: vi Ordinis, castam vitam & a sæculi pompis prorsus alienam ducere: Sed nemo dixerit aliquem, ipso reluctante, ad hoc teneri, maxime vero cum homo sit juris sui, & Sacramenta sint signa arbitraria. Ergo &c.

Tertia: Intentio requiritur vel in ipso suscipiente, si contraria opinio a mente Ecclesiæ longe distet: Atqui res sic se habet. Et probatur ex jure Canonico cap. *Majores de Baptismo*, ubi Innocentius III. sic pronuntiat: " Quæritur, utrum dor-
" mientibus & amentibus Sacramenti sal-
" tem character in Baptismate imprima-
" tur, ut excitati a somno, vel ab ægri-
" tudine liberati, non sint denuo bapti-
" zandi. Sunt autem nonnulli, qui dicunt
" quod Sacramenta, quæ per se sortiun-
" tur effectum, ut Baptismus & Ordo,
" cete-

„ ceteraque similia, non solum dormien-
„ tibus & amentibus, sed invitis & con-
„ tradicentibus, etsi non quantum ad
„ rem, quantum tamen ad characterem,
„ conferuntur: cum non parvuli solum,
„ qui non consentiunt, sed adulti, qui
„ quamvis non ore, corde tamen dissen-
„ tiunt, recipiant Sacramentum. Sed op-
„ ponitur talibus, quod qui fuissent invi-
„ ti & reluctantes immersi, saltem ratio-
„ ne Sacramenti ad jurisdictionem Eccle-
„ siasticam pertinerent: unde ad secun-
„ dam regulam fidei Christianæ forent
„ rationabiliter compellendi, verum id
„ est religioni Christianæ contrarium, ut
„ semper invitus & penitus contradicens
„ ad recipiendam, & servandam Chri-
„ stianitatem aliquis compellatur. „

Audis ea ratione juxta Summum Pontificem neminem esse vi ad suscipienda Sacramenta compellendum, quia foret contra suavitatem legis Evangelicæ habere jurisdictionem in eos qui pro virili renitentes baptizari, nomen Christianæ militiæ dedissent. Confirmatur: In rituali Romano Paulus V. prohibet baptizari amentes, qui nusquam viva voce aut signis de Baptismo suscipiendo votum manifestarunt.

Quarta: Qui terrore mortis ad suscipiendum Baptismum compelluntur, ea dumtaxat ratione tenentur ad legis observationem, quia voluntarie acceperunt ad vitam conservandam Baptismatis conditionem, ut ibidem definit Innocentius: Igitur requiritur intentio in suscipiente. Ecce verba: " Propter quod inter invitum
„ & invitum, coactum & coactum, alii
„ non absurde distinguunt: quod is qui
„ terroribus atque suppliciis violenter at-
„ trahitur, & ne detrimentum incurrat,
„ Baptismi suscipit Sacramentum; talis si-
„ cut & is, qui ficte ad Baptismum ac-
„ cedit, characterem suscipit Christiani-
„ tatis impressum, & ipse tamquam con-
„ ditionaliter volens, licet absolute non
„ velit, cogendus est ad observantiam fi-
„ dei Christianæ: in quo casu debet in-
„ telligi Decretum Concilii Toletani,
„ ubi dicitur, quod qui jam pridem ad
„ Christianitatem coacti sunt, sicut factum
„ est temporibus religiosissimi Sisibuti:
„ quia jam constat eos Sacramentis divi-
„ nis associatos, & Baptismi gratiam su-
„ scepisse, & Chrismate unctos esse, &
„ corporis Domini extitisse participes:
„ oportet etiam ut fidem, quam neces-
„ sitate susceperunt tenere cogantur, ne
„ nomen Domini blasphemetur: & fides
„ quam susceperunt, vilis ac contempti-
„ bilis habeatur. Ille vero qui numquam
„ consentit, sed penitus contradicit, nec
„ rem, nec characterem suscipit Sacra-
„ menti: quia plus est expresse contra-
„ dicere, quam minime consentire: sicut
„ nec ille notam alicujus reatus incurrit,
„ qui contradicens penitus & reclamans
„ thurificare idolis cogitur violenter. Dor-
„ mientes autem & amentes, si prius-
„ quam amentiam incurrerent, aut dor-
„ mirent, in contradictione persisterent:
„ quia in eis intelligitur contradictionis
„ propositum perdurare: & si sic fue-
„ rint immersi, characterem non susci-
„ piunt Sacramenti. Secus autem si prius
„ Catechumeni extitissent, & habuissent
„ propositum baptizandi: unde tales in
„ necessitatis articulo consuevit Ecclesia
„ baptizare. „

Quinta: Qui prorsus contradicit nec characterem, nec Sacramenti gratiam recipit: Igitur requiritur intentio ut aliquis de facto Sacramentum suscipiat. Sic definit Innocentius ibid. " Tunc ergo chara-
„ cterem sacramentalis imprimit operatio,
„ cum obicem voluntatis contrariæ non
„ invenit obsistentem. „

Sexta: Quod definiere Concilia, hoc ipsum tenendum est: Atqui Concilia intentionem interiorem ad recipienda Sacramenta exigunt in suscipiente. Et probatur: Coucilium Carthaginense III. prohibet ne ægroti subito obmutescentes, aut baptizentur, aut si baptizati, peccatorum absolutionem accipiant, nisi prius voluntatem aut viva voce, aut nutibus expresserint. Sic habetur Can. 34. " Ut ægro-
„ tantes si pro se respondere non possunt,
„ cum voluntas eorum testimonium sui
„ dixerit, baptizantur. Similiter & de
„ Pœnitentibus agendum est. „ Concinit Arausicanum sub Leone I. Can. 12. " Su-
„ bito, *ait*, obmutescens, prout statu-
„ tum est, baptizari, aut Pœnitentiam
„ accipere potest, si voluntatis præteri-
„ tæ testimonium aliorum verbis ha-
„ bet præsentibus in suo nutu. „ Ergo &c.

Septima: Quod Ecclesia exigit ad Sacramentum adhiberi, hoc fieri debet: Sed Eccle-

Ecclesia exigit in suscipiente intentionem, puta, quod Baptismum petat & intendat. Et probatur ex sancto Thoma qui hic q. 68. art. 7. sic loquitur de suscipiente Baptismum, in argumento *sed contra* " Sed contra est, quod secundum „ ritum Ecclesiæ baptizandi profitentur „ se petere ab Ecclesia Baptismum, per „ quod profitentur suam intentionem de „ susceptione Sacramenti. „

Deinum: Qui novam vitam ducere aggreditur, non invitus, sed voluntarie & cum intentione finis hoc debet facere, nec violenter ad hoc compellendus est. Sed qui suscipit Sacramenta, novitatem vitæ assequi velle censendus est: Ergo. Ista ratio est D. Thomæ ibidem in corp. art. his verbis: " Dicendum, quod per „ Baptismum aliquis moritur veteri vitæ „ peccati, & incipit quamdam vitæ no„ vitatem... Et ideo sicut ad hoc, quod „ homo moriatur veteri vitæ, requiritur „ secundum Augustinum in habente usum „ liberi arbitrii voluntas, qua eum vete„ ris vitæ pœniteat, ita requiritur vo„ luntas, qua intendat vitæ novitatem. „

Concinit S. Augustinus L. 4. de Bapt. cap. 24. pag. 57. " Et si pro eo qui res„ pondere potest, *inquit*, alius respondeat, „ non itidem valet. Ex qua regula illud „ in Evangelio dictum est, quod omnes „ cum legitur, naturaliter movet, *Æta„ tem habet, ipse pro se loquatur*. Eo loci S. Doctor istud statuit discrimen inter puerum & adultum baptizandum, quod in priori non exigatur intentio interior, cum Patrini pro eo respondeant, e contra vero in adulto, quippe qui propriæ voluntatis usum habens, pro se ipso respondere teneatur.

CONCLUSIO SECUNDA.

Intentio interior requiritur in Suscipiente Sacramentum, explicita quidem pro Baptismo, Pœnitentia, Eucharistia, Ordine & Matrimonio, implicita saltem pro reliquis Sacramentis.

Probatur conclusio quoad singulas partes.

PRIMO QUIDEM, intentio interior necessaria est ut ex dictis patet: neque vero ad solos agentes, sed & ad suscipientes extendi debet, cum suscipiens relative se habeat & ad ministrum super ipsum agentem, & ad Sacramentum quod debet suscipere; maxime cum quædam Sacramenta irrita prorsus forent, si deficeret intentio vere suscipiendi Sacramentum, ut de Matrimonio constat; vel etiam de Baptismo, in hypothesi quod aliquis prorsus contradiceret, ut observat Innocentius III.: " Ille vero qui numquam con„ sentit, sed penitus contradicit: nec „ rem, nec characterem suscipit Sacra„ menti. „ Ergo &c.

Secundo: Citra dubium est intentionem actualem prærequiri ad Pœnitentiam & Matrimonium, quia in his Sacramentis suscipientes se habent etiam ut agentes: In Pœnitentia quidem opus est ut pœnitens actu doleat de peccatis, petat suppliciter absolutionem, & ea intentione sua deponat peccata, ut absolutionis beneficium obtineat: In Matrimonio vero, eo quod consensus interior verbis, vel saltem nutibus actualibus exprimi debeat. Jam vero quis sanæ mentis dixerit non requiri intentionem actualem ad suscipiendam Eucharistiam saltem cum fructu, cum eam ad hoc exigat reverentiam Apostolus 1. Cor. 11. ut velit accedentem prius se probare, & probatus de pane illo edat, & de calice bibat. Ergo &c.

Tertio: De Baptismo & Ordine major est difficultas. Intentionem virtualem sufficere liquido patet, cum in actuali quondam elicita, & proposito jam facto fundetur; quid enim est habere intentionem virtualem aliquid suscipiendi, nisi rem, quæ in voto fuit, accipere? Hoc ipsum declarat Innocentius III. in sua decretali Epistola, in qua statuit Catechumenos apoplexia, vel alio gravi morbo correptos baptizandos esse, eo quod votum Baptismi habuerint; illos enim secernit ab amentibus, & dormientibus, qui ante amentiam vel somnum, aperte Baptismo suscipiendo contradixerunt; adeoque non esse tingendos, nisi contradictionem manifeste deposuerint. Subdit vero hanc clausulam: " Secus autem si prios Catechumeni ex„ titissent, & habuissent propositum ba„ ptizandi: unde tales in necessitatis ar„ ticulo consuevit Ecclesia baptizare. „

Jam vero quod intentio virtualis exigatur in suscipiente vel Baptismum, vel Ordinem, satis claret; ulterius tamen sic probatur. Nullus ad religionem Christia-

I 2 nam

nam cogi debet, juxta illud, Psalm. 53. *Voluntarie sacrificabo tibi*. Rursus 2. Cor. 9. *Hilarem enim datorem diligit Deus*. Et iterum Matth. 11. *Jugum enim meum suave est & onus meum leve*. In hoc autem potissimum legis Dei suavitas effulget, quod nullus nisi velit, suscipiat onera, alias vel ipsi naturæ per peccatum sauciatæ gravissima: sed Baptismus imponit strictam legis Christianæ servandæ obligationem: sed Ordo arduam perfectionem assequendi onus imponit. Igitur requiritur intentio virtualis in eo qui illa suscipit Sacramenta. Confirmatur: Ex Innocentio III. necesse est ut recipiens velit subire onera quæ ad susceptionem Sacramenti subsequuntur. Igitur, & ut intentionem virtualem habeat, cum nemo censeatur velle aliquid, nisi & hoc ipsum intendat suscipere.

Quæres, num intentio in suscipiente Baptismum vel Ordines æque stricta ac in ministris necessaria sit?

Respondeo negative: Hoc enim intercedit discrimen inter agentem & recipientem, quod agens active, suscipiens vero passive se habeat: Igitur agens debet causæ principali, scilicet Christo conjungi, ut ab ipso moveatur; quæ quidem conjunctio fit per intentionem, idcirco eam in ipso specialiter exigit Florentinum. Sic enim pronuntiat: " Omnia Sacramenta ,, tribus perficiuntur, videlicet rebus tamquam materia, verbis tamquam forma; ,, & persona ministri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi, quod ,, facit Ecclesia. ,, Ibi autem nihil dicitur de suscipientis intentione, quod argumentum est, non in eodem gradu ac in agente, necessariam esse ad Sacramenti validitatem. Ratio altera est, quod sufficiat suscipienti consentire saltem implicite, hoc est non contradicere: si enim aperte obniteretur, ne quidem implicite adesset consensus. Ista responsio est Innocentii III. ibidem: " Ille vero, *ait*, qui ,, numquam consentit, sed penitus contradicit, nec rem, nec characterem suscipit Sacramenti: quia plus est expresse contradicere, quam minime consentire. ,, Igitur modo non adsit contradictio, consensus tacitus existit, & eum in suscipiente sufficere dicendum est.

Ex his solvitur dubium istud, num accedentes ad Ordines, sed vel actu de dirigenda intentione non cogitantes, vel etiam diversis acti scrupulis quasi penduli manent, hærentque in consentiendo suæ ordinationi, de facto tamen ordinentur?

Certum est illos vere suscipere Ordines. Primo, quia aperte non contradicunt. Secundo non vi, sed motu proprio accedunt ad ordinationem; quæ quidem duo momenta ex Innocentio laudato sufficiunt. Tertio eo ipso quo vestes & ornamenta, ad ordinem talem vel talem recipiendum, assumunt, quo se præsentant Episcopo ordinanti, & cæremoniam sacramentalem super se fieri ita patiuntur, ut non reclament, dubioprocul adest saltem implicita intentio virtualis; quinimmo, & quasi actualis. Idem dicendum de adulto, qui sciens quid sit Baptismus, & quasnam inducat obligationes, voluntarie sinit se baptizari. Idem quoque affirmandum de his qui ad Confirmationis Sacramentum accedunt. Ratio a priori ea est, quod qui vult media, vult & finem. Igitur ut primum aliquis accedit ad ministrum ut ab eo sacramentalem cæremoniam suscipiat, & prærequisita ad eam subeundam habet & facit, certe tunc fit, & recipit Sacramentum.

Demum si de Extrema-Unctione loquamur, requiritur quoque ut ægroti illam aut viva voce, aut nutibus expostulaverint. Solet tamen Ecclesia istud Sacramentum iis qui subito, aut sensibus irretiti, aut ita ægritudinis pondere oppressi sunt, ut ne quidem nutibus illud expetere queant, concedere; modo tamen christiane & pie vixerint: illi enim censentur tacite voluisse media ad salutem conducentia, ex quo patet pro hoc Sacramento suscipiendo satis esse intentionem veluti interpretativam habere.

SOLVUNTUR OBJECTIONES

Ex factis & auctoritate deprompta.

OBJICIES: Multi etiam inviti, quandoque baptizati sunt, quorum tamen Baptismus tamquam legitimus ab Ecclesia habitus est: Atqui verisimile non est illos, ne interpretativam quidem habuisse intentionem. Igitur intentio non requiritur in suscipiente ad validitatem Sacra-

Sacramentorum. Probatur major ex multis factis a Launoio Doctore Sorbonico in sua Dissertatione de Baptismo infidelibus etiam invitis conferendo, adductis. Rex Chilpericus, inquit, referente Gregorio Turonensi L. 6. Hist. Francor. c. 17. multos Judæos baptizari coegit. Dagobertus teste auctore vitæ sancti Amandi, litteras huic sancto concessit viro, ad hoc ut infideles Gandaveoses cogeret ad recipiendum Baptismum. Carolus Magnus, ut refert Dominus Duchesne Tomo 2. Annalium, Saxones devictos, ad aquas Baptismales suscipiendas adegit, illud autem factum calculo suo munivit Adrianus I. summus Pontifex, Epistola ad id data ad eumdem Imperatorem. Extat illa Tom. 2. Concil. Galliæ. Demum Sizebutus Hispaniarum Rex referente Concilio Toletano 4. Can. 55. Judæos quoque ad Baptismum suscipiendum coegit, & tale Baptisma ratum habuerunt Patres istius Concilii. Ergo &c.

Respondeo primo in genere, Ecclesiam semper improbasse eos, qui nimio abrepti zelo ad Baptisma suscipiendum coegerunt infideles; sic etenim Can. 55. Concilii 4. Toletani mentem suam aperiunt Præsules Synodici: " De Judæis præcepit sancta ,, Synodus nemini deinceps ad credendum ,, vim inferre; cui enim vult Deus mi- ,, seretur, & quem vult indurat, non ,, enim tales inviti salvandi sunt, sed ,, volentes, ut integra sit forma justitiæ. ,, Sicut enim homo propria arbitrii vo- ,, luntate serpenti obediens, periit; sic ,, (vocante se gratia Dei) propriæ ,, mentis conversione quisque credendo ,, salvatur. ,,

Respondeo secundo ad singulas difficultates, & quidem ad primam: Ultro fatemur Chilpericum Regem, multos de facto Judæos coegisse ad hoc ut Sacramentum Baptismi reciperent; non negamus similiter, idem & peregisse Dagobertum Principem; sed addimus pro istarum solutione difficultatum, Ecclesiam Romanam talia improbasse Baptismata; de illis enim quid sentiret palam professus est Gregorius Magnus, Epistola 45. Tom. 2. p. 458. ad Virgilium & Theodorum Episcopos Massiliæ in Gallia, his verbis: " Plurimi siquidem Judaicæ Religio- ,, nis viri in hac Provincia commoran- ,, tes.... ad nostram perduxere notitiam, ,, multos consistentium in illis partibus Ju- ,, dæorum vi magis ad fontem Baptisma- ,, tis, quam prædicatione perductos, nam ,, intentionem quidem hujusmodi, & ,, laude dignam censeo, & de Domini ,, nostri dilectione descendere profiteor. ,, Sed hanc eamdem intentionem, nisi ,, competens Scripturæ sacræ comitetur ,, effectus, timeo ne aut mercedis opus ,, exinde non perveniat, aut juxta ali- ,, quid animarum quas eripi volumus, ,, quod absit, dispendia subsequantur. ,, Dum enim quispiam ad Baptismatis ,, fontem non prædicationis suavitate, ,, sed necessitate pervenerit, ad pristi- ,, nam superstitionem remeans, inde de- ,, terius moritur, unde renatus esse vi- ,, debatur. Fraternitas ergo vestra hu- ,, jusmodi homines frequenti prædicatio- ,, ne provocet, quatenus mutare veterem ,, vitam magis de Doctoris suavitate de- ,, siderent. ,,

Respondeo ad secundam difficultatem, falsum esse Carolum Magnum Saxones coegisse ad Baptismum suscipiendum; dicitur quidem eos Religionem Christianam, procurante Imperatore, amplexos fuisse, sed ne vel leve vestigium est, quod eos ad hoc adegerit, immo contrarium docet Alcuinus Caroli Magni præceptor, cui haud dubie perspecta erat mens istius Principis. Jam vero Epistola septima affirmat Imperatorem sua sollicitudine, devotione, & benignitate, per veræ salutis consilium, ac per optimam voluntatem Saxones convertisse.

Respondeo ad tertium distinguendo: Susceperunt Judæi cogente Sizebuto Baptisma; in illis autem apparet quod non fuerit intentio affectiva transeat: effectiva, nego antecedens & consequentiam. Intentio effectiva respicit Sacramentum; affectiva autem habet pro fine rem & effectum Sacramenti: esto illi Judæi non crediderint animam mundari per Baptismum ab omni labe peccati; attamen quia libere consenserunt, ut in eis talis cæremonia perageretur, non dicendi sunt profecto coacte Baptismum suscepisse.

Oppones secundo: Innocentius III. tertia parte Decretorum titulo 42. cap. Majores, sic loquitur: " Is qui terroribus ,, atque suppliciis violenter attrahitur, & ,, ne detrimentum incurrat, Baptismi su-

„ scipit Sacramentum, talis (sicut & is „ qui ficte ad Baptismum accedit) characterem Christianitatis impressum, & „ ipse tamquam conditionaliter volens, „ licet absolute non velit, cogendus est „ ad observantiam fidei Christianæ. „ Super hæc verba Glossa dicit: “ Illi ore „ exprimunt, licet corde dissentiant, & „ ideo Sacramentum recipiunt, quia Ecclesia dare intendit. „ Ita etiam, inquit Glossator, legitur in caput *sicut Judæi*, ubi sic habet Glossa: “ Compellendi sunt ut fidem sic susceptam conservent. „ Ergo Baptismus invite collatus valet; qui enim suppliciis violenter attrahitur, proculdubio cogitur.

Respondeo ad primum distinguendo: Talis recipit characterem Christianitatis, quia libere voluit ritum sacrum in se perfici, & nullum contrariæ voluntatis obicem posuit, concedo: Si intus renuerit, nego: Hæc solutio eruitur ex ejusdem Pontificis verbis antecedentibus: “ Quidam, *inquit*, putant, quod contradicentibus Baptisma collatum valeat, si non „ quoad rem, saltem quoad characterem. „ Sed opponitur talibus, quod qui fuissent inviti & reluctantes immersi, saltem ratione Sacramenti ad Jurisdictionem Ecclesiasticam pertinerent, unde „ ad servandam regulam fidei essent compellendi: verum id Religioni Christianæ est contrarium, ut semper invitus & penitus contradicens, ad recipiendam & servandam Christianitatem „ aliquis compellatur. Propter quod inter „ invitum & non invitum, coactum & „ non coactum alii non absurde distingunt, quod is qui terroribus, &c. „ Unde claret coactum posse libere aliquid velle; non vero qui invitus aliquid facit: sic v. g. Mercator fluctibus maris furentibus expositus, cogitur merces projicere, & tamen illas libere projicit. Coactio igitur dat occasionem projectioni, sed ea fit libero modo, & absoluta voluntate: idem dicendum de eo, qui ne detrimentum incurrat, Baptismi suscipit Sacramentum; vult supplicia vitare, & hanc propter rationem, libere finit in se cæremoniam perfici: Sic explicat ibidem idem Innocentius finem Canonis 55. Concilii Toletani ubi hæc leguntur, post verba jam laudata: “ Qui autem jam pridem „ ad Christianitatem venire coacti sunt „ (sicut factum est temporibus religiosissimi Principis Sizebuti) quia jam „ constat eos Sacramentis divinis associatos & Baptismi gratiam suscepisse, & „ chrismate unctos esse, & corporis Domini & sanguinis extitisse participes, „ oportet ut fidem etiam, quam vi vel „ necessitate susceperunt, tenere cogantur. „

Ad primam Glossam respondeo, eam non opponi explicationi jam datæ Decretali Innocentii III. sic enim habet scilicet, Decretalium Gregorii L. 3. pag. 1272. “ Hæc quæstio quam movet hic „ Joannes solvitur per litteram, quia amens „ & dormiens, qui ante Catechumeni „ fuerunt, recipiunt Baptismi Sacramentum: qui vero semper inviti fuerunt „ & contradixerunt, non recipiunt, unde adhuc præsumuntur inviti, & nemo „ ad fidem invitus compellitur.... quia „ illi ore exprimunt, licet corde dissentiunt, & ideo Sacramentum recipiunt, „ quia Ecclesia dare intendit, sed tale „ Sacramentum non prodest ad remissionem peccatorum, nisi cum fictio illa „ recesserit. „ Eo loci Glossator aperte pronuntiat, quod semper inviti & contradicentes non recipiant Baptismum. Dissensus igitur ille de quo loquitur est mera velleitas, qua quis, si non cogeretur, nollet recipere Baptismum, sed timens supplicia, ut ea fugiat, libere & absolute vult recipere Sacramentum, & de facto recipit.

Altera similiter Glossa sensum suum depromit L. 5. Decretalium Gregorii pag. 1522. his verbis, “ Notandum quod Judæus non est compellendus invitus recipere Baptismum. „ Et ad illud Decretalis verbum, (invitos) sic habet: “ Hoc ideo dicit quia nullus ad fidem cogendus est XXIII. q. V. ad fidem. Et „ XLV. dicitur de Judæis quia si simpliciter & absolute compellantur, non „ reciperent characterem, sed si conditionaliter compellantur, bene recipiunt „ & compellendi sunt, ut fidem sic susceptam observent. „

Instabis: Concilium Florentinum assignans ea, quæ requiruntur ad validitatem Sacramentorum, non facit mentionem de intentione suscipientis; ergo non debet exigi.

Respondeo negando consequentiam propter duo.

duo. Quia primo Patres loquuntur ibi de omnibus Sacramentis; ad singula autem non requiritur intentio suscipientis, sic absque ejus intentione, velit, nolit, si os aperiat ad mensam Domini, verum Christi corpus percipit; etiamsi non intenderet illud recipere. Secundo intentio suscipientis subintelligitur; nullus enim accedit ad aliquod Sacramentum recipiendum, nisi sit dispositus, prima autem dispositio & veluti praeambula est intentio; eo ipso enim quo accedit, vult illud recipere.

Objicies tertio: Tradit Theodoretus in Historia sanctorum Patrum, Macedonium Eremitam ipsomet nesciente, a Flaviano Magno fuisse ordinatum; sic enim habet: " Cum autem mysticum esset propositum " sacrificium, adducit ad altare, & eum " coaptat in numerum Sacerdotum. Post- " quam autem fuit sacrum finitum offi- " cium, & hoc ei significavit aliquis, " quod enim factum fuerat ignorabat om- " nino, &c. "

Respondeo distinguendo: Et libere ac voluntarie Macedonius passus est se ordinari, concedo: Et invite simul ac violenter Sacerdos inauguratus est, nego. Porro non tanta requiritur intentio in suscipiente, ac in agente; hinc qui tacens sacramentalem caeremoniam suscipit, secundum judicium viri prudentis censetur habere intentionem. Quin-immo nec desunt qui propugnent hunc esse Theodoreti sensum: *Macedonius vir ignarus fuit ordinatus Sacerdos.*

Instabis: Atqui violenter ordinatus est Macedonius: Ergo &c. Probatur subsumptum. Qui Episcopum, a quo fuerat ordinatus, baculo insectatus est, dubioprocul invite ad Sacerdotium promotus est: Atqui res sic se habet. Et probatur ex Theodoreto, qui ibidem sic habet: " Postea " autem accepto baculo.... ipsum per- " sequebatur Pontificem, & alios quot- " quot aderant. "

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem distinguo minorem: Et sic se gessit Macedonius zelo humilitatis abreptus, concedo: secus nego. Cum enim se indignum tantae dignitatis crederet, hoc veluti comminationibus erga Episcopum prodere voluit: Sed hoc ipsum arguit, Macedonium existimasse quod vere fuerat ordinatus; sin minus non tanto aestu suum perfecutus fuisset Consecratorem; quid plura adjiciam? Dum actu ordinabatur, non reluctatus est, ut suam impediret ordinationem. Ergo &c.

Respondeo secundo, Macedonium prae simplicitate sic conquestum fuisse de sua ordinatione. Solutio est Theodoreti, qui ibidem historiam istius ordinationis sic claudit: " Scio quidem fore ut haec nar- " ratio, videatur multis non multum ad- " miranda: eam autem posui, ut qui, " eam dignam quae commemoretur, ex- " istimem, ut ex qua satis possit conjici, " & ejus animi simplicitas, & animae " puritas. "

Discutitur mens Sancti Augustini.

OPPONES quarto: S. Augustinus Tractatu 26. in Joannem sic habet: " Intra- " re Ecclesiam quispiam potest nolens, " accedere ad altare potest nolens, acci- " pere Sacramentum potest nolens. " Sed qui nolens accipit Sacramentum, invite accipit; qui autem invite procul dubio sine intentione recipit: Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Et ibi loquitur sanctus Doctor de Sacramento Eucharistiae: cujus confectio non pendet a suscipiente, concedo: de Sacramento Baptismi, vel Ordinis, vel Confirmationis, nego. Quod autem de illo Sacramento sermonem faciat non de aliis, ex eo patet, quod ibi explicet caput sextum Joannis, ubi proculdubio specialiter agitur de Eucharistia. Jam vero ad Sacramentum fidei scilicet Baptismum recipiendum, intentionem Aug. requirere in suscipiente, verba sequentia declarant: " Credere, *inquit*, non pot- " est nisi volens. "

Respondeo secundo, aliter distinguendo: Accipere potest Sacramentum, nolens ejus effectum, concedo: nolens Sacramentum, nego. Porro adhuc ut quis valide recipiat Baptismum, aut Ordinem, necesse non est ut velit eorum effectum.

Insistes: Idem sanctus Doctor L. 7. de Baptismo c. 5. sic loquitur: " An plus " valent ad confirmandum Sacramentum " illi veraces, inter quos agitur, quam " ad frustrandum illi fallaces, a quibus " agitur, & in quibus agitur, & tamen " si postea prodatur nemo repetit Bapti- " smum, sed aut excommunicando puni- " tur illa simulatio, vel poenitendo sana- " tur. " Sed qui fallaciter accipit sine

intentione procul dubio recipit, nec tamen vult Augustinus, ut tale Baptisma repetatur: Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Nemo repetit Baptismum fallaciter acceptum, id est cum fictione, concedo: fallaciter idest invite, nego antecedens, & consequentiam. Ibi sanctus Augustinus loquitur de illis suscipientibus qui absque dispositionibus ad Sacramenta percipienda veniunt, maxime vero ad Baptismum; aitque, cum talis fictio dignoscitur, Ecclesiam nihil reiterare, & illud verum est; illi quippe characterem Baptismi receperunt, sed non gratiam: at certe puniendi sunt, eo quod prophanaverint Sacramentum Christi non sine temeritate; quod si quis velit sanctum Doctorem loqui de Baptismo invite collato, nihil determinat, dicitque se expectaturum vocem Ecclesiæ, quæ profecto jam jam tum in Concilio Florentino, tum Tridentino locuta est.

Urgebis: Atqui S. Augustinus docet absolute Baptisma collatum invito validum esse: Ergo &c. Probatur subsumptum L. 1. de conjugiis adulterinis cap. 26. vult Catechumenum aliquo oppressum morbo baptizari, etiamsi non petierit istud Sacramentum, nec illud efflagitare valeat; sic enim loquitur: " Catechumenis ergo „ in hujus vitæ ultimo constitutis, si „ morbo seu casu aliquo sic oppressi sint, „ ut quamvis adhuc vivant, petere sibi „ tamen Baptismum, vel ad interrogata „ respondere, non possint, prosit eis „ quod eorum in fide Christiana jam „ nota voluntas est, ut eo modo baptizentur, quomodo baptizantur infantes, „ quorum voluntas nulla adhuc patuit. „ „ Ergo &c.

Respondeo primo: S. Augustinum, non improbare sententiam eorum, qui intentionem interiorem esse necessariam in suscipiente propugnant; hæc enim subjungit immediate post verba laudata: " „ Non tamen propterea damnare debemus eos qui timidius agunt, quam nobis videtur agi oportere, ne de pecunia conservo tradita improbius quam „ cautius judicare voluisse judicemur. „

Respondeo secundo distinguendo: Et Catechumenus, eo ipso quo Catechumenus est, habet Baptismi desiderium, & juxta Augustini verba eorum voluntas in hoc involvitur voto, concedo: & non includitur, nego. S. Augustinus supponit in eo, Baptismi recipiendi voluntatem seu intentionem, siquidem priore loco sic habet: " Sed non solum incredibile est, nec in finem vitæ hujus baptizari Catechumenum velle, verum „ etiam si voluntas ejus incerta est, multo satius est nolenti dare, quam volenti negare, ubi velit an nolit sic „ non apparet, ut tamen credibilius sit „ eum, si possit velle, se potius suisse „ dicturum ea Sacramenta percipere, sine quibus jam credidit, non se oportere de corpore exire. „

Insistes: Sanctus Augustinus ibid. n. 35. nedum Catechumenos, sed & alios vult in fine vitæ baptizari, etiamsi Baptismum non postulaverint; quin immo etiamsi in gravi peccatorum carnis habitu diu vixerint. Ergo &c. Probatur antecedens ex ipso sancto Doctore, qui sic loquitur: „ Ego non solum alios Catechumenos, verum etiam ipsos qui viventium conjugiis copulati, retinent „ adulterina consortia, cum salvos corpore non admittamus ad Baptismum, „ tamen si desperati jacuerint, nec pro „ se respondere potuerint, baptizandos „ puto, ut etiam hoc peccatum cum ceteris lavacro regenerationis abluatur. „

Respondeo distinguendo: Et loquitur de illis Catechumenis adulterinis, qui intra se penitentes jacent, & quorum pœnitentia aliquo exteriore signo manifesta est, concedo: & vult eos intentione vera carere, nego. Jam vero, quod eos supponat penitentes verba ipsius declarant; sic enim habet. " Quis enim novit utrum „ fortassis adulterinæ carnis illecebra, „ usque ad Baptismum, statuerant detinere? Si autem ab illa desperatione „ recreati, potuerint vivere, aut facient „ quod statuerunt, aut edocti obtemperabunt, aut de contemptoribus fiet, „ quod fieri eam de baptizatis talibus debet. Quæ autem Baptismatis eadem „ reconciliationis est causa si forte prænitentem finiendæ vitæ periculum præoccupaverit. Nec ipsos enim ex hac vita sine arrha suæ pacis exire velle debet Mater Ecclesia. „

Replicabis: L. 4. Confessionum capite 4. n. 4. sanctus Augustinus enarrat quod cum amicus quidam ipsius in febrim incidisset, cum sine sensu in sudore letha-

li

li jacentem baptizatum fuisse, quem antea tamen Baptismum non desiderasse observaverat, & tamen amicum illum, vi Baptismi salutem obtinuisse asserit. Ergo, &c.

Respondeo amicum illum voluisse Baptisma recipere; cum enim ad se rediisset & voluisset ipse Augustinus illum deridere, eo quod Baptismum accepisset, monuit illum, ut si amicus ipsius esse desideraret, ab iis sermonibus temperaret.

His verbis sese explicat sanctus Doctor ibidem pag. 40. " Quid tunc fecisti, Deus meus, & quam investigabilis abyssus judiciorum tuorum? Cum *amicus* laboraret ille febribus, jacuit diu sine sensu in sudore lethali. Et cum desperaretur, baptizatus est nesciens, me non curante, & præsumente id retinere potius animam ejus, quod a me acceperat, non quod in nescientis corpore fiebat. Longe autem aliter erat, nam recreatus est, & salvus factus. Statimque ut primum cum eo loqui potui (potui autem mox ut ille potuit, quoniam non discedebam, & nimis pendebamus ex invicem) tentavi apud illum irridere, tamquam & illo irrisuro meum Baptismum quem acceperat mente atque sensu absentissimus; sed tamen se jam accepisse didiceret. At ille ita me exhorruit ut inimicum, admonuitque mirabili, & repentina libertate, ut si amicus esse vellem, talia sibi dicere desinerem. " Quorsum autem de Baptismo suscepto gauderet, & condelectaretur, nisi quia tanti Sacramenti jam jam habuerat votum? Igitur & intentionem.

Diluuntur objecta ex variis rationibus excerpta.

OPPONES: Intentio non requiritur ex parte patientis: Sed suscipiens Sacramentum se habet ut patiens. Ergo &c.

Respondeo distinguendo majorem: Non requiritur intentio ex parte patientis, si ille sit ad recipiendum coactus, concedo: si voluntarie & bona voluntate suscipiat quod ei ministratur, nego. Et sic distincta minore nego consequentiam. Porro qui accedit ad Sacramentum, hoc ultro & lubenter debet facere, adeoque habere intentionem interiorem qua Sacramento sese subjiciat. Solutio est D. Thomæ hic q. 68. art. 7. ad 1. his verbis: " Dicendum, quod in justificatione, quæ fit per Baptismum, non est passio coacta, sed voluntaria; & ideo requiritur intentio recipiendi id quod ei datur. " Et sic de ceteris Sacramentis suscipiendis.

Urgebis: Eidem Baptismatis exemplo inhærendo, si intentio foret in suscipiente necessaria, inde sequeretur jam baptizatum rursus esse baptizandum, cum non constet de ejus intentione: Sed hoc est inconveniens. Namque posset contingere ut quis præ malitia se non fuisse sacro lavacru initiatum, ut illuderet Ecclesiæ, testaretur. Ergo, &c.

Respondet D. Thomas ibidem ad 2. " Dicendum, quod si in adulto deesset intentio suscipiendi Sacramentum, esset rebaptizandus: Si tamen hoc non constaret, esset dicendum, *Si non es baptizatus, Ego te baptizo.* " Sicque per Baptismum sub conditione reiteratum ab illusione præcavetur.

Replicabis: Baptismus datur contra peccatum originale: sed istud pecatum absque intentione suscipientis contractum est. Pari igitur & consimili ratione, seclusa ejusdem intentione deletur.

Respondeo negando paritatem. Ratio discriminis est, quod peccatum originale in pœnam injuriæ a Protoparente Deo factæ sese extendat, si Beatissimam Virginem excipias, ad omnes: per Baptismum autem homo non solum regeneratur, sed & nomen dat militiæ Christianæ, & Ecclesiæ subditus evadit; quod quidem onus non nisi voluntarie suscipi debet, ne Sacramentum propter suscipientis rebellionem, cum postea faceret fidei extorrem & apostatam. D. Thomas ibidem ad 3. hanc ita solvit difficultatem: " Dicendum, quod Baptismus ordinatur non solum contra originale peccatum, sed etiam contra actualia, quæ per voluntatem & intentionem causantur. " Præter istam rationem, alteram modo laudatam affert in corpore ejusdem articuli.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Intentio interior requiritur in Suscipiente.

PRIMO: Per Sacramenta homo Christianæ militiæ dat nomen, quia vero jugum Domini suave est, bona voluntas seu

seu intentio ad illud subeundum necessaria est.

Secundo: Sic jura definiunt; in primis Innocentius III. cap. *Majores*.

Tertio: Sic etiam statuunt Concilia multa, maxime Florentinum, & Tridentinum.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET SOLUTIONUM.

PRIMO: Facta historica intentioni suscipientis non adversantur, cum justorum ad suscipiendos vel Ordines, vel Episcopatum resistentia, sit potius humilitatis quam apertæ resistentiæ argumentum.

Secundo: Nec contradicit Augustinus, tametsi enim omnes dum in extremis positi sunt velit baptizari, supponit tamen aliquod habuisse de Baptismo suscipiendo votum.

Tertio demum: Ultro fatemur baptizatum esse patientem, sed arbitrarium & volentem; hinc ejus ad suscipiendum Baptisma requiritur intentio, ut propugnat S. Thomas hic q. 68. art. 7.

CAPUT SECUNDUM.

Utrum probitas Ministri requiratur ad validitatem Sacramentorum.

HÆC quæstio non parum exagitavit animos, & ingeniorum æstus magnus fuit in Ecclesia, occasione eorum qui baptizatos ab Hæreticis rebaptizandos esse propugnabant. Ut autem accuratius ista discutiatur controversia, multa examinanda occurrunt. Primo quidem texenda est historia rebaptizantium. Secundo, enucleare juvat num Stephanus I. Africanos & Orientales excommunicaverit? Tertio, num ipse in contrarium errorem impegerit? Quarto, quodnam sit illud Concilium quod urget S. Augustinus contra Donatistas? Quinto demum, stabiliemus dogma Catholicum.

PUNCTUM PRIMUM.

Historia critica hæresis Rebaptizantium.

SI credatur Firmiliano Cæsareæ in Cappadocia Episcopo, apud Ægyptios mos inoleverat rebaptizare a schismate & hæresi ad Ecclesiam redeuntes; sic enim habet in Epistola ad sanctum Cyprianum: „ Ceterum ...... nec meminimus nos „ aliquando hoc cœpisse, cum semper „ istic observatum sit, ut non nisi unam „ Dei Ecclesiam nossemus, & sanctum „ Baptisma non nisi sanctæ Ecclesiæ computaremus. „ Sed rebus æqua lance pensatis, certum est morem rebaptizandi ortum duxisse ab Agrippino Carthaginensi Episcopo, præeunte Tertulliano, Sæculo secundo desinente, & ut aliis placet anno 217. Ille enim, adunato Pseudo-Concilio, statuit rebaptizandos esse Hæreticos. Ita scribit S. Augustinus Lib. 2. de Baptismo cap. 7. " Hanc ergo saluberrimam „ consuetudinem per Agrippinum præ„ decessorem suum, dicit Cyprianus quasi „ cœpisse corrigi .... verius creditur per „ Agrippinum corrumpi cœpisse, „ Ita similiter Vincentius Lirinensis commonitorio 1. cap. 9. ubi sic habet: " Quondam „ igitur venerabilis memoriæ Agrippi„ nus Carthaginensis Episcopus primus „ omnium mortalium, contra divinum „ Canonem, contra universalis Ecclesiæ „ regulam, contra consensum omnium „ Sacerdotum, contra morem atque in„ stituta majorum rebaptizandum esse cen„ sebat. „ Vel ipse Cyprianus Epistola ad Jubajanum fatetur hunc ab Agrippino rebaptizandi morem se accepisse; sic enim loquitur: " Apud nos non nova, aut re„ pentina res est, ut baptizandos censea„ mus eos, qui ab Hæreticis ad Eccle„ siam perveniunt: cum multi jam anni „ sint & longa ætas, ex quo sub Agrip„ pino bonæ memoriæ viro convenientes „ in unum Episcopi plurimi hoc statue„ runt. „ S. Augustinus Lib. 4. contra Donatistas cap. 6. contrahit longos illos annos ad triginta novem, & merito. Anno enim 217. suum coegit Concilium Agrippinus, & anno 256. hæc Cyprianus ad Jubajanum scribebat.

Idem Augustinus Lib. 2. contra Donatistas c. 1. indigitat Agrippini Synodum, ejusque citat decretum, cum ait: " Ir„ ruente itaque tam magna quæstione, „ cum de remissione peccatorum & de „ spiritali hominis regeneratione, utrum „ posset apud Hæreticos vel apud Schi„ smaticos fieri, difficile ratio reddere„ tur, & præcederet auctoritas Agrippi„ ni, &

„ ni , & nonnullorum qui ei consense-„ rant hominum in hac quæstione defi-„ cientium, qui maluerant aliquid novum „ moliri, quam tenere consuetudinem. Quocirca non audiendus est Eusebius qui Lib. 7. Hist. cap. 2. scribit Cyprianum, primum fuisse qui rebaptizandi consuetudinem invexit in Ecclesiam, nisi cum ista clausula, primum fuisse tempore Stephani, qui majore cum æstu hanc controversiam moverit.

Neque vero etiam in hoc credendum Hierardo Vossio, qui disputatione 19. de Baptismo thesi 3. propugnat decretum Concilii ab Agrippino celebrati explodere solummodo Baptisma eorum, qui formam adulterabant; quandoquidem S. Cyprianus verbis expressis rejicit Baptisma quodcumque a Schismaticis & Hæreticis collatum; & in eodem prorsus sensu, eademque opinione, ac ipse Agrippinus, cujus in hoc momento celebrat decreta.

Quid plura? Tempore Agrippini multa errorum monstra, Hermogeniani scilicet, Praxeas, Catafriges, Novatiani, Manichæi & post ipsos Ariani, seminabaat, nec tamen constat eos in baptizando deflorasse formam, cum Concilium Nicænum primum can. 19. non nisi Paulinianistas rebaptizari jubeat; immo can. 8. statuit Novatianos cum sola manuum impositione recipi.

Anno salutis 254. Novatiani sed in sensu prorsus opposito, restaurarunt seu roboraverunt Agrippini consuetudinem, nam & ipsos Catholicos ad eos confugientes tamquam immundos rebaptizabant.

Acrius exarsit controversia ea versus tempora, quando Cyprianus ad æmulationem quasi provocatus, baptizatos Schismaticis & Hæreticis, tametsi formam Evangelicam servassent, rebaptizari censuit, sicut & Firmilianus; qua de causa ille tria Carthagine anno 258. iste vero duo eodem anno, alterum in Phrygia Iconii; alterum Synnadis in Asia congregavit Concilia, ut refert Dionysius Alexandrinus apud Eusebium Lib. 7. cap. 6. & in his omnibus conclamatum est rebaptizandos esse tum Schismaticos, tum Hæreticos contra rescriptum Stephani, maxime in 3. Concilio Carthaginensi, & in aliis a Firmiliano celebratis.

Adhæserunt Cypriano præter Firmilianum, quidam Patres omni exceptione majores, vel saltem de hoc momento in suspicionem veniunt. Primus est Dionysius Alex. ut colligi potest ex ejus ad Philemonem Epistola, & altera ad Sixtum Papam conscripta. S. Atanasius Sermone 3. contra Arianos ait, eos non habere verum Baptisma nisi extrinsece,; sic enim loquitur: " Qui, quæso, igitur, non pla-„ ne vanum ac inutile fuerit Baptisma „ quod ab illis datur, cum id non nisi spe-„ cies sit & inane simulacrum. „ R. Pater Alexander contendit magnum illum Patrem ea ratione Arianorum rejicere Baptisma, quod putaret formam adulterari; sed quamdiu Atanasius vixit, Arianos non temerasse præscriptam a Christo Baptismatis formulam constat, cujus rei argumentum duplex est. Primum quidem, Athanasius exprese ibidem dicit Arianos in baptizando invocare sanctam Trinitatem, sed tamen ex mala eorum intentione Baptisma ab eis collatum, nullum evadere, hæc enim subjungit, " Non enim „ qui simpliciter, ait, Domine, is est „ qui donat legitimum Baptisma, sed qui „ nomen exprimit, & fidem rectam ha-„ bet. „ Quæ quidem verba de nullitate effectus, sed non Sacramenti intelligi debent. Alterum est quod Concilium primum Constantinopolitanum definiat Baptismum ab Arianis collatum non esse iterandum.

Optatus Milevitanus rejecit quoque Baptismum ab Hæreticis confectum, a Schismaticis tamen datum admisit. Prima pars patet, nam Lib. 1. contra Parmenianum Donatistam, eum sic alloquitur: " Vides ergo, frater Parmeniane, Hæreti-„ cos a domo Dei extorres, solos habere „ varia & falsa Baptismata. " Si soli habent falsa, igitur Schismatici verum habent, quocirca hæc subjungit: " Vobis „ vero Schismaticis, quamvis Catholici „ non sitis, hæc negari non possunt, quia „ nobiscum vera & communia Sacramenta „ traxistis. " Incassum replicat R. P. Alexander Optatum loqui solum de Hæreticis formam deflorantibus, eo quod de iis „ tantum loquatur: " Qui falsaverunt „ Symbolum. " Optatum enim loqui universim de quibuscumque Hæreticis liquet; in eodem quippe sensu hæc asserit, ac ipse Cyprianus & Firmilianus, qui, nulla facta restrictione, Baptisma a quocumque Hæretico collatum, veluti vanum & ut commentum rejiciebant. Ceterum

ex

ex eo quod multi Hæretici corrumperent Symbolum ; non inde & consequenter formam Baptismi temerabant ; ut patet de Novatianis & aliis pluribus.

Sanctus Basilius Baptisma ab aliquibus extra Ecclesiam collatum improbavit ; admisit tamen a quibusdam aliis datum . Et vero sanctus Doctor in tres classes divisit eos qui foris sunt, videlicet in Hæreticos, in Schismaticos, & Parasynagogas. Hæreticos vocat, qui præcipua fidei capita debellant, Schismaticos, qui dissident ab Ecclesia propter aliquas Ecclesiasticas causas, Parasynagogas dicit esse congregationes quæ ex Presbyteris rebellibus vel etiam Episcopis, & indocta plebe constant, quæque contra canones colliguntur ; ita Epistola prima Canonica ad Amphilochium can. 1.

Primo quidem asserit rebaptizandos esse qui ab hæresi veniunt ; sic enim loquitur can. 10. " Pepuzenorum autem Baptismus „ nullam mihi habere rationem videtur; „ antiqui enim illum Baptismum suscipiendum putarunt, qui nihil a fide „ recedit . . . . . . Visum est ergo antiquis, Hæreticos quidem omnino rejicere. „

Secundo : Existimat Schismaticos juxta Provinciæ in qua versantur morem, esse recipiendos ; sic enim ibidem habet : " „ Quæ itaque ad Cataros pertinent quæstiones, & prius dicta sunt, & recte admonuisti, quod oportet unusquisque Regionis morem sequi, quod variæ fuerint de ipsorum Baptismate dissentiones „ eorum, qui tunc de istis disseruerunt. Can. vero 47. alterius Epistolæ ad Amphilochium subnotat in sua Diœcesi Novatianos & Manichæos rebaptizari ; ex quibus patet sanctum Doctorem quorumdam Schismaticorum ratum habuisse Baptisma, quorumdam vero rejecisse.

Tertio : In prima Epistola, can. 10. docet Parasynagogas non esse rebaptizandos; sic enim habet : " Visum est Antiquis eos, „ qui sunt in Parasynagogis & in illegitimis conventibus, convenienti pœnitentia & conversione correctos rursus „ Ecclesiæ conjungere. „

Sanctus Cyrillus Hierosolymitanus abjecit absolute Hæreticorum Baptisma; namque in præfatione in Catecheses, universim & sine distinctione hæc de Hæreticis pronunciat : " Soli Hæretici rebaptizantur ; siquidem prius illud non erat Baptisma. " Sanctum Doctorem absque distinctione loqui duobus probatur argumentis. Primo quidem ex eo quod instruendo Catechumenos loquatur, quocirca debuisset distinguere, si locutus fuisset de eis Hæreticis qui formam adulterabant, ut Paulianistæ. Secundo in hoc adhæret sententiæ Africanorum & Orientalium, scilicet Cypriani & Firmiliani. Unum tamen observandum venit, quod & Cyprianus & Firmilianus candide agnoverint inter suos non defuisse, qui sententiam & praxim Ecclesiæ Romanæ sequerentur. Quidquid sit

Hanc de rebaptizandis Hæreticis controversiam 3. Sæculo & 4. etiam inchoante de mera extitisse disciplina non uno probatur argumento.

Primo quidem ex eo, quod & sanctus Cyprianus, & Firmilianus unitatem cum Summo Pontifice semper servaverint ; namque ille in tertio Concilio Carthagine habito, acceptis litteris sancti Stephani, quibus sanctus ille Pontifex Baptismum ab Hæreticis collatum verbis Evangelicis recipiendum esse præcipiebat, ægre quidem hæc tulit ; attamen jussit Patribus Synodicis, ut servata pace & unitate, suum pro hoc momento depromerent sensum. Firmilianus itidem non nisi disciplinam & morem, ut credebat, perantiquum, laudavit in suis duobus Conciliis.

Secundo : Nullus antiquis Patribus Hæreseos labem inussit, immo nec Cypriano & Firmiliano eo quod ab hæresi venientes rebaptizari voluerint. Sic fatur Firmilianus in Epistola ad S. Cyprianum : " Nec tamen propter hoc ab Ecclesiæ Catholicæ pace atqui unitate aliquando „ discessum est. Rursus vel ipse Cyprianus sic de hac controversia scribit ad Jubajanum : " Hæc tibi breviter pro nostra „ mediocritate rescripsimus, nemini præscribentes aut præjudicantes, quominus unusquisque Episcoporum, quod „ putaverit faciat, habens arbitrii sui liberam facultatem. „ Similia dicit in sua ad S. Stephanum Epistola : " Qua in „ re nec nos vim cuiquam facimus, *ait*, „ aut legem damus ; cum habeat in Ecclesiæ administratione voluntatis suæ „ arbitrium liberum unusquisque Præpositus. „ Rursus in Concilio Carthaginensi 87. Episcoporum de eadem rebaptizationis con-

controversia sermonem instituens, ait: „ Ut de hac ipsa re quid singuli sentia„ mus, proferamus, neminem judican„ tes, aut a jure communionis aliquem, „ si diversum senserit, amoventes. „ Ex his sententiis liquet pacem remansisse intactam inter Petri Cathedram & Africanos atque Orientales; luce enim meridiana claret, non nisi disciplinam spectasse ea, quæ tanta ingeniorum contentione his temporibus exagitata sunt, maxime vero cum Cyprianus in verbis mox laudatis neque præscribat Romanis aliquid contrarium, neque præjudicare velit sententiæ eorum, qui consuetudinis Romanæ tenaces, Baptismum ab Hæreticis collatum suscipiendum esse autumabant.

Tertio: Sanctus Augustinus, qui passim de hac loquitur controversia, non hæreseos, sed erroris tantummodo insimulat & Africanos, & Orientales; & nihil præter malam disciplinam in eis arguit: sic loquitur Lib. de unico Baptismo contra Petilianum cap. 13. " Ego autem ut quod de hac re sentio breviter dicam: „ rebaptizare Hæreticos, quod illi fecis„ se dicuntur, tunc fuit humani erroris: „ rebaptizare autem Catholicos, quod ad„ huc isti faciunt, semper est diabolicæ „ præsumptionis. „ Eo loci ponit sanctus Doctor discrimen inter Cyprianum, Firmilianum & Donatistas, quod duo priores errarent quidem, ab hæresi redeuntes rebaptizando; alios vero non sine hæresi & magno scandalo ipsos Catholicos ad suas flectentes partes, etiam rebaptizare attentarent.

Sequitur ex his, nec Cyprianum & Firmilianum peccasse; a fortiori nec ceteros Patres illis non nihil adhærentes, cum in hoc tantummodo disciplinam, quam putabant genuinam, defenderent; si quid tamen Imperfectionis, vel etiam alicujus culpæ arguat sanctus Augustinus tum in Africanis, tum in Orientalibus, hujusce correctionis non alia est causa, nisi quod in disputationis congressu, acceptis beati Stephani litteris, nihilominus suæ opinionis paulo tenaciores extiterint, & cito citius non obediverint; quocirca S. Augustinus in sua ad Rogatianum Epistola, & L. 2. de Bapt. cap. 4. pag. 40. de hac controversia sermonem faciens, ait Cyprianum aut non dixisse quæ illi imputantur, aut si dixit, lavisse sanguine; ante ipsum etiam beatus Hieronymus Epist. 18. Cyprianum pro hoc momento excusat; adeo verum est primorum sæculorum Patres ratas semper habuisse Summorum Pontificum definitiones, & ea qua par est reverentia coluisse eas. Hinc S. Aug. L. 2. de Bapt. cap. 7. pag. 41. *ait*. " Nolite ergo nobis auctoritatem objicere „ Cypriani ad Baptismi repetitionem, „ sed tenete nobiscum exemplum Cypria„ ni, ad unitatis conservationem. Non„ dum enim erat diligenter illa Bapti„ smi quæstio pertractata, sed tamen sa„ luberrimam consuetudinem tenebat Ec„ clesia. „

Progressus.

In apertum erupit incendium rebaptizantium controversia, molitione Donatistarum, qui anno circiter 310. magnas in Ecclesia movere tragœdias, hac data occasione. Lucilla præpotens Hispaniarum Domina ægre admodum tulit reprehensionem Cæciliani Carthaginensis Archidiaconi, qui illam increpabat, quod ante communionem Eucharisticam, cujusdam Martyris, sed nondum in albo Sanctorum positi, reliquias deoscularetur; hinc de hoc vindictam sumere fucate, pia illa mulier decrevit, ut primum per tempus liceret. R. P. Alexander Historia sæculi 4. cap. 3. §. 1. pag. 9. eam sic delineat historiam.

" *Forte* accidit ut Mensurius Cartha„ ginensis Episcopus a Maxentio Romam „ evocatus, propterea quod Diaconum „ quemdam Felicem nomine, famosæ „ contra dictum Tyrannum Epistolæ au„ ctorem apud se occultasset, nec repre„ sentare vellet, senioribus Ecclesiæ vasa „ & ornamenta commendare. Quo mor„ tuo, Cæcilianus in ejus locum electus „ est, & a Felice Aptungitano ordina„ tus: qui cum a senioribus illis deposi„ tum sacrum repeteret, hi communio„ nem ejus aversati sunt. Iisque se Lu„ cilla conjunxit cum Botro & Cælesio, „ qui eumdem Episcopatum ambierant, „ & spe sua fuerant dejecti. Sic tribus „ convenientibus caussis, & diversis perso„ nis, ingens schisma conflatum est, quod „ confusæ mulieris iracundia peperit, „ ambitus nutrivit, avaritia roboravit. Ut „ autem schismati suo colorem aliquem ob-

„ lini-

„ linirent, vitiosam esse Cæciliani ordi-
„ nationem confinxerunt, quod Felix
„ Aptungitanus ejus ordinator, sacros co-
„ dices tempore persecutionis infidelibus
„ tradidisset: & ipse Cæcilianus confes-
„ soribus olim in carcere constitutis vi-
„ ctum afferri prohibuisset. Exinde Se-
„ cundum Tigisitanum, Numidiæ Prima-
„ tem, traditorum principem, cum alijs
„ ejusdem notæ Episcopis Carthaginem
„ convocarunt: qui Majorinum in sedem
„ Carthaginensem intruserunt, damnato
„ prius Cæciliano in Conciliabulo 70.
„ Episcoporum, qui traditionis crimine
„ infames, & a Lucilla muneribus redem-
„ pti erant. Hæc referunt S. Augustinus
„ Lib. de Hæresibus cap. 69. & in Bre-
„ viculo collationis die 3. cap. 14. . . . .
„ Optatus Millevitanus Lib. 1. contra
„ Parmenianum, pag. 40. & 41. „ Donatus a Casis nigris Episcopus, a quo Majorinus ordinatus fuerat extitit Schismatis caput, nusquam vero Donatus, qui Majorino suffectus apparuit; ab isto tamen appellari gloriati sunt Donatistæ, qui decursu temporum Montenses vocati sunt, eo quod in montibus sicut agere sic & convenire solerent, & quemadmodum de Circuitoribus dictum est, eos inter martyres annumerabant, qui se aut præcipites agebant, aut aquis, igneve mortem approperabant.

Jam vero latum est discrimen inter Cyprianum, Firmilianum & Donatistas, quandoquidem duo priores ab unitate Ecclesiæ numquam divulsi, fidem incontaminatam servarunt, quamque prior proprii cruoris effusione coram tyrannis desfendit, atque ab Ecclesia veluti insignis martyr colitur; posterior vero velut sanctus habetur in Græcorum Monologio: non sic isti novissimi, qui vestem Christi & schismate & hæresi dilacerare non erubuerunt.

Errores Donatistarum.

PRIMUS error: Christi Ecclesiam nullibi nisi in Africa, immo & inter se dumtaxat extare præsumebant. Aug. L. de Hæres. cap. 69. Optatus, L. 2. Gregorius in 4. Psalmum.

Secundus: Baptisma quodcumque non valere suam extra Ecclesiam censebant: quocirca etiam Catholicos rebaptizabant; utrumque refert errorem Optatus Milevit. Lib. 2. Augustinus Lib. de unitate Ecclesiæ, cap. 16. Gregorius in 4. Psalmum Pœnitentialem.

Tertius: Tametsi Donatus filium Dei agnosceret Patri consubstantialem, ipsum tamen patre minorem, sicut & Spiritum sanctum filio, prædicabat. Sanctus Augustinus hæresi 59.

Quartus: Sacramenta a Catholicis effecta nullius virtutis esse effutiebant Donatistæ, hinc ipsos Catholicos rebaptizabant. Ita sanctus Ambrosius in caput primum 1. ad Corinthios.

Quintus: Ecclesiam non nisi ex bonis constare, & nullos in ea malos reperiri opinabantur. Baronius anno 306.

Sextus. Arguebant Catholicos quod divina Cantica ex Prophetis excerpta decantarent, & quod sacro Chrismate uterentur. Ita Baronius & alii.

Mores Donatistarum.

PRIMO: Ecclesiæ Sacramenta summo prosequebantur odio, ut vel ipsam sacram Eucharistiam canibus projicere, & sanctum Chrisma in terram effundere, non sine magno scandalo & sacrilegio auderent. Optatus Milevitanus L. 2. pag. 55.

Secundo: Sacra altaria profanare & subvertere non dubitabant: quod si ab isto excessu quandoque temperarent, ea sacrilego ritu, quasi a Catholicis violata, radebant. Optatus Lib. 6. pag. 93. & 94.

Tertio: Sacros frangere calices non erubescebant. Idem ibidem pag. 95.

Quarto: Codices, pallas & vela sacra per vim extorquebant, & veluti a Catholicis profanata purgabant. Idem ibidem pag. 98.

Quinto: Usurpata Catholicorum templa veluti immunda benedictione purganda esse autumabant. Idem ibidem.

Sexto: Cogebant virgines, quæ in Ecclesia Catholica quædam emiserant vota, imposita prius Pœnitentia, alteram professionem emittere. Idem ibidem pag. 96.

Septimo: Magnam erga Catholicos exercuere crudelitatem tempore Juliani Apostatæ. Idem Lib. 2. pag. 55.

Octavo: Nec in vivos tantum, sed & in defunctos sæviebant, ita ut & contumeliam corporibus inferrent, & ip-

sa

sa privarent sepultura. Idem Lib. 6. pag. 99.

Nono: Sibi ipsis mortem quandoque inferebant, ut veluti martyres celebrarentur. Hoc ipsum fuse delineat sanctus Augustinus Lib. 1. contra Gaudentium Donatistam cap. 28.

Denique pro more Hæreticorum, Monachos insectabantur. Sanctus Augustinus in Psal. 132.

Concilia Donatistarum.

VARIA celebrata sunt a Donatistis Concilia; quædam scilicet adversus semetipsos, cum & schismate quandoque a se ipsis divellerentur, quædam vero contra Cæcilianum & alios quosdam Catholicos.

Anno Christi 344. Siricio Pontifice Maximo, Theodosio Imperatore, defuncto Parmeniano tertio Donatistarum Episcopo, Primianus in ejus locum suffectus est, adversus quem postea ab aliis Donatistis creatus est Maximianus Diaconus; sicque, inquit R. P. Alexander Historiæ Ecclesiasticæ sæculi 4. cap. 3. §. 6. Magnum inter eos cœpit esse schisma; ita ut alii Primianistæ, alii vero Maximianistæ appellarentur; tunc adunatum est Concilium, ex quinquaginta tribus Episcopis conflatum apud cavernas Susis prope Carthaginem anno 394. quod Maximiani partes agebat; alterum contra Primianum celebratum est Cebarsussi ex centum Episcopis compositum, de quo meminit sanctus Augustinus Lib. 4. adversus Cresconium cap. 6. Tertium pro Primiani factione fuit, in quo aderant 310. Episcopi apud Bagaim Numidiæ civitatem adunatum anno 394. quod quidem Concilium Bagajense dictum est, & ibi prævaluit Primiani factio; attamen post multum temporis Maximianistas suis restitutos honoribus, susceperunt Primianistæ, & collatum ab eis, extra communionem, tametsi suam, Baptisma ratum habuerunt, anno 305. Jam jam Donatistæ Cirtæ in Numidia Concilium celebraverant, in quo Cæcilianum deposuerant; ibi præerat Secundus Tigisitanus Numidiæ primas. De eo Concilio loquitur sanctus Augustinus Lib. 3. contra Cresconium Grammaticum cap. 26. & 27. Actum est quoque in eo de Ecclesiæ supellectili paganis non sine proditione data. Duo quoque Concilia Carthagine anno scilicet 311. adunaverant Donatistæ. In primo quidem Cæcilianum a sede deturbaverunt, & Majorinum in ejus sedem, ut refert Optatus Millevitanus Lib. 1. & S. Augustinus in Breviculo collationis diei 3. cap. 10. suffecerunt: aliud vero sub Donato Carthaginensi pseudo-Episcopo, anno satis incerto. In isto Traditores ad communionem receperunt, etiamsi rebaptizari nollent: Hujus Concilii gesta refert S. Augustinus ex Tyconii Donatistæ commentariis, Epist. 48. ad Vincentium.

Interitus seu extinctio hæreseos Donatistarum.

STEPHANUS I. Pontifex & Martyr restitit rebaptizantibus, anno scilicet 258. Doctissimam rescripsit ad Africanos Epistolam, qua prohibet venientes ab hæresi rebaptizari. De ea Cyprianus Epistola ad Pompejum Episcopum Sabratensem, sic loquitur: " Quia desiderasti, *inquit*, in „ notitiam tuam perferri, quæ mihi ad „ litteras nostras Stephanus frater noster „ præscripserit, misi tibi rescripti ejus „ exemplum, quo lecto, magis ac magis „ ejus errorem denotabis, qui Hæreti„ corum causam contra Christianos & con„ tra Ecclesiam Dei asserere conatur: „ nam inter cetera illud etiam adjunxit, „ si quis ergo a quacumque hæresi vene„ rit ad nos, nihil innovetur, nisi quod „ traditum est, ut manus illi imponatur „ in pœnitentiam, cum ipsi Hæretici „ proprie alterutrum ad se venientes non „ baptizent, sed communicent tantum. „

Damnati sunt Donatistæ in Concilio Romano sub sancto Melchiade anno 313. & Cæciliani ordinatio juridica conclamata est. Sic colligitur ex Epistola Constantini Magni ad Melchiadem, quam refert Eusebius Lib. 10. Hist. Eccl. cap. 5. quæque legitur in capite Concilii. Sed iterum provocarunt a Melchiade ad Concilium Arelatense celebratum anno 314. Ecclesia, ait sanctus Augustinus, cedens protervitati eorum concessit, non quod necesse foret, sed volens omnibus modis eorum compescere audaciam. Ibi Cæcilianus iterum a falso crimine canonice purgatus est; & can. 8. prohibetur redeuntes

tes ab hæresi iterum rebaptizari. Verum nihilo meliores facti, contra promissa Donatistæ perduelles appellarunt Constantinum: Tum tandem in Concilio Mediolanensi iterum atque iterum proscripti, jussu Imperatoris exulaverunt, ut testatur S. Augustinus Lib. 1. contra Epistolam Parmeniani cap.

Multi omni exceptione majores adversus Donatistas scripserunt, maxime Optatus Millevitanus, stilo suo censorio in libris sex eos perstringit, sicut & sanctus Augustinus tum in litteris permultis, tum in libris prope innumeris, potissimum vero in septem de Baptismo. Mitto alios complures quos recenset R. P. Alexander loco supra citato cap. 3. §. 14.

Vel etiam Imperatores Donatistas insectati sunt. Constantinus Magnus sententiam primo capitis, deinde exilii in eos tulit ad compescendum eorum furorem. Sanctus Augustinus Lib. 1. contra Parmeniani Epist. cap. 8. Tum Constans Imperator paternæ pietatis sectator exilio eos damnavit, a quo non nisi Juliani Apostatæ edicto revocati sunt. Optatus Lib. 2. pag. 54. Valentinianus anno 373. eos declaravit Sacerdotio indignos. Gratianus anno 377. in suo ad Flavianum Vicarium Africæ rescripto jubet eos privari Ecclesiis. Demum Theodosius & Valentinianus Imperatores anno 428. legem, quæ extat in codice Theodosiano, lege 65. adversus Donatistas tulerunt.

His prælibatis, multa & proponenda, & solvenda veniunt, tum de controversia rebaptizantium, tum de fidei dogmate circa Ministri qualitatem. Unde sit

PUNCTUM PRIMUM.

Num Stephanus Papa in Episcopos rebaptizantes actuali excommunicatione animadverterit.

CONCLUSIO NEGATIVA.

Probatur multis momentis.

PRIMO Ille in contradicentes sibi Episcopos actuali excommunicatione non animadvertit, qui in suo decreto adversus rebaptizantes, nihil præter morem antiquum tenendum esse & censuit & commendavit: qui quidem minaciter jussit obedire, sed inter minas hæsit; qui denique a renitentibus communione & unitate nusquam divulsus fuit. Atqui sic se res habet. Ergo &c. Probatur minor quoad singulas partes.

Stephanus in suo ad Cyprianum misso decreto vel ipso teste Cypriano Tom. 1. Epist. 74. pag. 192. ad Pompejum sic loquitur: " Nam inter cetera .... etiam " illud adjunxit .... Si quis ergo a " quacumque hæresi venerit ad nos, ni- " hil innovetur, nisi quod traditum est, " ut manus illi imponatur in pœniten- " tiam. " Ergo &c.

Stephanus comminatus est quidem contradicentes; namque Legatos & Cypriani, & Firmiliani, nec audire nec videre voluit, immo nec tectum Romæ eis concessit, juxta illud Firmiliani de Stephano per ironiam loquentis, Epistola ad Cyprianum, quæ est inter ejusdem Cypriani numero 75. Tom. 1. pag. 204. ubi sic habet: " Legatos Episcopos patienter satis & le- " niter suscepit, ut eos ne ad sermonem " saltem colloquii communis admitteret; " adhuc insuper dilectionis & charitatis " memor, præciperet fraternitati univer- " sæ, ne quis eos in domum suam reci- " peret, & venientibus non solum pax & " communio, sed tectum & hospitium " negaretur. "

Neque vero citra jus sic se gessit sanctus Pontifex, cum Africani & Orientales contra receptam ab Apostolis consuetudinem recrudescerent, ut ipse testatur S. Augustinus Lib. 3. contra Cresconium cap. 3. his verbis scilicet Tom. 6. parte 1. pag. 180. " Proinde jam si omnino cre- " dendum sit quinquaginta Episcopis O- " rientalium id esse visum, quod septua- " ginta Afris, vel aliquanto etiam plu- " ribus, contra tot millia Episcoporum " quibus hic error in toto orbe displicuit. "

Vinculum tamen pacis inter litigantes cum Stephano incontaminatum fuisse asserit idem sanctus Doctor Lib. 5. de Baptismo cap. 25. ubi sic loquitur pag. 64. " Vicit tamen pax Christi in cordibus eo- " rum, ut in tali disceptatione nullum " inter eos malum schismatis oriretur. Rursus Lib. 6. de Baptismo cap. 1. pag. 65. " Illa quæstio contra veterem consuetudi- " nem disputationibus, salva charitate atque " unitate altercantibus discutiebatur. "

Se-

Secundo: Illi a Beato Stephano Communione non fuerunt divulsi, qui vicissim non nisi morem disciplinæ, quem incassum propugnabant ab Apostolis emanatum, servabant: Atqui sicut Cyprianus, sic & Firmilianus suum solummodo commendabant morem, suamque disciplinam absque unitatis dispendio. Ergo &c. Probatur minor. Sanctus Cyprianus secundo Carthagine habito Concilio anno 258. ad Stephanum rescripsit quatenus acta sui Concilii confirmare dignaretur, scilicet in Epistola 72. in initio: " Ad quædam disponenda & Concilii communis examinatione limanda, necesse habuimus frater charissime, convenientibus in unum pluribus Sacerdotibus cogere & celebrare Concilium, in quo multa quidem prolata atque transacta sunt, sed de eo vel maxime tibi scribendum, & cum tua gravitate ac sapientia conferendum fuit, quod magis pertineat & ad sacerdotalem auctoritatem & ad Ecclesiæ Catholicæ unitatem pariter ac dignitatem de divinæ dispositionis ordinatione venientem, eos qui sint foris extra Ecclesiam tincti...... venerint, baptizari oportere." Rursus in Epistola Synodica quæ est numero 70. primi Concilii Carthaginensis ad Januarium & cæteros Episcopos Numidiæ directa de more rebaptizandi Hæreticos sic effatur: " Sententiam nostram non novam promimus, sed jampridem ab antecessoribus nostris statutam." Eumdem loquitur sermonem Firmilianus Epistola ad Sanctum Cyprianum: " Ab initio, *inquit*, hoc tenentes quod a Christo & ab Apostolo traditum est." Quid plura? Cyprianus in tertio suo Concilio rogat Patres, ut servata unitate & pace cum summo Pontifice, suam promant sententiam: " Ut de hac ipsa re quid singuli sentiamus, proferamus, neminem judicantes, aut a jure Communionis aliquem, si diversum senserit, amoventes."

Tertio: Si Stephanus abstinuisset ab Episcopis rebaptizantibus, citra dubium auctores qui hujusce controversiæ texuerunt historiam, illud animadvertissent & subnotassent: Atqui de hoc momento altum est apud eos silentium. Ergo &c. Probatur minor: Sanctus Hieronymus contra Luciferianos scribens, unum solummodo observat, videlicet Cyprianum incassum restitisse Stephano: " Conatus est, *inquit*, Beatus Cyprianus contritos lacus fugere, nec bibere de aqua aliena, & idcirco Hæreticorum Baptismi reprobans, ad Stephanum tunc Romanæ urbis Episcopum, qui a beato Petro XXVI. fuit, super hac re Africanam Synodum direxit, sed conatus ejus frustra fuit."

Vincentius Lirinensis Commonit. 1. cap. 9. nihil de Stephano commemorat pro hac controversia præter constantem in compescendis Africanis fortitudinem: " Cum ergo undique, *ait*, ad novitatem rei cuncti reclamarent, atque omnes quaqua versum Sacerdotes pro suo quisque studio reniteretur; tunc beatæ memoriæ Papa Stephanus Apostolicæ Sedis Antistes, cum cæteris quidem collegis suis, sed tamen præ cæteris restitit, dignum, ut opinor, existimans, si reliquos omnes tantum fidei devotione vinceret, quantum loci auctoritate superabat."

His accedit S. Augustini auctoritas, qui non in uno loco expresse asserit S. Stephanum inter minas hæsisse, nedum erga Cyprianum, sed & Firmilianum, qui idem sentiebat una cum Orientalibus, ut liquet ex eorum Conciliis mutuo prorsus consensu adunatis: Porro Lib. 5. de Bapt. contra Donatistas cap. 25. sanctus Præsul sic loquitur pag. 64. " Stephanus abstinendos putaverat, qui de suscipiendis Hæreticis priscam consuetudinem convellere conarentur; iste autem quæstionis ipsius difficultate permotus, & sanctis charitatis visceribus largissime præditus, in unitate cum eis manendum qui diversa sentirent; ita quamvis commotius, sed tamen fraterne indignaretur; vicit tamen pax Christi in cordibus eorum, ut in tali disceptatione nullum inter eos malum schismatis oriretur."

Quarto: Qui in pace Christi obierunt, & quidem suum servando de rebaptizatione morem, citra dubium non fuerunt excommunicati; atqui & Cyprianus, & Firmilianus in pace Christi obiere, neque tamen, ut auctores omni exceptione majores propugnant, circa rebaptizationis disciplinam deposuere errorem. Ergo &c. Probatur minor quoad primam partem: San-

Sanctitas Cypriani tantopere in Ecclesia Latina celebratur, ut vel etiam in Canone Missæ veluti inter Martyres insignis commemoretur; Firmilianus vero ab Ecclesia Græca in albo Sanctorum reponitur, ut habetur in eorum Menologio, ubi ejus natalis dies anniversaria die 28. Octobris assignatur. Ipse etiam adfuit Concilio Antiocheno 2. adversus Paulum Samosatenum adunato, anno circiter 264. aut 266. teste Eusebio Lib. 7. Hist. Eccles. cap. 27. eumque magnis efferunt laudibus Antiocheni Patres in sua ad Dionysium Papam Synodica Epistola, quippe qui sicut Dionysium Alexandrinum sic & Firmilianum, beatæ recordationis virum, appellent: " Nam, *ajunt*, & ad " Dionysium Alexandrinum, & ad Firmilianum Cappadociæ Antistitem, beatæ recordationis viros, litteras dedimus, "

Altera vero pars ejusdem minoris, scilicet quod Afri & Orientales a rebaptizatione non abstinuerint, non uno probatur argumento. Primo quidem quia nec propria istorum Episcoporum scripta, nec alia antiquitatis monumenta id asserunt. Secundo, hoc ipsum declarat S. Augustinus Lib. 2. de Bapt. contra Donatistas cap. 4. pag. 40. ubi sic loquitur: " Si enim Petrum " laudat & prædicat ab uno posteriore " collega patienter concorditerque correctum, quanto citius ipse cum Concilio Provinciæ suæ, universi orbis auctoritati patefacta veritate cessisset; quia " profecto & uni verum dicenti & demonstranti posset facillime consentire tam " sancta anima, tam paccata; & fortasse " factum est, sed nescimus. Neque enim " omnia quæ illo tempore inter Episcopos " gesta sunt, memoriæ litterisque mandari " potuerunt; aut omnia quæ mandata sunt " novimus. "

Idem Epistola 48. ad Vincentium Donatistam, de eodem Cypriano ita scribit: " Correxisse istam sententiam " non invenitur; non incongruenter tamen de tali viro existimandum est quod " correxerit, & fortasse suppressum sit " ab his qui hoc errore nimium delectati " sunt, & tanto velut patrocinio carere " noluerunt. " Beatus quidem Hieronymus in Dialogo apud Luciferianos, existimat Cyprianum & Firmilianum ante morem deposuisse suum de rebaptizando errorem; sed hoc admodum incertum est, cum tempore Concilii Arelatensis, immo & Carthaginensis sub Grato Episcopo vigeret adhuc rebaptizandi ab hæresi venientes consuetudo; sed hoc non obest tantorum virorum sanctitati, cum meræ disciplinæ quæstionem tenerent, nec Romanum morem veluti errorem haberent; sic enim loquitur Cyprianus Epistola ad Jubajanum: " Hæc tibi breviter pro " nostra mediocritate rescripsimus, ne" mini præscribentes aut præjudicantes, " quominus unusquisque Episcoporum, " quod putaverit, faciat, habens arbitrii sui liberam facultatem. Idem prorsus repetit in tertio Concilio Carthaginensi 87. Episcoporum, ubi contra decretum Stephani sancita est rebaptizatio: Porro si quæstionem de fide esse credidisset Cyprianus, dubio procul in alteram opinionem Anathemate animadvertisset, nec pronuntiasset liberum esse unam aut alteram sequi disciplinam.

FIT SATIS OBJECTIONIBUS.

Objicies: Ille abstinuit ab Africanis & Orientalibus, ad quem Dionysius Alexandrinus scripsit ut illis concederet veniam & indulgentiam. Atqui Dionysius sic se gessit, ut refert Eusebius Lib. 7. Hist. cap. 4. pag. 185. " Dionysius igitur, *ait*, " ubi longum sermonem cum Stephano per " litteras de hac controversia contulit, " tandem declarat, quo pacto persecutionis fluctibus sedatis, omnes ubique Ecclesiæ, nova ac per verba Novati hæresis pravitate repudiata, pacem inter se " conciliassent... Xistus *Stephani* cæpesset " locum. Ad hunc Dionysius secundam " de Baptismate conscribens Epistolam, " tum reliquorum, simul Episcoporum sententiam explanat... Atque ut pro his " omnibus Episcopis illum deprecarer Epistolam scripsi. " Ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem: Sic se gessit Dionysius ut averteret Anathema tum ab Afris, tum ab Orientalibus, concedo: ut Stephanus ejus precibus, solveret illos ab Anathemate, nego minorem, & consequentiam. Eodem prope modo charitatis officium peregit Dionysius erga præfatos Episcopos, quale antea Irenæus exhibuerat pro Asiaticis apud Victorem I. Papam, qui istos putaverat abscindendos,

dos, eo quod sanctum Paschatis diem judaizando luna decima quarta Mensis Martii quacumque die occurreret, vellent celebrare; quocirca nihil aliud intendebat Dionysius, nisi ut Stephanum exacerbatum inter solas minas sisteret. Nec mirum, ipse enim hoc & Cypriano & Firmiliano jam concesserat. Et vero si in omnes rebaptizantes excommunicationis Anathemate animadvertisset Stephanus, profecto Dionysius qui in eadem erat opinione, non ausus fuisset pro ceteris deprecari, quandoquidem venia & indulgentia non conceditur reorum precibus.

Instabis: Qui abnegavit & tectum & hospitium Legatis tam Cypriani quam Firmiliani, vere ab eis abstinuisse censendus est: Atqui ex verbis Firmiliani supra laudatis, utrumque Stephanus recusavit; quin immo hoc etiam colligitur ex verbis Cypriani, qui post Concilium Carthaginense sic loquitur de beato Stephano Epistola 74. pag. 194. ad Pompejum: " Dat ,, honorem Deo, qui Marcionis Bapti- ,, smo communicat? ... Qui Hæretico- ,, rum amicus & inimicus Christianorum, ,, Sacerdotes Dei, veritatem Christi, & Ec- ,, clesiæ unitatem tuentes abstinendos pu- ,, tat? ,, Ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem: S. Stephanus negavit tectum & hospitium Legatis Cypriani & Firmiliani œconomiæ causa, concedo: propter latam excommunicationis sententiam, nego. Igitur ne fideles crederent Stephanum adhærere opinioni Rebaptizantium, S. Papa ad vitandum scandalum propulit Legatos, sed ex dictis luce meridiana clarius patet, eum non anathematizasse Afros & Orientales; cum vel ipse Cyprianus in verbis mox laudatis solummodo dicat Stephanum putasse eos esse abstinendos. Neque vero nos commovere debet quod zelo abreptus Cyprianus, paulo durius alloquatur Stephanum; cum non semel testatus sit & in suis Epistolis, & in suo tertio Carthaginensi Concilio contrariam sibi opinionem se non dijudicare. Ceterum non absimili œconomia usus est S. Epiphanius post Stephanum erga sanctum Chrysostomum, quippe qui ab eo rogatus ut apud ipsum commoraretur Constantinopoli, ubi tunc aderat, ne quidem voluit preces fundere cum eo, ea ductus ratione, quod existimaret Chrysostomum adhærere Origenismo tunc temporis grassanti; ut referunt Scriptores sacri, & post multos Natalis Alexander Dissertat. 12. tertii sæculi art. 1. propositione 2.

Insistes: Firmilianus in Epistola ad sanctum Cyprianum expresse scribit Stephanum ab eis abstinuisse; ibi enim Stephanum sic alloquitur: " Peccatum vero quam ,, magnum tibi exaggerasti, quando te ,, a tot gregibus scidisti? ,, Rursus. " Quid enim humilius aut lenius, quam ,, cum tot Episcopis per totum mundum ,, dissensisse, pacem cum singulis vario ,, discordiarum genere rumpentem, mo- ,, do cum Orientalibus, quod nec vos la- ,, tere confidimus, modo vobiscum, qui ,, in meridie estis. ,, Ergo &c. Postea ad meliorem frugem rediisse, ejurasse errorem, ac demum Communioni catholicæ fuisse restitutos, asserit.

Respondeo distinguendo antecedens: Et sic locutus est Firmilianus per exaggerationem, juxta illud adagium: *Iratus nihil nisi monstra loquitur*, concedo: & loquitur de vera scissione, subdistinguo; quantum ad opinionem, concedo: quantum ad unitatem, nego. Ex verbis tum Stephani, cum Cypriani, tum etiam Firmiliani iterum atque iterum laudati liquet pacem & unitatem inter eos perseverasse, unde non nisi ex ferventiori commotione locutus est Firmilianus de excommunicatione intenta veluti lata; eodem quippe exaggerationis sensu locutus est de censura, sicut de dicteriis quibus in eadem Epistola lacessit Stephanum: puta cum illum comparat Judæ proditori, cum audaciæ, insolentiæ & improbitatis sanctum insimulat Pontificem: " Gratiam, *inquit*, ,, referre Stephano in isto possumus; quod ,, per illius inhumanitatem nunc effe- ,, ctum sit, ut fidei & sapientiæ vestræ ,, experimentum caperemus .... Neque ,, enim & Judas perfidia sua & proditio- ,, ne, qua scelerate circa Salvatorem ope- ,, ratus est, dignus videri potest quasi ,, caussam bonorum tantorum præstiterit, ,, ut per illum mundus & gentium popu- ,, lus liberaretur. ,,

Replicabis: Baronius Annalium illustrissimus parens, auctoritate S. Augustini innixus, scribit S. Stephanum abstinuisse a Firmiliano, & ceteris Orientalibus: istos vero postea ad meliorem rediisse frugem, ejurasse errorem, ac demum Commu-

munioni Catholicæ fuisse restitutos. Ergo &c.

Respondeo, Baronium non attigisse mentem beati Augustini, & quidem propter duo: Primu Baronius scribit Cyprianum non fuisse a communione Stephani extorrem: igitur idem censere debet de Firmiliano, quandoquidem sanctus Doctor de eis indivisim loquitur, cum ait Stephanum putasse quidem illos abstinendos, sed non de facto abstinuisse; aliud est autem velle abstinere, aliud de facto abstinere. Putaverat quidem Stephanus rebaptizantes abstinendos esse, sed nullibi legitur ab eis abstinuisse. Audiendus est de hoc momento S. Hieronymus, qui Dial. adversus Luciferianos cap. 9. sic loquitur: " Quæ beatus Cyprianus ob „ Hæreticos rebaptizandos in suis Epi- „ stolis reliquit; sciant illum hæc non „ cum Anathemate eorum, qui se sequi „ noluerunt edidisse. „ Ex quibus verbis liquet Cyprianum & Firmilianum servasse cum Stephano unitatem. Secundo iterum atque iterum sanctus Augustinus scribit pacem vicisse in cordibus eorum, quod profecto cohærere non potest cum excommunicatione ex sententia lata. Sic loquitur L. de unico Bapt. contra Petil. cap. 14. " Cum ergo Stephanus „ non solum non rebaptizaret Hæreti- „ cos, verum etiam hoc facientes, vel ut „ fieret decernentes, excommunicandos es- „ se censeret, sicut aliorum Episcopo- „ rum, & ipsius Cypriani Litteræ osten- „ dunt; tamen cum eo Cyprianus in uni- „ tatis pace permansit. „ Ceterum Eusebius L. 7. Hist. cap. 3. & 4. loquens de hac controversia, ne minimum quidem verbum de excommunicatione lata profert. Nec mirum, nam quæstio solum de disciplina tunc movebatur.

Persistes: Atqui quæstio nedum disciplinæ, sed & fidei evaserat: Igitur Stephanus ab eis abstinuit non solum quantum ad disciplinam, verum etiam & quantum ad dogma, adeoque & quantum ad unitatem & communionem. Probatur subsumptum ex ipso Cypriano, qui rescribens ad Stephanum, peracto secundo Concilio Carthaginensi, sanctum Pontificem sic alloquitur: " Hæc ad conscientiam „ tuam, frater charissime, & pro honore „ communi, & pro simplici dilectione „ pertulimus, credentes etiam tibi pro „ Religionis tuæ & fidei unitate placere, „ quæ & religiosa pariter & vera sunt. „ Confirmatur: S. Cyprianus infinita prope loca ad suam probandam opinionem ex sacra Scriptura excerpta in medium adduxit, ex quibus concludit quæstionem spectare fidem. Ergo &c.

Respondeo primo negando subsumptum, quandoquidem non nisi multis elapsis postea sæculis quæstio eatenus evasit de fide, quatenus Rebaptizantes Baptismum verbis evangelicis collatum ad salutem non sufficere, immo & nullum esse, si ab Hæreticis conferretur, propugnabant; & characterem non crederent indelebilem; quocirca Nat. Alexander Dissertatione secunda sæculi terti art. 3. & 4. propugnat ne quidem in Concilio Nicæno I. quæstionem tamquam de fide fuisse determinatam, sed tantum de disciplina motam, cum Patres jubeant solum can. 19. Paulianistas rebaptizari absque eo quod Rebaptizantes Anathemate percutiant. Nec desunt alii gravissimi Theologi qui putent hoc solum in Tridentino fuisse de fide definitum Sess. 7. can. 11. his verbis: " *Si quis dixerit, verum & rite collatum „ Baptismum iterandum esse illi, qui apud „ infideles fidem Christi negaverit, cum ad „ pænitentiam convertitur; Anathema „ sit.* „

Respondeo secundo negando subsumptum. Ad probationem distinguo: Cyprianus existimavit quæstionem esse de fide consequenter & illative, & in hoc etiam errabat, concedo: formaliter nego. Pro more Theologorum in suo proprio abundantium sensu, putabat Cyprianus quæstionem esse de fide illative, in quo sensu dicit Stephano, " Credentes etiam tibi „ pro religionis tuæ & fidei unitate place- „ re. „ Sed nusquam eam esse de fide explicita prupugnavit, cum in Concilio 3. Carthaginensi faciat licentiam alterutram defendere opinionem, his verbis: " Ut „ de ipsa re quid singuli sentiamus, profe- „ ramus; neminem judicantes, aut a jure „ communionis aliquem, si diversum senserit, amoventes. „

Ad confirmationem distinguo: Et hoc concludit, Cyprianum sensisse quæstionem evadere de fide illative, concedo; formaliter & explicite, nego.

Replicabis: Cyprianus Epist. 74. ad Pompejum vocat sententiam decernentis esse suf-

ci-

fcipiendos cum fola manuum Impofitione Hæreticos, errorem: " Dat honorem ,, Deo, *ait*, qui foris de adultera & de ,, fornicaria nafci Deo Filio, afferverat? ,, Dat honorem Deo, qui unitatem & ,, veritatem de divina lege venientem ,, non tenens, hærefes contra Ecclefiam ,, vindicat? ,, Sed qui contrariam opinionem vocat errorem & Hæreticorum caufam, exiftimat quæftionem motam, effe de fide. Ergo &c.

Refpondeo diftinguendo majorem: Cyprianus vocat alteram opinionem errorem late fumptum, concedo; fic ut plurimum Theologi zelo pro fua fetentia abrepti, opinionem fibi contrariam erroris infimulant: vocat errorem ftricte fumptum, hoc eft hærefim, nego. Alias fibi ipfi contradiceret, dicendo neminem a communione fua propter diverfam fibi fententiam amovere; catholico quippe homini nufquam licitum eft hærefi alicui confentire, vel etiam propugnanti communicare.

Perges: Sanctus Auguftinus paffim & ubique excufat Cyprianum a culpa, quam in fententia Rebaptizantium propugnanda commiferat. L. 1. de Baptifmo cap. 18. vocat fantentiam Cypriani " humanæ ,, infirmitatis errorem. ,, Dicit ejus er- ,, ratum; " charitatis ubertate penfa- ,, tum, & paffionis falce purgatum ef- ,, fe. ,, Igitur & ipfe Auguftinus exiftimabat quæftionem fpectaffe fidem.

Refpondeo ut fupra: Nonnulli exiftimabant Cyprianum & Firmilianum in æftu & difputationis ferventiori congreffu, ficut in refiftendo Stephano, fic & in fcribendo acriori ftilo ab omni culpa non fuiffe immunes, fed non peccaffe propugnando fuam opinionem, cum illa difciplina effet confuetudine roborata, & decurfu temporis etiam non ignoti nominis Patres habuerit defenfores. Quid plura adjiciam? S. Auguftinus Lib. 3. contra Crefconium Grammaticum cap. 2. innuere videtur Orintales tandem a fua pro rebaptizatione deflexiffe fententia. Rurfus cap. 3. " Proinde, *inquit*, fi jam ,, omnino credendum fit, quinquaginta ,, Epifcopis Orientalium id effe vifum, ,, quod feptuaginta Afris, vel aliquando ,, etiam pluribus, contra tot millia Epi- ,, fcoporum, quibus hic error in toto or- ,, be difplicuit; cur non potius etiam ,, ipfos paucos Orientales fuum judicium ,, correxiffe dicamus? ,,

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Stephanus non abftinuit a Cypriano & Firmiliano.

PRIMO: Hoc ipfum conftat ex lege fancita a beato Stephano, quæ quidem in tantum valet, in quantum verba fonant; fed ne vel minimum verbum profert de excommunicatione, verum unum tantummodo obfervandum demandat, videlicet Apoftolicam tenendam effe traditionem. Ergo &c.

Secundo: Ipfe Cyprianus, maxime vero Auguftinus nihil aliud pro hac controverfia commemorant, nifi quod Stephanus putaverat a Rebaptizantibus abftinendum effe.

Tertio: S. Auguftinus, & alii auctores omni exceptione majores, uno veluti calamo fcribunt pacem viciffe in cordibus eorum, & unitatem fuiffe fervatam. Ergo &c.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Tametfi Dionyfius Alexandrinus ad Stephanum fcripferit in gratiam Rebaptizantium; non inde fequitur a communione beati Stephani fuiffe extorres; fed tantummodo, ne fanctus Pontifex ab aliis in communione divelleretur, preces fuiffe a Dionyfio apud eum fufas.

Secundo: Sed neque mirari quifquam debet, Stephanum denegaffe Legatis tum Cypriani, tum Firmiliani tectum & hofpitium, cum hoc non nifi œconomiæ caufa fecerit, nimirum ut Rebaptizantes a proprio recederent errore.

Tertio: Nec veritatis fpeciem habent verba Firmiliani excandefcentis adverfus Apoftolicæ traditionis tenacem Stephanum, quafi ab eo divulfus fuiffet a communione; namque zelo duriori abreptus, minas, pro fententia excommunicationis lata, habuit.

PUNCTUM SECUNDUM.

Num Stephanus I. Papa Baptismum ab Hæreticis adulteratum receperit?

SIC propugnat Blondellus Calvinista: hunc etiam ascribunt nævum beato Pontifici, secluso omni prorsus fundamento, Dupinus & alii quidam. Contra quos sit

CONCLUSIO NEGATIVA.

S. Stephanus in contrarium errorem non prolapsus est.

Probatur multi momentis.

PRIMO: Judicandum est de mente Stephani ex sui decreti tenore. Atqui altum est in eo silentium de Baptismate in forma deflorato, sed unum tantummodo servari injungitur, scilicet Apostolicam traditionem circa Baptismum verbis Evangelicis & datum, & recipiendum. Igitur S. Papa non omne indiscriminatim recepit Baptisma, nec adulteratum in forma admisit; alias si in eo versatus fuisset errore, vel ipsam Ecclesiam eodem detentam fuisse dicendum foret, quod nullus præter Heterodoxos, asserere audebit, cum Ecclesia sit infallibilis circa religionem, quippe quæ sit columna & fundamentum veritatis. Jam probatur minor ostendendo Stephanum semper adhæsisse traditioni Apostolicæ. Sanctus Cyprianus Epist. 74 ad Pompejum sic refert decretum Stephani. " Si quis ergo a quacumque hæresi venerit ad nos nihil innovetur, nisi quod traditum est, ut manus illi imponatur in pœnitentiam; cum ipsi Hæretici proprie alterutrum ad se venientes non rebaptizent, sed communicent tantum. " Vincentius Lirinensis suffragatur Commonit. 1. c. 9. ubi proposito controversiæ statu asserit sententiam S. Stephani prævaluisse. Tum sic concludit: " Quum ergo undique ad novitatem rei reclamarent.... Stephanus præ ceteris restitit, dignum existimans &c. Idem scribit Eusebius Lib. 7. cap. 3.

Secundo: Qui Baptismum ab Hæreticis solummodo in nomine sanctissimæ Trinitatis collatum recepit, nec fidem tentavit, nec in errorem contrarium prolapsus est: atqui hoc unum Baptisma probavit beatus Pontifex. Ergo &c. Probatur minor. Ipse Cyprianus Epist. ad Pompejum sic loquitur de S. Stephano: " Aut effectum Baptisma majestati nominis tribuunt, *inquit*, ut, qui in nomine Christi ubicumque & quomodocumque baptizantur innovati & sanctificati judicentur. " Jam vero Baptisma collatum in nomine Christi juxta mentem sancti Cypriani idem est ac in nomine sanctissimæ Trinitatis, ut ipse testatur in sua Epistola 73. ad Jubajanum; porro Baptisma collatum in nomine sanctissimæ Trinitatis, est solum illud quod agnoscit Ecclesia. Ergo &c.

Firmilianus Epist. ad Cyprianum eodem prope modo loquitur de Stephano: " Illud quoque absurdum, *inquit*, quod non putant quærendum esse, quis sit ille qui baptizaverit, eo quod qui baptizatus sit, gratiam consequi potuerit, invocata Trinitate nominum Patris, & Filii, & Spiritus sancti. " Unum igitur taotum arguunt, quod Baptisma a quocumque datum in nomine Trinitatis ratum habeatur: Sed si Stephanus recepisset Baptismum verbis adulteratis confectum, dubio procul hoc ipsum reprehendissent Africani & Orientales, & tanto innixi argumento, sententiam Stephani pro virili impugnassent, quod tamen non fecerunt. Ergo &c.

Tertio: Patres qui adhæserunt Stephano, & ipsa Ecclesia nusquam admisit Baptismum verbis defloratis collatum. Igitur nec eumdem recepit sanctus Pontifex.

Quarto: Neque Arelatense Concilium, neque Nicænum I. quæ Rebaptizantes perstrinxere, aliquid moverunt contra opinionem S. Stephani; immo Nicænum can. 19. jubet solos Paulianistas rebaptizari, eo quod Baptismum adulteratum recepissent. Ergo &c.

Quinto: Ante Nicænum, saltem tribus primis sæculis nulla Hæreticorum secta Baptismi formam deflorabat, si Paulianistas exceperis, de quibus solis meminit Nicænum porro Stephanus jam e vita migraverat, antequam suos disseminasset errores circa Christi divinitatem Paulus Samosatenus, qui anno circiter 262. Episcopus Antiochiæ inauguratus est, & postea anno 270. in primo Concilio Antiocheno pro-

scriptus

scriptus fuit: Stephanus vero anno 255. Summus Pontifex creatus, tum Martyrio coronatus est anno 257. ut refert Morerius non unius auctoris calculo munitus; ex quo luce meridiana clarius apparet ante Stephanum nullos Hæreticos temerasse formam Baptismi, quocirca absque scrupulo jubet S. Papa a quacumque hæresi redeuntes non rebaptizari. Igitur in suspicionem nullo modo venit, Beatum Pontificem approbasse Baptismum in forma adulteratum.

Diluuntur objecta.

OBJICIES: Stephanus I. Papa indefinite & ulla absque restrictione præcipit Hæreticos cum sola manuum impositione suscipi: Sed hoc innuit illum Baptisma Hæreticorum tam priorum quam subsequentium sæculorum habuisse ut validum, tametsi in forma defloratum. Ergo &c. Probatur minor: Ante ipsum Stephanum Marcitæ 2. sæculo, ut refert sanctus Ireneus Lib. 1. cap. 18. pag. 109. adversus hæreses, adulterando formam, sic baptizabant: " In nomine ignoti Patris om- " nium, in veritate matris omnium, & " in nomine descendentis Jesu ad unitio- " nem & redemptionem, & communionem " virtutum. " Igitur cum istos non exceperit Heterodoxos Stephanus, concedendum est eum recepisse Baptisma Hæreticorum quomodocumque collatum. Jam vero Beato illo pontifice e vivis erepto, Ariani in nomine filii minoris baptizavere. Ergo &c.

Respondeo distinguendo majorem: Stephanus indefinite suscepit a quacumque hæresi venientes cum sola manuum impositione, sed juxta ritum & traditionis morem, concedo: quod quidem patet ex multiplici probatione: illo excluso, nego. Eodem prope modo loquitur Hieronymus in fine Dialogi adversus Luciferianos, Tomo scilicet 2. pag. 53. ubi indefinite etiam pronunciat Baptisma Hæreticorum fuisse a Romana Ecclesia susceptum, neque tamen quis dixerit vel ipsam in hoc errasse puncto: " Quod si negan- " dum, *inquit S. Doctor*, quisquam puta- " verit Hæreticos a majoribus nostris sem- " per fuisse susceptos; legat beati Cypria- " ni Epistolas, in quibus Stephanum Ro- " manæ urbis Episcopum, & inveteratæ " consuetudinis lacerat errorem. Legat & " ipsius Hilarii libellos, quos adversus " nos de Hæreticis rebaptizandis edidit, " & ibi reperiet ipsum Hilarium confi- " teri, a Julio, Malcho, Sylvestro, & " ceteris veteribus Episcopis, similiter " in pœnitentiam omnes Hæreticos sus- " ceptos. "

Ad primam probationem distinguo: Et secta Marcitarum vix alicujus erat ponderis, sed potius obscuri admodum nominis, concedo: & erat percelebris, nego: Novatianorum & Marcionistarum sectæ, magnas in Ecclesia movere tragœdias sæculo tertio, & cum major pars sæpius sumatur pro toto, Stephanus ad istos attendendo, potuit absque fidei & veritatis dispendio jubere a quacumque hæresi venientes suscipi. Ceterum Marcitæ non solum formam Baptismi deflorabant, sed & penitus evacuabant. Denique eos & alios ejusdem furfuris homines, sufficienter & explosit & excepit Stephanus, cum teste Cypriano, non nisi baptizatos in nomine sanctissimæ Trinitatis, & ut ait Firmilianus de Pontifice: " Invocata " Trinitate nominum Patris, & Filii, " & Spiritus sancti. " probaverit & receperit.

Ad alteram confirmationem duo respondemus. Primo quidem exemplum non esse ad rem; namque Arius quarto solum inchoante sæculo, & longe post Stephani mortem, suos publicavit errores. Secundo, vel ipsi Ariani ad Nicænum usque Concilium non baptizaverunt in nomine filii minoris, alias Patres Synodici sicut Paulianistas, ita & Arianos rebaptizari sanxissent.

Urgebis: Plurimi alii etiam famosi Heterodoxi ante tempora Stephani, formam Baptismi deflorabant: Igitur eo ipso quo Stephanus a quacumque hæresi venientes, absque rebaptizatione suscepit, in errorem oppositum Cypriano prolabi visus est. Probatur subsumptum: Multa hæresum monstra apparuere primo & secundo sæculo, vel etiam inchoante tertio, adversus sanctissimæ Trinitatis fidem; tales fuerunt Simoniani, Basilidiani, Ebionistæ, Cerdoniani, Hermogeniani, Praxeani, Cataphryges, Quintilianistæ; adde & Marcionistas, qui duo prima rerum admittebant principia; adeoque nedum circa Trinitatem, verum etiam circa Dei ineffabilis unitatem errantes, for-

mam Baptismi legitimam consequenter non servabant: maxime cum non crederent in Patrem Creatorem cœli & terræ; istorum tamen ratum habuit Baptisma Stephanus, ut constat ex ejus Epistola quam a Jubajano ad se transmissam laudat Cyprianus. Ad eumdem enim scribens ait: „ Quoniam inveni in Epistola, cujus exemplum ad me transmisisti, scriptum esse quod quærendum non sit quis baptizaverit, quando is qui baptizatus sit, accipere remissam peccatorum potuerit, secundum quod credidit; prætereundum hunc locum non putavi, maxime cum in eadem Epistola animadverterim etiam Marcionis fieri mentionem, ut nec ab ipso venientes dicat baptizari oportere, quod jam in nomine Jesu Christi baptizati esse videantur. „ Ergo &c.

Respondeo primo: Hæreticos tametsi de sanctissima Trinitate male sentientes, non semper temerasse Baptismi formam, ut patet de Arianis, in quos ipsi Nicæni Patres propter hoc, anathemate non animadverterunt. Neque vero etiam, exceptis Paulianistis, de ceteris locuti sunt; quod sane argumentum est, non omnibus semper modis in Ecclesiam sæviisse Heterodoxos; quod quidem satis innuit S. Augustinus L. 6. de Baptismo cap. 25. ubi observat multo plures fuisse Hæreticos qui formam Baptismi servaverint, quam qui tentaverint.

Suffragatur S. Cyprianus, qui Epistola 74. asserit ea de causa Baptismum Marcionis & Valentini a Stephano ut genuinum habitum fuisse, eo quod in nomine Christi, hoc est, virtute, auctoritate, & ritu a Christo præscripto fuisset collatus. Quid plura adjiciam? S. Hieronymus Dialogo adversus Luciferianos scribit, tinctos ab eis etiam ab Ecclesia benigne fuisse sine ulteriori Baptismate susceptos. Optatus Lib. 5. contra Parmenianum ait quidem apud illos aquam fuisse mendacem; sed hoc intelligendum venit de Baptismatis effectu quantum ad gratiam, quam defectu dispositionis haud recipiebant. Quod si qui majori exagitati scrupulo, etiam hoc ad Sacramentum usque extendant, respondemus hoc ipsum de aliquibus tantummodo esse intelligendum, quandoquidem inter Praxeanos, aliqui formam baptizandi consuetam retinebant, ut observat præter Optatum, Hieronymus.

Respondeo Secundo negando subsumptum. Ad probationem distinguo: Et Heterodoxi relati tametsi pessimi, formam tamen Evangelicam in Baptismo conservabant, concedo: & non servabant, subdistinguo; & eam non servantium Baptisma rejecit Stephanus, concedo: & illud suscepit, nego: Duobus quippe conditionibus beatus Stephanus Hæreticorum Baptisma approbavit; prima quidem ut baptizarent in nomine sanctissimæ Trinitatis; hoc ipsum testatur Firmilianus Epistola ad sanctum Cyprianum, his verbis: " Non putant quærendum esse quis sit ille qui baptizaverit, eo quod, qui baptizatus sit, gratiam consequi potuerit, invocata Trinitate nominum Patris, & Filii, & Spiritus sancti. „ Altera ut illorum Baptisma traditioni consonaret, sicut in decreto Stephani habetur ab ipso Cypriano non semel laudato his terminis: *Nihil innovetur, nisi quod traditum est*.

Ad instantiam ex Baptismate Marcionistarum desumptam, eadem est solutio: Vel enim formam non adulteravere, vel si ex determinata malitia defloravere, certum est in decreto solemni a sancto Stephano edito, non comprehendi. Secundo non levius est argumentum, Marcionistas non temerasse formam Baptismi; neque vero probabilitate caret, sanctum Cyprianum adversus morem Romanum exacerbatum, hoc credidisse; quandoquidem Epistola Stephani ad Jubajanum non est genuina; Stephanum enim scripsisse potius ad Cyprianum quam ad Jubajanum, utpote in remotioribus Africæ partibus Episcopum, verisimilius apparet. Revera quidem decretum Stephani contra Cypriani sententiam, ad ipsum Cyprianum missum est, ut constat ex ipsius Epistola 74. ad Pompejum; Epistola vero quæ Baptismum in nomine Christi collatum commemorat, non immediate, inquit Nat. Alexander Diss. 13. 3. sæculi quæst. unica, missa est ad Cyprianum, sed in Jubajani manus cum incidisset illius exemplar, transmissum est ad Cyprianum, qui quidem illam non tribuit Stephano, sed alteri, eamque tacito nomine refellit.

Replicabis: Qui propugnavit Baptisma in nomine solius Christi valere, dubio

bio procul Baptisma Hæreticorum, etiam in forma defloratum indiscriminatim admisit; hoc quippe indigitat Stephanum non multum solicitum fuisse de Baptismo in nomine sanctissimæ Trinitatis dato: Atqui S. Stephanus suscepit Baptisma in nomine solius Christi collatum. Ergo &c. Probatur minor ex sancto Cypriano jamjam laudato, aut saltem ex auctore ei suppari; ipse vero in Epistola 73. quæ in dubii suspicionem non venit, sic loquitur de Stephano & ejus asseclis: " Quomodo ,, ergo quidam dicunt foris extra Eccle- ,, siam, immo & contra Ecclesiam, mo- ,, do in nomine Jesu Christi, ubicumque, ,, & quomodocumque, Gentilem bapti- ,, zatum, remissionem peccatorum conse- ,, qui posse, quando ipse Christus Gen- ,, tes baptizari jubeat in plena & aduna- ,, ta Trinitate? ,,

Suffragatur Benedictus XII. in responsione ad Fraticellorum objecta contra Joannis XXII. constitutiones, quas suo inquisitorum Directorio parte 2. quæst. 17. Eymericus inseruit, ubi contendit, ea quæ fuerunt ab uno Pontifice determinata, etiam circa fidei dogma, ab alio posse revocari, quod illustrat exemplo Stephani, a Patribus Nicænis, inquit, correcti: " Con- ,, cilium autem Nicænum, *ait Benedi-* ,, *ctus*, utramque opinionem sancti Cy- ,, priani & Stephani Papæ correxit, de- ,, terminando, quod baptizati ab Hæreti- ,, cis non servantibus formam Ecclesiæ, ,, venientes ad Ecclesiam baptizentur, ab ,, aliis vero Hæreticis baptizati, non re- ,, baptizentur, ut non fit contra articu- ,, lum fidei, *& unum Baptisma*. ,, Igitur Stephanus in errorem contrarium prolapsus est.

Respondeo negando minorem. Ad probationem distinguo: Stephanus propugnavit Baptismum in nomine Christi valere, non excludendo alias personas, concedo: Primis quippe sæculis ut Catechumeni promoverentur ad Christi amorem, sic pronuntiabatur super eos forma: " In no- ,, mine Patris, & Filii ejus Jesu Chri- ,, sti: ,, excludendo, nego. Ratio hujusce solutionis non una est. Primo quia, teste Firmiliano Epist. ad S. Cypr. ea solum conditione suscipiebat Stephanus Hæreticorum Baptisma, ut fieret per invocationem sanctissimæ Trinitatis, quod quidem observat auctor anonymus Cypriano coævus in tractatu qui inscribitur, (*Non debere denuo baptizari, qui semel in nomine Domini nostri Jesu Christi sint tincti*,) & referens agitata inter Cyprianum & Stephanum, sic loquitur: " Nec ,, æstimes, *inquit*, huic tractatui contra- ,, rium esse quod dixit Dominus; ite, ,, docete gentes, tingite eos in nomine ,, Patris, & Filii, & Spiritus sancti. ,, &c. Extat ille tractatus anonymi, S. Cypriano aut coævi, aut suppa is, in exemplari vetustissimo sancti Remigii Rhemensis. Altera ratio ea est, quod Stephanus per omnia Traditioni adhæreat. Ista autem cum nomine Christi semper consociat ceterarum personarum nomina, ita Justinus Martyr in Apologia pro Christianis; Tertullianus Lib. contra Praxeam cap. 16. Basilius Lib. de Spiritu sancto cap. 12. Fulgentius Lib. de Incarn. cap. 11. Facundus Herm. L. 1. pag. 22. & alii omni exceptione majores. Tertia, eaque luculentissima est, quod Ecclesia adhæserit decreto Stephani; ipsa autem Baptismum in nomine sanctissimæ Trinitatis semper contulit: Igitur sic & statuit Stephanus.

Ad auctoritatem Benedicti XII. dico eum non attigisse mentem sancti Stephani. Nec mirum, quando enim scripsit memorata in objectione, erat solum Cardinalis: hinc ut Doctor particularis, rebus æqua lance non satis ponderatis, suam protulit sententiam, cui certe prævalet ipsum Stephani Decretum traditione Apostolica suffultum.

Dices: Sancti Cypriani memoria majori ritu celebratur in Ecclesia, quam memoria sancti Stephani; de illo enim fit mentio in Canone Missæ, secus vero de isto, quod argumentum est, inquit Launojus in Epistola ad Jacobum Bevilaquum Sorbonicum Doctorem, Stephanum prolapsum fuisse in contrarium errorem, qui major est errore Cypriani, cum iste solum circa disciplinam erraverit: quocirca Anastasius Bibliothecarius in vita S. Stephani, inter ejus constitutiones silet illam qua suscipit Baptismum Hæreticorum. Quid plura? in Breviario Romano Clementis VIII. & Urbani VIII. auctoritate recognito, Decretum de non rebaptizandis Hæreticis aliter refertur, quam a Stephano editum est. Ergo &c.

Respondeo fidem non esse adhibendam Launojo, quippe qui multa proprio marte

te conscripserit nec veritati, nec venerationi Sanctorum satis consona. Ceterum caput controversiæ non est de majori vel minori gloria Sanctorum, quam nemo scit, nisi qui gustat, & accipit, inquit Joannes in Apocalypsi; sed utrum Stephanus Baptismum etiam invocatione sanctissimæ Trinitatis destitutum, receperit; cujus contrarium probationibus claret; unde opinio nostra non infirmatur per Breviarium Romanum, a fortiori nec per Anastasium, quandoquidem in Historia Ecclesiastica pro factis, major ponderat veterum monumentorum fides. Denique memoria sancti Cypriani celeberrima est, eo quod multis annis, & verbis & scriptis, immo & proprii sanguinis effusione fidem propugnaverit; Stephanus vero non nisi duobus annis direxit Ecclesiam.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Stephanus non recepit Baptismum in forma defloratum.

PRIMO: B. Pontifex est sui ipsius interpres, cum in decreto suo adhæreat traditioni Apostolicæ, quæ quidem Baptismum non nisi Evangelicum usquam admisit.

Secundo: Testem habemus ipsum Firmilianum Stephani æmulum, qui in suis conquestibus objicit sancto Pontifici quod Baptisma Hæreticorum reciperet, eo ipso quo erat in nomine sanctissimæ Trinitatis collatum.

Tertio: Hoc etiam non levius indigitat Ecclesia, quæ semper adhæsit Stephano. Sicut igitur fatuum & erroneum foret ipsi Christi sponsæ defectus labem inurere, quod tamen absit dicere, fieret cum fundamento, si errori alieni patrocinata fuisset. Sic & a Stephano omnis circa Baptismi ab Hæreticis collati nævus amovendus est.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Incassum reponunt opinionis contrariæ defensores, Stephanum recepisse eos qui a quacumque hæresi venirent cum sola manuum impositione; quandoquidem ea illos suscepit conditione, ut traditioni obedirent; eadem prorsus, & Patres Nicæni, solis exclusis Paulianistis, sic susceperunt, modo scilicet, ut subauditur, constaret eorum Baptisma esse Evangelicum. Neque vero sine temeritate quis proferret Concilium Nicænum I. suscepisse Marcitarum Baptisma, quod in forma temeratum fuisse nemo non novit; tametsi de eis mentionem non fecerit.

Secundo: Frustra quoque objicitur sanctum Stephanum non curasse de forma Baptismi in nomine sanctissimæ Trinitatis, cum in nomine Christi collatum probaverit, siquidem ex traditione ab illo servata liquet, non in solo Christi nomine, ut suo dicetur loco, sed in nomine totius Deificæ Trinitatis, adjuncto propter venerationem Christi vocabulo, collatum fuisse, ut colligitur ex sancto Basilio, & ex auctore aut coævo, aut suppari Cypriano.

Tertio: Tametsi Benedictus XII. aliquid dubii in hoc resperserit, non illi in hoc momento adhærendum est, cum multa Antiquitatis monumenta præponderare debeant illi Theologo particulari; quippe qui adhuc Cardinalis hæc scripserit.

PUNCTUM TERTIUM.

Num Concilium quod sanctus Augustinus contra Donatistas urget, sit Arelatense primum?

DE hoc momento non una est omnium sententia. Diversorum, si ex omni parte ponderentur opiniones, difficultatum nodos potius stringi quam solvi apparebit. Quia tamen iterum atque iterum sanctus Augustinus magnum ea ratione excuset Cyprianum, testando definitioni Concilii Plenarii ea qua decet Sanctos docilitate & erga Ecclesiam reverentia, propria deposita sententia cessurum, operæ pretium est istam elucidare quæstionem, ne remaneant in ore rebaptizantium redargutiones.

In eo vero obedientiæ fuisse voto Cyprianum, enarrat beatus Augustinus Lib. 2. de Baptismo cap. 4. n. 5. Edit. nov. his verbis: " Quapropter sanctus Cypria-,, nus, tanto excellentior, quanto hum-,, lior, qui documentum Petri sic ama-,, vit, ut diceret, *documentum*, *scilicet* ,, *nobis*, *& concordiæ & patientiæ tribuens*, ,, *ut*

„ *ut non pertinaciter nostra amemus* , *sed*
„ *quæ aliquando a fratribus & collegis no-*
„ *stris utiliter & salubriter suggeruntur* , *si*
„ *sint vera & legitima* , *ipsa potius nostra*
„ *ducamus*; satis ostendit facillime se cor-
„ recturum fuisse sententiam suam , si
„ quis ei demonstraret Baptismum Chri-
„ sti sic dari posse ab eis qui foras exie-
„ runt, quemadmodum amitti non potuit
„ cum foras exirent: unde multa jam di-
„ ximus; nec nos ipsi tale aliquid aude-
„ remus asserere, nisi universæ Ecclesiæ
„ concordissima auctoritate firmati ; cui
„ & ipse sine dubio cederet, si jam illo
„ tempore quæstionis hujus veritas eli-
„ quata & declarata per Plenarium Con-
„ cilium solidaretur. „ Pro cujus resolu-
tione sit

CONCLUSIO.

Concilium , quod sæpius urget sanctus Augustinus adversus Donatistarum proterviam , est Arelatense Primum anno 314. celebratum.

Probatur rationibus omni exceptione majoribus.

PRIMA sic exponitur . Concilium quod urget beatus Augustinus illud est in quo ad metam perducta est Donatistarum controversia, non solum circa factum Cæciliani personale , sed maxime circa dogma de quo tantummodo agit Augustinus in Operibus polemicis contra Donatistas . Atqui illud est Arelatense primum : ergo &c. Probatur minor multis momentis . Primo quidem, observandum est Donatistas Felicem Aptungitanum Cæciliani ordinatorem exauctorasse , propter supposititium sacrorum Codicum traditionis crimen tempore persecutionis, ita ut retorto anathemate in Cæcilianum, eum quoque ab Episcopatu deturbaverint; quocirca Majorinum in Sedem Carthaginensem, prævia Cæciliani damnatione in Conciliabulo 70. Episcoporum , suffecerunt . Quia vero veritatis hostes , Cæcilianum Constantino Magno gratissimum esse non ignorabant , Anulinum Africæ Proconsulem interpellarunt, ut quos adversus Cæcilianum scripserant Libellos , ad Constantinum mitteret. Iste annuens eorum votis , Constantino rescripta dedit, quibus permotus, subiracunde respondit, ut refert Optatus Milevitanus : " Petitis a „ me in sæculo judicium cum ego ipse „ Christi judicium expectem. „ Dedit tamen Imperator Judices, scilicet Maternum Agrippinensem , Rhetinum Augustodunensem, Marinum Arelatensem, qui simul cum quindecim Episcopis Italiæ , & sancto Melchiade, causa ad apices juris discussa, absoluto Cæciliano , Donatum a Casis nigris Episcopum propter duo damnarunt : Primo quidem pro falso traditionis sacrorum Librorum crimine, Cæciliano innocenti imposito : Tum propter rebaptizationem, ut refert Eusebius Hist. Eccl. Lib. 18. cap. 5. Optatus Milevitanus Lib. 1. adversus Parmenianum pag. 44. & Binius in Notis ad Concilium Romanum sub sancto Melchiade. Denique tumultuantibus iterum in Africa Donatistis contra Felicem Aptungitanum & Cæcilianum, uterque iterum absolutus est a crimine traditionis , judicio Proconsulis , Volusiano & Aniano Consulibus , 15. Kalendas Martii anno 314. ut observat Optatus Libro primo pag. 45. Verum Donatistæ tametsi variis judiciis superati , rursus ad Imperatorem provocaverunt , qui cedens protervitati eorum, dedit aliud Arelatense judicium , ubi aderant ducenti Episcopi ex Italia , Gallia, & Hispania adunati, ut observat sanctus Augustinus Lib. 1. contra Epistolam Parmeniani cap. 5. ubi sic loquitur de Donatistis : " In his omnibus quamvis „ magna temeritate, Italos , Gallos, & „ Hispanos accusant, relictis ceteris tam „ multis Provinciis atque gentibus , a „ quibus nefando sacrilegio separati sunt, „ quibus utique obesse non possent crimi- „ na Italorum, Hispanorum, atque Gal- „ lorum, etiamsi vera dicerentur.

Isti præsuit Concilio sanctus Sylvester per suos Legatos, ut claret ex subscriptionibus Episcoporum, inter quos leguntur: " Claudianus, & Vitus Presbyteri , Eu- „ genius, & Cyriacus Diaconi ex urbe „ Roma missi a Sylvestro Episcopo. „ Ita habetur in Epistola Synodica ad sanctum Pontificem. De hoc Concilio sic loquitur S. Augustinus Epist. 43. editionis novæ ad Elusium : " Dedit ille aliud A- „ relatense judicium , aliorum scilicet „ Episcoporum , non quia jam necesse „ erat,

„ erat, sed eorum perversitatibus cedens; „ & omni modo cupiens tantam impu- „ dentiam cohibere. „

Quibus præmissis, luce clarius apparet Concilium Arelatense illud esse, in quo dogma rebaptizantium discussum est, & tandem controversia de eo finita fuit; namque mota in Concilio Romano & etiam definita, ex indulgentia in Arelatense iterum examinata & conclusa legitur. Hoc ipsum subindigitat Constantinus in sua Epistola ad Vicarium Africæ, cui injungit Romam convocare Concilium pro hoc momento: " Quam etiam, *inquit*, „ urbis Romanæ Episcopus, atque qui „ cum iisdem cognoscerent, possent rei „ quæ videbatur esse commota, finem de- „ bitum adhibere.... frustra eos id ja- „ ctare, quippe cum res fuisset apud ur- „ bem Romanam ab idoneis & probatis- „ simis viris Episcopis terminata. „ Hoc clarius indicant verba divi Augustini dicentis, Arelatense Concilium fuisse ex indulgentia, & non ex necessitate concessum; quod quidem cohærere non potest, si causa ad ultimam metam in Concilio Arelatensi non fuisset perducta. Idem repetit S. Augustinus Epist. 88. nov. edit. nomine totius Cleri Hipponensis ad Januarium directa, in qua hæc scribit: " Jussit Imperator venire partes ad Epi- „ scopale judicium in urbe Roma facien- „ dum, ubi quemadmodum causa dicta & „ finita sit, & Cæcilianus innocens judi- „ catus, indicant gesta Ecclesiastica.... „ Ille alterum Episcopale judicium dedit „ habendum in Arelatensi Galliæ civita- „ te; ubi multi vestri, vana & diabolica „ dissensione damnata, cum Cæciliano in „ concordiam redierunt; alii vero perti- „ nacissimi & litigiosissimi ad eumdem „ Imperatorem appellaverunt; postea & „ ipse coactus Episcopalem causam inter „ partes cognitam terminavit. „ Et hoc potissimum exilio & pœnis. Igitur non amplius exauditi sunt Donatistæ provocantes post Arelatense judicium. Adeoque non Nicænum postea adunatum, sed Arelatense primum urget S. Augustinus contra Donatistas.

Altera ratio hæc est: Concilium quod urget S. Augustinus pro astruendo fidei dogmate circa validitatem Baptismi verbis Evangelicis, etiam ab Hæreticis collatum, contra Donatistas, est plenarium: Atqui nec ista conditio deficit Concilio Arelatensi. Ergo &c. Probatur minor multiplici ratiocinio.

Primo quidem, Dicitur plenarium relative ad Concilium Provinciale, & Nationale, cum ex diversis Provinciis & regnis, Arelatem convenerint Episcopi prope infiniti, ut vertit Valesius. Videas igitur velim benevole Lector, non alio nomine insigniri posse, cum sit plusquam & Provinciale, & Nationale.

Secundo: Jure merito Concilium Arelatense I. dici potest totius Orbis Synodus, cum ibi sanctus Sylvester totius Ecclesiæ caput præesset per suos Legatos; cum Constantinus totius orbis Imperator illud convocaverit, annuente Summo Pontifice; tum ex toto orbe Præsules adunati sint, si & Orientales exceperis, qui rebaptizationis nævo laborabant; hinc in isto Concilio perstricti sunt, etiam astantibus Donatistis Africanis, qui suas egere partes; sic censet Concilium Arelatense II. Can. 18. ubi sic loquitur: " Ad Arela- „ tensis Episcopi arbitrium, Synodum „ congregandam; ad quam urbem ex omni- „ bus mundi partibus, præcipue Gallica- „ nis, sub sancti Marini tempore legi- „ mus celebratum fuisse Concilium, at- „ que conventum. „ Hoc ipsum innuit Epistola Constantini Magni ad Chrestum Syracusanorum Episcopum, apud Eusebium Lib. 10. Hist. cap. 7. ubi habetur Imperatorem mandasse ut Episcopi: " Ex lo- „ cis diversis & prope infinitis. „ Arelatem ad Concilium convenirent.

Tertio: Concilii plenarii nomen & insignia non debent denegari Concilio Arelatensi, cum in Concilio Carthaginensi III. can. 38. Synodus Capuensis plenaria nuncupetur his verbis; " Placuit „ quod etiam in Capuensi plenaria Syno- „ do videtur statutum, quod non liceat „ fieri rebaptizationes. „ Quinimmo Bagajense pseudo-Concilium Donatistarum a beato Augustino Lib. 2. contra Epistolam Parmeniani cap. 7. & Lib. 2. de Baptismo cap. 7. Plenarium vocatur. Quid plura pro isto momento proferam? in Codice Canonum Ecclesiæ Africanæ Concilia Nationalia totius Africæ veluti plenaria celebrantur, & hac donantur dote numero 19. 28. 117. & 138. Igitur a fortiori Arelatense plenarium nuncupari debet.

Tertia, & quidem validissima hæc est: Con-

Concilium de quo movetur quæstio, celebratum fuit ante beati Augustini nativitatem, quæ ad totius Ecclesiæ exaltationem anno 355. contigit; sic enim loquitur Augustinus Lib. 2. de Baptismo cap. 9. " Postea tamen dum inter multos „ ex utraque parte tractat, & quæritur, „ non solum inventa est, sed etiam ad Plenarii Concilii auctoritatem, roburque „ perducta, post Cypriani quidem passio„ nem, sed antequam nos nati essemus. „ Atqui aliud non potest esse præter Arelatense: Ergo &c. Probatur minor ab enumeratione Conciliorum.

Primo quidem: Non est Alexandrinum sub sancto Athanasio habitum anno 362. nec Constantinopolitanum I. sub Damaso Papa anno 381. celebratum; nec Capuanum sub Syricio Summo Pontifice anno 389. coactum, cum hæc omnia non nisi post Augustini ortum adunata sint: Sed neque Sardicense anno 347. congregatum, illud esse excogitari potest; nam in eo nulla fidei regula condita fuit: atque inter Canones nullus est qui Rebaptizantium causam attingat; quinimmo illud ipsum ignotum fuit beato Augustino, qui solummodo ejusdem nominis Conciliabulum Arianorum novisse videtur, ut colligitur ex Lib. 3. contra Cresconium cap. 34. superest igitur ut sit vel Nicænum I. vel Arelatense I.

Sed Concilio primo Nicæno non conveniunt conditiones prærequisitæ ad hoc momentum, optime vero Arelatensi I. Ergo &c. Probatur antecedens. Prima conditio est, ut quæsio dogmatis adversus obstrepentes Donatistas definiatur; hoc enim erat caput controversiæ inter Augustinum & Donatistas. Secunda, ut præsentibus Donatistis partes suas agentibus, definiretur, quandoquidem vel ipsi, ut ex dictis constat provocaverant a Melchiade ad Concilium Arelatense; quod non nisi stupens & gemens Constantinus eis concessit, eos sic alloquendo, ut refert Optatus Milevitanus Lib. 1. pag. 44. contra Parm. " O rabida furoris auda„ cia! Sicut in causis gentilium fieri „ solet, appellationem interposuerunt. „ Tertia, quod illud Concilium sit Transmarinum, ut ipse ait Augustinus Lib. 2. de Baptismo cap. 8. & 9. ubi de sancto Cypriano sic loquitur: " Satis ostendit mul„ to-magis se fuisse commemoraturum, „ si quod hac de re Transmarinum, vel „ universale Concilium factum esset, non„ dum autem factum erat, quia consuetu„ dinis robore tenebatur orbis terrarum. „

Prima quidem conditio nullo modo convenit Nicæno, cum fidei dogma in eo non fuerit definitum, sed pro disciplina cautum sit solummodo can. 8. Novatianos recipi cum sola manuum impositione, & can. 19. Paulianistas rebaptizari, eo quod deflorarent Sacramenti formam. Quod autem dogma fidei ibi non fuerit discussum & definitum, argumentum illud irrefragabile est, quod SS. Athanasius, Basilius, Optatus Milev. & alii Patres omni exceptione majores, quibus non erat ignotum Nicænum, rebaptizari volebant omnes a quacumque hæresi venientes, ut supra dictum est, quod certe contra Nicænum nusquam attentassent; immo sanctus Epiphanius in expositione Catholicæ fidei scribit, quæstionem de rebaptizatione nondum fuisse eliquatam & definitam, his verbis: " Alii, qui audaciores vi„ dentur, ex Catholicorum partibus, pri„ vata sibi factione conflata, citra gene„ ralis Concilii decretum, iterum baptiza„ re nihil verentur; cum nondum ea res, „ ut dixi, judicio Synodi decisa sit. „ Dubioprocul, si quæstio fuisset definita in Nicæno Concilio, Epiphanius cui nota erat illa Synodus, utpote Græcus, qui quarto florebat Sæculo, illam non dixisset causam nondum determinatam. Igitur Arelatense Concilium definivit illud punctum.

Secunda etiam conditio nullatenus convenit Concilio Nicæno, cum Donatistæ non comparuerint in eo, quod & ultro vel ipsi adversariæ sententiæ fatentur auctores; sed neque fas illis Hæreticis erat; cum judicio Arelatensi superati, eorum proterviam exilio compresserit Constantinus; e contra vero auditis partibus Arelate, Cæcilianus a supposito traditionis crimine absolutus est, & error Africanorum circa rebaptizationem can. 8. perstrictus sit his verbis Edit. Labbæi: " De Afris, „ qui propria lege utuntur ut rebaptizent, „ placuit ut si ad Ecclesiam aliquis de „ hæresi venerit, interrogent eum Sym„ bolum; & si perviderint eum in Pa„ tre, & Filio, & Spiritu sancto esse ba-

„ pti-

„ ptizatum, manus ei imponatur ut acci- „ piat Spiritum sanctum; quod si interro- „ gatur, non responderit hanc Trinitatem, „ baptizetur. „ Qua definitione nullus ambigendi locus relinquitur dogma ibi definitum, cum eos omnes rebaptizari vetet Concilium, qui verbis Evangelicis tincti fuere, e contra vero, ceteros.

Sed neque tertia conditio tribui potest primæ Synodo generali, cum urbs Nicæna non sit Transmarina, bene vero Arelatensis. Igitur Concilium quod urget Augustinus adversus Donatistas est Arelatense, maxime vero cum sanctus Doctor in omnibus Operibus suis contra Donatistas nec meminerit Nicæni, nec illud usquam nominet, sed tantum Romanum sub sancto Melchiade & Arelatense, quis autem cordatus dixerit Augustinum de Nicæno locutum fuisse, cum illud ipsum nominare, utpote Oecumenicum, debuisset.

FIT SATIS OBJECTIONIBUS.

OBJICIES primo: Concilium quod urget Augustinus est Concilium Plenarium totius orbis: Atqui hæc conditio non convenit Arelatensi. Ergo &c. Major patet ex sancto Augustino, qui Lib. 1. de Baptismo cap. 7. sic loquitur: " Quæ- „ stionis hujus obscuritas, prioribus Eccle- „ siæ temporibus, magnos viros, & ma- „ gno charitate præditos Patres Episcopos „ ita inter se compulit, salva pace, dis- „ ceptare, atque fluctuare, ut diu Con- „ ciliorum, in suis quibusque regioni- „ bus, diversa statuta nutaverint, donec „ Plenario totius orbis Concilio, quod salu- „ berrime sentiebatur, etiam remotis du- „ bitationibus, firmaretur. „ Jam probatur minor. Primo: Unus tantum supra quadraginta Episcopos Epistolæ Synodicæ ad S. Sylvestrum subscripsit, nec multi etiam, Canones suo chyrographo munierunt. Secundo: Orientales neque convocati ad Concilium fuere, neque etiam illuc convenerunt. Tertio: Vel ipse Augustinus tale Concilium ne quidem Concilii Plenarii nomine celebrat, sed tantum judicii Episcopalis; sic enim ait Epist. 68. nomine Cleri Hypponensis ad Januarium data: " Jussit Imperator veni- „ re partes ad Episcopale judicium in „ urbe Roma faciendum...... Sed rur- „ sus majores vestri ad Imperatorem re- „ dierunt, & non recte judicatum, atque „ omnem causam auditam esse conquesti „ sunt; unde ille alterum Episcopale judi- „ cium dedit habendum in Arelatensi Gal- „ liæ civitate. „ Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Concilium quod urget S. Augustinus est plenarium late sumptum, hoc est ex diversis Provinciis, regnis atque nationibus conflatum, concedo: plenarium Arithmetice sumptum, nego. Et sic distincta minore nego consequentiam. Eo sensu vocat S. Augustinus illud Concilium plenarium ut perstringat Donatistas, qui non cedentes Concilio Romano, eo quod ex aliquibus Italis Episcopis, & tribus Galliarum, constaret; opponit aliud ex diversis nationibus & ducentis circiter Episcopis compositum, ne remanerent in ore eorum redargutiones; quippe qui non haberent amplius querimoniæ motivum. Et certe Concilium Arelatense neque Provinciale, neque Nationale solummodo erat, superest igitur quod fuerit Plenarium.

Ad primam confirmationem, nego unum supra quadraginta Episcopos solum adfuisse Concilio Arelatensi, cum contrarium ex Augustino in probationibus laudato, constet. Neque tamen mirum si in quibusdam Codicibus deficiant omnium subscriptiones; cum tunc temporis non extarent acta, quibus alii qui aderrant Episcopi, suo calculo ea munierant, namque difficile admodum erat Codices manuscriptos ab omni nævo puros undequaque transmittere; hinc ipse Augustinus testatur: quod adhuc ignoras acta Concilii Nicæni, se concionem habuisse coram suo Episcopo, quod quidem illa Synodus a simplici Sacerdote præsente Episcopo, fieri prohibuerat.

Ad alteram confirmationem distinguo: Et ut Concilium esset Plenarium non opus erat ut Orientales ibi adessent, cum ipsi Africani ut suam propugnarent causam ibi convenissent, concedo: & hoc erat absolute necessarium, nego. Plenitudo Concilii repetitur, & ex convocatione, & ex Episcoporum etiam multitudine, qui ex diversis nationibus congregantur; sed nec ipsa convocatio deest Arelatensi, cum Constantinus in sua ad Chrestum Syracusanum Epistola, testetur ex omnibus se convocasse nationibus Præsules, pro causa

Du-

Donatistarum discentienda & finienda. Hoc ipsum non subobscure indigitat Augustinus Lib. 1. contra Parmenianum cap. 5. num. 10. edit. nov. & hoc expresse dicit Arelatense II. can. 18. his verbis: " Ad Arelatensis Episcopi arbitrium Synodus congreganda, ad quam urbem ex omnibus mundi partibus, legimus celebratum fuisse Concilium. "

Ad tertiam confirmationem, nego S. Augustinum nomine Concilii Plenarii non celebrare Concilium Arelatense; cum illud solum nominet, dum asserit causam esse finitam, ut proprio veluti telo confodiat Donatistas, qui tandem a Melchiade provocantes, ultimate judicio Arelatensi superati sunt. Nec quemquam commovere debet si sanctus Doctor appellet illud Concilium judicium Episcopale, cum in eo non solum dogma pro validitate Baptismi ab Hæreticis verbis Evangelicis collati, determinatum sit; verum etiam causa facti Cæciliani discussa fuerit, & post complures latas sententiis ad metam pervenerit; namque dum agitur de causa personali in rebus Ecclesiasticis, sententia vocatur Episcopale judicium.

Neque vero idem sanctus Augustinus abnegat totius orbis universalitatem Concilio Arelatensi: sic enim loquitur Libro 1. contra Parmenianum cap. 6. num 11. edit. nov. " Fatetur etiam Parmenianus ad Arelatense oppidum & Episcopos judices, & partes ex Africa convenisse, Cæcilianum scilicet atque Donatistas; ubi omnia suis credidit, cui hihil victi potuerunt, nisi de judicibus conqueri; nec tamen negat rursus eos ad Constantinum venisse; & quia ibi quoque ultimo judicio superati sunt, etiam ipsum gratia corruptum esse criminatur; quibus omnibus consideratis, qui sine studio partium judicat, eligat quibus credat, utrum judicibus sententias proferentibus, aut litigatoribus contra quos prolatæ sunt, litem finire nolentibus, certe orbis terrarum judicibus credidit. " Eo loci sanctus Doctor increpat Donatistas quod cedere judicio Arelatensi nollent, cum esset judicium ita ultimatum, ut aliud non foret exspectandum, eo quod esset judicium ex totius orbis terrarum Præsulibus.

Instabis: Illud judicium non est ullo modo plenarium & Oecumenicum, a quo iterum provocaverunt Donatistæ: Atqui ex verbis divi Augustini mox relatis, adhuc conquesti sunt de judicibus Donatistæ, & ad Constantinum provocaverunt; hinc Romam vocati, deinde Mediolanum, ubi ultimo judicio victi, & in exilium missi tacuerunt, ut colligitur ex Epistola divi Augustini 68. Tom. 2. pag. 124. Postquam enim dixit multos ex eis cessisse Concilio Arelatensi, subdit: " alii vero pertinacissimi, & litigiosissimi ad eumdem Imperatorem appellarunt. " Ergo &c.

Respondeo distinguendo majorem: Et ullo absque jure Donatistæ provocaverunt a Concilio Arelatensi ad Imperatorem, concedo: & juxta de causa, nego. Et sic distincta minore, nego consequentiam. Solutio est divi Augustini, qui ait judicium Arelatense datum fuisse non ad necessitatem, sed ad indulgentiam. Quid plura? Judicio Ecclesiastico ulteriori, neque Romæ, neque Mediolani postea proscripti sunt, sed sententia Constantini, qui pœnis, eorum compescuit audaciam; sic enim subdit Augustinus post vocabulum, *Appellarunt*: " Postea & ipse coactus Episcopalem causam inter partes cognitam terminavit. " Jam vero quis dicat Concilium Romanum vel Mediolanense, post Arelatense celebratum, esse Concilium Plenarium, quod urget Augustinus? Superest igitur quod sit Arelatense, de quo quæstio moveur.

Urgebis: Si Concilium Arelatense fuisset illud plenarium quod ipse Augustinus urget, Constantinus ab eo non suscepisset provocationem, siquidem de Concilio Nicæno ad Ecclesias scribens, præcepit absque cunctatione ab omnibus suscipi, quia, inquit, " Quod in Episcoporum Conciliis ita generaliter decernitur, divinæ voluntati tribui debet, ac veluti cæleste divinumque præceptum æstimari. " Atqui tamen eorum suscepit appellationem. Ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem: Constantinus Donatistarum suscepit appellationem, tum ad compescendam eorum obstinationem, tum etiam ut causam Cæciliani innocentis terminaret, concedo: eo quod nondum finitam intelligeret, nego. Hoc ipsum patet ex ejus Epistola pro Concilio Romano sub S. Melchiade congregando, ubi præcepit instantiam Donatistarum in eo

eo discuti; a fortiori claret eum præcepisse causam jam discussam in Arelatensi finiri. Nec cuiquam mirum videri debet, quod Pius Imperator ita sese gesserit, cum ipse Gelasius II. referente Domino de Marca, non semel etiam admiserit judices laicos, cum Ecclesiasticis, in quæstiobibus, mixtis videlicet, quæ facta aliqua personalia & disciplinam spectant pro concordia Imperii cum Sacerdotio. Porro Cæcilianus auctoritate Constantini opus habebat adversus formidabiles inimicos. Quid plura adjiciam? Non absolute improbatur appellatio ubi agitur de factis personalibus; maxime si Concilium non sit simpliciter Oecumenicum.

Replicabit: Plenarium Concilium juxta divi Augustini mentem illud esse censetur, cui Cyprianus obtemperavisset, si ejus ætate fuisset habitum: sed probabile non est tanti este ponderis Arelatense, ut illud Cyprianus prætulisset tribus Carthaginensibus Conciliis, maxime tertio ex omni Africa congregato; idem de Iconiensi atque Synadensi dicendum. Ergo &c.

Respondeo primo, caput controversiæ non esse de plenitudine perfecta Concilii, sed de Concilio ut sic Plenario, quod urget Augustinus; quocirca tametsi Nicænum sit magis Oecumenicum, & ei totius orbis Præsules obedirent, nihil refert ad propositum.

Respondeo secundo negando minorem: Noverat quippe Cyprianus, omnes Africæ Ecclesias ex antiqua consuetudine Romano subjici Patriarchatui; idcirco perspectum habebat Concilium ex Episcopis totius Romani Patriarchatus conflatum, ut revera constitit primum Arelatense, superius esse omnibus Conciliis Africæ; immo observat Dominus de Marca Libro 4. de Concordantia Imperii cum Sacerdotio cap. 17. nusquam appellationem a sententia Patriarchæ pro quæstionibus de disciplina fuisse datam: Tametsi autem quæstio Donatistarum non nihil fidem spectaret, attamen veluti de disciplina tunc temporis adhuc habebatur, & præcipuum controversiæ caput inter eos de persona Cæciliani circumferebatur, videlicet, num legitime fuisset ordinatus & Episcopus inauguratus, vel non?

Oppones secundo: Solum Concilium Nicænum I. omnes habet conditiones, quas vel ipse exigit Augustinus. Igitur verisimile est illud esse quod sanctus Doctor urget adversus Donatistas. Probatur antecedens multis momentis: Primo quidem, illud Concilium est simpliciter & ex omni parte Oecumenicum. II. Omnes suscepit Hæreticos verbis Evangelicis baptizantes, juxta Hieronymi in Dialogo adversus Luciferianos effatum: " Synodus quoque „ Nicæna, cujus paulo ante fecimus „ mentionem, omnes Hæreticos suscepit, „ exceptis Pauli Samosateni discipulis; „ & quod bis majus est, Episcopo No- „ vatianorum, si conversus fuerit, Pre- „ sbyterii gradum servat. „ III. Eadem Synodus prostravit omnium hæresum monstra, & dogma de non rebaptizando jamjam in Arelatensi determinatum, suo firmavit calculo, istud quasi confirmando Concilium, ut in posterum omnis præcluderetur appellationi aditus. Ergo &c.

Respondeo negando, conditiones ab Augustino celebratas Nicæno convenire Concilio, quippe quod non fuerit transmarinum, & nusquam ibi comparuerint Donatistæ: quomodo autem Augustinus ad eos perstringendos illis opposuisset conventum, quem ipsi ignorabant, & in quo nusquam auditi sunt? Neque vero concipi potest altum esse apud Augustinum de Nicæno silentium, quod iterum atque iterum profert adversus Arianos scribens; maxime in 12. Libris de Trinitate; e contra solum appellat Arelatense, illudque nominat post Romanum sub sancto Melchiade, cum debellat Donatistas.

Ad primam probationem distinguo: Et Arelatense est utique Concilium Plenarium, concedo; & non est, nego. Quamvis Nicænum jure potiori hac dote donetur quam Arelatense, non sequitur illud intelligi ab Augustino propter rationes sæpius laudatas.

Ad alteram probationem etiam distinguo: Concilium Nicænum omnium Hæreticorum suscepit Baptisma verbis Evangelicis collatum, & hoc ipsum magis expresse fecerat Arelatense, concedo: & non fecerat, nego.

Ad ulteriorem probationem distinguo: Nicæna Synodus omnes hæreses circa Trinitatem perstrinxit, concedo. Circa ineptam rebaptizationem subdistinguo: & hoc ipsum magis expresse jamjam peregerat

gerat Arelatensis concedo: secus, nego. Porro mos inolevit in Ecclesia ut Synodi generales pro confringendis hæresibus priores Conciliorum definitiones suo muniant calculo. Immo quia Nicæna aliquid in genere statuit pro Baptismo ab Hæreticis legitime dato, sequitur Arelatensem, quæ expresse & in particulari hoc dogma definierat, eam esse quam intelligit Augustinus; accedente enim Concilii Nicæni oraculo, nihil roboris Arelatensi deerat ad compescendos ex omni parte Donatistas. Observandum est tamen dogma alternatis definitionibus sancitum, tempore Nicæni non fuisse explicite de fide, cum Atanasius & alii percelebres Patres non ita censerent.

Persistes: Summi Pontifices, ut Innocentius I. & Syricius, non Arelatensis sed Nicæni Concilii auctoritate ad perstringendos Donatistas utuntur: Sed hoc argumentum est Nicænum esse illud ipsum Concilium quod urget Augustinus contra eos. Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Summi Pontifices non Arelatense, sed Nicænum adhibent ad debellandos Donatistas œconomiæ causa, & quia Nicænum erat magis notum, concedo: Ex eo quod Arelatense non sit Plenarium, de quo beatus Augustinus loquitur, nego: Quæstio his temporibus nondum absolute de fide evaserat: quia vero disciplinam ad recipiendum vel abjiciendum Hæreticorum Baptisma, Patres Nicæni regulaverant, nun mirum si Synodum Nicænam potius quam Arelatensem Summi Pontifices celebraverint.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Sanctus Augustinus urget Concilium Arelatense contra Donatistas.

PRIMO: Hoc constat ex eo quod sanctus Doctor illud universim nominet cum de controversia Donatistarum tractat, nusquam vero Nicænum; quod tamen constanter appellat, dum Arianos debellat.

Secundo: Non Nicæno, sed Arelatensi Concilio adfuere Donatistæ, in quo suam causam pro virili defenderunt: Illo tandem finito & absoluto, exilii pœna compressi sunt. Incassum igitur S. Augustinus opposuisset illis Nicænum, ipsis veluti ignotum, cum tumultuantes a Constantino expostulassent conventum, in quo suas agerent partes tum adversus Cæcilianum, tum pro rebaptizandis iis qui a sua communione divulsi, baptizati fuerant. Quod nam vero fuerit illud Concilium ad quod appellaverant, & in quo suas egere partes? Audi Augustinum Epist. 43. sic loquentem: " Dedit ille aliud Arelaten-" se judicium..... non quia jam necesse erat, &c. "

Tertio: Conditio Plenarii Concilii recte convenit Arelatensi; cum ex diversis nationibus conflatum sit; quocirca falso fulciuntur fundamento Theologi qui propugnant non esse Concilium ab Augustino sæpius laudatum.

SYNOPSIS OBJECTIONUM,

ET SOLUTIONUM.

PRIMO QUIDEM: Convenit Concilio Arelatensi omnis conditio a sancto Augustino postulata, cum illud Concilium concessum fuerit ad duritiam cordis, post Romanum judicium, & solummodo ad indulgentiam; cum & ad illud celebrandum convenerint ex omni Occidente Præsules; cum vel ipse Constantinus ibi adfuerit per suum Vicarium, sicut & S. Sylvester per suos Legatos.

Secundo: Neque aliquem commovere debet, quod eamdem causam iterum discusserit Synodus Nicæna; quandoquidem non nisi ad solemnitatem, & majorem traditionis Apostolicæ confirmationem hoc factum sit.

Tertio: Neque etiam cuiquam mirum videri debet, si summi Pontifices Nicænum potius quam Arelatense Concilium hæreticæ opponant pravitati; namque Nicænum majoris erat ponderis. Ceterum controversia est tantummodo non de qualitate præcise Concilii, sed de ipso Concilio quod urget Augustinus.

PUNCTUM QUARTUM.

Utrum probabile sit Concilium, quod opponit divus Augustinus Donatistis, esse Nicænum primum generale?

DUO celebres almæ Parisiensis Univer- sitatis

sitatis Alumni, scilicet R. P. Nicolai ex Ordine Dominicanorum, & Dominus Joannes Launojus circa hanc quæstionem in arenam decertaturi descenderunt, scriptisque doctissimis mutuo sese provocavere: Prior quæstionem de rebaptizatione ultimate eliquatam fuisse juxta mentem sancti Augustini in Concilio Nicæno acriter propugnavit; alter vero e contra: nam ad metam fuisse perductam in Concilio Arelatensi ipse sustinuit. Istius probationes, & difficultatum solutiones, jamjam exposuimus, ejusque adhæremus sententiæ. Quid ad suæ defensionem causæ prior vulgaverit, juvat in medium proferre. Unde sit

CONCLUSIO.

PROBABILITATE non caret opinio asserens Concilium, in quo eliquata fuit celebris de rebaptizatione Concertatio, juxta mentem sancti Augustini, fuisse Nicænum primum.

VARIIS PROBATUR RATIONIBUS.

Primo negativis.

PRIMA: Sanctus Doctor nomine istius Concilii in quo vult ultimo terminatam fuisse quæstionem de non rebaptizandis iis, qui legitima forma ab Hæreticis fuerant tincti, intelligit, vel Arelatense I. vel Nicænum I. generale: Atqui videtur non in ea fuisse mente, quod illa disceptatio terminata fuerit in Arelatensi Concilio. Ergo &c. Probatur multis momentis.

Primo: Quia S. Augustinus Synodum illam plenariam fuisse autumat; sic enim loquitur Lib. 1. de Bapt. contra Donatistas cap. 7. " Quæstionis hujus auctori-
" tas, prioribus Ecclesiæ temporibus,
" ante schisma Donati magnos viros &
" magna charitate præditos Patres, E-
" piscopos ita inter se compulit, salva
" pace, disceptare, atque fluctuare, ut
" diu Conciliorum, in suis quibusque re-
" gionibus, diversa statuta nutaverint,
" donec Plenario totius orbis Concilio
" quod saluberrime sentiebatur, etiam re-
" motis dubitationibus firmaretur. " Atqui sanctus Præsul non arbitratur Concilium Arelatense primum fuisse Plenarium, Et probatur: Qui Synodum Arelatensem primam distinguit a Concilio Plenario, is haud dubie nomine Concilii Plenarii eam non intellexit: Atqui S. Augustinus distinguit Synodum Arelatensem primam a Concilio Plenario. Ergo &c. Probatur minor: Judicium Episcopale distinguitur a Concilio Plenario; sed sanctus Augustinus Synodum Arelatensem primam, vocat tantum judicium Episcopale, nullibi vero Concilium Plenarium: Igitur aperte distinguit Synodum Arelatensem a Concilio Plenario.

Confirmatur: Sanctus Doctor eodem nomine vocat Arelatensem & Romanam Synodum, sub S. Melchiade habitam, & utramque dicit in causa Cæciliani Carthaginensis fuisse convocatam; postquam enim Epistola 162. exposuit Augustinus, quomodo judicio Romano in gratiam Cæciliani pronuntiato, non acquieverint Donatistæ, sic prosequitur: " Dedit ille
" aliud Arelatense judicium, aliorum sci-
" licet Episcoporum. " Atqui hæc Romana Synodus in mente sancti Doctoris, non fuit Plenaria. Igitur nec Arelatensis.

Secundo: In illo Concilio causa Donatistarum finem non habuit, a qua appellarunt, & quam appellationem suscepit Imperator: Atqui ab Arelatensi Synodo appellarunt Donatistæ: Probatur ex ipsomet Augustino, qui Lib. 2. contra litteras Petiliani cap. 92. sic habet: " Pe-
" tentibus enim majoribus vestris, Episco-
" pale judicium dederat Constantinus, &
" apud Romam, & apud Arelatum: quo-
" rum primum apud eum accusastis, ab
" altero ad eum appellastis. " Suscepit etiam causam Cæciliani finiendam Imperator, ut ex Historiæ Ecclesiasticæ fastis liquet: Ergo &c.

Altera ratio hæc est: A Concilio Catholico universali cunctarum gentium, totius orbis Christiani, non datur appellatio: Atqui tamen Afri a Concilio Arelatensi appellarunt, & eorum appellatio, ut Canonica habita est, cum ad tribunal suum adduxerit Constantinus causam Cæciliani. Ergo &c.

Tertia: Characteres Concilii Plenarii ab Augustino traditi, nullatenus conveniunt Synodo Arelatensi primæ: Ergo &c. Probatur antecedens: Istæ dotes sunt I. quod fuerit totius orbis: ita legitur Lib. 1. con-

contra Donatistas cap. 7. (Donec, *inquit*, Plenario totius orbis Concilio, &c.) II. Cunctarum gentium, ita Lib. 5. de Baptismo cap. 17. ubi sic de S. Cypriano loquitur: " Neque enim ei placeo, " si ejus ingenium, facultatemque sermonis, & doctrinæ ubertatem sancto " Concilio cunctarum gentium, cui profecto interfuit per spiritus unitatem, " præponere affectem. " III. Appellat idem Augustinus illud Concilium Catholicum, orbis terrarum: Ita Lib. 6. cap. 13. his verbis respondens Januario Lambesce: " Huic respondetur: Secundum " Scripturarum sanctarum auctoritatem decrevit Concilium Catholicum orbis terrarum, etiam in Hæreticis inventum " Christi Baptismum, non esse improbandum. " Sed illæ dotes non conveniunt Synodo Arelatensi; neque enim fuit Concilium totius orbis terrarum, universæ Ecclesiæ, cunctarum gentium, cum ei Occidentales solum interfuerint. Ergo &c.

Quarta: Illud Concilium tale est juxta Augustinum, ut citra crimen ei dissentire nullus potuisset; cui cessissent Concilia Provincialia, immo ejus auctoritati sese submisisset S. Cyprianus: sic prædicat Augustinus Lib. 2. de Baptismo contra Donatistas cap. 3. " Et ipsa, *inquit*, Concilia, quæ per singulas regiones, vel " provincias fiunt, Plenariorum Conciliorum auctoritati quæ fiunt ex universo orbe Christiano sine ullis ambagibus " cedere. " Rursus cap. 4. " Nec nos " ipsi tale aliquid auderemus asserere, ni " si universæ Ecclesiæ concordissima auctoritate firmati: cui & ipse sine dubio cederet, si jam illo tempore, quæstionis hujus veritas eliquata & declarata per Concilium Plenarium solidaretur. " Sed tale non fuit Concilium Arelatense; cum enim Concilia a beato Cypriano in Africa, & a Firmiliano in Oriente habita, ex majori Episcoporum numero fuerint conflata, quam Arelatense, in quo dumtaxat aderant quidam Episcopi ex Gallia, Hispania, & Italia, istis non cessissent Donatistæ. Ergo &c.

Quinta: Si Synodus Arelatensis Plenaria fuisset in sensu divi Augustini, novissent omnes, præsertim Africani, qui isti aderant Concilio, causam Cæciliani; nullus quippe Doctor ignorare potest quod orbi toti notum est: Atqui tamen asserit S. Augustinus causam Cæciliani universæ Ecclesiæ non fuisse notam, ut colligitur ex his verbis Lib. 1. contra Donatistas post collationem cap. 18. " Hæc " verba per orbem terræ, universa personat Ecclesia, testimonium Dei novi, " negotium Cæciliani non novi. " Ergo &c.

Sexta: Qui nusquam Arelatensi Concilio Plenarii nomen tribuit, quotiescumque agit de causa Cæciliani, ille non censuit in eo quæstionem ultimate fuisse finitam; multi enim intererat Augustino dicere causam istius Episcopi, in Concilio cunctarum gentium, & totius orbis Christiani fuisse ad metam perductam, ut de ejus innocentia inconcussas daret probationes: Atqui tamen quotiescumque sanctus Doctor enarrat & tractat causam Cæciliani, nullibi vocat Concilium Arelatense, Catholicum totius orbis, cunctarum gentium, sed judicium dumtaxat Episcopale, ut dictum est supra. Ergo &c.

Secundo rationibus positivis.

PRIMA sic conficitur: Divus Augustinus loquitur de Concilio Oecumenico, quandoquidem vocat illud Lib. 2. de Bapt. cap. 4. *universale*: cap. 9. ejusdem libri *universa Ecclesia*. Lib. 1. de Bapt. cap. 7. *Plenarium totius orbis Concilium*. Lib. 5. cap. 17. *Concilium cunctarum gentium*. Lib. 6. cap. 13. *Concilium Catholicum orbis terrarum*, Lib. 4. cap. 6. *Plenarium totius orbis*. Quod celebratum fuit post Passionem S. Cypriani, & ante nativitatem suam: Ita Lib. 2. cap. 9. sed soli Concilio Nicæno I. dotes illæ competunt, nullumque tales habet, quale depingit S. Augustinus celebratum ante nativitatem suam, quod hanc materiam tractaverit. Neque enim hæc controversia agitata fuit, aut in Concilio Sardicensi, aut in Concilio Constantiuopolitano primo. Ergo &c.

Secunda: Illud Concilium sane intellexit Augustinus fuisse universale, in quo uoverat S. Doctor omnium Hæreticorum Baptisma, exceptis Paulianistis, uti validum ratum esse atque susceptum: Atqui tale fuit Concilium Nicænum I. Enimvero, cum can. 19. Patres reiiciant

 solum.

folum Baptifma a Paulianiftis collatum, eo quod formam Baptifmi deflorarent; cum moneant can. 18. caute cavendum effe, ne fufcipiantur Ariani, nifi prius interrogentur, in qua forma fuerint baptizati: Planum eft illos fuo utentes jure, hanc difcuffiffe materiam, eamque definiiffe, omnium Hæreticorum fufcipiendo Baptifma, eo folum excepto, quod foret in forma adulterina collatum. Ergo &c.

Confirmatur auctoritate Patrum omni exceptione majorum: Primo quidem S. Hieronymi, qui dialogo contra Luciferianos fic loquitur: " Synodus quoque Nicæ-,, na... omnes Hæreticos fufcepit, ex-,, ceptis Pauli Samofateni difcipulis; & ,, quod his majus eft, Epifcopo Novatia-,, norum, fi converfus fuerit, Presbyte-,, rii gradum fervat. ,, Tum S. Atha-,, nafii; epiftola enim de Synodo Seleuciæ & Arimini ad Conftantinum Imperatorem data, loquens de Concilio Nicæno, fic habet: " Non Ariana folum, fed & ,, reliquæ deftructæ funt hærefes. ,, Rurfus epiftola ad Africanos prope finem: " Solum apud vos, *inquit*, auctoritatem ,, obtineat Nicæna Patrum de fide con-,, feffio: Ipfa enim Nicæna Synodus re-,, vera trophæum eft, five columna trium-,, phalis infcripta contra omnes hærefes, ,, quafi eas exponens oftentui. ,, Concinit Siricius Papa in Epiftola fua Decretali ad Himerium Tarraconenfem cap. 1. " Quos, *inquit*, Arianos, cum Novatia-,, nis aliifque Hæreticis, ficut eft in Syn-,, odo *Nicæna* conftitutum, per invoca-,, tionem folam feptiformis Spiritus, E-,, pifcopalis manus impofitione Catholico-,, rum conventui fociamus.

Jam vero quomodo Synodus Nicæna, omnes fufcepiffet Hæreticos, fi ad eam non advolaffent Donatiftæ? Qui, exceptis Paulianiftis & Arianis, omnium approbaffet Baptifma, fi ultimate non declaraffet, quid circa illud momentum foret tenendum? Demum fi omnes deftruxit hærefes: Igitur Afrorum diremit controverfiam: Si eft columna triumphalis contra omnes hærefes; dubio procul omnes illas cognovit, difcuffit, debellavit.

Fit fatis variis difficultatibus.

OBJICIES primo: Concilium in quo terminata fuit illa controverfia, eft Arelatenfe primum: Ergo &c. Probatur antecedens. De illo Concilio fic loquitur Arelatenfe II. can. 18. " Ad Arelatenfis ,, Epifcopi arbitrium, Synodum congre-,, gandam, ad quam urbem, ex omnibus ,, mundi partibus, præcipue Gallicanis, ,, fub fancti Marini tempore legimus ce-,, lebratum fuiffe Concilium, atque con-,, ventum. ,, Sed S. Auguftinus loquitur de Concilio, ad quod Epifcopi ex omnibus mundi partibus convenere. Ergo &c.

Refpondeo, Canonem illum exuberare in dictis, nec enim in Arelatenfi I. aderant Epifcopi ex omnibus mundi partibus, cum nulli forent ex Oriente, hinc veritati nonnihil læfæ attendens, ftatim fubjungit, *præcipue Gallicanis*; Præfules quippe Galliarum ceteros in numero fuperabant, cum pauci admodum adfuerint ex Hifpania, & Italia; quare præfata Synodus in Epiftola Synodica ad Sylveftrum Papam miffa, non dixit: " Ex omnibus mundi ,, partibus. ,, Sed tantum ex quibufdam Provinciis Epifcopos adveniffe. Quorfum igitur hæc dixit? Haud dubie, ut commendaret urbem Arelatenfem, ac fupra ceteros, Arelatenfis Epifcopi primatum extolleret.

Inftabis: Eufebius Hift. Ecclef. Lib. 10. cap. 5. Epiftolam Conftantini Magni ad Chreftum Syracufanorum Epifcopum refert, ubi habetur Imperatorem mandaffe, ut Epifcopi: " Ex locis diverfis & prope in-,, finitis. ,, Arelatem pro Concilio celebrando convenirent.

Refpondeo primo, in Verfione Eufebii facta a Rufino, ne minimum quidem verbum legi in ipfius Hiftoria Ecclefiaftica Lib. 10. cap. 5. de illa Epiftola. Ut ut ſit, dico II. nec his verbis conceptam effe hanc Epiftolam, namque in Epiftola ex Græco Eufebii textu, a R. P. Syrmundo tranflata, fic legitur: Propterea, ,, *inquit Imperator*, mihi fedulo providen-,, dum fuit, ut hæc quæ poft judicium ,, prolatum fedari voluntario affenfu de-,, buerant, vel nunc tandem, multis præ-,, fentibus, exitum fortiantur. Quoniam ,, ergo plurimos ex diverfis compluribus ,, locis Epifcopos, in Arelatenfium oppi-,, do ad Kalendas Augufti, convenire ,, præcepimus. ,, Ibi, ut claret, non legitur, (*ex locis prope infinitis*.)

Ne-

Neque etiam verisimile est Constantinum habuisse Arelatensem Synodum uti universalem; cum enim Cæciliani causam terminare animus illi foret, eo ipso quo præcepit omnibus Ecclesiis observari id quod fuerat actitatum in Concilio Nicæno I. quia erat totius Ecclesiæ; idem citra dubium facere debuisset pro Arelatensi, ut ad metam peroptatam causam innoxii Præsulis perduceret: Quod tamen peregisse non legitur, quod certe argumentum est Synodum Arelatensem Oecumenicam non credidisse. De Nicæna vero Synodo prima universali Imperator ille scribens ad Ecclesias, hæc effatur. „ Quod in Episcoporum Conciliis ita ge- „ neraliter decernitur divinæ voluntati „ tribui debet, ac veluti cœleste, divi- „ numque præceptum æstimari. „

Instabis: S. Augustinus loquitur de Concilio transmarino. Atqui transmarini nomen non Nicæno, sed soli Concilio Arelatensi tribui debet. Ergo &c.

Respondeo negando minorem: Etenim sicut urbs Arelatensis est transmarina Afris, ita & urbs Nicæna respectu non tantum istorum, sed & Gallorum & Hispanorum, ut ex chartis geographicis patet. Quid plura commemorem? Civitas Nicæna erat etiam trasmarina relative ad ipsum Augustinum, quippe qui ex urbe Hypponensi scripserit, ut colligitur ex ejus Epistola n. 68. ad Januarium, nomine totius Cleri Hypponensis conscripta: Porro civitas Hypponensis, non minus est Nicææ, quam Arelatis respectu, transmarina.

Insistes: S. Augustinus de Concilio transmarino loquitur, in quo Hæreticorum Baptisma non esse iterandum sancitum est: Atqui can. 8. Concilii Arelatensis sancitum fuit Hæreticorum Baptisma, non esse iterandum: Ergo &c.

Respondeo distinguendo majorem: S. Augustinus de Concilio transmarino loquitur, quod cunctarum gentium, totius orbis Catholici, universæ Ecclesiæ Episcopis constabat, concedo: Quod constabat quorumdam tantum locorum Præsulibus, nego. Et sic distincta minore, nego consequentiam: Porro Arelatense Concilium non erat cunctarum gentium, totius Ecclesiæ &c. De eo igitur non loquitur Augustinus. Quod si, occasione data, peculiarem canonem, de iis non rebaptizandis, qui ab Hæreticis baptizati sunt, cuderit; non sibi concessam arrogavit potestatem, quandoquidem pro hac juris controversia dirimenda, convocatum non erat, sed potius ad quæstionem facti Cæciliani solam discutiendam; videlicet num vere fuisset librorum sacrorum traditor? num consequenter ejus Ordinatio Canonica foret; num perperam fuisset a Romano Concilio absolutus? Igitur non nisi per transenam de quæstione juris sermonem fecit illa Synodus. Neque vero compertum habemus quod ibi ex professo materia fuerit discussa, vel per judicium comparativum, vel audiendo utriusque partis difficultates, vel etiam diversis Scripturarum auctoritatibus, firmando veritatem. Decreverunt ergo illi Patres tunc, quid tamquam de disciplina tenendum foret, quoad usque Concilium Catholicum, cunctarum gentium, rem pro universa definiret Ecclesia. Hinc quotiescumque S. Augustinus loquitur de Synodo, ubi ventilata fuit Cæciliani causa, nominatim designat Arelatense Concilium: Porro si in ea quæstio de non rebaptizandis iis, qui verbis Evangelicis fuissent ab Hæreticis tincti, eliquata fuisset, a fortiori illam Synodum pro isto capite specialiter nominasset, cum ista quæstio majoris esset momenti, quam prima. Cur autem non nominavit Concilium Nicænum I. ratio in promptu est: Sat etenim se illud designasse ratus est sanctus Doctor, dicendo, illud fuisse Catholicum cunctarum gentium, totius orbis Christiani.

Insistes: D. Augustinus scripsit Epist. 8. & concione 1. in Psalmum 36. totum orbem consensisse Arelatensi judicio. Ergo &c.

Respondeo distinguendo antecedens: Totus orbis consensit judicio Arelatensi, quatenus declaravit Cæcilianum innocentem, & malitiose criminatum, concedo: Quatenus discussit systema Donatistarum, de Baptismo Hæreticorum, nego. Hæc enim minime cogitabat Sanct. Augustinus, quando scripsit orbem totum Arelatensi judicio consensisse, cum affirmet schisma illud sopitum esse in Concilio, Provincialibus & Nationalibus Synodis multo majore, quippe quod esset, ipso testante, ex cunctis gentibus: Equi-

dem ad Concilium Arelatense quosdam ex Clero Romano miserat S. Sylvester, sed ille conventus, dotem Concilii ex cunctis gentibus non promeretur. Et vero aderat ipse S. Melchiades Concilio Romano, pro Cæciliani causa habito, & tamen non fuit universale. Nec obest, quod Concilio Arelatensi subscripserint ducenti Episcopi; sed multo plures fuere in Conciliis Plenariis Africæ, quæ tamen Conciliorum Oecumenicorum nomine non donantur. Dicendum igitur, quod ad summum Arelatense fuerit Nationale. Etenim in illo, duo dumtaxat Episcopi ex Hispania, pauci admodum ex Italia, nulli ex Asia adfuerunt.

Urgebis: Ipse Augustinus Epist. 88. edit. nov. nomine totius Cleri Hypponensis ad Januarium directa, sic loquitur: " Ille „ alterum (Imperator) Episcopale judi- „ cium dedit habendum in Arelatensi „ Galliæ civitate, ubi multi vestri, va- „ na & diabolica dissensione damnata, „ cum Cæciliano in concordiam redie- „ runt, alii vero pertinacissimi & liti- „ giosissimi, ad eumdem Imperatorem ap- „ pellaverunt. Postea & ipse coactus, „ Episcopalem causam inter partes cogni- „ tam terminavit.

Respondeo distinguendo: Vana & diabolica Donatistarum dissensio damnata est in Concilio Arelatensi circa ordinationem Cæciliani, quam legitimam non putabant, concedo: circa Baptismi collati ab Hæreticis nullitatem, nego: Porro ibi sanctus Doctor loquitur tantum de Cæciliani causa, quam ait ab Imperatore terminatam ibidem.

Persistes: Loquitur D. Augustinus de Concilio Plenario: Sed licet Synodus Arelatensis non fuerit Oecumenica; potest tamen Plenaria dici, utpote quæ erat ex multarum Nationum Episcopis composita. Probatur minor: In Concilio Carthaginensi tertio, can. 3. Synodus Capuensis dicitur Plenaria; similiter Bagajense Pseudo-Concilium Donatistarum: immo S. Athanasius apologia secunda, Concilium ex Episcopis Ægypti Alexandriæ coadunatis, vocat generale, & in Concilio Matisconensi can. 2. statutum habetur de triennio in triennium celebrari debere in Gallia Concilium universale: Ergo &c.

Respondeo, præter nomenclaturam Concilii Plenarii, vocari adhuc illud Concilium ab Augustino, *totius orbis Christiani*, *cunctarum gentium*, quod non competit Concilio Arelatensi. Ad probationem distinguo: Hæc Concilia vocantur Plenaria ex Natione, concedo: ex toto orbe Christiano, quale fuit illud, de quo B. Augustinus loquitur, nego: Concilia illa vocantur universalia late, hoc est Nationalia; nam can. 19. qui Concilii tertii Carthaginensis septimus est, sic habet: " Ut qui ad Concilium universale anni- „ versarium occurrere noluerit, ad cau- „ sam terminandam, hoc ipso senten- „ tiam damnationis in se dixisse judice- „ tur. „

Repones: S. Basilius Epist. 2. ad Amphilochium can. 47. pag. 782. col. 2. ait oportere plures Episcopos simul convenire, & canonem condere, circa iterationem vel approbationem Baptismi Encratitarum, Saccophororum, Apotactitarum, Novatianorum, quos rebaptizari in Ecclesia sua scribit, quamvis prohibitum sit Romanos eos tingere alicujus œconomiæ gratia: Atqui S. Basilius non dixisset convocandum esse Concilium, ut circa illorum Baptismum Ecclesia pronuntiaret, si existimasset quæstionem terminatam fuisse in Concilio Nicæno: Ergo &c. Ecce verba S. Doctoris: " Encratitæ, & Sac- „ cophori & Apotactitæ subjiciuntur ei- „ dem rationi, cui & Novatiani, quia „ de illis editus est canon, etsi diversus: „ Quæ autem sunt adversus eos, silentio „ prætermissa sunt; nos autem una ra- „ tione eos rebaptizamus, si autem pro- „ hibita est apud vos hæc rebaptizatio, „ sicut & a Romanis, alicujus œcono- „ miæ gratia, nostra tamen oratio vires „ obtineat, quandoquidem est veluti Mar- „ cionistarum germen eorum hæresis nu- „ ptias abhorrentium, & nuptias aver- „ santium, & Dei creaturam inquinatam „ esse dicentium. Eos ergo in Ecclesiam „ non admittimus, nisi in nostrum Ba- „ ptismum baptizati fuerint. Ne dicant „ enim in Patrem & Filium, & Spiri- „ tum sanctum baptizati sumus, qui qui- „ dem Deum esse malorum effectorem „ existimant, instar Marcionis, & reli- „ quarum hæresum. Quamobrem si hoc „ placuerit, oportet plures simul esse E- „ piscopos, & sic canonem exponere, ut „ & is qui fecit, sit extra periculum, „ &

,, & qui respondet, in responsione de ,, his fide dignus habeatur. ,,

Respondeo primo, eamdem difficultatem esse resolvendam ab eis qui tenent in Concilio Arelatensi primo controversiam de Baptismo ab Hæreticis collato fuisse finitam; si enim ad metam conduxisset eam, necesse non fuisset convocare Ecclesiam, ut de illis Baptismatibus, suam in Concilio Nicæno aperiret mentem; si ibi fuisset perducta ad metam, non opus erat, ut, repetita discussione, novum de hac quæstione canonem Synodus Nicæna conderet.

Respondeo secundo distinguendo: Et sic locutus est S. Basilius eo quod non satis intelligeret caput istius controversiæ a Concilio Nicæno sufficienter fuisse discussum & terminatum, concedo: Id enim solum consequenter ex can. 8. & 19. inferebat. Et datam clare illam videbat definitionem, nego. Neque vero desunt qui affirment, sanctum Doctorem abjecisse Baptisma illorum dumtaxat Heterodoxorum qui formam Evangelicam adulterabant, cujus rei argumentum irrefragabile istud est, quod S. Basilius illos assimilet Marcionitis, qui formam Christi Baptismatis, ut ipse sanctus Doctor asserit, temerabant.

Respondeo tertio, Canones Nicænos nedum in Oriente, sed & in Africa, molitione Arianorum passos fuisse naufragia; quod potest illustrari exemplo Decreti festi Paschatis, quod excidisse constat, cum Scriptores Ecclesiastici uno veluti calamo scribant Patres Nicænos statuisse Festum Paschatis Dominica immediate sequenti æquinoctium veris celebrandum esse. Et tamen non invenitur canon, quidni & exciderit ille, quo expresse adversus Donatistas Baptismum ab Hæreticis genuina forma collatum valere declaratur? Ceterum ideo juxta adversæ sententiæ placita Concilium quod urget Augustinus est Arelatense, quia pro recipiendo Baptismo ab Hæreticis collato canonem cudit: Sed similiter & pro eodem momento unum condidit Concilium Capuanum, & tamen non illud dicitur, in quo terminata est controversia illa, tametsi ut Plenarium ventiletur. Igitur nec dicendum esse Arelatense.

Insistes: S. Epiphanius in expositione Catholicæ fidei, sic loquitur: " Alii qui ,, audaciores videntur ex Catholicorum ,, partibus, privata sibi factione conflata, ,, citra generalis Concilii decretum, iterum baptizare non verentur, cum nondum ea res, ut dixi, judicio Synodi ,, decisa sit. ,, Atqui illud non dixisset, si Nicæna Synodus omnium Hæreticorum, demptis solis Paulianistis, Baptisma, approbasset. Ergo &c.

Respondeo, S. Epiphanium id unum ibi intendere, nullam Synodum præcepisse, ut Ariani rebaptizarentur; hinc arguit temeritatem eorum, qui eos iterata vice tingebant. Quod autem hæc sit istius Patris mens, ejusdem verba ibidem scripta declarant: " Alii, *inquit*, qui audaciores ,, videntur ex Catholicorum partibus, ,, privata sibi factione conflata, præter ,, Ecclesiæ consuetudinem, ac citra generalis Concilii decretum, eos, qui ab ,, Arianis ad suas partes transeunt, iterum baptizare nihil verentur. ,,

Persistes: S. Athanasius oratione 3. contra Arianos, & S. Cyrillus in præfatione Catechefeon, asserunt Baptisma ab Hæreticis collatum esse irritum: Sed dubioprocul illud non dixissent, si quæstio fuisset in Concilio Nicæno finita; noverant quippe, quid in eo actitatum fuerat: Ergo &c.

Respondeo distinguendo majorem: SS. Athanasius & Cyrillus volunt irritum esse Arianorum Baptisma quoad effectum pro adultis, qui cum eis communicabant, concedo: Quoad Sacramentum & characterem, nego: De solo effectu Patres illi loquuntur, vel etiam de Baptismo, cujus formam quidam inter Arianos decursu temporum defloravere.

Persistes: Concilium Nicænum, nullum composuit canonem, in quo statuit Hæreticorum Baptisma esse validum: Ergo &c.

Respondeo distinguendo antecedens: In quo statuit in particulari, & explicite, transeat: Illative & implicite, nego. Habemus duos canones, ex quibus eruere licet, Baptisma collatum ab Hæreticis sub legitima forma, validum a Patribus fuisse Nicænis declaratum.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Divus Augustinus, Concilium Nicænum primum, contra Donatistas rebaptizantes, videtur urgere.

PRIMO : Quia sanctus Doctor loquitur de Concilio cunctarum gentium, totius orbis Christiani & universæ Ecclesiæ : Atqui non Arelatense sed solum Nicænum primum has habet dotes. Ergo &c.

Secundo : Quia omnes hæreses dicuntur a SS. Patribus prostratæ in Concilio Nicæno I. Igitur & Donatistarum perduellium hominum ibi proscriptus est de rebaptizatione error.

Tertio : Illud ex eo claret, quod Arelatense I. non fuerit pro isto negotio adunatum, sed dumtaxat ad causam ordinationis Cæciliani terminandam, ut asserit vel ipse Constantinus, qui pro illo tantum momento dedit Arelatense judicium.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET SOLUTIONUM.

PRIMO QUIDEM falsum est, quod ex omnibus mundi partibus Arelatem convenerint Episcopi, cum nulli fuerint ex Asia, duo dumtaxat ex Hispania, pauci ex Italia, ceteri vero forent ex Gallia. Igitur non ex infinitis prope locis convenerant. Hoc ipsum subindigitare videtur Constantini Magni ad Chrestum Epistola; in ea enim solum legitur, *ex diversis compluribus locis*.

Secundo : Urbs Nicæna æque est transmarina respectu Africæ, ac Arelatis, hinc licet in isto Concilio factus sit canon de recipiendo Baptismate Hæreticorum, non inde sequitur controversiam de non rebaptizandis indiscriminatim Hæreticis in Arelatensi I. Synodo fuisse eliquatam, adeoque nec eam esse, quam urget contra Donatistas Augustinus.

Tertio : Tametsi dicat Augustinus totum orbem consensisse judicio Arelatensi, non inde concluditur quæstionem juris ab eo definitam esse, sed loquitur tantum sanctus Præsul de judicio dato in gratiam Cæciliani, qui ut innocens postea ab omnibus habitus est.

PUNCTUM QUINTUM.

Num de facto probitas Ministri requiratur ad Sacramenti confectionem?

HÆC quæstio duplicem habet respectum, alterum ad conferentem, alterum ad suscipientem. Primo quæritur, num ad validitatem Sacramenti necessaria sit fides, vel etiam morum puritas? Secundo, Num sanctitas ad decentiam, & conferentis utilitatem requisita sit? Istam esse in suscipiente necessariam, ut Sacramenti effectus percipiat nemo negat; unde tota controversia est de conferente, & utrum fides ejus ac probitas ad validitatem Sacramenti ita absolute requirantur, ut his seclusis, nullum sit Sacramentum? Uno verbo, num Sacramentum a malo Ministro confectum, sit validum, vel saltem licitum? Pro quorum resolutione sit

CONCLUSIO PRIMA.

Fides & probitas non requiruntur absolute ad validitatem Sacramenti.

MULTIS PROBATUR ARGUMENTIS.

Primo ex Scriptura sacra.

LEGITUR in paginis sacris I. Num. 22. Balaam, tametsi pessimum, attamen prophetasse : II. Idem scribit auctor librorum Regum de Saule; sic enim habetur 1. Reg. cap. 11. 12. *Numquid Saul inter Prophetas?* III. S. Joannes cap. 11. dicit de Caipha, *Cum esset Pontifex anni illius prophetavit* : IV. Demum Matthæi 7. Quidam alii peccatores Christum sic alloquuntur : (*Nonne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo dæmonia ejecimus.*) Ex quibus omnibus hoc efformatur ratiocinium. Non requiritur absolute probitas; immo nec fides pro gratia gratis data suscipienda, cum teste D. Thoma, cedat non in utilitatem proprii subjecti præcise, sed aliorum. Et certe nec Balaam fidem callebat, utpote idololatra, nec ipse Caiphas Christi hostis infensissimus. Atqui confectio Sacramentorum est veluti gratia gratis data, maxime cum Minister sit solum instrumentum Christi, qui

qui operatur in Sacramentis, juxta illud Joannis 1. (*Hic est qui baptizat in Spiritu sancto.*) Et istud 1. Corinth. 3. 7. *Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus.*) Ergo &c.

Secundo ex summis Pontificibus.

STEPHANUS Papa I. in suo decreto jamjam laudato, Baptismum ab Hæreticis juxta verba Evangelica datum, recipit, ut refert Eusebius Lib. 7. Hist. cap. 2. Eumdem recipit Siricius Epistola ad Hymerium Tarraconensem Episcopum cap. 1. Eundem Innocentius I. Epist. 2. ad Victricium Rotomagensem Episcopum cap. 8. Eumdem Leo, Epist. 77. ad Nicetam. Eumdem & Anastasius II. Epist. ad Anastasium Imperatorum: eumdem & alii plurimi. Non abs re erit, hic aliqua Syricii & Innocentii verba texere, Prior sic loquitur: " Prima paginæ tuæ " fronte signasti baptizatos ab impiis " Arianis plurimos ad fidem Catholi- " cam festinare, & quosdam de fratri- " bus nostris eosdem denuo baptizare vel- " le, quod non licet. " Alter vero de " Novatianis & Montensibus sermonem habens, ait: " Si resipiscentes, & rui- " nam suam cogitantes redire voluerint, " sub longa Pœnitentiæ satisfactione ad- " mittendi sunt. " Ibi altum est de rebaptizatione silentium. Porro illæ Decretales ab universali Ecclesia fuerunt acceptæ. Ergo &c.

Tertio ex Conciliis.

QUOD Concilia definiere, non sine temeritate abnegatur. Atqui veritatem assertionis non semel definiere Concilia: Ergo &c. Probatur minor variis canonibus. *Mitto* Canonem 8. Concilii primi Nicæni prælaudatum, quo Novatiani pœnitentes cum sola manuum impositione suscipiuntur. Mitto & Arelatensem utique octavum, quo Patres, quosdam ab hæresi venientes absque rebaptizatione ad Christi pacem admittunt, modo fuerint in nomine sanctissimæ Trinitatis tincti. Laodicenum idem statuit can. 7. & eosdem, omisso novo Baptismo, Ecclesiæ Christi adunat his verbis primæ Edit. Binii Coloniæ Agrippinæ: " Novatianos, vel etiam " Quatuordecimanos ...... non recipi, " priusquam condemnent omnem hære- " sim, in qua detinebantur. Et nunc, " qui apud eos fideles dicantur, symbo- " lum fidei doceantur, atque ita unctos " etiam sancto chrismate divino Sacra- " mento communicare convenit. " Juxta 2. Edit. ejusdem Binii: " De his, " qui ab Hæreticis convertuntur, id est, " Novatianis.... uncti sancto chrismate, " sic Mysteriis communicent. "

Suffragantur Arelatense II. can. 17. Capuanum anno 289. celebratum, & refertur can. 38. Concilii III. Carthaginensis, his verbis: " Placuit, quod etiam in " Capuensi Plenaria Synodo videtur sta- " tutum, quod non liceat fieri rebapti- " zationes, & recordationes, vel trans- " lationes Episcoporum. "

His omnibus accedit definitio Concilii Tridentini, quod Sess. 7. can. 12. sic pronuntiat: *Si quis dixerit, Ministrum in peccato mortali existentem, modo omnia essentialia, quæ ad Sacramentum conficiendum, aut conferendum pertinent, servaverit, non conficere, aut conferre Sacramentum, anathema sit.* Et Sess. 7. can. 4. de Baptismo disserens, ait: *Si quis dixerit Baptismum, qui etiam datur ab Hæreticis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, non esse verum Baptismum; anathema sit.* Ergo &c.

Quarto, ex Traditione.

HÆC est pro cognoscenda Traditione Apostolica tradita a sancto Augustino Regula Lib. 4. de Baptismo cap. 24. n. 31. Edit. nov. " Quod universa tenet Ec- " clesia, nec Conciliis institutum, sed " semper retentum est, non nisi auctori- " tate Apostolica traditum certissime & " rectissime creditur. " Sed ex ista traditione liquet non rebaptizandos esse eos, qui ab Hæreticis forma Evangelica tincti sunt, juxta illud B. Stephani, *Nihil innovetur, nisi quod traditum est*: Porro, sanctus ille Pontifex adhærebat Traditioni Apostolicæ, minime vero Cyprianus, cum Agrippinum laudet solum pro suæ consuetudinis auctore: qua quidem ratione S. Augustinus Lib. 2. de Baptismo cap. 9. n. 14. ejus refellit opinionem, & morem, his verbis: " Ubi certe quid fie- " ri

„ ri soleret, & si non fieri vellet, satis „ ostendit, & eo ipso quo Concilium Agrippini commemorat, aperte indicat „ fuisse aliam consuetudinem Ecclesiæ. „ Ergo &c. Probatur minor ulterioribus S. Augustini auctoritatibus.

S. Doctor L. 2. de Baptismo, c. 7. n. 12. sic loquitur: " Nolite ergo nobis auctoritatem objicere Cypriani ad Baptismi „ repetitionem; sed tenete nobiscum exemplum Cypriani ad unitatis conservationem; nondum enim erat diligenter illa „ Baptismi quæstio pertractata, sed tamen „ saluberrimam consuetudinem tenebat Ecclesia; in ipsis quoque Schismaticis & „ Hæreticis, corrigere quod pravum est, „ non iterare quod datum est, sanare „ quod vulneratum est, non curare quod „ sanum est: Quam consuetudinem, credo, ex Apostolica traditione venientem, sicut multa, quæ non inveniuntur in litteris eorum, neque in Conciliis posteriorum: Et tamen, quia per „ universam custodiuntur Ecclesiam, non „ nisi ab ipsis tradita, & commendata „ creduntur. Hanc ergo saluberrimam „ consuetudinem per Agrippinum prædecessorem suum dicit S. Cyprianus quasi „ cœpisse corrigi. Sed sicut diligentius „ inquisita veritas docuit, quæ post magnos dubitationis fluctus ad Plenarii „ Concilii confirmationem perducta est, „ verius creditur per Agrippinum corrumpi cœpisse, non corrigi. „

Eamdem traditionem, veluti Apostolicam urget idem S. Augustinus, contra Cyprianum & Donatistas Lib. 4. de Baptismo cap. 6. n. 9. & multis aliis in locis, ubi eorum sententiam, ea suffultus auctoritate, debellat; subditque ad excusandum tantum Præsulem, quod Concilio Plenario cessisset, si temporibus suis, pro ista quæstione eliquanda, fuisset adunatum; quod quidem, ut probatum est, fuit Arelatense, cui summus Pontifex, per suos Legatos præfuit, cuique etiam accessit totius Ecclesiæ consensus.

Hanc Traditionem roborant SS. Patres: in primis Optatus Milevitanus, & S. Hieronymus. Prior Lib. 5. contra Parmenianum, sic loquitur: " Cujus de Sacramento non leve certamen innatum „ est; & dubitatur an post Trinitatem in „ eadem Trinitate, iterum hoc liceat facere; vos dicitis, licet; nos dicimus, non licet. „ Posterior dialogo adversus Luciferianos, Tom. 1. pag. 53. col. 2. debellat Rebaptizantes his verbis " Est „ præterea aliud quod inferemus, adversum quod, ne mutire quidem audeat „ Hilarius Deucalion orbis; si enim Hæretici Baptisma non habent, & ideo „ rebaptizandi ab Ecclesia sunt, quia in „ Ecclesia non fuerunt, ipse quoque Hilarius non est Christianus; in ea quippe „ Ecclesia baptizatus est, quæ semper ab „ Hæreticis Baptismum recepit . . . Synodus quoque Nicæna, cujus paulo ante „ fecimus mentionem, omnes Hæreticos suscepit, exceptis Pauli Samosateni discipulis. " Ibi, ut claret, Hieronymus sententiam suam definitione Concilii Nicæni roboratam ostendit: Ergo &c.

Quinto, ex rationibus Theologicis.

PRIMA sic exponitur: Tametsi Presbyter, & Episcopus suam post ordinationem evadant Hæretici, non ideo amittunt characterem & potestatem conficiendi Sacramenta, sicut nec justi Sacerdotes, cum in aliquod grave peccatum prolabuntur. Igitur nec probitas Ministri, nec ipsa fides requiruntur ad validitatem Sacramenti. Ista ratio est sancti Augustini, qui L. 1. de Bapt. cap. 1. n. 2. ait: " Sic & " illi qui per sacrilegium schismatis ab „ Ecclesiæ communione discedunt, habent utique Baptismum, quem prius „ quam discederent, acceperunt; nam & „ ipsis, si redeant, non eis iterum datur „ unde ostenduntur illud, quod acceperant in unitate positi, non potuisse amittere, ab unitate separati. „ Et, paucis interjectis, ita concludit: " Nulli „ enim Sacramento injuria facienda est: „ si discedit a malis, utrumque discedit: „ si permanet in malis, utrumque permanet; sicut ergo acceptatur Baptismus, quem non potuit amittere qui ab „ unitate discesserat, sic acceptandus est „ Baptismus, quem dedit ille, qui Sacramentum dandi cum discederet, non amiserat potestatem. Nam sicut redeuntes, qui prius quam recederent baptizati „ sunt, non rebaptizantur; ita redeuntes, qui prius quam recederent ordinati sunt, non utique rursus ordinantur; „ sed aut administrant quod administrabant,

„ bant , si hoc Ecclesiæ utilitas postu-„ lat . „

Hanc validissimam rationem confirmat sanctus Doctor, duobus momentis; primo quidem ostendendo Lib. 3. de Bapt. cap. 18. n. 23. Episcopos, qui post ordinationem in fide pervertuntur, habere ab Apostolis potestatem indelebilem conferendi Sacramenta, cum vel ipsi Apostoli habuerint virtute suæ missionis, eam aliis conferendi: Secundo retorquendo argumentum contra Donatistas Lib. 1. de Bapt. cap. 1. & 5. ubi eis exponit Felicianos a Maximianis & aliis Donatistis in communione divulsos, ipsos tamen postea misericordiæ forte affectu, in suam recepisse communionem, absque Baptismi, Confirmationis & Ordinationis reiteratione.

Secunda ratio hæc est: Scriptura sacra eadem est ubique; non tamen in eodem sensu recepta est ab omnibus. Igitur a simili cum sit ubique unum Baptisma, non obstante Ministri improbitate, remanet idem & optimus Baptismus. Ista quoque ratio est ejusdem S. Augustini L. 3. de Bapt. cap. 15. Tom. 7. pag. 47. ubi sic loquitur: " Quamobrem si Evange-„ licis verbis, in nomine Patris, & Fi-„ lii, & Spiritus sancti Marcion Bapti-„ smum consecrabat, integrum erat Sacra-„ mentum, quamvis ejus fides sub eisdem „ verbis aliud opinantis, quam Catholi-„ ca veritas docet, non esset integra, „ sed fabulosis falsitatibus inquinata.... „ Sacramenta tamen, si eadem sunt, ubi-„ que integra sunt, etiamsi prave intel-„ liguntur, & discordiose tractantur: Sic-„ ut Scriptura ipsius Evangelii, si ea-„ dem ipsa est, ubique integra est, et-„ iamsi innumerabili falsarum opinionum „ varietate asseratur. „

Sanctus Doctor eamdem urget rationem, Lib. 2. de Bapt. cap. 3. n. 4. ubi probat contra Cyprianum, qui contendebat se pro sua opinione habere sacras Scripturas, genuinum earum sensum non nisi ab Episcoporum, & Conciliorum determinatione haberi, adeoque pro sua potius sententia illas militare, cum & ex Traditione & ex Conciliis constaret, non esse rebaptizandos eos, qui, tametsi ab hæresi redeuntes, forma tamen Evangelica sacrum susceperant lavacrum.

Tertia: Frumentum etiam inter zizania crescit, & eadem pluvia utrumque irrigat; immo ficte accedentes ad Baptismum, recedente fictione, non rebaptizantur: Igitur & a pari, qui ab inimico disseminante zizania acceperunt Baptisma verum, accepere Sacramentum. Hæc complexa ratio est quoque S. Augustini L. 4. de Bapt. c. 9. n. 13. " Sicut ipse, Do-„ minus ait, *inimicus homo hoc fecit*, *qui* „ *superseminavit zizania*. Sicut ergo & „ intus quod diaboli est, arguendum est, „ sic & foris quod Christi est, agnoscen-„ dum est . . . . Nec quisquam dixerit: „ Quid enim frumenti habent zizania? „ Si enim hoc ita est, & intus, & foris „ ad hoc dumtaxat par conditio est. Ne-„ que enim in zizaniis exterioribus non „ inveniuntur grana frumenti, & in in-„ terioribus inveniuntur. De Sacramen-„ to autem cum quæritur, non utrum „ habeant aliquid frumenti zizania quæ-„ ritur, sed utrum habeant aliquid cœli: „ & exterioribus enim & interioribus „ zizaniis cum ipso tritico est pluvia com-„ munis, quæ cœlestis & dulcis est ipsa, „ etiamsi ex ea zizania steriliter crescunt: „ sic & Evangelicum Christi Sacramen-„ tum divinum & suave est; neque pro-„ pter eorum sterilitatem quos etiam so-„ ris compluit improbandum. " Rursus Lib. 1. de Bapt. cap. 12. fuso calamo probat num. 18. & 19. quod sicut recedente fictione, non reiteratur Baptisma, ita quoque, cum idem a malo Ministro collatum est.

Quarta: Cingulum militiæ etiam a desertoribus confertur; Igitur & a pari verum Sacramentum ab Apostata fidei dari potest; ita idem sanctus Augustinus Lib. 1. de Bapt. cap. 4. num. 5. his verbis: „ Jam vero, si quis non intelligit quomodo „ fieri possit, ut quod ibi esse confite-„ mur, non ibi recte dari dicamus, il-„ lud attendat: quia nec recte ibi esse di-„ cimus, quod & illi dicunt in his qui „ ab eorum communione discedunt. In-„ tueatur etiam similitudinem notæ mi-„ litaris, quia extra militiam a deserto-„ ribus & haberi, & accipi potest, sed „ tamen extra militiam nec habenda, „ nec accipienda est, & reducto, vel „ perducto ad militiam, nec mutanda, „ nec iteranda est.

Quinta: Sacramentum est opus Dei: Sed opus Dei non pendet ab homine, cum Mini-

Minister agat tantum in persona Christi, qui solus incrementum dat : Ergo &c. Hæc est ratio Catechismi Romani parte 2. n. 25. ubi hæc habentur : " Atque hi quidem Ministri, quoniam in sacra illa functione, non suam, sed Christi personam gerunt, ea re fit, ut sive boni, sive mali sint, modo ea forma & materia utantur, quam ex Christi instituto semper Ecclesia Catholica servavit, idque facere proponant, quod Ecclesia in administratione facit, vere Sacramentum conficiant, & conferant .... Quod si etiam Scripturæ testimonia quærimus, ipsum Apostolum, his verbis loquentem, audiamus : *Ego*, inquit, *plantavi*, *Apollo rigavit*, *sed Deus incrementum dedit* : *Neque enim qui plantat, est aliquid*, *neque qui rigat*, *sed qui incrementum dat*, *Deus*. Ex quo loco satis intelligitur, quemadmodum arboribus nihil obest, eorum improbitas, quorum manu fatæ sunt : ita nihil vitii aliena culpa contrahi illis posse, qui malorum hominum ministerio Christo insiti sunt. Quare, ut ex D. Joannis Evangelio SS. Patres nostri docuerunt, Judas etiam Iscariotes plures baptizavit : ex quibus tamen neminem iterum baptizatum fuisse legimus : ita ut præclare D. Augustinus scriptum reliquerit : Dedit Baptismum Judas, & non baptizatum est post Judam : Dedit Joannes, & post Joannem baptizatum est, quia quod datum est a Juda, Baptisma Christi erat ; quod autem a Joanne datum est, Joannis erat : Non Judam Joanni ; sed Baptismum Christi etiam per Judæ manus datum, Baptismo Joannis, etiam per manus Joannis dato, recte præponimus. "

Sexta : Minister agit tantummodo ut instrumentum, adeoque non virtute propria : sed sicut non refert, aquam per canalem plumbeum, aut argenteum transire, ut refrigeret subjectum ad quod transmittitur ; non absimili ratione parvi interest, ut gratia, quæ est pluvia voluntaria quam segregat Deus hæreditati suæ, per malum aut probum Ministrum deducatur ad animam : Ergo &c. Hæc ratio traditur a S. Thoma hic q. 64. art. 9. his verbis : " Quia Minister in Sacramentis instrumentaliter operatur, non agit in virtute propria, sed in virtute Christi. Sicut autem pertinet ad propriam virtutem hominis charitas, ita & fides. Unde sicut non requiritur ad perfectionem Sacramenti, quod Minister sit in charitate, sed possunt etiam peccatores Sacramenta conferre, ut supra dictum est ; ita non requiritur ad perfectionem Sacramenti fides ejus. "

CONCLUSIO SECUNDA.

Sanctitas requiritur in Ministro ad conficienda licite Sacramenta, alias peccat mortaliter.

Probatur rationibus Theologicis.

PRIMA hæc est. Quod Scriptura præcipit, quod Patres, & ipsa exigunt Concilia, citra dubium ad licitam Sacramentorum confectionem prærequiritur. Atqui sanctitatem seu justitiam in Ministris exigunt omnes istæ auctoritates, dum de Sacramentis peragendis agitur : Ergo &c. Probatur minor quo ad singulas partes.

Primo quidem : Exodi 19. ver. 22. legitur : *Sacerdotes autem & populus non transeant terminos, nec ascendant ad Dominum, ne forte interficiat illos*. Rursus Levitici 22. v. 3. *Omnis homo qui accesserit de stirpe vestra ad ea quæ consecrata sunt, & quæ obtulerunt filii Israel Domino, in quo est immunditia, peribit coram Domino*. Quæ quidem perditio juxta interpretes intelligitur de amissione gratiæ ; hinc Deus Psal. 49. sic increpat impium : *Quare tu enarras justitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum ?* Apostolus vero 1. Corinth. cap. 4. sic loquitur de Ministris Altaris : *Sic nos existimet homo, ut Ministros Christi & dispensatores Mysteriorum Dei, hic jam quæritur inter dispensatores ut fidelis quis inveniatur*. Quæ fidelitas in eo potissimum sita est, ut sancta sancte tractentur. Et certe non sine causa Sacerdos Malach. 2. *Angelus Domini* dicitur ; ut intelligant Ministri se puritate morum debere esse Angelos.

Secundo : Patres idem passim astruunt ; instar omnium sit Dionysius, qui apud D. Thomam Lib. 1. Ecclesiasticæ Hierarchiæ cap. 1. ait " Malis non est fas tangere Symbola, id est, *inquit S. Doctor hic q. 64. art. 6.* sacramentalia signa. "

„ gna. „ Suffragatur Augustinus Lib. 1. de Bapt. cap. 1. n. 2. ubi sic loquitur. " „ Non recte foris datur, sed tamen datur. „ Quibus verbis docet Sacramentum Baptismi valide quidem dari a malis, sed neque licite, neque recte: Ergo &c.

Tertio: Eamdem veritatem suo muniunt calculo Concilia. Illiberitanum celebratum eo tempore quod fluxit a sedata Decii persecutione ad eam quam Diocletianus commovit, & in Ministro Baptismatis vel ipsam baptismalem innocentiam exigit. Præsules vero Africani, tertio declinante sæculo, singularem in Episcopis Sacramentum Ordinis conferentibus, sanctitatem expostulabant: namque Secundus in Numidia Episcopus, in Concilio, cui post sedatam in Christianos persecutionem præerat, Episcopos Comprovinciales monuit, ut sedulo discuterent, num sacrorum Codicum traditionis criminis reus foret ille, quem Episcopum electum sciebant, antequam manus ei imponerent.

Audiendum est specialiter pro hoc momento Concilium Tridentinum, quod quidem Sess. 13. cap. 7. puras admodum exigit dispositiones, nedum in suscipiente, sed & in conficiente Eucharistiam: Recensita enim Apostoli sententia, *probet seipsum homo*, &c. subdit: " Ecclesiasti- „ ca autem consuetudo declarat eam pro- „ bationem necessariam esse, ut nullus „ sibi conscius mortalis peccati, quan- „ tumvis sibi contritus videatur, absque „ præmissa Sacramentali confessione ad „ sacram Eucharistiam accedere debeat: „ Quod a Christianis omnibus, etiam ab „ iis Sacerdotibus, quibus ex officio in- „ cubuerit celebrare, hæc sancta Syno- „ dus perpetuo servandum esse decrevit, „ modo non desit illis copia Confessoris; „ quod si, necessitate urgente, Sacerdos „ absque prævia confessione celebraverit, „ quam primum confiteatur. „

Altera ratio est D. Thomæ q. 64. art. 6. ubi sic discurrit ad probandum quod mali ministrantes Sacramenta, peccent: „ Ministri Domino debent conformari, „ secundum illud Levitici 19. *Sancti eri-* „ *tis, quoniam ego Sanctus sum*: & Eccle- „ siastici 10. *secundum Judicem populi, sic* „ *& Ministri ejus*: Et ideo non est du- „ bium, quin mali exhibentes se Mini- „ stros Dei, & Ecclesiæ in dispensatio- „ ne Sacramentorum peccent: & quia „ hoc peccatum pertinet ad irreveren- „ tiam Dei, & contaminationem Sacra- „ mentorum, quantum ex parte ipsius „ peccatoris, licet Sacramenta secundum „ se ipsa incontaminabilia sint, consequens „ est, quod tale peccatum ex genere suo „ sit mortale. „

Tertia: Sacramenta non nisi quibusdam cæremoniis a Deo, & ab Ecclesia institutis conferuntur, ita ut illis ex contemptu omissis, incurrirur peccati reatus, juxta illud Tridentini Sess. 7. can. 13. *Si quis dixerit receptos & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus, in solemni Sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato a Ministris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcumque Ecclesiæ Pastorem mutari posse; Anathema sit*. Atqui eo fine institutæ sunt cæremoniæ, ut intelligant Ministri & populi, res divinas, ea qua par est reverentia erga sacro-sancta Mysteria tractanda esse. Igitur Ministri charitate flagrare debent, ut sancta sancte perficiant.

Ex ista conclusione sequitur, Diaconos & Subdiaconos graviter peccare, si in peccato mortali degentes, suo fungantur officio. Concinit D. Thomas, qui Lib. 4. sent. dist. 24. q. 1. art. 3. Quæstiuncula 5. ad 2. ait: " Dicendum, quod „ lex præcipit, ut homo juste ea quæ „ sunt justa exequatur: Et ideo, qui- „ cumque homo, quod sibi competit ex „ ordine, facit indigne, quod justum est, „ injuste exequitur, & contra præceptum „ legis facit, ac per hoc mortaliter pec- „ cat. „ Quidam tamen excipiunt Subdiaconos, eo quod non sit de fide, Subdiaconatum esse Sacramentum: sed hæc sententia non videtur sententiæ D. Thomæ consona: legere enim ex officio Epistolam, & toto sacrificii tempore inservire altari, sicut magnam exigit extrinsecus reverentiam, ita & animæ munditiam.

Doctor Angelicus ibid. in 4. dist. 19. q. 2. art. 2. quæstione 2. contendit Sacerdotem, qui aliquo gravi peccato, & quidem notorio reus concionem habet ad populum, peccare mortaliter, ea ductus ratione, quod legem Dei irreverenter tractet, cum infamia Ministri nonnihil redundet in ipsum Dei verbum, quod non sine scandalo a peccatore notorio

torio disseminatur. Revera quidem, quomodo prævaricatores a peccatis abstinebunt, si compertum habeant Ministrum ipsum multis detentum esse peccatis? Frustra enim ille Pœnitentiam prædicat, qui ipse notorie impœnitens sit. Hanc sanam doctrinam annuntiat ipse Deus Psal. 49. ubi sic alloquitur malum Ministrum. *Peccatori autem dixit Deus: Quare tu enarras justitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum?* Hanc docet Christus, qui passim, maxime Matth. 23. insectatur Pharisæos, qui legem zelo vehementi prædicabant, cum tamen cor eorum longe foret a Deo; gravia ceteris imponentes onera, quæ vel ipsi ne digito quidem volebant movere.

S. Thomas ibidem ad 4. de hoc momento ita loquitur: " Dicendum, quod „ docere sacram Scripturam dupliciter „ contingit. Uno modo ex officio præ„ lationis, sicut qui prædicat, docet: „ Non enim licet alicui prædicare, nisi „ officium prælationis habeat, vel ex au„ ctoritate alicujus prælationem habentis, „ Rom. 10. *Quomodo prædicabunt, nisi* „ *mittantur?* Alio modo, ex officio Ma„ gisterii, sicut Magistri Theol. docent. „ Dicunt ergo quidam, quod ille qui pri„ mo modo docet, peccat mortaliter, si „ sit in peccato mortali notorio, non au„ tem ille, qui secundo modo docet. Sed „ hoc est falsum, quia eorum, qui docent „ sacram Scripturam, est idem finis, & „ eorum, qui sacram Scripturam edide„ runt: Unde cum ad hoc ordinetur Scri„ pturæ editio, ut ad vitam æternam „ homo perveniat, ut patet Joan. 10. „ Quicumque impedit finem doctrinæ do„ cendo, peccat: Impedit autem qui sa„ cram Scripturam in peccato docet, qui „ ore se profitetur nosse Deum, factis „ autem negat. Et dicendum, quod il„ le qui est in peccato notorio, peccat, „ sive sic, sive sic doceat: Sed ille qui „ est in peccato occulto, peccat, si pri„ mo modo doceat, non autem si se„ cundo. „

Solvuntur objectiones contra primam conclusionem.

OBJICIES: Quod Traditione firmatur debet admitti: Sed rebaptizare ab hæresi redeuntes, roboratur traditione: Ergo &c. Probatur minor: Traditio habetur ex placito Patrum, qui primis floruere sæculis: Atqui Cyprianus cum tota Africa, similiter & Firmilianus cum Oriente definierunt in variis Conciliis rebaptizandos esse ab hæresi prodeuntes & venientes. Ergo &c.

Respondeo negando minorem. Ad probationem dico, incassum Cyprianum & Firmilianum laudare pro sua sententia traditionem, cum, teste Augustino, vel ipse Cyprianus solummodo initium habeat rebaptizandi ab Agrippino; hinc sanctus Doctor ait, in hoc non esse adhærendum Cypriano alias sanctissimo. Eadem ratione S. Thomas solvit argumentum hic q. 64. art. 9. ad 2. his verbis: " Cypria„ nus autem nullo modo Sacramentum „ conferre Hæreticos posse credebat: Sed „ in hoc ejus sententia non tenetur. Un„ de Augustinus dicit Martyrem Cypria„ num qui apud Hæreticos vel Schisma„ ticos datum Baptismum nolebat cogno„ scere, tanta merita usque ad trium„ phum Martyrii secuta sunt, ut charita„ tis, qua excellebat luce, obumbratio „ illa fugaretur, & si quid purgandum „ erat, passionis falce tolleretur. „

Instabis: Atqui traditio ab Episcopis Africanis celebrata, erat vera & Apostolica: Ergo &c. Probatur subsumptum. Can. 45. Apostolorum ita habetur: " „ Episcopum, vel Presbyterum, qui Hæ„ reticorum Baptismum vel sacrificium ad„ miserit, deponi jubemus. Quæ est enim „ conventio Christi cum Belial? Vel quæ „ pars est fideli cum infideli? „ Rursus can. 46. jubet Episcopum vel Presbyterum deponi, ut primum talem susceperit Baptismum, quippe qui, inquit, " Irri„ deat mortem & crucem Domini, & „ non discernat Sacerdotes a falsis Sacer„ dotibus, „ Ergo &c.

Respondeo negando minorem: Ad probationem dico, Canones vel loqui de his qui Baptismum in forma defloratum susceperunt, vel qui oblatum ab Hæreticis recepere, cum a Catholicis absque negotio accipere potuerint. Norunt enim omnes, licitum non esse ab Hæreticis suscipere Sacramenta, quum adest Catholicorum Ministrorum copia.

Respondet Natalis Alexander Diss. 23. tertii sæculi quæstione unica, Canones laudatos non esse Apostolorum fœtum, sed potius

potius Concilii Iconiensis: " In quo, in„ quit, suum & Africanorum, de reba„ ptizandis Hæreticis errorem vindica„ tum fuisse, Firmilianus in Epistola ad „ S. Cyprianum testatur: Decreta autem „ Synodi Iconiensis transcripsit, qui col„ lectionem eorum Canonum adornavit in „ Oriente, quos inscripsit Apostolicos.„ Sin minus eos laudassent Firmilianus & Cyprianus pro sua opinione: Gravissimi auctores suspicantur illos esse fœtum 6. aut 7. sæculi.

Urgebis: Ex traditione Apostolica colligitur intentionem requiri in Ministro ad validitatem Sacramenti. Ergo similiter & fidem. Probatur consequentia. Fides intentionem dirigit, ut Augustinus contra Julianum dicit, sed Hæretici carent fide: Ergo &c.

Respondeo negando consequentiam: Ad probationem, concessa majore, distinguo minorem. Hæreticus conferens Sacramentum non habet fidem stricte sumptam, qua firmiter credimus ea quæ revelata sunt, sive scripta sint, sive non sint, concedo: Fidem late sumptam, quæ in eo potissimum sita est, ut intendat facere quod facit Ecclesia, nego: Sic solvit difficultatem S. Thomas hic q. 64. art. 9. ad 1. his verbis: " Si vero patiatur fidei de„ fectum circa ipsum Sacramentum, „ quod exhibet, licet credat per id quod „ agitur exterius, nullum sequi interio„ rem effectum; non tamen ignorat „ quod Ecclesia Catholica intendit per „ hujusmodi quæ exterius aguntur, præ„ bere Sacramentum; unde non obstan„ te infidelitate, potest intendere facere „ quod facit Ecclesia, licet æstimet ni„ hil id esse, & talis intentio sufficit „ ad Sacramentum: quia, sicut supra „ dictum est, Minister Sacramenti agit „ in persona totius Ecclesiæ, ex cujus „ fide suppletur id quod deest fidei Mi„ nistri.„

Insistes: Hæretici sunt excommunicati & ab Ecclesia separati: Igitur defectu fidei Sacramentum non valent conficere. Unde non semel in primis sæculis quædam Ordinationes vacuæ & prorsus nullæ declaratæ sunt, eo quod factæ fuissent contra Canones præcipientes, ne quis ab Hæreticis ordinaretur. Sic prima ordinatio Photii perstricta fuit, vel in ipso 8. Concilio Generali.

Respondeo distinguendo: Hæretici sunt ab Ecclesia separati ratione hæresis & inobedientiæ, concedo; Ratione characteris, nego: Igitur tametsi non valide, licite tamen Heterodoxi possunt Sacramenta conferre, quia, inquit passim Augustinus in libris de Bapt. non amiserunt quod receperunt. Sic respondet S. Thomas ibidem ad 3. " Dicendum, quod „ potestas ministrandi Sacramenta, per„ tinet ad spiritualem characterem, qui „ indelebilis est, ut ex supra dictis patet: „ & ideo per hoc quod aliquis ab Eccle„ sia suspenditur, vel excommunicatur, „ vel etiam degradatur, non amittit po„ testatem conferendi Sacramentum, sed „ tamen peccat conferendo, & similiter „ ille, qui ab eo accipit Sacramentum.„

Ad probationem dico, Episcopum non habere intentionem ordinandi eum qui aliquo tenetur impedimento a sacris Canonibus præscripto; unde non mirum, si prima Photii ordinatio declarata sit vacua, cum non haberet dispensationem.

Proponuntur objectiones D. Cypriani & Rebaptizantium, similiter & B. Augustini responsiones.

OPPONIT I. Cyprianus: Core, Dathan & Abiron absorpti sunt a terra, eo quod sacrificium mala & pessima dispositione detenti obtulissent. Sic enim habetur Num. 16. *Dirupta est terra sub pedibus eorum, & aperiens os suum devoravit illos.* Igitur argumentum est Sacramenta a malis collata, vacua esse; quod non leviter insinuat S. Joannes 1. Epist. 2. dum ait Hæreticos aliosque malos esse Antichristos. Vel ipse Christus Luc. 11. ait, *Qui non colligit mecum, dispergit.* Ergo &c.

Respondeo: Ad istas & similes objectiones unum tantummodo ex his sequi, videlicet nedum Hæreticis & Schismaticis, verum etiam & impiis, ceterisque malis non licere conficere Sacramenta, posse tamen absolute & quidem valide, cum Christo conjungantur, si non per fidem & charitatem, saltem per intentionem. Ex quo liquet Africanos & Orientales attendisse non præcise ad validitatem, sed ad licentiam. Et certe neque ipsis suscipientibus prodest Sacramentum, si ea, qua par est, reverentia, & dispositione, illud

non

non suscipiant. Istorum etiam argumentorum copiam, una falce metit B. Augustinus, retorquendo argumentum hoc modo: Impii Catholici, neque Sponsæ & Christo per charitatem conjunguntur, neque sunt justi; & tamen, non obstante cordis pravitate, vera conficiunt Sacramenta: Quidni & conficerent tum Hæretici, tum Schismatici? Tertia quoque solutione, eaque generali fit satis objectionibus cum ista distinctione: Mali reduplicative ut mali, hoc est, dum agunt contra Ecclesiæ & Christi intentionem, nullum conficiunt Sacramentum, concedo: si agant ut Ministri, & in nomine Christi operentur, nego.

Respondeo secundo distinguendo: Dathan, Core & Abiron impietatis suæ pœnas luisse gravissimas, eo quod absque missione sacrificium obtulerant, concedo: Dictum est enim impios Sacramenta non licite conferre: eo quod de facto sacrificium ab eis oblatum, si non fuerit verum sacrificium, nego: Sic respondet S. Augustinus, Lib. 3. de Bapt. cap. 18. n. 24. „ Dathan vero, Core & Abiron, qui sibi licentiam sacrificandi usurpare conati sunt, contra unitatem populi Dei, „ & filii Aaron, qui alienum ignem altari imposuerunt, novimus, quod impune non fecerint, nec nos talia scelera dicimus impunita remanere. " Non desunt auctores qui propugnent istos homines non obtulisse verum sacrificium, quippe qui usi sint igne alieno contra præptum Dei. Neque vero ex ipso Scripturæ textu apparet, eosdem habuisse facultatem offerendi sacrificium. Sed esto, habuerint, modo fecerunt inordinato; quocirca puniti sunt.

Ad confirmationem distinguo: Mali sunt Antichristi & prophani, cum agunt reduplicative ut mali, concedo; sic enim dispergunt. Nullo modo vel per ipsam intentionem Christo conjunguntur; si agant ut Ministri, & cum intentione debita, nego. Ex his patet ad ulteriorem confirmationem solutio; quandoquidem mali Sacramentum Christi conficiunt, quod in se optimum est.

Solutio est D. Augustini Lib. 3. de Bapt. cap. 10. n. 15. his aureis verbis: " Non „ est autem aqua prophana & adultera, „ super quam nomen Dei invocatur, etiamsi a prophanis & adulteris invocetur: quia nec ipsa creatura, nec ipsum „ nomen adulterum est: Baptismus vero „ Christi verbis Evangelicis consecratus, „ & per adulteros, & in adulteris sanctus est, quamvis illi sint impudici & „ immundi; quia ipsa ejus sanctitas pollui „ non potest, & Sacramento suo divina „ virtus assistit, sive ad salutem bene „ utentium, sive ad perniciem male „ utentium. An vero solis, vel etiam „ lucernæ lux, cum per cœnosa diffunditur, nihil inde sordium contrahit, & „ Baptismus Christi potest cujusquam sceleribus inquinari? Si enim ad ipsas res „ visibiles. „ &c.

Instas: Atqui Hæretici nullo modo pertinent ad Christum, & Ecclesiam. Ergo &c. Probatur antecedens multis momentis. Primo quidem, nec Christum induere, nec Spiritum sanctum dare potuerunt; adeoque nec conferre Sacramenta quæ sanctificant, nemo quippe dat quod non habet; qua enim ratione mortuus, alterum exsuscitaret mortuum? Immo nec illi jus habent ad Christi hæreditatem. Secundo: Ecclesia est sponsa sine macula, quocirca non nisi mundi ad eam pertinent, ideo Cant. 4. dicitur: *Hortus conclusus, fons signatus*. Quid plura? Octo tantummodo animæ erant in arca Noe, quæ erat Ecclesiæ figura, hoc est soli justi. Ergo &c.

Respondet passim S. Augustinus, etiam impios Catholicos, per peccata, ab Ecclesia quodammodo divulsos esse, & tamen vera conficere Sacramenta; quidni & verum darent Baptismum Hæretici?

Respondeo negando subsumptum. Ad primam probationem distinguo: Hæretici non habent Spiritum sanctum per gratiam gratum facientem, & ad propriam sanctificationem, concedo: Non habent per gratiam gratis datam, & ad aliorum utilitatem, nego. Solutio est D. Augustini L. 5. de Baptismo cap. 24. n. 34. his verbis: " Jam *de Templo Dei*, & quo„ modo accipiendum sit, *Quotquot in* „ *Christo baptizati estis*, *Christum induistis*, satis disseruisse me memini: Ne„ que etiam avari Templum Dei sunt, „ cum scriptum sit, *quæ societas Templo* „ *Dei cum Idolis*? Et avaritiam idololatriam esse, testimonium Pauli Cyprianus „ assumpserit. Induunt autem homines „ Christum, aliquando usque ad Sacramenti

,, ti perceptionem, aliquando & usque ad ,, vitæ sanctificationem; atque illud primum ,, & bonis & malis potest esse commune, ,, hoc autem alterum proprium est bo- ,, norum & piorum. Quapropter si *Ba- ,, ptisma esse sine Spiritu non potest*, ha- ,, bent & Spiritum Hæretici; sed ad ,, perniciem, non ad salutem, sicut ha- ,, buit Saul. ,,

Eamdem solvit difficultatem Lib. 3. cap. 13. n. 18. ubi ait vel ipsos Catholicos per hæresim amittere gratiam & Spiritum sanctum, eumdem tamen iterum recipere, quum ad pacem & Ecclesiæ concordiam redeunt. Ceterum idem esse Baptisma apud Hæreticos, & apud Catholicos propugnat; tametsi non eadem sit fides. Rursus cap. 15. n. 20. sic loquitur: " Quam- ,, obrem si Evangelicis verbis, *in nomi- ,, ne Patris, & Filii, & Spiritus san- ,, cti* Marcion Baptismum consecrabat, ,, integrum erat Sacramentum, quamvis ,, ejus fides sub eisdem verbis aliud opi- ,, nantis quam Catholica veritas docet, ,, non esset integra, sed fabulosis falsita- ,, tibus inquinata. ,, Rursus Lib. 5. de Bapt. cap. 26. n. 37. explicans illa Apostoli verba Ephesiorum 4. *Una spes & fides una, & Ecclesia una, & Baptismum unum*, ait: " Cum ergo ipsis Apostolorum ,, temporibus inveniamus fuisse quosdam, ,, quibus una spes non erat, & unum Ba- ,, ptisma erat; ex ipso fonte ita in nos ,, ducitur veritas, ut appareat nobis sic ,, fieri posse, ut cum sit una Ecclesia, ,, sicut spes una, & Baptisma unum, ha- ,, beant tamen unum Baptisma, qui non ,, habent unam Ecclesiam: sicut illis et- ,, iam temporibus fieri potuit, ut Bapti- ,, sma unum haberent, qui unam spem non ,, haberent: Quomodo enim habebant ,, unam spem cum Sanctis & Justis illi, ,, qui dicebant, *Manducemus & bibamus, ,, cras enim moriemur, dicentes quod non ,, esset resurrectio mortuorum*. ,,

Ad alteram confirmationem distinguo: Ecclesia est Sponsa immaculata, sed spinis circum septa, concedo: Dicitur enim in eodem libro, lilium inter spinas, & in Evang. Matth. 25. constare ex fatuis & sapientibus Virginibus. Et est absque spinis, nego. Ecclesia secundum se, tum ratione auctoris, tum ratione legis suæ immaculata est: sæpe tamen ob putrida membra nigra dicitur. Audiendus est de hoc momento S. Augustinus Lib. 4. de Bapt. cap. 10. n. 16. " Multi, *ait*, qui ,, intus sunt, contra Ecclesiam faciunt ,, male vivendo, & in suam vitam infir- ,, mas animas traducendo: & nonnulli ,, qui foris sunt, in Christi nomine lo- ,, quuntur, nec operari quæ Christi sunt, ,, sed foris esse prohibentur, quando eos ,, ut sanentur, vel corripimus, vel argui- ,, mus, vel hortamur. Nam & ille foris ,, erat, qui cum discipulis non sequeba- ,, tur Christum, & in nomine Christi ex- ,, pellebat dæmonia, quod Dominus ne ,, prohiberetur, admonuit; quamvis uti- ,, que in quo saucius erat, curandus esset ,, illis verbis Domini, ubi ait, *Qui non ,, est mecum, adversum me est; & qui me- ,, cum non colligit, spargit*. Et foris ergo ,, fiunt aliqua in nomine Christi, non ,, contra Ecclesiam; & intus ex parte dia- ,, boli contra Ecclesiam. ,, Quibus sententiis probat sanctus Doctor adversus Cyprianum, ea quæ objiciebat, sicut Hæreticis, sic & impiis Catholicis convenire; adeoque, sicut Catholicos malos, quos ipse admittebat, sic & Hæreticos posse Sacramenta conficere.

Rursus ibidem cap. 13. n. 19. ista 2. Corinth. 6. verba, *quæ est participatio justitiæ iniquitati*, ponderans, subdit hæc etiam dici de malis Catholicis, qui tametsi mortui & cæci, possunt tamen ratione Sacramentorum quæ sancta sunt, & alios illuminare & perficere: " Quæro, *in- ,, quit*, quemadmodum vasa illa, quæ non ,, in honorem, sed in contumeliam, do- ,, mus magna continet, intra ipsam do- ,, mum magnam, possint sanctificandis ho- ,, minibus ministrare quod sanctum est, ,, nisi quia illa sanctitas Sacramenti, nec ,, ab immundis pollui potest, sive cum ,, per eos datur, sive cum ab eis qui cor- ,, de & vita in melius non commutan- ,, tur, accipitur? ,,

Similiter distinguo illas sententias: Ecclesia est hortus conclusus, puteus aquæ vivæ, & Paradisus, ratione Justorum, concedo: Ratione peccatorum quorumcumque, nego: Sic pronuntiat S. Augustinus Lib. 5. de Bapt. cap. 27. ubi hæc Cant. 4. verba sic refert: *Hortus conclusus, soror mea, sponsa, fons signatus, puteus aquæ vivæ, Paradisus cum fructu pomorum*. Tum subjungit: " Hoc intelligere non au- ,, deo, nisi in Sanctis & Justis, non in ,, ava-

„ avaris & fraudatoribus .... In quantum „ ergo lilium, in tantum & hortus conclusus, & fons signatus: *Ecclesia* in illis videlicet Justis &c. „

Denique in arca Noe erant animalia munda & immunda, & cuncta per aquam salvata sunt. Igitur & mali, & Haeretici possunt habere Sacramenta Ecclesiae. Solvit sic difficultatem S. Augustinus Lib. 5. de Bapt. c. 28. n. 39. " Potest ergo „ fieri, ut & quidam foris baptizati, per „ Dei praescientiam, verius intus baptizati deputentur. Quia illic eis aqua incipit prodesse ad salutem: neque enim „ aliter dici possunt salvi facti in arca, „ nisi per aquam. Et rursus quidam qui „ videbantur intus baptizati, per eamdem praescientiam Dei, foris baptizati „ verius deputentur. Male quippe utentes Baptismo, per aquam moriuntur, „ quod nulli tunc accidit nisi qui praeter „ arcam fuit. „

Insistes pro S. Cypriani opinione: Atqui Haeretici & Schismatici ne quidem ut instrumenta & Ministri possunt conficere Sacramenta: Ergo &c. Probatur antecedens. Eo ipso quo sunt externi, non possunt generare filios Ecclesiae: Ergo &c. Confirmatur: Non habent ullum jus in Ecclesia, quocirca non possunt absolvere a peccatis, eadem igitur ratione nec alia conficere Sacramenta.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem distinguo: Haeretici & Schismatici filios Ecclesiae procreare non valent virtute propria, concedo: virtute Ecclesiae, & in nomine Christi, nego. Sicut igitur Spiritus sanctus quandoque vel ipsis utitur impiis ad prophetandum, sic & Ecclesia nonnumquam utitur utero alieno ut filios procreet. Sicut Sara per Agar voluit habere Ismaelem. Solutio est S. Augustini Lib. 1. de Bapt. cap. 16. n. 25. „ Sed cum tales, *inquit*, a Spiritalibus „ evangelizantur, & Sacramentis imbuuntur, tamquam per se ipsam Rebecca eos parit, sicut Esau: cum autem „ per illos qui non caste annuntiant Evangelium, tales in Dei populo generantur; Sara quidem, sed per Agar. „ Item boni spiritales, quando Evangelizantibus vel Baptizantibus carnalibus generantur, Lia quidem vel Rachel jure conjugali eos, sed per ancillarum „ uterum parit. Cum vero per spiritales in Evangelio generantur boni fideles, qui „ vel evadunt in spiritalis aetatis affectum, vel eo tendere non desistunt, „ vel ideo non faciunt quia non possunt, „ sicut ex utero Sarae Isaac, vel Rebeccae Jacob, in novam vitam, & novum „ Testamentum nascuntur. „

S. Doctor ibidem ait, Cyprianum alteri adhaesisse opinioni, eo quod consensus Ecclesiae per Concilium Plenarium nondum affulgeret, sed in hoc a Traditione Apostolica discessisse. Lib. vero 2. cap. 4. n. 5. subnotat multa inter Episcopos tunc temporis agitata fuisse, ut vix scriptis clarescere potuerint: " Neque enim, „ *ait*, omnia quae illo tempore inter „ Episcopus gesta sunt memoriae litterisque mandari potuerunt, aut omnia „ quae mandata sunt novimus. " Deinde vero hic & alibi ait Cyprianum purgasse sanguine, quod potuit errare tum circa disciplinam, tum circa obedientiam decreto B. Stephani Traditione Apostolica suffulto debitam.

Ad confirmationem distinguo: Extranei non habent jus in Ecclesia primario & per se, concedo: Secundario, & ipsa permittente Ecclesia, nego: Ita idem Augustinus Lib. 5. de Bapt. cap. 7. n. 8. „ Nos autem, *inquit*, Baptismum eos, non „ juste & legitime possidere concedimus; „ non possidere autem non possumus dicere, cum Sacramentum Dominicum „ in Evangelicis verbis cognoscimus: Baptismum ergo legitimum habent, sed „ non legitime habent. „

Ad exemplum de Sacramento Poenitentiae, nego paritatem. Nam vel ipsi Catholici exauctorati a peccatis absolvere non possunt, eo quod in hoc Sacramento, Minister sit Judex, & jurisdictione indigeat, ut pronuntiet; isti tamen degradati, si non licite saltem valide alia possunt conficere Sacramenta. Idem dicendum & de Haereticis & Schismaticis.

Replicant Rebaptizantes: Haeretici aquam solummodo mendacem habent, juxta illud Jeremiae 15. *Facta est quasi mendacium aquarum infidelium*. Igitur Haeretici nullum habent Sacramentum, nec possunt facere.

Respondeo distinguendo: Infideles & Haeretici habent aquam mendacem, defectu fidei quae requiritur, ut confectio Sacramentorum illis ipsis prosit ad salutem, con-

concedo: Habent aquam mendacem ratione validitatis Sacramenti, nego. Sensus Scripturæ est, Baptismum nec conficienti nec suscipienti prodesse, si fidem & charitatem non habeant. Sic respondet S. Augustinus Lib. 3. de Bapt. cap. 14. n. 19. „ Nec interest, *ait*, cum de „ Sacramenti integritate, & sanctitate „ tractatur, quid credat, & quali fide „ imbutus sit ille, qui accipit Sacramentum. Interest quidem plurimum ad sa„ lutis viam, sed ad Sacramenti quæstio„ nem nihil interest. Fieri enim potest, „ ut homo integrum habeat Sacramentum „ & perversam fidem; sicut fieri potest, „ ut integra teneat verba Symboli, & „ tamen non recte credat, sive de ipsa „ Trinitate, sive de Resurrectione. „

Tum idem sanctus Doctor cap. 15. n. 20. explicat Jeremiæ verba, non de Sacramento, sed de infidelitate populi: "Si „ figurate, *inquit*, atque allegorica locu„ tione Prophetiæ, nusquam poneretur „ aqua, nisi quæ Baptismum significaret, „ laboraremus quærere quid sibi velint „ hæc verba Jeremiæ: Nunc autem, cum „ apertissime in Apocalypsi exponantur „ aquæ pro populis positæ, eur non in„ telligam aquam mendacem & sine fi„ de, populum mendacem ac perfidum, „ nescio? „

Persistunt: Baptismus flaminis vere est Baptismus: Atqui tamen, nullum prorsus est Sacramentum defectu fidei in Hæretico: Ergo a pari nec alia Sacramenta?

Respondeo negando paritatem: Ratio discriminis est, quod Martyrium non sit Sacramentum, nisi improprie, & quatenus includit Baptismi votum, quod, seclusa Christi charitate, non subsistit; ista vero admissa, non operatur ex opere operato, nisi ad summum passive, & ut est Passionis Christi realis imitatio: Sed Baptismus est merum Christi opus, nedum passive, sed & active causans gratiam ex opere operato, quocirca ab infideli dato etiam suscipienti prodest, modo illud cum devotione suscipiat. S. Augustinus Lib. 4. de Bapt. cap. 17. n. 24. difficultatem ita solvit: " Hoc verissimum „ est; extra Ecclesiam quippe occisus, „ charitatem non habuisse convincitur, „ de qua Apostolus dicit, *Et si tradidero* „ *corpus meum ut ardeam, charitatem au*„ *tem non habeam, nihil mihi prodest*... „ Cyprianus exponit... Salus extra Ec„ clesiam non est. Quis negat? Et ideo „ quæcumque ipsius Ecclesiæ habentur, „ extra Ecclesiam non valent ad salu„ tem. Sed aliud est non habere, aliud „ non utiliter habere: Qui non habet, „ est baptizandus ut habeat; qui autem „ non utiliter habet, ut utiliter ha„ beat, corrigendus. Nec adultera est „ aqua in Baptismo Hæreticorum; quia „ nec ipsa creatura, quam Deus condidit, „ mala est; nec verba Evangelica in „ quibuslibet errantibus reprehenden„ da sunt, sed error illorum, in quo „ adultera est anima. „

Reponunt Rebaptizantes: Novatiani vel ipsos Catholicos rebaptizabant; igitur & Catholici jure potiori rebaptizare possunt Hæreticos. Confirmatur: Joannes Baptista erat sanctus, & tamen rebaptizati sunt a Discipulis Christi, illi omnes, qui fuerant a Joanne tincti: Ergo a pari, &c.

Respondeo negando paritatem. Tametsi enim Cyprianus quasi ad æmulationem provocatus a Novatianis voluerit ab hæresi redeuntes rebaptizari, dubio procul Novatiani non sunt pro rebaptizatione audiendi; cum & ullo absque fundamento vel ipsos Catholicos in odium Ecclesiæ rebaptizarent. Talis est B. Augustini responsio Lib. 3. de Bapt. cap. 11. n. 16. „ his verbis: " Neque enim quidquid „ Hæretici perverse fuerint imitati, „ propterea faciendum a Catholicis non „ est, quia illi similiter faciunt. „ Hanc reddit rationem, quia Sacramentum quod datur in Ecclesia, non amittitur.

Respondeo ad alterum exemplum, negando paritatem cum beato Augustino, qui Lib. 5. de Bapt. cap. 15. n. 18. ait: " „ At enim multo magis post Hæreticum „ baptizandum est; quia Joannes Hæreti„ cus non erat, & tamen post eum ba„ ptizatum est? Sic, dicit aliquis, mul„ to magis post ebriosum baptizandum „ est, quia Joannes sobrius erat, & ta„ men post eum baptizatum est: Et quid „ respondeamus ei, non habebimus, nisi „ baptizatis a Joanne Baptismum Christi „ non habentibus esse traditum: in quibus „ autem est Baptismus Christi, quibuslibet „ eorum perversitatibus nullo modo fie-

,, ri, ut sit in eis Baptismus Christi. ,, Cum autem Joannis Baptismus in pœnitentiam & non nisi ex opere operantis produxerit gratiam, non mirum si iteratus fuerit: At vero Christi Baptisma producit gratiam ex opere operato, immo & characterem imprimit indelebilem, ex quo recte sequitur non esse reiterandum.

Replicant: Cephas a Paulo reprehensus est, eo quod judaizasset. Igitur & Romani reprehendi possunt, ex eo quod rebaptizare nolint.

Respondeo distinguendo: Et Cephas ab hoc cessavit, concedo: Secus, nego: Quia vero contra Traditionem rebaptizabat Cyprianus, ab isto more cessare debuit, cum vel ipse Cephas exemplum dedisset non iis adhærere, quæ fidelium adversantur perfectioni: Solutio est D. Augustini Lib. de Bapt. cap. 1. n. 2. "Quapropter *ait*, cum Petrus illud faciens, ,, a Paulo posteriore corrigitur, & pacis ,, atque unitatis vinculo custoditus, ad ,, ad Martyrium provehitur, quanto facilius & fortius quod per universæ Ecclesiæ statuta firmatum est, vel unius ,, Episcopi auctoritati, vel unius Provinciæ Concilio præferendum est? Cum ,, idem ipse Cyprianus ita dixerit quod ,, ei videretur, ut in pacis unitate esse voluerit.,,

Mitto varias alias objectiones, quas S. Augustinus ex Conciliis rebaptizantium excerptas refert & solvit Lib. 6. & 7. de Baptismo, quippe quæ in superiores coincidant. Et vero Africani opponunt illud Chisti, Matth. 5. *Vos estis sal terra, quod si sal evanuerit, in quo salietur*, &c. Opponunt etiam, quod hæresis non est Ecclesia, & quod beatus Joannes in sua Epistola dicat: *Si quis venit ad vos, & doctrinam* Christi *non affert, nolite recipere eum in domum, nec ave ei dixeritis*. Ex quibus locis multis aliis non absimilibus, Baptismum ab Hæreticis collatum, non valere inferunt.

S. Augustinus Lib. 6. de Bapt. respondet hoc unum ex allatis sequi, scilicet Sacramenta non prodesse & conficientibus, & suscipientibus, si sint aliqua peccati pravitate detenti, e contra vero si suscipientes a fictione recedant cap. 14. ad 1. Solvendum, ait: " Quasi non dicamus ,, homines ipsos foras projectos aliquid ,, valere, vel ad suam, vel ad aliorum ,, salutem. ,, Lib. 7. cap. 8. ad 2. respondet aquas Paradisi irrigare Ægyptum, tametsi Ægyptus non sit Paradisus. Tum subdit: "Item dicimus, aut petra Ecclesia est, aut arena Ecclesia. Porro quia ,, non est Ecclesia arena, quomodo apud ,, eos qui super arenam ædificant, audiendo verba Christi, & non faciendo, esse Baptismus Ecclesiæ poterit? Et tamen est, sic ergo & apud Hæreticos. Cap. 45. occurrit loco Joannis his verbis: ,, De hoc testimonio Joannis, non est ,, diutius differendum, quandoquidem ad ,, quæstionem Baptismi, quam modo tractamus, omnino non pertinet; ait ,, enim, *Si quis ad vos venerit, & doctrinam Christi non habet*: Hæretici autem ,, relinquentes doctrinam erroris sui, ad ,, Christi doctrinam convertuntur, ut incorporentur Ecclesiæ. ,,

Objicies denique plurimos Patres omni exceptione majores, qui Hæreticos rebaptizandos esse contendunt, ut Athanasius oratione 3. Basilius Magnus Epist. 1. ad Amphilochium can. 1. Cyrillus Hierosolymitanus in Præfatione Catecheseon, & Optatus Milevitanus L. 1. contra Parmenianum part. 38. Igitur rebaptizare Traditioni consonum est.

Respondeo negando consequentiam: Dictum est enim supra, Patres modo allatos non nihil adhæsisse opinioni Cypriani, quam veluti et meram disciplinæ quæstionem habebant; quandoquidem Athanasius abjiciebat Baptisma omnium ferme Hæreticorum, sicut & Cyrillus Hierosolymitanus: Basilius, multorum. Optatus Baptisma quidem Schismaticorum admittebat, sed Hæreticorum procul faciebat. Natal. Alexander Diss. 23. tertii sæculi quæstione unica contendit perillustres illos Patres eorum dumtaxat Hæreticorum, qui Sacramenti formam adulterabant, Baptismum rejecisse, quod & defendi liquido potest.

Dices: Nemo dat quod non habet: Sed Minister improbus non habet gratiam sanctificantem. Igitur cum Sacramenta ad sanctificandam animam instituta sint, requiritur in Ministro justitia. Sin minus Sacramentum non sine magna irreverentia, vacuum & prorsus inane signum erit. Confirmatur: Idem est judicium de ceteris Sacramentis conficiendi ac de Pœnitentia. Atqui Minister istius Sacramenti,

menti, seclusa gratia sanctificante nequit a peccatis absolvere: Et probatur. Remittuntur peccata per Spiritum sanctum in Ministro inhabitantem, juxta illud Christi Joan. 20. ad discipulos: *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*. Ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem: Minister improbus non habet gratiam sanctificantem in se concedo: non habet ratione operis operati, scilicet Sacramenti quod praecontinet virtutem meritorum Christi per quam producitur, nego. Ceterum cum effectus assimiletur causae principali, & non instrumentali, sufficit ut gratia sit in Christo, maxime cum juxta S. Thomam hic q. 60. art. 2. „ Virtus salutifera gratiae productiva a divinitate per „ humanitatem, & ab humanitate per Sacramenta derivetur? Eo ipso igitur quo „ Minister movetur a causa principali cui „ per intentionem ut agens conjungitur, „ & ritum debite secundum regulas fecit, jam ejus actio de se optima est, & „ conficit Sacramentum. „

Ad confirmationem nego minorem. Ad probationem distinguo: Remittuntur peccata per Spiritum sanctum inhabitantem in Ministro ratione potestatis, concedo: Inhabitantem per gratiam sanctificantem subdistinguo; ad melius, concedo: ita ut seclusa illa gratia, reus a peccatis non absolvatur, nego. Spiritus sanctus dicitur inhabitare in aliquo dupliciter, nimirum ratione gratiae sanctificantis, & ratione potestatis. Priori modo inhabitat in Justis: Posteriori modo, nonnumquam vel in ipsis malis, quum utilitas proximi exigit. Sic ratione doni prophetiae fuit & in Balaam & in Caipha, quidni & adesset ratione potestatis conficiendi Sacramenta in Ministro improbo cuncta ad conficiendum Sacramentum observante, cum haec potestas eatenus gratia gratuita dici possit, quatenus in aliorum utilitatem cedit?

Solvuntur objecta adversus alteram conclusionem militantia.

OBJICIES: Qui in peccato mortali constitutus hostiam consecratam tangit, rem supra modum sanctam pertractat, & tamen novi peccati mortalis reus non est, nisi adsit ex determinata malitia contemptus. Igitur & a simili nec Minister impius cum Baptismum v. g. conficit: sicque citra peccatum Sacramenta possunt a malo Ministro confici. Confirmatur: Si hoc fiat in casu necessitatis absque peccato Minister etiam impius operatur, ut propugnat S. Thomas hic q. 64. art. 6. ad 3. ubi docet impium non peccare cum in casu necessitatis Baptismum administrat. Igitur a pari & cum citra necessitatem baptizet.

Respondeo negando paritatem: non enim hostia consecrata solo contactu sanctificat. At conficere Sacramentum est actio consecrationem in Ministro supponens; hinc peccat propter irreverentiam.

Ad confirmationem nego utique paritatem. Aliud enim est baptizare extra necessitatem, aliud in necessitate. Primum fit ex officio & vi consecrationis; alterum vero ex charitate. Qui peccato mortali detentus priori modo conficit Sacramentum, peccatis suis novum addit; secus qui posteriori modo. Solutio est D. Thomae ibidem ad 3. ubi differens de Sacramenti Ministro, ait: " In articulo ta„ men necessitatis non peccaret baptizan„ do, in casu, in quo etiam posset Lai„ cus baptizare: Sic enim patet, quod „ non se exhiberet Ministrum Ecclesiae, „ sed subveniret necessitatem patienti; „ secus est autem in aliis Sacramentis, quae „ non sunt tantae necessitatis, sicut Ba„ ptismus. „

Repones: Malus quamvis malus potest citra peccatum opera charitatis exercere. Igitur & baptizare, cum hoc ipsum charitatis & misericordiae motivo possit facere.

Respondeo negando paritatem cum D. Thoma, qui sic loquitur hic q. 64. art. 6. ad 1. " Opera charitatis non sunt ali„ qua consecratione sanctificata, sed ipsa „ pertinent ad justitiae sanctitatem, sicut „ quaedam justitiae partes: & ideo homo „ qui se exhibet Deo Ministrum, in ope„ ribus charitatis, si sit justus, amplius „ sanctificatur: si vero sit peccator per „ hoc ad sanctitatem disponitur: sed Sa„ cramenta in se ipsis sanctificationem „ quamdam habent, per mysticam conse„ crationem, & ideo praeexigitur in Mi„ nistro sanctitas justitiae, ut congruat „ suo Ministerio, & ideo incongrue agit & „ peccat, si in peccato existens ad tale Mi-

nisterium accedat. „ Ex qua ratione D. Thomæ sequitur Subdiaconum, qui gravi peccato detentus, suo in altari fungitur officio, peccare mortaliter propter ejus consecrationem; secus vero Laicum, qui legit Epistolam in Missa, quippe qui hoc neque faciat ex officio, neque vi consecrationis.

Instabis: Si mali Ministri peccant ministrando Sacramenta, peccarent utique illi qui Sacramenta ab eis acciperent, quatenus eorum peccato consentirent: Sed falsum consequens: Ergo & antecedens.

Respondeo distinguendo majorem: Suscipientes, si citra necessitatem a malis Ministris Sacramenta acciperent, peccarent, concedo: sin minus, nego: In casu necessitatis a malis recipere Sacramenta licitum est. Sic licitum est pauperi ad vitam alendam recipere pecuniam ab usurario, aliquid supra sortem exigente, si aliter non possit fieri.

Insistes: Atqui non peccat qui recipit Sacramenta ab eo qui est excommunicatus, & uti talis cognoscitur: Ergo &c. Probatur subsumptum ex constitutione Martini V. quæ incipit, *Ad evitanda scandala*. In ea sic loquitur summus ille Pontifex:" Ad evitanda scandala, & multa pe„ ricula quæ conscientiis timoratis con„ tingere possunt, Christi fidelibus te„ nore præsentium misericorditer indul„ gemus, quod nemo deinceps a com„ munione alicujus, Sacramentorum ad„ ministratione, vel receptione, aut aliis „ quibuscumque divinis prætextu cujus„ cumque sententiæ aut Censuræ Eccle„ siasticæ a jure, vel ab homine genera„ liter promulgatæ, teneatur abstinere, „ vel aliquem evitare, aut interdictum „ Ecclesiasticum observare, nisi censura „ vel sententia ejusmodi fuerit facta con„ tra personam, Collegium, Universita„ tem, Ecclesiam, Communitatem, vel „ locum certum, aut certam personam, „ a judice publicata, vel denuntiata spe„ cialiter, aut expresse Constitutionibus „ Apostolicis &c. aliis in contrarium fa„ cientibus, non obstantibus quibuscum„ que, nisi quem pro sacrilega manuum „ injectione in Clericum in sententiam „ latam, a Canone adeo notorie constite„ rit incidisse, quod factum nulla possit „ tergiversatione celari, nec aliquo suf„ fragio excusari; nam a communione il„ lius, licet denuntiatus non fuerit, volu„ mus abstineri, juxta canonicas sanctio„ nes.„ Igitur, si excipias percussorem clerici publicum, licet ab aliis excommunicatis notoriis citra peccatum recipere Sacramenta.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem distinguo: Ex Martino V. aliquis potest communicare absque peccato cum Ministris impiis & excommunicatis, si non fuerint denuntiati, concedo: & in hoc Martinus a jure antiquo recessit. Si sint denuntiati, sicut intelligit D. Thomas modo laudatus, qui de degradatis & specialiter interdictis loquitur, nego. De his quippe tantummodo sermonem instituimus. Ad cautelam tamen melius est a bonis & fidelibus Ministris suscipere Sacramenta.

Replicabis: In Concilio Basileensi Sess. 20. n. 2. Edit. Labbei. Tum in V. Lateranensi, in Pragmatica Sanctione, & in Concordatis inter Leonem X. & Franciscum I. renovatur Constitutio Martini V. cum hac repetita clausula, quod quisque abstineat ab eis qui notorie in aliquam censuram prolapsi sunt. Non abs re erit in medium hic proferre verba Synodi Basileensis.

„ Ad vitandum scandala, & multa pe„ ricula, subveniendumque conscientiis ti„ moratis, statuit etiam quod nemo dein„ ceps a communione alicujus in Sacra„ mentorum administratione, vel rece„ ptione, aut aliis quibuscumque divinis, „ vel extra, prætextu cujuscumque sen„ tentiæ aut Censuræ Ecclesiasticæ, seu „ suspensionis, aut prohibitionis, ab ho„ mine vel a jure generaliter promulga„ tæ, teneatur abstinere, vel aliquem vi„ tare, aut interdictum Ecclesiasticum ob„ servare, nisi sententia, prohibitio, sus„ pensio, vel censura hujusmodi, fuerit „ in vel contra personam, Collegium, „ Universitatem, Ecclesiam, aut locum „ certum aut certam, a Judice publicata, „ vel denuntiata specialiter, aut expresse: „ aut si aliquem ita notorie in excommu„ nicationis sententiam constiterit inci„ disse, quod nulla possit tergiversatione „ celari, aut aliquo modo juris suffragio „ excusari, nam a communione illius abs„ tinere vult juxta canonicas sanctiones. „ Per hoc tamen hujusmodi excommunica„ tos, suspensos, interdictos, seu prohibitos „ non intendit in aliquo relevare, nec eis

„ quomo-

" quomodolibet suffragari. " Ergo &c.

Observes velim excommunicatos, de quibus fit mentio in diplomate Martini, eos esse qui aliquod scelus aut prorsus occulte, aut coram paucis testibus patrarant, propter quod jura *ipso facto* excommunicationis pœnam infligebant.

Respondent multi Theologi, decreta Concilii, tum Basileensis, tum Lateranensis, ac Concordati suum non habuisse effectum, cum apud Gallos, Hispanos, vel etiam apud Italos Constitutio Martini V. observetur absque exceptione, immo in Francia Clerici percussor notorius etiam non vitetur nisi post sententiam excommunicationis a Judice Ecclesiastico in eum specialiter latam.

Inferes I. Non licere extra casum necessitatis ab impio Ministro, & ut tali agnito, Sacramenta recipere. Ratio ea est, quod exigens Sacramentum per hoc illum ad peccandum induceret, sicque ejus prævaricationis foret particeps: & vero malus ille Minister vel est accinctus ad dispensandum Sacramentum, vel non; si primum, præbetur illi materia ut actu peccet: si secundum, jam ad peccandum stimulatur, sed neutrum citra peccatum fieri potest, cum nusquam licitum sit ad peccatum alicujus concurrere; hinc jura & delinquentes, & consentientes, a fortiori & adjuvantes puniunt. Igitur secluso necessitatis casu, nullus a malo Ministro Sacramenta debet exigere. Dixi a malo ut tali cognito, sin minus licitum est, cum Ecclesia non judicet de internis, & cuique de proximo bene judicare incumbat.

Res in casu necessitatis aliter se habet; quisque enim ex jure tum naturali, tum divino propriæ saluti consulere tenetur; sic enim loquitur D. Thomas hic q. 64. art. 6. ad 2. " Dicendum quod ille qui ad Sacra-" mentum accedit, suscipit Sacramenta a " Ministro Ecclesiæ, non in quantum est " talis persona, sed in quantum est Mini-" ster Ecclesiæ. Et ideo quamdiu ab Eccle-" sia toleratur in Ministerio, ille, qui ab " eo suscipit Sacramentum, non commu-" nicat peccato ejus, sed communicat Ec-" clesiæ, quæ eum tamquam Ministrum " exibet.

Si tamen de Parocho sermo sit, communis est apud Theologos sententia, quemlibet posse vel etiam extra necessitatis urgentis casum, ab eo tametsi impio notorio conducentia ad salutem exigere; ea tamen conditione, quod non sit copia boni & justi Ministri; in hac quippe circumstantia non debet Pastori esse offensionis petra. Quod si deficeret alius Sacramentorum Minister, accipiens a suæ Parochiæ Rectore Sacramenta, foret quidem scandalum, sed tantummodo acceptum a Ministro impio, & non datum. Non una est Theologorum pro assertione ratio. Prima, eaque potissima est, quod Parochianus suo utatur jure, postulando pascua ex se bona & utilia animæ suæ, qualia sunt Sacramenta. Altera, licitum est exigere juramentum ab infideli, qui scitur deos suos falsos in testes vocaturus, eo quod res bona & debita juramenti expostulandi objectum sit. Quidni igitur licitum foret Sacramenta petere ab eo cui ex officio illa ministrare incumbit? maxime cum ovis vel ab ipso malo Pastore, quando deest bonus, ad pascua quibus vita sua nutriatur & foveatur jus habeat. Tertia: Qui in extrema paupertate positus est, citra peccatum, ad sublevandam suam miseriam pecunias ad usuram mutuare potest, si non adsit ei aliud eas obtinendi medium, quia ex jure avito cuilibet licitum est vitam naturalem fovere: Igitur & a fortiori vitam animæ Sacramentis alere. Quarta hæc ceteris adjungitur: Bonæ fidei possessor potest a debitore sua coram Judice repetere, tametsi prævideat debitorem usque ad furoris & vindictæ malitiam exacerbandum, quippe qui expostulando quod illi debetur, nulli faciat injuriam. Igitur & a simili qui bona spiritualia quæ illi ex jure contingunt, repetit, nec Pastori, nec vel ipsi Ecclesiæ irrogat injuriam.

Inferes secundo, nemini licere extra mortis periculum recipere Sacramenta a Ministro ab executione suorum ordinum suspenso, & excommunicato propter aut hæresim, aut aliud nefandum crimen. Sic propugnat sanctus Augustinus. Sic S. Thomas. Prior L. 1. de Bapt. cap. 2. ait: " Si quis, cum possit in ipsa Catholi-" ca Ecclesia accipere, per aliquam men-" tis perversitatem eligit in Schismate " baptizari.... procul dubio perversus & " iniquus est, & tanto perniciosius, quanto " scientius. " Alter vero 3. p. q. 64. art. 6. ad 2. concedit quidem suscipientes Sacramenta a malis Ministris, absolute loquendo non peccare, quia Ecclesiæ & non

non Ministro ut malus est, communicant. Tum subdit de Ministro differens: " Si „ vero ab Ecclesia non toleratur, puta „ cum degradatur, vel excommunicatur, vel suspenditur, peccat qui ab eo „ accipit Sacramentum: quia communi-„ cat peccato ipsius. „ Nec desunt veteris disciplinæ exempla, quibus assertio illustrari queat. Instar omnium sit factum S. Hermenegildi, qui mortem potius, quam communicare cum Arianis, sacram Eucharistiam ab hujus sectæ Præsule recipiendo, subire maluit, propter quod ab Ecclesia ut Martyr colitur. Ergo &c.

Jamvero quod in extrema necessitate licitum sit a quocumque non solum petere, sed & de facto recipere Sacramentum ad salutem simpliciter & absolute necessarium, vel ipsa determinat Synodus Tridentina Sess. 14. cap. 7. omnem prorsus rescindens pro absolutione peccatorum in hoc casu recipienda reservationem. Loquens enim de casuum reservatione, ait: „ Pie admodum, ne hac occasione aliquis „ pereat, in Ecclesia Dei custoditum sem-„ per fuit, ut nulla sit reservatio in ar-„ ticulo mortis; atque adeo omnes Sacer-„ dotes quoslibet pœnitentes a quibusvis „ casibus & censuris absolvere possunt. „ Porro quod de uno Sacramento in gratiam suscipientis profertur, pari & consimili ratione de ceteris suscipiendis dicendum est. Ergo &c.

Concinit S. Augustinus. Namque L. 1. de Bapt. cap. 2. ait: " Si quem forte coe-„ gerit extrema necessitas, ubi Catholi-„ cum per quem accipiat non invenerit: „ & in animo pace catholica custodita, „ per aliquem extra unitatem catholicam „ positum acceperit quod erat in ipsa ca-„ tholica unitate accepturus, si statim et-„ iam de hac vita migraverit, non eum „ nisi Catholicum deputamus. Si autem „ fuerit a corporali morte liberatus, cum „ se Catholicæ Congregationi etiam cor-„ porali præsentia reddiderit, unde num-„ quam corde discesserat, non solum non „ improbamus quod fecit, sed etiam se-„ curissime verissimeque laudamus. „ Ratio est, quia hac seclusa indulgentia sæpius salus animæ impossibilis evaderet. Sed Deus, ait idem Tridentinum Sess. 6. cap. 11. *impossibilia non jubet*. Ergo &c.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Non requiritur ad validitatem Sacramenti absolute loquendo, probitas Ministri; peccat tamen qui peccato gravi detentus conficit Sacramenta.

PRIMUM patet, cum non semel peccatores dono prophetiæ insigniti sint: Porro Sacramentorum confectio est gratia veluti gratis data ad salutem proximi, quocirca Ministri improbitas, si omnia requisita adhibeantur, non impedit Sacramenti validitatem. Hoc ipsum ex traditione constat, tum ex decreto Stephani I. adversus Africanos & Orientales rebaptizantes eos qui tincti forma Evangelica ab hæresi ad Ecclesiam pœnitentes redibant. Quid plura, sacra Synodus Tridentina, definivit Ministri improbitatem, non impedire Sacramenti confectionem.

Secundum utique caput non est minus certum, juxta illud adagium ex Scriptura desumptum, (*Sancta Sanctis*.) Non unum Concilium declaravit sanctitatem prærequiri in Ministro. In primis Tridentinum Sess. 13. cap. 7. ubi explanans illa 1. Cor. 11. verba: *Qui manducat & bibit indigne, judicium sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini*, ait. " Qua-„ re communicare volenti revocandum „ est in memoriam ejus præceptum: Pro-„ bet seipsum homo. Ecclesiastica autem „ consuetudo declarat, eam probationem „ necessariam esse, ut nullus sibi con-„ scius mortalis peccati, quantumvis sibi „ contritus videatur, absque præmissa sa-„ cramentali confessione, ad sacram Eu-„ charistiam accedere debeat. „

SYNOPSIS OBJECTIONUM

ET SOLUTIONUM.

PRIMO QUIDEM: Rebaptizantes opponunt varia Scripturæ loca, qualia sunt ista: *Ab immundo quis mundabitur? Qui non est mecum, dispergit*. Laudant etiam pro sua sententia quosdam Apostolorum canones. Cyprianus ait vel ipsum Martyrium nihil prodesse impio, quia impius est, ex quo concludit Hæreticum non posse conficere & habere verum Christi Sacramentum.

Ad.

Ad primum : Verum est malos reduplicative, ut malos, maxime vero si careant intentione faciendi quod facit Ecclesia, nullum conficere Sacramentum; e contra vero si omnes adhibeant conditiones; cum experimento comprobetur quotidiano, peccatores Catholicos tametsi peccatorum pondere gravatos, vera conficere Sacramenta : hinc S. Augustinus ad omnes Africanorum & Orientalium objectiones respondet, unum dumtaxat inde sequi, Sacramentum neque danti, neque accipienti prodesse, si ille peccato hæresis detineatur, iste vero si in aliquo alio peccato versetur.

Ad secundum : Non ignoti nominis auctores propugnant Canones, qui inscribuntur Apostolici, non esse Apostolorum fœtum, alias essent Scriptura sacra, nec omissi fuissent a Cypriano pro sua propugnanda sententia; sed opus esse auctoris ignoti, qui exeunte sexto sæculo eos ex variis Conciliis collegit. Quicquid sit, omnes conveniunt duos Canones pro rebaptizatione laudatos, esse supposititios, & a Rebaptizantibus inter alios appositos fuisse.

Ad tertium : Non est paritas; namque Martyrium est opus operantis; quocirca deficiente motivo, & charitate, non est proprie dictum Martyrium; at vero Sacramentum est opus Christi, quod improbitate Ministri non deletur.

Contra alteram conclusionem reponi potest, quandoque Ministrum etiam malum peccare, si non conferat Sacramenta; sed hoc intelligitur de casu necessitatis, in quo positus Pastor, cui ex officio incumbit baptizare & audire confessiones, non haberet ipse copiam Confessoris, ut sua primitus deponeret peccata; in hac quippe hypothesi, potest suo fungi officio, sed ante omnia actum contritionis elicere tenetur.

ARTICULUS ULTIMUS.

De numero Sacramentorum.

BELLARMINUS hic Lib. 2. p. 23. de Sacramentis in genere, dicit non unam fuisse circa numerum Sacramentorum Protestantium opinionem, cum, alii duo, alii tria, quidam quatuor, nonnulli etiam septem admiserint. Inter Catholicos vero disceptatur de lotione pedum. Duo igitur occurrunt enucleanda pro præsenti de numero Sacramentorum controversia. Primo quidem, num lotio pedum inter Sacramenta annumerari debeat, & quid senserint in primis D. Ambrosius & D. Bernardus? Deinde vero num de fide sit nec plura nec pauciora esse, quam septem Sacramenta? Unde sit

SECTIO PRIMA.

Utrum lotio pedum inter Sacramenta annumerari debeat?

CONCLUSIO.

Lotio pedum non est Sacramentum.

Probatur rationibus Theologicis.

PRIMA : Quod factum est solummodo in humilitatis & charitatis exemplum, & ut dispositio ad sacram Eucharistiam digne sumendam, citra dubium non est Sacramentum : Atqui talis est lotionis pedum institutio, ut ex ipsius Christi verbis liquet, qui quidem completa lotionis pedum cæremonia, dixit discipulis Joan. c. 13. v. 15. *Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis.*

Secunda : Sacramentum ut quid permanens, fuit a Christo institutum : Sed lotio pedum nonnisi ad tempus instituta est, quandoquidem non fuit ab ipsa Romana Ecclesia veluti ritus perpetuo, & ab omnibus frequentandus recepta, ut observat Ambrosius Lib. 3. de Sacramentis cap. 1. Sin minus omnes deberent alternata vice suos sæpius lavare pedes, quod certe non est in usu : quin immo lotio pedum nonnisi ex opere operantis sicut alia sacramentalia, qualis est aqua benedicta, remittit peccata, & hæc tantummodo Venialia, quod ex istis Christi verbis constat ibidem, *Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus*; cum igitur ipsi justi totaliter mundi, lotionem suscipiant, argumentum est ipsam non esse Sacramentum.

Tertia : Certum est lotionem pedum inter Sacramenta non esse annumerandam, cum de fide definitum sit a Concilio Tridentino nec plura nec pauciora esse in

nova

nova lege quam septem Sacramenta. Immo contrarium probari non potest ex cæremonia a Christo pridie quam pateretur erga discipulos observata, cum nihil aliud spiret præter humilitatis & charitatis exemplum. Neque vero desunt rationes, quibus absque negotio demonstratur lotionem pedum Sacramenti essentiam seu naturam non induere. Inter conditiones ad Sacramentum prærequisitas ea potissimum est, ut annexam habeat gratiam: sed ista deficit in lotione pedum; non enim instituta est saltem primario nisi ad humilitatis & charitatis exercitium, ut expresse habetur Joan. 13. Ergo &c. Immo non desunt qui affirment ne quidem venialia peccata lotione pedum abstergi, si eam quæ a Christo factam Apostolis excipias. Ita Bellarminus L. 2. de Sacr. in genere cap. 24. p. 237. Juvat hic texere, totum lotionis pedum ritum, ut legenti pateat non esse sacramentalem.

Surgit a cœna Christus, *& ponit vestimenta sua, & cum accepisset linteum, præcinxit se. Deinde mittit aquam in pelvim, & cœpit lavare pedes discipulorum..... Dicit ei Petrus, non lavabis mihi pedes in æternum. Respondit ei Jesus, si non lavero te, non habebis partem mecum...... Postquam ergo lavit pedes eorum, accepit vestimenta sua: Et cum recubuisset iterum, dixit eis, scitis quid fecerim vobis? Vos vocatis me Magister & Domine: & bene dicitis. Sum etenim. Si ergo lavi pedes vestros, Dominus & Magister: Et vos debetis alter alterius lavare pedes. Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis*. Cuncta hic sunt ponderanda. Primo quidem, resistit Petrus nolens præ humilitate quod Rex Regum ad suos prostratus pedes, eos ipsos lavaret. *Non lavabis*, inquit, *mihi pedes in æternum*. II. *Respondit ei Jesus, si non lavero te, non habebis partem mecum*. Ista verba in sensu obvio non gratiæ promissionem, sed pœnam tantum aliquam, quam Christus Petro sibi resistenti minatur, privationem scilicet Eucharistiæ, ut quidam autumant, continent. III. Absoluta pedum lotione Christus pandit mysterium discipulis, & in eo situm esse dicit, ut se mutuo & diligant, & beneficiis ad humilem usque famulatum præveniant. Cujus quidem præcepti hanc egregiam profert rationem. *Si ergo lavi pedes vestros, Dominus & Magister: Et vos debetis alter alterius lavare pedes. Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis*.

Quarto: Ubi est Sacramentum ibi adest & illud frequentandi præceptum: Sed nullibi reperies de lavandis pedibus legem. Igitur lotio pedum non est Sacramentum. Ista ratio est Bellarmini ibidem pag. 237. " Non habemus, *ait*, mandatum seu in„ stitutionem hujus ritus frequentandi, „ quod requiritur in omni Sacramento: „ alioqui peccarent fere omnes homines, „ qui non utuntur ista cæremonia. Et li„ cet fuerit hæc cæremonia usitata olim „ in quibusdam Ecclesiis statim post Ba„ ptismum, tamen non fuit umquam ab „ omnibus recepta, nec ab ipsa Romana „ Ecclesia. „

FIT SATIS OBJECTIONIBUS.

Objicies: Ritus a Christo institutus, est Sacramentum, maxime si accedat, illam cæremoniam observandi præceptum. Atqui talis est lotio pedum: Igitur rationem Sacramenti obtinet. Probatur minor. Joan. 13. Christus Dominus, completa lotionis pedum cæremonia, sic alloquitur Apostolos: *Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis*. Ergo &c.

Respondeo distinguendo majorem: Si ritus ille ad gratiam conferendam per se primo ordinatus sit, concedo: si solum præceperit Christus illam cæremoniam ad ciendos tum humilitatis, tum charitatis affectus, nego. Et sic distincta minore, nego consequentiam. Ad probationem, Christus ipse hunc prodit sensum his verbis: " *Si ergo lavi pedes vestros, Dominus & Magister: & vos debetis alter alterius lavare pedes. Exemplum enim dedi vobis* scilicet & humilitatis & charitatis, *ut quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis*. Bellarminus ibidem pag. 237. eamdem dat explicationem: " Neque obstat, „ *inquis*, illud mandatum: *Exemplum dedi* „ *vobis*. Item: *Et vos debetis alter alterius* „ *lavare pedes*. Et: *Quod ego facio, tu nescis* „ *modo, scies autem postea*. " Nam hoc man„ datum, præcipit humilitatem, & cha„ ritatem, ut exponunt Chrysostomus & „ Cyrillus, non autem ipsum materia„ lem

„ lem lotionem pedum, ut patet ex praxi „ Ecclesiæ; numquam enim Christiani putarunt se habere speciale mandatum de „ lotione pedum. „

Instabis: Atqui ritus lotionis pedum annexam habet gratiæ promissionem: Ergo &c. Probatur subsumptum. Christus, inter celebrandum ritum, Petro lotioni pedum obnitenti dixit, *Si non lavero te, non habebis partem mecum*. Sed habere cum Christo partem, est gratiam habere vi institutionis lotionis pedum; qui enim privationem doni cœlestis comminatur alicui lotionem pedum abjicienti, ipsam gratiam hujusmodi cæremoniæ annectit. Ergo &c.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem distinguo: Et Christus comminatus est Petro gratiæ privationem in pœnam inobedientiæ, si in ea perseverasset, concedo: & lotioni annectit gratiam, subdistinguo: pro ista tantum vice, concedo: pro semper, nego. Non enim illum ritum instituit ut Sacramentum, & quid permanens ad gratiam conferendam. Igitur Dominus non omni præstito servitio famulis promittit gratiam; attamen inobedientes puniendi semper jus habet. Potuit igitur Petro resistenti comminari pœnam, tametsi lotionem pedum non instituerit ut signum gratiæ practicum. Solutio ex ipsis Christi verbis colligitur: Petro enim ita obedienti ut vel ipsum totum corpus offerret lavandum, respondit Jesus: *Qui lotus est, non eget nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus*. Igitur lotio pedum non ad gratiam producendam ordinabatur, quippe quæ eam in subjecto supponeret.

Respondet Bellarminus ibidem p. 236. disserens enim de lotione pedum, ait: " Non „ fuisse Sacramentum proprie dictum, „ patet. Primo, quia non habemus pro„ missionem gratiæ justificantis; illud „ enim: *Nisi lavero te, non habebis partem* „ *mecum*, ad litteram non promittit gra„ tiam, sed minatur pœnam ob inobedien„ tiam, ut exponunt hoc loco Chrysostomus, „ & Cyrillus, & Basilius c. 1. de Bapt. cap. „ 2. si enim Petrus obstinate recusasset „ illam lotionem, periisset in æternum: „ non quia illi deerat lotio pedum, sed „ quia peccaverat contra Christum, & „ deerat illi obedientia. „

Replicabis: Atqui lotio pedum ordinatur per se primo ad gratiam conferendam iis qui illa carent. Ergo &c. Probatur subsumptum variis multisque rationibus. Primo quidem, lotio concessa est ipsi Judæ proditori: habetur enim Joan. 13. de Christo quod indiscriminatim, nulla præmissa exceptione, Apostolorum laverit pedes. *Misit aquam in pelvim, & cœpit lavare pedes discipulorum*: Sed quo quæso fine vel ipsius proditoris laverit pedes? Nisi ut hac simili cæremonia a crimine supra modum horribili patrando illum deterreret, quod seclusa gratia eaque efficacissima fieri actu non poterat. II. Patres, ut Cyprianus Serm. de ablut. pedum, passim asserunt lotionem pedum annexam habuisse gratiam, ad abstergenda peccata venialia, qualem solum saltem primario producunt Sacramenta vivorum. Unde ex illis Christi ad Petrum verbis: *Qui lotus est, non indiget, nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus*; colligitur clare, lotionem pedum non mortuorum, sed vivorum esse Sacramentum; maxime cum ista augmentum gratiæ, præter venialium remissionem operentur, sic & ritum lotionis pedum operari dicendum est: nam & venialia ipso charitatis augmento curantur III. 3. Lotio pedum est signum sacrum, & quidem gratiæ, immo & Sacramentum, ait Bernardus Serm. de ablut. pedum. IV. Demum est ritus permanens, observatur enim quotannis in cœna Domini in Ecclesiis matricibus, & aliis. Ergo &c.

Respondeo negando subsumptum Ad primam probationem, distinguo: Lotio pedum concessa est vel ipsi Judæ ut hoc humilitatis Domini exemplo, ad Eucharistiam digne suscipiendam disponeretur, concedo: ut per eam veluti per Sacramentum justificaretur, nego. Non enim ad gratiam producendam nisi ex opere operantis, ratione scilicet & humilitatis & charitatis exercendæ ordinata est. Neque vero negamus potuisse Judam a patrando Deicidii crimine, per lotionem pedum deterreri; sed non inde sequitur eam fuisse Sacramentum; nam comminationes quæ passim leguntur in Scriptura sacra per Christum factæ idem operatæ sunt. Ergone fuerunt Sacramenta? Absit dicere.

Ad ulteriorem probationem similiter distinguo: Patres asserunt lotionem pedum indiscriminatim a quocumque factam,

ctam, annexam habere gratiam, nego: a Christo vel ab Ecclesia factam subdistinguo; ut illam ex opere operantis lotio conferat, concedo: virtute propria & ex opere operato sicut verum Sacramentum, nego. Neque enim lotio hæc humilitatis exercendæ transcendit limites, cum ab ipso Christo, nomine documenti tantæ virtutis caussa, celebretur. *Exemplum enim*, ait ad discipulos, *dedi vobis*, *ut quemadmodum ego feci*, *ita & vos faciatis*.

Ad tertiam probationem utique distinguo: Lotio pedum est signum sacrum & Sacramentum late sumptum, concedo. Stricte usurpatum, nego. Omne signum sacrum dicitur & Sacramentum, & mysterium, quatenus rem occultam quæ ad salutem conducit, indigitat. In hoc sensu ait Bellarminus ibidem pag. 235. " Alexander I. Papa in Epist. I. vocat aquam benedictam Sacramentum. Augustinus L. 19. contra Faustum cap. 14. Et in Psalm. 141. signum crucis vocat Sacramentum. Et in Psal. 65. ac L. 4. de Symbolo cap. 1. vocat Sacramenta cæremonias, quæ fiunt ante Baptismum, sicut exorcismos, & similia, & L. 2. de peccat. meritis & remiss. cap. 26. vocat Sacramentum, panem quemdam benedictum, qui dabatur Catechumenis. " Subdit in eadem significatione Cyprianum Serm. de ablutione pedum, & D. Bernardum Serm. in Cœna Dom. ipsam pedum lotionem nomine Sacramenti celebrare. De mente D. Bernardi fusiori calamo dicetur infra.

Ad quartam probationem distinguo: Cæremonia lotionis pedum ad hunc usque diem perseverat in quibusdam Ecclesiis, & hoc ad libitum, devotionis motivo, tum ad memoriam illius a Christo factæ recolendam, concedo: in omnibus, nego. Hæc responsio colligitur ex D. Ambrosio, qui L. 3. de Sacr. cap. 1. ait: " Non ignoramus quod Ecclesia Romana hanc consuetudinem non habeat, cujus typum in omnibus sequimur & formam. Hanc tamen consuetudinem non habet, ut pedes lavet.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Lotio pedum inter Sacramenta non annumeratur.

PRIMO: A Christo Domino solum ad humilitatis & charitatis exemplum instituta est; quippe quæ foret ad Eucharistiam tunc digne suscipiendam præparatio.

Secundo: Non habet ex promissione annexam gratiam cum hoc nullibi in Evangelio legatur. Ad summum esse quid sacramentale remittens peccata venialia ex opere operantis dici potest.

Tertio: Neque ritus ille est quid permanens, ad libitum quippe observatur. Igitur non est Sacramentum.

SYNOPSIS OBJECTIONUM ET SOLUTIONUM.

PRIMO: Tametsi Christus dixerit Petro, lotionem pedum suorum abnuenti, *Nisi lavero te*, *non habebis partem mecum*, non inde sequitur ritum illum annexam habuisse gratiam sacramentalem, cum ibi de mera comminatione resistenti facta, eo loci agatur. Sed dato quod pro ista vice aliquam gratiam lotioni pedum Christus affixerit, non inde sequitur fuisse Sacramentum, cum etiam absque Sacramento ratione potentiæ & excellentiæ illam conferre potuerit.

Secundo: Ex ipso Evangelii textu lotio pedum nihil aliud spirat præter humilitatis & charitatis exemplum.

Tertio: Sacramentum est quid permanens, & fidelibus incumbit ex præcepto illud frequentandi obligatio; sed nullus dixerit aliquem sive Laicum, sive Clericum teneri ritum lotionis pedum subire. Igitur lotio illa inter Sacramenta nusquam annumeranda est.

Hanc tamen humilitatis & charitatis mutuæ cæremoniam ita commendant nonnulli Patres, maxime sanctus Ambrosius, & D. Bernardus, ut nedum mysterium, sed & veluti Sacramentum lotionem pedum habere videantur. Num in hoc uterque fidem numeri septennarii Sacramentorum tentaverit? explicandum est. Unde sit

SEC-

SECTIO SECUNDA.

Num sanctus Ambrosius Lotionem pedum ut Sacramentum habuerit?

CONCLUSIO NEGATIVA.

Probatur variis rationibus.

PRIMA : Ille non habuit lotionem pedum ut Sacramentum, qui Sacramenti rationem illi abnegat : Atqui sanctus Ambrosius rationem Sacramenti lotioni pedum abnegat. Et probatur : Sacramentum est signum practicum gratiæ, & quidem permanens : sed istis conditionibus lotionem pedum nudatam esse agnoscit. Et probatur : Primo quidem, non habere annexam gratiam affirmat, eum eos ferme omnes quorum lavit pedes Christus jam esse in gratia constitutos dicat. Et vero inter Sacramenta quædam primam, quædam vero secundam producunt gratiam, neutrum tribuit Ambrosius lotioni pedum, sed ad summum peccatorum venialium abstersionem & concupiscentiæ minutionem, quos quidem effectus aqua lustralis, & alia sacramentalia producunt. Demum verbis expressis docet S. Doctor lotionem pedum non esse quid permanens, eum ex eo in Ecclesia Latina antiquitus fuerit ignota. Ecce pro utroque momento verba L. 3. de Sacr. cap. 1. pag. 1245. : " Respondit illi Dominus, *scilicet Petro*, " quia dixerat manus & caput : qui lavit, non necesse habet iterum lavare, " nisi ut solos pedes lavet. Quare hoc ? " quia in Baptismate omnis culpa diluitur. Recedit ergo culpa., " Audis Ambrosium agnoscere Petrum jam in gratia constitutum. Lotio igitur pedum ad gratiam sanctificantem illi dandam, ei non proponebatur. Jam vero quod eadem lotio non sit quid permanens, ibidem pag. 1244. asserit : " Ecclesia Romana ... consuetudinem, *inquit*, non habet, ut pedes " lavet. "

Altera : Qui nihil aliud in lotione pedum agnoscit, quam quod in Scriptura habetur, lotionem pedum inter Sacramenta non annumeravit ; nam in locis queis aliquod suboritur dubium ipsum laudat, immo explanat Evangelium : sed sanctus Joannes non nisi de humilitatis exemplo loquitur, silet vero per omnia ibi nomen Sacramenti. Igitur & Ambrosius, cujus hæc sunt verba pag. 1244. " Succinctus inquam summus Sacerdos pedes " tibi lavit. Quid istud mysterium? Audisti utique quia Dominus cum lavisset " discipulis aliis pedes, venit ad Petrum, " & ait illi Petrus : Tu mihi lavas pedes? Hoc est, tu Dominus Servo lavas " pedes. "

Tertia : Sacramentum gratiam vi propria & ex opere operato producit : sed Ambrosius agnoscit lotionem pedum non producere gratiam hoc modo, sed solum ex opere operantis, videlicet ratione devotionis & humilitatis : sic enim loquitur pag. 1245. " Ipse Petrus ait : Domine non solum pedes, sed etiam manus " & caput. Vide fidem. Quod ante excusavit, humilitatis fuit, quod postea " se obtulit, devotionis & fidei.., lavas ergo pedes, ut laves venena serpentis. Ad humilitatem quoque proficit, " ut in mysterio non erubescamus quod " non dedignamur in obsequio. "

Quarta : Sanctus Ambrosius ibidem testatur fidem Ecclesiæ Romanæ se per omnia tenere, ita pag. 1244. " In omnibus " cupio sequi Ecclesiam Romanam ait. " Sed Ecclesia Romana nusquam habuit pro Sacramento lotionem pedum, cum nullum determinet ritum ad illam observandam : nec inter ipsa sacramentalia, quæ peccata venialia remittunt, eam annumeret : nam si ad hoc lotio pedum foret instituta, quotidie alterius lavare pedes quisque deberet ; quod tamen nec præcipitur, nec consuetudo tenet. Ergo &c.

Quinta : Sanctus Ambrosius nullius circa Sacramenta nævi insimulatur : sed si lotionem pedum uti Sacramentum haberet, labem erroris ei Scriptores sacri inurerent, cum Ecclesia nec plura, nec pauciora quam septem usquam agnoverit Sacramenta :" quod tamen nemo facere aggressus est. Quin potius Ambrosium uti magnum Doctorem in fide purum & celebrat, & semper celebravit Ecclesia. Ergo &c.

RESPONDETUR DIFFICULTATIBUS.

OBJICIES ; Qui dicit lotionem pedum omnem tum virtutum, tum justitiæ & gra-

gratiæ apparatum, ac ipsam sanctificationem producere, eam ut Sacramentum habet; nihil enim ultra importat Sacramenti essentia: Atqui sanctus Ambrosius sic loquitur de lotione pedum: & probatur. L. 3. de Sacr. cap. 1. pag. 1244. Primum enarrat Petri obnitentiam, qui præ humilitate erubescens quod ipse Dominus ad suos prostratus pedes, eos ipsos vellet lavare: Tum ejusdem Apostoli & ceterorum reverentialem obedientiam, ac ipsum lotionis peractum ritum enarrat: Quibus absolutis mirabundus exclamat: " Vide omnem justitiam, vide humilitatem, vide gratiam, vide sanctificationem! " Ergo &c.

Respondeo negando minorem: Constat enim ex locis Ambrosii supra laudatis sanctum Doctorem omnem gratiarum supellectilem lotioni pedum non tribuere, sed ad summum reliquiarum peccati originalis abstersionem, & hoc ex opere operantis, videlicet propter exercitas tum humilitatis, tum charitatis virtutes. Ibidem enim sic loquitur; " Qui lavit non necesse habet iterum lavare, nisi ut solos pedes lavet. Quare hoc? quia in Baptismate omnis culpa diluitur. Recedit ergo culpa. Sed quia Adam supplantatus a diabolo est, & venenum ei effusum est supra pedes, ideo lavas pedes, ut in ea parte in qua insidiatus est serpens, majus subsidium sanctificationis accedat . . . . . . Ad humilitatem quoque proficit, ut in mysterio non erubescamus, quod non dedignamur in obsequio. "

Ad probationem distinguo: Et verba Ambrosii ad Christum referuntur, cui inest ut primigenio fonti omnis & justitia & gratia, concedo. Et intelliguntur de Apostolis, quibus lotio pedum omne genus gratiæ & sanctificationis contulerit, nego. Quod hæc sit genuina sancti Doctoris mens liquet ex antecedentibus, queis cohærere debent verba laudata: Eo igitur loci exaltat Ambrosius Christi humilitatem, qui tametsi omnium Dominus, pedes tamen discipulorum lavare non dubitavit: quecirca stupens, hæc exclamando profert: *Vide humilitatem!* Cujus? nisi Christi, qui eo humilitatis gradu se abjecerat, ut vel ipsorum discipulorum pedes lavaret. *Vide omnem justitiam!* Cujus? nisi Christi, quem ipse Joannes cap. 1. plenum gratiæ & veritatis prædicat. *Vide sanctificationem!* scilicet Christi, qui omnes ut causa efficiens sanctificat peccatores, cuique, ut causæ tum Physicæ, ut Deus est, tum morali, ut mediator existit, & mediatoris fungitur munere, sanctificatio tribuitur.

Textum Ambrosii hic texere non pigebit: " Quid, *ait ibidem pag.* 1244. istud mysterium? Audisti utique quia Dominus cum lavisset discipulis aliis pedes, venit ad Petrum, & ait illi Petrus: Tu mihi lavas pedes? Hoc est, tu Dominus, Servo lavas pedes? Tu immaculatus mihi lavas pedes? Tu auctor cœlorum, mihi lavas pedes? Habes hoc & alibi: venit ad Joannem, & ait illi Joannes: Ego a te debeo baptizari, & tu venis ad me? Ego sum peccator, & tu venis ad me peccatorem, ut tua quasi peccata deponas, qui peccatum non feceris, " Huc usque humilitatem Christi celebrat Ambrosius: Tum immediate subdit, & concludit suam ad Lectorem convertens orationem: " Vide omnem justitiam, vide humilitatem, vide gratiam, vide sanctificationem. " Quæ verba ad priora veluti eorum conclusio referuntur; unde nisi de solo Christo intelligerentur, dubio procul non cohærerent cum priora, quod dici non potest, sin minus nihil sanctus Doctor probaret.

Instabis: Atqui verba laudata interpretanda sunt etiam relative ad eos, quorum pedes lavantur, ita ut lotione pedum gratiam sanctificationis assequantur. Ergo &c. Probatur subsumptum duobus momentis. Primo quidem, licet denotent omnem justitiam in Christo esse, eo tamen dicta sunt scopo, ut lectores intelligerent ritum laudatum operari sanctificationem in eis quorum pedes lavantur; non enim Christo qui ex natura sanctus est, tribuitur sanctificatio, quippe quæ supponat in aliquo temporis spatio gratiæ privationem. II. Clare admodum lotioni pedum tribuit sanctificationem Ambrosius, ut effectum ab ea productum; sic enim loquitur ibidem pag. 1245. " Ideo lavas pedes, ut in ea parte in qua insidiatus est serpens, maius subsidium sanctificationis accedat, quo postea te supplantare non possit. " Certe hic annuntiatur gratia per lotionem pedum efficacissima; ea scilicet quæ tantum confert animæ subsidium,

dium, ut a diabolo veterno serpente superari non queat. Ergo &c.

Respondeo negando subsumptum. Ad primam probationem distinguo: Ritus non denotat sanctificationem formalem fieri in Christo; & hoc probat argumentum per modum instantiæ propositum, concedo: sanctificationem effectivam, nego. Ambrosius tamquam disertus Orator exaltat immensam Christi in lavandis discipulorum pedibus humilitatem, quæque ita sublimis apparet, ut ab homine Deo justitiæ & ipsius gratiæ principio promanet; hinc merito ait: *Vide omnem justitiam, vide humilitatem, vide gratiam, vide sanctificationem*, hoc est, ipsum & sanctitatis & sanctificationis auctorem ad pedes discipulorum prostratum & humiliatum.

Ad alteram probationem similiter distinguo: Lotio pedum quæcumque sanctificationem operatur, nego. Lotio ab ipso Christo discipulis facta subdistinguo; aliquam, & hæc ex opere operantis, concedo: habitualem & justificativam, nego. Ambrosius est sui ipsius interpres, cum eo loci loquatur de lotione, non quæ justificationem produceret, sed potius venialium peccatorum remissionem, & hoc ratione humilitatis, adeoque ex opere operantis: " Qui lavit, *inquit ibidem*, non " necesse habet iterum lavare, nisi ut " solos pedes lavet. Quare hoc? quia in " Baptismate omnis culpa diluitur. " Audis sanctum Doctorem non intelligere lotionem pedum omnem producere justitiam in iis quorum pedes lavantur. Quia tamen quidquid Christus ipse operabatur, cedebat in salutem suscipientium, recte potuit Ambrosius dicere lotionem pedum a Domino factam aliquem sanctificatioois gradum ad præcavenda peccata, vel etiam ad abstergenda venialia contulisse. Quod autem ceteræ lotiones ab aliis factæ gratiam non operentur, liquido constat ex probationibus, & ex ipso Ambrosio ibidem dicente, lotionem solum prodesse ratione humilitatis. " Ad humilitatem quo" que proficit, ut in mysterio non eru" bescamus, quod non dedignamur in ob" sequio. "

Bellarminus L. 2. de Sacr. in gen. cap. 24. pag. 237. hanc objectionem, quam nonnulli auctoritate sancti Cypriani & sancti Bernardi suffultam proponunt, sic solvit. " Porro Cyprianus & Bernardus si at" tente legantur, non dicunt ipsam lo" tionem pedum materialem esse Sacra" mentum, quo homines sanctificentur: " sed solum dicunt illam unicam lotio" nem pedum Apostolorum a Christo fa" ctam, fuisse Sacramentum; quia per " eam significabatur aliquid sacrum, quod " in nobis quotidie fieri debet, id est ex" piatio peccatorum venialium, quæ fit " in nobis quotidie a Christo per oratio" nem, jejunia, humilitatem, & exerci" tia pietatis erga proximos, quibus va" camus. Et sane si putarent lotionem " pedum esse Sacramentum, oporteret " nos quotidie ex eorum sententia lavare " invicem pedes: id enim ipsi dicunt, " hoc Sacramentum esse quotidianarum " culparum expiationem. "

Insistes: Qui ad aliud quam ad humilitatem in animabus promovendam, sed & ad sanctificationem, lotionem pedum institutam asserit, certe ritum illum uti Sacramentum habet; ratio enim a priori cur e numero Sacramentorum illam expungimus ea est, quia per se primo ad humilitatis exercitium ordinatam propugnamus: sed Ambrosius hoc sibi proponit per modum objectionis argumentum, quod & solvit distinguendo id quod humilitatis est, ab eo quod sanctificationem operatur; & principaliter ad sanctificationem attendit: Igitur agnoscit ritum lotionis pedum ut cæremoniam per se primo ad sanctificationem institutam, adeoque verum Sacramentum. Probatur minor. Ibidem sic discurrit: " Sunt tamen qui di" cant, & excusare conentur, quia hoc " in ministerio faciendum est, non in " Baptismate, non in regeneratione, sed " quasi hospiti pedes lavandi sint. Aliud " est humilitatis, aliud sanctificationis. " Denique audi quia mysterium est & " sanctificatio. Nisi lavero tibi pedes non " habebis mecum partem. Hoc ideo di" co, non quod alios reprehendam, sed " mea officia ipse commendem. " Ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem: Et eo loci Ambrosius eos solum vult impugnare qui lotionem pedum ut quid commune habebant, concedo: Et contendit esse Sacramentum stricte sumptum, nego. Triplex distinguenda est lotio pedum: Prima quidem eaque a Christo erga

ga discipulos celebrata est: Altera quæ in quibusdam Ecclesiis matricibus & parocbiis in memoriam prioris annuatim fit. Tertia quæ hospitibus ex charate & ad corporis sublevamen conceditur: Primam aliquam specialem gratiam ex contactu mundissimæ & vivificatricis carnis Christi contulisse omnes ultro cum Ambrosio affirmant. Sed non fuisse Sacramentum non ex uno constat capite. Cui enim contulisset gratiam illa lotio? Numquid Christo, qui lavit ad documentum humilitatis discipulorum pedes? Nequaquam. Et tamen ex Ambrosio potissimum prodest propter humilitatem, sed cui? Nisi soli puro homini qui se humiliat, & non suscipienti qui ex cæremonia glorificatur: Et hoc invictissime probat nullum e Patribus habuisse lotionem pedum ut Sacramentum; alias dicendum foret soli Ministro prodesse. Non negamus secundam lotionem esse, ut ajunt quidam Patres, quid sacramentale, quod eatenus venialia remittit, quatenus charitatem excitat & promovet: hoc unum velle Ambrosium liquet, quippe qui eam secernat a lotione communi hospitibus exhibita, eo quod sit quid sacrum, altera vere quid mere naturale ad corporis ex via peracta vel labore admodum lassi sublevamen.

Replicabis: S. Doctor ea ratione propellit objectionem ex lotione hospiti concessa, quod cæremonialis & Ecclesiastica producat sanctificationem, & quidem ex opere operato. Igitur istam existimat Sacramentum. Probatur antecedens quoad utramque partem. Primo quidem quod Ambrosius contendat lotionem Ecclesiasticam producere gratiam, & quidem sanctificantem patet ex eo quod verba Christi ad Petrum directa subjiciat ibidem: " Denique audi quia mysterium " est & sanctificatio. Nisi lavero tibi pe-" des, non habebis mecum partem. " Observes velim Ambrosium illam lotionem mysterium vocare, non igitur est quid commune: Audis quod nedum mysterium, sed & sanctificationem eam appellet: Igitur ut Sacramentum illam habet: maxime cum ex eo, vel in ipso suscipiente producat illam sanctificationem. Igitur sanctificatio ex opere operato, scilicet lotione facta producitur. Quod autem lotio illam in suscipiente producat, patet ex duobus; videlicet ex illis Christi verbis ad Petrum, quæ sic ab Ambrosio referuntur: " Nisi " lavero tibi pedes, non habebis me-" cum partem. " Tum ex aliis istius sancti Doctoris sermonibus ibidem: " Quia " Adam supplantatus a diabolo est, & ve-" nenum ei effusum est supra pedes, ideo " lavas pedes, ut in ea parte in qua insidia-" tus est serpens, majus subsidium sanctifi-" cationis accedat, quo postea te supplan-" tare non possit. " Ergo &c.

Respondeo negando antecedens. Unum aut alterum sufficit Ambrosio ad secernendam lotionem pedum Ecclesiasticam a communi, scilicet quod illa sit mysterium & Sacramentum late sumptum, hoc est tum humilitatis, tum charitatis signum & argumentum, quæ quidem omnia indigitant lotionem illam esse quid sacramentale, aliquam ex opere operantis vel in ipso suscipiente producens gratiam. Habet quidem cæremonia vim utramque excitandi virtutem ex opere operato passive seu objective; ad actus pietatis promovet quidem, sed non gratiam ex opere operato active, seu vi propria producit. Quod autem S. Doctor existimet lotionem sacram, sacramentalium limites non pertransire, ipse testis est ibidem, ubi post ultima verba pro confirmatione allata subdit: " Ad " humilitatem quoque proficit, ut myste-" rio non erubescamus quod non dedigna-" mur in obsequio. " Et sic patet solutio ad reliqua.

Persistes: Cæremonia sacra annexam habens gratiam, immo & mandatum illam perpetuo observandi, non potest aliam subire notionem, quam Sacramenti. Atqui ex Ambrosio lotio pedum annexum habet mandatum, juxta illud Christi Jo. 13. *Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis*. Ex eodem ad hæc usque tempora in multis Ecclesiis perseverat. Quia vero quidam objiciebant non servari in Ecclesia Romana, eos debellat Ambrosius propugnando servari debere, & in hoc magis adhærendum esse Petro, quam isti Ecclesiæ. Ibidem enim ita loquitur: " Non ignora-" mus quod Ecclesia Romana hanc consue-" tudinem non habeat ... In omnibus cupio " sequi Ecclesiam Romanam. Sed tamen " & nos homines sensum habemus. Ideo " quod alibi rectius servatur, & nos recte " custodimus. Ipsum sequimur Apostolum " Petrum, ipsius inhæremus devotioni. " Ergo &c.

Re-

Respondeo distinquendo majorem: Si mandatum sit rigorosum, concedo: secus nego. Et sic distincta minore, nego consequentiam. Mandatum, fuit exhortatio, & non præceptum, saltem sub pena peccati omnes ligans fideles. Ambrosius non aliud intendit. Vult igitur cæremoniam observari ad humilitatem fovendam.

Tametsi in Ecclesia Romana quandoque omittatur, quia ut perseveret in quibusdam aliis Ecclesiis sufficit Petri exemplum: quocirca illud antiquæ disciplinæ punctum in sua Diœcesi servari æquum ducit. Quod autem ritum illum nisi ad humilitatem & charitatem ex institutione proficere arbitretur, ipse docet L. de iis qui mysteriis initiantur cap 6. " Mun-,, dus erat Petrus: sed plantam lavare de-,, bebat. Habebat enim primi hominis ,, de successione peccatum, quando eum ,, supplantavit serpens, & persuasit erro-,, rem. Ideo planta ejus abluitur, ut he-,, reditaria peccata tollantur. Nostra e-,, nim propria per Baptismum relaxantur. ,, Simul cognosce mysterium ipsum hu-,, militatis consistere in ministerio. Ait ,, enim: Si ego lavi vobis pedes Dominus ,, & Magister, quanto magis & vos debe-,, tis lavare pedes invicem vobis? Cum ,, enim ipse auctor salutis per obedien-,, tiam nos redemerit, quanto magis nos ,, servuli ejus, humilitatis & obedientiæ ,, exhibere debemus obsequium.,,

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Sanctus Ambrosius Lotionem pedum inter Sacramenta non annumeravit.

PRIMO: Quia conditiones ad essentiam Sacramenti requisitas, lotioni pedum abnegat. Neque enim existimat illam esse quid permanens, cum fateatur in Ecclesia Romana non retineri, neque annexam habere gratiam, cum primario, ipso testante, sit instituta ut humilitatis documentum.

Secundo: Tametsi sanctus Doctor lotionem pedum ad sanctificationem conducere posse putet, non tamen vi propria, & ut loquuntur Theologi, ex opere operato.

Tertio: Nullus hunc nævum tribuit Ambrosio.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Quando Ambrosius omnem justitiam lotioni pedum affingit, loquitur in sensu causali, videlicet de Christo, cum discipulorum pedes lavit.

Secundo: Esto quod lotio pedum ex mente Ambrosii aliquam producat gratiam, verum hoc debet intelligi ex opere operantis; sicut enim aqua lustralis, & alia sacramentalia excitando devotionem, gratiam aliquam quodam modo producunt, sic & ratione humilitatis, lotio pedum.

Tertio: Neque vero negamus lotionem pedum Ecclesiasticam, esse mysterium. Sed intellige, late sumptum, quatenus adhibitis Ecclesiæ cæremoniis, designat, inquit Bellarminus L. 2. de Sacr. in gen. cap. 24. summam animæ puritatem cum qua fideles ad sacram Eucharistiæ mensam debent accedere.

SECTIO TERTIA.

Utrum divus Bernardus Lotionem pedum habuerit ut Sacramentum?

CONCLUSIO.

NON HABUIT.

Probatur multis momentis.

PRIMO QUIDEM, Omnibus rationibus quibus ostensum est sanctum Ambrosium inter Sacramenta non annumerasse lotionem pedum. Sicut enim iste docet lotionem pedum institutam fuisse solum ad humilitatis & charitatis exemplum, & hoc in sensu obvio Evangelii, sic & divus Bernardus, ut ex tota Sermonis ejus de Cœna Domini compage liquet.

Secundo: Neque in eodem sermone reperies S. Bernardum lotionem hanc habere ut ritum sacramentalem permanentem, atque gratiam ex opere operato producentem. Bellarminus de hoc momento audiendus est. Sic loquitur hic L. 2. de Sacram. in genere cap. 24. pag. 237. ,, Cyprianus & Bernardus, si attente le-,, gantur, non dicunt ipsam lotionem pe-,, dum materialem, esse Sacramentum, quo

„ quo homines sanctificentur : sed solum „ dicunt illam unicam lotionem pedum „ Apostolorum a Christo factam, fuisse „ Sacramentum ; quia per eam significa„ batur aliquid sacrum, quod in nobis „ quotidie fieri debet, id est, expiatio „ peccatorum venialium, quæ fit in no„ bis quotidie a Christo per orationem, „ jejunia &c. „ Scilicet ex opere operantis. Sicque lotionem pedum nonnisi ut Sacramentum secundum quid, & latissime sumptum ventilat divus Bernardus. Ergo &c.

Tertio demum : Divus Bernardus in sermone de ablutione pedum loquitur de Sacramento in quadruplici sensu : Primo quidem quatenus est sacrum secretum : „ Sacramentum, *inquit*, dicitur sacrum „ signum sive sacrum secretum. „ Secundo prout idem est ac mysterium, juxta quam acceptationem Patres, omne sacrum, mysterii nomine celebrant; sic Passio Christi & alia hujusmodi a D. Bernardo Sacramenta dicuntur. Tertio ut est quid sacramentale remittens peccata venialia, eo prope modo quo aqua lustralis. Quarto, quatenus idem est ac signum ; ait enim : " Ut de usualibus sumamus exem„ plum, datur annulus absolute propter „ annulum, & nulla est significatio; da„ tur ad investiendum de hæreditate ali„ qua, & signum est. „ Atqui S. Bernardus lotionem pedum nonnisi ut signum sacrum habet, & ut mysterium & Sacramentum late sumptum, veluti que aliquod sacramentale remittens ex opere operantis venialia. Igitur lotionem pedum non habet ut Sacramentum proprie dictum. Sic loquitur ille Pater; ponderans enim Christi verba : " *Qui lotus est, non indiget nisi* „ *ut pedes lavet*. . . . *Subdit*, lotus est „ qui gravia peccata non habet, cujus ca„ put, id est intentio, & manus, id est „ operatio & conversatio munda est; sed „ pedes qui sunt animæ affectiones, dum „ in hoc pulvere gradimur, ex toto mun„ di esse non possunt, quin aliquando va„ nitati, aliquando voluptati, aut curio„ sitati plusquam oportet se dat animus „ vel ad horam; in multis enim offendi„ mus omnes. „ Ex his verbis luce clarius affulget divum Bernardum de lotione pedum loqui tantummodo ut de quadam cæremonia sacra ad humilitatis, & charitatis exemplum instituta, ut ex ipsis Christi verbis constat : *Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis*. S. Bernardum autem a sensu Christi discessisse, quis dicet ? cum ex professo eo loci istam explicet cæremoniam.

FIT SATIS OBJECTIONIBUS.

OBJICIES: Sacramentum est signum gratiæ, sed talis est lotio pedum ex D. Bernardo. Igitur ut Sacramentum proprie dictum illam habet. Probatur minor : Sic loquitur Sermone 1. de Cœna Domini pag. 187. Edit. vet. " In hunc itaque modum „ appropinquans Passioni Dominus, de „ gratia sua investire curavit suos, ut „ invisibilis gratia signo aliquo visibili „ præstaretur. Ad hæc instituta sunt om„ nia Sacramenta, ad hæc Eucharistiæ „ participatio, ad hæc pedum ablutio, „ ad hæc denique Baptismus ipse. „ Confirmatur. Eodem modo loquitur D. Bernardus de lotione pedum ac de ceteris Sacramentis; maxime de Baptismo & Eucharistia, sed ista sunt vera Sacramenta. Ergo &c.

Respondeo negando minorem. Ad probationem distinguo : D. Bernardus vocat lotionem pedum Sacramentum in quadam generali acceptione sumptum, & quatenus idem est ac signum sacrum seu secretum, concedo : strictiori modo acceptum, nego. Hoc ipsum patet ex verbis immediate antecedentibus ubi sic loquitur: " De tribus itaque Sacramentis quæ satis „ congrua sunt huic tempori, dicendum „ erit quod Dominus ipse donaverit. Sa„ cramentum dicitur sacrum signum sive „ sacrum secretum. Multa siquidem fiunt „ propter se tantum : alia vero propter „ alia designanda, & ipsa dicuntur signa, „ & sunt. Ut enim de usualibus suma„ mus exemplum, &c. „

Ad confirmationem distinguo : Divus Bernardus eodem modo loquitur de lotione pedum ac de Baptismo & Eucharistia expresse, quæ tria sunt Sacramenta de quibus pertractat, prout Sacramentum accipitur in quadam universaliori significatione, concedo : in strictissima acceptatione, nego. Alias Baptismus in mente divi Bernardi non magis foret Sacramentum quam vel ipsa pedum ablutio, quod est prorsus a genuino sensu divi Bernardi alienum.

Insi.

Insistes: Sacramentum est signum practicum gratiæ. Atqui ex divo Bernardo lotio pedum hoc etiam privilegio donatur: Igitur est Sacramentum stricte sumptum: Probatur minor. Post priora objectionis verba nempe *ad hæc ablutio pedum*, subdit: " Sicut enim in exterioribus di„ versa sunt signa, & ut cœpto immore„ mur exemplo, variæ sunt investituræ „ secundum ea de quibus investimur. Ver„ bi gratia investitur Canonicus per li„ brum, Abbas per baculum, Episcopus „ per baculum & annulum simul: sicut „ inquam in hujusmodi rebus est, sic & „ divisiones gratiarum, diversis sunt tra„ ditæ Sacramentis. „ Ergo &c.

Respondeo negando minorem. Ad probationem distinguo: S. Bernardus loquitur de Sacramento prout est signum, & aliquid interius significat, abstrahendo quod producat gratiam ex opere operato vel non, concedo: De signo reduplicative ut practico, cui inest efficacia producendi gratiam, nego. Divus Bernardus est sui ipsius interpres, cum eodem modo loquatur de signo sacramentali, ac de annulo, scilicet ut solum significat gratiæ investituram. Ait enim de ipso Baptismo: " Quæ est gratia, unde per Baptismum „ investimur? Utique purgatio delicto„ rum. „

Replicabis: Sacramenta vivorum dumtaxat remittunt peccata venialia; sed ex D. Bernardo ablutio pedum per se primo remittit hujusmodi peccata, tamquam Sacramentum, ergo &c. Ibidem pag. 188. sic habet: " Nam ut de remissione quo„ tidianorum minime dubitemus, habe„ mus ejus Sacramentum, pedum ablu„ tionem. „ Ergo &c.

Respondeo distinguendo majorem: Sacramenta vivorum per se primo ordinantur ad delenda peccata venalia ex opere operato, immo etiam & secondario, atque per accidens ad delenda lethalia, concedo: secus, nego. Similiter distinguo minorem: lotio pedum remittit venalia, & hoc ex opere operantis, nusquam vero mortalia, concedo: & instituta est ad ista delenda ex opere operato, nego. Priori modo sacramentalia remittunt venialia, hinc & quandoque Sacramenti nomine donantur; verum modo quodam generali, ut dictum est supra. D. Bernardus in isto prorsus sensu loquitur de lotione pedum, velut scilicet de quadam cæremonia solummodo transitoria, cui Christus non conjunxit gratiam, ut ex verbis institutionis liquet; & sic patet solutio ad confirmationem.

Persistes: Atqui lotio pedum est Sacramentum omnibus modis sicut Sacramenta alia, juxta divi Bernardi mentem. Ergo &c. Probatur subsumptum. Primo quidem, ex eo quod non fuit instituta mere in exemplum, adeoque nec ut quid dumtaxat sacramentale. Secundo, quia etiam ad delenda peccata mortalia ordinatur, quandoquidem qui illam renuerit accipere pena æterna dignus est. Utrumque probatur ex divo Bernardo; eodem quippe loco pag. 188. sic loquitur redarguens eos qui negant ablutionem pedum esse Sacramentum: " Quæris forte unde sciam quod „ Sacramentum sit hujus remissionis, ma„ xime cum ipse Dominus promiserit Pe„ tro dicens: *Quod ego facio, tu nescis* „ *modo, scies autem postea*, nihil autem „ de Sacramento locutus est: sed tan„ tum, *exemplum*, inquit, *dedi vobis, ut* „ *& vos ita faciatis*. Verum multa habe„ bat illis dicere, sed tunc portare non „ poterant. Ideoque nec ex toto voluit „ eos anxios & suspectos relinquere, nec „ dicere quod tunc non caperent. Vis „ autem nosse quia pro Sacramento illud „ est, non pro solo exemplo factum? Il„ lud attende quod Petro dictum est: *Si* „ *non lavero te, non habebis partem mecum.* „ Aliquid igitur latet quod necessarium „ est ad salutem, quando sine eo nec „ ipse Petrus partem haberet in regno „ Christi & Dei. „

Respondeo primo retorquendo argumentum. Si lotio pedum foret ad deletionem peccatorum venialium quotidianorum, ea in praxi esset quotidie observanda, quod nusquam tamen a Christo ad nostra usque tempora in usu fuit.

Respondeo secundo negando subsumptum. Ad primam probationem dico, mellifluum Doctorem docere lotionem pedum a Christo per se primo ad humilitatis & charitatis exemplum institutam fuisse. Neque tamen negamus fuisse etiam quodam modo Sacramentum, seu potius mysterium, & non merum humilitatis exercitium, sed ratione dispari a Sacramento stricte sumpto.

Ad ulteriorem probationem, nego lotio-

nem pedum fuisse ullo modo ad peccati mortalis deletionem, cum ipse Christus dicat: *Qui lotus est non indiget, nisi ut pedes lavet*: Quæ verba ponderans eo loci Bernardus, subdit: " Lotus est qui gra„ via peccata non habet. " Igitur justis data est tantum ad exemplum. Porro Petrus si restitisset, non habuisset quidem partem cum Christo, sed propter inobedientiam, ut exponit sanctus Basilius Lib. de Bapt. cap. 2. Demum quo sensu D. Bernardus lotionem pedum habeat ut Sacramentum, sufficienter liquet & ex probationibus, & ex responsionibus ad objectiones. Ne miremini, si sanctus ille Pater lotionem pedum exempli pertransire metam doceat, quippe qui illam ut sacramentale remittens peccata venialia, habeat; sed nihil ultra.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Lotio pedum non annumeratur a divo Bernardo inter Sacramenta.

PRIMO: Quia sanctus Bernardus loquitur de lotione pedum in sensu Scripturæ, quam quidem non semel laudat Serm. 1. de Cœna Domni: Claret autem ex verbis institutionis lotionis, eam ipsam fuisse ad humilitatis, & charitatis exemplum, ut habetur Joan. 13.

Secundo: Eamdem lotionem solummodo ut signum sacrum habet sanctus Bernardus, cum illam & baculo quo Abbas investitur, & baculo simul & annulo quo Episcopus instituitur, assimilet.

Tertio: Ut sacramentale tantum eam ventilat; nusquam vero ut Sacramentum proprie dictum, quod quidem gratiam ex opere operato producit.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM

ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Concedimus sanctum Bernardum vocare lotionem pedum Sacramentum, sed in lata solum significatione.

Secundo: Eodem modo explicandum est divus Bernardus, dum loquitur de lotione pedum sicut de Baptismo & Eucharistia, quandoquidem apud Concilia & apud utriusque Ecclesiæ Occidentalis scilicet, & Orientalis Patres, modo longe efficaciori & celebriori Baptismus & Eucharistia ipsa lotione pedum, sint Sacramenta; quod tamen non foret verum, si ista lotio esset Sacramentum sicut & Baptismus & Eucharistia.

Tertio: Nec ullum facessit negotium cum D. Bernardus asserit lotionem pedum non esse tantummodo quid in exemplum; non enim negamus esse quid sacramentale; immo si de lotione pedum Apostolorum fit sermo, eam fuisse mysterium prædestinationis, saltem pro his qui pio corde illam a Christo susceperunt, multi Patres autumant.

SECTIO SECUNDA.

Utrum in nova Lege septem Sacramenta admitti debeant?

CONCLUSIO AFFIRMATIVA.

INTER omnes de Sacramentis dissertationes, illa quæ de numero Sacramentorum agit, celeberrima est, maxime adversus Protestantes, qui ab utero errantes, nimirum vel in ipsa Sacramenti definitione, quod merum divinarum promissionum sigillum esse prædicant, falluntur, cæcutiunt quoque nedum in assignanda efficacia, quam in solam refundunt fidem, sed & in ipsis Sacramentis enumerandis: Namque inter eos alii duo tantum admittunt; alii tria, quidam quatuor, nonnulli etiam septem. Quocirca demonstrandum est omni argumentorum genere, nec plura, nec pauciora esse, quam septem Sacramenta; quo dogmate sicut firmiter, ita & irrefragabiliter probato, evanescit fucatum Calvinistarum & Lutheranorum de Sacramentis systema. Sed ut ordine procedamus, tria veniunt pro hoc momento demonstranda. Primo quidem, numerum prædictum esse in Scriptura, in Conciliis, in Traditione, & in ratione Theologica fundatum. Deinde vero in hoc Ecclesiam Orientalem tum veterem, tum recentiorem, omnesque Christianas nationes de hoc momento convenire, & semper convenisse. Tertio, idem dilucide probatur ex ipso Hæreticorum testimonio, sed potissimum ex prisca fide Ecclesiarum antiquarum Protestantium, quæ ante prætensam Reformationem, eamdem cum Ecclesia Romana de numero

Sacra-

Sacramentorum feptenario eoluere & habuere fententiam. Unde fit

PUNCTUM PRIMUM.

Probatur numerus feptenarius Sacramentorum novæ Legis ex Scriptura, ex Conciliis, ex Patribus, & ratione.

Primum argumentum ex Scriptura facra depromitur.

SACRAMENTUM eft fignum practicum gratiæ a Chrifto inftitutum, cui ipfius gratiæ promiffio annexa eft; vel, ut quidam alii Theologi volunt, eft cæremonia facra cui annexa eft gratia. Atqui hujufmodi fignum fecundum Scripturam facram feptuplex diftinguitur & recenfetur. Ergo &c. Probatur minor quoad fingulas partes.

Primo quidem: De Baptifmo habetur Matth. ultimo: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, &c.* Rurfus Marci c. 16. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, falvus erit*. Ecce manifefta gratiæ promiffio annexa figno fenfibili. Apoftolus etiam Ephef. 5. de ejufdem gratiæ collatione fic loquitur: *Mundans Ecclefiam lavacro aqua in verbo vitæ*.

Secundo: De Confirmatione eodem prope modo loquendum incumbit; promiffio enim gratiæ facta eft per Joelem his verbis c. 2. *Effundam fpiritum meum fuper omnem carnem*. De ifta autem promiffione hunc locum interpretantur Patres: de collatione vero gratiæ Actum c. 8. magnifice loquitur S. Lucas his verbis: *Tunc imponebant manus fuper illos, & accipiebant Spiritum fanctum*.

Tertio: De Euchariftia promiffio gratiæ habetur Joan. c. 8. *Ego fum panis vivus qui de cælo defcendi. Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum*. Rurfus ibidem: *Caro mea eft pro mundi vita*. In iis poftremis verbis Chriftus Dominus promittit vitam æternam eis qui fuum manducant panem, id eft, fuam carnem.

Quarto: Joan. 20. fic ait Chriftus, pro Pœnitentiæ Sacramento: *Quorum remiferitis peccata, remittuntur eis*. Hanc vero promiffionem fuum fortiri, per abfolutionem facramentalem, effectum, nemo Catholicus negabit, neque vero vel ipfi Proteftantes id negare valent, eum Chriftus fit infallibilis, & in promiffis exequendis fideliffimus.

Quinto: In Extrema-Unctione Jacobi 5. defignatur gratiæ promiffio, & ejufdem collatio his verbis: *Infirmatur quis ex vobis, inducat Presbyteros Ecclefiæ, & orent fuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei falvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & fi in peccatis fit, remittentur ei*.

Sexto: De Ordine apertus eft Scripturæ facræ textus, & quidem non in uno loco 1. ad Thimoth. 4. Apoftolus fuum fic alloquitur difcipulum: *Noli negligere gratiam quæ in te eft, quæ data eft tibi per prophetiam, cum impofitione manuum Presbyterii*. Rurfus 2. ad eumdem: *I. Admoneo te ut refufcites gratiam Dei, quæ eft in te per impofitionem manuum mearum*. Quas quidem fententias cuncti Theologi cum fanctis Doctoribus de gratia per Sacramentum Ordinis collata intelligunt.

Denique pro Matrimonio habetur Matth. 19. *Quod ergo Deus conjunxit, homo non feparet*. Ephef. vero 5. promiffio gratiæ iftis defignatur verbis: *Sacramentum hoc magnum eft, ego autem dico in Chrifto & Ecclefia*. Triplex diftinguitur ibi conjunctio: una Chrifti eum Ecclefia: altera ejufdem Chrifti cum natura humana, cui Verbum hypoftatice conjunctum eft: tertia fecundum gratiam & charitatem; & iftius vinculi virtute Ecclefia dicitur fponfa Chrifti, & viciffim Chriftus ejus fponfus. Porro Matrimonium utramque fignificat conjunctionem; priorem quidem quatenus eft conjunctio viri eum femina ad prolem debite procreandam; pofteriorem vero in quantum fponfus & fponfa eodem fidei, & charitatis vinculo copulantur in Chrifto. Hoc eft quatenus fe mutuo amant propter Chriftum. Ergo &c.

Secundum argumentum ex Conciliis petitur.

ECCLESIA adunata in Conciliis, ea quæ funt fidei tenenda proponit & determinat; & hoc innixa verbo Dei fcripto vel non fcripto. Sed per Traditionem perpetua fucceffione ad nos ufque tranfmiffam Concilia non femel definiunt feptem effe novæ legis Sacramenta. Ergo &c.

Mitto innumera prope Concilia quæ de quolibet Sacramento in particulari loquuntur, quæque suo loco tractando de Sacramentis in particulari adducentur in testimonium. Duo impræsentiarum seligimus, quæ sunt veluti ceterorum appendices, scilicet Florentinum & Tridentinum. Primum in instructione Armenorum sic loquitur: " Novæ legis septem sunt Sacramenta, videlicet Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema-Unctio, Ordo, & Matrimonium.... Per Baptismum enim spiritualiter renascimur, per Confirmationem augemur in gratia, & roboramur in fide; renati autem & roborati, nutrimur divina Eucharistiæ alimonia. Quod si per peccatum ægritudinem incurrimus animæ, per Pœnitentiam spiritualiter sanamur; spiritualiter etiam & corporaliter, (prout animæ expedit) per Extremam-Unctionem: Per Ordinem vero Ecclesia gubernatur, & multiplicatur spiritualiter: Per Matrimonium corporaliter augetur. "

Tridentinum Sess. 7. can. 1. numerum septenarium Sacramentorum de fide definit his verbis: *Si quis dixerit Sacramenta nova legis non fuisse omnia a Jesu Christo Domino nostro instituta, aut esse plura, vel pauciora quam septem, videlicet, Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Punitentiam, Extremam-Unctionem, Ordinem, & Matrimonium, aut etiam aliquod horum septem, non esse vere & proprie Sacramentum; anathema sit.* Ergo &c.

TERTIUM ARGUMENTUM.

Ex Traditione sanctorum Patrum sumitur.

QUOD est a Christo Domino emanatum, hoc ipsum sub pœna supplicii æterni incurrendi teneri debet: Atqui septem Sacramenta laudata a Christo auctore promanaverunt. Ergo &c. Probatur minor, nimirum quod hæc institutio successione habeatur, adeoque a Traditione fluat; quidquid in contrarium garriant Protestantes, os eorum obtundit Tertullianus L. de Præscript. adversus hæreses c. 21. p. 238. his verbis " Hinc igitur dirigimus præscriptionem, si Dominus Jesus Christus Apostolos misit ad prædicandum, alios non esse recipiendos Prædicatores, quam quos Christus instituit..... Quid autem prædicaverint, id est, quid illis Christus revelaverit, & hic præscribam, non aliter probari debere, nisi per easdem Ecclesias, quas ipsi Apostoli condiderunt, ipsis eis prædicando, tam viva, quod aiunt, voce, quam per Epistolas postea. Si hæc ita sunt, constat proinde, omnem doctrinam quę cum illis Ecclesiis Apostolicis, Matricibus & Originalibus fidei conspiret, veritati deputandam, id sine dubio tenentem, quod Ecclesiæ ab Apostolis, Apostoli a Christo, Christus a Deo accepit: Omnem vero doctrinam de mendacio præjudicandam, quæ sapiat contra veritatem Ecclesiarum & Apostolorum, & Christi, & Dei. " Jam vero sic subsumere juvat. Atqui talis est septenarius Sacramentorum numerus: Et probatur proferendo in medium Patrum testimonia.

Patres primorum sæculorum, ut D. Ignatius, Irenæus, Dionysius, Præsules Concilii III. Carthaginensis, & alii præter Scholasticos Doctores, passim loquuntur de septem Sacramentis. Instar omnium sit S. Augustinus, quem vel ipsi Protestantes in suas partes trahere non dubitant.

S. Doctor Libro 5. de Bapt. cap. 20. agnoscit Baptismum, Eucharistiam, Pœnitentiam & Extremam Unctionem veluti tot novæ legis Sacramenta: " Si, *inquit*, ad hoc valet quod dictum est in Evangelio, *Deus peccatorem non audit*, quo modo audit homicidam deprecantem vel super aquam Baptismi, vel super oleum, vel super Eucharistiam, vel super capita eorum quibus manus imponitur? "

Rursus Lib. 2. contra litteras Petiliani c. 104. his verbis commemorat Confirmationem: " In hoc unguento Sacramentum chrismatis vultis interpretari, quod quidem in genere visibilium signaculorum sacro-sanctum est, sicut ipse Baptismus. "

Rursus Lib. 2. contra Epistolas Parmeniani cap. 13. eodem prope modo loquitur de Ordine ac de Baptismo: " Utrumque enim, *ait*, Sacramentum est, & quadam consecratione utrumque homini datur; illud cum baptizatur, istud

" cum

„ cum ordinatur, ideoque in Catholi-„ ca Ecclesia utrumque non licet ite-„ rari. „

Sed ne quid desit ad istam probationem, quinam de Sacramentis, & de quibus locuti fuerint Patres, juvat aperire. De Batismo quidem scripsit multa Dionysius, Lib. de Eccl. Hier. Tertullianus, librum integrum; multo plura de ejus materia & forma Cyprianus; maxima & pene innumera S. Augustinus contra Donatistas. His accedit auctoritas omnium ritualium Ecclesiæ Occidentalis, maxime ab anno 1425. ad nostra usque tempora, quæ asservantur in nostra Bibliotheca Parisiensi ex dono Domini Launoii, quæ infra iterum atque iterum laudabuntur. In his agitur de Baptismo masculorum & feminarum, de Pœnit. de Eucharistia, de Extrema-Unctione, de Ordine & Matrimonio. Idem pertractant Euchologia, sive Ritualia omnium Ecclesiarum Orientalium.

De Baptismi Sacramento vix quidem aliqua circumfertur controversia inter Hereticos & Catholicos, saltem de ejus existentia.

De Confirmatione multa scribunt Clemens Romanus Epist. 4. S. Urbanus in Epistola sua decretali. Beatus Cornelius Papa Epist. ad Fabium Antiochenum apud Eusebium Lib. 6. Hist. Eccl. cap. 33. S. Melchiades Epist. ad Episcopos Hispaniæ, quippe qui interrogatus an Baptismus majus esset Sacramentum quam Confirmatio: " Scitote, *inquit*, utrumque Ma-„ gnum esse Sacramentum. „ Subscribunt Concilium Eliberitanum can. 38. Arelatense I. canon. 8. & alia permulta.

Patres Græci de isto Sacramento non semel loquuntur, ut Dionysius de Ecclesiastica Hierarchia cap. 2. Justinus quæstione 137. Clemens Alexandrinus apud Eusebium Lib. 3. Hist. cap. 17. Origenes Homilia in Leviticum, ubi sic loquitur in fine: " Donum autem, gratia Spiri-„ tus per olei imaginem designatur, ut „ non solum purgationem consequi possit „ is qui convertitur a peccato, sed a Spi-„ ritu sancto repleri. „ Idem astruunt Sacramentum Cyrillus Jerosolymitanus, Gregorius Nazianzenus.

Patres Latini eidem subscribunt dogmati, videlicet Tertullianus Lib. de resurrectione carnis cap. 8. " Coro, *inquit*, ungi-„ tur ut anima consecretur: Caro signa-„ tur ut anima muniatur. „ Similia proferunt Cyprianus Lib. 1. Epistola ultima, Hieronymus Dialogo adversus Luciferianos, August. lib. 15. de Trinitate cap. 26. &c.

Pro existentia Sacramenti Eucharistiæ supervacaneum est Patrum auctoritates hic texere, cum a primo præsertim sæculo ad nonum usque, multos scripserint de hoc momento tractatus; legitur autem in Apologiis beati Justini pro Christianis ad Imperatores directis, ubi sanctus ille Martyr demonstrat Catholicos non esse Deicidas, sed quotidie immolare Agnum, qui tametsi a suis sumatur, integer tamen perseverat. Nec prætereunda sunt pro eodem dogmate innumera prope Patrum opera, de quibus infra suse tractabitur.

De Pœnitentiæ Sacramento multus est quoque sermo apud sanctos Patres, videlicet apud Cyprianum in sermone de ablutione pedum, Tertullianum Lib. de Pœnitentia, ubi hoc Sacramentum vocat secundam post naufragium tabulam; & Ambrosium Lib. de Pœnitentia cap. 7. Hieronymus Epist. 1. ad Heliodorum de Sacerdotibus ita loquitur: " Claves regni cœ-„ lorum habentes, quodammodo ante „ diem judicii judicant. „

De Extrema-Unctione multa etiam scripsere utriusque Ecclesiæ Patres, explicantes verba divi Jacobi superius laudata de isto Sacramento: in primis Origenes Hom. 2. in Leviticum, Chrysostomus Lib. 3. de Sacerdotio. Aug. Serm. 215. de tempore, veteris editionis, &c.

Pro Ordine habemus testium nubem, scilicet Innocentium Epist. 18. ad Alexandrum Antiochiæ Episcopum cap. ultimo Magnum Leonem Epist. 81. ad Dioscorum Alexandrinum cap. 1. Anastasium I. Epist. ad Anastasium Imperatorem cap. 7. Gregorium Magnum Lib. 4. in libros Regum cap. 5. Chrysostomum Lib. 3. de Sacerdotio &c.

Denique Matrimonium esse Sacramentum docent utique Patres, ut S. Leo I. Epist. 92. in responsis ad quæsita Rustici Narbonensis Episcopi cap 4. ubi sic habet: " Cum societas nuptiarum ita ab „ initio constituta sit; ut præter sexuum „ conjunctionem, haberet in se Christi & „ Ecclesiæ Sacramentum, dubium non

 „ est,

„ est, eam mulierem non pertinere ad „ Matrimonium, in qua non docetur nu- „ ptiale fuisse mysterium. „ Suffragantur Chrysostomus, Hieronymus; maxime vero Augustinus Lib. de bono conjugali cap. 18. & 24. rursus Lib. 1. de nuptiis cap. 10.

QUARTUM ARGUMENTUM

Rationibus Theologicis innititur.

PRIMA sic proponitur. Sicut septem requiruntur in vita humana, scilicet ut homo nascatur, ut crescat, ut alatur, ut sanetur, si forte in ægritudinem prolapsus sit; ut a reliquiis infirmitatum liberetur, ut sit regimen, & speciei per multiplicationem individuorum conservatio; ista non absimili ratione necessaria sunt pro vita spirituali; sed hæc a Sacramentis præstantur: Igitur septem admittenda sunt. Hanc rationem delibat Concilium Florentinum supra laudatum, tradit Divus Thomas hic q. 65. art. 1. explanat vero mirum in modum Catechismus Romanus Parte secunda n. 19. de Sacram. in gen. his verbis: " Catholicæ igitur Ecclesiæ „ Sacramenta, quemadmodum ex Scri- „ pturis probatur & Patrum traditione „ ad nos pervenit, & Conciliorum testa- „ tur auctoritas, septenario numero de- „ finita sunt. Cur autem neque plura, „ neque pauciora numerentur, ex his et- „ iam rebus quæ per similitudinem a na- „ turali vita ad spiritualem transferuntur, „ probabili quadam ratione ostendi pote- „ rit. Homini enim ad vivendum, vi- „ tamque conservandam, & ex sua, rei- „ que publicæ utilitate traducendam, hæc „ septem necessaria videntur: Ut scilicet „ in lucem edatur, augeatur, alatur: si „ in morbum incidat, sanetur: imbecil- „ litas vitium reficiatur: deinde, quod „ ad rempublicam attinet, ut Magistra- „ tus numquam desint, quorum auctorita- „ te & imperio regatur: ac postremo, „ legitima sobolis propagatione seipsum & „ humanum genus conservet. Quæ om- „ nia quoniam vitæ illi, qua anima Deo „ vivit, respondere satis apparet, ex iis „ facile Sacramentorum numerus collige- „ tur. Primus enim est Baptismus, velu- „ ti ceterorum janua, quo Christo renasci- „ mur: deinde Confirmatio, cujus virtute „ fit ut divina gratia augeamur, & robo- „ remur. Baptizatis enim jam Apostolis, „ ut D. Augustinus testatur, inquit Do- „ minus, *Sedete in civitate, donec induamini virtute ex alto*. Tum Eucharistia, „ qua, tamquam cibo vere cælesti, Spi- „ ritus noster alitur & sustinetur. De ea „ enim dictum est a Salvatore: *Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus*. Sequitur quartu loco Pœnitentia, „ cujus ope sanitas amissa restituitur, „ postquam peccati vulnera accepimus. „ Postea vero Extrema-Unctio, qua pec- „ catorum reliquiæ tolluntur, & animi „ virtutes recreantur: siquidem D. Ja- „ cobus, cum de hoc Sacramento loque- „ retur ita testatus est: *Et si in peccatis sit, remittentur ei*. Sequitur Ordo, quo pu- „ blica Sacramentorum ministeria perpe- „ tuo in Ecclesia exercendi, sacrasque „ omnes functiones exequendi potestas „ traditur. Postremo additur Matrimo- „ nium, ut ex maris & feminæ legi- „ tima & sancta conjunctione filii ad „ Dei cultum, & humani generis con- „ servationem procreentur, & religiose „ educentur. „

Altera ratio petitur ex remediis contra peccatum. Non enim Sacramenta instituta sunt solummodo ad Deum colendum, verum etiam ad hominum sanctificationem, quæ fit per peccatorum remissionem: atqui pro isto quoque sine septem requiruntur Sacramenta. Ergo &c. Hæc ratio est D. Thomæ q. 65. art. 1. ubi sic loquitur: " Ex his etiam patet Sacra- „ mentorum numerus, secundum quod „ ordinantur contra defectum peccati. „ Nam Baptismus ordinatur contra caren- „ tiam vitæ spiritualis: Confirmatio con- „ tra infirmitatem animi, quæ in nuper „ natis invenitur: Eucharistia contra la- „ bilitatem animi ad peccandum: Pœni- „ tentia contra actuale peccatum post Ba- „ ptismum commissum: Extrema-Unctio „ contra reliquias peccatorum, quæ sci- „ licet non fuit sufficienter per pœniten- „ tiam sublatæ, aut ex negligentia, aut „ ex ignorantia: Ordo, contra dissolutio- „ nem multitudinis: Matrimonium, in „ remedium contra concupiscentiam per- „ sonalem, & contra defectum multitu- „ dinis, qui per mortem accidit. „

Tertia: Deus multa patravit mysteria per numerum septenarium. Igitur & con-

conveniens erat ut Christus Dominus eodem numero nostram operaretur & compleret salutem. Ista ratio est Javelli qui 5. parte Philosophiæ Christianæ tractatu 1. cap. 5. sic habet: " Nam Deus sex ,, diebus mundum fabricavit, & in septimo quievit. Genesis 1. Septem diebus ,, præcepit azima comedi; Exodi 12. Septem agnos anniculos præcepit immolari, Levitici cap. 13. Septem lucernas ,, præcepit poni super candelabrum in ,, Sanctuario; Numerorum 8. Solemnitatem tabernaculorum præcepit celebrari ,, Septem diebus, Deuteromii 16. Septem ,, instituit tubas jubilęi; Josue 6. In Septem capillis locavit Samsonis fortitudinem, Judicum 16. Septem vicibus præcepit Eliseus Naaman Syrum lavari in ,, Jordane, & sanatus est a lepra sua, 24. ,, Regum 2. Sapientia excidit columnas ,, septem; Proverbiorum 9. Septem panibus satiavit Christus quatuor millia hominum, Matth. 15. Septem dæmonia ,, ejecit a Maria Magdalena, Marci 16. ,, Septem Spiritus in conspectu throni ejus ,, sunt, Apocalypsis 1. Septem candelabra ,, aurea vidit Joannes ibidem; septem stellas in dextra filii hominis, id est Christi, ibidem. Si ergo divina bonitas in ,, effectibus suis, in observantiis, in cæremoniis, in miraculis septenarium numerum adeo magnificat, sapientissime ,, certe disposuit septem Sacramenta in ,, Ecclesia sua, ut septem rivulos ex fonte charitatis filii sui pro nobis passi effluentes. ,,

Solvuntur Heterodoxorum objectiones.

OBJICIUNT: Ex Scriptura sacra est unica redemptio, juxta illud Hebræorum 10. *Una enim oblatione consummavit in sempiternum sanctificatos.* Igitur unicum quoque est Sacramentum, cum & de facto una sit virtus divina sanctificans homines.

Respondeo distinguendo consequens: Unum est reconciliationis Sacramentum, concedo: hoc quippe nomine celebratur a S. Leone Christi redemptio, id est mysterium, & Sacramentum late sumptum dicitur. Est unum proprie dictum, nego. Tametsi enim una sit virtus divina, unaque redemptio, & unica causa principalis salutis, est tamen multiplex instrumentalis; sic respondet D. Thomas ad argumentum hic q. 65. art. 1. his verbis: ,, Ad primum ergo dicendum, quod idem ,, agens principale utitur diversis instrumentis ad diversos effectus secundum ,, congruentiam operum: & similiter ,, virtus divina & Passio Christi operantur in nobis per diversa Sacramenta ,, quasi per diversa instrumenta. ,,

Instant: Ad summum ex Scriptura sacra duo tantummodo numerantur Sacramenta, nimirum Baptismus, & Eucharistia: namque Joannis 19. ex Christi latere fluxerunt sanguis & aqua, hoc est Baptismus & Eucharistia, ut interpretantur hunc locum Chrysostomus, Cyrillus, Theophilactus; In primis Damascenus Lib. 4. de fide cap. 10. & August. Lib. 2. de Symbolo cap. 6. Ergo &c.

Respondeo negando antecedens. Ad probationem dico, non unam esse loci B. Joannis Patrum interpretationem. Quidam intelligunt duo baptismata, alterum scilicet sanguinis, alterum vero fluminis. Ita Cyrillus Jerosolymitanus Catechesi 3. & Hieronymus Epist. 83. ad Oceanum. Alii per sanguinem intelligunt redemptionis pretium, per aquam vero redemptionis applicationem, quæ potissimum fit per Baptismum. Iste sensus est Ambrosii Lib. 10. in Lucam cap. 106. S. Leonis Epist. 4. Augustini & Bedæ in hunc locum; quæ quidem explicatio admodum naturalis & ad mentem Evangelistæ videtur: Non enim Joannes dixit, Exivit aqua & sanguis, sed sanguis & aqua; alias Eucharistiam ante Baptismum designasset, quod est contra ordinem, cum Baptismus sit omnium Sacramentorum janua. Propheta Evangelicus de redemptione se fuisse locutum indigitat Epist. 1. cap. 5. his verbis: *Hic est qui venit per aquam & sanguinem*; quibus quidem verbis ostendit eatenus copiosam esse redemptionem, quatenus nos docet Baptismum Christi, Baptismo Joannis esse multo efficaciorem.

Respondeo secundo, ad eamdem confirmationem sic distinguendo: Et sancti Patres interpretes, alia non excludunt Sacramenta, concedo: & excludunt, nego. Duo principaliter commemorant e latere Christi fluxisse, scilicet Baptismum & Eucharistiam: Baptismum quidem ut ceterorum januam, Eucharistiam vero ut omnium

omnium finem, & totius cultus divini consummationem.

Urgens: Patres Baptismum & Eucharistiam tantummodo ut Sacramenta agnoscunt: Ita Justinus Apologia II. Iræneus Lib. 1. cap. 9. Tertullianus Lib. 1. & 4. contra Marcionem, & Lib de corona militis, Cyrillus Lib. de Catechesibus, Ambrosius passim in Libris de Sacramentis, Aug. Lib. 3. de doctrina Christiana cap. 9. rursus Epist. 118. Ergo &c.

Respondeo primo distinguendo ut supra: Et dum Patres loquuntur de aliquibus Sacramentis, aliis omissis, cetera non excludunt, concedo: alia rejiciunt, nego. Juxta propositum locuti sunt Patres; hinc quandoque de Baptismo tantum contra Donatistas, quandoque de Eucharistia & Baptismo contra impugnantes, & sic de ceteris sermonem instituunt. Ergone cetera non admiserunt? Contrarium constat ex probationibus.

Jam respondeo ad singula cum Bellarmino hic Lib. 2. de Sacr. in gen. cap. 27. Ad primum quidem Justinum in apologia laudata meminisse duorum dumtaxat Sacramentorum, eo quod sic exigeret operis scopus. Duo quippe momenta habebat probanda adversus malignantes Paganos, qui fideles criminis Deicidii eatenus insimulabant, quatenus improperabant eos sui Dei vorare carnes, quocirca tractat de Eucharistia, utique & de Batismo tamquam de ceterorum Sacramentorum janua.

Ad Irenæum facilis est quoque responsio, namque specialem nusquam instituit disputationem de septem Sacramentis; sed prout tempus exigebat, de aliquo tractabat. Sic Lib. 1. cap. 9. commemorat Eucharistiam, ut refellat commenta cujusdam Marci circa istud venerabile Sacramentum, cap. 18. agit de Baptismo ut quosdam circa illud Sacramentum perstringat errores: Lib. 4. cap. 32. 33. & 34. agit de sacrificiis veteris legis, & rursus de Eucharistia. L. 1. cap. 2. de Penitentia disserit, & Lib. 3. cap. meminit Confessionis. Neque mirum cuiquam videri debet, si ipsam Penitentiam non vocet Sacramentum, cum isto nomine neque etiam Baptismum & Eucharistiam celebret.

Eodem prorsus modo fit satis objectioni ex Tertulliano deductæ. Porro Lib. de Resurrectione carnis quatuor nominat Sacramenta, videlicet Baptismum, Chrisma, hoc est Confirmationem, Eucharistiam, & Ordinationem. Ceterum Lib. 1. adversus Marcionem probandum habebat creaturas sensibiles a Deo bono promanare, hinc commemorat aquam, panem & oleum, quæ sunt materia quinque Sacramentorum. Ex quo manifeste sequitur necesse non fuisse nominare Penitentiam, & Matrimonium; cum ad propositum ista duo nihil facerent, denique in Lib. de corona militis, mentionem facit dumtaxat de Baptismate & Eucharistia, quia eo loci tractat de cæremoniis Ecclesiæ; quæ quidem non ex Scriptura, sed ex Traditione habentur, quocirca varias laudat traditiones pro istis duobus Sacramentis celebrandis: Sed ne lector aliquis falso existimaret non esse alia Sacramenta aliasque cæremonias, subdit: " Harum, " & aliarum hujusmodi disciplinarum, si " legem expostules Scripturarum, nullam " invenies; traditio tibi prætendetur au- " ctrix, consuetudo confirmatrix, & fi- " des observatrix. "

Ad Cyrillum & Ambrosium solutio generalis recte adhibetur. Quid enim mirum, si isti Patres de tribus tantum Sacramentis agant; cum in operibus laudatis scribant ex professo ad Catechumenos edocendos, ut digne susciperent sanctum Baptisma, Confirmationem, & Eucharistiam quæ tunc temporis solemniter conferebantur? ut dicit Amphilochius in vita sancti Basilii, de cujus Baptismo sic loquitur: " Baptizavit Episcopus Maximia- " nus Basilium, & Eubulum, atque un- " gens eos sancto Chrismate, tradidit eis " vivificam Communionem. "

Neque magis proficiunt Protestantes nobis opponendo Augustinum, cum ex probationibus constet sanctum Doctorem cuncta admisisse novæ legis Sacramenta: Et vero Lib. 3. de doctrina Christiana cap. 9. non dicit esse tantum duo Sacramenta, sed duo commemorat pro exemplo; sic enim loquitur: " Pauca pro multis ea- " demque factu facillima, & intellectu " augustissima, & conservatione castis- " sima ipse Dominus, & Apostolica tra- " didit disciplina, sicut est Baptismi Sa- " cramentum & celebratio corporis & " sanguinis Domini. " Quæ quidem particula, *sicut*, denotat non pro ceterorum Sacramentorum exclusione, sed solum pro exem-

exemplo Augustinum sic loqui. Quando vero ait nostra Sacramenta esse pauciora, intelligit relative ad Sacramenta veteris legis, nusquam vero restringit numerum ad duo aut tria. Ipse est sui ipsius interpres Lib. 19. contra Faustum, ubi ait Sacramenta novæ legis esse Sacramentis veteris legis numero quidem pauciora, sed virtute maiora.

Persistunt: Esto quod possint esse alia Sacramenta præter Baptismum & Eucharistiam, nusquam tamen compleri potest septenarius eorum numerus: Ergo &c. Probatur antecedens. Primo quidem ex Dionysio, qui in libro de Ecclesiastica Hierarchia solum meminit Baptismi, Eucharistiæ, Confirmationis & Ordinis. Secundo, ex Gregorio qui canone, *multi sæculorum* 1. q. 1. apud Gratianum nominat Baptismum, Chrisma & Eucharistiam: ita & Rabanus, Paschasius Lib. de corpore & sanguine Domini, similiter auctor incerti nominis apud Cyprianum Lib. de operibus Cardinalibus Christi, qui quidem in sermonibus tum de Cœna Domini, tum de Ablutione pedum, & de Chrismate, pauciora quam septem commemorat Sacramenta. Ergo &c.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem respondet ibidem Bellarminus, Dionysium eo loci tractare tantum de Ecclesiastica Hierarchia, adeoque de solis solemnibus actionibus Hierarchæ, scilicet Episcopi; quocirca sermonem facit dumtaxat de Baptismo, Confirmatione & Eucharistia, quæ quondam ritu solemniori conferebantur; sic & de Ordinatione Clericorum, quæ a solis Episcopis fieri possunt. At dubio procul cetera non abnegat, quandoquidem meminit Pœnitentiæ Epist. ad Demophilum.

Ad Gregorium respondetur, verba canonis laudati non esse germanum hujusce Patris fœtum, cum in ejus operibus non inveniantur: extant tamen apud Isidorum Lib. 6. Etimologiarum cap. 19. sed cujuscumque sint, non ponit ille auctor, nisi quædam exempla, quæ certe pro hoc momento ne minimum quidem facescunt negotium.

De Rabano nulla est difficultas, quippe qui in libris de institutione Clericorum, de omnibus tractet Sacramentis quæ Clericis competunt. Namque Lib. 1. cap. 6. agit de Ordine cap. 24. de Baptismo, Confirmatione, & Eucharistia, Lib. 2. cap. 29. de Pœnitentia. Ibidem cap. 11. de Extrema Unctione: solum omisit Matrimonium eo quod non spectet Clericos.

Neque etiam mirum videri debet si Paschasius nonnisi de Eucharistia scribat, cum hic solus sit operis finis, ut ex inscriptione libri patet, cujus titulus est, *De corpore Domini*.

Ceterum Auctor anonymus apud Cyprianum mentionem non facit de omnibus Sacramentis; nec debuit facere, quandoquidem ea tantummodo explicat Sacramenta quæ Dominus instituit in Cœna, nimirum Eucharistiam, Chrisma, seu Confirmationem, & Clericorum Ordinationem, ut claret ex ejusdem sermonibus de Cœna Domini, de Ablutione pedum, & de Chrismate.

Pergunt: Sacramenta pertinent ad actiones Ecclesiasticæ Hierarchiæ ex Dionysio: sed ex eodem tres sunt solum actiones Hierarchiæ, scilicet Purgatio, Illuminatio, & Perfectio: igitur tria tantum admittenda sunt Sacramenta.

Respondeo distinguendo: Sacramenta pertinent ad actiones simul & ad recipientes, concedo: Ad agentes tantum, nego. Actiones spectant quidem ministros, qualis est Ordinatio, sed multi sunt recipientes, quocirca omnibus Baptismus, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema-Unctio & Confirmatio necessaria sunt; Matrimonium vero quibusdam: solutio est divi Thomæ, qui hic q. 65. art. 1. ad 3. sic solvit objectionem: "Dicendum, quod „ in actionibus Hierarchicis considerantur & agentes, & recipientes, & „ actiones. Agentes autem sunt ministri „ Ecclesiæ, ad quos pertinent Ordinis Sacramentum. Recipientes autem sunt „ illi qui ad Sacramentum accedunt, qui „ producuntur per Matrimonium. Actiones autem sunt purgatio, illuminatio, „ & perfectio: sed sola purgatio non „ potest esse Sacramentum novæ legis, „ quod gratiam confert: sed pertinet ad „ quædam sacramentalia quæ sunt Catechismus & exorcismus. Purgatio autem „ & illuminatio simul, secundum Dionysium pertinent ad Baptismum; & propter recidivum secundario pertinent ad „ Pœnitentiam, & Extremam-Unctionem. Perfectio autem quantum ad virtutem quidem, quæ est quasi perfectio „ for-

„ formalis, pertinet ad Confirmationem: „ quantum autem ad consecutionem fi„ nis, pertinet ad Eucharistiam. „

Reponunt: Sacramenta veteris legis correspondent Sacramentis novæ legis: Sed in veteri lege non erat aliquod Sacramentum Confirmationi, & Extremæ-Unctioni correspondens. Igitur ista duo, inter Sacramenta non annumeranda sunt.

Respondeo distinguendo minorem: Non erat in veteri lege aliquod Sacramentum rigorose sumptum correspondens Confirmationi & Extremæ-Unctioni, concedo: late sumptum, nego. Et vero datur plenitudo Spiritus sancti ejusque robur ac suavitas per Confirmationem & Extremam-Unctionem; quos quidem effectus mirabiles non subobscure significabant & donum Prophetiæ multis in veteri lege concessum, & festum Pentecostes apud Judæos celeberrimum. Sanctus Thomas ibidem ad 4. sic respondet ad difficultatem: " In Sacramento confir" mationis datur plenitudo Spiritus san„ cti ad robur: in Extrema autem un„ ctione præparatur homo, ut recipiat „ immediate gloriam: quorum neutrum „ competit veteri Testamento. „ Quibus verbis ostendit figuras de isto utroque Sacramento non fuisse tam explicatas quam pro ceteris.

Replicant: Sacramenta ordinantur ad animæ ægritudines propellendas: Sed præter peccatum originale & actuale mortale, datur etiam veniale. Igitur vel sunt tria tantum Sacramenta; alterum scilicet contra peccatum originale; alterum contra actuale lethale, alterum denique contra veniale: Aut sunt tantum duo. Ergo &c.

Respondeo primo retorquendo argumentum. Si pro quolibet peccato requiratur Sacramentum, cum diversa sint specie peccata mortalia, eaque pene innumera, numerus Sacramentorum nullis ut ita dicam terminis comprehenderetur.

Respondeo secundo, dari Baptismum contra peccatum originale, Pœnitentiam contra omnia mortalia actualia, & secundario etiam contra venialia: immo & ista delent cuncta vivorum Sacramenta.

Urgent: Virginitas ab ipso Christo præfertur Matrimonio, sicut & ab Apostolo; & tamen non nisi ex opere operantis confert gratiam. Igitur Matrimonium inter Sacramenta non annumerandum est, alias vel ipsi præemineret virginitati, cum Sacramenta ex opere operato producant gratiam.

Respondeo distinguendo antecedens: Virginitas præfertur Matrimonio consummato, concedo: Matrimonio rato & reduplicative ut est Sacramentum, nego. Matrimonium duplici modo spectari potest: Primo quidem, ut est Sacramentum, & significat unionem Christi cum Ecclesia, & ejusdem cum nostra natura humana: Secundo penes usum. Priori modo spectatum virginitati prævalet, posteriori vero modo per accidens res non ita se habet, cum actus Matrimonii ut plurimum passionem habeat adjunctam; sed res non ita se habuisset in statu innocentiæ, cum enim tunc temporis nulla fuisset mala concupiscentia, & pars inferior perfecte fuisset superiori subdita, Matrimonium & quoad se, & quoad actum vel ipsi præponderasset virginitati.

Respondetur quibusdam circa Ordinem difficultatibus.

OBJICIES: Videtur quod sint plusquam septem Sacramenta. Ergo &c. Probatur antecedens. Ordo dividitur in multa Sacramenta; quinimmo juxta multorum Theologorum placita, Episcopatus est Ordo specie distinctus a Presbyteratu, cum specialem habeat potestatem, puta conficiendi sacrum Chrisma, consecrandi Ecclesias, altaria, benedicendi & Sacerdotes ordinandi, quæ quidem omnia officia simplici Sacerdoti non conveniunt. Ergo &c.

Respondeo negando antecedens. Ad probationem distinguo: Ordo dividitur in multa Sacramenta sibi ad invicem subordinata, concedo: non subordinata, nego: Inferiores Ordines, immo & Subdiaconatus ac Diaconatus veluti gradus sunt, quibus ascenditur ad Presbyteratum: Episcopatus vero est totius Ordinis consummatio, cum vel ipsa Papalis dignitas non nisi jurisdictionem universaliorem, & majorem dignitatem importet supra Episcopatum; hinc Summus Pontifex appellatur & merito: ratio enim Christi Vicarii & totius Ecclesiæ capitis ac Primatis, non mensuratur præcise penes officium Sacerdotis, sed potestatis & jurisdictionis, tum

tum ad instituendas diœceses, tum ad consecrandos magnos Præsules &c. Igitur tametsi Diaconatus sit verum Sacramentum sicut & Episcopatus, manet semper Ordinem constituere unicum totale & adæquatum Sacramentum.

Insurges: Licet omnia Sacramenta contineantur sub illo supremo genere Sacramenti, attamen ideo sunt septem Sacramenta, quia diversimode contrahitur supremum genus a singulis Sacramentis: namque, ut ait Concilium Florentinum, Baptismus est quidem Sacramentum, sed regenerationis: Confirmatio utique, sed ad robur &c. Atqui similiter inferiores Ordines, nimirum Subdiaconatus & Diaconatus diversis modis a Presbyteratu sunt Ordines; Episcopatus vero longe eminentiori modo ipso Presbyteratu est Ordo. Igitur a simili sunt multa Ordinis Sacramenta.

Respondeo negando paritatem. Ratio discriminis est, quod singula Sacramenta contrahant supremum genus per rationes specie diversas, & non sibi ad invicem subordinatas; solus quippe Baptismus dat regenerationem spiritualem: sola Confirmatio est ad robur, ut fidelis propellat fidei persecutorum impetus &c. At vero cuncti Ordines sunt in eadem linea, adeoque veluti gradus ad unum adæquatum Ordinem.

Instabis: Omnia Sacramenta ordinantur ad Eucharistiam sicut ad finem; & tamen constituunt Sacramenta adæquate diversa. Igitur & Ordines tametsi ordinentur ad unum totalem Ordinem.

Respondeo, negando paritatem: Cetera enim Sacramenta ad Eucharistiam referuntur ut ad finem, & totius cultus divini consummationem ratione præsentiæ realis Christi, qui est teste Joanne Alpha & Omega, seu principium & omnium finis: e contra vero ordines veluti gradus in eadem Sacerdotii linea concluduntur; hinc & relationem dicunt ad unum adæquatum Ordinem non præcise ut ad finem, sed ut species incompletæ & potentiales ad unum adæquate Sacramentum Ordinis, sub quo veluti sub genere speciali comprehenduntur.

Dices: Ecclesia ab Adamo ad nos usque eadem est: sed in lege naturæ indefinitus erat Sacramentorum numerus: In lege Mosaica multa, absque ut ita dicam nomine & numero erant. Igitur & in nova lege, ut servetur unitas, & cum aliis statibus conformitas, plura quam septem debent esse Sacramenta.

Respondeo distinguendo majorem: Ecclesia ad nos usque una & eadem est quoad fidem & cultum unius veri Dei, concedo: quoad modum tum colendi Deum, tum homines sanctificandi, nego. Et concessa minore, distinguendum est consequens ad sensum majoris; debent sicut in aliis legibus sic & in nova, esse eadem Sacramenta, quoad significationem & finem, concedo: quoad se, nego. Ecclesia unum semper verum Deum coluit, hinc secundum hoc una est; sed diversos eumdem colendi Deum & sanctificandi homines habuit modos, hinc & diversa tum sacrificia, tum Sacramenta, nedum in se, sed & juxta efficaciam spectata adhibuit. Pauciora quidem in lege & Ecclesia Christi, sed, ut ait Augustinus, virtute & dignitate ceteris præstantiora. S. Doctor Tract. 45. in Joan. de his sic discurrit: „ *Bibebant enim de spiritali consequente eos* „ *Petra: Petra autem erat Christus*. Videte ergo, fide manente, signa variata. „ Ibi Petra Christus, nobis Christus, quod „ in altari Dei ponitur. Et illi pro magno Sacramento ejusdem Christi biberunt aquam profluentem de Petra, nos „ quid bibamus, norunt fideles: si speciem visibilem intendas, aliud est: si „ intelligibilem significationem, eumdem „ potum spiritalem biberunt. „

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Sunt solum Septem nova Legis Sacramenta.

PRIMO: Quia ex Scriptura sacra sunt tantum septem ritus sancti gratiam ex opere operato producentes, quorum Christus solus est auctor.

Secundo: Ita de fide definierunt Concilium Florentinum, & Tridentinum. Illud in Decreto unionis, istud Sess. 6.can. supra laudato. Subscribunt Patres tum Græci, tum Latini.

Tertio: Ratio congrua suffragatur: sicut enim septem requiruntur ad vitam humanam, inquit D. Thomas, hic q. 65. art. 2. videlicet, ut homo habeat esse & vivere, deinde crescere, postea nutriri, exinde sanari si in morbum inciderit, tum

& ab

& ab infirmitatis reliquiis absolvi, habeatque vitæ rectorem, deinde & propagatorem; pari & consimili modo eadem prærequiruntur ad vitam spiritualem; quo circa per Baptismum regeneratur, per Confirmationem roboratur in fide &c.

SYNOPSIS OBJECTIONUM,

ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Tametsi Patres quandoque de duobus Sacramentis, quandoque etiam de tribus, omissis aliis, tantum loquantur, non inde sequitur, Sacramentorum numerum duobus aut tribus concludi, cum in suis Operibus, prout est controversiæ impetus & materia, tractent de quibusdam tantum Sacramentis; quandoquidem ex aliis eorum locis compertum habemus septenarium numerum.

Secundo: Neque vero idem numerus restringitur ad tres actiones Hierarchicas, scilicet purgationem, illuminationem, & perfectionem, cum ex D. Thoma non solum actiones, sed & agentes, & recipientes in hoc momento spectari debeant. Quibus ponderatis, absque negotio exurgit septenarius Sacramentorum numerus.

Tertio: Esto quod sint septem Ordines, immo & octo, si addatur Episcopatus, hi autem omnes non nisi adæquatum Ordinis Sacramentum conficiunt, cum sub Ordinis genere cuncti veluti species incompletæ, seu partes potentiales concludantur.

PUNCTUM SECUNDUM.

Utrum Orientales septem agnoscant Sacramenta?

NIHIL non tentarunt Protestantes ut septenarium numerum Sacramentorum exsufflarent; Ministri Hottingerius, Legerius, Ludolphus, maxime vero Smythus Anglus, qui omnibus audacior quædam conscripsit opera in quibus, sed incassum, conatur ostendere nullam esse apud Orientales pro isto numero traditionem.

Priores qui istas Ministrorum novitates impugnavere, fuerunt Erasmus, Gregorius, Cassandrus, Cardinalis Osius, & multi alii, qui luce meridiana clarius ostenderunt, ab omni Christianitatis ævo fuisse septem Sacramenta, & totidem ritus sacros a solo Christo institutos, qui conferunt ex opere operato gratiam. Quia vero nonnulli Orthodoxi disciplinam & Ecclesiæ possessionem, rationibus Theologicis dumtaxat firmarunt, immo vanas quæstiones subtiles sed inutiles instituerunt, ita ut scholastico dumtaxat modo hanc pertractantes materiam, vanos, suppostitiosque errores Græcis recentioribus, zelo certe non secundum scientiam abrepti, affixerunt, & hoc in periculum non solum charitatis, sed & Traditionis, inter quos, inquit Allatius Græcus in notitia rerum Orientalium nulli secundus Lib. 3. de consensione Ecclesiæ Orientalis cum Occidentali, cap. 16. ac veluti omnium audacior fulget Antonius Caucus Archiepiscopus Corcyrensis, qui hæresi tertia, de Græcis illis sic loquitur: „ Ex septem Ecclesiæ Sacramentis duo „ negant Græci, Confirmationem scili„ cet & Extremam-Unctionem „. Quem perstringens Allatius subdit: " Si quæras „ ab ipso undenam ipse habeat Græcos „ hæc duo Sacramenta negare, respon„ det, ab ipsis sæpissime se audisse, & „ de Extrema-Unctione testem adducit „ Guidonem Carmelitam. „ Qua falsa sententia fretus Minister Smythus, audacter propugnat doctrinam de numero Sacramentorum septenario esse mere humanam. Istum & alios doctissime impugnant, Allatius L. 3. maxime capite mox laudato, Arcudius in toto suo libro de consensu Ecclesiæ Orientalis cum Occidentali, & post eos non absimili eruditione Renaudotius in variis operibus Liturgicis, maxime vero Tomo 4. & 5. perpetuitatis fidei.

Quia vero iterum atque iterum de Sacramentis etiam in particulari redibit sermo de Orientalibus, operæ pretium est hic istorum breviter texere historiam, qualis fuso calamo refertur Tomo 4. perpetuitatis fidei toto libro 1. sed potissimum a capite primo usque ad sextum inclusive, ubi auctor variorum Codicum Græcorum calculo munitus, mira, & certa pro hoc momento propalat.

Sum-

Summa Historia Critica recentiorum Orientalium.

VIX aliquæ hæreſes, ſi Neſtorianos & Dioſcoritanos Hæreticos excipias, nunc in Oriente graſſantur. Nulli quippe ſunt Ariani, nulli Macedoniani, omnes & Filium, & Spiritum Sanctum, ut æterno Patri conſubſtantiales habent; Orientales iſti vix ac ne vix quidem Donatiſtas, & Novatianos agnovere, aliquid Manicheiſmi in Perſide, ſed non inter Chriſtianos animadvertitur. Quin immo a mille circiter annis omnes ferme Orientales ſunt Chriſtiani.

Ergo nomine Eccleſiarum & Communionum Orientalium intelliguntur vel Melchitæ, vel Jacobitæ, vel Neſtoriani, qui omnes Græcum ſuo modo obſervant ritum. Melchita idem ſonat ac Orthodoxus, & iſto inſignuntur nomine omnes qui nullum habent & circa Trinitatem, & circa Incarnationem ceteraque Religionis myſteria errorem.

Illi autem ſunt in duplici differentia; quidam ſunt ſcilicet Schiſmatici, & illi ab Eccleſia Romana ſchiſmate divelluntur; quidam vero Vicario Chriſti adhærent, inter quos eminent Maronitæ Montis Libani incolæ, qui a ſexcentis annis Eccleſiæ reconciliati ſunt.

Jacobitæ hoc nomine donati ſunt a quodam Jacobo, cujus nomen Zanzal vel Bardæi ſecundum Arabes; quippe qui præ omnibus alacrior fuerit ad diſſeminandam in Oriente Dioſcori hæreſim. Iſte Archiepiſcopus inauguratus eſt ab Epiſcopis Monophyſitis, hoc eſt unicam in Chriſto naturam admittentibus; quique edicto Imperatorum propter ſuam in errore pertinaciam in carcerem fuerant detruſi.

Jacobitæ non Eutychetem, a quo abhorrent eo quod Apollinari adhæſerit, carnem cœleſtem Chriſto affingendo, ſed Dioſcorum quondam Alexandrinum Patriarcham ducem ſequuntur; qui Dioſcorus ad noſtra uſque tempora ſicut in errore, ſic & in Patriarchatu ſucceſſores habuit.

Jacobitæ duplicis ſunt generis: alii ſunt Syriæ, ſeu Syri, & ſimpliciter vocantur Jacobitæ: Alii vero Ægyptii a voce *Ægypti* dicti Coptitæ: Priores ab ipſis ſolum diſcrepant quod in pane conſecrando admiſceant paululum & ſalis & olei. Et hoc ægre quidem ferunt poſteriores. Iſti celebrant Officium lingua Ægyptiaca, a tempore quo excuſſo Græcorum jugo, liberi evaſerunt. Æthiopes ſeu Abyſſini ſunt populi Imperii Æthiopum: hi non niſi Metropolitanum habent qui a Patriarcha Coptitarum dependet. Porro nomine Metropolitani intelligitur quandoque Archiepiſcopus, quandoque Primas; quandoque etiam inſignis Metropolitanus qui nedum Epiſcopos, ſed & Archiepiſcopos creare poteſt.

Neſtoriani a Neſtorio nuncupantur, variiſque circa Incarnationem Dominicam laborant erroribus.

De Patriarchatibus.

PRIMUS inter Patriarchas, etiam non diffitentibus Græcis recentioribus, eſt totius Occidentis Patriarcha, ſcilicet ſummus Pontifex, cui adhærent Melchitæ Orthodoxi, nempe Græci qui majores Mediterranei maris inſulas incolunt, & multi in Calabria, & Sicilia demorantur; Maronitæ ſunt illi qui lingua Syriaca divinum perſolvunt officium; Melchitæ Schiſmatici Epiſcopos & Metropolitanum Venetiis habent, & Patriarchæ Conſtantinopolitano ſubjiciuntur. Iſte præter illos omnes Chriſtianos qui partim in Occidente, ut in Moldavia & Valachia, partim in Septemtrione, ut qui ſunt in vaſtiſſimo Moſcorum Imperio, & plures alios qui Orientem habitant, ſuæ Juriſdictioni ſubditos habet.

Patriarcha Alexandrinus ordine ſequitur Conſtantinopolitanum, ejuſque Exarchus ſeu Vicarius eatenus dicitur, quatenus multas cauſas de diſciplina, ejus nomine & diſcutit & dirimit; atque vacante Conſtantinopoleos Sede, iſtum regit Patriarchatum; ipſi olim tota Ægyptus, & multæ aliæ Regiones & Provinciæ ſubjiciebantur, ſed Coptitæ, diſrupto Græcorum jugo, in eadem Alexandriæ civitate, ſuum etiam peculiarem habere voluerunt Patriarcham, qui omnem fere Ægyptum occupat, ſuamque uſque ad Ethiopiam, & Africæ confines extendit Juriſdictionem.

Patriarchatus Antiochenus quondam late diffundebatur, & per Antonomaſiam Diœceſis Orientis vocabatur; ad Indias uſque

usque pertingebat. Præter Patriarcham Græcum est alter Jacobitarum Syriæ, apud eamdem Antiochiæ civitatem; qui litteris velut amicus, communicat cum Patriarcha Copticarum. Ille Patriarchatus in sua ditione quondam obtinebat totam Syriam, Mesopotamiam & Persidem; nunc vero paucissimas habet Ecclesias. Tertius, ibidem est Patriarcha pro Maronitis, qui sunt in parvo numero, & quorum Ecclesiæ sunt penes Montem Libani.

Patriarcha Nestorianus primitus ante Mahumetanorum invasionem, in Mesopotamia multas habebat Ecclesias; vincentibus postea Romanis pauciores numeravit; sed tandem prævalentibus Saracenis, Græci ejecti sunt, & in eorum Ecclesiis suffecti fuere Nestoriani. Ista Secta habet in sua Jurisdictione superiorem Asiam & Indias; immo ad Sinarum usque Imperium pervadit, nusquam tamen supremi Ecclesiæ capitis nomen sibi arrogavit; sed solum retinuit titulum Metropolitani, qui creandi & Episcopos, & Archiepiscopos, immo & Metropolitanos alios inferiores jus sibi vindicat. De Patriarcha Jerusalem nihil dicendum incumbit, nisi quod ex omni terrarum orbe huc conveniant Christiani, qui & ibi singula habent Oratoria, in quibus juxta ritum sibi proprium celebrant divinum officium. Tom. 4. perp. fidei l. toto 1.

Observandum est Cyrillum Lucarem primo Patriarcham Alexandrinum, deinde vero Constantinopolitanum, pecunia numerata, vel alio pravo abreptum motivo adoptasse Calvinianam Confessionem, quam quidem Latinam anno 1629. edit. Genevensis, deinde Græco-Latinam anno 1633. nomine totius Ecclesiæ Græcæ, sed perperam juris publici fecit. Ante ipsum Theologi Vitembergenses cuncta moliti fuerant ut Græcos ad suas traherent partes, ita refertur Tomo quinto perpetuitatis fidei toto libro 1.

Quamvis Græci in fide septem Sacramentorum semper extiterint; nihilominus ex fabulis & Cauchi, & Guidonis, & scandali a Cyrillo præstiti, Ministri Protestantes inde sumpsere argumentum, ut septenarium numerum Sacramentorum exploderent, quocirca ad eos debellandos ordo rerum, & ipsa expostulat necessitas, ut omni argumentorum genere ostendamus perpetuitatem fidei de septem novæ legis Sacramentis, illibatam apud Orientales ad nostra usque tempora perdurasse: his prælibatis sit

CONCLUSIO.

Orientales a Christo nato ad præsentem usque diem Septem admisere Sacramenta.

Probatur isto efficaci ratiocinio.

GRÆCI, in triplici tempore spectari possunt: Primo quidem ab Apostolis usque ad Concilium Florentinum inclusive, deinde a Florentino usque ad diem qua Cyrillus vocatus est ad sedem Constantinopolitanam; denique a Cyrilli morte ad nostra usque tempora. Atqui in his omnibus temporibus apud Græcos affulget fidei perpetuitas de septem Sacramentis. Ergo &c. Probatur minor quoad singulas partes.

Testimonia ab Apostolis usque ad Concilium Florentinum.

DE Sacramentis Baptismi & Eucharistiæ non est controversia, cum illa ut Sacramenta habeant Protestantes; de ceteris convenit Ecclesia Græca antiqua.

De Confirmatione quidem astipulantur Dionysius Lib. de Ecclesiastica Hierarchia cap. 2. parte secunda, Clemens Alexandrinus apud Eusebium Lib. 3. Hist. cap. 17. Origenes Hom. 9. in Leviticum, Cyrillus Jerosolymitanus Catechesi 3. Gregorius Nazianzenus Orat. de sancto Lavacro; Theodoretus Commentario in primum caput Canticorum, Damascenus Lib. 4. de fide cap. 10. & alii permulti. De Pœnitentia non est ambigendi locus apud Ecclesiam Græcam; Clemens Alexandrinus ibidem apud Eusebium cap. 17. Epiphanius hæresi 59. Chrysostomus Lib. 3. de Sacerdotio; Cyrillus Lib. 12. in Joannem cap. 56. Theodoretus in Epitome divinorum Decretorum cap. de Pœnitentia; Damascenus Lib. 4. de fide cap. 10. & alii Patres hanc docent, & ut Sacramentum habent.

Suum quoque addunt calculum pro Sacramento

mento Extremæ-Unctionis; in primis Orlgenes Hom. 2. in Leviticum, Chrysostomus Lib. 3. de Sacerdutio, & alii permulti; idem patet pro Ordine maxime ex Patribus Concilii Chalcedonensis ex Dionysio Lib. de Eccles. Hierar. cap. 5. Chrysostomo Lib. 3. de Sacerdotio; Tharasio Epist. ad Adrianum Papam, Theodoreto in primam Timothei 5. Theophilato & Oecumenio in illud secundæ ad Timotheum 1. *Admoneo te ut resuscites gratiam*, &c.

Denique Ecclesia Græca Matrimonium semper habuit ut Sacramentum, ut patet ex variis Conciliis, maxime ex Florentino, ubi astantibus Græcis, dixit: " Septimum est Sacramentum Matrimonii, " quod est signum conjunctionis Christi & " Ecclesiæ. "

Verum omni exceptione validius argumentum illud est, quod Ecclesia Græca in Concilio Florentino ne minimam quidem proposuit circa septenarium Sacramentorum numerum difficultatem, nec ulla mota fuit inter Græcos & Latinos de hoc momento controversia; immo ut observat Allatius L. 3. cap. 16. de Consensione Ecclesiæ Græcæ & Latinæ, jam Græci a Concilio discesserant, cum factum est decretum pro instructione Armenorum circa Sacramenta. Idem ibidem cap. 9. n. 6. sic loquitur de Græcis: " Septem Ecclesiæ Sacramenta agnoscunt, eaque ab Episcopis & Sacerdotibus sulemni ritu " accipiunt. " Rursus, n. 7. " Tenent " ex antiqua Patrum & Conciliorum in Ecclesia sua propagata ac constabilita traditione, alium esse fuisseque, idque de " jure divino non humano Episcopatum. " n. 8. pergit. " Synodos Oecumenicas septem agnoscunt ..... Nicænam secundam sub Constantino & matre ipsius " Irene ... Quidam Florentinam sub Eugenio IV. septem itaque Synodorum " universalium quas jam diximus, decreta, tamquam inviolabilia venerantur, & " Canones ad corrigendos mores amplectuntur constantissime religiosiores servant; quemadmodum & particularium " Synodorum, Anciranæ, Gangrensis, Antiochenæ, Laodicenæ, Sardicensis, " &c. " Porro in his omnibus nihil usquam adversus septem Sacramenta agitatum est; quin immo in Laodicena, in Ephesina, & quibusdam aliis, prout & tempus & materia exigebant, mira de quibusdam Sacramentis scripta sunt.

Allatius ibidem cap. 16. sic perstringit Caucum n. 3. ut probet & Confirmationem & Extremam-Unctionem esse de Sacramentorum numero apud Græcos; & sic loquitur: " Liber ritualis Græcorum, in quo modus administrandi " Sacramenta describitur, horum quoque " Sacramentorum ordinem & ritum, non " clanculum, & per latebras, sed palam " & apertissimis verbis proponit. " Tum n. 4. sic argumentatur: " Si apud Græcos Confirmatio & Extrema-Unctio " inter Sacramenta non recensentur, vel " quinque tantum Sacramenta erunt, vel " recitet Caucus, si potest alia quæ horum " locum suppleant, ut septenarius numerus salvus sit: Sed non recitabit unquam. " Ergo hæc duo inter alia Sacramenta censentur. "

Deinde auctoritate Jobi antiqui Monachi, cujus verbis illum probat numerum: " Septem Sacramenta ait Christi Ecclesiæ mysteria. Hoc ordine sunt: primum Baptismus, secundum Chrisma: " Tertium participatio vivifici corporis " & sanguinis Christi: Quartum Sacerdotium: Quintum honorabiles nuptiæ: " Sextum sanctus Habitus: Septimum " oleum cum oratione, hoc est Pœnitentia.,

Testimonia a Concilio Florentino usque ad Cyrillum Lucarem.

SIMON Thessalonicensis Archiepiscopus qui ante ipsum Concilium Florentinum vivebat, in Dialogo de septem Ecclesiæ Sacramentis sic loquitur: " Septem " sunt Dona Spiritus, teste Isaia; septem Ecclesiæ Sacramenta quæ ab eodem Spiritu sancto vim operandi habent, " quæ nimirum sunt Baptisma, Chrisma, " Communio; manus impositio, Matrimonium, Pœnitentia, & sanctum " oleum. "

Subscribit Joannes Paleologus Andronici II. filius, Imperator Constantinopolitanus in professione fidei: " Ad hæc credo, quemadmodum tenet & docet sancta Ecclesia Romana, septem esse " Sacramenta Ecclesiastica; unum, scilicet Baptismus de quo diximus: aliud " Sacramentum Chrismatis sancti un-

„ guenti quod per impositionem manuum „ Episcopi ungentis, eis qui regenerantur exhibetur. Aliud est Pœnitentia: „ Aliud est Eucharistia: Aliud est Sacramentum Ordinis, sive manuum impositio: Aliud nuptiarum: Aliud Extrema-Unctio, nempe εὐχέλαιον quod secundum „ doctrinam B. Jacobi Apostoli infirmis „ traditur. „

Concinis Gregorius Proto-Cyncellus, qui fuit a confessionibus Imperatoris Joannis Paleologi, & in Concilio Florentino locum tenuit Patriarchæ Alexandrini, tum tandem creatus est Constantinopolitanus Patriarcha. In Apologia adversus Marcum Eugenium Ephesinum, eumdem commemorat numerum his verbis: " Verum „ etiam Latini baptizatos ungunt unguento, atque ut nos unum ex septem Sacramentis Ecclesiæ ritum unguenti afferunt. „

Jeremias Patriarcha CP. qui Wittembergenses debellavit triplici eruditissima responsione; in prima parte 77. art. 7. auctoritate & scripturæ, & Traditionis septenarium Sacramentorum numerum probat, eorumque materiam & formam eleganti calamo delineat. In secunda eadem repetit. In tertia rogat Wittembergenses ne iterum rescribant, quippe qui nolit ulteriorem habere congressum cum his, qui numerum septenarium ab Ecclesia receptum subvertebant.

Idem in censura confessionis Augustanæ cap. 7. ita loquitur: " Quæ in ea ipsa „ Catholica Ecclesia juxta sententiam Christianorum tradita sunt nobis mysteria, „ utique septem sunt. Videlicet Baptisma, „ Chrisma divini unguenti, sacro-sancta Communio, Manus imposito, Matrimonium, Pœnitentia, & Sanctum „ oleum. „

Gabriel Severus Philadelphiensis Episcopus Tractatum de sacris mysteriis edidit, in quo quidem eumdem prædicat Sacramentorum numerum. Item & Synodus Cypria sub Germano Amathuntis Episcopo. Eo loci ait: " Sciendum est, „ septem esse Sacramenta Ecclesiæ Christi. „ Quibus & similibus auctoritatibus claret, vel ipsos recentiores Græcos a doctrina septem Sacramentorum nusquam discessisse, cujus tot argumenta habemus, quot Libros Ecclesiæ Orientalis Ecclesiasticos, qualia sunt Ritualia, Pontificalia, Menologia in lucem Græci ediderunt.

Testimonia a morte Cyrilli ad nostra usque tempora.

CELEBERRIMUM est testimonium Synodi Constantinopolitanæ sub Cyrillo Beroensi anno 1639. adversus Cyrillum Lucarem adunata: In ea quippe adderant Metrophanes Alexandriæ Patriarcha, Theophanes vero Hierosolymæ; unus supra viginti Metropolitani seu Episcopi, viginti tres magnæ Ecclesiæ Officiarii, qui una voce proscribunt Hæreticum his verbis: " Cyrillo dogmatizanti & „ eredenti non esse septem Sacramenta „ Ecclesiæ, id est Baptisma, Chrisma, „ Pœnitentia, Eucharistia, Sacerdotium, Extrema-Unctio, & Matrimonium juxta Constitutionem Christi, „ Apostolorum Traditionem atque consuetudinem Ecclesiæ; sed mentienti non „ esse tradita a Christo in Evangelio nisi „ solum Baptisma, & Eucharistiam, ut „ videre est in decimo quarto ejus capite; „ anathema. „

In altera Synodo sub Parthenio Patriarcha CP. anno 1642. idem numerus veluti & ex Christo, & ex Traditione promanans definitur. In eadem Synodo approbata est confessio orthodoxa, quæ jussu Ecclesiæ Orientalis scripta & ad nostra usque tempora tamquam genuina fidei regula ab omnibus habetur. Meletius Syrurgus Theologus in eruditione nulli secundus illam composuit; eamdem suo calculo munivit Dionysius Patriarcha CP. deinde Nectarius Hierosolymæ Præsul. Postea ipsam adoptavit omnis Ecclesia Orientalis, & ad nos usque tamquam genuina fidei regula ab omnibus habetur: Meletius in responsione ad quæstionem 98. pag. 154. mirum in modum explanat & probat septem esse Ecclesiæ Sacramenta. Rursus in responsione ad quæstionem 100. tractat de materia & forma ac de effectu Sacramentorum. Idem Theologus ex commissione accepta confessionem Cyrilli Calvinianam eruditissimo opusculo anno 1640. 28. Novembris confutavit. Exemplar ex originali manuscripto ipsius Syrurgi confectum est, quod quidem Panagioti dedit Domino de Nointel Ludovici XIV. apud Imperatorem

Tur-

Turcarum Oratori, ex quo varia hic afferenda excerpta sunt; inprimis Syrurgus probat eo loci auctoritate Scripturæ septem esse novæ legis Sacrementa, eorum verba non esse mere concionatoria, & eadem prorsus ac Latini Theologi tum de materia, tum de forma, tum etiam de efficacia scribit.

Gregorius Jeromonachus Chius anno 1635. in Synopsi dogmatum Ecclesiasticorum capite 4. apud Allatium, ibidem capite 16. n. 4. eodem prorsus modo loquitur de septem Sacramentis ac ipsum Concilium Florentinum: " Deus nostrum, " *inquit*, spiritualem statum gubernat quo " modo corporalem. Hinc primo, nos " regenerat spiritualiter, idque efficit " medio Baptismate. 2. Auget nos in " gratia sua & in pietate stabilit; quod " operatur, perficitque medio Sacro unguento. 3. Nos alit spiritualiter; id" que facit & monstrat media Commu" nione. 4. Sanat nos a multis infirmi" tatibus animæ, quod efficit ostenditque " media Pœnitentia. 5. Sanat nos & in " anima ut utilius est animæ nostræ; & per" ficit hoc media Extrema-Unctione. 6. " Totam Ecclesiam gubernat & spiritua" liter illam multiplicat; idque operatur " media ordinatione. 7. Auget, multi" plicatque pari ratione corporaliter; & " hoc operatur medio Matrimonio. " Neque vero aliter statuunt Damascenus Thessalonicensis Jeromonachus concione in Epiphania Domini; Gabriel Severus Philadelphiensis de septem Sacramentis; Neuphitus Rhodinus in Panoplia, & Tractatu de septem Sacramentis Ecclesiæ.

Ecclesia Græca, expostulante Domino de Nointel sub finem anni 1670. Constantinopolim appulso, actum circa fidem omni exceptione majorem exhibuit. Hanc Confessionem composuit Dionysius Patriarcha Constantinopolitanus mense Januarii anno 1672; cujus originale in Bibliotheca Regia asservatur, quodque subsignatum apparet a Dionysio, Bailio, Dionysio & Methodio, antea Constantinopoleos Patriarchis, Paisio vero Alexandriæ; item & a quadraginta Metropolitanis. In primo articulo sic habetur: " Habemus septem Sacramenta, & venerabilia quæ ab omni antiquitate serva" mus a tempore quo seminatum est no" bis & datum Evangelium. "

Iisdem attestationibus accesserunt alia plurium Ecclesiarum particularium fidei testimonia, quæ quidem versus illa tempora hanc confessionem suo calculo libentissime munierunt. Inter eas attestationes apparent subsignationes septem Metropolitanorum, & aliorum, quos refert Renaudotius Tomo 5. perpetuitatis fidei Lib. 1. capite sexto.

Eminet quoque Synodus Jerosolymæ iisdem ferme temporibus adunata, cui præfuit Dositeus, in qua quidem hæc habentur: " Credimus septem esse in Ecclesia " Sacramenta Evangelica, nec plura nec " pauciora. "

Idem Dositeus eximium composuit tractatum anno 1694. In civitate Jassiensi in Moldavia contra Ioannem Carriophilum Laicum ignarum, qui & flagitiosa proditione adhæserat Cyrillo Lucari. In isto opere, fuso calamo perstringit & Calvini & Lutheri errores. Tum viginti anathematismos parte 63. opponit hæresibus Carriophili.

Primus: " *Si quis dixerit septem Sacra-* " *menta novi Testamenti non fuisse a Domi-* " *no nostro Jesu Christo instituta; Ana-* " *thema sit.* "

Secundus: *Si quis dixerit septem Sacramenta non esse ad salutem necessaria, nihil aliud esse præter quædam signacula fideles distinguentia, quorum efficacia penes solum fidem est, & Baptismum verbis Evangelicis ab Hæreticis confectum non esse genuinum . . . . anathema sit.*

Ceteræ Ecclesiæ Orientales cum Græcis in hoc conveniunt, & Mysteria, hoc est, Sacramenta admittunt, sic Melchitæ, sic Jacobitæ tum Syriæ, tum Alexandriæ: sic Nestoriani, sic Moscovitæ, & ceteri populi Russiæ, Moldaviæ, Valachiæ, qui omnes confessionem orthodoxam de Sacramentis per omnia sequuntur. Ergo, &c.

Fit satis objectionibus Protestantium.

OBJICIUNT, Græcos Baptismum, & Eucharistiam tantummodo suscipere; cetera vero Sacramenta nonnisi veluti quædam sacra signa & habuisse, & nunc adhuc habere. Igitur frustra recurritur ad Græcos pro septenario Sacramentorum numero astruendo.

Respondet, incassum Protestantes præfa-

tum debellare numerum usu quatuordecim sæculorum firmatum, nec minus errare, & a veritatis tramite discedere in ipsa definitione Sacramenti, quod solummodo veluti fidei & promissionum Dei signaculum atque pignus vocant, cum vel ipsi Græci, nedum veterni, sed & recentiores propugnent Sacramenta producere gratiam ex opere operato, ut patet in miro Sacramentorum tractatu Meletii Syrurgi quem supra laudavimus.

Respondeo secundo distinguendo: Græci eodem modo, eodemque sensu vocant Confirmationem, quæ apud eos vocatur μύρον Pœnitentiam, Extremam-Unctionem, Ordinationem & Matrimonium, Sacramenta, sicut & Baptismum ac Eucharistiam, concedo; vocant in alio sensu, nego.

Etvero septem Sacramenta, cæremonias sacra a Christo immediate institutas appellant, quæque vim sanctificandi animas habent. In Eucologiis antiquissimis habetur ritus conficiendi & administrandi Confirmationem, Pœnitentiam, Matrimonium, quod ab eis Coronatio appellatur, & Extremam-Unctionem seu εὐχέλαιον. Tum ordo cum cæremoniis conferendi Baptismum & Eucharistiam in omnibus refertur Pontificalibus. Neque vero istorum librorum auctoritatem abjicere quisquam potest, cum omnibus & singulis Ecclesiis communes sint: nec magis proficiunt Heterodoxi negando hujusmodi libros non esse pervetustos, quandoquidem in antiquis manuscriptis adinveniuntur. Similiter & in libris Juris Canonici Græcorum habentur responsiones Patriarcharum contra impugnantes: his accedunt permulti alii actus publici prælo mandati in collectione Leonclevivi, quod sane argumentum est, non aliam fuisse a multis sæculis Græcorum circa Sacramentorum numerum fidem. Quin immo Græci contendunt septem Sacramenta fuisse immediate a Christo instituta.

Instant: Cyrillus Lucaris nomine totius Ecclesiæ Græcæ confessionem Genevensem suscepit, & ipsi adhæsit Joannes Carriophilus: Sed in ista confessione duo tantummodo recensentur Sacramenta. Ergo &c

Respondeo primo: Fidem non esse habendam & Cyrillo & Joanni, quippe qui ambo suos propter errores, ille in Synodo Constantinopolitana, iste in Hierosolymitana proscripti fuerint; tum a Meletio Syrurgo, a Dositeo in variis tractatibus confutati sint.

Respondeo secundo distinguendo: Cyrillus nomine totius Ecclesiæ Græcæ verbo tenus, & absque Episcoporum aliorumque Patriarcharum consensu suscepit confessionem Genevensem, concedo: adhibitis juris solemnitatibus, ut actus ille vim omnes obligandi sortiretur, nego. Ut tota Orientalis Ecclesia aliquid suscipere dicatur, non sufficit unum solum Patriarcham solo suo subsignationis chyrographo amplecti, sed prærequiritur ut omnes Præsules consentiant: Et quæ demore & consuetudine sunt, serventur. Hoc ipsum Jeremias adamussim observavit in responsione triplici, quam adversus Witembergenses dedit. Namque hujusmodi responsiones in scriniis Ecclesiæ Constantinopolitanæ inscribi curavit, ut intelligerent omnes se nihil novi pro Ecclesia Orientali prædicare. Quod certe non fecit Cyrillus, ut subnotavit Dositeus in Synodo Hierosolymitana, & in suo Enchiridio: Quocirca Græci omnes non Cyrillum Apostatam, sed Jeremiam secuti sunt. Gabriel Metropolitanus Philadelphiæ in suo de Sacramentis Tractatu Venetiis in lucem edito anno 1600. tum Parisiis anno 1671. septem propugnat Sacramenta; ipse vero fuerat a Jeremia ordinatus. Nectarius, Dositeus, Gallinicus & Syrurgus magnis efferunt laudibus Meletium Piga Patriarcham Alexandrinum, qui duas egregias juris publici fecit Epistolas de Eucharistia anno 1607. quarum una dirigitur ad Gabrielem Philadelphiæ, quem veluti suum Magistrum habebat. Alia multa de septem Sacramentis opera recentiores Græci scripsere, ut videre est Tomo 5. perpetuitatis fidei cap. 3.

Urgent: Jobus supra laudatus Tractatu de septem Ecclesiæ Sacramentis ab isto numero eliminat Extremam Unctionem, & sic loquitur: " Septem sacro-sancta Christi Ecclesiæ Mysteria hæc ordine " sunt. Primum Baptismus, secundum " Chrisma, tertium participatio vivifici " corporis & sanguinis Christi; quartum " Sacerdotium, quintum honorabiles nu" ptiæ, sextum sanctus Habitus, septi-

" mum

„ mum εὐχέλαιον hoc est Pœnitentia. „ Immo Caucus propugnat Græcos recentiores etiam Confirmationem e numero Sacramentorum expungere; namque Æneas Episcopus Parisiensis, Ratramus, Anselmus, Avelburgensis, & Cardinalis Umbertus, inprimis Guido Carmelita, & Prateolus multiplicis erroris insimulant Græcos: maxime quod Confirmationem & Extremam-Unctionem non admittant. Ergo &c.

Respondeo I. Istos auctores ullo absque fundamento id negare, & certe erga Græcos incalescente odio multos fictitios errores eis affinxerunt, quod etiam forsan fieri contigit vel defectu notiæ ritualium Græcorum, vel etiam non satis secernendo cæremonias Græcorum ferme innumeras in rebus sacramentalibus, ipsis Sacramentis affines: sed in hoc cæcutiunt, cum Simeon Thessalonicensis in Concilio Florentino egregie admodum probaverit septem esse novæ legis Sacramenta, quæque distinxit a rebus quæ apud Latinos sacramentalia nuncupantur, qualis est aqua lustralis, & benedictio Episcopalis. Hoc utique patet ex omnibus probationibus jam laudatis; sed non prætereundum est Urbanum VIII. & Leonem X. hanc demandasse Theologis disciplinæ Græcorum non ignaris Provinciam, ut cæremonias Græcorum discuterent, quo facto, declararunt eos septem cum Ecclesia Latina tenere Sacramenta.

Respondeo II. opponendo dictis ipsa Græcorum testimonia. Simeon Thessalonicensis apud Allatium Lib. 3. de consens. Eccles. Græcæ cum Latina cap. 16. non leviora de septem Sacramentis dicit; in primis sic loquitur de Confirmatione: " A Philippo baptizati tamquam qui solum „ Baptisma suscepissent, Petro ac Joan- „ ne imponentibus manus Spiritum san- „ ctum accipiebant, quod sane hoc Sacra- „ mentum est. „ Idem profert Synodus Cypria sub Germano. Idem Nicolaus Cabasila oratione 3. & 4. apud Arcudium Lib. 2. cap. 4. Protocincellus Apologia adversus Marchum Ephesinum.

De Extrema-Unctione Emmanuel Caleca apud Allatium ibidem ait: " Manifestatum „ est esse hoc postremum Sacramentum „ tamquam sigillum totius spiritualis cura- „ tionis, illudque infirmis adhibendum; „ præsertim iis, qui ob ægritudinem, „ quem debuerunt subire canonem non ad- „ impleverunt. „

Subscribit Simeon Thessalonicensis apud eumdem Allatium ibidem, & sic loquitur: " Sacrum oleum traditum est veluti sacrum „ mysterium, divinæ misericordiæ typus, „ quod in redemptionem ac sanctificatio- „ nem præbetur his qui se a peccatis con- „ vertunt. „

Gabriel Philadelphiensis ibidem ait: " εὐ- „ χέλαιον est unctio ex puro oleo constans, „ pro iis qui morbo decumbunt. „ Rursus ibidem Joannes Nathanael Epistola ad Episcopum Anagninum: " De sancto „ vero oleo, *inquit*, deinceps dicemus; „ quippe oleum quod & εὐχέλαιον plerique „ appellant, a septem Sacerdotibus con- „ secratum, & est, & dicitur septimum „ mysterium, propterea quod in ultima „ hominis hora fieri concedatur ad delen- „ da peccata, & dimittenda delicta; sæ- „ pe etiam ad obtinendam corporis sanita- „ tem, secundum divum Jacobum Apo- „ stolum. „

Respondeo tertio distinguendo: Græci recentiores, duo omittunt Sacramenta, juxta falsam quorumdam auctorum opinionem, concedo: revera, nego. Dato & non concesso quosdam e Græcis recentioribus omittere Confirmationem & Extremam-Unctionem, non inde sequitur eamdem esse in Ecclesiis Orientalibus sententiam, ut ex auctoritatibus, & probationibus modo adductis liquet.

Demum, ad Jobi verba absque negotio respondetur, istum monachum admittere septem sacrosancta mysteria seu Sacramenta, inter quæ habitus Monachalis non habet locum nisi reductive, quatenus quidam dum sacros suscipiebant Ordines castitatis votum emittebant. Neque vero magis laborandum est ut mens Jobi explicetur, cum vocat εὐχέλαιον Pœnitentiam; duo enim Sacramenta simul conjungit, scilicet Pœnitentiam & Extremam-Unctionem, priorem quidem ut dispositionem ad alteram.

Replicabis: Atqui & Chrisma & Extrema Unctio non annumerantur a Græcis inter septem Sacramenta: Ergo &c. Probatur subsumptum: Græci rebaptizabant Latinos ad se redeuntes; baptizatos vero a Græcis Latini quondam inungebant, ut colligitur ex Allatio ibidem Lib. 3. cap. 16. vel ipse Dionysius in libro

bro de Ecclesiastica Hierarchia quatuor tantum commemorat Sacramenta; videlicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, & Ordinem; tum demum addit Monasticam consecrationem, & ea quæ pro defunctis peragi solent; quæque ad quatuor prima revocat Mysteria. Confirmatur, nec aliam fuisse Dionysii mentem liquet ex Theodori Studitæ Epistola ad Gregorium filium, apud Allatium ibidem n. 10. ubi sic loquitur: " Monachorum habitus virginitatis est professio, mysteriumque Monasticæ perfectionis . . . . . . & fieri Monachum non aliud est, quam undenam traditum est fieri aliquem Christianum? Qui enim primum instituit Apostolica traditione, tradidit & secundum; sex Sacramenta exponens, primum illuminationis, secundum Synaxeos sive Communionis, tertium consecrationis unguenti, quartum sacrorum Ordinum, quintum Monasticæ perfectionis, sextum eorum qui sancte obierunt. " Ergo &c.

Respondeo primo objecta ne vel minimum urgere; dum enim omittitur Chrismatio ab uno, celebratur ab altero, nempe a Dionysio.

Respondeo secundo, negando Græcos e numero Sacramentorum expungere & Confirmationem, & Extremam-Unctionem. Ad probationem dico, Græcos, incalescente disputatione & æmulatione, quandoque in odium rebaptizasse Latinos, atque chrismasse, & alternata vice Latinos idem respectu Græcorum fecisse. Sic respondet Allatius ibidem n. 8. " Non itaque, *ait*, Græci rebaptizant, sed Chrismate ungunt Latinos; Latini Hæretici non sunt, Chrisma semel datum non iteratur; & Latini in suis ritibus Chrismate inunguntur: quare Græci sive baptizent Latinos ad se revertentes, sive inungant, iisdem subjaceant pœnis necesse est, & vix hæreseos notam effugiunt ..... potuit aliquando a nonnullis audacia & temeritate projecta, hominibus in ea Ecclesia, violatis divinis atque humanis legibus, dum schismatis rabies magis ac magis incalesceret, attentati: id tamen usu communi acceptum non est. " Quibus verbis probat ex consuetudine, nusquam a Græcis rebaptizatos fuisse Latinos. Hoc ipsum asserit Gregorius Protocincellus contra Marcum Ephesinum his verbis ibid. apud Allatium n. 7. " Cum autem alumnus Ecclesiæ sit, numquam vidit Latinos iterum baptizari a nobis. " Chrismatio tamen baptismalis quandoque omissa vel a Græcis, vel a Latinis, puta cum a simplici Sacerdote aliquis baptizabatur, supplebatur ab Episcopo, eo quod antiquitus, & Baptismus cum Unctione, & Confirmatio & Eucharistia solemniter conferebantur.

Ad Dionysium distinguo: Et eo loci non nisi Sacramenta quæ magnas Hierarchiæ actiones spectant, omissis aliis Sacramentis, quæ a simplici Sacerdote conficiuntur, commemorat, concedo; & cetera abnegat, nego. Sic respondet Allatius ibidem n. 14. Revera quidem commemorat professionem Monasticam non veluti Sacramentum stricte sumptum, sed ut magnum perfectionis argumentum, quod multum commendat Hierarcha; tum quia etiam ut plurimum vota solemnia coram Episcopo emittebantur; adjungit etiam & defunctorum sepulturam, quatenus mors sanctorum est pretiosa in conspectu Domini & perfectionis corona. Quod autem Dionysius non loquatur de Sacramentis rigorose sumptis, sed tantum de rebus sacris, claret ex eo quod vel ipse Dionysius ibidem tractet de imaginibus &c. Nam apud eum sacra dicuntur & veluti Sacramenta: " Imagines, symbola, characteres, simulacra, operimenta, ænigmata, formæ, specula, similitudines, imagines, velamina, figurationes, typi &c. "

Eadem est responsio ad Theodorum Studitam, qui certe, inquit Allatius ibidem, non consideravit Sacramenta in rigore; sic enim loquitur: " Ad auctoritatem Theodori Studitæ, eum non considerasse Sacramenta in tota sua latitudine, secundum quod essent collativa gratiæ practice, sed quatenus vel disponebant ad Hierarchiam Ecclesiasticam, vel peculiariter aliquo modo distinguebant fideles ab infidelibus, & juxta utrumque modum Monasticam professionem congruo quodam modo vocasse Sacramentum . . . . . hinc post sacros Ordines quinto loco numerat Monasticas perfectiones, quia maxime disponebant ad sacros Ordines, qui sunt Sacramentum " . . . . . Et

„ .... Et plane cum Theodorus sua habeat ex Dionysio, non alio modo intelligendus est ipse quem sequitur; neque enim dicit, Sacramenta Ecclesiæ esse sex, sed a Dionysio sex Sacramenta esse exposita. „

Replicabis, Duo, primum quidem ea quæ a Dionysio laudato referuntur, nedum ad Episcopos qui sunt Hierarchæ, verum etiam & ad simplices Sacerdotes pertinere, cum isti & baptizent & consecrent oleum Extremæ-Unctionis, & chrismant baptizatos, & sepeliant defunctos, & Monachos ordinent. Igitur male solvitur auctoritas Dionysii, dicendo eum solummodo loqui de actionibus Hierarchicis quæ solos spectant Episcopos. Alterum quoque momentum urgent pro Monachatu, quem inter Sacramenta etiam stricte sumpta videntur annumerare & Dionysius & Theodorus Studita, cum vel ipse D. Thomas 2. 2. q. 189. art. 3. ad 3. sic loquatur de Monachis: " Unde legitur „ in vitis Patrum, quod eamdem gratiam „ consequuntur religionem intrantes, „ quam consequuntur baptizati. „ Concinit D. Bernardus Libro De præcepto & dispensatione.

Respondeo primo, frustra Protestantes numerum septenarium Sacramentorum tentare, cum saltem sex essent Sacramenta juxta Græcos, quod vel ipsi non concedunt: Deinde multa sequerentur absurda. Primo quidem, plura quam septem existere Sacramenta, cum multa sint sacramentalia, quæ potiori jure quam professio religiosa, & mortuorum sepultura dici possent Sacramenta; quis autem sanæ mentis dixerit mortuos esse Sacramentorum capaces: Jam vero si Extrema-Unctio, inquid Arcudius, hic Lib. 1. cap. 2. juxta sententiam Jobi: " Sit idem quod Pœ„ nitentia, esse de necessitate salutis post „ Baptismum peccantibus, *dicendum erit*, „ cum peccatores pœnitentia justificen„ tur, & ut plurimum bene valeant; „ bene valentes Pœnitentes necessario inun„ gi debere per modum Sacramenti oleo „ Extremæ-Unctionis, quæ ambo absur„ dissima, & falsissima sunt. „ Igitur verba Jobi juxta distributionem accommodam explicanda sunt. Idem ibidem cap. 12. sic loquitur contra alteram objectionem de Confirmatione abroganda allatam, his verbis: " Sancti Patres ideo baptiza„ tos ab Hæreticis solum ungebant, „ quod illi Hæretici non essent soliti „ ungere suos baptizatos unguento Con„ firmationis, ut testatur Theodoretus „ Lib. 3. de fabulis Hæreticorum. „ Sed veniamus ad instantias modo propositas.

Respondeo secundo ad primam distinguendo: Ad simplices Sacerdotes pertinet etiam baptizare & consecrare dependenter ab Episcopis seu Hierarchis, concedo; independenter ab eis, nego: Neque enim chrismare possunt baptizandos, nisi prius Chrisma sit ab Episcopo confectum; neque etiam ad eos spectat alias actiones Hierarchicas, quales sunt altarium consecrationes exercere. Oleum Extremæ-Unctionis ab eis quidem benedicitur, sed hoc non est consecratio rigorose sumpta. Sic respondet Allatius ibidem Lib. 3. cap. 16. n. 18. his verbis: " Occurritur his „ & similibus, functiones Sacerdotales, „ de quibus hic tractat Dionysius, ita pen„ dere ab Hierarchicis, ut Sacerdotales „ ipsæ, si Hierarchicæ defuerint, nullæ „ esse censeantur, quare omnes ad Hie„ rarchicas referri; ideoque de Hierar„ chicis agentem, de illis etiam, ut ea„ rum surculis, & genuinis fœtibus per„ tractasse. Quod nec ipse Dionysius tacuit. „ Lib. de cæl. Hier. cap. 5. his verbis. *Licet enim a Sacerdotibus veneranda quædam Sacramenta conficiantur, numquam tamen Sacerdos divinam illam regenerationem sine divinissimo illo unguento consummabit; neque divina Communionis mysteria consecrabit, nisi communionis Sacramenta divinissimo altari fuerint imposita: quin nec Sacerdos quidem erit, nisi Pontificis initiationibus ad sortem istam fuerit promotus*.

Dionysius ibidem hoc ipsum confirmat. *Quapropter*, ait, *lex divina Hierarchicorum Ordinum sanctificationem & ungenti divini consecrationem, sacramque altaris benedictionem perficientibus divinorum Pontificum virtutibus singulariter attribuit*. Tum Allatius ibidem n. 17. pro eodem momento laudat sanctum Maximum, qui sic habet: *Nota, Presbyteris, quos & Sacerdotes vocat, non esse consecrandum & conficiendum unguentum, quin nec altare dedicandum, ut in eo offerant, uti nec Ordinandum. Hoc enim solus Pontifex facit*. Sic ille Abbas explicat Dionysium.

Respondeo ad alteram instantiam, etiam distinguendo: Professio religiosa est veluti

uti Baptismus novus quantum ad aliquid, concedo: adæquate, nego: Quia vero per indulgentiam plenariam profitentibus Religionem concessam, ab omni reatu & culpæ & pœnæ liberi evadunt Monachi, ideo quodammodo baptizantur in remissionem peccatorum, sed hoc Professio ex opere operato non producit, quocirca a ratione Sacramenti deficit; audiendus est de hoc momento Allatius ibid. n. 24. " Verumtamen, *ait*, cum alias inter ipsos „ Græcos hæc controversia de monachatu „ baptismati assimilato agitata sit, ne nos „ eadem repetere cogamur, audiamus „ Michaelem Glicam Epistola ad Esaiam „ monachum, hæc eadem examinan„ tem & refutantem, ex meo manuscri„ pto, ecce verba Glicæ. „ *Me autem fugit, an eadem in omnibus ejusdem & baptismatis sit facultas, aut illico veniam peccatorum illum acceptantibus impertiatur. Nam divinum lavacrum, & sine lacrymis & absque alio vitæ instituto laborioso, peccata dimittere valet; neque hoc solum, sed & Spiritus sancti participes eos, qui illuminantur, statim efficit. Etenim si id non esset, baptizati non subito linguarum donum habuissent*.

Urgebis: Sæculo decimo tertio Græci ritus a Latinis acceperunt, quippe qui tunc temporis eis subjecti & servi essent. Igitur ab istis, & non a suarum Ecclesiarum traditione numerum septenarium Sacramentorum receperunt.

Respondeo distinguendo: Ritus quosdam Græci a Latinis acceperunt quantum ad majorem explicationem, concedo: quantum ad substantiam, nego: Non Cauco Archiepiscopo Insulæ Corcyræ, & Guidoni credendum est; sed neque Æneæ Episcopo Parisiensi, & Cardinali Umberto, qui absque fundamento, sicut & Prateolus Græcos multiplicis erroris, maxime circa Sacramenta insimulant; quippe qui ex falsa relatione & ignorantia rituum Græcorum id egerint. Eadem ratione nec Missionariis qui tempore belli a crucis nomine dicti Constantinopolim appulsi sunt, qui cum & linguam Græcam ut plurimum, & Orientalium etiam nescientes disciplinam atque ritus, hunc excogitaverunt ad eos reconciliandos Ecclesiæ Romanæ modum, ut formas Sacramentorum, sicut volebant, explicarent. Quin immo eo devenit præ æmulatione controversia, ut Latini objicerent Græcis, eorum Baptisma vacuum esse: Isti vero vim vi repellentes, idem & improperaverunt Latinis; sed certe invariatam fuisse septem Sacramentorum doctrinam saltem quoad substantiam apud Græcos, ex triplici potissimum liquet capite. Primo quidem, ex auctoritatibus supra laudatis. Secundo ex Concilio Florentino, ubi nulla controversia de Sacramentis inter Græcos & Latinos mota est, quod certe argumentum evadit, nihil in hoc immutatum fuisse, cum ibi doctrina & fides Græcorum adamussim explanata sit. Et vero pro regula habendum est in examine rerum fidei non auctoritas fortuiti auctoris, & in disciplina Græcorum prorsus hospitis, sed ipsa traditio Synodorum definitionibus, & Theologorum Ecclesiæ Græcæ sententiis firmata. Tertio, Leo X. & Clemens VII. qui duobus Apostolicis brevibus, seu constitutionibus prohibuere ne quisquam aliquid in fide Græcorum circa Sacramenta redarguere auderet, nostram conclusionem prorsus astruunt, maxime vero cum Orientales in suis Ritualibus secernant Sacramenta a reliquis rebus sacris & benedictionibus. Verum quidem est, nec negamus Orientales uti oleo lampadis ad Sacramentum Extremæ-Unctionis exhibendum infirmis; sed istud oleum prius a septem Sacerdotibus cum magnis precibus benedicitur, & plures aliæ cæremoniæ cum forma debita ungendo ægrotos, observantur. Denique si quis post hæc in critica nimis austerus propter quasdam discrepantias jejunas & solum accidentales, numerum septenarium Sacramentorum a Græcis tentari contendit, neque vel apud ipsam Ecclesiam Latinam perseverabit ille numerus, cum materia & forma Sacramentorum non eadem sit numero & individualiter qualis erat antiquitus, & non sint iidem absolute ritus, eædemque per omnia cæremoniæ.

Reponet: Jeremias Patriarcha, & Gregorius Protocincellus non nisi duo Sacramenta a Christo instituta fuisse scribunt: Igitur ex ipso Græcorum testimonio sunt tantum duo Sacramenta.

Respondeo distinguendo: Sunt tantum duo Sacramenta in materia & forma a Christo etiam in individuo determinata, concedo: ab eodem in genere & specie instituta, nego. Verum quidem est, & ultro fatemur solius Baptismi & Eucharistiæ

ftiæ tum materiam tum formam in Individuo esse a Christo determinatas : Attamen sicut nos, ita & Græci supra laudati propugnant septem Sacramenta fuisse a Domino nostro instituta. Hoc ipsum contendit Jeremias Patriarcha resp. 2. ad Theologos Witembergenses, alias nihil probasset adversus Lutheranos, qui quinque exsufflabant Sacramenta.

Replicant : Synodus in Moldavia celebrata anno 1642. & in Constantinopolitano Concilio confirmata sub Partenio seniore nullam facit de Cyrillo Lucari mentionem, qui tamen adhærebat Calvinistis : Igitur consentiebant Protestantibus Græci in binario Sacramentorum numero.

Respondeo distinguendo antecedens : Nulla sit mentio Cyrilli explicite, eo quod deficientibus testimoniis sufficientibus ejus personæ pepercerunt Præsules, concedo: nulla fit mentio de doctrina ejus profligata, nego. Sic enim insurgunt adversus ejus confessionem, quia : " In articulo decimo quinto quinque rejicit Sacramenta Ecclesiæ, Sacerdotium, sanctum Chrisma, Etremam-Unctionem, Confessionem, qua Penitentia conficitur, & Matrimonium honorabile, quæ Traditio tamquam res sacras gratiam divinam conferentes exhibet . . . proscribitur. "

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Ecclesia Orientales ad hac usque tempora Septem Sacramenta agnovere.

PRIMO QUIDEM, hoc patet ex venerabili Patrum Græcorum cœtu, qui successione perpetua ad Florentinum usque Concilium suo calculo muniere istum septenarium numerum, prout locus & necessitas affulsit scribendi de Sacramentis.

Secundo : Idem patet a Concilio Florentino inclusive usque ad Cyrillum Lucarem, cum vel inter Græcos recentiores & Latinos nulla sit mota controversia de Sacramentis. Suffragatur Jeremias Patriarcha, qui alternata responsione ad Witembergenses Theologos Protestantium circa septenarium numerum Sacramentorum confutavit errores, & in tertia asserit se nullum Epistolarum commercium cum eis amplius habiturum esse, eo quod nedum tentarent, sed & prorsus everterent fidem, illud inficiando numerum.

Tertio : Hoc iterum clarius patet a morte Cyrilli Lucaris ad nostra usque tempora, cum iste perfidus in Synodo Constantinopolitana, & iterum in Hierosolymitana proscriptus sit; maxime vero quia septem Christi abnegabat Sacramenta; quem numerum Ritualia, Euchologia, & alii libri Ecclesiastici per omnia indigitant & ostendunt.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM

CUM RESPONSIONIBUS.

PRIMO : Mirum videri non debet, si quandoque Dionysius quatuor tantum commemoret Sacramenta in libro de Ecclesiastica Hierarchia, cum ea solum explicet, quæ Hierarcham potissimum spectant.

Secundo : Nec quemquam etiam movere debet si ipse Dionysius, & post ipsum Theodorus Studita inter Sacramenta annumerent & habitum Monachalem, & defunctorum sepulturam; quandoquidem habitus Monachalis non nisi per modum dispositionis ad perfectionem Hierarcham conducit; sepultura vero est ut argumentum perfectionis summorum Sacerdotum, quatenus pretiosa mors, est Sacramentorum finis & corona.

Tertio : Verum quidem est Caucum, Guidonem Carmelitam, aliosque auctores nonnullos Græcis tribuere errores circa Confirmationem & Extremam-Unctionem, sed certe absque fundamento, cum in tractatibus Theologicis Meletii Syrurgii adversus Protestantes elucubratis; in confessione Orthodoxa, & in variis Synodis contra flagitiosam Cyrilli Lucaris proditionem adunati, laudata Sacramenta, sicut alia habeantur ut vera & genuina. Ceterum etsi aliqua suboriatur discrepantia inter Orientales & Occidentales circa materiam & formam Sacramentorum, solummodo accidentalis est, cum Leo X. & Clemens VII. maturo prævio examine, prohibuerint ne quidquam molestiæ afferretur Græcis propter materiam & formam, quibus in conficiendis Sacramentis utuntur.

PUN-

PUNCTUM TERTIUM.

Utrum Ecclesia a Protestantibus detenta, ante supposititiam reformationem habuerint eamdem nobiscum circa numerum Sacramentorum fidem?

Ad dicendorum intelligentiam, prænotandum est primo, ante secundum sæculum, fidei benignum lumen Gallis nostris illuxisse: id constat ex sancto Irenęo, qui Libro adversus hæreses cap. 3. varias enumerans Ecclesias, in quibus eadem fidei traditio vigebat, hæc habet: " Neque hæ quæ in Germania fundatæ sunt Ecclesiæ aliter credunt, neque hæ quæ in Iberis sunt, neque hæ quæ in Celtis. " Igitur tempore sancti Irenæi fides Christiana jam erat per Gallias propagata; Celtarum enim nomine Galli designantur.

Idem tradit Tertullianus, Libro adversus Judæos cap. 7. ubi sic loquitur: " Getulorum varietates; & Maurorum multi fines, Hispaniarum omnes termini, & Galliarum diversæ nationes, & Britannorum inaccessa Romanis loca, Christo vero subdita Sarmatarum, & Dacorum, & Germanorum, & Scytharum. "

Ita pariter sanctus Cyprianus Epistola 67. ad sanctum Stephanum data anno 258. his verbis: " Quapropter facere te oportet plenissimas litteras ad Coepiscopos nostros in Galliis constitutos, ne ultra Marcianum . . . . . collegio nostro insultare patiantur. "

Eadem veritas claret ex eo, quod primum Trophimus in Gallias venerit primo sæculo, ut ex Epistola quinta Zosimi ad Episcopos Galliæ liquet: " Ad quam, *inquit*, *Arelatensem urbem*, primum ex hac sede Trophimus summus Antistes, ex cujus fonte totæ Galliæ fidei rivulos acceperunt, directus est. " Ille autem erat discipulus Apostolorum, ut testantur Ado Viennensis, & venerabilis Beda in Martyrologio.

Similiter sanctus Crescens primo nominis Christiani sæculo, in Gallias venit, & Viennensem fundavit Ecclesiam: sic scribit Theodoretus in cap. 4. Epistolæ ad Timotheum: " Crescens, in Galatiam, Gallias venit, *inquit*, sic appellavit, ita enim appellabantur antiquitus &c. " Ita pariter sanctus Epiphanius hæresi quinta.

His accedit sanctus Martialis, qui primo etiam sæculo Lemovicas venit, ut testantur Synodus Lemovicensis ann. 1032. habita, Innocentius III. extra *de sacra unctione*, & vetus Martyrologium manuscriptum Bibliothecæ Corbejensis.

Sanctum Paulum Apostolorum discipulum Narbonensem Ecclesiam fundasse, Usuardus, Beda, & Ado in Martyrologiis asserunt.

Sanctum Dionysium Areopagitam in Gallias venisse, & Parisiensem erexisse Ecclesiam affirmat Visbius, illius martyrii testis oculatus in actis sancti Dionysii, quæ acta, vetustate pene consumpta, Hilduinus Sandionysianus Abbas ab interitu vindicavit in Areopagiticis suis. Sic propugnat venerabilis Beda, sic Methodius Patriarcha C. P. & Martyr in vita sancti Dionysii, sic & alii multi scriptores Ecclesiastici, quos nominat Nat. Alexander in Diss. 16. primi sæculi.

Observandum est secundo, fidem a S. Eleutherio summo Pontifice transmissam fuisse in Angliam, Hoc ipsum scribit V. Beda L. 1. Hist. Angliæ, cap. 4. " Cum Eleutherius vir sanctus, *ait*, Pontificatui Romanæ Ecclesiæ præesset, misit ad eum Lucius Britannorum rex epistolam, obsecrans ut per ejus mandatum Christianus efficeretur; & mox effectum piæ postulationis consecutus est, susceptamque fidem Britanni usque in tempora Diocletiani Principis inviolatam, integramque, quieta pace, servabant. " Sub Diocletiano, teste eodem Beda, tunc in Anglia, Martyrium passus est sanctus Albanus; subdit, quieta fuisse pro religione tempora usque ad hæresim Arianam. Ibidem cap. 17. asserit sanctos Germanum & Lupum purgasse Britanniam ab erroribus Pelagii. Tradit etiam S. Gregorium magnum misisse Augustinum cum aliis Monachis, qui fidem Christi in insulis Britannicis, quas devictas Angli suæ adjunxerant ditioni, disseminarent.

Notandum tertio, Monasticum Anglicanum, tribus Tomis in folio, ab ipsis Heterodoxis juris publici factum, mira pro religione Christiana, eaque Romana complecti. In Præfatione, fidei ab Aposto-

lis

lis propagatio habetur . Tum totus delineatur Hierachicus Ordo , per summos Pontifices , Patriarchas , Primates , Metropolitanos , Episcopos , Presbyteros atque Monachos . Deinde vero Episcoporum sicut & Monachorum majoris Britanniæ immensus numerus , tum in genere , tum in particulari describitur . Quod quidem fusiori calamo pro Galliarum Ecclesiis , nostri fecerunt , in libris qui inscribuntur , *Gallia Christiana* .

Quod spectat Germaniam , ex citatis Patribus claret , primis sæculis in ea Christianam floruisse Religionem . Verum sanctus Bonifacius id unum effecit , scilicet sæculo octavo ; ibi missus a Gregorio II. Paganos multos Christo peperit , disciplinam Ecclesiasticam labefactatam restauravit , Hæreticos debellavit , & multa celebravit Concilia . Ista referunt Scriptores sacri , præsertim vero Pater Wandinge in Annalibus Minorum . Demum Regna Daniæ , & Sueciæ anno circiter 829. fidem per sanctum Anscharium suscepere ; Polonia vero Christiana facta est anno 966. his positis , sit

CONCLUSIO.

In Regnis hæresi , tum Lutherana , tum Calviniana labefactatis , ante Lutherum & Calvinum , fides de Septenario numero Sacramentorum florebat .

Probatur unico , sed irrefragabili argumento .

ANTE Lutherum & Calvinum , regna Angliæ , Daniæ , & Sueciæ , Provinciæ septem Belgicæ a Batavis in Rempublicam erectæ , quotquot sunt tum in imperio Germanico ditiones , quæ tenent doctrinam vel Lutheri vel Calvini : Protestantes Genevæ , Galliæ , Hungariæ , Poloniæ , ceteræque hujus furfuris Ecclesiæ , erant ante schisma & hæresim cum Ecclesia Romana , ut ultro fateri debent Heterodoxi , Communione fidei conjunctæ : Sed ista Ecclesia , quam fidem nunc tenet de septenario Sacramentorum numero , eamdem semper habuit a Christo Domino , ad nostra usque tempora . Igitur & illi etiam hunc numerum agnoscebant .

Minor propositio , in qua totum difficultatis pondus incumbit , quamque negant Protestantes , contendendo Ecclesiam Romanam decursu temporum nova in numerum rituum sacramentalium invexisse Sacramenta , multis momentis probatur . Enimvero , vel illa fidei defloratio contigit ante sextum sæculum , vel post : Atqui nec ante sæculum sextum , nec post , Ecclesia Romana nova adinvenit Sacramenta , nec credenda proposuit . Et probatur . Septenarius ille numerus agnitus fuit & ante sæculum sextum , & ab illo sæculo ad nos usque . Ergo &c.

Non difficile foret veritatem illam probare ex auctoritate Patrum a primo sæculo ad nos usque sine interruptione ulla , ostendendo illos omnes septem Sacramenta agnovisse ; sed quoniam illud jamjam diserte peractum est , & de eodem capite redibit sermo , cum scilicet de singulis Sacramentis in particulari agemus , juvat nunc hoc ipsum ostendere ex oraculis Ecclesiæ in Conciliis adunatæ . Quod ut methodice peragatur , quid Concilia sive Generalia , sive Nationalia , & Provincialia de Sacramentis aut definierint , aut quid & pronunciaverint Pontifices in medium proferemus .

A primo Sæculo ad sextum usque , Septem Sacramenta fuerunt in Ecclesia agnita .

PRIMO Sæculo septem Sacramenta agnoverunt Apostoli ; omnes enim baptizaverunt Gentes , in Samariam missi sunt Petrus & Joannes , Confirmationis collaturi Sacramentum . Expressis verbis mentionem facit divus Paulus de præsentia reali , & de sacro-sancto Missæ sacrificio : absolvit incestuosum , ut habetur 1. Cor. 5. ordinavit Timotheum : 2. Tim. 1. vocat matrimonium magnum Sacramentum Ephes. 5. de Extrema-Unctione aperte loquitur sanctus Jacobus cap. 5.

In Canonibus qui nomine Apostolorum circumferuntur , alias antiquissimi , fit mentio de Ordine can. 2. his verbis : „ Presbyter ab uno Episcopo ordinetur , „ & Diaconus , & reliqui Clerici . „ Can. 3. de Baptismo : " Si quis Episco- „ pus aut Presbyter juxta præceptum Do- „ mini non baptizaverit in nomine Pa- „ tris , & Filii , & Spiritus sancti.... „ abjiciatur . „ De Penitentia can. 52. „ Si quis Episcopus aut Presbyter eum qui „ a peccato revertitur , non recipit , sed „ rejicit ,

„ rejicit, deponatur. „ In Epistola tertia Anacletii III. summi Pontificis, de Sacerdotio & Episcopatu, affirmat a Domino constitutos esse istos duos Ordines: „ Episcoporum & Sacerdotum, & amplius quam isti duo, *inquit*, nec nobis „ a Deo collati sunt, nec Apostoli docuerunt. „

Evaristus Papa, in sua 1. ad Episcopos Africanos epistola loquitur de Matrimonio, his verbis: " Quale debet esse legitimum conjugium fidelium, ut a Patribus & Apostolis, eorumque successoribus traditum invenimus. Non fit conjugium nisi ab his qui super ipsam feminam dominationem videntur habere. „ Uxor petatur, & a parentibus propinquioribus sponsetur, & suo tempore sacerdotaliter, ut mos est, cum precibus „ & orationibus a Sacerdote benedicatur. „

Anno 112. Alexander III. Epistola ad omnes Orthodoxos, hæc habet de Missa: „ In sacrificio Missarum, panis tantum „ & vinum aqua permixtum offeratur. Habetur de consecratione dist. 2. cap. *In Sacramentorum*.

Anno 129. Sixtus Papa constituit sacra Misteria & ministeria, id est sacrata vasa non tangi nisi a Ministris sacratis: Quorsum hæc nisi Ordinem & Missam agnovisset?

Pius II. notat Pœnitentiam ejus, ex cujus negligentia, aliquid de sanguine Domini distillat: & refertur de Consecratione dist. 2. cap. *Si per negligentiam*, ubi Eucharistiam, & Pœnitentiam memorat, ut patet.

Statuit Anacletus in decreto suo, quod Archiepiscopi ab omnibus Episcopis suffraganeis ordinentur, & legitur 66. cap. *Archiepiscopus ab omnibus*; adest Ordo.

Anno 163. Soter in Epistola ad Episcopos Italiæ, præcipit ut sacrificans habeat secum adjutorem Sacerdotem, ut si aliquo casu, officia impleturus turbatus fuerit.... officium inceptum adimpleat. Injungit præterea, ut nullus Presbyterorum Missarum solemnia celebrare præsumat, nisi duobus præsentibus, & refertur de consecratione dist. 2. cap. *Hoc quoque*. En Missa & Ordo. De Pœnitentia vero; postquam dixit Eucharistiam non dandam iis quibus propter graviora crimina inhibetur: " Ab omnibus aliis percipiendam „ esse, *ait*, Ecclesiasticus usus demonstrat, cum & pœnitentes eadem die „ ad percipienda corporis & sanguinis „ Dominici Sacramenta reconcilientur. Refertur de Consecratione dist. 2. cap. *In cæna*.

Anno 217. Calixtus Papa in sua ad Episcopos Galliæ Epistola, commonet delinquentes Pœnitentiam agere.

Anno 221. Urbanus Papa in suis Decretalibus loquitur de Confirmatione & Baptismo: " Omnes fideles, *inquit*, per „ manuum impositionem Episcoporum, „ Spiritum sanctum post Baptismum accipere debent, ut pleni Christiani inveniantur: quia cum Spiritus sanctus „ infunditur, cor fidele ad prudentiam „ dilatatur. „ Legitur de Consecratione dist. 5. cap. *Omnes fideles*.

Anno 242. Fabianus Papa in Epistola prima præcipit universis Ecclesiis, ut ad officia divina peragenda ordinarent Diaconos septem, cum Subdiaconis & Acolythis, qui diebus Dominicis & Festivitatibus solemnibus, divina peragant ministeria; ibi Ordo & Missa delineantur.

In secunda Epistola ad Episcopos Orientales, sic habet: " Sicut ipsius diei „ solemnitas (Cœnæ Domini) per singulos annos est celebranda: ita ipsius „ sancti chrismatis confectio per singulos „ annos est agenda, & de anno in annum renovanda, & vetus chrisma in sanctis „ Ecclesiis cremandum. „

Anno Christi 253. Sede vacante, habitum est Romæ Concilium, in cujus Decreto hæc leguntur: " Eorum autem quorum vitæ suæ finem urgens exitus dilationem non potest ferre, acta pœnitentia & professa frequenter suorum „ detestatione factorum, si lacrymis, si „ gemitibus, si fletibus dolentis ac vere „ pœnitentiis animi signa prodiderint... „ ita demum caute & sollicite subveniri. „ Adest Pœnitentia.

Anno 258. Lucius Papa Decretum fecit, ut Ministri altaris, Presbyteri & Diaconi tales eligantur, qui continentiam servent; habetur 81. dist. cap. *Minist. &c.* En mentio de Ordine.

Stephanus I. in sua ad Hilarium Episcopum Epistola pronuntiat quod non sint admittendi ad gradus Ecclesiasticos omnes illi, qui propter crimen aliquod infamia

mia notaotur. Ita 6. q. 1. c. *Infames*.

Gajus Papa an. 284. constituit, ut omnes Ordines in Ecclesia sic servarentur: „ Si quis Episcopus fieri mereretur, primo h t Ostiarius, Lector, Exorcista, „ Acolythus, deinde Subdiaconus, Diaconus, Presbyter, & exinde Episcopus ordinetur. „

In Concilio Ancyrano, anno 308. habito, varii gradus Penitentiæ, quos lustrandos injunguot Patres iis qui Idolis immolaverunt, in variis Canonibus illi referuntur; unde liquet eos agnovisse Pęnitentiam. Habentur autem a primo Canone ad septimum.

Anno 309. Eusebius Papa sic loquitur de Sacramento Confirmationis: " Manus „ impositionis Sacrameotum, magna veneratione tenendum est, quod ab aliis „ perfici non potest, nisi a summis Sacerdotibus, nec tempore Apostolorum, „ ab aliis quam ab ipsis Apostolis legi „ tur, aut scitur esse peractum. „ Legitur de Consecratione dist. 5. *Manus quoque*.

Anno 311. Melchiades Papa in sua ad Episcopos Hispaniæ Epistola respondet ad quæstionem, scilicet utrum sit majus Sacramentum manus impositio Episcoporum, an Baptismus, his verbis: " Scitote utrumque magnum esse Sacramen- „ tum. „ Ibidem utriusque Sacramenti suse refert effectus: Legitur de Consecratione dist. 5. cap. *Spiritus sanctus*.

In Concilio Neocæsariensi habito anno 315. hæc leguntur can. 9. " Qui admiserit corporale peccatum, & hic postea „ Presbyter ordinatus est, si confessus „ fuerit, quod ante Ordinationem suam „ peccaverit, non quidem offerat, ma- „ neat tamen in aliis officiis, propter ejus „ studii utilitatem. „ En Pœnitentia.

Constituit Sylvester Papa, ut sacrificium altaris non in serico, nec in panno tincto consecraretur, nisi tantum in lioeo ex terra procreato, sicut corpus Domini nostri Jesu Christi, in sindone linea & munda sepultum fuit: Statuit similiter chri sma ab Episcopo cosfici. Ibi adsunt duo Sacramenta, scilicet Eucharistia ut sacrificium, & Confirmatio.

In quarto Canone Concilii Nicæni sit mentio de Ordine, his verbis: " Episco- „ pum oportet, ab omnibus Episcopis, „ si fieri potest, qui sunt in Provincia ejus, ordinari. „ Canone undecimo sermo est de Pęniteotia. Loquentes enim Patres de lapsis, tempore persecutionis, hæc pronunciant: " Si quos ergo ex ani- „ mo pęnitet, tribus annis inter pœni- „ tentes habeantur. „

In Concilio Romano habito sub Sylvestro Papa dictum est de Confirmatione, can. 5. his verbis: " Constituit etiam „ clara voce, idem Sylvester Episcopus „ urbis Romanæ, ut nemo Presbytero- „ rum chrisma conficeret. „ En materia hujus Sacramenti. Concilium Elliberitanum hæc de Pœnitentia tradit can. 22. " Si quis de Catholica Ecclesia ad „ hæresim transitum fecerit, rursusque „ ad Ecclesiam recurrerit, placuit huic „ pęnitentiam non esse denegandam, eo „ quod cognoverit peccatum suum. „

Concilium Arelatense secundum, de Ordine ait can. 1. " Ordinari ad Diacona- „ tus, vel Sacerdotii officium Neophy- „ tum non debere. „ Can. 9. qui est de Pœnitentia; statuit enim: " Novatianum in „ Communionem recipi non debere, nisi „ suscepta Pœnitentia, incredulitatis præ- „ teritum damnet errorem. „

In Concilio Antiochensi habito circa annum 338. hæc de Ordine habentur can. 13. " Nullus Episcopus ex alia Provin- „ cia, audeat ad aliam transgredi, & ad „ promotionem ministerii aliquos in Ec- „ clesiis ordinare. „

In Concilio Sardicensi sub Julio I. habito, can. 9. de Ordine hæc pronuntiata sunt: " Osius Episcopus dixit, ex hoc „ universi constituimus, ut quicumque „ ex alia Parochia voluerit alienum Mi- „ nistrum sine consensu Episcopi ipsius, „ & sine voluntate ordinare, non sit ra- „ ta ordinatio ejus. „

Concilium Laodicenum circa finem Pontificatus Liberii celebratum, hæc memorat de Ordine, can. 3. " Non oportet „ Neophytum promovere ad Ordinem Sa- „ cerdotalem. „

Inter ea quæ Siricius Papa constituit in sua 4. Epist. florebat autem an. 389. hæc duæ habentur regulæ, scilicet n. 2 " Si „ quis post remissionem peccatorum, cingulum militiæ sæcularis habuerit, ad „ Clerum admitti non debet. „ N. quinto: " Ut de aliena Ecclesia ordinare „ Clericum nullus usurpet. „ En duo Sacramenta, nempe Ordo, & Pęnitentia...

Tum

Tum sic prosequitur : " Abstinete vos ut ,, vacetis orationi , si ergo Laicis abstinentia imperatur , ut possint deprecantes audiri , quanto magis Sacerdos utique , omni momento paratus esse debet , munditiæ puritate securus, ne aut sacrificium offerat , aut baptizare cogatur . ,, Adest præsentia realis , Missæ Sacrificium, & Baptisma .

In rescripto Episcoporum ad eumdem Syricium, hæc de Matrimonio dicuntur: ,, Neque vero nos negamus, sanctificatum a Christo esse conjugium , divina voce dicente , Erunt ambo in una carne, & in uno spiritu. ,,

Concilium II. Carthaginense anno 428. habitum , de Chrismate & Pœnitentia loquitur. Can. 5. ubi præcipit : " Ut ,, Chrisma & consecratio puellarum & reconciliatio pœnitentium a Presbyteris non fiant . ,, Can. 4. " Placuit universis Episcopis , ut Presbyter periclitantem pœnitentem , de præcepto Episcopi absentis , reconciliet . ,, De Sacrificio , can. 8. " Placuit ut si Presbyter ,, excommunicatus a suo Episcopo, sacrificare præsumat , anathematizetur . ,,

Concilium III. Carthaginense sic habet can. 4. de Ordine : " Placuit ut ante viginti quinque annos ætatis , nec Diaconi ordinentur. &c. ,, Can. 24. hæc de Missa tradit : " Ut in Sacramentis ,, corporis & sanguinis Domini , nihil amplius offeratur , quam ipse Dominus tradidit, hoc est , panis & vinum aqua mixtum . ,, Can. 31. de Pœnitentia sic statuit : " Ut pœnitentibus , secundum ,, peccatorum differentiam Episcopi arbitrio , Penitentiæ tempora decernantur. Can. 36. de Chrismate hæc declarat : " Ut Presbyter inconsulto Episcopo, Virgines non consecret ; Chrisma vero ,, numquam conficiat . ,,

In Concilio IV. Carthaginensi habito anno 436. sequentia legimus de Ordine , can. 3. " Presbyter cum ordinatur , Episcopo eum benedicente , manum super caput ejus tenente , etiam omnes Presbyteri qui præsentes sunt , manus suas ,, juxta manus Episcopi , super caput illius teneant . ,, Can. 4. 5. 6. habetur ordinatio Diaconorum , Subdiaconorum, & Acolythorum &c. De Matrimonio can. 13. " Sponsus & sponsa cum benedicendi sunt a Sacerdote , a parentibus suis , vel paranymphis offerantur . ,,

De Pœnitentia sermo est in can. 76. Concilii quarti Carthaginensis , his verbis : " Qui Pœnitentiam in infirmitate ,, petit , dum ad eum Sacerdos invitatus venit , oppressus infirmitate obmutuerit , vel in phrenesim versus fuerit , dent testimonium qui eum audierunt , & accipiat Pœnitentiam .

Concilium Toletanum primum , hæc de Chrismate statuit can. 20. " Quamvis pene ubique custodiatur , ut absque Episcopo Chrisma nemo conficiat , tamen ,, quia in aliquibus locis vel Provinciis Presbyteri dicuntur Chrisma conficere , placuit ex hac die nullum alium nisi Episcopum chrisma conficere. ,,

Canone tertio Innocentius I. qui florebat anno 408. hæc de Confirmatione tradit : " De consignandis vero infantibus ,, manifestum est non ab alio quam ab Episcopo fieri licere . Nam Presbyteri ,, licet sint Sacerdotes , Pontificatus tamen apicem non habent . Hæc autem Pontificibus solis deberi , vel ut consignent , vel Paracletum Spiritum tradant , non solum consuetudo Ecclesiastica demonstrat , verum & illa lectio Apostolorum , quæ asserit Petrum & Joannem esse directos, qui jam baptizatis traderent Spiritum sanctum . ,,

De Pœnitentia can. 7. hæc scripsit : ,, Ceterum de pondere æstimando delictorum Sacerdotis est judicare , ut attendat ad confessionem pœnitentis , & ad fletus atque lacrymas corrigentis , ac tum jubere dimitti , cum viderit congruam satisfactionem . ,,

De Extrema-Unctione hæc tradit can. 8. " Adjecit etiam filius meus Cœlestinus Diaconus in Epistola sua , esse a tua dilectione positum , illud quod in beati Apostoli Jacobi Epistola conscriptum est ; *infirmatur quis in vobis inducat Presbyteros*, quod non est dubium de fidelibus ægrotantibus accipi vel intelligi debere , qui sancto oleo chrismatis perungi possunt , quo ab Episcopo confecto , non solum Sacerdotibus, sed omnibus uti Christianis licet . Habentur hæc in Epist. ejus ad Decentium Episcopum.

In Concilio Rhegiensi an. 472. habito. Can. primus vult, ut perversi ordinatores,

tores, nullis denuo Ordinationibus interfint. In IV. ut Episcopus benedicat & confirmet Nenphytos. Adsunt hic Sacramenta Ordinis & Confirmationis.

Observes velim neminem in variis controversiis de fide motis a Christo nato, omnibus illis prioribus Ecclesiæ sæculis adversus istam de septem Sacramentis doctrinam insurrexisse, quod argumentum est ab omnibus uti dogma irrefragabile susceptum fuisse.

Idem numerus septenarius a sexto Sæculo ad nos usque perseveravit.

Probatur testimoniis omni exceptione majoribus.

TESTIMONIUM venerandæ antiquitatis ex manuscriptis vetustissimis optime colligitur: Atqui manuscripta vetustissima septenarium Sacramentorum numerum adstruunt. Ergo &c.

Primo: Liber Sacramentorum Gelasii Papæ ex manu scripto codice Bibliothecæ Colbertinæ n. 1343. annorum circiter 900. numerum septenarium Sacramentorum indigitat. In primis multa de Baptismo disserit. De eodem Sacramento eximia habentur in manuscripto Pontificali Ecclesiæ Apamiensis in Syria annorum circiter 500.

Secundo: Gregorius Magnus qui sexto florebat sæculo in libro Sacramentorum, cuncta in particulari discutit Sacramenta, qualia nunc retinemus, & cujus textum tractando de Sacramentis in particulari suppeditabimus. Multa quoque de Confirmatione, veluti de Sacramento novæ legis in manuscripto Gelasii supra laudato habentur, & in manuscripto Pontificali Cadurcensi ab annis circiter 800. scripto, & in manuscripto Pontificali Ecclesiæ Conchensis in Hispania annorum circiter 500.

Tertio: De Eucharistia, ut est Sacrificium fuse agit beatus Gregorius in libro Sacramentorum, ubi Missæ totius anni referuntur. Missa ab Illyrico Lutherano ex manuscriptis vetustissimis data est a 7. sæculo. Missa Mozarabica versus sancti Isidori tempora in Hispaniis usitata. Expositio Missæ Romanæ, auctore Anonymo, ante annos 900. scripta, altera ex manuscripto Prudentii Trecensis Episcopi, qui nono florebat sæculo, ex manuscripto Pontificali Salisburgensi. Ita etiam ex manuscripto Pontificali Ecclesiæ Moguntinæ, rursus ex manuscrito Ecclesiæ Bajocensis.

Quarto: De Eucharistia ut est Sacramentum habetur in omnibus antiquis ritualibus Domini Launoii ab anno 550. ad annum 1649. ubi ritus conferendi Baptismum, communicandi & ungendi infirmos, atque benedicendi sponsos & sponsas, cum Canone Missæ nostro non absimili referuntur; Immo & ritus confitendi peccata, & de iis accipiendi absolutionem. In libro Sacramentorum divi Gregorii multus est sermo de danda & accipienda sacra Eucharistia.

Quinto: De Pœnitentiæ Sacramento mentionem facit Pontificale Ecberti Eboracensis Episcopi Litteris Saxonicis scriptum. Idem commemorat Sacramentum, Manuscriptum Pontificale Anglicanum Monasterii Gemmeticensis, cujus character est anni circiter 900. Idem astruitur Sacramentum ex duobus manuscriptis Ecclesiæ sancti Gatiani Turonensis ante annos 800. exaratis. Item ex manuscripto Pontificali Ecclesiæ Bisuntinæ anni circiter 600.

Sexto: De Extrema-Unctione habetur in manuscripto Pontificali Anglicano Monasterii Gemmeticensis annorum 900. quod sit Sacramentum, sicut & in manuscripto Pontificali Prudentii Episcopi ante annos 850. exarato, item ex antiquo libro Sacramentorum Ecclesiæ sancti Gatiani Turonensis jam laudato, sicut ex manuscripto libri Sacramentorum sancti Gregorii Papæ, Bibliothecæ Colbertinæ num. 1927. ex sexto sæculo. Rursus ex manuscripto Ecclesiæ sanctæ Mariæ Rhemensis annorum circiter 800. & iterum ex Pontificali manuscripto Ecclesiæ Salisburgensis annorum circiter 600.

Septimo: De ritu Sacramenti Ordinis habetur in Pontificali Ecberti Eboracensis Archiepiscopi jam citati; idem ritus legitur in Pontificali Anglicano Monasterii Gemmeticensis iterum atque iterum laudato; item in tribus Sacramentorum libris manuscriptis Morionensis B. Mariæ Bibliothecæ Regiæ num. 3866. & Gellonensis annorum 900. Rursus in manuscripto Pontificali Cadurcensi annorum 800. Salisburgensi annorum 600. Ecclesiæ Bisuntinæ

suntinæ etiam annorum 600. ad usum Ecclesiæ Turonensis accommodato; denique & in duobus manuscriptis Pontificalibus Monasterii Beccensis ante annos 500. delineatis.

Octavo: Pro Matrimonii Sacramento astruendo neque desunt vetustissima monumenta; ordo illud Sacramentum conferendi habetur in Gelasiano Missali; in manuscripto Rhemensi, sicut & Gellonensi annorum 900. Item in manuscripto Missali Rhedonensi annorum circiter 700. Rursus in manuscripto Pontificali Monasterii Lyrinensis annos 600. referente. Rursus in manuscripto codice Victorino num. 9914. annorum 500. Demum in manuscripto Pontificali Ecclesiæ Arelatensis ante annos 400. facto. Alia manuscripta pro singulis Sacramentis astruendis referuntur, & leguntur in tribus libris exaratis a Domno Marten Benedictino, quorum titulus est, *De divinis officiis*.

His suppositis manifeste claret dogma catholicum de septem novæ legis Sacramentis ad nostra usque tempora intemeratum perseverasse; quandoquidem manuscripta habent certitudinem omni exceptione majorem, cum typographia nonnisi tribus circiter ab hinc sæculis adinventa sit, & illa libros Patrum Polemicos & morales tum Ecclesiasticos pro confectione Sacramentorum referant; Quid plura? Habemus usum & possessionem; vel ipsæ Protestantium Ecclesiæ ubi & altaria & baptisteria remanent, fidem non modicam faciunt de Sacramentis; maxime fundationes Missarum, & acta consecrationis Episcoporum, Presbyterorum, aliorumque Sacramentorum, non semel in scriniis deprehensa fuere.

Testimonium ex inimicis nostris pro eodem momento.

SEPTEM esse novæ Legis Sacramenta inter omnes Heterodoxos probat Henricus VIII. in libro, cujus titulus (Assertio septem Sacramentorum adversus Martinum Lutherum, Henrico VIII. Angliæ Rege auctore) Parisiis prelo mandato apud Sebastianum Nivellium anno 1562. Quod quidem testimonium, tametsi ab Henrico Catholico & nondum Schismatico promanatum, omni tamen acceptione dignum est adversus hæreticam pravitatem, cum ex hoc argumento clareat Hæreticos in fide titubantes non nisi exulcerato corde, & ullo absque fundamento temerasse divinum Sacramentorum numerum.

Jamvero si Protestantium omnium discutiamus placita, absque negotio, nostrum adinveniemus numerum; quocirca cum Bellarmino Lib. 2. de Sacramentis in genere cap. 23. juvat hic breviter texere, tum Lutheranorum, tum etiam Calvinistarum, & ceterorum Prostentantium erroneas opiniones.

Prima sententia est ipsius Lutheri, qui in Lib. de captivitate Babylonica, unum dicit esse Sacramentum; eo fucato innixus fundamento, quod non crederet septem Sacramenta posse probari sacræ Scripturæ auctoritate; cujus erroris ne quidem unum habuit asseclam.

Altera, Duo tantummodo numerat Sacramenta proprie dicta, videlicet Baptismum & Eucharistiam, quæ vel ipse Lutherus in libro mox laudato subindigitat; Philippus Melancton in locis anni 21. & 22. cap. de signis; Illiricus in confessione Augustana cap. 11. Kemnitius in 2. parte examinis cap. de numero Sacramentorum pag. 12. & sequentibus non alia admittunt.

Tertia opinio eorum est, qui tria solum admittunt Sacramenta, nimirum Baptisma, Eucharistiam, & Pœnitentiam, & hæc apud Lutheranos vulgo recipitur; immo ipse Lutherus, qui ut Proteus diversas sæpius induit species, hunc numerum suo munivit calculo, maxime in Lib. ad Pragenses de ministris instituendis, & sub finem vitæ in assertionibus contra Lovanienses; eumdem habent numerum omnes fere Catechismi Lutheranorum.

Quarto loco nominatur Zuinglius, qui Lib. de vera & falsa religione, numeratis Baptismo & Cœna pro Sacramentis, cap. de Matrimonio subdit Matrimonium justa de causa vocari Sacramentum, tametsi Sacramenti definitio illi sicut prioribus non conveniat.

Calvinus tria etiam admittit Sacramenta, Baptismum quidem & Cœnam Domini Lib. 4. institutionum cap. 8. deinde Ordinationem cap. 19.

Quidam alii, ist's tribus addunt Pœnitentiam, & hæc opinio est Philippi Melanctonis,

ctonis, qui licet cum Luthero, primo posuerit duo tantum esse Sacramenta, in locis tamen postremo editis, Ordinationem & Penitentiam Sacramentum esse variis multisque comprobat argumentis.

Altera opinio ex Lutheranismo, Calvinismo & Zuinglianismo complexa, est eorum qui præter Baptismum, Cœnam Domini, Penitentiam & Ordinationem, agnoscunt Matrimonium.

Quædam etiam fuit Protestantium secta, quæ sex admisit Sacramenta; hanc tribuit Lindanus in tabulis analiticis Guillelmo Postello in sua panthenosia, qui tamen vir, postea Catholice obiit.

Denique nonnulli Lutherani septem admittunt Sacramenta, maxime eo quod Lutherus in Lib. de captivitate Babylonica cap. de Confirmatione dicat, se non damnare septem Sacramenta, sed tantum negare ea ex Scripturis sacris posse probari. Post Lutheri obitum in quadam Synodo Lipsensi protestantium, definitum est Confirmationem & Extremam-Unctionem esse ritus gratiam conferentes, atqui adeo septem Sacramenta recipienda esse; in isto conventu adsuere multi Theologi Wirtembergenses & Lipsenses, immo & Philippus Melancton; ac tum primum cepisse istos, molles Lutheranos appellari, scribit Surius in sua historia, item & Illiricus in Lib. cujus titulus, Adhortatio Illirici ad constantiam in agnita Jesu Christi religione & Augustana confessione.

Ex his ista sequitur argumentatio: Ille numerus Sacramentorum admittendus est, quem e medio tollere non valent Hæretici, quem vel ipsi confitentur; quem rex Angliæ non solum ante schisma, tamquam pro aris & focis propugnavit contra negantes, sed nec quamdiu vixit ullo prorsus modo temerari permisit: atqui res sic se habet, & ita referunt historici sacri, qui de Schismate & Hæresi Protestantium scripsere: Igitur septem admittenda sunt Sacramenta; nec aliam habuere fidem de hoc momento Ecclesiæ a Protestantibus detentæ ante supposititiam reformationem; non aliam omnes totius orbis Ecclesiæ, non aliam tandem eorum & Patres nostri habuere. Ergo &c.

CONVELLUNTUR

Objectiones quas Heterodoxi adversus istam intemeratam fidem proponunt.

OBJICIUNT: Numerus Sacramentorum repeti debet ex jure divino, cum hoc fidei dogma spectet. Sed numerus ille nusquam in jure divino reperitur; & probatur. Nulla ex cæremoniis sacris Sacramenti nomine celebratur in Scriptura, si Matrimonium excipias, quod tamen vel ipse Durandus, qui sæculo 14. florebat ex signorum sacrorum Albo expunxit. Ergo &c.

Respondeo negando minorem. Ad probationem, distinguo: Et Scriptura non penes rerum nomen præcise, sed penes substantiam intelligi debet, concedo: penes solum nomen, nego. Nomine Sacramenti intelligitur signum practicum gratiæ, porro septem ritus gratiam producentes exhibet sacra Scriptura, hinc septem admittuntur Sacramenta, tametsi non omnes illæ cæremoniæ ibi nomine Sacramenti donentur. Prætereundum non est argumentum nimis probare; inde enim sequeretur ipsum Baptisma, & Eucharistiam non esse Sacramenta, cum in sacris Scripturis non ita nominentur: quod tamen nemo vel ex ipsis Protestantibus concedet.

Ad id quod ex Durando contra Matrimonium ut Sacramentum profertur, distinguo: Et Durandus in hoc ab ipsa recessit Traditione, concedo: & non recessit, nego. Quia vero tunc temporis Ecclesia numerum septenarium Sacramentorum nondum de fide definierat explicite, potest ab hæresi vindicari Durandus.

Instabis: Atqui ostendi non potest numerum laudatum a jure divino profluere. Ergo &c. Probatur subsumptum. Hoc non nisi Patrum traditione posset probari; sed nullus Patrum ex prioribus sæculis Sacramentorum catalogum contexuit, cum Magister Sententiarum sub finem sæculi decimi hanc primus adimpleverit Provinciam. Ergo &c.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem dico, non unum, sed multos Patres numerasse septem Sacramenta, ut ex eorum scriptis & Conciliorum adductis Canonibus liquet. Quidam ex Patribus unum Sacramentum, quidam alterum, prout exi-

exigebat Ecclesiæ utilitas, paodebat, sed non omnia simul, & hoc œconomiæ causa, ne omnibus indiscriminatim aperiendo, sacra religionis mysteria ad Paganorum usque aures pervenirent, sicque sancta canibus darentur: Quocirca subobscure in Homiliis, in Epistolis & Catechesibus loquebantur: quinimmo vix tribus prioribus sæculis scriptas hac ratione invenies Catecheses.

Ad id vero, quod subjungitur, Magistrum Sententiarum fuisse primum qui catalogum novæ legis Sacramentorum digestum tradidit, distinguo; quantum ad ordinem, concedo: quantum ad realitatem, nego. Jamjam a Patribus numerata eatenus fuerant Sacramenta, quatenus quodlibet alternata vice annuntiaverant: Magister vero facta ex omni parte tranquillitate, & tota Ecclesia in pace composita cuncta simul catalogo & ordinavit & clausit.

Unum pro coronide adjiciam, omnia ab ipsa vagiente Ecclesia ad nos usque Sacramenta esse quid unum significatione, diversa vero & specie & virtute, addo & utilitate. Ita Augustinus Tract. 45. in Joan. ubi explicans ista S. Pauli verba. *Bibebant de spirituali sequente petra*, ait: " Illi pro magno Sacramento ejusdem Christi biberunt aquam. "

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Septem, in Ecclesiis a Protestantibus nunc occupatis, ante suppostitiam eorum reformationem, fuere Sacramenta.

PRIMO QUIDEM hoc ipsum patet, cum nec plura, nec pauciora babuerit Ecclesia Latina, eaque Romana, a qua Protestantes, tum schismate, tum hæresi divulsi sunt. Namque cuncta Concilia a primo Christianitatis ævo, ad sextum usque sæculum intemeratam servavere de Sacramentorum numero septenario fidem; cum autem Pastorum mensuretur successio, maxime penes prima sæcula; dubio procul perseverantia io eadem fide sex priorum sæculorum spatio mirum in modum istud astruit dogma.

Secundo: Neque vero eadem fides in subsequentibus infirmatur sæcolis, cum manuscripta libri Sacramentorum Gelasii & divi Gregorii, aliaque vetustissima mentionem faciant de septem novæ legis Sacramentis percelebrem.

Tertio: Idipsum astruunt vel ipsi adversarii Ecclesiæ; nedum Henricus VIII. Angliæ rex, verum etiam & multi Lutherani, qui eumdem intactum servant numerum; immo & ex aliis Protestantibus, quorum alii duo, tria alii, multi quatuor, quidam quinque, & sex etiam admittunt Sacramenta.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET SOLUTIONUM.

Primo: Tametsi Sacramenti vocabulum omnibus Sacramentis non detur quoad syllabas, sufficit quod defioitio singulis conveniat: sicut de facto, ut liquet ex probationibus, convenit.

Secundo: Patres de illis solum Sacramentis tractaverunt quæ habebant aut defendenda, aut explicanda juxta temporum exigentiam, unde non mirum si ab eis per ordinem cuncta digesta non sint.

Tertio: Magister texuit Sacramentorum catalogum penes ordinem, sed supponebat cujuscumque realitatem.

Juvat hunc de Sacramentis in genere tractatum Decreto Eugenii pro instructione Armenorum claudere.

DECRETUM EUGENII PAPÆ IV.

Juxta Edit. Binii.

EUGENIUS Episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. *Exultate Deo adjutori nostro*, &c.

In primis ergo damus eis sanctum symbolum, a centum quinquaginta Episcopis io œcumenico Constantinopolitano Concilio editum, cum illa additione, FILIOQUE, &c.

Secundo tradimus eis definitionem quarti universalis Concilii Chalcedonensis, in quinto postea & sexto universalibus Conciliis renovatam de duabus naturis in una Christi persona, cujus tenor talis est &c.

Pro-

Propter illos autem qui moliuntur corrumpere dispensationis mysterium, & impudenter delirant, dicentes purum hominem esse illum, qui ex sancta Maria Virgine natus est, suscepit epistolas synodicas beati Cyrilli quondam præsulis Ecclesiæ Alexandrinæ ad Nestorium, & ad Orientales, congruas existentes ad convincendas Nestorii vesanias, & ad interpretationem eorum qui salutaris symboli mentem pio zelo nosse desiderant, &c.

Tertio, definitionem de duabus voluntatibus, duabusque Christi operationibus in prædicto sexto Concilio promulgatam, cujus tenor talis est, &c.

Quarto, quoniam hactenus ipsi Armeni præter has tres, Nicœnam, Constantinopolitanam & Ephesinam primam, synodos, nullas alias universales postea celebratas, nec ipsum beatissimum hujus sanctæ sedis antistitem Leonem, cujus auctoritate ipsa Chalcedonensis synodus extitit congregata, susceperunt, asserentes eisdem fuisse suggestum, tam synodum ipsam Chalcedonensem, quam memoratum Leonem, secundum damnatam Nestorii hæresim definitionem fecisse; instruximus eos & declaravimus, hujusmodi falsam fuisse suggestionem, ipsamque synodum Chalcedonensem, & beatissimum Leonem sancte & recte veritatem de duabus in una persona Christi naturis superius descriptam definivisse, contra impia Nestorii & Eutychetis dogmata: injunximusque, ut ipsum beatissimum Leonem, qui veræ fidei columna fuit, & in omni sanctitate & doctrina refertus, tamquam sanctum & in Catalogo sanctorum merito descriptum, de cetero reputent & venerentur, atque non solum dictas tres Synodos, sed & omnes alias universales auctoritate Romani Pontificis legitime celebratas, sicut & ceteri fideles reverenter suscipiant.

Quinto, Ecclesiasticorum Sacramentorum veritatem, pro ipsorum Armenorum tam præsentium quam futurorum faciliori doctrina, sub hac brevissima redigimus formula: Novæ legis septem sunt Sacramenta, videlicet, Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema-Unctio, Ordo, & Matrimonium. Quæ multum a Sacramentis differunt antiquæ legis. Illa enim non causabant gratiam, sed eam solum per passionem Christi dandam esse figurabant: hæc vero nostra & continent gratiam, & ipsam digne suscipientibus conferunt. Horum quinque prima, ad spiritualem uniuscujusque hominis in se ipso perfectionem: duo ultima, ad totius Ecclesiæ regimen multiplicationemque ordinata sunt. Per Baptismum enim spiritualiter renascimur, per Confirmationem augemur in gratia, & roboramur in fide, renati autem & roborati, nutrimur divina Eucharistiæ alimonia. Quod si per peccatum ægritudinem incurrimus animæ, per Pœnitentiam spiritualiter sanamur, spiritualiter etiam & corporaliter (prout animæ expedit) per Extremam-Unctionem: per Ordinem vero Ecclesia gubernatur & multiplicatur spiritualiter, per Matrimonium corporaliter augetur. Hæc omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tamquam materia, verbis tamquam forma, & persona ministri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia: quorum si aliquid desit, non perficitur Sacramentum. Inter hæc Sacramenta, tria sunt, Baptismus, Confirmatio, & Ordo, quæ characterem, id est spirituale quoddam signum a ceteris distinctivum imprimunt in anima indelebile. Unde in eadem persona non reiterantur. Reliqua vero quatuor characterem non imprimunt, & reiterationem admittunt.

Primum omnium Sacramentorum locum tenet sanctum Baptisma, quod vitæ spiritualis janua est. Per ipsum enim membra Christi, ac de corpore efficimur Ecclesiæ. Et cum per primum hominem mors introierit in universos, nisi ex aqua & spiritu renascimur, non possumus (inquit Veritas) in regnum cœlorum introire. Materia hujus Sacramenti, est aqua vera & naturalis: nec refert, frigida sit an calida. Forma autem est: Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Non tamen negamus, quin & per illa verba, Baptizetur talis servus Christi in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti: vel, Baptizatur manibus mei talis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, verum perficiatur Baptisma: quoniam cum principalis causa, ex qua Baptismus virtutem habet, sit sancta Trinitas, instrumentalis autem sit minister qui tradit exterius Sacramentum, si ex-

si exprimitur actus, qui per ipsum exerceatur ministrum, cum sanctæ Trinitatis invocatione perficitur Sacramentum. Minister hujus Sacramenti est sacerdos, cui ex officio competit baptizare. In causa autem necessitatis non solum Sacerdos vel Diaconus, sed etiam laicus vel mulier, immo etiam paganus & hæreticus baptizare potest, dummodo formam servet Ecclesiæ, & facere intendat quod facit Ecclesia. Hujus Sacramenti effectus, est remissio omnis culpæ originalis & actualis, omnis quoque pœnæ, quæ pro ipsa culpa debetur. Propterea baptizatis nulla pro peccatis præteritis injungenda est satisfactio, sed morientes, antequam culpam aliquam committant, statim ad regnum cœlorum, & Dei visionem perveniunt.

Secundum Sacramentum est Confirmatio, cujus materia est Chrisma confectum ex oleo, quod nitorem significat conscientiæ, & ballsamo, quod odorem significat bonæ famæ, per Episcopum benedicto. Forma autem est: Signo te signo crucis, & confirmo te chrismate salutis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Ordinarius minister est Episcopus; & cum ceteras unctiones simplex sacerdos valeat exhibere, hanc non nisi Episcopus debet conferre: quia de solis Apostolis legitur, quorum vicem tenent Episcopi, quod per manus impositionem Spiritum sanctum dabant, quemadmodum Actuum Apostolorum c. 8. lectio manifestat. *Cum autem audissent* (inquit) *Apostoli, qui erant Hierosolymis, quod recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum & Joannem. Qui cum venissent, oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum sanctum: nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Jesu. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum*. Loco autem illius manus impositionis datur in Ecclesia Confirmatio. Legitur tamen aliquando per Apostolicæ sedis dispensationem ex rationabili & urgente admodum causa, simplicem sacerdotem chrismate per Episcopum confecto hoc administrasse Confirmationis sacramentum. Effectus autem hujus Sacramenti est, quia in eo datur Spiritus sanctus ad robur, sicut datus est Apostolis in die Pentecostes, ut videlicet Christianus audacter Christi confiteatur nomen. Ideoque in fronte, ubi verecundiæ sedes est, confirmandus inungitur, ne Christi nomen confiteri erubescat, & præcipue crucem ejus, quæ Judæis est scandalum, Gentibus autem stultitia, secundum Apostolum, propter quod signo crucis signatur.

Tertium est Eucharistiæ Sacramentum, cujus materia est panis triticeus, & vinum de vite, cui ante consecrationem aqua modicissima admisceri debet. Aqua autem ideo admiscetur, quoniam juxta testimonia sanctorum Patrum & Doctorum Ecclesiæ pridem in disputatione exhibita, creditur, ipsum Dominum in vino aqua permixto hoc instituisse Sacramentum. Deinde, quia convenit Dominicæ passionis repræsentationi. Inquit enim beatus Alexander Papa quintus a beato Petro: In Sacramentorum oblationibus, quæ intra Missarum solemnia Domino offeruntur, panis tantum & vinum aqua permixtum, in sacrificium offeruntur. Non enim debet in calicem Domini aut vinum solum, aut aqua sola offerri, sed utrumque permixtum: quia utrumque, id est, sanguis & aqua, ex latere Christi profluxisse legitur. Tum etiam quod convenit ad significandum hujus Sacramenti effectum, qui est unio populi Christiani ad Christum. Aqua enim populum significat, secundum illud Apocalypsis: *Aquæ multæ populi multi*. Et Julius Papa secundus post beatum Sylvestrum, ait: Calix Dominicus juxta canonum præceptum, vino & aqua permixtus debet offerri: quia videmus in aqua populum intelligi, in vino vero ostendi sanguinem Christi. Ergo cum in calice vinum & aqua miscetur, Christo populus adunatur, & fidelium plebs ei in quem credit, copulatur & jungitur. Cum ergo tam sancta Romana Ecclesia a beatissimis Apostolis Petro & Paulo edocta, quam reliquæ omnes Latinorum Græcorumque Ecclesiæ, in quibus omnis sanctitatis & doctrinæ lumina claruerunt, ab initio nascentis Ecclesiæ sic servaverint, & modo servent, inconveniens admodum videtur, ut alia quævis Regio ab hac universali & rationabili discrepet observantia.

Decernimus igitur, ut etiam ipsi Armeni se cum universo orbe Christiano conforment, eorumque Sacerdotes in Calicis obla-

latione paululum aquæ (prout dictum est) admisceant vino. Forma hujus Sacramenti sunt verba Salvatoris, quibus hoc conficit Sacramentum. Sacerdos enim in persona Christi loquens, hoc conficit Sacramentum. Nam ipsorum verborum virtute, substantia panis in corpus Christi, & substantia vini in sanguinem convertuntur: ita tamen, quod totus Christus continetur sub specie panis, & totus sub specie vini, sub qualibet quoque parte hostiæ consecratæ, & vini consecrati, separatione facta, totus est Christus. Hujus Sacramenti effectus, quem in anima operatur digne sumentis, est adunatio hominis ad Christum. Et quia per gratiam homo Christo incorporatur, & membris ejus unitur; consequens est, quod per hoc Sacramentum in sumentibus digne gratia augeatur: omnemque effectum, quem materialis cibus & potus, quo ad vitam agunt corporalem, sustentando, augendo, reparando & delectando, Sacramentum hoc quo ad vitam operatur spiritualem, in quo (ut inquit Urbanus Papa) gratam Salvatoris nostri recensemus memoriam, a malo retrahimur, confortamur in bono, & ad virtutum & gratiarum proficimus incrementum.

Quartum Sacramentum, est Pœnitentia cujus quasi materia sunt actus pœnitentis, qui in tres distinguuntur partes. Quarum prima est cordis contritio, ad quam pertinet, ut doleat de peccato commisso cum proposito non peccandi de cetero. Secunda est oris confessio, ad quam pertinet, ut peccator omnia peccata, quorum memoriam habet, suo Sacerdoti confiteatur integraliter. Tertia satisfactio pro peccatis secundum arbitrium sacerdotis, quæ quidem præcipue fit per orationem, jejunium & eleemosynam. Forma hujus Sacramenti sunt verba absolutionis, quæ sacerdos profert, cum dicit: Ego te absolvo &c. Minister hujus Sacramenti est sacerdos, habens auctoritatem absolvendi vel ordinariam, vel ex commissione superioris. Effectus hujus Sacramenti, est absolutio a peccatis.

Quintum Sacramentum est Extrema-Unctio, cujus materia est oleum olivæ per Episcopum benedictum. Hoc Sacramentum nisi infirmo, de cujus morte timetur, dari non debet: qui in his locis ungendus est: in oculis propter visum, in auribus propter auditum, in naribus propter odoratum, in ore propter gustum vel loquutionem, in manibus propter tactum, in pedibus propter gressum, in renibus propter delectationem ibidem vigentem. Forma hujus Sacramenti est hæc: Per istam unctionem & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi DOMINUS quicquid per visum, &c. deliquisti, videtur deesse. Et similiter in aliis membris. Minister vero hujus Sacramenti est sacerdos: Effectus vero est mentis sanatio, & in quantum autem expedit, ipsius etiam corporis. De hoc Sacramento inquit beatus Jacobus Apostolus: *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, ut orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei salvabit infirmum, & allevabit eum Dominus: & si in peccatis sit, dimittentur ei.*

Sextum Sacramentum est, Ordinis, cujus materia est illud, per cujus traditionem confertur Ordo, sicut Presbyteratus traditur per calicis cum vino, & patenæ cum pane porrectionem; Diaconatus vero per libri Evangeliorum dationem; Subdiaconatus vero per calicis vacui cum patena vacua superposita traditionem: & similiter de aliis per rerum ad ministeria sua pertinentium assignationem. Forma Sacerdotii talis est: Accipe potestatem offerendi sacrificium in Ecclesia pro vivis & mortuis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti; & sic de aliorum ordinum formis, prout in Pontificali Romano late continetur. Ordinarius minister hujus Sacramenti, est Episcopus. Effectus, augmentum gratiæ, ut quis sit idoneus minister.

Septimum est Sacramentum Matrimonii, quod est signum conjunctionis Christi & Ecclesiæ, secundum Apostolum dicentem: *Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo & in Ecclesia.* Causa efficiens Matrimonii, regulariter est mutuus consensus, per verba de præsenti expressus. Assignatur autem triplex bonum Matrimonii. Primum est proles suscipienda & educanda ad cultum Dei. Secundum est fides, quam unus conjugum alteri servare debet. Tertium indivisibilitas matrimonii, propter hoc quod significat indivisibilem conjunctionem Christi & Ecclesiæ, quamvis autem ex causa fornicationis liceat tori separatio-nem

nem facere, non tamen aliud Matrimonium contrahere fas est, cum Matrimonii vinculum legitime contracti perpetuum sit.

Sexto, compendiosam illam fidei regulam, per beatissimum Athanasium editam, ipsis præbemus Oratoribus, cujus tenor talis: Quicumque vult salvus esse &c.

Septimo, Decretum unionis cum Græcis consummatæ pridem in hoc sacro Oecumenico Florentino Concilio promulgatum, cujus tenor talis est: Eugenius &c. Lætentur cœli &c.

Octavo, cum inter alia sit etiam cum ipsis Armenis disputatum, quibus diebus festivitates Annunciationis beatæ Mariæ Virginis, Nativitatis Joannis Baptistæ, & consequenter Nativitatis & Circumcisionis Domini nostri Jesu Christi, ac Præsentationis ejusdem in templo, seu Purificationis beatæ Virginis Mariæ celebrari debeant, satisque dilucide veritas patefacta fuerit, tam sanctorum Patrum testimoniis, quam consuetudine Ecclesiæ Romanæ, & omnium aliarum universaliter apud Latinos & Græcos: ne igitur in tantis celebritatibus dispar sit Christianorum ritus, unde perturbandæ charitatis occasio possit oriri, decernimus tamquam veritati & rationi consentaneum, & juxta totius reliqui orbis observantiam, ut ipsi etiam Armeni festum Annunciationis beatæ Mariæ, die vigesimaquinta Martii; Nativitatis beati Joannis Baptistæ vigesima quarta Junii; Nativitatis vero secundum carnem Salvatoris nostri vigesimaquinta Decembris; Circumcisionis ejusdem, primo Januarii; Epiphaniæ sexto ejusdem Januarii; Præsentationis Domini in templo, seu Purificationis Dei Genitricis, secundo Februarii debeant solemniter celebrare. His omnibus explicatis, prædicti Armenorum Oratores nomine suo & sui Patriarchæ & omnium Armenorum, hoc saluberrimum synodale decretum cum omnibus suis capitulis, declarationibus, diffinitionibus, traditionibus, præceptis & statutis, omnemque doctrinam in ipsa descriptum, necnon quicquid tenet & docet sancta sedes Apostolica & Romana Ecclesia, cum omni devotione & obedientia acceptant, suscipiunt, & amplectuntur. Illos quoque Doctores & sanctos Patres, quos Ecclesia Romana approbat, ipsi reverenter suscipiunt: quascumque vero personas, & quicquid ipsa Romana Ecclesia damnat & reprobat, ipsi pro reprobatis & damnatis habent, profitentes, tamquam veri obedientiæ filii, nomine quo supra, ipsius sedis Apostolicæ ordinationibus & jussionibus fideliter obtemperare. Datum Florentiæ in publica sessione synodali solemniter in Ecclesia majori celebrata, anno Domini millesimo quadringentesimo trigesimo nono, X. Calend. Decembr. Pontificatus nostri anno nono.

PARS

PARS SECUNDA
DE
SACRAMENTORUM ESSENTIA ET NUMERO

In Particulari continens ea quæ spectant essentiam Baptismi, Confirmationis, & Eucharistiæ.

EODEM prorsus ordine, quo supra de Sacramentis in genere, etiam de eorumdem essentia & numero in particulari pertractare aggredimur.

Lutherani & Calvinistæ, ut non semel subnotavimus, cujuslibet Sacramenti evacuant essentiam, dum Sacramentum quodlibet, ut merum fidei signum & signaculum promissionis Dei prædicant. Inprimis Calvinistæ post Pelagianos Baptismi necessitatem abnuentes; illi negando peccatum originale, isti contendendo cunctos fidelium filios esse prædestinatos, ideo independenter a Baptismo salvandos, sicque essentiam illius funditus evertunt; eorum inhærent vestigiis Anabaptistæ, qui Baptismum pueris negant, & solis concedunt adultis, quippe qui soli sint doctrinæ capaces; namque doctrinam a Baptismo inseparabilem esse autumant, in pravum detorquentes sensum ista Christi ad Apostolos verba, Matth. 28. *Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii & Spiritus sancti*. Alii nihil præter figuram in sacra Euchatistia adinveniri propugnant, fere omnes Confirmationem, Pœnitentiam, Extremam-Unctionem, & Ordinem non habent ut Sacramenta, sed solum ut quasdam cæremonias ab hominibus adinventas. Denique non pauci Matrimonium veluti contractum naturalem & mere civilem tantummodo spectant, quod prorsus adversatur isti Scripturæ Proverbiorum 9. v. 1. *Sapientia ædificavit sibi domum, excidit columnas septem*, quæ verba indigitant quodlibet Sacramentum in particulari esse signum gratiæ practicum ad salutem necessarium.

Septem igitur de Sacramentis in particulari, ad confirmandum eorum numerum, adversus hæreticam pravitatem habemus ostendenda; cetera deinde dicturi.

Primo quidem, essentiam & necessitatem Baptismi.

Secundo, Confirmationem non esse ritum mere humanum, sed verum Sacramentum.

Tertio, Eucharistiam continere realiter & substantialiter corpus & sanguinem Christi sub speciebus panis & vini, & eamdem esse proprie dictum novæ legis Sacrificium.

Quarto, Pœnitentiam strictam habere Sacramenti rationem.

Quinto, Extremam-Unctionem esse de numero Sacramentorum.

Sexto, Ordinem eamdem sibi vindicare naturam.

Septimo, Matrimonium benedictione Ecclesiæ munitum, sacramentalem conferre gratiam. Jam sit

DISSERTATIO PRIMA

DE BAPTISMI ESSENTIA ET NECESSITATE.

AD refellendos Hereticos duo pertractare debet Theologus, scilicet demonstrare quaenam sit Baptismi natura & essentia; deinde vero quaenam ejus necessitas, ne isto omisso momento, exsufflent Heterodoxi vel ipsam Sacramenti regenerationis essentiam.

Non defuere prioribus & subsequentibus saeculis qui Protestantibus in erroribus circa Baptismum praeluserint; cum Manichei ante ipsos, si fides adhibeatur Bernardo Luxemburgensi, quidam Jacobitae, tum & Flagellantes modo essentiam, modo etiam necessitatem Baptismi tentare ausi sint; sed contra, quod dicitur Matth. 28. *Baptizantes eo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*: Rursus Joannis 22. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest intreire in regnum Dei*.

Dogma de Baptismi essentia duobus potissimum momentis explicatur.

PRIMO QUIDEM probando per Baptismum hominem in Christo regenerari.

Secundo, istud Sacramentum esse absolute ad salutem consequendam necessarium. Unde sit

ARTICULUS PRIMUS.

Num Baptismate abluantur peccata?

CONCLUSIO AFFIRMATIVA

Probatur rationibus Theologicis.

PRIMA sic proponitur. Nomine Baptismi intelligitur Sacramentum spiritualis regenerationis: Sed hoc fit per ablutionem aquae sub praescripta verborum forma. Igitur Baptismus aluit animam ab omni peccati reatu. Probatur minor: Hoc ipsum indigitant figurae Baptismi quas Spiritus sanctus per os Sanctorum veteris legis delineavit. Porro figurae ad veritatem terminantur, cum & ei sint correlativae.

Catechismus Romanus parte 2. n. 9. de tanto Sacramento loquens, postquam ejus subnotavit institutionem, figuras sic refert: " Verum idem quoque a Domino tum figuris, tum Prophetarum oraculis significatum esse ex divinis Scripturis animadvertimus; diluvium enim, quo mundus purgatus est, quod multa malitia hominum esset in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum, hujus aquae figuram & similitudinem gessisse, Apostolorum Princeps in priori Epistola ostendit, & mariis rubri transitum ejusdem aquae significationem habuisse, D. Paulus ad Corinth. scribens exposuit. Ut interim omittamus tum Naaman Syri ablutionem, tum probaticae Piscinae admirabilem vim, & alia id genus multa, in quibus hujus mysterii symbolum inesse facile apparet."

Pergit referendo oracula Prophetarum: " De praedictionibus autem nemo dubitare potest, quin aquae illae ad quas tam liberaliter Isaias Propheta omnes sitientes invitat, vel quas e templo egredientes Ezechiel in spiritu vidit, tum praeterea fons ille domui David, habitantibus Jerusalem paratum in ablutionem peccatoris, & menstruatae Zacharias praenunciavit, ad salutarem Baptismi aquam indicandam atque exprimendam pertineant."

Altera ratio haec est: Nomina significant rerum naturas: Atqui nomina quibus sancti Patres celebrant Baptismum denotant illum animam interius a peccatis abluere. Ergo &c.

Inter

Inter omnes Patres audiendus est Gregorius Nazianzenus qui Tom. 1. Orat. 4. in sanctum Baptisma sic loquitur: " Quemadmodum Christus etiam hujus dator multis ac diversis nominibus appellatur, ita ipsum quoque donum varia nomina sortitur .... Donum dicitur, quia iis, qui nihil prius contulerunt, datur; gratia, quia etiam debentibus; Baptismus, quia peccatum in aqua sepelitur; Unctio, quia sacer, & regius; hujusmodi enim ea erant quæ ungebantur; illuminatio porro, quia splendor & claritas; indumentum, quia ignominiæ nostræ velamen est; lavacrum, quia abluit; sigillum, quia conservatio est, ac dominationis significatio. "

Non prætereunda sunt quæ Catechismus ibidem num. 4. profert, & probat auctoritate tum Scripturæ, tum Patrum de hujusmodi nominibus: " Sacramentum, *inquit loquendo de Baptismo* fidei appellari, quod illud suscipientes universam Christianæ religionis fidem profiteantur, divus Augustinus testatur. Alii vero quia fide corda illuminantur, quam in Baptismo profitemur, hoc Sacramentum illuminationem vocarunt: nam & Apostolus ita inquit, *Rememoramini pristinos dies, in quibus illuminati magnum certamen sustinuistis passionum*; tempus nimirum, quo baptizati erant, significans. Chrysostomus præterea in oratione quam ad baptizatos habuit, tum expurgationem, qua per Baptismum expurgamus vetus fermentum, ut simus nova conspersio, tum sepulturam, tum plantationem, tum crucem Christi nominat; quarum omnium appellationum causam ex Epistola ad Romanos scripta licet colligere. "

Tertia ratio subministratur a divo Joanne, cap. 3. dum ait hominem per Baptismum regenerari: sed ista regeneratio fit per ablutionem, quippe quæ abstergat animam a peccato: Ergo &c.

Catechismus ibidem num. 5. hanc explanat rationem his verbis: " Quod autem ad definitionem rei attinet, etsi multæ ex sacris Scriptoribus afferri possunt, illa tamen aptior & commodior esse videtur, quam ex verbis Domini apud Joannem, & Apostoli ad Ephes. licet intelligere; nam cum Salvator dicat, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei*; & Apostolus cum de Ecclesia loqueretur, *Mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ*; ita fit, ut recte & apposite definiatur Baptismum esse Sacramentum regenerationis per aquam in verbo. Natura enim ex Adam filii iræ nascimur; per Baptismum vero in Christo filii misericordiæ renascimur; siquidem *dedit hominibus potestatem filios Dei fieri iis qui credunt in nomine ejus, qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt*, &c. "

Quarta hæc est: Tria sunt in Baptismo distinguenda, videlicet id quod est Sacramentum tantum, id quod est res Sacramenti, denique id quod est simul res & Sacramentum: Porro signum gratiæ practicum est id quod significat, & in quo potissimum sita est Sacramenti essentia: res Sacramenti illa censetur, quæ significatur; tertio loco res & Sacramentum illud ipsum est quod significat & significatur: Sed in Baptismo ablutio est Sacramentum; regeneratio res Sacramenti, character vero res & Sacramentum. Igitur ablutio est essentia Baptismi. Sic censet divus Th. hic q. 66. art. 1. his verbis: " Sacramentum non perficitur in ipsa aqua, sed in applicatione aquæ ad hominem, quæ est ablutio; & ideo Magister in distinctione tertia quarti Sententiarum dicit, quod Baptismus est ablutio corporis exterior facta sub forma præscripta verborum; res autem & Sacramentum est character baptismalis, qui est res significata per exteriorem ablutionem, & est signum sacramentale interioris justificationis, quæ est res tantum hujus Sacramenti, scilicet significata, & non significans. "

Diluuntur objectiones.

OBJICIES primo: Catechismus supra laudatus ait, inter omnes definitiones Baptismi illam esse præcipuam, qua dicitur regeneratio. Igitur non bene dicitur peccatorum ablutio,

Respondeo distinguendo: Et eo loci Catechismus definit Baptismum per effectum interiorem, & quidem primarium concedo: per causam, Nego. Namque id quod producit gratiam, est signum sensibile

sibile practicum, adeoque & ipsa ablutio; auctor Catechismi est sui ipsius interpres: subdit enim ibidem n. 6. " Sed quibuscumque tandem verbis Baptismi naturam explicari contigerit, docendus erit populus hoc Sacramentum confici ablutione, cui ex Domini Salvatoris instituto, certa & solemnia verba necessario adhibentur, quemadmodum sancti Patres docuerunt, quod apertissimo divi Augustini testimonio demonstratur, *Accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum*.

Instabit: Dionysius cap. 2. de cœlesti Hierarchia, vocat Baptismum, principium mandatorum Dei: Ergo non est ablutio peccatorum.

Respondeo distinguendo similiter antecedens: Et Dionysius definivit Baptismum per ordinem ad suum effectum, concedo: & definivit per causam, nego. Sic respondet S. Thomas ibidem ad istam instantiam, quam quidem eo prope modo solvit Cathechismus Romanus ibidem n. 3. his verbis: " Cur autem Divus Dionysius principium sanctissimorum mandatorum vocaverit, perspicuum est, cum hoc Sacramentum veluti janua sit, qua in Christianæ vitæ societatem ingredimur, atque ab eo divinis præceptis obtemperandi initium facimus. ".

Urgebit: Baptismus est ipsa aqua; Igitur per ablutionem definiri non debet. Probatur antecedens, primo quidem ex Augustino dicente, " Accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum "; deinde ex Hugone a sancto Victore, qui de Baptismo loquens ait, aquam esse ad diluenda crimina sanctificatam per verbum Dei. Ergo &c.

Respondeo distinguendo antecedens: Aqua est Baptismi sacramentum materialiter, concedo: formaliter & effective, nego. Concilium Florentinum in instructione Armenorum ait, Sacramenta rebus tamquam materia constare: verbis vero tamquam forma; sed istorum omnium usus & applicatio est id quod producit gratiam, quocirca & Sacramentum est formaliter.

Ad primam probationem respondet D. Thomas ibidem his verbis: " Ad tertium dicendum, quod accedente verbo ad elementum fit sacramentum, non quidem in ipso elemento, sed in homine cui adhibetur elementum per usum ablutionis; & hoc etiam signat verbum, quod accedit ad elementum, cum dicitur: Ego te baptizo, &c. ".

Alteri probationi eo loci facit etiam satis Divus Thomas: " Ad secundum, *ait*, dicendum, quod sicut dictum est, opinionem Hugonis de sancto Victore in hac parte sequi non oportet, potest tamen verificari, ut baptismus dicatur aqua esse, quia aqua est materiale Baptismi principium. "

Insistes: Baptismus valet per immersionem: sed tunc non est ablutio, quippe quæ transeat, immersio vero permanet, & uti vas concludit baptizandum: ergo &c.

Respondeo distinguendo: Et immersus in aquis ab eisdem per patrinos levatur, ut sicut iterata immersione, etiam iterata levatione abluatur, concedo: & non levatur, nego. Jamvero quid dicendum sit si infantem aliquis projiceret in mare ut illum perderet, eum tamen baptizare vellet, ne pœna æterna donaretur, & pronuntiaret formam, incertum est num infans baptizaretur, cum non ablutio, sed potius immersio tantummodo fieret, si tamen qui projicit, habeat intentionem baptizandi puerum, posset dici ablutionem quodammodo fieri per immersionem, cum impossibile sit corpus immergi & non ablui.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Baptismus essentialiter est ablutio interior animæ. Primo hoc clamant & figuræ & prophetiæ veteris Testamenti, ut cum Ezechiel in spiritu vidit aquam miraculose egredientem de templo.

Secundo: Hoc etiam cuncta nomina, quibus Patres celebrant Baptismum, indicant.

Tertio: Hoc denique Sanctus Thomas docet, quandoquidem lavacrum, in quo situs est principalis Baptismi effectus, fit per ablutionem.

SYNOPSIS OBJECTIONUM ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Quandoque Patres vocant Baptismum.

mum modo aquam, modo etiam Dei mandatorum principium; sed eos describere Sacramentum per suos effectus constat.

Secundo: Tametsi Baptisma valeat per immersionem, ab aquis tam levatur baptizandus, ut designetur ablutio.

Tertio: In casu quo aliquis projiceret infantem in mare, ad illum quidem occidendum, sed tamen cum intentione eum prius baptizandi, & pronuntiaret formam, probabile est istud baptisma valere.

ARTICULUS SECUNDUS.

Num Baptismus sit absolute ad salutem necessarius?

ALIQUID dicitur necessarium necessitate medii tripliciter; videlicet strictissime, stricte, & lato modo. Strictissime quidem, cum finis intentus sine hujuscemodi medio esse non potest: v. g. homo sine animæ unione cum corpore non est homo; stricte vero, cum de potentia ordinaria aliquid esse non potest: secus de potentia extraordinaria: cujus rei istud accipe exemplum: Sine pœnitentia peccator non justificatur, attamen per condonationem extrinsecam, juxta aliquorum Theologorum placita, ejus peccatum deleri potest, puta si Deus suo cederet juri; denique late, cum finem sine medio determinato nemo quidem assequitur, potest tamen per aliquid aliud tale suppleri medium, v. g. per votum.

Certum est Baptisma non esse necessarium ad salutem priori & posteriori modo: quandoquidem aliquis vel per votum hujus sacramenti, vel per martyrium salvari potest. Caput igitur controversiæ est, utrum Baptismus ita sit ad salutem necessarius, ut secluso ejus voto, quod quidem in martyrio concluditur, salvari possit. Cajetanus contendit Baptismum posse suppleri in pueris per preces & sacrificia oblata. Michael Servetus, lib. de regeneratione ait esse abominationem. Contra quos sit

CONCLUSIO

Baptismus est necessarius necessitate medii ad salutem.

Probatur multis momentis hæc Conclusio.

Primo, ex Scriptura sacra.

CHRISTUS Dominus præceptum posuit, & non præteribit, his verbis Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.* Quæ verba explanans auctor libri de Vocatione Gentium cap. 8. sic loquitur: " Non est fas credere, eos parvu-„ los qui regenerationis non sunt adepti „ sacramentum, ad ullum pertinere Bea-„ torum consortium, cum Dominus dixe-„ rit Joan. 3. *Nisi quis, &c.* „

Concinit Augustinus Lib. 3. De peccatorum meritis cap. 4. " Nonne veritas, *in-„ quit*, sine ulla ambiguitate procla-„ mat, non solum in regnum Dei non ba-„ ptizatos parvulos intrare non posse, sed „ nec vitam æternam posse habere, præter „ Christi corpus, cui ut incorporentur, „ Sacramento baptismatis induuntur. „ Rursus Lib. 3. de Origine animæ cap. 9. " Noli credere, *ait*, noli dicere, noli „ docere infantes, antequam baptizen-„ tur, morte præventos pervenire posse „ ad peccatorum indulgentiam, si vis esse „ Catholicus. „

Non absimili modo sese explicat Fulgentius Lib. de fide ad Petrum cap. 26. alias 27. ubi sic loquitur: " Firmissime „ tene, & nullatenus dubites, non solum „ homines jam ratione utentes, verum „ etiam parvulos, qui sive in uteris ma-„ trum vivere incipiunt, & ibi moriun-„ tur, sive jam de matribus nati, sine Sa-„ cramento baptismatis quod datur in no-„ mine Patris, & Filii, & Spiritus san-„ cti, de hoc sæculo transeunt, ignis æter-„ ni sempiterno supplicio puniendos. „ Ergo &c.

Secundo, ex Conciliis.

CONCILIUM Milevitanum sub Innocentio I. adunatum, Can. 2. sic pronuntiat: *Placuit ut quicumque parvulos recentes ab*

ab uteris matrum baptizandos negat .... anathema sit.

Florentinum in Instructione Armenorum, eamdem veritatem suo munit calculo, his verbis: " Primum omnium Sacramentorum locum tenet sanctum Baptisma, quod vitæ spiritualis janua est; per ipsum enim membra Christi de corpore efficiuntur Ecclesiæ: & cum per primum hominem mors introierit in universos, nisi ex aqua & & spiritu renascamur, non possumus, ut inquit Veritas, in regnum cęlorum introire. " Egregia sane ratio, quia nascimur filii iræ: ideo per Baptismum renasci, ut introeamus in regno cęlorum, necesse est.

Tridentinum Sess. 7. Can. 5. rem de fide ita definit: *Si quis dixerit Baptismum liberum esse, hoc est, non necessarium ad salutem, anathema sit.*

Non prætereundus ejusdem Concilii Catechismus, qui de necessitate Baptismi n. 31. sic habet: " Sed cum ceterarum rerum cognitio quæ hactenus exposita sunt, fidelibus utilissima habenda sit: tum vero nihil magis necessarium videri potest, quam ut doceantur, omnibus hominibus baptismi legem a Domino præscriptam esse, ita ut nisi per baptismi gratiam Deo renascamur, in sempiternam miseriam & interitum a parentibus, sive illi fideles, sive infideles sint, procreentur. Igitur sæpius a Pastoribus explicandum erit, quod apud Evangelistam legitur, *Nisi quis renatus*, &c. "

Subdit vero: " Quam legem non solum iis qui adulta ætate sunt, sed etiam de pueris infantibus intelligendam esse, idque ab Apostolica traditione Ecclesiam accepisse, communis Patrum auctoritas confirmat. Præterea eredendum est noluisse Christum Dominum Baptismi Sacramentum & gratiam pueris denegari, de quibus dicebat: *Sinite parvulos, & nolite prohibere eos ad me venire: talium est enim regnum cælorum*; quos amplexabatur, super quos manus imponebat, & quos benedicebat. Deinde cum legimus Act. 10. totam familiam a Paulo baptizatam esse, satis apparet, pueros etiam, qui in illorum numero erant, salutari fonte ablutos esse. "

Tertio, ex sanctis Patribus.

PRÆTER jam recensitas auctoritates, in medium proferre Patres eidem veritati astipulantes non injucundum erit. Irenæus agmen ducet Lib. 3. cap. 19. tum Origenes in cap. 6. Epistolæ ad Romanos: deinde vero Cyprianus Lib. 3. Ep. 8. ad Fidum: Gregorius Nazianzenus Oratione in sanctum Baptisma: Basilius Oratione 13. de exhortatione ad Baptismum, Ambrosius Lib. 2. de Abraham cap. ultimo, Hieronymus Lib. 3. contra Pelagianos, ac demum Bernardus Serm. 66. in Cantica n. 9. ubi sic loquitur: " Irrident nos, quia baptizamus infantes ... quid enim si infans pro se loqui non potest, pro quo vox sanguinis sui, fratris sui, & talis fratris, *Christi*, clamat ad Deum de terra? Astat, & clamat nihilominus mater Ecclesia, quid tamen infans? nonne & ipse videtur tibi inhiare quodammodo de fontibus Salvatoris vociferari ad Deum, suisque vagitibus clamitare: Domine vim patior, responde pro me? flagitat auxilium gratiæ, quia vim patitur ab origine: clamat innocentia miseri, clamat ignorantia parvuli, clamat addicti infirmitas ... nemo mihi dicat, quia non habet fidem, cui mater Ecclesia impendit suam. Ergo &c. "

Quarto, ex Ecclesiis Orientalibus.

CUNCTI Orientales istam Christi sententiam Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit &c.* intelligunt de necessitate medii; sic docet Jeremias q. 102. adversus Theologos Witembergenses; sic Confessio Orthodoxa; quinimmo multi Canones gravissimas imponunt pęnitentias parentibus, quorum negligentia pueri absque Baptismo e vita migrant, ut legitur in Nomo-Canone Domini Cotelier 12. 116. 419. &c. 494. Joannes Jejunator tres Pęnitentias pro ista culpa imponit, ut refert Morinus de Pęnitentiæ Appendice parte 99. 119. sic docet Partenius Senior contra decimum sextum Cyrilli Lucaris articulum, sic Syrurgus eumdem perstringit Lucarem, dicens in errorem Calvini illum impegisse, eo quod in genuino sensu non intellexerit ista Christi verba: *Nisi quis &c.*

Eo-

Eadem prorsus modo intelligunt Christi sententiam, cum Ecclesia Latina, Græci omnes, Melchitæ, Jacobitæ tum Syriæ, tum Alexandriæ, Nestoriani, & Æthiopes.

Ebnassal Theologus inter Copticas celeberrimus in opere cujus titulus, *Appendix fundamentorum fidei*, par. 2. c. 24. manuscripto Armeniæ, sic loquitur: " Baptismus est generale præceptum omnibus fidelibus datum hominibus & feminis, ætate provectis & parvulis. Est regeneratio spiritualis, qua seclusa, nullus intrabit in regnum cœlorum. "

Alter ejusdem nominis Theologus in collectione canonum lingua Arabica cap. 2. idem propugnat; similiter Ferye-Allach Echmimi e civitate Echmimi Oriundus in Thebaide aliis duobus senior, exquisitam collectionem Canonum secundum traductiones Arabicas dedit, cap. 5. autem ait, " Baptismus unicuique necessarius est; dictum est enim a Domino, Nisi quis &c. Hinc si adest periculum, omnia tentanda sunt, ut cito citius conferatur. "

Eadem disciplina subnotatur in collectione constitutionum Ecclesiasticarum sub titulo Canonum imperialium, quæ quidem adinvenitur in manuscriptis Arabicis Jacobitarum, & Melchitarum post Canones Concilii Nicæni, ubi hæc habentur: " Cum nihil periculi est, Baptismus pueri transmittitur post matris purificationem, sin minus cito deportetur ad Ecclesiam. " In tractatu vero per modum responsionum Canonicarum a Joanne Patriarcha Jacobitarum Alexandriæ elaborato, manuscripto Armeniæ, in quæstionem propositam circa ea quæ contingunt animæ, ut primum a corpore solvitur, idipsum confirmatur his verbis: " Anima Christiana primum sistitur in tribunali Christi; verum si absque Baptismo discessit, ministerio Angelorum projicitur in pœnas æternas. "

Quid plura proferam? Idem comprobatur ex Catechismo, ubi per modum Dialogi auctoris Ægyptii qui decimo circiter sæculo florebat, eo loci discipulus expostulat: " Cur Baptismus regeneratio vocetur. " Magister respondet: " Cum omnis homo nascens suo assimiletur Patri secundum naturam & substantiam; & primæva nativitatis corporalis radix concupiscentia sit, certum est infantem nascentem esse mortis reum.... Deus qui dedit nobis vitam isti oppositam, quæ quidem promanat a Deo Patre in Spiritu sancto per Jesum Christum Filium unicum Patris; est opus sanctæ Trinitatis, & generatio. " Manuscriptis Armeniæ.

Amrou Nestorianus in suo tractatu de Baptismo cap. 3. Manuscriptis Armeniæ, Bibliothecæ Colbertinæ Vaticanæ, & Seguier, fuso Calamo probat necessitatem Baptismi: Probant & omnia Grecorum Ritualia. Quod si periculum contigerit pro vita pueri, abbreviatur officium, ut præcipiunt Canones Jacobitarum Syriæ, sicut habetur in Nomo-Canone Syriæ, & legitur in manuscriptis Armeniæ; quod si contigerit dubium circa Baptismum, Orientales sub conditione baptizant juxta can. 75. Concilii Carthaginensis ab eis receptum. Rursus can. 84. Concilii in Trullo habiti qui est in usu apud Orientales, scilicet Syrios, Melchitas, Nestorianos, Copticas &c. Nomo-Canon Syriorum Jacobitarum in manuscriptis sic habet: " Si quis adinvenitur de quo dubitatur num sit baptizatus, necesse est ut Presbyter illum baptizet dicendo, talis est baptizatus, si jam jam non fuerit in nomine Patris &c. Namque sanctus Cyrillus sic baptizavit duos pueros illi oblatos a femina, quæ ignorabat quisnam ex duobus fuerat tinctus. " Ergo &c.

Quinto, ex ratione Theologica.

JUXTA Christi effatum Marci 16. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit*; & istud Apostoli ad Tit. 3. *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis*. Sed hæc regula neminem excipit, sicut & ista: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c.* Et hoc ipsum traditione constat. Ergo &c. Probatur minor variis momentis.

Primo quidem: Non valet opinio Pelagii dicentis pueros sine peccato nasci, nam Psalmo 50. habetur: *Ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea*, & istud Romanorum 5. *In quo omnes peccaverunt*; incassum igitur dicit Baptismum esse tantummodo necessarium ad introitum in regnum cœlorum.

rum. „ Et vero si infans absque peccato nasceretur, etiam absque Baptismo penetraret cælos; hinc Augustinus Lib. de natura & gratia cap. 8. sic loquitur: " Absolvat „ ergo eum Pelagius, & aperiat ei, contra „ sententiam Domini regnum cælorum, „ sed non eum absolvit Apostolus qui ait, „ Per unum hominem peccatum intra„ vit in mundum, & per peccatum „ mors. „

Falsa profert Wiclefus dum ait, puerum Baptismo non indigere, eo ipso quo est prædestinatus, cum talis non sit nisi per Christum, neque Christo incorporetur nisi per Baptismum.

Calvinus contradictoria quoque loquitur cum propugnat filios Christianorum esse ex natura sanctos, idque vi fœderis in quo concluduntur; nam Apostolus Ephesiorum 2. sic pronunciat: *Eramus & nos natura filii iræ sicut & ceteri*.

Os Anabaptistis occluditur quando Patres & Concilia præcipiunt vel ipsos pueros baptizandos esse.

Denique Cajetanus cæcutit in sua opinione, hinc e commentariis in divum Thomam jussu Pii V. expuncta fuit ejus sententia; gratis quippe asserit parentes posse in nova lege per preces & vota supplere Baptismum: quidni & Deus in necessitate etiam cæremonias Baptismi juxta ejusdem Doctoris placitum aliquo signo suppleret; ceterum sanctus Thomas hic q. 78. art. 2. ex professo probat Baptismum esse necessarium necessitate medii, nisi suppleatur per votum.

Inferes I. Baptismum in re vel in voto esse necessarium necessitate medii omnibus adultis ad salutem. Lex enim est pro omnibus, nec datur salus absque incorporatione cum Christo, quæ quidem fit per realem Baptismi susceptionem, aut saltem per votum explicitum Baptismi, quod ad ipsum terminatur Baptismum: at vero si fides explicita tum de Trinitate, tum de Incarnatione ad vitam æternam assequendam necessaria sit, pari & consimili ratione votum Baptismi explicitum prærequiritur, cum sit omnium Sacramentorum janua.

Inferes II. dari & Baptismi præceptum, quatenus lex generalis pro singulis facta est, quinimmo præceptum obligat omnes justificatos etiam ante Baptismi susceptionem. Nicodemus quippe, ut observat S. Augustinus tractatu 11. in Joannem, ex his erat qui crediderat in nomine ejus &c. & tamen Christus dixit illi: *Nisi quis &c.* Divus Thomas q. 68. art. 1. ad 3. docet vel ipsos in utero sanctificatos ad Baptismum suscipiendum teneri, " Illi, *inquit*, qui sunt sanctificati in „ utero, consequuntur quidem gratiam „ emundantem a peccato originali, non „ tamen ex hoc ipso consequuntur chara„ cterem, quo Christo configurentur, & „ propter hoc si aliqui nunc sanctificarentur „ in utero necesse esset eos baptizari; „ ut per susceptionem characteris, aliis „ membris Christi conformarentur. „ In 4. distinctione 6. q. 1. art. 1. quæstiuncula 3. triplicem affert rationem, qua probat sanctificatos in utero esse baptizandos. Primo, ut per characterem nomen dent militiæ Christianæ. Secundo, ut passioni Christi etiam corporaliter conformentur. Tertio, ut legi obediant. Ergo ne falsa Baptismi forma cum baptizatur justus? Minime. Licet enim a peccato originali non abstergat animam Baptisma tunc susceptum, est per accidens. Alios enim habet effectus secundarios; potest etiam cum Christo incorporatio inter primarios annumerari, & hoc pro sanctificatis in utero. Pro adultis vero dicimus, in tantum justificari per fidem & charitatem, in quantum Baptismi concipiunt votum & habent.

Inferes III. Baptisma ad longum tempus, a fortiori usque ad ultimum vitæ terminum non esse procrastinandum. Hoc ipsum patet, si ad vitæ pericula, quibus homo sæpius exponitur, attendamus, juxta illud Chrysostomi Homil. 13. ad Hebræos: " Multos novi qui hoc passi sunt, „ qui spe Baptismatis multum peccabant, „ circa diem autem mortis, discesserunt „ vacui. „ Post Chrysostomum vero divus Thomas in 4. distinctione 4. q. 3. art. 1. quæstioncula 2. ad 2. ait: " In „ Baptismo confertur gratia ad bene vi„ vendum, & peccata tolluntur præterita, „ & impediuntur futura; & ideo quamvis „ Baptismus in fine vitæ susceptus, plu„ ra peccata præterita tolleret, tamen „ pauciora impediret, & ad pauciora bona „ promoveret, & ideo minus esset utilis. „ Præterea multis casibus subjacet humana „ vita, & posset contingere, ut qui Ba„ ptismum in fine vitæ accipere expectaret,

„ ret, morte subita præventus, expecta-
„ tione sua fraudaretur. „

Ex his sequitur, quod tametsi præceptum affirmativum non semper obliget, si tamen de Baptismate sermo fit, citra dubium obligat specialiter, ita ut non sit licitum illud differre ad finem usque vitæ. Ecclesia quidem voluit quondam Catechumenis differri, sed solum ad certum tempus pro instructione requisitum; hinc in vigilia Paschæ & Pentecostes absque ulteriori procrastinatione eos abluebat.

Observat Baronius Tomo 4. anno Christi 377. num. 14. sanctos Patres non semel insurrexisse adversus eos qui Baptismum ad senilem usque ætatem remittebant: "
„ Ipsemet, *inquit*, Ambrosius factus Epi-
„ scopus in eo multus fuit, ut pravam
„ illam consuetudinem, quæ tam in Oc-
„ cidente, quam etiam in Oriente, usu
„ temporis invaluerat, qua fideles quam
„ plurimi usque ad provectiorem ætatem
„ Baptismum different, penitus ut ma-
„ lum germen ex agro Dominico evelleret;
„ & quod se fecisse doluit, ab aliis ne
„ in posterum fieret, vehementer admo-
„ nuit; præstiteruntque hoc ipsum Gre-
„ gorius Nazianzenus, necnon Gregorius
„ Nyssenus, ut ipsorum de Baptismate edi-
„ tæ orationes significant. „

Fit satis objectionibus Heterodoxorum.

OBJICIUNT 1. Calvinistæ: Genes. 17. Deus promisit Abrahæ & Semini ejus benedictiones nedum temporales, sed & spirituales. Sed si Baptismus est de necessitate salutis, ita ut, illo seclusio, damnetur infans, jam non erit benedictio, sed onus intolerabile. Igitur lex Baptismi suscipiendi absolute non obligat.

Respondeo distinguendo majorem: Deus promisit benedictiones & Abrahæ, & ejus filiis per Christi merita conferendas, merita vero per Baptismum applicanda, concedo: absque Christo & Baptismo, nego. Et sic distincta minore, nego consequentiam. Neque ipsi diffitentur Calvinistæ absque Christi meritis neminem salvari; sed nullus præter Heterodoxos negabit hujusmodi merita applicari per Baptismum vel in re, vel in voto susceptum.

Instant: Joannis 6. pronuntiatur universim pro omnibus: *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, non habebitis vitam in vobis*. Sed juxta omnia Theologorum placita quisque absque Eucharistiæ sumptione salvari potest: Igitur & absque Baptismo.

Respondeo negando paritatem; quandoquidem pueri utpote in peccato concepti, spiritalis regenerationis capaces sunt, & ea ipsa indigent. Sed cibi grandium quem in Eucharistia exhibet Christus nondum sunt capaces, & hoc propter duo: Primo quidem, quia non valent discernere mirabilem illam escam. Secundo, augmentum gratiæ in eis non habet locum; sicut enim peccare non possunt, ita nec proficere in gratia donec ad auroram rationis pervenerint.

Urgent: Qui vi prædestinationis æternæ sanctus est, prorsus non indiget Baptismo ut sanctificetur: Atqui filii Christianorum virtute fœderis in quo comprehenduntur sunt sancti, juxta illud 1. Corinth. 7. *Filii vestri immundi essent, nunc autem sancti sunt*. Ergo &c.

Respondeo primo, opponendo Scripturam Scripturæ. Psalmo 50. legitur: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum: & in peccatis concepit me mater mea*. Sed qui ab ipsa conceptione maculatur, non est sanctus. Ergo &c.

Respondeo secundo cum S. Augustino Lib. 3. de peccatorum meritis & remissionibus cap. 12. sanctitatem de qua loquitur Apostolus absque Baptismo non posse intelligi; ibidem enim Paulus ait sanctificari conjugem infidelem per fidelem, & tamen nemo cordatus dixerit, conjugem infidelem absque conversione ad Deum & sine Baptismo Christi, remissionem peccatorum habere posse, ea solum ratione quod adhæreret conjugi fideli.

Respondeo tertio distinguendo: Filii Catholicorum sunt sanctis sanctitate quadam legali & extrinseca, concedo: Intrinseca, subdistinguo: per Baptismum, concedo: citra Baptismum, nego. Sanctitas duplex distinguitur, una extrinseca, altera vero intrinseca: prior promanat a statuquo homo professus est legem Dei, & hoc ad distinctionem infidelium, qui nullam habentes spem, indiscriminatim illecebrarum volupatum cœno lætantes infiguntur: posterior convenit ratione gratiæ, quæ datur per Sacramenta, maxime vero per sanctum regenerationis Lavacrum.

vacrum. Eatenus igitur filii Catholicorum dicuntur sancti, quatenus per merita, & religionem parentum, quasi consignantur ut militiæ Christianæ dent nomen: incumbit enim ex officio Parentibus onus & obligatio, ut per Baptismum cito citius Christo filios conjungant. Sic explicant Apostolum SS. Ambrosius, Thomas & Anselmus.

Persistunt: Tametsi Matrimonium duos inter infideles contrahatur, nihilominus quodammodo sanctum dicitur, quatenus filii in eo procreati legitimi sunt. Igitur ex mente Apostoli, filii Christianorum majori sanctitate donantur quam mere extrinseca; adeoque & intrinsece sanctificantur.

Respondeo distinguendo consequens: Filii Christianorum magis sunt santi quam infidelium proles, ratione principii a quo profluunt, concedo: ratione sui, nego. Filii infidelium ne quidem sancti sunt extrinsece, quippe qui sint solius naturæ fœtus; & a Matrimonio juxta leges civiles, non spurii, sed legitimi nominentur: at vero Christianorum Matrimonium est Sacramentum in fide sanctum; quocirca filii ex hac procedentes conjunctione, dicuntur sancti sanctitate extrinseca per Matrimonium sanctum; quia vero etiam in fide enutriuntur, sub ista ratione etiam sanctitatis nomen sibi vindicant; sic exponit mentem Apostoli Tertullianus L. 2. ad uxorem. Hieronymus Lib. 1. adversus Jovinianum, Augustinus Lib. 2. de peccatorum meritis & remissionibus cap. 26. & juxta istorum patrum mentem, mulier fidelis eatenus ab Apostolo dicitur sanctificare virum infidelem, quatenus fidem ei inspirat ad quam non habet oppositionem, eo ipso quo consentit habitare cum ea, & suos sinit filios fide rudimenta suscipere.

Replicant: Parentes etiam infideles sinunt suos filios etiam spurios enutriri in fide; sic Augustinus filium suum quem habuit adhuc hæresi Manichæorum detentus, in fide erudivit: sed filii Christianorum dubio procul majori sanctitate donantur, quam filii spurii: Igitur sancti dicendi sunt, non solum propter fidei doctrinam, sed & propter legitimam procreationem, consequenter & intrinsece.

Respondeo distinguendo consequens: Filii Christianorum præ ceteris dicuntur magis sancti sanctitate legali, concedo: sanctitate intrinseca, nego: Ea enim per solum Baptismum datur. Et vero latum est discrimen inter istos & filios spurios; quandoquidem ex conjunctione culpabili procedunt spurii, alii vero ex copula per leges tum divinas, tum Ecclesiasticas, immo & civiles approbata.

Opponunt 2. Hæretici: Ista Christi verba Joan. 6. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis &c.* non intelliguntur pro omnibus. Igitur nec ista Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c.* Confirmatur: Ecclesiæ Doctores sententiam istam Christi: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c.* de necessitate absoluta Baptismi non explicant; & probatur: Hugo Victorinus Lib. 1. de Sacramentis cap. 3. non nisi de adultis illam intelligit, Magister sententiarum in 4. lib. 4. dicit verba Christi pertinere ad eos solum qui possunt baptizari, & illud negligunt. Sanctus Bonaventura in 4. dist. 4. idem asserit. Ergo &c.

Respondeo negando antecedens; non enim eodem modo locutus est Christus de necessitate Baptismi, sicut de necessitate Eucharistiæ; ait enim: *Nisi quis renatus fuerit &c.* Et sic omnes & singulos ad Baptisma suscipiendum obligat, solos vero adultos ad Eucharistiam suscipiendam, quippe qui loquatur solummodo in plurali, nisi manducaveritis &c. Apostolus autem sumentes corpus Domini vult ut seipsos antea probent, quæ quidem probatio non nisi adultis convenit.

Respondeo ad confirmationem opponendo Patres Doctoribus & Theologis. Etenim licet relati in objectione forent contrarii opinioni nostræ, magis credendum est Traditioni. Ceterum illud dumtaxat intendunt scilicet adultos decedentes sine Baptismo absque sua culpa non in hoc peccasse, sed esse damnatos solummodo propter peccatum originale; immo Magister sententiarum ibidem dicit quod parvuli absque Baptismo defuncti damnentur. Neque vero diffitemur Ambrosium Lib. 2. de Abraham cap. 11. videri contrarium docere his verbis: " Habeant illam pœnarum opertam immunitatem, nescio? an habeant regni honorem." Sed respondent Patres Benedictini in editione nova, illa Ambrosii verba esse aliena manu intrusa, quod patet ex

ex verbis immediate præcedentibus, ubi explicans illam Christi sententiam: *Nisi quis renatus &c.* sic pronuntiat: " Utique „ nullum excipit, non infantem, non ali- „ qua præventum necessitate; noli crede- „ re. „ Suffragatur Augustinus Lib. de anima cap. 9. " Noli, *inquit*, docere infan- „ tes, antequam baptizentur morte præ- „ ventos pervenire posse ad originalem „ indulgentiam peccatorum, si vis esse „ Catholicus. „

Instant: Cyprianus in Concilio 3. Carthaginensi fecit licentiam reiterandi vel non reiterandi Baptismum ab Hæreticis collatum juxta locorum consuetudinem: sed si Baptismum credidisset de necessitate salutis, voluisset juxta suam opinionem singulos baptizari: Igitur Baptismus non est de necessitate salutis. Confirmatur: Ecclesia non semel procrastinavit Baptismum, quod argumentum est non credidisse eum de necessitate absoluta salutis. Quid plura? Ipsa orat pro Catechumenis absque Baptismo vita functis: oravit & Ambrosius pro Valentiniano, quod recte probat Baptismum non esse necessarium necessitate absoluta ad salutem.

Respondeo distinguendo: Et controversia quam movet Cyprianus non erat de necessitate Baptismi, quam certe ex traditione supponebat, sed de validitate Sacramenti ab Hæreticis collati, concedo: erat de necessitate baptismatis, nego. Porro, rescripto Stephani dato, reliquit ad uniuscujusque arbitrium, Baptisma ab Hæreticis verbis Evangelicis collatum reiterari, vel non.

Ad 1. Confirmationem distinguo: Ecclesia procrastinabat Baptisma pro pueris, nego: pro adultis, subdistinguo: ad tempus concedo: ita ut ad senilem usque ætatem differi approbaret, nego. Verum quidem est Ecclesiam quandoque concessisse dilationem Baptismi pro adultis, sed solummodo ad quoddam tempus, scilicet ut daretur instructioni locus, & hoc usque ad vigilias vel Paschatis, vel Pentecostes tantum. Ceterum cum pueri adoleverint, vult ut de promissis per Patrinos factis edoceantur, & fidem in Baptismo susceptam indispensabiliter teneant; sic enim habetur in Concilio Tridentino Sess. 7. can. 14. *Si quis dixerit, hujusmodi parvulos baptizatos cum adoleverint interrogandos esse an ratum habere velint, quod patrini eorum nomine dum baptizarentur, polliciti sunt; & ubi se nolle responderint, suo esse arbitrio relinquendos, nec alia interim pœna ad Christianam vitam cogendos, nisi ut ab Eucharistia, aliorumque Sacramentorum perceptione arceantur, donec resipiscant, anathema sit.*

Ad alteram confirmationem distinguo: Ecclesia orat pro Catechumenis, eo quod fuerint baptizati interius per Sacramenti votum, concedo: absque Baptismo etiam in desiderio, nego: Sic respondet sanctus Thomas hic q. 68. art. 2. Observat tamen ibi ad secundum, Baptismum in voto non solvere adultum ab omni reatu pœnæ temporalis, bene vero Baptismum aquæ & sanguinis; & sic explicat quod in libro de Ecclesiasticis dogmatibus dicitur, videlicet nullum Catechumenum, quamvis in bonis operibus defunctum, vitam æternam habere, excepto martyrio, in quo totum Baptismi Sacramentum completur; hoc est non statim vitam consequitur æternam: " Talis, *inquit sanctus Doctor, in responsione ad secundum* decendens non statim pervenit „ ad vitam æternam, sed patietur pœ- „ nam pro peccatis præteritis, ipse tamen „ salvus erit, sic quasi per ignem, ut dici- „ tur 1. ad Corinth. 3. „ Ad factum Valentiniani in corpore articuli sic respondet: " Talis sine Baptismo actuali, salu- „ tem consequi potest, propter deside- „ rium Baptismi, quod procedit ex fide „ per dilectionem operante, per quam Deus „ interius hominem sanctificat, cujus „ potentia Sacramentis visibilibus non „ alligatur; unde Ambrosius dicit de Valentiniano qui Catechumenus mortuus „ fuit, quem regeneraturus eram amisi, „ verumtamen ille gratiam quam poposcit, „ non amisit. „

Diluuntur Anabaptistarum objecta.

Opponunt: Baptisma solis adultis concedendum est. Ergo &c. Probatur antecedens. Tertullianus censuit Baptisma cito citius pueris non esse ministrandum: ergo &c. Probatur antecedens; Lib. de sancto Baptismate cap. 18. sic loquitur: " Pro „ cujusque personæ conditione ac disposi- „ tione, etiam ætate, cunctatio baptismi „ utilior est, præcipue tamen circa parvulos. „

Respondeo negando antecedens: Ad probationem dico primo, consuetudinem Ecclesiæ prævalere auctoritati Tertulliani: secundo, distinguo; satius est & utilius cunctare baptismum, si non sit periculum mortis, transeat: si sit, nego antecedens & consequentiam. Iam vero Tertullianus non putavit absolute procrastinandum esse Baptisma pro pueris, quippe qui immediate ante verba in objectione citata, affirmat innuptis esse quoque differendum; quis autem dicat eum arbitratum fuisse baptisma collatum innuptis nullum esse?

Instant: Non est dandum pueris nisi id quod expedit, sed juxta Tertullianum ibidem Baptisma pueris non expedit: " Quid ,, enim necesse est, inquit, sponsores pe- ,, riculo ingeri, qui reipsa per mortalita- ,, tem destituere promissiones suas possunt? ,, Ergo &c. ,,

Respondeo negando minorem. Ad probationem distinguo minorem: Sponsores ingeruntur periculo non servandi præcepta, & illud periculum reos de facto per se illos non facit, concedo; & est verum peccatum quod eis tribuitur, nego minorem & consequentiam. Porro sponsores se se dumtaxat astringunt ad faciendum quod in se est, nempe ut infantes quos suscipiunt, spondeant imbuere Religionis Christianæ principiis; quod si pueri e vita discendant, tunc sponsorum cessant promissiones.

Insistunt: Sic prosequitur Tertullianus: " Veniant ergo dum adolescunt, veniant ,, dum discunt, dum quo veniant do- ,, centur; fiant Christiani cum CHRI- ,, STUM nosse potuerint; quid festinat ,, innocens ætas ad remissionem peccato- ,, rum? Cautius agetur in sæcularibus, ,, ut cui substantia terrena non creditur, ,, divina credatur. Norint petere salu- ,, tem, ut petenti dedisse videaris. ,, Ibi duo docet Tertullianus: primum pueros, non nisi cum adolescunt, baptizandos esse; secundum, mysterium eis non esse credendum, quia terrena substantia eis non creditur. Ergo &c.

Respondeo ad primum distinguendo: In adolescentia tantum, ex Tertulliano, pueri sunt baptizandi, si non majus bonum in eos ex susceptione Baptismi redundaret, concedo: si majus inde bonum proveniat, nego antecedens. Bonum illud majus est securitas & gratia Sacramenti, quæ illos corroborat adversus dæmonis nequitias, tum & contra carnis illecebras. Ad secundum dico, latum esse discrimen inter Baptismi mysterium, & bona terrena: ideo autem ista pueris non committuntur, quia ea dilapidarent; si autem eis bona spiritualia denegentur, æternæ salutis amittendæ periculum incurrunt: quod non semel probavit experimentum.

Urgent: Parentes non habent potestatem filios obligandi ad aliquod onus in iis quæ spectant salutem: v. g. non possunt eos astringere ad servandam continentiam, aut ad jejunandum, vel etiam ad emmittenda Religionis vota: Igitur pari & consimili ratione nec eos præsentare ad baptismum suscipiendum, antequam rationis usum adepti sint, scilicet ut consensum ad hoc præbeant.

Respondeo negando consequentiam: Disparitas est, quod priora illa vota, scilicet jejunii, continentiæ, & alia, sint libera & de consilio tantum, quare nec inducunt veram obligationem, nisi filiorum consensus accesserit: sed Baptismi susceptio simpliciter est ex præcepto divino omnibus ad salutem consequendam necessaria.

Insistunt: Sanctus Gregorius Nazianzenus oratione 40. de sancto Baptismate sic habet, loquendo de pueris: " De reliquis ,, ita censeo, ut triennio expectato, aut ,, aliquanto breviori vel longiori tem- ,, poris spatio, nam tum & mystici quid- ,, dam audire & respondere possunt, ac si ,, minus plene & exacte intelligunt, im- ,, buuntur tamen & informantur; ita de- ,, mum per magni baptismi Sacramentum, ,, & animos & corpora sanctificent. Ete- ,, nim res ita se habet: vitæ quidem ,, actionibus referendis tum demum obno- ,, xii esse incipiunt, cum & ratio ad ple- ,, num accrevit, & mysterium didice- ,, runt. ,, Sed qui dumtaxat baptizandi sunt, cum quidam mystici audire & respondere possunt, eis procul dubio non est necessarius baptismus necessitate medii: Ergo &c.

Respondeo distinguendo majorem: Baptismus debet procrastinari pueris, si inde incommodum non sequeretur, concedo: si consequatur, nego majorem: & sic distincta minore, nego consequentiam. Equidem si certum esset pueros usque ad

ad illud tempus posse vivere, quo & mysteria memoriæ valerent retinere, & aliquid mystici audire ac respodere, satius profecto foret ad aliquod tempus differe Baptisma. Sed quot casu fortuito e vivis eripiuntur? Hinc juvat eos a macula originali purgare. Non dissentit Gregorius eodem loco; nam propter incommoda censet illos esse tingendos; sic enim prosequitur: " At propter inopinatos & repentinos pe-,, riculorum impetus, quique nulla ,, ope.... auxilio propulsari queant, la-,, vacro communiri omnino conducibilius ,, est.,,

Proponuntur & solvuntur objectiones Cajetani.

OBJICIT: Tametsi Circumcisio in veteri lege pro masculis necessaria foret ad delitionem peccati originalis, si tamen adesset periculum ante octavum diem in quo urgebat Circumcisionis præceptum, remedium legis naturæ puero in vitæ discrimine constituto adhibebatur, videlicet fides per preces parentum manifestata; pari igitur & consimili ratione, immo a fortiori, ait, illud remedium valebit pro parvulis in nova Lege, maxime vero cum fides nunc sit præpollentior, & status legis reparatæ sit priore efficacior.

Respondeo negando paritatem: Ratio discriminis est, quod in veteri lege nemini licitum erat ante octavum diem quoquam circumcidere; sed baptismus infanti etiam unius diei rite conferri potest, nec ad preces parentum sit recursus, cum lex Baptismi respiciat personam in mundo natam; ex quo fit neque puerum in utero materno posse baptizari infundendo aquam super matrem.

Ad confirmationem distinguo: Fides in lege nova est præpollentior, quia est & magis explicita, & in sanguine Christi effuso fundata, sed primitus per Baptismum producta, concedo: hinc Baptismus à sanctis Patribus sacramentum lucis nuncupatur; non conferenda per regenerationis lavacrum, nego: nec inde sequitur statum præsentem esse veteri deteriorem, cum licitum sit cuilibet baptizare, & aqua pateat omnibus. Et certe facilius est aquam infundere super caput pueri, cum intentione generali faciendi quod facit Ecclesia, quam preces fundere, & fidem in Christum venturum profiteri.

Instat: Si baptismus esset necessarius necessitate absoluta, pueri in utero materno morientes unico salutis remedio privarentur, & sua absque culpa perirent in æternum; sed hoc ipsum non est bonitati divinæ consentaneum: Ergo: &c.

Respondeo retorquendo argumentum: Preces parentum valere non possunt nisi pro pueris in lucem editis, maxime vero cum sæpius vel ab ipsis parentibus ignoretur num fœtus sit animatus vel non; si animatus est, num sit monstrum vel homo: ergo ne accusanda Dei bonitas? absit vel etiam hoc cogitare.

Respondeo secundo distinguendo: Puer in æternum periret propter peccatum originale, concedo: secluso omni peccato, nego. Sanctus Augustinus passim, maxime in libris *De prædestinatione Sanctorum*, & *De dono perseverantiæ*, quod unus puer ante susceptum Baptismum, etiam dum ad Ecclesiam defertur, migret e vita, alter vero baptizetur, refundit in profundum Dei judicium; ita quoque Epist. 28. sub finem Tom. 2. antiquæ editionis, his verbis: " Quisquis dixerit quod in ,, Christo vivificabuntur etiam parvuli, ,, qui sine Sacramenti ejus participatione ,, de vita exeunt, hic profecto & contra ,, Apostolicam prædestinationem venit, & ,, totam condemnat Ecclesiam, ubi pro-,, pterea cum baptizandis parvulis festina-,, tur & curritur, quia sine dubio credi-,, tur aliter eos in Christo vivificari om-,, nino non posse.,,

Urges: Deus vult omnes homines salvos fieri, & istius voluntatis effectus est dare salutis media sufficientia; sed si preces parentum non sufficiant eo potissimum tempore quo puer emoritur, cum festinatur ad Ecclesiam, jam non adest medium sufficiens, nec adesse potest: Ergo &c.

Respondeo distinguendo majorem: Voluntatis divinæ effectus est dare omnibus ad salutem media ab ipso Christo determinata, concedo: alia gratis conficta, nego. Similiter & distinguo minorem: In casu laudato non erit medium sufficiens ad nutum hominis, concedo: a Deo ordinatum, nego. Media salutis sunt in duplici differentia; quædam intrinseca, ut gratiæ actuales pro adultis; quædam extrinseca, & sunt præparationes

ad Baptismum, quas certe statuit misericors providentia, videlicet ut Baptismus fieret in aqua communi, & a quolibet cujuscumque sexus vel etiam religionis conferri posset, quod certe ad salutem sufficit. Neque vero de periculis respondendum est; nonne & ipse adultus quandoque absque confessoris copia, apoplexia correptus moritur? Nemo tamen, praeter Heterodoxos, asseret istum catholicum non habuisse media sufficientia ad salutem; sinit enim providentia omnes creaturas suis ferri ponderibus, nec decet omnem universi & causarum secundarum ordinem praepedire atque subvertere, ut remedium salutis applicetur.

Persistit: Pueris communicatur culpa originalis, etiam adhuc in utero materno degentibus. Igitur saltem ut primum nati sunt, si Baptismus eis conferri non possit, sufficiet fides & devotio parentum; quod etiam innuere videtur sanctus Augustinus, dicendo matrem Ecclesiam accommodare & pedes & cor pueris, ut salventur; sicut enim aliena voluntate peccaverunt, etiam, ut discurrit idem sanctus Doctor, aliena voluntate salvari debent, quod isto confirmari potest ulteriori argumento: Meritum Christi, Adae demerito efficacius est: igitur sicut & ipsa conceptione infantes sunt filii irae, ita & ex hoc momento per fidem & preces parentum salvari possunt.

Respondeo negando consequentiam. Ad probationem distinguo: Remedium salutis prodest pueris; sed aliena voluntate applicatum per Baptisma, concedo: non applicatum, nego. Baptismus est ipsum remedium a Christo determinatum; verum parentes puerum ad Ecclesiam deferre debent, patrini pro eo respondere, immo & vice illius actum fidei in unum Deum, & trinum, deinde & incarnatum elicere. In hoc sensu vult Augustinus pueros aliena voluntate salvari.

Ad confirmationem nego paritatem: Ratio discriminis est, quod culpa originalis per seminalem propagationem praeoccupet hominem, sed gratia per spiritualem regenerationem eumdem salvat; hinc ejus efficacia simul & abundantia in eo collucet, quod Christus mortuus sit pro singulis hominibus, mortuos exsuscitet, & immundum conceptum semine super nivem dealbare queat; denique quod etiam adversantibus carne & sanguine, mundo & daemone, filios adoptionis procreet, in aeternum in gloria regnaturos.

Argumenta ex Orientalibus desumpta cum responsionibus.

OPPONES: Quod est de necessitate salutis, uti tale ab omnibus Ecclesiis tenetur: Sed Orientales non propugnant Baptisma esse necessarium ad salutem necessitate absoluta: Ergo &c. Probatur minor: Thomas a Jesu Lib. 7. cap. 51. refert Coptitas Baptismum a solo Presbytero collatum validum habere, ea cum circumstantia, ut puer ad Ecclesiam deferatur, & non nisi, quadraginta diebus elapsis, baptizetur, ita ut pueros ante completum istum numerum morientes absque Baptismo emori sinant; quae quidem consuetudo maxime in Thebaide viget: Sed si Baptismum necessarium necessitate absoluta esse autumarent, citra dubium absque Baptismo multos e vita migrare non consentirent. Ergo &c.

Respondeo primo, vix aliquam fidem hujuscemodi relationibus adhibendam esse, quippe quae ut plurimum fabulosae sint, cum vel a populo inscio, vel ab aliis in notitia Ritualium & librorum Ecclesiasticorum peregrinis accipiantur; sed judicium ex Synodis, ex confessione orthodoxa, & aliis instrumentis omni exceptione majoribus desumendum est.

Respondeo secundo, gravi cum fundamento quemlibet posse erroris sugillare Orientales, quippe qui immani Turcarum dominationi subditi, neque conventus inire ad traditionis conservationem, neque Patriarchas in dubiis consulere facile queant.

Respondeo tertio, controversiam in objectione propositam non esse de Baptismo, quem ad salutem necessarium pro aris & focis deffendunt Orientales, sed dumtaxat de Ministro; hinc dicimus eos etiam caecutire, qui solos Presbyteros apud Orientales posse baptizare affirmant; in historia quippe Patriarcharum Alexandriae, & in MS. Armeniae refertur in vita istorum Praesulum per Severum Episcopum Aschoninum mulierem christianam, ingruente tempestate, terrore periculi compulsam duos filios projecisse in aquas, pronuntiando

do formam Baptismi, ne absque sacro regenerationis lavacro morerentur; deinde vero in dubio, eosdem S. Petro Martyri præsentasse ad Baptismum, tunc vero non sine magno miraculo aquas fontis baptismalis de repente gelu constrictas apparuisse, quod quidem portentum & ad Baptismi validitatem a quocumque collatum, & ad absolutam ejusdem necessitatem astruendam nonnulla Canonum collectio refert.

Instabis: Damianus de Goes Lusitanus Lib. de moribus Æthiopum asserit se accepisse a Jagazabo Æthiopum Presbytero, pueros in ipso matris utero sanctificari, eo ipso quo mater sacram suscipiebat Eucharistiam. Igitur Æthiopes Baptismum esse necessarium absolute ad salutem non autumant.

Respondeo, quod etsi iste abusus forte in Æthiopia grassetur, istius tamen populi Metropolitanum, Baptisma absolute ad salutem necessarium credere. Revera quidem in vastissimo isto Imperio viget disciplina, & floret in Ecclesiis pro septem Sacramentorum doctrina; floret & Constitutiones Patriarchales, quæ in collectionibus authenticis factæ sunt Mandato Regis, cujus nomen Jara-Jacob. Ceterum Ecclesia Æthiopiæ ita dependet a Patriarcha Coptitarum qui sedet in Alex. urbe; hinc cum aliquis ritus Ecclesiæ Æthiopum adversatur Ecclesiæ Alexandrinæ, tamquam subreptitius atque erroneus habendus est: porro non semel probatum est Ecclesiam Coptitarum Alexandriæ omnimodam Baptismi necessitatem propugnare.

Urgebis: Wanleb in descriptionibus Ægypti enarrat se ibi vidisse puerum in fontibus baptismalibus absque Baptismo suffocatum, oleo postea unctum fuisse, quod Baptismi vices supplere existimant Coptitæ; & hoc ipsum in collectione quadam Canonum Alexandriæ habetur his verbis: " Si forte contingat Sacerdotem " finere prolabi infantem, dum illum baptizat, itaut infans præfocetur in " aquis, unctionem per modum crucis cum " sancto chrismate super illum non faciet, neque sancti corporis & sanguinis " pretiosi communionem illi conferet ... " eum non sublevabit, sed rogabit " pro illo sicut mos est orare pro ceteris fidelibus; parentes pro infante " quindecim dierum spatio jejunabunt ... ut " suppleant quidquid perfectionis Baptismatis pueri deest ... si puer moritur eo " ipso tempore quo illi administratur Baptismus, Sacerdos super eum faciet unctionem cum oleo." Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Et in hoc casu supponitur Baptismus secundum se collatus concedo: & non supponitur subdistinguo; cum sua perfectione concedo, absque ipso Baptismi Sacramento nego. Solebant Coptitæ cum Baptismo conferre & Eucharistiam & Confirmationem. Ista autem duo Sacramenta juxta multorum Patrum placita Baptismi perfectionem & complementum vocantur. Quando vero casu contingit puerum in aquis suffocari dum per immersionem baptizatur, tunc neque Confirmatio, neque Eucharistia illi porriguntur, sed tantummodo unctio verticalis cum oleo Catechumenorum. Quod autem allucinentur ii qui pie credunt Baptismum suppleri per simplicem unctionem, patet ex eo quod preces pro puero fundantur, quia non habuit Baptismi perfectionem; sic enim post verba ultima in objectione laudata legitur: " Sacerdos " illum non levabit, solummodo veste " ordinaria involvet; Psalmos pro eo recitabit, sepelietur, & pro illo fiet officium tertia die, atque Sacrificium in fine de parentum pro eodem offeretur." Probatum est demum Orientales Baptismum ita ad salutem necessarium putare, ut eo omisso, homines pœnis addici æternis autument.

Ceteras brevitatis causa mitto objectiones: ad ulteriorem tamen solutionem unum tantummodo observandum est, videlicet Ecclesias Orientales triplicis generis habere Canonum collectionem. Prima quidem est Conciliorum generalium & particularium, altera conventus Ecclesiarum per modum Synodi, quæ quidem fit maxime quando, mortuo Patriarcha, novus eligitur & inauguratur; tunc quippe Episcopi adunati novis constitutionibus, nævos, si qui irrepserint, rescindunt, & veritatem restaurant; Patriarcha electus ea promittit servare statuta: tertia est Theologorum. Prior & posterior plurimum ponderant; secus vero tertia, in qua vel deficiente litteratura, vel etiam ex zelo non secundum scientiam probato, non semel emergunt & defectus & abusus.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Baptismus est necessarius simpliciter ad salutem.

PRIMO QUIDEM lex ab ipso Christo emanata illud statuit, his verbis Joan. 3. *Nisi quis renatus* &c.

Secundo: Patres, in primis Augustinus & sanctus Prosper verba Joannis interpretantur de necessitate absoluta, sicut Concilium Milevitanum & Tridentinum. Suffragantur Ecclesiæ Orientales, quæ puerum absque Baptismo morientem pœnis affici æternis credunt.

Tertio: Ratio divi Thomæ ea est: nemo absque Christi Redemptione salvatur; sed ista potissimum nobis applicatur per Baptisma, juxta illud Apostoli Tit. 3. *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis &c.*

SYNOPSIS DIFFICULTATUM

ET RESOLUTIONUM.

PRIMO QUIDEM, incassum nostræ opponuntur sententiæ ista pro Eucharistiæ sumptione verba, *Nisi manducaveritis* &c. namque ad solos dirigi adultos liquet, ex eo quod Apostolus 1. Cor. 11. exigat ut sumentes Eucharistiam primitus ante sumptionem se probent; quæ quidem probatio non nisi ætate provectis convenit. Concutit quoque Calvinus dicendo parvulos fidelium absque Baptismo esse Sanctos; ad summum enim hoc ipsum intelligi potest de sanctitate quadam extrinseca, nusquam vero de intrinseca, cum filii iræ nascamur, & definitum sit in Conciliis adversus Pelagianos adunatis, nos omnes a conceptione, macula peccati originalis affici, ad quam delendam requiritur Baptismus, & fides in Christum, inquit Hieronymus, Commentario in caput ultimum Matthæi, videlicet vel ore proprio ut in adultis, vel alieno pro infantibus professa.

Secundo, preces parentum & fides non sufficiunt pro parvulis, cum hoc sit a Christo aliter determinatum, qui quidem eorum saluti sufficienter providit, eo ipso quo Baptismum in aqua communi a quolibet conferri & statuit & permisit.

Tertio, non audiendi sunt illi, qui in quibusdam relationibus referunt Coptitas in ea non esse sententia Baptismum esse simpliciter ad salutem necessarium, quippe qui hoc acceperint a Laicis vel aliis qui in doctrina Ecclesiastica Ecclesiæ Alexandrinæ sese probant hospites, cum Ritualia & Canones universim contrarium referant.

DISSER-

DISSERTATIO SECUNDA

DE

ESSENTIA SACRAMENTI CONFIRMATIONIS.

ARTICULUS UNICUS.

Num Confirmatio sit Sacramentum?

ETERODOXI recentiores circa illud momentum graviter erraverunt. Lutherus L. de cap. Babyl. istud Sacramentum ut meram Ecclesiæ cæremoniam habet; Philippus Melanchon in locis communibus otiosam esse asserit, Calvinus L. 4. inst. cap. 24. §. 5. fictitiam proclamare non erubescit. Dallæus variis in libris ex numero Sacramentorum eam expungit; sed contra quod dicitur Act. 8. *Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum.*

Dogma de essentia Sacramenti Confirmationis multis argumentis probatur.

PRIMO, ex Scriptura sacra.
Secundo, ex omni traditionis genere.
Tertio, ex rationibus Theologicis.

CONCLUSIO.

Confirmatio est proprie dictum novæ legis Sacramentum.

Demonstratur isto ratiocinio validissimis aliis argumentis suffulto.

SACRAMENTUM novæ legis est signum sensibile & practicum invisibilis gratiæ ad nostram justificationem, sanctitatem & salutem institutum: Atqui Confirmatio est hujusmodi signum, siquidem dat gratiam ad robur, ut quisque possit audacter profiteri fidem coram tyrannis. Ergo &c. Probatur minor variis & irrefragabilibus argumentis.

§. I.

Primum argumentum ex Scriptura sacra depromitur.

TRIA potissimum requiruntur ad essentiam Sacramenti. Primo quidem promissio gratiæ: Secundo signum sensibile cum verbo quo applicatur promissio. Denique mandatum Christi quo præcipitur id sic fieri. Atqui ex Scriptura sacra hæc omnia momenta Confirmationi conveniunt. Ergo &c. Probatur minor. Primo quidem adest promissio juxta illud Joelis effatum cap. 2. *Effundam spiritum meum super omnem carnem*; quæ effusio fit per charitatem, & ipsam Spiritus sancti inhabitationem, juxta illud divi Pauli Rom. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis.*

II. Ipsa gratia ad robur confertur; sic enim legitur Actuum 8. *Cum autem audissent Apostoli qui erant Jerosolymis quod recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum & Joannem: Qui cum venissent oraverunt pro ipsis ut acciperent Spiritum sanctum, nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Jesu: tunc imponebant manus super illos & accipiebant Spiritum sanctum.*

Denique mandatum non deest, namque Matthæi 28. Christus sic loquitur: *Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra: Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti; docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis, & ecce ego vobis-*

vobiscum sum omnibus diebus, usque consummationem seculi; quibus verbis, Apostoli juxta Christi præceptum Sacramenta ab ipso instituta ministrare debebant.

Eadem veritas Actuum 2. habetur his verbis: *Cum complerentur dies Pentecostes, erant omnes pariter in eodem loco, & factus est repente de cælo sonus, tamquam advenientis Spiritus vehementis .... & repleti sunt omnes Spiritu sancto*. Quæ quidem plenitudo non solum ad gratias gratis datas extenditur, verum etiam & ad gratiam gratum facientem, qua fidem constanter possent coram tyrannis profiteri juxta illud Actuum 1. *Accipietis virtutem supervenientis Spiritus sancti in vos, & eritis mihi testes in Jerusalem, & in omni Judæa & Samaria, & usque ad ultimum terræ*. Et iterum Joannis 14. *Ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis ut maneat vobiscum in æternum*. Sancti Patres impositionem manuum, de qua Actuum 8. de Sacramento Confirmationis interpretantur, sic intelligit Cyprianus Epist. ad Julianum 73. his verbis de Samaritanis loquens: „ Quoniam legitimum & „ Ecclesiasticum Baptismum consecuti „ fuerunt, baptizari eos ultra non oportebat; sed tantummodo quod deerat, id „ a Petro & Joanne factum est, ut oratio„ ne pro iis habita & manu imposita in„ vocaretur & infunderetur super eos Spi„ ritus sanctus, quod nunc quoque apud „ nos geritur, ut qui in Ecclesia bapti„ zantur, per præpositos Ecclesiæ afferan„ tur, ut per nostram orationem ac manus „ impositionem Spiritum sanctum conse„ quantur, & signaculo Dominico con„ summentur. „

Sic sanctus Chrysostomus Commentario in hunc locum: " Virtutem quidem „ acceperant faciendi signa, *scilicet Samaritani baptizati*, non autem dandi „ aliis Spiritum sanctum; igitur hoc erat „ in Apostolis singulare, unde & præcipuos „ & non alios videmus hoc facere. „ Qua quidem sententia duo indigitat Chrysostomus, videlicet & manuum impositionem esse Sacramentum, & ab Episcopis solis ut a Ministris ordinariis conferri. Illud idem declarat Innocentius I. Epist. 1. ad Decentium Eugubinum Episcopum cap. 3. " Hoc autem, *inquit*, Pontificibus solis „ deberi, ut vel consignent, vel Paracli„ tum Spiritum tradant, non solum con„ suetudo Ecclesiastica demonstrat, verum „ & illa lectio Actuum Apostolorum, quæ „ asseris Petrum & Joannem esse directos, „ qui jam baptizatis traderent Spiritum „ sanctum. „

Sic Hieronymus dialogo adversus Luciferianos pag. 50. littera 5. ubi sic loquitur: " An nescis etiam Ecclesiarum hunc „ esse morem, ut baptizatis postea manus „ imponantur, & ita invocetur Spiritus „ sanctus? Exigis ubi scriptum sit? In „ Actibus Apostolorum. „

Sic Augustinus Lib. 15. de Trinitate cap. 26. " Orabant quippe ut veniret in „ eos quibus manum imponebant; non „ ipsi eum dabant; quem morem in suis „ Præpositis etiam nunc servat Ecclesia. „ Rursus Lib. 3. de Bapt. cap. 16. docet non solum Spiritum sanctum dari ad signa facienda, verum etiam ad donorum charismata recipienda, ut fidem Christiani propugnarent: " Quis enim, *inquit*, nunc „ hoc expectat, ut ii quibus manus ad acci„ piendum Spiritum sanctum imponitur, re„ pente incipiant linguis loqui? Sed invi„ sibiliter & latenter intelligitur per vin„ culum pacis eorum cordibus divina cha„ ritas inspirari, ut possint dicere, Quo„ niam charitas Dei diffusa est in cordibus „ nostris per Spiritum sanctum &c. „

Quid plura referam? Sic interpretantur de verbo ad verbum Isidorus Hispalensis Lib. 2. de officiis cap. 26. Beda in caput 8. Actuum. Jesse Ambianensis Episcopus de Baptismo, Theodulphus Aurelianensis Lib. de ordine Baptismi cap. 17. Amalarius Trevirensis Lib. de officiis cap. 27. Walafridus Strabo Lib. de rebus Ecclesiasticis cap. 26. Concilium Parisiense 6. anno 829. congregatum Lib. 1. cap. 27. Jonas Aurelianensis Lib. 1. de Institutione Laicali cap. 7. Auctor libri de divinis officiis, qui nomine Alcuini circumfertur cap. 19. & Honorius Augustodunensis in Gemma animæ cap. 114. Quæ quidem omnes auctoritates probant non solum Confirmationem esse signum practicum gratiæ roborativæ, verum etiam a Baptismo distinctum; quandoquidem missi sunt Apostoli in Samariam ut baptizatis novam conferrent gratiam.

Sol-

Solvuntur objectiones Dallai contra probationes ex Scriptura sacra depromptas.

OBJICIES; & ante ipsum Calvinus, impositionem manuum non esse quid sacramentale, sed tantummodo quamdam cæremoniam qua pueri Christo præsentabantur, juxta illud Marc. 10. *Sinite parvulos venire ad me*: Sed oblatio puerorum non est Sacramentum: Ergo &c.

Respondeo negando majorem; neque enim Christus Sacramentum Confirmationis contulit pueris, sed eos tantummodo propter innocentiam speciali cumulavit benedictione. Jam vero idem posset dici de pueris, qui Ecclesiæ præsentantur ut sacro lavacri mysterio initientur. Ceterum ex probationibus liquet impositionem manuum fuisse quidem cæremoniam, sed specialem & sacramentalem, qua confertur Spiritus sanctus.

Instat: Impositio manum fuit solummodo ad sanandos ægrotos, juxta illud Christi Marc. ult. *Super ægros manus imponent, & bene habebunt*. Igitur in cassum probatur impositionem manuum fuisse sacramentalem.

Respondeo distinguendo: Impositio aliqua manuum fuit ad sanandos ægrotos, concedo: quæcumque manuum impositio, nego. Non una est manuum impositio, quædam est ad sanandos ægrotos, ut allatum probat testimonium; quædam ad consecrandos Sacerdotes, juxta illud sancti Pauli ad Timotheum 1. cap. 4. *Noli negligere gratiam quæ in te est: quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum Presbyterii*; quædam ad reconciliationem Hæreticorum; quæque celebratur in Concilio Nicæno Canone 8. quo quidem præcipitur Novatianos cum sola manuum impositione excipi, nihil ultra ab eis expostulando: quarta denique est confirmatoria juxta illud Actuum 8. *Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum*; videlicet ad robur: jamjam enim Samaritani a Philippo sanctum susceperant Baptismum, sed non secundum eam plenitudinem quæ requiritur ad robur, quæque ab ipso Christo subnotatur his verbis Actuum 1. *Eritis mihi testes in Jerusalem, & in omni Judæa & Samaria, & usque ad ultimum terræ*; hoste etiam terrente mundo, sæviente diabolo, meam propugnabitis religionem.

Urget: Jam cessavit illa cæremonia impositionis manuum, & loco illius inunguntur vel oleo, vel etiam chrismate Fideles: sed si impositio manuum esset sacramentalis, nusquam fuisset rescissa: Ergo &c.

Respondeo primo, etiam præoccupando quæ dicenda sunt de Confirmationis materia, impositionem manuum non fuisse abrogatam; bis enim, inquit Bellarminius, Lib. 2. de Sacramento Confirmationis, cap. 2. Episcopus manus imponit confirmandis, ut ex Pontificali Romano patet, quippe qui primo super eos manus extendat, atque oret, deinde eos signat in fronte, & postea ungit; porro ipsa unctio & signatio, eatenus manuum impositio vocantur, quatenus utrumque fit manu; ita Hugo Lib. 2. de Sacramentis parte 7. cap. 2.

Respondeo secundo, Ecclesiam accepisse a Christo potestatem determinandi Sacramentorum materiam in individuo, quocirca sancto ducta Spiritu impositioni manuum addi voluit Unctionem seu Chrismationem, ad majorem plenitudinis Spiritus sancti explicationem; nulli igitur mirum videri debet, si ab undecim circiter sæculis manus impositio cum chrismatione a Latinis conjungatur.

Audiendi sunt de illo Patres, qui utrumque conciliant. Primus occurrit Beda Tomo 5. in caput 22. Lucæ pag. 411. qui ad hæc Evangelii verba: *Et egressus ibat &c.* sic habet: " In montem Olivarum discipulos educit, ut omnes in morte sua „ baptizatos altissimo sancti Spiritus chri„ smate confirmandos esse designet. „ Quibus verbis Anglos Protestantes confodit Doctor Anglus.

Amalarius Lib. 1. de officiis cap. 27. ait: " Ut ab Episcopis solis inungatur per „ manus impositionem, ab Apostolis assum„ ptus est &c. „

Eumdem tenet sermonem Rabanus Maurus Lib. 1. de institutione Clericorum cap. 28. " Episcopus, *inquit*, baptizatum per „ manus impositionem cum ipso chrisma„ te consignat. „

Subscribit Ratramnus Corbejensis Lib. 4. contra Græcorum opposita cap. 7. ubi sic ait: " Manus imponentibus super eos „ Apostolis acceperunt Spiritum san„ ctum . . . . Quod tunc fit, quando

„ fron-

„ frontes baptizatorum, chrismate sancto „ liniuntur. „

Suffragatur Yvo Carnotensis sermone de convenientia veteris & novi Testamenti, his verbis: " Per manus impositionem, „ sacro chrismate confirmantur. „

Auctor vitæ S. Anselmi, idem dicit: Idem Hugo a sancto Victore Lib. 2. de Sacramentis parte 15. cap. 1. Idem Innocentius III. extra, de consuetudine, cap. *quanto*; ubi sic definit summus Pontifex: " Sacramentum Confirmationis chrismando renatos soli debent Episcopi per „ manus impositionem conferre. „ Rursus extra, *de sacra Unctione*: " Per frontis „ chrismationem, manus impositio designatur. „ Non omittendus est Michael Palæologus Græcorum Imperator, qui in fidei professione quam ei sedis Apostolicæ Nuntii subscribendam obtulerant, sic habet: " Sacramentum Confirmationis per „ manus impositionem Episcopi conferunt „ chrismando renatos. „

Neque vero audiendus est Dallæus, dum impositionem manuum sterilem esse cæremoniam effutire non dubitat, eo quod chrismatio quæ nunc est in usu, nusquam in Scripturis annuntietur, cum tamen non desint Theologi propugnantes eam esse essentialem. Dictum est enim impositionem manuum utique esse; sed ad majorem expressionem additam fuisse chrismationem, auctoritate & Christi & Ecclesiæ. Dico Christi, cum Matthæi ultimo præceperit Apostolis cuncta observare quæ illis mandaverat.

Instat: Atqui impositio manuum nusquam potest dici confirmativa: Ergo &c. Probatur subsumptum. Hujusmodi impositio tantummodo fuit instituta pro gratiis gratis datis, videlicet pro signis & miraculis ad confirmationem fidei operandam: sic enim habetur Actuum 19. *Baptizati sunt in nomine Domini Jesu, & cum imposuisset illis manum Paulus, venit Spiritus sanctus super eos, & loquebantur linguis & prophetabant*. Quæ quidem verba idem prorsus significant, ac ista, Actuum 8. *Cum audissent Apostoli qui erant Hierosolymis quod recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum & Joannem . . . . . Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum*. Istarum enim vocum sunt interpretationes. Ergo &c.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem distinguo: Impositio manuum erat ad gratias gratis datas secundario & transitorie, & hoc sensibiliter, concedo: primario, & permanenter simul & invisibiliter, nego. Spiritus sanctus duplici confertur modo, primo quidem per inhabitationem invisibilem, adeoque & permanenter, deinde vero secundario & transitorie ad visibilem fidei probationem, quod fit per quosdam effectus miraculosos. Priori modo datur per impositionem manuum; quandoque simul & per effectus sensibiles, juxta illud Marci ultimo. *Signa eos, qui crediderint, hæc sequentur . . . super ægros manus imponent . . . & bene habebunt*. Nonnumquam etiam peccatores ad terrorem, visibilibus pœnis puniebantur, ut habetur Actuum 5. de Anania & Saphira, similiter & de Elyma Mago Actuum 13. & hoc primo inchoante sæculo ad promptam Evangelii propagationem, quæ quidem signa ut primum fides diffusa & firmata est, cessarunt. Ergone defecit Spiritus sancti effusio ad robur? Ergone peccata manent impunita? Absit alterutrum asserere: primum quidem, cum Spiritus sanctus ad hæc usque tempora mittatur ad fideles, juxta Christi promissionem Joannis 14. *Ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum, Spiritum veritatis*. Quibus verbis liquet Spiritum sanctum dari non solum quoad gratias gratis datas, sed maxime quoad gratiam gratum facientem, & per mirabilem sui in anima inhabitationem, & hoc permanenter, sed non semper mediis signis sensibilibus, ut dicit Apostolus 1. Corinthiorum 12. *Numquid omnes Prophetæ? Numquid omnes linguis loquuntur?* Iamvero tametsi peccata non semper puniantur sensibiliter, semper tamen invisibiliter, cum prævaricator & gratia privetur, & Dei evadat inimicus, in æternum, nisi Penitentiam egerit cruciandus.

Solutio est divi Augustini, qui Tractatu 6. in Joannem ait: " Duobus modis eum „ ostendit visibiliter; per columbam & „ per ignem: Per columbam super Dominium baptizatum, per ignem super „ discipulos congregatos. „ Rursus Tractatu 93. de S. Petro sic loquitur: Cum vero accepit donum Spiritus sancti, „ quem negaverat, prædicavit, & quem

„ con-

„ confiteri timuerat, non timuit profi„ teri. „ Quibus verbis liquido docet Augustinus, Spiritum sanctum dari quoad fervorem & robur, qua quidem gratia adjuvante, & providentia Dei speciali regente, Apostoli in charitate, donec ultimum clauderent diem, permanserunt. Gregorius Magnus sermone in Evangelia idem profert ac sanctus Augustinus.

Rursus iste sanctus Doctor Lib. 3. de Bapt. cap. 16. mysterium explicat his verbis: " Neque enim temporalibus & sen„ sibilibus miraculis attestantibus per ma„ nus impositionem, modo datur Spiri„ tus sanctus, sicut antea dabatur ad com„ mendationem rudis fidei, & Ecclesiæ „ primordia dilatanda. Quis enim nunc „ hoc expectat, ut ii, quibus manus ad „ accipiendum Spiritum sanctum imponi„ tur, repente incipiant linguis loqui. „ Sed invisibiliter & latenter intelligitur „ per vinculum pacis eorum cordibus di„ vina charitas inspirari. „

Persistit: In Baptismo datur Spiritus sanctus etiam ad robur, videlicet per gratiam sanctificantem, quæ omnium charismatum miram affert supellectilem: Igitur non per impositionem manuum, sed per Baptismum datur Spiritus sanctus.

Respondeo primo retorquendo argumentum: Apostoli in die Pentecostes sanctum accepere Spiritum, quem tamen antea habebant, cum essent & justi, quippe qui & jamjam baptizati, & divina Eucharistia saginati fuerant: reliquum est igitur ut novum gratiæ gradum ex strictiori & abundantiori cum sancto Spiritu unione, tunc temporis acceperint. Immo juxta Protestantium opinionem gratia datur in Baptismo, datur & Spiritus sanctus: Ergone non in Eucharistia quam ut Sacramentum habent? Absit. Igitur, etiam ipsis non diffitentibus, non implicat plura Sacramenta diversam in gradu gratiam conferre.

Respondeo secundo distinguendo: Spiritus sanctus datur in Baptismo ad sanctificationem, concedo: ad robur subdistinguo: secundum quid, concedo: simpliciter, nego. Neque vero diffitemur quodlibet Sacramentum esse consequenter utique ad robur, cum quælibet gratia nos Deo conjungat, in qua quidem conjunctione sita est animæ fortitudo; sed specialiter datur in Confirmatione ad propellendos fidei hostes.

Auctor antiquus homiliæ de Pentecoste, quæ sub Eusebii Emisseni nomine circumfertur, sive sit ille Eusebius Lugdunensis, sive Hilarius Arelatensis, hanc sibi proponit difficultatem, his verbis: " Quid „ mihi prodest post mysterium Baptismatis „ ministerium Confirmantis? aut quantum „ video non totum de fonte suscepimus, „ si post fontem, adjectione novi generis „ indigemus? „ Dallæus hæc subjicit verba, ut exsufflet Confirmationis Sacramentum: " Qui *inquit*, in Baptismo to„ tum sanctum suscepimus? „ Verum non advertit juxta mentem auctoris hominem in Baptismo totum quidem sanctum Spiritum recipere totalitate substantiali, immo etiam totalitate gratiæ entitativæ, cum ad gratiam sanctificantem cuncta consequantur dona, sicut proprietates ad essentiam, sed non totalitate intensiva & extensiva, sive etiam effectiva, hoc est ad omnem effectum. Sic pergit auctor, ut cuncta resolvat: " Non ita „ est, *ait*, *post verba laudata*, dilectissi„ mi, attendat charitas vestra; sic enim „ exigit militaris Ordo, ut cum Impe„ rator quemcumque in militum recepe„ rit numerum, non solum signet rece„ ptum, sed etiam armis competentibus „ instruat pugnaturum; ita in baptizato „ benedictio illa munitio est; dedisti mi„ litem, da ei adjumenta militiæ .... „ Ergo Spiritus sanctus qui super aquas „ Baptismi salutifero descendit illapsu, „ in fonte plenitudinem tribuit ad inno„ centiam, in Confirmatione augmentum „ præstat ad gratiam.

Sanctus Chrysostomus Hom. 18. in Acta de isto capite sic loquitur: " Quomodo „ Spiritum sanctum illi non receperant? „ Spiritum acceperant remissionis, Spi„ ritum autem signorum non receperant. Quibus verbis secernit sanctus Doctor gratiam baptismalem a gratia confirmativa, quæ ita abundans erat, ut quandoque etiam in signis apparuerit; quæ quidem plenitudo in versione græca exprimitur per verbum irruere, illabi, & incidere.

Replicat: Manus impositio quæ dicitur confirmativa, etiam est aliis Sacramentis communis: Igitur absque fundamento specialis Sacramenti nomine insignitur; tum quia Eugenius IV. in Decreto de instructione Armenorum ait: " Loco au„ tem illius manus impositionis datur in-

„ Ec-

,, Ecclesia Confirmatio . ,, Ex quo concludit Dallæus Confirmationem esse inventum humanum . Præterea Concilium Moguntinum habitum anno 1558. loquens de Sacramento Confirmationis hæc habet : ,, Postea cum jam stabilita fides & dilatata Ecclesia , ut cumulatius esset fidei meritum , visibilia signa apparere cessarunt , mox in loco visibilis signi Unctio chrismatis successit . ,, Ergo &c.

Respondeo : nos hic non movere quæstionem de materia Confirmationis , sed impræsentiarum id unum dicimus , scilicet Eugenium IV. agnovisse Confirmationem pro Sacramento ; illud patet ex Decreto in quo inter septem Sacramenta enumerat Confirmationem . Similiter Concilium Moguntinum , quod & fuse probat auctoritate Patrum ibidem .

§. II.

SECUNDUM ARGUMENTUM

Ex omni traditionis genere .

ILLUD pro Sacramento novæ legis haberi debet , quod uti tale agnoscit omnis traditio : Atqui ex omni traditione liquet Confirmationem esse Sacramentum proprie dictum : Ergo &c. Probatur minor ex variis traditionibus omni acceptione dignis.

Primo , ex Traditione Ecclesiæ Romanæ .

PRIMUS occurrit nobis Tertullianus L. de Bapt. c. 7. qui sic loquitur : " Exinde egressi de lavacro , perungimur benedicta unctione ..... Dehinc manus imponitur , per benedictionem advocans & invitans Spiritum sanctum .... Tunc ille sanctissimus Spiritus super emundata & benedicta corpora libens a Patre descendit super Baptismi aquas , tamquam pristinam sedem recognoscens conquiescit , columbæ figura delapsus in Dominum ...... Quemadmodum enim post aquas diluvii , quibus iniquitas antiqua purgata est , post Baptismum , ut ita dixerim , mundi , pacem cœlestis iræ præco , columba terris annuntiavit demissa ex arca & cum olea reversa : quod signum etiam apud nationes paci prætenditur ; eadem dispositione spiritalis effectus , terræ , id est , carni nostræ , emergenti de lavacro post vetera delicta , columba sancti Spiritus advolat , pacem Dei adferens , emissa de cœlis , ubi Ecclesia est arca figurata . ,,

Cyprianus ejusdem tertii sæculi Pater Epist. 70. ad Januarium ait : " Ungi quoque necesse est eum qui baptizatus sit ut accepto chrismate , id est unctione , esse unctus Dei & habere in se gratiam Christi possit . ,,

Optatus Milevitanus, qui 4. vixit sæculo Lib. 4. pag. 94. adversus Parmenianum sic loquitur : " Descendit, scilicet Christus , in aquam , non quia erat quod in Deo mundaretur , sed venturum oleum aqua debet antecedere . ... Unde cœpit dici Christus , quando unctus est a Deo Patre ; cui ne manus impositio defuisse videretur , vox audita est Dei de nube dicentis : Hic est filius meus . ,, Jam vero nomine olei venturi intelligit Confirmationem fuisse unctione Christi substantiali præfiguratam : sic enim Lib. 7. sese explicat pag. 13. novæ editionis : ,, Oleum enim simplex est , & nomen suum unum & proprium habet , confectum jam chrisma vocatur , in quo est suavitas quæ cutem conscientiæ mollit exclusa duritie peccatorum ; quæ animum innovat levem , quæ sedem Spiritui sancto parat . ,, Vestigiis Patrum III. sæculi ipse adhæret , maxime Cypriani & Firmiliani . Iste autem scribens ad Cyprianum Epist. 77. inter Cyprianæas ait : " Quando omnis potestas a gratia in Ecclesia constituta sit , ubi præsident majores natu , qui & baptizandi & manum imponendi & ordinandi possident potestatem. ,,

Subscribunt 5. sæculi SS. Doctores . Pacianus Barcinonensis sermone ad Catechumenos de Baptismo sic effatur : " Quotquot eum receperunt , dedit eis potestatem Filios Dei fieri ; hæc autem compleri alias nequeunt nisi lavacri , & chrismatis , & Antistitis Sacramento ; lavacro enim peccata purgantur , chrismate Spiritus sanctus superfunditur, utraque ista , manu & ore Antistitis impetramus .

Ambrosius Lib. 2. de Sacramentis cap. 7. sic habet : " Ergo mersisti , venisti ad Sacerdotem ; quid tibi dixit ? Deus , inquit , Pater omnipotens qui te regeneravit ex aqua & Spiritu sancto, concessitque

que tibi peccata tua, ipse te ungat in vi-
„ tam æternam. „ Rursus Lib. 3. cap.
„ 2. " Sequitur spiritale signaculum,
„ quod audistis hodie legi; quia post fon-
„ tem superest ut perfectio fiat, quando
„ ad invocationem Sacerdotis Spiritus san-
„ ctus infunditur &c. „

Hieronymus ejusdem traditionis testis est, nam dialogo adversus Luciferianos; Heterodoxus Hieronymum sic alloquitur pag. 50. " An nescis Ecclesiarum hunc esse
„ morem, ut baptizatis postea manus
„ imponantur, & ita invocetur Spiritus
„ sanctus. Exigis ubi scriptum sit?
„ In Actibus Apostolorum. „ Cui sic respondet Hieronymus: " Non quidam
„ abnuo hanc esse Ecclesiarum consuetu-
„ dinem, ut ad eos qui longe in mino-
„ ribus urbibus per Presbyteros & Dia-
„ conos baptizati sunt, Episcopus ad in-
„ vocationem sancti Spiritus manum im-
„ positurus excurrat. „

Sanctus Augustinus hujusce dogmatis acerrimus est propugnator. Etenim Lib. 15. de Trinitate c. 26. sic ait: " Neque
„ enim aliquis discipulorum ejus dedit
„ Spiritum sanctum; orabant quippe ut
„ venirent in eos quibus manus impone-
„ bant, non ipsi eum dabant, quem mo-
„ rem in suis Præpositis etiam nunc ser-
„ vat Ecclesia. „

Idem in Epist. ad Romanos versus finem explanans illud Hebræorum 6. *Non rursum jacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis & fidei ad Deum, baptismatum doctrinæ, impositionis quoque manuum*, sic habet: " Ista omnia in Baptismo tra-
„ duntur quæ negat esse repetenda, uti-
„ que in consecrandis fidelibus. Nam
„ in verbi Dei tractatione atque doctri-
„ na, non iterum tantum, sed sæpius
„ dicenda sunt, sicut rerum de quibus
„ differitur opportunitas flagitat. „ Vides impositionem manuum iterari non posse, sicut Baptismus non iteratur, & quod ea in consecrandis fidelibus adhibeatur.

Hilarius Arelatensis, qui subscripsit Concilio Arausicano I. anno 441. Hom. de Pentecoste, quæ vulgo sub nomine Eusebii Emisseni cum ceteris laudari solet, sic prædicat: " Quod nunc in confirmandis
„ Neophytis manus impositio tribuit sin
„ gulis, hoc tunc Spiritus sancti descensio
„ in credentium populos donavit univer-
„ sis, sed quia diximus quod manus im-
„ positio & Confirmatio ei qui jam re-
„ natus, qui jam regeneratus in Christo
„ est, conferre aliquid possit &c. „

Remigius ex VI. Sæculo Pater eamdem celebrat doctrinam in testamento suo, quod extat apud Flodoardum Lib. 1. cap. 18. ubi sic ait: " Generi tantum regio
„ quod ad honorem sanctæ Ecclesiæ ad
„ defensionem pauperum, una cum fra-
„ tribus meis & Coepiscopis omnibus
„ Germaniæ, Galliæ, atque Neustriæ in
„ Regiæ Majestatis culmen perpetuo re-
„ gnaturum statuens elegi, baptizari a
„ fonte sacro suscepi, donoque septifor-
„ mis Spiritus consignari.

Gregorius Turonensis suffragatur Lib. 2. Historiæ Francorum, qui 31. de Baptismo Clodovæi sic loquitur: " Igitur Rex om-
„ nipotentem Deum in Trinitate confessus,
„ baptizatus est in nomine Patris & Filii
„ & Spiritus sancti, delibutusque sacro
„ chrismate cum signaculo crucis Chri-
„ sti. „

Non prætereundus est Isidorus Hispalensis, qui VII. Sæculo florebat: libro autem de officiis cap. 26. sic fatur: " Post
„ Baptismum per Episcopos datur Spiri-
„ tus sanctus, cum manuum impositio-
„ ne. „ Idem expresse docet Lib. 6. originum cap. ultimo.

Succinunt sequentium Sæculorum Patres, scilicet venerabilis Beda ex VIII. Sæculo, in Psalmum 27. Jesse Ambianensis Epist. de Baptismo; Laudulphus Aurelianensis Lib. de ordine Baptismi cap. 16. Magnus Senonensis in Epistola enclytica Episcoporum suæ Provinciæ ad Carolum Magnum directa; Amalarius, Fortunatus Trevirensis Lib. 1. de officiis cap. 27. . . . Ex IX. Sæculo Rabanus Maurus Moguntinus Lib. 1. de institutione Clericorum cap. 24. 25. & 29. Heraldus Turonensis in Synodo quam coegit anno 858. cap. 75. Ratramnus Corbejensis Monachus Lib. 4. contra Græcorum opposita cap. 7. Jonas Aurelianensis Lib. de institutione Laicali cap. 7. Auctor libri de divinis officiis cap. 19. Alcuinus Epist. ad Oderinum Presbyterum. Ex XI. Sæculo Lanfrancus Cantuariensis explicans cap. 6. Epist. ad Hebræos, & in idem caput Anselmus Cantuariensis: Denique Petrus Damianus sermone 1. in dedicatione Ecclesiæ; Ivo Carnotensis ser-

sermone 1. qui est de Sacramentis Neophytorum; Gofridus Vindocinensis opusculo 8. & 9. Honorius Augustodunensis Lib. 3. operis quod inscribitur, *Gemma animæ*, cap. 114. Rupertus Lib. 3. de operibus Spiritus sancti cap. 10. Hugo a sancto Victore Lib. 1. de Sacramentis cap. 12. Petrus Lombardus Lib. 4. Sententiarum distinctione 7. Agmen claudent omnes Theologi, in primis S. Thomas Doctor Angelicus, de quo infra.

Proponuntur difficultates, & earumdem solutiones afferuntur.

Primo, ex Tertulliano.

OBJICIT Dallæus de balsamo quo Ecclesia Latina utitur, nullam fieri a Tertulliano mentionem: Igitur nullus Confirmationem ut Sacramentum ventilare debet.

Respondeo primo, aliud esse quærere de re aliqua, an sit Sacramentum, & aliud, quæ sit ejus materia, quæ forma, quis effectus, quis Minister, & quod ejus subjectum? Porro constat apud Theologos impositionem manuum, aut unctionem, aut utrumque simul esse materiam Confirmationis, tametsi non conveniant inter se, an sola manuum impositio, vel sola unctio, vel utraque simul sint materia essentialis illius.

Respondeo secundo opponendo Tertullianum Tertulliano, qui Lib. de resurrectione carnis cap. 8. sic habet: " Caro
,, abluitur, ut anima emaculetur, caro
,, ungitur, ut anima consecretur; caro
,, signatur, ut anima muniatur; caro ma-
,, nus impositione adumbratur, ut & ani-
,, ma Spiritu illuminetur. ,,

Respondeo tertio, non esse certum balsamum esse de necessitate Sacramenti: quidquid sit, Tertullianus unctionem quam ventilat, illud non excludit. Unum est extra controversiam, videlicet unctionem ex oleo esse necessariam; eam autem admittit Tertullianus, tempore tamen Apostolorum sufficiebat manus impositio, ut gravissimi auctores autumant.

Instat: Tertullianus cap. 7. de Baptismo affirmat unctionem esse de pristina disciplina; sic enim loquitur: " Exinde egressi de lavacro perungimur benedicta
,, unctione de pristina disciplina, qua un-
,, gi oleo de cornu in Sacerdotium sole-
,, bant, ex quo Aaron a Moyse unctus
,, est. ,, Sed quod est ex pristina disciplina, & usurpatum fuit in lege veteri non potest conficere Sacramentum. Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Unctio chrismativa est de veteri disciplina, id est, figurata fuit in veteri lege, concedo; id est, adhibebatur eodem modo, eodem ritu, & eodem fine quo in nova lege, nego. Porro nostra Sacramenta adumbrata fuerunt in antiquo fœdere, scilicet Baptismus per aquas diluvii; Confirmatio vero, juxta Tertullianum, per unctionem sacerdotalem, & hoc in sensu unctio Confirmatoria dicitur esse de disciplina pristina: Ita vel ipse Tertullianus, qui ibidem utramque commemorat figuram, his verbis, scilicet pag. 259. capitis septimi: " Tunc
,, ille sanctissimus Spiritus super emunda-
,, ta & benedicta corpora libens a Pa-
,, tre descendit; super Baptismi aquas
,, tamquam pristinam sedem recognoscens
,, conquiescit, columbæ figura delapsus
,, in Dominum. ,, Tum postquam subnotavit aquas diluvii esse typum Baptismi, sic habet: " Quod signum etiam
,, apud nationes paci prætenditur. Ea-
,, dem dispositione spiritalis effectus ter-
,, ræ, id est, carni nostræ emergenti de
,, lavacro post vetera delicta, Columba
,, sancti Spiritus advolat, pacem Dei ad-
,, ferens. ,,

Urget Dallæus: Unctio quæ fit in Confirmatione est corporalis, sed vetus unctio fuit dumtaxat figura nostræ spiritualis unctionis. Igitur non censet Tertullianus Confirmationem fuisse figuratam in veteri Testamento. Præterea, si aliqua est, inquit Heterodoxus, nostra corporalis unctio, non est Sacramentalis: eadem quippe est ac veteris Testamenti unctio. Probat minorem: nostram unctionem affirmat Tertullianus esse de pristina disciplina, a qua eam desumpsit Ecclesia, ceterum Unctio Mosaica non potest esse figura nostræ confirmatoriæ; illa enim ungebantur in Sacerdotium, hac vero in milites inungi dicimur. Ergo &c.

Respondeo, nego minorem: Unctio etenim vetus æque potest esse figura nostræ unctioni corporeæ ac veteres ablutiones corporeæ, quæ juxta Tertullianum fuerunt figuræ nostri Baptismi: ad secundum, nego antecedens: ad probationem distinguo:

guo; Eadem est materialiter, concedo; eadem est formaliter, & quoad effectum, nego. Jam vero non a materia Sacramenta denominantur, sed a forma & effectu. Solutio est Tertulliani ipsius; sic enim ibidem loquitur: " Figura ista medici-
" næ corporalis spiritalem medicinam ca-
" nebat. " Et paulo post: " Sic & in
" nobis carnaliter currit unctio, sed spi-
" ritaliter proficit: quomodo & ipsius
" Baptismi carnalis actus, quia in aqua
" mergimur, spiritalis effectus, quia de-
" lictis. "

Ad ultimum respondeo, distinguendo: Unctio Mosaica pertinebat ad Sacerdotium, & erat simul figura unctionis confirmatoriæ, concedo; & non erat, nego: Porro per Confirmationem Christiani & Sacerdotes, & milites evadunt; Sacerdotes quidem spirituali modo, in quantum fidei perfectionem consequuntur; prius enim constituti in infantia Christiana per Baptismum, milites Christi ad fidem defendendam contra impugnantes constituuntur.

Persistit: Juxta Tertullianum, manus impositio consequitur unctionem; sed in Ecclesia Romana nulla est manus impositio: Igitur unctio de qua loquitur Tertullianus differt a nostra: Et probatur. Tempore illius Doctoris statim post Baptismum ungebantur pueri, eisque Episcopus manus imponebat: nunc vero non confirmantur nisi postquam attigere ætatis annum decimum vel circa. Ergo &c.

Respondeo ad primum, etiam in Ecclesia Romana confirmandis manus imponi: Igitur nostra Confirmatio eadem est ac Tertullianæa. Ad secundum dico, discrimen esse accidentale dumtaxat, & illud ad meram pertinere disciplinam: quod enim nunc pueri non confirmentur statim ac baptizantur, illud non probat Confirmationem non esse Sacramentum. Quid plura adjiciam? Eucharistia prioribus Ecclesiæ sæculis, simul cum Baptismo conferebatur infanti: quia inde concludet Eucharistiam non fuisse distinctum a Baptismo Sacramentum?

Instat: Ex Tertulliano unctio & manuum impositio pertinent ad Baptismum: Igitur speciale non constituunt Sacramentum. Probatur multis momentis: Primo, quia ex Tertulliano hujusmodi unctio fiebat ut primum baptizatus e fonte fuerat egressus. II. Inscriptio libri est tantum de Baptismo. III. Cap. 10. suum opus concludit Tertullianus his verbis: " Dixi-
" mus quantum mediocritati nostræ licuit
" de universis quæ Baptismi religionem
" instruunt. " Igitur Tertullianus loquens de unctione & impositione manuum, non eam habet veluti speciale Sacramentum, sed ut merum Baptismi complementum.

Respondeo primo, ex dictis patere Tertullianum loqui de Baptismo & Confirmatione tamquam de duobus Sacramentis a se invicem distinctis: quod iterum liquet ex Lib. 1. pag. 440. contra Marcionem cap. 14. ubi hæc habet loquens de Deo quem Marcion agnoverat: " Ille quidem
" usque nunc neque aquam reprobavit
" Creatoris, qua suos abluit; nec oleum
" quo suos ungit, nec mellis & lactis
" societatem, qua suos infantat; nec pa-
" nem quo ipsum corpus suum repræsen-
" tat. " Eo loci dubio procul tria Sacramenta a se invicem distincta agnoscit, videlicet Baptismum, Confirmationem, & Eucharistiam; nemo quippe cordatus dixerit Eucharistiam non esse a Baptismo distinctam; porro Tertullianus eodem modo loquitur de Confirmatione seu de oleo, quo suos ungit Deus, sicut de Eucharistia, & sic eam ab oleo baptismali distinguit.

Respondeo jam in forma, negando subsumptum. Ad primam probationem distinguo: Unctio fit quando Baptismus est completus in se, concedo: hoc ipsum denotant verba Tertulliani cap. 7. " Exinde
" egressi de lavacro perungimur. " Quis autem negabit Sacramentum fieri & esse, cum aliquis ex aqua egreditur, cum immergendo puerum in aquam pronuntietur forma? Unctio fit quando Baptismus non est completus, subdistinguo: verticalis, concedo; confirmatoria, nego.

Ad secundam probationem similiter distinguo: Tertullianus suum inscribit librum de Baptismo, eo quod principaliter de Baptismo ibi tractet, & non nisi transitorie de Confirmatione, concedo. Ita ut nullo modo agat de Confirmatione, nego.

Quia vero Confirmatio & Eucharistia eodem tempore quo Baptismus conferebantur, necesse fuit aliquid de illis Sacramentis delibare; namque Baptismi appendix seu complementum vocabantur, eo quod baptizatum perficerent. Quocirca Tertullianus cap. 10. ait: " Diximus quan-

„ quantum mediocritati nostræ licuit, „ de universis, quæ Baptismi religionem „ instruunt.„ Et sic patet solutio ad tertium.

Persistit: Tertullianus olei unctionem præmittit gustationi mellis & lactis; sed neque mel, neque lac sunt Sacramentum: Igitur nec unctio.

Respondeo distinguendo: Et ibi agit de figuris, concedo: de Sacramentis, subdistinguo: transitorie & secundum quid., concedo: ex professo, nego. Eo loci perstringit Tertullianus Marcionem, qui negabat creaturas corporales esse a Deo, & ibi argumentatur ad hominem, dicendo Marcioni: Tuus Deus nec aquam reprobavit creatoris &c. Igitur non mirum si Doctor ille non servaverit dicendorum pro Sacramentis ordinem, cum hoc ipsum non exigeret scopus ab ipso intentus.

Insistis: Ritus qui a simplici Sacerdote confertur non est confirmatorius: atqui ex Tertulliano competit etiam simplici Sacerdoti facere ritum baptismalem, & ea omnia quæ ipsum complent; sic enim ibidem capite 7. de Baptismo loquitur: „ Dandi jus habet summus Sacerdos, qui „ est Episcopus; dehinc Presbyteri & „ Diaconi, non tamen sine Episcopi au„ ctoritate, propter Ecclesiæ honorem, „ quo salvo salva pax est, alioquin etiam „ laicis jus est. „ Igitur ex Tertulliano totus ritus Baptismi simplicem etiam spectat Sacerdotem. Et vero si loqueretur solummodo de Baptismo secundum se, non excluderet ab hac functione laicum.

Respondeo primo, distinguendo majorem: Ritus qui competit simplici Sacerdoti ut ministro ordinario non est confirmatorius, concedo: ut ministro extraordinario, nego: Et sic distincta minore, nego consequentiam. Certum est, ut dicetur alibi, solum Episcopum esse ministrum Confirmationis ordinarium, & eam ex dispensatione posse conferri a simplici Sacerdote.

Respondeo secundo aliter distinguendo: Et eo loci loquitur Tertullianus tantum de Baptismo & ejus ministro, concedo; de Confirmatione, nego. Ibi enim ex professo agit de Baptismo, cujus minister solemnitatis est Episcopus, deinde Presbyter, qui præsente Episcopo sine eius licentia baptizare non potest, postea Diaconus, qui etiam præsente Presbytero, non nisi postulata ejus licentia, baptizare valet; laicus vero est tantummodo minister necessitatis, & non solemnitatis, quocirca a ritu cæremoniali conficiendo excluditur.

Ex sancto Cypriano.

OPPONIT Dallæus: Ille solum loquitur de Baptismo, qui movet controversiam de hoc solo Sacramento: atqui S. Cyprianus non nisi de Baptismo pertractat, sive unctionem, sive manuum impositionem commemoret: Et probatur ex eo, quod istud Sacramentum ab Hæreticis collatum invalidum putaret. Immo & ipsa Concilia ab eo adunata hoc unum probare intendunt; neque enim errabant circa Confirmationem. Ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem: Et transeunter etiam de Confirmatione agit, concedo: & nullo modo de Confirmatione loquitur, nego: ex hoc enim quod Hæretici non haberent, ut putabat, verum Baptismum, inde quoque inferebat eos non habere Spiritum sanctum per Confirmationem collatum. Quod autem genuinus hic sit sensus Cypriani claret ex Epistola 12. ad Stephanum, ubi sic habet pag. 180. " Eo quod parum sit eis ma„ num imponere ad accipiendum Spiri„ tum sanctum, nisi & Ecclesiæ accipiant „ Baptismum. „ Jam vero quod erraret circa Baptismum, & consequenter circa Confirmationem ab Hæreticis Episcopis collatam, cæcutiebat.

Instas: Ille loquitur tantum de Baptismo, qui ait hominem quoque per manuum impositionem renasci, siquidem ista regeneratio non nisi Baptismo tribuitur: atqui Cyprianus in eadem Epistola, sic censet: enim vero post verba immediate laudata hæc subjicit: " Tunc enim demum „ plene sanctificari & esse filii Dei pos„ sunt, si Sacramento utroque nascantur; „ cum scriptum sit: Nisi quis renatus „ fuerit ex aqua & spiritu, non potest „ introire in regnum Dei, „ Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Et eo loci Cyprianus juxta distributionem accommodam loquitur, concedo: & eodem modo se explicat de effectu Baptismi, & Confirmationis, nego. Intelligit igitur hominem proprie nasci per Baptismum, complete vero per Confirmationem, quatenus

tenus accepta in Baptismo fides per gratiam Confirmationis roboratur; mentem enim suam ipse prodit Epist. 74. ad Pompejum his verbis, pag. 194. " Purro autem ,, non per manus impositionem qui ,, nascitur, quod accipit Spiritum sanctum, sed in Baptismo ut Spiritum ,, jam natus accipiat. ,, Scilicet ad robur.

Ad multorum solutionem observandum est, effectum unius Sacramenti quandoque secundum aliquam rationem etiam alteri tribui; sic regeneratio secundum perfectionis gradum Confirmationi tribuitur, immo & Eucharistiæ; namque gratia quælibet roborat animam, & facit esse Christi membrum saltem perfectius: Ergone & Confirmatio, & Eucharistia non erant Sacramenta a Baptismo distincta? Absit dicere; porro non desunt Patres, qui effectus Baptismi ab aliis duobus Sacramentis aliqua ratione produci contendunt.

Jesse Ambianensis Epistola de Baptismo sic loquitur: " Novissime corpore & sanguine Domini confirmatur infans, ut ,, ejus possit esse membrum, qui pro eo ,, passus est & resurrexit. ,, Ecce effectus Confirmationis & ipsius Baptismi pro Eucharistia. Concinit Alcuinus Epist. ad Oderinum; ubi ait: " Corpore & sanguine ,, Dominico confirmatur, ut illius capitis ,, sit membrum, qui pro ipso passus est & ,, resurrexit. ,, Similia prorsus loquuntur Amalarius Epist. ad Carolum Magnum, & Rabanus Maurus Lib. 1. de institutione Clericorum cap. 29.

Persistis: Manus impositio, de qua Cyprianus sermonem instituit, erat reconciliatoria; igitur non confirmatoria. Probatur antecedens: De ea manuum impositione loquitur Cyprianus, qua redeuntes ab hæresi Ecclesiæ reconciliabantur; quamque Stephanus propugnabat sufficere, eo quod accepissent Baptismum verbis Evangelicis confectum. Ergo &c.

Respondeo negando antecedens, ut liquet ex auctoritate Cypriani in probationibus allata. Ad probationem, distinguo: Et in congressu ferventiori Cyprianus credidit manuum impositionem reconciliativam, juxta Stephani opinionem, ipsam esse confirmatoriam, concedo: & in hoc non erravit, nego. Stephanus quippe præter impositionem manuum reconciliativam, alteram admittebat, scilicet confirmatoriam, quam & Hæreticis dari volebat ut plurimum, quippe qui sæpius non fuerant confirmati. Quod autem Cyprianus fuerit in hac sententia absque Confirmationis dispendio, ex Epist. 72. ad Stephanum luce meridiana clarius apparet; eo enim loci ait de Hæreticis: " Tunc enim demum plene sanctificari, & ,, esse filii Dei possunt si Sacramento ,, utroque nascantur. ,, Agnoscit igitur Confirmationem ut Sacramentum. Hoc ipsum patet ex Nemesiani a Tubunis sententia in Concilio sancti Cypriani, ubi sic effatur: " Neque Spiritus sine aqua operari potest, neque acqua sine Spiritu. ,, Male ergo quidam interpretantur, ut dicant quod per manus impositionem Spiritum sanctum accipiant, & sic recipiantur; cum manifestum sit utroque Sacramento debere eos renasci in Ecclesia Catholica. ,, Audis Nemesianum credidisse manuum impositionem apud Latinos fuisse confirmatoriam.

Urges: Cyprianus totum ritum tribuit simplici Sacerdoti: Igitur non distinguit impositionem manuum a Baptismo. Sic enim loquitur Cyprianus Epistola ad Lucianum, quæ est inter Cyprianæas 20. " Præceperunt Præpositi tantisper sic ,, esse, donec Episcopus constituatur. ,, Ita pariter Firmilianus in sua ad Stephanum Epistola, ubi sic habet: " Potestas ,, & gratia in Ecclesia constituta est, ubi ,, præsident majores natu, qui & baptizandi, & manum imponendi, & Ordinandi possident potestatem. ,, Porro nomine majorum natu intelliguntur etiam simplices Sacerdotes, quibus est communis cum Episcopis baptizandi potestas. Ergo &c.

Respondeo, istam objectionem parum urgere propter multa. Primo quidem, quia controversia præsens non est de ministro, de quo instantia procedit. Secundo, quia nomine Præpositi juxta ipsum Cyprianum Epist. 7. intelligitur Episcopus; sic enim loquitur: " In gaudio communi major est Episcopi portio, Ecclesiæ enim gloria Præpositi gloria est. ,, Ad summum si nomine Præpositi intelligere velit Dallæus vel ipsum simplicem Sacerdotem, ei concedimus de Præposito inferiori; sic enim quandoque Presbyteri nominantur ab Augustino Lib. de fide

fide & operibus cap. 17. his verbis: " Inferioris ordinis Ecclesiæ Præpositi. " Dictum est autem simplicem Sacerdotem posse ex dispensatione chrismare.

Insurgis: Unctio est pars Baptismi apud Cyprianum; igitur non nisi de Baptismo loquitur Epistola 7. Probatur antecedens ex his verbis: " Ungi quoque, *inquit*, " necesse est eum qui baptizatus sit. " Ergo &c. Confirmatur ex eo quod solius olei recordetur, & sileat balsamum; igitur non de unctione confirmatoria sermonem habet.

Respondeo, negando antecedens: Quod enim Cyprianus distinguat Baptismum a Confirmatione, claret ex Epistola 73. ad Jubajanum, ubi sic loquitur: " Idcirco " quia legitimum & Ecclesiasticum Baptismum consecuti fuerant, baptizari " eos ultra non oportebat, sed tantummodo quod deerat, id a Petro & Joanne factum est, ut oratione vocis habita & " manu imposita, invocaretur & infunderetur super eos Spiritus sanctus. " Porro si de unctione baptismali tantum loqueretur, Philippus Diaconus qui baptizaverat Samaritanos, totum dedisset, nec opus fuisset ut Petrus & Joannes ad eos mitterentur, ut manu imposita, acciperent Spiritum sanctum ad robur; quo circa unctio baptismalis incompleta est, donec accedat unctio confirmatoria; nam juxta Cyprianum inefficax est in Hæreticis, quia credebat eos non habere verum Baptismum, immo etiam juxta Stephani sententiam propter fictionem, eo quod extra Ecclesiam eam sumpsissent.

Ad probationem patet solutio, videlicet sanctum Cyprianum intelligere unctionem confirmatoriam, & particulam *quoque* non connectere cum præcedentibus Confirmationem veluti Baptismi appendicem, verum potius ut ejus perfectionem, sicut cum sanctus Thomas dicit Eucharistiam esse totius cultus divini consummationem, maxime sacramenti Baptismatis.

Ad confirmationem distinguo: Et juxta multorum sententiam balsamum non est de essentia Confirmationis, concedo: unde non mirum si Cyprianus solius olei meminerit. Et est de essentia, nego.

Ex Optato Milevitano, & Paciano Barcinonensi.

REPONIT Dallæus: Optatus loquitur de Confirmatione tamquam de parte Baptismi: Ergo &c. Probatur antecedens: Eosdem effectus tribuit impositioni manuum, qui sunt Baptismi characteres; ait enim Lib. 4. *de Baptismo*: " Chrisma animum innovare levem, & asperitatem fugare. " Quod vel ipsa gratia regenerativa mirum in modum operatur: Ergo &c.

Respondeo solutionem patere ex dictis; ad abundantiam tamen juris distinguo antecedens: Chrisma animum innovat ad robur, concedo: ad regenerationem, nego; ejus quippe effectus est effectu Baptismi posterior & complementum. Optatus est sui ipsius interpres, quippe qui Lib. 4. 4. de Baptismo Christi sic loquitur: " Descendit in aquam, non quia erat quod " in Deo mundaretur, sed venturum oleum " aqua debet antecedere ad mysteria initianda, & ordinanda, & implenda Baptismatis. "

Objicit ex Paciano: Qui solummodo agit de Baptismo, certe ne minimam quidem facit mentionem de Confirmatione, veluti Sacramento a Baptismate distincto: atqui res ita se habet: igitur nihil concludi potest ex auctoritate Paciani, pro astruendo Confirmationis sacramento. Probatur minor: Opus Paciani inscribitur *De Baptismo*; tum ipse in limine sic loquitur: " Aperire desidero qualiter in Baptismo nascamur, & qualiter innovemur. " Neque vero aliquid pro Sacramento Confirmationis inferri potest, ex eo quod in isto Patre & aliis, nomen olei & impositionis manuum celebretur, cum utrumque in unctione verticali Baptismatis locum habeat: Ergo &c.

Respondeo hoc unum concludi posse, Pacianum non nisi transitorie de Confirmatione egisse, quæ his temporibus simul cum Eucharistia & Baptismo conferebatur. Hanc phrasim secuti sunt antiqui Patres & auctores. Omnium instar sit Alcuinus, qui Epistola ad Odorinum, que est *De ordine Baptismi*, hæc effatur: " Sic corpore & sanguine Dominico " confirmatur, ut illius sit capitis membrum qui pro eo passus est & resurrexit;

„ xit ; novissime per impositionem manuum a summo Sacerdote, septiformis „ gratiæ spiritum accipit, ut roboretur „ per spiritum sanctum ad prædicandum „ aliis, qui fuit in Baptismo per gratiam „ vitæ donatus æternæ. „ Sed ex ipsis Protestantibus Eucharistia est sacramentum a Baptismo distinctum, tametsi non semel dicatur a Patribus ejus appendix; igitur idem dicendum de Confirmatione qua baptizatus complete nascitur.

Ad id vero quod dicitur, unctionem & impositionem manuum admitti quoque in Baptismo, distinguo. Ad innocentiam & regenerationem, concedo: ad robur perfectum, nego. Observes tamen velim, a Patribus Baptismum nusquam vocari impositionem manuum, sed aliud Sacramentum ab ipsa distinctum, videlicet Confirmationem.

Instat: Ex Paciano Spiritus sanctus datur per Baptismum, veluti ex alvo matris Ecclesiæ effusus; sic enim loquitur: " Veniente desuper spiritu Domini, nostrarumque animarum substantiæ superfuso & admixto, protinus semente cœlesti, nos visceribus matris inolescere, „ alvoque ejus effusos vivificari in Christo. „ Deinde ait, " Spiritum porro chrismate „ in nos superfundi. „ Sed hæc omnia Baptismo conveniunt; igitur vel ipsa chrismatio est Baptismi pars.

Respondeo distinguendo minorem: Hæc omnia conveniunt Baptismo inchoative, quatenus sunt dispositiones ad accipiendum Spiritum septiformem, qui quidem spiritus septiformis datur per ipsum Baptisma ad regenerationem, sed quantum ad robur solum per Confirmationem, concedo: secus, nego. Hujus solutionis explicatio ex prædictis patet.

Urget: Pacianus in sermone seu Epistola de Baptismo ait: " Hæc autem compleri „ alias nequeunt, nisi lavacri, & chrismatis, & Antistitis sacramento. „ Sed si intelligeret duo Sacramenta, profecto non diceret in singulari, hæc omnia perfici sacramento, sed potius in plurali, scilicet Sacramentis. Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Et nomine Sacramenti intelligit Pacianus Baptismum, Confirmationem, & Eucharistiam, ex quibus mysterium regenerationis & inchoabatur & complebatur, concedo: & sejungit a ratione sacramenti Confirmationem, nego; nam & eadem ratione excluderet Eucharistiam, quod Dallæus non admittit. Sic ab Ecclesia Eucharistia vocatur, *mysteria corporis & sanguinis Christi*, tametsi ista unicum conficiant Sacramentum.

Istarum solutionum series, tum pro Paciano, tum pro aliis Patribus explicandis, illustratur auctoritate Divi Thomæ, qui 3. part. quæst. 73. art. 3. ait: " Baptismus est principium spiritualis vitæ, „ & janua Sacramentorum: Eucharistia „ vero est quasi consummatio spiritualis vitæ.„ Sicut igitur vitam spiritualem tribuit & Baptismo & Eucharistiæ, sic & innovationem ad Baptismum & Confirmationem spectare contendit; illi videlicet inchoative, isti vero completive: namque in c. 6. Epistolę ad Hebræos in ista verba, *impositionis quoque manuum*, dicit aliam esse miraculorum facientem, aliam vero sacramentalem. " Hæc, *inquit*, est duplex: una in sacramento Ordinis 1. Timothei 5. *Manus nemini cito imposueris*: „ alia est in sacramento Confirmationis ad „ renovationem. Tit. 3. *Per lavacrum regenerationis & renovationis Spiritus sancti &c.* „ *In Confirmatione enim datur Spiritus sanctus ad robur*. „

Insurgit de novo Dallæus: Ad describendum totius istius ex lavacro & chrismate mysteri effectum, Pacianus affert hæc Pauli verba: *Ut sicut resurrexit Christus a mortuis, ita & nos in novitate vitæ ambulemus*. Sed eo loci Apostolus loquitur solum de Baptismo: ergo similiter & Pacianus.

Respondeo distinguendo majorem: Ea auctoritate utitur Pacianus propter relationem gratiæ baptismalis cum confirmatoria; ut scilicet perfecte adimpleamus Apostoli præceptum, concedo: ut confunderet Confirmationem cum Baptismate, nego. Et sic distincta minore, nego consequentiam. Ceterum Apostolus hic non intendit describere alicujus Sacramenti essentiam, sed exhortari Christianos, ut quemadmodum per Sacramenta acceperant quomodo oporteat ambulare, & placere Deo, ita & per novitatem vitæ ambularent; quæ quidem novitas maxime inducitur per gratiam ad robur.

Ex sancto Hieronimo

Objicit Dallæus: Hieronymus docet Spiritum sanctum dari per Baptismum, & hoc „ per manuum impositionem: sic enim in Dialogo contra Luciferianos loquitur: “ In „ vero baptismate Spiritum sanctum tribue, „ qui per manus Episcopi traditur. „ Igitur ex Hieronymo, Spiritus sanctus qui datur per manuum impositionem, non per Confirmatiunem, sed potius per Baptismum traditur.

Respondeo distinguendo: Spiritus sanctus ad reconciliatiunem datur per manuum impositionem, concedo: per Baptismum, subdistinguo; ad regenerationem & justificationem, concedo: ad robur, iterum subdistinguo; datur per manuum impositionem confirmativam, concedo: per alteram, nego. Eu loci sanctus Doctor agit contra Luciferianos, qui concedebant quidem laicum pœnitentem baptizatum ad reconciliatiunem suscipiendum esse per manuum impositionem; nusquam vero Episcopum lapsum, eo quod non deceret Episcopum alteri subjici, & ab eo dependere, ut reciperet Spiritum sanctum; Lucifer quippe Calaritanus eorum in hæresi & schismate pater, zelo immoderato abreptus, ægre ferens quod summus Pontifex ad reconciliatiunem suscepisset Patres Ariminenses, sicut ipse, sic & ejus affeclæ noluerunt Episcopos lapsos, tametsi pœnitentes, recipi. Illos omnes in suo Dialogo debellat Hieronymus, ostendendo & laicos, & Episcopos penitentes ad reconciliationem suscipiendos esse per manuum impositionem reconciliativam, quæ dat Spiritum sanctum ad justificationem eis qui verum Baptisma extra Ecclesiam susceperant, sed cujus effectus impeditus fuerat per fictionem; rebaptizandos vero eos esse, qui Baptismum in forma defloratum acceperant, illosque recipere Spiritum sanctum & quoad pœnitentiam vivificantem per manuum impositionem reconciliativam, & quoad regenerationem per Baptismum, & quoad robur per Confirmationem. Sic enim habet ibidem: “ Non quidem abnuo hanc „ esse Ecclesiarum consuetudinem, ut ad „ eos qui longe in minoribus urbibus per „ Presbyteros & Diaconos baptizati sunt, „ Episcopus ad invocationem sancti Spiritus manum impositurus excurrat. „ Quibus omnibus rite distinctis, evanescunt omnes Dallæi strophæ.

Replicat: Ex verbis Hieronymi liquet Confirmationem esse inventum humanum, & juxta Ecclesiarum morem usurpatum; sed sacramentum Confirmationis ex institutione divina procedit: Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Confirmatio est inventum humanum quoad præceptum certo tempore adimplendum, concedo: quoad se, nego. Cum istud sacramentum non sit de necessitate medii, ad Ecclesiam spectat determinare quandonam sit suscipiendum; quod enim non neget Hieronymus Confirmationem esse de institutione divina, audi eum asserentem ex descensu Spiritus sancti procedere, qui & per se & per dona animæ inhabitat. “ Sed quale est, *inquit in Dialogo eodem*, ut leges Ecclesiæ ad hæresim „ transferas? Quod si hoc loco quærit „ quare in Ecclesia baptizatus, nisi per „ manus Episcopi non accipiat Spiritum „ sanctum, quem nos asserimus in vero Baptismate tribui: disce hinc observationem ex ea auctoritate descendere, „ quod post ascensum Domini Spiritus sanctus ad Apostolos descendit, & multis „ in locis idem factum reperimus, ad honorem potius sacerdotii, quam ad legis „ necessitatem. „ Quibus ultimis verbis duo observat Hieronymus, videlicet Deum ad reverentiam tanti Sacramenti voluisse illud per summos Sacerdotes conferri; deinde vero non esse necessarium necessitate medii.

Persistit: Spiritus sancti plenitudo datur per Baptismum; ergo &c. Probatur antecedens: confertur a Sacramento quod conficitur per simplicem Sacerdotem, immo & per Diaconum, teste Hieronymo: Igitur per Baptismum: sic enim loquitur idem sanctus Doctor: “ Si ad Episcopi „ tantum deprecationem Spiritus sanctus „ defluit, lugendi sunt qui in vinculis, „ aut castellis, aut in remotioribus locis „ per Presbyteros & Diaconos baptizati, „ ante dormierunt, quam ab Episcopis inviserentur. „ Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Datur Spiritus sancti plenitudo per Baptismum ad regenerationem, concedo: ad robur, nego. Et hoc sufficit ad salutem; quocirca non lugendi sunt qui fuerunt dumtaxat ba-

baptizati; & hoc unum intendit Hieronymus contra Luciferianum, qui negabat Spiritum sanctum dari per Baptismum extra Ecclesiam susceptum verbis Evangelicis, cum pueris sufficiat ad salutem, immo & adultis si reconcilientur. Et vero ad gratiam sanctificantem Baptismalem omnia subsequuntur dona; in Confirmatione eadem augetur, sed specialis, quæ & sacramentalis dicitur, quæque dat jus ad auxilia pro fide confitenda; hinc gratiam ad robur, eam nuncupant sancti Doctores.

Ex sancto Augustino

OBJICIT adhuc Dallæus: Sacramentum juxta Romanæ Ecclesiæ opinionem, virtute propria, producit gratiam. Atqui ex Augustino, impositio manuum non nisi oratione, & ex opere operantis dat Spiritum sanctum; sic enim loquitur, Lib. 17. de Trinitate cap. 26. " Neque „ enim aliquis discipulorum ejus dedit „ Spiritum sanctum; orabant quippe ut „ veniret in eos quibus imponebant, non „ ipsi eum dabant. „ Ergo &c.

Respondeo negando minorem. Ad probationem distinguo: Et sanctus Augustinus vult solum ministros non esse gratiæ causam principalem, sed tantum instrumentalem, concedo: & Sacramentum nullo modo conferre gratiam etiam ut instrumentum a causa principali motum, nego. Duo eo loci probare intendit Augustinus, videlicet formam Confirmationis esse deprecatoriam, primis maxime temporibus, cum hoc Sacramentum signa multa comitarentur; tum vero & ministros & ipsum Sacramentum non nisi instrumentaliter se habere ad effectum producendum, qui juxta Philosophos, solum denominat causam principalem. Sanctus Augustinus est sui ipsius interpres, quippe qui explicans quomodo Spiritus sanctus descenderit super Christum, & descendat super nos, dicat ibidem cap. 26. " Accepit quip„ pe ut homo, effudit ut Deus; nos au„ tem accipere quidem hoc donum possu„ mus pro modulo nostro: effundere au„ tem super alios non utique possumus, „ sed ut hoc fiat, Deum super eos, a quo „ hoc efficitur, invocamus. „

Quod autem sanctus Doctor propugnet Confirmationem producere gratiam ex opere operato, patet ex tractatu sexto in primam Epistolam beati Joannis; habetur autem Tomo 9. pag. 254. ubi dicit genus linguarum nunc ad Confirmationem non sequi, cum hoc Sacramentum detur pueris, qui tamen loqui non valent: " „ Numquid, *inquit*, modo quibus impo„ nitur manus ut accipiant Spiritum san„ ctum, hoc expectatur, ut linguis loquan„ tur? aut quando imposuimus manum istis „ infantibus, attendit unusquisque vestrum „ utrum linguis loquerentur? „ Igitur ex Augustino manus pueris imponuntur ad robur, tametsi orare nesciant.

Pergit: Juxta Ecclesiam Romanam Confirmatio non reiteratur; sed contrarium docet Augustinus: Igitur ex eo Confirmatio non est Sacramentum. Probatur minor: Lib. 3. *De Baptismo* contra Donatistas cap. 16. sic habet: " Manus autem „ impositio, non sicut Baptismus, repeti „ non potest; quid est enim aliud ni„ si oratio super hominem? „ Ergo &c.

Respondeo primo, Augustinum in expositione Epistolæ ad Romanos, juxta sensum Apostoli, docere manuum impositionem confirmatoriam non repeti, eamque veluti Sacramentum a Baptismate distinctum Lib. 5. *de Baptismo* caput 20. agnoscere, his verbis: " Si ergo ad hoc valet „ quod dictum est in Evangelio, Deus „ peccatorem non audit, ut per peccato„ rem Sacramenta non celebrentur, quo„ modo exaudit homicidam deprecantem, „ vel super aquam Baptismi, vel super „ oleum, vel super Eucharistiam, vel „ super capita eorum quibus manus im„ ponitur? „ Ecce quomodo sanctus Doctor agnoscit Confirmationem ut Sacramentum a Baptismo distinctum, sicut est vel ipsa Eucharistia?

Respondeo secundo distinguendo: Et eo loci sanctus Augustinus loquitur de manuum impositione reconciliativa, quæ quidem repeti potest, concedo: de confirmatoria, nego. Attendendum est ad verba antecedentia, ubi dicit Hæreticos extra Ecclesiam baptizatos suscipere quidem Sacramentum, sed non Spiritum sanctum, qui in sola vera Ecclesia datur; quocirca manus imponuntur redeuntibus, ut vi pœnitentiæ in eis exsuscitetur Spiritus sanctus. " Spiritus sanctus, *inquit* „ *Lib.* 3. *de Baptismo cap.* 16. quod in sola

„ Catholica per manus impositionem dari „ dicitur, nimirum hoc intelligi majores „ nostri voluerunt, quod Apostolus ait: „ *Quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum sanctum qui datus est nobis*. Ipsa est enim charitas quam „ non habent qui ab Ecclesiæ Catholicæ „ communione præcisi sunt ..... Cum „ ergo sit aliud sacramentum: quod habere etiam Simon magus potuit; aliud „ operatio Spiritus, quæ in malis etiam „ hominibus fieri solet, sicut Saul habuit „ prophetiam; aliud operatio ejusdem Spiritus, quam non nisi boni habere non possunt, sicut est finis præcepti charitas de „ corde puro, & conscientia bona & fide „ non ficta: quodlibet Hæretici & Schismatici accipiant, charitas quæ cooperit „ multitudinem peccatorum, proprium donum est catholicæ unitatis & pacis, „ nec ejus in omnibus, quia nec ejus sunt „ omnes --- Præter ipsam tamen esse illa „ charitas non potest, sine qua cetera „ etiamsi agnosci &, approbari possunt, „ prodesse tamen & liberare non possunt.„

Traditio ex Ecclesia Græca, tum vetustiore, tum recentiore.

VETUSTIOR.

EX *primo Sæculo* agmen ducet Dionysius, qui libro de Ecclesiastica Hierarchia cap. 2. expresse commemorat Confirmationem, his verbis: Baptizatum indu„ tum alba veste ad Pontificem ducunt: „ ille divino ac deifico prorsus unguento „ virum signat. „ Juxta aliam editionem Lugduni factam anno 1585. mentio fit de triplici Sacramento quod simul conferebatur, de Baptismo scilicet, Confirmatione, & Eucharistia: " Acceptumque, „ *ait Dionysius*, eum Sacerdotes & sponsori & duci vitæ permittunt, eumdem„ que cum veste eo digna induerunt, rursus ducunt ad Hierarcham. Is cum „ virum unguento quod maxime divinos „ efficit, insignivit, Eucharistiæ quæ vim „ maximam habet perficiendæ sanctitatis, „ participem esse pronuntiat. „ Rursus ibidem cap. 4. secundum priorem editionem: " ei (*scilicet synaxi*) finitimum „ est aliud Sacramentum, quod præce„ ptores nostri unguenti mysterium nominant. „

Ex secundo Sæculo Justinus Martyr Apologia secunda pro Christianis sic habet: " Nos autem secundum hujuscemodi la„ vationem credentem jam, nobis adscitum ad fratres qui dicuntur, eo ad„ ducimur, ubi illi congregati sunt, ac „ communes preces & supplicationes, „ cum pro se ipsis, tum pro illuminato, „ & aliis ubique gentium omnibus animo „ intento peragendas. „ Quibus constat specialem orationem fieri pro Neophyto, quæ oratio dubio procul est confirmatoria, juxta illud Actuum cap. 8. *Oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum sanctum*.

Sanctus Irenæus L. 4. c. 75. explicans illa verba Apostoli 1. Corinth. cap. 3. *Lac vobis potum dedi non escam, nondum enim poteratis* &c. subjungit: " Apostolus „ quidem poterat dare escam, quibuscum„ que enim imponebant Apostoli manum, „ accipiebant Spiritum sanctum, qui est „ esca vitę. „

Tum Theophilus Antiochenus, qui Lib. 1. ad Autolicum sic loquitur: " Quod „ tibi ludibrium debeo dum me Christia„ num nuncupas, non magni facio: immo „ respondeo te nescire quid dicas. Nam „ unctionis hoc nomen in primis bonum, „ suaveque est..... Tu recusas macerari „ Dei oleo? certe nulla alia ex re Chri„ stianorum nomen traximus, quam quod „ divino oleo perfundimur.

Ex tertio Sæculo, suum addit calculum Clemens Alexandrinus relatus ab Eusebio Lib. 3. Hist. c. 17. secundum versionem Valesii, qui narrat historiam cujusdam juvenis a Joanne Apostolo commendati curæ, & diligentiæ Episcopi recens creati: de quo sic ait: " Presbyter vero „ adolescentem sibi traditum in domum „ suam suscipiens educavit, fovit, atque „ continuit, tandemque Sacramentum Ba„ ptismi eidem tradidit, deinde Sacerdos de „ pristina cura atque custodia paulatim „ remisit, quippe cum perfectissimo custo„ de apposito, Christo scilicet signaculo „ juvenem communivisset. „

Subscribit huic veritati Origenes, qui Hom. 8. in Leviticum, ait: " Sic ergo „ conversio a peccato purificatio quidem „ per illa omnia datur quæ superius dixi„ mus.... donum autem gratiæ Spiritus „ per olei imaginem designatur, ut non „ solum purgationem consequi possit is qui „ convertitur a peccato, sed & Spiritu sancto

„ sancto repleri. „ Quibus verbis docet hominem purgari a Baptismo, roborari vero a Spiritu sancto vi & efficacia Confirmationis Sacramenti.

Concinit S. Joannes Chrysostomus, qui ad hæc verba, *Oraverunt pro ipsis* Hom. 14. in Acta, hæc ait: " Vides quod „ non simpliciter hoc fit, sed multa opus „ est virtute ut detur Spiritus sanctus. „ Rursus exponens istam Pauli sententiam, *impositione quoque manuum* Homilia 6. in Epistolam ad Hebræos hæc tradit: " Hoc „ enim in baptismate fit, & in Confes- „ sione firmatur. „ Dixerat autem immediate antea: " Sic quippe Spiritum san- „ ctum acceperant imponente eis Paulo „ manus. „

Ex quarto Sæculo Sanctus Cyrillus Hierosolymitanus eamdem affirmat veritatem Catechesi 3. Mystagogica, quæ est de Chrismate, his verbis: " Quemadmodum „ enim panis Eucharistiæ post sancti „ Spiritus invocationem non amplius est „ panis communis, sed est corpus Christi; „ sic & sanctum hoc unguentum, non „ amplius est unguentum nudum, neque, „ si quis ita appellare malit, commune, „ postquam jam consecratum est; sed est „ chrisma, quod Christi & Spiritus sancti „ divinitatis ejus præsentiam efficit, quo „ frons & alii sensus corporis tui symbo- „ lice inunguntur. „

His accedit Gregorius Nazianzenus Orat. in sanctum Lavacrum pag. 646. Edit. Parif. 130. ubi sic loquitur: " Ac si „ per Baptismum teipsum præmunieris, ac „ pulcherrimo & firmissimo auxilio tibi „ in futurum caveres, animum scilicet & „ corpus unctione & spiritu consignans, „ quemadmodum olim Israel nocturno illo „ cruore, qui primogenitos tuebatur, quid „ tibi accedet? Et quod tibi præsidium „ comparatum erit? „

Adstipulatur Theodoretus, qui in Librum Cantici Canticorum sic habet pag. 279. " Quod si magis etiam mystice vis in- „ telligere, sacri Baptismatis mysterio- „ rum recordare, in quo qui initiatur, „ post satanæ abnegationem, & fidei con- „ fessionem, veluti signo ac nota quadam „ regia, spiritalis unguenti chrismate inun- „ cti sub ea visibili unguenti specie invi- „ sibilem sanctissimi Spiritus gratiam sus- „ cipiunt. „

Eadem legimus in opusculo Job Monachi de Scramentis: " Unguenti mysterium, „ *inquit*, Spiritus sancti gratiam signifi- „ cat, quæ die Pentecostes post resurre- „ ctionem salutarem, velut essentialiter „ in sanctos Apostolos adveniens, in ipso- „ rum animis intrat, ex eoque tempore in „ hodiernum usque diem, ac in ævum post „ sanctum Baptismum æque in omnibus „ Christianis redundat. „

Sanctus Joannes Damascenus Lib. 4. de fide orthodoxa cap. 1. hæc scribit: " Quod „ enim ignis specie Spiritus sanctus in san- „ ctos Apostolos descenderit, hoc & fa- „ ctum est quod. Deus erat: Deus porro „ ignis consumens est. At vero oleum ideo „ ad Baptismum adhibetur, quia unctionem „ nostram designat, Christosque nos efficit, „ ac Dei misericordiam per Spiritum san- „ ctum nobis pollicetur. „

GRÆCIA RECENTIOR,

Et cetera Communiones Orientales.

AB hac fide non discesserunt Orientales, tametsi schismate & hæresi ab Ecclesia Romana divulsi: Igitur Confirmatio est proprie dictum novæ legis Sacramentum. Probatur primo ratione eaque multiplici, tum auctoritate.

Primo quidem: Nedum Græci, sed & omnes Orientales Confirmationem ut unum e septem Sacramentis habent, & hoc fuso calamo probatum est supra, illud, „ quod vocant μύρον, hoc est, chrisma mirum spirans odorem, illudque impositioni manuum successisse pro virili defendunt.

Secundo: Omnes utique conveniunt specialem conferri gratiam ad robur per istam cæremoniam.

Tertio: Eam veluti a Baptismate distinctam habent.

Denique in controversiis inter Ecclesiam Latinam & Græcos recentiores habitis, nusquam Latini improperaverunt Græcis eos exsufflare Confirmationis Sacramentum. His & similibus rationibus R. P. Goar. Dominicanus Euchol. pag. 366. erudite probat Orientales omnes fidem Confirmationis ut Sacramenti tenere. Jam ad secundum probationis caput deveniendum est.

In Synodo Nicosiæ in Insula Cypri celebrata sub Nicephoro totius insulæ Ar-

chiepiscopo, Sexto Idus Aprilis 1660. cujus summa capita extant Parisiis in Bibliotheca Abbatiæ sancti Germani a Pratis. In tertio capitulo hæc habentur: " Si quis ,, sacratissimum Chrismanon unum proprie ,, fateatur ex septem Sacramentis per traditionem Apostolorum, ab ipsomet omnium rege Christo institutis, novamque ,, gratiam ac sanctificationem propriam ,, ex hoc iis qui inunguntur, præstari ,, per Spiritum sanctum, veluti characterem ,, regalis spiritualis dignitatis consignantem in hæreditatem regni cœlestis, ,, itemque robur ac fortitudinem adversus ,, visibiles, invisibilesque hostes, & odorem suavitatis ad Deum in bonis operibus, is integritatem Ecclesiasticæ tollit ,, pulchritudinis. ,,

Huic accedit Synodus Bethelehemitica anni 1672. sub Dositheo Patriarcha Hierosolymitano adunata, cap. 15. ubi sic pronuntiat: " Credimus esse in Ecclesia ,, legis novæ Sacramenta, eaque septem ,, ... At primo quidem Baptismi Sacramentum Dominus tradidit, quando ,, dixit: Euntes docete omnes gentes baptizantes eos, &c. Confirmationis vero, seu balsami sacri & sancti chrismatis, ,, cum dixit: Vos autem sedete in civitate Jerusalem, quoad usque induamini virtute ex alto; hac autem, Spiritu ,, sancto superveniente sunt induti, cujus ,, quidem adventum significat Confirmationis Sacramentum, de quo & Apostolus 2. Cor. cap. 4. Et apertius per ,, Dionysium Areopagitam disputavit. ,, Observes Græcos probare auctoritate Apostoli tum & Dionysii, quem credunt Areopagitam, Sacramentum Confirmationis esse Christo coævum, adeoque & ab ipso emanatum.

Theologi Orientales sicut Synodi suffragantur. Simeon Thessalonicensis in eam descendit sententiam; namque agens de hoc Sacramento sic loquitur: " A Philippo baptizati tamquam qui solum Baptisma suscepissent, Petro ac Joanne ,, imponentibus manus Spiritum sanctum ,, accipiebant, quod sane hoc Sacramentum est. ,,

Nicolaus Cabasilas in tertia Oratione eamdem impositionem manuum veluti Sacramentum habet his verbis: " Fitque ,, nunc initiatis, quod olim per manus ,, Apostolorum baptizatis; quippe imponentibus manus Apostolis, Sacramento Baptismatis imbutis, Spiritus *inquit*, exhibebatur; nunc similiter in unctos Paracletus accedit. ,,

Patriarcha Jeremias Responsione 1. pag. 78. ita loquitur: " Chrisma primum imprimis signaculum, confirmat similitudinem & imaginem Dei per omnia, ,, & reddit robur per inobedientiam amissum. ,,

Gregorius Protosincellus conformiter ad Corressii doctrinam confessione orthodoxa de Confirmatione sic habet: " Post Baptismum secundum sequitur Sacramentum quod appellatur μύρον. Per istud ,, Sacramentum Spiritus sanctus venit ad ,, nos, & unctione sanctificat animam; postea descendimus in prælium, ut sequamur ,, exemplum Christi, qui accepto Spiritu ,, sancto, postea tentatus fuit in deserto, ,, de hoste triumphaturus. ,, Synodus pag. ,, 99. 100. & 101.

Meletius Syrurgus in Confessione orthodoxa quæst. 104. variis auctoritatibus, maxime divi Pauli & Dionysii probat impositionem manuum, cui successit unctio chrismatis, esse novæ legis Sacramentum, & sic loquitur: " Secundum Sacramentum est oleum sacrum unctionis, ,, quod incepit tempore quo Spiritus sanctus descendit super Apostolos, ut eos ,, sua gratia signando audacter Christi fidem prædicarent; baptizati hoc opus ,, habent auxilio; sicut igitur sub forma ,, linguæ igneæ Spiritus sanctus descendit ,, super Apostolos, & dedit charismatum ,, dona; sic & nunc cum Sacerdos ungit ,, baptizatum. ,,

Euchologia & alii Libri Ecclesiastici Græcorum idem referunt. Tum ritus istud conferendi Sacramentum describitur, & quidem ut a ritu Baptismi distinctus; sic enim habetur in Euchologio: " Peracta Baptismi actione, & postquam indutus fuerit Neophytus, adjicit Sacerdos ,, sacrum administraturus unguentum. ,, Audis peracta Baptismi unctione; adeoque ut Sacramentum a Baptismo distinctum. Ibidem forma hæc habetur: " Signaculum doni ,, Spiritus sancti, & communionem sancti ,, corporis & pretiosi sanguinis Christi ,, largiatur.

Euchologium Cryptoferrarense Bessarionis sic refert officium: " Patriarcha exutus ornatu Baptismatis, tum vadit ad san-

„ sanctum Petrum : & cantore dicente: „ Quotquot in Christo baptizati estis : unguento sancto baptizatos ungit, faciens „ signum crucis in fronte, oculis, naribus, ore, & duabus auribus, dicens : Signaculum doni Spiritus sancti. Eumdem ritum simili modo describit Euchologium Barberinum sancti Marci, & aliud manuscriptum ejusdem Cardinalis. Idem astruitur Epistola, quam de fide Ecclesiæ Orientalis Paysius Liquaridius, Gazæ Metropolita ad illustrissimum virum Dominum de Lilienthal regis Sueciæ ad latus magni Ruthenorum Ducis residentem 8. Septem. die anni 1666. dedit. Idem confirmatur in Enchiridio Nicolai Spadarii nobilis Moldavi Baronis, ac olim Generalis Valachiæ conscripto Cholastiæ anno 1667. mense Februario, his verbis : „ Quo vero plenius cognoscas Orientalis „ Ecclesiæ septem Sacramenta, ecce & „ ista tibi exhibeo; sunt autem ista: Baptismus, Eucharistia, Sacerdotium, sive „ Ordo, Pœnitentia, Matrimonium, „ Extrema Unctio, & Confirmatio; hinc „ omnes qui septem hæc Sacramenta „ non agnoscunt, Ecclesia Orientalis „ tamquam Hæreticos censet, & anathematizat. „

Concinunt aliæ Communiones Orientales. De Armenis non est ambigendi locus, cum tempore Concilii Florentini absque ulla controversia hanc tenerent fidem. Et vero Jacobus de Vitriaco Acconensis Episcopus in Historia Hierosolymitana Lib. 1. cap. 78. Et Marinus Salutus Lib. 3. Hist. parte 8. cap. 3. singulares Armenorum ritus & errores recensentes, nullum ipsis circa sacramentum Confirmationis tribuunt ; quod & patet ex Innocentio III. qui cum Gregorio Armenorum Patriarcha, & Leone minoris Armeniæ rege communionem fovit, ut refert Raynaldus ad annum 1202. num. 40. & 41. quod dubio procul non fecisset, si fidem Sacramentorum non habuissent. Nomo-canon Syriorum Jacobitarum per Gregorium Abulpharage in capite de Baptismo, sic habetur : „ Qui baptizati fuerint per Diaconos, recipient postea Baptismi perfectionem, signo per chrismam „ facto, & propria oratione. „

Coptitæ, seu Cophti Alexandriæ quatuor orationibus super infantem baptizatum recitatis, tunc Presbyter assumit chrisma, & ungit, eum in fronte per modum crucis, dicens: *Unctio gratiæ Spiritus sancti. Amen.* Sic scribit Abulbircat ex officio Copticarum.

Nestoriani nihil habent in officio peculiare, sed sicut alii chrismant in fronte.

Æthiopes eidem fidei adhærent, ut refert, ordo Mysteriorum, seu administrationis Sacramenti Confirmationis secundum usum Æthiopum, Tom. 6. Bibliothecæ Patrum, ubi hæc habentur: " Orationes „ quas dicit Sacerdos, cum imponit manus super eos qui confirmandi sunt. „ His absolutis : " Accipit balsamum & „ orat super ipsum, dicens.... Confirma „ Domine virtute tua omnem gratiam „ Spiritus sancti super balsamum. Fiat „ Sacramentum. Amen. Fiat signum vitæ. Amen. Et Confirmatio famulis „ tuis. Amen. „

Diluuntur objecta Dallai.

OBJICIT : Græci ritum Baptismatis cum ritu Confirmationis confundunt : Igitur Confirmatio non est Sacramentum a Baptismo distinctum. Probatur antecedens ex Euchologio, cui titulus est: *Ordo sancti Baptismatis, in quo Confirmationis ritus in officio Baptismatis continetur.* Ergo &c.

Respondeo, ex probationibus patere Græcos ritum Confirmationis ut distinctum a ritu Baptismatis semper habuisse, cum & Confirmatio a Græcis nonnisi baptizatis conferretur. Ad probationem, distinguo : Confirmationis ritus in officio Baptismatis continetur, quia eodem tempore utrumque Sacramentum administratur, concedo ; quia unicum constituunt Sacramentum, nego.

Instat : Græci neminem ad mensam Domini admittunt quin fuerit chrismatus; sed per illam chrismationem nihil aliud intelligunt præter Baptismum : Ergo &c. Probatur minor : Eo ipso quo quis erat baptizatus ad Eucharistiam admittebatur. Ergo &c.

Respondeo Nego minorem propter rationes non semel allatas. Ad probationem, distinguo : Eo ipso quo quis erat baptizatus simul & chrismatus ad Eucharistiam admittebatur, concedo. Si non esset chrismatus, subdistinguo : in casu necessitatis, concedo; secus, nego. Tria namque Sacra-

Sacramenta eodem tempore simul conferebantur apud Græcos, unde non mirum si nonnisi chrismatus reciperet Eucharistiam, quandoquidem Confirmatio ante Eucharistiam dabatur; si tamen contingeret jam baptizatum non posse suscipere chrismationem, poterat ad sacram mensam admitti.

Urget: Græci Hæreticos redeuntes crismant: Sed illa chrismatio non est Sacramentum. Ergo &c.

Respondeo, distinguendo minorem: Chrismatio reconciliativa non est Sacramentum, concedo. Altera quæ est ad robur, nego. Non ignoti nominis auctores observant Hæreticos redeuntes quandoque non fuisse chrismatos chrismatione confirmativa, in quo casu chrismabantur etiam ad robur.

Persistit: Ritus Chrismationis, & Baptismatis eumdem spectant Ministrum apud Græcos, scilicet Presbyterum: Sed Presbyter habet tantum potestatem conferendi Baptismum: Igitur chrismatio de qua multus est sermo apud Græcos, est solummodo baptismalis.

Respondeo, distinguendo minorem: Presbyter habet potestatem ordinariam conferendi Baptismum, extraordinariam vero & per dispensationem etiam administrandi Confirmationem, concedo. Et istam non potest habere, nego. Quia vero illa dispensatio iterum atque iterum concessa est Græcis Presbyteris, & mos simplices Sacerdotes apud eos chrismare inoleverat, inde Theologi aliqui de jure velut avito Presbyteros Græcos Confirmationis sacramentum ministrare scripserunt.

Insurgit: Atqui quæcumque chrismatio a Baptismate distincta, erat solum reconciliativa: Ergo &c. Probatur subsumptum: Ubi eadem est materia, eadem forma, idemque effectus, ibi est eadem chrismatio: Atqui in chrismatione extra Baptismum collata, erat eadem materia, eadem forma, idemque effectus, ac in chrismatione reconciliativa: Igitur non alia erat. Probatur minor quoad singulas partes.

Primo quidem erat eadem materia, scilicet chrismatio.

Secundo eadem forma; & probatur ex Concilio Constantinopolitano I. Can. 7. „ quod sic habet: " Et signatos, sive unctos primum sancto chrismate, & frontem, & oculos, & nares, & os, & aures, & eos signantes dicimus signaculum Spiritus sancti. „

Idem desumitur ex canone Metodii Patriarchæ Constantinopolitani: Rursus ex Concilio Arelatensi II. Canonibus 16. & 17. in isto statuit Bonosianos recipi cum chrismatione & impositione manuum: sed nihil aliud invenitur in ritu Confirmationis. Ergo &c. Idem habetur Canone I. Synodi Arausicanæ primæ. Idem in Concilio Epaonensi cap. I.

Denique est idem effectus, videlicet signaculum Spiritus sancti ad robur, hoc est ut Hæretici pœnitentes in fide fortiter perseverent, qui quidem effectus explicatur per ista formæ verba quæ habentur in Euchologio „ Da ei secundum voluntatem tuam ambulare, illumque „ tremendis tuis mysteriis frui, & rectam „ semper in te fidem servantem regnum „ cœleste promereri, concede. „

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem distinguo minorem: Ubi est eadem forma, idemque formaliter effectus, ibi est unum, & idem Sacramentum, concedo: ubi forma est tantummodo eadem quoad verba aliqua, & aliquos effectus, nego. Esto quod eadem sit materia in chrismatione reconciliativa, sicut in confirmativa; non enim implicat idem elementum assumi ad multa Sacramenta, ut unctio, quandoquidem fit & in Baptismate, & in Ordinatione, & etiam in Extrema Unctione, quæ tamen apud Græcos sunt diversa specie Sacramenta; sed dubio procul forma quæ determinat materiam, non est eadem formaliter pro reconciliatione, & confirmatione, in illa quippe significat gratiam vivificantem, & reconciliativam, quæque etiam entitative secundum quid eatenus est ad robur, quatenus gratia cujuslibet Sacramenti firmat hominem in bono proposito exequendo; sed forma confirmatoria primo, & per se determinat materiam ut simul cum sit signum practicum gratiæ ad robur; hoc est ad fidem coram Tyrannis fortiter profitendam: ex quibus patet effectum in reconciliatione, & Confirmatione esse formaliter distinctum.

Solutio patet ex discrimine quod intercedit inter utramque formam: Reconciliationis quidem hæc est, ut habetur in

Con-

Concilio Constantinopolitano 1. *Et signatos, sive unctos primum sancto chrismate, & frontem, & oculos ..... & eos signantes dicimus, signaculum doni Spiritus sancti*. Hujusce autem formæ effectus explicatur in orationibus Euchologii: " Ut te solum ,, verum, & Patrem, & Unigenitum Filium tuum Dominum nostrum Jesum ,, Christum, sanctum tuum Spiritum agnoscat, & veneretur, sanctæ tuæ Catholicæ, & Apostolicæ Ecclesiæ illum ,, conjunge in mandatis & præceptis tuis, ,, ut digne ambulet, illum dirige, & sanctorum tuorum Mysteriorum indemnata sumptione dignum redde, & in futura vita cœlestis regni participem illum ostende. ,,

Forma vero Confirmatoria talis est in Euchologiis, eaque deprecatoria: *Qui recens illuminatum servum suum in vera fide confirmet, & a maligno, omnibusque ejus astutiis illum eruat*. Recens illuminatum, hoc est baptizatum: ab astutiis diaboli, hoc, est a persecutoribus qui modo vi aperta, modo etiam blanditiis fidem Christianorum tentant.

Instat: Ariani accedentes ad Ecclesiam chrismabantur, ut scribit Gregorius Turonensis Lib. 2. Hist. cap. 31. Igitur non erat alia chrismatio præter reconciliativam.

Respondet R. P. Syrmundus, chrismationem solummodo datam fuisse Hæreticis pœnitentibus qui non fuerant confirmati; ceteros vero per solam manuum impositionem Ecclesiæ reconciliatos asserit, juxta secundum Canonem Concilii Arelatensis 1. cap. 8. Hoc ipsum indigitat sanctus Leo Epist. ad Rusticum Narbonensem, & ad Nicetam Aquilejensem. Theodoretus Lib. 3. Hæreticarum fabularum, scribit Novatianos redeuntes chrismatos quidem fuisse, sed ea ratione quod in eorum secta Confirmationis sacramentum non susceperant: " Iis, *ait*, qui ab ,, ipsis finguntur sacrum chrisma non præbent; quocirca eos etiam qui ex hac hæresi Corpori Ecclesiæ conjunguntur, Benedicti Patres ungi jusserunt. ,, Igitur dicendum Græcos, vel non chrismare Hereticos redeuntes; vel si chrisment, dubio procul hoc fit chrismatione distincta ab ea quæ fit ad reconciliationem.

Incassum objicit Dallæus multas Orientalium communiones non agnoscere Confirmationis Sacramentum; leviori quippe innixus fundamento, videlicet quarumdam commentitiarum relationum hoc asserit; dictum est enim supra non Scriptoribus illusis, vel etiam in Ritibus Orientalibus peregrinis, sed potius Euchologiis & Canonibus fidem adhibendam esse; immo Timotheus Sacerdos Ecclesiæ Constantinopolitanæ docet in suo de recipiendis Hæreticis Tractatu pag. 96. eos non esse iterum aut baptizandos, aut chrismandos, aut etiam ordinandos, si Sacramenti formam non deflorarunt, sed teneri solum suos anathematizare errores.

Ceterum licet Armeni multos habuerint nævos, nusquam tamen Confirmationem e medio Sacramentorum sustulerunt: neque etiam Jacobitæ, & alii Orientales, ut ex probationibus luce meridiana clarius apparet.

Eadem traditio firmatur Decretis, & doctrina summorum Pontificum.

AGMEN ducet S. Urbanus in sua decretali Epistola: " Omnes, *inquit*, fideles per manuum impositionem Episcoporum Spiritum sanctum post Baptismum accipere debent, ut pleni Christiani inveniantur. ,,

Huic veritati subscribit sanctus Cornelius Papa, & Martyr Epist. ad Fabianum Antiochenum Edit. Paris. 1541. apud Eusebium Lib. 6. Hist. cap. 33. qui referens contenta in hac Epistola sic loquitur: " Addit autem, sanctus Cornelius, ,, quod ipse Novatus.... nec signaculo chrismatis consummatus sit, unde ,, nec Spiritum sanctum unquam potuerit ,, promereri. ,, Pergit sanctus Pontifex: ,, Verum morbo tandem elapsus, neque ,, quibus post Baptismum, secundum Ecclesiæ Canonem imbui oportuerat, acquisivit, neque Domini sigillo ab Episcopo obsignatus fuit....

Sanctus Melchiades Epist. ad Episcopos Hispaniæ, interrogatus utrum Baptisma majus esset Sacramentum quam Confirmatio, respondet his verbis: " Scitote utrumque magnum esse Sacramentum. ,,

Subscribunt alii SS. PP. Eusebius Epist. 3. Damasus Epist. 4. Leo, Epist. 86. aliis 88. Joannnes III. Epist. ad Episcopos Germaniæ.

Cele-

Celeberrima sunt sancti Gregorii Magni pro hoc momento testimonia. Primum legitur in Registro 12. Epist. 31. ubi sic loquitur: " Nos ab Antecessoribus nostris ,, traditum accepimus, ut quoties tam ,, de Baptismo aliquorum, vel Confirmatione, quam de Ecclesiarum consecratione dubitatio habetur, utrum baptizati, vel confirmati, sive Ecclesiæ consecratæ sunt; ut baptizentur tales, ac ,, confirmentur, atque Ecclesiæ canonice ,, dedicentur; ne talis dubitatio ruina fidelibus fiat; quoniam non monstratur iteratum, quod non certis indiciis ostenditur rite peractum. ,,

Rursus Homilia 17. in Evangelia: " Per ,, nos quidem, *inquit*, Fideles ad sanctum Baptisma veniunt, nostris precibus ,, benedicuntur, & per impositionem nostrarum manuum Deum Spiritum sanctum ,, percipiunt, atque ipsi ad regnum cœlorum pertingunt. ,,

Denique in Lib. Sacramentorum refert ipse Confirmationis ritum sacramentalem in ordine Sabbati Sancti his verbis: " Pontifex vero in Sacrarium spectans, ut ,, cum vestiti fuerint infantes confirmet ,, eos; qui etiam non prohibentur lactari ,, ante sacram communionem, si necesse fuerit .... Pontifex vero veniens ad infantes, tenente Archidiacono Chrisma, ,, involutis scapulis & brachiis ex panno ,, lineo, levata manu sua supra capita ,, omnium, dicit, Omnipotens sempiterne ,, Deus, qui regenerare dignatus es hos ,, famulos tuos ex aqua & Spiritu sancto, ,, quique dedisti eis remissionem omnium ,, peccatorum; emitte in eos septiformem ,, Spiritum tuum sanctum Paracletum de ,, cœlis, spiritum sapientiæ, & intellectus, spiritum consilii, & fortitudinis, ,, spiritum scientiæ & pietatis; adimple ,, eos spiritu timoris tui, & consigna eos ,, signo crucis in vitam propitiatus æternam, per Dominum; & postea & interrogantibus Diaconis nomina singulorum, Pontifex, tincto pollice in chrismate, facit crucem in fronte unius, similiter per omnes singillatim. ,,

Accedunt pro eadem veritate Conciliorum definitiones.

CONCILIUM Eliberitanum can. 38. sic definivit: " Si supervixerit, ad Episcopum eum perducat, ut per manus impositionem perfici possit. ,,

Suffragatur Concilium Laodicenum, in quo can. 48. hæc leguntur: " Oportet eos ,, qui illuminantur, post Baptismum inungi ,, supercœlesti chrismate, & esse regni ,, Christi participes. ,, Ita ex versione Dionysii Exigui.

Idem dicit Concilium Aurelianense apud Gratianum de consecratione dist. 5. Can. *ut jejuni*. " Ut jejuni, *inquit*, ad Confirmationem veniant perfectæ ætatis, ut ,, moneantur confessionem prius facere, ,, ut mundi donum Spiritus sancti valeant ,, accipere. ,,

Concinit Meldense Concilium apud eumdem Gratianum eadem distinctione, Canone *ut Episcopi*: " Ut Episcopi nonnisi jejuni per impositionem manuum Spiritum ,, sanctum tradant. ,,

Hoc ipsum docet Concilium Florentinum Sess. 7. in Decreto instructionis Armenorum; ubi hæc habentur: " Secundum est ,, Confirmationis Sacramentum. ,, Tridentinum vero Sess. 7. Can. 1. de Confirmatione sic definit: " Si quis dixerit, ,, Confirmationem baptizatorum otiosam ,, cæremoniam esse, & non potius verum ,, & proprium Sacramentum, aut olim ,, nihil aliud fuisse, quam catechesim ,, quamdam, qua adolescentiæ proximi ,, fidei suæ rationem coram Ecclesia exponebant; anathema sit. ,, Rursus Can. 2. " Si quis dixerit, injurios esse Spiritui sancto eos, qui sacro Confirmationis chrismati virtutem aliquam tribuunt, anathema sit.

Mitto Concilium Hispalense secundum, Toletanum quartum, & Lippiense primum cap. 7. alterum can. 51. & tertium can. 3. quæ Concilia Confirmationem expresse ut Sacramentum habent.

Diluuntur objecta Dallæi.

OBJICIT: Cornelius in loco citato Epistolæ ad Fabianum apud Eusebium Lib. 6. Hist. Eccles. cap. 43. de Novatiano loquens, ait primum in lectulo fuisse baptizatum, deinde vero hæc subdit: " Morbo tandem elapsus, neque cetera quibus post Baptismum secundum Ecclesiæ ,, canonem imbui oportuerat, acquisivit. ,, Sed si Confirmatio pertineret vel ut Sacramentum ad ritum Baptismi, debuis-

buisset illam percipere. Igitur, ex textu sancti Cornelii nihil concludi potest pro Confirmationis Sacramento. Sic enim Dallæus argumentatur. Ex eadem Epistola: " Fabianus Romanus Episcopus " promovit Novatianum in Presbyterum, " neque ei contulit quod tunc omissum " fuerat, sed precibus tantum apud suos " evicit ut sibi præter consultum Eccle- " siæ ordinem, unius Novatiani in Cle- " rum allegendi potestas esset. " Contulisset vero Confirmationem, si pro Sacramento illam habuisset. "

Respondeo primo, observandum esse eos tunc temporis irregulares evasisse, qui Baptismum morbo correpti susceperant; hinc & Clerus & plebs ægre ferebant, quod Novatianus consecratus esset Sacerdos. Hanc egregiam pro ista disciplina affert rationem Canon. 12. Concilii Neo- " cæsariensis: " Quod non ex proposito " fides ejus, sed ex necessitate descen- " dit: " Qui enim in ea morbi circumstantia Baptismum suscipiebant, magis ex necessitate quam ex fidei proposito, & ardore accipiebant. Hunc exprobrat nævum Novatiano Cornelius his verbis: " Quoniam minime licebat quemquam in " lecto propter morbum baptizatum, sic- " ut huic contigerat, in Clerum assumi. Quocirca Fabianus precibus sedavit & Clerum, & populum ut pacifice Novatianum haberent ut Presbyterum, quem uti talem ex misericordia, & per dispensationem consecraverat. Quidam autumant eum prius chrismatum fuisse; sed dato quod fuerit, Respondet P. Alexander diss. 12. 2. Sæculo §. 5. Novatianum potuisse, omissa Confirmatione, ordinari, quia istud Sacramentum non est necessarium necessitate medii ad salutem.

Respondeo Secundo distinguendo: Novatianus reliqua circa Baptismi cæremonias non percepit, concedo: reliqua circa Confirmationem, subdistinguo; & postea suscipere potuit a sancto Fabiano, concedo: & ista vocabula indigitant Confirmationem non esse Sacramentum a Baptismate distinctum, nego. Duo distinguenda sunt, & nusquam confundenda, ea scilicet quæ spectant cæremonias Baptismi in se consideratí; alterum vero de adjacentibus, nimirum de Confirmatione & Eucharistia, quæ immediate post Baptismum conferebantur, quæque ideo a SS. Patribus, modo Baptismi religio, modo etiam Baptismi appendices vocantur. Cuncta certe fuerant prætermissa in Novatiano: cæremoniæ quidem Baptismi, quippe qui in lectulo extrema agens fuerat tinctus; sic & nunc ingravescente mortis periculo respectu infantis, omittuntur; sed nec Confirmationem, nec Eucharistiam acceperat Novatianus, quod significat sanctus Cornelius his verbis: " Morbo tandem elapsus, neque cetera.... acquisivit. "

Instat: Quæ sunt ex institutione Ecclesiastica dubio procul non habent Sacramenti rationem; sed chrismatio simul cum Baptismo conferenda non nisi Ecclesiasticam disciplinam spectat; sic enim ait sanctus Cornelius: " Neque cetera qui- " bus post Baptismum secundum Ecclesiæ " Canonem imoni oportuerat, acquisivit. Ergo &c.

Respondeo primo retorquendo argumentum. Igitur & Eucharistia non est Sacramentum, quandoquidem erat de numero eorum quæ non receperat Novatianus; ex quo liquet iniquitatem Dallæi sibi ipsi mentiri; dum per verba laudata Confirmationem e numero Sacramentorum expungere contendit.

Respondeo secundo distinguendo minorem: Cæremoniæ particulares Baptismi sunt de Institutione Ecclesiastica, concedo: ipsa Confirmatio, subdistinguo quoad usum, concedo: quoad se, nego. Observes velim, quod eo loci loquatur B. Cornelius de cæremoniis Baptismi, quas tametsi omisisset, Novatianus sanus tamen evadens non suscepit, sicut mos est Christianorum; ultro tamen fatemur præceptum Confirmationis pro usu esse de institutione Ecclesiastica, nusquam vero ipsam Confirmationem, quam apprime distinguit sanctus Pontifex a cæremoniis Baptismi subjungens: " Neque ab Episcopo obsignatus fuit. "

Urget: Atqui illa consignatio ad Spiritum sanctum recipiendum spectat solum Baptisma juxta mentem sancti Cornelii. Ergo &c. Probatur subsumptum. Pergit: ibidem S. Papa: " Quo quidem neuti- " quam potitus, quomodo quæso Spiri- " tum sanctum adeptus est. " Profecto ait Dallæus, per Baptismum datur Spiritus sanctus. Igitur sanctus Cornelius non de alio Sacramento quam de Baptismo ser-

sermonem habet, alias contradictorie loqueretur.

Respondeo primo, sanctum Pontificem non Baptismi, sed Confirmationis Sacramentum dicere omissum; unde mirum prorsus cuilibet videri debet, Dallæum aliquid pro sua sententia ex hoc velle subripere.

Respondeo secundo negando subsumptum. Ad probationem, auctoritate S. Cornelii fusultam, distinguo: Et sanctus Pontifex unum tantummodo improperat Novatiano, nimirum quod non recepisset Spiritum sanctum ad robur, concedo; ad regenerationem, nego. Spiritus enim sanctus ad varios datur effectus in diversis Sacramentis; hoc qui negaverit, ille in rebus Theologicis hospitem ac peregrinum se esse probat. In Baptismo enim ad regenerationem & innocentiam Spiritus sanctus datur; in Confirmatione, ad robur; in Pœnitentia, ad remissionem peccatorum; in Ordinatione, ad sacrum Ministerium, ad actus Hierarchicos & Ecclesiæ regimen, &c.

Persistis: Eugenius IV. sic loquitur in Decreto instructionis Armenorum: " Loco illius manus impositionis per quam Apostoli dabant Spiritum sanctum, in Ecclesia dari Confirmationem. " Igitur nihil est commune inter Confirmationem hodiernam, & manuum Apostolicarum impositionem; maxime vero cum nunc accedat chrismatio, accedant & aliæ cæremoniæ Apostolis ignotæ.

Respondeo, distinguendo: Et hoc unum probat, non esse eamdem omnino materiam pro Confirmatione, qualis erat tempore Apostolorum, concedo; & hoc probat Confirmationem non esse Sacramentum, nego. Eugenius edocet Armenos Confirmationem esse novæ legis Sacramentum, dicendo eumdem effectum produci per Sacramentum quod Confirmationis nomen obtinuit, qualis per manuum impositionem Apostolicam conferebatur.

Hincmarus Rhemensis Episcopus in libro de variis Capitulis Ecclesiasticis cap. 16. scribit impositionem manuum vel istis etiam temporibus esse Confirmationis materiam, cui ad majorem effectus explicationem adjicitur unctio. Eo loci quintuplicem distinguit manuum impositionem; alteram Confirmatoriam pro Neophytis, alteram Reconciliativam pro Hæreticis pœnitentibus; alteram Sacerdotum consecrativam; alteram ad sanandos ægrotos, & expellendos dæmones; alteram qua pater benedicit filios suos; sic Jacob cum filium suum Joseph benediceret, manus ei imposuit. Tum subjungit ille Præsul de impositione manuum loquens: " Cum vero pro Confirmatione, sive Ordinatione impenditur, non jam pro sola oratione, sed etiam pro Sacramento habenda est, quam sancti Patres iterari prohibuerunt. "

§ III.

TERTIUM ARGUMENTUM

Ex ratione Theologica, eaque multiplici desumitur.

PRIMA sic exponitur: Nomine Sacramenti Confirmationis intelligimus signaculum, seu sigillum & unctionem, qua significatur unctio interior, immo & spiritum septiformem signantem nos ad robur, ut fortes evadamus in prælio adversus mundum & diabolum. Atqui datur hujusmodi Sacramentum, Ergo &c.

Ista ratio est Divi Athanasii Epist. ad Serapionem, editionis Parisiensis, ex interpretatione Petri Nannii Allemariani pag. 846. ubi de isto Sacramento sic habet: " Signaculum dicitur, & est Spiritus sanctus; etenim Joannes scribit ut vos unctionem accepistis ab eo, ut maneat in vobis, nec opus habetis ut quisquam vos doceat, sed sicut illa unctio spiritus ejus docet vos de omnibus. ". Rursus in Isaia Propheta cap. 61. scriptum est: *Spiritus Domini super me, eo quod unxerit Dominus me.*

Est quoque Catechismi Concilii Tridentini, part. 2. de sacramento Confirmationis num. 3. " Clarissima, *ait*, habemus hujus rei testimonia tum a Divo Ambrosio, in eo libro, quem *De his qui initiantur*, inscripsit: tum a Divo Augustino in libris quos adversus Petilliani Donatistæ epistolas edidit, quorum uterque adeo de hujus Sacramenti veritate nihil dubitari posse existimavit, ut eam multis Scripturæ etiam locis doceat ac confirmet; quare aliter quidem

verba

„ verba illa Apostoli : *Nolite contristare* „ *Spiritum sanctum Dei*, *in quo signati estis*; „ aliter vero quod in Psalmis legitur : *Sicut unguentum in capite quod descendit in* „ *barbam*, *barbam Aaron*; tum illud ejusdem Apostoli : *Charitas Dei diffusa est in* „ *cordibus nostris per Spiritum sanctum qui* „ *datus est nobis* ; ad Confirmationis sacramentum referri testatus est . „

Altera hæc est : Nedum nasci spiritualiter, sed & augeri atque perfici indigemus . Atqui ad hoc augmentum requiritur gratia specialis conferenda per speciale Sacramentum, quæ ideo Confirmatio vocatur: Ergo &c.

Sanctus Thomas hic quæst. 72. art. 1. ea ratione probat ex professo Confirmationem esse novæ legis Sacramentum : „ Dicendum , *inquit* , quod Sacramenta „ novæ legis ordinantur ad speciales gratiæ effectus : & ideo ubi occurrit aliquis specialis effectus gratiæ, ibi ordinatur speciale Sacramentum... Manifestum autem est , quod in vita corporali specialis quædam perfectio est , „ quod homo ad perfectam ætatem perveniat, & perfectas actiones hominis agere possit . Unde Apostolus dicit 1. Corinth. cap. 13. *Cum autem factus sum* „ *vir*, *evacuavi quæ erant parvuli* ; & inde „ est etiam quod præter motum generationis quo aliquis accipit vitam corporalem , est motus augmenti , quo aliquis perducitur ad perfectam ætatem ; „ sic igitur & vitam spiritualem accipit „ homo per Baptismum, qui est spiritualis „ regeneratio ; in Confirmatione autem „ homo accipit quasi quamdam perfectam „ ætatem spiritualis vitæ . „

Tertia: Ubi occurrit difficultas specialis superanda ad salutem consequendam, tum speciale Sacramentum exigitur, quo speciale auxilium ad hoc conferatur ; sed non semel occurrunt hostes qui fidem nostram variis oppugnent tentationibus: Ergo &c.

Egregia ista ratione Catechismus Romanus citato loco probat num . 5. Confirmationem esse Sacramentum a Baptismate longe distinctum . " Præterea , *inquit* , „ quoniam novum atque distinctum Sacramenti genus constituendum est, ubi „ animus in novam aliquam difficultatem incurrit , facile perspici potest, „ quemadmodum Baptismi gratia ad mentem fide informandam indigemus , ita „ etiam maxime conducere fidelium animos alia gratia confirmari , ut nullo „ pœnarum , suppliciorum , mortis periculo , aut metu , a veræ fidei confessione deterreantur . Quod quidem cum sacro Confirmationis chrismate efficiatur, „ ex eo aperte colligitur , hujus Sacramenti rationem a Baptismo diversam „ esse: Quare Melchiades Pontifex utriusque discrimen accurata occasione persequitur , ita scribens : In Baptismate „ homo ad militiam recipitur, & in Confirmatione confirmatur ad pugnam. In „ fonte Baptismatis Spiritus sanctus plenitudinem tribuit ad innocentiam ; in „ Confirmatione autem perfectionem ad „ gratiam ministrat : In Baptismo regeneramur ad vitam , post Baptismum ad „ pugnam confirmamur: In Baptismo abluimur , post Baptismum roboramur : „ Regeneratio per se salvat in pace Baptismum recipientes , Confirmatio armat atque instruit ad agones„

Fit satis Objectionibus Dallæi.

OPPONIT : Chrismatio & impositio manuum, quæ Confirmatio dicitur , eadem est ac ea quæ a Presbyteris in Baptismo datur: sed sicut Presbyteralis impositio manus, sic & Chrismatio constituunt Sacramentum a Baptismate indistinctum . Ergo &c. Probatur major: Walafridus Strabo qui IX. florebat seculo, Lib. de rebus Ecclesiasticis cap. 26. sic scribit : " Sylvester instituit ut Presbyter baptizatum „ chrismate liniat propter occasionem „ transitus mortis ; quod si a Diacono , „ vel quolibet alio homine baptizatus, casu ante Confirmationem transierit , credendum est non perire propter hoc. „ Ergo &c.

Confirmatur: Chrisma quo utitur simplex Sacerdos in Baptismate , idem est ac illud quo Confirmatio confertur ; quinimmo ista cæremonia Presbyteralis dat Spiritum sanctum , teste Strabone Lib. de Institutione Clericorum cap. 28 ubi dicit: " Spiritum sanctum per chrismatis unctionem " in Baptismate vigorem conferre fidelibus cœlestis gratiæ . „ Ergo &c.

Respondeo Walafridum , ut ex terminis liquet, Confirmationem habere ut Sacramen-

mentum a Baptismate distinctum; & hoc expressius habetur ibidem, aitque: " Primis temporibus impositione manuum baptizatum confirmari solitum fuisse, quod in Samaria Petrum fecisse legitur & Joannem, quæ Confirmatio & tunc ad primos Ecclesiæ Pastores pertinuit, & nunc pertinere non dubitatur; unde in Canonibus sæpe interdicitur Presbyteris, ne chrisma conficiant, neque baptizatos in fronte consignent, quod solis debetur Episcopis.

Respondeo secundo cum Natali Alexandro dissert. 10. 2. Sæculi §. 18. Decretum Sylvestri laudatum, esse ementitum & suppostitium; unde nego minorem. Ad probationem, dato & non concesso, verba Beati Sylvestri esse genuina, distinguo: Et eo loci sermo tantum est de chrismatione baptismali, concedo; hujus rei argumentum est, quod ibi fiat mentio etiam Diaconi baptizantis, ad quem certe non spectat chrismare; & ibi sermo est de chrismatione confirmativa, nego. Unum tamen observandum est, Walafridum in ea fuisse opinione, ut chrismatio baptismalis omissa, & postea in casu mortis a Presbytero collata, ipsum Confirmationis effectum suppleret. In ea quoque versatur sententia Rabanus Lib. de Institutione Clericorum cap. 28. ubi sic loquitur: " Ac deinde profecto patet, quia quicumque non est Christi, regni sui particeps fieri nequit, ideoque necessarium est ut statim succurratur baptizato cum chrismatis unctione, ut Spiritus sancti participationem accipiens, alienus a Christo non existat. " Sed si hujusmodi auctores plus æquo tribuerunt unctioni Presbyterali, nusquam tamen Confirmationis Sacramentum abnuerunt.

Ad confirmationem distinguo: Est idem chrisma, sed diversa forma, immo & diversus effectus, concedo; secus, nego. Nam baptismalis chrismatio non est Baptismi necessaria materia, sed solummodo cæremonia, quæ non nisi ex opere operantis gratiam confert, & hoc ad renovationem seu regenerationem, sed non ad robur, ut iterum atque iterum dictum est.

Instat: Alensis part. 4. q. 24. membro 1. & S. Bonaventura in 4. dist. 1. art. 1. q. 1. quasi asserunt Confirmationem esse Concilii Meldensis adinventum: Igitur etiam non diffitentibus Doctoribus Catholicis omni exceptione majoribus, Confirmatio non est novæ legis Sacramentum.

Respondet P. Natalis Alexander ibidem §. 24. in hoc errasse illos Doctores, qui propria & non Ecclesiæ sententia locuti sunt, antequam illa quæstio in Concilio plenario totius Ecclesiæ liquaretur. Porro in Tridentino Sess. 6. Can. 1. ita definitur: *Si quis Sacramenta novæ legis non fuisse omnia a Jesu Christo Domino nostro instituta, aut esse plura vel pauciora quam septem, videlicet Baptismum, Confirmationem, &c. Anathema sit.*

Sanbovius tract. de Confirmatione, & Extrema Unctione art. 6. de Confirmatione sub finem respondet, illos Theologos propugnare Confirmationem fuisse a Christo Domino institutam, non quidem immediate, sed mediate, quod sufficit; hoc est, Christum mandasse Apostolis, ut illo ritu sanctum darent Spiritum.

Respondeo secundo distinguendo: Confirmatio est inventio Concilii Meldensis, quantum ad præceptum & usum, concedo; quoad se, nego. Et sic utroque modo explicantur sancti Doctores.

Dices: Sanctus Thomas hic quæst. 72. art. 1. ait, Christum instituisse hoc Sacramentum non exhibendo, sed promittendo. Igitur non est ex institutione Christi.

Respondeo distinguendo antecedens: Christus instituit hoc Sacramentum ante Passionem, quod sortiretur efficaciam post suam Resurrectionem, & Ascensionem, concedo; secus, nego. Primum in die Pentecostes, absque Sacramenti adminiculo, Spiritus septiformis descendit super Apostolos, deinde vero super reliquos fideles Sacramenti Confirmationis auxilio. Sanctus Doctor est sui ipsius interpres in responsione ad 1. his verbis: " Christus instituit hoc Sacramentum non exhibendo, sed promittendo, secundum illud Joannis 16. *Si non abiero, Paraclesus non veniet ad vos, si autem abiero, mittam eum*: & hoc ideo quia in hoc Sacramento datur plenitudo Spiritus sancti, quæ non erat danda ante Christi Resurrectionem & Ascensionem, secundum illud Joan 7. *Nondum erat Spiritus datus, quia Jesus non erat glorificatus.*

Re-

Reponit Dallæus, vel ipsos Doctores Catholicos inter se non convenire de materia hujus Sacramenti: aliis propugnantibus impositionem manuum essentialem, aliis chrismationem, quibusdam balsamum veluti etiam de essentia habentibus, quibusdam non; sed in Sacramento a Christo instituto cuncta debent esse certa. Igitur Confirmatio non est sacramentum novæ legis.

Respondeo, Theologos convenire de signo sensibili juxta Ecclesiæ determinationem, quæ nunc exigit chrismationem; jam vero quænam partes materiæ sint essentiales, tradidit disputationi eorum.

Dices: Per Sacramenta Christo conformatur homo. Sed per Confirmationem non videtur homo conformari Christo; non enim legitur eum fuisse confirmatum: Ergo &c.

Respondeo, Nego minorem; quandoquidem confirmatus assimilatur Christo quantum ad vitæ perfectionem & augmentum; sic respondet Divus Thomas quæst. 72. art. 5. ad 4. his verbis: "Dicendum „ quod hi qui Confirmationem accipiunt, „ quæ est Sacramentum plenitudinis gra- „ tiæ, Christo conformantur, in quantum „ ipse a primo instanti suæ conceptionis „ fuit plenus gratiæ & veritatis, ut di- „ citur Joan. 1.

SYNOPSIS PROBATIONUM

Confirmatio est Sacramentum novæ Legis.

PRIMO hoc probatur validissime ex Scriptura sacra Actuum 8. ubi dicitur Petrum & Joannem per impositionem manuum fidelibus sanctum dedisse Spiritum: quæ quidem cæremonia juxta Patrum interpretationem est vere sacramentalis.

Secundo, concinunt utriusque Ecclesiæ, Orientalis scilicet & Occidentalis Patres, & hoc ipsum definivit sancta Synodus Tridentina Sess. 7. can. 1.

Tertio, non desunt rationes quibus probetur Confirmationem esse novæ legis sacramentum. Ea potissimum est a Catechismo Romano allata part. 2. num. 4. ubi specialis difficultas occurrit superanda in negotio salutis, tum specialis gratia exigitur per Sacramentum conferenda. Porro non semel contingit multos fidelium fidem, modo minis, modo vi aperta, modo etiam blanditiis & promissionibus impugnare. Igitur requiritur Sacramentum ad robur, quod Latini Confirmationem, Græci vero μύρον ex chrismate odorifero nuncupant.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM ET RESOLUTIONUM.

PRIMO: Concedimus Apostolos absque Confirmationis Sacramento sanctum miraculose suscepisse Spiritum in die Pentecostes; sed quod tunc concessum est illis per visibilem Spiritus sancti descensum, hoc ipsum & ceteris fidelibus misericorditer conceditur per Confirmationis sacramentum: primitus quidem per impositionem manuum, ad quam nonnumquam etiam signa consequebantur ad fidei propagationem, ita tamen, ut observant Theologi, quod cæremonia primario esset ad descensum Spiritus sancti invisibilem in animam per charismatum dona, secundario vero ad gratias gratis datas.

Secundo: Neque etiam diffitemur, immo & affirmamus Spiritum sanctum conferri in Baptismo, sed ad innocentiam & regenerationem, non vero præcise ad robur pro fide coram tyrannis profitenda. In Baptismate etiam manus imponuntur, & fit chrismatio, sed hæc est tantum verticalis. Quocirca Confirmatio est Sacramentum a Baptismo distinctum; cum autem a Patribus velut ejus appendix celebratur, hoc unum intendunt, scilicet primis temporibus immediate fuisse collatum.

Tertio: Neque vero manus impositio Confirmatoria confundenda est cum Reconciliativa, quamvis enim, maxime apud Orientales in utraque appareat eadem materia, non tamen eadem forma,

DISSERTATIO TERTIA,

DE

VENERABILI ET AUGUSTISSIMO

EUCHARISTIÆ

SACRAMENTO.

ETERODOXI inania meditati sunt circa divinam Eucharistiam; eam quippe non nisi ut vacuum habent Sacramentum; sicut enim Baptismum ut merum fœderis inter Deum & homines signaculum, sic & sacratissimum Altaris Sacramentum esse ventilant, cum inter eos alii in eo corporis & sanguinis Christi mendacem typum solummodo admittant: alii, quod & erroneum est, transsubstantiationem abnegent. Sed contra quod vel ipse Christus Joan. 6. ait: *Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus*.

Dogma de præsentia reali Corporis & Sanguinis Domini in Eucharistia quatuor potissimum momentis demonstratur.

PRIMO, Quia Christus est ibi substantialiter.

Secundo, Quia per panis & vini transsubstantiationem.

Tertio, Quia permanenter.

Quarto, Quia per verum Sacrificium.

ARTICULUS PRIMUS.

Num Corpus & Sanguis Christi sint substantialiter in sacra Eucharistia?

OPeræ pretium est primum hic texere quinam fidem Eucharistiæ temerare ausi sint.

SECTIO PRIMA.

Historia critica eorum qui bellum indixere Christo realiter in Eucharistia præsenti.

ORTUS.

PRIMO: Capharnaitæ veritatem præsentiæ realis impugnarunt, non quidem scriptis, sed verbis: sic enim legitur Joan. 6. *Murmurabant ergo Judæi de illo, quia dixisset: Ego sum panis vivus qui de cælo descendi ...... Litigabant ergo Judæi ad invicem dicentes: Quomodo potest hic carnem suam dare ad manducandum?*

Secundo: Simon Magus Sacramentariorum videtur esse Parens; ille siquidem cum discipulis, ut ait sanctus Ignatius martyr Epistola ad Smyrnenses, cujus verba Theodoretus Dialogo 3. refert, nec Eucharistiam, nec oblationes admittebat, quippe qui veram Christi carnem abjiceret.

Tertio: Manichæos, & Eutychianos bellum etiam venerando Mysterio indixisse, quidam non sine fundamento autumant; siquidem priores Verbum divinum veram assumpsisse carnem negabant, alii vero carnem fuisse per divinitatem absorptam effutiebant.

Quarto: Octavo Sæculo quidam Stercoranistæ appellati, concedebant quidem corpus Christi esse in Eucharistia, sed ibi esse corruptibile, non secus ac cibus communis est, somniabant. Eos refellit sanctus Joannes Damascenus Lib. 4. de fide cap. 14. Verum illi omnes, demptis Capharnaitis, non nisi indirecte præsentiam

tiam Domini realem in Eucharistia tentaverunt.

PROGRESSUS.

Quinto: Non sine magno scandalo Sacramentum Eucharistiæ debellavit Berengarius Andegavensis Archidiaconus anno 1051. quem ideo S. Thomas hujus hæreseos architectum appellat. Varios hic Protheus seminavit errores; primus fuit quo pueros esse baptizandos negaret, ita Guitmundus Lib. 1. contra Berengarium: Tum docuit corpus Christi esse tantum in Eucharistia, sicut res significata in suo signo est, subindeque Eucharistiam non vere & realiter, sed figurative solum Christi carnem, & sanguinem continere: Hæc de illo scribunt Lanfrancus, Guitmundus, & Algerus. Error ille primum damnatus est anno 1055. Berengarius vero pro prima vice resipuit, sed paulo post in eamdem prolapsus hæresim, ipsam iterum quoque in Concilio Romano sub Nicolao II. anno 1509. ejuravit.

Verum levis ille homo vix melior factus, in hunc alium incidit errorem, asserendo integram panis substantiam post consecrationem in Eucharistia remanere; nec nisi accidentaliter panem conjungi corpori Christi, eo scilicet modo, quo unum suppositum potest alteri conjungi localiter; hinc transubstantiationem panis & vini in corpus & sanguinem Christi de medio tollebat: quem tamen nævum etiam in alio Concilio Romæ habito anno 1079. jam Octogenarius ejurare solemniter, hoc exigente Ecclesia, non dubitavit. Ac tandem Catholicus, ut pie creditur, anno 1088. die Epiphaniæ obiit.

Tametsi Berengarius juxta multorum opinionem post ultimam retractationem constans in fide permanserit, & sit in pace Christi defunctus, suorum tamen errorum pestifera reliquit semina. Referente enim Petro Cluniacensi Epist. 1 & 2. Petrus de Bruis negavit corpus & sanguinem Christi in Eucharistia realiter contineri; cujus mala placita disseminavit Henricus, a quo Enriciani; ita sanctus Bernardus, qui eum impugnat Epist. 24. Porro vivebat Petrus de Bruis anno 1126. Henricus vero anno 1140. Istorum inhærens vestigiis Petrus Waldo Lugdunensis Mercator & Waldensium parens, si credamus sancto Antonino in sua Summa Theologiæ non absimilia prædicavit. Præsentiam realem pariter impugnarunt Albigenses: Hos in ore gladii, videlicet sermonibus & dissertationibus, septem annorum spatio impugnavit sanctus Dominicus, & ad meliorem frugem revocavit.

Sexto: Anno 1378. Joannes Wiclefus Anglus varias evomuit contra Ecclesiam Romanam blasphemias, tum veritatem Eucharistiæ acrius debellavit, docendo substantiam panis & vini ibi remanere, Christum non esse in Sacramento Altaris identice realiter, & in propria præsentia corporali.

Septimo: Anno circiter 1517. Martinus Lutherus natione Saxo, Professione Augustinianus, omnibus modis conatus est realitatem corporis Christi in Eucharistia destruere, sed vi verborum institutionis se victum affirmat, ut patet ex sua ad Argentinenses Epistola, ubi sic habet: "Verum ego me captum video; nulla elabendi via relicta est; textus enim Evangelii nimis apertus, & patens, facile convelli non potest: " Postea vero statuit non esse articulum fidei, remanere substantiam panis & vini. Ita scribit in libro de captivitate Babylonica. Tum tandem biennio post scripsit ad Henricum VIII. Angliæ Regem, qui eum debellaverat, esse articulum fidei panem & vinum remanere, unde vulgaris nunc est sententia Lutheranorum, qui verba Christi, *hoc est corpus meum*, explicant per ista, *in hoc, cum, hoc sub hoc pane est corpus meum*.

Octavo demum anno scilicet 1524. Carlostadius Canonicus Wittembergensis, anno vero sequenti Oecolampadius Monachus, Bucerus pariter Monachus, Zuinglius Rector Parœciæ in Helvetia, partim furore in Catholicam Ecclesiam, partim invidia in Lutherum, cujus ne discipuli apparerent, ejus erroribus addere volentes, doctrinam impiam de Eucharistiæ vacuitate, corporis scilicet & sanguinis Christi prorsus inerte, per totam Germaniam, Helvetiam, Belgium, & Angliam, non sine magno animarum dispendio disseminare non erubuerunt: Quibus cum nomen dedisset Calvinus anno 1550. Galliam quoque suo pestifero infecit veneno. Hi omnes unico Sacramentariorum no-

mine dicti sunt, ea potissimum ratione quod Sacramentis novæ legis, maxime vero Eucharistiæ bellum indixerint. Hinc ubique in florentissimis regnis strages hominum ad defendendam fero novitatem; hinc templorum destructio, hinc subversio Altarium, hinc Clericorum & Monachorum sanguinis stupenda effusio; hic Sanctarum reliquiarum impia crematio: hinc sicut continentiæ sic & jejunii contemptus, hinc horror & ubique cædes.

Non abs re erit hic subnotare inter Germaniæ Sacramentarios, & Calvinum aliquod esse discrimen; illud autem in eo situm est quod priores non tantum dicant carnem, & sanguinem Christi non esse realiter sub speciebus Eucharisticis, & ibi panis & vini substantias figurative solum carnem, & sanguinem Christi repræsentare, sed & contendunt carnem & sanguinem Domini, tantummodo per fidem apprehendi; at vero propugnat Calvinus corpus & sanguinem Christi esse solum in cœlo, nec acquirere novam & sacramentalem præsentiam sub elementis visibilibus, & consequenter ne quidem per fidem manducari corporaliter; subdit tamen ut fucum faciat, in ipsa actuali communione carnem Christi vere animabus uniri; immo ab illis mystice recipi. Ita lib. de Cœna Domini & libro 4. Institutionum cap. 17. Ceterum in eodem libro scribit symbola Eucharistiæ in terra esse posita, & corpus Christi, tantum a nobis distare, quantum terra distat a cœlo.

Quid si autem corpus illud quod dicit uniri animabus nostris, dubio procul non de corpore reali loquitur, sed de virtute ex Christi carne ad nos per spiritum ejus tamquam per canalem quemdam derivata: Ita lib. 4. inst. c. 4. §. 12. Commentario vero in cap. 26. Matthæi, subjungit, quod si quis per cogitationem non credat hanc virtutem sibi uniri, illum non recipere corpus Christi, seu virtutem illam, unde juxta hunc Hæresiarcham, qui caret fide nihil nisi symbola recipit. Sed hæc commenta, in priorum Sacramentariorum errorem coincidunt.

Interitus seu Proscriptio.

DIVUS Joannes Evangelista Capharnaitas cap. 6. edocuit, & verbis Christi confutavit, Simoni Mago impio præ ceteris sanctus Ignatius Martyr sese opposuit; Manichæos S. Augustinus in libris contra Felicem & Adimantum debellavit: Contra Stercoranistas doctissime scripsit sanctus Joannes Damascenus. Adversus Berengarium adhuc in terris superstitem scripsere Adelmannus Brixiensis Episcopus, Hugo Episcopus Lingonensis, Lanfrancus primum Prior Beccensis, tum Archiepiscopus Cantuariensis, Durandus Abbas Toarnensis in Neustria, Guitmundus Aversanus Archiepiscopus, Algerus Monachus Cluniacensis. Ipse vero Berengarius in Conciliis Romanis, in Vercellensi, & Turonensi proscriptus est.

Adelmannus in sua ad Berengarium directa Epistola, ut eum ab hæresi revocaret, isto brevi sed efficacissimo ab omnipotentia Dei assumpto argumento, illius confutat errorem: " Qui enim, *inquit*, dixit in principio, Fiat lux, & facta est lux de nihilo, non potuit dicendo de pane, Hoc est corpus meum, ita efficere? Et qui tacita virtute aquam vertit in vinum, non efficacius poterat... vinum ipsum in sanguinem suum transferre. "

Hugo Lingonensis scripsit contra Berengarium brevem tractatum de corpore & sanguine Christi: eo loci eum adhortatur ut suum captivet in obsequium fidei intellectum, & contra omnipotentiam divinam argumentari desinat.

Quod spectat librum Durandi Toarnensis de corpore & sanguine Domini contra Berengarium exaratum, novem partibus constat, & in eo multa leguntur, tum ex Scripturis, tum ex Patribus excerpta ad dogma catholicum stabiliendum, fidem vero Ecclesiæ de præsentia reali Christi in Eucharistia firmandam & roborandam. Berengarii hæresim exponit Lanfrancus, & sancti Augustini testimonia, quibus ille abutebatur, explanat: Guitmundus vero in suo opere de corporis & sanguinis Christi in Eucharistia veritate, Berengarium luculentis Scripturæ sacræ, & Patrum textibus, tum & miraculorum auctoritate refellit.

Petrus Venerabilis insurrexit præcipue contra Petrum de Bruis in tractatu dedicato tum Archiepiscopis Arelatensi, & Ebredunensi, tum Episcopis Diensi, & Vapensensi.

Ad hæreses Henrici profligandas Eugenius

nius III. Pontifex Maximus Legationem Apostolicam commisit Alberico Hostiensi Episcopo, qui sanctum Bernardum legationis suæ comitem sibi adscivit. Iste vero concionibus, collationibus, & miraculis innumeros Hæreticos ad fidem convertit. Damnati sunt Waldenses primum ab Alexandro III. summo Pontifice in Concilio Turonensi; secundo, in Concilio Lumbariensi a Giraldo Albigæ Episcopo, Judicibus ab utraque parte electis, Archiepiscopo Narbonensi, Episcopo Tolosano, & Agathensi, Abbatibusque plurimis approbantibus: Tertio, in Concilio Tolosano anno 1174. habito. Quarto, in Concilio Oecumenico Lateranensi tertio. Quinto, in Concilio Senonensi anno 1198. celebrato: adhuc proscripti sunt in Concilio Lateranensi quarto sub Innocentio IV. Contra eos calamum exercuerunt Ekbertus Abbas, Ebrardus de Retunia Flandrensis libro cui titulus est, *Antiharesis*, Bernardus Abbas Fontiscalidi & alii permulti, quorum opera edidit Jacobus Gretserus Societatis Jesu, memoratis auctoritatibus sese adjunxit sanctus Antoninus.

Albigenses impugnavere Arnaldus Cisterciensis Abbas, Petrus de Castronovo, & Radulphus ejusdem Ordinis Professores; sed inter ceteros refulsit sanctus Dominicus una cum sua percelebri familia. In nonnullis Conciliis illorum hæreses eversæ & contritæ sunt, sed præcipue in Avenionensi, Apamensi, Vaurensi, Montis Pessulani; præsertim vero in Lateranensi quarto, in quo fides de transubstantiatione panis in corpus Christi, & vini in sanguinem ita clare declaratur, ut nullus sit ambigendi locus de mente istorum Patrum circa illud dogma; hæc sunt enim verba capitis primi: " Idem ipse Sacer- „ dos, & sacrificium Jesus Christus, cu- „ jus corpus & sanguis in Sacramento Al- „ taris sub speciebus panis & vini vera- „ citer continentur, transubstantiatis pane „ in corpus, & vino in sanguinem. „

Vviclefum confutarunt Scriptores omni exceptione majores ex omnibus fere Ordinibus regularibus; inter eos eminent Kiningamius Carmelita, Thomas Astiburgus Augustinianus. Hæresiarcha proscriptus est in Concilio generali Constantiensi; errores profligavit præcipue post auctoris mortem Thomas Waldensis Carmelita tribus tomis, qui inscribuntur *Doctrinalis antiquitas Ecclesiæ*.

Demum hæresis Calviniana anathematis telo primum confossa legitur in multis Conciliis Provincialibus Germaniæ, Galliæ, & Belgii, tum in sacro Concilio Tridentino; scriptis vero eruditissimis eamdem debellarunt inter ceteros Franciscus Balduinus sui temporis Jurisconsultorum Princeps, Jacobus Cardinalis Sadoletus, Albertus Pighius Campensis Theologus Coloniensis, Guillelmus Alanus Anglus, Stephanus Gardinerus Wintoniensis Episcopus, Angliæ Cancellarius, Nicolaus Sanderus, Claudius Espensis Parisiensis Theologus, Joannes Tilius Meldensis Episcopus, unus e Patribus Tridentinis, Andreas Vega Ordinis Minorum Professor celeberrimus, Eminentissimi Cardinales Bellarminus, & Perronius, Protestantium fulmina; Nicolaus Coeffeteau ex Episcopo Dardanensi Massiliensis Episcopus designatus, Cardinalis Richelius, & ætate nostra eruditissimus Dominus Bossuet Meldensium Præsul. Ast non omittendus continuator Perpetuitatis fidei de Eucharistia, Dominus Renaudotius. His præmissis sit

Synopsis Historiæ eorum qui Eucharistiam debellarunt.

IMPUGNATORES.

1. CAPHARNAITÆ.
2. Simon Magus.
3. Manichæi.
4. Stercoranistæ.
5. Berengarius.
6. Petrus de Bruis.
7. Albigenses.
8. Wiclefus.
9. Lutherus.
10. Carlostadius.
11. Oecolampadius.
12. Bucerus.
13. Zuinglius.
14. Calvinus.

PROPUGNATORES EUCHARISTIÆ.

1. QUATUOR Evangelistæ, & S. Paulus.
2. S. Ignatius Martyr.
3. S. Augustinus. Uterque Cyrillus, & alii

alii SS. Patres & Doctores, in primis S. Thomas Comment. in Evang. &c.
4. Adelmanus Brixiensis.
5. Hugo Episcopus Lingonensis.
6. Lanfrancus.
7. Algerus.
8. Adelmanus.
9. Petrus Venerabilis &c.
10. Varii variarum Academiarum Theologi.
11. Eminent inter omnes, Patres Concilii 2. Nicæni, Constantiensis, Florentini, Tridentini, & ceterorum Conciliorum contra Berengarium adunatorum.

SECTIO SECUNDA.

Num de facto præsentia realis Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia astrui possit?

CONCLUSIO AFFIRMATIVA.

CUM sæpius inter fidei hostes, præsertim vero Calvinistas versemur, quibuscum necesse est in arenam pro veritate Eucharistiæ propugnanda, descendere, operæ pretium est sacratissimum istud dogma omni argumentorum genere munire. Ut autem in re tanti momenti ordine procedamus, primo figuras hanc veritatem indigitantes in medium proferre juvat. II. Perpendemus verba promissionis per singula Joannis capite 6. contenta. III. Tum verba institutionis. IV. Traditionem discurrendo per Sæcula omnia, eamque exponemus. 5. Quorumdam Patrum, quos in suas trahunt partes Hæretici, genuinam aperiemus mentem. 6. Discutiemus utrum Iconoclastæ octavo sæculo præsentiam realem abnuerint. VII. Examinabimus num, ut Ministri deblaterant, Paschasius Radbertus dogma illud invexerit in Ecclesiam. VIII. In statera justa ponderabimus librum Ratramni de corpore & sanguine Domini. IX. Ostendemus consensum perennem utriusque Ecclesiæ, tum Orientalis, tum Occidentalis a primis sæculis ad nostra usque tempora. Demum firmabimus dogma catholicum rationibus Theologicis efficacissimis.

PUNCTUM PRIMUM.

Expenduntur figuræ veteris Testamenti præsentiam realem Christi futuram in Sacramento altaris designantes.

OMNIA, teste Apostolo, apud Judæos contigebant in figuris, quæ miram gratiarum supellectilem hominibus per Sacramenta suppeditandam ita præludebant, ut adveniente veritate, ipsæ cessarent: Atqui non una est in veteri Testamento Sacramenti Eucharistiæ ex pane quidem, & vino confecti, atque in corpus & sanguinem Christi transubstantiati figura; Igitur in Eucharistia non umbra certe inanis & typus, sed veritas, & realitas, sed præsentia substantialis Christi in tanto Sacramento adest: Ergo &c. Probatur minor ab enumeratione, & explicatione figurarum.

Prima quidem Eucharistiæ figura est panis, & vinum, quæ Melchisedech Deo obtulit, ut habetur Geneseos 14. Hæc enim fuisse Sacramenti Altaris typum docet Chrysostomus Hom. 35. in Genesim pag. 62. his verbis: " Et vide propter ,, honorem in Patriarcham collatum, ,, quomodo Sacramentum insinuatur; ob- ,, tulit enim illi panem & vinum, vi- ,, dens typum, cogitaoro, & veritatem. Hoc ipsum expresse docent, Cyprianus Lib. 2. Epist. 3. Arnobius in Ps. 109. Ambrosius Lib. 4. de Sacramentis cap. 3. Cyrillus Hierosolymitanus catechesi 4. Mystagogica; Damascenus Lib. 4. cap. 14.

Altera ejusdem Sacramenti figura præclara habetur in panibus propositionis, Exod. 23. referente Hieronymo in caput primum ad Titum pag. 109. ubi sic loquitur: " Tantum interest inter panes ,, propositionis & corpus Christi quantum ,, inter umbram & corpora, inter ima- ,, ginem, & veritatem, inter exempla- ,, ria futurorum & ea ipsa, quæ per ,, exemplaria figurabantur. ,, Idem asserunt Damascenus, & Cyrillus modo laudati.

Tertia figura est panis primitiarum, de quo Levitici 23. mentio fit, quocirca Irenæus L. 4. cap. 32. pag. 355. vocat Eucharistiam primitias divinorum munerum in novo Testamento.

Quarta: Panis ille Angelicus, de quo fit

fit fermo 3. Regum 19. quo Elias confortatus quadraginta dierum spatio ambulavit usque ad montem Dei Oreb; sic inquiunt Patres, divina saginati Eucharistia nos usque ad montem Dei, in quo Deus facie ad faciem videtur, hoc est, usque ad gloriam pertingimus.

Quinta eaque celeberrima, est Agnus Paschalis, Exod. 13. sic docet Tertullianus Lib. 4. in Marcionem, Esichius in caput 23. Levitici; Hieronymus in caput 26. Matthæi; Chrysostomus Homilia de proditione Judæ; in primis vero Augustinus Lib. 2. contra Litteras Petiliani cap. 37. his verbis pag. 105. " Aliud est Pa„ scha quod adhuc illi (*Judæi*) de ove „ celebrant, aliud autem quod nos in „ corpore & sanguine Domini accipimus. Dubio-procul si sola adesset in Eucharistia figura, falsum foret beati Augustini effatum.

Sexta: Exodi 24. habetur, tum ad Hebræos 9. v. 20. his verbis: *Hic sanguis testamenti, quod mandavit ad vos Deus*. Quam quidem figuram eleganti sermone explanat Apostolus; quamque ipse Christus Lucæ 22. v. 20. executioni mandat, dicens; *Hic calix novum testamentum est in sanguine meo*. Quæ verba non de Passione, sed de Eucharistia dicuntur, cum tunc temporis tantum institueret Sacramentum Christus Dominus, qui, sicut magni veteris legis Sacerdos sanguine vitulæ totum aspergebat populum, sic etiam proprio quasi aspersit Apostolos, singulis eis distribuendo calicem.

Ultima eaque inter omnes insignis figura, & ab ipso Christo explicata, fuit Manna, qua Judæos in deserto pavit Deus, ut legitur Exodi 16. namque Joan. 6. v. 59. Christus ait: " *Non sicut manducaverunt Patres vestri manna, & mortui sunt: qui manducat hunc panem vivet in æternum*. Quibus verbis Dominus Jesus præfert Eucharistiam Mannæ, quod dubio-procul non fecisset, si Eucharistia solum esset sui corporis & sanguinis figura, quandoquidem manna erat cibus manibus Angelorum præparatus, ut habetur Psalmo 77. omnemque habebat saporem, ita ut non sine magno miraculo unicuique saperet quod erat in voto; e contra vero si corpus & sanguinem ab Eucharistia detrahas, nihil ibi est præter panem usualem, & vinum commune.

Ambrosius Lib. de initiandis cap. 8. pag. 1235. istam sic explicat figuram: " Re„ vera mirabile est quod manna Deus pleu„ rit Patribus, & quotidiano cœli pa„ scebantur alimento, unde dictum est: „ Panem Angelorum manducavit homo; „ sed tamen panem illum qui manduca„ verunt, omnes in deserto mortui sunt. „ Ista autem esca quam accipis, iste pa„ nis vivus qui descendit de cœlo, vitæ „ æternę substantiam subministrat; & qui„ cumque hunc panem manducaverit, „ non morietur in æternum, & corpus „ est Christi. „

Sanctus Thomas hic quæst. 73. art. 6. omnibus absolvit numeris istud argumentum his verbis: " In hoc Sacramento tria „ considerare possumus, scilicet id quod „ est Sacramentum tantum, quod est pa„ nis & vinum, & id quod est res & Sa„ cramentum, scilicet corpus Christi ve„ rum, & id quod est res tantum, nimi„ rum effectus hujus Sacramenti. Quan„ tum igitur ad id quod est Sacramen„ tum tantum, potissima figura fuit hujus „ Sacramenti, oblatio Melchisedech, qui „ obtulit panem & vinum. Quantum au„ tem ad ipsum Christum passum qui con„ tinetur in hoc Sacramento, figuræ „ ejus fuerunt omnia sacrificia veteris Te„ stamenti, præcipue sacrificium expia„ tionis quod erat solemnissimum. Quan„ tum autem ad effectum. fuit præcipua „ ejus figura manna, quod habebat in „ se *omnis saporis suavitatem*, ut dici„ tur Sapientiæ 16. sicut & gratia hu„ jus Sacramenti quantum ad omnia re„ ficit mentem. " Subdit vero Agnum Paschalem quantum ad hæc tria præfigurasse Eucharistiam: " Quantum enim „ ad primum, quia manducabatur cum „ panibus azimis, ut habetur Exodi 12. „ Edent carnes & azimos panes: Quan„ tum vero ad secundum, quia immo„ labatur ab omni multitudine filiorum „ Israel 14. Luna, quod fuit figura Pas„ sionis Christi, qui propter innocen„ tiam dicitur Agnus. Denique quantum „ ad effectum, quia per sanguinem Agni „ Paschalis protecti sunt filii Israel a de„ vastante Angelo, & educti de Ægy„ ptiaca servitute. „ Quod quidem præfigurabat liberationem a servitute diaboli per Christum operandam.

Synopsis Figurarum quæ Eucharistiam antecesserunt.

PRIMA est panis, quem cum vino obtulit Melchisedech. Gen. 14.

Altera, ex panibus propositionis conflatur. Exod. 23.

Tertia, panis Primitiarum, Lev. 23.

Quarta, panis ab Angelo Eliæ datus, ut isto recreatus ad muntem Dei Oreb pergeret. 3. Reg. 19:

Quinta, eaque insignis, Agnus Paschalis. Exod. 24.

Sexta, sanguis virtulæ, quo Sacerdos aspergebat tabernaculum & omnem populum. Exod. 24.

Ultima demum, sed celeberrima ab ipso Christo explicata Joan. 6. est Manna. Exod. 16. Cum autem figura ad veritatem terminetur, ex his figuris veluti ex tot argumentis, aiunt SS. Doctores, liquet Eucharistiam vere & realiter contiuere corpus & sanguinem Christi.

PUNCTUM SECUNDUM.

Utrum istud Christi testimonium Joan. 6. PANIS QUEM EGO DABO CARO MEA EST, *de præsentia reali sit intelligendum?*

MINISTER Claudius, & cum eo alii Protestantes negant in hoc loco Christum promisisse daturum se hominibus sicut suum corpus manducandum realiter, sic & suum sanguinem potandum vere; unde quæcumque in hoc sexto capite continentur, nonnisi metaphorice interpretantur, vel de Verbo incarnato, vel de comestione per fidem, vel de verbo Dei habito per conciones. In hanc impegisse sententiam videntur quidam Theologi, inter quos annumerantur Thomas Waldensis, & Jansenius Gandavensis, sed diverso prorsus ab Heterodoxis motivo; illi enim non negant præsentiam realem, sed credunt hoc caput non posse urgeri contra Sacramentarios. Contra quos omnes sic

CONCLUSIO

Testimonium laudatum Joannis cap. 6. contentum, invicte probat Christum promisisse daturum se Corpus & Sanguinem realiter sub speciebus Eucharisticis ad spiritualem animarum refectionem.

Probatur auctoritate Scripturæ, Conciliorum, & SS. Patrum.

Primo, ex ipsa Scriptura.

JOANNIS cap. 6. Christus occasione assumpta ex illo miraculo quo quinque panibus multa hominum millia satiaverat, primum adhortatur Judæos ut credant se esse verum Messiam, tum ab hac fide proposita transitum facit ad corpus suum in Eucharistiæ Sacramento dandum, his verbis: *Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita .... Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Eo loci distinguit carnem a sanguine: tum carnem manducandam esse, & sanguinem suum potandum asserit: sed hæc verba necessario debent intelligi de manducatione reali carnis Christi in Eucharistia, nusquam vero de manducatione solum spirituali per fidem. Ergo &c. Probatur minor multis momentis.

Primo: Christus ibi comparat, immo præfert Eucharistiam Mannæ, quod hujus Sacramenti typus fuit: sed si Eucharistia foret tantum figura corporis Christi, vel si Christus de sola manducatione per fidem locutus fuisset, Eucharistiam dubio-procul Mannæ non anteposuisset; quandoquidem Manna fuit etiam corporis Christi figura; Israelitæ enim qui manducarunt in deserto, in Christum utique crediderunt, & sic per fidem corpus Christi comederunt. Igitur ex eo quod Christus Eucharistiam Mannæ anteponat, sequitur eam realitate corporis & sanguinis ejus refertam.

Secundo: Christus ibidem ait: *Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus*; at, si ejus caro sola fide manducaretur, illa non esset vere cibus, neque sanguis ejus vere potus, sed metaphorice tantum; namque sicut os, & guttur animæ tantum metaphorice tribuuntur, ita & ejus

ejus cibus & potus erit tantum cibus & potus metaphorice, nusquam vere & proprie, quod est contra Scripturæ testimonium.

Tertio: Judæi audientes Christum hæc verba proferentem: *Litigabant ad invicem dicentes: quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?* Immo multi ex discipulis Christi, hæc audientes ex illis verbis scandalizati sunt, dixeruntque: *Durus est hic sermo, & quis potest eum audire?* Sed si Christus de spirituali tantum manducatione per fidem locutus fuisset, absque negotio facile scandalum sedare potuisset, omnem amovere difficultatem, dicendo verba a se prolata, nonnisi de manducatione per fidem esse intelligenda, quod tamen non fecit, quinimmo tanti mysterii fidem futuræ sue Ascensionis miraculo roborat: *Hoc vos*, ait, *scandalizat: si ergo videritis Filium hominis ascendentem, ubi erat prius;* quasi volens rem unam mirabilem, alia æque mirabili confirmare.

Quarto: Solebat Christus si quid obscurius turbis proposuisset, explicare discipulis ab eo exigentibus, ut patet Joan. c. 3. cum enim Nicodemo dixisset: *Nisi quis renatus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei*: hoc Nicodemus intelligens de nativitate juxta ordinem naturæ haben da, Christus statim ea quæ dixerat ad nativitatem spiritualem spectare docuit. Pari & consimili modo, cum Matthæi cap. 16. monuisset discipulos cavendum esse a fermento Pharisæorum, & illi de fermento quod turgescit, hoc intelligerent, Christus se loqui de doctrina Pharisæorum testatur: idem fecit Matthæi cap. 13. de parabolis seminantis, & zizaniorum, quomodo scilicet forent intelligendæ; sed nulla fuit unquam occasio major, nullave urgentior necessitas suum explicandi sensum discipulis, quam cum de Eucharistia eo loci instituit sermonem, & tamen non magis sese explicuit Christus, immo Judæos incredulos ab eo secedere passus est. Tum ad discipulos conversus dixit: *Numquid, & vos vultis abire?* Quasi diceret, mysterium proposui in quo carnem meam dabo vere manducandam, ad quod credendum fide opus est, qui non vult credere, abeat.

Secundo, ex Conciliis.

CONCILIA in eo prorsus sensu explicant caput 6. Joannis; inprimis Alexandrinum approbatum: Synodus Ephesina Generalis in sua ad Nestorium Epistola exponit illa Christi verba: *Nisi manducaveritis &c.* de perceptione corporis, & sanguinis Domini. Eleganti sermone idem peragit secundum Nicænum Oecumenicum actione 6. cui suffragatur Tridentinum, quod quidem sessione 13. cap secundo hæc ejusdem Christi verba: *Qui manducat me, & ipse vivet propter me*; de eadem realitate explicat. Ergo &c.

Tertio, ex sanctis Patribus.

SUCCINUNT sancti Patres, qui a Christo nato idem caput juxta sensum litteralem de Eucharistia interpretati sunt, maxime vero sanctus Ireneus Lib. 4. Origenes Lib. 16. in L. Numer. Cyrillus Jerosolymitanus Catechesi 4. Ambrosius Lib. de initiandis, cap. 8. Cyrillus Alexandrinus in caput 6. sancti Joannis; sanctus Leo Homilia 6. Theodoretus de jejunio septimi mensis; Theodoretus Lib. 4. Hist. Ecclesiasticæ cap. 2. Non injucundum erit, neque inutile aliquorum textus hic referre.

Sanctus Cyprianus Lib. de oratione Dominica pag. 268. celebris est interpretationis datæ testis; sic enim loquitur de Christo. " Quando ergo dicit in æternum „ vivere, si quis ederit de ejus pane; ut „ manifestum est eos vivere qui corpus ejus „ attingunt, & Eucharistiam jure comn„ municationis accipiunt: ita contra ti„ mendum est, & orandum, nedum quis „ abstentus separatur a Christi corpore, „ procul remaneat a salute, comminan„ te ipso, & dicente: Nisi ederitis car„ nem Filii hominis, & biberitis sangui„ nem ejus, non habebitis vitam in vo„ bis; & ideo panem nostrum, id est, „ Christum dari nobis quotidie petimus, „ ut qui in Christo manemus, & vivi„ mus, a sanctificatione ejus, & corpore „ non recedamus. „

Sanctus Hilarius Pictaviensis Lib. 8. de Trinitate, ejusdem est labii: " De ve„ ritate, *inquit*, carnis, & sanguinis „ non

„ non relictus est ambigendi locus, nunc „ enim & ipsius Domini professione, & fide nostra, vere caro est & vere sanguis „ est .... Quod autem in eo per Sacramentum communicatæ carnis, & sanguinis simus, ipse testatur dicens ... Quoniam ego in Patre meo, & vos in me, „ & ego in vobis: si voluntatis tantum „ unitatem intelligi vellet, cur gradum „ quemdam atque ordinem consummandæ „ unitatis exposuit? nisi ut cum ille in „ Patre per naturam divinitatis esset, nos „ contra in eo per corporalem ejus nativitatem, & ille rursum in nobis per Sacramentorum inesse mysterium crederetur .... Quod autem in nobis naturalis hæc unitas sit, & ipse ita testatus est, „ qui edit carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet, & ego „ in eo. „ Quibus verbis sanctus Doctor os loquentium iniqua obturdit, probando ex ipso Scripturæ contextu Christum in nobis esse non desiderio tantum, & voluntate, sed unitate quadam naturali per Sacramentum corporis, & sanguinis sui.

Sanctus Joannes Chrysostomus Hom. 45. in Joannem fol. 47. similia prorsus dicit: „ Unum, *ait*, corpus sumus, & membra „ ex carne, & ossibus ejus ..... Ut autem non solum per dilectionem, sed reipsa in illam carnem convertamur: per cibum id efficitur, quem nobis largitus est. „ Cum enim suum in nos amorem indicare vellet, per corpus suum se nobis commiscuit, & in unum nobiscum redegit, „ ut corpus suum cum capite uniretur; „ hoc enim amantium maxime est, hoc „ Job significabat de servis, a quibus „ maxime amabatur, qui suum amorem „ præ se ferentes, dicebant: Quis daret nobis ut ejus carnibus impleremur? Quod „ Christus fecit ut majori nos charitate „ astringeret; & ut suum in nos ostenderet desiderium, non se tantum videri permittens desiderantibus, sed & „ tangi, & manducari, & dentes carni „ suæ infigi, & desiderio sui omnes impleri .... Parentes sæpe-numero liberos suos aliis alendos dederunt, ego autem mea carne alo, me his exhibeo „ omnibus, faveo, omnibus optimam de futuris spem præbeo ... Vester ego frater esse volui, & communicavi carnem, „ propter vos, & sanguinem &c. „ Sanctus Doctor futura Calvini & Zuinglii commenta quasi prævidens perstrinxit suo stylo censorio, asserens fideles Christum ipsum in Eucharistia tangere, ipsius carne ali, & foveri, quæ quidem omnia cum sola figura cohærere non possunt. Ergo &c.

FIT SATIS OBJECTIONIBUS

Ex hoc capite de sumptis.

OBJICIUNT: Christus Dominus in hoc capite, non nisi de pane spirituali, & mystico loquitur: Ergo &c. Probatur antecedens: Citra dubium Christus, commemorato pane materiali, quem multiplicaverat, mentionem facit de spirituali in subsequente, his verbis: *Ego sum panis vitæ. Patres vestri manducaverunt manna in deserto, & mortui sunt. Hic est panis de cælo descendens, ut si quis ex ipso manducaverit, non moriatur. Ego sum panis vivus qui de cælo descendi.* Atqui eodem modo loquitur Christus de tertio pane quem eo loci promittit: Igitur est quoque mere spiritualis; probatur minor. *Panis*, inquit, *quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita ...... Hic est panis qui de cælo descendit: non sicut manducaverunt Patres vestri manna, & mortui sunt; Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.* Ergo &c.

Respondeo negando antecedens. Ad probationem, distinguo: Eodem modo loquitur Christus de tertio pane, ac de secundo quantum ad aliquid, concedo: quantum ad omnia, maxime ea quæ ejus spectant naturam, nego. Tria potissimum in illo pane subnotanda sunt, & nusquam omittenda; videlicet principium, seu causa illius panis; deinde vero ejus natura, tertio loco effectus simul, & digna præparatio ad illum sumendum. Originem habet e cœlo; effectus est dare vitam æternam: os quo sumitur, fides est, & simul os corporalis. Denique ejus natura in eo sistit quod præcontineat corpus, & sanguinem Domini. Porro uterque panis cœlestis est, sic & utriusque effectus vita æterna; uterque etiam sumitur ore fidei, sed insuper Eucharisticus, *Premitur dentibus*, inquit Augustinus. Denique natura prioris est ipse Christus incarnatus, ut fidei nostræ objectum; posterioris vero est idem Christus in Eucharistia realiter contentus.

Quod

Quod autem hic sit genuinus Scripturæ sensus, ex antecedentibus, & consequentibus patet: ex antecedentibus quidem; ut primum enim Christus dixit: *Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita*, habetur, *litigabat ergo Judæi ad invicem dicentes, Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?* Ecce turbatio, atque disceptatio, quando Christus loquitur de tertio pane; nulla vero fuit, cum de pane mere spirituali locutus est; sed nedum ex illa consequentia, verum etiam ex his aliis quæ Christus subjunxit affulget veritas, maxime cum subdit, *Caro enim mea vere est cibus; & sanguinis meus vere est potus*.

Sanctus Augustinus hæc omnia clarissime explanat in hæc verba Joanois 6. v. 27. *Operamini, non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam*. Ait enim tractatu 25. in Joannem pag. 90. Christum voluisse promovere auditores ad fructum spiritualem ex Eucharistia percipiendum, quem certe, seclusis sanctis vivæ fidei dispositionibus, nullus percipit; quocirca dicit: " Hoc est ergo manducare cibum, ,, non qui perit, sed qui permanet in ,, vitam æternam. Ut quid paras veo- ,, trem, & dentes? crede, & manducasti. ,, Multiplicatis namque panibus, populi iterum ad panem terrestrem inhiabant; sic enim legitur Joannis 6. v. 26. *Respondit eis Jesus, & dixit, Amen, amen dico vobis: quæritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis; operamini non cibum qui perit &c.* Sanctus Augustinus ibidem pag. 89. hanc tradit interpretationem, & sic loquitur: " Expectabas, credo, ,, iterum panes manducare, iterum discumbere, iterum saginari; sed dixerat ,, cibum non qui perit, sed qui permanet ,, in vitam æternam: quomodo dictum ,, fuerat mulieri illi Samaritanæ: Si scires quis est qui petit a te bibere, tu ,, forsitan postulasses ab eo &c. ,,

Denique idem sanctus Doctor Tractatu 11. in Joannem mira dicit, quibus absque negotio propelluntur impetus adversariorum, qui quorumdam Patrum suffulti auctoritate, mystice aut subobscure caput 6. Joannis interpretantium, etiam realitatem corporis Christi in Eucharistia explodere conantur; ostendit enim sanctus Præsul non esse necesse omnibus pandere mysteria, sed solummodo fidelibus baptizatis, & absque veritatis dispendio ænigmatice nonnumquam loquendum esse; sic igitur intonat explicans ista Christi verba apud Joannem cap. 2. v. 24. pag. 41. *Jesus non credebat semetipsum eis*. Subdit sanctus Augustinus: " Tales sunt omnes Ca- ,, techumeni, ipsi jam credunt in nomi- ,, ne Christi, sed Jesus non se credit eis, ,, intendat, & intelligat charitas vestra, ,, si dixerimus Catechumeno, credis in ,, Christum? respondet, credo, & signat ,, seu cruce Christi, portat in fronte, & ,, non erubescit de cruce Domini Dei ,, sui: ecce credit in nomine ejus: interrogemus eum, Manducas carnem filii ,, hominis, & bibis ejus sanguinem? nescit quid dicimus, quia Jesus non se ,, credidit eis. ,,

Tractatu 6. in Joaonem pag. 94. aliter loquitur de baptizatis: ,, Norunt, *ait*, ,, fideles corpus Christi, si corpus Christi non negligant esse. ,, Iterum Serm. ,, 46. de verbis Domini, ista Christi verba, *Qui manducat meam carnem*, explicans, dicit: " Qui audistis hæc, nondum omnes ,, intellexistis; qui enim baptizati, & ,, fideles estis, quid dixerit, nostis; qui ,, autem inter vos adhuc Catechumeni, vel ,, Audientes vocantur, potuerunt esse, ,, cum legeretur, audientes, numquid & ,, intelligentes? ,, Denique Sermone in Psalmum 109. istam œconomiam aperte justam prædicat his verbis pag. 527. " Fidelibus loquor, si quid non intelligunt Catechumeni, auferant pigritiam, festinent ad notitiam; non ergo ,, opus est mysteria promere. ,,

Urgent: Christus in eodem capite errorem Capharnaitarum corrigit, dicendo; *Caro enim mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus*: hæc enim mere spiritualiter intelligenda sunt, sicut & Joannis 15. *Ego sum vitis vera*. Ergo &c.

Respondeo negando, verba laudata mystice solum intelligi, unde & nego paritatem; Christum enim esse vitem per similitudinem, & non per proprietatem docet ipse, dum subdit, *Pater meus agricola est*. Quis autem sanæ mentis dixerit Christum esse vitem, nos palmites, Patrem vero æternum hujusce vitis agricolam? At vero Dominus Jesus suum confirmat de realitate corporis sui in Eucharistia dictum, iterum atque iterum pronuntiando car-

nem

nem suam esse cibum, sanguinem vero suum potum, & tantum Sacramentum nobilius esse Manna, quippe quod sit cibus producens vitam æternam. Patres jam laudati sic interpretantur ista promissionis Eucharistiæ verba.

Persistunt: Christus misericordia commotus tandem mysterium pandit Capharnaitis, subjungendo verba sua spiritualiter, & de fide Eucharistiæ intelligenda esse; sic enim legitur ibidem v. 62. *Sciens autem Jesus apud semetipsum, quia murmurarent de hoc discipuli ejus, dixit eis, hoc vos scandalizat? Si ergo videritis Filium hominis ascendentem ubi erat prius? Spiritus est qui vivificat, caro non prodest quicquam: verba quæ locutus sum vobis, spiritus & vita sunt: sed sunt quidam ex vobis qui non credunt*. Igitur non loquitur eo loci nisi de cibo fidei & spirituali.

Respondeo distinguendo antecedens. Eucharistia ore fidei simul & reali sumenda est, concedo: ore tantum fidei, nego: Ad probationem etiam distinguimus: Caro secundum se sumpta non prodest quicquam, concedo: caro ut Verbo unita, inquit Tertullianus, nego. Carnem Christi propter unionem hypostaticam vivificatricem esse uno veluti calamo scribunt Patres; cum autem Capharnaitæ humano tantum modo carnem Christi manducandam esse intelligerent, ideo Christus subjunxit carnem nihil prodesse; quod quidem duplici concipitur modo, videlicet de carne secundum se sumpta & manducanda, veluti ea quæ in macello venditur: deinde vero de manducatione, vel indifferenti, vel etiam impia, & seclusis tum fidei, tum amoris dispositionibus.

Sanctus Augustinus istam tradit interpretationem Tractatu in Joannem, ubi explicans ista verba, *Caro non prodest quicquam*, loquens de Capharnaitis, subjungit: " Sed quomodo illi intelle-
,, xerunt? carnem quippe sic intellexe-
,, runt quomodo in cadavere dilaniatur,
,, aut in macello venditur, non quomo-
,, do spiritu vegetatur . . . . . Accedat
,, spiritus ad carnem . . . . . . & prod-
,, est plurimum: nam si caro non prod-
,, esset, Verbum caro non fieret . . . .
,, sicut illi intellexerunt carnem, non
,, sic ego do ad manducandum carnem
,, meam. ,,

Replicant: Christus in eodem capite loquens de pane Eucharistico, ait: *Nisi manducaveritis carnem filii hominis &c.* non nisi de manducatione spirituali hoc ipsum intelligit. Ergo &c. Probatur antecedens ex eodem capite, ubi Christus ipse ait se manere in eo qui illum sumit, sumentem vero alternata vice in ipso manere; sic enim habetur v. 57. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo*. Atqui non manemus in illo corporaliter. Igitur nec ipse in nobis per Eucharistiam, adeoque de manducatione mere spirituali & figurata verba promissionis intelligenda sunt.

Respondeo negando antecedens. Ad probationem nego, Christum loqui de manducatione tantummodo spirituali, quandoquidem hæc manducatio simul & sacramentalis est, exhibens, seu potius suscipiens quod in sacramento realiter continetur, ut constat ex probationibus.

Ad confirmationem distinguo: Non manemus corporaliter in Christo, ipsius divinitatem comprehendendo, concedo: Sacramentum corporis Domini recipiendo nego; namque realiter est in nostro corpore. Hinc Paschasius mirabundus exclamat: *o Deus substantia mea!* Igitur & Christus nos continet, juxta illud Augustini effatum, qui Christum in Eucharistia sic loquentem inducit: " Non tu me mu-
,, tabis in te, sicut cibus carnis tuæ, sed
,, tum mutaberis in me. Continemus vero Christum ratione specierum sub quibus tegitur.

Sanctus Cyrillus Alexandrinus mirum in modum hanc explicat Christi in nobis inhabitationem Lib. 1. in Joannem pag. 862. & 863. " Dicat, *inquit*, nobis
,, aliquis causam, & vim Eulogiæ mysticæ
,, obiter doceat: nam cur in nobis inse-
,, ritur? nonne ut Christum inhabitare
,, faciat in nobis etiam corporaliter,
,, participatione & communione sanctæ
,, suæ carnis?

Reponunt: In eodem capite comparat Christus Eucharistiam quantum ad usum cum Manna: sed Apostolus hæc explicans 1. ad Corinth. 10. ait, *Patres nostri omnes escam eamdem spiritalem manducaverunt, & omnes eumdem potum spiritalem biberunt*: isti vero non manducaverunt carnem Christi nisi sola fide: Igitur nec nos aliter in Eucharistia manducamus.

Simili-

Similiter Divus Augustinus asserit patres antiquos eamdem nobiscum escam manducasse. Ergo &c.

Respondeo distinguendo majorem: Et comparatio est quantum ad aliquid, concedo: quantum ad omnia, nego. Sensus Beati Cyrilli est, Judæos ore manducasse manna, nos quoque etiam manducare ore carnem Christi, sed non in specie sensibili, bene vero sacramentali. Ad confirmationem dico, Apostolum loqui solummodo de Judæis qui eamdem inter se escam manducavere in deserto, sed non eamdem nobiscum.

Ad Augustinum distinguo: Judæi eamdem etiam nobiscum escam manducaverunt in deserto quoad significationem, concedo: eamdem quoad rem, nego. Sensus est Eucharistiam per manna fuisse præfiguratam. Augustinus ipse suam prodit mentem Tom. 6. Lib. 2. contra litteras Petiliani cap. 37. pag. 105. his verbis: "Aliud est Pascha quod adhuc illi de ove celebrabant, aliud autem quod nos in corpore & sanguine Domini accipimus." Eo loci sanctus Doctor opponit Agno Paschali corpus Dominicum: quæ sententia non foret vera, si Eucharistia esset tantummodo Christi figura, sicut Agnus Paschalis & manna erant.

Fusiori calamo indagatur mens Beati Augustini circa illud caput.

OBJICIES: Sanctus Augustinus locum illum Joannis, *Nisi manducaveritis*, una cum SS. Clemente Alexandrino, Basilio & Hieronymo, intelligit de manducatione spirituali & mystica; nam Tractatu 26. in Joannem, ad illa verba, *Hic est panis de cælo descendens*, sic loquitur: "Credere enim in eum, hoc est, manducare panem vivum." Ergo &c.

Respondeo primo, Divum Augustinum loqui de initio capitis 6. Joannis, non vero de fine: quod si de fine, ut videtur colligi ex verbis citatis, ipsemet etiam capud illud 6. litteraliter explicat his verbis ibidem ad hæc verba, *Qui manducat meam carnem.... habet vitam æternam*; sic enim ait: "Hanc ergo non habet, qui istum panem non manducat, nec istum sanguinem bibit; nam temporalem vitam sine illo habere homines possunt; qui ergo non manducat ejus carnem, nec bibit ejus sanguinem, non habet in se vitam: & qui manducat ejus carnem, & bibit ejus sanguinem, habet vitam æternam." Tum paulo post: "Qui non manet in Christo, & in quo non manet Christus, procul dubio nec manducat spiritualiter carnem ejus, nec bibit ejus sanguinem, licet carnaliter & visibiliter premat dentibus Sacramentum corporis & sanguinis Christi."

Respondeo secundo distinguendo: Sumit Augustinus ista verba mystice, non excludendo sensum litteralem, concedo: excludendo, nego. Jam vero norunt omnes quod Scriptura sacra multos subeat sensus; modo enim illam sancti Patres sumunt in sensu spirituali, modo in litterali & obvio. Porro sanctus Augustinus in loco citato non loquitur de manducatione corporis Christi, sed de sola manducatione intellectuali divinitatis Christi, quam appellat per metaphoram manducationem panis & vini, quia meditatio divinitatis supremum est animæ pabulum; quod autem hic sit sensus legitimus, patet ex ejus verbis in principio hujus tractatus adductis: "Daturus ergo Dominus, *inquit*, Spiritum sanctum, dixit se panem qui de cœlo descendit, hortans ut credamus in eum: credere enim in eum, hoc est manducare panem vivum."

Adde quod Divus Augustinus contendat non sufficere ad gratiam consequendam ore manducare corpus Christi, nisi in corde manducetur, id est, cum fide & charitate; sic mentem suam aperit ad illa verba, *Si quis ex ipso manducaverit, non morietur*. "Sed quod pertinet ad virtutem Sacramenti, non quod pertinet ad visibile Sacramentum. Qui manducat intus, non foris; qui manducat in corde, non qui premit dente." Paulo ante locutus fuerat de illa muliere quæ Christum tetigerat: "Quid est, *inquit*, tetigit, nisi quia credidit?"

Instabis: Idem sanctus Doctor Libro 3. de Doctrina christiana cap. 16. regulam tradit qua sensus litteralis Scripturæ distinguitur a spirituali, his verbis: "Si præceptiva locutio, aut flagitium, aut facinus vetans, aut utilitatem jubens, non est figurata locutio; si autem flagitium videtur jubere, figurata est locutio.

" Dein-

Deinde in exemplum affert hæc verba Joannis cap. 6. *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis*: " Facinus, *inquit*, vel flagitium videtur jubere, figura est: ergo præcipiens passioni Domini esse communicandum, & suaviter atque utiliter recolendum in memoria, quod pro nobis caro ejus crucifixa & vulnerata sit. "

Ut ista gravissima difficultas solvatur, observandum primo, figuram non excludere semper præsentiam rei, sed quandoque ab illa abstrahere, quandoque etiam veritatem & realitatem continere; sic Filius Dei Heb. 1. dicitur *figura substantia paterna*: item, *imago Dei*, ut patet 2. Cor. cap. 4. Rursus, *forma Dei*, ut in Epistola ad Philippenses: sic idem Augustinus Lib. 8. de Doctrina Christiana cap. 1. unctionem pedum Christi dicit a Magdalena factam, quæ vulgo ab hominibus non levius putabatur fuisse signum amoris Magdalenæ erga Salvatorem. Jam vero illa figura non excludit veritatem amoris; sic pariter Apostolus dicit Abraham habuisse duos filios, unum de libera, alterum de ancilla, quæ per allegoriam dicta sunt: veritas tamen est quod Abraham habuerit duos filios: figura vero, quod illi præfiguraverint duo Testamenta, novum scilicet & vetus.

Secundo observandum venit duplex esse figuræ genus, aliud scilicet verborum, aliud vero sententiarum; figura verborum est cum significatio propria vocum transfertur ad aliquid significandum, ut cum dicitur, *prata rident*, & hæc figura ex omni parte est metaphorica. Figura vero sententiarum esse intelligitur, cum verba propriam significationem retinentia aliud ulterius designant, ut in exemplo Abraham allato, quippe qui vere duos filios habuerit.

His prælibatis, respondeo primo regulam illam non esse universaliter tenendam, si absque restrictione sumatur, quod multis exemplis ostendit Cardinalis Perronius, quæ licet facinus jubere videantur, sunt tamen litteraliter sumenda; Primum exemplum est immolato Isaaci: secundum, spoliatio Ægyptiorum: tertium, destructio Amalecitarum.

Respondeo secundo distinguendo: Manducare carnem Filii hominis est flagitium in sensu Capharnaitarum, concedo: in sensu Christi & Ecclesiæ, nego. Quisnam sit Capharnaitarum sensus supra ostensum est, vel ipso Augustino interprete; flagitium est ergo in sensu illorum: sancti Doctoris verba sic explicat Guitmundus Episcopus Aversanus libro de veritate Eucharistiæ contra Berengarium.

Respondeo tertio distinguendo: In Eucharistia videtur flagitium, si caro manducanda & discerpenda sit, ut caro quæ in macello venditur, quomodo intelligebant Capharnaitæ, concedo: manducanda modo sacramentali, qui fit divisione & absorptione specierum, intactis manentibus & corpore & sanguine Domini, nego. Augustinus est sui ipsius interpres, quippe qui eo loci doceat esse tantummodo flagitium dilacerare carnem Christi, qualiter in cruce fuit discerpta, quocirca ait: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & sanguinem biberitis, non habebitis vitam in vobis*: " Facinus vel flagitium videtur jubere, figura est: ergo præcipiens passioni Domini esse communicandum, & suaviter atque utiliter recolendum, quod pro nobis caro ejus crucifixa & vulnerata sit. " Igitur ex Augustino illa caro Eucharistica ore simul & fide manducanda est.

Eodem prope modo loquitur sanctus Doctor in Psal. 98. pag. 452. Tom. 8. ubi Christum Capharnaitas alloquentem sic inducit: " Spiritualiter intelligite quod locutus sum: non hoc corpus quod videtis manducaturi estis, & bibituri illum sanguinem quem fusuri sunt qui me crucifigent; Sacramentum aliquod vobis commendavi: spiritualiter intellectum vivificabit vos. " Sed quomodo Sacramentum ex mente Augustini, nisi quia caro Christi in Eucharistia non manducatur ut cibus usualis, verum partim ore, partim etiam fide: alias non prodest quidquam, sed potius nocet, scilicet impiis: hinc idem Augustinus exponens illa verba, *Hic est ergo panis qui de cælo descendit, ut si quis manducaverit ex ipso, non moriatur*: ait: " Sed quod pertinet ad virtutem Sacramenti, non quod pertinet ad visibile sacramentum; qui manducat intus, non qui manducat foris; qui manducat in corde, non qui premit dente. "

Instant: Cum sanctus Augustinus agit de

de locutionibus, tum quæ beneficentiam vetant, tum quæ flagitium videntur jubere, utriusque generis duo exempla profert, & prioris quidem ex Eccli. c. 12. his verbis: *Ne suscipias peccatorem*: & Joannis cap. 12. *Qui amat animam suam, perdet*; posterioris vero affert pro exemplo duplex testimonium: primum est Proverbiorum cap. 25. his verbis: *Si esurierit inimicus tuus, ciba illum ...... prunas enim congregabis super caput ejus*: & illud Joannis 6. *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis*; prima testimonia figuram involvunt, sensus litteralis & proprii exclusivam; igitur etiam testimonium ex Joanne depromptum.

Respondeo distinguendo consequens: Et illud quoque exemplum de manducatione Christi, & potatione ejus sanguinis, figuram involvit sensus litteralis Capharnaitarum exclusivam, concedo: sensus litteralis quem intendit Christus & Ecclesia, nego. Figura solum est, ubi est flagitium; sed juxta modum quo Christiani manducant Christum, non est flagitium; ita hunc locum jam a Berengario objectum explicat Guitmundus Lib. 11. de veritate Eucharistiæ.

Persistunt: Sanctus Augustinus explicans illa Christi ad Discipulos verba, *Si videritis Filium hominis ascendentem ubi erat prius*, Tractatu 27. in Joannem sic loquitur " Quid est hoc? hinc solvit quod „ illos moverat? hinc aperuit unde fue„ rant scandalizati? hinc plane, si in„ telligerent. Illi enim putabant eum „ erogaturum corpus suum: ille autem „ dixit se ascensurum in cœlum, utique „ integrum. „ Igitur ex Augustino Christus non in Eucharistia, sed in cœlo est; hoc ipsum declaratur Joannis 12. cum Christus partes agens Magdalenæ adversus Judam furem, obmurmurantem de effusione unguenti super caput suum, ait: *Pauperes enim semper habetis vobiscum, me autem non semper habetis*: & iterum Joannis 16. *Ego relinquo mundum*.

Respondeo distinguendo antecedens: Christus est in cœlo secundum speciem naturalem, concedo: speciem sacramentalem, nego. Christus est hujusce sensus interpres, cum iisdem dixit Discipulis, *vado & venio ad vos*: hoc est, vado in cœlum, ut ibi juxta constitutionem naturalem sedeam; sed venio ad vos per Eucharistiam.

Sanctus Augustinus nihil ultra profert; namque post verba modo allata hæc subjungit: " *Cum videritis Filium hominis ascen*„ *dentem ubi erat prius*; certe vel tunc vi„ debitis, quia non eo modo quo putatis, „ erogat corpus suum; certe vel tunc in„ telligetis, quia gratia ejus non consu„ mitur morsibus.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Illud Christi testimonium Joan. 6. PANIS QUEM EGO DABO, CARO MEA EST, *de præsentia reali intelligitur*.

PRIMO. Hoc claret ex ipso Scripturæ texta; Christus enim eo loci promittit panem diversum a pane usuali quo cibaverat turbas, & a fide incarnationis, quæ est panis mysticus. Superest igitur eum, quem promittit, ita esse spiritualem, ut ipsam realitatem involvat.

Secundo. Testimonium de præsentia reali interpretantur Patres: Cyprianus quidem Lib. de orat. Dom. Hilarius Pict. Lib. 8. de Trin. S. Chrysost. Hom. 45. in Joan. &c.

Tertio. Ut primum Heterodoxi illo abutentes testimonio, realitatem exsufflare tentarunt, absque mora Synodi adunatæ sunt, quæ eorum profligarent errorem: ut Romana, Vercellensis, Turonensis contra Berengarium, Tridentina adversus Calvinistas.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM ET SOLUTIONUM.

PRIMO. Tametsi Christus ibidem Joan. 6. dicat verba sua spiritualiter intelligenda esse, loquitur solum in sensu opposito Capharnaitis, quia ita cæcutiebant, ut crederent carnem Christi eodem modo dilacerandam & manducandam, sicut ea quæ in macello venditur.

Secundo. Judæi manducaverunt eamdem inter se escam, videlicet omnibus illis communem, sed non nobis, nisi significative; similiter manna quo Deus Judæos pavit in deserto, idem fuit cibus cum nostro quoad aliquid, quatenus scilicet præsentiam realem in Eucharistia præfigurabat.

Tertio. Nec ab hac fide discedit sanctus

ctus Augustinus: licet enim caput Joan 6. mystice nonnumquam explicet, non tamen sensum realem & obvium excludit, ut legenti Tract. 26. in Joan. & Lib. 3. de Doctr. christ. cap. 16. patebit: & si quando afferat flagitium esse manducare carnem Christi, citra dubium loquitur in sensu Capharnaitis opposito: ita ut sensus sit, flagitium esse velle manducare carnem Christi, non secus ac carnem quæ in macello vendenda exponitur.

PUNCTUM TERTIUM.

Num verba institutionis ad litteram, ut sonant, intelligenda sint?

Hunc in errorem divertere desiderasset Lutherus, ut realitatem corporis Christi ab Eucharistia prorsus exploderet, ut ipsemet testatur, videlicet ad impugnandam Ecclesiam Romanam, & debellandum Papam; verum vi verborum se victum asserit: sed quod adimplere non potuit, effecit Zuinglius, dicens se admonitum ab Angelo fuisse, verba institutionis non nisi figurative esse sumenda. An foret albus ille nuntius, an niger, se nescire affirmat. " Ut ut sit, *inquit*, " cum acceperim me per hanc doctrinam " magnum nocumentum allaturum Papistis, hanc alio edocui. " Eum secuti sunt omnes Calvinistæ, & tota ministrorum iniquitatis caterva. Contra quos sit

CONCLUSIO.

Hæc verba, Hoc est corpus meum: hic est enim sanguis meus *: demonstrative probant Christum esse realiter præsentem in Sacramento Eucharistiæ.*

PROBATUR VARIIS CAPITIBUS.

Primo, ex Evangelio.

Primo: Matt. 26. & Marci 14. dixit Jesus: *Hoc est corpus meum: hic est enim sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur*. Rursus Lucæ cap. 22. *Hoc est corpus meum quod pro vobis datur: hic est calix, novum testamentum in sanguine meo, qui pro vobis fundetur*. Ibi Evangelistæ inducunt Christum dicentem se dare corpus suum realiter in Sacramento, sicut illud ipsum dedit realiter cruci, & morti commisit: seque dare sanguinem eo modo quo illum fudit, scilicet realiter. Igitur verba ista clare & diserte significant Christi corpus & sanguinem in Eucharistia substantialiter contineri.

His accedit quod Dominus Eucharistiam instituens, suum conderet testamentum, ut constat Lucæ cap. 22. & 1. Cor. cap. 11. at testamenta a viris prudentibus non nisi verbis claris fieri solent. Quid plura? quando Christus illa protulit verba, tunc erat morti proximus: mos autem inolevit apud homines in ultimo vitæ discrimine positos, non loqui metaphorice.

Secundo: In more quoque apud Evangelistas positum est, ut quod ab uno obscurius, id alius enarret clarius: sic Joannes Baptista a Matthæo vocatur *Elias*: sed in quo sensu id accipiendum sit, aperit S. Lucas his verbis: *Præcedet ante illum in virtute & spiritu Eliæ*. Sic Joseph pater Christi quandoque proclamatur: sed ne dictionis ambiguitate deciperemur, sanctus Lucas addit, *ut putabatur*. Atqui ubi est de institutione Eucharistiæ sermo, nullus eorum interpretatus est dictum alterius, utendo scilicet verbo aut figuræ aut signi, sed unanimi consensu usi sunt verbo *est*, & vocibus *Corporis* & *Sanguinis*: igitur verba institutionis non debent figurative usurpari.

Tertio: Non magis aperte hæc verba Scripturæ 10. *Ego & Pater unum sumus*: & 1. Joan. 5. *Hi tres unum sunt*: probant unitatem naturæ in divinis, quam ista verba *: Hoc est corpus meum: hic est enim sanguis meus, &c.* probant realem præsentiam corporis Christi in Eucharistia; sed hoc non obstante, Sacramentarii illis testimoniis superati, unitatem naturæ in divinis tentare, & testimonia laudata ad figuras detorquere ausi non sunt: Igitur nec verba de institutione Eucharistiæ temerare debent.

Secundo, ex Epistola prima ad Corinthios.

Alter eorumdem verborum irrefragabilis interpres est Beatus Paulus Epistola 1. ad Corinth. cap. 10. v 16. ubi sic loquitur: *Calix benedictionis cui benedicimus*,

dicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? & panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est? in Græco habetur, *quem benedicimus*. S. Thomas Comment. in istud caput lectione 4. fol. 72. edit. Paris. 529. ait: " Hic calix . . . . . cui benedicimus id est, " quod nos fideles exaltamus credendo, & " gratias agendo; vel cui benedicimus, id " est, quem nos Sacerdotes consecramus, " nonne communicatio sanguinis Christi " est, faciens nos unum cum ipso . . . & " panis quem frangimus, id est, sumptio " panis fracti in altari, nonne participatio " corporis Domini est, faciens nos unum " cum Christo, quia sub specie panis sumitur corpus Christi. "

Idem Apostolus in eadem Ep. cap. 11. v. 23. rursus verba institutionis explanat, dicens: *Ego enim accepi a Domino quod & tradidi vobis, quoniam Dominus Jesus in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens fregit & dixit: Accipite & manducate: hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur*, hoc est, pro vobis crucifigetur: deinde pergit: *Quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis & sanguinis Domini*. Certe si Christus foret solum in figura, & per fidem in Eucharistia, impius & hæreticus accipiens cœnam, non esset reus corporis & sanguinis Domini, quando quidem in sensu Calvini, qui caret fide, vel hujusce veritatis actum non elicit, nihil recipit, namque absente fide, Christus non est in cœna, inquit Heterodoxus. Ergo &c.

Tertio, ex sanctis Patribus.

TERTULLIANUS Lib. 4. contra Marcionem c. 40. pag. 732. sic loquitur: " In " calicis mentione testamentum constituens " sanguine suo obsignatum, substantiam " corporis confirmavit. "

Sanctus Chrysostomus Homilia 27. in primam ad Corinthios, expressius fol. 122. loquitur: " Christus, *inquit*, omnibus " æqualiter dedit dicens: *accipite, comedite*: illud corpus æqualiter dedit: " tu autem quod commune est non com- " municas; etenim pro omnibus pariter " fractum est, & æqua proportione distribu " tum ..... sanguinem gustasti Domini- " cum, neque sic fratrem tuum agnoscis. " Eo loci perstringit avaros qui noo dant eleemosynam. Rursus ibidem pag. 123. impium insectans, ait: " Tu autem cum panem vitæ acceptas, opus " mortis exequeris, neque exhorrescis. " Porro si Christus non sit in Eucharistia nisi per fidem, nihil mali facit impius sumens cœnam, quod est & contra Apostolum, & contra Chrysostomum.

Theodoretus in caput 11. Epistolæ 1. ad Corinth. eumdem pag. 104. tenet sermonem: " Illud autem, *inquit*, *erit reus* " *corporis*, & *sanguinis*, hoc significat, " quod quemadmodum tradidit ipsum " Judas, ipsi autem insultarunt, & eum " probris, & conviciis affecerunt Judæi, " ita eum ignominiis, & dedecore afficiunt, qui sanctissimum ejus corpus " immundis manibus accipiunt, & in " pollutum, & incestum os immittunt. " Observes ex Theodoreto eodem modo impios improperare Christo in Eucharistia, sicut, vel ipsi Judæi corpori in cruce pendenti improperarunt: Igitur idem est corpus in Eucharistia quod fuit in ara crucis.

Sanctus Joannes Damascenus Lib. 4. de fide cap. 14. pag. 191. mirum in modum verba institutionis explicat: " Non " est, *ait*, figura, panis, & vinum, cor- " poris & sanguinis Christi; absit enim " hoc, sed est ipsum corpus Domini dei- " ficatum, ipso Domino dicente, hoc " est meum, non figura corporis, sed " corpus, & non figura sanguinis, sed " sanguis. "

Non prætereundus Theophilactus, qui in caput 26. Matth. & in caput 14. Marc. eadem Christi verba: *Hoc est corpus meum* explicans, subjicit: " Ostendit, quod " ipsum corpus Domini est panis qui " sanctificatur in altari, & non respon- " dens figura; non enim dixit, hoc est fi- " gura, sed hoc est corpus meum. " Ergo &c.

Eliduntur Calvinistarum spicula.

OBJICIUNT. Primo 1. Corinthior. 10. Apostolus Eucharistiam vocat panem: Igitur non est corpus Christi. Rursus Marci cap. 14. habetur: *Non bibam de hoc genimine vitis, usque in diem illum cum illud bibam novum in regno Dei*. Quæ verba a Christo dicta sunt de calice consecrato,

ex quo sequitur vinum vel post ipsam consecrationem remanere.

Respondeo negando utramque consequentiam; siquidem Eucharistia, licet corpus sit, & sanguis Christi, interdum tamen in Scripturis panis, & vinum appellatur. Primo, Quia facta est conversio panis in corpus Christi, & vini in sanguinem: solet autem Scriptura eum terminum qui per conversionem existit appellare nomine termini, aut rei ex qua facta est conversio, sic Gen. cap. 2. Eva vocatur *os*, quia ex Adæ costula per conversionem facta est. Rursus Joan. cap. 2. vinum ex aqua factum in nuptiis Canæ Galilææ etiam nuncupatur *aqua*. Secundo, Quia Eucharistia retinet similitudinem panis, & vini; hinc vocari potest panis, & vinum, sicut Gen. cap. 18. Angeli qui habebant exterius hominis speciem, vocantur *viri*.

Quod ad secundum spectat testimonium, potest dici Christum non loqui de calice Eucharistico, sed de vino adhibito in cœna usuali. Sanctus Thomas in cap. 14. Marci sic explicat Christi sententiam: " Sequitur Amen dico vobis, quod & " Theophylactus. Quasi diceret, non bi- " bam de vino usque ad resurrectionem: " Regnum enim resurrectionem vocat, " quasi tunc regnaverit contra mortem, " post resurrectionem vero bibit cum di- " scipulis, & comedit ostendeos quod idem " ipse esset qui passus est. Novum autem " bibit illud, id est, novo quodam modo " & alieno. Non enim corpus habebat pas- " sibile indigens cibo, sed immortale, & " incorruptibile. "

Instant: Constat ex Evangelio, Christum accepisse panem, eum benedixisse, & fregisse, ac dedisse discipulis suis dicendo: *Hoc est corpus meum*: Igitur id quod Christus dabat suis discipulis, erat panis simul, & corpus suum; panis quidem realiter, corpus autem suum Sacramentaliter, id est, significative, alias falsa esset pars illa orationis in qua dicitur Christum panem accepisse, fregisse, & dedisse &c.

Respondeo negando consequentiam, & ejus probationem; veritas enim narrationis Evangelicæ requirit, ut id quod Christus dedit discipulis, vere fuerit panis, & corpus Christi, non simul, sed successive: sicut ergo Christus in Cana Galilææ aquam in vinum convertens, poterat amphoram aquæ plenam manibus tenens dicere, hoc est vinum, & eodem instanti quo hæc absolvebat, aquam in vinum vertere, eo quod significatio pronominis demonstrativi, *hoc*, & veritas propositionis practicæ, & factivæ sui objecti metienda sit ex instanti quo absolvitur, ita ob eamdem rationem, hæc propositio Christi panem præ manibus tenentis, ac dicentis, *Hoc est corpus meum*, verissima fuit, quia cum esset practica, & factiva rei quam significabat, ad ejus veritatem sufficiebat quod in fine illius, hoc quod Christus demonstrabat, nempe panis, in corpus Christi per transubstantiationem transiisset.

Insistunt: Christus 1. Cor. 11. proferens hæc verba, *Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur*, immediate antea dixerat: *Fregit & dixit*: *accipite & manducate*: *hoc est corpus meum*. Ex quo sic arguunt: Corpus Christi non est in Eucharistia nisi eo modo quo frangitur, sed frangitur in Eucharistia significative tantum, & non realiter. Ergo &c.

Respondeo negando, corpus Christi frangi in Eucharistia: Apostolus autem loquitur de pane ante consecrationem: sic enim ibidem habetur: *Accepit panem, & gratias agens fregit*. Potest tamen dici vel ipsum Christi corpus, etiam in Eucharistia frangi, non quidem ratione sui, sed specierum remanentium. Non desunt qui dicant illud corpus aliquo modo frangi, scilicet figurative, quatenus Missæ sacrificium est figura Christi in cruce immolati, juxta ipsum Christi effatum, *Hoc facite in meam commemorationem*. Nec inde sequitur corpus Christi esse solum figurative in Eucharistia, propter ista verba Marc. 16. *Assumptus est in cœlum, & sedet a dextris Dei*: Non enim semel contingit sensum litteralem jungi sub diverso respectu, cum figurativo; sensus igitur est: Corpus quod in ara crucis dilaceratum est, substantialiter, facta consecratione est sub speciebus. Quid mirum cum Christus quandoque sibi tribuat quod in se non factum est, ut cum dixit, Luc. 8. *Quis est, qui me tetigit?* tactum in sua impressum veste sibi appropriat.

Instant: Verba illa Christi, *Hoc est corpus meum*, sunt sacramentalia; Christus enim

ea

ea proferendo Sacramentum instituit: Atqui Sacramentum est in genere signi. Igitur non nisi de signo sui corporis locutus est.

Respondeo distinguendo minorem: Sacramentum est in genere signi practici, concedo: speculativi tantum, nego. Ex eo quod igitur ista Christi verba, *Hoc est corpus meum*, sint sacramentalia, non recte colligitur illa solummodo corpus Christi significare; quin potius oppositum inferendum est, cum enim verba sacramentalia sint practica, faciunt quod significant; hinc sicut illa Baptismi, *Ego te baptizo*, vere abluunt, sic & ista, *Hoc est corpus meum*, corpus Christi per transubstantiationem realiter in Eucharistia præsens constituere credendum est.

Insistunt: In multis Scripturæ locis verbum *est* sumitur pro *significat*, ut cum 1. Corinth. cap. 10. dicitur: *Petra autem erat Christus*; sic & cum in Evangelio Salvator de se dicit: *Ego sum vitis vera*. *Ego sum ostium*: Igitur non absimili modo verba ista, *Hoc est corpus meum*, in sensu metaphorico sumenda sunt.

Respondeo negando consequentiam, & paritatem. Ratio disparitatis ea est, quod in aliis Scripturæ locis addatur aliquod subjectum, vel prædicatum ex quo allegoricus sensus manifeste deprehenditur v. g. immediate antequam S. Paulus scriberet, *Petra autem erat Christus*, dixerat de Hebræis loquens, *Bibebant autem de spirituali consequente eos petra*; adeoque eo loci sermo est de petra spirituali quæ Christi figura est. Similiter quando Dominus Jesus dixit se esse vitem, vel ostium, determinavit ibi se loqui de vite & ostio spiritualiter acceptis, ut ex antecedentibus, & consequentibus aperte colligitur. At vero in casu præsenti oppositum plane contingit; verba quippe, quæ Christus adjunxit prædicato sui corporis & sanguinis dicens, *quod pro vobis tradetur*, *qui pro multis effundetur*, repugnant metaphoræ & allegoriæ, cum quod traditum fuit, & effusum, non sint solum corporis & sanguinis Christi figuræ, sed ipsum corpus & ipse sanguis.

Persistunt: Luc. 22. refertur Christum dixisse: *Hic est calix novum testamentum in sanguine meo*. Sed quod est in calice non est testamentum nisi metaphorice. Igitur verba quæ Christus adjunxit, nempe *in sanguine meo*, sensum metaphoricum spirant.

Respondeo negando minorem: Nam ut belle ait Cardinalis Perronius, iste loquendi modus apud Hebræos usitatus est, sic apud eos sacrificium *fœdus* vocatur: fœdus autem & testamentum unum sunt. Legitur etiam Oseæ 2. oblata pro peccatis, ipsorum peccatorum nomine donari; sic enim habetur, Sacerdotes *peccata populi mei comedent*; hoc est, victimas pro peccatis expiandis oblatas. Igitur cum Christi sanguis sit victima pro peccatis nostris, phrasi propria & Scripturæ consona, fœdus, seu testamentum novum dici potest.

Reponunt: 1. Cor 10. habetur: *Patres nostri .... omnes eamdem escam spiritualem manducaverunt, & omnes eumdem potum spiritualem biberunt*: Atqui non manducaverunt carnem Christi nisi sola fide, & in figura: Igitur a pari nec nos in Eucharistia recipimus aliter.

Respondeo primo, locum Apostoli falso referri ab Hæreticis; hinc enim terminus, *nobiscum*, non habetur in sacris paginis, unde S. Paulus eo loci loquitur de ipsis Judæis inter se, non vero nobiscum comparatis. Vult igitur quod antiqui Patres eamdem inter se escam manducaverint, nulla facta comparatione eorum ad nos. Atque hanc esse mentem divi Pauli constat, quia inde infert, quod licet omnes Antiqui eamdem inter se escam spiritualem comederint, in pluribus tamen Deo non placebant. Quia tamen S. Augustinus quandoque affirmat Patres antiquos eamdem nobiscum escam manducasse, ideo

Respondeo secundo, distinguendo majorem: Eamdem escam manducaverunt nobiscum quantum ad significationem, concedo: quantum ad entitatem, seu realitatem, nego. Christus enim quem realiter suscipimus, Agno quidem Paschali præfigurabatur, & non realiter exhibebatur, unde ipsemet Augustinus Lib. 2. contra Literas Petiliani cap. 37. est sui ipsius interpres, dum dicit: " Aliud est Pa-
" scha, quod illi, *nempe Judæi*, de ove
" celebrarunt, aliud autem quod nos in
" corpore, & sanguine Domini accipi-
" mus. "

Urgent: Eucharistia est solum Christi memoria, juxta illud Lucæ cap. 22. *Hoc fa-*

facite in meam commemorationem: Sed memoria est tantum rerum absentium, & non præsentium. Igitur Christus non est præsens realiter in sacro Eucharistiæ Sacramento.

Respondeo distinguendo majorem: Eucharistia est commemoratio Christi patientis & morientis, concedo: Christi simpliciter, & præcise, nego. Solutio est Apostoli dicentis 1. Corinth. cap. 11. *Quotiescumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat*: Porro Passio & Mors Christi jam non sunt præsentes, quia præterierunt, unde potest earum memoria fieri in Eucharistia, licet ibi Christus realiter existat.

Instant: Christus passim in Evangelio asserit se ascensurum in cœlum, & in terras non reversurum: sed hoc dici non potest si sit realiter in Eucharistia præsens: Ergo &c. Probatur major: Joan. 12. Judæ Iscarioti obmurmuranti quod Magdalena unguentum pretiosum in amoris sui argumentum super Christum effudisset: *Quare*, inquit, *hoc unguentum non veniit trecentis denariis, & datum est egenis?* Respondit Jesus: *Sinite illam, ut in diem sepulturæ meæ servet illud, pauperes semper habetis vobiscum: me autem non semper habetis*.

Respondeo distinguendo majorem: Christus ait se post Ascensionem in terras non reversurum, ut ibi adsit præsentia ordinaria & familiari concedo: præsentia sacramentali, nego. Eo loci veritas solutionis seipsam prodit, quandoquidem Christus ibi loquitur de præsentia qua nobiscum habemus pauperes: *pauperes*, inquit, *semper habetis vobiscum, me autem non semper habetis*: Id est, eo modo quo habetis pauperes, nempe visibiliter, & humano modo conversantem.

Reponunt: Scriptura testatur Christum secundum quod attinet ad naturam humanam ascendisse in cœlum, ibique mansurum usque ad diem judicii, & tunc demum, sed non ante, ad inferiora hæc loca se rediturum, juxta illud Matth. 24. *Tunc parebit signum filii hominis in cælo... videbunt filium hominis venientem in nubibus cæli cum virtute multa & majestate*. Ergo &c.

Respondeo negando consequentiam; præsentia quippe realis Christi in Eucharistia cum mysterio Ascensionis, & perpetua ejus ad diem usque judicii in cœlo permanentia minime pugnat, siquidem non debet cœlum aut deserere, aut motu locali ex eo descendere ut fiat præsens in Eucharistia. Jam quis non videat S. Matthæum in loco laudato de præsentia visibili ad judicandos homines, loqui?

Insistunt: Pronomen *hoc*, non denotat corpus Christi, sicut nec pronomen *hic*, ejus sanguinem: Ergo &c. Probatur antecedens, Quando Christus istas proferebat particulas, nondum erat corpus, nondum ejus sanguis: Igitur illæ particulæ corpus Christi non indigitant, alias propositio esset falsa; quocirca pronomen *hoc*, debet sumi adverbialiter, ita ut sensus sit, hic sedet corpus meum, vel ut alii dicunt, significat totam actionem, & sensus est, hæc tota actio repræsentat corpus meum; alii vero referunt vocabulum *hoc* ad panem, & eorum sensus est, censetur hæc res, scilicet panis, corpus meum.

Respondeo, pronomen, *hoc*, sumi posse adjective, & substantive: si adjective sumatur debet concordare cum substantivo, sic sumptum dubio-procul non potest demonstrare panem, sed solum corpus, nam Marcus, & Lucas qui scripserunt græce, ponunt panem masculini generis, & pronomen in neutro; idem dic de forma calicis. Ista ratio tanti fuit ponderis pro Theodoro Beza, ut exemplaria fuisse deflorata asserere non erubuerit; Sicque proprio Scripturæ telo confossus manet.

Si vero sumatur substantive, tunc sensus erit, hæc res est corpus meum; si autem illa vox *hoc*, sive hæc res, de pane prædicetur, propositio erit ridicula; non enim potest dici *hoc*, de re quæ cernitur, & aperte cognoscitur, nisi illa sit neutrius generis. Quis enim diceret demonstrando patrem, hoc est pater meus, si pater sit præsens; deberet enim dici, hic est pater meus. Neque vero pronomen *hoc*, sumi potest adverbialiter, nisi denotet unum per aliud, ut si quis demonstraret Regem per imaginem suam, non posset dicere de imagine *hoc*, id est, hæc res est Rex, sed dicendum foret, designat Regem.

Instant: Hebræi non habent genus neutrum. Igitur quando Christus consecravit panem, dixit, hic est corpus meum, id est, hic sedet corpus meum, scilicet in isto pane.

Re-

Respondeo, Evangelistas qui scripserunt Græce usos fuisse neutro, quod Græcos habere nemo negat: Quod spectat ad S. Matthæum qui scripsit Hebraice, ultro fatemur Hebræos non habere genus neutrum in pronominibus; sed imposuit indoctis Lutherus, nam Hebræi non habent etiam genus neutrum in nominibus, quocirca S. Matthæus posuit pronomen masculini generis, ut concordaret cum verbo *corpus*, quod hebraice est masculini generis. Græce vero sic scribit sanctus Lucas 22. τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου.

Instant: Quando Christus instituit Eucharistiam locutus est hebraice: Sed Hebræi carent verbo quo explicent verbum, *significat*: Igitur Christus dicendo *est*, videtur quod voluerit dicere, *hoc*, significat corpus meum.

Respondeo primo, hoc ipsum esse ab Hæreticis confictum. Et vero multi tenent Christum locutum fuisse Syriace, quæ lingua tempore Christi erat communis, quæque non caret verbo *significat*.

Respondeo secundo, Hebræos non carere vocabulo, *significat*, quippe qui habeant signum, nam Gen. cap. 9. ex Hebraismo redditur Latine, signum; de Iride enim dicitur, *hoc signum fœderis*, unde Christus potuisset dicere, hoc est signum corporis mei, quod tamen non fecit; argumentum sane præsentiæ realis irrefragabile. Secundo Evangelistæ qui scripserunt Græce, usi sunt verbo, *est*, licet Lingua Græca habeat verbum, *significat*.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Verba institutionis Eucharistiæ in sensu obvio intelligenda sunt.

PRIMO: Quia Christus instituendo Eucharistiam, eam, testamento, ut sui amoris æternum pignus Fidelibus relinquebat. Sic enim habetur Matth. 26. *Hic est enim sanguis meus novi testamenti qui pro multis effundetur*. Certe nemo cordatus dixerit Testatorem obscure, a fortiori mystice loqui.

Secundo: Apostolus 1. Cor. 11. verba Christi de præsentia reali explanat.

Tertio: Patres sunt ejusdem Labii, ut Chrysost. Homil. 27. Theodoretus in cap. 11. 11. ad Corinth. S. Joannes Damascenus Lib. 4. de fide cap. 14. &c.

Synopsis argumentorum Calvini, & responsionum.

PRIMO: Nullum facessit negotium quod Eucharistia quandoque vocetur vel in ipsis Scripturis panis & vinum; hoc enim nomen ex termino a quo incepit transsubstantiatio, sibi vindicat.

Secundo: Neque magis proficit Calvinus dicendo Christum fregisse Eucharistiam, quod de ejus corpore citra absurditatem dici nequit; hoc enim intelligitur de pane ante consecrationem, quem divisum dabat Discipulis illum consecrando, dum eum ministrabat; sic enim habetur Matth. 26. *Accepit Jesus panem, & benedixit, ac fregit, deditque Discipulis suis, & ait: Accipite, & comedite: Hoc est corpus meum*. Ceterum si semel prolata forma panem Discipulis exhibuit, nonnisi prius per partes divisum consecravit.

Tertio: Absurdum est dicere pronomen *hoc*, sumi adverbialiter, quasi vero vox a naturali significatione ad figuratam transferretur, ubi agitur de re demonstranda, quod certe humanæ cogitationi prorsus impervium est.

PUNCTUM QUARTUM.

Explanatur mens SS. Patrum circa præsentiam realem Christi in Eucharistia.

NONO dumtaxat Ecclesiæ sæculo fidem præsentiæ realis incepisse in Ecclesia Latina tanta temeritate ausi sunt asserere Ministri, ut nostri muneris esse arbitremur calumniatoribus ora claudere. Quis enim credat Paschasium Monachum parvulo libello implevisse totum mundum fide in mysterium captu difficillimum, sensibus oppositum, & tamen Ecclesiam, talia disseminantem non perstrinxisse, nullum e Theologis Catholicis hujusmodi novatorem non debellasse. Neque enim legimus libros contra Paschasii doctrinam scriptos. Quis demum sibi affingat populos fidem adhibuisse verbis Paschasii absque tumultu, & sanguinis effusione, cum e contra Calvinistæ non potuerint contrarium sine strage ingenti suadere. Juvat nunc Patres quorum perperam laudant suffragia ad metam fidei explicare.

§. I.

Num sanctus Ignatius Martyr realitatem corporis Christi in Eucharistia defenderit?

CONCLUSIO AFFIRMATIVA.

TENUIT ET DOCUIT.

Probatur rationibus validissimis ejus auctoritate suffultis.

PRIMA: Qui propugnat Fideles in sacra Eucharistia unum corpus Domini Jesu, unum sanguinem qui effusus est, recipere, citra dubium magnifice propugnat realitatem Christi in Eucharistia, non enim figura dicitur caro Domini, nec typus sanguinis, ipse sanguis verus pro nobis effusus: Atqui sic docet S. Ignatius: Et probatur: Epistola ad Philadelphienses sic loquitur: " Rogo vos, ut instetis uni fidei, uni prædicationi, una Eucharistia utentes: una est caro Domini Jesu, & unus ejus sanguis, qui pro nobis effusus est: unus etiam panis pro omnibus confractus, & unus calix totius Ecclesiæ. "

Altera ratio hæc est. Qui ait Eucharistiam esse pharmacum immoralitatis, in ea certe Christi agnoscit realitatem, non enim figura vacua & inanis est vitæ æternæ semen: Sed S. Ignatius inter effectus Eucharistiæ istum omnium celeberrimum assignat, quod sit antidotum ad non moriendum: Ergo &c. Probatur minor: In Epistola ad Ephesios, eos adhortatur ut indivulse tum Episcopo, tum Presbytero adhæreant: " Unum panem frangentes, quod est pharmacum immortalitatis, antidotum ad non moriendum, sed vivendum in Jesu Christo semper. "

Tertia: Qui perstringit Hæreticos eo quod abnuerint Eucharistiam, realitatem ex professo defendit & prædicat: Atqui S. Ignatius sic se gessit. Ergo &c. Audiendus est in sua ad Smyrnenses Epistola, quam citat Theodoretus Diag. 3. " Eucharistias, & Oblationes non admittunt, quod non confiteantur Eucharistiam carnem esse Servatoris nostri Jesu Christi, quæ pro peccatis nostris passa est, quam, Pater benignitate sua excitavit. "

Propelluntur Protestantium Cavilli.

OBJICIUNT: Qui distinguit panem & calicem a carne & sanguine Christi, non propugnat realitatem: sed S. Ignatius hæc omnia dicit in primo textu in probationem allato; sic enim habetur: " Una est caro Domini Jesu, & unus ejus sanguis qui pro nobis effusus est: unus etiam panis pro omnibus confractus, & unus calix totius Ecclesiæ. " Ergo &c. Jam probat majorem Petrus Martyr L. contra Gardinerum 1. part. objecto 149. Si realitatem agnovisset S. Ignatius nusquam distinxisset carnem a pane, & sanguinem a calice, cum in hypothesi realitatis hæc omnia in idem concidant. Ergo &c.

Respondeo distinguendo majorem: Si distinctio S. Ignatii sit secundum realitatem, concedo: si solum penes modos quibus Christus est in cœlo, & in Eucharistia, nego: & sic distincta minore, nego consequentiam. Christus est in cœlo juxta suas ad locum circumscriptivum dimensiones, in Eucharistia vero definitive sub speciebus. Non mirum igitur si Ignatius commemoret & panem & calicem, cum corpus Christi sit in Altari sub speciebus, & ejus sanguis in calice: Ex quibus unum tantummodo ex mente sancti Ignatii sequitur, nempe esse sacramentale quod corpus Christi habet in Eucharistia distingui ab esse quod habet in cœlo. Quod autem S. Martyr non excludat realitatem, est sui ipsius interpres, cum ait: " Rogo vos, ut instetis uni fidei, uni prædicationi, una Eucharistia utentes: una est caro Domini Jesu, & unus ejus sanguis qui effusus est. " Audis S. Martyrem asserere Eucharistiam esse unam Christi carnem, & eumdem ejus sanguinem qui effusus est. Et sic patet ad probationem majoris solutio.

Instat Petrus Martyr Heterodoxus: Atqui S. Ignatius distinguit Eucharistiam etiam quoad realitatem a carne Christi: Ergo &c. Probatur subsumptum. Ibidem S. Ignatius subjicit panem Eucharisticum frangi: " Unus etiam panis pro omnibus fractus. " Sed absurdum est dicere carnem Christi frangi in Eucharistia, & fractam populo distribui. Igitur S. Ignatius secernit vel etiam quoad realitatem Eucharistiam a carne & sanguine Domini.

Re-

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem distinguo majorem: S. Ignatius ait panem Eucharisticum frangi ratione specierum, concedo: ratione sui nego. Ibi enim dicit panem illum esse unam pro tota Ecclesia Eucharistiam, quod sane intelligere nequit de una & eadem carne, quæ distribuatur; si enim per se ratione sui corpus Christi divideretur, in brevi Eucharistia ex divisione exhauriretur, nec pro omnibus sufficeret. Alienum est igitur a mente sancti Ignatii divisionem esse penes Eucharistiam, nisi ratione specierum. Potuit etiam asserere panem Eucharisticum frangi relative ad corpus Christi in ara crucis laceratum, cum Eucharistia illud idem corpus contineat. Ceterum in eodem prorsus sensu sanctus Ignatius intellexit panem fractum, quo vel ipse Apostolus 1. Cor. 10. intelligit, scilicet de pane corpus Domini complectente. *Calix benedictionis cui benedicimus*, ait S. Paulus, *nonne communicatio sanguinis Christi est? Et panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est?* Jam si est participatio corporis Christi, dubio procul ejus non est typus mendax.

Urges Boquinus in L. de cœna Dom. Qui Eucharistiam ut figuram habet ad refellendos Hæreticos, qui carnem Christi phantasticam esse autumabant, non defendit realitatem. Atqui S. Ignatius hic disputat contra illos Hæreticos, propugnatque carnem Christi non esse commentitiam, sed non negat Eucharistiam esse figuram, sicuti illi volebant: qui enim negant carnem in dispensatione veram, a fortiori & talem esse in Eucharistia propugnant. Ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem: S. Ignatius non negat Eucharistiam esse figuram, ex eo quod controversia non erat de figura, concedo: silet figuram, eam in Sacramento Altaris admittendo, nego. Error Heterodoxorum quos eo loci debellat, non erat situs in eo quod admitterent figuram corporis Christi, quod dicere timebant, ne admittendo figuram Christi, realitatem Verbi incarnati concedere eatenus viderentur, quatenus figura terminatur ad veritatem, sed quod caro Christi mere phantastica vel in ipsa Incarnatione contineretur: Ea ratione eos perstringit S. Ignatius, quia ne illud dogma agnoscere tenerentur, abjiciebant Oblationes & Eucharistiam: Quod fucatum principium convellit S. Martyr ostendendo Eucharistiam vere continere carnem Christi, adeoque non esse commentitiam. Solutio se prodit ex ipso S. Ignatii textu jamjam initio laudato: " Eucharistias & " Oblationes non admittunt, *ait*, quod " non confiteantur Eucharistiam carnem " esse Servatoris. "

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Sanctus Ignatius magnifice propugnat realitatem in Eucharistia.

PRIMO: Quia dicit Epist. ad Philadelph. panem esse Domini Jesu carnem.

Secundo: Dicit esse immortalitatis pharmacum, quod quidem figuræ inani non convenit.

Tertio: Reprehendit Hæreticos qui rejiciebant Eucharistiam, ea potissimum ratione, quod in ea veram Christi carnem recipere credamus, ut hoc admisso dogmate, carnem Christi phantasticam esse dicere cessarent.

FIT SATIS OBJECTIONIBUS.

PRIMO: Parum proficiunt Heterodoxi dicendo S. Ignatium distinguere panem a corpore, & vinum a calice; unum enim, sic loquendo, intendit, scilicet corpus Christi sacramentale distingui quoad modum existendi a corpore extenso in ordine ad locum.

Secundo: Ait etiam corpus Eucharisticum frangi, sed ratione specierum.

Tertio: Silet figuram debellando Hæreticos, quia non erat de figura controversia, sed non concedendo in Eucharistia meram esse Christi figuram. Suam ipse prodit mentem illos increpando, quod rejicerent Oblationes Eucharisticas, quia in eis veram Christi carnem agnoscimus.

§. II.

Utrum sanctus Justinus Martyr dogma catholicum de præsentia reali docuerit?

CONCLUSIO AFFIRMATIVA.

Probatur ex ipsomet Justino.

PRIMO: Qui docet Eucharistiam non esse panem communem, sed eodem modo quo Verbum Dei caro factum est, ita realiter panem Eucharisticum fieri carnem Christi; ille dogma catholicum de præsentia reali Christi in Eucharistia tradit: Atqui Justinus Apol. 2. quæ dicenda est prima Antonino Pio pro Christianis oblata, ait: " Non enim ut commu-,, nem panem, *scilicet Eucharistiam*, ne-,, que communem potum sumimus, sed ,, quemadmodum per verbum Dei incar-,, natus Jesus Christus Salvator noster, & ,, carnem, & sanguinem pro salute no-,, stra habuit: sic etiam per preces Ver-,, bi Dei ab ipso Eucharistiam factum ci-,, bum, ex quo sanguis, & carnes nostræ ,, per mutationem aluntur, illius incar-,, nati Jesu, & carnem & sanguinem es-,, se edocti sumus. ,, Sic verrit ex Græco Bellarminus L. 2. de Euch. 4. pag. 553. subjicitque: " Hæc ad verbum ex ,, Græco interpretatus sum; quia queri ,, solent Hæretici sæpe-numero de inter-,, pretatione Catholicorum. Solum ambigi ,, posset de illa voce *Eucharistiam factum*; ,, nam Græca vox, Εὐχαριστηθεῖσαν, si-,, gnificare potest, super quem gratiæ ,, actæ sunt, vel barbaro vocabulo, Eu-,, charistizatum, vel ut nos reddidimus, ,, Eucharistiam factum, sed non refert ,, quidquam hoc ad rem propositam.

Secundo: Ille Pater censetur agnoscere realitatem corporis & sanguinis Christi, qui afferit Præsulem offerre panem & vinum pro gratiarum actione, quibus absolutis, ait Diaconos & Ministros distribuere præsentibus panis sanctificatum, quem manducare nulli alii licitum est; sic enim apprime delineatur Eucharistia: Atqui sic scribir Justinus in verbis paulo antecedentibus: " Ei, *inquit*, qui fratri-,, bus præest offertur panem & poculum ,, aquæ & vini, quibus acceptis, laudem ,, & gloriam rerum universarum Patri, ,, per nomen Filii & Spiritus sancti of-,, fert Eucharistiam, sive gratiarum actio-,, nem, pro eo quod nos donis suis hisce ,, dignatus sit, prolixe exequitur... Dia-,, coni atque Ministri distribuunt unicui-,, que præsentium, ut participet eum in ,, quo gratiæ actæ sunt, panem, vi-,, num & aquam, & ad absentes per-,, ferant. Porro alimentum hoc apud nos ,, appellatur Eucharistia, quod nulli alii ,, participare licitum est. ,, Rationem ,, hanc postea afferr, quia non est panis communis. Ergo Justinus propugnat realitatem corporis Christi in Eucharistia.

Tertio: Eo loci S. Justinus loquitur de Eucharistia tamquam de magno Mysterio indiscriminatim non communicando: ,, Quod ,, nulli alii participare licitum est. ,, Sed hoc nusquam de pane communi & mere figurativo dixisset. Ergo &c.

Solvuntur objectiones Protestantium.

OBJICIUNT: Si propter aliquam rationem pro præsentia reali staret S. Justinus, maxime quia vocat panem corpus Domini: Atqui hæc ratio nulla est. Hoc sic probare conatur Minister Albertinus: Solebant Ethnici statuas deorum suorum, eorum nominibus vocare, nec tamen erant veri dii. Igitur a pari tametsi Justinus Eucharistiam panem Domini appellet, erat tamen ejus solum figura.

Respondeo, Justinum non intellexisse Christianos eodem modo vocasse Eucharistiam corpus Christi, quo pagani statuas numinum suorum *Deos*; nec enim tenebant Eucharistiam esse institutam ad significandum carnem & sanguinem Christi, & panem ac vinum esse signa vacua, nisi præmoniti essent, quod tamen non fecerunt Christiani primi... Quid plura? Idololatræ tenebant numina sua eatenus esse realiter præsentia in statuis, quatenus hæ figuræ oracula promebant: Poterant igitur sibi persuadere Fideles, Christum in Eucharistia realiter præsentem agnoscere, quod quidem manifestat S. Justinus in sua ad Imperatorem pro Christianis Apologia.

Instant: Idem S. Justinus sic habet: ,, Diaconi atque Ministri distribuunt.... ,, panem, vinum & aquam. ,, Audis ,, sanctum Martyrem vocare Eucharistiam panem; similiter, cum ait: " Non

enim

„ enim ut communem panem .... sumi-„ mus.„ Hæc verba non demonstrant illum agnovisse præsentiam realem: Quod a simili probatur, Sanctus Cyrillus Hierosolymitanus, nec non & S. Gregorius Nyssen. aquam Baptismi nolunt esse communem, tametsi in illo Sacramento substantia aquæ permaneat. Igitur a pari quando S. Justinus dicit panem Eucharisticum non esse communem, non ideo concludendum est eum velle transsubstantiatum in corpus Christi.

Respondeo distinguendo majorem: Justinus Eucharistiam vocat panem a termino a quo incipit transsubstantiatio, qui quidem est panis communis, vel etiam propter species remanentes, quæ extrinsecus merum panem annuntiant, concedo: panem mere communem, nego: Et sic distincta minore, nego consequentiam. Facta enim consecratione corpus Christi sub speciebus latet. Solutio est Justini, qui est sui ipsius interpres, dum ait: " Non „ enim ut communem panem ..... sumi-„ mus.„ Et ne supersit de ejus mente ambigendi locus, subdit panem eodem modo fieri corpus Christi, sicut Verbum caro factum est. Porro fatentur ultro Calvinistæ Verbum realiter factum esse carnem. Igitur ex concedendis panis realiter fit per transsubstantiationem corpus Christi.

Ad secundum dico, non valere paritatem; etenim verba quæ adjungit Justinus, clare ostendunt eum non tenere panem remanere: quippe qui affirmet ibi, in hoc Sacramento esse carnem, & sanguinem incarnati Jesu, quemadmodum Verbum caro factum est, & pro salute nostra sanguinem fudit; quæ quidem manifeste denotant eum agnovisse præsentiam realem: Hæc autem nullus Patrum de aqua Baptismi usquam dixit.

Instant: Qui dicit panem Eucharisticum in nostram propriam substantiam converti, dubio-procul eum ut merum panem habet: non enim corpus Christi hanc passionem vi caloris naturalis in alimento factam subire valet. Atqui sic docet Justinus ibidem his verbis: " Carnes nostræ per mu-„ tationem aluntur; „ per quam? nisi per mutationem panis Eucharistici. Ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem: Carnes nostræ aluntur per mutationem specierum quæ vim habent nutriendi, concedo: per mutationem corporis Christi, nego. Recte dicitur etiam corpora nostra virtualiter mutari per corpus Christi quatenus *& futuræ gloriæ*, ait Divus Thomas, *nobis pignus datur*. Possunt quoque verba Justini ex græco sic reddi: " Ex quo, sci-„ licet cibo, sanguis & carnes nostræ per „ mutationem aluntur: „ *ἐξ ἧς*, scilicet *τροφῆς, αἷμα καὶ σάρκες κατὰ μεταβολὴν τρέφονται ἡμῶν*.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Sanctus Justinus Martyr non abnuit præsentiam realem.

PRIMO: Apol. 2. ab enumeratione partium Eucharistiæ confectionem explicat, ejusque distributionem, vocando eam corpus Christi.

Secundo: Ibidem ait Eucharistiam non esse panem communem.

Tertio: Rursus eodem loco de eadem, ut de magno mysterio omnibus indiscriminatim non revelando, loquitur.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Male concludit Albertinus ex eo quod Pagani suorum numinum statuas appellarent *Deos*, Eucharistiam tametsi panem Domini nuncupatam, attamen non esse corpus Christi; concludat potius sic: Pagani deorum suorum statuas ut ipsa numina habebant, quia deos ibi realiter latere, & per eas nonnumquam oracula proferre autumabant. Igitur veluti ex paritate, realitas corporis Christi sub speciebus Eucharisticis latet.

Secundo: Esto quod Justinus Eucharistiam vocet panem; sed qualem? ait ipse non communem, adeoque consecratum & in corpus Christi transsubstantiatum.

Tertio: Ceterum quando sanctus Martyr in eadem Apologia asserit vel ipsa nostra corpora nutriri seu mutari per Eucharistiæ sumptionem, hoc duplici modo intelligitur: primo quidem corporaliter per species quæ vim nutriendi retinent, quæque in substantiam aliti secundum id quod sensibile habent transeunt. Secundo de mutatione spirituali, quatenus Eucharistia, teste D. Thoma, futuræ gloriæ, quam cor-

corpus habebit, ut pignus datur; recte enim ex Græco verba sic reddi possunt: *Ex quibus sanguis & carnes secundum mutationem aluntur nostri.*

§. III.

Utrum sanctus Irenæus præsentiæ reali astipuletur?

CONCLUSIO AFFIRMATIVA.

Probatur ista argumento.

QUI affirmat Eucharistiam confici ex re terrena & cœlesti substantia: carnem nostram corpore & sanguine Domini Jesu nutriri: calicem qui est creatura Christi, sanguinem qui effusus est fieri, dubio-procul realitatem corporis & sanguinis Domini in Eucharistia, nedum agnoscit, sed magnifice probat. Atqui res ita se habet de sancto Irenæo, & probatur.

Primo, Lib. 4. adversus Hæret. cap. 34. hæc scribit: " Quemadmodum enim „ qui est a terra panis percipiens invo„ cationem Christi, jam non communis „ panis est, sed Eucharistia ex duabus „ rebus constans, terrena & cœlesti: sic „ & corpora nostra percipientia Euchari„ stiam, jam non sunt corruptibilia. „

Secundo, Ibidem: " Quomodo autem „ rursus dicunt, carnem nostram in cor„ ruptionem venire, & non percipere „ vitam, quæ a corpore Domini & san„ guine alitur. „

Tertio, Lib. 5. cap. 2. splendide confutat Hæreticos negantes Christianos recipere Christum in Eucharistia: " Quo„ niam, *ait*, membra ejus sumus, & per „ creaturam nutrimur; creaturam autem „ ipse nobis præstat, solem suum oriri fa„ ciens, & pluens quemadmodum vult, „ cum calicem qui est creatura, suum „ sanguinem qui effusus est, ex quo auget „ nostrum sanguinem, & cum panem, „ qui est a creatura, suum corpus con„ firmavit, ex quo nostra auget corpora. Ergo &c.

Diluuntur objectiones Heterodoxorum.

OPPONUNT: Sanctus Irenæus Lib. 4. adversus Hæret. cap. 34. affirmat eodem prope modo panem in corpus Christi mutari, quomodo per Eucharistiam corpora nostra mutantur & evadunt immortalia. " Eucharistia, *inquit*, ex duabus rebus „ constans, terrena & cœlesti, ita & „ corpora nostra percipientia Euchari„ stiam, jam non sunt corruptibilia. „ Rursus L. 5. cap. 2. " Suum corpus con„ firmavit, ex quo nostra auget corpora. Sed talis mutatio non est substantialis in Eucharistia, quod ex comparatione mutationis nostræ carnis per Eucharistiam eruitur, cum constet corpus nostrum vi caloris naturalis in suam substantiam non convertere corpus Christi, juxta illud sancti Augustini, qui Christum animam sic alloquentem inducit: " Non tu me mutabis in te. . . . . . sed tu mutaberis in me. „ Sermonem instituit ibi sanctus Doctor de effectu augustissimi sacramenti Altaris. Ergo &c.

Respondeo primo, ibi sanctum Irenæum loqui de mutatione corporum quæ fiet in resurrectione, quando corpus quod est cinis, mutabitur in corpus gloriosum & immortale. Atqui, juxta multos, talis mutatio erit substantialis. Igitur ruit illa ratio hæretica. Quod autem sit germanus sancti Irenæi sensus, patet ex eo quod subjungat post vocabulum, *corruptibilia*, " spem resurrectionis habentia. „

Respondeo secundo, sanctum Irenæum ibi velle probare quomodo per receptionem Eucharistiæ corpora evadant immortalia; & adducit exemplum mutationis faciendæ in resurrectione corporum: verum eo loci non discutit qualis futura sit hæc mutatio, ut legenti textum clarebit.

Instant: Si propter aliquam rationem Irenæus dicendus foret tenuisse præsentiam realem, maxime ex eo quod affirmet Christum, Panem, qui est a creatura, proprium suum corpus esse. Atqui illud nihil probat; etenim vocem græcam ἴδιον, terminis metaphoricis non semel usurpant Patres: sic Clemens Alexandrinus Lib. 3. Stromatum, appellat Ecclesiam, propriam Christi sponsam: Gregorius vero Nyssenus, proprium Christi corpus; sic & eos qui in Ecclesia locum Prophetarum tenent, oculos nominat. Atqui ibi adjectivum, *proprius*, sumitur metaphorice. Igitur idem dicendum de Irenæo respectu Eucharistiæ.

Respondeo adjectivum, *proprium*, quandoque

que jungi terminis metaphoricis, & tunc juxta obviam significationem non sumi: ut cum Christus ait, *Ego sum vitis vera*, *&c.* Nullus quippe dixerit Creatorem mundi esse lignum contemptibile. Sed ubi agitur de Eucharistia, Patres in sensu naturali ista Christi verba Joan. 6. *Caro mea vere est cibus*, intelligunt, maxime cum Christo Deo fuerit possibile panem in proprium corpus convertere. Quam potentiam probant a simili miraculo quod in Cana Galilææ in gratiam nubentium fecit, convertendo aquam in vinum, ut ait Cyrillus Hierosol. catech. mystag. 4. his verbis: " Aquam olim in " vinum convertit in Cana Galilææ, " quod habet quamdam cum sanguine pro- " pinquitatem: & eum parum dignum " existimabimus, cui eredamus, quod vi- " num in sanguinem transmutavit? "

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Sanctus Irenæus splendide propugnat realitatem Eucharistiæ.

PRIMO: Quia Lib. 4. adversus Hæret. c. 34. asserit Eucharistiam non esse panem communem, sed panem miraculosum, ex terrena & cœlesti substantia conflatum:

Secundo Ibidem docet frustra Heterodoxos prædicare nos in corruptionem venire, quandoquidem ex corpore & sanguine Domini alimur, in quibus vitæ æternæ semen habemus.

Tertio: Lib. 5. cap. 2. ex professo debellat eos qui negant nos corpore Christi per Eucharistiam nutriri.

SYNOPSIS OBJECTIONUM,

ET SOLUTIONUM.

PRIMO: Verum quidem est Irenæum dicere nostra corpora nutriri vel ipso Christi corpore; sed hoc intelligi debet de nutritione quæ immutabit carnem nostram in resurrectione ad gloriam, cujus est Eucharistia simul semen & pignus: nusquam vero de mutatione quæ vel in ipsum corpus Christi refundatur.

Secundo: Frustra contendunt Hæretici sententias Patrum, quibus asserunt panem Eucharisticum esse proprium Christi corpus, intelligendas esse metaphorice, cum ex antecedentibus & consequentibus pateat, sicut alios Patres, sic & Irenæum vocem, *proprium*, in sensu obvio sumere.

§. IV.

Utrum Tertullianus faverit præsentiæ reali?

CONCLUSIO AFFIRMATIVA.

Probatur isto Syllogismo.

QUI tenet carnem nostam vesci corpore & sanguine Christi: qui scribit idololatras ad sacros Ordines promotos, corpus Christi sacrificando lacessere, & eorum manus præscindendas: panem Eucharisticum non omnibus aperiendum, & ne in terram cadat præcavendum: ille catholice locutus est de præsentia reali. Atqui ita habet Tertullianus. Ergo &c.

Probatur minor: Primo Tertullianus sic scribit Lib. de Resurrectione carnis cap. 8. " Caro corpore & sanguine Chri- " sti vescitur, ut anima de Deo sagine- " tur. "

Secundo: Lib. de Idololatria cap. 70. pag. 10. reprehendens quosdam qui idolorum artifices ad sacros Ordines promovebant, sic fatur: " Deleguntur in or- " dinem Ecclesiasticum artifices idolo- " rum. Proh scelus! Semel Judæi Chri- " sto manus intulernnt; isti quotidie cor- " pus ejus lacessunt. O manus præscin- " dendæ!

Tertio: Lib. 2. ad Uxor. " Non sciet " maritus quid secreto ante omnem ci- " bum gustes. "

Quarto: Lib. de Corona milit. " Ca- " licis aut panis etiam nostri aliquid de- " cuti in terram anxie patimur. " Quæ omnia de pane communi non intelligit Tertullianus. Ergo &c.

Fit satis objectionibus Heterodoxorum.

OPPONUNT: Ille existimat corpus Christi non esse realiter in Eucharistia, qui propugnat illud esse ibi solum repræsentative. Atqui sic scribit Tertullianus Lib. 1. contra Marcionem cap. 14. pag. 639. " Sed

" Sed ille, *inquit*, usque nunc nec aquam „ reprobavit Creatoris, qua suos abluit, „ nec oleum quo suos ungit, nec mellis „ & lactis societatem qua suos infantat, „ nec panem quo ipsum corpus suum re„ præsentat. „ Ergo &c.

Respondeo, nego minorem. Ad probationem, distinguo: Corpus Christi repræsentatur in Eucharistia repræsentatione practica, concedo: vacua & inerti, nego. Duplex est secernenda repræsentatio, una practica, speculativa altera; prior ipsam rem exhibet in ipso Tertulliani sensu, qui Lib. 4. adversus Marcionem circa medium ait de Patre æterno: " Ita„ que jam repræsentans eum, hic est filius „ meus &c. „ Posterior est pura rei imago, ut videre est in tabella. Tertullianus eo loci loquitur de prima repræsentatione; ne mireris autem si dicat corpus Christi repræsentari in pane: cum enim Marcion, quem debellat, contenderet creaturas sensibiles a bono Deo non promanare, argumentando ad hominem, mentionem facit de Sacramentorum symbolis, quæ vel ipsi Marcionistæ ut bona habebant. Igitur de pane, ut de symbolo sub quo realiter continetur corpus Christi, mentionem facit.

Instant: Atqui ex Tertulliano corpus Christi non est in Eucharistia vere & realiter, sed solummodo figurative seu repræsentative. Ergo &c. Probatur subsumptum ex Lib. contra Judæos cap. 10. pag. 221. ubi sic loquitur: " De hoc enim ligno „ etiam per Jeremiam Deus insinuat quod „ effetis dicturi: Venite, mittamus in pa„ nem ejus lignum, & conteramus eum „ a terra viventium, & nomen illius „ non memorabitur amplius; utique in „ corpus ejus lignum missum est; sic enim „ Christus revelavit, panem corpus suum „ appellans, cujus retro corpus in panem „ Propheta figuravit. „ Igitur ex Tertulliano nihil est in Eucharistia præter panem.

Respondeo, nego subsumptum. Ad probationem, solutio ex ipsis affulget terminis; eo quippe loci Tertullianus loquitur de pane veluti de figura corporis Christi quod in cruce pependit, idque Propheta jam jam retropronuntiaverat; quocirca est manifesta contradictio in objectione Petri Martyris: inde enim sequeretur non corpus Christi, sed panem fuisse ligno affixum, adeoque contra Tertulliani mentem, Christum non adimplevisse figuram a Jeremia de Eucharistia celebratam.

Urgent: Ipse Tertullianus Lib. 3. adversus Marcionem cap. 19. asserit figuram corporis Christi esse dumtaxat in Eucharistia; sic enim scribit pag. 493. " Hoc li„ gnum & Jeremias tibi insinuat, dictu„ ris prædicans Judæis: Venite, mittamus „ lignum in panem ejus, utique in cor„ pus: sic enim Deus in Evangelio quo„ que vestro revelavit, panem corpus „ suum appellans, ut & hinc jam intel„ ligas eum corporis sui figuram pani de„ disse. „ Ergo &c.

Respondeo, negando antecedens. Ad probationem distinguo: Et vox, *figuram*, refertur ad panem, concedo, ad corpus, nego. Hoc ipsum indigitant verba textus: " Panem corpus suum appellans, ut & „ hinc jam eum intelligas corporis sui „ figuram pani dedisse. „ Alias vel ipsum corpus esset sui ipsius figura. Subsequentia Tertulliani verba, vocabulum, *figuram*, in panem refundi annuntiant; sic enim habetur pag. 494. " Cujus retro cor„ pus in panem Propheta figuravit. „ Igitur ex Tertulliano, panis in quem lignum missum est, erat figura corporis Christi in cruce pendentis.

Replicant: Ex ipso Tertulliano, corpus Christi in Eucharistia est tantummodo figurative: Ergo &c. Probatur antecedens Lib. 4. contra Marcionem cap. 40. pag. 571. sic habet: " Acceptum panem & „ distributum Discipulis, corpus illum „ suum fecit, hoc est corpus meum dicen„ do, id est figura corporis mei. „ Ergo &c.

Respondeo, nego antecedens. Ad probationem distinguo: Et pronomen *hoc*, refertur ad panem, ita ut sensus sit: hoc quod fuit figura corporis mei in veteri lege, nunc per transubstantiationem est vere corpus meum, concedo: Et refertur ad corpus, figuram solummodo involvens, nego. Quod autem hic sit genuinus Tertulliani sensus, ex triplici patet capite. Primo quidem ex antecedentibus; sic enim legitur: " Acceptum panem & „ distributum Discipulis, corpus il„ lum suum fecit: „ igitur panem fecit corpus suum. Secundo & ex consequentibus; immediate enim hæc subjungit Tertullia-

„ tullianus: " Figura autem non fuisset, „ nisi veritatis esset corpus : „ hoc est, panis a Jeremia celebratus non fuisset, juxta Tertulliani mentem, figura corporis Christi, nisi Eucharistia esset vere ejusdem Christi corpus; qui quidem sensus affulget ex aliis verbis sequentibus; eo enim loci idem Tertullianus pag. 571. explanans illam Jacob prophetiam : " Lavabit in vino, *inquit*, stolam suam, & „ in sanguine uvæ amictum suum : stolam & amictum carnem demonstrans, „ & vinum sanguinem, ita & nunc „ sanguinem suum in vino consecravit, „ qui tunc vinum in sanguine figuravit. „ Denique veritas patet ex ipso Tertulliani scopo, qui unum adversus Marcionem contendit, videlicet vetus Testamentum non esse malum, & a diabolo; quod quidem probat ex relatione ejus ad novum, in quo omnes veteris legis figuræ adimpletæ sunt.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Tertullianus non abnuit præsentiam realem in Eucharistia.

PRIMO : Lib. de Resurr. car. cap. 8. ait carnem nostram corpore & sanguine Domini saginari.

Secundo : Lib. de idolol. scribit artifices idem Christi corpus lacessere, quod Judæi dilaceraverunt.

Tertio : Lib. 2. ad uxor. Eucharistiam non esse panem communem dicit. Ergo &c.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM

ET RESPONSIONUM.

PRIMO : Incassum reponunt Calvinistæ Tertullianum dicere Lib. 1. adv. Marc. c. 14. Christum corpus suum in Eucharistia repræsentare, quippe qui loquatur de repræsentatione viva & plena, quæ rem ipsam exhibet præsentem.

Secundo : Mala etiam fide replicant Tertull. Lib. 4. contra Judæos cap. 10. corpus suum figuram appellare, maxime Lib. 4. contra Marcion. cap. 40. omni quippe legenti patebit vocabulum, *figura*, non in corpus, sed in panem veteris legis refundendum esse; eo enim loci explicat Jeremiam Christi passionem his verbis prænuntiantem, *Mittamus lignum in panem ejus*, &c.

§. V.

An Origines agnoverit præsentiam realem?

CONCLUSIO AFFIRMATIVA.

Probatur ex ejus verbis.

ILLE præsentiam realem tenuit, qui admonet suscipientes corpus Domini, ut cum omni veneratione præcaveant, ne aliquid decidat e corpore Dominico in terram : accedentes ad mensam Domini manducare & bibere corpus & sanguinem Domini : esse in hoc Sacramento carnem Verbi Dei, & verum Deum. Atqui talia leguntur in Origene: Ergo &c.

Primum legitur Homil. 13. in Exodum lit. G. his verbis: " Volo vos admonere „ religionis vestræ exemplis : nostis qui „ divinis mysteriis interesse consuestis, „ quomodo cum suscipitis corpus Domi- „ ni, cum omni cautela & veneratio- „ ne servatis, ne ex eo parum quid de- „ cidat; reos enim vos creditis, & re- „ cte creditis. „

Secundum habetur Homil. 50. in diversa novi Testamenti loca : explicans enim hæc verba, *Domine non sum dignus* &c. sic scribit : " Quando sanctum cibum, illud- „ que incorruptum accipis epulum, quan- „ do vitæ pane & poculo frueris, man- „ ducas & bibis corpus & sanguinem Do- „ mini; tunc Dominus sub tectum tuum in- „ greditur : & tu humilians temetipsum „ imitare hunc Centurionem, & dicito: „ Domine non sum dignus &c. „

Tertium docet Homilia 7. in Numeros, ubi sic ait : " Tunc in ænigmate est man- „ na cibus, nunc autem in specie caro „ Verbi Dei & verus cibus, sicut ipse „ dicit, quia caro mea vere est cibus. „ Ergo &c.

Resolvuntur difficultates.

OBJICIUNT Heterodoxi varia Origenis loca, quibus eum realitatem corporis Christi in Eucharistia destruere autumant.

Primus quidem locus ex Homilia 16. in

in Numeros fol. 123. eruitur, ubi ille Doctor ait: " Bibere dicimur sanguinem „ Christi, non solum Sacramentorum „ ritu, sed etiam cum sermones ejus re- „ cipimus. „ Igitur, inquiunt, juxta Origenem, Christus non est magis in Eucharistia, neque magis in hoc sumitur Sacramento, quam in Concione.

Altera ex eodem auctoritas desumitur ex Commentario in caput 26. Matthæi, Hom. 35. fol. 76. ubi Origenes ita scribit: " Panis iste quem Deus Verbum cor- „ pus suum esse fatetur, Verbum est nu- „ tritorium animarum. „ Eo loci, inquiunt Heterodoxi, Eucharistia vocatur panis, deinde & panis nutritorius animarum. Si panis, igitur non corpus Christi; deinde vero, quomodo panis est nutritorius, si per transubstantiationem evanescat: Igitur panis semper. Quid plura? Origenes Hom. 7. in Leviticum fol. 73. sic scribit, " Si enim secundum litteram „ sequaris hoc quod dictum est: Nisi „ manducaveritis carnem meam, & bibe- „ ritis sanguinem meum; occidit hæc lit- „ tera. „ Et inde sic subsumunt Protestantes: Igitur ex Origine verba Christi ad litteram non intelligenda sunt, ita ut caro ejus sit vere cibus in Eucharistia.

Respondeo primo quidem in genere, sicut supra dictum est in his & similibus operibus, nedum Origenem, sed & ceteros primorum sæculorum Patres obscure, & ut plurimum mystice de Eucharistia loqui, ne mysteria vel ipsis Gentilibus aut Catechumenis in fide infirmis irridenda exponerent.

Respondeo secundo breviter, & quidem ad primum locum, Origenem eo loci duplicem secernere Eucharistiæ sumptionem; alteram, ut ejus verbis utar, quæ fit *Sacramentorum ritu*: Alteram, *Cum sermones ejus recipimus*. In priore datur realiter corpus Christi: in posteriore autem mere spiritualiter.

Ad secundum locum, Origenes est sui ipsius interpres, quippe qui dicat Deum Verbum, seu Filium Dei, panem fecisse corpus suum; qui quidem cibus nutrit spiritualiter animam. Neque vero negamus illud idem Verbum, non solum Eucharistia, verum etiam & suo Evangelio saginare animas, cum hac tamen discrepantia, quod ex opere operato, vi Sacramenti, eas cibet: sed non nisi ex opere operantis, virtute sermonis.

Ad tertium locum, jam ex dictis patet solutio; sensus enim Origenis ille est, carnem Christi non esse manducandam, sicut intelligebant Capharnaitæ, videlicet in propria specie; quocirca jure ac merito asserit litteram occidere, si hujusmodi manducatio in sensu obvio, & mere materiali sumatur.

Urgent, & tria alia loca ex Origene deprompta veritati Eucharistiæ opponunt. Origenes, inquiunt, Hom. 9. fol. 91. in Leviticum versus fin. ait: " Non hæreas „ in sanguine carnis, sed disce potius san- „ guinem Verbi, & audi ipsum tibi di- „ centem: quia hic sanguis meus est, qui „ pro vobis effundetur in remissionem „ peccatorum. „ Igitur, inquit Petrus Martyr, si ex Origine non fas sit inhærere in sanguine carnis, dubio-procul corpus & sanguis Christi neutiquam sunt realiter in Eucharistia.

Alterum testimonium eruitur ex Commentario in caput 15. Matthæi, ubi Origenes illam Christi sententiam explanans, *Quod intrat per os, non coinquinat hominem*, subjicit: " Quod ad esum per se at- „ tinet, neque ex hoc quod non edimus „ de pane, verbo Dei & per obsecrationem „ sanctificato, fraudamur aliquo bono; „ neque ex edendo abundamus aliquo bo- „ no: Siquidem causa defectus est mali- „ tia, peccataque; & abundantiæ cau- „ sa est justitia, & recte facta. Igitur concludunt Heterodoxi, Christus non est in Eucharistia nisi per fidem, quandoquidem ex Origene, aut defectus, aut incrementum justitiæ, ex mala vel bona dispositione credentis repetitur: Quod confirmat Origenes fusiori sermone, maxime his verbis: " Et hæc quidem de „ typico symbolicoque corpore. Multa „ porro & de ipso Verbo dici posset, quod „ factum est caro, verusque cibus, &c. „ Immo asserit Christum non manducari a peccatoribus, " Si fieri posset, *ait*, ut- „ qui malus adhuc perseveret, edat Ver- „ bum factum carnem, cum sit Verbum „ & panis vivus; nequaquam scriptum es- „ set: Quisquis ederit panem hunc, vivet „ in æternum. „

Opponunt iterum ista Origenis verba ex libro 8. contra Celsum excerpta: " Nos „ qui rerum omnium Conditori pla- cere

„ cere studemus, cum precibus & gratia-„ rum actione pro beneficiis acceptis, ob-„ latos panes edimus. „ Si panes oblatos: Igitur non Christi corpus edimus.

Respondeo primo ut supra, videlicet Patres in hujuscemodi scriptis, vel omisso sensu obvio, vel saltem subobscure loqui propter rationem supra allatam. Origenes Homilia 9. in Leviticum est sui ipsius interpres, & sic loquitur fol. 81. " Novit qui mysteriis imbutus est, & carnem „ & sanguinem Verbi Dei. Non ergo im-„ moremur in his, quæ & scientibus no-„ ta sunt, & ignorantibus patere non „ possunt. Quibus quidem verbis significat se obscure loqui propter Catechumenos ignorantes, & alios quibus non erant aperienda mysteria, quandoquidem bapizati ea sufficienter intelligebant.

Respondeo jam ad primum, Origenem tantummodo velle non sistendum esse præcise in sanguine carnis, sed cum devotione & fide sumendam esse Eucharistiam, ut prosit ad salutem, quippe quæ realiter contineat sanguinem Christi; quocirca mirum in modum nobis favent Origenis verba paulo superius sic loquentis fol. 87. " Sed disce potius sanguinem Ver-„ bi, & audi ipsum tibi dicentem, quia „ hic sanguis meus qui pro vobis effun-„ detur in remissionem peccatorum. „ Numquid figura sanguinis effusa est in remissionem peccatorum, & non potius realitas?

Ad secundum dicimus, Origenem in isto sicut & in alio loco mirabiles delineare Eucharistiæ effectus, de quibus judicandum est ex dispositionibus; unde si sumptio sumatur ut sic, neque nocet, neque prodest, nam ex corde judicium egreditur; unde si indigne quis sumat, jam malitia reddit summentem corporis & sanguinis Domini reum; si vero digne, jam justitia gratiæ abundantiam parit, quæ quidem omnia explicat Origenes per verba perperam in objectione allata.

Neque vero timendum est a vocabulis Typico symbolicoque corpore; cum enim Eucharistia sit Sacramentum, dubio-procul simul est & signum non vacuum quidem, ut effutiunt Heterodoxi, sed practicum.

Neque etiam aliquod facessit negotium, quando Origenes ait peccatores non manducare corpus Christi; hoc enim duplici intelligitur modo; videlicet, & extra Sacramentum, cum careant fide atque charitate, & intra Sacramentum, hoc est ejus non percipere fructum. Bellarminus hic Lib. 2. de Sacramento Eucharistiæ cap. 8. pag. 673. contendit Origenem loqui de manducatione extra Sacramentum, eo quod explicet illa Christi verba Joan. 6. *Ego sum panis vivus, qui de cœlo descendi: qui manducat hunc panem, vivet in æternum:* Quæ Dominus protulit de sua Incarnatione, quæque est panis fide manducandus.

Ad tertium, distinguo: Panes oblatos edimus, sed sanctificatos & transubstantiatos, concedo: Panes communes, nego. Subjicit enim Origenes: Oblatos panes edi-„ mus, corpus sanctum quoddam per pre-„ ces effectos, & sanctificans eos, qui cum „ sancto proposito, ipso utuntur. „

Dices: Si corpus quoddam edimus, jam non corpus Christi, ergo. Probatur antecedens: Quoddam est diminutivum. Igitur Origenes non intelligit simpliciter corpus Christi.

Respondeo, nego antecedens: Eo quippe loci non loquitur Origenes de panibus communibus, sed de panibus vi consecrationis corpus Christi effectis. Ad probationem, distinguo: Vocabulum *quoddam* est diminutivum, quantum ad modum existendi, quatenus corpus Christi non est in Eucharistia modo naturali, sed quasi ad modum spiritus, concedo. Quantum ad realitatem nego. Nam Homilia 5. jamjam in probationibus laudata, ait Origenes: " Quando sanctum cibum, illudque in-„ corruptum accipis epulum, quando vi-„ tæ pane & poculo frueris, manducas & „ bibis corpus & sanguinem Domini; „ tunc Dominus sub tectum tuum ingre-„ ditur; & tu ergo humilians teipsum, „ imitare hunc Centurionem, & dicito: „ Domine, non sum dignus ut intres sub „ tectum meum; ubi enim indigne ingre-„ ditur, ibi ad judicium ingreditur acci-„ pienti. „

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Origenes agnovit præsentiam Christi realem in Eucharistia.

PRIMO: Hom. 13. in Exod. ait corpus Christi in Eucharistia, ea qua par est

erga

erga Angelorum Dominum reverentia esse sumendum.

Secundo: Hom. 50. in diversa, vel ipsam Christi carnem esse vere cibum docet.

Tertio: Hom. in Numer. Eucharistiam in hoc a manna distinguit, quod sit veritas, cujus manna erat solum figura.

Synopsis argumentorum in contrarium & responsionum.

PRIMO: Non negamus juxta Origenem corpus Christi manducari in Eucharistia, & quodammodo etiam per concionem, sed Sacramentorum ritu, & vere priori modo; spiritualiter vero & tantum mystice posteriori, seu vi prædicationis. Quomodo vero vegetet corpus Christi animas, solus qui gustat, novit, tum ex eo quod futuræ gloriæ semen sit & pignus. Ceterum non ad litteram esus Eucharistiæ intelligendus est, ita ut sicut cibus qui in macello venditur, sic & caro Christi in propria specie manducanda sit, sed sacramentaliter.

Secundo: Neque igitur remanet ambigendi locus circa mentem Origenis, cum ait non hærendum esse in carne, id est manducanda, vel in specie, vel etiam sacramentaliter absque dispositionibus; seclusis enim & fide & charitate, quomodo proficeret cibus ille cœlestis: Hinc totus est Origenes ut populum ad digne communicandum adhortetur.

Tertio: Nec ullum facessit negotium cum scribit Origenes nos panes oblatos, illosque symbolicos manducare, & peccatores Eucharistiam non edere: loquitur enim de panibus consecratis, qui Christi Passionis sunt figuræ: Peccatores equidem corpus Dominicum in Eucharistia non recipere ait, sed quo sensu? Nisi quantum ad frugem: *Qui enim manducat indigne* teste Apostolo 1. Cor. 11. *judicium sibi manducat*.

§. VI.

Utrum S. Cyprianus faveat præsentiæ reali.

CONCLUSIO AFFIRMATIVA.

Probatur ex ipsius Scriptis.

ILLE favet præsentiæ reali, qui Eucharistiam non semel corpus & sanguinem Domini appellat, talesque ei tribuit effectus, quales figuræ nequeunt convenire; qui asserit impios communicantes, scelus Judæ proditoris committere: Atqui res ita est: Igitur S. Cyprianus astipulatur præsentiæ reali.

Primum probatur ex Epist. 54. quam suo & Synodi Africanæ nomine, de pace lapsis concedenda ad beatum Cornelium Papam direxit, ubi sic loquitur: " At vero nunc non infirmis, sed fortibus pax necessaria est, nec morientibus, sed viventibus communicatio a nobis danda est, ut quos excitamus & hortamur ad prælium, non inermes & nudos relinquamus, sed protectione corporis & sanguinis Christi muniamur; & cum ad hoc fiat Eucharistia, ut possit accipientibus esse tutela, quos tutos esse contra adversarium voluimus, munimento Dominicæ saturitatis armemus. Nam quomodo docemus & provocamus eos in confessione nominis sanguinem suum fundere, si eis militaturis Christi sanguinem denegamus? Aut quomodo ad Martyrii poculum idoneos facimus, si non eos prius ad bibendum in Ecclesia poculum Domini jure communicationis admittimus. " Ergo &c.

Secundum legimus Epist. 62. ad Cæcilianum, ubi sic habet: " Et hæc verba Psalmi: Calix tuus inebrians, quod scilicet calix Dominicus, sic bibentes inebriet, ut sobrios faciat, ut mentes ad spiritalem sapientiam redigat, ut a sapore isto sæculari, ad intellectum Dei unusquisque resipiscat: Et quemadmodum vino isto communi mens &. anima relaxatur, & tristitia omnis exploditur, ita epoto sanguine Domini, & poculo salutari expoliatur memoria veteris hominis, & fiat oblivio conversa-

„ versationis pristinæ sæcularis, & mœ-„ stum pectus ac triste, quod prius pec-„ catis angentibus premebatur, divinæ „ indulgentiæ lætitia resolvatur. „ Ergo &c.

Tertium habetur expresse Tract. de cap. Ergo &c.

Solvuntur objectiones Heterodoxorum.

OPPONUNT: Sanctus Cyprianus in Serm. de cœna Domini, ubi realitatem corporis Christi in Eucharistia pro virili defendere deberet, nihil nisi tamen de præsentia mystica loquitur. Ergo &c. Probatur antecedens multis momentis: Primo quidem eo loci sic habet: " Usque ho-„ die hoc veracissimum & sanctissimum „ corpus suum creat, sanctificat, & be-„ nedicit, & pie suscipientibus dividit. „ Quæ quidem verba solummodo intelliguntur de bonis creatis, quæ pro vita humana sustentanda expostulamus, quæque etiam de pane benedicto interpretanda veniunt. Confirmatur. Ibidem, ait: " Pa-„ nis iste communis in carnem & san-„ guinem mutatus, procreat vitam & in-„ crementum corporibus; ideoque ex con-„ tinuo rerum effectu fidei nostræ adjuta „ infirmitas, sensibili argumento edocta „ est, visibilibus Sacramentis inesse vitæ „ æternæ effectum. „ Rursus: " Hæc „ quoties agimus, non dentes ad morden-„ dum acuimus, sed fide sincera panem „ sanctum frangimus. „ Et iterum: „ Quod „ est esca carni, hoc animæ est fides. „ Igitur ex Cypriano Christus est solummodo per fidem in Eucharistia, ejus manducatio est ipsa fides, nec aliquid est præter panem, quandoquidem ex illo Patre panis frangitur & distribuitur, nemo autem non novit corpus Christi non frangi.

Respondeo primo, S. Cyprianum ibi non loqui in opere Polemico aut Apologetico, neque etiam ad initiatos: in his quippe solis operibus Patres clare pandunt mysteria; sed in sermone ad populum, in quo subobscure loquitur, ne mysteria in fabulam fiant, & irrideantur.

Respondeo secundo, S. Cyprianum agnoscere realitatem corporis Christi in Eucharistia variis in locis, maxime Libro de Orat. Dominica, ubi initiatis explicat mysterium, his verbis: " Quando ergo dicit „ in æternum vivere, si quis ederit de „ ejus pane, ut manifestum est eos vive-„ re qui corpus ejus attingunt, & Eucha-„ ristiam jure communicationis acci-„ piunt. „

Jam respondeo, negando minorem. Ad primam probationem, duplex est solutio. Primo quidem asserimus sanctum Cyprianum eo loci alludere ad oblationes Fidelium, quæ facta consecratione fiebant, quæque postea per modum Eulogiæ in signum unitatis & amoris omni distribuebantur populo, & non de Eucharistia. Quidam alii, ut Bellarminus hic Lib. 2. de Eucharistia cap. 9. pag. 577. contendit Cyprianum explicare Canonem Missæ, & loqui de pane consecrato, ac veluti creato per transubstantiationem ad nostrarum vegetationem animarum; quocirca de materia Eucharistiæ eo loci mentionem facit, quæque etiam, facta consecratione, dicitur panis & ratione specierum apparentium, & per relationem ad materiam transmutatam.

Ad ceteras probationes distinguo: Et ibi sanctus Cyprianus loquitur de multiplici Eucharistiæ effectu, concedo: præcise de præsentia substantiali Christi, subdistinguo: connotative, concedo: primario & immediate, nego. Porro seclusa fide, seclusoque amore non prodest Eucharistia. Cyprianus est sui ipsius interpres, cum ait: " Hæc quoties agimus, non „ dentes ad mordendum acuimus. „ Manducatio quippe est communis justis & impiis: Sed inquit, " Fide sincera „ panem sanctum frangimus. Neque vero magis proficiunt Heterodoxi priorem opponendo locum, quippe qui Catholicam ibi astruit fidem; namque comparat effectum Eucharistiæ cum effectu panis communis, & unum tantummodo intendit, videlicet quod sicut panis communis in carnem & sanguinem mutatur pro alenda vita temporali, ita Eucharistia pie suscepta proficit ad vitam æternam capescendam: " Panis „ iste, *inquit*, communis in carnem & „ sanguinem mutatus &c.

Instans: Si Christus foret realiter in Eucharistia, fieret unio realis inter Christum & fidelem, sed ex S. Cypriano per Eucharistiam nonnisi conjunctio affectiva producitur; sic enim in eodem sermone loquitur: " Solus quippe Filius Pa-„ tri consubstantialis est; nec divisibilis „ est,

„ est, nec partialis substantia Trinitatis, „ nostra vero & ipsius conjunctio nec miscet personas, nec unit substantias, sed „ affectus consociat & confœderat voluntates. „ Quibus verbis distinguit unitatem quæ est inter Personas divinas ab ea quæ intercedit inter nos & Christum per Eucharistiam; quod prior sit substantialis, posterior vero solummodo affectiva. Ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem: Inter nos & Christum per Eucharistiam non contingit unio substantialis per modum naturæ, & essentiæ, concedo: per modum contigui, & ad vitam æternam, nego. Duplex distinguenda est unio substantialis; altera per modum naturæ, qualis est unio partium continui, & animæ cum corpore; altera vero per modum contigui, qualis est unio nummi aurei quod in manu apponitur; porro citra dubium est unionem Christi per Eucharistiam non esse nisi posterioris generis, quandoquidem teste Augustino, non mutamus in nostram substantiam corpus Christi, sed potius ipse nos in se quasi convertit, & per sua dona, & per pios affectus, quorum ipse est auctor; de hoc effectu loquitur Cyprianus ut probet intentum, videlicet panem Eucharisticum æternam vitam producere: Quod autem fiat quædam substantialis unio, ipse Cyprianus asserit dicendo in libro de Oratione Dominica Fidelem contigere corpus Christi: " Manifestum est, *inquit*, eos vivere qui „ corpus ejus attingunt, & Eucharistiam, „ jure communicationis accipiunt. „ Post ipsum vero Abbas Paschasius in libro de corpore & sanguine Domini, loquendo de sacra communione mirabundus exclamat " O Deus, substantia mea! „

Persistunt: Corpus Domini in Eucharistia non est idem quod pependit in cruce ex Cypriano: & probatur: Sermone de unctione chrismatis sic loquitur: " Dedit „ Dominus noster in mensa in qua ultimum cum Apostolis participavit convi- „ vium, panem & vinum; in cruce vero „ manibus militum corpus tradidit vulne- „ randum. „ Audis Cyprianum, per oppositionem ad mensam, corpus in cruce vulnerandum prædicare. Ergo &c.

Respondeo, negando antecedens. Ad probationem, distinguo: Christus non tradidit corpus in convivio manducandum, ut carnem communem quæ venditur in macello, sed quod penes species manducatur ut panis; in cruce vero idem traditur corpus in propria constitutione vulnerandum, concedo: tradidit in Eucharistia panem communem, nego. Mysterium explicat eo loci Cyprianus, docendo corpus sub alio existendi modo tradi in mensa, sub alio vero in cruce. Est ipse sui ipsius interpres verbis immediate subsequentibus; subjungit enim qua ratione sic egerit Christus: " Ut, *inquit*, in Apo- „ stolis secretius impressa sincera veri- „ tas, & vera sinceritas exponeret Genti- „ bus; quomodo vinum & panis caro esset „ & sanguis; & quibus rationibus causæ „ effectibus convenirent: & diversa no- „ mina, vel species ad unam reduce- „ rentur essentiam; & significantia & „ significata iisdem vocabulis censeren- „ tur. „

Replicant: Atqui nihil præter panem significantem corpus Christi, ex Cypriano, inest in Eucharistia. Ergo &c. Probatur subsumptum. Cyprianus Epist. ad Cæcilium pag. 146. ait: " Christus obtulit „ hoc idem quod Melchisedech obtule- „ rat, id est panem & vinum suum, „ scilicet corpus & sanguinem. „ Rursus in eadem Epistola scribit: " In aqua „ populum intelligi, in vino ostendi san- „ guinem Christi. „ Igitur panis corpus, vinum vero sanguinem solummodo significant; namque panis & vinum quæ obtulit Melchisedech, quæque cum Eucharistia comparat Cyprianus, nihil ultra repræsentabant. Pari & consimili modo aqua non est populus, sed tantum est figura populi. Igitur & Eucharistia est dumtaxat corporis Christi typus.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem, distinguo: Et utraque comparatio est inadæquata, concedo, & est adæquata, nego. Sensus Cypriani est quod sicut panis & vinum a Melchisedech oblata significabant corpus & sanguinem Christi, sic & Sacramentum Eucharistiæ reduplicative ut Sacramentum, supponit pro speciebus sensibilibus quæ constituunt signum corporis & sanguinis Christi, non mere speculative ut sacrificium Melchisedech, sed practice: unde subdit Cyprianus: " Id est, pa- „ nem & vinum, suum scilicet corpus „ & sanguinem. „ Non absimili ratione

aqua

aqua quantum ad aliquid assimilatur sanctissimo Altaris Sacramento, hoc est, sicut significat populum & unitatem populi cum Christo, sic & quidem nobiliori modo, hoc est practice Sacramentum ex pane & vino confectum repræsentat unionem digne communicantium cum Christo, quatenus, inquit S. Thomas, panis ex multis granis, vinum vero ex multis racemis & botris confluit : ibi enim sanctus Cyprianus solum commendat & celebrat mirabiles Eucharistiæ effectus ; sic enim loquitur paulo post verba in objectione laudata pag. scilicet 149. & sese explicat : " Quando autem in calice, vino aqua miscetur, Christo populus adunatur . . . . . . sic autem in sanctificando calice Domini afferri sola aqua non potest, quomodo nec vinum solum potest; nam si vinum tantum quis offerat, sanguis Christi incipit esse sine nobis ; si vero aqua sit sola, plebs incipit esse sine Christo ; quando autem utrumque miscetur, & adunatione confusa sibi invicem copulatur, tunc Sacramentum utrumque spirituale & cœleste efficitur . "

Ceterum non est relictus ambigendi locus de mente sancti Cypriani circa realitatem corporis & sanguinis Christi in Eucharistia, cum in tractatu de lapsis asserat indigne sumentem Eucharistiam, idem scelus patrare quod Judæi, illum negando, commiserunt : " Spretis, *inquit* pag. 242. his omnibus, atque contemptis, vis infertur corpori ejus & sanguini ; & plus modo in Dominum manibus atque ore delinquunt, quam cum Dominum negarunt . "

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Sanctus Cyprianus præsentiæ reali astipulatur.

PRIMO : Epist. 54. ait corpore & sanguine Domini saginandos esse Fideles, ne inermes adversus impugnantes fidem incedant.

Secundo : Tribuit Eucharistiæ sumptioni tales effectus, quales cibo communi convenire non possunt, ut lætificare animam, passionum impetus frangere.

Tertio: Tract. de lap. de iis qui peccatis gravioribus detenti sacram Communionem sumunt, hæc ait, per eos: " Vis infertur corpori *Christi* & sanguini . "

SYNOPSIS DIFFICULTATUM, ET EXPLICATIONUM.

PRIMO : Cum S. Cyprianus dicit Christum corpus suum creare & sanctificare, loquitur non contra realem præsentiam, sed potius docet, his verbis transubstantiationem : neque vero alio modo intelligi potest corpus vivens iterum produci nisi Sacramentaliter.

Secundo : Quando idem Pater loquens de Eucharistia commemorat fidem, realitatem præsentiæ tentare non vult, sed dignas pro digna ejus susceptione dispositiones instituit.

Tertio : Verum est quod S. Cyprianus dicit, corpus in Eucharistia non idem esse cum illo quod pependit in cruce, sed intelligas velim, quoad existendi dumtaxat modum.

§. VII.

An Eusebius Cæsariensis catholice Censuerit de præsentia reali ?

CONCLUSIO AFFIRMATIVA.

Probatur multis momentis.

PRIMUM argumentum. Docere panem fieri Christi corpus, vinum vero ejus sanguinem, est clare agnoscere realem Christi præsentiam in Eucharistia. Atqui sic docuit Eusebius : & probatur. Sanctus Joannes Damascenus Lib. 3. Paralle. cap. 45. hæc verba Eusebii refert : " Multi peccatores, *ait*, cum Presbyteri sunt, sacris operantur, nec Deus eos aversatur ; verum per Spiritum sanctum proposita dona consecrat. At panis quidem pretiosum Domini corpus efficitur, poculum autem pretiosus Domini sanguis. " Ergo &c.

Alterum isto conficitur syllogismo. Cogere aliquem per corpus & sanguinem Christi in Eucharistia contenta, sibi adhærere, est fidem de præsentia reali profiteri. Sed Eusebius hujusmodi juramentum quandoque exegit ; & probatur. Lib. 6. Hist. Eccles. cap. 44. edit. Valesii, Novatiani facinora ex sancti Cornelii Epistola ad Fabium recensens, ita lo-

quitur: " Jura mihi per corpus & sanguinem Domini nostri Jesu Christi, te numquam meas partes deserturum, nec ad Cornelium esse rediturum. Ergo &c. "

Tertium argumentum: Ille catholice locutus est de præsentia reali, qui asserit Eucharistiam esse sacrificium præstantius veteris legis sacrificiis, quæ erant Christi mera symbola & imagines. Atqui similia docet Eusebius: & probatur ex ipsius verbis e capite 10. Lib. 1. Demonstrationis Evangelicæ depromptis; sic enim habet: " Merito sane illius memoriam, corporisque ejusdem & sanguinis recordationem quotidie celebrantes, & ad longe præstantius sacrificium & munus assumpti, quam illud antiquius fuerit, non amplius fas esse putamus in prima illa & infirma elementa recidere, signa quædam & imagines, non ipsam veritatem continentia. " Eo loci, ut claret, præsentiam realem agnoscit, scilicet asserendo expresse in Missæ Sacrificio offerri corpus & sanguinem Domini, & illud antepo nit sacrificiis antiquæ legis, sin minus, nihil probaret. Ergo &c.

Fit satis Protestantium objectionibus.

OBJICIT Albertinus: Si propter aliquam rationem dicendum foret Eusebium agnovisse præsentiam realem, maxime quia utitur verbo, *continet*. Atqui hæc ratio nulla est: probatur antecedens. Verbum, *continet*, non semper sumitur pro eo quod aliquid physice includit, sicut vasa dicuntur includere liquores; sed pro declarando & significando: quod isto potest illustrari exemplo. Scripta eatenus dicuntur continere voluntatem dantis, in quantum eam significant. In isto sensu Gaudentius Tractatu in Exodum ait: " Omne corpus divinæ Scripturæ, tam veteris quam novi Testamenti, Filium Dei continet: " id est significat. Sic igitur intelligendus est Eusebius. Ergo &c.

Respondeo negando minorem. Ad probationem nego Eusebium vocem, *continere*, in sensu mere speculativo usurpare; verbum enim, περιέχειν, quod significat *continere*, refertur & ad signum & ad imagines, simul & ad ipsam veritatem; sicut ergo cum ait Eusebius veteris legis sacrificia continuisse signa & imagines, non vult quod signa & imagines solum significarent, sed revera physice incluserint; ita cum ait Eucharistiæ sacrificium ipsam veritatem, non vult quod veritatem dumtaxat significet, sed reipsa includat, & præsentem exhibeat.

Instat: Eusebius ibidem loquitur de sacrificio crucis, tamquam de unico remedio, & propitiationis sacrificio. Igitur non agnoscit sacrificium continens realiter corpus Christi.

Respondeo distinguendo: Unicum sacrificium quod promeruit nobis remissionem peccatorum agnoscit Eusebius, concedo: unicum quod illam applicet, nego. In hoc sensu Missæ sacrificium est propitiatorium; jam vero licet unicum sit salutis lavacrum, scilicet sanguis Christi, Baptismus tamen lavat applicando merita Christi; idem similiter de Eucharistia dicendum: & hoc ultro fatentur Heterodoxi; revera quidem tametsi aliud sit sacrificium crucis, aliud vero altaris, attamen idem est quantum ad hostiam, & tantummodo penes rationem offerendi diversum.

Urget: Eusebius ibidem vocat Eucharistiam memoriale sacrificii corporis & sanguinis Christi Domini. Igitur ex ipso non est sacrificium: memoria enim passionis non est ipsamet passio. Probatur antecedens ex eius verbis; " Post omnia quasi mirabilem quamdam victimam, sacrificiumque eximium Patri suo operatus pro nostra omnium salute obtulit, ejusque rei memoriam, ut nos ipsi Deo pro sacrificio offerremus, instituit.

Respondeo equidem Eusebium vocare Eucharistiam, memoriale, sed quod ipsam veritatem continet; memoria quippe est sacrificii crucis, si spectetur cibationis modus, quia realiter in altari, sicut in cruce, non occiditur Christus, sed repræsentative tantum; at vero si res oblata consideretur, est eadem hostia. Igitur cum appellat Eucharistiam, memoriam corporis & sanguinis Christi, intelligendus est de Christo in cruce oblato. Eodem modo locutus est Lanfrancus contra Berengarium Lib. de corp. & sang. Dom. cap. 14. Eodem modo ante ipsum Fulbertus Episcopus Carnotensis. Eusebius est sui ipsius interpres Lib. 8. his verbis: " Rursus enim ipse dispensationis divinæ notas suis Discipulis tradidit,

„ didit, dum hortatur ut sui ipsius corpo-„ ris imaginem repræsentent. Cum enim „ non amplius cruenta sacrificia, neque „ ea quæ apud Moysen in lege diverso-„ rum animalium mactationibus sancita „ erant, grata esset habiturus, sed ut pa-„ ne sui corporis nota uterentur, insti-„ tuturus. „ Audis Eusebium primo, sacrificium novæ legis sacrificiis legis Mosaicæ præferre; ex ipso igitur non est figura inanis. Secundo, panem esse notam & typum corporis Christi; igitur credit corpus ejus in Eucharistia realiter contineri, quandoquidem figura terminatur ad veritatem. Demum, ibidem ait hanc egregiam Davidis prophetiam Ps. 39. *Sacrificium & oblationem noluisti, aures autem perfecisti mibi*, in sacra Eucharistia adimpleri.

Instat: Lib. 3. de Ecclesiastica Theologia contra Marcellum Ancyranum cap. 12. explicans verba Christi Joan. c. 6. *Spiritus est qui vivificat, &c.* ait Christum docuisse illos spiritualiter intelligere quæ de carne & sanguine suo dixerat: " No-„ lite putare carnem me dicere quam „ circumfero, quasi illam edere opor-„ teat; nec existimate me præcipere sen-„ sibilem & corporalem sanguinem bi-„ bere. „ Ergo &c.

Respondeo, Eusebium illam manducationem excludere, qua corpus teritur & dividitur dentibus, palato gustatur, in stomachum vadit, quo sensu Capharnaitæ intellexerunt; sed non negat manducationem sacramentalem qua corpus Christi modo mirabili & indiviso in stomachum vadit, nec tamen consumitur, aut ullam mutationem subit. Hæc Eusebii mens colligitur ex eiusdem loco, quem refert sanctus Joannes Damascenus Lib. 3. Paralellorum cap. 45. ecce verba: " Mul-„ ti peccatores, cum Presbyteri sint, sa-„ cris operantur, nec Deus eos aversa-„ tur: verum per Spiritum sanctum pro-„ posita dona consecrat, ac panis quidem „ pretiosum Domini corpus efficitur, po-„ culum autem pretiosus Domini sanguis.„

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Eusebius Cæsariensis non abnuit præsentiam realem.

PRIMO: Quia docet panem fieri corpus Christi, apud sanctum Joannem Damascenum Lib. 3. Paral. cap. 45.

Secundo: Agnoscit Novatum coegisse multos jurare per corpus Christi in Eucharistia delitescentis, se suas partes numquam deserturos, Lib. 4. Hist. Eccles. cap. 43.

Tertio: Asserit Eucharistiam esse sacrificium sacrificiis legis Mosaicæ longe præstantius, Lib. 1. Demonstr. Evang. cap. 10. igitur ex Eusebio non est vacua Christi figura.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM ET SOLUTIONUM.

PRIMO: Perperam Albertinus minister detorquet verbum, *continet*, & vertit *significat*; nam eo loci vox græca, περιέχειν, significat signa & imagines Christi apud veterem legem, quæ signa dubio-procul erant quid physicum & reale, nempe victimæ & oblationes.

Secundo: Neque diffitentur Catholici sacrificium crucis esse pro peccatis unicam expiationem: sed ejus merita applicari per sacrificium incruentum, quid vetat?

Tertio: Concedimus etiam cum Eusebio, ista Christi verba Joan. 6. *Spiritus est qui vivificat: caro non prodest quicquam*, intelligenda esse spirituali sensu, excludente quidem sensibilem corporis dilacerationem, sicut intelligebant Capharnaitæ, quorum errorem eo loci corrigit Christus: sed non realitatem præsentiæ.

§. VIII.

Discutitur mens sancti Hilarii Pictaviensis circa realem præsentiam.

CONCLUSIO.

Sanctus Hilarius docuit præsentiam realem.

Probatur variis rationibus.

PRIMA: Qui asserit in hoc Sacramento nos Verbum carnem factum sumere, & de veritate carnis & sanguinis in hac mensa non esse dubitandum, ille affir-

mat dogma catholicum. Atqui talia tradit sanctus Hilarius: Ergo &c. Sic habet Lib. 8. de Trinitate: " Si vere Verbum caro factum est, & nos vere Verbum carnem cibo Dominico sumimus: quomodo non naturaliter manere in nobis existimandus est, qui & naturam carnis nostræ jam inseparabilem sibi homo natus assumpsit, & naturam carnis suæ ad naturam æternitatis sub Sacramento nobis communicandæ carnis admiscuit? " :... Et post pauca: " De naturali enim in nobis Christi veritate quæ dicimus nisi ab eo discimus, stulte atque impie dicimus; ipse enim ait: *Caro mea vere est esca, & sanguis meus vere est potus*. De veritate carnis & & sanguinis non relictus est ambigendi locus. " Observes velim, sanctum Doctorem isto probare ratiocinio, nos carnem Christi realiter per Eucharistiam accipere, quia Verbum vere caro factum est, quia ille qui ex Maria natus est, vere homo est. Subdit vero non juxta naturæ captum loquendum esse de hoc Sacramento, sed prout revelatum habemus a Patre. At si Christus ibi non foret realiter præsens, non esset mysterium.

Altera: Sanctus Hilarius ibidem asserit nos realiter per Eucharistiam uniri Christo, eo prope modo quo Verbum ex natura sua Patri, cui consubstantiale est, conjungitur. Igitur corpus Christi est substantialiter in sanctissimo Altaris sacramento; hac enim seclusa reali præsentia, evanescit unio naturalis: ecce verba. " Cur gradum quemdam atque ordinem consummandæ unitatis exposuit, nisi ut cum ille in Patre per naturam divinitatis esset, nos contra in eo per corporalem ejus nativitatem, & ille rursus in nobis per Sacramentorum inesse mysterium crederetur. "

Tertia ratio, eaque validissima hæc est. S. Hilarius in libro laudato debellat Arianos, qui cuncta Scripturæ sacræ loca de unitate Verbi cum Patre, in unionem mere affectivam transferebant, hac explicatione rati se Verbi divinitatem exsufflaturos. S. autem Doctor probat variis argumentis unionem Verbi cum Patre esse consubstantialem, & maxime duobus. Primum ex unione Verbi physica cum carne assumpta; alterum vero ex unione nostra reali cum corpore Christi in Eucharistia excerptum: ex his enim unionibus concludit Filium Dei unum esse substantialiter cum Patre; quod certe non probaret adæquate, si Christus non nisi figurative esset in Eucharistia. Audiamus Hilarium explicantem hæc Christi verba: *Sicut misit me vivens Pater, & ego vivo propter Patrem: & qui manducat me, & ipse vivet propter me*; ait: " Hæc vero vitæ nostræ causa est, quod in nobis carnalibus manentem per carnem Christum habemus, victuris nobis per eum ea conditione qua vivit ille per Patrem. Si ergo nos naturaliter secundum carnem per eum vivimus, id est, natutam carnis suæ adepti, quomodo non naturaliter secundum spiritum in se Patrem habeat, cum vivat ipse per Patrem. Dicis Filium Dei carnaliter in nobis manere per Eucharistiam. " Ergo. &c.

Diluuntur Heterodoxorum commenta.

OBJICIUNT: Qui propugnat Christum non alio modo unum nobiscum esse per Eucharistiam quam sumus unum inter nos, certe præsentiam realem eliminat, cum unum in hypothesi naturaliter & per unionem physicam cum Christo essemus. Atqui in sententia Hilarii Lib. 8. de Trin. in probationem nostræ assertionis adducta, sic est; & probatur: " Naturam carnis suæ ad naturam æternitatis sub Sacramento nobis communicandæ carnis admiscuit; ita enim omnes unum sumus, quia & in Christo Pater est, & Christus in nobis est. "

Respondeo negando minorem. Ad probationem distinguo: Et comparatio non est adæquata, concedo: & est adæquata, nego. Eo loci sanctus Doctor probat Arianis Verbum esse Patri consubstantiale ex duobus momentis; primo quidem ex eo quod sicut unum sumus naturaliter juxta speciem humanam quæ eadem est in omnibus, quæque fide & amore mutuo fovetur. Filius est unum naturaliter cum Patre. Neque vero Hilarius ab unione naturali recedit, tametsi ista foveatur unione affectiva; nam ut refellat Arianos, qui cuncta Scripturæ loca de unitate inter Filium & Patrem divinum, de unione morali interpretabantur, contendit unionem inter homines, etiam affecti-

ffectivam, eatenus esse naturalem, quatenus eadem est realiter in omnibus natura humana. Secundo ex capite Eucharistiæ qua unum sumus per realem in nobis Christi præsentiam confirmat; sin minus nihil probaret: & unionem realem per Eucharistiam deducit ex unione hypostatica cum natura humana, hinc illam esse veram asserit; subdit enim: " Si vere igitur carnem corporis nostri Christus assumpsit, & vere homo ille qui ex Maria natus fuit, Christus est, nosque vere sub mysterio carnem corporis sui sumimus. "

Instant: Atqui unio inter homines & Christum non alia est nisi moralis ex Hilario. Ergo &c. Probatur subsumptum; ibidem subdit: " Et per hoc unum erimus, quia Pater in eo est, & ille in nobis; quomodo voluntatis unitas asseritur. " Sed Hilarius his verbis est sui ipsius de unione morali & affectiva per voluntatem interpres. Ergo &c.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem distinguo: Et sanctus Hilarius admittendo unionem affectivam, non excludit naturalem & substantialem, concedo: & excludit, nego. Scopus sancti Doctoris genuinus ille est, quod unio affectivam, quam Ariani ex multis Scripturę locis inter nos & Christum ventilabant, non excludat unionem realem inter Patrem & Filium, sicut contendebant Ariani; illo innixi Evangelii testimonio, *Pater sancte, serva eos..... ut sint unum sicut & nos*: quia Christus nobis unitur plusquam affective & in unione hypostatica, & in Eucharistia. Quocirca ait non esse humano modo de Eucharistia loquendum, nec relictum esse ambigendi locum de præsentia reali: sic enim pergit post verba in objectione allata: " Cum naturalis per Sacramentum proprietas perfectæ Sacramentum sit unitatis, non est humano aut sæculi sensu in Dei rebus loquendum..... De veritate carnis & sanguinis non est relictus ambigendi locus; nunc enim & ipsius Domini professione, & fide nostra, vere caro est, & vere sanguis est; & hæc accepta atque hausta id efficiunt. " Audis eum loqui de corpore Christi in Eucharistia accepto, & ejus sanguine hausto. Audis perfectam, & non inanem cum Christo vi & efficacia ejus Sacramenti unitatem: audis de mysteriis juxta revelationem acceptam loquendum.

Urgent: Patres passim dicunt nos fieri corporis & sanguinis Christi per Baptismum participes, ut Cyrillus Alex. Explan. in Exod. 2. Fulgentius Lib. de Baptismo Æthiopis; immo ipse Hilarius ibidem ait: " nos uno Christo per naturam unius Baptismi indui. " Sed Christo per Baptismum non conjungimus nisi ratione fidei, charitatis, aliorumque donorum ad gratiam sacræ regenerationis consequentium. Ergo &c.

Respondeo negando paritatem: non enim sanctus Hilarius dicit nos vere, naturaliter & physice Christo per Baptismum conjungi, sicut per Eucharistiam; " De naturali enim in nobis Christi veritate, quæ dicimus, *ait ibidem sanctus Doctor*, nisi ab eo discimus, stulte atque impie dicimus; ipse enim ait: CARO MEA VERE EST ESCA, ET SANGUIS MEUS VERE EST POTUS. "

Insistit Albertinus: Familiare est Veteribus uti vocabulis, *est*, *dicitur*, etiam ubi agitur de metaphoris. Igitur cum Patres asserunt carnem Christi esse vere carnem, hoc quoque metaphorice intelligendum est.

Respondeo ex duobus capitibus metaphoram a propositione excludi; primo, quando sensus obvius implicat contradictionem, ut cum Christus appellatur *petra*. Secundo, cum antecedentia & consequentia dictionis sensum obvium naturalem esse demonstrant; talis est sancti Hilarii pro reali præsentia textus; nec contradictorie loquitur, cum ait carnem Christi vere esse cibum, quippe qui ipse Christi auctoritate innixus hoc dicat. Hoc utique ex antecedent. & consequent. patet.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM ET EXPLICATIONUM.

Sanctus Hilarius propugnavit realitatem.

PRIMO: Lib. 8. de Trinitate ait, de veritate carnis & sanguinis Domini in Eucharistia non remanere dubitandi locum.

Secundo: Ibidem non absimili modo nos per Eucharistiam realiter uniri Christo docet, in quantum fieri potest, sicut Filius

V. 4 in

in divinis ex natura & essentia sua unitur Patri cui consubstantialis est.

Tertio: Ibidem infert adversus Arianos, ex unione reali Verbi cum humanitate, & Christi nobiscum per Eucharistiam, Filium in sanctissima Trinitate esse unum cum Patre, nedum affective, sed & essentialiter & consubstantialiter.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET RESOLUTIONUM.

PRIMO: Tametsi Hilarius dicat nos unum esse per Eucharistiæ Sacramentum, sicut sumus unum inter nos per fidem & charitatem, non inde evacuat præsentiam realem, cum inter nos & Christum vi & efficacia Eucharistiæ agnoscat, præter unionem fide & charitate innixam, sed & naturalem, hoc est, ut ipse explicat, corporalem, quandoquidem duo corpora simul conjuncta uniuntur realiter.

Secundo, Nec quemquam illud movere debet, quod sanctus Doctor eo loci afferat nos uniri Christo per ejus Sacramentum, sicut & per Baptismum consociamur; comparatio siquidem non est omnimoda, cum nullibi afferat nos per Baptismi fidem ei corporaliter conjungi, quem tamen mirabilem effectum Eucharistiæ tribuit in loco mox laudato.

Tertio: Incassum reponit Albertinus non sequi ex verbis Hilarii nos uniri realiter per Eucharistiam cum Christo Domino, cum vocabula, *est*, *dicitur*, etiam figuris conveniant; namque Christus dicitur *agnus*, *petra*, *leo*, quæ tamen non nisi mystice intelliguntur. Nam ex terminis, ex scopo, ex antecedentibus & consequentibus suum determinat Hilarius sensum ad præsentiam realem: alias nihil adversus Arianos probaret, cum seclusa præsentia reali & unione hypostatica, non concluderet contra illos unionem Filii cum Patre substantialem.

§. IX.

Expenditur mens utriusque Cyrilli, Jerosolymitani scilicet & Alexandrini, circa præsentiam realem.

TANTIS argumentis uterque Cyrillus explanat præsentiam realem, ut absque discussione sufficiat eorum textus in medium proferre.

Jerosolymitanus.

JUXTA versionem apud Bellarminum Lib. 2. de Sacramento Euchar. cap. 13. Catech. 4. mystagog. multa præclara de præsentia reali profert.

Primo, ait a nemine hoc dogma in dubium revocandum esse. " Cum Christus „ ipse sic affirmet, atque dicat de pane: „ Hoc est corpus meum: quis deinceps „ audeat dubitare? Ac eodem quoque con- „ firmante & dicente: Hic est sanguis „ meus; quis, inquam, dubitet & dicat „ non esse illius sanguinem?„

Secundo: Ibidem probat mysterium miraculo mutationis aquæ in vinum in Cana Galilææ, repetens ex Dei omnipotentia veritatem corporis & sanguinis Christi in sanctissimo Altaris Sacramento. " Aquam, *inquit*, aliquando mutavit in „ vinum, quod est sanguini propinquum, „ in Cana Galilææ sola voluntate; & „ non erit dignus cui credamus quod vi- „ num in sanguinem transmutavit?„

Tertio: Eadem in Catechesi affirmat, fidelem qui sacram accepit Eucharistiam, esse Christophorum: " Christophori eri- „ mus, id est, Christum ferentes, cum „ ejus corpus & sanguinem in membra „ nostra receperimus, atque ut beatus „ Petrus dicit, divinæ naturæ consor- „ tes efficiemur.

Quarto: Ibidem adhortatur ne Fideles tentent fidem, eo quod ibi sensus fallantur: " Ne ergo consideres tamquam nu- „ dum panem, & nudum vinum; corpus „ enim est, & sanguis Christi. Quamvis „ enim sensus hoc tibi suggerit; tamen „ fides te confirmet, ne ex gustu rem ju- „ dices.„

Cyrillus Alexandrinus.

PRIMO: Dicere Verbum incarnatum per Eucharistiam nos inflammare, sicut ignis accendit paleam, & per suam cum natura nostra conjunctionem eam ad resurrectionem & gloriam perducere, præsentiam realem nedum propugnat, sed & ejus effectus mirum in modum explanat. Atqui S. Cyrillus Alex. Lib. 4. in Joan. cap.

cap. 15. apud Bellarminum L. 2. de Euch. cap. 15. pag. 638. Mysterium ita proponit credendum. Et probatur: " Sicut enim scintilla ignis in fœnum, & ,, paleam immissa totum inflammat; sic ,, verbum Dei per Eucharistiam naturæ ,, nostræ corruptibili conjunctum, totam ,, resurgere faciet immortalem & glorio- ,, sam. ,,

Secundo: Qui præoccupat Hæreticorum cavillos dicendo Christum non esse in Eucharistia præsentem solum fide & charitate, sed corporaliter, & licet hoc captum superet humanum, fidem tamen in hoc potissimum audiendam esse, citra dubium intemeratus & acerrimus præsentiæ realis defensor est: atqui docuit, & sic scripsit S. Cyrillus Alex. Et probatur L. 10. cap. 13. ait Heterodoxis: " Non nega- ,, mus recta nos fide, charitateque sincera ,, Christo spiritualiter conjungi, sed nul- ,, lam nobis conjunctionis rationem cum illo ,, esse, id profecto pernegamus; idque a ,, divinis Scripturis omnino alienum esse ,, dicimus ..... An fortassis putas igno- ,, tam nobis mysticæ benedictionis virtu- ,, tem esse? Quæ cum in nobis sit, non- ,, ne corporaliterque facit communicatione ,, carnis Christi, Christum in nobis habita- ,, re? ,,

Rursus ibidem infra: " Unde conside- ,, randum est, non habitudine solum, quæ ,, per charitatem intelligitur Christum in ,, nobis esse, verum etiam participatione ,, naturali ... Non poterat enim aliter cor- ,, ruptibilis hæc natura corporis, ad incor- ,, ruptibilitatem, & vitam traduci, nisi ,, naturalis vitæ corpus ei conjungeretur. ,, Non credis mihi hæc dicenti? Christo, ,, obsecro te, fidem adhibe. ,,

Tertio: Doctrina a Concilio III. generali tum a IV. & V. veluti dogmata fidei continens approbata, seclusa temeritate non potest abjici. Atqui sanctus Cyrillus in sua ad Nestorium Epistola ab illis Synodis approbata præsentiam realem astruit his verbis: " Sic etiam ad mysticas benedi- ,, ctiones accedimus, & sanctificamus par- ,, ticipes facti corporis & pretiosi san- ,, guinis Christi, omnium nostrum Re- ,, demptoris effecti: non ut communem ,, carnem percipientes, quod absit, nec ut ,, viri sanctificati ... sed ipsius Verbi pro- ,, priam factam. ,,

Expenduntur testimonia Cyrilli Jerosolymitani in contrarium allata ab Heterodoxis.

OBJICIUNT: Verba S. Cyrilli Jerosolymitani in probationem citata sic debent intelligi: " Cum Christus ipse affir- ,, met atque dicat de pane, *hoc est corpus* ,, *meum*, quis deinceps audeat dubitare. ,, Figuram ejus corporis ibi denotat, addit Albertinus in dissertatione contra asserentes præsentiam realem ex Patribus. Namque fatetur de præsentia reali posse esse dubium. Igitur eam non affirmat.

Respondeo, quod si iste foret sensus Cyrilli, absurde locutus fuisset; etenim mutationem vini in sanguinem probat per mutationem aquæ in vinum in nuptiis factis in Cana Galilææ: Atqui talis mutatio fuit vera, igitur & secunda: ceterum stupens & non ipse dubitans, ait neminem mysterium in dubium revocare posse.

Instat Rivetus: Sanctus Cyrillus catechesi mystagogica, sic habet: " Quemadmo- ,, dum panis & vinum Eucharistiæ ante ,, sacram invocationem adorandæ Trinita- ,, tis panis erat, & vinum merum, pera- ,, cta vero invocatione panis quidem fit ,, corpus Christi, vinum autem sanguis ,, Christi, sicut cibi ejuscemodi pompæ ,, satanæ suapte quidem natura puri sunt, ,, invocatione tamen dæmonum impuri ,, evadunt. ,, Ibi S. Cyrillus invocationi sanctæ Trinitatis mutationem tribuit. II. eodem modo vult illam mutationem fieri quo cibi dæmoni consecrati mutantur: Atqui mutatio cibi dæmonibus oblati, non est substantialis: Ergo nec prima.

Respondeo distinguendo: Et comparatio est quoad aliqua, concedo: quoad omnia, nego. Illud exemplum affert Cyrillus ob quamdam analogiam inter duplicem mutationem, non quod similes esse putaverit, quippe qui agnoverit dogma catholicum catechesi 4. verbis supra laudatis in probatione.

Instat: Catechesi 3. sic loquitur: " Quem- ,, admodum panis Eucharistiæ per san- ,, cti Spiritus invocationem non amplius ,, est panis communis, sed est corpus Chri- ,, sti, sic & sanctum illud unguentum ,, non est amplius unguentum nudum, ,, & commune, postquam jam consecra-

,, tum

„ tum est, sed est chrisma Christi; per „ Spiritus sancti præsentiam divinitatis illius efficimur participes, quomodo sensus nostri symbolice inunguntur. „ Quibus positis sic argumentatur Calvinista: " Qualis est mutatio olei in Sacramento „ Confirmationis, talis est mutatio panis „ in corpus Christi: Atqui prima non est „ substantialis: ergo & altera. 2. Ut corpus inungitur symbolice, anima Christi „ spiritu vere sanctificatur, sic etiam comedit, & bibit os corpus Domini symbolice, anima vero intus corpore & „ sanguine Christi spiritualiter efficitur. „

Respondeo distinguendo: Et S. Cyrillus vult quidem ita fieri mutationem in oleo ut non sit amplius unguentum commune postquam consecratum est, sicut mutatio fit in pane, ita ut non sit amplius panis communis, concedo: Et in hoc adest adæquata comparatio, ita ut panis in Eucharistia remaneat, nego. Solutio est Bellarmini hic Lib. 2. de Euch. cap. 13. pag. 593. " Cyrillus non eodem modo, „ *inquit*, loquitur de chrismate, & de Eucharistia. De Eucharistia enim dicit, „ post consecrationem non esse panem „ communem, sed corpus Christi: De „ chrismate autem dicit quidem non esse „ commune unguentum, sed non addit „ esse Spiritum sanctum, vel corpus Christi, sed esse chrisma Christi, seu sanctificatum oleum.

Urget: Cyrillus cath. 5. sic habet: Gustantes autem non panem aut vinum „ ut gustare jubentur, sed antitypum corporis & sanguinis Christi . . . . . . „ Tum subdit: " Sub typo panis datur tibi „ corpus, & sub typo vini datur tibi „ sanguis. „ Ἀντίτυπον σώματος ἢ αἵματος τοῦ Χριςοῦ.

Respondeo distinguendo: Cyrillus vocat Eucharistiam figuram, sed continentem corpus Christi, concedo: figuram vacuam, nego. Antitypi nomen in Cyrilli catechesibus, idem significat quod apud nos Sacramentum; sic enim habet catechesi 4. " Quare omni cum certitudine „ corpus, & sanguinem Christi sumamus, „ nam sub typo panis datur tibi corpus, „ & sub typo vini datur sanguis, ut sumpto corpore, & sanguine Christi efficiaris ei comparticeps corporis & sanguinis, sic Christophori erimus, id est „ Christum ferentes, cum ejus corpus & „ sanguinem in membra nostra receperimus. „ Porro si S. Cyrillus solam figuram inanem agnovisset, dubio-procul non sic locutus fuisset.

Dices: Corpus Christi non tangimus: Atqui ibidem asserit Cyrillus Fideles Eucharistiam tangere, immo cum adhuc est humiditas in labris, adhortatur Fideles ut manibus tangentes, & oculos & frontem consecrent, hujusmodi autem expressiones non conveniunt cum nostris; non enim tangimus corpus Christi; alio igitur modo locutus est ac nos de præsentia reali, adeoque mystice.

Respondeo distinguendo minorem. Asserit Cyrillus corpus Christi tangi mediantibus speciebus, concedo: per se, & immediate, nego. Sensus non est quod sanguine Domini linirent fideles sensus suos, sed quod postea tangendo labia manibus, eas conducerent ad oculos, reverentiæ erga Eucharistiam causa; ibi autem nulla est superstitio.

Objecta adversus S. Cyrilli Alexandrini auctoritatem proponuntur & elidunter.

OBJICIT Albertinus: S. Cyrillus Alexandrinus Lib. 12. in Joannem sic habet: " Quod mysticæ Eulogiæ communio, confessio quædam sit resurrectionis Christi, manifestum facile fiet, ex iis quæ „ ipse dixit, cum mysterii typum per se „ perfecisset . . . . *dicendo*, hoc est corpus „ meum. „ Atqui inquit Hæreticus, quod est typus mysterii, non est realitas corporis. Ergo &c.

Respondeo primo, mysterium illud ad mortem, & resurrectionem significandam exhibuisse Christum cum Sacramentum instituit; esto tamen quod Cyrillus loquatur de typo corporis, non sequitur ideo quod verum Christi corpus in Eucharistia non agnoverit, nam typum non sumpsit pro inani figura, sed pro realiter continente corpus Christi. Cyrillus est sui interpres ibidem: " Apparet, *inquit*, Christus nobis visibiliter & invisibiliter: hoc modo ut Dominus, visibiliter in corpore, „ promittit vero & dat carnem suam sanctam tangendam. „

Instat: Sanctus Cyrillus Lib. 4. in Joannem sic habet: " Sicut Paulus modicum „ fermentum, ait, totam massam fermentare, „

„ tare, sic minima Eulogia totum nostrum „ corpus in se miscet propriaque replet ef- „ ficacia. „ Ibi S. Doctor modum existendi proprii corporis restringit ad efficaciam minimæ Eulogiæ.

Respondeo, S. Cyrillum non esse intelligendum de efficacia & virtute separata a corpore Christi, pani indita, sed de virtute corporis Christi in Eucharistia præsentis, quam vocat Eulogiam, & quidem minimam respectu specierum, quibus corpus Christi velatum est. Quod colligitur ex his quæ docet Lib. 11. his verbis: " Est in nobis „ filius corporaliter quidem ut homo no- „ biscum commixtus, & unicus per Eu- „ logiam mysticam, spiritaliter autem ut „ Deus. „

Insistit: Idem sanctus Cyrillus ibidem affirmat eodem modo nos vivificari per corpus Christi ac per spiritum Christi: Atqui ille spiritus nos non vivificat substantialiter. Ergo &c.

Respondeo, hæc verba æquali modo eumdem sanctificandi modum non significare, paritas igitur in eo est, quod Spiritus sanctus nos vivificet per realem inhabitationem in nobis, corpus Christi humano quasi modo & naturali, ut docet ibidem Cyrillus Libro 4. contra Nestorium: " Nos, *inquit*, non spiritali tantum, ve- „ rum etiam corporali modo sui participes „ efficit. „

Reponit Petrus Martyr, Cyrillum L. 6. in Joan. cap. 14. scribere Christum corporis sui præsentiam hinc subduxisse, divinitatis tamen majestate nobis semper adesse; sed istud discrimen inter præsentiam in cœlo, & aliam in terra nequit afferri, nisi Cyrillus intelligat Christum realiter esse in celo, sed mysterio solum in sanctissimo altaris Sacramento. Ergo &c.

Respondeo distinguendo majorem: Cyrillus ait Christum hinc subduxisse præsentiam realem sensibilem,& oculis per se & immediate subjacentem, concedo: præsentiam realem sacramentalem, nego. Contrarium ex probationibus liquet: & admissa solutione ex ipsius Cyrilli principiis deprompta, ne minima quidem suboritur contradictio.

Respondet Bellarminus hic pag. 639. his verbis: " Hic vero prodit pseudo-Mar- „ tyr negligentiam & impudentiam suam. „ Nam sextus ille liber non est Cyril- „ li, sed Jodoci Clictovei, ut etiam in- „ scriptio librorum indicat; perierunt „ enim ex duodecim libris Cyrilli in Joan- „ nem quatuor intermedii, sed eos sup- „ plevit Clictoveus. Cum autem Clicto- „ veus ante paucos annos vixerit, & scri- „ pserit contra Oecolampadium de Eucha- „ ristia, & apertissime hostis Sacramenta- „ riorum fuerit, dubitari non potest, quin „ illa ejus verba non repugnent verita- „ ti Eucharistiæ. Atque hinc discimus non „ esse mirandum, si Augustinus, Theo- „ doretus, & alii veteres, quædam di- „ xerint, quæ in speciem videantur favere „ Hæreticis, cum etiam Jodoco quædam „ exciderint, quæ ab adversariis trahuntur „ ad suam causam. Voluit igitur dicere, „ Christum secundum præsentiam carnis „ non ubique, nec semper nobis adesse, „ secundum divinitatem autem ubique & „ semper. „

Persistit: Cyrillus L. ad Evoptium in explicatione 2. Anathematismi dicit in Sacramento Eucharistiæ non contineri hominis manducationem, hoc enim crassas spirat cogitationes. Ergo &c. II. Petrus Martyr in libro contra Gardinerum dicit sanctum Doctorem in Epistola a Concilio Ephesino approbata, hæc scribere: " Inter cetera, *ait*, Eucharistiam „ nostram non esse commestionem nu- „ di & puri hominis: quod non est „ aliud quam mutatis verbis negare „ ἀνθρωποφαγίαν „ III. Idem Heterodoxus asserit Cyrillum L. 4. in Joan. cap. 10. 14. & 17. docere Eucharistiam conferre vitam, ex quo concludit non manducari ab impiis, & consequenter corpus Christi ibi realiter non adesse. 4. Cyrillus Epist. ad Calosyrium ait in pane & vino Christi carnem sumi. Et L. 4. in Joan. cap. 24. scribit Christum dedisse Apostolis fragmenta panis, cum hæc protulit verba: *Accipite & manducate, hoc est corpus meum*. Ergo &c.

Respondeo, hæc & similia potius esse Ministrorum nugas ut fucum faciant, quam difficultates. Quidquid sit, solutio patet ex dictis: ad primum enim patet Cyrillum loqui de manducatione hominis qui sensibiliter dilaceretur, quod dicere cum Capharnaitis stupidum est. In secundo loco sanctus Doctor ait in Eucharistia carnem puri hominis non manducari, ut ajebat Nestorius, sed carnem hominis

Dei:

Dei : Si in altero loqueretur sensu nihil adversus Heterodoxum, quem Synodus Ephesina ubi præsidebat Cyrillus damnaverat, proferret. Tertius locus vel minimum non urget; sequitur enim ex hoc quod Eucharistia Dei vitam justis, mortem vero causet impiis, quia ut ipse ait Apostolus 1. Cor. 11. *Qui enim manducat & bibit indigne, judicium sibi manducat, non dijudicans corpus Domini*. Audis ex Apostolo vel ipsos impios etiam manducare corpus Domini, sed ad condemnationem. Demum in quarta auctoritate, verum est quod ibi asserit Cyrillus, videlicet Eucharistiam optime vocari panem tum ratione termini a quo cœpit mutatio, tum ratione specierum seu accidentium panis remanentium: Quod autem hic sit genuinus Cyrilli sensus liquido patet, ex eo quod in eadem Epistola ad Calosyrium disertis verbis asserat, panem mutari in veritatem carnis Christi.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Uterque Cyrillus propugnat diserte præsentiam realem.

PRIMO QUIDEM Jerosolymitanus, quippe qui dicat catechesi 4. myst. de hac veritate non esse dubitandum; cujus dogmatis possibilitatem repetit ex omnipotentia Christi, qui aquam in vinum convertit in Cana Galilææ. Tum ibidem ait sumentem Eucharistiam esse Christophorum. Demum verbis expressis concludit credendum esse carnem & sanguinem in tanto Sacramento adesse, tametsi sensus quasi decipiantur, eo quod species secundum se spectatæ referant panem.

Secundo: Neque vero remanet de mente alterius Cyrilli dubitandi locus; namque L. 4. in Joan. cap. 15. verbum Dei nobis uniri per Eucharistiam, nedum fide & charitate, sed etiam corporaliter scripsit. Tum in sua ad Nestorium Epistola dicit non communem carnem, sed ipsius Verbi in Eucharistia nos fieri participes.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM ET EXPLICATIONUM.

PRIMO: Nemini mirum videri debet, si Cyrillus Jerosolymitanus quandoque Eucharistiam typum appellet, ejusque consecrationem chrismatis benedictioni comparet; loquitur enim de figura plena quæ realitatem non excludit, sicut cum Apostolus Heb. 1. vocat Filium Dei figuram substantiæ paternæ, quæ certe exhibet veritatem, nam eo loci probat Apost. omni argumentorum genere illum Filium esse Patri consubstantialem & Deum verum. Idem censet de præsentia reali Cyril. Porro nonnisi quoad aliquid assimilat consecrationem Eucharistiæ benedictioni chrismatis; hoc est Eucharistiam vult esse panem non communem, sed benedictione sacrum, & per mutationem unius substantiæ in aliam fieri, quod non contingit in chrismate.

Secundo: Multa fabulantur Heterodoxi de mente S. Cyrilli Alex. circa Eucharistiam. Primo quidem quod L. 12. in Joan. comparet Eucharistiam Eulogiæ, quæ certe non est nisi figurative corpus Christi. II. Lib. 4. Joan. Nos non aliter uniri corpori Christi, ac Spiritui sancto conjungimur, adeoque pure moraliter. III. L. 6. in Joan. cap. 14. Christum corpus suum subduxisse, præsentiam vero divinitatis nobis reliquisse. IV. L. ad Evoptium manducationem carnis Christi non continere ejus corpus. V. in Epist. ad Nest. Eucharistiam non continere puri hominis corpus, sed certe in hoc Hæretici meditati sunt inania. Et vero Eucharistia, esto typus sit, sed Passionis; unimur per eam etiam sicut Spiritui sancto conjungimur, siquidem unio cum Spiritu sancto per fidem & charitatem est Eucharistiæ effectus, sed insuper Christo vi ejus Sacramenti corporaliter unimur. Ad 3. dictum est Christum in cœlos ascendentem subduxisse præsentiam sensibilem, nusquam vero realem invisibilem, cum ipse dicat, Matth. 28. *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi*. Sed quomodo? nisi per Eucharistiam. Demum manducatio non continet corpus Christi sensibile, sed sacramentale. Quinta objectio gratis affertur; bene enim Cyrillus scripsit contra Nestorium Eucharistiam non puri hominis, sed hominis Dei corpus complecti, quod, negando unionem hypostaticam, negabat consequenter Heresiarcha.

§. X.

§. X.

Num sanctus Chrysostomus præsentiam realem propugnaverit?

CONCLUSIO AFFIRMATIVA.

Probatur ex variis sancti Doctoris textibus.

QUI affirmat non vestem Christi in hoc Sacramento tangi, sed corpus ipsius manducari, vere esse corpus ejus in hoc Sacramento, idem corpus esse quod fuit in præsepe, eumdem Jesum quem adoraverunt Magi, docuit profecto præsentiam realem: sed talia legimus in divo Chrysostomo. Ergo &c.

Primo: Homilia 51. in Matthæum sic habet: " Non tantum ejus vestimentum, ,, sed & corpus ipsius nunc nobis propositum est, nec ut tangimus modo, verum quoque ut edamus & repleamur. ,,

Secundo: Homilia de sancto Philogonio: " Hæc mensa, *ait*, explet vicem præsepis; nam & hic jacet corpus Dominicum, non fasciis involutum, sicut tunc, sed Spiritu sancto undique involutum; qui mysteriis initiati sunt, intelligunt quæ dicuntur. Magi quidem nihil aliud adoraverunt: tibi vero, si cum pura conscientia accesseris, nos concedimus ipsum sumere & domum abire. ,,

Tertio: Homilia 83. in Matthæum hæc scribit: " Ille dixit: Hoc est corpus meum; persuasi simus & credamus, & oculis intellectualibus id aspiciamus, nihil enim sensibile dedit nobis Christus, sed rebus quidem sensibilibus intelligibilia omnia. " Non omittendum quod Hom. 24. in 1. ad Cor. scripsit, ubi explicat illa Apostoli verba, *Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est*, ait: " Valde fideliter dixit & terribiliter. Hoc est autem quod dicit: Id quod est in calice, est id quod fluxit e latere, & illius sumus participes. ,,

Explicantur testimonia divi Chrysostomi

In contrarium allata.

OPPONUNT Calvinistæ: Chrysostomus Hom. 20. in 2. ad Corinth. ait non solum Eucharistiam esse corpus Domini, verum etiam & pauperes juxta illud Christi effatum: *Quod uni ex minimis istis fecistis, mihi fecistis*. Sed liquido constat pauperes non esse physice corpus Christi. Igitur nec est Eucharistia, cum inter utrumque fiat comparatio.

Respondeo distinguendo: Et illa comparatio est quantum ad aliquid, concedo: quantum ad omnia, nego. Sanctus Doctor non in uno loco asserit Eucharistiam esse physice corpus Christi, maxime vero Homilia 24. in Epist. 1. ad Corinth. ubi expendens ista Apostoli verba dicit: *Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est?* Id quod est in calice est id quod fluxit e latere, & illius sumus participes. Rursus Hom. 46. in Joan. exponens illud Job. 31. *Quis det de carnibus ejus ut saturemur?* ait: " Quod Christus fecit, ut majori nos ,, charitate adstringeret, & ut suum in nos ostenderet desiderium, non se tantum videri permittens desiderantibus, sed & tangi, & manducari. " Igitur ex his luce clarius liquet sanctum Doctorem intellexisse pauperes alio modo esse corpus Christi, alio vero Eucharistiæ Sacramentum; pauperes mystice per quamdam unionem affectivam, & relationem ad Christum, Eucharistiam vero realiter & substantialiter.

Instans: Idem Epist. ad Cæsarium Monachum adversus Apollinarem hæc scribit: " Sicut enim antequam sanctificetur panis, panem nominamus, divina autem illum sanctificante gratia, mediante Sacerdote, liberatus est quidem ab appellatione panis, dignus autem habitus est Dominici corporis appellatione; etsi natura panis in ipso permansit, & non duo corpora, sed unum prædicatur. ,, Eo loci vi consecrationis unum tantummodo tribuit Chrysostomus pani, quod amplius non vocetur panis, sed tamen naturam panis permanere asserit. Ergo &c.

Respon-

Respondeo primo, istam Epistolam non esse genuinum S. Chrysostomi fœtum, quia I. hæc Epistola non reperitur in ejus operibus. II. Ibi auctor perstringit Eutychianos, quorum hæresis nondum tempore Chrysostomi grassabatur. III. Theodoretus debellans in suis Epistolis Eutychianos, non meminit istius Epistolæ, tametsi alia permulta loca ejusdem sancti Doctoris adversus eos urgeat; hinc verisimilius est istam Epistolam esse vel Joannis Jejunatoris Constantinopolitani Patriarchæ, vel Alexandrini, alterius ab eo qui eleemosynarius cognominatus est.

Respondeo secundo distinguendo: Panis, transfacta consecratione, remanet quoad proprietates, seu etiam quoad ideam generalem panis, concedo: quoad realitatem, nego. Solutio est ad mentem & scopum auctoris, qui ut ostendat Apollinaristis naturam humanam non fuisse in Incarnatione a divinitate absorptam, sed suas retinere proprietates, videlicet visibilitatem, palpabilitatem & similes, utitur exemplo Eucharistiæ, in qua quidem panis veluti assumitur a Verbo per transubstantiationem, nihilominus ibi remanent panis proprietates.

Neque vero silenda est alterius solutionis explicatio, nimirum Patres quandoque nomine substantiæ non intelligere ipsam substantiam, sed ejus generalem ideam: sic Patres Græci nomine φύσις, intelligunt etiam substantiæ proprietates & apparentiam, maxime in Eucharistia ubi quantitas eatenus vices tenet substantiæ, quatenus est ceterorum accidentium, & substratum, & subjectum; sic Ephræm Antiochenus apud Photium, & Rusticus Diaconus contra Acephalos disputantes, & Joannes Maxentius in Dialogo, nomine substantiæ non naturam individuam, sed solum ideam substantiæ generalem intelligunt: pari & consimili ratione auctor Epistolæ laudatæ, qui certe non abnuit transubstantiationem, cum dicat, *Non duo corpora, sed unum filii corpus praedicatur:* At dubio-procul si remaneret panis cum Christi corpore, jam in Eucharistia duo essent corpora.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

S. Chrysostomus præsentiam realem propugnavit.

PRIMO: Quia dicit Hom. 51. in Matth. nos in sacra Eucharistia non tantum vestimenta, sed & corpus tangere.

Secundo: Hom. de S. Philogonio, ait eumdem Salvatorem qui reclinavit in præsepio, adesse sub speciebus Eucharisticis.

Tertio: Hom. 83. in Matth. corpus Salvatoris ibi subesse, quia Christus dixit, & facta sunt.

SYNOPSIS OBJECTIONUM,

ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Tametsi Homil. 20. in Epist. 2. ad Corinthios, dicat pauperes esse quoque corpus Christi, certe non eodem modo hoc intelligit ac de Eucharistia, cum nullibi asserat pauperes esse corpus Christi verum, bene vero Eucharistiam.

Secundo: Ait quidem Epist. ad Cæsarium Monachum naturam panis, facta consecratione, remanere, sed eum loqui de natura accidentali & quoad species manifestum est, cum subjiciat Eucharistiam, & panem post consecrationem non esse duo corpora.

§. XI.

Num S. Hieronymus pro præsentia reali steterit?

CONCLUSIO AFFIRMATIVA.

Probatur rationibus ejus auctoritate fultis.

PRIMO S. Hieronymus sacrificium Melchisedech ut figuram sacrificii Altaris habet: sed figura ad veritatem & realitatem terminatur: Igitur S. Doctor pro præsentia reali stetit. Sic loquitur in Epistola ad Marcellam, sub nomine Paulæ & Eustochii scripta: " Melchisedech & jam „ tunc in typo Christi panem & vinum „ obtulit, & mysterium christianum in „ Salvatoris corpore & sanguine dedica- „ vit. „ Quod autem corpus Christi in veteri

veteri lege præfiguratum, sit in Eucharistia veritas, dicit Hieronymus Com. in cap. 1. Epist. ad Tit. " Tantum, *ait*, interest inter panes propositionis & corpus Christi, quantum inter umbram & corpus. "

Secunda hæc est: Si figura Christi dumtaxat foret Eucharistia, certe non ore, sed sola fide sumeretur: Atqui tamen ex Hieronymo Christus in Sacramento Altaris ipso ore sumitur: sic enim habet Epist. ad Heliodorum: " Absit ut de his quidquam sinistrum loquar, qui Apostolico gradui succedentes, Christi corpus sacro ore conficiunt. " Rursus Epist. ad Eustochium: " Si quæ ancillæ sunt comites præpositi tui, ne erigaris adversus eas, ne infleris ut Domina, unum sponsum hebere cœpistis, simul psallitis, Christi simul corpus accipitis, cur mensa diversa sit? "

Tertia: Qui probat verbis Christi realitatem, tum dicendo Christum simul esse comedentem & qui comeditur, aperte propugnat præsentiam realem: Atqui S. Hieronymus sic scribit Epist. ad Hedibiam, 4. 2. Ergo &c. " Nos, *inquit*, audiamus, panem quem fregit Dominus, deditque Discipulis, esse corpus Domini Salvatoris... Nec Moses dedit nobis panem verum, sed Dominus Jesus ipse conviva & convivium; ipse comedens & qui comeditur. "

Respondetur Protestantium objectionibus.

OBJICIUNT: Hieronymus agnoscit tantum in Eucharistia corporis Christi typum. Ergo &c. Probatur antecedens: Epistola ad Hebidiam respondens ad secundam istam quæstionem, quid sibi vellent hæc Christi verba: *Dico vobis non bibam ammodo de hoc genimine vitis usque in diem illum, quo bibam illud novum vobiscum in regno Patris mei*; ait: " Ex hoc loco quidam mille annorum fabulam struunt, in quibus Christum regnaturum corporaliter esse contendunt, & biburum vinum, quod ex illo tempore usque ad consummationem mundi non biberit. " Eo loci consentit Hieronymus cum Millenariis de liquore in Eucharistia ebibito; dissentit vero in eo quod istud vinum, Dominum non per se ipsum & in terra consistentem, ut propugnabant Chiliastæ, sed repræsentative per Fideles suos in continuata Sacramenti communione præstiturum esse sentiebat. Igitur nonnisi spiritualiter Christus est in Eucharistia, cum constet Dominum in cœlis regnantem non alio modo bibere de hoc genimine vitis.

Respondeo primo, negando antecedens: Ad probationem dico, Hieronymum eo loci non loqui de consecratione Eucharistiæ, sed potius de ejus effectu, qui consummabitur in cœlis per cœlestem & spiritualem inebrietatem, juxta illud Psal. 35. *Torrente voluptatis tuæ potabis eos.*

Respondeo secundo ad eamdem probationem, Hieronymum ne minimum quidem inferre ex verbis Christi Eucharistiam esse merum typum, quin potius negat ex professo id sequi; est autem sui ipsius interpres; relata enim sententia Chiliastarum post verba in objectione laudata immediate subjungit: " Nos autem audiamus, panem quem fregit Dominus, deditque Discipulis suis, esse corpus Domini Salvatoris, ipso dicente ad eos: *Accipite & comedite, hoc est corpus meum*; & calicem illum esse de quo iterum locutus est: *Bibite ex hoc omnes: hic est enim sanguis meus novi Testamenti, qui pro multis effundetur*. " Unde nescio quo ausu Albertinus ex verbis Hieronymi concluserit Eucharistiam esse solummodo corporis Christi figuram.

Urgent: Idem Commentario in cap. 26. S. Matthæi dicit Christum in Eucharistia suum repræsentare corpus: sed repræsentatio est solummodo figura & imago. Ergo &c. Probatur minor: eo loci sic loquitur sanctus Doctor: " Assumit panem qui confortat cor hominis, & ad verum Paschæ transgreditur Sacramentum, ut quomodo in præfiguratione ejus Melchisedech summi Dei Sacerdos, panem & vinum offerens fecerat, ipse quoque veritatem sui corporis & sanguinis repræsentaret. " Ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem. Repræsentatio speculativa est mera imago, concedo: practica & sacramentalis, nego. De posteriore loquitur Hieronymus ut ipsa sonant verba, quibus veritatem opponit figuræ; sic enim habet: " Postquam typi-

„ typicum Pascha fuerat impletum, & „ Agni carnes cum Apostolis comederat, „ assumit panem qui confortat cor hominis, & ad verum Paschæ transgreditur „ Sacramentum, ut quomodo &c. „ Vides eum opponere verum Pascha figurativo, & veritatem sui corporis & sanguinis pani & vino Melchisedech, quæ fuerunt Eucharistiæ figuræ. Quid plura adjiciam? Vox, *repræsentare*, non significat figurare & significare, sed præsens exhibere & reddere; quo sensu Jurisconsulti præsentem pecuniæ solutionem, repræsentationem appellant; in quem similiter sensum Cicero Epist. famil. Lib. 5. Epist 16. illud usurpat, cum ait: " Neque spectare temporis „ medicinam, quam repræsentare ratione „ possumus. „

Persistunt: Hieronymus in cap. 66. Isaiæ asserit impios non comedere carnem Christi, & ejus bibere sanguinem: " Quia, „ *inquit*, mysteria veritatis non valent „ introire, & comedere cibos impietatis, dum non sunt sancti corpore & spiritu, nec comedunt carnem Jesu, neque bibunt sanguinem ejus, de quo ipse loquitur; qui comedunt carnem meam „ & bibunt sanguinem meum habent vitam æternam. „ Sed si corpus Christi esset realiter in Eucharistia, citra dubium, vel ipsi etiam impii illud comederent, dum communicant. Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Impii ex Hieronymo non comedunt corpus Christi quantum ad effectum spiritualem, concedo: quantum ad realitatem, nego. Et sic distincta minore, nego consequentiam. Duplex est Christi manducatio, ut non semel supra dictum est; una sacramentalis, altera vero spiritualis: prior fit, cum recipitur Sacramentum; altera cum recipitur ea qua par est fide & devotione. Hieronymus propugnat impios manducare quidem corpus Christi, sed ad condemnationem, ut ipse testatur Apostolus 1. Corinth. 11. ubi de impio ait: *Judicium sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini*. In eodem prorsus sensu loquitur Comment. in caput 1. Malachiæ his verbis: " Polluimus Doctoris „ panem, id est corpus Christi, quando „ indigni accedimus ad Altare, & sordidi mundum sanguinem bibimus, & „ dicimus: Mensa Domini despecta est. „ Igitur ex sancto Hieronymo impii manducant Sacramentum corporis Christi, sed non ad vitam.

Urgent: Atqui ex Hieronymo, impii nullo modo manducant carnem Christi. Ergo &c. Probatur subsumptum: Qui impius est, Spiritum sanctum nusquam habet: Igitur cum Hieronymus dicat malos carnem Christi non comedere, sensus est, simpliciter & nullo modo eos illi participare.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem nego paritatem: Ratio discriminis est, quod receptio Spiritus sancti est effectus solum moralis, qui consequenter per malam animæ dispositionem impeditur; secus vero effectus physicus, qualis est esus cibi, qui a quolibet stomacho recipitur, ad vitam quidem, si præparatus sit, ad mortem vero, si male. Sic censet de communione sacrilega Hieronymus cum Apostolo 1. Cor. 11.

Insistunt: Sanctus Doctor loquitur per oppositionem de communione digna & indigna. Igitur juxta legem oppositorum, si justus qui se confessione sacramentali probavit, vere carnem Christi in Eucharistia suscipit, e contra impius ne minimum quidem sumit.

Respondeo distinguendo antecedens: Et S. Hieronymus loquitur per oppositionem, quantum ad Sacramenti effectum, concedo: quantum ad Sacramentum, & id quod continet, nego antecedens & consequentiam. *Sumunt boni, sumunt mali*, ait Ecclesia, *sorte tamen inæquali, vita vel interitus*.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Sanctus Hieronymus propugnat præsentiam realem.

PRIMO: Epist. ad Marcellam dicit sacrificium Melchisedech terminari ad Eucharistiam ut ad veritatem.

Secundo: Epist. ad Eustochium ait, fideles in mensa sacra corpus Domini recipere.

Tertio: Epist. ad Hedibiam, asserit id esse verum, quia sic Christus dixit: *Ipse conviva, & convivium*.

SINO-

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET SOLUTIONUM.

PRIMO: Quando sanctus Doctor Epist. ad Hedib. q. 2. vocat Eucharistiam, *typum*, intelligit plenum.

Secundo: Quandoque etiam ait Christum in Eucharistia corpus suum repræsentare; sed intelligas velim cum eo, practice.

Tertio: Incassum replicat Albertinus, sanctum Hierooymum Comm. in cap. 66. Isaiæ asserere impios carnem Christi non edere, siquidem de effectu solum loquitur, cujus rei argumentum est, quod hoc non dicat de justis.

§. XII.

Exponitur mens Divi Ambrosii de præsentia reali, quam certo agnovit.

CONCLUSIO.

Probatur ex ejus verbis.

QUI affirmat in Eucharistia, primo, non esse id quod natura formavit, sed quod benedictio consecravit; secundo, benedictione naturam mutari; tertio, corpus quod conficit in altari Sacerdos, esse carnem quæ crucifixa & sepulta est: docet haud dubie Dominum esse præsentem in Eucharistia. Sed hoc edocet sanctus Ambrosius. Ergo &c. Probatur minor: Ex opere quod ei nemo abjudicat, scilicet ex libro de iis qui mysteriis initiantur cap. 9. hæc scribit: " Quantis igitur, *ais*, utimur exemplis, ut probemus non hoc esse quod natura formavit, sed quod benedictio consecravit, majoremque vim esse benedictionis quam naturæ, quia benedictione etiam ipsa natura mutatur. " Tum recensitis variis mutationibus a Prophetis patratis, sic prosequitur: " Quod si tantum valuit humana benedictio, ut naturam converteret, quid dicimus de ipsa consecratione divina, ubi verba ipsa Domini Salvatoris operantur? Nam Sacramentum istud quod accipitis, Christi sermone conficitur. " Et post pauca: " Hoc quod conficimus corpus, ex Virgine est. Quid hic quæris naturæ ordinem in Christi corpore, cum præter naturam sit ipse Dominus Jesus partus ex Virgine? Vera utique caro Christi, quæ crucifixa est, quæ sepulta est... Ipse clamat Dominus Jesus: *Hoc est corpus meum*. Ante consecrationem verborum cœlestium, species nominatur; post consecrationem, corpus Christi significatur. Ipse dicit sanguinem suum. Ante consecrationem, aliud dicitur: post consecrationem, sanguis nuncupatur. "

Enodantur difficultates ex sancto Doctore desumptæ.

OPPONUNT Heterodoxi: Sanctus Ambrosius Comment. in cap. 11. Epist. 1. ad Cor. pag. 1915. ait Eucharistiam significare carnem & sanguinem Domini, & calicem esse Christi sanguinis typum. " In cujus typum, *inquit*, nos calicem mysticum sanguinis ad tuitionem corporis & animæ nostræ percipimus. " Ergo &c.

Respondeo primo, opponendo Ambrosium Ambrosio, in locis quippe supra laudatis ex professo & clarissime propugnat præsentiam realem.

Respondeo secundo distinguendo: Ambrosius vocat Eucharistiam typum, tum Passionis Domini, tum beneficiorum ab ipso acceptorum, concedo: typum vacuum, nego. Solutio patet ex verbis antecedentibus & consequentibus; namque explicans Apostoli verba, *Ego enim accepi a Domino &c.* ait de Christo: " Ostendit illis mysterium Eucharistiæ inter cœnandum celebratum, non cœnam esse; medicina enim spiritualis est, quæ cum reverentia degustata purificat sibi devotum: memoria enim redemptionis nostræ est, ut Redemptoris memores, majora ab eo consequi mereamur. Mortem Domini annuntiantes donec veniat. Quia enim morte Domini liberati sumus, hujus rei memores in edendo & potando carnem & sanguinem, quæ pro nobis oblata sunt, significamus. "

Observes velim, Ambrosium eo loci conjungere realitatem corporis Christi cum memoria; sed cujus; audi loquentem, Redemptionis, quam Eucharistia significat. " Mortem Domini, *inquit* cum " Apo-

,, *Apostolo*, annuntiantes donec veniat.,, Tum subdit: " Beneficii divini, sanguis ,, testis est, in cujus typum, *scilicet benefi-* ,, *cii*, non calicem mysticum, *nempe sa-* ,, *cramentalem*, ad tuitionem corporis & ,, animæ nostræ percipimus.,, Demum suam interpretationem concludit ibidem his verbis: " Qui enim manducat & bibit ,, indigne, judicium sibi ipsi manducat & ,, bibit, non discernens corpus Domini: ,, devoto animo & cum tremore acceden- ,, dum ad communionem decet, ut sciat ,, mens reverentiam se debere ei, ad cujus ,, corpus sumendum accedit: hoc enim ,, apud se debet judicare, quia Dominus ,, est.,, Audis Ambrosium distinguere Eucharistiam a fide, & charitate; istas enim existimat dispositiones, non ipsam Eucharistiam, quam Hæretici in fide sola reponunt. Certum est autem eas illum exigere veluti prærequisitas ad digne communicandum, " quia in *Eucharistia* Do- ,, minus est.,,

Sed ad multorum argumentorum solutionem distinguimus cum Paschasio in libro de corpore & sanguine Domini: Eucharistia est typus & figura passionis Christi, juxta illud Christi ipsius effatum, *Hoc facite in meam commemorationem*, concedo: est figura corporis Christi sacramentalis, subdistinguo; secundum species visibiles, concedo: secundum quod interius continetur, nego. Sacramentum enim Eucharistiæ est signum practicum repræsentans physice contentum; sic loquitur Paschasius: " Est autem figura & character hoc quod exterius sentitur, sed ,, totum veritas & nulla adumbratio, ,, quod intrinsecus percipitur: veritas ,, est dum corpus Christi & sanguis, vir- ,, tute spiritus, in verbo ipsius ex pa- ,, nis vinique substantia efficitur; figura ,, vero dum Sacerdos quasi aliud exterius ,, gerens, ob recordationem sacræ Pas- ,, sionis ad aram venit, & quod se- ,, mel gestum est, quotidie immolatur ,, Agnus.,,

Concinit Lanfrancus ibidem Lib. de corpore & sanguine Dom. cap. 16." Sacramen- ,, tum, *inquit*, corporis Christi, quantum ,, ad id spectat quod in cruce immolatus ,, est ipse Dominus Christus, caro ejus ,, est, quam forma panis opertam in Sa- ,, cramento accipimus, & sanguis ejus, ,, quem sub vini specie ac sapore potamus.,,

Urgent: Lib. 8. de Salv. cap. 4. ait panem realem non esse in Eucharistia, sed solummodo eum qui nutrit animas, adeoque mere spiritualem. Ergo &c. Probatur antecedens: " Non iste panis est, *ait*, ,, qui vadit in corpus, sed ille panis vi- ,, tæ eternæ, qui animæ nostræ substan- ,, tiam fulcit.,, Ergo &c.

Respondeo negando antecedens. Ad probationem distinguo: Eo loci loquitur de pane materiali, quem vocat quotidianum, quem petimus pro vitæ conservatione, quemque ibi non intelligit, sed panem spiritualem & sacramentalem, qui fulcit animas, concedo: & excludit panem Eucharisticum realiter continentem Christum, nego. Ibi explicat orationem Dominicam, & dicit nos præcise non petere panem materialem qui in corpus vadit, sed eum qui nutrit animas, qualis est corpus Christi. Sic supra sese explicat: " Panem nostrum quotidianum da ,, nobis hodie. Memini Sermonis mei, ,, cum de Sacramentis tractarem. Dixi ,, vobis quod ante verba Christi quod of- ,, fertur panis dicatur; ubi Christi verba ,, deprompta fuerint, jam non panis di- ,, citur, sed corpus appellatur.,, Tum post verba pro objectione allata: ,, Acci- ,, pe quotidie, quod quotidie tibi prosit; ,, sic vive, ut quotidie merearis accipe- ,, re.,, Vides Ambrosium dicentem per panem quotidianum etiam se intelligere corpus Christi; postea perorat de fructu ejusdem Sacramenti, quem vocat etiam panem, sed mere mysticum & materiali longe præstantiorem, quemque, isto spreto, quotidie a nobis expostulari desiderat.

Instant: Atqui panis etiam post consecrationem remanet. Ergo. Probatur subsumptum. Idem Ambrosius Lib. 4. de Sacramentis cap. 4. pag. 1248. postquam hæc dixit: " Quanto magis optabilius ,, est ut sint quæ non erant, & in aliud ,, commutentur;,, addit: " Tum ipse ,, eras, sed eras vetus creatura; postea- ,, quam consecratus es, nova creatura es- ,, se cœpisti; vis scire quæ nova creatu- ,, ra? Omnis, inquit, in Christo nova ,, creatura. Accipe ergo quemadmodum ,, sermo Christi creaturam omnem mutare ,, consueverit, & mutat quando vult insti- ,, tuta naturæ.,, Eo loci Ambrosius contendit panem non alio modo mutari quam hominem per gratiam Baptismi: sed citra

dubium

dubium est hominem non nisi moraliter mutari per regenerationis gratiam. Igitur panis moraliter tantum & appellatione corporis Christi per consecrationem mutatur.

Respondeo primo, Ambrosium in loco objecto sermonem instituere de effectu tanti Sacramenti, quem comparat quoad aliquid cum effectu Baptismi. Secundo, unum hic probare, videlicet credendam esse realitatem corporis Christi, tametsi in immensum superet rationem; quod quidem suadere pro virili conatur exemplo generationis miraculosæ Christi, aitque: " Vides ergo quia contra instituta ,, & ordinem, homo est natus ex Virgi- ,, ne. ,, Hoc idem fusioribus exemplis probat ibidem, videlicet miraculo virgæ Moysis bis in serpentem commutatæ; ligni immissi in Marath fontem, qui statim amaritudinem deposuit. Postea probationes resumendo, sic concludit: " Ex his igi- ,, tur omnibus non intelligis quantum ope- ,, retur sermo cœlestis? Si operatus est in ,, fonte terreno, si operatus est sermo cæ- ,, lestis in aliis rebus, non operatur in ,, cælestibus Sacramentis? Ergo didicisti ,, quod ex pane corpus fiat Christi, & ,, quod vinum & aqua in calicem mitti- ,, tur, sed fit sanguis consecratione verbi ,, cælestis. ,,

Replicant: Qui asserit similitudinem tantummodo sanguinis in Eucharistia reperiri, eamque parem, qualis est similitudo mortis Christi in nobis per Baptismum, nihil præter figuram in Sacramento Altaris admittit. Sed sanctus Ambrosius ibidem quarto libro de Sacramentis cap. 4. nihil aliud admittit: & probatur his verbis: " Sed forte dicis, speciem sangui- ,, nis non video, sed habet similitudinem, ,, sicut enim mortis similitudinem sum- ,, psisti, ita etiam similitudinem pretiosi ,, sanguinis bibis, ut nullus horror cruoris ,, sit, & pretium tamen operetur redem- ,, ptionis. ,, Nullus autem dixerit per Baptismum similitudinem realem mortis Christi esse in nobis. Igitur ex paritate liquet Christum esse solum moraliter in Eucharistia.

Respondeo nego minorem. Ad probationem distinguo: Est solum species & similitudo sanguinis in accidentibus, concedo: & hoc ut apprime subnotat Ambrosius, ne homines qui abhorrent a sanguine, ab esu Eucharistiæ elongarentur: in re contenta, nego. Subdit enim immediate post verba objecta: " Dicisti ergo quia quod accipis, corpus Christi est. ,, Quid plura? Sanctus Doctor eo loci potissimum agit de effectu; explicat etiam realitatem sub speciebus ubi inest solum similitudo sanguinis, ab exemplo similitudinis mortis Christi per Baptismum; quocirca similitudo non est adæquata, ut observat explicando Ambrosium, Lanfrancus Libro de corpore & sang. Dom. caput 20. ubi sic alloquitur Berengarium objicientem locum allegatum: " Mul- ,, tum falleris in hac verborum intelligen- ,, tia; neque enim similitudinis adver- ,, bia identitatem seu æqualitatem ubique ,, posita significant; in Evangelio nam- ,, que Salvator dicit *Estote misericor- ,, des, sicut & pater vester misericors est*. ,, Non tamen eadem seu æqualis miseri- ,, cordia potest inesse Deo & homini- ,, bus. ,, Sanctus Cyrillus apud S. Thomam in Catena aurea sic habet: " Ne, *inquit*, ,, horreremus carnem & sanguinem appo- ,, sita sacris Altaribus, condescendens Deus ,, nostris fragilitatibus, influit oblatis ,, vim vitæ, convertens in veritatem pro- ,, priæ carnis, ut corpus vitæ, quasi quod- ,, dam semen vivificativum inveniatur in ,, nobis. ,,

Dices: In manuscripto codice græco Victoris Antiocheni non habetur: " Con- ,, vertens ea in veritatem propriæ car- ,, nis, *sed in efficaciam carnis suæ*. ,, Ergo &c.

Respondeo sanctum Thomam non deflorasse textum Cyrilli, sed antiquam secutum esse versionem; ceterum ista verba, *in efficaciam carnis suæ*, idem sonant; videlicet virtutem non a carne Christi separatam, sed potius ei conjunctam; & ut vani Heterodoxorum cavilli præoccupentur, observandum est, Ambrosium & ceteros Patres quandoque pro explicatione Eucharistiæ ad ejus confugere effectum, sed quatenus a præsentia ipsius Christi productum. Idem locus in Catena Græcorum Patrum Tolosæ edita ex manuscripto codice Bibliothecæ Bavaricæ a Patre Possevino Societatis Jesu, hic refertur sub Cyrilli nomine: " Demon- ,, strative autem dixit: Hoc est corpus ,, meum, & hoc est sanguis meus; ne pu- ,, tes typum esse quæ videantur, sed per

 quam-

„ quamdam ineffabilem Dei omnipotentis „ virtutem oblata in corpus & sangui„ nem Christi vere mutari , quorum par„ ticipes facti , vivificam & sanctifican„ tem Christi virtutem suscipimus . „

Instant : Sanctus Ambrosius Lib. 6. de Sacramentis cap. 1. pag. 1253. sic loquitur : “ In similitudinem quidem accipis „ Sacramentum, sed vere naturæ gratiam „ virtutemque consequeris . „ Sed qui solummodo in similitudinem suscipit Sacramentum, gratiam & solam nihil præter figuram in Sacramento recipit ; namque sanctus Doctor opponit veritatem effectus, similitudini Sacramenti. Ergo &c.

Respondeo distinguendo : Recipitur in similitudinem Sacramentum , quoad id quod est signum, concedo : quoad rem Sacramenti, nego. Duo in isto Sacramento secernenda sunt , nimirum id quod est Sacramentum , & id quod est res Sacramenti. Sacramentum est signum sensibile , & supponit pro visibilibus speciebus , quæ certe similitudinem tantum præ se ferunt; sed res Sacramenti est ipsum Christi corpus sub speciebus obtectum . Ne igitur homines vel ipsam horrescerent Eucharistiam , Ambrosius ad plebem & imperfectos sicut ad perfectos loquens , confugit ad effectum mirabilem , ad ciendos pietatis affectus erga tantum Sacramentum . Suam ipse prodit mentem ; sic enim ibidem loquitur : “ Sed forte dicas , quomo„ do vera? qui similitudinem video, non „ video sanguinis veritatem .... Ne igi„ tur plures hoc dicerent , *scilicet ut Ca„ pharnaitæ* , veluti quidam esset hor„ ror cruoris , sed maneret gratia redem„ ptionis , ideo in similitudinem quidem „ accipis Sacramentum, sed vere naturæ „ gratiam virtutemque consequeris . „ Audis? *ne esset horror cruoris* . Igitur Ambrosius intelligit latere sub speciebus verum Christi sanguinem; subjicit enim : “ Et ut „ quia accipis panem , divinæ ejus sub„ stantiæ in illo participaris alimento . „

Lanfrancus eumdem Ambrosii locum a Berengario objectum explicans Lib. De corpore & sanguine Domini cap. 20. sic loquitur : “ Similitudinem hoc in loco, „ nullo dubitante , panis vinique speciem „ intelligit , sub qua corporis Christi na„ tura contegitur , & sine cruoris hor„ rore a digne sumentibus in salutem ac„ cipitur . „

Reponunt : Qui umbram & imaginem dumtaxat admittit in Eucharistia , omnem ab ea corporis realitatem eliminat . Atqui Ambrosius hanc ponit discrepantiam inter præsentiam Christi in terris , & ejusdem præsentiam in cœlis , quod hic solummodo fit in imagine , in cœlis vero secundum substantiam . Ergo &c. Probatur minor . Libro primo de Officiis cap. 48. sic habet : “ Ante agnus offerebatur , „ offerebatur vitulus ; nunc Christus „ offertur , sed offertur quasi homo , qua„ si recipiens passionem ; & offert se i„ pse quasi Sacerdos , ut peccata nostra „ dimittat . Hic in imagine , ibi in ve„ ritate . „

Respondeo , nego minorem . Ad probationem , distinguo : Hic Christus est in imagine quoad statum & possidendi modum, concedo: quoad se , nego . Eo loci Ambrosius explicat atque celebrat Christi possessionem , & duos visionis status exponit, alterum per speculum & in ænigmate , alterum vero facie ad faciem . Concedit quidem nos viatores , videre Christum in Eucharistia solummodo per speculum & in ænigmate, hoc est per fidem : in cœlis vero visuros facie ad faciem . Verba subsequentia hunc Ambrosii sensum produnt : “ Hic ergo , *ait*, in ima„ gine ambulamus , in imagine vide„ mus ; illic facie ad faciem ubi plena „ perfectio . „

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Ambrosius fuit præsentiæ realis assertor eximius.

PRIMO: L. de his qui mysteriis initiantur ait, naturam panis in Euchatistia mutari.

Secundo : Ibidem hanc mirabilem mutationem probat miraculis multis , maxime conversione virgæ Moysis in serpentem .

Tertio : Ibidem asserit Sacerdotem in Eucharistia conficere idem corpus Christi, quod ex Maria natum est.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM, ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Tametsi vocet Eucharistiam typum , non inde realem præsentiam excludit ;

cludit; loquitur enim de figura plena, & quæ respectu solum sacrificii cruenti, imago est.

Secundo: Dum loquitur de pane nutritorio, loquitur de effectu Eucharistiæ: Ne igitur inde concludas sanctum Doctorem abnuere realem corporis Christi in Eucharistia præsentiam.

Tertio: Nec magis proficiunt Heterodoxi dicendo Ambrosium Eucharistiam appellare similitudinem; intelligendus quippe est de similitudine viva quæ rem repræsentatam continet, & in eodem sensu quo Apostolus de Christo loquens ait, Phil. 2. *In similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo*.

§. XIII.

Utrum divus Augustinus patrocinetur Calvino figurate verba explicanti?

CONCLUSIO.

Propugnator acerrimus fuit præsentiæ realis Christi in Eucharistia S. Augustinus.

Probatur multiplici auctoritate sancti Doctoris.

ILLE in ea fuit fide, Christum scilicet, esse præsentem in Eucharistia, qui I. Dominicum corpus sumi a Christianis asserit: II. Sacerdotem mensam exhibere de corpore & sanguine Domini: III. Christum dare manducandum corpus in quo tanta perpessus est: IV. Demum quod suscipientibus prius incumbat, adorare, quam percipere Eucharistiam: Atqui hæc omnia leguntur in divo Augustino. Ergo &c.

Primum habemus Epist. 120. " Ipsi, *ait*, „ adducti sunt ad mensam Domini, & ac„ cipiunt de corpore & sanguine ejus. „ Rursus Epist. ad Casulanum contra *Urbicum* quemdam Scriptorem ait: " Non co„ gitans etiam nunc se accipere in pocu„ lo sanguinem. „

Alterum legitur L. 17. de civ. cap. 20. " Sacerdos, *ait*, ipse mediator testamen„ ti novi exhibet secundum ordinem Mel„ chisedech de corpore & sanguine. „ scilicet mensam.

Tertium depromitur ex Sermone ad Neophytos, ut testatur Ivo Carnot. Epist. ad Haymericum, & Paschasius Epist. ad Frudegardum: " Hoc, *ait Augustinus*, acci„ pite in pane, quod pependit in cruce; „ hoc accipite in calice, quod manavit „ de Christi latere. „

Quartum exponit L. 2. contra Adversarium legis & Prophetarum cap. 9. his verbis: " Sicut mediatorem Dei & ho„ minum, hominem Christum Jesum car„ nem suam nobis manducandam, bi„ bendumque sanguinem dantem, fideli „ corde atque ore suscipimus. „

Demum in Psal. 98. ait sanctus Doctor: " Nemo autem illam carnem *Christi*, „ manducat nisi prius adoraverit. „ Quare adoranda caro? nisi quia Christus realiter in Eucharistia præsens est.

Sed non est omittenda inter sententias Augustini illa celeberrima, Comment. in Psal. 33. conc. 1. ubi de Christo sic loquitur: " Ferebatur in manibus suis. Hoc „ vero, Fratres, quomodo posse fieri in „ homine quis intelligat? Quis enim por„ tatur in manibus suis? Manibus aliorum „ potest portari homo, manibus suis ne„ mo portatur. Quomodo intelligatur in „ ipso David secundum litteram non in„ venimus. Ferebatur enim Christus in „ manibus suis, quando commendans i„ psum corpus suum, ait *Hoc est corpus* „ *meum*. „ Observes velim eo loci sanctum Doctorem sensum figurativum excludere, & verba non intelligi de Davide, eo quod in sensu obvio falsum sit dicere de aliquo eum se portare in manibus; ex quo concludit hoc solum litteraliter de Christo intelligi, cum panem convertens in suum corpus, vere se in manibus & tenebat, & ferebat. Neque vero aliter quam per Eucharistiam se ipsum portabat.

Sanctus Augustinus eamdem propugnat clare veritatem L. 9. confess. cap. 13. Enarr. in Ps. 39. L. 12. contra Faustum. L. 1. Retract. cap. 17. & L. 2. cap. 3. q. 57. in Levit. Serm. 113. de diversis, L. 1. de pecc. meritis & rem. cap. 20. Epist. 120. ad Honoratum cap. 27. L. 3. de Trin. cap. 4. & 10. L. 2. contra litt. Petil. cap. 37. Tract. in 11. Joan. &c.

Proponuntur nonnulla divi Augustini obscura loca, & explanantur.

OBJICIUNT Protestantes: Ex divo Augusti-

gustino solummodo panis in Eucharistia reperitur : Ergo &c. Probatur antecedens : Sermone ad recens baptizatos apud Fulgentium libro de Baptismo Æthiopis cap. ultimo, ait : „ Quod videtis, panis est. „ Ergo &c.

Respondeo primo priorem solutionem generalem adhibendam esse ad cuncta divi Augustini loca nonnihil obscura, videlicet, sanctum Doctorem, œconomiæ causa, in Sermonibus & Epistolis ac Commentariis loqui obscure, ne sancta dentur canibus, & infideles, vel etiam infirmi in fide, ut Catechumeni, de mysteriis clare expositis, scandalizentur ; ipse hanc suam aperit mentem variis in locis, maxime in Psal. 33. : " Fideles, *inquit*, norunt, „ & qui Evangelium legerunt, quod „ Sacrificium nunc diffusum est toto orbe „ terrarum. „ Ecce ad cor Fidelium loquitur, qui apprime noverant Mysterium, & silet aliis. Rursus Epist. 57. ad Dardanum : " Nosti autem in quo sacrificio „ dicatur ; gratias agamus Domino Deo „ nostro. „ Observes velim sanctum illum Patrem timere ne mysterium pandat omnibus ; quocirca ad cor fidelis eruditi in fide loquitur.

Respondeo secundo cum distinctione : In Eucharistia corpus Christi panis est secundum id quod oculis corporis objicitur, concedo : oculis fidei, nego. Solutio est ipsius Augustini ; hæc enim subjicit : " Quod autem fides vestra postulat in„ struenda, panis est corpus Christi, calix „ sanguis Christi. „

Instant : Eodem loco pergit S. Augustinus, & sic loquitur : " Quomodo est pa„ nis corpus ejus ; & calix, vel quod ha„ bet calix, quomodo est sanguis ejus? „ Et sic respondet : " Ista, fratres, ideo „ dicuntur Sacramenta, quia in eis aliud „ videtur, aliud intelligitur. Quod vide„ tur, speciem habet corporalem ; quod „ intelligitur, fructum habet spiritalem. „ Sed si corpus Christi esset, realiter in Eucharistia, S. Augustinus non dixisset : *Quod intelligitur, fructum habet spiritalem*, sed potius, est corpus Christi. Ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem : Et eo loci non opus erat loqui de realitate, bene vero de effectu ad quem suum convertit sermonem Augustinus, concedo, : opus erat, nego. Sanctus Doctor in isto libro loquitur initiatis seu baptizatis, qui jam tempore catecheseos fuerant de Mysteriis edocti, quocirca ut ordo rerum postulabat, mirabiles Eucharistiæ effectus eos docet ; hinc in eodem libro multus est sermo de unione Fidelium, & cum Christo, & inter seipsos ; quam quidem unitatem ait designari per utramque materiam Eucharistiæ, quatenus panis ex multis granis, vinum vero ex botris diversis, confluunt ; hinc Tractatu 26. in Joannem de iisdem effectibus sermonem instituens, ait Fideles esse ipsum Christi corpus, scilicet mysticum : " Norunt, „ *inquit*, Fideles corpus Christi, si corpus „ Christi non negligant esse . . . . . . „ exponens nobis Apostolus hunc pa„ nem, *unus panis*, inquit, *multi sumus* ; „ o Sacramentum pietatis ! o signum „ unitatis ! O vinculum charitatis ! &c.

Replicant : Idem Augustinus Epist. 23. ad Bonifacium Episcopum ait : " Sicut „ ergo secundum quemdam modum Sacra„ mentum corporis Christi, corpus Christi „ est, Sacramentum sanguinis, sanguis „ Christi est : ita Sacramentum fidei, „ fides est. „ Sed ex isto loco liquet nihil esse in Eucharistia præter figuram ; & hoc propter duo : primo quidem Aug. ait Eucharistiam esse tantum juxta quemdam modum corpus Christi, quæ quidem particula est diminutiva : Secundo, eo loci comparat Eucharistiam cum Baptismo, quem certe non nisi moraliter ipsam esse fidem constant. Igitur & Eucharistia est corpus Christi solum figurative, & typice, seu etiam moraliter.

Respondeo, nego minorem. Ad primam probationem, distinguo : Eucharistia sumpta pro speciebus sensibilibus, eatenus est quodam modo corpus Christi, quatenus illud corpus sub speciebus velatur, concedo : sumpta adæquate pro eo quod est Sacramentum, & res Sacramenti, nego. Solutio est Algeri, qui Lib. 1. c. 6. locum beati Augustini sic interpretatur : " Sacramentum corporis Christi, secun„ dum quemdam modum, id est, simi„ litudinarie, & nuncupative, non pro„ prie corpus Christi vocatur, quantum „ ad elementorum speciem & formam, „ quod tamen vere & proprie corpus „ Christi vocatur, & creditur, quantum „ ad substantiam, quam continet, & „ in

„ in quam panis & vini substantia conver-
„ sa est. „

Ad secundam probationem dico, & assero comparationem esse inadæquatam. Penes appellationem primo, dicenda est comparatio fieri, sicut enim Baptismus dicitur Sacramentum fidei, ita & Eucharistia Sacramentum corporis Christi. Secundo, penes effectum, quatenus Baptismus producit fidei habitum; Eucharistia vero eamdem nutrit & fovet; sed ratione contenti latum est discrimen, namque Baptismus non est semper signum fidei præsentis, ut in iis qui ad Baptismum ficte accedunt; at vero Eucharistiæ Sacramentum est signum practicum & perenne corporis Christi præsentis. Denique Augustinus comparat utrumque Sacramentum simul ratione signi & significationis; ita ut sensus sit: sicut Eucharistia significat corpus Christi contentum, & Christum quondam crucifixum, sic & Baptismus significat fidem.

Isto modo Lanfrancus Lib. citato de corpore & sanguine Domini cap. 14. explicat divi Augustini auctoritatem seu textum his verbis: " Sicut ergo cœlestis „ panis, qui vera Christi caro est, suo „ modo vocatur corpus Christi, illius „ videlicet quod visibile, palpabile, mor„ tale, in cruce est suspensum, vocatur„ que ipsa carnis ipsius immolatio, quæ „ Sacerdotis manibus fit, Christi Passio, „ mors, crucifixio, non rei veritate, sed „ significante Mysterio: sic Sacramentum „ fidei, quod Baptisma intelligit, fides „ est. „

Opponunt: Atqui hujusmodi sententiis & similibus sanctus Doctor intendit probare solum Eucharistiam esse corporis Christi typum. Ergo &c. Probatur subsumptum: In psalmum 3. S. Augustinus est sui ipsius interpres; ait enim de Christo: " Judam adhibuit ad convivium, in quo „ corporis & sanguinis sui figuram Disci„ pulis commendavit & tradidit. „ Sed figura & veritas relative opponuntur, & inauditum est aliquem esse sui ipsius imaginem. Ergo &c.

Respondeo, negando subsumptum. Ad probationem distinguo: Commendavit Christus Discipulis sanguinis sui figuram, hoc est, Sacramentum ut supponit pro speciebus quæ exterius sunt figura sanguinis, quatenus sunt signum practicum sanguinis, concedo: figuram vacuam, & a sanguine sejunctam, nego: seu aliter distinguo, & eo loci loquitur Augustinus de corpore Christi mystico, hoc est de Fidelibus qui fide & charitate conjuncti, repræsentant Sacramentum Eucharistiæ, quod ex multis granis & botris confluit, concedo: & absolute loquitur de Eucharistia secundum se sumpta, nego. Ibi sanctus Doctor celebrat effectus Eucharistiæ, & hæc solutionis explicatio patet ex dictis.

Ad Confirmationem, distinguo: Figura & veritas relative opponuntur secundum eumdem respectum considerate, concedo: Secundum diversum, nego. Neque enim implicat Sacramentum Eucharistiæ in abstracto & secundum species sensibiles consideratum, esse signum corporis & sanguinis Domini; importare vero realitatem secundum contentum. Non absimili ratione dicimus Christum juxta diversos status esse simul sui & imaginem, & realitatem; imaginem quidem ratione signi sacramentalis; realitatem vero si consideretur res Sacramenti. Ex eodem principio solvitur argumentum quod est apud Calvinum palmare, videlicet idem corpus non posse simul esse in pluribus locis; hoc quippe conceditur de eodem præsentiæ modo, negatur vero de diverso. Porro corpus Christi in cœlo est circumscriptive, in Eucharistia vero definitive, & veluti ad modum spiritus, ita ut teste divo Thoma in Prosa *Lauda Sion*, totum sit in toto Sacramento, & totum in qualibet parte; jam vero si quæras quomodo hoc fiat; sic respondeo cum Apostolo Rom. 11. *O altitudo divitiarum!* &c.

Opponunt Calvinistæ: Ex ipsis libris polemicis beati Augustini, corpus Christi non est in Eucharistia, nisi repræsentative: Igitur non dubitandum est de mente Augustini pro figurali præsentia. Probatur antecedens: Libro contra Adimantum Manichæum cap. 12. sic loquitur: " Non dubitavit Dominus dicere, *Hoc est* „ *corpus meum*, cum signum daret corporis „ sui. „ Sed signum est tantum repræsentatio. Ergo &c.

Respondeo, nego antecedens. Ad probationem, distinguo minorem: Signum vacuum, est solum repræsentatio, concedo:

signum plenum & practicum, nego. Dictum est iterum atque iterum Sacramenta novae legis esse signa practica quae exhibent quod significant. Ea ductus ratione Dominus Jesus non dubitavit dicere, *Hoc est corpus meum*: " Cum signum da„ ret corporis sui. „ Hoc est cum daret Sacramentum quod instituebat ut signum practicum sui corporis. Non abs re erit hic subnotare sanctum Doctorem argumentari ad hominem adversus Manichaeos, qui dicebant vetus Testamentum a malo Deo promanasse, eo quod Deus in illo prohibeat non esse manducandum sanguinem, quia sanguis est anima; ex quo inferebant homines posse nocere animae.

Observandum quoque venit Manichaeos admisisse in Christo tantum carnem phantasticam, hinc Eucharistiam dicebant esse signum carnis Christi; S. Augustinus duo probat eo loci; primo quidem vetus Testamentum esse a Deo optimo, propter relationem novi ad vetus, quod erat ejus figura, maxime cum ex ipsis, signa non sint explodenda, & vel ipsa Eucharistia in eorum sententia esset signum corporis Christi; argumentatur autem ex Manichaeorum principiis ut suum probaret intentum, scilicet sanctitatem veteris Testamenti; neque enim eo loci movet controversiam de Eucharistia, sed eam adducit pro exemplo ut probet aliud momentum, scilicet sanguinem non esse animam, sed animae signum. Quid plura? Objectio Manichaei ex veteri Testamento deducta procedit de anima belluarum; neque enim Deus dicit animam humanam esse sanguinem.

Sanctus Augustinus suam ipse prodit mentem, & solutionem datam; sic enim ibidem loquitur: " Quia sanguis est anima, posi„ tum esse dicimus, sicut alia multa & „ pene omnia Scripturarum illarum Sacra„ menta signis & figuris plena sunt futurae „ praedicationis, quae jam per Dominum „ nostrum Jesum Christum declarata est. „ Sic est enim sanguis anima quomodo pe„ tra erat Christus. „ Hoc est, significat animam quomodo petra Christum.

Persistunt: Libro 20. contra Faustum cap. 21. Augustinus haec scribit: " Huius „ sacrificii caro & sanguis ante Adventum „ Christi per victimas similitudinum „ promittebatur; in Passione Christi „ per ipsam veritatem reddebatur; post „ Ascensum Christi per Sacramentum me„ moriae celebratur. „ Eo loci sanctus Doctor tria distinguit, videlicet veritatis promissionem in antiqua lege, exhibitionem in Passione; memoriam vero post Ascensionem. Igitur impraesentiarum est solum memoria veritatis; haec autem tria, promissio, exhibito, & memoria relative opponuntur.

Respondeo distinguendo: Nunc habemus tantum Passionis memoriam, concedo; ipsius Christi corporis, nego. S. Augustinus ibi explicat figuras sacrificii cruenti, cujus memoria est ipsa Eucharistia, dicente Domino Discipulis: *Hoc facite in meam commemorationem*: Sed dubio-procul non loquitur sanctus Doctor de memoria corporis Christi secundum se; namque eodem libro cap. 17. eamdem nobiscum explicationem tradit his verbis: " Hebraei in victimis pecorum, quas of„ ferebant Deo, multis & variis modis, „ sicut re tanta dignum erat, prophetiam „ celebrabant futurae victimae, quam Chri„ stus obtulit; unde jam Christiani, pera„ cti ejusdem sacrificii memoriam celebrant „ sacro-sancta oblatione & participatione „ corporis & sanguinis Christi. „ Oppositio autem non est, cum sit praelentia juxta diversos respectus.

Reponunt: Si corpus Christi esset realiter in Eucharistia, Judas Iscariotes in sacra Synaxi illud suscepisset. Atqui tamen ex divo Augustino illud ipsum non accepit; namque tractatu 59. in Joannem, ceteros Apostolos cum Juda comparans, dicit: " Illi manducabant panem Domi„ num, ille panem Domini contra Domi„ num; illi vitam, ille poenam; qui enim „ manducat indigne, ait Apostolus, judi„ cium sibi manducat & bibit. „

Respondeo primo, Ministrum Claudium frustra jacere rete ante oculos pennatorum; quis enim non videat sanctum Augustinum unum solum intendere, videlicet Judam non fructum salutiferum, sed damnationem ex indigna communione suscepisse, ut vel ista verba sonant? " Il„ le poenam; qui enim manducat indigne &c. „ Quod autem vel minimum quidem sanctus Doctor non impugnet praesentiam substantialem corporis Christi in Eucharistia ex prioribus verbis liquet: " Il„ li, *inquit*, manducabant panem Domi„ num. „ Igitur Apostoli Dominum ore susce-

ceperant; pari & consimili modo & ipse Judas; sed subdit Augustinus: " Illi vitam, ille pœnam. „ Hoc est indigne & ad damnationis judicium.

Respondeo Secundo negando minorem. Ad probationem, distinguo: Et S. Augustinus in loco pro objectione laudato non loquitur de Eucharistia, quam quidem jam susceperat Judas, sed de pane intincto in paropside, quem Dominus illi dederat, & quo ejus declaravit perfidiam, dicendo Matt. 26. *Qui intingit mecum manum in paropside, hic me tradet;* concedo. Et ibi loquitur de pane Eucharistico, nego. S. Augustinus est sui ipsius interpres, quippe qui explicans illum versiculum capitis 15. Joannis: " Ut adimpleatur Scriptura: qui manducat mecum panem, „ levabit contra me calcaneum suum: „ Istud autem vaticinium impletum fuisse, cum panem intinctum Judas sumpsit & comedit, S. Augustinus docet explicans illum versum Psalmi 40. *Qui edebat panes meos*: ubi subjungit: " Per bucellam illum designavit, ut apparet de illo dictum, *qui edebas panes meos*. „ Denique Tractatu 62. in Joannem clarius suam aperit mentem: " Nunc autem, *inquit*, „ post panem intravit in eum, non ad „ hoc ut alienum tentaret, sed ut pro„ prium possideret; non autem ut putant „ quidam negligenter legentes, tunc Ju„ das Christi corpus accepit: Intelligen„ dum est enim, quod jam omnibus eis „ distribuerat Dominus Sacramentum cor„ poris & sanguinis sui, ubi & ipse Ju„ das erat, sicut sanctus Lucas eviden„ tissime narrat. Ac deinde ad hoc ven„ tum est, ubi secundum narrationem „ Joannis apertissime Dominus per buc„ cellam tinctam atque porrectam suum „ exprimit proditorem. „

Insurgunt iterum: Qui asserit non idem corpus in Eucharistia recipi quod in cruce pependit, absque dubio explodit præsentiam realem ab Eucharistia. Atqui sic affirmat Augustinus: Et probatur. In Psalmum 98. sic loquitur: " Non hoc „ corpus, quod videtis, manducaturi estis, „ & bibituri illum sanguinem quem fu„ suri sunt, qui me crucifigent. „ Unde Tractatu 25. in Joannem ait: " Quid paras dentem & ventrem? Crede, & „ manducasti. „ Item Libro 3. de Trinitate, cap. 10. docet panem Eucharisticum celebratione consumi; quis autem cordatus dicet corpus Christi in Eucharistia consumi? Ergo &c.

Respondeo, nego minorem. Ad primam probationem, distinguo: Non manducaturi estis in propria figura corpus quod videtis, & in esse naturali, concedo. Sub specie sacramentali, nego. Solutio est Lanfranchi L. de corp. Dom. Ad alteram probationem, dico S. Augustinum loqui de effectu ex Eucharistia suscipiendo, nemo enim absque fide & accedere ad Deum, & illi placere potest. Ad alteram Confirmationem, distinguo: Corpus Christi non consumitur in Eucharistia ratione sui, concedo: ratione existentiæ sacramentalis, nego. Consumptis enim in stomacho speciebus, desinit corpus Christi esse sacramentaliter in pectore Fidelis.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Sanctus Augustinus propugnat præsentiam realem.

PRIMO: Epist. 12. ait Corpus Christi sumi a Fidelibus qui ad sacram mensam accedunt.

Secundo: Lib. 17. de Civit. cap. 20. scribit Christum in confectione Eucharistiæ suum exhibere in sacrificio corpus præfiguratum sacrificio Melchisedech.

Tertio: Serm. ad Neophytos, asserit idem corpus quod crucifixum est, esse in Eucharistia.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM, ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Cum S. Augustinus ait, id quod in Sacramento altaris videtur panem esse, loquitur de speciebus, qui. pe qui attendat ad illud quod oculis corporeis objicitur.

Secundo: Nec quemquam movere deber, cum Eucharistiam, Sacramentum fidei vocat; sensus enim illius est, corpus Christi, tametsi realiter contentum in Eucharistia, ibi tamen solis fidei oculis videri.

Tertio: Ne miremini etiam si in libro contra Adimantum vocet Eucharistiam signum corporis Christi; intelligit enim signum plenum, seu Sacramentum corporis Christi.

§. XIV.

§. XIV.

Vindicantur Theodoretus & Gelasius ab hæresi Calvinistarum circa præsentiam realem.

THEODORETUS fuit Episcopus Tyri in Syria, Nestorianæ quidem hæreseos suspectus, sed de cetero pietate & doctrina conspicuus. Inter plurima quæ conscripsit opera, tres Dialogos habemus, quorum primus inscribitur *Immutabilis*; ibi probat Verbum esse immutabile. Secundus appellatur *Inconfusus*; in isto probat duas esse in Christo naturas distinctas. Tertius cujus titulus est *Impatibilis*; eo loci ostendit Verbum non fuisse mutationi obnoxium. In his omnibus duo sunt Collocutores, unus Orthodoxus, scilicet Theodoretus: alter vero Hæreticus, qui Eranistes nuncupatur, quique partes Eutychianorum suscipit defendendas. Ex his operibus quædam depromunt Heterodoxi adversus præsentiam realem. Contra quos sit.

CONCLUSIO.

Theodoretus catholice de præsentia reali scripsit.

Probatur multis momentis.

PRIMO: Qui dicit corpus Christi in Eucharistia dari; indigne illud sumentem reum esse corporis & sanguinis Domini, quippe qui, sicut Judæi insultarunt Christum, sic & eum probris afficiat; dubio-procul agnoscit realitatem. Atqui sic propugnat Theodoretus; & probatur. Comment. in cap. 11. 1. ad Cor. edit. Parif. 1608. pag. 704. ait: " Non solum ,, undecim Apostolis, sed etiam Judæ ,, proditori pretiosum corpus & sanguinem impertiit ..... Illud autem, *erit* ,, *reus corporis & sanguinis*, hoc significat ,, quod quemadmodum tradidit ipsum Judas ipsi autem insultarunt, & eum ,, probris & conviciis affecerunt Judæi; ,, ita eum ignominia & dedecore afficiunt, qui sanctissimum ejus corpus immundis manibus accipiunt, & in pollutum & incestum os immittunt. ,,

Secundo: Dial. 1. Eranisti expostulanti quid secundum rei veritatem esset in Eucharistia? respondet clare Orthodoxus pag. 902. adesse corpus & sanguinem Christi sub symbolis. Igitur non relinquitur ambigendi locus circa Theodoretum de præsentia reali. " *Orthod.* Ut ,, decet amicum veritatis dixisti; etenim ,, Dominus cum accepisset symbolum seu ,, signum, non dixit: *Hoc est Deitas* ,, *mea*; sed, *Hoc est corpus meum*, & rursus, *Hic est sanguis meus*. ,, In probationem veritatis hæc subdit Christi verba: " Et alibi; Panis autem quem ego dabo, ,, caro mea est, quam ego dabo pro mundi vita.

Tertio: Qui edocens Heterodoxum de essentia Eucharistiæ, asserit symbola continere vere corpus & sanguinem Christi, realem propugnavit præsentiam. Atqui sic docuit Theodoretus; & probatur. Dial. 2. pag. 924. ait: " *Orthod.* Dic " ergo mystice symbola, quæ Deo a Dei ,, Sacerdotibus offeruntur, quorumnam dicis esse symbola? *Eranistes*. Corporis ,, & sanguinis Domini. *Orthod.* Corporis, quod vere est, vel vere non est? ,, *Eran.* Quod vere est. *Orthod.* Optime; ,, oportet enim imaginis esse exemplar ,, archetypum. Etenim pictores imitantur naturam, & eorum quæ videntur depingunt imagines. *Eran.* Verum. ,, *Orthod.* Ergo divina mysteria corpus ,, quod vere est repræsentant; ergo corpus, etiam nunc Domini quoque corpus est. ,,

Diluuntur objecta Heterodoxorum ex Theodoreto deprompta.

OBJICIUNT: Qui Eucharistiam vocat panem, vinum vero sanguinem, non agnoscit in Eucharistia realitatem corporis Christi. Atqui Theodoretus Dial. 1. Eucharistiam panem & vinum nuncupat. Ergo &c. Probatur minor; ibi sic loquitur Orthodoxus pag. 901. " Scis quod ,, Deus suum corpus panem appellavit. ,, Ergo &c.

Respondeo primo, Theodoretum in isto & sequenti Dialogo, non agere ex professo de præsentia corporis Christi in Eucharistia, sed ibi ex instituto insectari Eutychianos, quibus probat duas absque permixtione remansisse in Christo naturas, alteram scilicet divinam, alteram vero.

vero humanam; quod quidem a simili probat exemplo Eucharistiæ, in qua panis secundum species remanet, & corpus Christi sub speciebus velatur; quocirca nihil ex auctoritate Theodoreti adversus realitatem corporis Christi in Eucharistia sequitur.

Respondeo secundo juxta generalem solutionem jam traditam, Theodoretum ibi subobscure loqui, ne mysterium omnibus indiscriminatim aperiendo, illud Infidelium vel etiam Catechumenorum irrisioni committeret. Ipse suam prodit mentem Dialog. 1. pag. 901. " *Orthod.* Velim te paulo magis mystice respondere; " adsunt enim fortasse nonnulli qui non " sunt initiati mysteriis. " Rursus Dial. 2. pag. 914. " *Eranistes*. Quid appellas donum quod offertur ante invocationem Sacerdotis? *Orthod.* Non oportet aperte dicere; est enim verisimile " adesse aliquos mysteriis non initiatos. " *Eran.* Respondeatur ænigmatice. " Ex quibus claret auctorem in suis Dialogis quandoque obscure loqui, quandoque & ut plurimum juxta sensum litteralem.

Respondeo tertio negando minorem. Ad probationem distinguo: Panem mutatum corpus suum appellavit, concedo: panem non mutatum, nego. Ut probet Theodoretus Eutychiano duas esse in Christo naturas impermixtas, ad Eucharistiam recurrit, ubi duo sunt impermixta, scilicet signum sensibile, & res contenta sub signo & speciebus, quæ impermixta permanent; quod autem non excludat in Eucharistia realitatem corporis Christi ex verbis subsequentibus dignoscitur. Dial. 1. pag. 902. sic enim Orthodoxus respondet ad Eranistem, qui concesserat ea quæ appellationem susceperant, esse corporis & sanguinis Christi symbola. " *Orthodoxus*. Corporis & sanguinis " dicis? *Eran.* Ita dico. *Orthod.* Ut decet amicum veritatis dixisti; etenim " Dominus cum accepisset symbolum seu " signum, non dixit: *Hoc est Deitas mea*, sed, *Hoc est corpus meum*; & rursus, *Hic est sanguis meus*; & alibi, " *Panis autem quem ego dabo, caro mea est, quam ego dabo pro mundi vita*. " Audis Orthodoxum seu Theodoretum iterum atque iterum probare præsentiam corporis Christi in Eucharistia. Ceterum observes velim, Orthodoxum in verbis pro objectione appositis dicere Christum corpus proprium appellare panem; " *Eran.* pag. " 901. Scio. *Orthod.* Porro etiam alibi carnem triticum nominavit. " Igitur ex mente Theodoreti, proprium Christi corpus & proprius sanguis permaneat in Eucharistia.

Observat Bellarminus hic Lib. 2. de Eucharistia cap. 27. explicans & solvens objectionem, Theodoretum non potuisse aliter censere. Et vero, inquit, si corpus Christi remaneret in Eucharistia cum substantia panis, ut contendunt Lutherani, absque dubio non solvisset objectionem Eutychianorum contendentium naturas esse in Christo confusas, dicendo in Eucharistia duas esse substantias integras, scilicet panem & corpus Christi; ex quo cito citius & clarissime argumentando ab exemplo Eucharistiæ, probasset carnem non fuisse a divinitate absorptam, ut contendebant Eutychiani.

Instant: Atqui ex Theodoreto non est mutatio in Eucharistia nisi penes nomina & appellationem. Igitur Theodoretus non loquitur de pane transmutato. Probatur subsumptum: Dialogo 1. pag. 901. Orthodoxus ait: " Servator quidem certe noster " nomina commutavit, & corpori quidem " id quod erat symboli ac signi nomen imposuit. " Ergo &c.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem distinguo: Et mutatio est penes nomina, sed in realitate fundata, concedo: excludendo realitatem, nego. Orthodoxus semper ad scopum pergit, & probat inconfusionem naturarum in Incarnatione ex paritate Eucharistiæ, in qua symbolum seu species vocantur corpus Christi, tametsi in se remaneant; corpus vero Christi Sacramentum seu symbolum, licet sit semper corpus Christi. Solutio patet ex antecedentibus eadem pagina; sic enim Orthodoxus intonat: " In " Mysteriorum autem traditione corpus " panem appellavit, & sanguinem id " quod in calicem infusum & commixtum " est. "

Urgent: Qui eodem modo Eucharistiam vocat corpus Christi, sicut se ipsum nominat vitem, intelligit corpus Christi esse solum mystice in sacramento Altaris, cum constet non esse vitem, nisi improprie,

prie, & quoad denominationem; porro debet esse relatio inter rem & illud eum quo comparatur. Atqui Theodoretus non alio modo vocat Eucharistiam corpus & sanguinem Christi, quam cum ipse se nominat vitem; ita ibidem pag. 901. Orthodoxus: " Sicut enim nos mystice vitis fructum, post sanctificationem, Domini sanguinem nominamus, ita veræ vitis sanguinem uvæ sanguinem nominavit."

In isto loco tria subnotanda sunt. Primo, quidem, Theodoretum eodem prorsus modo loqui de fructu vitis, ac de sanguine Eucharistico. Secundo, istum sanguinem comparare cum vino de quo loquitur Patriarcha Jacob, videlicet de vino in figura. Tertio denique vocare sanguinem consecratum, mysticum vitis fructum; quæ quidem omnia probant Theodoretum non recedere a sensu mystico. Ergo &c.

Respondeo negando minorem. Ad probationem distinguo: Ex Theodoreto Eucharistia non alio modo est corpus Christi, quam vitis erat ipse Christus, quoad aliquid, & penes denominationem, concedo: quoad omnia, nego. Theodoretus eo loci potissimum agit de symbolis visibilibus, ut probet Eutychianis humanitatem non fuisse in Ascensione a divinitate absorptam, ita ut de ea nihil appareret; quocirca instituit comparationem inter vitem & symbolum Christi continens sanguinem, & ex eo concludit quod sicut Christus nominatus vitis, erat vere sensibilis homo, symbolum vero cui tribuitur nomen sanguinis, est quoque sensibile; ita pariter & humanitas post Ascensionem sensibilis permanebat. Et vero non loquitur Theodoretus de simplici nominum mutatione, verum etiam & de transubstantiatione, obscure tamen; sic enim habet ibidem pag. 901. explicans comparationem factam: " Manifestum est institutum iis qui sunt divinis mysteriis initiati; volebat enim eos qui sunt divinorum mysteriorum participes, non attendere naturam eorum quæ videntur, sed propter nominum permutationem, mutationi quæ fit ex gratia credere." Ecce suum ad initiatos dirigit sermonem: quippe qui ad id solum quod apparet non attendebant, sed ad id quod intus latet gratiæ, & vi consecrationis factum, atque in corpus Christi transmutatum.

Ad confirmationem distinguo minorem: Theodoretus non recedit a sensu mystico quantum ad appellationes, & Eucharistiæ effectum, concedo: quantum ad id quod spectat Sacramentum secundum se & adæquate sumptum, nego. Immo cum testetur Prophetiam Jacob fuisse Eucharistiæ figuram, sequitur ex ipso Theodoreto Eucharistiam esse veritatem & realitatem, cum figura non nisi in veritate consummetur. Est igitur paritas in appellationibus: nam & Christus vocatur vitis, & symbola sanguinis ejusdem Christi, & vinum a Jacob celebratum, sanguis uvæ. Est etiam quid mysticum ratione effectus, quatenus vinum consecratum lætificat cor hominis spiritualiter, sicut vinum fovet & lætificat corpora. Non abs re erit hic totum afferre textum. Pag. 901. *Orthodoxus*. " Sanguinem ergo uvæ Servatoris sanguinem appellavit: si enim Dominus vitis est nominatus, fructus autem vitis vinum appellavit: sanguinis autem & aquæ ex Domini latere manantis rivi per reliquum corpus inferne descenderunt: jure ergo & apposite prædixit Patriarcha: Lavabit in vino stolam suam & in sanguine uvæ vestimentum suum. Sicut enim nos mysticum vitis fructum, post sanctificationem, Domini sanguinem nominamus, ita veræ vitis sanguinem, uvæ sanguinem nominavit."

Quod autem Theodoretus non abnuat realitatem corporis Christi, patet ex pluribus locis. Dialogo 2. pag. 924. sic loquitur Orthodoxus Eranisti: " Dic ergo, mystica symbola, quæ & Deo a Sacerdotibus offeruntur, quorumnam dicis esse symbola? *Eran.* Corporis & sanguinis Dominici. *Orthod.* Corporis, quod vere est, vel vere non est? *Eran.* Quod vere est. *Orthod.* Optime: oportet enim imaginis esse exemplar archetypum; etenim & pictores imitantur naturam, & eorum quæ videntur depingunt imagines." Audis Theodoretum eo loci docere symbola esse corporis & sanguinis Christi imagines, Christum vero archetypum sub speciebus latere. Deinde ad scopum pergens, sic concludit: " Si ergo divina mysteria corpus quod vere est repræsentant, ergo corpus etiam nunc Domini quoque corpus est, non

in

„ in naturam divinitatis mutatum, sed „ impletum divina gloria. „

Instant: Atqui Theodoretus mutationem etiam ipsius naturæ panis non admisit. Ergo &c. Probatur subsumptum. Dialogo 2. pag. 901. ait: " Ea symbola & signa „ quæ videntur, appellatione corporis „ & sanguinis honoravit, non naturam „ quidem mutans, sed naturæ gratiam „ adjiciens. „ Ergo &c.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem distinguo: Non naturam accidentium mutans, concedo: naturam, hoc est panis substantiam, nego. Patres Græci nomine naturæ intelligunt in genere naturam cujuslibet rei, sive substantiæ, sive etiam accidentis; immo & Latini nonnumquam per substantiam intelligunt naturam accidentium. Petrus Cluniacensis in libro de Sacrificio & Transubstantiatione: " Annon cernis, *inquit*, præ„ ter glacialem duritiem, præter lapi„ deam firmitatem, quantum ad speciem „ vel perspicuitatem jam dicti elementi „ pertinet, nihil utique substantiæ de„ tractum? „ Eodem sensu loquitur Theodoretus, videlicet de natura symbolorum, quæ manent post consecrationem sicut ante, quod ipse indigitat his verbis: " Sed naturæ gratiam adjiciens: „ id est substantialem, seu Christum ipsum.

In Dialogo 2. clarius adhuc se explicat, ut ex contextu liquet. Pag. 924. Eranistes sic interrogat Orthodoxum:" Cre„ dis te fieri participem Christi corporis „ & sanguinis? *Orthod.* Ita credo. „ Observes velim Eutychianum ex transubstantiatione in Eucharistia inferre absorptionem humanitatis in divinitatem, facta ascensione. Orthodoxus non negat transubstantiationem, sed contendit ex permanentia symbolorum naturam humanam non fuisse in divinitatem veluti transubstantiatam. Audiendi sunt utrique, scilicet Orthodoxus & Eutychianus.

Ibidem Eranistes: " Sicut ergo symbo„ la Dominici corporis & sanguinis alia „ quidem sunt ante invocationem Sacer„ dotis, sed post invocationem mutan„ tur, & alia fiunt: ita etiam corpus „ Domini post ascensionem mutatur in „ divinam substantiam. Quæ ipse texui„ sti, retibus captus es; neque enim signa „ mystica post sanctificationem recedunt „ a sua natura; manent enim in priore „ substantia, & figura, & forma, & vi„ deri & tangi possunt, sicut & prius. „ Audis Theodoretum loqui tantum de symbolis quæ post sanctificationem manent in priore figura & forma, & tangi possunt; deinde hæc subjungit Orthodoxus pro contento: " Intelliguntur autem ea esse „ quæ facta sunt, & creduntur, & ado„ rantur. „ Quid clarius? Non adoratur accidens, sed corpus, sed sanguis Christi, Verbo divino unita.

Replicant: Ut Orthodoxus directe concludat contra Eutychianum, utramque naturam manere incommixtam in Christo incarnato, opus est ut duæ substantiæ etiam post consecrationem remaneant in Eucharistia, scilicet substantia panis & vini. Ergo &c.

Respondeo negando antecedens: Omnis enim comparatio non infert omnem & adæquatam similitudinem; alias non comparatio, sed ipsa res foret. Sufficit igitur ut panis penes accidentia remaneat, ut concludat Orthodoxus naturas in Incarnatione non esse confusas & permixtas.

Persistunt denique: Theodoretus Dial. 3. vocat Eucharistiam typum Salvatoris. Igitur non recedit a figura. Probatur antecedens: Eranisti totam redemptionem divinitati tribuenti, sic respondet Orthodoxus: " Pagina 1643. Non nudi hominis „ corpus, sed Domini nostri Jesu Chri„ sti unigeniti Filii Dei, nobis salutem „ procurare; quod si parum tibi ac vi„ le videtur, quomodo ejus typum vene„ rabilem & salutarem existimas; cujus „ enim typus adorandus est & salutaris, „ qui posset archetypum ipsum despici & „ extenuari? „ Ergo &c.

Respondeo negando antecedens. Ad probationem distinguo: Eucharistia est typus Christi in cruce pendentis, concedo: corporis Christi in Eucharistia, nego. Argumentatur enim Theodoretus ad hominem, & sic urget Eutychianum: Tu adoras Christum in Eucharistia; igitur & debes adorare post ascensionem, cum sit in humanitate & corpore sensibili.

Mens Gelasii exponitur.

OBJICIES: Gelasius Papa in libro de dua-

duabus naturis Biblioth. PP. Tom. 3. pag. 522. sic habet: " Sacramenta quæ sumimus corporis & sanguinis Christi, divina res est; propter quod & per eadem divinæ efficimur consortes naturæ, & tamen esse non desinit substantia vel naturæ panis & vini: & certe imago & similitudo corporis & sanguinis Christi in actione mysteriorum celebratur." Addit elementa permanere in proprietate suæ naturæ. Censet igitur substantiam panis remanere: alias ejus argumentum ex Eucharistia ductum non concluderet contra Eutychianum asserentem duas in Christo manere naturas post Incarnationem.

Respondeo primo, librum illum de duabus naturis, non esse Gelasii, ut recte ostendit Melchior Cano Lib. 6. de locis Theologicis cap. ult. tum quia laudat Eusebium Cæsariensem, cujus verus Gelasius omnia fere opera apocrypha declaravit; tum quia in Catalogo Operum Gelasii veri liber ille non recensetur.

Respondeo secundo, nedum Patres essentiam accidentis nomine substantiæ designasse, quam Scholastici vulgo vocant *quidditatem*, verum etiam substantiæ nomen tribuere qualitatibus nativis, & ab origine rei inditis: quo sensu idem Gelasius in Epist. ad Episcopos Picenæ Provinciæ scribit, substantiam hominis peccato hominis fuisse depravatam. Non est ergo mirum si congenitas panis proprietates substantiam vocaverit. Sic Augustinus in Enarratione in Psalmum 68. " Quod nulla substantia est, *inquit*, nihil omnino est; substantia enim aliquid est: " vel dicendum quod nomen substantiæ ad alimentum transtulerit, quippe etiam corporaliter panis Eucharisticus nutrit.

Adde quod non requiratur ut sit eadem paritas Christi in Eucharistia sub speciebus, cum unione divinæ naturæ, humanæ conjunctæ; nam Gelasius sic probasset tres esse naturas, scilicet naturam Christi, naturam panis, naturam vini. In eo igitur stat comparatio, quod sicut in Eucharistia panis fit reipsa natura cum corpore Christi, quia natura interna Sacramenti una substantia cum illo evadit, & naturalis nihilominus diversitas manet, quia natura externa Sacramenti a substantia corporis Christi distincta, est superest; ita in persona Christi fit unio physica divinæ & humanæ naturæ, manet tamen naturalis inter utramque distinctio: id ipsum intendit Gelasius, & sic refellit Nestorianos & Eutychianos.

Respondeo tertio, eum non vocasse Eucharistiam imaginem, ut corporis realitatem excluderet, sed nomen illud imaginis retulit ad diversos status ejusdem corporis: spectatur enim velut natum ex Virgine, vel ut crucifixum in carne. In eo sensu intelligendus est Gelasius; sic enim habet ibidem post verba in objectione laudata: " Satis ergo nobis evidenter ostenditur, hoc nobis in ipso Christo Domino sentiendum, quod in ejus imagine profitemur, celebramus & sumimus, ut sicut in hanc, scilicet in divinam transeant, sancto Spiritu perficiente substantiam, permanente tamen in suæ proprietate naturæ, sic illud ipsum mysterium principale, cujus nobis efficientiam virtutemque repræsentant. Ex quibus constat proprie permanentibus unum Christum, quia integrum verumque permanere demonstrant. "

Instabis: Sequeretur inde quod sola forma & species externa humanæ naturæ post incarnationem remansisset distincta a natura divina, non vero forma interna, sive ipsa naturæ nostræ substantia. Falsum consequens; Ergo & antecedens.

Respondeo negando sequelam. Immo ex eo quod forma externa sit superstes, colligitur distinctio naturæ: nam & ex Catholicis post unionem nihil permanebat quod personæ divinæ hypostatice conjunctum non esset: at quia accidentia immediate deitati, utpote in corporeæ adhærere non possunt, inde colligit Gelasius naturam humanam non fuisse absorptam a divinitate.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Theodoretus non abnuit præsentiam realem.

PRIMO: Asserit Comment. in cap. 11. Epist. 1. ad Cor. corpus Christi realiter accipi a dignis & indignis, ab istis tamen ad condemnationem; quod non esset, si Eucharistia nihil præter typum contineret.

Secundo: Dial. 1. sciscitanti Eutychiano, num.

num corpus Christi vere esset in Eucharistia, respondet affimative.

Tertio demum Dialog. 2. explicans Eucharistiæ naturam, ait corpus & sanguinem Christi sub symbolis realiter contineri.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM ET EXPLICATIONUM.

PRIMO: Vocat quidem Eucharistiam panem, sed scribit post consecrationem esse corpus Christi.

Secundo: Mutatio non est penes nomina, quippe quæ in realitate fundentur.

Tertio: Gelasius non vocat Eucharistiam figuram vacuam, sed plenam; licet enim panis extrinsecus appareat, reipsa tamen sub ea corpus Christi continetur.

§. XV.

De fide Iconomachorum circa Eucharistiam.

CONSTANTINOPOLI ex multis Episcopis Synodum coegit Constantinus Copronymus, in qua bellum indictum est sacris imaginibus. In hoc conciliabulo Episcopos statuisse Christum non esse realiter præsentem in Eucharistia asserunt Calvinistæ Scriptores; id eis concedunt multi Theologi, sed nimis liberaliter, Quod ut constet, sit

CONCLUSIO.

Episcopi Iconoclastæ realem præsentiam non negarunt.

Probatur isto ratiocinio.

SI propter aliquam rationem hanc negarent Iconomachi præsentiam, ea potissimum est, quia vocant Eucharistiam imaginem corporis & sanguinis Christi. Atqui non meram imaginem esse propugnabant: Probatur ex definitione Pseudo Synodi: " Lætentur & exultent, *aiunt*, & " fiducialiter agant hi qui veram Christi " imaginem sinceriffima anima faciunt, " & desiderant, & colunt, & in salu" tem animæ & corporis offerunt, quam " ipse sacratissimus immolator & Deus " noster, ex nobis, ex toto massam assu" mens, secundum tempus propriæ pas" sionis in typum & rememorationem " evidentissimam tradidit ministris suis; " sese namque voluntarie traditurus me" morabili & vivificæ morti suæ, acce" ptum panem benedixit, & gratias agens " fregit, & dans dixit: *Accipite & come" dite in remissionem peccatorum; Hoc est cor" pus meum.* Similiter & calicem tradens, " dixit: *Hic est sanguis meus: hoc facite " in meam commemorationem*: veluti nulla " alia specie ab eo electa sub cœlo, vel " figura ejus Incarnationem instar ima" ginis repræsentare valente. En ergo " imago vivifici corporis, quæ pretio" se & honorabiliter fit. " Ibi asserunt nullam aliam esse imaginem Christi veram, quam Eucharistiam, quam vocabant eatenus imaginem corporis Christi, habita ratione Incarnationis, seu modi singulariter mirabilis, quo formatum fuit Christi corpus; nam sicut ex sanguine Deiparæ per operationem Spiritus sancti illud corpus fuit formatum, ita in Eucharistia ex substantia panis absque humana operatione, sola sancti Spiritus super dona proposita descendentis virtute fit corpus Christi. Unde & in Incarnatione & in Eucharistia substantiam corporis Christi agnoscebant, adeoque Eucharistiam imaginem superficie tenus & accidentariam esse nolebant corporis ac sanguinis Christi, sed consubstantialem, quæ ipsum quidem repræsentaret, spectata secundum externam & visibilem sui partem, verum secundum internam & invisibilem foret corpus Christi reale.

Id patet ex verbis definitionem subsequentibus: " Sicut ergo, *inquiunt*, cor" pus Christi quod secundum naturam san" ctum est, utpote deificatum, ita ma" nifestum est quod adoptione, id est, " ipsa imago ejus sancta est, utpote per " quamdam sanctificationem gratiæ deifi" catæ; hoc enim & operatus est, ut " diximus, Dominus Jesus, ut sicut car" nem quam suscepit, propria secundum " naturam sanctificatione, ex ipsa unitio" ne deificavit. Similiter & Eucharistiæ " panem, ut non falsam imaginem natu" ralis carnis, per sancti Spiritus adven" tum sanctificandum Dominus Christus " fieri voluit mediante Sacerdote, qui " oblationem de communi separans, ad

" sancti-

„ sanctificationem pertingere facit. „ Quæ verba Nicæna Synodus approbavit Sessione 6. hæc enim expendens, sic habet: “ Dimisso mendacio, tangunt pauxillum quid veritatem, divinum corpus „ dicentes fieri. „ Igitur illis Episcopi nullam agnoscebant imaginem præter Eucharistiam, quia, inquiebant, imago non potest repræsentare divinitatem, nec humanitatem separatim; sic enim esset admittere personam humanam in Christo, sicut Nestorius; sola secundum eos Eucharistia repræsentat divinitatem cum humanitate: aliæ autem imagines falsæ sunt; unde imago juxta illos debet esse quid per se subsistens.

En sunt alia verba Pseudo-Synodi: “ Itaque Domini caro secundum naturam „ mente prædita, uncta est per Spiritum „ sanctum, divinitate. Similiter & divinitus tradita imago carnis ejus, divinus „ videlicet panis, repletus est Spiritu sancto, cum calice vitam ferentis sanguinis „ ejus. Hæc ergo demonstrata est vera „ imago dispensationis, quæ in carne facta est Christi Dei nostri, quam ipse „ nobis verus naturæ vivificator & fictor „ voce propria tradidit. „ Igitur Iconomachi non appellarunt Eucharistiam imaginem eo sensu quo statuæ aut sculptæ, aut depictæ aliquorum figuræ vocantur, sed imaginem Spiritu sancto & divinitate eatenus plenam, quatenus corpus Christi hypostatice divinitati unitum complectitur.

Confirmatur: Nec Patres, Iconomachos hæresis circa præsentiam realem insimularunt: nec illius ætatis Scriptores eam ut Christi typum habebant. Igitur Iconomachi circa præsentiam realem minime errarunt. Probatur antecedens quoad utramque partem. Primum patet, cum altum sit de hoc momento silentium in definitione fidei Concilii VII. generalis quæ habetur Act. 6. Secundum utique: Præsules enim eo loci afferunt Eucharistiam inanem non esse corporis Christi figuram, quia non dixit Christus, inquiunt: “ Accipite & comedite imaginem corporis „ mei. „ Quid plura? præsentiam realem agnovit S. Germanus L. de Theoria Mysteriorum; S. Joannes Damascenus L. 3. orthodoxæ fidei cap. 3. Nicephorus Patriarcha C. P. & alii qui circa illa tempora floruerunt. Ergo &c.

Solvuntur Objectiones.

OBJICIES: Iconomachi dicunt: “ Christum, imaginem, materiam præcipuam, „ id est, panis substantiam offerri præcepisse, non figurantem hominis formam, „ ne idololatria subintroducatur. „ Atqui Eucharistiam panis substantiam non vocassent, si credidissent panem esse transmutatum in substantiam Christi.

Respondeo distinguendo minorem: Iconomachi Eucharistiam non vocassent substantiam panis, ad designandum quid sit, concedo: ad designandum materiam ex qua sit, nego. Hoc autem non sibi sumebant exponendum quid divina Eucharistia in se ipsa sit, sed quam materiam assumpserit Christus, ut eam corporis sui faceret imaginem; hæc autem duo cohærent optime, quod Eucharistia corpus Christi verum & proprium secundum substantiam credatur, & quod a pane facta sit; immo propter species panis superstites, panis dicitur: hanc autem materiam Domini corpus fieri professi sunt.

Urgebis: Iconoclastæ asseruerunt Eucharistiam esse imaginem corporis Christi. Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Et nomen imaginis in sensu quodam peculiari, sed non exclusivo sumebant, concedo: exclusivo, nego. Imago non est res ipsa, sed alterius rei figura. In sensu peculiari est imago alterius, & ipsa res simul. Sic Paschasius in Epist. ad Frudegardum hoc habet: “ Mystica sunt in quibus veritas „ carnis ac sanguinis, non alterius quam „ Christi, in mysterio tamen & figura. „

Instes: Si orthodoxe locuti sunt Iconomachi, cur reprehensi sunt a Patribus Nicænis?

Respondeo, quia tunc Scriptores Eccles. nomine figuræ aut imaginis non uterentur; cum autem nomen imaginis pluries Iconomachi usurpaverint, durior visa est eis illa locutio: unde pugnantia eo loqui Patres Nicæni ostenderunt his verbis: “ Aliquando quidem imaginem dicentes „ sancti corporis Christi sacrum sacrificium „ nostrum, aliquando vero positione cor„ pus. „

Replicabis: Asserebant panem Eucharistiæ cum imaginem esse non falsam mysterii

In-

Incarnationis. Atqui imago falsa esset, si substantia panis consecratione destrueretur; nam caro salutaris non destruitur assumptione sua ad personam divinam. Ergo non habuerunt eamdem fidem ac nos.

Respondeo, nego minorem. Satis est enim ad rationem signi sensibilis, ut sensibus percipiatur, & ad rei significatæ notitiam perducat, perinde vero est ad signi veritatem & falsitatem, ut subsistat vel non subsistat; siquidem subsistentia & substantia rei cum sint extra sensuum objecta, ad rationem signi non pertinent. Sic Iris, reales aut fictitios habeat colores, semper est signum reconciliationis Dei cum hominibus: ita ad ineffabile mysterium significandum sufficit quod sint species; ut autem illi Episcopi ostendant imaginem non esse falsam, eam dixerunt plenam realitate Christi.

Instabis: Dicebant Iconomachi Christum, imaginem, materiam præcipuam, id est panis substantiam offerri præcepisse, non figurantem hominis formam, ne idololatria subintroduceretur. Atqui si verum & proprium Christi corpus agnovissent in Eucharistia, idololatriæ timendæ non fuisset locus: nam & sub naturali forma & sub speciebus Eucharisticis Christus est adorandus.

Respondeo distinguendo minorem: Timendi non fuisset locus ne Eucharistiam adorantes idololatriæ rei fierent, vel ne Christum adorando sub naturali ac propria forma hominis, idololatræ evaderent, concedo: ne adoratio quæ Christo juste exhibetur sub aliena hominis forma, esset occasio adorandi pictas vel sculptas Christi imagines, quæ eadem qua Christus adoratione coli non possunt sine idololatria, nego. Porro illi prætendebant, quod si sensibilem in Eucharistia formam habuisset Christus, non fuisset eadem ac illa quam vivens habebat; alioqui, inquiunt, Eucharistia non fuisset imago, cum Christus sine velo apparuisset: illi non distinguebant adorationem absolutam a relativa, & quamcumque, idololatriam esse dicebant. Nolunt ergo quod Christus voluerit ut Eucharistia esset imago sua, sicut ceteræ imagines: unde Stephanus junior Constantinum Copronymum alloquens, hæc habet: " An tu quoque cor„ poris & sanguinis Christi antitypa ab „ Ecclesia proscribes, quæ imaginem ac „ veram illorum figuram teneant: quæ „ & adoramus, & osculamur, & eo„ rum perceptione sanctitatem consequi„ mur? „ Utuntur autem nomine antitypi, sicut prius Patres Græci.

SYNOPSIS PROBATIONUM,

Iconomachi præsentiam realem non inficiati sunt.

PRIMO: Quia in sua definitione fidei vocant quidem Eucharistiam imaginem, sed Christi patientis.

Secundo: In eodem Decreto asserunt Christum suum corpus fecisse in Eucharistia in remissionem peccatorum nostrorum.

Tertio: Patres Synodi Nicænæ Iconoclastis hæreseos labem non inusserunt circa Eucharistiam. Ergo &c.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM,

ET RESOLUTIONUM.

PRIMO: Non diffitemur Iconomachos appellare Eucharistiam Christi imaginem, sed ab aliis imaginibus prorsus disparem, imaginem scilicet sanctam, & Spiritu sancto refertam propter realem corporis Christi præsentiam.

Secundo: Nec quemquam movere debet, cum vocant Eucharistiam Christi imaginem veram & non falsam: non enim per hoc excludunt corporis realitatem, sed illam imaginem ab aliis quas rejiciebant, volunt secernere, eo quod non vacua & inanis, sed vera & eatenus viva, quatenus a corpore Christi non est separanda; hinc suis terminis & loquelis præsentiam realem potius astruunt, quam debellent.

Tertio: Neque concludendum est illos realem abnuisse præsentiam, ex eo quod a Patribus Nicænis reprehensi sint, quia non propter errorem circa Eucharistiam, sed ex eo quod vocabulo imaginis sæpius uterentur.

§. XVI.

Utrum Paschasius Ratbertus præsentiam realem defenderit?

DUO momenta hic discutienda occurrunt. Unum de doctrina Paschasii circa præsentiam realem: Alterum de qualitate hujusmodi doctrinæ, quam Protestantes novitatem spirare contendunt. Unde sit

CONCLUSIO PRIMA.

Paschasius Abbas præsentiam realem in suo de Corpore & Sanguine Domini libro propugnat.

Probatur ex textibus.

ILLE propugnat præsentiam realem, qui in isto libro. I. eam ex omnipotentia Dei defendit. II. Qui asserit ab omnibus tenendam esse. III. Sacramentum quidem esse, sed corpus Christi realiter continens. IV. Sub speciebus adesse corpus & sanguinem Christi. V. Figuras veteris Testamenti ad Eucharistiam sicut ad veritatem terminari. VI. Per illud Sacramentum Christum in nobis realiter manere. VII. Modum præsentiæ realis eum esse, ut sub symbolis habeamus Christi corpus & sanguinem. VIII. Indigne sumentem Eucharistiam judicium sibi manducare. IX. Christum tametsi in cruce jam immolatum, iterum tamen in Eucharistia immolari. X. Corpus Christi rite panem dici, quippe quod animam nutriat & sanctificet. XI. Aquam misceri cum vino, & verum sanguinem nostrum esse potum. XII. Omnes totum Christum in Eucharistia accipere. XIII. Quod tametsi oculis nihil appareat, attamen corpus Christi intus latere. XIV. Non semel miraculose vel ipsam corporis realitatem proditam fuisse. XV. Non hominum meritis corpus Christi in Eucharistia exhiberi. XVI. Corpus Christi tametsi reale, posse tamen a termino a quo fit transubstantiatio, panem vocari. XVII. Illud mysterium omnem rationem transcendere: Porro si sola adesset figura, quid in hoc humanum captum superaret? XVIII. ait, Ante Passionem ideo Sacramentum institutum fuisse, ut veritas figuram terminaret. XVIX. Perceptionem corporis & sanguinis Domini nobis esse ad salutem necessariam. XX. Cœnatis Christum, suam dedisse carnem, ut finem obtineret figura. XXI. Illa Christi verba *Non bibam ammodo de hoc genimine vitis &c.* reali præsentiæ non opponi, sed intelligenda esse de communione, quoties cumque enim digne sumitur Eucharistia, vel ipse Christus novum vinum mystice bibit in regno suo, hoc est in Ecclesia. XXII. Eucharistiam prodesse Justis ad vitam, sed impiis neutiquam. Atqui hæc omnia propugnat Paschasius in suo libro. Igitur est realis præsentiæ acerrimus defensor. Probatur minor discurrendo per singula libri capita.

Capite 1. sic loquitur pag. 247. „ Quæcumque voluit Dominus fecit in cœlo & in terra. Et quia voluit, licet figura panis & vini hic sit, omnino nihil aliud quam caro Christi & sanguis post consecrationem credenda sunt.

Capite 2. pag. 249. " Sacramentum itaque Dominici corporis & sanguinis, quod quotidie in Ecclesia celebratur, nemo Fidelium ignorare debet, nemo nescire quid ad fidem, quidve ad scientiam in eo pertineat, quia nec fides in Mysterio sine scientia recte defenditur. „

Capite 3. pag. 251. " Unde nec mirum, si Spiritus sanctus, qui hominem Christum in utero Virginis sine semine creavit, etiam ipse panis ac vini substantiam, carnem Christi & sanguinem invisibili quotidie potentia, per Sacramenti sui sanctificationem operatur. „

Capite 4. Ibidem: " Quod in veritate corpus & sanguis fiat consecratione mysterium, nemo, qui verbis divinis credit, dubitat. „

Capite 5. pag. 253. " In præfiguratione idem, sed non idem in adimpletione veritatis: quia quod tunc adumbrabatur, in designatione futurorum imago veritatis, & umbra corporis atque exempla erant, nunc autem Mysterium impletæ veritatis & facta est Eucharistia. „

Capite 6. pag. 254. " Hinc quoque est, quot ait: qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo. Alioquin nisi prius in me maneat, & ego in illo, carnem meam manducare non potest. „

Capite

Capite 7. pag. 256. " Utique hoc Sacramentum velint, nolint inimici, magnum est in Christo & in Ecclesia: jam unitas naturæ amborum plenius commendatur. Quapropter illo integro Agni carnes, nostra ut tollat peccata, mundi accipiamus: quatenus per hoc Christus in nobis maneat, & nos in ipso. "

Capite 8. ibidem: " Unde ut a primordio hujus celebritatis indicium male accipientibus minatur, dum continuo post buccellam de manu Domini perceptam, Judam diabolus pervasit. "

Capite 9. pag. 260. " Iteratur autem quotidie hæc oblatio, licet Christus semel passus in cruce, per unam eamdemque mortis passionem semel salvaverit mundum .... quia profecto sapientia Dei Patris, necessarium pro multis causis hoc providit. "

Capite 10. pag. 262. " In pane ideo celebratur, quia Christus est panis, qui de cœlo descendit. Sed sicut ille panis longe aliud ab isto pane intelligitur; ita longe aliud a mortali jam nostra carne secernitur ... Atque ideo nec mirum si caro Christi panis dicitur, dum caro porrigitur. "

Capite 11. pag. 265. " Plane aqua in sanguine quare miscebatur .... Postquam emisit spiritum, veniens unus militum accepit lanceam & aperuit latus ejus: unde quasi de uno fonte, manavit sanguis & aqua. Et hic est verus calix, quia veraciter passus pro salute nostra, non minus sanguinem pretii, quam undam Baptismi fudit: Et quod tunc de carne fluxit, hoc nunc credentes in calice bibunt. "

Capite 12. pag. 266. " Vere credere & indubitanter scire debemus, intra Catholicam Ecclesiam, ubi catholica fide hoc Mysterium celebratur, quod nihil a bono majus, nihilque a malo minus percipiatur Sacerdote, nihilque aliud quam caro Christi & sanguis dum catholice celebratur, consecretur; quia non in merito consecrantis, sed in verbo efficitur Creatoris, & virtute Spiritus sancti, ut caro Christi & sanguis, non alia quam quæ de Spiritu sancto creata est, vera fide credatur, & spirituali intelligentia degustetur. "

Capite 13. pag. 269. " Quod vero colorem aut saporem minime præbet, virtus tamen fidei & intelligentiæ quæ nihil de Christo dubitat, totum illud spiritualiter sapit ... Nihil enim in eodem est dubium, ubi efficax virtus ejusdem rei sentitur, ubi plena similitudo exterius, & vera virtus Agni, atque cato ejus immaculata interius voratur. "

Capite 14. pag. 270. " Nemo qui Sanctorum vitas & exempla legerit, potest ignorare, quod sæpe hæc mystica corporis & sanguinis Sacramenta, aut propter dubios, aut certe propter ardentius amantes Christum, visibili specie in Agni forma, aut in carnis & sanguinis colore monstrata sint. "

Capite 15. pag. 272. " Hoc Sacramentum non meritis, non verbis humanis, sed proculdubio divinis efficitur & conficeratur mandatis.

Capite 16. pag. 273. " Quod panis etiam quamvis vera caro sit, hoc Mysterium possit nominari, probat Apostolus, ubi dicit: Probet se homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat: quia Christi caro, vera caro, & tamen panis vivus qui de cœlo descendit, jure catholice prædicatur. "

Capite 17. pag. 274. " Necesse est qui corpus ejus comederit, de plenitudine divinitatis illud fide percipiat. " Rationem, verbis antecedentibus hanc affert. " quia corpus Christi est ager in quo thesaurus vitæ absconditus reperitur. "

Capite 18. Ibidem: " Ante Passionem autem hoc Sacramentum ideo celebratum est, ut de legali Pascha continuo, quia umbra removenda erat, veritas claresceret. "

Capite 19. pag. 275. " Patet sensus, quod jam caro frangitur, quia sanguis est in calice qui de latere manavit, & ideo quam recte caro sanguini sociatur, quia nec caro sine sanguine, utique nec sanguis sine carne jure communicatur. Totus enim homo, qui ex duabus substantiis, redimitur, & ideo carne simul Christi & sanguine saginatur. "

Capite 20. pag. 277. " Apostoli ideo jejuni jam non erant, quia necesse fuit, ut Pascha illud typicum prius compleretur, deinde ad verum Paschæ Sacramentum transirent. "

Capite 21. pag. 279. " Neque enim hic sanguis integre accipitur, nisi & mo-

„ moraliter inebriet mentem, & spiritualiter de altari corporis Christi ob renovationem nos refundat, ubi profecto Christus convivium, & conviva noster simul esse voluit ... Christus jam illud bibit novum quoties Fideles intra Ecclesiam istud percipiunt. Sicut enim patitur in suis, & esurit, & sitit, & vestitur, ac suscipitur; sic quoque bibit illud novum in regno Patris, id est, in Ecclesia. „

Capite 22. pag. 281. " Patet igitur ex „ lege divina, licet Christus immoletur „ Agnus in Ecclesia: quod pro differentia meritorum, hæc & præmia tribuantur. „

CONCLUSIO SECUNDA.

Paschasius nihil novi de præsentia reali in suo libro de Corpore & Sauguine Domini vulgavit.

Probatur variis rationibus.

PRIMA sic exponitur: Qui doctrinam a Christo datam, ab Apostolis vulgatam, a Patribus priorum sæculorum ad nonum usque sæculum, & ad subsequentes postea ætates perpetua successione transmissam, docet; certe eam ipsam primus non invexit in mundum, ut garriunt Protestantes: Atqui res sic se habet. Et hoc patet tum variis Scripturæ locis ab ipsis Patribus explanatis, & ex perenni eorumdem Patrum traditione. Hoc ipsum infra probabitur definitione Conciliorum Oecumenicorum, ipso Paschasio longe antiquiorum. Ergo &c.

Altera hæc est: Qui simplici & naturali stylo absque eloquentiæ exquisitæ apparatu scribit, novam doctrinam disseminare non aggreditur; Novatores quippe ut fucum faciant, sermonibus ambiguis simul & subtilibus uti solent. Sed Paschasius tamquam vir cordatus & fidelis Scriptor in quo non est dolus, de fide sacræ Eucharistiæ scripsit, videlicet ut ingenuos Saxonum adolescentes in Monasterio novæ Corbejæ degentes sicut probis moribus, sic etiam sana fide institueret: Igitur novam doctrinam prædicare nequidem cogitavit. Hoc ipsum patet ex sua ad Carolum Calvum Epistola, ubi sic loquitur; " Decrevi non ignavi ponde„ ris metalli vestræ Majestati munus offerre, sed libellum, quamvis exiguum corpore, magnum tamen de Sacramentis sacræ communionis, quem dudum placido meo Warino Abbati, volui stylo temperare subulco, ut, ea quæ de Sacramento corporis & sanguinis Christi sunt necessaria rescire, quos nedum unda liberalium attigerat litterarum, vitæ pabulum, & salutis haustum plenius caperent ad medelam. „

Tertia: Divulgare doctrinam veterum Patrum auctoritate suffultam, non est novam celebrare: Atqui Paschasius in suo de corpore & sanguine Domini libro doctrinam veterum Patrum calculo munitam tradit. Et probatur ex sua ad Frudegardum Epistola: " Ecce habes amantissime in calce libelli hujus sententias Catholicorum Patrum. „ Citatis autem Cypriano, Hilario, Ambrosio, Augustino, Cyrillo Alexandrino & Leone, ait: " Hoc ore sumi, quod fide creditur, „ & frustra ab illis, Amen, responderi, a „ quibus contra id, quod accipitur, disputatur. „ Tum subdit: " Quod si quæris, carissime, super quibus universaliter ab omnibus, Amen respondeatur in tota Ecclesia Christi, respice in Sacramentorum celebratione, instituente B. Petro, ut credimus, quid orat Sacerdos in canone, exceptis his quæ post communionem dicuntur, *ut fiat*, inquit, *corpus & sanguis dilectissimi Filii tui Domini nostri Jesu Christi*.

Quarta: Si Paschasius fuisset novator, eum haud dubie cognovissent Coetanei Monachi, Abbates & alii. Atqui e contra fuit laudatus in Concilio Parisiensi ann. 846. ab Engelmundo Suessionensi Episcopo, carmine ad id facto, a Luppo Ferrariensi, a viris præstantissimis Ordinis Benedictini, præcip e ab Erigero Lobiensi Abbate, qui fidem ejus, & librum ipsius de reali præsentia laudat his verbis: " Sed Paschasius Radertus sicut & „ alia multa in eodem libro ultra humanam „ existimationem utiliter tractat, ita ut „ huic Sophismati fortiter obviat, dicens, „ figuram non semper umbram esse, & „ jure simul Mysterium & figuram & veritatem dici posse. „ Quid plura? Regibus placuit, adfuit Conciliis; contra librum illum nihil pronuntiarunt summi Pontifices, immo Scriptores istius ætatis,

ris, steterunt pro præsentia reali, nempe Nicolaus I. Epist. 2. de Altari, Hincmarus Lib. de prædestinatione c. 31. Walafridus Strabo de rebus Ecclesiasticis, Theodulphus Aurelianensis, Florus Diaconus Lugdunensis in opusculo de actione Missarum. Ergo &c.

Protestantium objecta contra secundam conclusionem solvuntur.

OPPONUNT illa Paschasii verba, quæ in Epistola ad Frudegardum leguntur: " To " autem, velim, relegas libellum nostrum.... ad intelligentiam hujus Mysterii plures, ut audio, commovi. " Sed nemo commoveri solet explicatione Mysterii, quæ fidei Ecclesiæ consonat. Ergo &c.

Respondeo distinguendo majorem: Plures commovi ad intelligentiam eorum quæ spectant dignitatem, & virtutem mysterii, concedo: Ad intelligentiam eorum quæ fidei aut mysterii substantiam spectant, nego. Hanc esse mentem auctoris declarant hæc verba sequentia: " Ut sciant " & intelligant, digne cogitare de Christo. Unde Odo Cluniacensis Abbas L. 1. coll. caput 30. & 31. de Paschasio hæc habet: " Alia multo plura Paschasius ex dictis Patrum ad reverentiam ipsius mysterii commendandam, atque majestatem ejus demonstrandam conscripsit. " Deinde dici potest, quod etsi constaret aliquos fuisse commotos ad intelligentiam eorum quæ fidem Eucharistiæ spectant, non ideo dicendus foret Pasch. Novator; nam aut ibi loquitur de pueris, in quorum gratiam suum scripsit librum, aut de aliis Fidelibus qui nondum plenam hujus Mysterii cognitionem fuerant assecuti, cujus hactenus inaudita argumenta, piæ rationes, multa Patrum testimoniaque longe accuratius quam alius in unum collegerat ad explicandam Eucharistię fidem, illos populos commoverant, non quidem dubitando, aut credere recusando, sed admirando.

Instant: Qui rogat amicum ut, discusso ejus libro, moneat quid ibi sit arguendum, non censetur familiarem apud omnes doctrinam propugnare: Atqui Paschasius hoc expostulat in sua ad Frudegardum Epistola: " Tu autem velim relegas libellum nostrum de hoc opere, quem " olim te legisse dicis: & si quid in eo " reprehenderis, aut dubitaveris, relegere non pigeat. " Ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem: Rogat ut modum quo Mysterium tractavit discutiat, concedo: ut ipsam fidem quam exposuit, examinet, nego. Patet ex verbis sequentibus, solum Pasch. de modo so solicitum esse, eo quod & pro ingenuis adolescentibus in fide recens susceptа instituendis, & pro simplicibus, quos ipse modus præsentiæ Christi in Eucharistia latebat, scriberet: " Quia, *inquit*, & si nihil in eo legentibus dignum scripsi, " quem cuilibet puero dedicavi, tamen ad " intelligentiam hujus Mysterii plures, ut " audio, commovi. " Et infra: " Quamvis plurimi dubitaverint, vel ignoraverint tanti Mysterii Sacramenta. " Rursus: " Quamvis ex hoc quidam de " ignorantia errent. " Ceterum solemne est auctoribus, cum de aliquo fidei dogmate scribunt, amicorum expostulare censuram, quia, juxta illud tritum adagium, *plus vident oculi, quam oculus*. Hinc vel ipse Alcuinus juxta illius temporis solitum morem, opus contra Felicianam hæresim Carolo Magno obtulit examinandum: sic Ratramnus librum suum de corpore & sanguine Dom. concludens, Carolum Calvum ita alloquitur: Quæ si " probaveritis catholice dicta, vestræ me- " ritis fidei deputate. "

Urgebis: Paschasius supra laudatus ait alios dubitare de mysteriis, immo & alios ignorare. Igitur illud prædicando, nova pandebat.

Respondeo, illum loqui solum de Neophytis Saxonibus ad quos librum direxerat; non mirum autem est infirmos in fide aliqua subire dubia, & non nihil in explicandis mysteriis errare.

Instabis: In libro de corpore & sanguine Christi, Hæreticos confutandos, non pueros erudiendos sibi proponit Paschasius, nam cap. 21. sic loquitur: " Nos autem " catholice sensum ipsius Domini requirentes, non Hæreticorum nænias sequamur, sed eum qui ait: *Accipite & comedite ex hoc omnes*. " Ergo &c.

Respondeo unicuique caput legenti patere Paschasium ibi deridere Millenariorum fabulam, non autem impugnare Hæreticos male de reali præsentia sentientes; etenim hoc in capite expendit quisnam sit sen-

sensus illorum Christi verborum: *Non bibam amodo de hoc genimine vitis* &c. Ex hoc ergo loco, inquit, pag. 278. quidam mille annorum fabulam astruunt, quod Christus corporaliter sit regnaturus, quando nova corporaliter debeat comedere vel potare.... Nos autem catholice sensum ipsius Domini &c.

Urgent: In cap. 26. Matthæi scribit aliquos esse qui dicunt non esse realitatem corporis vel sanguinis in Sacramento, sed virtutem quamdam carnis, & non carnem, virtutem sanguinis, & non sanguinem. Ergo doctrina Paschasii nova erat. Quod enim commune est, ab omnibus scribitur. Ergo &c.

Respondeo ex his tantum concludi, Paschasii librum non fuisse ab omnibus approbatum, & nonnullos negasse Christi carnem & sanguinem in Eucharistia reside re eo modo quo probaverat Paschasius; volebat enim eamdem esse carnem & eumdem sanguinem, quem Christus traxit ex utero Mariæ Virginis, propter quod a quibusdam vel ignaris, vel Heterodoxis reprehensione dignus visus est, ut constat ex his verbis: *Audivi quosdam me reprehendere*, Comment. in Matt.

Replicant: Certum est Joannem Scotum Erigenam, nono sæculo docuisse Christum non esse realiter præsentem in Eucharistia, & tamen nec ei contradixerunt Episcopi, nec ab ulla Synodo fuit proscriptus: Igitur a pari etiamsi nullus contradixerit Paschasio, non inde sequitur illum antiquam propugnasse doctrinam.

Respondeo, negando paritatem. Ratio discriminis est, quod doctrina Paschasii, applaudente Ecclesia, a multis sicut adoptata, sic & celebrata fuerit. E contra vero Joannis Scoti, cujus rei illud argumentum est, quod ipse e Galliis secedere compulsus sit. Et quod majoris fane ponderis est, hoc claret ex proscriptione ejus errorum. Et vero Hincmarus librum Scoti de Eucharistia in suo de prædestinatione libro cap. 31. proscripsit. Ibi docet: " Quod Sacramentum Altaris non verum „ corpus & verus sanguis sit Domini, „ sed tantum memoria veri corporis & „ sanguinis ejus. „ Adrevaldus Floriacensis Ord. S. Bened. Monachus *veterum Patrum sententias de corpore & sanguine Christi contra ineptias Joannis Scoti, collegit*. Eumdem, propter & alios de prædestinatione errores insectati sunt et professio & nominatim Prudentius Trecensis, Ecclesia Lugdunensis L. de tribus Epistolis, Patres Concilii III. Valentini can. 4. & 6. PP. Synodi Lingonensis cujus decreta in Tullensi lecta & confirmata sunt can. 4.

Insistunt; Rabanus Epist. ad Heribaldum hæc scribit: " Quidam nuper de ipso Sa„ cramento corporis & sanguinis Domi„ ni non rite sentientes dixerunt, hoc „ ipsum corpus & sanguinem Domini, „ quod de Maria Virgine natum est ... „ idem esse quod sumitur in altari. „ Rabano suffragari videntur Ratramnus & Herigerus. Audis istos graves auctores Paschasii de Eucharistia doctrinam arguere? Ergo &c.

Respondeo primo, verba in objectione allata inter Rabani nævos annumerari. Ita P. Alex. Diss. 11. IX. sæc. §. 2. pag. 351. col. 1.

Respondeo secundo, illos Auctores reprehendisse solum Paschasii loquendi modum, qui illis novus nonnihil apparebat, quippe qui diceret in Eucharistia illud idem corpus esse quod natum erat de B. Virgine, quam quidem veritatem auctoritate S. Ambrosii fulfultus, depromebat: Alii vero Ambrosio Hieronymum & Augustinum opponentes, distinguebant inter corpus Christi naturale & sacramentale, atque ex illa distinctione istos Patres Ambrosio & Paschasio hac in parte adversari dicebant. Nec mirum, putabant enim Paschasium docuisse eamdem esse etiam quantum ad existendi modum in Eucharistia Christi carnem, qualis in cruce pendens existebat.

Jam vero quod Rabanus præsentiam realem de facto non abnuerit, ex multis liquet capitibus, quandoquidem L. 7. de *Sacris Ordinibus ad Theotmarum* c. 10. & præsentiam realem & transsubstantiationem his verbis astruit: " Quis unquam crede„ ret, quod panis in carnem potuisset „ converti, & vinum in sanguinem, nisi „ ipse Salvator diceret, qui panem & „ vinum creavit, & omnia ex nihilo „ fecit? Facilius est aliquid ex alio fa„ cere, quam omnia ex nihilo creare. „ Idem expresse docet L. 1. de inst. Cleric. cap. 31. Herigerus vero Abbas Laubiensis in ipso libro, quo modum quemdam loquendi Paschasii usurpat, ejus librum de reali

reali præsentia Christi in Eucharistia celebrat: " Sed Paschasius Radbertus, *inquit*, sicut & alia multa in eodem libro ,, ultra humanam existimationem utiliter ,, tractat, ita & huic Sophismati fortiter ,, obviat, dicens, figuram non semper ,, umbram esse; & jure simul hoc mysterium & figuram, & veritatem dici posse., De Ratramno idem modo dicemus. Quid plura? Nec Amalarius a Paschasio dissentit, quippe qui Epist. ad Rantgarium Episcopum loquendo de sanguine veteris Legis victimarum: " Ille ,, sanguis figura fuit veri sanguinis Christi. Quem calicem, id est, in quo bibimus sanguinem Christi initiavit.,,

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Paschasius notam de præsentia reali doctrinam non scripsit.

PRIMO: Quia fidem a Deo revelatam vulgavit.

Secundo: De præsentia reali clara methodo scripsit; solemne vero est apud Novatores placita sua obscuris sermonibus obtegere, ut facilius illudant simplicibus.

Tertio: Doctrinam auctoritate Patrum suffultam tradidit, & hoc applaudente Ecclesia.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Ne miremini si Paschasius Prudegardum deprecetur, quatenus de his ea quæ in libro reprehendenda invenerit, eum admonere dignetur, cum tunc temporis esset pro more positum, ut Scriptores Catholici hanc ab amicis efflagitarent gratiam, ne incauti, fidei dogmata tentarent,

Secundo: Tametsi dicat nonnullos dubitare de Mysteriis, vel etiam ea ipsa ignorare, non ideo contendit doctrinam de reali præsentia apud Episcopos & Clerum non fuisse familiarem, sed solum quosdam esse qui ex supina inertia, credenda non sine sua culpa quædam ignorarent.

Tertio: Neque diffitemur aliquos modum describendi Eucharistiam arguisse, sed absque fundamento; namque hoc ipsum ut novus habetur. Ceterum non reprehenderunt realis præsentiæ doctrinam, cum vel illi, ut Rabanus, & Herigerus illam astruant.

§. XVII.

Utrum catholicam doctrinam circa Eucharistiam contineat liber Ratramni?

ANTEQUAM, quid de præsentia reali censuerit Ratramnus, aperiamus, præmittendum est an ille liber de corpore & sanguine Domini, qui sub nomine Ratramni nono sæculo vulgatus est, vere fuerit a Ratramno, vel a Joanne Scoto Erigena compositus? Ratramnus Monachus Ordinis Benedictini, & Abbas Orbacensis florebat inter Doctos sui sæculi, referentibus Sigeberto & Trithemio, ab Episcopis Galliæ selectus est ad respondendum objectionibus Græcorum, quæ ad illos missæ fuerant a Nicolao primo summo Pontifice.

Joannes Scotus ex Hibernia oriundus, venit in Galliam sub initio regni Caroli Calvi, sed cum propter varios errores quos docebat circa prædestinationem & Eucharistiam, postulante Nicolao I. e Galliis fuisset ejectus, in Scotiam rediit, ubi jubente Rege, a pueris quos edocebat minutis punctionibus occisus est. Librum de corpore & sanguine Domini utique scripsit, cujus auctoritate potissimum usus est Berengarius, eo quod ipsius patrocinaretur errori. At ille liber in omnibus Conciliis, in quibus damnatus est Berengarius, pariter proscriptus legitur; immo Patres in Synodo Romana, coegerunt Berengarium ut illum combureret.

Notandum est autem hic primo, quod ante annum 1657. omnes tam Catholici quam Hæretici hunc librum, de quo est quæstio, tribuerent Ratramno. Verum eodem ferre tempore illustrissimus Dominus Petrus de Marca Episcopus Parisiensis scripsit Epistolam ad Doctissimum Patrem Lucam d'Acheri Benedictinum, S. Germani a Pratis Bibliothecarium, in qua ostendit Scotum esse libri præfati auctorem: Eamdem opinionem propugnavit Canonicus quidam Regularis sanctæ Genovefæ in speciali dissertatione, quæ quidem extat ad calcem libri de perpetuitate fidei Eucharistiæ: At Calvinistæ qui auctorem illum, sibi favere gloriantur sub no-

Y 4 mine

Solvuntur objectiones Protestantium contra secundam conclusionem.

OBJICIUNT: Corpus & sanguis Christi in Eucharistia ossibus & nervis humanisque membris compactum est & distinctum: Atqui in libro Ratramni legitur, quod caro Christi in Eucharistia nullis nervis ossibusque compacta sit, nulla humanorum varietate membrorum distincta, nulla rationabili substantia vegetata, sed solum spiritualis sit. Ergo.

Respondeo, Ratramnum his verbis statuere discrimen inter corpus Christi natum ex Virgine Maria, ab eo in Eucharistia posito, quod secundum speciem visibilem haberet nervos & ossa prout in corporali specie natum erat ex Maria Virgine, non autem in Eucharistia secundum relationem sensuum, cum ibi sit modo spirituali. Agnovit ergo præsentiam realem, sed modum existendi diversum. Ipse suum prodit sensum: " Exterius quidem panis, *inquit* .... ast interius ... Christi corpus ostenditur, quod non sensibus carnis, sed animi fidelis contuitu, vel aspicitur vel accipitur, vel comeditur.

Instant Ex Ratramno sicut antiqui Patres in manna corpus & sanguinem Christi perceperunt, ita Christiani in Eucharistia: Atqui prima perceptio fuit figuralis: Ergo & secunda.

Respondeo, Ratramnum comparationem instituere hoc modo, nempe sicut Christi corpus fuit spiritualiter in manna, ita est spirituali modo in Eucharistia, sed per substantiam, quæ in hoc Sacramento invisibiliter existit: quia ibi loquitur de fide Eucharistiæ, quæ secundum Apostolum est argumentum rerum non apparentium: " Ipse, *ait*, tunc quoque manna de cœlo datum, & aquam de petra profusam, proprium sanguinem invisibiliter operatus est. "

Urgent: Ratramnus dicit Eucharistiam esse corpus Christi & sanguinem instar imaginis & pignoris, seu illam esse corporis & sanguinis Christi imaginem & pignus. Ergo.

Respondeo distinguendo: Ratramnus dicit Eucharistiam esse pignus & imaginem vivam non corporis & sanguinis Christi tantum, sed æternæ vitæ, futurorum bonorum & visionis beatificæ, concedo: vacuam, nego. Hoc patet ex his verbis: " Si requiras quod superficie tenus lavat, elementum est; si vero perpendas quod interius purgat, virtus vitalis est, virtus sanctificationis, virtus immortalitatis. "

Insistunt: Totum ex illo auctore quod geritur in Eucharistia, spiritualiter accipiendum est. Ergo.

Respondeo distinguo antecedens: Quantum ad modum existendi, concedo: quantum ad veritatem existentiæ, nego. Corpus Christi natum ex Maria Virgine erat visibile, mobile, sensibile; secus in Eucharistia: " Quia fides, *inquit*, totum quidquid illud est aspicit, & oculus carnis nihil apprehendit, intellige quod non in specie sed in virtute corpus & sanguis Christi existant quæ cernuntur. "

Replicant: ex Ratramno: Eucharistia est corpus Christi eo modo quo est corpus credentium; sed est corpus credentium spiritualiter & non realiter. Ergo.

Respondeo distinguendo majorem: Secundum illud quod videtur exterius concedo: secundum illud quod latet interius, nego. Itaque quantum ad speciem externam vult Eucharistiam non esse magis corpus Christi reale, quam corpus Christi mysticum, minime vero quoad speciem internam, unde ait: " Nihil in potu isto corporaliter sentiendum, sed totum spiritualiter attendendum ... secundum invisibilem substantiam, id est divini potentiam Verbi, corpus & sanguis Christi existunt.

Reponunt ex eodem: Sicut aqua in illo Sacramento populi gestat imaginem; sic vinum sanctificatur per Ministrorum officium: Atqui aqua non convertitur in corpus Christi. Ergo &c.

Respondeo, Ratramnum velle aquam, quæ vino miscetur, & populi imaginem gestat, converti oportere in sanguinem Christi, sicut vinum quod gerit imaginem sanguinis Christi, in sanguinem convertitur. Ceterum non comparatione semper, sed ex argumentis mens auctoris debet indagari. Jam vero in illo libro, & transsubstantiationem, & realem præsentiam admisit: Ex confessione quippe Hæreticorum, Centuriatores Magdeburgenses centuria nona cap. de doctrina Ratramni, ista scribunt: " Transsubstantiationis

„ tionis semina habet Ratramnus, utitur „ enim vocabulis *commutationis* & *conversionis*. „ Et capite 6. de cæremoniis Ecclesiæ: " Bertramus, *inquiunt*, Lib. de „ corpore & sanguine, ostendit corpus & „ sanguinem Domini, super altare seu mensam poni, & inde populo distribui. „

Instans: Atqui conversio etiam corporalis panis in corpus Christi, & vini in sanguinem, est juxta Ratramnun mere mystica. Ergo &c. Probatur subsumptum; eo loci ait non alio modo utriusque substantiæ mutationem fieri, quam aquæ conversionem in sangnioem, populi qui per eam repræsentatur; alioqui ista comparatione nihil probaret. " Si vinum il„ lud, *inquit*, sanctificatum per Ministro„ rum officium in Christi sanguinem cor„ poraliter convertitur, aqua quoque quæ „ pariter admixta est, in sanguinem po„ puli credentis necesse est corporaliter „ convertatur. „ Ergo &c.

Respondeo primo, duriora Ratramni loca per clariora quæ adduximus, esse explananda.

Respondeo secundo, negando subsumptum. Ad probationem distinguo: Conversio panis & vini in corpus & sanguinem Christi, non alia est extrinsece, & significative, concedo; intrinsece, nego. Attendendum est ad scopum auctoris: ibi debellat eos qui dicebant Eucharistiam, etiam corporaliter, hoc est, extrinsece & ut signum sensibile quod subjacet oculis, esse corpus Christi; ipse vero contendit non esse sub isto respectu, nisi mystice, & quantum ad significationem quæ competit signo sacro: quod probat exemplo aquæ calici admixtæ; & in hoc est comparatio. Vult ergo & species Eucharisticas & aquam esse signa sacra: species quidem ex verbis consecrationis panis & vini, aquam vero ex benedictione facta antequam infundatur in calicem, & utrumque signum suam habere conversionem & mysticam significationem; signum quidem sensibile designare conversionem panis & vini in corpus & sanguinem Christi, aquam vero, conversionem mysticam suæ substantiæ in sanguinem populi, & signa extrinsecus nihil aliud importare. Quocirca negat in isto sensu corpus Christi ex Maria natum inesse Eucharistiæ, hoc est extrinsecus. Negat in eodem sensu corpus Christi ibi esse sine figura & velatione: nam species sunt signa corporis & sanguinis velati & latentis.

His omnibus ponderatis, vel minima non remanet de fide Ratramni suspicio. Primo quidem admittit realitatem passim in suo libro, & si quando ad fidei oculum confugiat, est solum ut demonstret Christum ibi velari, nec aliter quam per fidem in tanto Sacramento detegi. Secundo, nec alios impugnare intendit præter eos, qui silendo fidem, asserebant corpus Christi in Eucharistia videri. " Dicunt, *ait*, quod nulla sub figura, nulla sub „ obvelatione fiat, sed ipsius veritatis nu„ da manifestatione peragatur. „ Quæ „ quidem opinio non fuit Paschasii, cum cap. 4. Lib. de corp. & sang. Dom. asserat Eucharistiam esse simul figura & realitatem secundum diversos respectus; sed videtur Haymonis Halberstensis.

Persistunt: Qui non solum mutationem panis & vini in corpus & sanguinem Christi comparat mutationi aquæ in sanguinem populi, quam asserit non esse physicam conversionem, consecrationem tum panis & vini, tum etiam aquæ, non censet alio modo transubstantiari in Eucharistia quam mystice. Atqui sic propugnat Ratramnus; subdit enim ibidem: " Ubi namque una sanctificatio est, una „ consequenter operatio: & ubi par ra„ tio, par quoque consequitur mysterium. „ At videmus in aqua secundum corpus „ nihil esse conversum: consequenter er„ go & in vino nihil corporaliter osten„ sum. „ Ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem: Ratramnus eamdem panis, vini & aquæ dicit sanctificationem quoad aliquid, concedo: quoad omnia nego. In ratione signi sensibilis ait, istorum eamdem esse consecrationem, sed non ratione rei contentæ. Mens Ratramni patet ex duobus, primo eo quod dicat de aqua nihil videri conversum, de vino solum nihil ostensum. Audis eum non dimittere adversarios, qui volebant Christum non esse sub speciebus velatum, & hoc unum a Ratramno impugnari. Secundo, nullibi ait iste, aquam realiter converti in sanguinem populi, at vero multoties asserit panem & vinum in corpus & sanguinem Christi converti.

Reponunt: Ratramnus ibidem non aliam admit-

admittit corporis & sanguinis Christi susceptionem, quam mysticam, sicut in aqua nihil aliud accipitur quam corpus mysticum populi. Pergit: " Accipitur spi-
" ritualiter, quidquid in aqua de po-
" puli corpore significatur. Accipiatur er-
" go necesse est spiritualiter, quidquid in
" vino de Christi sanguine intimatur. "
Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Ratramnus non aliam admittit Eucharistiæ susceptionem, quam mysticam, quantum ad signum sacramentale sensibile, cujus est, ipsum Christi corpus significare, concedo: quantum ad id quod intus latet, nego. Vel ipsi Auctoris termini istam indicant solutionem, dum ait: " Accipiatur ergo neces-
" se est spiritualiter, quidquid in vino
" de Christi sanguine intimatur. " Igitur significatur & intimatur sanguis Christi qui realiter est in Sacramento, sicut populus qui realiter existit in mundo, per aquam designatur; & in hoc comparatio optima est.

Replicant: Ibidem edit. Basil. anno 1550. pag. 520. alia utitur comparatione, scilicet aquæ quam biberunt antiqui Patres in deserto, & escæ quam sumpserunt, ut probet corpus Christi mere spiritualiter sumi in Eucharistia. Igitur in ea fuit opinione, quod mere moraliter & metaphorice ibi adsit: " Est quidem corpus Christi,
" *ait*, sed non corporale, sed spirituale.
" Est sanguis Christi, sed non corpora-
" lis, sed spiritualis. Nihil igitur hic
" corporaliter, sed spiritualiter sentien-
" dum .... Unde & Apostolus, *inquit*,
" de typo eius ait, quia Patres nostri
" escam spiritualem manducaverunt, &
" potum spiritualem biberunt; corpus
" enim Dei, corpus spirituale est: cor-
" pus Christi divini est Spiritus. " Ergo &c. Confirmatur: pag. 524. ait corpus Christi esse Fideles: " Vos estis corpus
" Christi & membra ... Hoc autem quod
" supra mensam Dominicam positum est,
" mysterium continet illius, sicut etiam
" identidem mysterium continet corporis
" populi credentis, Apostolo testante,
" unus panis, unum corpus multi sumus in
" Christo. " Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Nihil est corporale in Eucharistia extrinsecus, ut putabant ii quos impugnat Ratramnus, concedo: nam corpus Christi est ad modum spiritus, & sine extensione locali in Eucharistia; nihil corporale realiter, nego. Solutio claret ex duobus momentis; nam postquam dixit nihil esse corporale, hoc est sensibile, ibi agnoscendum, subdit:
" Corpus Christi est, sed non corporali-
" ter; & sanguis Christi est, sed non cor-
" poraliter: " modo scilicet circumscriptivo; eo quippe loci per vocem *corporaliter*, intelligit, sensibiliter. Alterum notatu dignum illud est, quod aqua, quam biberunt Patres antiqui, & esca quam manducaverunt, fuerint typus Eucharistiæ typus autem & figura ad veritatem terminantur.

Ad confirmationem distinguo: Et eo loci loquitur de corpore mystico Christi, concedo: de Eucharistia, subdistinguo: quantum ad aliquid, concedo: quantum ad omnia, nego. Quod loquatur de corpore mystico, quod est Ecclesia, indicant voces & termini: corpus quidem eatenus significatur per Eucharistiam, quatenus ejus materia significat unitatem populi cum Christo, panis scilicet qui ex multis granis, vinum vero ex multis botris confluit.

Insistes: Pergit Ratramnus, & hæc subdit: " Monstratum est quod panis qui
" corpus Christi, & calix qui sanguis
" Christi appellatur, figura sit. Ergo
" &c. "

Respondeo distinguendo: Figura sit Passionis, Resurrectionis & Ascensionis, concedo: vacua figura excludens realitatem, nego. Ratramnus est sui ipsius interpres: namque post ista verba, *figura sit*, subjicit: " Quia mysterium, & quod non
" parva differentia sit inter corpus quod
" per mysterium existit, & corpus quod
" passum est, & sepultum, & resurre-
" xit. " Audis ex Ratramno idem esse corpus Eucharisticum & passum, nec aliam esse, nisi penes existendi modum, differentiam.

Dices: Liber Ratramni jussu Clementis VIII. Papæ in Indice librorum prohibitorum repositus est. Ergo &c.

Respondeo distinguendo antecedens: Repositus est propter duriores locutiones, quæ possunt simplicioribus scandalum esse, concedo: absolute propter errores, nego. Solemne fuit a multis sæculis apud Ecclesiam Romanam, libros nedum erroribus scatentes, sed propter duriorem

stilum

stylum errorem spirantes, prohibere, ut consulatur simplicium saluti.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Liber Ratramni non adversatur præsentiæ reali.

PRIMO: Quia consentit dicenti corpus & sanguinem Christi vere & realiter esse in Eucharistia, tametsi existendi modus ignoretur.

Secundo: Verbis expressis in suo libro ait, utrumque ibi existere per omnipotentiam Dei.

Tertio: Ibidem concludit ex omnibus quæ de hoc momento scripsit, corpus Christi ore Fidelium percipi.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM ET EXPLICATIONUM.

PRIMO: Dicit quidem Ratramnus Christum nervos & ossa non habere in augustissimo Altaris Sacramento, sed intelligit ossa sensibilia.

Secundo: Nec a realitate præsentiæ discedit, cum instituit comparationem inter Eucharistiam & manna, cum escam Patrum veteris legis typum esse Eucharistiæ asserat; typus autem ad veritatem terminatur; unde comparatio in eo solum reponitur, quod eadem sit & veteris & novæ legis, quantum ad significationem, nusquam vero quantum ad realitatem, quod eadem sit quodammodo etiam mystice, quatenus corpus Christi & realiter & spiritualiter simul sumitur, in quantum solis fidei oculis ibi videatur. Hoc unum intendit auctor contra eos qui asserere non dubitabant, corpus Christi non esse in Eucharistia sub velamine.

Tertio: Esto quod Ratramnus vocet Eucharistiam typum, sed intellige passionis Christi, vel etiam signum sensibile Christi realiter existentis, & latentis in Eucharistia.

PUNTUM QUINTUM.

Num fides de præsentia reali suum a sæculo nono ducat initium, ut garriunt Protestantes.

PASCHASIUS Radbertus Corbejensis Abbas, ita clare præsentiam Christi in Eucharistia realem in suo de corpore & sanguine Domini libro & explicavit & probavit, ut Protestantes ad tantam auctoritatem evacuandam nihil non tentaverint. Ex Lutheranis Hiobus Gastus Hagenoesis, tanti Abbatis librum anno 1528. vulgavit, sed integris capitibus expunctis, verbis fallacibus subornatis & intrusis, quibus Paschasium in suas partes trahere enititur. Ex Calvinistis vero Albertinus, De la Roch, & Claudius tanto pondere oppressi, ut sese ab hac auctoritate expediant, opponunt ei Rabanum Maurum, Amalarium, Herigerum, Ratramnum, Joannem Scotum Erigenam; sed si istum propter errores non semel proscriptum excipias, ceteri doctrinæ Paschasii, ut ex dictis liquet, consentiunt. Sit igitur

CONCLUSIO.

Fides de præsentia reali Domini in Eucharistia est Christianismo coæva.

Probatur ex testimoniis Ecclesiæ Occidentalis & Orientalis, quæ, ista per Apostolos semel accepta fide, in ea ad hæc usque tempora perseveravit.

§. I.

Ecclesiæ Occidentalis a primo sæculo ad octavum usque pro præsentia reali testimonia.

EX PRIMO SÆCULO: Habemus Apostolos Ecclesiæ Romanæ principes, qui sanctum Petrum habentes caput, non aliam fidem quam eam quæ nomine omnium confessus est, habebant, ut legitur Matt. 16. *Vos autem quem me esse dicitis? Respondens Simon Petrus dixit: Tu es Christus Filius Dei vivi.* Ab eo eam fidem audire voluit sanctus Paulus, ut primum ad Christum conversus fuit; ait enim Gal. 1. *Cum autem placuit ei qui me segregavit ex utero matris meæ, & vocavit per gratiam suam, ut revelaret Filium suum in me, ut evangelizarem illum in Gentibus: continuo non acquievi carni & sanguini; neque veni Jerosolymam ad antecessores meos Apostolos: sed abii in Arabiam, & iterum reversus*

reversus sum Damascum. Deinde post annos tres veni Jerosolymam videre Petrum, & mansi apud eum diebus quindecim. Jam audistis quænam fuerit fides sancti Petri de Eucharistia ex ore Beati Pauli; nam 1. Cor. 11. ait quod Christus inter cœnandum accipiens panem, dixerit Discipulis: *Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur, &c.* Si idem corpus quod crucifixum est, dubio-procul non inanis & vacua figura.

Non injucundum erit hic texere de Eucharistia professionem quam sanctus Andreas, germanus Petri & in fide socius, emisit, qualis legitur in libro ejus Passionis, quem Bellarminus Libro 2. de Eucharistia caput 1. ut genuinum habet iis ductus rationibus: 1. Quia nullus ad hæc usque tempora in dubium revocavit. 2. Quia genus passionis Apostoli, & ista ejus verba, *Salve sancta crux*, in tota Ecclesia celeberrima sunt. Petrus Damianus Sermone 2. de sancto Andrea, suum addit libro laudato calculum, eumque multi facere asserit, eo quod testes martyrii Apostoli scripserint. 3. Joannes a Lovanio in sua censura de passionibus Sanctorum, quæ habetur in Martyrologio Molani, hunc librum omnibus modis legendum censet. Idem indicavit gravissimus Aloysius Lipomanus, qui ex probatis Auctoribus vitas Sanctorum descripsit. In eo autem libro hæc respondisse Ægeæ sciscitanti videmus, & claret quænam foret Apostoli religio: *Ego omnipotenti Deo immaculatum agnum quotidie sacrifico ..... qui cum sit vere sacrificatus, & vere a populo carnes ejus manducata, integer perseverat & vivus*; subdit Bellarminius pag. 550. " In quibus verbis illud, *vero manducata*, excludit manducationem in solo signo & spiritu. "

Ex secundo Sæculo: Sanctus Pius I. Papa, qui gravem imponit pœnam ei, cujus negligentia aliquid pretiosi sanguinis in terram deciderit, jussitque locum & lambi, radi, &c. Ita Gratianus de Consecr. dist. 1. Can. *Si per negligentiam*. Et legitur Libro 1. Decreti Ivonis, & Libro 6. Burckhardi. Excidit quidem Epistola, sed Bellarminus hic Lib. 2. de Eucharist. cap. 5. pag. 551. ut genuinam habet, nedum propter auctoritatem Gratiani, Ivonis & Burckhardi, verum etiam quia simile præceptum propter reverentiam erga corpus Christi realiter in sanctissimo Altaris sacramento existens, legitur in Tertulliano, Origene & sancto Cyrillo Jerosolymitano.

Ex tertio Sæculo: Jamjam audivimus Tertullianum & Cyprianum. Celeberrimum est istud prioris oraculum Libro de resurr. carn. " Caro corpore & sanguine " Christi vescitur, ut anima de Deo saginetur. " Nec minus istud aliud sancti Cypriani L. 2. Epist. ad Cæcilium: " Videmus in aqua populum intelligi, in vino vero ostendi sanguinem Christi.

Ex quarto Sæculo: Optatus Milevitanus Lib. 4. contra Parmenianum, eamdem celebrat veritatem. " Quid est, *inquit*, Altare, nisi sedes corporis & sanguinis " Christi? ..... Quid vos offenderat " Christus, cujus illic per certa momenta corpus & sanguis habitabat. " Mito ejusdem ævi Hilarium, qui L. 8. de Trin. eamdem propugnat veritatem, Ambrosium qui in libris de Sacramentis idem profitetur.

Ex quinto Sæculo: Audistis Hieronymum, Augustinum, quorum mentem fuso calamo non semel exposuimus. His accedit S. Leo Magnus, qui in sua ad Clerum & Plebem Constantinopolitanam Epistola sic loquitur: " In quo hactenus " desidiæ corpore jacuere, ut nec audi- " tu discerent, vel lectione cognoscerent, " quod in Ecclesia Dei in omnium ore " consonum est, ut nec ab infantium lin- " guis veritas corporis & sanguinis Chri- " sti inter communionis Sacramenta ta- " ceatur? Quia in illa mystica distribu- " tione spiritualis alimoniæ hoc imperti- " tur, hoc sumitur; ut accipientes virtu- " tem cœlestis cibi, in carnem ipsius, qui " caro nostra factus est, transeamus. "

Non omittendus Gaudentius, qui Tract. de Exodo hæc fatur: " Ipse naturarum " creator & Dominus, qui producit de " terra panem, de pane rursus, quia & " potest, & promisit, efficit proprium " corpus; & qui de aqua vinum fecit, & " de vino sanguinem suum. "

Ex sexto & septimo Sæculo se prodit Gregorius Magnus Papa, qui floruit in utraque ætate; Hom. 22. in Evangelio ait: " Quid sit sanguis Agni, non tam audien- " do, sed bibendo didicistis. " Rursus Libro 4. Dialogo caput 58. " Quis Fi- " delium habere dubium possit, in ipsa " immo-

,, immolationis hora ad Sacerdotis vocem ,, celos aperiri, in illo Jesu Christi my- ,, sterio Angelorum choros adesse, sum- ,, mis ima sociari? ,, Sed quod omnium Calvinistarum os occludit, veritatem præsentiæ realis magno consignavit miraculo: nam teste Paulo Diacono L. 2. vitæ sancti Gregorii cap. 41. mulierem de veritate carnis Domini in Eucharistia dubitatem sic allocutus est: " Disce veritati, vel modo ,, etiam contestanti credere; panis quem ,, ego dabo, caro mea est, & sanguis meus ,, vere est potus. ,,

Ex octavo Sæculo: Laudari potest ex Latinis Auctoribus Paulus Diaconus, qui Lib. 2. de vita sancti Gregorii Magni c. 41. hæc de sancto Præsule scribit: " Præ- ,, scius conditor noster infirmitatis no- ,, stræ, ea potestate qua cuncta fecit ex ,, nihilo, & corpus sibi ex carne semper ,, Virginis Mariæ, operante sancto Spiri- ,, tu, fabricavit, panem & vinum aqua ,, mixtum, manente propria specie, in ,, carnem & sanguinem suum, ad Catho- ,, licam pacem, ob reparationem nostram, ,, spiritus sui sanctificatione, convertit. ,, Ex quo testimonio liquet eamdem de præsentia reali fidem perseverasse septimo & octavo sæculo; cum Paulus qui floruit nona ætate, ea de sancto Gregorio, qui vixit sexto & septimo sæculo referat.

§. II.

Fides Ecclesiæ Occidentalis de præsentia reali nono Sæculo refertur.

AGMEN ducet inter hujusce fidei præcones, Nicolaus I. Papa, de Altari scribens Epist. 2. ubi: " Panis qui super ,, eum offertur, panis est quidem commu- ,, nis, sed quando ipse Sacramento sacra- ,, tus fuerit, corpus Christi in veritate ,, fit & dicitur; sic & vinum post sancti- ,, ficationem spiritus, sanguis Christi ef- ,, ficitur. ,,

Eamdem tenuere præsentiam Patres Concilii Parisiensis an. 846. habiti, quippe qui laudent Paschasium propter suam mirabilem de præsentia reali doctrinam, & in ejus gratiam quædam Monasterio Corbejensi concesserint privilegia. Tantæ veritati faveat Petrus Siculus, qui florebat anno 870. in tractatu edito in Bibliotheca Patrum Coloniensi & Lugdunensi. Inter errores Manichæorum a Paulinianis septimo sæculo renovatos, ait istos Hæresiarchas in eo potissimum cæcutire: " Quod e sacris mysteriis divinam & tre- ,, mendam corporis & sanguinis Domini ,, nostri Jesu Christi conversionem negent. ,, His accedunt Hincmarus Lib. de Præd. Sanct. caput 31. Anastasius Bibliothecarius, in vita Nicolai I. Walafridus Strabo Lib. de rebus Ecclesiasticis caput 17. Paulus Diaconus, in libro de vita sancti Gregorii. Haimo Halberstaatensis Episcopus in tractatu de corpore & sanguine Domini. Angelomus Ordin. Bened. Monachus, Comment. in caput 6. Libro 1. Reg. Remigius Antisiodorensis Monachus, in expositione Missæ. Amalarius L. 3. de Ecclesiasticis officiis caput 14. Florus Diaconus Lugdunensis, opusculo de actione Missarum. Homiliarium MS. Ecclesiæ Lugdunensis, in expositione Epistolæ in cœna Domini. Milo Elnonensis Monachus, Libro de sobrietate. Christianus Brutmarus Comment. in Matt. explicans enim illa Christi verba, *Hoc est corpus meum*, subdit: " Id est, in Sacra- ,, mento vere subsistens. ,,

Eidem astipulantur veritati Liturgiæ, quibus Ecclesia Latina VII. VIII. IX. & X. sæculo utebatur. Celeberrima est ista post consecrationem oratio, quæ in ordine Romano, vel ab ipso tempore Pipini Caroli Magni Patris, frequentatur: *Supplices te rogamus, omnipotens Deus, jube hæc perferri per manus Angeli tui in sublime Altare tuum, ut quotquot ex hac Altaris participatione sacrosanctum Filii tui corpus & sanguinem sumpserimus, omni benedictione cælesti & gratia repleamur.*

Non omittenda Liturgia Mathiæ Flavi Illyrici centuriatorum & rigidorum Lutheranorum principis, quam ex vetusto codice MS. typis mandavit Argentinæ anno 1557. In ea Eucharistiam semper vocat, *corpus Jesu Cristi*. Et vero Sacerdos Eucharistiam sumens dicebat: *Corpus Domini nostri Jesu Christi sit mihi remedium sempiternum in vitam æternam, Amen. Sanguis Domini nostri Jesu Christi custodiat me in vitam æternam.*

Præsentia realis utique celebratur in Missali MS. Vaticanæ Bibliothecæ ante annos 900. exarato. Illius meminit Cardinalis Bona Lib. 1. rerum Liturgicarum.

Item

Item in Missali Gotthico-Gallicano, quod VIII. sæculo exaratum creditur, & quidem optimæ notæ, a Thomasio & Mabillonio juris publici factum. Varias autem complectitur Missas, in quibus clare admodum exhibetur præsentia realis, sicut & in Missali Mozarabico MS. Biblioth. sanctæ Genovefæ Paris. Ergo &c.

§. III.

Eadem floruit fides in Ecclesia Occidentali ætate decima, nec tunc fuit, ut garriunt hæretici Ministri, extincta.

POST perennem a Christo ad decimam usque ætatem de præsentia reali corporis Christi in sanctissimo Altaris Sacramento, fluxum & refluxum, Albertinus, Claudius, & quidam alii Calvinistæ, illam fidem sub finem decimi sæculi non viguisse comminiscuntur. Tametsi priorum sæculorum testimonia omni sane exceptione digna sufficiant, ut quisque cordatus intelligat hanc suavem & mirabilem doctrinam, non alium quam Christum habere Auctorem; cum juxta istam sancti Augustini regulam, dogma, cujus non invenitur initium, a Salvatore per Apostolos ad nos usque transmissum fuisse constet; ad abundantiam tamen juris, & exaltationem amoris Christi erga nos ex præsentia reali demonstrati, absque negotio ostendimus fidem præsentiæ realis decimo sæculo non cessasse: & hoc multis argumentis.

Primo: Licet in Oriente, Ægypto, Africa, Mahumetismus invaluerit, non inde sequitur Christi religionem non esse veram, ea dubio procul ratione, quod quatuor primorum sæculorum calculo munita sit, quod dilucide suam divinam institutionem ostendit; hinc dato & non concesso, quod fides præsentiæ realis malorum hominum molitione exciderit in multis orbis terrarum vastissimis regionibus, non inde sequitur dogma præsentiæ mere esse humanum, maxime cum vel ipse Calvinus lib. 4. instit. §. 8. asserat se recipere quatuor priora Concilia generalia veluti sanam & Catholicam continentia doctrinam. Porro præsentiam realem non uno solum commemoratam fuisse infra docebimus.

Secundo: Istam doctrinam ex ore Apostolorum per Patres, ut ostensum est, accepimus, omnesque unius esse circa istud momentum labii, nemo legens non videbit.

Tertio: Vana est Heterodoxorum gloriatio, dum fidem præsentiæ realis confugiendo ad silentium auctorum decimi sæculi temerare ausi sunt; nam argumentum negativum non ponderat in duobus casibus; primo quidem, cum punctum controversiæ perenni & veteri traditione innititur: Secundo, quando aliquam silentes veritatem, nihil quod ei adversetur proferunt: certum est autem doctrinam præsentiæ realis novem priorum sæculorum calculo esse roboratam: Nec minus claret, a nullo ætate decima fuisse impugnatam.

Quarto tandem, falsissimum est fidem præsentiæ realis Christi in Eucharistia non floruisse decimo sæculo. Et probatur multis testimoniis.

Hanc fidem tenuit Odo Abbas Cluniacensis; sic enim loquitur Lib. 2. collationum suarum: " Qui sacro-sanctum My-,, sterium Dominici corporis temerare ,, præsumunt: " gravissimum committunt peccatum. Immo L. 1. cap. 21. laudato libro Paschasii de corpore & sanguine Domini, ait: " Per manus justi aut in-,, justi Sacerdotis oblationem consecrat ip-,, se Christus, & sicut Joannes in ho-,, milia de proditione Judæ disseruit, ,, nunc ipse Christus præstò est, & non ,, ipse, Sacerdos corpus Christi consecrat, ,, sed ipse Christus per ipsum. ,,

Suffragatur S. Odilo in vita sanctæ Adelaidis Imperatricis, ubi de ea hæc memoranda scribit: " Tum sacri olei unctione ,, peruncta, Sacramentum Dominici cor-,, poris humiliter & devotissime adoran-,, do percepit. " Concinunt antiquæ consuetudines Monasterii Cluniacensis, Herigerus Abbas Laubiensis in libro de corpore & sanguine Domini, Ratherius Episcopus Veronensis in sua ad Patricum Sacerdotem Epistola, ubi eum sic alloquitur: " Sed forte transitorie accipis, aut ,, etiam figurate te dicere ipse putas, ,, dum accipienti loqueris: *Corpus Domi-,, ni nostri Jesu Christi propitietur tibi in ,, vitam æternam*. Quod si ita est, cæci-,, tas tui intellectus magis est dolenda ,, ,, & instruenda, quam miranda & irriden-,, ,, da.

,, da. Quia sicut in Cana Galilææ vinum ,, Dei imperio verum & non figurativum ,, fuit ex aqua factum, ita istud Dei be- ,, nedictione vinum, verus & non figura- ,, tivus efficitur sanguis, & caro panis.,, Si quando vero dicat inexcogitabile esse quomodo impius manducet corpus Domini, citra dubium est, in hoc illum Abbatem fidem præsentiæ realis non tentare, sed perspicuum est ex antecedentibus & consequentibus, eum loqui de effectu quem non recipit; hinc perinde est illi ac si Eucharistiam non reciperet, cum nedum vitam, verum potius judicium manducet, ut liquet de Judæ proditione, qui scribendi modus solemnis est apud auctores, qui de præsentia reali libros composuerunt. Eidem subscribit fidei Dunstanus Cantuariensis Archiepiscopus, ut refert Osbertus in ejus vita.

Quinto: Judicium de fide decimæ ætatis circa Eucharistiam repetendum est, nedum ex his sæculis quæ illum præcessere, & ex Scriptoribus tali sæculo coævis, verum etiam ex actitatis in materia fidei, labente decima ætate, & undecima inchoante: Atqui luce meridiana clarius apparet dogma præsentiæ realis intactum permansisse sub finem decimi sæculi, & undecimo incipiente. Igitur incassum Protestantes fidem præsentiæ realis decimo sæculo extinctam fuisse comminiscuntur. Probatur minor.

Ut primum Berengarius novitate doctrinæ præsentiam realem temerare cœpit, & Theologi Doctores, & Concilia, & Summi Pontifices illum stylo suo censorio perstringere non cessarunt, donec ad meliorem reversus frugem, suos ejuraret errores. Quot impugnatores habuerit diximus in historia critica Protestantium, & iterum fusiori calamo referemus infra. Unum præ oculis habendum & nusquam oblivioni tradendum est, quod universa ferme Ecclesia adversus Berengarium insurgens, nullum ipse habuerit tunc temporis suæ hæresis patronum. Igitur fides de præsentia reali intacta permansit, vel ipso labente decimo sæculo, & inchoanre undecimo.

Ex eodem sæculo habemus alia multa pro præsentia reali suffragia. Dunstanus Cantuariensis in Anglia Archiepiscopus eam propugnavit. Hæc in ejus vita de eo scribit Osbertus: " Reversus, *ait*, ad altare panem & vinum in corpus & sanguinem Jesu Christi immaculata benedictione convertit.,,

Celeberrimum est quod accepit Willelmus Melmesburiensis ex vita Odonis ab auctore pervetusto scripta, cujus istud fragmentum refert Mabillonius in Disquisitione de confessione fidei sub Alcuini nomine edita, hom. 1. veterum Analectorum pag. 207. " Quidam Clerici maligno ,, auctore seducti asseverare conabantur, ,, panem & vinum, quæ in altari po- ,, nuntur, post consecrationem in priori ,, substantia permanere, & figuram tan- ,, tummodo esse corporis & sanguinis ,, Christi, non verum Christi corpus & ,, sanguinem. Quorum erroneam persi- ,, diam B. Odo destruere cupiens, dum ,, quadam die in conspectu totius populi ,, sacro-sanctis Missarum solemniis devo- ,, tus intenderet, expressis lacrymis Dei ,, omnipotentis potentiam in suo ministe- ,, rio adfore postulavit, quæ ad depellen- ,, dos hominum errores, substantivam di- ,, vinorum Mysteriorum declararet pro- ,, prietatem. Cumque ad confractionem ,, vivifici panis ventum fuisset, confestim ,, inter manus Pontificis, fragmenta cor- ,, poris Christi tenentis, sanguis gutta- ,, tim defluere cœpit.,,

Continunt S. Bonifacius Russorum Apostolus & Martyr, Hogerus ambo Hamburgensium Archiepiscopi. S. Adelbertus Pragensis Archiepiscopus Hungarorum, Prussorum, & Lituanensium Apostolus, quos omnes fidei præsentiæ realis adhæsisse scribit Adam Bremensis L. 2. Hist. cap. 4. 5. 6. 7. & 8.

§. IV.

Fides de præsentia reali 11. *Sæculo adversus malignantes propugnata in Occidente.*

BELLUM præsentiæ reali indixit Berengarius, sed intacta permansit & triumphavit. Duobus momentis istud ostendimus caput. Primo quidem demonstrando istud dogma fuisse hujusce ætatis fidem. Secundo Berengarium iteratis anathematibus percussum, propter, circa præsentiam realem, errores.

PRI-

PRIMA PARS.

Fides XI. *Saeculi de praesentia reali.*

PRIMUS nobis occurrit Fulbertus Carnotensis, cujus auditor fuerat Berengarius. Ille in sua prima ad Adeodatum Epistola ait: " Tria nobis sunt ad profectum Chri-
" stianae religionis proposita, sed ad
" consummatam justitiam perinde neces-
" saria, ut in his tota humanae salutis
" summa consistat. Horum primum est in-
" telligere, & firmiter tenere Mysterium
" Trinitatis, & unius veritatem Deitatis.
" Secundum salutaris Baptismi rationem
" nosse vel causam. Tertium, in quo duo
" vitae Sacramenta, id est Dominici cor-
" poris & sanguinis continentur. "

Eamdem profitetur fidem Adelmannus Scholasticus Epist. ad Berengarium, cum quo sub S. Fulberti disciplina sacris Litteris studuerat, quem sic alloquitur: " Ecce
" scandalum ... quasi te ab unitate san-
" ctae Matris Ecclesiae divulseris, & de
" corpore & sanguine Domini, quod quo-
" tidie in universa terra super sanctum al-
" tare immolatur, aliter quam fides ca-
" tholica teneat sentire videaris. "

Tantae fidei subscribit Hugo Lingonensis Episcopus Epist. ad eumdem Haeresiarcham: " Dicis, *ait ad. Berengarium*, in
" hujusmodi Sacramento corpus Christi
" sic esse, ut panis & vini natura & essen-
" tia non mutetur: corpusque quod di-
" xeris crucifixum, intellectuale consti-
" tuis. In quo evidentissime patet quod in-
" corporeum confiteris. Qua in re univer-
" salem Ecclesiam scandalizas, ipsumque
" tuum offendis auctorem ... Sicut enim
" non capis quomodo Verbum caro factum
" est, sic non potest capere quomodo pa-
" nis iste mutetur in carnem, & vinum
" in sanguinem transformetur, nisi te do-
" cuerit omnipotentiae fides. "

Ejusdem est Labii Deoduinus in sua ad Henricum I. Galliarum Regem Christianissimum directa Epistola: " Fama, *in-
" quit*, supremos Galliae fines praetergres-
" sa totam Germaniam pervasit, jamque
" omnium nostrum replevit aures, qua-
" liter Bruno Andegavensis Episcopus,
" item Berengarius Turonensis, antiquas
" haereses modernis temporibus introdu-
" cendo, adstruant corpus Domini non tam
" corpus esse, quam umbram & figuram. "

Eumdem adversus Berengarium & ejus asseclas sermonem tenet Gozechinus Scholasticus Moguntinus Epist. ad Valcherum Scholasticum Leodiensem, in qua eos vocat Pseudo-Magistros. Eumdem Durandus Troarnensis Abbas L. de corpore & sanguine Domini, parte 2. his verbis: " Absit autem ut tam perversis, & a
" veritate ipsa tantum aversis, pari jun-
" gamur perfidia, atque in sancta Domi-
" nici corporis ac sanguinis communione
" minus aliquid fateamur, quam catho-
" lica per universum orbem praedicat Ec-
" clesia. In qua revera tam vera Christi
" caro, verusque sanguis extitit, quam ve-
" rax esse ipse Christus probatur, qui ea
" prior sanctificavit, suisque demum au-
" ctoritatem formamque sanctificandi sua
" potestate concessit. "

Eumdem Guitmundus Archiepiscopus Aversanus L. 3. de Euch. ubi multis argumentis irrefragabilibus demonstrat Christum esse realiter in Eucharistia praesentem.

Inter omnes praesentiae realis defensores eminet Lanfrancus, qui ex professo & hanc propugnat fidem, & Berengarium illam temerantem debellat L. de corp. & sang. Dom. Heterodoxum cap. 22. sic alloquitur: " Si verum est, quod de cor-
" pore Christi tu credis & adstruis, falsum
" est quod ab Ecclesia ubique gentium de
" eadem re creditur, & adstruitur. Om-
" nes enim qui Christianos se & esse &
" dici laetantur, veram Christi carnem,
" verumque ejus sanguinem, utraque sum-
" pta de Virgine, in hoc Sacramento se
" percipere gloriantur. "

Anselmus pro eodem dogmate audiendus est, Comment. in cap. 11. 1. ad Corinth. exponens illa verba, *Hoc est corpus meum: manducate &c.* ait: " Quod tri-
" buo, quia hoc est corpus meum. Sensi-
" bus quidem exterioribus videtur esse pa-
" nis, sed sensibus cognoscite mentis, quia
" hoc est corpus meum, non aliud, sed
" idem substantialiter quod pro vobis re-
" dimendis tradetur ad mortem. " Idem dicit Oecumenicus Comment. in eamdem Scripturam.

ALTERA PARS.

Berengarius scriptis & anathematibus propter suos circa præsentiam realem errores profligatur.

Ex dictis constat innumeros prope auctores suum acuisse calamum contra Berengarium ejusque asseclas præsentiam realem abnegantes. Sufficit nunc definitiones Conciliorum pro isto momento promere, in quibus duo habemus, videlicet Ecclesiam Occidentalem sicut prioribus nominis Christiani sæculis, sic & undecima ætate fidem tenuisse; deinde vero eam abnegantes damnasse.

In Concilio Romano sub Leone IX. primum proscripta est illa Hær. anno 1050. ut testatur Hermannus in chronica, ubi præfuit SS. Pontifex; lecta enim Berengarii Epist. ejus error proscriptus fuit, ipse vero communione privatus: Tum & purgatus Lanfrancus, qui propter Epistolam ad Berengarium scriptam, in suspicionem hæreseos venerat. Hujusce Concilii historia legitur in libro de corp. & sang. Dom. ab ipso Lanfranco conscripto cap. 4. sed relapsus Berengarius anathemate iterum percussus est, & in pleniore Synodo Romana damnatus legitur. De ista Synodo Anonymus Chiffletianus in opusculo de multiplici Berengarii damnatione commemoratis ejus erroribus hæc scribit: " S. Leo Papa IX. eamdem
„ hæresim suo tempore ad Apostolicam
„ Sedem per Litteras ipsius Berengarii de-
„ latam, generalis Synodi judicio dili-
„ gentius ventilavit, & ventilatam Syn-
„ odali judicio damnavit. Ipsum quoque
„ Berengarium communione Ecclesiæ pri-
„ vavit, quam ipse Dominici corporis &
„ sanguinis communione suis assertionibus
„ voluit privare. „

Quia vero iterum atque iterum ex novis Berengarii scriptis & sermonibus invalescebat error, indicta est Vercellis Leone IX. clavum Ecclesiæ adhuc tenente, Synodus Kalendis Septembris ann. 1050. ut constat ex Epistola 12. ejusdem Papæ ad Britanniæ Principem data. Ad istud Concilium Hæresiarcha duos misit Clericos erroris sui fautores. In ea rursus ejus error damnatus est. Tum Joannis Scoti liber de Eucharistia, quem patronum habere gloriabatur, etiam proscriptus legitur. Lanfrancus Lib. de corp. & sang. Dom. cap. 4. idem Concilium commemorat, sicut & Guitmundus initio libri primi.

Henricus I. certior factus de contumacia Berengarii, cum ad judicium Vercellense in Galliis non compareret, Synodum voluit Parisiis XVII. Kalendas Novembris ann. 1050. adunari, ubi lectis Berengarii Epistolis, ipse proscriptus est: " Ha-
„ rum lectio Litterarum, *ait Durandus*
„ *Troarnensis Abbas l. de corp. & sang.*
„ *Dom. parte* 9. quoniam nequissima sor-
„ debant hæresi, vehementer displicuit,
„ damnato proinde communi sententia ta-
„ lium auctore, damnatis ejus compplici-
„ bus, cum codice Joannis Scoti, ex quo
„ ea quæ damnabantur, sumpta videban-
„ tur: Concilio soluto discessum est, ea
„ conditione ut nisi resipisceret ejusmodi
„ perversitatis auctor, cum sequacibus
„ suis, ab omni exercitu Francorum præ-
„ euntibus Clericis cum Ecclesiastico ap-
„ paratu, instanter quæsiti, ubicumque
„ convenissent, eo usque obsiderentur,
„ donec aut consentirent catholicæ fidei,
„ aut mortis pœnam luituri caperentur. „

Ecce adhuc post tam celebres erroris damnationes contumacia. Ergo Nicolaus II. SS. Pontifex novam Romæ celebrandam indixit Synodum, in qua quidem Berengarius præsens, suos ejuravit errores, tum librum Joannis Scoti, ex quo pestifera hæreseos semina hauserat, in ignem conjecit. Lanfrancus L. de corp. & sang. Dom. cap. 1. In eodem Concilio fidei professionem emisit Berengarius, quam refert Lanfrancus ibidem cap. 2. Algerus L. 1. cap. 19.

Berengarius spretis SS. Pontificum monitis non stetit promissis; hinc iterum atque iterum damnatus est. I. in Concilio Rothomagensi ann. 1053. Præside Maurilio hujus Sedis Archipræsule, & præsente Warillelmo Normannorum Duce, ut scribit Mabillonius Tom. 2. *veterum Analectorum*. Tum in aliis duabus Romæ habitis Synodis sub Gregorio VII. Prior ann. 1078. Mabillonius ibidem pag. 487. Posterior ann. 1079. adunata. Proscriptus est etiam in Concilio Pictaviensi ann. 1075. Idibus Januarii Gregorio VII. SS. Pontifice, Præside vero Girando Episcopo Engolismensi ejus Legato, P. Alex. Diss. 1. sæcu-

1. sæculi undecimi, art. 16. pag. 673. clarius Florianensis Monachus in chronico S. *Petri Vivi* ad ann. 1083. scribit Berengarium pœnitentem, & catholicum obiisse.

§. X.

Ab II. Sæculo ad nostrum usque fides de præsentia reali floruit, & perseveravit in Occidente.

Ex Sæculo 12. habemus S. Bernardum, qui hæc scribit in vita S. Malachiæ: " Fuit quidam Clericus, probabilis, ut „ fertur, vitæ, sed fidei non ita. Is scio„ lus in oculis suis præsumpsit dicere, „ in Eucharistia esse tantummodo Sacra„ mentum, & non rem Sacramenti, id „ est, solam sanctificationem, & non cor„ poris veritatem. „ Observes, velim, illum incredulum a S. Bernardo increpari quod fidem præsentiæ realis tentaret.

Rursus & expressius Serm. in cœna Dom. Tom. 2. pag. 388. vet. edit. ait: "Chri„ stus enim pridie quam pateretur, Di„ scipulis suis hujus Sacramenti formam „ præscripsit, efficaciam exhibuit ..... „ De pane ita dicens: Accipite & co„ medite: Hoc est corpus meum. De vi„ no etiam sic: Bibite ex hoc omnes: „ Hic est sanguis meus, qui pro multis „ effundetur in remissionem peccatorum „ .... Christus in cœna illa munerans & „ munus, cibans & cibus, conviva & „ convivium, offerens & oblatio. "

Decima tertia nominis Christiani ætate magni sancti Doctores, ut S. Thomas, & S. Bonaventura de præsentia reali mira dixere & probavere; in primis ille 3. p. hic ex professo tota quæstione septuagesima quinta. In opusculo speciali de eodem Sacramento, se maxime in celeberrima prosa, quæ in Missa corporis Christi in omnibus Occidentis Ecclesiis solemniter decantatur. Tum a sancto Doctore ad nostra usque tempora cuncti Theologi in suis vicissim tractatibus pro virili de hac fide scripserunt.

Istam de præsentia reali perpetuitatem absolvimus trium Conciliorum definitionibus. Psima est definitio fidei Concilii IV. Lateranensis, in qua quidem Patres, expletis quæ Mysterium Trinitatis & Incarnationis spectant, de Eucharistia sic loquuntur: " Una vero est Fidelium uni„ versalis Ecclesia, extra quam nullus „ omnino salvatur. In qua quidem ipse „ Sacerdos & sacrificium Jesus Christus, „ cujus corpus & sanguis in Sacramento „ Altaris sub speciebus panis & vini ve„ raciter continentur, transsubstantiatis „ pane in corpus, & vino in sanguinem „ potestate divina, ut ad perficiendum „ Mysterium unitatis accipiamus ipsi de „ suo, quod accepit ipse de nostro. „ Nomine transsubstantiationis utitur Concilium, ne superfit Heterodoxis evadendi locus.

Florentinum ann. 1436. celebratum non silet veritatem; nam in decreto unionis & instructionis Armenorum Eugenius IV. septem enumerat Sacramenta, & de SS. Altaris Sacramento mentionem faciens, ait: " Divina nutrimur Eucharistiæ alimonia. „ Si divina alimonia, certe non pane communi.

Tridentinum ann. 1545. adunatum adversus Protestantes, errores Berengarii renovantes, mira fecit, dixitque pro astruenda præsentia reali. Sess. 13. cap. 1. hæc habet: " Principio docet sancta Syno„ dus, & aperte ac simpliciter profite„ tur, in almo sanctæ Eucharistiæ Sacra„ mento post panis & vini consecratio„ nem, Dominum nostrum Jesum Chri„ stum, verum Deum atque hominem, „ vere, realiter ac substantialiter sub spe„ cie illarum rerum sensibilium contine„ ri. „ Quibus terminis *vere*, *realiter*, *substantialiter*, omnem rescindit Hæreticorum æquivocationem, omniaque sophismata: Si enim vere, jam non figurative: si realiter, jam non mere mystice: si substantialiter, jam non per vacuam & inanem repræsentationem corpus & sanguis Christi adsunt sub speciebus.

Rursus cap. 3. fidem hanc per partes explicat sancta Synodus his verbis: "Com„ mune hoc quidem ex sanctissimæ Eu„ charistiæ, cum ceteris Sacramentis, „ symbolum esse rei sacræ & invisibilis „ gratiæ formam visibilem: verum illud „ in ea excellens & singulare reperitur, „ quod reliqua Sacramenta tunc primum „ sanctificandi vim habent, cum quis il„ lis utitur; at in Eucharistia ipse san„ ctitatis auctor ante usum, est: Nondum „ enim Eucharistiam de manu Domini „ Apostoli susceperant, cum vere tamen

„ ipse affirmaret, corpus suum esse quod „ præbebat, & semper hæc fides in Ecclesia Dei fuit, statim post consecrationem verum Domini nostri corpus, verumque ejus sanguinem sub panis & vini specie una cum ipsius anima & divinitate existere; sed corpus quidem sub specie panis, & sanguinem sub vini specie ex vi verborum; ipsum autem corpus sub specie vini, & sanguinem sub specie panis, animamque sub utraque vi naturalis illius connexionis & concomitantiæ, qua partes Christi Domini nostri, qui jam ex mortuis resurrexit, non amplius moriturus, inter se copulantur. Divinitatem porro propter admirabilem illam ejus cum corpore & anima hypostaticam unionem. Quapropter verissimum est, tantumdem sub alterutra specie, atque sub utraque contineri; totus enim & integer Christus sub panis specie, & sub quavis ipsius speciei parte, totus item sub vini specie, & sub ejus partibus existit. „ Eamdem propugnat veritatem c. 4. afferens mutationem panis & vini fieri per transubstantiationem, panis quidem in corpus Christi, vini vero in ejus sanguinem.

Ecce quomodo hæc veritas Christianismo coeva, tantis argumentis, tamque mirabili perpetuitate probata & vulgata est, ut illam negare sit ipso illucescente undequaque sole cæcutire.

Ecclesia Orientalis, ab ipso vagiente Christianismo, ad nos usque, pro eadem veritate testes irrefragabiles.

QUOD Ecclesia Orientalis ab initio & semper una cum Latina tenuit, non debet revocari in dubium, falsas & commentitias novitates ad excusandas excusationes in peccatis, illi imputando. Atqui hæc fides a Christo per Apostolos accepta in Ecclesia Orientali, quidquid oblatrent Protestantes, ad nostra usque tempora perduravit. Ergo &c. Probatur minor, discurrendo per sæcula.

§. I.

Testes Ecclesiæ Orientalis præsentiam realem a primo sæculo usque ad nonum conclamantes.

IN prima ætate, præter sanctum Andream, sanctum Ignatium Martyrem jam laudatos, occurrit nobis Dionysius, secundum Morinum & alios gravissimos Auctores Areopagita, qui Libro de cœl. Hier. caput 3. part. 3. hæc de Eucharistia mirabundus exclamat: “ O divinissimum & „ sacro-sanctum Sacramentum! Obducta „ tibi significantium signorum operimenta dignanter aperi, & perspicue nobis fac appareas, nostrosque spirituales oculos singulari & aperto tuæ lucis fulgore imple. „ Rursus ibidem & expressius: “ Pontifex opertum panem & individuum aperit, & in frusta concidit. „ Paulo ante dixerat: “ Pontifex, quod hostiam salutarem quæ „ supra ipsum est, litet, se excusat ad „ ipsum exclamans, Tu dixisti: Hoc facite „ &c. „ Subdit Bellarminus hic L. 2. de Euch. c. 3. pag. 553. “ Certe purus panis „ non supra nos est; neque esset opus ulla excusatione, si merum panem tractare deberemus, etiamsi is Christum significaret: alioqui debuissent etiam Aaronici Sacerdotes se excusare, quod indigni „ essent qui tangerent oves & boves, quod „ ridiculum est. „

Pro secunda ætate testes omni exceptione majores, sunt Justinus Apol. 2. Irenæus Lib. 4. contra Hær. cap. 34. & L. 5. cap. 2.

Tertia floruit ætate Origenes, qui eamdem prædicat veritatem Homil. 13. in Exod. Hom. 5. in diversa Evangelii loca, Homil. 16. in Numeros, Comment. in c. 26. Matth.

Ex quarta nominis Christiani ætate, splendida sunt, quæ Concilium primum generale pro isto momento dicit. Hæc Nicæna Synodus Can. 18. Eucharistiam corpus Christi appellat. Gelasius Cyzicenus in Libro de Actis Concilii Nicæni, cujus Photius in Bibliotheca cod. 88. meminit, Diatyposim de Eucharistia in eodem Concilio refert, quæ Ecclesiæ doctrinam de reali præsentia corporis & sanguinis Christi in Eucharistia mirum in modum confirmat; sic autem habet illa Diatyposis Lib. 11. cap. 30. “ In divina „ mensa ne humiliter intenti simus ad „ propositum panem & poculum; sed „ attolleotes mentem fidei, intelligamus „ situm in sacra illa mensa Agnum illum „ Dei, tollentem peccata mundi, incruente a Sacerdotibus immolatum: & pretio-

„ sum

„ sum ipsius corpus & sanguinem vere „ nos sumentes, credere hæc esse nostræ „ resurrectionis symbola: propter hoc enim „ neque multum accipimus sed parum ut „ sciamus non ad satietatem, sed ad sanctificationem sumi. „ Bellarminus hic L. 2. de Euch. cap. 10. pag. 587. non absimili modo hæc verba commemorat, prout ea excerpsit ex Actis quæ extant in Bibliotheca Vaticana.

Sanctus Athanasius, Alexandri successor unus e Nicæni Patribus in Sede Alexandrina, in maiori Oratione de fide, cujus hæc verba profert Theodoretus in Dialogo 2. " Corpus est, cui dicit: Sede a „ dextris meis . . . . . per quod corpus „ Pontifex & Apostolus fuit & dictus est, „ per id quod nobis tradidit mysterium, „ dicens: Hoc est corpus meum, quod „ pro vobis frangitur, & sanguis novi te„ stamenti non veteris, qui pro vobis „ effunditur: Divinitas autem neque cor„ pus habet, neque sanguinem habet, sed „ ille quem ex Maria gestabat homo. „ Juxta versionem ejusdem Bellarmini ibidem cap. 11. pag. 585. ex alia addidimus, *quem ex Maria gestabat homo*.

Eamdem veritatem confirmat sanctus Epiphanius, tum in expositione fidei, tum in Anacephalæosi, his verbis. " Ec„ clesia tranquillus pacis portus est, & „ suavitas quædam vitis Cyprum redo„ lens, & botrum nobis benedictionis „ proferens, necnon & præsentissimum il„ lud abstergendo mœroris potum, merum „ scilicet ac verum Christi sanguinem „ quotidie largiens. „ Expressius in Anchorato: " Videmus quod accepit Salva„ tor in manus suas, veluti Evangelista „ habet, quod surrexit a Cœna, & acce„ pit hæc, & cum gratias egisset, dixit, „ Hoc meum est, hoc & hoc. Et videmus „ quod non æquale est, neque simile, non „ imagini in carne, non invisibili Deitati, „ non lineamentis membrorum; hoc enim „ est rotundæ formæ, & invisibile, quan„ tum ad potentiam, & voluit per gratiam „ dicere: Hoc meum est, hoc & hoc; & „ nemo non fidem habet sermoni: qui enim „ non credit esse ipsum verum, excidit a „ gratia & salute. „

Insigne est testimonium sancti Ephræm Lib. de natura Dei minime scrutanda cap. 5. " Hoc sane, *inquit*, excedit om„ nem admirationem, omnem mentem, „ omnemque sermonem, quod fecit no„ bis Unigenitus Filius Christus Salva„ tor noster, ignem, & spiritum mandu„ candum, ac bibendum præstitit nobis, „ corpus scilicet & sanguinem. „

Suffragantur Cyrillus Hierosolymitanus Catech. 4. mystag. Basilius Lib. 2. de Baptismo cap. 2. Gregorius Nyss. Lib. de vita Moysis, & Nazian. Orat. 2. de Paschate.

Quinta ætate exsurgunt acerrimi præsentiæ realis defensores, ut Chrysostomus Homil. 83. in Matth. Cyrillus Alex. Epist. ad Nestorium, cum duodecim anathematismis approbata a Concilio Ephesino generali, Probus Patriarcha C P. qui Lib. de traditione divinæ Liturgiæ hanc auream profert sententiam. " Per „ has preces, *ait*, Spiritus sancti adventum „ expectabant, ut ejus divina præsentia „ propositum in sacrificio panem & vi„ num in aqua permixtum, ipsum illud „ corpus & sanguinem Salvatoris nostri „ Jessu Christi efficeret. „ Suum addit calculum Isidorus Pelusiota Epist. 109. Lib. contra Macedonium. Idem dogma prædicat Theodoretus Ancyranus in oratione quam habuit de nativitate Christi in Synodo oecum. Ephes. cujus hæc sunt verba: " Iste *inquit de Salvatore*, „ qui tunc ineffabili virtute Magos ad „ pietatem traxit, & tunc splendidam „ hanc Festivitatem hodie convocavit, „ non adhuc in præsepi positus, sed „ in hac salutari mensa est propositus, „ &c. „

Pro sexta & septima ætate, occurrit Hesichius qui in utraque floruit. Lib. 2. in Levitic. ait: " Est locus sanctus Altare, „ ibi enim Sanctus sanctorum requiescit. „ Porro non dicitur de homine inani & figurato, quod alicubi requiescat, sed de homine personaliter præsenti. Censet igitur ille Pater Christum verum Deum & hominem realiter esse in Eucharistia præsentem.

Ex octava ætate se prodit sanctus Joannes Damascenus, qui Lib. 4. de Fide cap. 14. sic loquitur de tanto mysterio: " Pa„ nis, vinumque & aqua per invoca„ tionem Spiritus sancti supernaturaliter „ transmutatur in corpus & sanguinem „ Christi, & non sunt duo, sed unum „ & idem. Non est figura panis & vinum „ corporis & sanguinis Christi; absit „ enim

„ enim hoc; sed est ipsum corpus Domi-
„ ni deificatum. „

Istarum priorum ætatum magnifica testimonia, Concilii secundi Nicæni definitione claudimus. Act. 6. hæc habentur: " Nullus enim aliquando .... sanctorum „ videlicet Apostolorum, aut illustrium „ Patrum nostrorum, incruentum sacrificium nostrum, quod in commemorationem Christi Dei nostri, ac omnis dispensationis ejus efficitur, dixit imaginem corporis ejus. Neque enim acceperunt a Domino sic dicere vel confiteri, sed audiunt evangelice dicentem „ eum: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non intrabitis in regnum cælorum.* „ Tum allatis verbis institutionis, subjiciunt: " Et non dixit: Accipite & comedite „ imaginem corporis mei. „ Postea laudant auctoritatem Apostoli 1. Cor. cap. 11. & sic ex locis Scripturæ laudatis concludunt: " Ergo liquido demonstratum „ est, quod nusquam Dominus, vel Apostoli, aut Patres, imaginem dixerint „ sacrificium incruentum, quod per Sacerdotem offertur, sed ipsum corpus „ & ipsum sanguinem.

§. II.

Fides præsentiæ realis floruit nona ætate in Ecclesia Orientali.

THEOPHILACTUS in cap. 26. Matth. ait: " Porro dicens, *scilicet Christus*, „ Hoc est corpus meum, ostendit quod „ ipsum corpus est panis qui sanctificatur „ in Altari, & non respondens figuræ. „ Non enim dixit, Hoc est figura: sed, „ Hoc est corpus; ineffabili enim operatione transformatur, etiamsi nobis „ videatur panis. „ Quid efficacius ad propellenda Protestantium tela? Idem docet Comment. in cap. 14. Marci, in cap. 6. Joan. in cap. 10. & 11. primæ ad Cor.

Theodorus Studita eidem suffragatur veritati; hæc enim de eo Michael Monachus in ejus vita scribit, ipsum inedia fractum in carcere discipulo dixisse: " Collocemus spem nostram in Deo, qui non „ in solo pane alere potest, sed alio longe præstantiori cibo, quandoquidem „ spiritus omnis ejus solius nutu sustentatur, & quoniam mihi præ ceteris Dominici corporis participatio corporis „ simul & animæ alimentum esse solet; „ habebat enim ubique pater secum partes aliquas vivifici corporis, peragebatque mysteria, quandocumque celebrandi facultas erat.

Eidem subscribit dogmati Theodorus Abucara, Cariorum Episcopus, Opuscul. 22. ubi collationem refert, quam cum Saraceno de Eucharistia habuit. " *Theodorus*: Panis igitur factus est tibi corpus? *Saracenus*: Intelligo, *Theod.* Et „ quomodo panis factus est tibi corpus? „ *Sarac.* Modum ignoro .... *Theod.* Eodem modo cogita fieri mysterium nostrum. Ponit Sacerdos panem super „ sanctam mensam, similiter & vinum, „ & precante eo precationem sanctam, „ descendit Spiritus sanctus in ea quæ „ proposita sunt, & divinitate sua panem & vinum in corpus & sanguinem „ Christi mutat, non minus quam hepar „ cibum in corpus alicujus hominis. „ An, amice, non das ut possit Spiritus sanctus perficere, quod hepar tuum „ potest? „

§. III.

Decima ætate perseveravit fides præsentiæ realis in Ecclesia Orientali.

TAMETSI fides hujus sæculi ex prioribus ætatibus colligatur, & adversus eam nihil Sacramentarii audeant opponere, non abs re tamen erit aliquod testimonium in confirmationem afferre. Instat omnium sit vita Lucæ junioris Anachoretæ, cujus excerpta Combefisius noster Tomo 2. Auctarii Bibliothecæ Patrum edidit, locupletissime testatur, ipsum enim quæsivisse scribit ab Archiepiscopo Corinthiorum: " Amabo, o Domine, qui „ propter multa peccata nostra montes „ colimus ac solitudines, horrenda mysteria possimus percipere? Vides enim „ ut nedum Collecta, sed neque Sacerdos „ suppetat: *Archipræsulem vero Lucæ respondisse*; Bene, Pater, deque bona re ac „ maxima, interrogasti. Nam bonum „ quoque, ut aiunt, non bonum est, ut „ non bene fieri contingat. Primo igitur „ ac principaliter, Sacerdotem adesse decet, „ quod si ille necessaria omnino ratio-

„ ne

„ ne absit, imponendum sacræ mensæ „ præsanctificatorum vasculum, siquidem „ est oratorium; sin autem cella, scamno „ mundissimo. Tum explicans velum mi„ nus, proponet in eo sacras particulas, „ accensoque thymiamate typicorum psal„ mos aut hymnum ter Sanctus cantabis, „ cum symbolo fidei: trinaque genuum „ flexione adorans, manus quidem con„ trahes, ore autem salvum pretiosi Chri„ sti ac Dei nostri corpus sumes, dicen„ do, Amen. „

§. IV.

Ab undecimo sæculo ad duodecimum usque fides de præsentia reali rutilavit in Ecclesiis Orientalibus.

PRIMO: hanc veritatem ingenue fatentur ipsimet Lutherani & Calvinistæ; primo quidem Crusius Lutheranus: hic autem Universitatis Tubingensis, linguæ tam Græcæ quam Latinæ Professor fuit, & perpetuum fovit cum Jeremia Patriarcha CP. Epistolarum commercium, quipequi ad hunc Præsulem confessionem Augustanam transmiserit, & ejus ad eam acceperit responsum; noverat haud dubie Jeremias Græcorum circa Eucharistiam religionem: de illis autem „ tradit: " Septem Sacramenta ha„ bent, ac transmutari panem in corpus „ Domini, & vinum in sanguinem pu„ tant. „

Subscribit Crusio Sandius Lib. de variis Religionibus cap. 42. his verbis: " Græ„ ci medii sunt inter Græcos & Roma„ nos, in rebus essentialibus eodem se ex„ plicant modo ac Roma, scilicet in do„ ctrina de Transubstantiatione & Sacrifi„ cio. „

Ejusdem est labii Grotius, vir scientia omnibus notus; in discussione autem Apologetici Riveti ait: " In Decretis Jere„ miæ & Concilii habiti a Parthenio „ eadem legimus Sacramenta, eadem & „ dogmata, quæ sunt in usu apud Lati„ nos. „

Forbesius in Scotia Episcopus Edimburgensis in consideratione modesta de Sacramento Eucharistiæ cap. 4. pag. 412. probat transubstantiationem agnitam fuisse a Latinis & Græcis. Dannavertius Argentinensis in tractatu contra Allatium pag. 46. inter errores Græcorum reponit fidem transubstantiationis.

Secundo: Illud claret ex dissidio orto inter Michaelem Cærularium & Leonem IX. Summum Pontificem. Etenim Michael Cærularius Ecclesiæ Romanæ furens hostis, qui & eam multis impetiit dicteriis, eo quod pane azimo uteretur in confectione Sacramenti Eucharistiæ, ne vel leviter ei exprobrat, quod Christum in Eucharistia realiter præsentem doceret; illud autem certe non prætermisisset, si ea non fuisset Ecclesiæ Græcæ fides, quandoquidem Leo IX. anathemate recens percusserat Berengarium præsentiæ realis impugnatorem in Concilio Romano & Vercellensi.

Nec potest dici Patriarcham Constantinopolitanum ignorasse Latinos, fidei de præsentia reali toto corde adhæsisse, cum in Italia multi essent Græci, & apud Græcos infiniti prope Latini, quorum Sacrificii erant testes oculati; noverant igitur quid actitatum fuerat contra Berengarium, nec ipsius condemnationem improbavit vel ipsa Ecclesia Græca. Quid plura adjiciam? Jam ab octodecim circiter annis errores undequaque sparserat Berengarius, cujus nævi citra dubium usque ad aures Græcorum pervenerant, nec tamen ullus eorum dixit Ecclesiam Græcam in eadem fuisse opinione cum eo. Demum Ecclesiæ Romanæ objecissent quod teneret præsentiam realem, a quo tamen religiose abstinuerunt: quod argumentum est eos in eadem fuisse fide.

Tertio: In Epistola Cardinalis Humberti data nomine Leonis IX. ad Imperatorem Græcorum, & in Urbe Constantinopolitana omnibus græce tradita, palam hic Præsul profitetur præsentiam realem his verbis: " Taliter præparatus azymus „ fideli invocatione totius Trinitatis fit „ verum & singulare corpus Christi. „ Quod tamen nullus aut rejecit, aut condemnavit.

Quarto: Legati Summi Pontificis publice fassi sunt urbem CP. esse orthodoxam, quantum ad columnas Imperii & ejus honoratos cives; illud autem non fuissent professi, si Berengarianæ hæreses ibi viguissent. Quod quidem comprobatur ex celebri disputatione Cardinalis Humberti habita cum Niceta Pectorato; hic autem Monachus insulsis dicteriis Ec-

clesiam Romanam lacescere non erubuerat: quæ tamen improperia Cærularius Monachi insistens vestigiis renovavit; quia vero Eucharistiam solvere jejunium effutiebat ipse, Cardinalis profitendo præsentiam realem, respondit: " Quis dicat „ manducando vitam æternam frangi je- „ junium? „ Tum omnia congerit Scripturæ testimonia, quibus Catholici præsentiam realem astruunt, cui ipse Niceta ne unum ad illam impugnandam verbum protulit, sed solam consequentiam, quam deducebat Humbertus, ille negat, scilicet Græcos, ex eo quod afferant per Eucharistiam jejunium violari, esse Stercoranistas; quod autem ille Monachus agnoscat præsentiam realem, hæc ipsius verba testantur: " Sanctus autem Spiri- „ tus, vivificusque in vivificata ejus car- „ ne permansit, quam comedentes in pa- „ ne qui inmutatus est per spiritum, & „ effectus corpus Christi, vivimus in ipso „ tamquam vivam & deificatam ejus car- „ nem edentes. „

§. V.

Ecclesia Orientalis a duodecimo Saeculo ad decimum-tertium usque agnovit præsentiam realem.

HÆC veritas non uno modo se prodit: primo quidem ex eo quod, cum tunc temporis ex toto Occidente viri bellatores advolaverint in Orienrem, ad hoc ut a servitute Saracenorum & Turcarum liberarent Asiæ & Syriæ urbes, in quibus splendide floruerat Religio Christiana, in illis exercitibus erant Episcopi multi, Principes plurimi, immo Reges, Imperatores, populi fere infiniti, & Doctores qui sane noverant quid contra Berengarium fuerat pronuntiatum in diversis Conciliis, quorum definitionibus toto adhærebant corde. Ut primum autem vi armorum suo subjiciebant imperio urbes & provincias, in eis absque mora & Episcopos & Clerum constituebant; immo multi profugi Præsules Græci suis restituebantur sedibus, ut Joannes Patriarcha Antioch. Ecclesiæ. Urbi quidem Jerosolymit. datus est Patriarcha Latinus: sed ab exercitio suarum functionum non abstinebant Episcopi Græci, ut testatur Balsamon Lib. 21. Jacobus Vitriacus Histor. Jerosol. cap. 74. scribit Christianos Græcos suos habuisse Præsules; idem de ceteris Orientalibus dicendum, scilicet de Armenis, Jacobitis, Nestorianis; Monasteria etiam ex utroque sexu omniumque Ordinum, eodem teste, fuerunt his temporibus ædificata.

Viderunt hæc Orintales, nec ipsi tamen conquesti sunt, quod Occidentales præsentiam realem agnoscerent; sic nec vice versa, ipsi Occidentales arguerunt Græcos, quod illam abnegarent. Eorum refert errores Vitriacus, sed ne quidem indirecte dicit, quod debellarent Ecclesiæ Romanæ de præsentia reali articulum. Altum quoque servat silentium circa illud punctum Guillelmus Tyriorum Archiepiscopus, qui certe non scribit se aliquos reperiisse qui idem docerent ac Berengarius.

Neque vero ignoravit mentem Occidentalium circa illud mysterium Ecclesia Constantinopolitana, & ceteræ Orientales norunt omnes debellatores Latinos una cum viris Ecclesiasticis primum Constantinopolim appulisse, tum Asiæ minoris urbes paragrasse. Constantinopolitani autem & Antiochenses, & Jerosolymitani oculis propriis ritus Latinorum conspiciebant: sed ne unum reperiest qui Latinis exprobraverit quod perperam tenerent Christum esse realiter præsentem in Eucharistia. Milites Græci cum Latinis erant permixti; immo & insignes victorias ab Alexio Comneno reportatas tribuit vel ipsa ejus filia Gallis militibus. Guillelmus Tyri Archiepiscopus refert juniorem Alexium in sponsam duxisse Agnetem filiam Regis Francorum; & præcipuas imperii dignitates penes Latinos fuisse; illi omnes in urbe CP. Ecclesias suas habebant. Noverant igitur Græci Occidentalium religionem, quippe qui in magno erant numero, & decursu temporum sibi justa de causa arrogarunt Orientis imperium; sed ne unus quidem memoriæ mandavit, Græcos in puncto Eucharistiæ a Latinis fuisse divulsos.

Confirmatur auctoritate Historicorum, qui de discrimine quod erat inter Latinos & Græcos scripserunt, qui omnes nullam de realitate præsentiæ & transubstantiatione motam inter eos controversiam commemorant. Ex quibus liquido claret eamdem tunc fuisse fidem utriusque Eccle-

Ecclesiæ, circa Eucharistiæ articulos. Euhymius, Zigabenus, Nicolaus Methonensis, Joannes Phurnus, Eustratius vir eruditione singulari præd tus, hi omnes in hoc solum Græcam Ecclesiam a Latina discrepare asserunt circa processionem Spiritus sancti, & azimos. Et vero Basilius Archiepiscopus Thessalonicensis, apud Allatium, affirmat in utraque Ecclesia eumdem esse Agnum qui tollit peccata mundi, eumdem Christum qui immolatur. Simon junior in suis sacris Meditationibus hæc habet: " Cum super mensam panis sacer & vinum reponuntur ad formandum corpus tuum divinum, Verbum Dei, præsens ibi ades, & hæc fiunt vere corpus & sanguis tuus virtute Altissimi.,,

Rursus confirmatur: Isto sæculo multa Concilia in Oriente fuerunt habita, in quibus varii anathemate percussi sunt Hæretici. Jam vero si nova fuisset doctrina de præsentia reali & de transsubstantiatione, dubio-procul omnes illam propugnantes condemnavissent Græci, quippe qui tunc temporis commixti essent cum Latinis, quibus non uno conjungebantur modo.

Confirmatur III. ex Scriptoribus istius sæculi, quorum unus est, & non contemnendus Euthymius Monachus Zigabenus; hic autem commentario in Matth. cap. 64. sic habet: " Aptissime nominavit ,, Christus testamentum propter appropinquantem mortem ..... non dixit autem: Hæc sunt signa corporis mei & sanguinis mei; sed, hæc sunt corpus meum & sanguis meus.,, Quæ quidem verba declarant Euthymium non usurpasse textum in sensu figurativo, sed litterali. Tum subdit: " Sicut Christus deificavit carnem quam divinitati suæ univit, ita mutat dona, operatione ineffabili in corpus & sanguinem suum.,, Quid clarius?

Alter veritatis testis est Nicolaus Episcopus Methonensis, qui multa scripsit contra Latinos. Hic autem libro expresse exarato contra quosdam qui dubitabant de præsentia reali, sic fatur: " Quis ille qui conculcat Filium Dei? Nonne qui sanguinem ingratus abrogat, nec admittit, & veram ab omnique mendacio alieni oris traditionem, & mandatum nihili facit, Hoc est corpus meum dicentis, &, Hic est sanguis meus quid hæsitas? quid omnipotenti impotentiam attribuis? Nonne ipse est qui ex nihilo omnia ut essent fecit?,,

Tertius est Zonaras in Epistola relata a Georgio Douza ex urbe Constantinopolitana, quam refert Allatius: " Panis, *inquit*, qui offertur in mysteriis, est hæc eadem caro Christi quæ fuit immolata tempore Passionis, & reposita in sepulcho; & hoc claret ex verbis Christi ad Apostolos, cum instituit mysterium novi Testamenti; dans enim dixit eis: Accipite, hoc est enim corpus meum, quod pro vobis frangetur in remissionem peccatorum.,,

Quarto loco venit Nicetas Choniates, qui in Alexio Angeli Lib. 3. sic habet: " Qualiscumque particula recipiatur, totum corpus integrum Christi sumitur, quod Thomas tetigit; manducatur enim, ut ait sanctus Chrysostomus, & qui est ad dextram Patris, repetitur inter manus peccatorum.,,

His adde professionem fidei quam Græci expostularunt a Saracenis, qui ad Christum convertebantur; hæc autem typis mandata est a Silburgo anno 1595. namque testatur se manuscriptam habuisse e Bibliotheca Palatiniana ad Rhenum; his autem terminis concipitur: " Confiteor panem & vinum mystice consecrari inter Christianos, & quibus participant in celebratione sanctorum Mysteriorum: esse in rei veritate corpus & sanguinem Christi Domini, mutatis virtute divina, modo non oculis, sed spiritu agnito, sed qui superat intelligentiam, non Dei sed hominis.,,

§. VI.

Ecclesia Orientalis Sæculis 14. & 15. non recessit a fide præsentiæ realis, & transsubstantiationis.

HOC Sæculo nedum urbs Constantinopolitana, sed & fere totum Græcorum Imperium sub ditione fuit Latinorum; illi quippe omnia exercebant munia temporalia: quinimmo omnes imperii Græcorum urbes, auctoritati Summi Pontificis pro spiritualibus erant subditæ. Si ergo vel leve vestigium hæresis Berengarianæ adfuisset, istud novissent haud dubie Latini.

Porro

Porro nec novus Imperator Latinus, aut Principes in sua ad Innocentium III. Epistola, in qua errores Græcorum enarrant, vel minimum proferunt verbum, quod Græci circa præsentiam realem errarent; hinc idem Pontifex scribens ad eos, ut pro consociatione Ecclesiæ Græcæ cum Latina laborarent, id unum eis commendat, ut Græcis suadeant Spiritum Sanctum a Filio procedere, nec eis injungit ut profitent eis præsentiam realem. Igitur Græci illam credebant.

His adde quod tunc temporis multi Græci sincere amplexi sint communionem Romanam; non tamen refertur eos ejurasse errores suos circa Eucharistiam. Rursus in Oriente Latini permanserunt annis circiter 160. & 60. regnarunt in urbe CP. & cum alternata vice modo ad Græcos modo ad Latinos, urbes deflecterent, errorumque fieret mutua exprobatio, altum tamen servatum est silentium de præsentia reali.

Observes velim quod eo sæculo Bulgari, Theodorus Comnenus, & Dux Moscoviæ, anno scilicet 1250. sese Romano in spiritualibus submiserint Pontifici; nec tamen dicitur Papam ab eis fidei de præsentia reali professionem expostulasse. Quod quidem multis confirmatur momentis.

Primo, In Concilio Lateranensi anno 1215. habito, transubstantiatio fuit conclamata; in eo autem aderant multi Præsules & Principes Græci: aderat & Patriarcha Alexandrinus, qui omnes contra hanc definitionem non insurrexerunt.

Secundo: In celebri collatione habita inter Legatos Gregorii IX. & Episcopos Græcos, terminato Concilio, referente Rainaldo, illi dixerunt se dumtaxat a Latinis differre circa processionem Spiritus sancti, & materiam Eucharistiæ; an scilicet panis azymus foret materia legitima; nec quidquam retulerunt de præsentia reali, immo summus Pontifex in professione fidei, ipsis per Legatos communicata, clare enuntiat transubstantiationem: " Uterque panis, *inquit*, ante sacrificium simplex est panis, verum transacta transubstantiatione non est panis... Sed est panis vivus qui de cœlo descendit.,, Nullus certe Græcus illum abnuit articulum; hæc autem Epistola Pontificia ab Imperatore, & Patriarcha in Concilio percelebri lecta fuit, & ponderata.

Tertio: Hoc idem patet ex eo quod peractum est inter Gregorium & Michaelem Paleologum; cum iste Princeps, præcipiente Papa, pro virili laborasset, ut professio fidei, a Clemente IV. data, in qua quidem tum processio Spiritus sancti a Filio, tum transubstantiatio continebantur, reciperetur, ne unus quidem Græcus renuit subsignare transubstantiationis articulum, sed dumtaxat de altero mota est controversia; hinc vel ipse Joannes Veccus vir scientia percelebris, qui antea restiterat, ut primum ex lectione Patrum novit, Spiritum sanctum a Filio procedere, cessit illico, nec ullam difficultatem circa transubstantiationem movere tentavit. De illo refert Pachimerus, quod sola veritate superatus, ad meliorem redierit frugem: Quocirca in Concilio Lugdunensi, referente Rainaldo ad ann. 1272. Legati Imperatoris Græci, detulerunt professionem fidei Clementis IV. ab omnibus fere Græcis Præsulibus obsignatam; ex quo manifeste liquet, eos agnoscere transubstantiationis punctum, cujus rei argumentum irrefragabile est, quod Græci Præsules ad schisma iterum atque iterum deflectentes, reunionem quidem cum Latinis, & Michaeli Paleologo Imper. & Joanni Vecco uti grande scelus exprobraverint, nusquam vero transubstantiationis articulum; tametsi ægre admodum Spiritus sancti processionem a Filio eis objecerint.

Veccus cum suarum partium Præsulibus, alii vero, scilicet Schismatici & Hæretici multa conscripsere opera: illi quidem pro astruenda processione Spiritus sancti a Filio, isti vero pro ea eximenda, sed nullum pro explodenda realitate compositum legitur, ut nullum de transubstantiatione refert Allatius sub nomine Græciæ orthodoxæ; hinc divus Thomas, cui Provincia fuerat demandata scribendi contra Græcos, id unum intendit, scilicet eis probare Spiritum sanctum etiam a Filio procedere.

Quod spectat ad. 14. Sæculum rationes supra allatæ hanc fidem perseverasse apud Græcos comprobant; quibus addimus formulam fidei superiori tempore subsignatam, quam ultro Græci recentiores receperunt.

Ipse

Ipse Joannes Paleologus Romam petiit anno 1369. & cum a schismate recessisset, teste Allatio de perp. cons. pag. 846. hanc fidei professionem solemniter amplexus est his terminis conceptam : " Sacramentum Eucharistiæ ex azymo sacrificat Ecclesia Romana prædicta tenens ,, & docens , quod in ipso Sacramento ,, panis vere transmutatur in corpus, & ,, vinum in sanguinem Domini nostri ,, Jesu Christi . ,, Porro quicumque ex Græcis, Ecclesiæ Romanæ reconciliari cupiebat , huic subscribere tenebatur. Noverant ergo Græci fidem de transubstantiatione, nec illam tamen aut abnuere, aut tentare moliti sunt.

His adde , quod Barlamus , qui ex schismatico , factus fuerat Episcopus in Italia , in eo reponit controversiæ inter Latinos & Græcos statum, quod priores propugnarent processionem Spiritus sancti a Filio , & in azymo consecrarent , e contra vero posteriores . Igitur de transubstantiatione doctrinam non eliminant Orientis Episcopi : nec istud fidei caput Latinis usquam exprobavere . Ita omnes, qui tunc pro Græcis scripsere, scilicet Maximus Plennudes Monachus Græcus, ipse Imperator Manuel filius Joannis Paleologi, Nicolaus Cabasilas Archiepiscopus Thessalonicensis, &c.

Confirmatur : Vel ipsi Scriptores Græci eruditiores , qui acriori stylo contra Latinos dederunt Operam , transubstantiationem agnoverunt : Inter ceteros eminet Nicolaus Cabasilas : hic autem in expositione Liturgiæ sic fatur : " Proprius effectus ,, sanctorum Mysteriorum est mutatio do- ,, norum in corpus, & sanguinem Chri- ,, sti . ,, Cap. 24. scribit Fideles procumbere, & adorare dona , & ad ea preces sicut ad corpus & sanguinem Christi dirigere . Cap. 27. ait : " Panis non est amplius ,, figura corporis Christi , non est donum , ,, quod imaginem præ se ferat veri doni , ,, & quod contineat sicut in tabella , re- ,, præsentationem Passionis Christi , sed ,, reipsa est verum donum, est idem cor- ,, pus Salvatoris plenum sanctitate, corpus ,, quod passum & immolatum est sub Pon- ,, tio Pilato . ,,

§. VII.

Ecclesia Græca a XV. Sæculo ad nostra usque tempora constanter perseverat in fide præsentiæ realis.

HÆC veritas claret, primo ex auctoritate Simeonis Archiepiscopi Thessalonicensis, unus ex Græcis doctissimus Scriptor ; Allatius in suis exercitationibus contra Creigtonium , p. 426. hæc de illo refert : " Postquam reliquiæ panis ,, divini in sacro calice repositæ sunt , ,, omnibus calix ostenditur, qui est Jesus ,, Christus, & vere idem ejus corpus, & ,, idem sanguis , quem sacrificavit pro popu- ,, lo , quem sibi proprium facit & dat ,, ad gustandum , videndum , tangendum , ,, desiderans, ut omnes sua fruantur libe- ,, ralitate . Quare populus qui ei consecra- ,, tus est, eum videt oculis animæ, eum ,, adorat , & petit id quod est ad salutem ,, necessarium . ,,

Secundo : Idem patet ex iis quæ peracta sunt in concilio Florentino ; in illa quippe Synodo, ut norunt omnes, clare admodum & dilucide pronuntiatum est Christum esse vere & realiter in Eucharistia, & substantias mutari . Huic subscripserunt omnes Græci Præsules qui aderant , immo nec unione soluta ullus declaravit , se violenter aut polieite illum agnovisse articulum : nullus professus est doctrinam Berengarii ; nec alia materia ex utraque parte , diuturnis collationibus, præter Spiritus sancti a Filio processionem discussa legitur . Igitur inter Græcos & Latinos non erat de transubstantiatione controversia ; quandoquidem omnes Græci citra moram , definitionem de præsentia reali & transubstantiatione, suo munierunt calculo.

Hoc ipsum colligitur ex actis post illud Concilium ; etenim Marcus Ephesinus, qui noluit unioni subscribere, non negavit transubstantiationem, sed id unum intendit , scilicet , eam fieri complete per orationem Sacerdotis : sic enim loquitur : " Hæc verba quæ communi con- ,, sensu ab omnibus pronuntiantur , in me- ,, moriam revocant ea quæ facta sunt ,, in hoc Mysterio , & donis quæ sunt su- ,, per altare vim , & potestatem tribuunt ,, ut mutentur : sed ipsa oratio & benedi-

,, ctio

„ ctio Sacerdotis, quæ ordinem Liturgiæ „ consequuntur reipsa transmutant dona „ in ipsum prototypum illud corpus & „ sanguinem Dominicum. „ Hinc Cardinalis Bellarminus, qui contra ipsum scripsit, illud dumtaxat in eo arguit, non quod præsentiam realem negaret, sed quod transubstantiationem tribueret orationi Sacerdotis.

Quod spectat ad decimum sextum sæculum, Græcos idem censuisse cum Latinis de præsentia reali, & transubstantiatione liquet ex disputatione habita inter Jeremiam Patriarcham CP. & Lutheranos; ut primum enim ad eum confessio Augustana pervenit; suam de transubstantiatione exposuit mentem, scilicet in suam prima responsione c. 10. p. 65. " Ecclesia „ Catholica, sic docet, *ait*, panem mutari „ in idem corpus, & eumdem sanguinem „ Christi . . . non quod dederit Discipulis „ carnem quam ferebat manducandam, „ aut quod descendat de cęlo: sed quia tunc „ in cœna Domini, & nunc in nostro „ sacrificio invocatione, & gratia Spiri- „ tus sancti omnipotentis, qui operatur, „ & precibus sacris, & verbis Domini, „ panis mutatur, & convertitur in idem „ Domini corpus, & vinum in eumdem „ sanguinem suum. „ Unde sensus est Christum non relinquere cœlum, ut fit in altari, & ita dedisse carnem manducandam, ut amplius non foret superstes; sed illud fit mutatione. Hac explicatione solvitur difficultas proposita a Claudio Ministro. Demum in fine articuli sic jugulat Calvinistas; " Panis, corporis Domi- „ ni nec est typus, aut figura, nec azy- „ mus. „ Quum ergo Græci vocant Eucharistiam panem fermentatum, sensus eorum est, quod ille fit materia hujus Sacramenti.

Rursus hoc ipsum patet ex responsione seu confessionem fidei, adversus ipsam confessionem Augustanam, a Jeremia Patriarcha Constantinopolitano data, & Juris publici facta, ubi hæc leguntur. *Statuit Ecclesia Catholica, quod consecratione facta, panis mutatur in ipsum corpus Christi, & vinum in ipsum sanguinem. Non igitur typus est aut azymum quoddam Dominici corporis, panis qui a Sacerdote perficitur, sed fermentatum, & ipsum Domini corpus.*

Subscribit Euthymius Monachus Zigabenus qui in caput 26. Matth. scribens, ita loquitur: " Aptissime nominavit „ Christus testamentum propter appropin- „ quantem mortem . . . . non dixit autem „ hæc sunt signa corporis mei & sangui- „ nis mei, sed hæc sunt: CORPUS MEUM „ ET SANGUIS MEUS . . . . . . Quemad- „ modum supernaturaliter assumptam car- „ nem deificavit, si ita loqui liceat; ita „ & hæc ineffabiliter transmutat in ip- „ sum vivificum corpus suum. „ Nihil clarius potest pro isto dogmate enarrari; omnque Euthymius omnes suboptat circumstantias, quibus astruitur præsentia realis.

Jeremiam igitur, & Græcos omnes docere, & tenere transubstantiationem, ita clarum apparuit Theologis Wirtembergensibus, ut isti eos ad illam abnegandam adducere tentaverint, sed incassum; namque Jeremias responsione secunda num. 3. pag. 240. iterum ita dilucide hanc profitetur veritatem, ut illud Lutherani ultro ingenue fassi sint: Igitur Orientales a fide transubstantiationis non recesserunt.

Confirmatur ex facto Cyrilli Lucaris. Iste relectis Calvinistarum operibus, eorum suscepit errores, & accepta a Batavis pecunia ad Patriarchatum CP. pervenit: Verum luit perfidiæ pęnas, quippe qui in Synodo a Græcis habita & proscriptus, & in exilium missus fuerit, patrocinante Turcarum Imperatore, & tum multoties in Sedem restitutus, & toties etiam relegatus, tandem laqueo ultimum clausit diem.

Cyrillo Lucari e vivis sic erepto, Cyrillus Beroensis ejus successor, coegit Concilium, in quo aderant Patriarcha Alexandrinus, & Jerosolymitanus, cum viginti circiter Episcopis, illique iterum anathema dictum est: " Primo: quia dixit „ Ecclesiam Orientalem idem sentire ac „ Calvinus: secundo, anathema, *inquiunt*, „ ei qui docet, & credit panem qui of- „ fertur, & vinum, non mutari benedi- „ ctione Sacerdotis, & virtute Spiritus „ sancti, in verum corpus, & verum san- „ guinem Jesu Christi. „ Cui definitioni parere non dubitarunt omnes populi.

Parthenius etiam Cyrilli successor, quique ejus molitus fuerat exilium, novam adunavit Synodum ex viginti quinque Episcopis; in eo Moscoviæ Metropolitanus aderat; ibique rursus articuli Cyrilli Lucaris proscripti sunt: " Ejus, *in-* „ *quit*,

„ *fuiant*, fides, ei est peculiaris, nec est „ Ecclesiæ Græcæ. „ Acta istius Concilii referuntur ab Allatio. Præsules vero loquendo de Cyrillo Lucari sic habent: “ Ita destruit Eucharistiam divinam, ut „ ei nudam figuram relinquat .... negat „ panem post consecrationem esse verum „ corpus Christi.... quod est impietatis „ meta ultima; Christus enim non dixit, „ hoc est figura corporis mei, sed meum „ corpus, & meum sanguinem. „

§. VIII.

Consensus aliarum Ecclesiarum Orientalium cum Ecclesia Romana circa præsentiam realem.

Illam agnoscunt Moscovitæ.

HOC constat ex multis momentis. Primo quidem ex relatione facta religionis Moscovitarum, a Joanne le Fevre, jussu Archiducis Ferdinandi, cujus erat a confessionibus, quamque accepit a Legatis Joannis Basilii Russorum magni Ducis, quos ad Carolum V. transmittebat. Porro de illis sic habet pag. 170. & latine sic redditur. “ Consecrato sit inter eos „ verbis a Christo pronuntiatis, eisque „ talem tribuunt virtutem, quod statim a „ Sacerdote pronuntiata sunt, credunt „ creaturam cedere Creatori. „

Succinit Dominus Olearius Lutheranus, Ducis Holsteni Bibliothecarius; qui in sua ad D. de Ponchateau Epistola die 14. Januarii ann. 1667. ait: “ Quæ de hac „ re, Ruthenos credere transubstantiationem, scripsi, non fuerunt mea somnia, sed accepi ex ore eorum, qui hujus rei bene conscii erant, nempe a „ Pastoribus nostræ Ecclesiæ in ipsa Moscua. 2. Quibusdam Zaaris interpretibus, qui a nostra Religione discesserant in Ruthenicam. 3. Ab ipsis „ Ruthenicis mercatoribus, immo ab ipsis Sacerdotibus & Monachis..... Si „ quis insuper meæ relationi non vult „ credere, ducat in considerationem Epistolam, quam Joannes Metropolita „ Russiæ scripsit ad Papam ..... mentionem facit transubstantiationis. „

Hoc ipsum asserit Paysius Ligaridius Gazæ Episcopus, in Epistola de Græcorum & Moscovitarum fide data ad D. De Lilienthal pro Sueciæ Rege Moscuæ residentem, ann. 1666. Ea vero in Epistola Moscuæ conscripta & missa deinceps ad magnum Sueciæ Cancellarium sic loquitur: “ Manifeste constat nullatenus nos „ admittere impanationem auditam & „ prædicatam in hoc ferreo nostro sæculo tantummodo, neque similiter amplectimur figuram symbolicam, & typicam repræsentationem, sed realem „ transubstantiationem tam Græci, quam „ Latini fatemur. „

§. IX.

Eadem est fides Melchitarum, & Syrorum.

EORUM fidem exprimit Abrahamus Echellensis Maronita supra catalogum librorum Chaldæorum, qui exaratus fuit a Abdjesu Episcopo Nestoriano, quod opus a Melchitis Orientalibus recipitur; de illis autem hæc tradit: “ Cum Sacerdos „ stans ante altare orat... virtute & consecratione sua hæc efficit; ut panis fiat „ corpus, & ut vinum mixtum aqua fiat „ sanguis; ita ut nil quidquam quod sit „ crassum & terrenum remaneat. „ Hoc ipsum docent & Liturgiæ Ægyptiacæ, quæ ab his frequentantur populis.

§. X.

Ejusdem sunt Sententiæ Armeni.

OMNES norunt Armenos fuisse amplexos doctrinam Eutychetis de unitate naturæ in Christo: ex his autem alii putarunt naturam humanam fuisse absorptam a Divinitate, multo plures propugnant ex duabus unam factam fuisse; sicut ex anima & corpore unus fit homo. Ut ut sit, illi ne uno quidem excepto, præsentiam realem & transubstantiationem tenent. Et hoc multis probatur argumentis.

Primo quidem, Lanfrancus in suo contra Berengarium opere expresse affirmat Armenos idem sentire de utroque isto dogmate cum Ecclesia Romana: “ Interroga, *inquit*, Græcos & Armenos, & universaliter omnes Christianos cujuscumque „ nationis, & respondebunt tibi se eamdem nobiscum fidem tenere. “ Scilicet de Eucharistia.

Secundo id claret ex relatione collationis habi-

habitæ inter ipsum & Patriarcham, Episcoposque Armenos; hic autem eruditissimus vir missus fuit a Manuele Comneno Imperatore anno 1170. ut hunc Patriarcham, si fieri posset, ad fidem orthodoxam revocaret, ne ulterius, in Asia errores Armenorum in pejus crescerent. Porro ex relatione ipsius Legationis, liquet eum ne vel levem disputationem cum eis habuisse, aut de præsentia reali, aut de transsubstantiatione; quod argumentum est, Armenos de hoc duplici momento a Græcis non discessisse. Licet autem punctum controversiæ de illis articulis non fuerit, mentem tamen suam de his prodit Patriarcha in sua ad Imperatorem Manuelem Epistola, quæ lecta & discussa est in hac collatione, aitque: " Cum vinum „ sit materia sanguinis Christi, qualecumque sit vinum, nihil refert; quia Liturgia illud consecrat, & facit ut fiat „ sanguis Jesu Christi. „

Sæculo duodecimo Gregorius Armenorum Patriarcha, & Leo minoris Armeniæ Rex, Legatos ad Innoc. III. miserunt, ad agnoscendum Primatum Ecclesiæ Rom. nec apparet hunc Pontificem expressam eis injunxisse fidei professionem, tum præsentiæ realis, tum de transsubstantiatione, quod quidem non levius probat illos agnovisse utrumque memoratum articulum. Ann. 1202. ea de re datæ sunt adhuc Epistolæ a Principe & Patriarcha, in quibus summus Pontifex appellatur, *Pater fidei totius Christianitatis*; ex quo colligitur Armenos aliam a Papa fidem non habuisse, maxime de Eucharistia tempore bellorum pro recuperatione Terræ sanctæ susceptorum. Quinimmo tale erat tunc temporis inter Latinos & Armenos commercium, ut Principum Latinorum filiæ cum eis matrimonio conjungerentur. Quid plura? Jussu Honorii Papæ, Archiepiscopi Armeni restituti sunt urbibus istius ditionis, in quibus erant Latini, quod probat diversam a Latinis apud eos non fuisse fidem.

Eadem unio Armenorum cum Ecclesia Romana illibata permansit a Gregorio IX. usque ad Benedictum XII. Anno 1318. Oshinius Rex ad Joannem XXII. Legatos misit, unionis renovandæ causa, inter quos unus erat Episcopus; eis autem, referente Rainaldo ad annum. 1318. hæc professio fidei data est: " Sacramentum Eucharistiæ ex azymo conficit ea„ dem Ecclesia Romana, tenens, & do„ cens quod in ipso Sacramento panis „ vere transsubstantiatur in corpus Chri„ sti, & vinum in sanguinem Domini no„ stri Jesu Christi. „ Porro professionem juris publici fecit ille Episcopus in conspectu summi Pontificis, & Cardinalium; hæc omnia referr Joannes XXII. in sua ad Regem Armenorum Epistola, & in altera ad Patriarcham, & Episcopos Armenos. Hinc colligitur eos in hac fide permansisse ab anno 1053. usque ad ann. 1348.

Tametsi autem Armeni in fide nutaverint, secundum quod fuerunt conjuncti, vel divulsi ab Ecclesia Romana, nusquam tamen præsentiam realem abnegaverunt; apparet quippe & in Catholicis, & in Schismaticis eadem fides, quod ulterius probatur ex iis quæ acta sunt in Concilio Florentino, ad quod ab Eugenio IV. advocati sunt. Tunc postulatum est ab eis 1. ut apponerent symbolo, *Filioque*. 2. Ut reciperent Concilii Chalcedonensis definitionem circa duas naturas, sed de præsentia reali & transsubstantiatione non loquitur summus Pontifex Eugenius IV.

Ceterum, Decretum unionis lubenti animo receperunt Armeni. Demum tempore quo perseveravit illa consociatio, certum est illos perseverasse in fide præsentiæ realis & transsubstantiationis. Id testatur Dominus Olearius professione Lutheranus in Epistola jam ab eo citata his verbis: " Quod Armeni etiam credunt „ transsubstantiationem, cognovi ex Pa„ triarcha, qui nos invisebat Scamachiæ „ in Media; & quia hæ nationes credunt „ transsubstantiationem, hoc est transmu„ tationem panis & vini, dubium non est „ quin veram præsentiam credant. „ Certum est etiam omnes nationes quæ in Ecclesia sancti Sepulchri Jerosolymis varias Capellas habent, adorare Christum in Altari, a quocumque Sacerdote sive Romano, sive alio elevetur. Quem quidem cultum nisi corpus Christi adesset in Eucharistia, non præberent.

Ex his facile colligitur, quantum aberret Claudius Minister dum refert testimonium Lezicii Poloni asserentis Armenos non tenere transsubstantiationem; illud siquidem tantum dicit de quibusdam, non autem.

autem de omnibus; nam referente Cosſandro in fragmento quodam eorum Liturgiæ, hæc pronuntiat Sacerdos: " Verum corpus Salvatoris Domini noſtri; & hoc ter dicit ſuper calicem, ſanguis verus eſt Domini noſtri Jeſu Chriſti. "

Hallucinatur pariter Guido Carmelita, dum aſſerit Armenos negaſſe præſentiam realem; id equidem dixit ex eo quod quidam accuſaſſent eos apud Benedictum XII. multoſque eis impoſuiſſent errores, inter quos refertur quoſdam Doctores Armenos negaſſe præſentiam realem, hac de re cum ſcripſiſſet ſummus Pontifex ad eorum Regem & Patriarcham, ut ſcribit Rainaldus ad ann. 1341. n. 118. Hiſt. ſe ab iſtis nævis immunes eſſe, & Patriarcha, & Epiſcopi, ſcriptis declararunt: Immo, adunata Synodo has hæreſes anathemate confixerunt. Talem etiam poſtea Clementi VI. dederunt fidei profeſſionem, qualem verus & ſincerus ſubminiſtrare non potuiſſet catholicus.

§ XI.

Tenent præſentiam realem Neſtoriani.

ILLUD conſtat, primo ex eo quod Hiſtorici ſacri referentes eorum errores, ne minimum verbum promant, quo eos in hoc momento ab Eccleſia Romana dicant diſcedere. Sic ſcribit Jacobus Vitriacus dum erat in Palæſtina Epiſcopus, & Legatus Apoſtolicus: noverat quippe adamuſſim quid ſentirent Neſtoriani, cum ubique forent ſparſi: Idem ſilentium ſervant Hiſtorici Calvioiſtæ, ut Brerevod, Hornebec, & Hottinger.

His adde quod ſummi Pontifices ab anno 1244. ad hæc uſque tempora, ex Ordinibus præcipue ſancti Franciſci, & divi Dominici Miſſionarios in Orientem miſerint, ut ad gremium Eccleſiæ diverſarum Sectarum Chriſtianos reducerent; hi autem numquam retulerunt hos omnes Hæreticos eraſſe aut circa præſentiam realem, aut tranſubſtantiationem: hinc quicumque poſtea ad unitatem redierunt, ut hanc profiterentur fidem non eſt ab eis poſtulatum, num crederent Chriſtum realiter eſſe in Euchariſtia præſentem. Tales fuerunt Cypri Inſulæ Epiſcopi tempore Concilii Florentini. Fidem de Euchariſtia ſub Julio III. tradidit his verbis nomine Neſtorianorum, qui redierant, Simon Sulaca Monachus, eorum creatus Patriarcha: " Credimus in ſanctum Baptiſma, & in Sacrificium quod eſt corpus & ſanguis Chriſti. " Tum in urbe Caramita in Meſopotamia Sedem poſuit ejus ſucceſſor Abdjeſu', qui adfuit Concilio Tridentino: Primum iſte aerius hæreſim propugnaverat, & præcipue in libro inſcripto, *Margarita*, de quo tamen Echellenſis hæc verba refert: " Juſſu Domini paois mutatur in corpus ſuum, & vinum in pretioſum ſanguinem ſuum. " Poſtea vero ſecedens ad fines Perſarum, quidquid erroneum tenuerat, objecit. Cum autem Paulus V. Pontifex maximus benigne excepiſſet Chaldæos Romæ, Elias eorum Patriarcha Legationem miſit, cum expoſitione eorum fidei; in hac autem ne unum quidem verbum dicit, quo aſſerat ſe ab Eccleſia Romana diſcrepare in articulis de præſentia reali, & tranſubſtantiatione; tribus autem annis Romæ permanſerunt, & cum oculati teſtes forent cultus qui redditur adorandæ Euchariſtiæ, nullus tamen eorum, illum improbaſſe legitur. Tum ad Patriarcham Paulus V. multa miſit opera, quibus probat unitatem naturæ in Chriſto, duas eſſe voluntates, ſed nihil de præſentia reali. Nullos Adæ Legato dedit libros in quibus hæc veritas probaretur; licet multos alios circa alia momenta ſecum iſte deportaverit.

Verum hic Legatus, qui Eccleſiæ Romanæ fidem profeſſus fuerat, celebriores de fide Euchariſtiæ dedit probationes, in colloquio, in quo refert hæreſes contrarias Eccleſiæ Romanæ, Petro Strozza Amanuenſi Pontifici his verbis: " Neſtorius, *inquit*, docet de Sacramentis nutriri nos corpore & ſanguine puri hominis qui non eſt Deus, ſed illi non adhæremus, manducamus enim verum corpus Dei incarnati, bibimus verum ſanguinem hominis Dei. " His adde teſtimonium Chriſtianorum San-Thomæ in India Orientali, qui in magno ſunt numero in his regionibus, quique obedientiam præſtant Patriarchæ de Muſal, quæ eſt antiqua Seleucia; ſic autem conſecrant: " Hoc eſt in veritate corpus meum; Hic eſt in veritate calix ſanguinis mei, qui pro vobis, & pro multis effundetur, in debitorum propitiationem, & in remiſſionem peccatorum. "

§ XII.

§. XII.

Non dissimilis est fides Jacobitarum.

NEGATIVÆ probationes jam allatæ, valent pro istis Hæreticis; ad hos enim missa est professio fidei Clementis VI. sicut & ad ceteros Græcos; hanc fidem eos profiteri quotquot ad urbem Aleppi pervenere, asserunt. Id & affirmant Carmelitæ Discalceati, qui identidem a Pontifice ad hanc missi civitatem, fidem propagandi causa; nullus eorum refert, quod Jacobitæ, qui ibi sunt in magno numero, circa illud punctum aberrent. His accedit expressum testimonium Dionysii Bersaliby Episcopi Damed, qui in suo commentario super Liturgiam S. Jacobi, hæc tradit: " Dicimus, panem hunc " cœlestem in veritate & effectu esse " corpus Filii Dei, & illud idem esse " corpus personæ ipsius, quod assumpsit " ex Maria, & factum est sacrificium in " cruce pro nobis."

§. XIII.

Fides Maronitarum.

ISTI sunt Christiani, & cum Ecclesia Romana a multis sæculis consociati, qui in monte Libano, aliisque Syriæ locis commorantur. Pro eis erexit Romę Seminarium Gregorius XIII. Porro cum intersint sacrificiis a Latinis oblatis, supervacaneum est eorum pro Eucharistiæ dogmate mentem promere; quocirca Calvinistæ Scriptores, eos a Romanis non secernunt. Hoc autem notatu dignum est, quod ante suam cum Ecclesia Romana reconciliationem, nusquam circa tum præsentiam realem, tum transubstantiationem erraverint. Hujusmodi errores nullus eis exprobrat; nec summi Pontifices ab eis exegerunt, ut circa illos articulos fidem Romanam profiterentur. Quin immo Abraham Echellensis Maronita, splendida nationis suæ de illis momentis exhibet argumenta; in notis quippe suis super catalogum operum Abjesu, quæque tribuit Joanni Maroni, hæc habet: " Eadem manus, quæ initio sumpsit pulverem ex terra, & eam mutando formavit corpus Adami, mutat etiam hunc " panem, & efficit corpus Verbi sumptum " ex Virgine, & mutando vinum efficit " sanguinem extractum ex Virgine."

§. XIV.

Fides Coptitarum & Æthyopum de præsentia reali.

NON absimili modo præsentiam realem, & transubstantiationem propugnent Coptitæ, & Æthiopes. Præter probationes negativas jam toties laudatas, sequentes positivas subjicimus. Anno 1533. Franciscus Alvarez nomine Imperatoris Æthiopum obedientiam præstitit Romano Pontifici, ipsius offerendo Litteras, quibus ille Princeps se absolute amplecti fidem Ecclesiæ Romanæ testatur; noverat haud dubie quid ista teneret circa Eucharistiam, cum longo tempore in ipsius Aula permanserit memoratus Alvarez.

Damianus Goz, qui adfuerat collationi, in qua Rex Emmanuel a Legato Æthiopum scire volens in multorum conspectu quid tenerent illi populi, refert in Epistola data ad Archiepiscopum Upsalensem articulos collationis, quos inter hic est: " Indubitatum Christi cum corpus, tum " sanguinem esse sincera fide profiteatur."

Confirmatur ex testimonio trium Æthiopum, & relatum a Rartholdo Nihusio in suo Programmo dato Romæ ann. 1671. his verbis: " Nos Æthiopes in veritate " attestamur gentem nostram venerari " imagines Sanctorum, & credere cor- " pus, & sanguinem Jesu Christi præ- " sentialiter adesse in sancta Euchari- " stia." His adde totam Liturgiam inscriptam, *Canon generalis Æthiopum*; hæc autem constat precibus præsentiam realem vere denotantibus. Et vero postquam Sacerdos protulit verba consecrationis, populus dicit ter, Amen: " Credimus & " confitemur & laudamus te, Deus no- " ster, HOC VERE CORPUS TUUM " EST." Ita similiter post consecrationem calicis de sanguine Domini credunt, & dicunt: HIC VERE SANGUIS TUUS EST.

Neque ab hac fide discedunt Indiarum Christiani, qui S. Thomæ nomine insigniri gloriantur. In eorum Liturgia Sacerdos

dos dividens hostiam, hæc subjungit: " Accedimus Domine in fide veritatis " nominis tui ad hæc sancta Mysteria, ac " pietatem tuam frangimus, & miseri- " cordia tua signamus corpus & sanguinem " Salvatoris nostri Jesu Christi in nomi- " ne Patris & Filii & Spiritus sancti. "

His omnibus adidmus, fidem Orientalium de præsentia reali affulgere ex Concilio Lugdunensi Gregorio X. Ecclesiæ clavum tenente, habito, in quo quidem Græci fidei professionem nomine Clementis IV. & Grgorii X. eis oblatam ultro amplexi sunt. In ea fides præsentiæ realis declaratur; neque tamen sicut in isto Concilio, sic & in Florentino quidquam controversiæ inter Latinos & Græcos motum est. Igitur credebant isti citra dubium curpus & sanguinem Christi in augustissimo Altaris Sacramento realiter adesse.

Hoc utique patet ex Auctorum Græcorum silentio, qui contra Ecclesiam Latinam 11. sæculo & duodecimo acuerunt stylum. In primis Euthymius Monachus Zigabenus, Nicolaus Methonensis, qui adversus Chrysolanum Mediolanensem Archiepiscopum multa scripserunt. Ne mireris tamen, amice Lector, si inter disputandum siluerint Eucharistiam; ratio non alia legitur, nisi quod præsentiam realem ex Traditione perpetua tenerent. Eam ipsam Nicolaus Cabasilas Thessaloniccensis Præsul multis momentis probat in expositione Liturgiæ cap. 24. 27. 29. 30. 32. 47. & 49. Eamdem scriptis multo plures propugnavere.

Fit satis objectionibus Protestantium ab auctoritate Patrum petitis.

OBJICIUNT: S. Ephræm nihil præter figuram in Eucharistia admittit. Ergo &c. Probatur antecedens: L. *De natura Dei curiose non scrutanda*, ait: " Diligenter " intuere quomodo in manibus panem ac- " cipiens, benedixit ac fregit in figuram " immaculati corporis sui, calicemque " in figuram pretiosi sanguinis sui benedi- " xit, deditque Discipulis suis: Et esto " tu quoque Sacramentorum ejus parti- " ceps. "

Respondeo negando antecedens. Ad probationem distinguo: Christus panem fregit, calicemque dedit in figuram Passionis suæ futuræ, concedo: in figuram corporis contenti sub speciebus, nego. Immo hoc repugnat vel ipsis terminis & scopo S. Ephræm: non enim omnem panem, omnemque calicem dari in figuram a Christo, sed panem tractum, & calicem divisum seu Discipulis distributum, qui corpus in cruce dilacerandum & calicem seu sanguinem in ara crucis fundendum optime significant, sed ab Eucharistia realitatem non excludit. Hunc ipsum aperiunt sensum ista sancti Præsulis subsequentia verba: " Particeps immaculatum cor- " pus & sanguinem Domini tui fide ple- " nissima, certus quod Agnum ipsum in- " tegre comedas. "

Instat Albertinus: S. Epiphanius inhæret doctrinæ S. Ephræm, qui Ecclesiæ Edessenæ fuit Diaconus. Sed S. Epiphanius tum in expositione fidei; tum in Anacephalæosi de Eucharistia sermonem instituens, ait: " Cibus quidem panis est, sed " virtus in eo est ad vivificationem." Quibus verbis nonnisi virtutem in pane vivificantem, nusquam vero ipsum Christi corpus agnoscit. Igitur sicut S. Ephræm, ita nec S. Epiphanius præsentiam realem admittunt.

Respondeo primo, S. Epiphanius non in uno loco præsentiam realem defendre; in Anchorato enim ita loquitur: " Vi- " demus enim Salvatorem ipsum panem " in manus accepisse, ut in Evangelio le- " gitur: Quod a cena surgens, hunc acce- " pit, & gratias agens dixerit, *Hoc meum est* " *hoc*... Neque quisquam est qui ei sermo- " ni fidem non adhibeat. Nam qui verum " illum esse non credit, a gratia & sa- " lute prorsus excidit. "

Respondeo secundo, distinguendo minorem: Et S. Epiphanius nomine virtutis vivificantis intelligit Verbum incarnatum quod latet sub speciebus, concedo: virtutem accidentalem a Christo divulsam, nego: unde nego utramque consequentiam. Porro Verbum non semel a Patribus ut a S. Hilario, vocatur virtus vivificans, & hunc esse sancti Epiphanii sensum annuntiant ejus verba modo laudata, quibus clare admodum præsentiam realem & explicat & tuetur.

Reponunt: Hesychius qui vixit septimo circiter sæculo, nonnisi sanguinem intelligibilem, hoc est metaphysicam & imaginatium agnoscit in Eucharistia. Igitur

ea tunc temporis erat sententia de altaris Sacramento nihil præter figuram remanere. Ecce Hesychii verba L. 2. " I-
" pse Dominus, *inquit*, primus in cœna
" mystica intelligibilem accepit sanguinem, atque deinde calicem Apostolis
" dedit. "

Respondeo distinguendo antecedens: Hesychius sanguinem in Eucharistia intelligibilem vocat, ratione modi eum agnoscendi & videndi, concedo: ratione sui, nego. Corpus & sanguis Christi realiter, & nemine etiam cogitante latent sub speciebus; quia vero solo fidei intellectu videntur, ideo corpus intelligibile, & similiter sanguis intelligibilis ab Hesychio vocantur, quibus terminis unum dumtaxat probare intendit, Christum in Eucharistia oculis corporis non videri, sed solum mentis, per fidem adjutæ, conspici.

Instat Albertinus: Hesychius ibidem ait, Eucharistiæ reliquias igne comburendas esse: sed absurdum est dicere corpus Christi igni tradendum esse. Igitur non credidit Hesychius corpus Christi esse realiter in Eucharistia.

Respondeo, distinguendo minorem: Absurdum est dicere corpus Christi in ignem projiciendum esse, ut comburatur ratione sui, concedo: ratione specierum, nego. Sacramentum altaris cum sit signum, supponit pro speciebus sensibilibus & corpore Christi. Non semel evenit, morem inolevisse, grassantibus Berengarii, & Protestantium erroribus, reliquias Eucharistiæ igni ob reverentiam tradere, ne scilicet Sacramentum in pixide servatum exponeretur improperiis impiorum, qui furore in Mysterium sanctæ religionis acti, tantum Sacramentum sæpius conculcaverunt. Solutio colligitur ex Guitmundo, qui L. 2. loquitur: " Sacramen-
" ti substantia nullatenus crematur, qua-
" litates veru sensuales, quas ibidem post
" immutationem substantiæ Deus rema-
" nere altissimo consilio voluit, ostendunt
" quod suum est. "

Non absimilia dicit Algerus Lib. 2. cap. 1. his verbis: " Quod autem etiam a re-
" ligiosis incendio tradi, & ibi dispare-
" re dicuntur ipsæ sacramentales species,
" non ad indignitatem Christi fit, quasi
" ignibus exurendus tradatur, quod im-
" possibile est, cum sit omnium elemen-
" torum Deus. Sed quoties aliqua talis
" indignitas ipsi Sacramento negligenter
" acciderit, ut horrorem sumendi incu-
" tiant ipsæ sensuales species, quas ibi-
" dem Deus altissimo suo consilio post
" mutationem suæ substantiæ remanere
" voluit, ignibus tradunt, ut ostendant
" quod suum est, deficiendo & disparen-
" do sine omni fæditate in illo purissi-
" mo ignis elemento. "

Replicant: Pagani, Christiani nominis infensissimi hostes, nihil exprobarunt Catholicis circa Eucharistiam, quod tamen citra dubium fecissent, si ea fuisset Fidelium fides Christum realiter adesse sub speciebus. Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Ethnici nihil Christianis circa Eucharistiam dixerunt, quia œconomiæ causa Catholici tum eis, tum etiam Catechumenis occultabant Religionis Mysteria, concedo: Ex eo quod fides de præsentia reali inter Christianos non floreret, nego. De hac œconomia multus est in operibus Patrum sermo; eam commendant Synodus Alexandrina apud sanctum Athanasium Apol. 2. Cyrillus Hierosolymitanus Cath. 6. illuminatorum, Epiphanius Heres. 42. Tertullianus Apol. cap. 7. & Lib. 2. ad uxorem cap. 5. Inter omnes vero sanctus Basilius de Spiritu sancto cap. 27. his verbis:
" Qui in primordiis Ecclesiæ certos ri-
" tus præscripserunt Apostoli, & Patres
" in occulto, silentioque Mysteriis, suam
" servavere dignitatem. Neque enim
" omnino Mysterium est, quod ad popu-
" lares ac vulgares aures effertur. Hæc
" est ratio cur quædam citra scriptum
" tradita sunt, ne dogmatum cognitio,
" propter assuetudinem, vulgo veniret in
" contemptum. "

Insistunt: Julianus apostata Mysteria Ecclesiæ, optime noverat, quippe qui fuerat Baptismo initiatus, & inter Christianos viveret: Apostata vero factus fidem per omnia tentare verbis & scriptis conatus est. Atqui tamen nec in scriptis ejus, nec in auctoribus qui ejus errores vel recensuere, vel etiam impugnavere, nihil adversus præsentiam realem eum dixisse referunt, quod dubio-procul non omisisset, cum cuncta voluerit religionis christianæ explodere mysteria. Ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem: Et non certum est Julianum non impugnasse Eucharistiam, concedo: & hoc compertum

tum habemus, nego. Hujusce solutionis non una est ratio. Prima est, quod ex tribus libris quos ad debellandam fidem scripserat, duo posteriores exciderunt, & prior solum, sed & mutilatus apud S. Cyrillum habeatur. Altera: Julianus non in primo sed in secundo dumtaxat Evangelii libro miracula & prodigia sibi impugnanda proposuerat. Tertia demum: dato & non concesso, PP. in libris Apostatæ non dixisse præsentiam realem impugnari, hoc ipsum scriptis mandare æquum non duxerunt, ne Mysterium ab Ethnicis illuderetur: " Ne detis, *ait Cyrillus Alex. in libris contra Julianum*, sanctum " Canibus, neque projiciatis margaritas " vestras ante porcos. " Et cum pauca de Baptismo dixisset, subjicit: " Plurima de " his alia, veraque dicerem ... " Nisi " prophanorum aures metuerem. Fere " enim rideri solent, quæ vulgo percipi " nequeunt, quoniam sub mentis imbecil- " litatem non vident, & quæ omni admira- " tione prosequi par esset, ea nihil faciunt. "

Solvitur objectio Protestantium, quam ex antiquitate prætensa suæ Sectæ ducunt.

OPPONUNT: Doctrina multis retro sæculis celebrata uti Catholica haberi debet. Atqui doctrina de sola corporis & sanguinis Christi figura in Sacramento Altaris talis habenda est. Ergo &c. Probant minorem: Hujusmodi opinionem Valdenses tenuerunt, ipsi vero ab Albigensibus acceperant. Ergo &c.

Respondeo primo, doctrinam Catholicam non quacumque antiquitate fulciri, sed ea quæ suam a Christo per Apostolos ducit originem: unde dato & non concesso, quod Sacramentariorum circa Eucharistiam hæresis, a Valdensibus & Albigensibus, immo & a primis sæculis ortum haberet, si constet non promanasse ab Apostolis, prorsus abdicanda est. Et vero Cerdon vel ipso primo sæculo docebat Christum esse merum hominem. Manes secunda circiter Christiani nominis ætate, esse duo prima principia ajebat: & sic de ceteris hæresibus, quæ decurrentibus sequentibus sæculis in mundo grassatæ sunt. Ergone veritatem annuntiabant? Absit vel cogitare, cum ubique terrarum eis contradictum sit. Et ex ipsa nota arguuntur de novitate & falsitate Protestantes, cum ipse Christus refellendo Capharnaitas, illos etiam ex præoccupata damnatione exploserit: quæ quidem proscriptio repetita legitur, quoties adversus præsentiam realem reclamatum est. Quasi vero ex antiquitate obrepens error prævalere deberet, & haberi ut veritas.

Respondeo secundo, fidem præsentiæ realis esse Patrum primi Concilii generalis, similiter & tertii calculo muniri & obsignari; quæ quidem Concilia, ut veram Christi doctrinam continere fatetur Calvinus. Qua fronte igitur & quo scopo eam, quæ est de præsentia reali ejus asseclæ temerare audent?

Respondeo tertio negando minorem. Ad probationem distinguo: Valdenses novi a Calvinistis delusi Eucharistiam typum Domini dixere, concedo: antiqui Valdenses & primarii, nego. Ut igitur novitatem Protestantium ostendamus, nec duces Luthero & Calvino antiquiores eos habere, non injucundum erit Valdensium, immo & Albigensium, quos Scriptores Calviniani cum istis confundunt, originem texere.

Historia critica Albigensium, eorumque errores.

Ortus.

ALBIGENSES sunt hæreticis qui Manicheismum exsuscitarunt. Primum ex Bulgaria ad Italiam, ab Italia in Galliam, postremo a Gallia in Germaniam Hispaniamque transmigrarunt. Magnas tempore Alexandri III. & Friderici Primi anno circiter 1176. in Ecclesia moverunt tragœdias. Suos in primis Albiæ, unde Albigenses dicti, & in mille ferme Vasconiæ urbibus disseminavere errores, ut refert illustris. Bossuetius Lib. 11. Variet. pag. 170, & seq.

Manichæi in Occidente serpere cœperunt anno 1000. Quædam femina Aureliæ eorum vulgavit errores, anno 1017. sub rege Roberto? duo istius urbis Canonici, quorum unius nomen Heribert, alterius vero Lilojus, venenum ebiberunt. Leges Romanæ cod. de Hær. Lib. 6. mortis supplicio insectantur Manichæos. Vignier, quem Protestantes ut historiæ restauratorem habent, scribit 2. part. hist.

hist. pag. 672. Robertum regem anno 1022. igni eos tradidisse. Eos Albigenses ut Manichæos habent, Ecbert Serm. 1. & 51. D. Bernardus in duobus sermonibus in Cantica. Alanus Monachus Cisterciensis, qui anno 1202. scribebat. Item & Reinerus, qui gnarus in Manicheismo erat, quippe qui primum Manichæus, deinde Dominicanus, Tom. 4. 2. part. cap. 6. pag. 733. ubi Valdenses ab eis secernit. Namque Manichæi abnuebant Eucharistiam, e contra vero Lugduni pauperes. Ex quo sequitur hanc infamiæ labem inuri posse Protestantibus, quod suam trahant a Manichæis originem, siquidem Valdenses eos ut patres suos agnoscunt, & ab Albigensibus promanare contendunt.

Quod autem Albigenses Manichæorum ægritudinibus laborarent, ex tribus potissimum constat. Primo quidem ex Historicis sacris; secundo ex erroribus qui illis, nemine præter Heterodoxum aliquem reclamante, tribuuntur; tertio ex Summis Pontificibus, Conciliis, Patribus & Theologis, qui eos uti tales insectati sunt. Ex quibus mox patebit quantum aberret a veritate Beza, qui Lib. 1. pag. 35. & 39. asserit Valdenses ab ævo e memoria præ diuturnitate elapso, sese ut murum æreum Ecclesiæ Romanæ abusibus opposuisse, Sectamque eorum ab anno 120. cœpisse invalescere.

Progressus.

SERPSIT in pejus zizania in agro Domini ab inimicis hominibus disseminata: & nedum Tolosam, & Albiam, & mille circiter Vasconiæ civitates, sed & multo plures in Germania Hispaniaque occupavit contagio erroris, quem quidem primum occulte, tum & publice Novatores prædicabant, & quod pejus, suadebant.

Errores Albigensium.

PRIMO: Duos admittebant Deos, bonum unum & invisibilium creatorem: Malum alterum rerum visibilium quæ mutationi obnoxiæ sunt, auctorem. *Baronius ad annum* 1176.

Secundo: Asserebant Christum nec Deum, nec etiam purum hominem esse. *Antoninus part.* 4.

Tertio: Ex isto fucato principio inferebant Christum non nisi carnem phantasticam habuisse; & consequenter nec vere manducasse, bibisse, passum fuisse, resurrexisse. *Guido.*

Quarto: Contendebant Ecclesiam non posse quemquam excommunicare, nec malos ullo modo persequi. *S. Antoninus* 2. *part. Summa tit.* 11. *cap.* 7. §. 5.

Quinto: Negabant corpus Christi confici posse in Eucharistia a Sacerdote aliquibus criminibus irretito. *Baron. ad annum* 1176.

Sexto: Existimabant novas animas non semper creari, sed eas de uno in aliud corpus, etiam animalium, transmigrare. *Guido Carmelita.*

Septimo: Peccatum non a libero hominis arbitrio, sed potius a Deo profluere non sine blasphemia effutiebant. *Cæsarius Heisterbachius l.* 5. *cap.* 22.

Octavo: Si aliquis est in Spiritu sancto, dicebant, & faciat fornicationem, aut alia quævis obscœna, non peccat, quia ille Spiritus qui eos movet & regit, impeccabilis est. *Cæsarius Heist. ibidem.*

Nono: Putabant Sacerdotes, eo ipso quo peccabant, & vitam Apostolicam non ducebant, a sua excidere potestate. *Baronius ad an.* 1176.

Decimo: Corporis & sanguinis Christi floccifaciebant sacrificium, unde vasa sacra dehonestabant. *Matthæus Parisius ad annum* 1213.

Undecimo: Nolebant templa in honorem tum Dei, tum Sanctorum erigi. *Baronius ad annum* 1176.

Duodecimo: Ad salutem sufficere cuilibet homini sua deponere peccata, & confessione facta, inutilem esse pœnitentiam. *ibidem. Baron.*

Decimo tertio: Statuebant nec paradisum, nec infernum esse, sed cognitionem Dei, qualem se habere jactitabant, esse paradisum, infernum vero, peccatum mortale in anima residens. *Cæsarius Heist. l.* 5. *cap.* 12.

Decimo quarto: Magdalenam Salvatoris pedissequam esse mulierem in adulterio deprehensam. *Petrus Vallis-Sarnensis in historia Albigentium.*

Decimo-quinto: Duos fuisse Christos somniabant, alterum in Bethlehem civitate natum & crucifixum: alterum qui terram a nostra diversam sortitus, in qua nasceretur & mortem subiret. *Petrus Vallis-Sarnensis ibidem.*

Deci-

Decimo sexto: Bonum Christum numquam comedisse dicebant, nec umquam in hoc mundo fuisse nisi spiritualiter in corpore sancti Pauli Apostoli. *Idem ibidem*.

Decimo-septimo: Corporum resurrectionem impugnabant, asserebantque animas nostras esse spiritus illos rebelles, qui propter superbiæ scelus e cœlo dejecti, corpora sua glorificata in aere destituerunt, & ipsas animas post successionem qualiumcumque corporum septem, & terrenorum inhabitationem, quasi tunc demum pœnitentia peracta, ad illa derelicta corpora remeare. *Petrus Vallis-Sarnensis ibidem*.

Decimo-octavo: Arbitrabantur non esse peccatum gravius incœstum vel in primo & secundo gradu, quam quolibet aliud impuritatis scelus cum extranea perpetratum. *Idem ibid.*

Decimo-nono: Non dubitabant asserere illos omnes fœtidos errores se ex Evangelio & Apostolorum Epistolis excerpsisse. *Baron. an.* 1176.

Interitus seu Proscriptio.

INNOCENTII III. hortatu Catholici Principes sacram militiam, Simone Montfortio duce constituto, susceperunt. Quem Albigenses ad Muretum in agro Tolosano oppidulum adorti sunt, habentes in suo exercitu centum millia armatorum, quorum ducebant phalanges seu legiones Rex Aragonum, & Tolosanus Comes. Verum Montfortius ope divina, & precibus Dominici in aere certaminis conflictu præfeutis fretus, cum octingentis equitibus & mille peditibus solum, ingentem hanc hostium multitudinem vicit & profligavit, inter quos Rex Aragoniæ vulneratus, occubuit cum octoginta suorum millibus. *Antonius le Grand. Fr. Minorum Recollectorum quondam Minister Provincialis Hist. Hær.*

Proscripti sunt Albigenses, ut Manichæismum restaurantes, I. in Concilio Gallicano an. 1176. tempore Alexandri III. Papæ. II. In Concilio Oecumenico Lateranensi an. 1179. sub eodem Alexandro III. & in alio Lateranensi an. 1215. sub Innocentio III. III. In Concilio Tolosano an. 1228. tempore Gregorii IX. Papæ. IV. In Concilio Biterrensi tempore Innocentii III. Adversus eos suum acuerunt stylum Reinerus, Echertus, Alanus, S. Bernardus &c. *Petrus Vallis-Sarnensis*.

Historia critica Vvaldensium.

Ortus.

A Petro Waldone Lugduni quondam divite mercatore, Waldenses nuncupati sunt. Iste judiciorum Dei timore perterritus, suas pauperibus erogavit divitias, ut, relictis omnibus, vitam duceret Apostolicam: sed Evangelicæ vitæ professionis prætextu, varios tum viva voce, tum scriptis vulgavit errores: suo quippe proprio inflatus spiritu, ascitis sibi quibusdam sectatoribus, munus prædicandi sibi arrogare ausus est. Ecclesiæ Prælatos & Clerum pessundans, de sua impietate monitus non resipuit, dicere solitus, magis Deo quam hominibus obediendum esse. Reinerus Hist. 2. part. cap. 5. pag. 749. Illust. Dom. Bossuetius Meld. Episc. Hist. Variar. tom. 2. p. 213. & seq.

Waldenses Romam an. 1181. ut scribit Conrad Abbas Dursperg ensis Chron. 1212. venerunt ut suarum superstitionum confirmationem a Papa obtinerent: sed a Lucio III. propulsi abierunt. Alphonsus Aragoniæ Rex eos inter Hæreticos a Lucio damnatos an. 1194. annumerat. Bernardus Narbonis Præsul eosdem proscripsit Tom. 4. BB. PP. 1. pag. 1195. ex quo liquet, *ait Bossuetius pag.* 216. Waldenses nondum tunc temporis ab Ecclesia recessisse; cujus rei argumentum est, quod collatio, ut ad meliorem redirent frugem, eis concessa est cum Presbytero pio & erudito, cujus nomen est gallice, *Raimon de Davantrie*, in qua quatuor solum discussa, tum & ab eis expostulata sunt: I. An obedientiam Pastoribus non præstarent? II. Cur laici utriusque sexus absque missione verbum Dei prædicarent? III. Cur pro mortuis preces fundere recusarent? IV. Cur Ecclesiis adsistere renuerint, & Deum non nisi in abscondito orare studerent? Sed nihil de Eucharistia eis objicitur.

Alanus Lib. 2. pag. 175. errores Waldensium recenset, nec eis aliud exprobrat, nisi quatuor ista modo recensita, maxime vero quod Donatismum spirantes, ma-

malos Sacerdotes, commisso aliquo peccato, statim a potestate conficiendi Sacramenta exciderent: quam tamen sibi arrogare, & mulieribus virtuosis concedere non erubescebant.

Quid plura adjiciam? Petrus de Vaucernay, vir cordatus & fidelis Historicus anno 1209. scribit, Waldenses non abiisse in excessus Albigensium, nec alios præter citatos errores eis tribuit, sed nihil de Eucharistia; addit quoque illos appulisse Romam anno 1212. ut ab Innocentio III. suorum errorum disseminandorum licentiam impetrarent, sed repulsos, se saltem extrinsecus Ecclesiæ decreto submisisse.

Ex his splendida deteguntur Ministrorum mendacia; falsum est enim quod Paulus Perrin scribit Hist. Wal. caput 2. anno 1160. mortis pœnam inflictam fuisse iis omnibus qui præsentiam realem abjudicarent, & Waldenses sese huic edicto per fas & nefas opposuisse, cum nullos tunc temporis haberent circa præsentiam realem nævos, quam certe & Petrus Waldo, & sui tenuerunt quinquaginta annorum spatio, inquit Bossuetius hic p. 225. Namque primum Concilium contra Waldenses adunatum est Tarracone anno 1242. Tum centum postea elapsis annis, Pylicdorf. refut. Wald. tom. 4. BB. PP. 2. part. pag. 778. nihil de Eucharistia agitatum refert. Silet quoque istud caput Emericus inquisitor, qui interrogatis Waldensibus, hic solum de eis loquitur, quod ex Gallico Illustriss. Bossuetii sermone pag. 229. latine sic redditur: " Volunt panem non transubstantiari in corpus Jesu Christi, si Sacerdos peccator est. " Non absimilia leguntur Tom. 4. BB. PP. 2. part. p. 810.832. & 836.

Incassum Albertinus reponit Seissel, qui floruit regnantibus Ludovico XII. & Francisco I. propter eruditionem Archiepiscopus Taurinensis inauguratus, Libro adversus Waldenses anno 1520. fol. 1. & sequentibus eorum texere errores, & eo loci fol. 55. & 56. æquum non duxisse de Eucharistia sermonem instituere, eo quod quidam inter eos Eucharistiam irriderent: namque de omnibus Waldensibus hoc non scribit Seissel. Quæ enim esset apud Sectam de præsentia reali opinio, ex duobus irrefragabilibus argumentis constat, scilicet ex uno testimonio quod ille Præsul commemorat: 2. ex actibus authenticis qui reperti in Manuscriptis Domini de Thou, nunc extant, inquit Illustriss. Bossuetius hic pag. 233. in Bibliotheca Marchionis de Seignelay.

Primum est quod Seissel unum e Waldensibus sic loquentem inducat, & latine sic redditur: " Quomodo Episcopus & " Sacerdos qui est Dei inimicus, Deum " poterit aliis propitium reddere, ille " qui a regno Dei ejectus est? Quomodo " poterit illius claves habere, cujus nec " preces, nec ceteræ actiones utiles " sunt? Quomodo ad ejus preces Christus panem & vinum in corpus & " sanguinem suum transformabit, & ab " illo sinet se tangi? " Audis Waldensem præsentiam realem profiteri anno circiter 1517.

Celeberrimæ sunt inquisitiones factæ anno circiter 1495. per modum processus verbalis, & Waldensium valles Sabaudiæ incolentium responsiones, quales leguntur in manuscriptis laudatis. *Thomas Quoti* incola vallis Pragellæ, interrogatus num eorum seniores, quos Barbes nuncupant, illos docerent fidem præsentiæ realis? respondit: " Quod Barbes prædica- " rent & docerent, Capellanum sacris " ordinibus initiatum proferentem verba " consecrationis super altare ex pane cor- " pus Christi efficere. Adbuc dixit preces " inter ambulandum, vel etiam in domo " factas, æqualis esse ponderis cum eis " quæ in templo funduntur. "

Rursus idem *Quoti* respondit: " Se se- " mel in anno tempore Paschatis recipere " corpus Christi, & Barbes docere ne- " cesse esse accedentes prius confessione " se probare, sed confessionem potius Bar- " bes quam Capellano faciendam esse: " quia Barbes sanctiorem ducebat vitam. Illustriss. Bossuetius pag. 234.

Quod tunc ab Ecclesia nondum discessissent patet ex pluribus momentis: 1. Quia consulebant summos Pontifices, quibus saltem extrinsecus obediebant. 2. Non errabat circa Sacramenta, cum & Pœnitentiam, & Eucharistiam, & Ordinem specialiter admitterent, & alia non abjudicarent. Illust. Bossuetius pag. 237. & 238. Alteram suppeditat rationem Renier hist. de Albigensibus & Waldensibus, quos distinguit; namque caput 5. pag. 752. scribit Waldenses diebus supra modum

modum festivis templum invisere, & ne detegerentur, cum turbis Fidelium promiscue ad sacram synaxim accedere. Ecce hæretici occulti quos perperam ut Eucharistiæ hostes ventilant Calvinistæ.

Non negamus Waldenses non nihil temerasse Extremam-Unctionem, sed potius usum quam rem, eo quod solis divitibus non sine scandalo concederetur; cæremonias Baptismi, non ipsum Baptisma flocci faciebant: hinc absolutionem pueris factam uti cæremoniam ad salutem non prodesse effutiebant. De Confirmatione nihil contrarium afferebant. Non abnegabant Sacramentum Matrimonii, sed abusum. Ita Renier ibidem refert 711. Illustrissim. Bossuetius pagina 241. ubi hæc verba Renier referuntur. " Damnant „ Sacramentum Matrimonii, dicendo uxo- „ ratos peccare mortaliter, cum secluso „ prolis generandæ motivo, illo utun- „ tur. „ Suos habebant illi hæretici Pastores, quod gallice *Barbes*, latine *Barbas* appellabant.

Progressus.

WALDENSES calamitatibus oppressi, post multas variasque solicitationes ut auxilium haberent, protectores voluerunt habere Protestantes anno 1530. Bucerus, & Oecolampadius, tum Zuingliani multos novos articulos credendos eis proposuerunt & contra Eucharistiam, & contra liberum hominis arbitrium, sicque an. circiter 1536. Calvinistæ & Sacramentarii evaserunt. Illust. Bossuetius a pagina 246. usque ad 274.

Tunc in pejus crevit Waldensium hæresis, cum ab hoc tempore unam composuerunt cum Calvinistis sectam, quæ postea invasit Sueciam, Daniam, Bataviam, partem Germaniæ, Hungariæ, Poloniæ & Galliæ. Ex Waldensibus orti sunt Isabbatati, hoc nomine insigniti, quod qui inter illos perfectiores haberentur, notam aliquam in superiori parte calcei seu subtalaris, quod sabbatum appellabant, gerere solerent. Circa dogmata cum Waldensibus conveniunt.

Errores Vvaldensium.

PRIMO: Iterum atque iterum propulsi a Romanis Pontificibus, qui eorum factionem approbare renuerant, nihil sibi cum eis agendum esse dixerunt, & in apertum schisma irruentes, prædicare non cessarunt Decreta Pontificia, etiam dogmatica, nullius esse momenti; quin immo totum Romanæ Ecclesiæ statum nedum in membris, sed & in capite damnare non erubuerunt. *Conradus Vespergiensis ad annum* 1180.

Secundo: Ecclesiam Romanam tempore sancti Sylvestri Pontificis defecisse, ac proinde nulla vera in ea fieri miracula non sine ausu temerario conclamabant. *S. Antonius 4. part. Summæ tit. 11. cap. 7. §. 2.*

Tertio: Omnes benedictiones, quas Ecclesia super panem, vinum, aquam, oleum, salem, ceram, incensum, ramos palmarum, vestes sacerdotales, vasa sacra, cœmeteria, & similes facit, irridebant, immo & subsannando pessundabant. *Reynerius in fragmentis.*

Quarto: Tempore Quadragesimæ carnem, ova & reliqua his temporibus prohibita comedunt, dicentes in hoc nullum perpetrari peccatum. *Alphonsus.*

Quinto: In eam prorupere sententiam, ut asserere non dubitaverint, urente libidine, omnem carnalem commixtionem, tam inter viros respective, quam inter mulieres licitam esse. *Guido Carmelita.*

Sexto: Imagines tum Christi, tum Beatæ Virginis, & Sanctorum ab Ecclesiis expungendis expulsandisque contendunt, earum cultum ut idololatriam habentes. *Prateolus.*

Septimo: Indulgentias irrident, nullamque in Ecclesia eas conferendi potestatem agnoscunt. *Alphonsus.*

Octavo: Semel in anno, hoc est, in cœna Domini, Missam celebrant, non cum illa verborum forma, *Hoc est corpus meum*: sed recitando septies, *Pater noster*. *Guido cap. 9.*

Nono: Existimant Sacerdotes in grave peccatum prolapsos nec Eucharistiam conficiendi, nec a peccatis absolvendi habere potestatem, ita ut omnis potestatis character vel ex ipsis laicis peccantibus excidat. *S. Thomas Lib. 4. contra Gentes, & alii supra citati auctores.*

Decimo: Nullum statuunt inter Sacerdotes discrimen: hinc non minus simplicem Sacerdotem, quam Episcopum esse ordinarium Confirmationis ministrum autumant. *Alphonsus.*

Undecimo: Ut primum ad partes Calvinistarum abiere, Confirmationem & Extremam Unctionem e numero Sacramentorum expunxerunt. *Amenius le Grand Recollectus Hist. Har.*

Duodecimo: Sanctos esse colendos & invocandos abnegant. *Alphonsus.*

Misso ceteras eorum superstitiones, de quibus supra dictum est .; P. Alexander Hist. 12. Saeculi §. 2. & 3. eas fuso calamo recenset.

Interitus seu Proscriptio.

DAMNATA est Waldensium haeresis I. ab Alexandro III. Summo Pontifice in Concilio Turonensi anno 1163. II. In Concilio Lumbariensi a Girardo Albigensi Episcopo. III. In Concilio Oecumenico Lateranensi sub Alexandro III. Can. 27. anno 1179. Rursus in alio Lateranensi sub Innocentio III. anno 1215. Item a Gregorio IX. in Constitutione edita anno 1236. quae inserta est libro 5. Decretalium tit. 7. *de Haereticis*. caput *Excommunicamus & anathematizamus universos Haereticos, Catharos, Patarenos, Pauperes de Lugduno, Passaginos, Arnaldistas, Speronistas, &c.* Contra Waldenses scripsere Ecbertus Abbas sanctae Elisabethae, Eberardus de Bethunia Flandrensis, Bernardus Fontis-Calidi, Ermengardus, & alii quorum opera extant in Biblioth. Patrum.

Ex his historiis liquet quod Ministri causam suam deploratam animadvertentes, frustra, pro more Heterodoxorum, ad loca Historicorum obscura confugerint, ut pro pessima Calvini secta, antiquitatem ab Albigensibus efflagitarent; sed certe incassum, cum luce pomeridiana clarius affulgeat, Waldenses & ab Albigensibus in immensum distare, & errores Protestantium non nisi potest multa saecula a Zuinglio, Farel, & Bucero mutuasse.

Replicant Ministri de la Roque, pag. 457. & Albertinus, 964. Apud illust. Bossuetium pagina 261. dicuntque, 1. juxta Caesarium Hesterbensem Lib. 5. caput in Bib. Cister. quidam erant Haeretici qui: " Corpus & sanguinem Jesu Christi blasphemabant. " Quos Waldenses fuisse contendunt illi Novatores. 2. M. de la Roque ibid. p. 458. citat Petrum Moran, qui ut refert Baronius ad ann. 1178. compulsus suam declarare fidem, ingenue confessus est, quod: " Panis consecratus esset corpus Domini nostri. " 3. Subdit p. 457. " Emericus tribuit, *Waldensibus* ut haeresim, quod non crederent panem transubstantiari in corpus Christi, & vinum in ejus sanguinem. " Ecce, inquit Minister, primi Waldenses qui nihil aliud praeter figuram corporis & sanguinis Domini in Eucharistiae Sacramento agnoscunt 4. Albertinus pagina 968. De la Roque p. 460. ultro quidem fatentur inter Albigenses fuisse quidem Manichaeos, qui Cathari, seu Puri vocabantur, sed numero paucos, cum vel ipse Reinerus c. 6. asserat eos in toro terrarum orbe sexdecim solum occupasse Ecclesias, & Catharos non excessisse 4000. hominum numerum. Superest igitur, inquiunt, Albigenses, quorum erat in diversis regnis numerus magnus, fuisse Waldensium primos parentes. Et omnes simul sensum dumtaxat figuratum propugnasse in Eucharistia. Ad haec inania breviter, sed sed efficaciter post illust. Bossuetium respondeo.

Ad primum quidem, Haereticos de quibus loquitur Caesarius, fuisse Manichaeos, quippe qui vel ipso teste Caesario duo admitterent principia. Bossuet. pag. 261.

Ad secundum dico, Petrum Moran fuisse quoque Manichaeum, ut videre est apud Baron. anno 1178. quod liquet ex ipso auctore a Ministro De la Roque citato. Bossuet pag. 262. Nec felicior est ille Minister dum deflorat canonem 3. Concilii Tolosani ann. 1119. sub Calixto II. ubi agitur de Haereticis, qui corpus & sanguinem Christi abjiciebant, in eodem quippe canone habetur quod utique & Baptismum pro pueris, & Matrimonii Sacramentum exploderent. Igitur non alii quam Manichaei erant. Bossuet pagina 263.

Ad tertium distinguo: Emericus loquendo de prioribus Waldensibus ait, eos negare transubstantiationem, si Sacerdos impius & malus consecraret, concedo: sin minus, nego. Emericus est sui ipsius interpres. Ecce eius verba a Ministro de industria forsan omissa: " Nonus error Waldensium est, quod panis non est transubstantiatus in corpus Jesu Christi, si sacerdos consecrans peccato laboret. " Purgant quidem Waldenses Ministri

nistri a Manichæismo, sed nullo modo probant eos negasse transubstantiationem. Illust. Bossuet. pag. 263. & 264.

Ad quartum dico, Rainerum eo loci nomine Ecclesiæ non intelligere unam Ecclesiam particularem, sed pro una tota Provincia, vel etiam Regno: sicque inter sexdecim Ecclesias laudatas, computantur Ecclesiæ Bulgariæ, Galliæ, Hispaniæ ubi erant dispersi Albigenses; immo tota Lombardia nomine duarum tantummodo Ecclesiarum comprehendebatur: similiter & Vasconia nomine unius solum sic intellexit Reinerus cap. 6. Esto quod ex illis, quos ex Augustino Manichæi vocabant electos & perfectos, seu Catharos juxta Reinerum nonnisi ad 4000. hominum numerum ascenderent, sed erat infinitus prope numerus ceterorum, qui a Manichæis *Credentes* nuncupabantur, de quibus non semel locutus est Pylicdorf cap. 1. 14. p. 780. &c. sicque manet Albigenses a Waldensibus distingui. Illi abnuebant quidem Eucharistiam, isti vero minime, hinc novitas Sectæ Calvinistæ ubique se prodit. Quorsum igitur, o vos quondam amici & fratres, veritatem catholicam Dei verbo, & continua serie traditionis invicte probatam, omnium Patrum, & utriusque Ecclesiæ, Occidentalis scilicet & Orientalis sententia firmatam, Ministrorum vestrorum argumentis frustra impetitam, quo usque rejicere pergetis? Redite ad cor quæso, tales enim vos opto in visceribus Jesu Christi, ut cum Ecclesia Romana matre nostra amantissima reconciliati, sit inter nos ad salutem, consolationem & gloriam omnium unum ovile & unus Pastor.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Præsentiam realem tenuit semper Ecclesia tum Occidentalis, tum Orientalis.

PRIMO: Ecclesiæ Occidentalis tot testes habemus veritatis, quot in ea eluxere Patres & sancti Doctores: hanc ultro annuntiant innumera prope contra Berengarium, & Protestantium errores adunata Concilia: hanc Scriptores, hanc Academiæ, hanc manuscripta, hanc demum perennis divinæ Eucharistiæ usus & possessio.

Secundo: Neque relictus est etiam circa istud momentum de fide Ecclesiarum Orientalium ambigendi locus, & hoc ex duobus potissimum patet: Primo quidem ex omnium nationum confessione: Tum ex variis Græcorum cum Latinis conflictibus, in quibus nihil aut dubii, aut controversiæ inter eos circa præsentiam realem emersit, ita ut fuerint omnes semper unius labii de hoc articulo populi.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM ET SOLUTIONUM.

PRIMO: Iniquitas mentitur sibi, dum dicit decimo & undecimo sæculo præsentiæ realis fidem in Occidente cessasse, nam ut primum increbuit Berengarii novitas, & Italia, & Gallia in variis Conciliis adversum eum insurrexerunt, & iteratis anathematibus summi Pontifices eumdem percusserunt.

Secundo: Neque minus claret mendaces lacunas parare Protestantes, dum ut fucum faciant, contendunt Græcos præsentiam realem abnuisse ann. circiter 1633. tempore Cyrilli Lucaris Apostatæ, qui numerata a Batavis pecunia, confessionem Calvinianam suscepit, cum absque mora ab ipsis Græcis in Synodo Jassii in Moldavia habita, ut fidei Patrum suorum proditor damnatus sit.

Tertio: Non demum feliciores in propugnandis suæ Sectæ mendaciis evadunt Calvinistæ, dum ut subripiant pro sua religione antiquitatem, agnoscunt ut suos fratres Waldenses, quos confundunt cum Albigensibus, sed Albigenses fuisse Manichæos constant. Vel igitur istos pro Patribus habeant, sed qualis infamia? vel abnuant Waldenses. Demum ultro fatemur pauperes Lugduni a Ministris Farel, Bucero & Zuinglio delusos eorum adhæsisse erroribus, sed dubio procul non ante illorum Heterodoxorum tempora, cum potius præsentiam realem tenerent.

Appendix eorum quæ Ecclesia Græca contra Cyrillum Lucarem Calvinistam fecit.

PRIMO: Unanimis fuit usus omnium Eccles. Orient. Græcorum scilicet, Melchitarum, Nestorianorum, Jacobitarum Sy-

Syriæ, Jacobitarum Alexandriæ seu Copțitarum, & etiam Æthiopum, qui Patriarchæ Alexandriæ subduntur, circa septem Sacramenta; unanimis huc usque omnium Orientalium Ecclesiarum cum Ecclesia Latina consensus. Theologi Wittembergenses anno circiter 1575. miserunt confessionem Augustaoam ad Jeremiam Patriarcham CP. verum eam fortiter debellavit tribus Epistolis seu responsionibus. Prima sub data 1575. postrema 1581. disputatio quinque annorum spatio perduravit, postea dixit nihil amplius illis velle respondere, eo quod & Scripturæ, & Traditioni eorum doctrina esset opposita.

Anno, circiter 1635. Cyrillus Lucaris Patriarcha Constaotinopolitanus pecunia captus recepit confessionem Geneveosem. Gregorius Protosyncellus in sua de divinis officiis appendice, & post ipsum Sirugus, & celeberrimi Theologi istam confessionem impugnarunt doctissimis scriptis. Quia vero Cyrillus quandiu vixit, simulabat se catholicum esse, refutabant, tacito nomine, ejus doctrinam. Ipso vero mortuo, damnatus & proscriptus est in Concilio Jassii Moldaviæ, Constantinopol. maxime in Jerosolymitano ubi præerat Dositheus Patriarcha, qui & opere speciali pag. 180. eum debellavit: Tum proscriptus est anno 1691. per Patriarcham Callinicum. Anno 1694. Dositheus anathematismos opposuit propositionibus Caryophili qui Calvinismum profitebatur circa Sacramenta: " Si quis dixerit certa esse fola fidei signacula &c. anathema sit. " Renaudotius suse exponit doctrinam aliarum Ecclesiarum Orientalium Tomo 4. perp fidei. In Synodo Constant. anno 1638. damnatus est Cyrillus Lucaris immediate post mortem per Cyrillum Beroeæ suum successorem. Deinde vero 28. Novemb. 1640. confutatus est a Meletio Syrugo, de quo supra. Egregie & erudite omnia Sacramenta, Eucharistiam maxime contra Protestantes probat. An. 1672. Dom. de Nointel habuit & obtinuit professiones fidei Patriarcharum, Metropolitanorum, Episcoporum, qui omnes, ne uno quidem excepto, profitentur realitatem corporis Christi, ut doctrinam a Christo per Apostolos acceptam. Adsunt Parisiis in Abbatia sancti Germani a Pratis illa testimonia.

PUNCTUM SEXTUM.

Dogma de præsentia reali Christi in Eucharistia firmatur potentissimis rationibus.

QUOD mentis captum longe superat, non ideo rejici debet, maxime si rationibus Theologicis comprobetur: Atqui rationibus luculentissimis ostenditur corpus Christi esse realiter in Eucharistia; item & ex variis congruentiis, immo & ex testimoniis ipsorum adversariorum declaratur. Ergo &c. Probatur minor, his omnibus momentis.

Rationes Theologicæ.

PRIMA hæc est: Sub speciebus idem Christi corpus quod ex Virgine natum est, & quod nunc in cœlis sedet, reperitur: Ergo &c. Ista ratio est Catechismi Rom. parte 2. de Euch. n. 27. ubi ait: " Primus igitur D. Ambrosius fidem suam proferat, qui in libro de iis qui initiantur mysteriis, testatus est, verum Christi corpus in hoc Sacramento sumi, sicut verum ex Virgine sumptum est, &c.

Secunda: Quod sumitur non solum ore mentis per fidem, verum etiam & ore corporis, ibi est realiter substantialiter: Atqui Christus oon solum fidei ore, sed & corporis, in sacra Eucharistia percipitur: Ergo. Hæc ratio est sancti Augustini & sancti Leonis; prior Lib. 2. contra adversarium legis & Prophetarum cap. 9. ait: " Christum Jesum carnem suam nobis manducandam, bibendumque sanguinem dantem, fideli corde & ore suscipimus. " Posterior vero Sermone 6. de jejunio septimi mensis hæc scribit: " Sic sanctæ Mensæ communicare debetis, ut nihil prorsus de veritate corporis Christi & sanguinis ambigatis. Hoc enim ore sumitur quod fide creditur. "

Tertia: Christus per Eucharistiam semetipsum nobis commiscet: Sed hoc oonnisi præsentia reali fieri potest, cum commixtio duorum importet contactum; ergo. S. Chysostomus Homil. 61. ad pop. Ant. sic loquitur: " Semeptisum nobis immiscuit, & corpus suum in nos contemperavit, ut unum quid simus. " Similia dicit sanctus Cyrillus Alex. L. 2. in Joan. cap. 13.

Quar-

Quarta: Sancti Patres ad litteram & in sensu obvio verba de institutione Eucharistiæ pro realitate corporis & sanguinis Domini intellexerunt. Igitur nefas est ad sensum tantummodo figurativum ea contrahere. Probatur antecedens: Illa sic intellexit Irenæus Lib. 4. Heresum cap. 34. Sic Hilarius Lib. 8. de Trinitate. Sic Chrysostomus Hom. 16. in cap. 9. Epist. ad Hebræos. Sic Damascenus Lib. 4. de fide orthodoxa cap. 14. Sic Theophilactus in cap. 27. Matthæi.

Quinta: Patres passim docent panem in corpus Christi, vinum vero in ejus sanguinem converti: Igitur ex eis utrumque realiter subest speciebus Eucharisticis. Ita Justinus Apolog. 2. Cyrillus Hierosolymitanus Catech. Myst. 4. & Sanctus Gregorius Nyssenus oratione Catechetica cap. 37. Chrysostomus Homil. de proditione Judæ. Ambrosius de iis qui initiantur cap. 9. & Lib. 4. de Sacramentis cap. 4. & 5.

Sexta: Patres non in uno loco prædicant idem Christi corpus quod est in cœlo, utique in sanctissimo Eucharistiæ Sacramento reperiri: ergo. Hoc ipsum propugat Chrysostomus Hom. 24. in 1. ad Corinthios, & Sermone 66. in Joan. Gaudentius Tractatu 2. in Exodum. Optatus Milevitanus Lib. 6. contra Parmenianum. Eucherius Episcopus Lugdunensis Hom. de 5. Paschate.

Septima: Patres volunt non esse judicandum de Eucharistiæ contento juxta sensus, sed potius juxta fidem, nos de præsentia reali docentem. Augustinus Serm. 33. de verbis Domini. Cyrillus Hierosf. Catech. 4. Myst. Chrysostomus Hom. 83. in Matth. Ambrosius Lib. 4. de Sacrament. cap. 4.

Octava: Patres dicunt non concludendum esse figuram inanem esse in Eucharistia, eo quod Christus sub speciebus lateat, quia sapientiæ motivo voluit carnem suam, non in propria specie, ne homines ab ejus usu abhorrerent, sed modo sacramentali manducari. Cyprianus Epist. 63. pag. 103. Cyrillus Alex. Epist. ad Colosyrum. Theophilactus Enarr. in Marcum, Alcuinus L. de divinis officiis cap. 40. Hugo a sancto Victore L. de Sacr.

Nona: Patres injungebant Sacerdotibus ut præcaverent ne aliqua hostiæ particula in terram decideret, eo quod corpus Christi ibi subesse firmiter crederent. Origenes Hom. 14. Exod. circa medium. Augustinus Lib. 50. Homil. 26. Nyssenus oratione catechetica cap. 37. Ambrosius apud Theodoretum L. 5. Hist. Eccl. cap. 18.

Rationes convenientiæ.

PRIMA: Quando exurgit aliqua novitas & ulla absque mora adversus eam insurgit Ecclesia, argumentum est contrarium esse fidei dogma: Sed ut primum Berengarius solam in Eucharistia figuram reperiri docuit, Ecclesia in variis Conciliis adunata illum perstrinxit: ergo. Hæc ratio a Catechismo Romano ibidem num. 28. affertur his verbis: " At vero constat semper corporis Christi veritatem in sancto Eucharistiæ Sacramento, ita per universam Ecclesiam diffusam & disseminatam esse, & consentienti voluntate ab omnibus Fidelibus perceptam, ut cum ante quingentos annos Berengarius id negare ausus esset, ibique signum tantummodo esse assereret, statim in Vercellensi Concilio, quod Leonis X. auctoritate convocatum fuerat, omnium sententiis condemnatus, ipse hæresim suum anathemati addixerit. "

Altera: Non est impossibile apud Deum omne verbum. Igitur si Christus potuit aquas in Cana Galilææ convertere in vinum, potuit & de facto voluit, ac convertit panem in corpus suum, vinum vero in sanguinem, maxime cum Eucharistia, teste divo Thoma, sit omnium miraculorum Dei maximum, & ineffabilis erga homines charitatis irrefragabile argumentum, ut docet sanctus Doctor, hic quæst. 75. art. 1. his verbis, quibus probat præsentiam Christi in Eucharistia: " Hoc, *inquit*, competit charitati Christi, ex qua pro salute nostra corpus verum nostræ naturæ assumpsit: quia maxime proprium amicitiæ est convivere amicis, ut Philosophus dicit 6. Ethicorum, sui præsentiam corporalem nobis promittit in præmium, dicens Matthæi 24. ubi fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilæ. Interim tamen nec sua præsentia corporali nos in hac peregrinatione destituit, sed per veritatem corporis & sanguinis sui, nos sibi conjungit in hoc Sacramento: unde ipse dicit

„ cit Joan. 6. qui manducat meam carnem, „ & bibit meum sanguinem, in me manet, „ & ego in eo. „ Ibidem sanctus Doctor eamdem probat hoc ratiocinio veritatem: conveniens est ut lex nova habeat in realitate, quod vetus habuit solum in figura. Sed sacrificia in veteri lege Passionem Christi præfigurabant; sacrificium vero novæ incruentum illam exhibere præsentem debet. Ergo &c.

Catechismus Romanus ibidem num. 29. de eadem præsentia sic discurrit: " Nam „ cum Dei summam omnium rerum potestatem credunt, & confitentur, credant etiam necesse est, potestatem ei non „ defuisse maximi hujus operis efficiendi, „ quod in Eucharistiæ Sacramento admiramur & colimus. Deinde cum credunt „ sanctam Ecclesiam Catholicam: necessario sequitur, ut simul credant eam „ esse, quam explicavimus, hujus Sacramenti veritatem.

Tertia sic proponitur: Miracula sunt mira fidei argumenta seu motiva; sed non semel Deus optimus, veritatem præsentiæ Christi in Eucharistia miraculis comprobavit: Ergo &c. Probatur minor. Sanctus Cyprianus tractatu de lapsis scribit puellam, suscepto pane intincto in sanguine idolorum, non potuisse postea suscipere sacram Eucharistiam; " Tunc, *inquit*, sequitur singultus & vo„ mitus: in corpore atque ore violato Eu„ charistia permanere non potuit, sanctificatus in sanguine Domini potus, de pol„ lutis visceribus erupit. „

Ibidem aliud pro eodem momento refert, scilicet vindictam erga personam, quæ indigne Dominicum corpus tractaverat: " Cum quædam arcam suam, in qua „ sanctum Domini fuerat, manibus in„ dignis tentasset aperire, in igne inde „ surgente deterrita est, ne auderet attin„ gere; & alius quia ipse maculatus, sa„ crificio a Sacerdote celebrato, partem „ cum ceteris ausus est latenter accipere, „ sanctum Domini edere & contrectare non „ potuit; cinerem ferre se apertis mani„ bus invenit; documento unius ostensum „ est, Dominum recedere cum negatur; „ nec immerentibus ad salutem prodesse „ quod sumitur, quando gratia salutaris „ in cinerem, sanctitate fugiente, mu„ tatur. „

Mitto alia plurima quæ referuntur apud Optatum Milevitanum L. 4. contra Parmenianum, Pelagium electum Papam an. 555. Sigebertum de Script. Eccles. cap. 116. Joannem Diaconum L. 2. cap. 41. de vita sancti Gregorii Magni; sed non omittendum illud, quod in vico Diœcesis Andegavensis, vulgo gallice, *les Ulmes de saint Florent*, prope Salmurium, ibi contigit mense Junii anno 1668. non sine magna providentia, eo scilicet tempore, quo Calvinistæ conveniebant Salmurium ad Synodum celebrandam, pro suis defendendis erroribus. Die Sabbati infra octavam corporis Christi, Parocho decantante, *Verbum caro, panem verum*, visa fuit loco hostiæ perfecta & integra hominis imago, per horæ circiter quadrantem, & ab omnibus conspecta; deinde vero cœpit parva quædam nubes totam hanc hominis speciem involvere, & ab intuentium oculis subducere; quo facto, hostia eodem statu quo erat antea, remansit; de quo certior factus Episcopus Andegavensis, auditis testibus, eaque adhibita diligentia, qua major dari non potest, instrumento authentico facto, per Gallias promulgavit miraculum Epistola circulari. Ergo &c.

Testimonia ex inimicis nostris.

LUTHERUS nusquam a præsentia reali voluit discedere; sic loquitur in Epist. ad Argentinenses: " Vellem quod posset „ mihi aliquis persuadere nihil esse in „ Eucharistia præter panem & vinum, „ magno ille beneficio me devinciret; jam „ sæpe gravibus curis in hac materia de„ sudavi; verum ego me captum video, „ nulla elabendi via relicta est, textus „ Evangelii nimis est apertus. „

Zuinglius in commentariis de vera & falsa Religione cap. de Eucharistia, ingenue fatetur nonnisi occulte admodum, ne omnes offenderet, sese locutum fuisse in sensu figurativo de Eucharistia. Rursus ibidem pag. 214. scribit Augustinum non ausum fuisse palam profiteri corpus Christi esse tantummodo per typum in Eucharistia; ea ductus ratione, quod tunc temporis invaluerat opinio de reali corporis & sanguinis Christi præsentia in hoc mirabili Sacramento. Hæc sunt verba Zuinglii: " Facile adducimur, Augu„ stinum præ aliis acuto perspicacique in-

„ ingenio vivum, sua tempestate non „ fuisse ausum diserte veritatem prolo- „ qui, quæ jam casum magna parte de- „ derat; vidit omnino pius homo quid „ hoc Sacramentum esset, & in quem „ usum esset institutum; verum invalue- „ rat opinio de corporea carne. „

Eamdem præsentiam realem Joannes Hus tract. de Sacramento corporis & sanguinis Christi cap. 3. confitetur: " Dixit, *ait* „ ulterius supra, quod Christus virtute „ propria & verbis propriis transubstan- „ tiat panem in corpus suum, juxtacan- „ ticum istud Ecclesiæ: *Verbum caro, pa-* „ *nem verum, Verbo carnem efficit*. „

Theologi Wittembergenses concinunt in refutatione *Orthodoxi* p. 661. " Hoc, *in-* „ *quiunt*, cum Luthero asserere non eru- „ bescimus; sic si opinio ex his duabus eli- „ genda esset, male nos præsentiam cor- „ poris & sanguinis Christi sub speciebus „ & accidentibus panis & vini cum Pa- „ pistis credere, quam cum Zuinglianis „ & Calvinianis, veram & realem præ- „ sentiam corporis & sanguinis Christi, „ contra tam aperta verba Testamenti „ Christi negare. „

Celebre testimonium pro præsentia reali petitum ex confœderatione quam Calvinistæ cum Lutheranis inierunt.

QUOD consociati cum Calvinistis propugnant, & isti in confratribus tolerant, dubio-procul a Sacramentariis non est abnegandum. Atqui Calvinistæ inierunt cum Lutheranis unionem: isti præsentiam realem profitentur, immo in multis aliis punctis a Sacramentariis dissident: Atqui tamen, his non obstantibus, Calvinistæ Lutheranos ut fratres habent. Igitur non debent præsentiam realem abnuere. Probatur minor ex ipsa illorum capitum relatione.

Historia critica confœderationis Calvinistarum cum Lutheranis confessionis Augustanæ, facta in Synodo Carentonica prope Parisios ann. 1631.

Relatio Unionis factæ.

CALVINISTÆ unionem cum Lutheranis confessionis Augustanæ & expostularunt, & expostulatam iniere anno 1631. in Synodo Carentonica art. 4. Sic litteris mandarunt Ministri; videlicet Gregue Apol. Dallæus Epist. ad D. de Monglat pag. 17. Eamdem commemorant Ministri Gallicani in sua ad Duræum Epistola, in qua decretum confœderationis referunt iis verbis: " Unum est, *inquiunt*, „ quod cetera concordes *Lutheranos &* „ *Reformatos* dirimit, modus quo Christi „ caro, nobis in eo mysterio communi- „ catur. Res apud utrosque eadem, rei „ tantum ratio diversa. Tantulum dissi- „ dium fatemur quidem non esse tanti mo- „ menti, ut tam necessariam orbi Chri- „ stiano Fratrum gratiam, tam mirabi- „ liter planeque divinitus coeuntem, ab- „ rumpere debeat: id vero est quod „ constantissime negamus . . . . „ Id vero hoc loco tacere non possu- „ mus, Ecclesias reformatas, quas Chri- „ stus in hoc Galliarum regno habet „ plurimas, sic semper de his litibus ju- „ dicasse, suumque hoc judicium variis „ antehac argumentis, tum novissime in „ Synodo generali, quæ his apud nos Ca- „ rentunii in suburbano Parisiensi anno „ 1631. habita est, disertissimo luculentis- „ simoque decreto testatas esse. Nam cum „ ex occasione cujusdam civis Lugdunen- „ sis, cujus filiam ambibat adolescens ne- „ scio quis Germanus, Augustanæ, ut lo- „ quuntur, confessioni addictus, quæsi- „ tum esset, quo loco habendi forent ii „ quos Lutheranos vocant, Fratres qui „ isthic convenerunt ex omnibus Gallia- „ rum provinciis, ab Ecclesiis missi, „ universi ita censuerunt. „

Forma Decreti confœderationis.

PERGUNT Synodici Theologi cum suis Præpositis: *Quando Augustanæ confessionis Ecclesiæ cum ceteris reformatis in omnibus veræ religionis principiis articulisque fundamentalibus conveniunt, cul umque exorent purum ab omni idololatria & superstitionis labe, si qui sint illius professionis homines, qui cum caritatis & lenitatis spiritu faveret Ecclesiarum nostrarum cœtus frequentent, earumque communionem expetant, ii sine ulla abjuratione prævia liberum esse ad sanctam Christi mensam nobiscum accedere, Matrimonia cum nostræ confessionis fœminis contrahere, & infantes Baptismo tingendos, de more offerre atque suscipere, dum nostris syne-*

synedriis in hoc ultimo casu sancte spondeant, se infantes quos de sacro lavacro susceperint, neque directe umquam, neque indirecte adversus eam quam nostra Ecclesia credunt atque profitentur, doctrinam sollicitaturos, sed ea dumtaxat fidei capita edocturos de quibus inter nostras ipsorumque Ecclesias convenit.

Ex Calvinistis dogma praesentiae realis neque separationis causa est, neque aliquid veneni habet.

APOLOGETICUM pro isto decreto edidit Dallaeus anno 1633. cui Ministri omnes Carentonici subscripserunt, in quo sic habetur cap. 7. " Dissidium nos inter & ,, fratres nostros, quos Lutheranos nuncupant, enatum, pietati praejudicium nequaquam facit. Agnosco non magis posse nos credere quam concipere, quod ponunt corpus Domini esse praesens realiter intra panem Eucharistiae. Nihilominus haec, quam tuentur, opinio, hos intra manens terminos, *nullum habet venenum*, non tollit Christo formaliter, directe & immediate, nec substantiam suam, nec proprietates suas. Hypothesis haec nulli nos involvit, quod sit oppositum seu pietati, seu caritati, seu honori Dei, aut bono hominum. Ea propter Regni hujus Ecclesiae, aut pridem in ultima earum Synodo Nationali Carentonii anno 1631. Decreto expresse sancito, Lutheranos, ut vocant, communioni & mensae admittunt propriae, hac non obstante opinione, & paucis aliis minoris adhuc momenti, particularibus, nec nobiscum communibus. ,,

Calvinistae Poloniae confoederationis pactum cum Lutheranis jamjam inierant in Synodo generali *Sandomiriensi* anno 1570. Namque de Lutheranis confessionis Augustanae loquens sic ait: " Nihil agnoscere *in illis* quod sit absonum ab orthodoxa veritate, & puro verbo Dei ..... Deinde vero quantum ad infelix illud dissidium de coena Domini attinet, convenimus in sententia verborum Domini nostri Jesu Christi, ut illa orthodoxe intellecta sunt a Patribus, ac in primis ab Irenaeo, qui duabus rebus, scilicet terrena & caelesti hoc mysterium constare dicit. Neque elementa signave ,, nuda & vacua illa esse asserimus, sed simul reipsa credentibus exhibere & praestare fide quod significant. Denique ut expressius, clariusque loquamur, convenimus ut credamus, & confiteamur, substantialem praesentiam Christi non significari dumtaxat, sed vere in coena eo vescentibus, repraesentari, distribui, & exhiberi *Corpus & sanguinem Domini*, *symbolis adjectis ipsi rei minime nudis secundum Sacramentorum naturam*. Ne vero diversitas formularum loquendi, contentionem aliquam pariat, placuit praeter articulum, qui est insertus nostrae confessioni, mutuo consensu, adscribere articulum confessionis Saxonicarum Ecclesiarum de Coena Domini, ad Tridentinum Concilium anno Domini 1551. missae: quem etiam pium agnoscimus & recipimus ... Ad haec recipimus mutuo consensu, omni studio nostris Fratribus omnibus persuasuros, atque eos invitaturos ad hunc Christianum & unanimem consensum amplectendum colendum & conservandum, illumque alendum & obsignandum, praecipue auditione verbi, frequentando tam hujus, quam alterius cujusque confessionis coetus, & Sacramentorum usu: observato tamen recto ordine & gradu tam disciplinae, quam consuetudinis uniuscujusque Ecclesiae. ,,

Eadem Sendomiriensis confociatio, eodem anno 1570. 20. Maji Posnaniae inter Lutheranos & Boemos solemniter roborata est. Hanc suscepere Confirmationem Superattendentes confessionibus Augustanae, Boemicae, & Helvetiae in Synodo generali *Cracoviensi* ann. 1573. die 29. Septembris

Ista omnia rursus stabilita fuere in Synodo generali Petricoviensi ann. 1578. diebus 1. 2. & 3. Junii. In Synodo generali *Wladislaviensi* anno 1585. mense Augusto. Demum in altera *Toruniensi* ann. 1595. die 21. Augusti.

Cum Lutheranis confoederationis actum abnuere non possunt Calvinistae, quippe qui legatur in eorum disciplina Ecclesiastica art. 1. cap. 14. Dallaeus illum citat Apolog. cap. 7. cui subscripserunt Mestrezat Synodi Carentonicae Praeses, tum Drelincour & Aubertin, ab ipsa Synodo nominati pro discutiendis fidei libris, quique

quique Lutheranos ad confederationem ineundam invitaverant. Eamdem cum Lutheranis unionem laudat Minister Bochart in responsione ad P. R. Delabarre pagina 6. & 7. editionis 1661. Ex quo manifeste sequitur Calvinum, & inanis reformationis Primates impostores esse, dum præsentiam realem uti quid monstruosum & damnabile explodunt, cum hoc ipsum eorum discipuli negent.

Aliud testimonium exceptum ex capitibus momentosis de quibus, salva pace, Protestantes inter se dissident.

ILLI non sunt audiendi circa præsentiæ realis abnegationem, inter quos alii eam habent ut in verbo Dei & Patribus fundatam, alii eam in suis confratribus ut quid ab omni veneno immune tolerant, alii servata ad invicem unione, de aliis multis palmaribus religionis dogmatibus, non conveniunt. Atqui res sic se habet. Et probatur: Primum quidem patet ex Synodo Sandomiriensi, sibi hæc habentur de Eucharistia: *Convenimus in sententia verborum Domini nostri Jesu-Christi, ut illa orthodoxe intellecta sunt a Patribus, ac in primis ab Irenæo*. Alterum utique claret ex Synodi Carentonicæ decreto, de quo sic loquitur Dallæus pro Eucharistiæ capite, *nullum habet venenum*. Tertium etiam verissimum est, cum ex eodem decreto laudato, Lutherani præter Eucharistiam, in aliis multis articulis tanti momenti a Calvinistis discrepent, ut audita eorum de confœderationis secum definitione, in variis Synodis tum Sueciæ tum Daniæ habitis, eos excommunicaverint. Immo Lutherus scribens contra Lovanienses Tom. 2. Thesi. 27. ait Calvinistas esse Hæreticos.

Capita Lutheranorum a Calvinistis abjecta.

PRIMO, Lutherani admittunt præsentiam realem, ut liquet ex scriptis Lutheri, ex ejus ad Argentinenses Ep. maxime vero ex confessione August. art. 10. Calvinus e contra tract. de cœna opusc. col. 215. vocat præsentiæ realis articulum, errorem damnabilem. Rursus opusc. contra Wesphalum Lutheranum columna 1928. eamdem, somnium detestabile appellat; ejusdem sunt Labii Dumoulin, & Bochart. Iste *de fide* Serm. 2173. non erubescit scribere articulum præsentiæ realis esse omnium hæresum originem, & totius religionis subversionem; sed iniquitas mentitur sibi in Synodo Carentonica.

Secundo: Calvinistæ Apocalypsim, Epistolam ad Hebræos, S. Jacobi, secundam D. Petri, secundam & tertiam S. Joannis, item & S. Judæ, uti Scripturam Sacram & Canonicam habent. Dallæus Apolog. cap. 7. p. 141. Synodus Carentonica art. 4. Confessio fidei Ecclesiarum reformatarum nuncupatarum Galliæ art. 3. Non sic Lutherani, namque ista omnia rejiciunt. Institutiones Catechismi Comradi Dieterici Ulmæ civitatis Ecclesiæ Rectoris & Pastoris ano. 1623. juris publici factæ art. de Scriptura Sacra pagina 17.

Tertio: Calvinistæ non putant Baptismum esse de necessitate absoluta salutis, quippe qui existiment pueros Fidelium vel ex ipso matris utero Sanctos. Sic docet Synodus Carentonica anno 1607. Sic altera Synodus Privatii habita anno 1612. sic disciplina Eccles. cap. 11. art. 6. Sed e contra in confessione Augustana art. 11. Lutherani Anabaptistis hæreseos labem inurrunt eo quod infantes absque Baptismo vita functos salvari autumarent: Istud Lutheranorum caput commemorat Calvinus II. defens. contra Westphalum opusc. col. 1794.

Quarto: Calvinistæ existimant eum, qui laudes Domini latino decantat idiomate, & sibi ignoto, ipsum Deum irridere, sed hoc propria sibi lingua ab unoquoque peragendum esse, Dominica 35. Lutherani non ita censent in confessione August. art. 5. de Missa. Quin immo magnas orationes & preces Latinas ad usum Ecclesiæ Catholicæ retinuerunt.

Quinto: Calvinistæ Missam omnem abrogarunt. Synodus Salmurii anno 1596. art. 22. Calvinus Inst. l. 4. c. 8. n. 18. Lutherus solam privatam rescidit. tom. 7. edit. Witembergæ anno 1558. col. 228.

Sexto: Calvinistæ sanctas imagines reputant idola, hinc eas & pessundant & frangunt, Dominica 23. Derelincourt I. falsi Pastores p. 199. & 377. Lutherani e contra eas servant, & cultu saltem civili prosequuntur. Conrad Dieteric. 1. prec. pag. 8.

Se-

Septimo : Calvinistæ nulla præter Dominicam diem festa celebrant : sed Lutherani quædam observant : Angli multo plura, ut festum omnium Sanctorum &c. Liturg. Angl.

Ex tot magni ponderis contradictionibus Luce clarius affulget a veritate catholica prorsus excidisse Calvinistas, & Sacramentarios omnes, cum non sibi constent in suis vicissim dogmatibus, ut ex dictis patet, & fuse probavit illust. D. Bussuetius in libris de eorum variationibus, adeoque eis non est credendum, cum Christum in Eucharistia realiter substantialiter non esse effutiunt; maxime cum vel in isto errore defendendo nutent & deficiant, aliis præsentiam realem ex integro confitentibus, quales sunt Synodi Sandomiriensis Ministri, aliis illam tolerantibus, ut de Carentonicis legitur.

Confirmatur : Illi causam deploratam habent, catholicum debellando de præsentia reali dogma, quorum Religio est mere negativa : Atqui talis est Calvinistarum & Sacramentariorum Secta seu Ecclesia: Et probatur. Calvinistæ vano reformationis prætextu. I. ab Ecclesia Romana proprio nutu divulsi sunt, nec ei in Concilio adunatæ obedierunt, tametsi inter eos auctores doctiores fateantur ad Concilium Oecumenicum recurrendum esse quando aliqua fidei controversia dirimenda occurrit. II. Sacramenta, Traditione Apostolica firmata, duobus exceptis, a quibus omnem adimunt virtutem exsufflaverunt. III. Sacrificium verum, sine quo nulla stat sincera religio abstulerunt. IV. Sanctas imagines non sine summa impietate, itaut ellossis etiam, quod Mahumetani nusquam fecere, Sanctorum reliquiis, fregerunt. V. Omnes ferme veternas hæreses restaurarunt, maxime Manicheismum, propugnando, & prædestinationis necessitantis fatum, & gratiam victricem liberum hominis arbitrium perimentem admittendo. VI. Inter Calvinistas plurimi in Socinianismum deflexere, nec desunt in Batavia, qui propugnent non esse de fide Christum esse Deum.

Solvuntur objectiones Heterodoxorum.

OBJICIUNT : Idem corpus non potest simul esse in pluribus locis; alias esset, ut supponitur, & etiam non esset, cum inhabitet cœlum : Igitur corpus Christi, ejusque sanguis non sunt realiter nisi in cœlo.

Respondeo distinguendo : Idem corpus non potest simul esse in diversis locis naturaliter, concedo, miraculose nego. Ad probationem similiter distinguo : Esset & non esset in eodem loco sub diverso respectu concedo : sub eodem nego. Corpus Christi est in cœlo circumscriptive & cum extensione in ordine ad locum; definitive vero in Eucharistia, hoc est totum in toto, & totum in qualibet parte hostiæ, eo quasi modo quo anima inest tota in corpore, & tota in singulis membris; quocirca nullus est contradictionis locus.

Instant : Atqui corpus ne quidem definitive potest esse in uno loco; circumscriptive vero in altero : Et probatur. Jam esset definitive in pluribus locis, scilicet in pluribus hostiis consecratis, & sic redit difficultas, nimirum esset in una hostia, & non in altera : esset in una, ut supponitur, non esset in altera, quippe quæ haberet tutale esse suum definitivum in primo loco. Confirmatur : Licet anima sit tantum definitive in corpore, in duobus tamen corporibus simul esse non valet : ergo a pari, &c.

Respondeo negando sequelam. Ad probationem distinguo : Idem corpus non potest esse definitive in pluribus locis per eamdem actionem, & non adhibita nova transubstantiationis materia, concedo : per diversam actionem, & adhibita nova materia, nego, & hoc nullam implicat contradictionem. Igitur corpus Christi Eucharisticum duplici modo spectari potest, nimirum secundum se, deinde vero per ordinem ad actionem transubstantiativam, & ad materiam consecratam; priori modo consideratum, est semper idem cum extensione partium in ordine ad se; posteriori modo, scilicet ut connotat diversam consecrationem, diversamque materiam, jam est numero multiplex, non quidem corpus, sed Sacramentum, multiplicata quippe actione consecrativa, multiplicatisque consecratis hostiis, tot esse sacramentale habet, quot sunt hostiæ consecratæ. Sic in miraculo conversionis aquæ in vinum in Cana Galilææ, tot fuerunt numero conversiones, quot erant hydriæ aqua plenæ.

Respondeo ad confirmationem, negando parita-

paritatem. Ratio discriminis illud est, quod anima limitetur a corpore, & ipsa limitet corpus, quocirca non potest esse nisi in uno corpore, maxime vero cum virtute creationis in illud infundatur; sed corpus Christi præsens est in Eucharistia per transubstantiationem, limitatum quidem ab hostiis præsentibus, in quibus solum reperitur per consecrationem, si tamen novæ apponantur in altero Altari quæ de novo consecrentur, ad novam transubstantiationem multiplicabitur esse sacramentale corporis Christi.

Respondeo secundo ad eamdem confirmationem: Auctores non ignoti nominis, ut Collegium Conimbricense in Lusitania propugnare eumdem numero hominem posse divinitus esse simul in pluribus locis etiam circumscriptive per reproductionem.

Et vero nonne eumdem numero Petrum Deus in uno & alio loco reproducere potest. Historici referunt hoc ipsum divo contigisse Ambrosio, & B. Antonio de Padua; a fortiori poterit & Sacerdos virtute omnipotenti Christi ejus corpus per transubstantiationem in diversis hostiis ponere.

Urgent: Istud corpus in multiplici hostia positum non esset idem numero corpus in omnibus hostiis; sed hoc implicat; immo & adversatur fidei, quæ docet idem corpus Christi in omnibus hostiis consecratis reperiri; ergo &c. Probatur sequela majoris: Individuatio numerica corporis petitur ab omnibus accidentibus, maxime vero a quantitate: Sed in hypothesi foret diversa quantitas in corpore Christi Eucharistico, & in corpore Christi in cœlo existente: ergo &c.

Respondeo negando sequelam. Ad probationem distinguo: Individuatio numerica localis petitur ab omnibus accidentibus & simul a loco, concedo: individuatio substantialis, nego. Operæ pretium est hic subnotare corpus aliquod dici unum duplici modo, scilicet substantive & localiter, substantive quidem a propria dumtaxat quantitate; localiter vero & a quantitate, & a loco: porro si spectetur secundum se, est semper & ubique unum substantialiter, sed per ordinem ad locum quandoque est multiplex; id est non implicat corpus Christi habere esse naturale in cœlo, & esse sacramentale in Eucharistia; quinimmo illud esse sacramentale, numerice multiplicatur secundum multiplicitatem actionum transubstantiativarum, & hostiarum consecratarum; unitas quippe numerica sacramentalis desumitur ab actione transubstantiativa simul & a materia de novo consecranda: Igitur existere, seu esse corporis Christi est multiplex; videlicet unum connaturale in cœlo distinctum aliqualiter ab esse Eucharistico, seu quoad modum existendi; multiplex vero Eucharisticum numerice distinctum juxta multiplicationem hostiarum consecratarum; ex quo sequitur corpus Christi secundum se sumptum, idem esse & in cœlo & in Eucharistia, sed modum existendi non esse unum, sed diversum; est enim in cœlo & in Sacramento, sed solum multiplicatum numerice in Eucharistia, quippe quod appellet formaliter supra existere novum; at vero corpus Christi secundum se, idem in omni loco perseverat.

Instant: Corpus Christi jam haberet multiplex esse & existere, & quidem multiplicabile in infinitum per consecrationem hostiarum, quæ in immensum apponi possent consecrandæ: Sed implicat idem corpus habere esse multiplex in infinitum in eodem ordine, atque in eadem linea, sicut de facto haberet corpus Christi in Eucharistia juxta opinionem Ecclesiæ Romanæ. Ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem: Implicat idem corpus habere multiplex esse naturaliter & circumscriptive concedo: multiplex esse definitive, seu sacramentaliter per miraculum, nego. Ex hoc enim solum sequitur posse in infinitum syncategorematice multiplicari ad multiplicationem hostiarum, quæ absque termino a parte post præsentari possunt ad consecrationem.

Persistunt: Hoc semel admisso, corpus Christi habebit immensitatem, & erit ubique; Sed hoc ipsum, est error Ubiquistarum, ab Ecclesia proscriptus; ergo &c.

Respondeo distinguendo: Habebit immensitatem accidentalem & participatam, concedo: essentialem nego; & sic distincta minore, nego consequentiam: immensitas essentialis caret termino a parte ante & a parte post, solique Deo convenit; participata vero nonnisi a parte post, absque limitibus esse potest. Sic Deo volente, homine primo producto, possunt

sunt in infinitum hominum dari generationes : non absimili modo , absque termino , possunt apponi hostiæ consecrandæ ; tunc sequitur , non quidem corpus Christi secundum se consideratum , sed Eucharistiæ Sacramentum , in infinitum multiplicari posse.

Neque vero ex hac doctrina Theologi Catholici impingunt in errorem Ubiquistarum ; isti quippe propugnant corpus Christi naturale , propter unionem cum divinitate esse ubique , etiam circumscriptive, & secundum esse naturale quomodo corpus solet esse in loco ; sed Catholici concedunt solum corpus Christi posse esse simul in pluribus locis sacramentaliter & definitive.

Obstrepunt : Corpus Christi est cum sua quantitate in Eucharistia , ut supponunt Catholici : Sed corpus quantum non potest esse nisi in uno loco, alias eadem esset quantitas,& non esset. Ergo &c.

Respondeo distinguendo : Corpus Christi est cum sua quantitate in ordine ad se , concedo ; in ordine ad locum nego. Et sic nulla sequitur implicantia , maxime vero cum corpus Christi non habeat existere in Eucharistia ratione propriæ quantitatis, alias esset in hoc mirabili Sacramento circumscriptive, sed ratione quantitatis panis, quæ remanet , sub qua obtegitur ; addo & per actionem transubstantiativam.

Reponunt : Idem corpus non potest habere simul nisi unum esse in eadem linea : Sed admissa præsentia reali corporis Christi in Eucharistia , jam idem corpus habet multiplex esse ejusdem ordinis , scilicet sacramentale. Ergo &c.

Respondeo distinguendo : Idem corpus non potest habere multiplex esse circumscriptivum , transeat ; multiplex definitivum & sacramentale , nego . Nec mirum ; illud enim esse appellat , & supra materiam, & supra ejus consecrationem; quocirca multiplicata materia per additionem repetitam , multiplicata etiam consecratione, jam non corpus Christi , sed Sacramentum corporis Christi multiplicatur.

Replicant : Corpus non potest esse alicubi cum sua quantitate in ordine ad se : Igitur ruit prorsus fundamentum præsentiæ realis corporis Christi in Eucharistia : Probatur antecedens multipliciter .

Primo quidem : Si corpus propria spoliaretur quantitate in ordine ad locum, tunc partes haberet confusas & veluti commixtas, nec ulla daretur distinctio inter caput & pedes , cum cuncta locarentur in puncto indivisibili . Secundo, corpus utpote materiale, dicit & importat essentialiter extensionem in ordine ad locum . Tertio , in hypothesi , esset spiritus & non corpus : Sed hæc omnia implicant contradictionem; ergo &c.

Respondeo negando Antecedens. Ad primam probationem , distinguo : Partes forent confusæ in ordine ad locum concedo : in ordine ad se , nego . Anima rationalis est tota in toto corpore , & tota in qualibet parte ; & tamen juxta divi Thomæ opinionem , intellectus & voluntas ab ipsa realiter distinguuntur ; & utique a se invicem , ita ut absque confusione in ea & permaneant & operentur; idem proportionaliter dicendum de partibus corporis Christi in Eucharistia præexistentibus . Ceterum aliter ratiocinandum est de opere miraculoso ; aliter de re mere naturali.

Ad alteram probationem , distinguo: Corpus utpote materiale dicit essentialem relationem actualem ad extensionem radicalem in loco , concedo : ad extensionem sensibilem , nego . Extensio quippe actualis est effectus tantummodo secundarius quantitatis , qua miraculose privari potest ; sicut ignis in fornace Babylonica non sine magno prodigio spoliatus est calore actuali , ne Hebræos benedicentes Deum, læderet.

Ad ultimam probationem , etiam distinguo : Corpus in hypothesi foret spiritus quantum ad aliquid, & penes existendi modum , quatenus non est in loco circumscriptive, concedo : secundum se, nego ; quippe quod a propria non recedat natura , & habet partes vere corporales in ordine ad se.

Instabis : Implicat corpus Christi esse in loco nisi ibi sit circumscriptive . Igitur & juxta extensionem actualem & sensibilem . Probatur antecedens : Corpus Christi in Eucharistia est corpus vivens : sed corpus vivens absolute exigit ubique extensionem in ordine ad locum . Et probatur : Corpus vivens habet motum localem, alias foret mortuum : Ergo &c.

Respondeo negando Antecedens. Ad primam probationem distinguo minorem ;

Cor-

Corpus vivens exigit extensionem, ubi est modo sibi connaturali concedo: modo supernaturali & sacramentali, nego. Porro extensio actualis non est de essentia corporis, & ideo potest impediri, sicut calor actualis in fornace Babylonica impeditus est in gratiam puerorum, & gravitas corporis pro Petro quando ambulavit super aquas: Igitur potest impediri illa extensio sensibilis.

Ad alteram probationem similiter distinguo: Corpus vivens habet motum localem secundum ubiquitatem naturalem, concedo: juxta sacramentalem, nego. Et de facto docent communiter Theologi corpus Christi non moveri per se in Eucharistia, sed solum per accidens & mediate ad motum specierum. Nec inde sequitur esse mortuum. Est quidem modo quasi mortuo, juxta illud Joan. de Christo in Eucharistia, Apoc. 5. *Vidi .... Agnum stantem quasi occisum*, *&c.* Sed tamen vivens propter tria: I. quia est idem corpus cum eo, quod est in cœlo, ubi vivit vita naturali: II. quia habet totam & eamdem substantiam; ibi namque est anima cum corpore. III. motus, localis actualis non est de ratione essentiali vitæ, quando enim homo gravi tenetur sopore, etiam absque somnio, anima tamen rationalis ibi est, tametsi nullas tunc habeat operationes spirituales.

Insistes: Implicat corpus vivens esse in Eucharistia absque motu locali. Sed ut corpus sit vivens, debet esse in eo circulatio sanguinis: Igitur ad vitam absolute requiritur motus localis.

Respondeo primo, multos non tenere circulationem sanguinis. II. Deum posse supernaturaliter conservare vitam absque motu locali, sicut Christus per suam potentiam quadraginta dies pertransiit absque fame: omnia quippe cedunt & obediunt Auctori supremo, qui naturæ non astringitur legibus. III. distinguo: circulatio sanguinis debet fieri in corpore, si corpus vivat modo consueto & naturali, concedo: sin minus, nego.

Repones: Licet Christus habeat in Eucharistia existentiam sacramentalem, conservat tamen naturalem: Igitur ibi non potest esse nisi cum extensione formali & actuali in ordine ad locum.

Respondeo distinguendo: Christus conservat existentiam naturalem in cœlo, concedo: in Sacramento, subdistinguo: conservat in ordine ad se, concedo, namque habet partes extra partes: in ordine ad locum, nego. Hic quippe effectus impeditur in Sacramento per miraculum. Quid mirum? Est Sacramentum fidei.

Persistes: Ex hoc sequitur non esse idem numero corpus Christi in Eucharistia & in cœlo: Et probatur: individuatio numerica petitur a quantitate. Igitur cum non sit eadem in cœlo & in Eucharistia, erit diversum numero corpus, quod citra fidei dispendium dici non potest.

Respondeo negando sequelam. Ad probationem distinguo: Individuatio petitur a quantitate connotata, concedo: extensa, subdistinguo; individuatio perfecta, hoc est tam essentialis quam integralis, concedo: individuatio essentialis nego. Corpus Christi in Eucharistia connotat quantitatem: Porro essentia desumitur magis ex aptitudine quam ab actu; eo enim ipso quo anima v. g. est principium ratiocinationis; puer tametsi recens natus & non loquatur, dicitur tamen homo & rationalis: Igitur sufficit, ut corpus Christi connotet eamdem quantitatem quam habet in cœlo, ut sit idem numero corpus. Ceterum dato & non concesso individuationem a quantitate extensa in ordine ad locum repeti, cum corpus Christi in Eucharistia non habeat extensam nisi in ordine ad se, non impedit individuationem, quæ quidem non interrumpitur per esse sacramentale, sed eadem manet in eo juxta modum existendi connaturalem, quem habet in cœlo.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Præsentia realis: astruitur rationibus: Theologicis.

PRIMO: Patres docent idem corpus ex Maria natum, & idem quod in cruce pependit, esse in Eucharistia, & a fidelibus suscipi. Aug. S. Leo &c.

Secundo: Hæc veritas ex omnipotentia Dei repetitur, & omnium miraculorum maximum eam vocat S. Thomas Opusc. 57.

Tertio: Vel ipsi sacramentarii hanc veritatem agnoverunt in Synodo tum Sandomiriensi, tum Carentonica.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET SOLUTIONUM.

PRIMO: Implicat quidem corpus esse in loco circumscriptive naturaliter, sed non supernaturaliter.

Secundo: Non implicat etiam corpus Eucharisticum multiplicari posse in infinitum syncategorematice.

Tertio: Licet corpus Christi habeat in Eucharistia modum existendi diversum, ab eo quem habet in cœlo, quia tamen quantitatem suam in ordine ad se retinet, & connotat actualem & sensibilem, est idem entitative corpus in cœlo & in Sacramento.

ARTICULUS SECUNDUS.

De Transubstantiatione.

LUTHERANI duo contendunt, videlicet panem & vinum remanere in Eucharistia cum corpore & sanguine Christi; deinde vero corpus & sanguinem non nisi in usu reperiri; qui quidem duo errores totis viribus sunt impugnandi.

SECTIO PRIMA.

Utrum detur Transubstantiatio?

CONCLUSIO AFFIRMATIVA.

Probatur rationibus Theologicis.

PRIMA sic procedit: Christus est realiter in Eucharistia vi verborum institutionis, ut liquido constat ex omnibus quæ supra dicta sunt: Sed est contra verba institutionis panem & vinum remanere; falsa quippe esset hæc propositio: *Hoc est corpus meum*; & ista: *Hic est Calix sanguinis mei*. Ita ex professo Divus Thomas, hic quæst. 75. art. 2. Et vero corpus Christi ibi est vel per actionem adductivam, ita ut de cœlo descendat ad altare; vel per creativam, vel etiam per generativam: sed nullis ex his modis ibi est præsens: Igitur per transubstantiationem. Probatur minor: Non ibi est per actionem adductivam, alias relinqueret cœlum: non per creativam, Eucharistia quippe non fit ex nihilo; sed neque per generativam; quis enim sanæ mentis dixerit panem generare corpus Christi, seu corpus Christi Eucharisticum, & ita ex pane constare, ut fit corpus panaceum.

Ista ratio est Catechismi Romani parte ,, de Euch. num. 37. his verbis: " Si est ,, verum Christi corpus sub panis & vini ,, specie post consecrationem; omnino ,, necesse est, cum ibi antea non esset, ,, hoc vel loci mutatione, vel creatio- ,, ne, vel alterius rei in ipsum conver- ,, sione factum esse. At vero fieri non ,, posse constat, ut corpus Christi in Sa- ,, cramento sit, quod ex uno in alium ,, locum venerit; ita enim fieret, ut a ,, cœli sedibus abesset; quoniam nihil ,, movetur, nisi locum deserat, a quo ,, movetur. Creari autem corpus Christi ,, minus credibile est, ac ne in cogita- ,, tionem quidem cadere hoc potest: Re- ,, linquitur ergo ut in Sacramento sit cor- ,, pus Domini, & quod panis in ipsum ,, convertatur. Quare ut nulla panis sub- ,, stantia remaneat necesse est. ,,

Altera ratio isto comprehenditur argumento. Quod discussum, & postea de fide definitum est in Conciliis adversus Hæreticos obstrepentes, quorum alii transubstantiationem penitus abnuebant, ut Berengarius, & post ipsum Calvinistæ; alii vero ut Kemnitius, definitum quidem dicebant, sed veluti quæstionem scholasticam non spectantem fidem, ita ut contraria anathemate non fuerit percussa, saltem in Concilio magno Lateranensi sub Innocentio III. dubio procul non potest absque peccato mortali abnegari: Atqui transubstantiatio sic definita fuit in variis Conciliis. Ergo &c. Probatur minor.

Primo quidem in Concilio Romano sub Nicolao II. anno 1060. contra Berengarium adunato, in quo ipse, ejuravit suos de transubstantiatione errores his verbis: " Ego Berengarius anathematizo eam hæ- ,, resim, de qua hactenus infamatus sum, ,, quæ astruere conatur panem & vi- ,, num, quæ in altari ponuntur, post ,, consecrationem solummodo Sacramen- ,, tum, & non verum corpus & sangui- ,, nem Domini nostri Jesu Christi esse. ,, Lanfrancus qui aderat Concilio Lib. de

cor.

corpore Domini sic perstringit Berengarium: " Nicolaus Papa comperiens te „ docere panem, vinumque altaris post „ consecrationem sine materiali mutatione in pristinis essentiis remanere, concessa tibi respondendi licentia, cum non „ auderes pro tuæ partis defensione aliquid respondere, pietate motus ad preces tuas præcepit tradi scripturam tibi. „ Ergo &c. Audis Berengarium damnari eo quod negaret transubstantiationem, & hanc veritatem ibi Scripturarum testimonio comprobari.

Huic Concilio succedit altera Synodus Romana sub Gregorio VII. anno 1079. adversus eumdem propter iteratum lapsum congregatam; cum enim Berengarius primam fidei confessionem datam mente versipelli explicaret, alteram exhibere coactus est, quæ his concipitur verbis: " Ego Berengarius, corde credo, & ore „ confiteor, panem & vinum, quæ ponuntur in altari, per Mysterium sacræ „ orationis, & verba nostri Redemptoris, substantialiter converti in veram & „ propriam ac vivificatricem carnem & „ sanguinem Jesu Christi Domini nostri. „ *edit. Binii*.

Concilium Magnum Lateranense anno 1215. capite *Firmiter*, *credimus & simpliciter confitemur*, istud dogma nomine transubstantiationis celebravit. Eo loci eodem modo de fide definit dogmata de sanctissima Trinitate, de creatione mundi, de incarnatione Verbi, de Ecclesia, ubi agit & de Sacramentis. Tum cap. 3. sic pronuntiat. *Excommunicamus, & anathematizamus omnem hæresim extollentem se adversus hanc sanctam, orthodoxam, Catholicam fidem, quam superius exposuimus*. Videas, velim, absque fundamento Kemnitium docere transubstantiationem non fuisse de fide definitam in isto Concilio, nec contrariam opinionem anathemate fuisse percussam.

Concilium Constantiense universale anno 1414. varios Wiclefi articulos damnavit, quorum primus est: *Substantia panis Materialis, & similiter substantia vini materialis remanet in Sacramento altaris*. Secundus vero, *Accidentia panis non manent sine subjecto in eodem Sacramento*.

Florentinum in instructione Armenorum, ait: " Substantia panis in corpus Christi, & „ substantia vini in sanguinem convertun- „ tur. „

Denique Tridentinum Sess. 13. cap. 4. hanc mirabilem tradit & explicat doctrinam. Canone vero 2. sic pronuntiat: *Si quis dixerit, in sacrosancto Eucharistiæ Sacramento remanere substantiam panis, & vini una cum corpore & sanguine Domini nostri Jesu Christi; negaveritque mirabilem illam & singularem conversionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem, manentibus dumtaxat speciebus panis & vini; quam quidem conversionem Catholica Ecclesia aptissime transubstantiationem appellat; anathema sit*.

Hujusce Concilii Catechismus ex variis sententiis Christi Joannis 6. contentis, eamdem probat transubstantiationem; deinde his allatis, sic concludit, parte 2, num. 37. " Cum ergo tam claris, & per- „ spicuis verbis carnem suam, panem & „ cibum verum, sanguinem item, verum „ potum nominaverit; satis videtur decla- „ rasse, nullam in Sacramento substantiam „ panis & vini remanere. „ Pergit & idem probat dogma, testimoniis Patrum maxime SS. Hilarii & Ambrosii. Ergo &c.

Tertia: Quod ab ipsius Christi ore promanavit, citra temeritatem, immo & blasphemiam non negatur. Atqui transubstantiatio panis & vini in Eucharistia est fidei dogma, quod fluxit ab ipsius Christi ore. Et probatur ex multiplici traditionis momento.

§ I.

Traditio Patrum pro Transubstantiatione.

S. IRENÆUS Lib. 4. adv. Hær. cap. 34. astruit Transubstantiationem his verbis: " Quemadmodum enim qui est a terra panis „ percipiens invocationem, jam non com- „ munis panis est, sed Eucharistia ex „ duabus rebus terrena & cœlesti: sic & „ corpora nostra percipientia Euchari- „ stiam, jam non sunt corruptibilia spem „ resurrectionis habentia. „

Accedit Alter veritatis testis, Cyprianus, qui quidem variis locis eam profitetur, & docet, præcipue vero Epist. 54. tum Serm. de Cœna Domini, ubi sic ait: " Pa- „ nis iste, quem Dominus discipulis porrigebat, non effigie, sed natura, mutatus „ omnipotentia verbi, factus est caro. „

Cyrillus Jerosolymitanus Catechesi 4. " Aquam, *inquit*, aliquando mutavit in „ vinum ... non erit dignus, cui credamus, quod vinum in sanguinem transmutasset ? „

Ambrosius Lib. 4. de Sacramentis cap. 4. " Tu forte dicis, meus panis est usitatus; sed panis iste panis est ante verba „ Sacramentorum; ubi accesserit consecratio, de pane fit caro Christi. „

Augustinus Sermone 28. de verbis Domini vet. edit. " Dixi vobis, *inquit*, quod „ ante verba Christi, quod offertur, panis „ dicatur; ubi Christi verba deprompta „ fuerint, jam non panis dicitur, sed corpus appellatur. „

Cyrillus Alex. Epist. ad Nest. in Concilio Eph. lecta & approbata. Eo loci de Eucharistia loquens, ait: " Neque enim „ illam ut carnem communem sumimus .... Sed tamquam vere vivificam, „ ipsiusque Verbi propriam. „ Idem expressius dicit Anath. XI. Si Eucharistia non panis communis est: Igitur transubstantiatus.

Gregorius Magnus adstipulatur; Homilia 14. in Evang. de Christo ita loquitur: " Bonus Pastor animam suam ponit pro „ ovibus suis. Fecit quod monuit .... „ Ut in Sacramento nostro corpus suum „ & sanguinem verteret, & oves quas redimeret, carnis suæ alimento satiaret. „

Concinit Damascenus Lib. 4. de fide cap. 14. " Panis vinumque & aqua per „ invocationem & adventum Spiritus sancti supernaturaliter transmutatur in corpus & sanguinem Christi, & non sane „ duo, sed unum & idem. „

Amalarius Trevirensis, qui floruit nono circiter sæculo Lib. 3. de Ecclesiasticis officiis cap. 24. " Sic credimus, *ait* naturam simplicem panis & vini mixti verti „ in rationabilem, scilicet corporis & „ sanguinis Christi. „

Nedum illi Patres, sed & multo plures apud Bellarminum Lib. de Eucharistia cap. 20. a Christo nato usque ad Berengarium expresse transubstantiationem docuerunt, cum inter eos alii dicant panem mutari in corpus Christi, & vinum in sanguinem, alii Eucharistiam non esse panem communem, sed miraculosum. Igitur panis terrestris, & vinum usuale non remanet. Ita definiere Concilia, scilicet Turonense, Vercellense, & duo Romana, in quibus iterum atque iterum errores Berengarii contra præsentiam realem & transubstantiationem proscripti fuere; eumdem impugnarunt Lanfrancus, ut jam dictum est, in Lib. de corpore & sanguine Domini; Adelmanous Epist. ad ipsum Berengarium. Hugo Lingonensis Epist. ad eumdem; Guitmundus Aversanus Libro 3. contra eumdem; Libro 1. de corpore Domini caput 7. Petrus Cluniacensis in Lib. de sacrificio & transubstantiatione contra Henricum & Petrum de Bruis, & Hugo Victorinus Lib. 2. de Sacramentis parte 8. cap. 7. qui omnes ab anno 1100. usque ad 1200. floruere; quique ex professo transubstantiationem, sicut Divus Thomas, Divus Bonaventura, aliique Theologi subsequentium sæculorum, de fide propugnant.

§. II.

Eadem traditio perseverat in Ecclesiis Orientalibus.

Testimonia magna ex parte expostulata a Ludovico XIV. pro confirmatione fidei adversus Ministrum Claudium referuntur.

PRIMO: Menti se offerunt liber Agapii montis Athos Monachi; deinde Synodus in insula Cypri coacta; tum Catechismus Ecclesiæ Constantinopolitanæ Venetiis 1635. in lucem editus, postremo confessio Orthodoxa a quatuor Patriarchis, & permultis Episcopis subscripta. His accedit confessio Methodii Patriarchæ Constantinopolitani, & Hilarionis Cicada majoris Ecclesiæ Theologi. Neque prætereundæ sunt octo Monachorum montis Athos, & Michaelis Coartacii Cretensis Presbyteri testificationes, in quibus omnibus & realitas præsentiæ Christi in Eucharistia, & transubstantiatio proclamatur.

Secundo: Eadem confessi sunt dogmata septem Metropolitani, in instrumentis authenticis datis Peræ 18. Julii 1671. in quibus perstringunt Calvinistas, eo quod Ecclesiam Græcam pro suis erroribus adversus transubstantiationem laudare auderent; eosdem stylo, propter hoc prosequuntur censorio Ecclesiæ Archipelagi.

Tertio: Prioribus annumerantur Abbas & Mo-

& Monachi Moromolani, qui in tabulis publicis 14. Octobris 1671. ab eis subscriptis, eamdem professi sunt fidem, maxime vero Panagatta Nicusius litteris scriptis Adrianopoli 20. Decembris anno 1671. ad excellentissimum Dominum Carolum Franciscum Olier Marchionem de Nointel Regis Christianissimi ad portam Ottomanam Legatum, in quibus sic alloquitur Protestantes: " Hæc scrutentur " Calvinistæ *loquitur de libris ubi fides Græcorum exponitur*, & invenient veram " Orientalis Ecclesiæ confessionem, & " non a Cyrillo ob perversa sua dogmata " sede expulso, occiso, & damnato, fabricatam. "

Quarto: Eamdem professi sunt veritatem Dom. de Nointel scriptis & factis Abbates & Monachi in insulis Principum commorantes: deinde Patriarcha C P. instrumento authentico a tribus aliis Patriarchis Orientalibus, a Patriarcha Alexandrino, &c. Tum a tribus supra triginta Metropolitanis subsignato, in domo Patriarchali indictione 20. mensis Januarii 1672. ubi sic loquuntur: " Quoad " terribile Eucharistiæ Sacramentum credimus, & sine dubitatione confitemur " vivum Domini nostri Jesu Christi corpus " esse invisibiliter præsens præsentia reali " in Sacramento; nam operatione sanctissimi Spiritus modo supernaturali & " ineffabili panis in proprium Jesu Christi corpus, & vinum in vivum ejusdem " sanguinem realiter, vere, & proprie " commutatur.

Quinto: Suum huic fidei addunt calculum Episcopi Orientales Colchidis & Iberiæ, quorum testimonium Pater Josephus Maria Zampio Clericus Regularis, Hilarionis præcipui Episcopi Catholici dicti syngrapha munitam ad præfatum Dominum de Nointel misit; Oratores ceteri residentes appellati, post multa cum Ecclesiæ Græcæ Episcopi colloquia habita, omnibus mature discussis, testati sunt Domino de Nointel eamdem esse in omni Oriente fidem. Sic legitur in Epistolis Andreæ Ridolphi Episcopi Calaminæ & Vicarii Apostolici, datis Kalendis Augusti 1671. & Francisci Casimiri de Visocha Regis Poloniæ ad portam Ottomanam Legati, datis Constantinopoli die 7. Septembris 1671. His accedit testificatio Sinibaldi Fieschi pro Republica Genuensi residentis subdata Constantinopoli 13. Augusti 1672. Item & Marini Bernardi de Caboga, atque Georgii 2. Brutchia reipublicæ Ragusinæ ad Portam Oratorum data Adrianopoli 14. Octobris 1671. nec non totius communitatis Perotarum, quibus novemdecim subscripserunt Peræ 2. Novembris 1671.

Sexto: Nectarius Patriarcha Jerosolymitanus in suis ad Paisium Patriarcham Alexandrinum litteris mense Martio 1671. scriptis, eamdem doctrinam toto corde amplectitur; Patriarcha vero Constantinopolitanus ad consulta Moscovitarum sic respondet: " Mutatur panis in perfectum " vere corpus Christi, & vinum in perfectum vere sanguinem Christi, ut nudæ relinquantur species panis, & nudæ " species vini sine eorum substantia. " Ceterum in processu synodali a Dositeo Patriarcha Jerosolymitano die 20. Martii 1672. perstringuntur Calvinistæ, & Lutherani eo quod Orientalibus suos de Eucharistia errores attribuant; Cruciador vero Patriarcha Armenus in testimonio authentico dato in civitate Sisensi anno 1672. primum enumerat errores Calvinistarum & Lutheranorum, tum circa realitatem, tum circa transubstantiationem; deinde subjungit: " Absit ut talium Hæresum sola cogitatio in mentem " nostram incidat. " Hæc censura a quatuor Archiepiscopis & multis Sacerdotibus subsignata legitur. Percelebre est testimonium Davidis Archiepiscopi civitatis Regiæ Aspahami ad Regem Christianissimum a natione Armena, quæ commoratur in Perside, missum, subdatum in conventu Episcoporum & Doctorum 10. Decembris anno 1671. ubi perstrictis Calvinistis, subjungunt: " Credimus & dicimus " Christum habere corpus, & animam humanam, quæ largitur pretiose omnibus " digne accipientibus; & habemus firmum " fundamentum in verbo Domini Matth. " 26. Hoc est corpus meum, & sanguis " meus, & non signum. "

§. III.

De motivis continuationis Perpetuitatis fidei pro præsentia reali apud Orientales.

EXHIBITIS testimoniis omni exceptione ma-

majoribus, metam saltem ad tempus obtinuit congressus inter Ministrum Claudium, & perpetuitatis fidei auctorem. Incassum Fridericus Spanheim Bataviæ in Theologia Professor in suo libro, cujus titulus, Strictura contra fidei expositionem Bossuetii, tractatum perpetuitatis de præsentia reali & Græcorum de hac fide testimonia ut quid levioris ponderis esse jactitat; namque & Confessio orthodoxa, & Synodorum actus in scriniis Orientalium asservati, & eorumdem adversus Calvinistas & Lutheranos eruditissimi Theologiæ pro defendendis & præsentiæ realis, & transubstantiationis dogmatibus tractatus dilucide probant, nec Græcos, nec ceteros Orientales in ista fide vel minimum titubasse.

Quia tamen Cancus Corcyre Archipræsul, & Guido Carmelita in religione Græcorum non satis versati, quosdam circa Sacramenta errores, tametsi absque fundamento, tribuunt Orientalibus, Thomas Smith Ecclesiæ Anglicanæ Presbyter putavit fracta Claudii contra fidem præsentiæ realis agmina se erigere posse; maxime stipatus manuscripto Synodi Jassii in Moldavia contra Cyrillum Lucarem habitæ, ab apostata quodam Catholico e bibliotheca regia subrepto, sed tandem expostulante Ludovico XIV. a Bataviæ proceribus postea bona fide restituto. Hac armatura muniti quasi novi Goliath incedebant Ministri & Angliæ & Bataviæ adversus Ecclesiam Romanam, exprobrantes ejus Præsulibus, & Doctoribus, quod nusquam probare possent & Cyrillum Lucarem damnatum fuisse, & ejus de sensu figurativo & typico doctrinam ceteris Græcis proscriptam & rejectam manere, cum potius totius Ecclesiæ Græcæ usus probaret, eam nedum laudata dogmata credisse, & ad nostra usque tempora retinere, sed & cetera quæ septem spectant Sacramenta.

Ludovicus XIV. indefessus fidei patronus & protector de ministrorum jactantia commotus jussit, voluitque eorum protervìam perstringi. Hanc provinciam non ignoti nominis Scriptor suscepit operibus Gallico idiomate conscriptis defendendam: nos vero eamdem pro more Theologorum omnium argumentorum pondere aggredimur adimplere; ut Heterodoxi, causam suam ex omni parte prorsus deploratam videntes, erroribus depositis, Deum in spiritu & veritate colant. Felices, si ad vana commenta, pro hæresi propugnanda, non confugiant. Namque pro more apud Heterodoxos semper positum fuit deflorare, modo Scripturam sacram, modo Patrum textus, ut vinculis plusquam ferreis se alligent.

Neque vero hoc commemorasse pigebit, ut Lector benevolus intelligat, nos ea quæ de hac pretiosa Sacramentorum materia juxta Orientalium placita in his cum Latinis adamussim concordantia tractamus, fidem intactam prodere. Allatius, & Arcudius Græci multa pro ista corcordia suppeditant; in primis vero prior, quippe qui Urbano VIII. clavum Ecclesiæ tenente, jam maturus ætate, & consequenter in Græcorum disciplina peritissimus, Romam appulerit, e contra vero posterior adhuc juvenis hinc & doctrinæ Orientalium non omnino gnarus; quocirca non mirum si quandoque aliquos leviores nævos Græcis recentioribus circa Sacramenta affingat: adeoque non est illi pro istis momentis credendum.

Prænotandum est testimonia laudata §. 1. esse optimæ notæ. nec ea veluti aut dubia aut falsa propelli posse ab Heterodoxis. Neque enim Græci posteriores ignorarunt Latinos eis adversus Calvinistas, in primis contra MS. Claudium usos fuisse; vel ipse Dosithæus in præfatione ad opus Syrugii hoc subnotat. Et vero hujusmodi actus, omni adhibita solemnitate facti sunt. Nullus e Patriarchis Episcopisve, qui eis subscripserant, pro præsentia reali & transubstantiatione, sese retractavit. Nectarius civitatis Jerosolymæ quondam Patriarcha decem post actuum subsignationem annos, vixit; Dosithæus vero ejus successor, quique Synodo Jerosolymitanæ 1672. præfuit, non nisi 35. annis postea elapsis ultimum suæ vitæ clausit diem. Isti, observes velim, non proscripti sunt, sicut de facto fuerant Cyrillus Lucaris, Corydalis, & Caryophyllaris. Quid plura? confessio Græcorum orthodoxa ad debellandos Protestantes data ab anno 1642. bis in gratiam Græcorum typis mandata, nusquam abnegata est.

Quibus prælibatis, sequitur istum adversus Sacramentarios argumentum. Illi præ-

præsentiam realem cum transubstantiatione debent admittere, quæ sicut ab Ecclesia Latina, sic & a Græca ad nostra usque tempora servatur & creditur, immo quam vel ipsi Calvinistæ celebriores, ut articulum fidei contrarium explodendum esse non putant: Atqui res sic se habet. Et probatur: Quod utrumque dogma ab Ecclesia Latina admittatur, ostensum est. Quod præsentia realis & transubstantiatio non sint articuli adversantes fidei, asserit Pseudo-Synodus Sandomiriensis; asserit Carentonica: asserit & Dallæus 3. art. cap. 1. Apol. c. 7. ubi fatetur Catholicos Romanos omnes articulos essentiales propugnare. Quod Ecclesia Græca vetustior in ea semper fuerit fide, conclamant antiqui Orientis Patres. Quod recentior ab ista religione non discesserit demonstrant testimonia jam laudata. Quod demum, absoluta disputatione inter M. Claudium & Auctorem perpetuitatis fidei dogma præsentiæ realis & transubstantiationis perseveret, annuntiat istud argumentum negativum, scilicet, Præsules, qui huic fidei subscripserant, se retractasse non legitur. Sed hoc ipsum argumentis & testimoniis positivis nunc ostenditur.

§. III.

Testimonia Theologorum Græcorum, quibus probatur a fine disputationis, Græcos non recessisse a præsentia reali & transubstantiatione.

NON abs re erit primo loco hic referre Synodum Jerusalem 1672. & alteram in eadem civitate anno 1691. congregatam sub Patriarcha Calinico, & Dosithæo, & Nectario, qui variis Theologorum sententiis probant & realitatem & transubstantiationem adversus Calvinistas malignantes, qui etiam subnotant Nestorianos, Armenos, Copticas, Syros & Æthiopes, tametsi aliqua hæresi detentos, omnes tamen de dogmatibus Eucharistiæ convenire.

Vincentius Episcopus Cophtos civitatis Thebaidis, qui creditur floruisse ante captam a Saracenis Ægyptum, cujus memoria celebratur in Ecclesia Copticarum & Æthiopum, in opusculo manuscripto Armeniæ, cujus titulus *Testamentum* complectens confessionem fidei Jacobitarum, sic loquitur: " Est corpus & sanguis Jesu „ Christi ut ipse asserit. Qui audebit di„ cere panem & vinum in altari oblata „ non esse corpus & sanguinem Verbi „ Dei, quæ ex Maria Virgine assumpsit; „ rescindatur a communione Christiano„ rum. „

Dionysius Barsalibi Metropolitanus civitatis Amid tractatu de Eucharistia manuscripto ait: " Cum Jesus Christus appel„ laverit panem Eucharistiæ suum cor„ pus, quis hoc firmiter non credet sic„ ut & de vino quod suum fecerit san„ guinem? „

Concinit Ita filius Zaraa celeberrimus Theologus Jacobita: " Corpus Jesu Chri„ sti unitum personæ Verbi divini, *in„ quit*, & animæ rationali hominis, est „ illud ipsum quod recipitur in sacra Eu„ charistia, & de quo intelligenda sunt „ hæc verba: Ego sum panis vivus qui „ de cœlo descendi. „ Isti omnes & infra citandi Theologi explicant caput 6. Joannis, & verba institutionis de realitate & transubstantiatione panis & vini. Abulfar 222.

Suffragatur Severus cognominatus filius Mokfa Episcopus urbis Aschemonin in Thebaida, qui florebat anno 977. sub Patriarcha Ephræm filii Zaraa, qui est sexagesimus-secundus in catalogo Jacobitarum: Iste plura composuit opera Theologica: in uno manuscripto quod inscribitur, *Confirmatio fidei orthodoxæ*, sic loquitur de Eucharistia: " Jesus Christus „ manducavit panem, & bibit vinum „ aqua temperatum sicut nos, ut habeamus „ ejus carnem ejusque sanguinem ex his „ formata. „ Eamdem fidem explanat in explicatione Mysterii Incarnationis. Rursus in expositione mystica legis. Item in tractatu de Paschate, & Agno.

In manuscripto Bibliothecæ Regis legitur opus Anonymi percelebre complectens formulam confessionis fidei Presbyteri Jacobitæ recens consecrati. In ea hæc leguntur: " Quod videmus oculis corpo„ ris, panis & vinum est; sed oculis fi„ dei ea contemplantes, attendeodo ad „ potestetem supremam quæ omnem in„ tellectus superat captum, significat pa„ nem vitæ qui de cœlo descendit pro „ remissione peccatorum. „

Dionysius Bersallibi Episcopus Jacobita civitatis Amid, qui duodecimo florebat seculo,

fæculo, in Prolegomentis ad Evangelia eamdem propugnat veritatem, ficut & in tractatu de inftitutione Euchariftiæ & maxime vero commentario in caput 6. beati Joannis, ubi clariffime tranfubftantiationem proclamat his verbis: " Sacra My„ fteria vocantur corpus & fanguis Jefu „ Chrifti, quippe quæ non fint quod ap„ parent, hoc eft panis & vinum.,, Subjungit hæc fieri defcenfu Spiritus fancti in oblata.

Ecbmimi auctor Jacobita Ægyptiacus, qui vivebat undecimo fæculo, vel verfus duodecimum, canonum collectionem elucubravit, cujus manufcriptum in Bibliotheca Regia affervatur, cap. 14. fic loquitur: " Certum eft & de hoc cuncti „ Chriftiani firmiter perfuafi funt Eucha„ riftiam a legitimo Miniftro Presbytero „ orthodoxo, fieri corpus Domini noftri „ Jefu Chrifti, juxta veritatem verborum „ iftorum quæ protulit, *Hoc eft corpus* „ *meum, hic eft fanguis meus*. „ MS. Ar. Bib. Reg.

Idem docet Joannes Abuzacharia in tractatu de Scientia Ecclefiaftica c. 83. Idem & Monachus Ægyptiacus in opere abfque ullo quidem titulo, fed qui in fupicionem incertæ fidei non venit apud Renaudotum tom. 4. perpet. fidei l. 2. c. 5.

Non prætereundus Elias Babylonis Patriarcha anno 1100. Neftorianus, qui varia eaque mira dedit opera; in expofitione fidei Religionis Chriftianæ, juxta Neftorianorum fyftema caput 12. ex profeffo propugnat & Realitatem & tranfubftantiationem; hic de Chrifto loquens ait: " Quocirca ea nocte qua decreverat tra„ di pro redemptione & falute mundi, „ ut & fuæ refurrectionis & promiffio„ num de beatitudine æterna veritatem „ firmaret, ut Evangelium refert, fumpfit „ inter puras & fanctas manus panem, „ benedixit, fregit, deditque Difcipulis „ fuis dicens: *Hoc eft corpus meum, quod* „ *frangetur pro vita mundi, & pro remiffio*„ *ne peccatorum &c.*

Subfcribit auctor Jacobita in Scientia Ecclefiaftica peritus c. 84. " Quicumque, „ *inquit*, manducat de hoc pane, qui fa„ ctus eft caro, me indigno Miniftro, qui „ que bibit de calice qui factus eft fanguis „ illapfu Spiritus fancti in eum, & ea mu„ tatione qua a natura vini translatus eft „ in fubftantiam fanguinis Jefu Chrifti, „ & qui hæc dona digne fufcipit, manet „ in Chrifto, & Chriftus in eo. „

Quid plura adjiciam? Manufcriptum Bibliothecæ Colbertinæ codice 4684. complectitur exhortationem fancto quidem Ignatio Martyri attributam, fed verofimilius cuidam paulo recentiori Patriarchæ Antiocheno, ubi veritas Euchariftiæ aftruitur: Alia multa loca pro eadem veritate exhibet collectio Homiliarum pro diebus feftis & Dominicis juxta ritum Copticarum, maxime in Homilia ad initium Evangelii fecundum Lucam; in altera fuper canticum Zachariæ, cujus auctor hæc laudat verba: *Illuminare his qui in tenebris & in umbra mortis fedent*, & in altera in cap. 6. fancti Joannis; aliifque permultis.

In Manufcripto Bibliothecæ Vaticanæ reperitur tractatus Lingua Arabica exaratus, qui infcribur, Quæftiones Ecclefiafticæ juxta doctrinam Ecclefiæ Ægypti: Art. 4. explicans ifta verba Chrifti Joannis 6. *Panis quem ego dabo, caro mea eft pro mundi vita*; fubjungit: " Non dicit „ figura corporis mei eft, fed fuum ip„ fum corpus. „ Deinde explicat mirabilem mutationem dicens: " Si quis expo„ ftulet quid panis & vinum ante confe„ crationem erant; refpondebitur fuiffe „ certum corpus creatum ..... certi fu„ mus panem illum qui frangitur in nomi„ ne verbi Dei, mutatum effe & ejus „ corpus factum. „

§. V.

Teftimonia ex Liturgiis & Orationibus Orientalium deprompta.

AUDISTIS Theologos Orientales verba & promiffionis & inftitutionis Euchariftiæ explicare de realitate corporis Chrifti, & de Tranfubftantiatione panis & vini in corpus & fanguinem Domini; nunc operæ pretium eft eamdem deducere veritatem tum ex Liturgiis, tum ex Orationibus in quibus fides explicatur.

In Liturgia Syriaca fancti Jacobi conclamat Diaconus: Et latine fic redditur: " Trementes & modefti fimus, eo quod „ facrificium modo offerendum eft; „ Majeftas adeffe cepit. „ In Liturgia „ Æthiopum populus ter dicit, *Amen*. Deinde vero fubjungit: " Credimus & „ certi

certi sumus hoc esse vere corpus & sanguinem Christi, & de hoc laudamus Dominum Deum nostrum. „

In Liturgia Copticarum S. Basilii, ubi agitur de pene & de vino, hæc habentur: “ Benedic ea, sanctifica ea, purifica ea, eaque immuta; ita ut panis fiat tuum sanctum corpus, & vinum aqua mixtum in calice existens, fiat tuus pretiosus sanguis. „ Idem habetur in Liturgia Copticarum S. Gregorii; idem in Liturgia Jacobitarum Syriæ; idem in Liturgia Nestorianorum.

Si de Orationibus loquamur, eamdem inveniemus veritatem in horologio seu libro precum ad usum Ecclesiæ Nestorianæ, ubi hæc leguntur de Christo: “ Quotidie te videmus super altare, & participamus de tuo corpore, & tuo pretioso sanguine. „ In libro Ministri seu Diaconi juxta ritum Jacobitarum habetur: “ Quem Moyses vidit in Monte Sinai, & Ezechiel in curru mystico, ecce offertur super altare, populi illum suscipiunt & habent vitam. „

Inter omnes orationes ubi agitur de sacra Eucharistia, celeberrima est ea quæ inscribitur, *invocatio sancti Spiritus*; & hæc complectitur recitatis verbis institutionis, populo respondente, *Amen*. “ Precamur te, Domine, ut mittas sanctum tuum Spiritum super nos & super ista dona oblata, quatenus descendens & super ea quiescens, faciat panem, corpus sanctissimi Domini nostri Jesu Christi, & quod in calice continetur, fiat ejus sanguis pretiosus. „ In Liturgia Græca S. Chrysostomi, Oratio his verbis finitur. “ Ea spiritu tuo immutans. „ *Μεταβαλὼν αὐτὰ τῷ πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ.*

In Liturgia Bibliothecæ Regis hæc oratio invenitur Græco idiomate conscripta, quæque latine sic redditur: “ Tu igitur, Domine, voce tua immuta res propositas. Tu præsens absolve istud mysticum Liturgiæ ministerium. Tu ipse conserva nobis tui cultus memoriam. Tu ipse emitte tuum sanctum Spiritum, ut sua bona & gloriosa præsentia descendens, sanctificet & immutet ista sancta & pretiosa dona proposita in corpus ipsum, & in sanguinem nostræ redemptionis. „ *Αὐτὸς οὖν δέσποτα τῇ σῇ φωνῇ τὰ προκείμενα μεταποίησον, αὐτὸς παρὼν τὴν μυστικὴν ταύτην λειτουργίαν κατάρτισον. αὐτὸς ἡμῖν τῆς σῆς λατρείας τὴν μνήμην διάσωσον. αὐτὸς τὸ πνεῦμά σου τὸ πανάγιον κατάπεμψον, ἵνα ἐπιφοιτῆσαν τῇ ἁγίᾳ καὶ ἀγαθῇ, καὶ ἐνδόξῳ αὐτοῦ παρουσίᾳ ἁγιάσῃ καὶ μεταποιήσῃ τὰ προκείμενα τίμια, καὶ ἅγια δῶρα ταῦτα εἰς τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τῆς ἡμετέρας ἀπολυτρώσεως.*

Inter alias preces, hanc Græci, quam sancto tribuunt Chrysostomo, recitant “ *Credo* Domine & Confiteor te vere esse Christum Filium Dei viventis, qui venisti in mundum salvare peccatores, quorum ego primus sum. Credo etiam, hoc esse *proprium tuum immaculatum corpus*, & *tuum proprium sanguinem*. Rogo te igitur ut mei miserearis. & mihi concedas remissionem peccatorum meorum. „ *Πιστεύω καὶ ὁμολογῶ ὅτι σὺ εἶ ἀληθῶς ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος ὁ ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι ὧν πρῶτος εἰμὶ ἐγώ. Ἔτι πιστεύω ὅτι τοῦτο αὐτό ἐστι τὸ ἄχραντον σῶμά σου, καὶ τοῦτο αὐτό ἐστι τὸ τίμιον αἷμά σου. δέομαι οὖν σου ἐλέησόν με, καὶ συγχώρησόν μοι τὰ παραπτώματά μου.*

§. VI.

Testimonia Oriental. pro præsentia reali ex adoratione Eucharistiæ, deprompta.

CERTUM est Græcos ante & post Concilium Florentinum cultu adorationis divinam prosecutos fuisse Eucharistiam, ut erudite probat Simeon Thessalonicensis, cujus auctoritas est apud eos magni ponderis, quique ante illam Synodum florebat; sic loquitur Sim. Thess. edit. Jassii pag. 112. “ Post orationem, pacem, & capitis inclinationem, quæ nostram erga Deum demissionem, & cum eo unionem ostendit, fit elevatio panis vivifici, qui repræsentat Christum pro nostro amore crucifixum, ipsum Jesum Christum venire, se nobis dare, & eum ipsum esse qui pro nobis crucifixus est. „ *Μετὰ δὲ τὴν προσευχὴν καὶ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν κλίσιν τῆς κεφαλῆς ἃ δὴ τὴν πρὸς Θεὸν δούλωσιν δηλοῦσι, καὶ ἕνωσιν ἡ τοῦ ζωοφόρου ἄρτου γίνεται ὕψωσις, αὐτὴν τυποῦσα τὴν ὑπὲρ ἡμῶν τοῦ σωτῆρος σταύρωσιν, καὶ τὸ αὐτὸν τὸν Χριστὸν ἐλθεῖν, καὶ ἑαυτὸν ἡμῖν μεταδοῦναι, ὅτι καὶ οὗτος ἐστιν, ὁ ὑπὲρ ἡμῶν σταυρωθείς.*

Postea scribit alta voce dici hæc verba

ba τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις, *Sancta Sanctis*. Tunc fit professio fidei: *Unus est Dominus Jesus Christus*. Tunc divisio seu fractio. Tunc unio ambarum specierum. Tunc sequitur communio Episcopi, Sacerdotum, Diaconorum, quibus expletis dicit: " Allatis sacris reliquiis panis di-„ vini, & in sacro calice positis, hoc „ omnibus ostendit, id est Jesum Chri-„ stum, & quod est proprium ejus cor-„ pus & verus sanguis, quem obtulit „ pro nobis, ejus populo sibi acquisito, „ quem exhibet & sinit gustare, videre, „ tangere. Quapropter sacer populus in „ intimis animæ Christum videt, illum „ adorat, & necessaria ad salutem ab „ eo petit .... Oportet ad terram usque „ sese inclinando adorare panem vivum „ cum sanguine qui est in calice. „ Τεσσάρων δ' αὐτοῖς κοσμηθέντων τῶν ἁγίων λειψάνων τοῦ θείου ἄρτου ἐν τῷ ἱερῷ ποτηρίῳ, δείκνυται τοῖς πᾶσιν, ὅπερ ἐστὶν ὁ Χριστὸς, αὐτὸ αὐτοῦ ἀληθῶς τὸ σῶμα καὶ αἷμα, ὃ ὑπὲρ τοῦ λαὸν αὐτοῦ τοῦ περιούσιον ἡμᾶς ἱερέργησε, καὶ γεύεσθαι καὶ βλέπειν, καὶ ἅπτεσθαι, παρέχησε, καὶ ἐφίεται. Διὸ καὶ ὁ ἱερὸς λαὸς, ἐκ ψυχῆς ὀρᾷ τοῦτον, καὶ προσκυνεῖ, καὶ τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτεῖται, ... Καὶ αὐτὸν δὴ τὸν ἐν τῷ ποτηρίῳ ζῶντα ἄρτον μετὰ τοῦ αἵματος ἄχρις ἐδάφους ὁλοψύχως δεῖ προσκυνεῖν.

Patriarcha Dionysius in solemni testimonio, quod de fide Ecclesiæ Constantinopolitanæ an. 1672. dedit, cujus exemplar extat in Bibliotheca Regia sic habet: " Istud Eucharistiæ Mysterium, est „ verus cultus divinus, sicut præ se fert „ nomen, namque in eo adoratur cultu, „ qui Deo competit, corpus Domini no-„ stri Jesu Christi deificatum. „ Audis eum esse Græcorum etiam his temporibus morem sacram adorare Eucharistiam? quem citra dubium, non exhiberent ei cultum, si præsentiam Christi realem non agnoscerent. Ecce textus græcus. Ὅπερ μυστήριον καὶ λατρεία ἐστὶ καὶ λέγεται, καὶ θεοπρεπῶς ἐν αὐτῷ λατρεύεται τὸ τεθεωμένον σῶμα τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ. apud Renaud. tom. 4. pep. fid. l. 3. c. 3.

Concinit Synodus Jerosolymitana eodem anno celebrata, aitque: " Corpus & san-„ guis Domini qui sunt in Mysterio Eu-„ chariæ extraordinarie, tum veneran-„ da, tum cultu latriæ adoranda sunt: „ cum adoratio quæ sanctæ redditur „ Trinitati, eadem sit quæ debetur cor-„ pori & sanguini Domini. „ Ἔτι αὐτὸ τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ κυρίου ἐν τῷ τῆς εὐχαριστίας μυστηρίῳ ὀφείλειν τιμᾶσθαι ὑπερβαλλόντως καὶ προσκυνεῖσθαι λατρευτικῶς. μία γὰρ ἡ προσκύνησις τῆς ἁγίας τριάδος καὶ τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ κυρίου.

Coptitæ eodem cultu sacram venerantur Eucharistiam. In pluribus manuscriptis sic habetur. Sacerdos accipit *Asbadicon*, hoc est corpus Domini σῶμα δεσποτικόν. illudque elevat quantum fieri potest, clamans, *Sancta Sanctis*. Idem expressus habetur in Rituali Patriarchæ Gabrielis L. 3. cap. 3. perp. fidei apud Renaud. tom. 4. p. 219. & 220. Idem cultus habetur apud Syrios in Nomocanone Abulfragi cap. 7. Eadem est apud Nestorianos pro adoratione Eucharistiæ, ut liquet ex eorum Liturgia.

Quid plura adjiciam? Orientales fidem adhibent multis miraculis in Eucharistia patratis, quod non levius est argumentum eos credere præsentiam realem. Græci recentiores multa referunt, Agapius Monachus Græcus in libro juris publici anno 1640. facto nonnulla commemorat. Vaza, qui apud Jacobitas ut sanctus habetur in vita sua ab ipso conscripta, scribit magnum Dominum cujus numen Haschmimi vidisse in Eucharistia puerum tempore quo Liturgia celebrabatur MS. Ar. Istius miraculi historia refertur etiam in vita Patriarcharum Alexandriæ quos texit Severus Episcopus d' Auschmonin. Perp. tom. 3. pag. 797. multo plura com memorat Renaudotius tom. 4. perp. l. 3. cap. 4.

Demum ut multa paucis dicamus, citra dubium est Orientales non sine odio & horrore profanationis Eucharistiæ scelus totis viribus insectari. Quorsum hæc? Quia Christum in tanto Sacramento realiter præsentem credunt. Palladius in vita sancti Chrysostomi grande crimen ducit quod milites ad exagitandos Monachos missi, sacra Mysteria in terram projiciendo pessundassent. S. Athanasius Apol. 2. respondens Arianorum calumniis ait; " Quantum impius est, qui corpori my-„ stico Christi improperat, ille multo „ magis qui sanguini Christi illudit. „ Ὅσον τὸ μυστικὸν σῶμα ἀσεβεῖς· τοσοῦτον ἀσεβέστερον ὁ ἐνυβρίζων τὸ αἷμα Χριστοῦ. S. Joannes Chrysostomus conquestus est apud Innocentium I. quod, sanctissimus Jesu Christi sanguis sparsus fuerat super militum vestimenta.

§. VII.

§. VII.

Testimonia ex ipsis Hæreticis pro eadem veritate.

QUOD vel ipsi Eucharistiæ adversarii fatentur, dubio-procul astruit veritatem: sed ipsi Protestantes occasione disputationis cum Græcis, non semel confessi sunt fidem transubstantiationis ab eis propugnari. Igitur non est relictus ambigendi locus circa fidem Orientalium, tum de realitate corporis Christi in Eucharistia, tum de transubstantiatione panis & vini. Probatur minor multis momentis.

Primo quidem Legati Anglorum & Batavorum videntes testimonia Orientalium, quæ, Domino de Nointel Oratori Ludovici XIV. ad Portam Othomanam data fuerant, stupentes demirati sunt Ministrum Claudium adhuc pertinaciter propugnare Orientales fidem præsentiæ realis & transubstantiationis, non tenere: sic asserit Contensonius, ubi de Eucharistia tractat.

Secundo, Theologi Wittembergenses quinque annorum spatio congressum habuere cum Jeremia Patriarcha Constantinop. ut eum in suos adducerent errores; quos vero omni argumentorum genere confutavit, pro dogmatibus maxime Eucharistiæ defendendis, ut dictum est, ubi de numero septenario Sacramentorum: Igitur credebant Wittembergenses ab Orientalibus propugnari Realitatem, & Transubstantiationem.

Tertio, Arnoldus Bootius Calvinista pertinacissimus scribens ad Usserium de commentario Dionysii Barsalibi in Evangelia, quod ab ipso legendum susceperat, ultro fatetur in eo multa reperiri quæ manifestant fidem Orientalium pro Realitate & Transubstantiatione panis & vini in corpus & sanguinem Christi; Episto la Bootii est 198. inter Epistolas Usserii: " Dum tuam, *inquit*, in Evangelia " catenam Syriacam percurro, obiter de" prehendi, quod præter ineptas illas al" legorias, de quibus jam tum ex prima " inspectione R. D. T. locutus fueram, " multa etiam seria, ac lectu omnino " digna contineat, sed & non pauca ibi " reperi ad controversias hodie inter nos " & Pontificios agitari solitas spectantia: " Et quidem ejusmodi partim, ut ipsis " potius quam nobis favere videantur. " Sane de sacra communione ita loqui" tur; ac si panis & vini transubstantia" tionem, ut nunc loquimur, planissime " agnosceret; adeo quidem ut si quis Pa" pistarum velit veterum quempiam pro " sua causa loquentem introducere, " non videam quid ultra desiderare pos" sit. "

Fit satis objectionibus Hæreticorum ex auctoritate Scripturæ & Patrum depromptis.

OBJICIUNT: Christus in Cœna Eucharistica distribuit quod præ manibus tenebat, & fregit: Sed ex Scriptura sacra panem in manibus habebat, eumque fregit ac dedit Discipulis, juxta illud Evangelii, Math. caput 26. vers. 26. *Cœnantibus autem eis, accepit Jesus panem, & benedixit, ac fregit, deditque Discipulis suis, & ait: accipite, & comedite, hoc est corpus meum.* Non igitur corpus fregit, sed solum frangendum in cruce annuntiavit; alias, quod absit dicere, non fuisset vera Christi locutio. Ergo non fit transubstantiatio, sed panis remanet.

Respondeo distinguendo: Christus distribuit quod præ manibus tenebat, sed transmutatum in suum corpus, ut ista indicant verba, *Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur*, concedo; immutatum manens, subdistinguo: penes accidentia concedo: penes ipsam panis substantiam, nego: & sic distincta minore, nego consequentiam. Neque vero inde ulla sequitur contradictio, quandoquidem alio modo corpus Christi frangitur in Eucharistia, alio in cruce: in Eucharistia, nonnisi ratione specierum, seu Sacramenti, quod supponit pro speciebus, quippe quod essentialiter sit signum sensibile, in cruce vero ratione sui, & immediate a tortoribus dilaceratum est.

Instans: Scripturæ sensus ex Patribus colligi debet: atqui ex Tertulliano panis remanet facta consecratione: Et probatur: L. de oratione Tom. 2. p. 181. sic loquitur explicans ista Orationis Dominicæ verba: " *Panem nostrum quotidianum da* " *nobis hodie*: Quamquam, *panem nostrum* " *quotidianum da nobis hodie*, spirita" liter potius intelligamus; Christus enim

" panis

„ panis noster est, quia vita Christus, & „ vita panis; *Ego sum*, inquit, *panis vi-* „ *tæ*; & paulo supra; panis est sermo Dei „ vivi, qui descendit de cœlis; tum „ quod & corpus ejus in pane cense- „ tur hoc est corpus meum. „ Tria ibi docet Tertullianus: primo quidem panem a nobis sumendum, spiritualiter intelligi debere: II. illum panem vel etiam in Dei sermonibus concludi: III. Panem Eucharisticum etiam esse corpus Christi. Igitur censet saltem, facta consecratione, remanere panem in Eucharistia.

Respondeo primo, opponendo Tertullianum Tertulliano, qui Lib. 2. ad uxorem suadet feminis catholicis ut cum Ethnicis non nubant; & in hypothesi, consilium hoc dat tom. 2. pag. 182. " Non sciet „ maritus quid secreto ante omnem ci- „ bum gustes; & si sciverit panem, non „ illum credit esse qui dicitur. „ Quibus verbis liquido constat Tertullianum, eo loci propugnare in Eucharistia non esse panem materialem, quem Ethnicus vita lem reputat; affirmat enim se non credere illum esse panem qui dicitur, sed corpus Christi, quod spiritualiter nutrit animas.

Respondeo Secundo, negando minorem. Ad probationem distinguo: Et ibi Tertullianus spirituales celebrat effectus, tum Verbi incarnati, quod dicitur panis qui de cœlo descendit, tum sermonis Dei, quo, accedente fide & amore, ipsi conjungimur Deo; tum etiam Eucharistiæ quæ est animæ cibus, concedo: & propugnat Eucharistiam esse panem, subdistinguo: ratione termini a quo, & materiæ consecratæ, concedo: ratione termini ad quem, ita ut vel realitatem exsufflet, vel panem cum realitate consociet, nego. Magnus ille Doctor est sui ipsius interpres; tametsi enim eodem quasi modo loquatur de effectu panis mere spiritualis, & sermonis Dei, distinguit tamen panem Eucharisticum in duobus: primo quidem ex eo quod sit ipsum Christi corpus: " Tum quod, *ait*, & corpus ejus in pa- „ ne censetur: hoc est corpus meum. „ Certe si corpus Christi est, jam non amplius est panis; & hanc esse Tertulliani mentem constat, ex eo quod subjungat verba institutionis, eaque practica; II. Panem Eucharisticum, eo loci etiam carnaliter intelligendum esse docet: Igitur non panis materialis, sed ille qui est caro Christi remanet; sic enim habet Tertul. de Euchar. post verba, hoc est corpus meum, scilicet Lib. de orat. p. 181. " Itaque peten- „ do panem quotidianum, perpetuitatem „ postulamus in Christo, & individuita- „ tem a corpore ejus. Sed & quia carna- „ liter admittitur ista vox, non sine religio- „ ne potest fieri & spiritalis disciplinæ; „ panem enim peti mandat, quod solum „ Fidelibus necessarium est; cetera enim „ nationes requirunt. „ Audis Tertullianum ibi non loqui de pane materiali, qui est communis etiam Gentilibus, sed de Eucharistico, qui solis convenit Fidelibus & Christianis.

Urgens: Atqui ex Tertulliano nihil est in Eucharistia præter panem & vinum: Et probatur. Qui censet jejunium solvi Eucharistiæ sumptione, existimat ibi remanere substantiam & panis & vini, namque ex usu Ecclesiæ non solvitur jejunium sacra communione, quocirca non semel licentiam facit eidem Sacerdoti, non sumpta ablutione, plures celebrare Missas: Atqui Tertullianus hoc ipsum docet: sic enim loquitur tom. 2. Lib. de oratione pag. 183. " Sic & die Paschæ quo „ communis & quasi publica jejunii reli- „ gio est, merito deponimus osculum, ni- „ hil curantes de osculando quod cum om- „ nibus faciamus; similiter de stationum „ diebus, non putant plerique sacrificio- „ rum orationibus interveniendum, quod „ statio solvenda sit, accepto corpore „ Domini; ergo devotum Deo obsequium „ Eucharistia resolvit, an magis Deo ob- „ ligat? Nonne solemnior erit statio tua, „ si & ad aram Dei steteris? Accepto „ corpore Domini, & reservato utrum- „ que salvum est, & participatio sacrificii, „ & executio officii: „ His verbis contendit Tertul. per Eucharistiæ sumptionem solvi obsequium Religionis, videlicet jejunii & sacrificii; quocirca suadet illam accipere & reservare usque ad horam comestionis, ne jejunium solvatur & sacrificium interrumpatur.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem distinguo minorem: Solvitur jejunium Ecclesiasticum sumptione Eucharistiæ, nego. Jejunium naturale subdistinguo; si species in magna quantitate sumantur, concedo: puta si quis manducaret libram panis consecrati: sin minus, nego.

nego. Duo igitur secernenda sunt, videlicet jejunium Ecclesiasticum, & materiale: Primum non censetur solvi sumptione Eucharistiæ, eo quod fides teneat substantiam panis & vini ibi non remanere; naturale vero dissolvi censetur, cum aliquid, quod nutrit, in magna quantitate sumitur, quod certe contingeret, si quis libram panis consecrati sumeret, maxime cum species vim nutriendi habeant: sic enim habetur in Catechismo Romano parte 2. num. 38. his verbis: " Sed moneant „ Pastores, hoc loco, mirandum non esse, „ si post consecrationem, panis etiam vo„ catur; hoc enim nomine Eucharistia „ appellari censuit; tum quia panis spe„ ciem habeat, tum quia naturalem alen„ di & nutriendi corporis vim, quæ panis „ propria est, adhuc retineat. „ Quia vero Tertullianus maxime austerus erat, & in jejunio servando fidelissimus, volebat communionem protrahi ad vesperam usque, & cœnæ tempus, ne vel ipsa sumptione Eucharistiæ aliquid a severitate jejunii detraheretur.

Reponunt: Ex Patribus Græcis vel ipsa panis substantia & vini remanet in Eucharistia; ergo &c. Probatur antecedens: Instar omnium sit sanctus Chrysostomus, qui in Epistola ad Cæsarium Monachum sic loquitur: " Sicut enim antequam san„ ctificetur panis, panem nominamus; „ divina autem illum sanctificante gratia, „ mediante Sacerdote, liberatus est qui„ dem appellatione panis, dignus autem „ habitus est Dominici corporis appel„ latione, etiamsi natura panis in ipso „ permansit, & non duo corpora, sed „ unum corpus Filii prædicatur; sic etiam „ hic divina insidente corpori natura, „ unum filium, unam personam utrum„ que constituit; agnoscitur tamen extra „ divisionem & confusionem, non in una „ tantum natura, sed in duabus perfectis. „ Eo loci sanctus Doctor vocat Eucharistiam panem, nec aliam ibi prædicat nisi appellationis mutationem. Igitur non datur transubstantiatio.

Respondeo primo, apud nonnullos istam Epistolam in suspicionem dubiæ fidei venire, quippe quæ desideretur in collectione Epistolarum sancti Chrysostomi; eam tamen esse genuinum sancti Doctoris fœtum probat validissimis argumentis P. Joannes Harduinus Societatis Jesu Theologus in Dissertatione de Sacramento Altaris anno 1689. Parisiis in lucem edita. His sufultus rationibus 1. Emericus Bigotius primum eam prælo mandari curavit ex Bibliotheca Dominicanorum Florentiæ deprompram. 2. Invenitur in manuscripto Anastasii Presbyteri Bibliothecæ Collegii Societatis Jesu Parisiensis; 3. Labbæus in fronte novæ editionis operum S. Damasceni pag. 31. eamdem indicat; tametsi Anastasii eam collectionem esse non vidisset: 4. Codex ille Anastasii est circiter annorum 700. 5. Editio Græca cum Latina congruit, si excipias extremam fere Epistolæ clausulam, quam unus Bibliothecæ Regiæ codex subministrat; cum ex hisce quatuor, inquit R. P. Harduinus, quæ dixi, fragmentis, tria pariter reperire sit, tum in illa Regia, tum in Colbertina, in Attereticis Nicephori Constantinopolitani.

Respondeo secundo, S. Chrysostomum aperte propugnare transubstantiationem, maxime Homil. 83. in cap. 26. Matth. apud Bell. Lib. 2. de Euch. cap. 27. his verbis: " Credamus itaque ubique Deo, „ nec repugnemus ei, etiamsi sensui & „ cogitationi nostræ absurdum esse videa„ tur, quod dicit. Superet & sensum & „ rationem nostram sermo ipsius; quod in „ omnibus rebus, & præcipue Mysteriis „ fateamur, non illa quæ ante nos ja„ cent solummodo aspicientes, sed verba „ quoque ejus tenentes, nam verbis illius „ defraudari non possumus, sensus vero „ noster deceptu facillimus est. Quoniam „ ergo ille dixit: Hoc est corpus meum, „ nulla dubitatione teneamur, sed cre„ damus. „ Mens igitur sancti Doctoris est quod etsi species annuntient panem communem, aliud tamen esse credendum. In eadem homilia asserit S. Chrysostomus nos ea re spiritualiter nutriri, quam Angeli conspicientes, præ reverentia tremunt, & adorant; nos in Eucharistia eumdem sanguinem qui fluxit e Christi latere accipere, idemque corpus, quod Magi in præsepe venerati sunt, adesse. Ceterum ex sancto Doctore oculi respicientes sacrum Eucharistiæ Sacramentum decipiuntur. Igitur ex eodem, facta consecratione, nec panis, nec vinum ibi reperiuntur; sin minus non foret deceptio.

Respondeo tertio ad argumentum distinguendo antecedens: Adest in Eucharistia appel-

appellationis mutatio, fundata in consecratione panis & vini in corpus & sanguinem Christi, concedo: non fundata, nego. Eo prorsus sensu Tertull. L. 4. contra Marcionem cap. 40. ait de Christo: " Corpus suum vocat panem; quam ob cæremoniam? Et quia corpus suum illum fecit. " Photius apud Allatium in Creygght pag. 443. in Epist. ad Nicolaum Papam, ait: " O rem miram! Panis communis in corpus Christi immutatur; & vinum commune sanguis illius appellatur. " Jeremias Patriarcha CP. in censura confessionis Augustanæ pag. 80. ejusdem est labii; loquens enim de Christo, ait: " Novum tradidit sacrificium, dum panem fregit, & distribuit ipsis, eumque corpus suum nominavit. " Theodoretus ut supra ostensum est dialogo 1. & 2. eodem modo quo Chrysostomus adversus Monophysitas locutus est; sicut enim, inquiunt SS. Patres eos perstringendo, symbola remanent cum corpore Christi; ita divinitas cum humanitate in Christo, & tamen est unicus filius, sicut in priori est unum Sacramentum.

Instant: Ubi est tantum unio panis cum corpore Christi, sicut est unio duarum in Christo naturarum, ibi certe remanet panis; nam & sub unione hypostatica perseverat integra humanitas: Atqui ex textu Chrysostomi fit unio panis cum corpore Christi, & illam comparat sanctus Doctor cum unione hypostatica, seu potius unionem hypostaticam cum unione quæ intercedit inter corpus & sanguinem Christi; ait enim: " Sic etiam hic divina insidente corporis natura, unum filium, &c. " ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem: Fit unio inter panem & corpus Christi quoad aliquid concedo: quoad omnia, nego. Dubio-procul comparatio non est omnimoda, cum unionem hypostaticam nullus Catholicus dixerit esse inter panem & corpus Christi.

Neque vero ulla est unio cum substantia panis, sed cum symbolis; quocirca species sunt in corpore Christi sicut pars Sacramenti in toto. Observes velim juxta Philosophos aliquid dici esse in alio octo modis, videlicet I. Ut partem in toto. II. Ut totum in partibus: III. Ut speciem in genere: IIII. Ut genus in specie: V. Ut formam in subjecto, sive illa sit accidentalis, sive essentialis: VI. Ut effectum in causa efficiente: VII. Ut effectum in fine: VIII. Ut effectum denique in loco. Porro Sacramentum est genus & species, & corpus Christi, & ea omnia veluti partes ex quibus coalescit, complectitur; accidentia quoque subjectantur in quantitate ut formæ in subjecto; quantitas vero per se subsistit magno & stupendo miraculo.

Hanc unionem absque dispendio transsubstantiationis symbolorum cum corpore Christi, agnoscit sanctus Joannes Damascenus Lib. 4. orthodoxæ fidei cap. 14. " Conjunxit, *inquit*, Deus ipsis, *scilicet & symbolis*, divinitatem suam, & ipsam effecit corpus & sanguinem suum." Ecce quomodo subsequentium sæculorum Patres unionem corporis Christi cum symbolis panis & vini juxta perantiquam Chrysostomi doctrinam expresserunt, ille vero Hom. 24. in primam ad Corinth. c. 10. suam prodit mentem. " Quemadmodum enim corpus illud (*videlicet panis*) unitum est Christo, ita & nos ipsi per hunc panem unimur. " nimirum per Eucharistiam.

Dices: Chrysostomus Hom. 45. in Joannem ait panem eodem modo uniri Christo, sicut nos ipsi cum illo consociamur: " Quid enim dico communicationem corporis Christi, *inquit*, & ipsum illud corpus sumus; quid enim est panis & corpus Christi? Quid vero fiunt qui sumunt & corpus Christi? non multa corpora, sed unum corpus. " Atqui non nisi moraliter Christo incorporamur, & sumus Christi corpus. Igitur nec alio modo ipsa est Eucharistia ex sancto Chrysostomo.

Respondeo distinguendo: Et paritas est inadæquata, concedo: & adæquata censenda est, nego. Similitudo est in aliquibus; primoquidem in eo quod sicut corpus Christi sub speciebus realiter obtegitur, ita & substantialiter in stomacho illius qui sacram sumpsit synaxim, qua fit unus cum Christo, sicut contentum in vase unum cum illo evadit, quo sensu Abbas Paschasius demirando exclamat: *O Deus substantia mea*! Est etiam similitudo quantum ad unitatem, quatenus Sacramentum Eucharistiæ designat unitatem Fidelium, eo quod coalescat ejus Materia

ex

ex multis granis tritici, & botris uvæ ad invicem unitis ac coagularis; sed præter hæc omnia Fideles & fide, & amore, quorum corpus Christi est veluti nexus, Domino conjunguntur, & hæc unio dubio-procul non convenit pani seu symbolis.

Replicant: In textu Epistolæ S. Chrysostomi aperte dicitur panem remanere in Eucharistia; sic enim scribit: " Etiamsi „ natura panis in ipso permansit. " Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Natura panis, hoc est panis proprieras, ut jamjam dictum est, remanet concedo: ipsa panis individua substantia, nego. S. Chrysostomus est sui ipsius interpres verbis subsequentibus: " Et non duo corpora, *inquit*, „ sed unum corpus Filii prædicatur. „ Quis autem non videat duo esse corpora, si panis remaneat cum corpore Christi, ut effutiunt Lutherani. Quia tamen hujusce vocis φύσις notio non parum prodest ad multorum & de Trinitate, & de Incarnatione, & etiam de Eucharistia intelligentiam, operæ pretium est hic rexere in quo sensu Patres & Græci & Latini illam sumpserint.

Explicatio vocis φύσις, seu οὐσία

VOCABULUM istud a SS. Patribus quandoque sumitur in genere & universim pro idea quadam generali naturæ cujuslibet rei, sive sit substantia, sive etiam accidens; quo sensu dicimus naturam albedinis esse, disgregare visum: nonnumquam etiam illa idea vocatur essentia, prout nomen essentiæ, indiscriminatim subindigitat naturam cujuslibet. Eadem vox sumitur etiam in particulari; & hoc triplici modo, videlicet pro natura cujuslibet individui; pro ipsa subsistentia, & pro proprietatibus naturæ. In primo sensu natura in Petro dicitur Petreitas, seu determinata natura; in secundo, subsistentia & existentia, vocantur substantia, hoc est substantiæ seu naturæ complementa; denique in tertio sensu figura v. g. quantitas, & quædam aliæ qualitates materiales non semel materia nuncupantur.

His suppositis, Dicimus unicam esse in Trinitate naturam, quatenus natura est in aliquo determinata; nonnumquam Patres dixere plures esse in Trinitate substantias, sed relative, & non absolute, hoc est, quatenus substantia est qnid idem ac hypostasis. Postremo iidem SS. Doctores prout affuit necessitas, nomine naturæ celebrarunt ipsas naturæ proprietates; in quo sensu species possunt dici panis, id est, panis proprietates. Nunc juvat triplicem istum sensum ex Patribus ostendere.

Patres Græci.

GREGORIUS Nazianzenus agmen ducet: " φύσις, natura est, *inquit*, esse uoum „ quodque tale vel tale. „

Anastasius Presbyter, in Philosophico compendio manuscripto ait: " Natura, „ essentia, forma, est qualitas sive pro- „ prietas existens rerum existentium. „

Theodoretus dialogo 2. pag. 85. sic loquitur: " Illud corpus, *scilicet Christi re-* „ *surgentis*, priorem habet formam, fi- „ guram, circumscriptionem, & ut se- „ mel dicam, corporis essentiam. „ Nomine essentiæ sic intelligit proprietates corporis.

Alexander Episcopus Alexandriæ in Epist. ad Alexandrum Constantinopolitanum, ait Patrem & Filium, esse duas hypostasis naturas, non certe absolute, sed relative; nam Paternitas in solo Patre, filiatio vero in solo Verbo adinvenitur.

Neque vero prætereundus est S. Chrysostomus qui Hom. 12. in Genesim tractans de igne fornacis Babylonicæ sic scribit: " Dominus prout vult, unumquodque ele- „ mentorum io contrariam convertit es- „ seotiam, οὐσίαν. „ Rursus in Psalmum 10. ait: " Nec fornax, fornax „ fuit. „ Quibus locis sanctus Doctor sicut elementa, sic & fornacem pro qualitate caloris sumit, cum calor ignis eatenus solum immutatus dicitur, quatenus & impeditus.

Non absimili modo Origenes in caput 15. Matthæi pag. 254. proprietates materiæ Eucharistiæ ipsam materiam nuncupat his verbis: " Et cibus ipse per ver- „ bum Dei & orationem consecratus se- „ cundum illud quidem ipsum, quod ma- „ teria constat, in ventrem abit, & in „ secessum ejicitur. „

Patres Latini.

EODEM modo isti sancti Doctores non semel usurpant proprietates pro essentia: sic S. Hilarius canone 10. in Matthæum ait: " Corpus ipsum per fidem mortifica„tum, in naturam animæ evadit. „ Hoc est animæ proprietates induit, aut imitatur.

Sic S. Ambrosius in Hexameron Lib. 3. cap. 2. " Dicant, *inquit*, naturam posse „ converti, quando petra aquas fluxit, „ & ferrum aquæ supernatavit. „ Quæ natura, quæso immutata est? Nisi soliditas in fluiditatem, dum ferrum supernatavit.

Sic S. Augustinus Lib. 2. de moribus Manichæorum cap. 2. " Nam & ipsa na„ tura nihil aliud est, *ait*, quam id quod „ intelligitur in suo genere aliquid esse; „ itaque ut nos jam novo nomine ab eo „ quod est, esse, vocamus essentiam, „ quam plerumque substantiam etiam no„ minamus. „ Quibus verbis propugnat sanctus Doctor essentiam quamlibet vel etiam ipsius accidentis esse rei substantiam.

Robertus Pullus perantiquus Scholasticus, parte 8. cap. 5. sic loquitur de Eucharistia: " Transit itaque substantia, sed „ remanet forma; neutrum miraris, sed „ omnipotentem contemplaris: quamobrem „ non est sensuum delusio, sed vera rei „ comprehensio; quod cum Dominica in „ mensa sit solum caro & sanguis, nihil„ ominus tamen vini natura percipiatur, „ & panis. „Sicque evanescunt Heterodoxorum contra transubstantiationem objectiones; namque si Patres quandoque scribant in Eucharistia remanere panem & vinum, loquuntur de utriusque substantiæ accidentibus.

Pro coronide sit Innocentius III. qui L. 4. Mysteriorum Missæ cap. 9. ita pronuntiat: " Ibi forma panis videtur, ubi „ substantia panis non est...... non so„ lum autem accidentales, verum etiam „ naturales proprietates remanere viden„ tur, ut paneitas, quæ saturando famem „ expellit, & vinitas, quæ satiando sitim „ extinguit. „

Fit satis objectionibus ex ratione prodeuntibus.

OBJICIUNT Heterodoxi: Conversio est quædam mutatio, sed in omni mutatione remanet aliquod commune subjectum, scilicet materia: Igitur non fit transubstantiatio.

Respondeo distinguendo: In conversione formali remanet commune subjectum, concedo: in transubstantiatione, subdistinguo: remanet subjectum denominationis & virtuale, concedo: Physicum & commune nego: Solutio est divi Thomæ hic quæst. 75. art. 4. ad 2. " Dicendum, „ *inquit*, quod illa objectio procedit de „ conversione formali, seu mutatione: „ quia oportet sicut dictum est, formam „ esse in materia vel subjecto; non au„ tem habet locum in conversione totius „ substantiæ, cujus non est accipere ali„ quod subjectum. „ Ceterum quantitas non sine magno miraculo subsistit per se, & in ea subjectantur alia accidentia.

Instans: Facta consecratione remanent accidentia: Sed forma panis est accidens, quandoquidem est ens artificiale: Igitur forma panis remanet, etiam post consecrationem. Confirmatur: forma corporis Christi est anima: Sed formam panis converti in animam Christi nemo dixerit: Igitur panis, facta consecratione, remanet formaliter.

Respondet S. Thomas quæst. 75. hic art. 6. ad primam difficultatem his verbis: " Dicendum quod nihil prohibet arte fie„ ri aliquid, cujus forma non est ac„ cidens, sed forma substantialis, sicut „ arte possunt produci ranæ & serpen„ tes, talem enim formam non producit „ ars virtute propria, sed virtute natu„ ralium principiorum, & hoc modo „ producit formam substantialem panis, „ virtute ignis decoquentis materiam ex „ farina & aqua confectam. „

Ad confirmationem ibidem ad 2. sic respondet: " Dicendum quod anima est „ forma corporis dans ei totum ordinem „ esse perfecti, scilicet esse, & esse cor„ poreum, & esse animatum, & sic de „ aliis; convertitur igitur forma panis in „ formam corporis Christi, secundum quod „ dat esse corporeum; non autem secundum „ quod dat esse animatum tali anima. „

Urgent:

Urgent: Si panis & vinum non remanent, significatio Sacramenti Eucharistiæ prorsus tollitur; quandoquidem, teste D. Thoma, est unio Fidelium, quæ denotatur pane & vino; pane quidem ex multis granis; vino vero quatenus ex multis uvis confluit: Sed hoc esset inconveniens: ergo &c. Confirmatur. Christus magis unitur cum Fidelibus quam cum speciebus Eucharisticis: Atqui tamen nonnisi moraliter unitur Fidelibus: ergo & speciebus.

Respondeo negando minorem: Significatio quippe Sacramenti totaliter remanet ratione specierum.

Ad confirmationem distinguo: Christus magis unitur Fidelibus quam cum speciebus quoad aliquid, concedo: quoad omnia, nego. Unitur per amorem & charitatem Fidelibus, quod certe competere nequit speciebus: verum iis unitur substantialiter, quatenus est in loco rationе specierum sub quibus latet.

Replicant: Divus Thomas hic art. 5. asserit corpus Christi per consecrationem non fieri, quippe quod jam antea erat: ergo &c. Et quæst. 76. art. 6. ad. 3. docet corpus Christi constitui in hoc Sacramento per habitudinem ad species: Igitur non producitur in Eucharistia, adeoque non fit transsubstantiatio.

Respondeo ad 1. distinguendo: Corpus Christi non fit in Eucharistia simpliciter & secundum se, concedo: Secundum quid, nego. Fit enim Sacramentum, hoc est, accipit novum esse quod antea non habebat.

Ad confirmationem distinguo: Et ibi loquitur S. Thomas de termino secundario consecrationis, videlicet de præsentia corporis Christi sub speciebus, quæ resultat ad transsubstantiationem, concedo: de termino primario qui est corpus Christi productum sub novo esse, nego.

Ad multorum Sophismatum solutionem præ oculis semper habendum est, corpus Christi non produci secundum se, sed tantummodo ad esse sacramentale.

Persistunt: Corpus Christi non potest semetipsum producere: Sed si produceretur per consecrationem, jam seipsum produceret, quandoquidem humanitas sancta est instrumentum divinitatis, quæ ut causa principalis totum efficit Sacramentum.

Respondeo distinguendo: Corpus Christi sub eodem respectu non potest seipsum producere, concedo: sub diverso, nego. Humanitas conjuncta divinitati, & secundum se spectata producit corpus Christi instrumentaliter in esse sacramentali. Ceterum Christus seipsum a mortuis suscitavit, quidni & seipsum reproduceret in Eucharistia?

Insurgunt: Si corpus Christi producitur, mutatur. Absurdum consequens, ergo & antecedens.

Respondeo distinguendo: Mutatur metaphysice, in quantum sese extendit ad novum existendi modum, concedo: Physice & novas acquirendo partes, nego.

Replicant: Corpus Christi privatur in ordine ad locum naturali extensione: Igitur etiam physice mutatur.

Respondeo distinguendo antecedens. Et extensio naturalis remanet in cœlo ubi est connaturaliter & circumscriptive, concedo; & non remanet, nego. Igitur non potest excogitari in illo mutatio physica.

Pergunt: Idem formaliter spectatum non potest produci simul & multipliciter a diversis actionibus totalibus: Sed si detur transsubstantiatio hoc evenit, eo ipso quod multi Sacerdotes simul consecrent, ergo &c.

Respondeo distinguendo: Idem non potest produci simul & multipliciter per conversionem unius materiæ, transeat; siquidem in ordinatione Sacerdotum, omnes cum Episcopo eamdem consecrant hostiam: positis diversis materiis, diversisque sacrificiis, nego. Tunc enim licet sit idem corpus Christi specifice in hostiis consecratis, non tamen numerice idem est Sacramentum; dictum est enim supra non multiplicari corpus Christi secundum se in diversis sacrificiis, sed solummodo relative ad Sacramentum: hoc est, sunt diversa numero Sacramenta, quando diversæ celebrantur Missæ, sed non diversum Christi corpus.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Datur Transsubstantiatio in Eucharistia.

PRIMO: Scriptura sacra hoc ipsum sufficienter explanat, cum ipse Christus dixerit Joannis 6. *Caro enim mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus*. De quo miraculo multum scandalizati sunt

Capharnaitæ; quod certe non contigisset, si vel ipsum panem materialem exhibuisset Christus; quam quidem mirabilem transubstantiationem prędicavit & docuit, dum tenens panem præ manibus, sic locutus est: *Hoc est corpus meum*: dubio-procul si panis remansisset, non fuisset verum dicere, *hoc*, videlicet id quod præ manibus teneo, *est corpus meum*, namque fuisset panis, qui sublata transubstantiatione, & remanet panis, & talis denominatur.

Secundo: Concilia hoc tamquam de fide definierunt, quod Patres explicant exemplo aquæ, quam Christum Dominus in Cana Galilææ mutavit in vinum.

Tertio: Christus est realiter substantialiter in Eucharistia, ut in priori sectione demonstratum est; sed hoc non fit per creationem, quandoquidem immutatio fit ex materia præsupposita; neque per generationem, cum non remaneat commune subjectum, sed ipsa tota materia immutetur; neque etiam per adductionem, alias Christus relinqueret cœlum, quod nemo Catholicorum dixerit: Igitur per transubstantiationem.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM, ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Non negamus Eucharistiam, facta consecratione, nonnumquam vocari & panem & vinum; sed hoc intelligendum est ratione termini a quo, ratione scilicet specierum, quæ & panem repræsentant, & cibandi vim retinent.

Secundo: Neque vero aliquod facessit negotium, cum Patres dicunt vel ipsam panis & vini naturam etiam facta consecratione, remanere; nam nomine naturæ intelligunt accidentia utriusque substantiæ, φύσις & οὐσία apud Patres Græcos universim sumitur pro essentia cujuslibet rei, sive sit substantia, sive etiam merum accidens.

Tertio: Ergone sequitur idem Christi corpus non esse in omnibus hostiis consecratis? Absit dicere, sed sequ tur solum Sacramentum numerice multiplicari juxta multiplicitatem & hostiarum consecratarum, & ipsarum actionum consecrationis.

SECTIO SECUNDA.

Utrum S. Joannes Damascenus transubstantionem admiserit?

CONCLUSIO AFFIRMATIVA.

Probatur ex ejus sententiis.

PRIMO: Ille admisit transubstantiationem, qui panis & vini consecrationem docet esse practicam, qua scilicet substantiæ creatæ in corpus & sanguinem Christi convertuntur. Atqui S. Joannes Damascenus sic tenet Lib. 4. fidei ortod. cap. 14. p. 279. col. 1. ubi de Christo loquens ait: "Tum fractum panem porrexit eis, „ dicens: Accipite & manducate, hoc „ est corpus meum, quod pro vobis fran„ gitur in remissionem peccatorum. Con„ similique modo acceptum calicem ex „ vino & aqua constantem, impertivit „ eis, dicens: Bibite ex hoc omnes. Hic „ est sanguis meus novi Testamenti, qui „ pro vobis effunditur in remissionem pec„ catorum. „ Ergo &c.

Secundo: Qui asserit panem ipsum fieri corpus Christi, vinum vero ejus sanguinem, contendit utrumque adesse realiter in Eucharistia per transubstantiationem: Atqui sic propugnat sanctus ille Pater ibidem his verbis: " Tu quoque nunc „ quæris quomodo panis corpus Christi, „ & vinum cum aqua conjunctum sanguis „ Christi fiat? Tibi item respondeo, Spi„ ritus sanctus supervenit, eaque efficit, „ quæ orationis facultatem ac mentis in„ telligentiam excedunt. „ Certe si panis & vinum remanerent, Christus esset in Eucharistia per adductionem, quod non foret, supposita incarnationis fide, magnum Mysterium, quale est Eucharistiæ Sacramentum; quod ut miraculorum omnium maximum a Patribus celebratur.

Tertio: Assimilare panis & vini conversionem rei temporalis creationi, quæ fit ex nihilo sui, & subjecti, tum & generationi creaturarum quæ producuntur ex præjacente materia, puta ex terra, ita tamen ut non remaneat compositum præcedens ex quo eductæ sunt, est docere nihil de substantia & panis & vini, facta consecratione, remanere: Sed S. Joan. Damas. ibidem hæc prædicat, quippe qui probet substantias creatas corpus & sanguinem

nem Christi evadere ab exemplo, tum creationis, qua cuncta Deus virtute omnipotentiæ suæ a nihilo eduxit, tum Incarnationis, in qua Spiritus sancti operatione productum est corpus humanam ex virgineo BB. Virginis sanguine, & simul Verbo divino hypostatice unitum. Ecce verba ibidem col. 1. " Accipite & manducate, Hoc est corpus meum. . Quamobrem si sermo Dei vivus est & efficax, ac Dominus omnia quæcumque voluit, fecit: Si dixit, fiat lux, & facta est .... Si ipsemet Deus Verbum, postea- quam ita voluntas ipsius tulit, homo factus est, atque ex puris & immaculatis sanctæ ac semper Virginis sanguinibus carnem sibi ipsi sine semine condidit, quid tandem afferri potest, quin ex pane corpus suum, ex vino & aqua sanguinem suum efficere queat? "

FIT SATIS OBJECTIONIBUS.

OBJICIES: Qui ait panem & vinum in Eucharistia adhiberi, ne homines ab Eucharistia recederent, si sola hominis Dei caro adesset, sane existimat, panem in sanctissimo Eucharistiæ Sacramento remanere; alias frustranea foret ista ratio: quandoquidem non panis, sed caro humana sola esset cibus: sed sic ratiocinatur S. Joan. Damascenus ibidem col. 2. " Panis porro & vinum ob eam causam adhibentur, quia Deo nota & explorata est humana imbecillitas, quippe quæ ut plurimum ea quæ usu & consuetudine minime trita sunt, graviter ferat, & aversetur. Quo fit ut ille, pro ea, qua uti solet, erga nos indulgentia, per ea quæ naturæ usitata, ac familiaria sunt, ea quæ naturam superant efficiat. " Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Qui ait panem adhiberi in Eucharistia pro Sacramenti materia, ut corpus Christi velatum sub speciebus manducetur, concedo: ut vel ipse panis remaneat, & manducetur, nego: Et sic distincta minore, nego consequentiam. Nedum S. Joan. Damascenus, sed & alii Patres afferunt corpus Christi non nude, ut intelligebant Capharnaitæ, sed sub speciebus sumendum tradi, eo quod horrorem præ se ferat manducare carnem alterius hominis sensibilem, sicut caro, quæ venditur in macello, comeditur. Manent igitur species, quæ panis effigiem & proprietates habent, sed non ipse panis. Quod autem hic sit genuinus sancti Doctoris sensus, ex verbis immediate antecedentibus liquet: Dicit enim panem & vinum in corpus & sanguinem Christi transmutari: Jam vero si transmutetur, dubioprocul non remanet; sic autem loquitur: " Tu quoque nunc quæris quomodo panis corpus Christi, & vinum cum aqua conjunctum sanguis Christi fiat? Tibi autem respondeo, Spiritus sanctus supervenit, eaque efficit, quæ orationis facultatem ac mentis intelligentiam excedunt. "

Instabis: S. Joan. Damascenus ibidem docet eodem modo se habere panem & vinum in Eucharistia, sicut se habent aqua & oleum in Baptismate: Sed nec aqua, nec oleum transmutantur dum assumuntur pro alicujus Sacramenti materia, cum vel in ipso usu & in confectione Sacramenti remaneant. Igitur & panis substantia in Sacramento Eucharistiæ absolute perseverat, nec aliud requiritur ut anima de Deo saginetur. Pergit sanctus Joannes: " Et quemadmodum ipse, quoniam in hominum more positum est, ut aqua laventur, & oleo unguantur, idcirco in Baptismo Spiritus cum oleo & aqua copulavit, fecitque illud lavacrum regenerationis: Eodem modo quoniam ita fert hominum usus atque consuetudo, ut panem edant, vinumque & aquam bibant, idcirco divinitatem suam cum ipsis conjunxit. "

Respondeo distinguendo: Et comparatio est inadæquata, concedo: & est omnimoda, nego. Vult solum S. Damascenus, quod sicut aqua assumitur in Baptismo ad regenerationem spiritualem conferendam, sic panem & vinum assumi pro Sacramento Eucharistiæ conficiendo ad nostrarum vegetationem animarum; sed cum hoc discrimine, quod aqua in se manens elevetur ad gratiam regenerationis producendam, panis vero & vinum in corpus & sanguinem Christi transmutentur, ut vel ipsa Christi carne spiritualiter saturemur. Ipse Damascenus hunc prodit sensum, quippe qui immediate post verba in objectione laudata, subdat: " Idcirco divinitatem suam cum ipsis conjunxit, eaque corpus & sanguinem suum fecit. " Si Christus panem fecit suum cor-

corpus, vinum vero ſuum ſanguinem, jam non adſunt panis & vini ſubſtantiæ.

S. Thomas hic q. 76. art. 2. ad 1. hanc ſibi proponit difficultatem, & ſic explicat S. Damaſcenum: " Ad primum ergo „ dicendum, quod Deus conjugavit divi„ nitatem ſuam, id eſt, divinam virtu„ tem, pani & vino, non ut remaneant „ in hoc Sacramento, ſed ut faciat inde „ corpus, & ſanguinem ſuum. „

Inſiſtes: Sanctus Doctor eodem prope modo dicit divinitatem uniri pani, quo Verbum unitum eſt naturæ aſſumptæ, ita ut ſicut ex Verbo & natura humana unus eſt Chriſtus, ſic ex pane Euchariſtico & Chriſti corpore, non ſint duo, ſed quid unum. Atqui humana natura tametſi aſſumpta, non tamen abſorpta & deſtructa eſt: Igitur nec panis in Euchariſtia. Adſunt verba ſancti Præſulis: Recenſito Incarnationis opere & Annuntiatione B. Virginis, ait: " Tu quoque quæ„ ris quomodo panis corpus Chriſti fiat? „ Tibi item reſpondeo, Spiritus ſanctus „ ſupervenit . . . . , Idcirco divinitatem „ ſuam cum ipſis conjunxit, eaque corpus „ & ſanguinem fecit. „ Scilicet per ſimplicem cum pane & vino unionem.

Reſpondeo primo, diſtinguendo: Divinitas unita eſt pani, hoc eſt virtus divina, ut tranſmutetur, concedo: unita eſt immediate & hypoſtatice, nego. ſolutio eſt D. Thomæ mox laudati, nec diſſentit S. Damaſcenus, quippe qui ſcribat panem & vinum mutari, adeoque non remanere niſi ratione ſpecierum. Ex quo ſequitur cumparationem ex unione Verbi cum humanitate non eſſe omnimodam, ſed ſolum in aliquo, videlicet quod ſicut ſancta humanitas ſanctificata eſt ſubſtantaliter vi unionis hypoſtaticæ, ita & nos tier Euchariſtiam recipimus Chriſtum, pum & gratiæ filiationis adoptivæ augmentum.

S. Joannes Damaſcenus utrumque prædicat, primum quidem nempe converſionem panis in corpus Chriſti, & vini in ſanguinem. Ibidem col. 2. " Sane, *ait*, „ corpus divinitati vere unitum eſt illud „ corpus, quod ex ſancta Virgine ortum „ eſt: non quod aſſumptum illud corpus „ e cœlo deſcenderit. Sed quia panis ipſe „ ac vinum in corpus & ſanguinem Dei „ immutantur. Quod ſi, quo pacto id „ fiat, requiris, ſat tibi ſit audire, „ quod per Spiritum ſanctum id fiat . . . „ Modus ejuſmodi eſt, ut nulla ratione „ indagari queat. „ Alterum quoque docet non recedendo a tranſubſtantiatione, hinc comparationem cum Incarnatione ſolum leviorem & diminutam, ratione ſcilicet ſanctificationis noſtræ a Verbo incarnato ut a cauſa principali fluentem, inſtituit: „ Panis ac vinum & aqua per ſancti Spi„ ritus invocationem & adventum mira„ bili modo in Chriſti corpus & ſanguinem „ vertuntur, nec ſunt duo, ſed unum & „ idem. „

Repones: Ille putat panem remanere, qui dicit panem non alio modo corpus Chriſti fieri, quam Fideles dum fide pura ad ſacram accedunt Euchariſtiam: Atqui ſic propugnat S. Joannes Damaſcenus: Et probatur. Ibidem pag. 280. col. 1. ait: " Quoniam ex uno pane participamus, „ omnes unum Chriſti corpus, & unus „ ſanguis, & alii aliorum membra effi„ cimur, Chriſtique concorporei exiſti„ mus. „

Reſpondeo diſtinguendo minorem: Et eo loci S. Damaſcenus loquitur de effectu Sacramenti, concedo: de ipſo Sacramento, ſubdiſtinguo; ut de cauſa noſtræ cum Chriſto unionis, & inter nos ipſus conjunctionis, concedo: Excludendo corporis Chriſti præſentiam realem, nego. Primo in antecedentibus pag. 279. ex profeſſo variis argumentis probat Chriſtum realiter eſſe in Euchariſtia per converſionem panis ita efficacem, ut aſſerat panem & vinum non eſſe corporis & ſanguinis figuram, & conſequenter ſubſtantias creatas nun ibi adeſſe: " Nec vero, *ait*, „ panis & vinum corporis Chriſti figura „ ſunt; abſit enim hoc, verum ipſum„ met Domini corpus divinitate affectum: „ quippe cum Dominus ipſe dixerit, hoc „ eſt, non corporis ſignum, ſed corpus, „ nec ſanguinis ſignum, ſed ſanguis. „ Tum ad diſpoſitiones pro fruge ex ſacra Synaxi ſuſcipienda ſuum convertit ſermonem, & ex præſentia reali per converſionem ſubſtantiarum creatarum in corpus & ſanguinem Chriſti concludit, quod Fideles cum fide ſumma, & ardentiſſimo in Chriſtum amore ſacram Euchariſtiam ſuſcipere debeant, ut vitam habeant, & abundantius habeant.

Sic loquitur ibidem: " Qui manducat „ me vivet, „ Loquitur de Chriſto. Tum

„ per-

„ pergit: “ Ac proinde summo cum metu, & pura conscientia, fideque haud „ quaquam dubia accedamus .... ardenti „ cupiditate ad eum adeamus, manibusque in crucis formam compositis crucifixi corpus suscipiamus, atque & oculis, & labiis, & frontibus impositis „ divini carbonis participes efficiamur, „ ut ignis desiderii in nobis insiti, assumpta ea, quæ ex carbone oritur, inflammatione, peccata nostra exurat, ac pectora nostra collustret: demusque operam, ut per divini ignis perceptionem „ inardescamus, diique efficiamur. „

Demum pag. 280. col. 1. enarrat quo sensu unio cum Christo, & respective inter nos fiat, scilicet per participationem realitatis corporis Christi, qua concorporei mystice Christo evadimus, & quodammodo etiem realiter, quatenus Sacramentum corporis Christi realiter residet in pectore Fidelis qui ad sacram Mensam accedit. Sic se explicat loquendo de diversis nominibus, quibus Eucharistia insignitur: “ Participatio autem etiam hoc “ Sacramentum dicitur: quia per illud „ divinitatis Jesu participes efficimur. „ Communio autem optimo jure appellatur, „ quia per illud cum Christo commercium habemus, ac carnem ipsius & divinitatem percipimus, atque adeo nos „ inter nos communicamus atque copulamur. Quoniam enim ex uno pane &c. Audis ex verbis antecedentibus objectionis solutionem ex D. Damasceno ut ex primigenio fonte profluere.

Dices: Ibidem scribit S. Basilium dicere panem & vinum esse corporis & sanguinis Christi figuram: Igitur panis & vinum remanent. Sin minus substantiæ creatæ non dicerentur utriusque typus.

Respondet S. Joannes Damascenus S. Basilium hæc dixisse de pane & vino solum ante consecrationem, nusquam vero facta consecratione: “ Quod si nonnulli, „ *inquit*, panem ac vinum corporis & „ sanguinis Domini figuram esse dixerunt, quemadmodum ille divinitus afflatus Basilius, non hoc post consecrationem dixerunt, sed antequam oblatio ea consecraretur, hoc vocabulum „ usurparunt. „

SYNOPSIS PROBATIONUM.

S. Joannes Damascenus Transubstantiationem defendit.

PRIMO: Quia panem ac vinum consecrari, & mutari asserit.

Secundo: Dona creata eaque oblata dicit corpus & sanguinem Christi fieri omnipotentia Verbi, & modo mirabili, qui humanum prorsus excedit & superat captum.

Tertio: Assimilat Eucharistiæ consecrationem & creationi quæ cuncta ex nihilo produxit, & generationi Christi ex virgineo beatissimæ Mariæ sanguine: Porro tametsi generatio fiat ex præsupposito subjecto, ea tamen facta & transacta, non remanet præcedens compositum seu materia secunda; cum resolutio fiat in generatione secundum S. Thomam, usque ad materiam primam. Igitur ex Damasceno a fortiori, post verba consecrationis nec panis remanet, nec vinum.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM ET EXPLICATIONUM.

PRIMO: Esto quod S. Damascenus admittat panem & vinum adhiberi in Eucharistia, ne eam abhorreant homines, si caro Christi ibi nude manducanda foret, sed intelligas velim ex sancto Doctore eam sub speciebus & symbolis rum panis tum vini sumi, sicut Ecclesia tenet & propugnat.

Secundo: Nec a transubstantiatione recedit sanctus Damascenus dicendo panem & vinum cum divinitate & Christo conjungi; hoc enim juxta ipsum fit immutatione utriusque substantiæ in corpus & sanguinem Christi.

Tertio: Sanctus ille Pater ait quidem nos corpus Christi Eucharistiæ sumptione evadere, sed mystice & modo prorsus diverso a pane qui reali immutatione fit corpus Christi: quod eam admittat discrepantiam Damascenus, liquet ex eo, quod eo loci de effectibus Sacramenti Altaris loquatur.

SECTIO TERTIA.

Utrum Rupertus Tuitiensis Abbas Transubstantiationem abnuat?

CONCLUSIO NEGATIVA.

Probatur ex ejus textibus.

PRIMO: Dicere corpus Christi esse sub speciebus, est panem & vinum, facta consecratione, a sacro-sancto Altaris Sacramento excludere, alias non esset vera ista locutio, corpus & sanguis Christi sub speciebus latent, dicendum foret corpus & sanguis Christi simul sunt cum pane & vino; ubi enim praesentes sunt substantiae, non species; sed ipsae res substantiales commemorantur. Atqui Rupertus ait corpus & sanguinem Christi sub speciebus Eucharisticis latere & adesse: Et probatur. Tom. 3. L. 10. in cap. 26. Matthaei pag. 124. sic habet loquens de Christo Eucharistiam instituente: " Non ante ,, hac tradidit, vel condidit hoc Sacramen-,, tum corporis & Sanguinis sui, sed tunc ,, primum, quando in Passione jam ago-,, nizabatur, ipsa nocte qua tradebatur... ,, Tunc adipem suum pro peccato ipse ,, obtulit, scilicet omnem necessariam ,, nobis utilitatem suae Passionis sub istis ,, specibus panis & vini, dicendo: Hic ,, panis est corpus meum: Hic calix novum est testamentum in sanguine meo, ,, qui pro vobis fundetur. ,,

Rursus ibidem ait: " Remissionem pec-,, catorum contulit prioribus illis caro ,, Christi mortua, & eodem ventre re-,, cepta, quo sepulta continebantur eo-,, rum corpora: & sanguis ille, quem ,, & vivens illa nocte sudando emanavit, ,, & jam mortua, cum aqua de latere ,, suo fudit, remissionem peccatorum ope-,, ratur, & nobis Sacramentum ejusdem ,, carnis & sanguinis sub istis speciebus ,, panis & vini. ,,

Secundo: Qui verbis expressis asserit transubstantiationem, seu conversionem panis in corpus, & vini in Christi sanguinem, dubio-procul erroris impanationis absque fundamento insimulatur: Atqui Rupertus verbis expressis ita docet: Et probatur duobus momentis: primo quidem passim asserit Christum panem & vinum practice consecrasse, hoc est, ex pane & vino in Eucharistia suum corpus, suumque sanguinem fecisse, quod certe dici non posset, si utraque substantia, facta consecratione, remaneret; quando enim aliquid fit ex alio, istud aliud transacta rei efficientia, non est amplius. Secundo, clare scribit substantias creatas transire in corpus & sanguinem Christi: Porro si transeunt in aliud, jam non sunt amplius secundum se spectatae.

De priori, scilicet quod Christus per consecrationem practicam panis & vini suum corpus, suumque sanguinem fecerit, non in uno loco praedicat Rupertus. Lib. 6. in Joan. cap. 6. pag. 132. " Ut ,, fieret panis, aqua commixtum, *ait*, & ,, igne decoctum est, & ita substantia ,, panis peracta est .... Signat hunc pa-,, nem, qui, ut omnes novimus, nuper ,, crevit in terra, & signanter dicit: ,, Hoc est corpus meum, quod pro vobis ,, tradetur. ,,

Tum sibi proponit objectionem cujusdam qui contendit panem remanere, eo quod apparentia adsit, adeoque panem esse corporis Christi figuram, nec aliud Sacramentum esse praeter typum, quod quidem non uno refellit argumento; asserit enim solum species panis remanere: Deinde a simili sic ratiocinatur. Licet vi Baptismi non mutetur color niger externus Æthiopis, interius tamen efficacia gratiae baptismalis albus evadit, juxta illud Psal. 50. *Lavabis me, & super nivem dealbabor*; ita & in Eucharistia, in qua quidem consecratio non agit in panis & vini proprietates, quae ideo remanent, sed in substantiam panis & vini, quae vi verborum evadunt & corpus & sanguis Christi. Certe non potest transubstantiatio melius explicari.

Ecce pii & doctissimi Abbatis verba ibidem, ubi sic pergit post priora modo laudata: " Tu dicis non est idem corpus, ,, nempe si non est idem qui de coelo ,, descendit panis vivus, non est hoc ,, corpus quod pro vobis traditur. Sed ,, jam dudum liquet omnibus, in quo sen-,, sus tuus haereat carnalis totusque ani-,, malis, ideoque non percipiens ea quae ,, sunt Dei, videlicet quia nec panis, nec ,, vinum aliquid de exteriori specie mu-,, tavit, idcirco sapere non potes, nec ,, vis, quod vere factum sit corpus & san-,, guis Domini. Consequitur ergo, ut cum

,, albus

„ albus Episcopus te forte maurum hominem baptizaverit, non credas te ipsum apud Deum factum esse, quod est is qui te baptizavit, scilicetque de filio diaboli factus sit filius Dei, de filio mortis filius vitæ, de filio iræ filius gratiæ sempiternæ, pro eo quod capillus tuus niger non floruit, faciesque tua totiusque corporis cutis Æthiopica, secundum colorem ejus qui te baptizavit, non retinuit. Quod si concedere perhorrescis, ne Infideli deterior sis, & mavis confiteri, quam quavis de exteriori specie nihil mutaveris, vere de alio corpore diaboli, quo est omnis massa perditorum, in aliud corpus Christi, quod est Ecclesia, transieris. „

His absolutis aperte concludit transubstantiationem & subjicit: "Crede & hoc, „ *Quia panis iste visibilis, & vinum, quibus ex rebus temporaliter vivis, quamvis nihil de exteriori specie mutatum sit, in alium transierint, & in illum cibum penitusque conversa sint*, qui Angelorum victus est, quo pascuntur immortaliter, quia videlicet tam in hoc, quam in illo Sacramento, verba quæ loquitur nobis Dominus, spiritus & vita sunt, id est, non carnaliter, sed spiritualiter, non secundum crassitudinem carnis, sed secundum mentis nostræ spiritum, renovationem & resurrectionem totam perficiunt. „

Tertio: Qui insurgit adversus negantes transubstantiationem panis, illam non admit: Atqui res sic se habet; & probatur. Ibid. pag. 133. sic loquitur: " Numquid vero minus timenda est hic illa maledictio, ut non detrahamus, vel apponamus quicquam verbis dicentis: Hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur: Hic est sanguis meus novum testamentum, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Cum enim illo dicente, Hoc est corpus meum, nos subauditionem apposuerimus, dicentes, figurativum, vel per similitudinem dictum, cum inquam illo dicente, Hoc est corpus, nos dixerimus, hoc significat corpus, nonne multum est quod apponimus vel prava demutatione detrahimus, & sensum generamus, quem tantus Auctor, Deus & Homo, nusquam est locutus, nec ascendit umquam in cor ejus. „ Tum ait, discrimen esse inter hanc Christi propositionem: *Ego sum vitis vera*, & istam, *Hoc est corpus meum*. " Cum non signanter dixerit, Ego sum hæc vitis, sicut signante dixit, Hoc est corpus meum: Hic est sanguis meus, apposita protinus descriptione veræ proprietatis, de corpore inquiens, quod pro vobis tradetur, de sanguine autem, qui pro multis effundetur. „

Sed, quæso, nonne Lutherani ad spiritus erroris attendentes apponunt quid novi Christi sermonibus, scilicet impanationem, cum ista oracula; *Hoc est corpus meum: Hic est sanguis meus*: in sensu obvio, significent panem in corpus Christi, vinum vero in ejus sanguinem converti? Atqui hanc novitatem detestatur Rupertus, ut ex dictis luce clarius affulget: Igitur transubstantiationi non adversatur.

Quarto: Si Rupertus transubstantiationem abnuisset, & inter panem, vinum & corpus, sanguinemque Christi, unionem hypostaticam admisisset, nec ejus doctrina ab Ecclesiæ Præsulibus, a Legatis Sedis Apostolicæ, a fortiori nec a summis Pontificibus celebrata fuisset; nec utique ejus æmuli istud siluissent momentum: Atqui doctrina Ruperti sic fuit laudata, ut nec quisquam aut ipsi coævus, aut ætate ejus inferior, Hæreseos labem ei inurere tentavit. Igitur ejus de transubstantiatione sententia ab omni erroris nævo immunis est. Probatur minor. 1. Opera ei nuncupata susceperunt gratulabundi Cuno Ratisbonensis Episcopus, & Fridericus Coloniensis Archi-præsul ac sanctæ Sedis Apostolicæ Legatus, & ipse Romanus Pontifex. 2. Tametsi plures habuerit æmulos Rupertus, non legitur tamen apud veteres de erroribus fuisse reprehensum; sed etiam inter recentiores nullus, nisi errore facti detentus, eum Hereseos nefandi criminis insimulavit. Quis enim hujusmodi labem inurere audebit illi pio Abbati, si maturo examine prævio legat quæ de transubstantiatione dixit, scripsit, & doctissime probavit?

Proponuntur difficultates, & explicantur.

OBJICIES: Ille abnuit transubstantiationem, qui unionem hypostaticam inter panem & corpus Christi admisit, eamque,

que, qualem confitemur in Incarnatione, in qua duæ naturæ impermixtæ permanent: Atqui Rupertus sic docuit: & probatur. Commentario in caput 6. Joannis ait: " Et sicut Verbum, quod est panis An„ gelorum, caro factum est, non mutatum „ in carnem, sed assumendo carnem; sic „ idipsum Verbum jamdudum caro factum, „ panis visibilis fit, non mutatum in pa„ nem, sed assumendo, & in unitatem „ personæ suæ transferendo panem. „ Ergo &c.

Respondeo, Rupertum non locutum fuisse ad scholæ trutinam, sed in suo commentario in effectibus Eucharistiæ describendis potius quam in realitate astruenda incumbere, immo & mystice cuncta explicasse, videlicet Incarnationem moralem Christi in sacrificio Missæ quotidie celebratam, & hoc per analogiam ad Incarnationem realem & physicam; idcirco loca paululum duriora, lucidioribus explananda sunt. Lib. 2. de officiis Tom. 2. cap. 2. iterum atque iterum profitetur transubstantiationem his verbis: " Hic ma„ gis ac magis aperiendum fidei ostium, & „ animæ triclinia ponenda sunt, ut ingre„ diatur veritatis opus, quo panis & vi„ num in verum corpus & sanguinem Do„ mini transferuntur. „

Rursus ibidem ait. " Si hujus verbi flu„ men super panem & vinum effuderis, & „ ordine, qui ab ipso statutus est, verita„ tem hujus verbi protuleris, statim de „ sancto Altari panem ipsum & vinum in „ corpus & sanguinem suum transferendo „ suscipit. „

Respondeo negando minorem. Ad probationem distinguo: Panis ex Ruperto penes symbola non mutatur in carnem, concedo: penes substantiam nego. In eodem sensu locutus est Rupertus ac Patres supra explicati; ostendit enim mirabilem corporis & sanguinis Christi cum symbolis unionem relative ad ipsam Incarnationem, cum hostiæ consecratio, non semel a sanctis Patribus vocatur Incarnatio in sensu morali; sicut enim Verbum assumpsit carnem in unitate personæ, sic aliquo modo assumpsit panem, seu potius symbola panis, sub quibus tegitur, quatenus solus Christus vi verborum præsens est in Eucharistia, cetera vero sanctissimæ Trinitatis Personæ, nonnisi per concomitantiam adsunt.

Rupertus est sui ipsius interpres, si antecedentia & consequentia ponderemus, alias manifeste sibi ipsi contradiceret: Porro in verbis prioribus ait: " Et panis, „ *inquit*, quem ego dabo, caro mea est „ pro mundi vita; & revera quem Pater „ dedit panem Angelorum, ut carnem as„ sumeret, & moreretur, quatenus mortuos „ vivificaret, ipse panis cœlestis panem ter„ renum nobis dat, quem ... in carnem suam „ transmutat. „ Hæc antecedunt immediate verba objectionis, ista vero subsequuntur, postquam attulit exemplum Nativitatis Christi ex Maria: " Sic nihilo„ minus de pane isto visibili, quem ejus„ dem Verbi invisibilis divinitas assumens, „ in carnem suam transfert, vere & catho„ lice confitemur, quia corpus Christi est. „ Quibus verbis dubio-procul non admittit assumptionem panis Eucharistici in unitatem hypostaticam, sed in unitatem per conversionem panis, cum istam assumptionem immutatione panis fieri iterum atque iterum conclamet.

Instabis: Rupertus eamdem gratiam etiam in quantitate agnoscit in Eucharistia ac in ipsa Incarnatione. Igitur nonnisi unione hypostatica admittit præsentiam corporis & sanguinis Christi in Eucharistia cum pane. Probatur antecedens. Lib. 2. de officiis cap. 2. sic loquitur: " Scien„ dum est quod non tantum de Verbo Dei „ sacræ hostiæ accedit, quantam habe„ gratiam ejusdem Verbi unusquilibet Sa„ cerdos, qui ad sacrificandum assistit. „ Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Rupertus eamdem gratiam substantialem & personalem admittit in Eucharistia, qualem confitemur in Incarnatione, concedo: eamdem quantum ad unionem, nego: Quod autem non admittat unionem hypostaticam ipse doctissimus Abbas suam prodit mentem, cum vel ipsam Eucharistiæ plenitudinem, etiam concedat toti Ecclesiæ corpori. Ibidem enim hæc subjungit: " In sacram „ autem hostiam tanta se plenitudo divi„ nitatis infundit, quanta in Mariæ Vir„ ginis uterum descendit, quanta in cor„ pus Ecclesiæ per gratiarum divisiones „ sese distribuit. „

Audis Rupertum eamdem plenitudinem, vel ipsi etiam corpori Ecclesiæ tribuere per effusionem gratiarum & Donorum Spiritus sancti; nemo autem dixerit Ru-

Rupertum excogitasse Verbum Dei uniri hypostatice toti corpori Ecclesiæ: idem prorsus dicendum de unione quam propugnat inter corpus Christi, & panem.

Replicabis: In eodem libro c. 9. fusiori calamo instituit comparationem inter Incarnationem Dominicam & Eucharistiam, & sic loquitur: " Verbum quod humanam acceperat naturam, id est in carne manens, panis & vini accipiebat substantiam; vita media, panem cum sua carne, vinum cum suo jungebat sanguine. " Igitur ex eo sicut humana natura remanet integra in unione hypostatica, ita & substantia panis & vini in Eucharistia.

Respondeo distinguendo: Verbum accepit panem consecrandum vi verborum institutionis, & illum conjunxit transubstantiatione cum corpore suo, concedo: & non conjunxit transubstantiatione, nego. Solutio colligitur ex verbis subsequentibus: " Sic verbum Patris carni & sanguini, quem de utero Virginis assumpserat, & pani ac vino, quod de Altari assumpsit, medium interveniens, unum sacrificium efficit, quod cum in ora Fidelium Sacerdos distribuit, panis & vinum absumitur & transit. " Ex Ruperto unum fit sacrificium, panis sicut & vinum, absumitur ratione specierum; neque potest aliter explicari, cum ille Doctor verbis expressis admittat realitatem & eo loci sequatur sensum & modum loquendi Patrum, qui eadem comparatione facta inter Incarnationem & Eucharistiam perstringunt Eutychianos.

Persistes: Rupertus hæc subjungit: " Partus autem Virginis cum unito sibi Verbo Patris, & in cęlo & in hominibus integer permanet & inconsumptus; sed in illum, in quo fides non est, præter visibiles species panis & vini, nihil de sacrificio pervenit. " Sed qui, ait, peccatores nihil recipere in Eucharistia præter species, non admittit transubstantiationem.

Respondeo primo, negando minorem; immo illam astruit, cum dicat non substantiam panis & vini, sed utriusque tantum species recipere.

Respondeo secundo, Rupertum loqui in sensu Patrum, qui sermonem instituendo de impiis, nonnumquam aiunt eos nihil recipere in sacra synaxi, hoc est nullam frugem & gratiam, sed potius damnationem incurrere, unde perinde est ac si Sacramentum non sumerent: Quod enim ibi non abnuat realitatem & transubstantiationem patet ex verbis subsequentibus: " Quapropter, *ait*, qui visibilem panem sacrificii comedit, & invisibilem a corde suo non credendo repellit, Christum occidit, qui vitam a vivificato sejungit, & dentibus suis mortuum laniat corpus sacrificii, atque per hoc reus est corporis & sanguinis Domini. " Quibus verbis duo secernit Rupertus, videlicet panem apparentem in speciebus, tum vero panem invisibilem, qui est corpus Christi; quod cum sumitur indigne, inducit & sacrilegii, & pœnæ æternæ reatum. Et certe ibi clare suam prodit fidem ille Doctor, nam in reliquo capite divinæ Eucharistiæ explicat effectus, & probat carnem Christi non manducandam esse ut carnem quæ venditur in macello; sin minus nec quidquam utilitati afferret.

Dices: Bellarminus hic L. 3. de Euch. cap. 11. propugnat Rupertum adhæsisse impanationis errori: Algerus qui tempore illius Abbatis florebat, scilicet anno 1124. L. 1. de Sacramentis cap. 6. hunc debellat errorem. Thomas Waldensis Tom. 2. de Sacram. c. 47. & 93. commemorat librum de officiis, tacito nomine Auctoris, quo Wiclefus ad exagitandos Catholicos utebatur. His & similibus conjecturis fides Ruperti in hæreseos suspicionem apud multos venit; maxime vero eo quod loca quæ Wiclefus pro suo errore defendendo citat, comperiantur in L. 2. de officiis Ruperti cap. 9. Ergo &c.

Respondeo: Non probari ab Auctoribus laudatis opera quæ in hæresis impanationis suspicionem veniunt, esse Ruperti fœtum. Neque vero propter rationes in probationibus allatas adhæremus Theologis qui tanto Abbati erroris labem inurere non dubitant, cum & præsentiam realem & transubstantiationem clare explicet; sed maxime qui ab Ecclesia ut sanæ doctrinæ auctor, & fidei strenuus propugnator semper habitus sit. Nec desunt qui affirment egregiam eius doctrinam a Deo magis infusam quam acquisitam fuisse; cum enim junior adhuc esset, & ex labore tametsi improbo vix quicquam in Scientiis sacris proficeret, ad Deiparam fiden-

fideter confugit, quæ ejus annuens votis, claram & profundam in Scripturis sacris indagandis a Filio suo obtinuit ei facilitatem. Ita Honorius Augustodunensis de lum. Eccl. L. 4. c. 16. Sixtus Senensis, Molanus, Possevinus.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Rupertus non adversatur Transubstantiationi.

PRIMO: Agnoscit verba, quibus constat forma panis & calicis, esse practica, hoc est facere conversionem utriusque substantiæ in corpus & sanguinem Christi.

Secundo: Ait panem fieri corpus Christi, & vinum in ejus sanguinem transire.

Tertio: Et Præsules & summi Pontifices laudarunt Ruperti doctrinam, quod argumentum est, eam esse ab omni nævo immunem.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM ET SOLUTIONUM.

PRIMO: Unionem symbolorum cum Verbo incarnato in Eucharistia realiter præsenti admittit quidem Rupertus, sed non hypostaticam nisi in sensu quodam morali.

Secundo: Nec quisquam mirari debet, si ille Abbas quandoque dicat panem remanere in Eucharistia, & gratiam substantialem ibi adesse sicut in Incarnatione: Primum enim intelligit de speciebus, alterum vero de præsentia reali Verbi, quod quidem idem est substantialiter in Eucharistia, sicut in Incarnatinne, sed non idem quantum ad uninnem cum symbolis; nullam quippe hypostaticam admittit Rupertus in Sacramento Altaris, cum pane & vino, sed eam solum quæ fit per conversionem panis & vini in corpus & sanguinem Christi.

Tertio: Absque fundamento apud aliquos Theologos in suspicionem impanationis venit Rupertus, cum Ecclesia eum habeat ut pium & doctissimum, de ipsa bene meritum Abbatem.

ARTICULUS TERTIUS.

Utrum Eucharistia sit Sacramentum permanens.

TAMETSI Theologi nostri conveniant Eucharistiam esse Sacramentum permanens, cum Christus adoretur in pixide, non tamen una est omnium sententia de modo quo est: Quidam enim species seu accidentia esse tantum relativa, alii vero & melius, ea ut absoluta habent. Duo igitur ad quæstionis eliquationem discutienda nobis incumbunt; alterum scilicet de permanentia; alterum vero de accidentibus, Quæ quidem momenta non parum conducunt ad confirmandam transubstantiationem, quæ bene infertur & ex permanentia, & ex accidentibus absolutis. Unde sit.

SECTIO PRIMA.

Utrum corpus & sanguis Christi non solum in usu, sed & ipso transacto, sint in Eucharistia.

Negant Lutherani, sed contra eos sit

CONCLUSIO.

Christus est in Eucharistia permanenter.

Probatur rationibus Theologicis.

PRIMA sic exponitur. Illud est Sacramentum permanens, quod tale est independenter ab usu: Atqui corpus & sanguis Christi independenter ab usu sunt realiter in sacra Eucharistia. Ergo &c. Probatur minor multis momentis.

Primo: Matth. 26. habetur. *Accepit Jesus panem & benedixit, ac fregit, deditque Discipulis suis, & ait, accipite & manducate, hoc est corpus meum*. Igitur ante usum Christus erat in Eucharistia, cum verba antecedenter ad sumptionem essent practica, & conversionem panis operata sint.

Secundo, 1. Corint. 11. legitur. “ *Hic calix novum Testamentum est in* „ *meo sanguine*. „ Quibus verbis constat san-

sanguinem Christi fuisse in calice priusquam illum biberent Discipuli. Igitur & corpus & sanguis Christi sunt in Eucharistia extra usum.

Tertio: Illud Sacramentum institutum est per modum cibi, juxta illa Christi verba Joannis 6. *Caro enim mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus*. Sed cibus & potus ipsam antecedunt comestionem: Ergo &c.

Concilium Tridentinum Sess. 13. can. 4. istam confirmat explicationem his verbis: *Si quis dixerit, peracta consecratione, in admirabili Eucharistiæ Sacramento non esse corpus & sanguinem Domini nostri Jesu Christi; sed tantum in usu, dum sumitur, non autem ante vel post, & in hostiis seu particulis consecratis quæ post communionem reservantur, vel supersunt, non remanere verum corpus Domini; anathema sit*.

Suffragantur Patres. Irenæus Epist. ad Victorem Papam apud Eusebium Lib. Hist. cap. 24. asserit tunc temporis inolevisse morem mittendi in signum pacis ad Confratres episcopos Eucharistiam. Cyprianus in sermone de lapsis: ait: " At „ cum quædam arcam suam, in qua Domi- „ ni sanctum fuit, manibus indignis ten- „ tasset aperire; igne inde surgente de- „ territa est. „ His accedit Turtullianus qui Lib. 2. ad uxorem sic loquitur: " Non „ sciet maritus, quid secreto ante omnem „ cibum gustes. „ Sed si Eucharistia contineret corpus Christi solummodo in usu, ad quid illam mittere in signum amoris; illam reservare ut in tempore opportuno sumatur etiam a Laicis, qui panem conservare valent? ad quid etiam correptio eorum qui indigne illam tractare audent, cum nihil esset præter panem in principiis Lutheranorum? sed de his argumentis fusiori modo erit explicatio.

Altera ratio ea est: Christus adoratur in Eucharistia, etiamsi non sumatur, & quidem cultu latriæ; sed si non esset realiter præsens nisi in usu, citra dubium ado ratio esset idololatria. Ergo &c. Major in qua est difficultas a Concilio Tridentino Sess. 13. cap. 5. disertissime & docetur, & probatur his verbis: " Nullus ita „ que dubitandi locus relinquitur, quin „ omnes Christi Fideles pro more in Ca- „ tholica Ecclesia semper recepto latriæ „ cultum, qui vero Deo debetur, huic „ sanctissimo Sacramento in veneratione „ exhibeant. Neque enim ideo minus „ est adorandum, quod fuerit a Christo „ Domino, ut sumatur institutum: nam „ illum eumdem Deum præsentem in eo „ adesse credimus, quem Pater æternus in- „ troducens in orbem terrarum, dicit: Et „ adorent eum omnes Angeli Dei; quem „ Magi procidentes adoraverunt; quem de- „ nique in Galilæa ab Apostolis adoratum „ fuisse Scriptura testatur. „

Idem Concilium can. 6. rem de fide definit his verbis: *Si quis dixerit, in sancto Eucharistiæ Sacramento Christum Unigenitum Dei Filium non esse cultu latriæ, etiam externo, adorandum, atque ideo nec festiva peculiari celebritate venerandum, neque in processionibus, secundum laudabilem & universalem Ecclesiæ sanctæ ritum & consuetudinem, solemniter circumgestandum, vel non publice ut adoretur, populo proponendum, & ejus adoratores esse idololatras; anathema sit*.

Concinunt SS. Patres. Ambrosius Lib. 3. de Spiritu sancto cap. 12. explicans ista Psalmistæ verba: Adorate scabellum pedum ejus, pag. 403. ait: " Per scabel- „ lum, terra intelligitur, per terram au- „ tem caro Christi, quam hodie quoque „ in Mysteriis adoramus. „ Chrysostomus Hom. 3. in Epist. ad Ephesios ait: " Re- „ colite quia illius corpus & sanguis est, „ qui supra cœlos residet, qui ab Angelis „ suppliciter adoratur. „

Cyrillus Jerosolymitanus Catech. 5. Mystag. " Accede *inquit*, & ad calicem „ sanguinis illius, non extendens manus, „ sed pronus, adorationis in modum. „ Deinque Augustinus Epist. 120. cap. 27. sic loquitur: " Ipsi quippe adducti „ sunt ad mensam Christi, & accipiunt „ de corpore & sanguine ejus, sed ado- „ rant. „

Testimonium habemus ex inimicis nostris pro isto momento. Calvinus l. de vera Christi participatione contra Heshusium Lutheranum collatione 1965. ait: " Si „ Christus est in Eucharistia, ibi adora- „ ri debet. „ Idem propugnat Beza lib. de Cœna contra Westphalum Lutheranum parte 245. Idem Derelincour lib. qui inscribitur *Falsus Pastor*, sectione 12. pag. 123. quibus sententiis vel ipsi Calvinistæ existimant implicare Christum esse realiter in Eucharistia, & ibi non esse adorandum.

Tem

Tertia ratio multas alias præcontinet, & in hac forma proponitur: Christus in illo Sacramento est permanenter, si Eucharistia asservatur in ædibus, si deferatur in via in præsidium adversus eminentia vitæ pericula, si deportetur ad infirmos, si sanguine pretioso non semel usa sit Ecclesia veluti atramento ad subscribendum damnationi Hæreticorum; neque enim in his casibus nova excogitata est consecratio. Atqui res sic se habet: Igitur & corpus & sanguis Christi sunt permanenter in Eucharistia. Probatur antecedens multis momentis.

Concilium Tridentinum Sess. 13. Can. 6. asserit ex antiquo more sacram Eucharistiam asservari, & hanc consuetudinem retinendam esse statuit; deinde Can. 7. sic loquitur: *Si quis dixerit non licere sacram Eucharistiam in sacrario reservari, sed statim post consecrationem astantibus necessarie distribuendam, aut non licere ut illa ad infirmos honorifice deferatur; Anathema sit.*

Praxis Ecclesiæ omnes argumenti partes variis ostendit exemplis. Primo quidem, nemo non novit primorum sæculorum Christianos nedum in conventibus publicis solitos fuisse sacram sumere Eucharistiam, verum etiam & in domo propria. Hoc ipsum ex Tertulliano colligitur libro 2. ad Uxorem cap. 7. idem patet ex Clemente Alexandrino lib. 1. Stromatum. Hujusce disciplinæ ea fuit causa, quod cum unica olim Missa diceretur quolibet die, cui omnes adesse non poterant, peracto sacrificio, & iis, qui Missæ interfuerant communione saginatis, Eucharistia per Acholytos aut Diaconos deferebatur ad absentes. Sic scribit sanctus Justinus Apologia 2. sic declarant Acta Luciani Presbyteri Antiocheni & Martyris apud Bollandum 7. Januarii: c. 4. habetur quomodo oblato in carcere super proprium pectus sacrificio, cum sacro ritu omnia peregisset proposita, ipse fuerit sacramentorum particeps, & transmiserit ad eos qui aberant. Hic usus in Ecclesia Orientali floruit, immo & in Occidente, saltem usque ad Concilium I. Toletanum Can. 14. ubi rescisus apparet.

Ad infirmos etiam per Diaconos aliosque inferioris ordinis Clericos, immo & nonnunquam per Laicos ad absentes deferebatur Eucharistia. Percelebre exemplum de hoc momento præstat Dionysius Alexandrinus, qui Epist. ad Fabianum Antiochenum Episcopum Lib. 6. Historiæ Eccles. cap. 44. apud Eusebium, refert Serapionem senem animam agentem a puero nepote suo sacram recepisse Eucharistiam, quam quidem ipse a Sacerdote avunculo deferendam acceperat. Hæc consuetudo subnotatur in Concilio Rhemensi apud Reginonem lib. 1. de Ecclesiasticis disciplinis cap. 130. Tres potissimum modi asservandæ Eucharistiæ pro infirmorum communione commemorantur. Primus, & quidem antiquior, in secretario seu in sacristia asservabatur, qui modus usque ad Gregorii XI. ætatem, saltem in Basilica Lateranensi perseverasse videtur. Alter modus ut servetur in Altari seu principali, seu etiam parochiali; qui quidem ritus nunc passim viget in urbe. De eo meminit Guill. Durandus in Ration. L. 1. c. 2. Tertius qui in Basilicis S. Crucis, & Belgiæ obtinet locum ille est, quo Eucharistia prope majus Altare ad summum Basilicæ parietem absque ara supposita continetur in vasculo patente adjectis loco ornamentis, quod quidem opus est Francisci Guignonii Cardinalis. De priori modo sermonem facit Mabillonius in Commentario ad Ordines Romanos pag. 139. de secundo in itinere Italico pag. 186. de tertio in Tractatu de Azymo & Fermentato pag. 83.

Non unus fuit apud antiquos Eucharistiæ usus. Primo quidem fideles peregrinantes veluti tutissimum adversus pericula sæpius imminentia præsidium, eam secum deferebant & sumebant; hoc ipsum Hieronymus refert Epist. 4. ad Rusticum, ubi de sancto Exuperio Tolosæ Episcopo scribens ait: " Nihil illo ditius, qui cor" pus Domini canistro vimineo, sangui" nem portat in vitro. " Aliud exemplum subministrat sanctus Ambrosius oratione funebri de obitu Satyri fratris sui, qui iter via maris perficiens, Eucharistiam in collo suspensam habebat, quique confracta navi, resolutam tabulam quærens, omnem salutem in sola reponebat Eucharistia: " Etenim, *inquit*, ligari fecit in " orario, & orarium involvit collo, at" que ita se dejecit in mare, non requi" rens de navis compage resolutam tabu" lam, cui supernatans juvaretur, quo" niam fidei solius arma quæsierat; itaque " his

„ his se tectum atque munitum satis credens, alia auxilia non desideravit. „

Non absimile exemplum commemorat sanctus Gregorius Papa Lib. 3. Dialogorum c. 36. & in vetustissimo codice Monasterii Wirgartensis sancti Gregorii Papæ expositionem continente, initio hæc leguntur: " Oportet Monacho, ubicumque exierit, Eucharistiam secum semper vehat. „ Acta sancti Birini apud Surium 3. Decembris testantur Honorium Papam ei dedisse " pallam super „ quam corpus Christi consecrabat, & in „ qua corpus Dominicum involutum & ad „ collum suspensum semper secum ferebat. „

Sanctus Adalbertus Pragensis Episcopus, cum aliquando divinum obtulisset sacrificium: " Quicquid superfuit de eo quod „ ipse & novi Baptizati communicaverant, „ colligere jubet, & mundissimo panno „ involutum sibi servavit pro viatico deportandum. „ Ita legitur in ejus vita n. 57. Sæculo 5. Benedictino; porro non fiebat nova consecratio.

Non injucundum erit quædam afferre exempla quæ Reges Francorum spectant. Helgaldus Floriacensis Monachus in vita Roberti Regis, hæc de eo scribit: " Quocumque illi erat eundem, præparabatur vehiculum quod deportaret divini Mysterii tentorium, quo in terram „ fixo, deponebantur ibi sancta, ut quia „ secundum Psalmistam, *Domini est terra „ & plenitudo ejus, orbis terrarum, & universi qui habitant in eo*, proderet se devotum, quovis in loco Deo devotas persolvere laudes. „

Instar ceterorumque sit quod Guillelmus Nangius refert in L. de gestis sancti Ludovici, qui ad bellum contra infideles profectus: " Sacrum Domini Jesu corpus secum de licentia Domini Tusculani Sedis Apostolicæ Legati, deferebat. „

Neque vero prætereundum est Episcopos olim sibi invicem in signum unitatis & benevolentiæ Eucharistiam tamquam pro Eulogia transmisisse; testis est hujusce praxeos sanctus Irenæus Epist. ad Victorem Papam apud Eusebium L. 5. c. 24. namque cum ab Episcopis Asiæ ob diversum in celebrando Paschate ritum abstinere Victor putaret, Irenæus antecessorum sanctorum Pontificum exempla in ejus memoriam revocat, qui nullos unquam ob ejusmodi consuetudinem a se rejecerant: " Verum illi ipsi, *inquit*, qui te „ præcesserunt Presbyteri, quamvis id minime observarent, Eucharistiam transmiserunt. „

Ad eamdem referuntur consuetudinem Melchiadis & Siricii summorum Pontificum Decreta de mittendo fermento ad titulos urbis, quod de Eucharistia interpretantur viri eruditi, quodque fieri in festo Paschæ interdixit Concilium Laodicenum Can. 14. prohibens ne sancta instar benedictionum in festo Paschæ in alias Parochias transmittantur. Eumdem de Eucharistia transmittenda morem etiam apud Monachos floruisse habetur in Prato spirituali cap. 29.

Stupendum de permanentia corporis Christi in Eucharistia argumentum est, quod Concilia non semel calamo in sanguine Christi intincto subscripserint damnationi Hæreticorum. Inter omnia exempla duo sunt celeberrima, alterum in Pyrrhi, alterum in Photii condemnatione. De priori sic scribit Paulus Diaconus Aquilejensis in Historia lib. 18. " Pyrrhus cum „ Roma discessisset, & Ravennam pervenisset, ut canis ad vomitum suum „ reversus est; quo Papa comperto Theodorus, plenitudine Ecclesiæ convocata, ad sepulchrum verticis Apostolorum „ accessit, & divino calice expostulato, „ ex vivifico sanguine in atramentum „ stillavit, & ita propria manu depositionem Pyrrhi excommunicati fecit. „ Quæ totidem verbis ex Græcis scriptoribus refert Theophanes, extantque in Conciliorum ultimæ editionis tomo 5. pag. 1699. De posteriori vero in vita sancti Ignatii Constantinopolitani: " Ergo communi omnium æquissimoque judicio damnatur, abdicatur, Anathemateque „ percellitur veluti violator & adulter, „ maximarumque calamitatum & infinitarum offensionum ac scandalorum in Ecclesia Dei auctor; & pronuntiat Synodus „ juxta Nicolai Papæ sententiam, quam „ primum Photius maturo cum judicio, canonicaque seu synodica fuerat depositione damnatus, subscripsere depositioni „ calamis non modo atramentu, sed in „ quo penitus contremiscas, ut eos qui „ rem ooverant asseverantes audivi, ipso „ Salvatoris sanguine tinctis. „

Sanctus Augustinus lib. 5. Operis imperfecti

fecti contra Julianum cap. 162. enarrat Eucharistiam non semel applicatam fuisse ad remedium corporum, quod quidem non improbat: " Erat, *inquit*, apud nos „ Acatius quidam, honesto apud nos or„ tus loco, clausis oculis natum sese di„ cebat; sed quia intus, sanis palpebris „ cohærentibus non patebant, medicum „ eos ferro aperire voluisse, neque hoc „ permisisse religiosam matrem suam, „ sed id effecisse, imposito ex Eucharistia „ cataplasmate. „

Eucharistia quondam in ore mortuorum ad sepulturam deportandorum ponebatur; hoc quidem constat e facto S. Basilii apud Amphilochium, cujus fragmentum citat Æneas Parisiensis Episcopus in Libro adversus Græcos, Spicilegii tomo 7. pagina 81. in quo refertur, dicta Missa, panem consecratum tres in partes divisisse, quarum una seipsum communicavit; alteram imponens columbæ aureæ, suspendit super Altare; alteram denique sibi ipsi consepeliendo conservari voluit. Hujusce rei alterum extat factum S. Benedicti apud Gregorium Turonensem Libro 2. Dialogorum cap. 24. qui adolescentem Monachum, posita cum reverentia super ejus pectore Eucharistia, sepeliri jussit. Hanc consuetudinem rescidit postea Concilium Carthaginense III. Can. 6. & 83. Antissiodorense Canone 12. & Quini-sextum anno 692. celebratum Canone 23.

Denique mos etiam inoleverat in solemni Ecclesiarum dedicatione, tres portiones ex Dominico corpore detractas Altari cum calce & smalta inclusas fuisse; hoc ipsum in majori Monasterii Basilicæ dedicatione præstitisse Urbanum II. Papam, scribit quidam Anonymus in Lib. de gestis Abbatum majoris Monasterii; quæ quidem omnia probatur corpus Christi esse permanenter in sanctissimo Altaris sacramento.

Quarta ratio, & quidem etiam pro eodem momento irrefragabilis, illa est: Ecclesia ab omni ævo ægre tulit sacræ Eucharistiæ prophanationes, variasque antiqui Canones injungunt pro ista irreverentia, tametsi quandoque levissima, & per inadvertentiam facta, pœnitentias; sed si corpus Christi non esset permanenter in Eucharistia in pixide asservata, nihil inde prophanationis sequeretur, cum panis tantummodo adesset. Ergo &c. Probatum minor variis auctoritatibus.

Tertulianus Lib. de Corona militis cap. 3. ait: " Calicis & panis nostri aliquid „ decuti in terram anxie patimur. „

Origenes Hom. 13 in Exodum hujusce disciplinæ, tenacissimus est: " Nostris, „ *inquit*, qui divinis mysteriis interesse „ consuestis, quomodo cum suscipitis cor„ pus Domini, cum omni cautela & ve„ neratione servatis, & ne ex eo parum „ quid decidat, ne consecrati muneris di„ labatur: reos enim vos esse creditis, „ & recte creditis, si quid inde per ne„ gligentiam decidat. „

Sanctus Chrysostomus in sua ad Innocentium I. Epistola plurimum conqueritur de militibus, qui projecta super pavimentum sacra Eucharistia, dum eum ducebant captivum in amarum exilium. Victor Uticensis caput 13. pagina 17. de historia Wandalorum, eamdem Eucharistiæ prophanationem veluti crimen enorme refert his verbis: " Tempore quo sacramenta „ populo porrigebantur, introeuntes ma„ ximo cum furore, corpus Christi & san„ guinem, pavimento exparserunt, & il„ lud pollutis pedibus calcaverunt. „

Concilium Toletanum XI. anno 677 c. 2. Bracarense IV. eodem anno Can. 3. gravissimas imponunt pœnas pro irreverentiis erga sacram Eucharistiam commissis. Idem claret ex Bobiensi Pœnitentiali ante annos mille scripto, & Musei italici tom. 1. edito, & sic de ceteris.

Eadem permanentia in Ecclesiis Orientalibus perseverare traditione probatur.

Ex quinque potissimum momentis luce clarius apparet Ecclesias Orientales, ne una quidem excepta, semper habuisse fidem de permanentia corporis & sanguinis Christi in Eucharistia. Primo quidem ex missa Præsanctificatorum, secundo ex asservatione panis consecrati pro infirmis; tertio ex confessione fidei quam eliciunt Fideles antequam Sacerdos in Liturgia consumat oblata; quarto ex adoratione Eucharistiæ; denique ex pœnitentiis a Canonibus determinatis pro irreverentia erga tantum Sacramentum commissa.

1. *De* Missa præsanctificatorum fusus est sermo in Ritualibus Orientalium; ejusdemque frequentior est usus apud Græcos, quam

quam in Ecclesia Latina: quandoquidem toto tempore Quadragesimali singulis feriis non alia celebratur Missa in omnibus Ecclesiis. Concilium Laodicenum antiquissimum Can. 49. de ea meminit, item & Trullanum Can. 52. Quis jam audebit non sine blasphemia asserere Christum non esse permanenter in Eucharistia, cum ejusmodi Missæ non nisi ex pane die Dominica consecrato celebrentur? Nectarius Patriarcha Jerosolym. qui recentioribus floruit temporibus, refert particulam consecratam non sine magno miraculo ducentis circiter annis absque corruptione fuisse asservatam; deinde cultu divino in processione publica circumgestatam, & in locum honorificum translatam; sic scribit Renodotius Tom. 4. perpetuitatis fidei lib. 3. cap. 1.

II. *Non* vero dubitandum est Orientales asservare panem consecratum pro infirmis; quæ quidem consecratio vulgo fit die Jovis sancto; ita habetur in Ritualibus Græcorum. Synodus Jerosolymitana anno 1671. celebrata præcipit lampades accendi coram sanctissimo Eucharistiæ sacramento; hoc ipsum peregrinatures in sancta civitate Jerosolymitana propriis conspiciunt oculis. Jam vero ad quid luminaria, si sic solum panis in pyxide asservatus?

III. *Confessio* fidei in toto Oriente solemniter fit, dum sancta celebrantur mysteria; sic orat Sacerdos cum populo, teste sancto Chrysostomo, ut primum oblata consecrata sunt: *Credo, Domine, & confiteor te esse Christum Filium Dei vivi qui in mundum venisti, ut salves peccatores, quorum ego sum primus*. Quæ quidem deprecatio in Liturgiis Græcorum texitur.

IV. *Syrii* Jacobitæ & Orthodoxi similes habent Orationes in antiquissimo Missali. In eo præcipitur, ut Presbytero tenente corpus Jesu Christi præ manibus, ipse dicat: *Tu es Christus noster Deus, tu es cujus latus pro nobis in Calvario prope Jerusalem perforatum est: tu es agnus qui tollis peccata mundi*. Igitur ante usum Orientales agnoscunt Christum adesse in Eucharistia. Hujus quidem veritatis aliud est argumentum, quod Sacerdos in Liturgia, fracto pane consecrato, unam particulam distillet in sanguinem, dicens: *Sanguis Domini nostri super ejus corpus respersus est in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*.

V. *Adoratio* Eucharistiæ apud omnes Orientales fit cum magna & fide & devotione; eamdem vero ante Concilium Florentinum apud eos fuisse in usu testis est Simeon Thessalonicensis, qui isti adfuit Concilio, quique de hoc momento in eodem Concilio sic loquitur editionis Jassii Sym. Thess. pag. 112: "Facta oratione, facta „ pace, facta quoque inclinatione capitis, „ quæ omnia nostram erga Deum re„ verentiam, & cum illo unionem de„ monstrant, elevatur panis vivificus, „ qui repræsentat Dominum nostrum pro „ nobis crucifixum, ipsum Christum veni„ re ad nos, semetipsum nobis dare, & „ ibi eumdem esse qui crucifixus est pro „ nobis. „ Tum alta voce dicitur: *Sancta sanctis*.

VI. *Concilium* CP. an. 1672. cujus originale est in Bibliotheca Regia, sic habet: " Illud Eucharistiæ mysterium est vere „ cultus divinus, ut ipsum declarat no„ men, quandoquidem in illo adoratur „ cultu divino corpus deificatum Domi„ ni nostri Jesu Christi. „ Concinit Synodus Jerosolymitana eodem anno adunata, quæ definit: " Corpus & sanguinem „ Domini, quæ in mysterio Eucharistiæ „ præcontinentur, cultu latriæ esse ado„ randa. „

Quid plura adjiciam? Liturgia Copticarum eamdem præscribit adorationem; namque ut referunt genuina Manuscripta, elevatur corpus Christi, ita ut populus Hostiam videre possit, & Celebrans clamat, *Sancta sanctis*, quo tempore populus super pavimentum prostratur, & adorat cum tremore divinam majestatem in hoc Sacramento latentem. Auctor tractatus qui inscribitur *de Scientia Ecclesiastica*, suo calamo ritum istius Orationis describit; sed ne in Protestantium ore remaneant de hoc momento redargutiones, Græci & ceteri Orientales suas dirigunt preces ad Eucharistiam vel super Altare expositam, vel in pyxide asservatam, & Christum veluti præsentem deprecantur, ut auxilium præstet in necessitatibus.

Denique si de pœnitentiis quæ imponuntur pro Eucharistiæ prophanatione sic sermo, ad Canones confugere juvat. In Nomo-Canone Ecclesiæ Græcæ tit. 1. cap. 37.

37. & 57. variæ assignantur, ubi contingit aliqua Eucharistiæ irreverentia. Cap. 58. hæc habentur: " Sacerdos qui ,, ita res negligit sanctas, ut ab aliquo ,, animali immundo manducentur, tribus ,, continuis annis pœnitentiam aget.,, C. 90. " Qui durante Missa, suggerente ,, Diabolo, Eucharistiam extra Altare ,, prolabi finet, uno anno integro pœni- ,, tentiam aget, omnibusque diebus, ex- ,, cepta die Dominica & Sabbati, cen- ,, ties sese versus terram procumbet.,, In alio Canone num. 143. cap. 273. gravis injungitur penitencia ei qui sumptam in ore Eucharistiam evomit; similes pœnitentiæ pro eodem momento determinantur in Pœnitentialibus Græcorum, & referuntur a Theodoro Balsamone in responsione ad quæstiones Marci Patriarchæ Alexandriæ; in primis vero in quodam Pœnitentiali anonymo in variis manuscriptis exarato, cum appendice Canonum Bastaris. Multo plura scribit de his pœnitentiis Renodotius L. 3. Perpetuitatis fidei c. 6. tom. 4. Ergo &c.

Diluuntur objecta Lutheranorum.

OBJICIUNT: Christus Dominus eodem tempore quo panem & vinum consecravit, absque mora distribuit Discipulis, sed iste ritus argumentum est Eucharistiam non nisi in usu sitam esse. Ergo &c.

Respondeo negando minorem; quin immo ex verbis institutionis colligimus Eucharistiam esse Sacramentum permanens, quandoquidem utraque materia præsupponebatur consecrata, antequam eam Cristus porrigeret Discipulis. Neque vero ex communione immediate ad consecrationem subsequente infertur Eucharistiam non posse asservari, ut passim docent sancti Patres: in primis Justinus, qui Apologia 2. sub finem scribit post sacra peracta, dari Eucharistiam Diaconis deferendam ad absentes. Hoc ipsum ex probationibus allatis patet; sed non prætereuudum percelebre testimonium Concilii primi Nicæni, quod Canone 14. alias 18. alias etiam 20 præcipit ut in absentia Sacerdotum Diaconi sacram porrigant Eucharistiam. Igitur jam erat consecrata, & in Pastophorio asservata.

Instant: Clemens Romanus Ep. 2. jubet tot poni in Altari holocausta, quot populo sufficere possint, & nihil servari in crastinum, sed a Clericis absumi. Origenes Homil. 7. in cap. 7. Levitici ait: " Dominus panem quem Discipulis da- ,, bat, non distulit, nec differri jussit in ,, crastinum. ,, Sed hæc & similia subindigitant corpus & sanguinem Christi non esse extra usum in Eucharistia. Ergo &c.

Respondeo negando minorem, Ad auctoritatem S. Clementis dico, unum tantummodo eum velle, scilicet materiam consecratam diu non esse asservandam, ne in eam aliqua obrepat corruptio; sic enim loquitur in eadem Epist. " Tribus gradi- ,, bus commissa sunt Sacramenta divino- ,, rum secretorum, Presbytero, Diacono ,, & Ministro, qui cum rimore & tre- ,, more reliquias fragmentorum corporis ,, Dominici custodire debent, ne qua pu- ,, tredo in Sacrario inveniatur, ne cum ne- ,, gligenter agitur, portioni corporis Do- ,, mini gravis inferatur injuria.,, Præ oculis igitur ad multorum solutionem habendum est, hanc inolevisse consuetudinem in Ecclesia, ut hostiæ pro numero communicandorum consecrarentur, quædam asservarentur pro infirmis, exuberantes particulæ pueris jejunis distribuerentur, vetustæ vero hostiæ a Sacerdotibus vel Clericis absumerentur.

Ad Origenem respondemus ut supra, videlicet non inde sequi Eucharistiam asservari non posse, tametsi Christus Dominus, eodem prope tempore & consecraverit, & suos communicaverit Discipulos.

Urgent: Concilium Toletanum I. Can. 14. & Cæsar-Augustanum Can. 3. prohibent Eucharistiam asservari in domibus: Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Laudata Concilia unum tantummodo intendunt, scilicet ut Fideles imposterum juxta quemdam morem perantiquum in suas non asportarent domos sacram Eucharistiam, ne quidem in malum usum ea uterentur, concedo: Et definiunt eamdem non posse asservari in pyxide, nego. Solutionis pondus affulget ex Concilio Lateranensi sub Innocentio III. cap. 20. cujus hanc reddit rationem, ne aliqui tanto Sacramento ad veneficia, & alia hujuscemodi scelera patranda abutantur.

Neque vero propter laudatas rationes magis urget Concilium II. Matiscone-

se,

ſe, ſtatuens Canone 6. ut feria quarta & ſexta parvuli innocentes adducerentur, & indicto eis prius jejunio, ipſis porrigeretur quid ex Sacramenti particulis conſumendum foret; nam quædam pro infirmis aſſervabantur.

Objectiones Hæreticorum contra Euchariſtiæ adorationem diluuntur.

OPPONUNT primo: Nullum extat pro adoranda Euchariſtia præceptum. Secundo, Patres, Arianos idololatriæ criminis inſimulabant, ea potiſſimum ratione ducti, quod Euchariſtiam cultu latriæ proſequerentur. Ita ſanctus Athanaſius Orat. 1. contra Arian. Igitur Euchariſtia non eſt adoranda; ſi non adoranda, dubio procul Chriſtus non eſt in ea realiter extra uſum.

Reſpondeo negando primum argumentum; ſcriptum eſt enim Matth. 4. *Dominum tuum adorabis*: Igitur cum ipſe ſit realiter in Euchariſtia, utique hac facta hypotheſi, etiam concedentibus Calviniſtis, eum ibi adorare æquum eſt.

Ad alteram probationem diſtinguo: Et Patres retorquendo argumentum contra Arianos ipſos, qui Verbum meram reputabant creaturam, de idololatria ipſos accuſabant, concedo: eo quod adorationis cultum Euchariſtiæ abnegarent, nego. Sic igitur veritatis hoſtes urgebant: Adoratis Euchariſtiam? Ergo agnoſcite Verbum ut Deum. Audiendus eſt de hoc momento Ambroſius, qui lib. 1. de fide cap. 7. ſic increpat Arianos: "Aut igitur deſinant „ colere quem creaturam appellant, aut „ deſinant, quem colere ſe ſimulant, di„ cere creaturam. „

Inſiſtunt: Sancti Patres confutando hæreticos, pronuntiant abſurdum eſſe colere Deos argenteos & aureos; Igitur & conſimili ratione ſuperſtitioſum eſt colere Deum ſub ſpeciebus panis & vini contentum; maxime vero cum ex hujuſmodi ſpeciebus non ſemel ex putredine generentur vermes.

Reſpondeo negando paritatem; latum quippe diſcrimen intercedit inter Deos argenteos & Euchariſtiam, cum illi ſint dæmonum ſimulacra: at vero ſanctiſſimum Altaris ſacramentum realiter continet Chriſtum qui eſt Deus & homo. Ceterum defectus ſi qui ſint in ſpeciebus, non in contentum refunduntur.

Replicant: Ideo Euchariſtia cultu latriæ celebranda dicitur, quia Chriſtus ibi eſt præſens; ſed hæc ratio nulla eſt: & probatur. Deus ubique præſens eſt in omnibus creaturis, etiam inſenſibilibus. Ergone adoratur in lapide? Abſit. Igitur a ſimili nec adorandus in Euchariſtia, maxime vero cum aſſiſtentes prorſus ignorent num hoſtia ſit vere conſecrata?

Reſpondeo negando paritatem: Deus enim non eſt hypoſtatice præſens cunctis creaturis, ſed ſolum humanitati aſſumptæ; quocirca Euchariſtia iſtam præcontinens, cultu latriæ jure merito colenda eſt.

Ad confirmationem dico, certitudinem moralem juxta omnium Theologorum placita, ſufficere ad fundandum judicium prudentiale de cultu exhibendo Euchariſtiæ; hanc autem toti populo ineſſe, dum Sacerdos celebrans cuncta adamuſſim ſervat, nemo præter in Theologia morali peregrinum negabit.

Inſtant: Adoratio Euchariſtiæ fundatur in jure mere Eccleſiaſtico; Igitur non eſt abſolute ei debita. Probatur antecedens: Honorius III. ſtatuit ut ſacramentum Euchariſtiæ adoraretur; Urbanus IV. inſtituit pro eodem momento feſtum ſolemne corporis Chriſti. Ergo &c. Immo 1. Regum 4. legitur Filios Iſrael graviſſimas luiſſe pœnas, eo quod adduxiſſent arcam in caſtra, illam circumgeſtando, tametſi devota intentione hæc feciſſent.

Reſpondeo diſtinguendo: Adoratio Euchariſtiæ eſt de jure Eccleſiaſtico, quantum ad determinationem temporis quo præcipue adorari debet, concedo: quantum ad adorationem ſecundum ſe ſpectatam, nego. Nemo non novit Deum eſſe colendum: attamen diem Dominicam ipſe determinavit, ut homines cultum debitum ſpecaliter ei deferrent; quid mirum igitur ſi ſummi Pontifices quaſdam pro adoratione ſpeciali Euchariſtiæ inſtituerint ſolemnitates?

Ad confirmationem reſpondeo, Filios Iſrael non præciſe quaſdam luiſſe pœnas, eo quod adduxiſſent arcam in caſtra, ſed propter peccata populi & Sacerdotum, præcipue vero Ophni & Phinees, qui blaſphemare faciebant Iſrael, etiam vi ſubripiendo primitias ſacrificiorum, antequam ipſi Deo offerrentur.

Ceterum non una fuit circumgeſtatio ſeu

processio arcæ. Josue 6. Deo jubente, septies arca Dei non sine magna solemnitate circa muros civitatis Jericho processionaliter delata est in signum omnipotentiæ Dei; vix autem completo septimo circuitu civitatis, ultro corruerunt muri. Item 2. Regum cap. 6. scribitur eamdem arcam saltante Davide, & Sacerdotibus choros musicæ ducentibus, in civitatem Sion translatam esse; quæ quidem solemnitas ita fuit Deo grata, ut Michol flagellata sit, eo quod Regem pari exultatione & devotione coram arca saltantem irrisisset.

Pro coronide hujusce momenti, sit definito Concilii Tridentini, quod Sess. 13. Can. 6. sic loquitur: *Si quis dixerit in sancto Eucharistiæ sacramento Christum unigenitum Dei Filium non esse cultu latriæ etiam externo adorandum, atque ideo nec festiva peculiari celebritate venerandum, neque in processionibus, secundum laudabilem & universalem Ecclesiæ sanctæ ritum & consuetudinem, solemniter circumgestandum, vel non publice, ut adoretur, populo proponendum, & ejus adoratores esse idololatras; Anathema sit.*

Objectiones Ministri Claudii adversus rationem petitam ex Ecclesiis Orientalibus.

REPONIT, ne unam quidem ex illis adorasse Eucharistiam, ea fretus auctoritate, quod Zaga-Zabo Æthiops asseruerit Eucharistiam in Æthiopiæ regionibus non levari; quæ quidem elevatio est summum adorationis argumentum. Sic scribit Damianus Goes de moribus Æthiopum: Ergo &c.

Respondeo negando antecedens. Ad probationem ex superioribus dictis liquet fundamentum Claudii esse merum commentum, quandoquidem relationes Damiani non nisi falso nituntur; & ut faciamus satis argumento ab exemplis Æthiopum deducto, attestamur falsissimum esse Æthiopes non adorare Eucharistiam, quippe qui adamussim sequantur Liturgiam Ecclesiæ Alexandrinæ. Porro Græca Ecclesiæ Alexandrinæ Liturgia, quæ D. Basilii nomine celebratur, habet Eucharistiæ elevationem, quo quidem momento conclamatur, *Sancta Sanctis*, ut populus suum adoret Dominum. Quid plura commemorem? Liturgia Copticarum juxta genuina manuscripta sic habet: " Sacerdos „ sumit Asbodicon, hoc est, corpus Do„ mini, & quantum fieri potest, illud „ elevat clamando, *Sancta Sanctis*. „

Instant: Liturgiæ ex quibus Ecclesiarum Orientalium auctoritates deducuntur tum pro realitate, tum pro permanentia Christi in Eucharistia, tum pro adoratione, comprobandis, non habent antiquitatis privilegium; quin immo plurimæ recentiores sunt; Igitur argumentum ex eis deductum non multum ponderat.

Respondeo primo, Græcos & ceteros Orientales hujusmodi Liturgias veluti Apostolicas habere; quocirca argumentum ex Ecclesiis Orientalibus deductum in suo toto remanet robore.

Respondeo secundo, duo in Liturgiis esse secernenda, videlicet usum, & nomen quo inscribuntur. Usum esse perantiquum testantur Historici Sacri omni exceptione majores; quandoquidem ea quæ nomine sancti Jacobi circumfertur, semper usa sit Ecclesia Jerosolymitana; ea vero quæ sancti Marci nomine insignitur, ab omni ætate usa est Ecclesia Alexandrina; sic & Constantinopoli, illa cujus titulus, *Liturgia S. Chrysostomi*, fuit in usu. Unde, inquit Renaudotius ibidem Lib. 3. cap. 1. causa cadunt severioris criticæ magistri; esto, inquit, quod hujusmodi Liturgiæ sint incerti auctoris, citra dubium tamen est esse vetustissimas, quod sufficit ad propositum. Neque vero absolute negamus esse recentiores quoad aliquas cæremonias, quæ decursu temporum additæ sunt, nusquam vero quoad principales & essentiales partes.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Corpus & sanguis Christi sunt permanenter in Eucharistia.

PRIMO: Scriptura sacra hoc ipsum non obscure subnotat, cum hoc Sacramentum per modum cibi institutum fuisse declarat.

Secundo: Expresse admodum id de fide definivit sacra Synodus Tridentina Sess. 13. Can. 4.

Tertio: Non una est pro hac veritate ratio, cum eadem Synodus ibidem definiat

niat Can. 7. istud mirabile Sacramentum recte asservari pro infirmis; sic enim loquitur: *Si quis dixerit non licere sacram Eucharistiam in sacrario reservari, sed statim post consecrationem adstantibus necessario distribuendam: aut non licere ut illa ad infirmos honorifice deferatur, Anathema sit.*

SYNOPSIS DIFFICULTATUM

ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Tametsi Christus Dominus, facta consecratione panis & vini, ea illico distribuerit Discipulis, non inde sequitur istud Sacramentum asservari non posse, & Christum non esse sub speciebus quæ remanent, ut fit quotidie cum Sacerdos sacram porrexit synaxim.

Secundo: Decreta quæ jubent totum simul consumi, non nisi aut de superfluo, aut de vetusto loquuntur.

Tertio: Nec magis urget objectio Claudii adversus adorationem Eucharistiæ, desumpta ex fucata historia Damiani Goes, in qua profecto plurimi scatent errores, dum multas suppositiiias tribuit Orientalibus hæreses. Instar omnium sint Æthyopes, qui certe adorant Eucharistiam, quidquid in contrarium dicat, cum Liturgias Ecclesiæ Alexandrinæ sequantur. Ceterum ad omnem tollendam æquivocationem, duplex fuit apud Orientales Hostiæ elevatio, una ordinaria, altera tantum minor, antequam Sacerdos communicet, sicut fit in Missa Præsanctificatorum in Ecclesia Latina in die Parasceves; hac forsan usi sunt Æthyopes.

SECTIO SECUNDA.

Utrum remaneant accidentia panis & vini in Eucharistia?

CONCLUSIO AFFIRMATIVA.

Probatur rationibus Theologicis.

PRIMA EST: Quod sacra definiere Concilia, non potest negari citra fidei periculum. Atqui Concilia definiere accidentia panis & vini remanere in Eucharistia. Ergo &c. Probatur minor: Concilium Lateranense sub Innocentio III. celebratum cap. 1. definit: "Verum Christi corpus & sanguinem in Sacramento Altaris sub speciebus panis & vini vereciter contineri." Constantiense Sess. 8. istum damnavit Wiclefi articulum: *Accidentia panis non manent sine subjecto in Eucharistia*. Adstipulatur Coloniense sub Paulo III. adunatum anno 1536. his verbis: "Quid enim panis & vini species aliud sunt post consecrationem, quam species sacramentales, & accidentia sine subjecto?"

Audiendum est præcipue Tridentinum, quod Sess. 13. Can. 20. ait: *Si quis dixerit in sacrosancto Eucharistiæ sacramento remanere substantiam panis & vini, una cum corpore & sanguine Domini nostri Jesu Christi, negaveritque mirabilem illam & singularem conversionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem, manentibus dumtaxat speciebus panis & vini, quam quidem conversionem Catholica Ecclesia aptissime Transubstantiationem appellat; Anathema sit.* Sed nomine specierum intelligit accidentia panis & vini. Ergo &c.

Secunda: Summi Pontifices & Patres uno veluti calamo scribunt accidentia laudata remanere. Ergo &c. Probatur antecedens variis auctoritatibus.

S. Augustinus, ut refertur de Consecratione, dist. 2. cap. *Nos autem*, expresse dicit species panis & vini remanere, & sic loquitur: "Nos in specie panis & vini quam videmus, res invisibiles, id est, carnem & sanguinem honoramus."

Concinit D. Anselmus tractatu de sacro corpore Domini c. 6. in primis vero sanctus Thomas opusculo 57. "Accidentia autem sine subjecto in eadem subsistunt ut fides locum habeat, dum visibile invisibiliter sumitur aliena specie occultatum, & sensus a deceptione reddantur immunes, qui de accidentibus judicant sibi notis."

Ceterum summi Pontifices sic docuere, maxime illi qui præfuere Concilio Trident. Innocentius III. ante eos in caput *Cum Martha*, de accidentibus Eucharisticis non ut de re probabili, sed tamquam certa, & fidem spectante differit.

Tertia, est iterata auctoritas Divi Thomæ, qui ex professo docet conclusionem triplici ratione, hic q. 75. art. 5. & sic lo-

loquitur: " Dicendum quod certum ap-
" paret, facta consecratione, omnia acci-
" dentia panis & vini remanere, quod
" quidem rationabiliter per divinam pro-
" videntiam fit. Primo quidem, quia
" non est consuetum hominibus, sed hor-
" ribile, carnem hominis comedere, &
" sanguinem bibere; & ideo proponun-
" tur nobis caro & sanguis Christi su-
" menda sub speciebus illorum, quæ fre-
" quenter in usu hominis conveniunt, scili-
" cet panis & vini. Secundo, ne hoc Sa-
" cramentum ab infidelibus irrideatur, si
" sub specie propria Dominum nostrum
" manducemus. Tertio, ut dum invisibi-
" liter corpus & sanguinem Domini no-
" stri sumimus, hoc proficiat ad meritum
" fidei. "

FIT SATIS OBJECTIONIBUS.

OBJICIES: Destructo subjecto, destrui-tur quoque accidens. Sed substantia panis & vini in Eucharistia non remanet. Igitur nec accidentia; alias foret deceptio, quod certe in hoc veritatis Sacramento admitti non debet.

Respondeo distinguendo majorem: Destructo subjecto, de via ordinaria etiam destruitur accidens, concedo: de via extraordinaria, nego. Et concessa minore, distinguendum est pariter consequens. Nemo Catholicus negaverit conversionem panis & vini in Eucharistia esse miraculosam, quandoquidem miraculum sese extendit etiam ad accidentia, ut divina subsistant virtute; solutio est Divi Thomæ hic q. 75. art. 5. his verbis: " Ad pri-
" mum ergo dicendum, quod sicut dicitur
" in libro de causis, effectus plus depen-
" det a causa prima, quam a causa secun-
" da; & ideo virtute Dei qui est causa pri-
" ma omnium, fieri potest ut remaneant
" posteriora, prioribus sublatis. " Addo eadem numero accidentia ibi eatenus remanere, quatenus connotant primarium subjectum, & propriam retinent individuationem, quæ potissimum petitur a quantitate, in qua veluti subjectantur; ipsa vero subsistit quasi per se miraculo conversionis.

Ad confirmationem, negat D. Thomas ibidem ad 2. deceptionem fieri: " Dicen-
" dum, *inquit*, quod in hoc Sacramento nul-
" la est deceptio; sunt enim ibi secundum
" rei veritatem accidentia, quæ sensibus
" dijudicantur: intellectus autem, cujus
" est objectum proprium substantia, ut di-
" citur in tertio de anima, per fidem a
" deceptione præservatur. "

Instabis: Si accidentia remanerent, facta transubstantiatione, multa inde consequerentur absurda: Sed hoc non est admittendum. Ergo &c. Probatur multis momentis. Primo quidem jam accidens esset subjectum accidentis. Secundo accidens posset producere aliud accidens, immo vel ipsam formam substantialem, nimirum cum accidentia vel in cinerem, vel etiam in vermes abeunt, ut quotidiana probat experientia. Ergo &c.

Respondeo negando sequelam. Ad primam probationem distinguo: Accidens quantitativum esset quodammodo, & extrinsece subjectum aliorum, concedo: simpliciter & ex natura sua, nego. Quantitas inter affectiones materiæ primum tenet locum, quippe quæ illam terminet, sigillet, & individuet: quocirca si per miraculum subsistit absque subjecto, alia accidentia in ea quodammodo subjectantur. Sic solvit argumentum D. Thomas hic q. 5. art. 5. ad 4. his verbis: " Dicendum quod hæc conversio non
" proprie habet subjectum, ut dictum
" est; sed tamen accidentia quæ rema-
" nent, habent aliquam similitudinem
" subjecti. "

Ad secundam distinguo: Accidens poterit producere aliud accidens, in virtute substantiæ quæ in eo relicta est, concedo: præcise ratione sui, nego. Agens suos producit effectus, mediantibus qualitatibus & virtutibus quæ sunt accidentia, quibus veluti instrumentis utitur. Cum igitur in accidentibus Eucharisticis remaneat virtus causæ secundæ, quid mirum si iidem producantur effectus, ac si adesset?

Solutio est Divi Thomæ hic q. 77. art. 3. ad 3. qui ibi de novo solvit difficultatem instantiæ, & sic loquitur: " Immutatio
" quæ est ad formam substantialem, non
" fit a forma substantiali immediate,
" sed mediantibus qualitatibus activis &
" passivis, quæ agunt in virtute formæ
" substantialis: hæc autem virtus instru-
" mentalis conservatur in speciebus sacra-
" mentalibus divina virtute, sicut &
" prius erat: & ideo possunt agere ad for-
" mam

„ mam substantialem instrumentaliter, „ per quem modum aliquid potest agere ultra suum speciem, non quasi virtute propria, sed virtute principalis „ agentis. „

Ad complementum solutionis dicimus, agens naturale producere formam substantialem vermium, cujus dispositiones præcesserunt in quantitate, materiamque & formam de novo produci absque ulteriori miraculo; sed in virtute prioris quo & materia & forma tum panis tum vini conversa sunt in corpus & sanguinem Christi. Sic propugnat D. Th. ibi. ar. 4. ad 3. " Corruptio, *inquit*, illarum specierum non est miraculosa, sed „ naturalis; præsupponit tamen miraculum „ quod est factum in consecratione, scilicet quod illæ species sacramentales retineant esse sine subjecto, quod prius habebant in subjecto: sicut & cæcus miraculose illuminatus naturaliter videt. „

Insistes: Non possunt accidentia esse sine subjecto etiam divinitus. Igitur præcedens doctrina funditus ruit. Probatur antecedens multipliciter: Primo quidem, jam forent universalia, immo & illimitata, cum non nisi a subjecto individuentur. Secundo, essent utique formæ simplices & per se subsistentes sicut Angeli; non enim compositionem faciunt nisi cum subjecto. Sed est contra naturam accidentis per se subsistere. Ergo &c.

Respondeo negando antecedens: Sanctus enim Thomas hic q. 77. art. 2. ex professo probat quantitatem virtute divina posse absque subjecto actuali subsistere; cetera vero accidentia in ea, cum Deus cuncta portet verbo virtutis suæ, ut causa prima omnium efficiens, a qua cunctæ creaturæ dependent.

Ad primam probationem distinguo: Accidentia essent universalia & illimitata, si proprium non connotarent subjectum, concedo: sin minus, nego. Semper enim dicunt ordinem ad panem & vinum; quocirca in sua manent individuatione.

Ad secundam, nego accidentia esse formas simplices, maxime propter duo: primo, ex eo quod faciant simul compositionem, quandoquidem accidentia Eucharistica constant ex quantitate, figura, sapore: quæ omnia unum constituunt compositum, nomine Sacramenti celebratum. Secundo, quia sunt quid materiale.

Ad tertiam distinguo: Est contra naturam accidentis subsistere per se intrinsece, concedo; extrinsece & virtute aliena, nego. Citra dubium est accidentia Eucharistica propria virtute non subsistere, sed tantum miraculose, & hoc ratione potentiæ obedientialis qua quælibet creatura Creatoris imperio subjacet.

Replicabis: Substantia etiam divinitus nequit inhærere. Igitur & juxta legem contrariorum, nec accidens per se subsistere; quod enim essentialiter uni convenit speciei, nequit communicari alteri.

Respondeo negando paritatem. Ratio discriminis ea est, quod inhærentia actualis non sit de essentia accidentis; quocirca relationem ad proprium subjectum conservans, virtute extrinseca absque subjecto conservari potest: quod non uno exemplo potest illustrari: primo quidem caloris actualis, quo ignis spoliatus est in fornace Babylonica; deinde vero fluiditatis aquarum, cum Petrus super mare veluti super solum, jubente Domino, ambulavit.

Neque vero inde sequitur essentiam & constitutivum unius rei ad aliud transferri; accidentia quippe Eucharistica non virtute innata & intrinseca, sicut substantia, perdurant, sed tantummodo extrinseca.

Reponens: Accidens magis dependet a subjecto, quam materia prima a forma. Sed materia prima etiam divinitus sine forma esse non valet: Igitur nec accidens sine subjecto; sic etiam relatio divinitus nequit subsistere sine fundamento.

Respondeo negando paritatem: Cum enim materia prima sit mera potentia, absque forma nihil est determinatum; ex quo inferunt Thomistæ eam non posse absque forma subsistere, tametsi juxta ceterarum Scholarum opinionem, includat in se actum entitativum, ratione cujus posset divinitus subsistere absque forma. Sed non sic ratiocinandum de speciebus Eucharisticis, quæ & ratione quantitatis, & ratione ordinis ad proprium subjectum quod connotant, manent in se determinatæ. Igitur virtute divina possunt ad tempus esse sine proprio subjecto.

Ad confirmationem, nego utique paritatem; sola quippe accidentia absoluta possunt virtute divina per se subsistere: nusquam vero relativa; cum enim sint ea-

tia minima, propter debilitatem absque subjecto non valent subsistere, maxime vero cum juxta multorum sententiam, relatio non distinguatur realiter a fundamento.

Repones: Forma panis & vini remanent in Eucharistia. Igitur accidentia non per se subsistunt. Probatur antecedens: Forma panis est quoddam artificiale, adeoque ejus forma est accidens: sed ex dictis accidentia remanent: igitur saltem forma panis.

Respondeo negando antecedens. Ad probationem, respondet sanctus Thomas hic q. 75. art. 6. ad 1. his verbis: "Dicendum quod nihil prohibet arte fieri aliquid, cujus forma non est accidens, sed forma substantialis: sicut arte possunt produci ranæ & serpentes; talem enim formam non producit ars virtute propria, sed virtute naturalium principiorum, & hoc modo producit formam substantialem panis virtute ignis decoquentis materiam ex farina & aqua confectam."

Instabis: Forma corporis Christi est anima: sed non potest dici quod forma substantialis panis convertatur in ejus animam: Igitur remanent etiam facta consecratione.

Respondet D. Thomas ibidem ad 2. & sic loquitur: "Dicendum quod anima est forma corporis, dans ei totum ordinem esse perfecti, scilicet esse, & esse corporeum, & esse animatum, & sic de aliis. Convertitur igitur forma panis in formam corporis Christi, secundum quod dat esse corporeum, non autem secundum quod dat esse animatum tali anima."

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Remanent accidentia panis facta consecratione.

PRIMO: Sic docet Tridentinum, dicens corpus Christi remanere sub speciebus.

Secundo: Sic prædicat D. Gregorius in Hom. Paschæ his verbis: "Species sacramentales sunt illarum rerum vocabula, quæ ante fuerunt, scilicet panis & vini." Sic propugnat etiam Divus Thomas opusculo 57. "Accidentia autem sine subjecto in eodem subsistunt, &c."

Tertio: Sic ipsa indigitat ratio elevata, quandoquidem accidentia sicut prius apparent, nec est in Sacramento ulla deceptio; fides vero nos edocet substantiam panis & vini abesse.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Constat quandoque species consecratas abire modo in cinerem, modo etiam in vermes: sed hoc fit vi agentis species alterantis, & tunc in virtute prioris miraculi producitur nova materia, e cujus sinu nova vermium cinerumve forma educitur, cujus dispositiones præcesserunt, ait D. Thomas, in quantitate.

Secundo: Tametsi quantitas per se subsistat, ne inde inferas velim, ipsam esse substantiam, cum hanc dotem non nisi a virtute supernaturali emendicatam habeat.

Tertio: Esto quod materia prima, utpote mera potentia, non possit esse sine forma subsistens, sicut nec relatio sine fundamento, propter suam debilissimam entitatem, non inde sequitur quantitatem non posse subsistere in Eucharistia per miraculum; namque est ens in se determinatum, & proprium connotans subjectum, adeoque accidens absolutum.

SECTIO TERTIA.

Num sententia eorum qui accidentia solum relativa admittunt, propugnari debeat?

TRES de hoc momento apud recentiores circumferuntur sententiæ. Una est Carthesii propter Matheseos scientiam percelebris. Altera Calii in Academia Cadomensi Philosophiæ quondam Professoris. Tertia Maignani Ordinis Minimorum Lectoris Jubilati, qui nedum inter Fratres omnium virtutum regularium supellectili floruit, sed & apud eruditos præ ingenii subtilitate & scientiarum tum Mathematicarum, tum Philosophiæ, tum Theologiæ & aliarum universalitate, nomine viri doctissimi donatus est.

Sy-

Systema Carthesii de accidentibus Eucharisticis,

CARTHESIUS in responsione ad quatuor objectiones sub finem, ut fuse exponit Rohaltius in primo eloquio, sensus omnes in tactu, *inquit*, fundantur; tactus autem in sola corporum superficie perficitur. Igitur corpora quæ eamdem habent superficiem, eodem etiam prorsus modo sensus nostros afficere debent. Atqui superficies corporis Christi in Eucharistia est omnino eadem superficies panis; namque eamdem esse corporis Christi superficiem ac panis, nihil aliud est quam corpus Christi ibi præcise terminari, ubi prius terminabatur panis. Sed ibi præcise terminatur corpus Christi, ubi terminabatur panis ante consecrationem; etenim si sumatur acicula, & ea designentur omnes & singulæ hostiæ partes, vere dici potest, hic ubi erat antea panis, nunc est corpus Christi. Igitur ubi terminabatur antea panis, ibi præcise terminatur corpus Christi; ibi corpus Christi eamdem habet superficiem ac panis, tempore quo non erat consecratus; ibi sensus nostri eodem modo afficiuntur; ibi eadem sunt accidentia, non tamen absoluta. Unde secundum Carthesium nihil aliud sunt accidentia, præter superficiem, quæ dum panis & vinum erant in statu naturali solito ante consecrationem, erat media inter singulas eorum particulas & corpora ambientia.

Addunt Carthesiani hunc explicandi modum esse præponendum vulgari. Primo quidem ex eo quod in illo systemate nullum supponatur miraculum præter transubstantiationem, cujus appendix necessaria & connaturalis est, similium accidentium permanentia, ita ut sine novo miraculo corpus Christi easdem in sensibus nostris impressiones facere contingat. Secundo juxta communem sententiam, vix potest fieri satis Hæreticorum querelis, qui permanentiam accidentium sine subjecto ut absurditatem intolerabilem habent. Tertio, nihil aliud admittendum est in Sacramento, nisi quod verba consecrationis significant; porro illam accidentium permanentiam, ut putant, significare non videntur.

Systema Callii.

CALLIUS in libro anonymo, quem postea damnavit, docet substantiam panis converti in corpus Christi, non alio modo quo quotidie fit generatio, sicut dum cadaver generatur ex homine vivo, siquidem semper eadem manet materia in omnibus corporibus, sola vero forma mutatur; hinc in transubstantiatione remanet semper eadem materia, eodem modo extensa: sed advenit tantum nova forma; ita ut per verba consecratoria anima Christi uniat sibi materiam panis & vini, corpusque suum efficiat, eodem prope modo, ait, quo panis & vinum virtute naturali convertuntur in corpus & sanguinem comedentis; docetque conversionem panis in corpus Christi esse quidem miraculosam quantum ad modum faciendi, non vero quantum ad substantiam facti; quia quod fit quotidie per consuetas naturæ leges dependenter a stomacho, corde & aliis partibus, fit subito in Sacramento divina virtute; seu per verba consecratoria. Cum igitur, ait, eadem semper sit materia, eædem quoque manent proprietates; hinc extensio, color, odor, sapor &c. habent idem subjectum ac antea, eodemque modo subsistunt.

Systema Maignani.

MAIGNANUS accidentia, quæ non modicum in explicanda eorum existentia exagitant animos, absque negotio sic explicari putavit. Accidentia, quæ dicuntur remanere in Eucharistia, pendent a corpore ut a causa efficiente, residentque non quidem in corpore, sed in organo, ut sapor & similia, quæ quamvis non resideant in corporibus ut in subjecto, tantam tamen cum illis habent connexionem, ut naturaliter non existant, neque permaneant sine illis; sic v. g. non existunt neque permanent naturaliter qualitates patheticæ panis & vini, sine pane vel vino præsentibus, quia pendent ab ipsis ut a causa efficiente naturali.

Ea accidentia remanere censentur, quatenus eædem fiunt in sensibus nostris impressiones quas antea panis & vinum causabant, quia Deus in genere causæ efficientis

tis solus & movet & afficit organa corporis nostri, non absimili modo ac si panis & vinum adessent: v. g. videtur color, quia lumen a solo Deo modificatur & remittitur; percipiuntur odor, sapor, calor, quia a solo Deo moventur & agitantur nervi in naribus, palato, lingua, & in toto corpore diffusi; item sonus auditur, quia tremor aeris a solo Deo excitatur. Contra quos omnes sit

CONCLUSIO.

Sententia quæ accidentia non nisi relativa admittit, non est tenenda.

Probatur rationibus Theologicis.

PRIMA: Illa opinio est rejicienda, quæ ignota fuit sanctis Patribus, immo quæ ipsis Conciliis adversatur. Atqui talis est hujusmodi opinio. Ergo &c. Probatur minor: Primo, ne unum quidem sanctum Doctorem reperies, qui talia rimatus sit; sed omnes Patres universim intellexerunt corpus & sanguinem Christi realiter esse & latere sub signo sensibili, & hoc independenter ab omni conspectus actu. Secundo, non semel ad perstringendos Eutychianos usi sunt exemplo symbolorum Eucharisticorum, quæ tametsi, ajebant, unita corpori Christi, impermixta tamen manebant; ex quo concludebant adversus eos, & recte, naturam humanam manere impermixte unitam cum divina. " Quid enim, *inquit Theodoretus* „ *Eutychiano Dialogo 1. qui Impatibilis in-* „ *scribitur*, corpus naturale, frumentum „ & panem appellavit, & vitem rursus se ipsum nominavit, is visibilia „ symbola corporis & sanguinis appellatione honoravit, non naturam mutans „ *symbolorum*, sed naturæ gratiam addens. „

Quod autem hæc sententia Conciliis adversetur, patet ex iis quæ sanxerunt, scilicet Christum realiter latere sub speciebus tamquam sub symbolis & velaminibus. Quis autem dixerit velamen esse quid existens solum in visu, & rem latere solum dum conspicitur? cum potius in tantum lateat, in quantum independenter tum ab intellectu, tum a visu sub aliquo sensibili velo subsistit.

Secunda: Placita recentiorum destruunt essentiam Sacramenti: Igitur nullo modo sunt tenenda. Probatur antecedens: De ratione essentiali Sacramenti est, quod secundum se spectatum sit signum sensibile: Sed ex recentioribus res non ita se habet; & probatur. Auctores laudati nihil sensibile ex parte objecti ponunt, sed solum ex parte aspicientis, cujus oculi a causa efficiente extriuseca tali vel tali modo afficiuntur; hinc nemine aspiciente, Sacramentum non est signum sensibile, puta prout est in pyxide obsignatum; quod certe & a ratione Sacramenti, & a doctrina Ecclesiæ longe recedit. Ergo &c.

Tertia sic proponitur: Sancti Patres, ne uno quidem excepto, contendunt Sacramentum esse compositum ex re insensibili & sensibili: Sed id quod invisibile & insensibile est, solum dixerunt corpus & sanguinem Christi esse; e contra vero symbola esse sensibilia; quod discrimen ut consideranti patebit, nullum foret, si vel ipsa symbola essent solum quasdam oculi modificationes, cum in se ne minimam quidem entitatem & existentiam haberent. Ergo &c.

Quarta: Opinio quæ non nihil sapit hæresim, longe facienda est: Atqui ea quæ admittit accidentia solum relativa, talis est, namque spirat errorem Manichæorum, qui in Eucharistia corpus Christi tantummodo phantasticum admittebant. Nonne & accidentia relativa phantastica sunt? si hoc negant, eo quod fundentur eorum accidentia in præsentia reali Christi, utique Manichæi dicebant carnem phantasticam, quam Christo affingebant, fundatam fuisse in ipso Christo, quem ut Deum realem & bonum habebant.

Quinta: Vermes non semel ex hostiis in pixide reservatis producuntur; Sed vermes fiunt, ipsis non diffitentibus laudatis auctoribus, substantiæ, quæ dubio procul ex subjecto reali & sensibili, aut re altera absoluta subjecti vices gerente producuntur: Igitur accidentia Eucharistica non sunt meræ rerum modificationes a sensibus promanantes; neque enim locum habet visus, gustus, aliive sensus in productione vermium, cum ex hostiis in pyxide reservatis & obsignatis fiant.

Confirmatur hæc ratio: Non potest dici ver-

ei vermes ex aere circumstante produci, quandoquidem non fit alteratio ex acre vicino; immo ex aere qui passus fit alterationem, nec vermes, nec cineres generari solent; tametsi enim hostiæ in vase aut vitreo aut anreo concluderentur, similis fieret generatio. Neque vero quidquam proficerent recentiores jamjam citati, adducendo auctoritatem Guitmundi, qui Lib. de corpore Domini adversus Berengarium conscripto, propugnat illos vermes non esse reales, sed imaginarios; quod certe in Theologia, nec in sana Philosophia admitti potest.

Sexta: Est de fide Eucharistiam esse Sacramentum permanens, adeoque absolutum, & non mere ens modale. Igitur ne fidei fiat injuria, dicendum est accidentia non esse mere relativa & modalia, maxime cum rationem Sacramenti, quatenus est signum sensibile, ingrediantur.

Septima: Juxta Philosophos, duplicis generis distinguuntur accidentia, quædam scilicet absoluta, quædam vero mere relativa seu modalia. Priora sunt quædam entitates reales a subjecto separabiles: posteriora vero nihil prorsus sunt sine subjecto? sic curvitas, secluso digito, nulla est in manu; sic & relatio absque fundamento evanescit. Item species duplex distinguitur, nimirum una intentionalis & metaphysica, & est imago ab objecto emissa in potentiam visivam, in qua quasdam impressiones & sensationes operatur; altera physica quæ afficit sensibiliter materiam. Dari accidentia absoluta supponimus ex Physicis; nam & calor ab igne separatus est in fornace Babylonica, & nigredo etiam sine miraculo non semel ab Æthyope sejungitur. Ceterum nemo sensatus dixerit virtutes morales cardinales ordinis tum naturalis, tum supernaturalis, a subjecto iterum atque iterum non divelli. Atqui accidentia Eucharistica sunt & physica & absoluta, species non mere imaginariæ seu intentionales, sed physicæ, & a substantia panis & vini divulsæ: & probatur. Sin minus, inquit D. Thomas hic quæst. 65. artic. 5. non daretur transubstantiatio: Et vero, si juxta Carthesium, compositum naturale (si homo excipiatur) nihil sit præter naturam modificatam, substantia panis remanebit, cum eadem prorsus appareat & configuratio & modificatio quam propugnat ipse de substantia materiæ: esto, concedant novitatum architecti dari transubstantiationem, eorum tamen suppositis systematibus nulla est: neque vero etiam dici potest juxta placitum Maignani species Eucharisticas esse mere intentionales, easque a Christo produci, qui in sensibus nostris, maxime in oculis impressiones hujusmodi, & sensationes operatur; nam Eucharistia est Sacramentum, sicut & cetera Sacramenta; hoc est signum practicum: porro corpus Christi in pyxide asservatum, non facit sensationem; & tamen retinere veram Sacramenti rationem in pyxide, fides docet. Igitur accidentia Eucharistica sunt physica, & non mere modalia.

Convellitur systema Carthesii.

SYSTEMA Carthesii fidei catholicæ circa Mysterium transubstantiationis videtur adversari. Igitur admitti non debet. Probatur antecedens: Illa enim explicatio videtur fidei catholicæ adversari, quæ corpus Christi convertit in panem. Atqui id facere videtur prædicta explicatio: Et probatur. Illud est verus panis, quod easdem omnino ac panis impressiones naturaliter & sine miraculo facit in omnibus aspicientium sensibus: Atqui corpus Christi, juxta hanc explicationem easdem omnino ac panis impressiones naturaliter & sine miraculo facit in aspicientium sensibus: Igitur corpus Christi est verus panis juxta Carthesium. Minor est Carthesii, & Rohaltii, qui asserunt corpus Christi, primo sensus nostros afficere eodem modo ac panis si adesset, cum, sub eadem omnino superficie contineatur. 2. Id fieri naturaliter & sine miraculo, immo, naturale, & necessarium esse, aiunt, propter præsentiam corporis Christi in hostia consecrata. Major autem ex eorum principiis sic demonstratur. Illud est verus panis, cujus partes eamdem habent quantitatem, eamdem figuram, motum, situm, & quietem ac panis; hoc est ipsissimum Carthesianorum principium, quod allerunt unum corpus non differre essentialiter ab alio, nisi penes eiusmodi partium modificationem, quia nullam aliam formam, seu essentiam in corporibus admittunt. Atqui corpus, quod eodem modo natu-

naturaliter sensus nostros afficit ac panis, debet habere eamdem quantitatem, figuram, situm, motum partium suarum ac panis; illud enim etiam est inconcussum apud ipsos principium, cum doceant ideo præcise diversas diversis corporibus impressiones fieri in sensibus nostris, quia illa corpora constant ex partibus diversæ figuræ, ac situs. Igitur illud corpus est verus panis quod easdem in omnibus sensibus nostris impressiones naturaliter facit ac panis. Et consequenter explicatio Carthesiana corpus Christi in panem videtur convertere, quod est absurdum, & doctrinæ Ecclesiæ prorsus alienum.

Systema Callii subvertitur.

PROBATUR isto efficacissimo argumento. Illud systema abnuendum est, in quo utique exsufflatur transubstantiatio. Atqui transubstantiatio in Callii systemate destruitur. Ergo &c. Probatur minor: Facta consecratione juxta istius Auctoris opinionem, remanet panis & vinum, quandoquidem adest utriusque substantiæ nedum materia, sed & forma: Ergo &c. Jam istud probatur antecedens. Ex Callio materia non potest esse sine aliqua partium suarum dispositione, sine situ, textura, configuratione, & corpora eatenus solum differunt, quatenus diversas habent mechanicas affectiones, nec ulla datur in corporibus præter mechanicas illas dispositiones: Atqui post consecrationem remanent eædem mechanicæ affectiones, eadem partium figura, idem situs, eadem configuratio, quæ sunt essentia corporis secundum Callium: Igitur non modo manet materia panis & vini, sed & utriusque forma, sicque non fit transubstantiatio in explicatione Callii.

Nec dicat Callius animam rationalem informare materiam panis & vini, & per illam unionem substantialem non amplius remanere formam panis & vini, nam cum hæc materia ex Callio semper easdem servet affectiones mechanicas vi unionis, non convertetur panis & vinum, nec auferetur materia & forma panis & vini. Erit quidem Christi corpus, sed erit etiam verus panis & vinum purum. Sicut enim ex eo quod in Incarnatione caro unita fuerit & cum anima rationali Christi, & cum natura ac persona divina, non ideo conversa fuit caro, sed vera mansit caro, ita ex eo precise quod panis & vinum unirentur in unitate naturæ cum anima rationali, & in unitate Personæ cum Verbo, non ideo fieret conversio panis & vini, sed verus panis, verumque vinum debent remanere, licet substantialiter unita sint animæ rationali, & Verbo divino. Ergo remanent semper materia simul & forma panis & vini, adeoque transubstantiationem destruit ipsa Callii opinio. Ergo &c.

Systema Maignani rejicitur.

PROBATUR hoc ratiocinio. Illud est rejiciendum quod adversari videtur doctrinæ Ecclesiæ, & destruere transubstantiationis ideam: Atqui explicatio Maignani talis est: Ergo &c. Probatur minor variis multisque momentis.

Primo quidem adversatur doctrinæ Ecclesiæ; nam, ut jam dictum est in Concilio Constantiensi Sess. 8. damnata fuit hæc propositio Wiclefi: *Accidentia panis & vini non manent in eodem Sacramento sine subjecto*. Rursus in Catechismo Concili Tridentini, accidentia panis & vini nullo subjecto inhærere dicuntur; sic enim parte 2. numero 43. habetur: " Tertium „ restat quod in hoc Sacramento maxi- „ mum atque mirabile videtur; panis „ videlicet, & vini species in hoc Sacra- „ mento sine aliqua re subjecta constare; „ nam cum antea demonstratum sit corpus „ Domini & sanguinem vere in hoc Sa- „ cramento esse, ita ut nulla amplius sub- „ sit panis & vini substantia: Quoniam „ ea accidentia Christi corpori & sangui- „ ni inhærere non possunt: relinquitur, „ ut supra naturæ ordinem, ipsa se nulla „ alia re nisa sustentent. Hæc perpetua „ & constans fuit Ecclesiæ Catholicæ do- „ ctrina. „ Ergo &c.

Secundo: Illud systema destruit ideam transubstantiationis, nam transubstantiatio requirit ut aliquid rei conversæ remaneat; in eo enim transubstantiatio differt ab annihilatione, quod annihilatio sit destructio totius compositi, tum quoad substantiam, tum quoad accidentia; transubstantiatio vero sit destructio totius substantiæ, manentibus iisdem accidentibus: Atqui juxta prædictam explicationem nihil omnino remanet; siquidem non sunt

sunt eadem numero accidentia quæ prius erant in pane: Igitur hæc explicatio ideam transsubstantiationis evacuat. Et vero, ea posita, non magis dici posset panis converti in corpus Christi, quam Petrus in Paulum, si annihilato prorsus Paulo, produceretur in ejus loco Petrus similis quoad externa accidentia.

Tertio: Miracula sine necessitate, systematis auctor præter intentionem multiplicat; etenim si juxta Peripateticos accidentia sint absoluta, unicum solummodo admittitur, quo nempe Deus, facta consecratione, sustentat quantitatem panis & vini, cui quidem quantitati aliæ omnes qualitates, & modi inhærent. Revera quidem si accidentia nihil aliud sint juxta Maignanum, quam impressiones divinirus factæ in sensibus nostris, tot erunt admittenda miracula, quot erunt homines unam videntes hostiam, & aspicientes; immo tot miracula in uno homine patrari necesse est, quot diversæ in diversis sensibus impressiones fiunt: Igitur miracula sine necessitate in hoc systemate multiplicantur.

Quarto: Hac explicatione admissa, fractio hostiæ explicari non potest; sic enim arguere licet: In hostia consecrata remanet aliquid quod frangitur a Sacerdote: Atqui in illa sententia nihil remanet in hostia quod frangatur: Et probatur. Hac facta hypothesi, nihil frangitur in divisione hostiæ quæ fit in Missa; non quidem corpus Christi: de eo enim canit Ecclesia: *Nulla rei fit scissura, signi tantum fit fractura*. Neque etiam frangi potest substantia panis, jam enim nulla superest, ut fides docet: Relinquitur igitur quantitatem panis & vini, facta transsubstantiatione, remanere, quæ sit accidens absolutum, proprio denudatum subjecto, cu us ope pro more frangi possit hostia in sacrificio.

Quinto: Systema laudarum proprierates accidentium Eucharisticorum convellit: Et probatur. Accidentia secundum communem opinionem primo possunt agere, & immutare externa corpora: Secundo corrumpi valent: Tertio, ex iis vermes generari possunt: Quarto, nutrire queunt: at quomodo id præstarent accidentia ab Auctore excogitata, quæ non sunt nisi meræ impressiones in sensibus nostris factæ; quasi vero impressiones nutrirent, & ex iisdem vermes generarentur?

Fit satis objectionibus Carthesii.

OBJICIUNT: Patres passim dicunt corpus Christi in Eucharistia tangi: sed si accidentia absoluta ibi adessent, falsa foret eorum locutio, cum non corpus, sed species sensibilis tangeretur. Ergo &c. Probatur major: Instar omnium sit S. Chrysostomus, qui Hom. 83. de Christo in Eucharistia præsente hæc ait: "Quomodo dicunt, vellem formam & speciem ejus, vellem vestimenta ipsa, vellem coloramenta videre? Ipsum igitur vides, ipsum tangis, ipsum comedis. Similia leguntur in confessione fidei Berengarii, lecta & approbata in Concilio Romano sub Nicolao II. habito. Hererodoxus ibi confitetur: "Verum Christi corpus, & verum ejus sanguinem sensualiter manibus Sacerdotum tractati, frangi, & Fidelium dentibus atteri." Ergo &c.

Respondeo distinguendo majorem: Corpus Christi tangirur in Eucharistia mediantibus speciebus, concedo: immediate nego: & sic distincta minore, nego consequentiam. Patres ne quidem cogitaverunt tantam loqui absurditatem, quin potius S. Augustinus L. 3. de doctor. Christi cap. 16. ait, esse scelus & flagitium credere corpus Christi in se & immediate atteri, & dilacerari in Eucharistia, nec illud, nisi dumtaxat ratione specierum admittit; hinc non dicit corpus Christi dentibus atteri, sed Sacramentum, quod quidem, utpote signum sensibile, pro speciebus in se sensibilibus supponit. Idem est omnium Patrum sensus; sin minus Christus in specie propria videretur in Eucharistia, quod est contra Sacramenti fidem; jamjam enim non fidei oculis, sed corporalibus videretur. Quia vero est magna inter species, & corpus Christi sanguinemque unio, per quamdam idiomatum communicationem, corpus Christi dicirur tangi in Eucharistia, tametsi solæ species immediate & tangantur & frangantur.

Instans: Primo, si remanerent accidentia absoluta post consecrationem, ita ut aliter non posset explicari Mysterium Eucharistiæ, sequeretur inde Carthesianos ralia debellantes accidentia, negare realitatem Christi in Sacramento Altaris, vel fal-

saltem transsubstantiationem: Atqui nullus eorum negat utrumque illum fidei articulum: Ergo &c. Probatur major: ex ipsis accidentia non sunt entia distincta a substantia, cum sint dumtaxat substantiæ modificationes, ubi autem est modificatio, ibi necessario est substantia; modus enim non potest divinitus existere sine substantia. Igitur illi Philosophi agnoscerent substantiam panis, peracta consecratione, remanere, quod tamen falsum est.

Respondeo primo: necesse esse ut remaneat aliquid sensibile in Eucharistia, peracta consecratione, præter corpus & sanguinem Christi Domini; sed illud non est substantia panis ex ipsis adversariis; nec est etiam modus substantiæ, cum modus sit inseparabilis a substantia. Igitur superest remanere accidentia quæ sint entitates absolutæ, a substantia distinctæ, & ab ea separatæ.

Respondeo secundo distinguendo: Cartheșiani non negant transsubstantiationem in rei veritate, concedo: si attendant ad sua principia, nego. Jam vero in principiis eorum sequitur substantiam panis remanere. Porro non levius est periculum admittere principia fidei repugnantia; quæ quidem principia procul dubio debent emandari.

Urgent: Credibile non est, nec Philosophus sibi persuadere potest, dari in corporibus qualitates sensibiles a materia & mechanica partium dispositione distinctas, & in objecto residentes; quis enim crediderit calorem v. g. esse qualitatem absolutam similem ei sensationi quam experimur? III. Quis sibi persuaserit lumen v. g. esse qualitatem absolutam in ipso objecto residentem, & a materia & mechanica partium dispositione distinctam? nec enim hæc a Philosophis admitti possunt, nisi qualitates occultas & ignorantiæ refugia cogantur admittere. Igitur sua principia corrigere non debent Carthesiani.

Respondeo negando consequentiam. Licet enim nihil existat in objectis simile illis sensationibus quæ in nobis excitantur, nihilominus datur aliquid in objectis quod has sensationes producit, quodque est aliquid præter variam modificationem, vera scilicet entitas a substantia realiter distincta & ab ipsa separabilis. Sic calor non est quid simile illi sensationi, quæ in nobis excitatur, sed motus quidam celer & perturbatus ab ipso corpore realiter distinctus? Sic lumen non est in corpore lucido quid simile ei rei quam sentimus, sed est entitas quædam a corpore lucido distincta, sive sit agitatio materiæ æthereæ, sive effluvium quoddam a corpore lucido proveniens: sed hæc omnia non dici debent qualitates occultæ, verum potius sunt claræ & distinctæ, cum earum idea sit omnino diversa ab idea corporis. Admittendo igitur tales qualitates, ad qualitates prorsus occultas illæ non revocantur.

Instant: Sequitur ex hac responsione, calorem, sonum, lumen & odorem provenire ab agitatione materiæ: Sed si hæc ita sint, non erunt nisi materiæ modificationes, licet a materia sint distinctæ. Ergo non sunt accidentia absoluta.

Respondeo distinguendo: Et quantitas, cujus sunt modificationes, est accidens absolutum, concedo: non est, nego. Ex hac distinctione sequitur accidentia subsistere independenter a materia, sicque in Eucharistia poterunt calor, odor, sapor sine substantia panis & vini esse. Solutio est D. Thomæ, qui 3. p. q. 77. art. 2. ad 6. dicit omnia alia accidentia præter quantitatem alicui subjecto inhærere, nempe ipsi quantitati, sed sine materia panis & vini, ita ut totum miraculum in hoc situm sit, quod quantitas sive extensio panis per se subsistat sine subjecto, & ipsa vices gerat subjecti, cui alia accidentia inhæreant. Porro non implicat contradictionem dicere quantitatem esse subjectum proximum accidentium. Sicque verum est, quod & Concilium Constantiense, & S. Thomas dicunt universim, accidentia sine subjecto proprio remanere.

Dices: Si quid probaret dari accidentia absoluta sine subjecto in Eucharistia, maxime definitio Concilii Constantiensis: Atqui hoc non est. Et probatur: Definitio Concilii reprobati nullius est ponderis: se Concilium Constantiense licet generale, non fuit approbatum. Ergo &c.

Respondeo negando minorem. Ad probationem distinguo minorem: Non fuit approbatum quoad aliqua, concedo: quoad laudatam definitionem nego. Approbatum est enim quoad definitiones dogmatum, præcipue vero quoad damnationem articulorum Wiclefi, & Joannis

nis Hus, ut patet ex Bulla Martini V.

Replicabis: Esto recipienda sit damnatio Hæreticorum facta a Concilio, attamen hæc Synodus non damnavit propositionem Wiclefi, nisi relative ad ejus mentem, quatenus nempe existimabat substantiam panis manere: Sed in sententia recentiorum allata, substantia panis & vini non remanet, facta transubstantiatione. Ergo &c.

Respondeo negando consequentiam: Wicleffus enim contendebat non modo substantiam panis manere, sed etiam accidentia non posse subsistere sine subjecto, duobus quippe distinctis articulis, ait, primo quidem (*Panis substantiam manere*.) Secundo, (*non manere accidentia sine subjecto*.) Unde lib. de Apostasia cap. 14. suggillat Catholicos quod putarent accidentia manere sine subjecto.

Solvuntur objectiones Maignani.

OBJICIES: Post consecrationem panis & vini manent solæ species sive apparentiæ ex Tridentino: Sed species & apparentiæ sunt meræ impressiones, & non accidentia absoluta. Igitur id quod remanet est mera sensatio; id est, Deus eodem modo sensus movet, sicut panis & vinum antea movebant.

Respondeo distinguendo majorem: Manent solæ apparentiæ substantiarum panis & vini, concedo: solæ apparentiæ accidentium panis & vini, nego. Non enim solæ species seu apparentiæ sacramentariæ, ibi sunt, id est meræ impressiones, sed manet veritas & realitas Sacramenti, seu signum sensibile & permanens, ut fides catholica docet: Unde non manet ullo modo materia accidentium panis & vini; jam vero cum a Concilio Tridentino post consecrationem manere dicuntur solæ species, eodem modo loquuntur Patres Tridentini, quo Constantienses, qui pronuntiarunt manere accidentia panis & vini sine subjecto, alias Christus Dominus perpetuo, quod absit dicere, nos deciperet, nobis ostendendo species panis, quæ non essent panis, sed quæ continuo ab eo crearentur. Quod autem Concilium Tridentinum per species intelligat accidentia absoluta, patet ex Catechismo Romano, qui dicit 2. parte n. 43 relinquitur quod accidentia panis & vini, *ipsa se, nulla alia re nisa sustentent*.

Instabis: Non magis, consecratione facta, sunt physice panis & vini accidentia in sacro-sancto Altaris Sacramento, quam ea quæ post Resurrectionem Discipulis apparuerunt in Christo sub specie Peregrini, Magdalenæ vero sub Hortulani effigie; sed ista non erant physica: igitur nec sunt priora.

Respondeo negando majorem & paritatem. Ratio disparitatis est, quod fides catholica doceat Eucharistiam esse signum sensibile, adeoque manere accidentia panis & vini physica, nihil vero simile annuntiat de speciebus Hortulani, & Peregrini in Christo Domino. Rursus accidentia panis & vini perpetuo & constanter apparent omnibus ex parte Sacramenti: Igitur vere & realiter existunt. Namque in hoc differunt ab accidentibus Peregrini & Hortulani, quod ista statim transacta visione, ab oculis evanuerint.

Insistes: Ut maneat Sacramentum sive signum sensibile, satis est ut Deus sensum eodem modo moveat, quo accidentia panis moverent, si adessent: Atqui res sic se habere potest: Igitur stat Sacramentum, tametsi vere & realiter non maneant accidentia panis & vini.

Respondeo distinguendo majorem: Ut maneat Sacramentum ex parte nostri moraliter, & intentionaliter, concedo: ex parte sui physice & realiter, nego. Tunc manet Sacramentum physice & realiter ex parte nostri, moraliter simul & intentionaliter, quando experimur sensationes & easdem impressiones ac si promanarent ab ipso Sacramento: Tunc vero manet Sacramentum sensibile ex parte sui physice & realiter, quando remanent vera & realia accidentia, sensus nostros movere capacia: Porro cum Sacramentum Eucharistiæ sit reale, debet esse signum sensibile independenter a nostra sensatione; alioquin si sensatio esset id sub quo continetur Christi corpus, ubi nulla sensatio foret, ibi & Christus Dominus non esset. Atqui in pyxide nullæ sunt sensationes, & tamen sanctissimum Christi corpus, ut docet fides, ibi est: Non sufficit igitur ut sit signum sensibile ex parte nostri, sed debet esse signum sensibile ex parte sui, & hanc propter rationem accidentia sunt physica, & absoluta.

Per-

Persistes : Ideo species quæ remanent non sunt meræ apparentiæ, quia alias non essent veræ species accidentium panis: Atqui dici possunt species accidentium panis, siquidem species illæ sint panis species quæ denotant panem, & quarum intuitu crederemus esse panem, nisi fides aliter nos doceret. Ergo &c.

Respondeo negando minorem: Ad probationem nego majorem; ut enim species illæ sint veræ panis species non sufficit ut denotent panem, sed præterea requiritur ut sint eadem accidentia physica quę afficiebant panem ante consecrationem, alias Sacramentum non esset sensibile ex parte sui & permanenter, ut patet de corpore Christi occluso in pyxide; sicque cum Deus non excitaret impressiones in organis, tunc illud Sacramentum non esset sensibile, quod tamen falsum est; namque Sacramentum est signum sensibile in se & per se, adeoque & ut actu subjicitur oculis aspicientium, & ut in pyxide conclusum servatur.

Instabis : Species est aliquid ab objecto emissum: Atqui accidentia absoluta non sunt aliquid ab objecto emissum: Ergo &c.

Respondeo distinguendo majorem: Species intentionalis seu logica est aliquid ab objecto emissum, concedo: Species materialis seu physica, nego. Species intentionalis est impressio quædam in organo residens, seu affectio sensus, materialis vero & physica est entitas realis a materia distincta, & ab ea separabilis. Porro accidentia physica non sunt species intentionales, quia species intentionales sunt apparentiæ accidentium: At vero accidentia absoluta sunt species materiales, quippe quæ sint entitates materiæ superadditæ; in Eucharistia autem similitudinem panis referunt, panemque physice afficerent, nisi miraculose esset in substantiam corporis Christi immutatus.

Repones : Species Eucharisticæ non sunt physica accidentia panis, alias Ecclesia non caneret: *Visus*, *gustus*, *tactus*, *in te fallitur*. Atqui tamen sic canit: Ergo &c.

Respondeo negando antecedens. Ad probationem, distinguo majorem: *visus*, *gustus*, *tactus in te fallitur* circa substantiam panis & vini, eoquod intuendo ejusmodi accidentia, seclusa fide, judicaremus ibi adesse substantia panis & vini, concedo: *visus*, *gustus tactus in te fallitur* circa accidentia panis, nego. Operatio igitur sensuum non est falsa circa accidentia panis, cum physice remaneant, ut ostensum est supra: sed illa præbent dumtaxat occasionem falso judicio intellectus circa substantiam, a quo tamen fide adjutus, abstinet.

At, inquies: Quid incommodi videtur dicere apparentiam panis & vini non a pane & vino proficisci, sed a Christo Domino qui occultandi Mysterii causa, easdem sensibus nostris ingerit species, ac si esset panis & vinum.

Respondeo: Id quidem a Christo fieri posse, sed quod non factum sit, annuntiant Conciliorum definitiones. Et vero illæ impressiones forent solummodo ideales, & non reales: Ergo &c.

Replicabis : Si daretur forma accidentalis, esset accidens & non esset; illud autem est contradictorium: Ergo &c.

Respondeo negando sequelam majoris; & dico semper fore accidens, quia semper inhærere exigeret.

Instabis : Ut salvetur ratio accidentis, inhæsio aptitudinis non sufficit; sed actualis requiritur: nam accidens definitur ens alteri inhærens: Ergo &c.

Respondeo, negando antecedens. Ad probationem distinguo: Accidens definitur ens alteri inhærens aptitudine, concedo; actu, nego: nam secundum Logicos verba in definitionibus posita, non semper dicunt actum, sed aptitudinem; unde nec homo definitur animal ratiocinans, sed rationale; id est aptum ad ratiocinandum, sin minus puer nascens non foret homo, quandoquidem tunc ratiocinari nequit.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Sententia, qua novis adinventionibus accidentia absoluta ab Eucharistia explodit, non est tenenda.

PRIMO: Quia transsubstantiationem evacuat, quandoquidem juxta Carthesium, remanet eadem materia, nec ei quidquam præter novam modificationem addit.

Secundo: Evacuat etiam Sacramenti & permanentiam, & essentiam, cum in se non sit aliquid sensibile, sed tantum ratione sensationis, quæ dubio-procul non sit

sicdum hostia est in pyxide conclusa: Et tamen de fide est hostiam consecratam, tametsi in pastophorio conclusam, esse vere & realiter corporis & sanguinis Domini Sacramentum.

Tertio: Ista doctrina est nova, SS. Patribus ignota, immo Conciliis adversa, maxime Constantiensi, & Tridentino.

SYNOPSIS OBJECTIONUM,

ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Quando Patres ajunt corpus Christi tangi in Eucharistia, hoc intelligunt non immediate, sed ratione specierum.

Secundo: Recentiores non negant quidem ore, verbis, & dictis transubstantiationem, sed ex eorum principiis convellitur; unde licet ab Ecclesia non sint proscripti, non tamen approbati sunt, immo eatenus ægre fert eorum placita, quatenus Conciliis adversa sunt.

Tertio: Esto quod accidentia sint qualitates occultæ, non tamen simpliciter & per omnia, cum sint sensibiles, & Conciliis ac sanctis Doctoribus, potissimum Angelo Scholæ S. Thomæ familiares.

Demum: Alio modo ratiocinandum est de accidentibus Eucharisticis, alio de specie Peregrini Emmaus, & Hortulani qui sanctæ Magdalenæ apparuit: illa quippe accidentia sunt absoluta, & permanentia, e contra vero apparitiones, quæ ut plurimum fiunt per ordinationem specierum, sicut docet S. Thomas 3. pag. 76. art. 8. loquendo de apparitionibus infantis, qui quandoque non sine miraculo in Eucharistia visus est ad roborandam de tanto Mysterio fidem.

ARTICULUS QUARTUS.

Utrum Eucharistia sit Sacrificium.

SACRIFICIUM duplex distinguitur; unum cruentum, in quo quidem victima sanguinis effusione immolatur: alterum vero incruentum, quod eatenus memoriale vocatur, quatenus cruentum repræsentat. Istud utique duplex est, mysticum unum, & reale alterum. Primum situm est in affectu cordis, ducente fide, sese immolantis Deo; talis est Contritio. Posterius habet materiam & formam, immo & victimam, non quidem realiter, sed mystice & oblatam & immolatam, quale est sacrificium Missæ, in quo eadem victima quæ in cruce oblata est, offertur in Altari; verum non nisi mystice immolata, quatenus separatim corpus ponitur sub speciebus panis: sanguis vero sub speciebus vini.

Ultro concedunt Lutherani, Christi in ara crucis oblationem verum fuisse sacrificium Patri æterno pro peccatis nostris consummatum. In hoc etiam conveniunt cum eis Catholici; contritionem & similes actus interiores non nisi metaphorice sacrificii rationem habere; verum ipsam Missam a Sacrificio proprie dicto non sine temeritate explodunt isti hæretici: contendit I. Lutherus in Missa pro Wittemberg. Ecclesia ab eo edita anno 1523. Kyrie eleison, Orationem, Epistolam, Graduale & Evangelium spectare Sacrificium incruentum: Oblationem vero & Canonem procul facit, nec aliud in hoc agnoscit Sacrificium, nisi metaphoricum & spirituale; quocirca propugnat Christum non consecrasse Apostolos Sacerdotes, sed tantummodo Cœnæ Ministros, qui parant discumbentibus vi consecrationis cibum sacrum: hinc Pastores apud eos vocantur Ministri. Contra quos sit

CONCLUSIO.

Missa est proprie dictum novæ Legis Sacrificium.

Probatur multis & irrefragabilibus argumentis.

§. I.

Primo, ex Veteri Testamento.

QUOD indigitant figuræ, quod Prophetæ, in primis vero Malachias, annuntiaverunt, non sine errore negari potest. Atqui veteris Testamenti figuræ, tum Prophetarum voces indicant aperte Missam esse verum & proprie dictum Sacrificium; Igitur citra errorem hoc ipsum negari non potest. Probatur minor ab enumeratione partium.

Prima figura in Sacrificio Melchisedech.

GENESEOS 14. habetur: *Melchisedech Rex Salem, proferens panem & vinum, erat enim Sacerdos Dei Altissimi, benedixit ei*. Ipse David Ps. 109. hoc & de Christo, & de Eucharistia interpretatur his verbis: *Juravit Dominus, & non pænitebit eum, Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech*. Ex his Christum esse vere Sacerdotem nemo potest negare; illum autem esse non secundum ordinem Aaron, sed secundum ordinem Melchisedech, ipse Psalmista enuntiat Ps. 109.

Fuse utique calamo illud probat Apostolus Hebr. 7. Quid plura? Melchisedech panem & vinum obtulit: nec illi Christus assimilatur nisi in Sacrificio Missæ, cujus materia fuit & est tum panis tum vinum. Igitur cum figura metam habeat in veritate, ultro confitendum est Eucharistiam esse verum & proprie dictum Sacrificium.

Traditio innuit istam figuram intelligendam esse de Sacrificio Altaris.

Ex secundo Sæculo, adest Clemens Alexandrinus, qui Lib. 4. Stromatum pag. 339. versus finem ait: " Melchisedech ,, rex Salem, Sacerdos, Dei Altissimi, ,, qui vinum & panem sanctificatum de- ,, dit nutrimentum in typum Euchari- ,, stiæ. ,,

Ex tertio Sæculo testis est sanctus Cyprianus Lib. 2. Epist. 3. ad Cæcilium; ista Psalmistæ verba, *Tu es Sacerdos in æternum*, explicans, sic loquitur: " Qui ,, ordo utique hic est de Sacrificio illo ,, veniens, & inde descedens, quod Mel- ,, chisedech Sacerdos Dei summi fuit, ,, quod panem & vinum obtulit, quod A- ,, braham benedixit. Nam quis magis ,, Sacerdos Dei summi, quam Dominus ,, noster Jesus Christus, qui sacrificium ,, Deo Patri obtulit, & obtulit hoc idem ,, quod Melchisedech obtulerat, id est, ,, panem & vinum, suum scilicet corpus ,, & sanguinem. ,,

Arnobius, qui eodem floruit Sæculo, ejusdem est labii in Psalmum 109. ubi de Christo loquens ait: Per Mysterium panis ,, ac vini Sacerdos factus est in æternum ,, secundum ordinem Melchisedech, qui ,, panem & vinum solus obtulit in Sa- ,, cerdotibus, dum Abraham victor rever- ,, teretur de prælio. ,,

Ex quarto Sæculo habemus testium nubem; namque eodem prorsus modo locum Psalmistæ interpretautur, Eusebius Cæsariensis Lib. 5. Demonstrationis Evangelicæ cap. 3. Ambrosius Lib. 5. de Sacramentis cap. 1. " Cognovimus, *inquit*, ,, Sacramentorum istorom figuram Abra- ,, hæ temporibus præcessisse, quando ob- ,, tulit Sacrificium sanctus Melchisedech. Sic Epiphanius Hæresi 55. Sic Chrysostomus Homilia 35. in Genesim. Sic denique Hieronymus Epist. ad Marcellam his verbis: " Recurre ad Genesim, & Mel- ,, chisedech regem Salem, hujus princi- ,, pem invenies civitatis, qui jam tunc ,, in typo Christi panem & vinum ob- ,, tulit, & Mysterium christianum Sal- ,, vatoris sanguine & corpore dedica- ,, vit. ,,

Ex quinto Sæculo celeberrima habemus Patrum loca: inter omnes eminet Augustinus, qui multis in locis eamdem profert ac priores, Psalmi 109. explicationem, ut Lib. contra Adversarium legis & Prophetarum cap. 20. tractatu in Psalmum 63. maxime vero Lib. 18. de Civitate Dei, cap. 36. " Hoc Sacrificium, *ait*, ,, per sacerdotes Christi secundum ordi- ,, nem Melchisedech, cum in omni lo- ,, co a solis ortu usque ad occasum, Deo ,, jam videamus offerri: Sacrificium au- ,, tem Judæorum, de quibus dictum est: ,, *Non est mihi voluntas in vobis, nec accipiam de manibus vestris munus*; cessas- ,, se, negare non possunt. ,,

Suffragatur Theodoretus q. 64. in Genesim, ubi de Melchisedech ait: " Siqui- ,, dem Dominici sacerdotii figuram ge- ,, rebat; ideo panem Abrahamo vicissim, ,, & vinum dedit, ut qui fortasse solitus ,, esset talia Deo omnium offerre: oporte- ,, bat enim figuram in illo monstrari.

Non prætereundus Magnus sanctus Leo, qui similia loquitur Sermone 2. de anniversario Assumptionis suæ ad Pontificatum: " Tu es, *ait*, Sacerdos in æter- ,, num secundum ordinem Melchisedech, ,, hoc est, non secundum ordinem Aa- ,, ron, cujus sacerdotium per propaginem ,, sui seminis currens, temporalis mini- ,, sterii fuit, & cum veteris Testamenti ,, lege cessastit; sed secundum ordinem

,, Mel-

„ Melchisedech, in quo æterni Pontificis „ forma præcessit. „

Consonant subsequentium sæculorum Patres, qui eumdem hujusce figuræ exhibent sensum, videlicet Eusebius Emissenus sermone de S. Paschate, Remigius Antissiodorensis, & Eutymius Zigabenus in Psalmum 109. Damascenus Lib. 4. de fide cap. 14. Paschasius Radbertus in Epist. ad Frudegardum: Oecumenius commentario in cap. 5: Epist. ad Hæbræos: Theophylactus in idem caput: Anselmus in caput 5. Epist; ad Hebræos: " Tu es Sa„ cerdos, *ait*, id est sacra dans per te, „ & per tuos in æternum. „ Ergo &c.

Alia figura in Agno Paschali.

CELEBERRIMA est utique ista figura pro Sacrificio Missæ astruendo. Exod. 12. refertur Agni immolatio; Sed istud sacrificium veritatem sacrificii Altaris præludebat: Et probatur. Ipsum Christum habemus interpretem; sic enim loquitur Lucæ 22. de Eucharistia: *Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum, antequam patiar*. Audis Christum eodem nomine celebrare Eucharistiam, quo ipsa Agni Judæorum immolatio nuncupatur? Apostolus 1. Cor. 7. suffragatur his verbis: *Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus: Itaque epulemur in azymis sinceritatis & veritatis*. Concinit ipsa Patrum traditio, quam breviter hic texere non pigebit.

Tertullianus Lib. 4. contra Marcionem versus finem, explicans ista Christi verba, *Desiderio*, ait: " Professus se concupi„ scentia concupiscere edere Pascha ut „ suum: indignum enim ut quid alienum „ concupisceret Deus: acceptum panem „ corpus suum fecit. „ Ejusdem est labii Cyprianus Lib. de unitate Ecclesiæ, & in semone de Cœna Domini.

Eminet Ambrosius in caput 1. Lucæ, ubi sic loquitur: " Quando sacrificamus: „ Christus adest, Christus immolatur, „ etenim Pascha nostrum immolatus est „ Christus. „

Hieronymus in cap. 26. Matthæi expressius loquitur: " Postquam, *inquit*, typi„ cum Pascha fuerat impletum, & Agni „ carnes cum Apostolis comederat, assum„ psit panem qui confortat cor hominis, „ & ad verum Paschæ transgreditur Sa„ cramentum. „

S. Chrysostomus Homil. de proditione Judæ tomo 3. ait: " Fuit quidem aliquan„ do Pascha Judaicum, sed exemptum & „ evacuatum est Paschæ spiritali adven„ tu, quod Christus tradidit, nam cum „ manducarent & biberent, accepit pa„ nem, & fregit,. & dixit: Hoc est „ corpus meum. „

Augustinus L. 2. contra litteras Petiliani cap. 37. suam sic prodit mentem: " Aliud est Pascha quod illi de ove cele„ brant, aliud quod nos in corpore & „ sanguine Domini accipimus. „

S. Leo suum addit calculum Serm. 7. de Passione Domini his verbis: " Vetus „ Testamentum consummabat, & novum „ Pascha condebat; discumbentibus e„ nim secum Discipulis &c. „

Gregorius Magnus Hom. 22. in Evange„ lia ait: Quid sit sanguis Agni, non „ jam audiendo, sed bibendo didicistis „ &c. „

Mitto Bedam, qui in cap. 22. Lucæ: Anselmum, qui in cap. 26. Matthæi: Rupertum, qui Lib. 2. in Exodum cap. 6. eadem prorsus prædicant. Ergo &c.

Vetus Testamentum est etiam figura qua idem comprobatur.

NORUNT omnes Deum cum hominibus pepigisse fœdus victimarum sanguine confirmatum, quo aspersus est populus a magno Sacerdote, ut legitur Exodi 24. *Hic est*, inquit Moyses, *sanguis fœderis, quod pepigit Dominus vobiscum*. Quam quidem sententiam profert Apostolus Hæbræorum 9. sed illud testamentum non in cruce, sed in Eucharistia consummatum est: & probatur adversus Lutheranos mussitantes. Primo quidem habetur Marci 14. de Eucharistia: *Hic est sanguis meus novi Testamenti*. Rursus 1. Cor. 11. *Hic calix novum Testamentum est in sanguine meo*. Concinit Tertullianus Lib. 4. contra Marcionem: In calicis „ mentione, *ait*, testamentum constituit „ sanguine suo obsignatum. „

Bellarminus Lib. 1. de Missa cap. 8. luculentissimis probat rationibus verba Evangelistæ, & beati Pauli intelligenda esse non de Sacrificio crucis, ut perperam contendunt Lutherani, sed de Sacrificio Mis-

 sæ.

sæ. Hæ sunt ejus probationes : "Accedit postremo, quod si testamentum Christi in Cœna factum non fuisset, certe factum fuisset in cruce, ut quidam suspicari videntur. At omnes conditiones Testamenti in Cœnam quadrant, nullæ in crucem. I. Qui testatur, vivere debet usque ad completum & obsignatum testamentum. Christus in cœna semper vixit, in cruce mortuus est; quare recte Beatus Paulus Hebræorum 9. non ait Christi morte Testamentum novum fuisse factum, sed confirmatum; non enim testamentum valet, dum vivit qui testatus est. Deinde qui testatur, sui juris esse debet; Christus in cœna sui juris erat; in cruce non modo captus & vinctus, sed etiam damnatus, & jam patibulo affixus erat. III. Qui testatur, semper aliquid mandat hæredibus; Christus in cœna, *Hoc est*, inquit, *præceptum meum, ut diligatis invicem*. Et rursum : *Hoc facite &c.* In cruce nihil mandasse legitur. IV. Qui testatur, aliquid promittit seu relinquit, idque nominatim exprimere solet, ut etiam personas quibus relinquit; in cœna Dominus expressit remissionem peccatorum, quæ est promissio propria testamenti novi, Jeremiæ 31. & expressit etiam hæredes, cum ait, *pro vobis & pro multis*: in cruce nihil hujusmodi, excepta promissione soli latroni facta. V. Qui testatur, testes adhibet, & sicut Moyses, non testes quoscumque, sed ipsum populum convocavit, cum Testamentum vetus nomine Dei sanciebat, sic etiam Christus testes, & non quoscumque, sed ipsam Ecclesiam convocare debuit; id fecit in cœna, aderant enim omnes Apostoli qui Patriarchæ fuerunt, & veri Patres totius Christiani populi : ad crucem nec aderant, nec facile convocari potuissent. VI. Qui testatur, solet disertis verbis explicare testamentum se facere; in cruce testamentum Christus ne nominavit quidem : at in cœna expressit nomen testamenti, & quidem illis fere verbis quibus olim Moyses, ut enim ille dixerat : *Hic est sanguis testamenti quod mandavit ad vos Deus*, ita ipse dixit; *Hic est sanguis meus novi testamenti*. VII. Qui testatur, instrumentum publicum conficit, quod perpetuo vim habeat applicandæ hæreditatis; instrumentum Christus in cæna confecit, dum Sacramentum instituit : in cruce nihil omnino hujusmodi."

Sancti Patres eamdem confirmant doctrinam; in primis Chrysostomus in Psal. 95. "Omnia veterum sacrificia, nova superveniens gratia, uno complectitur Sacrificio." Expressius Augustinus Lib. 17. de civitate Dei cap. 20. his verbis: "Mensa quam Sacerdos novi testamenti exhibet, de corpore & sanguine suo est, id est enim Sacrificium quod successit omnibus sacrificiis, quæ immolabantur in umbra futuri."

Propheta.

PROVERBIORUM 9. hæc habentur : *Sapientia ædificavit sibi domum, excidit columnas septem, immolavit victimas suas, miscuit vinum & posuit mensam suam.* Quæ verba ponderans S. Cyprianus Lib. 2. Epist. 3. ait. "Per Salomonem Spiritus sanctus typum Dominici Sacrificii præmonstrat, immolatæ hostiæ, & panis & vini, sed & Altaris & Apostolorum faciens mentionem."

Isaia 19. legitur : *Cognoscent Ægyptii Dominum in die illa, & colent eum in hostiis & muneribus*. Eusebius L. 1. demonstrationis Evangelicæ cap. 6. & Hieronymus Commentario in illum locum, docent illud sacrificium translatum fuisse ad novam legem, quod non nisi a Sacerdotibus sacram conficientibus Eucharistiam completur.

Insigne est testimonium Malachiæ cap. 1. ubi Propheta sic intonat : *Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non suscipiam de manu vestra : ab ortu enim solis usque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda, quia magnum est nomen meum in gentibus, dicit Dominus exercituum.* Dubio-procul ista prophetia intelligi nequit de Sacrificio crucis, quandoquidem in sola civitate Jerosolymitana paractum est. Relinquitur igitur ut Malachias de solo Altaris Sacrificio loquatur, quippe quod in universo offeratur mundo. Sic docent unanimiter omnes sancti Patres.

Instar omnium sit Justinus, qui Dialo-

go cum Triphone pag. 201. ait: " De sa-
,, crificiis quæ a vobis tunc offerebantur,
,, loquitur Deus per Malachiam unum
,, ex duodecim; de iis autem quæ a nobis
,, offeruntur ipsis Sacrificiis, hoc est de
,, pane Eucharistiæ, & poculo similiter
,, Eucharistiæ prædicit. ,,

Misso Chrysostomum, qui similia dicit in Psal. 95. Augustinum Lib. 17. de civitate Dei cap. 35. Pro coronide sit Joan. Damascenus qui Lib. 3. orthod. fidei cap. 14. ait: Hoc nimirum est purum & in-
,, cruentum Sacrificium, quod ab ortu
,, solis usque ad occasum offerri sibi per
,, Prophetam Dominus dixit; corpus est
,, & sanguis Christi, quod ad animæ no-
,, stræ corporisque conservationem conce-
,, dit. ,,

§. II.

Secundo, ex novo Testamento.

MISSAM esse verum & proprie dictum sacrificium probat novi testamenti multiplex auctoritas. Igitur absque fundamento illam veluti sacrificium abnuunt Protestantes. Probatur antecedens: Primo quidem ex illis Christi verbis ad mulierem Samaritanam Joan. 4. *Mulier, crede mihi, quia veniet hora, quando neque in monte hoc, neque in Jerosolymis adorabitis Patrem.... Venit hora & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate.* Observandum est eo loci sermonem esse de vero Sacrificio, quod quidem Samaritani schismatici propugnabant offerendum in monte Garizim, Judæi vero in sola Jerosolyma civitate; Christus vero dirimit controversiam, pronuntiando novum Sacrificium neque in monte Garizim, neque in Jerosolymis offerendum. Igitur loquebatur de Sacrificio quod juxta Malachiæ prophetiam in toto terrarum orbe offeri debebat, adeoque intelligit de Eucharistia. Et vero verba Christi de Sacrificio crucis, ut propugnant Heretici, vel etiam de sacrificio mere spirituali non sunt intelligenda; habetur enim, *neque in Jerosolymis*; subsequentes vero particulæ, *quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu*, explodunt sacrificium mere spirituale, in quo dubio-procul non fit adoratio sensibilis, sed tantummodo in vero Sacrificio.

Verba institutionis hanc ipsam clarissime indigitant veritatem. Luc. 22. Christus Dominus ait: *Hoc est quod pro vobis datur.* Sanctus Paulus 1. Corinhior. 11. sic vertit: *Quod pro vobis frangitur.* Et iterum Christus. *Hic est calix novum testamentum in sanguine meo, qui pro vobis effunditur.* Matthæi 26. subditur: *In remissionem peccatorum.* Sed hæc omnia de Eucharistia prolata denotant verum sacrificium, in quo quidem victima immolatur in remissionem peccatorum. Revera quidem caro & sanguis non sunt apta ad cibum, nisi primitus victima moriatur.

Hunc esse genuinum Scripturæ sensum declarant Patres tum Græci, tum Latini; in primis Iræneus Lib. 4. c. 32. Cyprianus Lib. 2. Ep. 3. Ambrosius in Psal. 38. & alii infra citandi.

Doctor Gentium 1. Corinth. 10. totum ita dilucide explicat, ut non remaneat ambigendi locus: *Fugite*, inquit, *ab idolorum cultura; ut prudentibus loquor, vos ipsi judicate quod dico; calix benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Domini est, & panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est? Quoniam unus panis, unum corpus multi sumus qui de uno pane participamus; videte Israel secundum carnem: Nonne qui edunt hostias, participes sunt Altaris, & quid ergo? dico quod idolis immolatum sit aliquid, aut quod idolorum sit aliquid? sed quæ immolant Gentes, dæmoniis immolant, & non Deo. Nolo autem vos socios fieri dæmoniorum; non potestis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum; non potestis Mensæ Domini participes esse, & mensæ dæmoniorum.* Eo loci Apostolus loquitur de mensa Altaris Christi, ejusque Sacrificio relative ad mensam Gentilium, & eorum sacrificia, quippe qui dæmoniis immolarent; & concludit abstinendum esse a mensa dæmoniorum in qua sistebant victimas. Igitur ut comparatio sit legitima, dicendum est Eucharistiam juxta mentem Apostoli esse proprie dictum Sacrificium.

§. III.

Tertio ex Traditione.

Patres Græci.

EX 1. Sæculo B. Andreas Apostolus emi-

eminet, qui ut refertur in ejus Martyrii Actibus, Ægeam Proconsulem sic allocutus est: *Ego immaculatum Agnum in Altari offero, cujus carnes, postea quam omnis populus credentium manducaverit, Agnus qui immolatus est integer perseverat & vivus.*

Ex 2. Sæculo S. Irenæus L. 4. cap. 32. ejusdem Sacrificii astruit existentiam his verbis: " Novi Testamenti novam docuit " oblationem. " Ibidem ait de Eucharistia: " Sacrificium quod offertur modo, " in omni loco. " &c.

Ex 3. Sæculo Dionysius Alexandrinus in responsione ad decem quæstiones a Paulo Samosateno propositas tomo 2. Bibliothecæ Patrum pag. 292. mira dicit de Sacrificio incruento: " Verum, *inquit*, " seipsum exinanivit, propterea mysterium ineffabile, ab ipso Deo vocatur " novum Testamentum, eo quod seipsum " dedit in mystica cœna; non ut olim, " qui Aaronici sacerdotii legi obtemperabant, pecudum carnes altari imponebant; ideo Moyses ita scribit carnes sanctæ erant super altare, & comedet populus, & omnis quicumque tetigerit ex eis immundus, peribit; nunc " autem non ita sit, sed ipse Dominus & " Deus Israel Salvator noster ait: Qui manducat me & ille vivet propter me. "

Ex 4. Sæculo S. Basilius in oratione de jejunio ait: *Sacerdotem jejunio perfici, nec enim fieri potest ut sine jejunio sacrificandi functionem audeat attingere.*

S. Chrysostomus multis in locis Missæ Sacrificium non absimilibus verbis atque sententiis commendat: in 1. ad Corinth. sic loquitur de Christo: " Hic autem " ad id quod multo terribilius & magnificentius est, Sacrificium transtulit, tum " hostia commutata, tum pro jugulatione " pecudum, semetipsum offere jubens. " Rursus Hom. 19. in Matthæum contra eos invehit, qui proximis a Deo mala precantur, aitque: " Quomodo osculaberis fratrem? Quomodo Sacrificium attinges? Quomodo sanguinem Dominicum degustabis, tantum habens in cogitatione tua venenum? "

Gregorius Nyssenus oratione 1. de Resurrectione, ait de Christo Domino: " Sese " oblationem ac victimam offert pro nobis Sacerdos simul & Agnus Dei. Quando hoc accidit? cum suum corpus ad " comedendum & sanguinem ad bibendum " familiaribus præbuit. "

Ex 5. Sæculo: Cyrillus Alexandrinus ejusdem est cum ceteris labii Hom. quadam de mystica Cœna tom. 5. parte 2. pag. 374. " Videamus, *ait*, quomodo " is, cujus in potestate sunt extrema terræ, ad mysticam cœnam sese comparabat; quomodo ille qui sedet super Cherubim, in cœna recumbebat; quomodo " qui per figuram manducatus est in " Ægypto, illic sponte seipsum sacrificat, ac postquam typum comedit velut " typicorum consummator, veritatem patefecit, semet ipse cibum vitæ statim " apponens. " Idem disertis astruit verbis in Epist. ad Nestorium; idem in Anathematismo 11. adversus illum: " Ex sancto, " *inquit*, vivifico & incruento Sacrificio " quod per Ecclesias celebratur. " Ergo &c.

Ex subsequentibus Sæculis habemus Isidorum Pelusiotam, Andream Cretensem, & alios complures. Prior Lib. 3. Epist. 75. duplex secernit Sacrificium in nova lege, alterum proprie dictum, quod in Eucharistia continetur; alterum mere spirituale quod actu interiori completur his verbis: " Quemadmodum in veteri " Testamento Sacerdotio fungi solis licebat Sacerdotibus, at Paschatis tempore omnes quodammodo Sacerdotii honore afficiebantur; quilibet enim pecudem suam immolabat: sic etiam in novo Testamento, cui nullum alterum successurum est; peculiari quidem ratione, " ac velut prerogativæ nomine incruentæ " victimæ Sacrificium penes illos est, quibus hoc offerre fas est: Verum unusquisque proprii corporis est Sacerdos. " Posterior vero in oratione Palmarum dicit: " Sacrificari Christum in antitypis pro nobis symbolis immolatum. " Ejusdem est sententiæ Germanus Constantinopolitanus in Lib. de contemplatione rerum Ecclesiasticarum.

Modum excederet oratio, si hic ceterorum Patrum Græcorum afferrem pro eodem momento auctoritates; sed ex allatis sic argumentari juvat adversus fidei hostes. Sacrificium proprie dictum nominibus oblationis, & victimæ mactatæ celebratur: Sed iisdem prorsus titulis a Patribus Græcis donatur Missa, quæ & ab eis Sacrificium simpliciter nuncupatur: Igitur

Igitur est proprie dictum Sacrificium. Eodem modo de ea loquuntur Ecclesiæ Latinæ sancti Doctores.

Patres Latini.

Ex 3. Sæculo S. Cyprianus, & ejusdem ævi Doctores Missæ commendant Sacrificium. Hic Pater Lib. de lapsis ait: " Ignoratione igitur obreptum est, ut sacrificantibus nobis, eam secum mater inferret. " Eo loci perstringit matrem quæ non sine ausu temerario puellam, quæ Gentilibus sacrificiis a nutrice initiata fuerat, ad Ecclesiam postea, Sacerdote sacrificante, adduxerat; Rursus ibidem: " Et alius qui & ipse maculatus, sacrificio a Sacerdote celebrato, partem cum ceteris ausus est latenter accipere, sanctum Domini edere, & contrectare non potuit. "

Tertullianus in calce libri de oratione ait: " Accepto corpore Domini & reservato, utrumque salvum est, & participatio Sacrificii, & executio officii. "

Ex 4. Sæculo; Optatus Milevitanus eamdem prædicat veritatem sub finem libri 3. ubi debellat Donatistas qui odio in Catholicos asserebant idololatriam esse, accipere ab istis Eucharistiam: " Dicebatur enim, *inquit*, illo tempore venturos esse Paulum & Macarium, qui interessent Sacrificio. " Et iterum L. 6. eosdem insectatur his verbis: " Quid enim est tam sacrilegum, quam Altaria Dei, in quibus & vos aliquando obtulistis, frangere &c. "

Tum Ambrosius in Psalmum 38. " Vidimus, *ait*, Principem Sacerdotum ad nos venientem; vidimus & audivimus offerentem pro nobis sanguinem suum; sequemur, ut possumus, Sacerdotes; ut offeramus pro populo Sacrificium, etsi infirmi, merito tamen honorabiles Sacrificio; quia etsi nunc Christus non videtur offerre, tamen ipse offertur in terris, quando Christi corpus offertur. "

Ex 5. Sæculo Hieronymus suum addit calculum Lib. 3. adversus Pelagianos, ubi ita de Christo loquitur: " Sic docuit Apostolos suos ut quotidie in corporis illius Sacrificio credentes audeant loqui; Pater noster qui est in cœlis, sanctificetur nomen tuum, &c." Ejusdem meminit Sacrificii ad caput 46. Ezechielis; Lib. 1. contra Pelagianos; & Epist. 146. ad Damasum Papam, & alibi.

Huic accedit Augustinus, qui idem prædicat L. 20. contra Faustum, c. 18. " Christiani, *ait*, jam peracti sacrificii memoriam celebrant sacrosancta oblatione, & partipatione corporis Christi. " Rursus ibidem dicit, ut habetur de consec. dist. 2. c. *Semel*: " Semel immolatus est in semetipso Christus, & tamen quotidie immolatur in Sacramento. "

Subsequentium Sæculorum Patres non minori zelo veritatem Sacrificii incruenti propugnant; in primis magnus sanctus Leo Epist. 81. ad Dioscorum Alexandrinum; Cassianus Lib. 3. de institutis Cœnobiorum; Fulgentius Lib. 2. ad Monimum cap. 6. hæc præclara de Sacrificio incruento profert: " Cur scilicet si omni Trinitati sacrificium offertur, ad sacrificandum oblationis nostræ munus, sancti Spiritus tantum missio postuletur; quasi vero, ut ita dicam, ipse Pater Deus a quo Spiritus sanctus procedit, Sacrificium sibi oblatum sanctificare non possit? " Idem docet Gaudentius Brixianus sermone 2. ad Neophytos; idem Cæsarius Arelatensis Hom. 7. de Paschate; idem Eligius Noviomensis Episcopus Hom. 8. de Parabola filii prodigi; idem Isidorus Hispalensis Lib. 1. de officiis Ecclesiasticis cap. 18. idem Paschasius Radbertus L. de corpore & sanguine Domini c. 5. idem quoque docent Ætherius & Beatus L. 1. adversus Elipandum; idem denique Humbertus Episcopus Silvæ candidæ Lib. contra Nicætam Pectoratum.

Eadem traditio firmatur Conciliorum definitione.

INTER cetera duo seligimus, videlicet Florentinum & Tridentinum; illud instruit Armenos de Sacrificio Altaris; istud vero perstringit Protestantes Inani molimine Sacrificium incruentum exsufflare tentantes.

Florentinum sic loquitur: " Tertium est Eucharistiæ Sacramentum, cujus materia est panis triticeus, & vinum de vite, cui ante consecrationem aqua modicissima admisceri debet..... quia hoc convenit Dominicæ Passionis ræpre-

 " sen-

„ sentationi ; inquit enim B. Alexander „ Papa V. a beato Petro; in Sacramentorum „ oblationibus, quæ inter Missarum solemnia Domino offeruntur, panis & vinum aqua permixtum offerri debet. „

Tridentinum Sess. 22. miram de Sacrificio incruento doctrinam novem complectitur & explicat capitibus; deinde vero canone 1. sic loquitur: *Si quis dixerit, in Missa non offerri Deo verum & proprium sacrificium, aut quod offerri non sit aliud quam nobis Christum ad manducandum dari, anathema sit.*

Canone 2. eosdem Protestantes iterato percellit anathemate his verbis: *Si quis dixerit, illis verbis: Hoc facite in meam commemorationem, Christum non instituisse Apostolos Sacerdotes; aut non ordinasse; ut ipsi, aliique Sacerdotes offerrent corpus & sanguinem suum; anathema sit.* Rursus canone 3. *Si quis dixerit Missæ sacrificium tantum esse laudis & gratiarum actionis, aut nudam commemorationem sacrificii in cruce peracti, non autem propitiatorium; vel soli prodesse sumenti; neque pro vivis & defunctis, pro peccatis, pœnis, satisfactionibus & aliis necessitatibus offerri debere: anathema sit*: Denique can. 4. ait: *Si quis dixerit, blasphemiam irrogari sanctissimo Christi sacrificio in cruce peracto, per missæ sacrificium, aut illi per hoc derogari; anathema sit.*

§. IV.

Ex Liturgiis tum Orientalibus, tum Occidentalibus.

USUS Ecclesiæ antiquissimus de celebranda Missa irrefragabiliter probat eam esse verum & proprie dictum Sacrificium, cum nihil nisi novi & Calvinistæ & Lutherani in celebranda cœna sua habeant, & quorum ritus omnes ne quidem propter variationes sibi cohærent; e contra vero Liturgiæ Ecclesiæ tum Orientalis, tum Occidentalis: Atqui Liturgiæ præ se ferunt unanimem omnium Ecclesiarum in celebrando Sacrificio consensionem ita vetustam, ut sit Apostolis coæva: Igitur Missa est vere & proprie Sacrificium, nemo enim cordatus dixerit Ecclesias omnes in ritu pereoni de Missa celebranda consentientes, erravisse: Probatur minor variis momentis.

Primo quidem: Nomine Liturgiæ, seu ut vocant Latini, Missæ, intelligitur ordo lectionum, precum ac cæremoniarum quæ in offerendo corporis & sanguinis Domini Sacrificio incruento adhibentur ab Ecclesia; quia vero hujusmodi ordo multiplex est, non una quoque Liturgia ab omni ævo in variis Ecclesiis circumfertur. Quædam tribuuntur Apostolis; quæ tametsi incertæ quoad Auctores, sunt tamen pervetustæ, & eas ab Apostolis primum a Christo edoctis, deinde ad eorum Discipulos transmissas non obscure indigitat sanctus Justinus Martyr Apologia 2. ad Antoninum Pium his verbis: “ Credentem jam, & nobis adscitum ad Fratres qui dicuntur, eo adducimus, ubi illi congregati sunt ad communes preces & supplicationes, tum pro seipsis, tum pro baptizato & aliis ubique Gentium omnibus animo intento peragendas ... precibus finitis, mutuis nos invicem osculis salutamus; deinde ei qui Fratribus præest, offertur panis & poculum aquæ & vini: quibus ille acceptis laudem & gloriam, vero universorum Patri per nomen Filii & Spiritus sancti offert, & Eucharistiam sive gratiarum actionem, pro eo quod nos donis hisce suis dignatus sit, prolixe exequitur; atque ubi preces & gratiarum actiones absolvit, populus qui adest omnis, faustâ approbatione acclamat, dicens: *Amen*. Amen autem voce Hebræa *fiat*, significat; præsidens vero postquam gratiarum actionem perfecit, & populus universus apprecatione læta comprobavit, qui apud nos vocantur Diaconi atque Ministri, distribuunt unicuique præsentium & ad absentes perferunt. „ Quinque præcipuas Liturgiæ partes eo loci sanctus Martyr distinguit, quarum prima in precibus, quæ pro Ecclesia & infidelium conversione fiebant, consistit; altera in pacis osculo, tertia in oblatione panis & vini aqua temperati; quarta in ejusdem consecratione, ultima in Eucharistiæ communione.

Causa cadere Protestantes & ipsos Criticos constat, inquit Renaudotius tomo 4. perpetuitatis fidei Libro 4. de Liturgiis cap. 1. & hoc ex duplici potissimum capite: Primo quidem istæ Liturgiæ sunt antiquissimæ, vel ipsi Græci quasdam habere putant ex D. Jacobo; quasdam ex divo Marco; & non refragantibus ad-

versariis, multas ex sanctis Chrysostomo & Basilio. 2. Ipsi Nestoriani tres habent, quæ eumdem referunt canonem cum canone Missæ Latinæ; est tamen nonnihil discrepantiæ levioris in eo quod canon in Liturgiis Orientalibus ante Præfationem recitetur, & pacis osculum detur, in Ecclesia vero Latina, nonnisi peracta consecratione, hæc fiunt.

Liturgiæ Orientales.

RENAUDOTIUS ibidem numerat unam supra quadraginta Liturgias Orientales; omnes fermes sunt Syriacæ & Jacobitarum, si illam quæ divo Jacobo tribuitur, excipias, quæ quidem Græce legitur.

Jacobitæ Alexandriæ, Copticæ vocati, tres habent ad suum usum, quarum prima & quæ reliquarum norma est, Basilii Magni dicitur; secunda Gregorii Theologi; Tertia Cyrilli Alexandrini; quartam nonnulli Auctores adjungunt B. Marco Evangelistæ attributam.

Renaudotius Tom. 1. Liturgiarum Orientalium, istas adamussim a primo ad ultimum refert, similiter & tomo 2. maxime eam quæ D. Jacobi nomine insignitur.

Ergo in Oriente inter Liturgias ea quæ S. Jacobi Apostoli nomine donatur celeberrima est: Deinde Liturgia S. Basilii, tum S. Joannis Chrysostomi; de quibus Proclus Constantinopolitanus non multo post S. Chrysostomum Archiepiscopus egregium profert testimonium. Excussæ sunt omnes græce & latine. Prior erat in usu Jerosolymæ, ut colligitur ex S. Cyrilli Jerosol. Catechesibus mystagogicis, ubi vulgatam S. Jacobi Liturgiam aliquoties describere videtur: quæ causa forsan extitit, ut illi quamvis falso, ut multi putant, attribueretur. Duæ posteriores apud Græcos frequentiores fuere, maxime vero illa quæ est divi Chrysostomi, quæque per totum fere annum recitatur. De utraque sermonem facit Typicum Græcorum, & ordo Monasterii Caculorum apud Allatium.

Liturgiæ Occidentales.

IN Occidente quatuor potissimum inter alias Liturgias primatum obtinuere: videlicet Romana, Ambrosiana, Gallicana, Hispanica seu Mozarabica. Romana auctorem habuit B. Petrum, ut autumant auctores omni exceptione majores, quæque ab ejus successoribus decursu temporum incrementum suscepit. Altera ab Ambrosio profluxit, ut scribit Walafridus Strabo libro de rebus Ecclesiasticis cap. 22. & ad hæc usque tempora est in usu Mediolani; attamen cum aliquibus immutationibus. Gallicana multiplex fuit, sed licet orationes & preces quandoque diversæ sint, idem tamen & precum & cæremoniarum perseverat ordo, ut videre est in tribus a Thomasio editis, & in quarta a Mabilonio juris publici facta Tom. 1. Musæi Italici. In his omnibus sicut & in Missa Gregorii Magni, quæ habetur in ejus sacramentario idem est canon, eadem tum panis tum vini forma. Canonem sic concinnatum Ritualia Launoji quæ asservantur in Bibliotheca Minimorum Parisiensium, referunt cum plurimis Missis & de Mysteriis Christi & de beatissima Virgine, sicut & de Sanctis. Mozarabica denique tribuitur S. Isidoro Hispalensi; eam tamen ampliavit sanctus Leander B. Isidori Frater & in Episcopatu successor. Hanc eamdem tribuit Julianus Toletanus ad librum de Scriptoribus Ecclesiasticis, Hildephonso Toletano, qui creditur auctor libri, cujus appendicem composuit Julianus. Hæc Liturgia perseveravit in Hispania ad S. Gregorii Papæ usque tempora, cujus auctoritate abrogari cœpit, cum tamen desiisset in Regno Arragoniæ sub Alexandro II. sed extinctam exsuscitavit Franciscus Ximenes Cardinalis.

Doctissimus Morinus de sacris Ordinationibus parte 2. pag. 261. Edit. Paris. ann. 1655. laudat codicem manuscriptum ante annum 560. optimæ notæ varias complectentem Missas. De illo hæc scribit: " In Bibliotheca viri amplissimi D. Bita, ,, viri Senatoris Parlamenti Parisiensis integerrimi codex est, omnium codicum ritualium quos nobis videre contigit, antiquissimus. Accurate admodum scriptus, litteris uncialibus majoribus, bene quadratis, & splendide efformatis. In gratiam Ecclesiæ Pictaviensis videtur olim adscriptus: Nullius enim sancti præter Hilarii Missam specialiter continet, ipsius nomine in orationibus, in Præfatione, & infra actionem, expressis ceteræ communes sunt. In Memento quoque post Cosmam & Damianum, Hilarii

„ larii fit memoria, & Martini. Codi-„ cem illum Gallicum fuisse dubitari non „ potest, cum in Missa pro Regibus Fran-„ corum, & in Orationibus Imperium Ro-„ manum numquam commemoretur, sed „ perpetuo Deus in eo pro Regni Fran-„ cici prosperitate exoretur. Itaque mi-„ hi videtur codex ille post annum 511. „ sed ante annum 560. in Gallia scri-„ ptus, Gallisque nondum in unum popu-„ lum cum Francicis convalescentibus. „

Illyricus, tametsi Lutheranus, testimonium reddit Missæ Romanæ, dum unam refert, quæ circa VII. sæculum in usu erat. Cardinalis de Bona Lib. 2. de rebus Liturgicis eam integram refert, & hunc habet titulum in editione Illyrici: *Myssa Latina; quæ olim ante Romanam circa 700. Domini annum in usu fuit bona fide ex vetustissimo authenticoque codice descripta.* Sed subjungit Cardinalis. " Titulus men-„ titur, est enim ipsamet Missa Romana „ variis Orationibus interpolata. „

His accedunt varia tum Pontificalia, tum Missalia ex tota Europa, quæ fidem faciunt de Missa ut Sacrificium est, quæque asservantur in Bibliotheca Regia Gallicana, ut,

Pontificale Romanum anno 1485. Romæ editum.

Missale Ambrosianum ad usum Ecclesiæ Mediolanensis editum 1522.

Missale Constantiense Aug. Vind. 1504.

Missale Moguntium, tum ex Manuscriptis antiquis, tum ex Romano emendatum. Mogunt. Lippii 1602.

Missale Tornacense, editum an. 1509.

Missale secundum ordinem Ecclesiæ Spirensis, Spiræ editum 1500.

Missæ propriæ Sanctorum Suetiæ & Poloniæ Patronorum, editæ Antverp. 1670, & 1695.

Missale ad usum Ecclesiæ Londinensis, editum 1714.

Hic observandum venit istas & similes Ecclesias non adinvenisse hujusmodi Missalia pro Sacrificio celebrando, nec diffitentur Protestantes, sed ex usu perantiquo retinuisse; quod quidem mirum in modum Sacrificii incruenti probat traditionem.

Neque vero omittenda est Missa præsanctificatorum, in qua non quidem consecratur hostia, sed consecrata asservatur pro Sacrificio offerendo. Eam celebrant Latini semel tantum in anno, videlicet in die Parasceves; Græci vero per totam Quadragesimam, si excipias diem Sabbati & Dominicæ, sicut & Feriæ quintæ in cœna Domini, similiter & Festi Annuntiationis Beatæ Mariæ. Extat ea de re Concilii Trullani Canon 52. multus est de hac Missa sermo apud Allatium Ep. ad Naudæum. Ejusdem meminit Prudentius Trecensis Episcopus in suo MS. Pontificali.

Primis temporibus ad Vesperam, Apostoli Christi inhærentes vestigiis, Liturgiam celebrabant in domibus; ingravescente vero persecutione, in cryptis & locis subterraneis; deinde reddita Ecclesiæ pace, in Basilicis. Denique quædam publicæ & solemnes, quædam vero privatæ dicebantur. De his fuse pertractat Domnus Martenne tomo 1. de antiquis Ecclesiæ ritibus L. 1.

Ex Manuscripto vetustissimo ante Divi Gregorii I. Papæ tempora, a Gelasio Papa editus Ritualis Liber, cui initium est, Denuntiata Statione, *quo simplex, pura, solemnisque sacrificii Dominici, quod Missam dicunt, celebratio a Summo Pontifice fieri solita continetur Bibl. Regia.*

PRIMUM occurrit: " Missa seu Litur-„ gia quæ dicitur *Cœna Dominica*, in qua „ Dominus noster Jesu Christus die Pas-„ cha, priusquam pateretur, corpus & „ sanguinem suum sub panis & vini spe-„ ciebus Apostolis manducandum & bi-„ bendum dedit. „ Diversa ejus nomina juxta Patres celebrat illud opus. Ab Ignatio Epist. ad Ephesios, a Justino Apologia 2. ab Irenæo. L. 4. c. 11. a Clemente Alexandrino, ab Origene, a Cypriano, vocatur Missa Eucharistia, a multis Missa, eo quod a Diacono populus remitteretur, maxime Catechumeni, Pœnitentes, & Energumeni. " Quare adhuc Gre-„ gorii Papæ ætate, Diaconus .... post „ Evangelii lectionem & expositionem, „ alta voce pronuntiabat: Si quis non „ communicat, exeat. „ Ex quibus liquet non communicantes expelli post Evangelium.

Tempore Justini de communione hæc habentur, ut legitur Apologia 2. " Qui „ apud nos Diaconi dicuntur, dant uni-„ cuique eorum qui adsunt, percipien-„ dum panem, & vinum, & aquam, „ quæ

„ quæ cum gratiarum actione consecrata „ sunt, & ad eos qui adsunt perfe- „ runt. „

Clemens Alexandrinus, qui florebat 2. sæculo, L. 7. Strom. exhibet Missę sacrificium verum. In codice Gelasiano refertur ordo Processionis ad Ecclesiam, sive ad Missam, juxta ritum sanctæ Romanæ Ecclesiæ, a sancto Gregorio Magno Papa reformatum.

Romanus ordo, qualiter celebrandum, sit officium Missæ circa tempora Caroli Magni in Romana Ecclesia usurpatus.

Ordo Romanus tertius ex duobus supra relatis concinnatus, de officio Missæ in Romana Ecclesia ante octingentos annos servari solitus, & alii.

Missale Ecclesiæ Lyrinensis quingentorum circiter annorum.

Varias refert Missas, Canonem vero nostro similem, maxime in consecratione panis & vini.

Ex Missali Mozarabico manuscripto, in Abbatia sancta Genovefa asservato.

OPUS illud cępit florescere sexto circiter sæculo, tempore divi Isidori; cum enim Mauri occupassent Hispaniam sexto circiter sęculo, istarum regionum populi necessitate compulsi, Dominatorum linguam callere studuerunt; hinc & officium Ecclesiasticum lingua Mozarabica conscriptum legitur. Ex qua quidem antiquitate irrefragabile habemus argumentum adversus Protestantes, & pro cultu Sanctorum, & pro realitate corporis Christi, & pro sacrificio Missæ; quarum omnium traditio sicut antiqua ad nos usque pervenit, opera Cardinalis Ximenes; ita & Apostolica fuit, quippe quæ & ab Apostolis, & ab Apostolorum Discipulis acceptam servaverint Hispaniarum Ecclesiæ. Ex quo liquet non nisi novitatis, adeoque erroris atque mendacii fętus esse impia dogmata Protestantium, qui per fas & nefas abnegant Sanctis cultum & honorem, Sacrificium Missæ, & quod pejus est, vel ipsam corporis Christi realem in sacra Eucharistia præsentiam.

Præter Missale magni folii, in quo variæ continentur Missæ, in eadem Bibliotheca Breviarium Mozarabicum similis folii est, in quo quidem officia Mysteriorum &, diversorum Sanctorum leguntur. Ibi etiam reperiuntur Octavæ sancti Stephani Proto-Martyris, S. Joannis Evangelistæ, & sanctorum Innocentium.

Instar plurium Missarum quæ in Missali Mozarabico continentur, sit:

Missa in die Adventus.

INTROITUS. *Ecce super montes pedes Evangelizantium pacem, Alleluja &c.* Oratio &c.

Epistola Isaiæ Prophetæ, quæ sic incipit: *Ecce dominator Dominus &c.*

Evangelium secundum Lucam caput 3. *Anno quintodecimo imperii Tiberii Cæsaris &c.*

Fit Offertorium eo prope modo quo nunc: deinde sequitur Præfatio.

Canon Missa.

POST *Sanctus*, habetur: *Vere sanctus & gloriosus Dominus noster Jesus Christus Filius tuus, quem olim credimus incarnatum fuisse pro salute humani generis, & nunc expectamus ad judicium venturum in gloria claritatis cum omnibus Sanctis: ipse Dominus ac Redemptor æternus.*

Deinde immediate hæc leguntur: *Adesto, adesto, Jesu bone Pontifex, in medio nostri, sicut fuisti in medio Discipulorum tuorum: sanctifica hanc oblationem, ut sanctificata sumamus per manus sancti Angeli tui, sancte Domine, ac redemptor æterne. Dominus noster Jesus Christus in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens benedixit ac fregit, deditque Discipulis suis dicens: Accipite & manducate*, HOC EST CORPUS MEUM: *Hoc facite in meam commemorationem. Similiter & Calicem, postquam cœnavit, dicens*: HIC EST CALIX NOVI TESTAMENTI IN MEO SANGUINE, QUI PRO VOBIS ET PRO MULTIS EFFUNDETUR IN REMISSIONEM PECCATORUM: *Quotiescumque biberitis, hoc facite in meam commemorationem.*

Ibi neque Memento habetur sive ante, sive post consecrationem, neque utique Commemorationes Sanctorum & Sanctarum, sicut in nostro Canone leguntur.

Immediate ante fractionem panis, Sacerdos paululum elevat Hostiam, ut possit a popu-

a populo conspici: interea Chorus cantat symbolum: *Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem &c.* Deinde frangitur panis; dicitur Oratio sine Amen; tum & recitatur *Pater noster*: fit Communio, qua facta, multæ recitantur Orationes.

Peractis Orationibus, Sacerdos vel Diaconus alta voce dicit: *Solemnia completa sunt in nomine Domini nostri Jesu Christi: votum nostrum sit acceptum cum pace. Deo gratias.*

Ostenditur veteres Liturgias Græcas & Orientales cum Latinis convenire in substantia.

RENAUDOTIUS Tom. 1. Liturg. cap. 7. adversus Calvinistas obstrepentes contra Liturgiarum antiquitatem, hæc de isto momento scribit: " Nemo tamen criticorum illorum aut probavit, aut probare aggressus est, Græcas Liturgias Jacobi, Marci, Basilii & Chrysostomi, ab antiquissimis auctoribus usurpatas, non fuisse Jerosolymis, Alexandriæ, in tota Græcia & Asia, neque de illa quæstionis parte, quæ momenti maximi est, videntur cogitasse. "

Protestantes ad septimum sæculum & octavum initium Liturgiarum ponunt: sed absque fundamento, ait laudatus auctor pag. 52. " Indubitatum est Græcas, de quibus supra diximus, Liturgias, jam quarto sæculo, in tota Orientali Ecclesia, ut aliarum ne memoria quidem sit, ab omnibus Christianis tamquam Apostolicam & Evangelicam celebrandæ Eucharistiæ formam continentes, fuisse receptas. Idem de Copticis & Syriacis statuendum est, quarum usus æque certus ... eadem apud Græcos, Syros & Coptitas de earum antiquitate traditio &c. "

Liturgia S. Marci Evangelistæ.

PRIMO: Tredecim leguntur eximiæ orationes usque ad Præfationem: Tum hæc sequuntur. Sacerdos. *Quia ipse Dominus & Deus, & summus Rex noster Jesus Christus nocte qua tradebat seipsum pro peccatis nostris, & mortem pro omnibus subibat carne, recumbens cum sanctis Discipulis & Apostolis, accepit panem in sanctas & immaculatas & inculpatas manus suas, suspiciens in cœlum ad te Patrem suum, Deumque nostrum, & Deum universorum, gratias egit, benedixit, sanctificavit, fregit, deditque sanctis & beatis Discipulis suis & Apostolis, dicens, Accipite, comedite.* Diaconus. *Attendite.* Sacerdos elata voce. HOC EST ENIM CORPUS MEUM, QUOD PRO VOBIS FRANGITUR ET DISTRIBUITUR IN REMISSIONEM PECCATORUM. Pop. *Amen.* Sacerd. *Similiter & calicem post, quam cœnavit accipiens, miscensque vino & aqua, suspiciens in cœlum ad te Patrem suum, Deumque nostrum, & Deum universorum, gratias egit, benedixit, sanctificavit, implevit Spiritu sancto, & tradidit sanctis & beatis Discipulis suis & Apostolis, dicens, elata voce, bibite ex eo omnes. Denuo impensius orate.* Sacerd. elata voce. HIC ENIM EST SANGUIS MEUS NOVI TESTAMENTI, QUI PRO VOBIS ET MULTIS EFFUNDITUR ET DISTRIBUITUR IN REMISSIONEM PECCATORUM: AMEN. Subdit Sacerdos. HOC FACITE IN MEAM COMMEMORATIONEM. *Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem meam annuntiabitis, & Resurrectionem meam, & Ascensionem confitebimini, donec veniam.*

2. *Tum* recitantur a Sacerdote quatuor orationes elata voce. Sub finem secundæ dicitur, *Pater noster qui es in cœlis.* Sub finem vero quartæ, Sacerdos elata voce ait, SANCTA SANCTIS. Populus vero. *Unus Pater sanctus: unus Filius, sanctus: Unus Spiritus, Sanctus: in unitate Spiritus sancti, Amen.*

3. *Sacerdos* dicit orationem gratiarum actionis, *Gratias agimus tibi &c.*

4. Diaconus. *Ite in pace.* Pop. *In nomine Domini.*

5. Sacerdos: *Caritas Dei & Patris, gratia Filii Dominique nostri Jesu Christi, communicatio & donum sanctissimi Spiritus sit cum omnibus nobis, nunc & semper, & in sæcula sæculorum.* Populus: *Amen.* Demum Sacerdos unam adhuc fundit Orationem: *Dedisti nobis Domine, sanctificationem in participatione sanctissimi corporis & pretiosi sanguinis Unigeniti Filii tui: da nobis gratiam & donum sanctissimi Spiritus &c.*

Re-

Renaudotius hæc pro genuinitate hujusce Liturgiæ refert.

Joanni a S. Andrea Ecclesiæ Parisiensis Canonico.

G. SIRLETUS Card. S.

Cum ex litteris tuis ad Illustrissimum & Reverendissimum Dominum meum Cardinalem Senonensem, cognovissem te sancti Marci Evangelistæ Liturgiam vehementer cupere, dedi operam ut ex vetustissimo codice Monasterii S. Mariæ ὁδηγητρίας, quod Rossani apud Calabros sub instituto S. Basilii regitur, describeretur &c.

Liturgia sancti Basilii ex Coptico conversa.

PRIMO, Oratio præparationis: *Domine qui nosti corda &c.*

2. Oratio postquam præparatum fuerit Altare: *Tu Domine docuisti &c.*

3. Oratio gratiarum actionis: *Gratias agamus &c.*

4. Oratio oblationis seu propositionis panis & calicis: *Domine Jesu Christe &c.*

5. Oratio absolutionis ad Filium: *Domine Jesu Christe &c.*

6. Oratio thuris: *Deus æternus &c.*

7. Oratio post Apostoli & Paulinæ Epistolæ lectionem: *Domine scientiæ &c.*

8. Oratio post Catholicon: *Domine Deus &c.*

9. Oratio Actuum Apostolorum: *Deus qui suscepisti &c.*

10. Oratio Evangelii sancti: *Domine & Magister &c.*

11. Oratio post Evangelium secreto dicenda: *Longanimis &c.*

12. Oratio veli: *Deus qui tua &c.*

13. Oratio pro pace: *Iterum oremus Deum &c.*

14. Oratio pro Congregatione: *Iterum etiam oramus te &c.*

15. Oratio pro Ecclesia, quam hoc loco recitabit Sacerdos jejunii diebus: *Cultum idolorum &c.*

16. Oratio osculi ad Patrem: *Deus magne &c.*

17. Oratio alia osculi pacis: *Superans omnem &c.*

18. Oratio pacis Jacobi Apostoli: *Deus omnium &c.*

19. Anaphora sancti Basilii, seu Præfatio. Diaconus, *Accedite, adstate, o viri, cum tremore, & ad Orientem aspicite. Attendamus.* Populus, *Misericordia, pax & sacrificium laudis.* Sacerdos, *Dominus vobiscum.* Populus, *Et cum spiritu tuo.* Sacerdos, *Sursum levate corda vestra.* Populus, *Habemus ad Dominum.* Sacerdos, *Gratias agamus Deo.* Populus, *Dignum & justum est.* Sacerdos, *Dignum & justum &c.* Diaconus, *Qui sedetis, surgite.* Sacerdos, *Circa quem consistunt Angeli & Archangeli, Principatus & Potestates, &c.* Populus, *Sanctus, sanctus, sanctus &c.*

20. CANON. Sacerdos, *Sanctus, sanctus, sanctus es vere, Domine Deus noster, qui formasti nos.* Sacerdos, *Et fregit eum, deditque sanctis Discipulis & Apostolis suis, dicens: Accipite, manducate ex hoc omnes:* HOC EST ENIM CORPUS MEUM, QUOD PRO VOBIS FRANGITUR, ET PRO MULTIS DATUR IN REMISSIONEM PECCATORUM: HOC FACITE IN MEI MEMORIAM. Populus, *Amen.* Sacerdos, *Similiter etiam calicem post cœnam aqua & vino miscuit, gratias egit.* Populus, *Amen.* Sacerdos, *Benedixit eum.* Populus, *Amen.* Sacerdos, *Sanctificavit eum.* Populus, *Amen.* Sacerdos, *Gustavit & dedit Discipulis suis & Apostolis sanctis dicens: Accipite, bibite ex eo omnes:* HIC EST ENIM SANGUIS MEUS NOVI TESTAMENTI QUI EFFUNDITUR PRO VOBIS ET PRO MULTIS IN REMISSIONEM PECCATORUM: HOC FACITE IN MEI MEMORIAM *&c.* His & multis alii expletis, multiplex fit memoria Sanctorum, & Memento, videlicet pro vivis & mortuis &c.

21. Oratio fractionis ad Patrem: *Domine, Deus noster, magne, æterne, &c.*

22. Oratio fractionis alia Basilii: *Deus parens lucis &c.*

23. Oratio fractionis alia Joannis Crysostomi: *Dedisti nobis gratiam &c.*

24. Sacerdos dicit Orationem inclinationis ad Patrem: *Superabundavit gratia &c.*

25. Oratio absolutionis ad Patrem: *Domine, Domine Deus &c.*

26. Sacerdos meminit vivorum & mortuorum, *Memento Domine.* Tum accipiet Sacerdos tertiam partem in qua erat Despoticon, dividetque in tres partes; quod si fuerint magnæ, franget eas in disco,

disco, & tres partes manui dextræ imponet, quam retinebit elevatam; lævam vero intra discum, & dicet: *Corpus sanctum & sanguis pretiosus, purus, verus, Jesu Christi Filii Dei nostri. Amen.*

27. Oratio gratiarum actionis post communionem: *Ora nostra repleta sunt gaudio &c.*

28. Oratio inclinationis post Communionem: *Servi tui, domine &c.*

29. Sacerdos dicet benedictionem: *O Domine &c.*

Liturgia sancti Gregorii ex Coptico conversa.

PRIMO: Oratio veli: *Domine Deus omnipotens &c.*

2. Oratio osculi pacis: *Æterne Fili &c.*

3. Alia oratio ad Filium, &c.

4. Præfatio. *Charitas Dei Patris, gratia Filii Unigeniti Domini Dei & Salvatoris Jesu Christi & communicatio & donum Spiritus sancti, sit cum omnibus vobis.* Populus. *Et cum spiritu tuo.* Sacerd. *Sursum corda &c. sanctus, sanctus, sanctus.*

5. *Canon.* Multæ funduntur ibi preces quibus populus respondet. Sacerdos, *Et suspexisti in cœlum ad Patrem tuum Deum, ac Dominum omnium, & gratias egisti.* Populus, *Amen.* Sacerdos, *Et benedixisti illum.* Populus, *Amen. Et sanctificasti illum.* Pop. *Amen.* Sac. *Et fregisti illum, & dedisti illum tuis gloriosis Discipulis sanctis, & Apostolis puris dicens: accipite, manducate ex eo omnes.* HOC EST ENIM CORPUS MEUM QUOD FRANGITUR PRO VOBIS, ET PRO MULTIS DABITUR IN REMISSIONEM PECCATORUM: HOC FACITE IN MEAM COMMEMORATIONEM. Pop. *Ita est, in rei veritate. Amen* Sac. *Similiter postquam comederunt, accepisti calicem, & miscuisti eum ex fructu vitis & aqua; & gratias egisti.* Pop. *Amen.* Sacerd. *Et benedixisti illum.* Pop. *Amen.* Sacer. *Et sanctificasti illum* Pop. *Amen.* Sacerd. *Et gustasti, & dedisti illum tuis gloriosis Discipulis sanctis & Apostolis puris dicens: Accipite, bibite ex eo omnes.* HIC EST ENIM SANGUIS MEUS NOVI TESTAMENTI, QUI EFFUNDITUR PRO VOBIS, ET PRO MULTIS DATUR IN REMISSIONEM PECCATORUM: HOC FACITE IN MEAM COMMEMORATIONEM. Pop. *Ita quoque est in rei veritate.* Tum multiplex. *Memento.*

In Liturgia sancti Gregor. Alexand. tom. 1. Litur. pag. 111. *Memento Domine eorum qui dudum obierunt sanctorum Patrum nostrorum; Orthodoxorum Episcoporum, & omnium qui a sæculo tibi placuerunt: Sanctorum Patrum, Patriarcharum, Apostolorum, Prophetarum, Prædicatorum, Evangelistarum, Martyrum, Confessorum, omnisque spiritus justi, in fide Christi consummati. Præcipue sanctissima, gloriosissima, immaculata, & benedictionibus cumulate, Domina nostra, Deipara & semper Virginis Maria . . . . Eorumque quorum hodie memoriam facimus, & omnis Chorus Sanctorum tuorum, quorum precibus & intercessionibus miserere nostri.* Non petit requiem pro eis, sed pro subsequentibus. *Memento Domine eorum qui pridem obdormierunt in orthodoxa fide, patrum & fratrum nostrorum, & fac animas eorum requiescere, &c.*

6. Oratio fractionis ad Filium *Benedictus es Christe Deus &c.*

7. Oratio post Pater noster. *Etiam Domine, &c*

8. Sacerdos dicit confessionem *Corpus Sanctum & sanguis pretiosus Jesu Christi Filii Dei nostri. Amen.* Populus, *Amen. Sanctum & pretiosum corpus, & sanguis verus Jesu Christi Filii Dei nostri. Amen. Corpus & sanguis Emanuelis Dei nostri, hoc est in rei veritate. Amen.*

9. Oratio gratiarum actionis post Communionem: *Gratias agimus tibi &c.*

10. Oratio inclinationis post Communionem. *Qui est & fuit &c.*

11. Alia oratio gratiarum actionis *Gratias agimus tibi Pater &c.*

Liturgia S. Cyrilli ex Coptico conversa.

PRIMO: Sacerdos secreto dicit. *Creator rerum omnium.*

2. Oratio pacis sancti Cyrilli. *Auctor vitæ & Rex sæculorum, &c.*

3. Oratio osculi pacis ad Patrem.

4. Aoaphora sancti Cyrilli. Sacerdos, *Dominus vobiscum.* Populus, *Et cum spiritu tuo.* Sacerdos, *Sursum corda &c.*

5. Sacerdos orat pro patribus & fratribus peregre profectis: pro Rege terræ, pro fructibus & aere cœli ut omnia cedant in bonum Justorum: pro Episcopis, &c. Tum multiplex *Memento*: Deinde, *Sanctus, sanctus, sanctus.*

6.

6. CANON. *Sacerdos accepit panem in manus suas ..... fregit illum, & dedit illum suis Discipulis sanctis & Apostolis pueris dicens: Accipite, manducate ex eo vos omnes*, HOC EST CORPUS MEUM QUOD PRO VOBIS FRANGITUR ET PRO MULTIS TRADETUR IN REMISSIONEM PECCATORUM; HOC FACITE IN MEAM COMMEMORATIONEM. Populus, *Amen*. Sacerdos, *Similiter & calicem post cœnam, miscuit vino & aqua: Et gratias egit ... Et gustavit, deditque eum suis præclaris, sanctis Discipulis, & Apostolis dicens: Accipite, bibite ex eo vos omnes*: HIC EST SANGUIS MEUS NOVI TESTAMENTI, QUI PRO VOBIS EFFUNDITUR, ET PRO MULTIS DABITUR IN REMISSIONEM PECCATORUM: HOC FACITE IN MEAM COMMEMORATIONEM, &c.

7. Oratio fractionis ad Patrem: Oratio post Pater: Oratio inclinationis ad Patrem: Oratio gratiarum actionis &c.

Jam sequitur istud insuperabile argumentum pro Sacrificio Missæ astruendo.

ILLUD est Sacrificium proprie dictum, quod inconcussa Liturgiarum traditio annuntiat. Atqui Missam esse verum novæ legis Sacrificium omnes ab ipso vagiente Christianismo Liturgiæ conclamant. Ergo &c. Probatur minor: Liturgiæ sunt sacrificii celebrandi ritus; hinc si ab omni ævo fuerint Liturgiæ, ab omni etiam ætate Missa fuit Sacrificium. Jam ab enumeratione partium sic procedit argumentatio.

Ex primo sæculo, Liturgia sancti Jacobi fratris Domini; ex secundo, Liturgia S. Dionysii Athenarum Episcopi, apud Renaudotium tomo 2. Liturg. Ex tertio, Liturgia sancti Xisti Papæ Martyris, ibidem. Ex quarto, Liturgia sancti Cyrilli Jerosolymitani & Ambrosiana. Ex quinto, Liturgiæ S. Basilii & Chrysostomi. Ex sexto, Liturgia Mozarabica. Ex septimo, Liturgia ab Illirico ex vetustis Manuscriptis collecta. Mitto alias permultas quæ a Renaudotio tom. 2. Liturg. referuntur. Igitur Missa est proprie dictum Sacrificium, nec sine magna impietate a Protestantibus exsufflata est.

§. V.

Ex rationibus Theologicis, maxime Divi Thomæ.

PRIMA sic exponitur: In omni lege debet esse Sacrificium, cum homo in quocumque statu supremum Dei dominium agnoscere debeat, quippe qui a Deo per omnia dependeat. Sed in nova lege nullum aliud præter Missam assignari potest. Igitur Missa est verum & proprie dictum sacrificium. Major est divi Augustini, & sancti Thomæ: Divi quidem Augustini, qui Lib. 19. contra Faustum ait: " In nullum nomen religionis, sive " verum, sive falsum, coadunari homi-" nes posse, nisi aliquo sacrificiorum & " sacramentorum visibilium consortio col-" ligantur, " Sancti vero Thomæ, qui 2. 2. q. 85. art. 1. docet sacrificium esse de jure naturæ: quod autem est de lege naturæ, non convellitur, sed potius astruitur per legem gratiæ. Eamdem confirmat veritatem 3. part. q. 61. art. 2. ubi docet quod vel ipso Adamo etiam non peccante, non quidem sacramenta quæ sunt in ægritudinis remedium, sed sacrificia tunc fuissent ad colendum Deum. Minor in qua nonnulla obrepit difficultas, sic probatur.

Primo quidem ex sanctis Patribus relatis dicentibus Christum in Eucharistia & offerri & immolari per modum victimæ; quæ quidem rationes Sacrificium proprie dictum subindigitant.

Secundo, Ex ritu consecrationis Altarium; namque Altare non nisi pro Sacrificio erigitur. Porro hujusce consecrationis meminit Dionysius Areopagita cap. 3. Ecclesiasticæ Hierarchiæ, & de ea mentio fit Canone 3. & 4. Apostolorum. Eamdem Altarium consecrationem commemorat Tertullianus Lib. de Pœnitentia, ubi inter alia signa humulitatis pœnitentium, eos dicit Presbyteri pedibus advolvi, & aris Dei aggeniculari. Item Cyprianus L. 1. Epist. 9. Ambrosius L. 5. Epist. 33. Gregorius Nazianzenus Oratione in Gorgoniam. Sed non omittendi Optatus Milevitanus & Chrysostomus. Prior Lib. contra Parmenianum sic loquitur: " Quid est tam sacrilegum, quam altaria " Dei, in quibus aliquando & vos obtu-" listis

„ listis frangere? „ Alterum vero homil. 53. " Si quis, *inquit*, vellet hoc altare „ subruere, nonne illum lapidibus obrue- „ retis? „ Mitto Augustinum, qui L. 8. de civitate Dei c. ult. & l. 22. c. 8. idem docet.

Tertio, Non est Sacerdos sine sacrificio, isto quippe insignitur nomine, eo quod sacrificium Deo offerat, ut illa adimpleatur Prophetia de Christo pronunciata Psalmo 109. *Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech*. Quod quidem oraculum non nisi in Missa adimpletur: Sed perillustres novæ legis Ministri rite vocantur Sacerdotes; & probatur ex sanctis Patribus. Sic pronuntiant Cyprianus in singulis ferme Epistolis: Tertullianus Libro de præscriptione & de velandis Virginibus. Omnium instar sit Gaudentius qui tractatu 2. de Exodo ita loquitur: " Dominus Discipulis fidelibus „ mandat, quos primos Ecclesiæ suæ „ constituit Sacerdotes, ut indesinenter „ ista vitæ æternæ Mysteria exercerent, „ quæ necesse est a cunctis Sacerdotibus „ per singulas totius orbis Ecclesias cele- „ brari. „

Altera ratio ita proponitur: Quod Christus Dominus voluit in sui commemorationem fieri, citra impietatem abnegari nequit: sed instituit Eucharistiam per modum Sacrificii, & hoc sane in memoriam suæ Passionis, eamdem usque ad sæculi consummationem voluit offerri: Ergo &c. Probatur minor; ubi enim sistitur & destituitur victima, ibi dubio-procul adest verum & proprie dictum Sacrificium: quod autem in Eucharistia sistatur victima, patet eo quod Christus ex pane corpus suum, ex vino vero suum sanguinem fecerit: nunc autem probatur quod in Eucharistia destruatur sufficienter victima: namque panem separatim a vino consecravit: quæ quidem separatio licet mystica, sufficit ad Sacrificii incruenti essentiam. Denique idem sacrificium voluit a Sacerdotibus veluti a Ministris in perpetuum fieri, siquidem ad hoc præceptum posuit, & non præteribit Luc. 22. ubi ait: *Hoc facite in meam commemorationem*.

Tertia ratio ista argumentatione concluditur. Ideo Heterodoxi Missam a ratione veri Sacrificii explodunt, eo quod, ut autumant, unum sit novæ legis Sacrificium, nimirum cruentum in altari crucis peractum, nec alterum absque injuria addi; Sed hæc ratio nulla est; & probatur: Sacrificium commemorativum nobis applicat cruentum: Igitur nullam Sacrificio cruento facit injuriam: quinimmo, iniquitas mentitur sibi, cum vel ipsi Protestantes absque injuria afferant meritum Passionis Christi sicut per Baptismum, ita & per Cœnam nobis applicari.

Fit satis objectionibus Protestantium.

OBJICIUNT: Apostolus Ep. ad Hebræos ait de Christo: *Una enim oblatione in sempiternum consummavit sanctificatos*. Igitur non aliud sacrificium præter cruentum admitti debet.

Respondeo distinguendo: Et ista oblatio qua Christus in sempiternum consummavit sanctificatos debet ad consummationem usque sæculi mystice fieri, & nobis applicari, concedo: Et non debet fieri & applicari, nego. Christus Dominus præcepit perpetuam fieri commemorationem de Sacrificio cruento, ejusque meritum nobis applicari per Sacrificium incruentum; sic enim Apostolos, quos sui Sacerdotii instituit successores, alloquitur Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem*. Et Apostolus 1. Corinth. 11. *Quotiescumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat*. Sic etiam meritum Passionis applicari voluit per bona opera, a fortiori vero per Sacrificium incruentum; quocirca retorqueo argumentum adversus malignantes. Christus oblatus est in Templo, & hujusce oblationis meritum erat, nemine refragante, infiniti valoris: Ergo-ne Sacrificium crucis inutile? absit dicere, immo & cogitare. Sicut ergo Christus omnium actionum suarum merita voluit per Sacrificium crucis consummari, ita & istius meritum per Sacrificium incruentum applicari constituit.

Instant: Apostolus ibidem cap. 7. hanc ponit discrepantiam inter Sacerdotium Aaron & Sacerdotium Christi, quo ille habuerit in Sacerdotio successores, quia summus Pontifex morte prohibebatur semper permanere; e contra vero Christus, inquit, sempiternum habet Sacerdotium: Igitur secluso Christo, qui semetipsum obtulit in ara crucis, non sunt alii

Sacer-

Sacerdotes, adeoque nec alia præter oblationem crucis Sacrificia.

Respondee primo, retorquendo argumentum. Joannes de Christo cap. 1. ait: *Hic est qui baptizat*; & tamen hoc non obstante, non diffitentibus Heterodoxis, ceteri homines, ut Christi Ministri ubique baptizant; quid-ni & Sacerdotes hostiam in Altari etiam immolarent veluti Christi Ministri.

Respondee secundo distinguendo: Et eo loci Apostolus unum dumtaxat intendit probare, scilicet Sacerdotes in nova lege esse solum Christi Ministros, concedo: & non esse veros & proprie dictos Sacerdotes, nego. In veteri lege Aaron erat summus Sacerdos, & a Deo immediate habebat sacrificandi potestatem, in nova vero hanc excellentius Christus a Patre recepit: idcirco Sacerdotes inferiores, illo mediante, eamdem sibi ut Ministri vindicant potestatem; quamvis inter Ministros sit gradus, & Papa dicatur summus & universalis Sacerdos respectu ceterorum: Episcopi magni vocentur Sacerdotes relative ad Presbyteros, at omnes sunt Ministri comparative ad Christum.

Urgens: Christus non semetipsum obtulit cum sacram confecit Eucharistiam: neque enim ulla sit ibi Sacrificii mentio: Ergo &c.

Respondee negando antecedens; quamvis enim non fiat mentio sacrificii in confectione Eucharistiæ, realitas per se loquitur; & mentionem implicitam immo & tacite expressam indigitat. Hoc ipsum declarat Apostolus modo laudatus; hoc Patrum traditio: hoc definitio Conciliorum, hoc denique totius Ecclesiæ consensus.

Ceterum, nihil prohibet Eucharistiam esse Sacramentum simul & sacrificium sub diverso respectu: Sacramentum quidem, ut signum sensibile, Sacrificium vero ut Passionis Christi commemoratio.

Insistunt; Implicat idem esse Sacrificium simul & Testamentum: Sed ex Evangelistis & Apostolo, Eucharistia est Christi Testamentum: Ergo &c. Probatur major. Testamentum est hæreditatis promissio, Sacrificium vero alicujus boni possessi oblatio: Profecto Sacrificium esse testamentum nequit, alias hæreditas accepta redderetur testatori: Ergo &c.

Respondee distinguendo: Ideo non potest esse testamentum & Sacrificium sub eodem respectu, concedo: sub diverso, nego. Agnus Paschalis in veteri lege erat simul & Sacramentum & Sacrificium, vel ipsis non diffitentibus Heterodoxis: Sacramentum quidem, quatenus signum sensibile gratiæ per fidem in Christum exhibendæ: Sacrificium vero quatenus immolabatur ad recognoscendum supremum Dei Dominium, ejusque in populum misericordiam celebrandam, qua & ab Angelo exterminatore, & a captivitate Ægyptiaca liberati fuerant. Non absimili modo Eucharistia est Sacramentum exhibens Dei donum, scilicet gratiam, sed & Sacrificium est, quod Majestas Dei colitur & adoratur, sicque est simul donum & promissum: donum per gratiam exhibitam; promissum hæreditatis nimirum gloriæ, cujus teste D. Thoma pignus in hoc Sacramento datur. Neque vero ullam facessit difficultatem, quod bona Dei in hoc sacrificio ipsi Deo exhibeantur, cum cuncta nostra ipsius sint bona: hinc L. 1. Paralipomenon 29. legitur: *Tua sunt omnia, & quæ de manu tua accepimus reddimus tibi*. Quocirca Cælestinus Papa in sua ad Episcopos Galliæ Epistola, ait Domino: " Dum coronas opera nostra, coronas ope„ ra tua. „

Reponunt: Apostolus Hebr. 7. repetit necessitatem Sacrificii cruenti ex insufficientia sacrificiorum veteris legis, & sic loquitur: *Reprobatio quidem fit præcedentis mandati, propter infirmitatem ejus & inutilitatem: nihil enim ad perfectum adducit lex, &c.* Igitur præter Sacrificium cruentum non aliud in Missa exquirendum est; alias cruentum non videretur sufficiens, quod est manifeste contra Apostolum. Confirmatur cap. 8. asserit idem Paulus Christum non fore dicendum Sacerdotem si esset in terra superstes: *Omnis enim*, inquit, *Pontifex ad offerendum munera, & bestias constituitur: unde necesse est & hunc habere aliquid, quod offerat, si ergo esset super terram, nec esset Sacerdos: cum essent qui offerrent secundum legem munera*. Igitur cum Christus sit in cælis, implicat esse in terra Sacerdotes: quandoquidem teste Apostolo Heb. 10. *Una enim oblatione in sempiternum consummavit sanctificatos*. Si consummavit, dubio-procul nihil ultra exquirendum.

Respondeo distinguendo consequens: Præter Sacrificium cruentum non aliud exquirendum est ad valorem & satisfactionem, concedo: ad applicationem, nego. Non enim obstat merita Sacrificii cruenti nobis etiam applicari, tum per bona opera, tum per alia Sacramenta, cum in moralibus attendendum sit ad voluntatem Legislatoris: Porro Christus voluit ut Eucharistia foret etiam Sacrificium, ut ista adimpleretur Prophetia Psal. 109. *Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech*. Sed quomodo Sacerdos in æternum, nisi ratione Sacrificii incruenti, quo renovatur commemorative usque ad consummationem sæculi Sacrificium crucis?

Ad confirmationem distinguo: Si Christus esset in terra, non foret Sacerdos secundum vicem Aaron, quippe qui esset de Tribu Juda oriundus, ut Apostolus observat ibidem c. 7. concedo: secundum Dei præceptum, subdistinguo: Non esset Sacerdos sacrificii cruenti, nemo quippe sese occidere debet, concedo: sacrificii incruenti, nego: & de facto fuit in cœna Sacerdos secundum ordinem Melchisedech. Solutio est Apostoli ibidem cap. 7. his verbis: *Juravit Dominus & non pœnitebit eum, tu es Sacerdos in æternum, in tantum melioris testamenti sponsor factus est Jesus*. Quomodo vero fuerit unctus ab ipso Patre unctione gratiæ substantialis, dicit Apostolus ibidem cap. 1. *Dilexisti*, inquit, *justitiam, & odisti iniquitatem: propterea unxit te Deus, Deus tuus, oleo exultationis præ participibus tuis*.

Obsistunt: Si Missa est Sacrificium, maxime ut est memoriale sacrificii cruenti: sed hoc fieri nequit, cum memoria sit de præterito, Eucharistia vero sit futuræ hæreditatis capescendæ signum demonstrativum: ergo &c. Confirmatur: Eucharistia est solum imago & typus Passionis: Sed implicat contradictionem vel ipsam sacrificii imaginem, esse quoque sacrificium: Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Eucharistia est memoriale & præteriti simul & futuri sub diverso respectu, concedo: sub eodem, nego. Agnus Paschalis erat proprie dictum sacrificium, tametsi foret memoriale & præsentis liberationis a captivitate Ægyptiaca, quæ actu fiebat, & pro nepotibus memoriale liberationis transactæ: eadem prope ratione dicimus Eucharistiam fuisse memoriale sacrificii cruenti peragendi, quando Christus illam celebravit: memoriale vero præteriti, scilicet Passionis peractæ pro nostra omniumque salute; sic juxta temporis diversitatem diversa significat Eucharistia, verum non præcise ad significationem, sed ad realitatem spectandum est: Porro nemo Catholicus dixerit Eucharistiam non esse Sacrificium incruentum, cum separatim & corpus & sanguis Christi sistantur in altari; qua quidem mystica separatione designatur Sacrificium cruentum vel peragendum, ut tempore quo illam instituebat Christus, vel peractum, ut ab ipsa ejus morte contigit.

Persistunt: Deus rejicit sacrificia; sic enim loquitur Psalmo 49. *Non accipiam de domo tua vitulos ..... immola Deo sacrificium laudis, & redde Altissimo vota tua*. Igitur peracto Sacrificio cruento, sola sacrificia mystica & mere spiritualia admittenda sunt: hinc Patres non pauci prophetiam Malachiæ laudatam in sensu mystico explicant: immo ipse Christus Joannis 4. mulierem Samaritanam erudiens de sacrificio in posterum offerendo, nonnisi de spirituali loquitur his verbis: *Mulier crede mihi, quia venit hora quando neque in monte hoc, neque in Jerosolymis adorabitis Patrem, quia veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate*. Eo loci adorare significat sacrificare: namque de sacrificio non amplius offerendo aut in monte Garizim in quo Samaritani immolabant, aut Hierosolymis, quæstio erat.

Respondeo distinguendo: Deus rejicit sacrificia peccatorum qui ab iniquitatibus recedere nolunt, & quorum cor longe est ab illo, concedo: Sacrificium Christi in quo sibi summe complacuit, nego. Nimis argumentum probat; inde enim sequeretur vel ipsum crucis Sacrificium non fuisse offerendum: ne miremini autem si exigeret a Judæis cum victimis sacrificium cordis contriti & humilitati: quod autem Propheta nonnisi de sacrificiis, mala offerentium dispositione inquinatis loquatur; ipse est interpres ibidem his verbis: *Peccatori autem dixit Deus, quare tu enarras justitias meas & assumis testam'entum meum per os tuum? Tu vero odisti disciplinam, & projecisti sermones meos retrorsum &c.*

Ad

Ad primam confirmationem, distinguo: Et Patres seorsum mysticum ad formandos Fidelium mores explicando, non excludunt litteralem, concedo: excludunt, nego. Constat autem ex probationibus Prophetiam Malachiæ non alium subire sensum litteralem, nisi de Sacrificio incruento & proprie dicto, in Eucharistia adimplendo.

Ad alteram confirmationem dico, verba Christi non excludere, sed potius astruere Sacrificium incruentum, quod in immensum superat sacrificia, tum Samariæ, tum Hierosolymæ, eo quod sit in veritate Sacrificium infiniti valoris factum in spiritu Dei, scilicet Verbi incarnati. Quid plura adjiciam? Christus eo loci corrigit errorem & Samaritanorum & Judæorum, qui totam salutis spem spreto spiritu, in quibusdam cæremoniis externis reponebant; laudat vero fidem populi venturi, scilicet Gentilium, qui ad eum conversi, charitate flagrantes, Patrem erant adoraturi.

Replicant: Si Missa esset Sacrificium, hoc probaretur maxime ex illo Apostoli oraculo: *Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech*. Sed Protestantes contendunt Melchisedech tunc temporis non obtulisse sacrificium, sed panem & vinum, ad reficiendos Abrahæ milites, qui defessi ex prælio redibant: Ergo &c.

Respondeo primo: Istam interpretationem esse prorsus Scripturæ sacræ adversam, quæ quidem subjungit: *Erat enim Sacerdos Altissimi*. Quæ vox *enim*, utpote causalis, denotat cur Melchisedech obtulerit panem & vinum in sacrificium: ejusdem Sacerdotium iterum indicat Scriptura dicendo Melchisedech benedixisse Abraham: ad solos autem Sacerdotes spectat benedicere.

Respondeo secundo, iostaotiam adversari sanctis Patribus supra laudatis: immo & Rabinis celeberrimis, qui interpretantur verba Geneseos de sacrificio stricte sumpto. Genebrardus rerum Judaicarum non ignarus, in chronologia versus exordium tertiæ ætatis, de illis Magistris sic loquitur: " Rabbi Moses Haddarsan ad Berilith Rabba contendit Melchisedech tunc Messiæ ritum incruentæ sacrificationis aliquando introducturi, speciem & personam instituisse: Rabbi Moses & Salomon ordinarius Hebræorum Interpres exponens caput 16. Genesis, & historiam Melchisedech e veterum Rabinorum scriptis, docet protulisse Melchisedech panem & vinum, ut Mosaicæ legis sacrificia farinacea, & libamina repræsentaret: vult igitur iste Rabinus, tunc Melchisedech sacrificasse."

Dices: Aliæ versiones loco *enim* modo citato *Et autem* ponunt: " Et ipse erat Sacerdos, *vel* erat autem Sacerdos." Igitur *enim* non est particula causalis.

Respondeo distinguendo: Et istæ particulæ, *&*, *vel*, *autem*, non semel sunt causales in Scriptura sacra, concedo: & non sunt, nego. Genesis 20. Vulgata habet: *En morieris propter mulierem quam tulisti, habet enim virum*: Hebraice sic legitur: *Et ipsa habet virum*. Rursus Geneseos 30. legitur. *Experimento didici, quia benedixerit mihi Deus propter te*. Hebræorum vero habet. *Expertus sum & benedixit mihi Dominus*: Ergo &c.

Demum Jansenius Gandavensis exponens verba illa Lucæ 1. *Benedicta tu in mulieribus & benedictus fructus ventris tui*. Subnotat, *Et*, idem esse ac *quia*. Hinc Pererius docet particulam causativam hebraicam (*vaïl*) Latine, *Et*, sæpius in hebræo usurpari pro vocabulo *Enim*.

Solvuntur objectiones Heterodoxorum adversus authenticitatem Liturgiarum.

OBJICIUNT Protestantes: Diversæ sunt Liturgiæ orationes: Igitur vel ipsæ Liturgiæ suppositiciæ sunt.

Respondeo distinguendo: Et eadem est omnium sententia, concedo: & diversa est, subdistinguo: penes terminos & accidentaliter, concedo: penes essentiam, nego. Ita Renaud. Tom. 1. diss. 1. in lit. Orient. c. 2. pag. 14. " Quid enim tandem effecerunt superciliosi illi Critici, quia illas omnes exploserunt, tamquam suppositicias, recentes, & superstitiosas, nisi quod suam in rebus Ecclesiasticis infantiam prodiderunt."

Instant 1. in Liturgia sancti Jacobi græce conscripta voces ὁμοούσιος & θεοτόκος quæ in Nicæno & Ephesino Concilio promulgatæ sunt, usurpantur: Tum memoria fit Ordinum Ecclesiasticorum, qui nondum erant, ut Confessorum, & Ana-

choretarum, Trisagium recitatur. 2. Non absimilibus innixi rationibus, Liturgias quoque DD. Petri & Marci explodunt: item & Æthyopum canonem, qui Matt. tribuitur. Ergo &c.

Respondeo, Riveti & aliorum adversus Liturgias argumenta, unum tantummodo probare, decursu temporum aliquid additum fuisse Canoni, cum in sacris dypticbis fieret memoria Pontificum, Regum & Imperatorum; hinc graviter reprehensus est Theodorus Patriarcha CP. quod nomen Papæ Vitaliani ex illis expunxisset. Illum, inquit Renaudotius hic diss. de Litur. orig. & auctoritate, Bellarminus & Baronius jam observaveraot fieri posse a Jacobo scriptam fuisse Liturgiam, & receptam, cui ex communi usu omnium Ecclesiarum, sequentibus sæculis quædam introducta sunt. Neque vero Liturgias isto modo immutatas negamus: sicut & aliæ quæ divinum spectant officium: sed in re & substantia pro veritate Eucharistiæ concordari constat, si stylus earum probat genuinitatem. Addo & idem probare earumdem antiquitatem: absurdum quippe est Liturgiarum ex Catechesibus Cyrilli Jerosol. initium ducere ab 8. sæc. cum eas antecesserint: Et hoc juxta Syrorum judicium. Audiendus est de hoc momento Renaudotius Tom. 1. Lit. pag. 26. " Neque sane aliter de eo judi-
" caverunt veteres Christiani Syri, *ait*,
" cum Jacobi Liturgiam sua lingua trans-
" tulerunt, sive formulæ illæ sacrorum
" græce primo, sive lingua Hierosolymi-
" tana, quæ magnam affinitatem habet,
" scriptæ fuerint. Factum id fuisse ante
" schisma Jacobitarum, hoc est ante Con-
" cilium Chalcedonense, vel eo solo pro-
" batur, quod orthodoxi Syri, non mi-
" nus quam Jacobitæ, eamdem Jacobi Li-
" turgiam servant modo; inter recentio-
" res multæ aliæ vigent, sed eam ut præ-
" cipuam sequuntur, veluti canonem ge-
" neralem."

Incassum replicat Rivetus vocem Papæ reperiri in Liturgia sancti Marci, quæ tunc temporis non erat in usu: sed hac voce Christiani intelligunt Patriarcham Alexandrinum, qui hoc insigniebatur nomine; adeoque vel ipse sanctus Marcus in Liturgia, intelligitur, quod & innuit Liturgiæ contextus. Aliud objicit Rivetus levissimum, Marcum vocari Martyrem, sed nomine Marci, Petri Discipulum Evangelistam intelligi, norunt in Lingua græca periti.

Objicit adversus SS. Basilii & Chrysostomi Liturgias levia, quæ vix indigent responsionibus. Numquid varietatem arguet, sed fucum facit, cum solummodo accidentalis reperiatur. Esto quod variæ sint lectiones, unus tamen Eucharistiæ conficiendæ scopus est, unaque veritas & reverentia. Nec eas a Græcis recentioribus compositas quisquam dixerit, nisi se in Historia Ecclesiastica Orientali hospitem probaverit. Sic respondet Riveto ibidem Renaudotius pag. 29. his verbis: " Itaque si quidquam imperitissimo
" homini absurditatis excidere poterat,
" illud est, quo miram suam Rivetus
" censuram concludit; Græcos has Li-
" turgias composuisse, & falso attribuisse
" Chrysostomo & Basilio. Nam Græcas
" Ecclesias illis ad Mysteria celebranda a
" multis sæculis usas esse, & porro uti,
" negari non potest: scripto igitur consi-
" gnatæ sunt, non privato alicujus, sed
" publico consilio, in quod fraus cadere
" nequaquam potest. Eam quæ Basilii
" dicitur in Constantinopolitana Ecclesia
" celebrari statis diebus non minus quam
" Chrysostomi, qui ignorat, alios docere
" non potest.

Replicat Rivetus: " At Carolus Calvus
" Imperator in quadam Epistola ad Ra-
" vennatem Ecclesiam, formulæ eius Mis-
" sæ mentionem faciens, quæ in Constan-
" tinopolitana Ecclesia usurpata sit, eam
" Basilii non Chrysostomi fuisse aperte di-
" cit, quod mirum esset, si Chrysostomus
" ejus Ecclesiæ Archiepiscopus Liturgiam
" composuisset."

Respondet ibidem pag. 29. Renaudotius:
" Verum si vel communem Liturgiarum
" librum, multoties Venetiis editum,
" consuluisset Rivetus, quod illi facien-
" dum erat, qui illarum censorem se pro-
" fitebatur, sed stuporem ipse suum agno-
" visset; & puduisset illum inscitiæ Mor-
" næi & Hospiniani, a quibus tam præ-
" claras observationes se accepisse testa-
" tur."

De tempore quo scriptæ sint Liturgiæ disserit Renaudotius ibidem c. 5. & tres de hoc refert esse opiniones. Prima ea, quæ apud Græcos & Catholicos communis est, Liturgias, quæ Jacobi, Basilii & Chry-

Chrysostomi nomine circumferuntur, ab eis fuisse conscriptas autumant; secunda, illorum qui scriptas a sanctissimis illis viris credi volunt, sed non omnino quales ad nos pervenerunt, cum non pauca posterioribus sæculis addita fuerint, & quamdam sint interpolationem passæ: Ita ferme Baronius, Bellarminus, & alii sat multi. Tertia, quæque vulgo Hæreticis tribuitur, supposititias esse ait.

Demum ad contundendam Protestantium audaciam, qui omnes Ecclesiæ ritus pessundant, ita ut vel ipsam Liturgiam vulgari idiomate celebrari apud Orientales contendant, & officium latine decantatum exsufflent; Respondet Renaudotius Lib. c. 6. " Græce Græci, Syriace Syri " Liturgias celebrant antiquitus: id ne- " mo inficiatur, nisi illi forte qui bel- " lum illud de crucis titulo argumen- " tum admirantur. "

Ad quod inde Usserius & alii colligunt, sacra eorum Christianorum quos enumerant, exemplo, populari sermone celebranda esse, falsissimum est. Quippe Syri orthodoxi, Jacobitæ & Nestoriani Syriacam Linguam, cujus ab aliquot sæculis usus vulgaris nullus est, non magis intelligunt, quam plebs rusticana nostra, Latinam.

C O R O N I D I S.

JUVAT nunc & ex ipsorum Protestantium regionibus ostendere, eos nonnisi ex consummata cæcitate Sacrificii incruenti veritatem impugnare. Et hoc ex veteri Angliæ manuscripto quod inscribitur Benedictionale in Bibliotheca illustrissimæ & antiquissimæ Ecclesiæ Cathedralis Rothomagensis asservato, & excerpto ex Patrum Catholicorum Canonibus Pœnitentiæ ad remedium animarum opera Egberti Archiep. Eboræ civitatis, qui florebat undecimo sæculo. Idem MS. in scriniis Ecclesiæ Ebroicensis ex nono circiter sæculo inscribitur.

In illo duo palmaria pro isto dogmate immo & pro realitate corporis Christi in Eucharistia astruenda affulgent. Unum est Missa antiqua juxta Ritum Romanum: Alterum est Professio fidei, quæ quidem monumenta tanti sunt ponderis, ut codex iste vetustus, non alia præcontineat, nisi ea quæ tunc temporis Præsules ex primæva Angliæ Ecclesia, quæ suum ab Augustino Anglorum Apostolo ortum ducit, observarant, adeoque a quinto sæculo, quo tempore vel ipsi Protestantes ultro fatentur Ecclesiam tunc fuisse ab omni nævo immunem. Sicque inter Liturgias Occidentales & Orientales ab omni ævo concordia se prodit, & simul Sacrificii Missæ veritas.

M I S S A.

EO loci primum describitur ordo processionis concomitantibus Pontificem, Presbyteris, Diaconis & Subdiaconis, atque Acolythis, simul cum Thuriferariis. Cum vero ad Ecclesiam pervenerint accedunt ad Altare. Cantatur Kyrie eleison, tum, Gloria in excelsis Deo, ac deinde Epistola; sic enim habetur: *Peracto itaque introitu innuente Episcopo, cantandum est Kyrie eleison, sine cujus insinuatione, Canterem nihil canere licebit, & tunc Acolythi in inferiori gradu candelabra quasi quodam filo per rectam lineam ponantur, vel ut, quidam volunt, in medium crucis. Igitur cum Gloria in excelsis percantabis, &c.* Deinde lecto Evangelio, cantatur, *Credo*, sic scribitur; *Credo in unum Deum, & ita omnis Chorus incipiens Patrem omnipotentem ad finem usque perducat*, fit Oblatio, Pontifex dicit, *Veni Sanctificator omnipotentene æterne Deus, benedic hoc sacrificium tibi preparatum;* dicitur etiam, Orate, omittitur quidem Canon, sed iterata mentio corporis & sanguis Christi fit; sic enim ibi refertur, (Ipse autem Diaconus tenens calicem, & fistulam, stet ante Episcopum usque dum ex sanguine & corpore Christi quantum voluerit sumat.) Demum postquam omnes jam communicaverint, completur Missa.

Professio Fidei.

CORDE *credimus, & ore confitemur, panem qui in Mensa Dominica preponitur, panem tantummodo esse ante consecrationem, sed in ipsa consecratione ineffabili potentia divinitatis converti naturam & substantiam panis in naturam & substantiam carnis; vero non alliu alterius, sed illius quæ concepta est de Spiritu sancto, nata ex Maria Virgine; quæ etiam propter nostram salutem flagellis cæsa & in ligno suspen-*

suspensa, jacuit in sepulchro; tertia die resurrexit a mortuis, & sedet ad dexteram Dei Patris. Similiter vinum quod aqua mixtum in calice sanctificandum proponitur vere, & essentialiter converti in eum sanguinem, qui per lanceam militis de vulnere Dominici lateris in redemptionem mundi feliciter emanavit.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Missa est proprie dictum Sacrificium.

PRIMO: Hoc clare indigitant figuræ; nimirum Agnus Paschalis, & sacrificium Melchisedech: maxime vero Prophetia Malachiæ. *In omni loco mihi sacrificatur &c.*

Secundo: Hoc ipsum declarat Traditio Ecclesiæ tum Orientalis, tum Occidentalis: hoc definitio Concilii Tridentini contra Protestantes.

Tertio: Vel ipsa ratio elevata suffragatur: ubi enim sistitur victima & immolatur, ibi est proprie dictum sacrificium: sed Christus mystice immolatur in Missa simul & sistitur: Sistitur, inquam, per conversionem panis in corpus, & vini in suum sanguinem, immolatur vero mystice, cum consecratio panis fiat separatim a consecratione vini: Igitur Missa est verum Sacrificium, quod sancti Patres Eucharisticum, Latreuticum, propitiatorium, simul & impetratorium eatenus nominant, quatenus virtutem istorum veteris legis sacrificiorum in se adunat.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET SOLUTIONUM.

PRIMO: Quamvis Sacrificium crucis sit infiniti valoris, & perfectissimum, non excludit tamen commemorativum, ut sui meriti applicativum.

Secundo: Neque negamus verba Malachiæ subire sensum mysticum, sed fundatum in litterali, cum Christus dicat veros adoratores Deum adorare in spiritu: ibi tamen non ideo a ratione Sacrificii eliminat Eucharistiam, sed indigitat dispositionem tum fidei, tum charitatis, quibus flagrare debent in sacrificando Sacerdotes.

Tertio: Non implicat idem sub diverso respectu esse Sacramentum simul & Sacrificium, testamentum, & donum exhibitum. Nec ullo modo proficiunt Heterodoxi invalescentes, negando Melchisedech verum obtulisse sacrificium, cum ideo obtulisse panem & vinum afferat Apostolus, quia erat Sacerdos Altissimi: Et hoc ad gratias Deo rependendas pro victoria ab Abraham reportata.

Quarto: Protestantes absque fundamento impugnant veteres Liturgias, quibus Sacrificii veritas adstruitur, cum pro earum genuinitate testes habeamus quarti sæculi Patres, videlicet Basilium, Chrysostomum & alios una cum tota Ecclesia Græca tam vetusta quam recentiori.

DISSER-

DISSERTATIO QUARTA
DE
ESSENTIA SACRAMENTI
POENITENTIÆ.

ROTESTANTES sæviere in Sacramenta, maxime vero in Pœnitentiæ Sacramentum, quo & peccatorum confessione, & dignis satisfactionibus commissa expiantur crimina; quocirca ne quid molesti ad compescendam tum carnis, tum oculorum concupiscentiam contingeret, nonnisi mendacem admiserunt Pœnitentiam, quæ juxta eos in sola fide & Christi Passionis memoria, quibus cuncta remitti peccata putant, sita est; Sed contra, quod ipse Christus ait Luc. 13. *Nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis.*

Dogma de essentia Sacramenti Pœnitentiæ tribus probatur momentis.

PRIMO: Ex eo quod ratio essentialis Sacramenti proprie dicti illi conveniat.

Secundo: Quia confessio peccatorum ad salutem necessaria est.

Tertio: Ex usu & disciplina Ecclesiæ, quæ non semel peccatorum confessionem etiam solemnem & pœnitentiam publicam eamque satisfactoriam pro peccatis admisit.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum Pœnitentia sit nova legis Sacramentum.

NOMINE Pœnitentiæ sacramentalis intelligimus Sacramentum a Christo Domino institutum, ad delenda peccata post Baptismum commissa. In tribus potissimum consistit, videlicet in contritione, in peccatorum confessione, & in satisfactione: Quia vero Heterodoxi duo præ ceteris in hoc Sacramento impugnant, videlicet rationem Sacramenti, & peccatorum Sacerdoti faciendam confessionem, operæ pretium est ostendere Pœnitentiam esse Sacramentum novæ legis proprie dictum, deinde vero confessionem esse necessariam veluti unam inter partes Sacramenti Pœnitentiæ essentialem; ad complementum, de Pœnitentia publica sermonem instituemus, sed ante omnia recensendi sunt ii, qui Pœnitentiæ Sacramentum impugnarunt.

SECTIO PRIMA.

Historia critica Montani & Cataphrygum.

MONTANUS ex Phrygia oriundus anno 181. Commodo Imperatore, Sotero vero Christi Vicario, summo Pontifice, juxta Hieronymum eunuchus erat, aquis quidem sacri lavacri tinctus, sed propriæ excellentiæ gloria elatus, immo & insatiabili primatus cupiditate incensus, cæco impetu Prophetam primo se profiteri non erubuit; comites in hoc habuit duas nefandas meretrices, Priscillam scilicet & Maximillam, quibus insaniæ suæ afflavit spiritum: quæ quidem furiose & inepte, & novo atque peregrino modo garrientes, falsa pro veris tamquam Prophetissæ pandebant. Deinde vero novis dogmatibus novæ sectæ auctor non sine omnium stupore ille Montanus apparuit: quam tamen doctrinam mente versipelli disseminabat, sed simplicioribus commenta, sapientioribus vero quadam specie veri prædicare ita studebat, ut confessio-

ne fidei in sensu obvio, non nihil per omnia orthodoxa summo illuxerit Pontifici; quocirca unionis ac pacis litteras per Phrygiam & Asiam ei concessit. Sed ut primum vel ipse Praxeas illius apud Romanum Pontificem fraudes detexit, revocatis litteris, ab Ecclesia ejectus est.

Progressus.

ILLE Hæresiarcha primus fuit qui bellum apertum Pœnitentiæ sacramento in mundum invexit, quippe qui veniam omnibus pene delictis ab Ecclesia concedi posse negaret. Hic modo promissorum magnitudine, modo conjecturis & rationibus, modo etiam insectando peccatores, non paucos alliciebat, qui ejus doctrinæ velut fidelissimi discipuli adhærebant; innumeros vero prope pecuniis & muneribus sibi devinciebat, ut refert Apollonius, qui & Montani & ejus Prophetissarum mores atque doctrinam eleganti perstringit calamo apud Eusebium L. 5. Hist. c. 17.

Cataphrygum hæresis auctore Montano magnas in Ecclesia movit tragędias; hinc multiplicata de die in diem venenosa sobole, versus Antonini Pii tempora, ut scribunt Epiphanius hæres. 48. Eusebius Lib. 4. Hist. c. 26. sub Marco Aurelio adolevit, & in immensum diffusa est, ut colligitur ex eodem Eusebio ibidem, & in Chronico.

Errores Montani & Cataphrygum.

NON unus aut alter fuit Montanist. nævus.

Primo, Montanus se Paracletum Spiritum veriraris proclamare non fine blasphemia dicebat; hinc & negabat Apostolos Spiritum Paracletum unquam recepisse. *Tertullianus de fuga in persecutione, & L. de pudicitia.*

Secundo, Sacro-sanctam Trinitatem in unius personæ angustiis conclusit. *Hieronymus Ep. 54.*

Tertio, Secundas nuptias abominabarur, quas non secus ac fornicationem vetabat & proscribebat; vel ipsum matrimonium, prout unicuique placebat, solvi posse propugnabat, & hoc occasione suarum Pseudo-Prophetissarum, quas a maritis abduxisse testatur *Apollonius apud Eusebium L. 5. Hist. c. 17. Epiphanius Hæres. 48. Hieronymus Epist. 54. Theodoretus L. 3. Hæres. Fab. c. 2. & 4.*

Quarto, Tres Quadragesimas in anno invexit, quasi tres passi essent Servatores. *Sanctus Hieronymus Ep. 54*

Quinto, In persecutione non esse fugiendum, immo martyrii loco sistendum esse, nec quavis occasione martyrium redimendum esse autumabat. *Tertull. de fuga in pers. cap. ult.*

Sexto, Priscæ Prophetissæ animam esse corpoream, coloratam, sensu perceptibilem, & antropomorphitam esse asserebat. *Hieronymus Epist. ad Ephes. L. 2. c. 3. Tertullianus Lib. de anima c. 9.*

Septimo, Cum a vesano & maligno movebatur spiritu, se quasi majori Spiritus sancti plenitudine refertum, quam Apostolos dicebat; hinc & prophetare se jactabat, & sui illum ejusque prophetissas Apostolis ipsis anteponebant. *S. Aug. hæres. 26.*

Octavo, Mos erat Montano mortuos baptizare, vana delusus superstitione, quod Baptisma vel ipsis defunctis cederet in salutem. *Baronius ad ann. 173. Philastrius L. de hæres.*

Nono, Lapsis omnem ita subripiebat indulgentiæ locum, ut nulla quantumvis maxima satisfactione suorum delictorum veniam adipisci posse propugnaret. *Alphonsus Prateolus.*

Decimo, Formam Baptismi tentabat, aliumque suis sectatoribus ab eo qui in Ecclesia datur, conferebat. S. Thomas etiam scribit eos non in nomine sanctissimæ Trinitatis, sed in commemoratione mortis Christi abluisse, tametsi vel ipsum purum esse hominem assererent. *Le Grand, hist. de hæres.*

Undecimo, Montanistę ad suum Pseudo-Prophetam exaltandum, ejusque duas Pseudo-prophetissas Priscam & Maximillam, veros antiquosque Prophetas veluti a dæmone possessos abjiciebant, quippe qui dicerent ea quæ prædixere, ab illis nusquam fuisse intellecta. *Idem ibid.*

Duodecimo, Putabant Deum voluisse quidem Moysis & Prophetarum ministerio mundum salvare; quod cum explere non valuerint, corpus de Beatissima Virgine sumpsisse, & in Christi sub specie Filii prædicantem, mortem pro nobis ex charitate subiisse: verum hoc his duabus viis

viis frustra tentatum, tandem per Spiritum sanctum in Montanum, Priscam & Maximillam descendisse. *S. Hieronymus Epist. 54.*

Decimo-tertio, Episcopos, qui apud Catholicos veluti Apostolorum locum obtinent, ad tertium rejiciunt ordinem, quippe qui primo loco constituat Patriarchas, secundo Cenones, tertio demum Episcopos. *S. Hieronymus ibidem. Baronius ad ann. 173.*

Decimo-quarto, Pepusæ vico, ubi frequentiores conventus agebant, ac sua nefanda celebrabant mysteria, nomen Jerusalem indiderunt. *Epiphanius hæres. 48.*

Decimo-quinto, Vel ipsas mulieres ad presbyteratum & Episcopatum promovere audebant, illo perperam innixus Apostoli ad Galatas 3. oraculo: *In Christo Jesu non est masculus neque femina. Epiphanius hæres. 49.*

Decimo-sexto, Panem & caseum offerebant in sacrificio; quocirca dicti sunt Artoryritæ, ut scribit Epiphanius ibidem. Sed horreodum dictu, anniculi infantis sanguinem, quem ex toto corpore minutis punctionum vulneribus extractum, farinæ immiscentes, inde Eucharistiam conficiebant: puerum autem, si vulneribus periret, pro Martyre; sin viveret, pro magno Sacerdote habebant. *Epiphanius hæres. 28. Augustinus L. de hæres. Cyrillus Jerosolymit. Catech. 15.*

Non abs re erit hic subnotare Montani asseclas Cataphrygarum nomen a Phrygiæ provincia sumpsisse. Alio etiam nomine Pepusiani dicuntur, a Pepusa vico Galatiæ & Cappadociæ interjecto, quod Jerosolymorum nomine incolebant, ubi Cynicorum more viventes, interpunctorum infantium impietatem celebrabant.

Interitus seu Proscriptio.

TERTULLIANUS Libro de Jejunio adversus Psych. cap. 13. subindigitat diversis in Conciliis istos errores a Græcis fuisse proscriptos. Apollinaris Hierapolitanus Episcopus eosdem insectatus est: apud Eusebium Libro 11. cap. 16. scribitque in multis Asiæ Synodis Cataphrygas fuisse damnatos. Ecclesia Gallicana & Montanum & suos anathemate percussit: apud eumdem Eusebium L. 5. hist. c. 3. Eosdem confutarunt Apollonius & Miltiades; de prioris pro hoc momento scriptis loquitur Eusebius L. 5. Hist. c. 17. Posterioris acta commemorat capite 16. Serapion & alii præstantissimi istorum temporum Theologi, hujusce surfuris homines suo perstrinxerunt stylo censorio.

SECTIO SECUNDA.

Historia critica Hæresis Novatianorum circa Pœnitentiæ Sacramentorum

Ortus.

NOVATIANUS, Montani circa Pœnitentiam errores jamjam proscriptos exsuscitavit; Novatus ipsi conflaodi schismatis auctor fuit, & hæreseos adversus Pœnitentiæ Sacramentum infensissimus architectus. Eusebius, Epiphanius & Theodoretus istum cum Novatiano confundunt; e contra vero secernunt, S. Cornelius Papa, S. Cyprianus, S. Pacianus & alii complures. Et vero Novatus Presbyter Carthaginensis erat, & quidem gravissimorum criminum reus; ut autem Episcoporum declinaret anathemata, ab urbe Carthagioe furtim discessit & Romam appulsos, Novatianum suis & rebellionibus & erroribus fœdavit. S. Cyprianus Epistola 49. ad S. Cornelium varia nefanda ejus enarrat crimina: " De Novato, " *inquit*, nihil inde ad nos fuerat nuntiandum, cum magis per nos vobis debeat Novatus ostendi, rerum novarum semper cupidus, avaritiæ inexplebili rapacitate furibundus, arrogantia & stupore superbi tumoris inflatus, semper istis Episcopis male cognitus, quasi hæreticus semper & perfidus, omnium Sacerdotum voce damnatus &c. "

S. Pacianus Epist. 3. ad Sympronianum Novatianum de ejus ad incendendum schisma concursu ait: " Nec multo post Novatianum istum Episcopatus Cornelii anxium, cum aliquantis, ut in tali re solet, ex sua parte fautoribus, nutantem impellit, dubitantem fovet, ut magnum aliquid speret, hortatur; invenit aliquos ex eorum numero, qui tempestatem persecutionis illius evaserunt, apud quos hanc ipsam de lapsis receptis, Cornelio conflaret invidiam: dat

eorum

,, eorum Epistolas ad Novatianum. Ille ,, ex auctoritate Epistolarum, sedente jam ,, Romae Episcopo, adversum fas, sacerdotii singularis, alterius Episcopi sibi ,, nomen assumit: Coroelium lapsis communicasse arguit, se vindicat innocentem &c. ,,

Ergo Novatianus in lecto decumbens, omissis solemnitatibus, baptizatus, contra statuta Canonum, qui prohibent hujusmodi tinctos ad sacros promoveri Ordines, Presbyter tamen non sine fraude factus, Episcopus deinde & summus Pontifex, violentia & molitione suorum, sedente legitimo Pontifice Cornelio, inauguratus est. Vixit sub Galli & Volusiani imperio circa annum 250. Ecclesiam primum schismate, tum haeresi dilaceravit. Et vero dignitatem Papalem, tametsi scelere obtentam, omnibus tamen modis, nova addendo crimina, tueri conatus est, quippe qui eos, quibus sacram porrigebat Eucharistiam, per corpus Domini jurare compelleret, se numquam ad Cornelium reversuros. Haec & similia ovili pelle indutus lupus peregit, ut disperderet gregem Domini.

Eusebius Lib. 6. Histor. cap. 43. juxta Valesii versionem de Baptismo, adversantibus Canonibus, omissis consuetis solemnitatibus, a Novatiano suscepto haec scribit: " Cui causam, *inquit*, atque ,, initium credendi praebuit satanas in ,, in ipsum ingressus, atque in ipso aliquandiu commoratus; cumque ab Exorcistis foveretur, in morbum gravissimum ,, collapsus, dum jamjamque moriturus creditur, in ipso in quo jacebat lectulo ,, perfusus, Baptismum suscepit; si tamen hujuscemodi Baptismum suscepisse ,, diceodus est. Sed neque postquam liberatus est morbo, reliqua percepit, ,, quae juxta Ecclesiasticam regulam percipi debent, neque ab Episcopo consignatus est. ,,

Nec tacet Eusebius artes dolosas, quibus vir ille pessimus ad Episcopatum per fas & nefas pervenerit. Ibidem sic prosequitur: " Egregius ille vir qui tremendis ,, quibusdam sacramentis affirmaverat, se ,, Episcopatum non concupiscere, repente tamquam ex machina quadam in ,, medium projectus, Episcopus apparuit, ,, & is qui se doctorem & Ecclesiasticae ,, disciplinae propugnatorem ferebat, cum ,, Episcopatum sibi a Deo minime concessum rapere ac vindicare conaretur, ,, duos deploratae salutis homines sibi ,, socios adjunxit, ut eos in exiguam & ,, vilissimam Italiae partem mitteret, atque illinc accitos tres Episcopos, homines plane rudes ac simplices, fraudulenta quadam molitione deciperet... ,, quos ad id comparaverat, inclusos hora ,, decima temulentos & crapula oppressos, adumbrata quadam & inani manuum impositione Episcopatum sibi tradere per vim cogit. ,,

Progressus.

VIX ac ne vix quidem Anti-Papa factus Novatianus, quod omnia tentaverit non solum ut simplices, sed & viros in Ecclesia perillustres ad suum perduceret schisma. Primum quidem Legatos direxit ad sanctum Cyprianum Carthaginensem Episcopum, qui, ejus pro se expostulata communione, ab ea libellis accusationis adversus sancti Cornelii ordinationem, pium divellerent Pontificem. Quibus auditis & pooderatis, sanctus Cyprianus Romam misit Caldonium & Fortunatum cum litteris, ut pacem Ecclesiae, si fieri posset, componerent; sed irrito conatu id tentati, Carthaginem reversi sunt. Cyprianus vero certior factus de legitima ordinatione Cornelii, parte ejus ita egit, ut abjecto Novatiano, Africam a schismate deterruerit, illusos ab Haeretico ad meliorem revocaverit frugem, & unitatem non nihil laesam in Ecclesiis restituerit. Hoc ipsum constat ex Epistola ejusdem Cypriani 43. & 45. ad Cornelium, & ex 48. ad Maximum, Nicostratum & ceteros Confessores.

Non unam istam ad sanctum Cyprianum Novatianus miserat legationem, sed & alteram magnificentissimam ad ceteros Africae Praesules direxerat, quam quidem laetabundi susceperunt Novatus, Evaristus, Nicostratus, Primus & Dionysius, ut refert Sanctus Cyprianus Epistola 49. ad Cornelium. Quinimmo litteras etiam dedit Novatianus ad Alexandrinam Ecclesiam, quibus quidem callide protestabatur se invitum electum fuisse, ut eo verborum fuco detestandum schismatis facinus excusaret. Cui egregie sic respondet sanctus Dionysius Alexandrinus: " Si

,, invi-

„ invitus, ut dicis, huc inductus es, „ illud plane ostendes, si sponte ab eo „ recedas. Oportuerat enim omnia incom- „ moda potius subiisse, quam Ecclesiæ Dei „ discidisse concordiam. „ Hæc Epistola refertur ab Eusebio Lib. 6. Hist. c. 37. juxta versionem Christophorsonis. Dionysius monuit Episcopos Ægypti ut sedulo a Novatiani dolis & artibus caverent, & concreditum sibi gregem ab insidiis pro virili tuerentur.

Quia vere error serpit ut cancer, & homines ab adolescentia proni sunt ad malum, Novatianus plurimos partim vi, partim dolo, partim gratia & beneficiis in suas protraxit partes; qui quidem sicut ipse primum schismatici, deinde hæretici, duce Novatiano, evaserunt.

Errores Novatiani.

PALMARIS hic fuit error: lapsis omnem salutis spem adimebat Novatianus, quantumvis illos digne pœniteret, eo quod nullam Sacerdotibus potestatem pœnitentes contritos & confessos absolvendi tribueret. Unde ad suas Ecclesias scribens hortabatur, ut qui simulacris immolassent, ad mysteria minime admitterentur, solique Deo absolvendi relinquerentur. *Cyprianus L. 4. c. 2.*

Secundo, In apertum postea erupit istius erroris incendium; namque quod mente versipelli de singulis peccatis asserebat Novatianus, deposita tandem larva prædicavit, omnia videlicet peccata gravia post susceptum Baptismum commissa, irremissibilia esse. *S. Ambrosius L. 1. de pæn. c. 1. Pacianus Barcinonensis Epist. 3. ad Sympronianum. S. Augustinus L. de agone Christiano c. 31.*

Tertio, Contendebat solum Patrem in sanctissima Trinitate esse Deum: Filium vero cum Patre non nisi concordia unum. *Epiphanius Hæres. 59.*

Quarto, Christum, vel ipsa adimpleta incarnatione, obedientiam quidem Patri exhibuisse, sed ut per omnia illi subjectum; sicque ejus divinitatem abnegabat. *Epiphanius ibid.*

Quinto, Patrem etiam tempore Filium præcessisse excogitare immo & propalare ausus est, adeoque & Patre minorem. *Ibidem Epiphanius.*

Sexto, Stoicorum insistens vestigiis & placitis, peccata omnia esse æqualia suis dicebat discipulis; quocirca non minus mœchis quam lapsis reconciliationis aditum interclusit, asserens peccatores Dei judicio esse relinquendos, tametsi lacrymis, gemitu & cordis dolore Ecclesiæ fores pulsarent. *Ambrosius L. 4. de Pæn. c. 2.*

Septimo, Propugnabat virgines, viduas & matrimonio conjunctas, quæ semel in Christo lotæ sunt, si non discrepent ceteris operibus, ejusdem esse meriti. *Le Grand hist. hæres.*

Octavo, Definitionem Ecclesiæ de celebratione Festi Paschatis Dominica post decimam quartam lunam post æquinoctium celebranda, parvi faciebat; ita ut pro arbitrio uniuscujusque Pascha celebrandum relinqueret. *Socrates L. 5. c. 20.*

Nono, Primas quidem nuptias admittebant Novatiani, secundas vero cum Tertulliano abominabantur. *Epiph. hæres. 59. Theodoretus Lib. 4. hær. fabul. c. 5.*

Decimo, Secundum Baptismum loco Pœnitentiæ præcipiebant, eos novo lavacro abluentes qui in peccatum incidissent, aut in Romana Ecclesia Baptismum suscepissent. *Cyprianus Epist. 75.*

Undecimo, In administratione Baptismatis, chrismatis delibationem non adhibebant. *Theodoretus ibidem.*

Duodecimo, Novatiani asseclæ Catharorum pulcherrimo nomine, hoc est, puros & mundos se appellabant, eo quod puritatem suam doctrina Apostolica superiorem esse, non sine blasphemia commentirentur; hinc candidis vestibus indui gloriabantur, ut quales se prædicabant, tales apparerent. *Le Grand ibid.*

Decimo-tertio, Novatiani suæ sectæ parentem martyrio coronatum fuisse prædicabant; sed dubio-procul ejus martyrium fuit mendax & merum commentum. *S. Pacianus Epist. 2. ad Sympronianum*, ubi hanc confutat fabulam.

Interitus, seu errorum confutatio.

ISTOS Hæreticos pro virili debellavit Ecclesia definitionibus Conciliorum, tum scriptis & sententiis Patrum, in Concilio quidem Carthaginensi in causa lapsorum; in Romano sub S. Cornelio Papa anno 253. Eusebius Lib. 6. Hist. c. 34. & 35. istud refert; illud vero Cyprianus Ep.

Ep. 54. ad Cornelium commemorat. De altera Synodo in Italia celebrata meminit Eusebius ibidem. Habita est quoque Synodus adversus Novatianos a Demetrio Episcopo Antiochensi: sic scribit P. Alexander Hist. 3. sæc. c. 3. §. 5. Eos quoque suo perstringit stylo censorio magnum & celebre Concilium generale primum Canone 8. quo quidem prohibet ne aliquis ex Novatianis ad Ecclesiæ communionem recipiatur, nisi prius hæresi abjurata.

Neque vero sola Concilia, sed & sancti Patres atque Ecclesiæ Doctores hos perduelles homines & nefandos hæreticos suis, & apertis disputationibus insectati sunt; in primis sanctus Cyprianus libro per modum sermonis *de Lapsis* inscripto: sanctus Ambrosius Lib. de Pœnitentia: sanctus Joannes Chrysostomus Lib. de Reparatione lapsi: Dionysius Alexandrinus jam laudatus.

SECTIO TERTIA.

Utrum Pœnitentia sit proprie dictum novæ legis Sacramentum?

CONCLUSIO AFFIRMATIVA.

VARIA sunt & inconcussa argumenta, quibus absque negotio probatur hæc catholica veritas, quæ ad novem capita reduci possunt. Primum est, Scriptura sacra. Secundum, Traditio Apostolica. Tertium, definitiones Conciliorum. Quartum, peccatorum in hac vita perennis remissibilitas. Quintum, distinctio sacramenti Pœnitentiæ a Baptismo. Sextum, auctoritas remittendi peccata Ecclesiæ a Deo concessa. Septimum, forum ejusdem Ecclesiæ. Octavum, Ecclesiarum recentiorum Orientalium consensio. Nonum, ratio multiplex.

§. I.

Primum Argumentum ex Scriptura sacra depromptum.

SACRAMENTUM, juxta sanctos Doctores, est signum gratiæ practicum, Deum habens auctorem. Atqui Pœnitentia eas omnes subit conditiones: Igitur est Sacramentum novæ legis. Probatur minor divinarum Scripturarum auctoritate. Joan. 20. habetur: *Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt*. Christum hic loqui de Pœnitentia, ut sacramentum est, ex, multis claret momentis: I. quidem non loquitur de Pœnitentia virtute, quæ cuilibet competit, sed de illa qua Apostoli ceteris debebant remittere peccata. II. Illa Pœnitentia Deum habet auctorem, scilicet Spiritum sanctum, qui Sacerdotum ministerio peccata abluit. III. Est signum; namque iniungitur Apostolis ut per modum judicii aut solventis, aut ligantis, hæc faciant. IV. Præscribitur materia, peccatum nempe absolvendum. V. Denique est signum sacrum & gratiæ practicum, cum non sine magna gratia peccata remittantur.

Sanctus Thomas Comment. in cap. 20. Joan. hæc omnia mirabili Patrum auctoritate probat, & explicat his verbis: " Chrysostomus homilia 85. in Joan. Quidam autem dicunt quoniam non spiritum dedit, sed aptus eos ad susceptionem spiritus per insufflationem constituit. Si enim Angelum videns Daniel excessum mentis passus est, quid ineffabiliter illam gratiam suscipientes passi essent, nisi Discipulos suos primitus instruxisset? Nequaquam autem quis peccabit dicens, tunc suscepisse eos quamdam potestatem spiritualis gratiæ, non ut mortuos suscitent & miracula faciant, sed ut dimittant peccata; unde sequitur: *Quorum remiseritis &c.* "

S. Augustinus Tract. 121. in Joan. " Ecclesiæ charitas quæ per Spiritum sanctum diffunditur in cordibus nostris, participum suorum peccata dimittit; eorum autem qui non sunt ejus participes, tenet. Ideo postquam dixit *Accipite Spiritum sanctum*, hoc continuo de peccatorum remissione & retentione subiecit. "

Subjicit Gregorius Hom. 26. in Evang. " Siendum vero est quod hi qui prius Spiritum sanctum habuerunt, ut & ipsi innocenter viverent, & in prædicatione quibusdam prodessent, idcirco hunc post resurrectionem Domini patenter acceperunt, ut prodesse non paucis, sed pluribus possent.... Libet intueri, illi Discipuli ad tanta onera humi-

litatis

„ litatis vocati, ad quantum culmen glo„ riæ sint perducti. Ecce non solum de „ semetipsis securi fiunt, sed etiam alie„ næ obligationis potestatem relaxationis „ accipiunt, principatumque superni ju„ dicii sortiuntur, ut vice Dei quibusdam „ peccata retineant, quibusdam relaxent „ ..... Horum profecto nunc in Ecclesia „ Episcopi locum tenent, ligandi atque „ solvendi auctoritatem suscipiunt, qui „ gradum regiminis sortiuntur. Grandis „ honor, sed grave pondus istius est ho„ noris. Durum quippe est ut qui nescit „ tenere moderamina vitæ suæ, judex „ fiat vitæ alienæ. „ Audis Sacerdotes remittere peccata; audis hæc viros Dei peragere: sed quo sacramento, nisi Pœnitentiæ? Ergo &c. Idem ex professo probat 3. part. q. 83. art. 50.

Patres Tridentinos habemus ejusdem veritatis testes, quippe in eodem prorsus sensu intelligant apud D. Joannem Christi verba. Sess. 14. c. 1. ita loquuntur: " Si ea in regeneratis omnibus gratitudo „ erga Deum esset, ut justitiam in Ba„ ptismo ipsius beneficio & gratia suscep„ ptam constanter tuerentur, non fuis„ set opus, aliud ab ipso (Baptismo) sa„ cramentum ad peccatorum remissionem „ esse institutum. Quoniam autem Deus „ dives in misericordia cognovit figmen„ tum nostrum, illis etiam vitæ reme„ dium contulit, qui sese postea in pec„ cati servitutem & dæmonis potestatem „ tradidissent: Sacramentum videlicet „ Pœnitentiæ, quo lapsis post Baptismum „ beneficium mortis Christi applicatur.. „ Dominus autem sacramentum Pœniten„ tiæ tunc præcipue instituit, cum a mor„ tuis excitatus insufflavit in Discipulos „ suos, dicens: *Accipite Spiritum sanctum: „ quorum remiseritis peccata, remittuntur „ eis: & quorum retinueritis, retenta sunt*. „ Quo tam insigni facto & verbis tam „ perspicuis, potestatem remittendi & „ retinendi peccata, ad reconciliandos „ fideles post Baptismum lapsos, Aposto„ lis & eorum legitimis successoribus fuis„ se communicatam, universorum Patrum „ consensus semper intellexit. „ Rursus Can. 3. *Si quis dixerit verba illa Domini Salvatoris*, „Accipite Spiritum sanctum &c. *non esse intelligenda de potestate remittendi & retinendi peccata in sacramento Pœnitentiæ, Anathema sit*..

Non minus insignis est pro eodem dogmate astruendo locus Matth. 18. ubi idem Christus Apostolos suos alloquens, hæc præmittit: *Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cælo? & quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in cælo*. Quæ quidem verba Patres infra citandi, ne uno quidem excepto, de sacramento Pœnitentiæ interpretantur: namque eo loci non agitur de aliquo virtutum actu sibi proprio, sed de auctoritate ad celebrandum remissionis peccatorum in gratiam proximi Sacramentum. Ergo &c.

§. II.

Alterum argumentum ex Traditione Apostolica desumptum.

TRADITA a Deo veritas ea censetur, quæ ab ore Christi per Apostolos, & ab Apostolis per Episcopos in eorum ministerio successores ad nos usque transmissa fuit. Atqui talis est Pœnitentia sacramentalis: Igitur datur Pœnitentiæ sacramentum. Major patet; & prorsus incassum Protestantes rejicerent Traditionem, eum sit fidei regula infallibilis ab ipso sancto Spiritu celebrata, juxta illud 1. Cor. 11. *Ego enim accepi a Domino quod & tradidi vobis, quoniam Dominus Jesus in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens benedixit &c.* Probatur igitur minor ex unanimi utriusque Ecclesiæ, Græcæ scilicet & Latinæ consensu, & Conciliorum sententiis.

Testimonia Patrum Græcorum.

S. EPIPHANIUS Hæres. 59. hoc statuit inter Baptismum & Pœnitentiam discrimen, quod Baptismatis sacramentum reiterari non possit, bene vero Pœnitentiæ lavacrum, quod secundam post Baptismum medelam vocat. " Verum, *ait*, „ Deus a salute non amovit pœnitentiam „ agentes... A lavacro in majori delicto „ constitutus secundam medelam habet. „ Sanctum Doctorem eo loci sermonem habere de sacramento Pœnitentiæ liquet, quandoquidem ibi debellat Catharos, qui Novatiano adhærentes illud negabant, contendentes non dari remedium pro diluendis peccatis post Baptismum commissis.

S. Chry-

S. Chrysostomus Lib. 3. de Sacerdotio c. 6. de Sacerdotibus hæc profert: " Neque „ enim solum tum nos regenerant, sed „ postea etiam condonandorum nobis peccatorum facultatem obtinent .... corporis lepram purgare, seu verius dicam, haud purgare quidem, sed purgatos probare, Judæorum Sacerdotibus solis licebat ..... at vero nostris Sacerdotibus non corporis lepram, verum animæ sordes, non dico purgatas probare, sed purgare prorsus concessum est. „ Eamdem astruit veritatem Homil. 57. de Pœnitentia, & Homil. 58.

S. Cyrillus Alexandrinus idem docet Lib. 12. Comment. in Joan. Idem Theodoretus Lib. 5. hær. fabul. c. 28. & plures alii, quorum loca referemus ubi de potestate tradita Ecclesiæ specialiter agemus.

Placita Patrum Latinorum.

S. CYPRIANUS agmen ducet: Epist. 73. ad Jubajanum ait: " Unde intelligimus „ non nisi in Ecclesia Præpositis, & „ in Evangelica lege ac Dominica ordinatione fundatis licere baptizare, & „ remissam peccatorum dare: foris autem nec ligari aliquid posse, nec solvi, ubi non sit qui aut ligare possit aliquid, aut solvere. „

Auctor Sermonis de ablut. pedum, apud eumdem, suffragatur. " Post Baptismum, *inquit*, qui sui reverentia non „ patitur iterari, aliud lavacrum procurasti „ &c.

Tertullianus cap. 10. Scorpiaci: " Nam „ etsi adhuc clausum putas cœlum, memento claves ejus hic Dominum Petro, „ & per eum Ecclesiæ reliquisse. „

S. Ambrosius non leviora de hac materia dicit variis in locis, maxime Lib. 1. de Pœnit. c. 7. vet. edit. & 8. receat. " Cur, inquit, baptizatis, si per hominem peccata remitti non licet? In Baptismo utique remissio peccatorum omnium est. Quid interest utrum per Pœnitentiam, an per lavacrum hoc jus „ sibi datum Sacerdotes vindicent? Unum „ in utroque mysterium est. „ Rursus ibidem cap. 2. sic revincit Novatianos: " Sed ajunt se Domino deferre reverentiam, cui soli remittendorum criminum „ potestatem reservent .... Quis est ergo „ qui magis honorat? utrum qui mandatis obtemperat, an qui resistit? Ecclesia „ in utroque servat obedientiam, ut peccatum & alliget & relaxet. „

S. Hieronymus suum addit calculum L. 2. Dialogi adversus Pelagianos circa finem, his verbis: " Qui ligna cædit, „ si securi ac ferro fugiente de ligno homo fuerit occisus, pergere jubetur ad „ urbem fugitivorum, & tandiu ibi esse, quandiu Sacerdos maximus moriatur, id est, redimatur sanguine Salvatoris: aut in domo Baptismatis, aut „ in Pœnitentia, quæ imitatur Baptismatis gratiam, per ineffabilem clementiam Salvatoris, qui non vult perire quemquam &c.

S. Augustinus mira passim de hoc scribit; Ep. ad Honoratum 180. edit. vet. aut 228. novæ n. 8. ait: An non cogitamus, cum ad istorum periculorum pervenitur extrema, nec est potestas ulla fugiendi, quantus in Ecclesia fieri „ soleat ab utroque sexu atque ab omni „ ætate concursus, aliis Baptismum flagitantibus, aliis reconciliationem, aliis „ etiam Pœnitentiæ ipsius actionem, omnibus consolationem, sacramentorum „ confectionem & erogationem? Ubi si „ Ministri desint, quantum exitium sequitur eos, qui de isto sæculo vel non „ regenerati exeunt, vel ligati? ... Si „ autem Ministri adsint ..... alii baptizantur, alii reconciliantur, nulli Dominici corporis communione fraudantur. „ Observes velim, eodem modo sanctum Doctorem exigere Ministrum pro Pœnitentia hominem Deo reconciliante, ac pro Baptismi & Eucharistiæ collatione. Igitur agnoscit Pœnitentiam sacramentalem a virtute prorsus distinctam, cum posterior non alium præter pœnitentem exigat eam elicientem & conficientem. Idem docet sanctus Doctor Lib. 5. de Bap. c. 23. idem in Psal. 146. idem L. de agone Christiano c. 31. idem Homil. 27.

Sanctus Leo Epistola 91. ad Theodorum Forojuliensem Episcopum sic effatur: " Multiplex misericordia Dei ita lapsibus subvenit humanis, ut non solum „ per Baptismi gratiam, sed etiam per „ Pœnitentiæ medicinam spes vitæ reparetur æternæ ... Mediator enim Dei „ & hominum homo Christus Jesus hanc „ Præpositis Ecclesiæ tradidit potestatem,

„ ut

„ ut & confitentibus actionem Pœnitentiæ darent , & eosdem salubri satisfactione purgatos , ad communionem sacramentorum per januam reconciliationis admitterent . „

Sententia Theologorum .

OMNES sancti Doctores , ne uno quidem excepto , eamdem propugnant doctrinam : in primis SS. Anselmus , Bonaventura , & omnes Theologi : Instar omnium sit sanctus Thom. qui 3. part. q. 84. art. 1. hanc ex professo adimplet provinciam ; primo quidem in argumento *Sed contra* , tum in corpore articuli , ubi sic loquitur : " Dicendum , quod sicut Gregorius dicit „ in capite supra dicto : *Sacramentum est* „ *in aliqua celebratione , cum res gesta , ita* „ *fit , ut aliquid significare intelligatur , quod* „ *sancte accipiendum est* . Manifestum est „ autem quod in Pœnitentia ita res gesta „ fit , quod aliquid sanctum significatur „ tam ex parte peccatoris pœnitentis , quam „ ex parte Sacerdotis absolventis : nam „ peccator pœnitens per ea quæ facit & „ dicit , ostendit cor suum a peccato recessisse ; similiter etiam Sacerdos per ea „ quæ agit & dicit circa pœnitentem , „ significat opus Dei remittentis peccata : „ unde manifestum est quod Pœnitentia „ quæ in Ecclesia agitur , est Sacramentum . „

§. III.

Tertium argumentum ex definitionibus Conciliorum promanat .

TOT habemus pro hoc dogmate Concilia , quot sunt , quæ canones pœnitentiales , quibus ad absolutionem peccatorum disponerentur prævaricatores legis , instituerunt . Aliquos suo loco referemus : sufficiat impræsentiarum dicere Concilium Ancyranum , Laodicenum , multiplex Toletanum plures ad hanc fidem condidisse : Sed insuper cuncta adversus Novatianos adunata hanc catholicam fidem suo calculo munierunt . Jamvero Florentinum , in instructione Armenorum , Pœnitentiam inter novæ legis Sacramenta annumerat . Demum Tridentinum adversus Protestantes obstrepentes Seff. 14. can. 1. rem ita definit . *Si quis dixerit , in Catholica Ecclesia Pœnitentiam non esse vere & proprie Sacramentum pro Fidelibus , quoties post Baptismum in peccata labuntur , ipsis Deo reconciliandis , a Christo Domino institutum , anathema sit .*

§. IV.

Quartum argumentum petitur ex isto principio .

Nullum est in hac vita peccatum irremissibile .

NOVATIANI abnuunt Pœnitentiæ Sacramentum , existimantes peccata gravia post Baptismum commissa esse irremissibilia ; sed falsum est , & fidei prorsus adversum illud principium . Igitur datur in Ecclesia Pœnitentiæ Sacramentum , quo peccata post Baptismum patrata abluuntur . Probatur minor variis momentis .

Primo quidem ex sanctis Patribus . Sanctus Cyprianus Epist. ad Antonianum 55. alias 52. versus finem Pœnitentiam sacramentalem habet ut remedium pro lapsis adversus peccatum .

" *Miror* , ait , quosdam sic obstinatos „ esse , ut dandam non putent lapsis pœnitentiam , aut pœnitentibus existiment „ veniam denegandam , cum scriptum sit : „ Memento unde cecideris , & age pœnitentiam , & fac priora opera . Quod „ utique ei dicitur , quem constat cecidisse , & quem Dominus hortatur per „ opera rursus exurgere , quia scriptum „ est : Eleemosyna a morte liberat ; & „ non utique ab illa morte , quam semel „ Christi sanguis extinxit , & a qua nos „ salutaris Baptismi , & Redemptoris nostri gratia liberavit ; sed ab ea , quæ „ per delicta postmodum serpit . „ Eo loci ut ex terminis Epistolæ constat , sanctus ille Pater debellat Novatianos , qui omne adimebant pro peccatis actualibus abstergendis auxilium , & solam assignat pro istis ægritudinibus pœnitentiam sacramentalem , cujus remedii efficacia tanta est , ut ab ipso mortis malo liberet , exsuscitando animam quæ de morte ad vitam transit .

S. Hieronymus Epist. 27. alias 54. ad Marcellam de Montanistis Sacramenti Pœnitentiæ hostibus infensissimis ita scribit : " Illi ad omne pene delictum , Ecclesiæ obserant fores ; Nos quotidie legi-

legimus: *Malo pœnitentiam peccatoris, quam*
„ *mortem. Et numquid qui cadet, non re-*
„ *surget, dicit Dominus? Et convertimini*
„ *ad me Filii convertentes, ego curabo con-*
„ *tritiones vestras.*

Pacianus Barcinonensis mira de hoc momento scripsit Epist. 1. ad Sympronianum Novatianum his verbis. " Nonne, ille
„ (David) post cædis & adulterii rea-
„ tum, pro Bethsabee, pœnitenti Pro-
„ pheta, respondit, *Dominus abstulit a*
„ *te peccatum tuum*? Num Babylonium Re-
„ gem post tot idololatriæ facinora dam-
„ natum, exomologesis non liberavit?
„ Et quid est quod ait Dominus: *Nonne*
„ *qui ceciderit, resurget, & qui aversus fue-*
„ *rit, convertetur?* Et allato Prodigi pœni-
„ tentis, cujus misertus est pater, exem
„ plo, transit ad aliud de vulnerato, sed
„ per Samaritanum curato. „ Pergit:
" Quid ille in via vulneratus, a Levi-
„ ta & Sacerdote præteritus? Nonne cu-
„ ratur? „ Cetera alia pro eadem veritate argumenta concludo istis Christi oraculis Luc. 5. 32. *Non veni vocare justos, sed peccatores*. Rursus Matth. 9. 12. *Non est opus valentibus Medicus, sed male habentibus*. Demum Patres uno veluti calamo Christum prædicant Medicum, qui toties per Sacerdotem curat peccatorum vulnera, quoties vulnerati pœnitentes accedunt, ut curentur. Quod non obscure subindigitat S. Augustinus, qui in ista Psalmi 146. verba: *Qui sanat contritos corde, & alligat contritiones eorum*, ait: " Quæ
„ sunt ista alligamenta? „ Igitur remanet lapsis post Baptisma remedium pro peccatis, videlicet Pœnitentia, quam Patres non semel etiam alteram post naufragium tabulam vocant.

Concilium Tridentinum suum addit calculum Sess. 14. c. 1. " Quoniam autem,
„ *inquit*, Deus, dives in misericordia,
„ cognovit figmentum nostrum; illis et-
„ iam vitæ remedium contulit, qui sese
„ postea in peccati servitutem, & dæmonis
„ potestatem tradidissent, Sacramentum
„ videlicet Pœnitentiæ, quo lapsis post
„ Baptismum, beneficium mortis Christi
„ applicatur. „

§. V.

Quintum argumentum ex distinctione Pœnitentiæ sacramentalis a Baptismo depromitur.

NON solum Novatiani primis Ecclesiæ sæculis, sed & ultimis Protestantes, Sacramenti Pœnitentiæ veritatem inficiati sunt; illi nullum pro peccatis actualibus remedium agnoscentes, isti admittentes quidem, sed non aliud quam Baptismi fidem. Atqui, prioribus prostratis, posteriores falsitatis insimulantur. Res isto probatur argumento. Pœnitentia est Sacramentum a Sacramento Baptismi prorsus distinctum: Igitur sicut Novatiani, sic & Protestantes de falsitatis crimine evincuntur. Probatur minor multis momentis.

Primo quidem ex his quæ diximus de septenario Sacramentorum numero, Ecclesiæ Orientalis & Occidentalis consensione probato, e cujus calculo si Pœnitentiam excipias, non complebitur.

Secundo, ex utriusque testamenti auctoritate: veteris quidem, in quo circumcisio tametsi in remedium peccati originalis data, nusquam tamen pro patratis peccatis ab hominibus jamjam circumcisis data fuit, sed potius sacrificiorum copia, quæ juxta peccatorum diversitatem erant etiam diversa, ut legitur Levit. cap. 4. 5. & 6. Igitur & a simili Sacramentum pro remissione peccatorum post Baptismum commissorum, est vel ab ipso Baptismate diversum: sed nec novum testamentum hanc salutarem fidei veritatem silet: cum ipse Christus ante Passionem suam dederit Apostolis baptizandi potestatem, alteram vero omnino diversam pro remittendis pecc. Matt. 18. promiserit his verbis: *Quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in cælo*, quam tandem omnibus completam numeris, post Resurrectionem dedit iisdem Discipulis dicens, Joan. 20. *Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata remittuntur eis*. Hinc 1. Joan. 1. habetur: *Si confiteamur peccata nostra, fidelis est & justus, ut remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate.*

Tertio, ex Traditione Patrum. Primus occurrit Cyprianus, qui tractatu de lapsis celebrat ex professo Pœnitentiæ Sacramentum, præcipiens beneficium absolutionis dari

dari peccatoribus vere pęnitentibus, qui opera satisfactoria illis juxta Canonum regulas imposita rite compleverant. Item Epist. ad Cornelium 59. alias 55. post medium, de hoc capite ita loquitur: "Concilio frequenter acto, non consensione „ tantum nostra, sed & comminatione „ decrevimus, ut pœnitentiam fratres „ agerent, ut pœnitentiam non agentibus „ nemo temere pacem daret. „ *Pacem*, hoc est absolutionem.

Non absimilia ceteri proferunt SS. Patres. Ambrosius Lib. ad Virginem lapsam c. 8. qui eo loci Pœnitentiam sacramentalem vocat secundam post naufragium tabulam. Gregorius Naz. Orat. in sancta lumina. Hieronymus in cap. 3. Isaiæ. Epiphanius Hær. 59. Chrysostomus Lib. 3. de Sacerdotio. Cyrillus Lib. 12. in Joan. c. 59.

Nec prætereundus S. Augustinus, qui Epist. ad Bonifacium 98. alias 23. suam clarissime sic aperit mentem n. 2. "Semel perceptam parvulus Christi gra„ tiam non amittit, nisi propria impie„ tate; tunc enim etiam propria incipiet „ habere peccata; quæ non regeneratione „ auferantur, sed alia curatione sanen„ tur. „ Rursus Lib. 2. de adulterinis conjugiis c. 16. " Si a Catechumeno, *ait*, „ factum est *homicidium*, Baptismate ablui„ tur, & si a baptizato, Pęnitentia & „ reconciliatione sanatur.

Quid memorem perpetuam pro eadem traditione Ecclesiæ disciplinam? Et vero constat ex antiquis canonibus pœnitentialibus non reiteratione Baptismatis, & sola ejus proclamata fide, sed præviis satisfactoriis pœnitentiæ laboribus, lapsos per absolutionem sacramentalem fuisse reconciliatos: Igitur absurdum non secus ac erroneum est propugnare, Pœnitentiam esse indistinctum a Baptismate Sacramentum. Conclamant adversus istud commentum Canones; conclamat Ecclesiæ praxis; conclamat vel ipse Pęnitentiæ & Baptismatis ritus: cum sola Confirmatio, & Eucharistia appendices Baptismi a sanctis Doctoribus dicantur: cum Baptismus ab ipsa vagiente Ecclesia datus sit sub hac forma: *Ego te baptizo in nomine Patris & Filii, & Spiritus sancti*: Pœnitentia vero ut Sacramentum sub ista: *Ego te absolvo a peccatis tuis*, vel alia æquivalente.

Demum pro coronide sit & doctrina & definitio Concilii Tridentini, quod hanc veritatem miris consignat rationibus. Sic docet Sess. 14. cap. 2.

Ceterum hoc Sacramentum, *Pœnitentiæ*, „ multis rationibus a Baptismo differre „ dignoscitur. Nam præterquam quod ma„ teria & forma, quibus Sacramenti es„ sentia perficitur, longissime dissidet, „ constat certe Baptismi Ministrum Ju„ dicem esse non oportere, cum Eccle„ sia in neminem Judicium exerceat, qui „ non prius in ipsam per Baptismi ja„ nuam fuerit ingressus. Quid enim mi„ hi, inquit Apostolus, de iis, qui foris „ sunt, judicare? Secus est de domesti„ cis fidei, quos Christus Dominus lava„ cro Baptismi, sui corporis membra se„ mel effecit. Nam hos si se postea cri„ mine aliquo contaminaverint, non jam „ repetito Baptismo ablui, cum id in Ec„ clesia Catholica nulla ratione liceat, „ sed ante hoc tribunal, tamquam reos, „ sisti voluit; ut per Sacerdotum senten„ tiam non semel, sed quoties ab admissis „ peccatis ad ipsum pęnitentes confuge„ rint, possent liberari. Alius est præter„ ea Baptismi, & alius Pęnitentiæ fru„ ctus. Per Baptismum enim Christum in„ duentes, nova prorsus in illo efficimur „ creatura, plenam & integram peccato„ rum omnium remissionem consequen„ tes: ad quam tamen novitatem & in„ tegritatem per Sacramentum Pęnitentiæ „ sine magnis nostris fletibus & labori„ bus, divina id exigente justitia, perve„ nire nequaquam possumus, &c. „

His peractis totum hac definitione can. 2. absolvit; *Si quis Sacramenta confundens, ipsum Baptismum, Pœnitentiæ Sacramentum esse dixerit, quasi hæc duo Sacramenta distincta non sint, atque ideo Pœnitentiam non recte secundam post naufragium tabulam appellari; anathema sit*.

§. VI.

Sextum argumentum sit, ex auctoritate Ecclesiæ a Christo Domino concessa ad remittenda peccata.

SACRAMENTUM Pęnitentiæ meo potissimum consistit, quod per illud remittuntur peccata, quæ quidem auctoritas in Deo principaliter residet, juxta illud Psal.

83. *Gratiam & gloriam dabis Dominus*; & istud Job. cap. 14. *Quis potest facere mundum de immundo? . . . . . Nonne tu qui solus es?* Sed hæc potestas a Christo Ecclesiæ concessa est. Igitur inter Sacramenta novæ legis annumeranda est Pęnitentia. Minor patet ex supra dictis: maxime ex illo Christi oraculo apud Joan. 20. *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*. Nunc vero eadem probatur propositio, auctoritate Patrum primorum sæculorum, qui ne uno quidem excepto, verba Christi de potestate ad remittenda peccata Ecclesiæ concessa intellexere.

Clemens Romanus, Constitutionum Apostolic. Lib. 2. c. 48. alias 52. juxta editionem Doctoris Sorbonici 1698. factam, sic habet: " Nolite de omni peccato „ eamdem proferre sententiam, sed de „ uno quoque propriam; cum multa pru„ dentia judicantes singula delicta, cum „ parva, tum magna; atque aliter san„ cientes de peccato operis, iterumque ali„ ter de peccato sermonis; diverse enim „ de delictis propositi, aut convicii, aut „ suspicionis. Et quidem ex peccatoribus „ hos solis minis subjicies, illos eleemosy„ nis erga pauperes; alios vero jejuniis „ comprimes, & alios pro gravitate cri„ minis sui a Fidelibus separabis. „

S. Cyprianus Epist. 54. num. 57. ad B. Cornelium ait: „ Statueramus, quidem „ jam pridem, frater charissime, partici„ pato invicem nobiscum consilio, ut „ qui in persecutionis infestatione ab ad„ versario, & lapsi fuissent, & sacrificiis „ se illicitis maculassent, agerent diu pę„ nitentiam plenam, & si periculum in„ firmitatis urgeret, pacem sub ictu mor„ tis acciperent. „ Nomine *pacis* dubio procul intelligit absolutionem peccatorum, quæ lapsis nonnisi post longos exantlatos pęnitentiæ satisfactoriæ labores, concedebatur.

Firmilianus ejusdem est labii: sic loquitur de eodem momento Epist. 75. quæ reperitur inter Epistolas S. Cypriani: " Soli Petro Christus *dixit*, Quæcumque „ ligaveris super terram, erunt ligata & „ in cęlis; & quæcumque solveris super ter„ ram, erunt soluta & in cęlis: *Et* iterum „ in Evangelio, quando in solos Apostolos „ insufflavit Christus dicens, Accipite Spi„ ritum sanctum: si cujus remiseritis pecca„ ta, remittentur illi; & si cujus tenueri„ tis, tenebuntur. Potestas ergo peccato„ rum remittendorum Apostolis data est, „ & Ecclesiis quas illi a Christo missi con„ stituerunt, & Episcopis qui eis ordina„ tione Vicaria successerunt. „

Sanctus Pacianus non in uno loco perstringit Novatianos, qui hanc Ecclesiæ inesse potestatem negabant, eo fucato innixi principio, quod soli Deo remittere peccata competere autumarent: quasi vero eam Ecclesiæ concedere non posset, maxime cum Sacerdotes agant solum ut Ministri Christi, juxta illud Apostoli 1. Cor. 4. *Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, & Dispensatores mysteriorum Dei*. Porro Ministri actio non solum non impedit causæ principalis operationem, quin potius eam supponit, cum non agat nisi ut motus, dicente sancto Joanne cap. 1. v. 33. *Hic est qui baptizat*, scilicet Christus, ut summus & principalis Sacerdos. Audiamus nunc S. Pacianum, qui Epistola 1. ad Sympronianum sic respondet ad argumentum Hæreticorum: " Solus hoc, inquies, Deus poterit. Ve„ rum est: sed & quod per Sacerdotes „ suos facit, ipsius potestas est. Nam quid „ est illud quod Apostolis dicit: Quæ li„ gaveritis in terris, ligata erunt & in cę„ lis & quæcumque &c. Cur hoc, si li„ gare hominibus ac solvere non licebat? „ An tantum hoc solis Apostolis licet? „ Ergo & baptizare solis licet & Spiritum „ sanctum dare solis, & solis Gentium „ peccata purgare: quia totum hoc non aliis „ quam Apostolis imperatum est . . . Si ergo „ & lavacri & charismatis potestas, majo„ rum longe charismatum ad Episcopos in„ de descendit; & ligandi quoque jus ad„ fuit, atque solvendi. „

Sanctus Ambrosius non absimili modo eidem facit satis objectioni, atque potestatem absolvendi peccata in sancta Christi Ecclesia residere prædicat Lib. 1. de Pęnitentia c. 2: ubi sic scribit: " Sed aiunt „ se Domino deferre reverentiam, cui soli „ remittendorum criminum potestatem re„ servent. Immo nulli majorem injuriam „ faciunt, quam qui ejus volunt manda„ ta rescindere, commissum munus, re„ fundere. Nam cum ipse in Evangelio „ suo dixerit Dominus Jesus: *Accipite* „ *Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum deti-*

„ *nueri-*

„ *meritis, detenta erunt*. Quis est ergo qui „ magis honorat, utrum qui mandatis „ obtemperat, an qui resistit? „ Idem astruit c. 6. idem L. 2. de Penit. c. 7.

Tertullianus factus Montanista L. de pudicitia cap. 21. impugnat quidem illam potestatem, sed retorta sagitta, redit in sagittarium ipsum, quippe qui illam agnoscat in Ecclesia. Quid plura? Ante suum lapsum illam pro virili defendit L. de Pœnitentia cap. 3. In priori loco sic argumentatur: " Quis enim dimittit delicta, nisi „ solus Deus? Et utique mortalia quæ in „ ipsum fuerint admissa, & in templum „ ejus. Nam tibi quæ in te reatum habeant, „ etiam septuagies septies juberis indulgere „ in persona Petri .... De tua nunc sententia quæro, unde hoc ejus Ecclesiæ „ usurpes? Si quia dixerit Petro Domi„ nus: Super hanc petram ædificabo Ec„ clesiam meam, tibi dedi claves regni „ cœlestis; vel: Quæcumque alligaveris, „ vel solveris in terra, erunt alligata „ vel soluta in cœlis, id circo præsumis „ & ad te derivasse solvendi & alligandi „ potestatem, id est ad omnem Ecclesiam „ Petri propinquam. „ Ex verbis Tertulliani liquet, quod S. Zephirinus quem impetit, potestatem solvendi & ligandi inesse Ecclesiæ propugnaret: sed simul & audis, teste Tertulliano hujusce potestatis usum antiquissimum, nec ab alio fonte quam a Christo per Apostolos profluxisse.

Idem Tertullianus sed tunc Catholicus fidelis in posteriori loco suum addit huic veritati calculum. " Omnibus ergo delictis, „ *ait*, seu carne, seu spiritu, seu facto, „ seu voluntate commissis, qui pœnam per „ judicium designavit, idem & veniam per „ pœnitentiam spopondit. „ Quibus vocibus (*per judicium*) agnoscit Tertullianus in Ecclesia solvendi & ligandi potestatem. Rursus sed & expresius de eodem loquitur momento Scorpiaci 10. " Si „ adhuc, *inquit*, clausum putas cœlum, „ memento claves ejus hic Dominum Pe„ tro, & per eum Ecclesiæ reliquisse, „ quas hic unusquisque interrogatus atque „ confessus feret secum. „

Insigne est sancti Hilarii testimonium can. 16. in Matth. explanans hanc B. Petri confessionem: *Tu es Filius Dei vivi*. Exclamat: " O in nuncupatione novi no„ minis felis Ecclesiæ fundamentum, „ dignaque ædificatione illius petra quæ „ infernas leges, & tartari portas, & om„ nia mortis claustra dissolveret! o beatus „ cœli Janitor, cujus arbitrio claves æter„ ni aditus traduntur; cujus terrestre ju„ dicium præjudicata auctoritas sit in cœ„ lo: ut quæ in terris aut ligata sint aut „ soluta, statuti ejusdem conditionem ob„ tineant & in cœlo. „

Inter omnes eminet S. Joan. Chrysostomus, qui L. 3. de Sacerdotio c. 5. sic intonat: " Qui terram incolunt, atque in „ ea versantur, iis commissum est, ut ea „ quæ in cœlis sunt, dispensent: iis da„ tum est ut potestatem habeant, quam „ Deus optimus neque Angelis, neque „ Archangelis datam esse voluit: Neque „ enim ad illos dictum est, Quæcumque „ alligaveritis in terra, erunt alligata & „ in cœlo; & quæcumque solveritis in „ terra, erunt soluta & in cœlo. Habent „ quidem & terrestres principes vinculi „ potestatem; verum corporum solum. „ Id autem quod dico Sacerdotum vincu„ lum, ipsam etiam animam contingit, „ atque ad cœlos usque pervadit; usque „ adeo ut quæcumque inferne Sacerdotes „ confecerint, illa eadem Deus superne „ rata habeat, ac servorum sententiam „ Dominus confirmet: „ Cap. 6. sic prosequitur „: Corporis lepram purgare, seu „ verius dicam, haud purgare quidem, „ sed purgatos probare Judæorum Sacer„ dotibus solis licebat: Neque nescis „ quanta cum ambitione, quanto cum stu„ dio ac concertatione sacerdotalis digni„ tas id temporis acquireretur. At vero „ nostris Sacerdotibus, non corporis lepram, „ verum animæ sordes, non dico purgatas „ probare, sed purgare prorsus concessum „ est. „

S. Augustinus Serm. 8. nunc 67. de verbis Domini, non minus expresse quam egregie eamdem astruit veritatem: A " mortuo, velut qui non sit, perit „ confessio. Quis eum suscitabit? nisi qui „ remoto lapide clamavit, dicens, Laza„ re, prodi foras? Quid est autem foras „ prodire? ..... Qui confitetur, foras „ prodit. Foras prodire non posset, nisi „ viveret: vivere non posset, nisi resus„ citatus esset. „ Rursus ibidem occurrit cuidam objectioni, & eam solvit: " Di„ cit ergo aliquis, quid prodest Ecclesia, „ si jam Confessor voce Dominica resus„ citatus prodit? Quid prodest Ecclesia

„ confitenti, cui Dominus ait, Quæ sol„ veritis in terra, soluta erunt & in cælo? „ Ipsum Lazarum attende, cum vinculis „ prodit. Jam vivebat confitendo; sed non„ dum liber ambulabat vinculis irretitus. „ Quid ergo facit Ecclesia, cui dictum „ est, Quæ solveritis, soluta erunt? Nisi „ quod ait Dominus continuo ad Discipu„ los, Solvite illum, & sinite abire. „

S. Cyrillus Alex. L. 12. in Joan. cap. 56. ait: " Certe absurdum non est peccata „ remitti posse ab illis *Discipulis*, qui Spi„ ritum sanctum in se ipsis habeant. Nam „ cum ipsi remittunt, aut detinent, Spi„ ritus qui habitat in eis, per eos re„ mittit & detinet. Erit autem id per „ eos duobus, ut arbitror, modis. Primum „ Baptismo, deinde Peniteotia. „

Sanctus Prosper Aquitanicus Lib. 2. de vita contemplativa cap. 2. loquens de Sacerdotibus, ait: " Ipsi januæ civitatis „ æternæ, per quos omnes qui credunt „ in Christum, ingrediuntur ad Christum. „ Ipsi janitores, quibus claves datæ sunt „ regni celorum. Ipsi etiam dispensatores „ regiæ domus, quorum arbitrio in aula „ Regis æterni dividuntur gradus, & of„ ficia singulorum. „

Mira de eodem momento scribit sanctus Gregorius Hom. 26. in Evang. Namque ista Christi ponderans verba, *quæcumque &c.* ait: " Ecce non solum de semeti„ psis securi fiunt, sed etiam alienæ „ obligationis potestatem relaxationis acci„ piunt, principatumque superni judicii „ sortiuntur, ut vice Dei quibusdam pec„ cata retineant, quibusdam relaxent. Sic „ sic eos a Deo decebat erigi, qui tan„ tum pro Deo, consenserant humiliari. „ Quique districtum Dei judicium metuunt, „ animarum judices fiunt, & alios dam„ nant vel liberant, qui semetipsos da„ mnare metuebant. Horum profecto nunc „ in Ecclesia Episcopi locum tenent: li„ gandi atque solvendi auctoritatem susci„ piunt, qui gradum regiminis sortiuntur. „ Grandis honor, sed grave pondus istius „ honoris; donum quippe est, ut qui nescit „ moderamina vitæ suæ, judex vitæ fiat „ alienæ. „ &c.

Venerabilis Beda subjectum describit ex verbis sancti Gregorii, in quod jus habent Pastores suam potestatem exercendi, in libello qui inscribitur *Scintilla*, sive *loci communes*, qui totus ex Patrum scriptis collectus est. Capite igitur 74. quod inscribitur, *de ligatione*, relatis Christi verbis, *quodcumque ligaveris &c.* suam & sancti Gregorii mentem sic prodit: " Quos om„ nipotens Deus suscitat per compunctio„ nis gratiam, illos Pastoris sententia „ absolvet; illos nos debemus per Pasto„ ralem auctoritatem solvere, quos Au„ ctorem nostrum cognoscimus per susci„ taotem gratiam vivificare. „ Rursus Comment. in cap. 2. Joan. ait: " Po„ tuit enim, *Christus*, ligamenta solvere, „ qui mortuum suscitavit, sed propter „ unitatem sanctæ Ecclesiæ Dei, & in„ dividuam charitatem dicitur Ministris, „ id est, Discipulis Christi, Solvite „ eum. „

Haymo Halberstatensis Episcopus, Hom. post Octavas Paschæ ante medium, sic ait: " *Quorum remiseritis* ..... hanc po„ testatem dimittendi peccata primum „ dedit Dominus Petro dicens ante pas„ sionem: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: & tibi dabo claves regni cælorum: & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis*. Multi arbitrati sunt propter „ hoc, quia specialiter dixit Dominus, „ *Quodcumque ligaveris super terram &c.* „ hanc potestatem soli Petro datam. Sed „ manifestum est non solum illi datam „ hanc potestatem, sed etiam omnibus „ Apostolis sicut eidem Petro. Dixit Do„ minus alibi. Matth. 18. *Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum solum*... si autem sic se non cor„ rexerit, *dic Ecclesiæ* &c. *Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cælo: & quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in cælo*. Ecce omnibus Apostolis dedit „ hanc potestatem, & in Apostolis, om„ nibus Prælatis Ecclesiæ, Episcopis, Pre„ sbyteris, Abbatibus, ut quoscumque „ viderint humiliter confiteri peccata sua, „ & plangere, solvant eos a peccatis: „ quos viderint in pristinis peccatis per„ manere, & ad humilitatis confessionem „ non descendere, ostendant eos ligatos „ in conspectu omnipotentis Dei. „ Hactenus Haymo.

S. Anselmus eadem dicit Commentar. in caput 16. Matth. vet. edit. " Notandum „ est, *inquit*, quod hæc potestas *ligandi & solvendi* non solum Petro data est, sed „ sicut

„ ficut Petrus unus pro omnibus respon„ dit, fic in Petro omnibus hanc pote„ ftatem dedit. Unde poft paffionem di„ ctum eft: *Quorum remiferitis peccata &c.* „ nec folis Apoftolis, fed etiam omnibus „ Epifcopis & Presbyteris hæc poteftas „ conceffa eft. „ Rurfus in cap. 11. Joan. " Statim prodit, id eft, reatum fuum „ confitetur, & quia jam vivit, Solvite „ illum, inquit Jefus. Dixit enim, *Quæ-* „ *cumque ligaveritis &c.* „

Concinunt Theologi; omnium inftar fit fanctus Thomas, qui in Supplemento 3. part. q. 17. art. 1. docet ineffe Ecclefiæ claves ad aperiendum peccatoribus regnum cœlorum; fic enim loquitur in corpore articuli: " Et ideo dicitur fecundum „ quofdam, habere calvem excellentiæ: „ & quia ex latere Chrifti dormientis in „ cruce Sacramenta fluxerunt, ex qui„ bus Ecclefia fabricatur, ideo in Sacra„ mentis Ecclefiæ efficacia paffionis manet; „ & propter hoc etiam miniftris Eccle„ fiæ, qui funt difpenfatores Sacramento„ rum, poteftas aliqua ad prædictum ob„ ftaculum removendum eft collata, non „ propria, fed virtute divina & paffionis „ Chrifti: & hæc poteftas metaphorice „ clavis Ecclefiæ dicitur, quæ eft clavis „ minifterii. „ Audis poteftatem qua remittuntur peccata, nomine clavis celebrari a fancto Thoma; ficut enim clavis aperit januam, fic & Sacerdos aperit cœlos peccatori, eum a peccatis abfolvendo.

Sanctus Doctor eamdem pertractat materiam ib. art. 2. in corpore, docendo hanc effe Miniftris Ecclefiæ poteftatem, ut ligent & folvant; hoc eft, ut peccatores pœnitentes abfolvant, rebelles vero expellant, feu ligent ad pœnam fatisfactoriam, priufquam abfolutionis beneficium eis conferant. Eo loci fic habet: " Di„ cendum quod fecundum Philofophum „ in 2. de anima, potentiæ per actus „ definiuntur; unde cum clavis fit poten„ tia quædam, oportet quod per actum „ five ufum fuum definiatur; & quod in „ actu objectum exprimatur, a quo fpe„ ciem recipit actus & modus agendi; „ ex quo apparet potentia ordinata. Actus „ autem poteftatis fpiritualis non eft, ut „ cœlum aperiat abfolute, quia jam aper„ tum eft, ut dictum eft: fed ut quantum „ ad hunc aperiat; quod quidem ordina„ te fieri non poteft, nifi ejus idoneita„ te cui aperiendum eft cœlum, penfa„ ta; & ideo in prædicta definitione cla„ vis, ponitur genus, fcilicet *poteftas*: & „ fubjectum poteftatis, fcilicet *judex Ec-* „ *clefiafticus*: & actus, fcilicet excludere „ & recipere, fecundus duos actus ma„ terialis clavis, qui funt aperire & clau„ dere: cujus objectum tangitur in hoc „ quod dicit, *a regno*: modus autem in „ hoc quod dicit, *dignos* & *indignos*, in „ illis in quos actus exercetur, penfa„ tur. „

Demum ibid. art. 3. in corpore, totam abfolvit quæftionem dicendo, duas effe claves, feu duplicem Ecclefiæ poteftatem: alteram, qua Sacerdos abfolvit a peccatis: alteram vero qua vel ipfa retinet peccata: hoc eft, jufto judicio fufpendit abfolutionem, quæ quidem non datur, donec peccator, quantum in fe eft, & Deo & proximo nonnumquam læfo fatisfaciat. " Dicendum, *inquit*, quod „ in omni actu qui requirit idoneitatem „ ex parte recipientis, duo funt neceffa„ ria ei qui debet actum illum exercere, „ fcilicet judiciumde idoneitate recipien„ tis, & expletio actus. Et ideo etiam „ in actu juftitiæ, per quem redditur ali„ cui hoc quo dignus eft, oportet effe „ judicium quo difcernatur an ifte fit „ dignus; & ipfam redditionem: & ad „ utrumque horum auctoritas quædam, „ five poteftas exigitur. Non enim dare „ poffumus, nifi quod in noftra poteftate „ habemus: nec judicium dici poteft, „ nifi vim coactivam habeat, eo quod „ judicium jam ad unum terminatur: „ quæ quidem determinatio in fpecalativis „ fit per virtutem primorum principio„ rum, quibus refifti non poteft; & in „ rebus practicis per vim imperativam „ in judicante exiftentem. Et quia actus „ clavis requirit idoneitatem in eo, in „ quem exercetur, quia recipit per cla„ vem judex Ecclefiafticus dignos, & „ excludit indignos, ut ex dicta definitio„ ne patet: ideo indiget judicio difcre„ tionis, quo idoneitatem judicet, ex „ ipfo receptionis actu: & ad utrumque „ horum poteftas quædam five auctoritas „ requiritur; & fecundum hoc diftinguun„ tur duæ claves, quarum una pertinet „ ac judicium de idoneitate ejus qui ab„ folvendus eft, alia ad ipfam abfolutio„ nem. „

§. VII.

Septimum argumentum adversus hæreticam pravitatem sumitur ex foro Ecclesiæ.

POENITENTIÆ Sacramentum est judicium latum ut reus absolvatur quantum ad culpam, & ligetur quantum ad pęnam pro peccatis satisfactoriam. Illud docet sanctus Thomas 3. part. q. 17. art. 1. sed a Christo nato hujusmodi judicium latum est in foro Ecclesiæ; & probatur ex Traditione, qua constat esse duplex forum Ecclesiasticum, unum scilicet externum, quo absolute pœnitentes aut censura aliqua, aut aliis pœnis astringuntur: alterum internum, quo sacramentaliter reconciliantur; ita ut mirum sit Protestantes illud retinere, istud vero abnegare, cum utrumque auctoritate, ratione & usu comprobetur.

Forum externum Ecclesiasticum, omni auctoritatum genere suffultum.

TUM primum audiendus est Apostolus, qui 1. Cor. 6. ita loquitur: *Audet aliquis vestrum habens negotium adversus alterum, judicari apud iniquos, & non apud sanctos? An nescitis quoniam sancti de hoc mundo judicabunt? Et si in vobis judicabitur mundus, indigni estis qui de minimis judicetis? Nescitis quoniam Angelos judicabimus quanto magis sæcularia?* Quid plura? Ita fideles a prophanis deterret judiciis sanctus Paulus, ut malit vilissimos inter fideles eligi ad judicandum: *Sæcularia igitur judicia si habueritis: contemptibiles, qui sunt in Ecclesia, illos constituite ad judicandum.* Ecce forum Ecclesiasticum celebratum a sancto Paulo, qui nedum res religionis, sed & sæculares Ecclesiam spectantes ibi discuti, & ad metam perduci præcipit.

Idem astruit forum S. Clemens Lib. 2. Const. c. 45. & sequentibus: de eo sermonem iterum instituit Epist. 1. quæ refertur ab Ivone Carnotensi p. 6. c. 345. & Gratianus 11. q. 1. c. 32. " Si qui, *ait*, „ ex fratribus negotia habent inter se, apud „ cognitores sæculi non judicentur, sed „ apud Presbyteros Ecclesiæ, quidquid „ illud est dirimatur, & omnimodo obe„ diant statutis eorum. „

Celeberrimum est sancti Cypriani testimonium Epist. 55. nunc 59. ad sanctum Cornelium versus finem: " Opto omnes in „ Ecclesiam regredi, opto universos com„ militones nostros intra Christi castra, „ & Dei patris domicilia concludi; re„ mitto omnia, multa dissimulo studio & „ voto colligendæ fraternitatis, etiam „ quæ in Deum commissa sunt, non ple„ no judicio religionis examine delictis „ plusquam oportet remittendis pene ip„ se delinquo. „ Audis sanctum Præsulem loqui de foro pœnitentiali externo, de judiciis ferendis non solum de lapsis & de idololatria, verum etiam universim de peccatis gravissimis per pœnitentiam inflictam expiandis; namque de culpis enormibus in genere sermonem habet.

Observandum venit forum Ecclesiasticum reddita pace Ecclesiæ, in immensum auctoritate crevisse, maxime Constantini Magni erga Ecclesiam Christi benevolentia; statuit enim causas Ecclesiasticas a judicibus tantum ab Ecclesia selectis discuti simul & definiri; quocirca fremens adversus Donatistas ad ipsum pro rebus religionis provocantes, eos sic alloquitur: " O „ rabida furoris audacia! sicut in cau„ sis Gentilium fieri solet, appellatio„ nem interposuerunt. „ Optatus Milevitanus Lib. 1. pag. 44. idem ipse hanc sanxit legem, quæ in fine codicis Theodosiani legitur: *Multa enim quæ in judicio captioso præscriptionis vincula non patiuntur, investigat & promit sacrosancta religionis auctoritas.* Hoc edictum suo munivit calculo Theodosius, hoc suo Carolus Magnus, hoc Ludovicus Pius, qui illud in sua transtulit Capitularia Lib. 6. cap. 281. Illud ipsum refert Gratianus II. q. 1. c. 35. *Quicumque.*

Neque vero omittendum est, ut subnotat doctissimus Morinus Lib. 1. de administratione Pœnit. c. 9. sæculo circiter XI. Episcoporum auctoritatem etiam in causis laicorum prævaluisse, postea vero decrevisse; adversante Judicum Regiorum potestate, ita tamen ut forum pœnitentiale tametsi a foro pro rebus civilibus divulsum, intactum ad nostra usque tempora permanserit, quandoquidem ad nostra usque tempora floret semper potestas per excommunicationem aliasve juris pœnas scandalizantium compescendi proterviam.

Ho-

Hujusce potestatis Ecclesiæ Christo coævæ tot testes habemus, quot Canones pœnitentiales. Juvat aliqua hic texere Concilia quæ pœnas prolapsis statuerunt.

Concilium Ancyranum anno 314. celebratum, varias pro variis peccatis pœnitentias ante absolutionis beneficium adimplendas in viginti quatuor Canonibus præscribit; juxta versionem Gentiani Serveti. Can. 4. habetur: " De iis qui vi sacrificarunt, & propterea ad idola pransi sunt, quicumque abducti quidem, & lætiore habitu accesserunt, & veste sumptuosiore usi sunt, & parati prandii, non ægre id ferentes, participes fuerunt, visum est anno audire, tribus autem annis substerni, ὑποπεσεῖν, ac supplices esse, soli autem orationi duobus annis communicare, & tunc ad id quo est perfectum accedere, juxta versionem Dionysii Exigui, ad perfectionis gratiam pervenire." Can. 7. juxta eumdem Dionysium: " Hi qui secundo & tertio sacrificaverunt coacti, quatuor annis pœnitentiæ subjiciantur; duobus autem aliis sine oblatione communicent, & septimo anno perfecte recipiantur. Can. 24. " Quidam sponsam habens, sororem ejus violavit, & gravidam reddidit, postmodum desponsatam sibi duxit uxorem: illa vero quæ corrupta est, laqueo se peremit. Hi qui fuerunt conscii, post decennem satisfactionem jussi sunt suscipi, secundum gradus pœnitentiæ constitutos."

Concilium Laodicenum antiquitate celeberrimum Can. 2. hæc statuit: De his qui diversis facinoribus peccaverunt, & perseverantes in oratione confessionis & pœnitentiæ, conversionem a malis habuere perfectam, pro qualitate delicti, talibus pœnitentiæ tempus impensum propter clementiam & bonitatem Dei communio concedatur."

Concilium Eliberitanum non absimili antiquitate famosum, ejusdem est labii Can. 76. his verbis: " Si quis Diaconum se permiserit ordinari, & postea fuerit in crimine detectus mortis, quod aliquando commiserit, si sponte fuerit confessus, placuit eum, acta legitima pœnitentia, post triennium accipere communionem: quod si alius detexerit, post quinquennium, acta pœnitentia, accipere communionem laicam debere, Mitto alias Synodos tum tertii tum quarti & quinti sæculi, in quibus commemorata pœnitentiæ satisfactoriæ disciplina, ad præparationem absolutionis sacramentalis multis aliis instauratur Canonibus.

Forum internum Pænitentiale, eodem auctoritatum pondere firmatum.

HOC ipsum claret ex auctoritatibus modo adductis, maxime ex Canonibus Penitentialibus, cum unus esset judicum Ecclesiasticorum scopus, reos pœnis satisfactoriis ligandos esse, ut his debite absolutis, Ecclesiæ reconciliarentur, extrinsece simul & intrinsece. Extrinsece quidem, in conventu Ecclesiæ per impositionem manuum, ut habetur in primo Concilio Nicæno Canone 9. Intrinsece vero per absolutionem sacramentalem, ut fusiori calamo ostendemus infra, ubi de Confessione. Impræsentiarum audiendi sunt de foro interno & Apostoli, & sancti Patres.

S. Paulus, post Christum & Beatum Petrum, in hoc astruendo foro eminet. Potestas autem Ecclesiæ in suo foro exercetur dupliciter; primo quidem, ligando: deinde vero solvendo, juxta illa Christi verba: *Quæcumque alligaveritis &c.* Apostolus utramque non sine solemnitate exercuit in Corinthium incestuosum; sic enim legitur 1. Cor. 5. *Ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu, jam judicavi ut præsens, eum, qui sic operatus est, in nomine Domini nostri Jesu Christi congregatis vobis, & meo spiritu, cum virtute Domini nostri Jesu, tradere hujusmodi Satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini nostri Jesu Christi.* Ecce alligatio ad pœnam: ab ea vero eumdem solvit 2. Cor. 2. *Si quis autem contristavit, non me contristavit; sed ex parte, ut non onerem omnes vos. Sufficit illi qui ejusmodi est, objurgatio hæc, quæ fit a pluribus, ita ut e contrario magis donetis & consolemini, ne forte abundantiori tristitia absorbeatur qui ejusmodi est. Propter quod obsecro vos, ut confirmetis in illum caritatem. Ideo enim & scripsi ut cognoscam experimentum vestrum, an in omnibus obedientes sitis. Cui autem aliquid donastis, & ego: &c.* Ex his liquet Apostolum, præsentibus Christianis, ligasse ad pœnam peccatorem incestuosum: pœni-

tentia vero satisfactoria absoluta, eumdem absolvisse, quantum ad culpæ reatum, vel per se immediate, vel per Ecclesiæ ministros; quod dubio-procul spectat forum internum.

Præter Canones Pœnitentiales, quibus forum internum celebratur, in quo quidem modo Episcopus, modo etiam simplex Sacerdus ligatos absolvebat, ut observat Morinus ibidem Lib. 1. de Pœnit. cap. 10. habemus totum sancti Clementis Institutionum librum secundum. Cap. 10. docet Episcopum, qui peccatori temere parcit, reum esse: cap. 11. & 12. qua ratione delinquentibus veniam concedere debeat. Rursus cap. 16. " Cum vero de-,, linquentem aliquem videris, acerbe se-,, rens, jube eum ejici foras. De ejecto ,, doleant Diaconi, eumque observent, & ,, extra Ecclesiam contineant, & postea ,, jubebis ingredi, & facta examinatione ,, an peniteat, sitque dignus qui in Ec-,, clesiam ex toto admittatur, castiga il-,, lum jejuniis duarum, aut trium, aut ,, quinque septimanarum, ut delicti genus ,, & ratio poposcerit; atque ita absolve ,, eum &c. ,, Rursus c. 20. camdem explanat fori auctoritatem.

Concinunt Canones Apostolorum, de quibus licet sit controversia num sint Apostolorum fetus, magnam tam auctoritatem obtinent propter antiquitatem, Can. 9. 10. 24. 31. 43. 48. 61. 71. 72. 73. 94. eadem astruitur potestas.

Optatus Milevitanus Lib. 7. multa scribit de foro interno sub finem, ubi vocat Sacerdotes judices facti cujusdam Macarii. Sanctus Ambrosius caput 6. libelli ad virginem lapsam ait: " Quos æstus ego ,, sustinui? quos pater tuus pro tua sustinuit ,, opinione labores, requirentes singulos, ,, singulos astringentes, ut ad auctorem ,, infamiæ veniremus? Grave enim erat ,, nobis & intolerabile de Dei virgine vel ,, turpe aliquid dici, vel credi. Nec has ,, veritates ante oculos habuisti, ne veni-,, res inimicis tuis in gaudium, & eos ha-,, beres infensos, qui pro tua opinione la-,, borabant. ,, Ibi discutit judicium de illa virgine lapsa datum.

S. Innocentius Epist. 3. ad Exuperium cap. 4. præscribit modum agendi & procedendi in peccatis puniendis, tum publicis, tum etiam occultis. Interrogat Exuperius: " Cur communicantes viri cum ,, adulteris uxoribus non conveniant, cum ,, contra uxores in consortio adulterorum ,, manere videantur. ,, Sic respondet: " Super hoc Christiana religio adulterium ,, in utroque sexu pari ratione condem-,, nat. Sed viros suos mulieres non facile ,, de adulterio accusant, & non habent ,, latentia peccata vindictam. Viri autem ,, liberius uxores adulteras apud Sacerdo-,, tes deferre consueverunt; & ideo mu-,, lieribus, prodito eorum crimine, com-,, munio denegatur: virorum autem la-,, tente commisso, non facile quisquam ex ,, suspicionibus abstinetur, qui utique ,, submovebitur, si ejus flagitium detega-,, tur. Cum ergo par causa sit, interdum ,, probatione cessante, vindictæ ratio con-,, quiescit. ,, Eo loci sanctus Pontifex regulas juris præscribit, quibus crimina publica, quibus & occulta puniantur, & penitentia aboleantur: sicque forum externum ab interno non sejungit, cum de occultis peccatis luendis potissimum agat.

Eamdem veritatem evidenter docet sanctus Augustinus passim in pluribus operibus. Serm. 16. nunc 82. post medium, eamdem ac Innocentius pertractat materiam pro foro contentioso Ecclesiastico, atque: " Sunt homines adulteri in domi-,, bus suis, in secreto peccant, aliquan-,, do nobis produntur ab uxoribus suis, ,, plerumque zelantibus, aliquando mari-,, torum salutem quærentibus. Nos non ,, prodimus palam, sed in secreto argui-,, mus. Ubi contigit malum, ibi moriatur ,, malum &c. ,,

Expressius Hom. ultima L. 50. Homil. " Plerique autem boni Christiani propter-,, ea tacent, & sufferunt aliorum peccata ,, quæ noverunt, quia documentis sæpe ,, deseruntur, & ea quæ sciunt judici-,, bus Ecclesiasticis probare non possunt. ,, Quamvis enim vera sint quædam, non ,, tamen judici facile credenda sunt, nisi ,, certis indiciis. Nos vero a communione ,, prohibere quemquam possumus, quam-,, vis hæc prohibitio nondum sit morta-,, lis, sed medicinalis, nisi aut sponte ,, confessum, aut in aliquo sive sæcula-,, ri sive Ecclesiastico judicio nominatum ,, atque convictum. Quis ibi sibi utrum-,, que audeat assumere, ut cuiquam ipse ,, sit & accusator, & judex? ,, Hæc probat sanctus Doctor ex verbis S. Pauli 1. Cor.

Cor. 5. *Nonne de iis qui intus sunt, vos judicatis &c.* Et iterum homil. 49. exemplo Theodosii peccatoris a communione rescissi, eamdem fori Ecclesiastici externi & interni probat potestatem, cum Imperator non reconciliatus sit Ecclesiæ, nisi absoluta prius, quam ipsi sanctus Ambrosius injunxerat, pœnitentia.

Insigne est quod sanctus Gregorius Papa pro eodem foro dicit Homil. 26. ubi sic habet: " Plerumque contingit, ut hic " judicii locum teneat, cui ad locum vi- " ta minime concordat. Ac sæpe agitur " ut vel damnet immeritos, vel alios ipse " ligatus solvat. Sæpe in solvendis ac " ligandis subditis suæ voluntati motus, " non autem causarum merita sequitur " .... sæpe fit ut erga quemlibet proxi- " mum odio vel gratia moveatur Pastor. " Judicare autem de subditis digne consu- " lunt, qui in subditorum causis sua vel " odia, vel gratiam consequuntur. Unde " recte per Prophetam dicitur: *Mortificabant animas quæ non moriuntur, & vivificabant animas quæ non vivunt*. Eze- " ch. 13. "

Rursus: " Videndum est quæ culpa præ- " cessit, aut quæ sit pœnitentia secuta " post culpam, ut quos omnipotens Deus " per compunctionis gratiam visitat, il- " los Pastoris sententia absolvat. Tunc " enim vera est absolutio præsidentis, " cum æternum arbitrium sequitur judi- " cis. " Istam pro Pœnitentia disciplinam iterum tradit L. 12. Epist. 32. interrog. 4.

§. VIII.

Octavum argumentum ex Græcis recentioribus & aliis Ecclesiis Orientalibus depromitur.

NEDUM Græci vetustiores, sed & recentiores omnes, tametsi schismatici, una cum ceteris Ecclesiis Orientalibus, forum internum, potestatem clavium ad remittenda peccata, & Pœnitentiam ut verum novæ legis Sacramentum agnoscunt.

Græci quidem recentiores, vel ante Cyrilli Lucaris Patriarchæ CP. a fide apostasiam, Pœnitentiam esse novæ legis sacramentum propugnarunt; inter quos eminent Symeon Thessalonicensis, Meletius Piga, Gabriel Philadelphiæ, Alexius Rhaturus, Nicephorus Paschaleius, Gregorius Protosyncellus, & omnes Episcopi qui adfuere Concilio Florentino, in quo quidem nihil controversiæ de isto capite inter Græcos & Latinos motum est.

Ut primum vero Præsules animadverterunt Cyrillum Lucarem adoptasse confessionem fidei Calvinianæ, qua Pœnitentiam, Confirmationem, Extremam-Unctionem, Ordinem & Matrimonium ex albo Sacramentorum expungebat, eum & ejus confessionem proscripserunt in Synodis anno 1638. & 1642. adunatis. Meletius Syrargus fuso calamo errores Calvini a Cyrillo adoptatos confutavit, tum & Dositheus Patriarcha Jerosolymitanus, nedum in sua Synodo anno 1671. adunata, verum & in nova hujus Concilii editione multis ab eo elapsis annis facta, confirmavit actus; immo & alia quæ Episcopi suis attestationibus ad Regem Christianissimum missis jamjam fecerant, sua quoque attestatione & consensione roboravit.

Nunc in particulari loquendum est de Græcis, qui ante & post Cyrillum Lucarem floruerunt. Hi omnes ut magnum duxere crimen ab illo commissum homine, qui gravissimorum peccatorum reus, ante absolutionem a Sacerdote datam, ad sacram mensam accedere audebat.

Agmen ducet Jeremias Patriarcha CP. qui in sua prima ad Lutheranos responsione loquitur de sacramento Pœnitentiæ & Confessione Sacerdoti facienda, ut peccator contritus criminum suorum obtineat absolutionem; & ex Græco latine sic redditur, sie de ceteris textibus: " Oportet " eum, qui confitetur, sua omnia singu- " latim, in quantum recordari potest, " deponere peccata, ea corde contrito " & humiliato aperiendo. "

Ante Jeremiam Alexius Rhaturus, Ecclesiæ Corcyræ Chartophilax, varias Homilias prælo Venetiis anno 1560. mandavit, ubi mira de sacramento Pœnitentiæ scribit. Prima Homilia in quartam Quadragesimæ Dominicam ait: " Duplex " est judicium quod Christiani subire de- " bent..... Primum est Pœnitentiæ " judicium: alterum, judicium postre- " mum. Nam Christus primum stabilivit " ex summa misericordia in gratiam eo- " rum qui fuerunt regenerati aqua & Spi- " ritu sancto, qui quidem in hac vita illo " Pœnitentiæ Baptismo lavari & purifi- " cari queunt. "

Tum

Tum recensitis ad hoc Sacramentum debitis ex parte pœnitentis dispositionibus, subdit: " Ut illud judicium subire valeat, oportet ut habeat judicem, qui vices Jesu Christi gerat. Quocirca Pœnitens qui a Jesu Christo lauari cupit, debet necessario se submittere judicio ejus Ministrorum, qui hanc habent, & judicandi, & curandi omnis generis morbos & infirmitates, ceteraque administrandi Sacramenta potestatem. Ex hoc confessio suam ducit originem tamquam prior Sacramenti pars: quandoquidem prima pœnitentia in spiritu peragitur, & est tum ad Deum conversio, tum spiritualis salus. Ista posterior seu secunda fit mediante Jesu Christo, & ipsi Jesu Christo, qui teste sancto Paulo, solus est mediatur inter Deum & homines, & omnium apud Patrem redemptio. Sicque Minister Jesu Christi, & ejus Mysteriorum dispensator, debet sedere super thronum Jesu Christi, qui est ejusdem crux, ex qua non sine magna ejus misericordia exivit sanguis, & aqua, ad totius mundi reformationem & liberationem: Deinde manu tenere duas claves quas Jesus Christus dedit sancto Petro, quæ virtute Passionis Jesu Christi, ligandi atque solvendi potestatem habent, hoc est pœnitentem a pœna æterna liberandi, & transitorio judicio ligandi punitioni temporali, quæ est corporis & sanguinis Christi separatio." Quibus verbis, eodem prorsus modo Sacramenti Pœnitentiæ, tum dispositiones, tum essentiam, tum etiam effectus, sicut Patres cum Ecclesia Romana semper expresserant, delineavit. Similia docet Hom. de resurrectione Lazari.

Alter ejusdem veritatis egregius testis est Damascenus Studita Subdiaconus, Salonicæ oriundus, qui anno 1568. varias etiam homilias juris publici fecit, quæ iterum Venetiis anno 1618. & 1628. prælo mandatæ sunt. Inter eas quædam adsunt familiares ad bonum operandum adhortationes. In una primum adhortatur Fideles, ut sæpius Confessario sua deponant peccata: Tum subdit: " Quia tametsi vestra confiteamini peccata homini qui vobis similis est, attamen vel ipsi Deo ea confitemini. Audite quod Christus suis dicit Apostolis, cum eos ad prædicandum misit: *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt*. Igitur hanc Deus dedit eis potestatem, ita ut quorum retinerent peccata, idem est ac si vel Deus ipse retineret, qui vero obtinent *absolutionem*, perinde est ac si Deus ipse illam concederet."

Non abs re erit hic texere locum ex appendice qui inscribitur Εγχειρίδιον μεθοδικον, seu ex Manuali Methodico de administratione Sacramenti Pœnitentiæ, cujus auctor est Nicephorus Paschaleus, discipulus Theophanis Metropolitani Philadelphiæ, Venetiis ann. 1622. in lucem edito. Ibi de Sacramento Pœnitentiæ talis est sermo: " Pœnitentia est Sacramentum a Domino nostro Jesu Christo institutum, Η Μετάνοια τὸ λοιπόν εἶναι ἀνὰ μυστήριον διατεταγμένον ἀπὸ τὸν κύριον ἡμῶν Ιησοῦν Χριστὸν, &c. in quo quidem ministerio Sacerdotis, omnia remittuntur peccata ab homine commissa, & cuncta solvuntur vincula peccatorum, quibus conscientia forsan erat ligata, & a pœnis æternis liberat, & hoc juxta dispositionem pœnitentis."

Neque vero hic subnotare supervacaneum erit, tempore quo Cyrillus Lucaris totam Ecclesiam, adoptando Genevensem confessionem, conturbabat, Georgium Coressium nomine illius Ecclesiæ accepisse Provinciam debellandi Antonium Leger Ministrum Domini Cornelii Haga Batavorum apud Portam Othomanam Oratorem, quod multis eruditis tractatibus Calvinianos confutando errores, peregit; sed heu! acerbitate temporum deperditis, id solatii superest., quod Gregorius magnæ Ecclesiæ Protosyncellus ejusdem Coresii in Theologia Auditor juris publici fecerit anno 1635. fidei Ecclesiæ Græcæ juxta ejusdem Coresii sui Magistri sententiam compendium, in quo hæc memoriæ in perpetuum tradenda, de Sacrameto Pœnitentiæ scribit; " Cum loquendum nobis est de quinto Sacramento, quod est Pœnitentia, primum nobis incumbit ostendere esse Sacramentum. Μετάνοια ... τὸ λοιπὸν εἶναι μυστήριον &c. Quia vero nonnulli contendunt non esse Sacramentum, sed tantum aliquam peculiarem habere gratiam sibi annexam qualem aqua lustralis & panis benedictus conferunt: Ecce quæ dicimus. Duo

" sunt

„ sunt in Sacramento, Ordo scilicet Ecclesiasticus, & gratia quæ a Deo promanat vel pro futuro, vel pro præsenti: „ Pœnitentia autem Confessio est, quam „ homo emittit Confessario, qui ordine Ecclesiastico insignitus est, gratia vero a Deo profluit, & remittit „ peccata, ut inde gratiam, regnum cœlorum promereodi, accipiat: Igitur illa est „ Sacramentum. „ Pergit: " Sacramentum est actio inter Christianos communis, qua quidem secernuntur, & perficiuntur ii qui fidem habent, & hoc „ sanctitate quæ inest Sacramento. Res de „ Pœnitentia sic se habet. Igitur est Sacrameotum. „ Subdit vero: " Cum „ Sacramentum situm sit in aliquo naturali signo, quod gratiam occultam seu „ invisibilem præcontinet, & utrumque in „ Pœnitentia reperiatur, sequitur ipsam „ esse Sacramentum, secundum portum „ quo salvatur anima, ne fluctibus dæmonum immersa pereat. „ Demum ibidem ait, tres esse Pœnitentiæ partes, nimirum contritionem, confessionem, & satisfactionem. Sed observes velim Cyrillum Lucarem, non nisi occulte, novam suam doctrinam Calvinianam prædicasse & disseminasse, e contra vero Gregorium Protosyncellum sua opera oedum juris publici fecisse, sed & dedicasse Archiepiscopis, Episcopis & totius Græciæ Presbyteris, qui omnes huic fidei suum addidere calculum.

Non prætereundus Meletius Syrurgus, qui omnes singulatim articulos Confessionis Genevensis erudite confutavit. Sic loquitur de Pœnitentiæ Sacramento: " Quomodo non concederent confessionem „ peccatorum factam animo sinceræ pœnitentiæ, conjunctam absolutioni sicut „ oportet datæ, ab eo cui claves regni „ cœlorum commissæ sunt, esse Sacramentum? namque audiunt Dominum qui „ sic statuit: *Accipite Spiritum sanctum*, „ *quorum remiseritis peccata, remittuntur* „ *eis, & quorum retinueritis, retenta sunt*. „ Joan. 20. „

Confessio orthodoxa ab ipso Meletio Syrurgo una cum Episcopis Russiæ & Moldaviæ composita, & ab omnibus Græcis ultro suscepta, veluti fidei regula, hæc de Pœnitentia complectitur: „ Quintum „ Sacramentum est Pœnitentia. Τὸ πέμπτον μυστήριον ἐστὶ ἡ Μετάνοια, &c. Quæ est „ dolor cordis de peccatis ab aliquo homine „ patratis, quæque aperit, coram Sacerdote se accusando, cum firmo proposito & „ vitam in posterum emendandi, & pœnitentiam a Presbytero, juxta Ecclesiæ morem imponendam, adimplendi: „ Sacramentum istud efficax est, & suum „ sortitur effectum, quum remissio, seu „ absolutio peccatorum, secundum ritum „ Ecclesiæ a Sacerdote confertur; hinc „ ut primum pœnitens absolutionem obtinet, eadem hora Deus per Presbyterum „ cuncta ei remittit peccata, juxta ista „ Christi verba, Accipite Spiritum sanctum &c. „

Nedum Græci, sed & ceteri Christiani Orientales agnoscunt Pœnitentiam ut Sacramentum.

In Liturgia, quam Coptitæ nomine S. Basilii nuncupant, hæc oratio habetur: " Domine Jesu Christe Fili Dei Patris, „ qui cuncta peccatorum nostrorum solvisti vincula virtute Passionis tuæ salutaris & vivificæ, qui insufflando, in faciem tuorum sanctorum Apostolorum, „ & Discipulorum, eis dixisti *Accipite* „ *Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt &c.*

Severus Aschmonin de officiis Christ. MS. Ar. explicans verba laudata ad Apostolos directa, ait: " Sacerdos rogat Deum, „ qui fidelis est in suis promissis exequendis, ut auctoritate ab eo, Discipulis concessa, ligandi & solvendi, vincula peccatorum remittat eis, super quos hæc „ absolutio pronuntiata fuerit. „

Incassum replicarent Protestantes loca laudata, nonnisi de absolutione generali, & in communi peccatorum, qualis fit a Sacerdote immediate antequam corpus Christi distribuat adstantibus ad sacram mensam intelligi, cum in eodem sensu laudet verba ista Joan. 20. *Accipite Spiritum sanctum, &c.* ita & Antiqui Patres, & Græci etiam recentiores modo citati; sic & propugnant omnes Theologi & Canonistæ Orientales. Sic Dionysius Barsalibi: sic Commentarium Arabicum ab Auctore Quæstionum & Responsionum ex S. Joan. Chrysostomo excerptum. MS. Auct. Bib. R. Sic Echmioi: sic uterque Ebnassel: Sic Abulfarage & alii Summillæ coll. can. MS. Ar. Nomocan. Syr.

Quod

Quod autem ceteri sensus affixi verbis Christi, *Accipite Spiritum sanctum*, sint a mente Orientalium alieni, patet ex eo quod confessionem omnium & singulorum peccatorum, ut partem essentialem exigant, ex quo manifeste sequitur, eos habere Pœnitentiam, ut verum novæ legis Sacramentum. Varii sunt qui id probant tractatus Arabes & Syriaci, anonymi quidem, sed optimæ notæ. In uno hæc leguntur: " Sacerdos est medicus qui administrat *pro peccatis* remedium .... Confessio participationem Eucharistiæ debet antecedere .... qui laborat morbo peccati, tenetur cuncta peccata secreta Sacerdoti aperire. " &c. Rursus in altero tractatu: " Nemo potest remissionem peccatorum obtinere, nisi prius cuncta peccata cum circumstantiis deponat, ut postea eorum recipiat absolutionem, qua indiget, sin minus, non recipiet. " Sed de his redibit sermo, ubi de Confessione ex professo agemus. Igitur a primo ad ultimum liquet Pœnitentiam esse novæ legis Sacramentum.

§. IX.

Nonum argumentum ex variis rationibus conflatur.

PRIMA sic procedit. Illud est Sacramentum quod ita ab omni ævo tale celebratum est; ut qui hoc negaverint, statim tamquam Hæretici & habiti, & debellati, & proscripti sint: Sed res sic se habet, pro Sacramento Pœnitentiæ: Et probatur. Ut primum Montanistæ docuerunt graviora peccata, qualia sunt idololatria, homicidium, & adulterium non remitti; Novatiani, non dari pro quocumque peccato mortali actuali remedium; Protestantes pœnitentiam esse Sacramentum a Baptismo indistinctum; a Patribus, a sanctis Doctoribus, a Theologis, tum ab Ecclesia abjecti sunt, ut ex historia critica hæresum supra contexta liquet: Ergo &c.

Altera hæc est: de Pœnitentiæ Sacramenti necessitate non secus ac de Baptismi opitulatione ratiocinandum est; sicut enim istud ad originalis, sic & illud ad actualis mortalis ablationem institutum est: Atqui Baptismus est Sacramentum de necessitate salutis pro remissione peccati originalis: Igitur & Pœnitentia est Sacramentum ad abstergendum actuale mortale. Ista ratio est divi Thomæ 3. p. q. 84. art. 1. in argumento *Sed contra*: " Sicut, *inquit*, Baptismus adhibetur ad purificandum a peccato, ita & Pœnitentia. Unde & Petrus dixit Simoni Mago Act. 8. *Pœnitentiam age ab hac nequitia tua*: Sed Baptismus est Sacramentum, ut supra habitum est. Ergo pari ratione & Pœnitentia. "

Tertia: Deus vult omnes & singulos homines salvos fieri; Christus vero pro singulis mortuus est: Sed hujusce & voluntatis & mortis effectus est Pœnitentiæ Sacramentum; quatenus est ad peccatum delendum remedium, ad summum vero provisorem spectat dare media ad finem conducentia. Demum de charitate Redemptoris est, ea instituere Sacramenta quæ removent peccata quibus impeditur & fructus redemptionis, & hominum salus; nullum autem inter media salutis magis necessarium est post Baptisma, quam Pœnitentia, cum ejus efficacia deleantur peccata actualia. Ergo &c.

Solvuntur Heterodoxorum objectiones.

Primo; ex Scriptura sacra deprompta.

OBJICIUNT: Peccata post Baptismum commissa sunt irremissibilia. Igitur non datur Sacramentum Pœnitentiæ; cessante quippe effectu causa inutilis censetur. Probatur antecedens: Si peccatum remitti posset, maxime oratione, qua Deus iratus, flectitur ut condonet: Atqui ne quidem oratione flectitur: Igitur a fortiori nec Pœnitentia. Probatur minor 1. Reg. 2. scriptum est. *Si peccaverit vir in virum, placari ei potest Deus: Si autem in Dominum peccaverit vir, quis orabit pro eo.* Non absimilia habentur 1. Joan. 5. *Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat, & dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem: non pro illo dico, ut roget quis.* Ergo &c.

Respondeo primo, incassum Heterodoxos exsufflare velle Pœnitentiæ Sacramentum, allatis suffultos Scripturæ locis, cum ex his non colligatur non dari in Ecclesia remedium pro peccatis actualibus, quandoqui-

siquidem datur ex ipso sensu Scripturæ obvio pro multis, sed addo & pro omnibus, ut ex probationibus constat.

Respondeo secundo negando antecedens. Ad probationem nego etiam minorem. Ad ulteriorem ex Script. sacris desumptam; distinguo: Ei istæ auctoritates unum tantummodo probant, scilicet ad remissionem gravissimorum peccatorum, qualia sunt ea quibus censuræ incurruntur, obtinendam non sufficere preces particulares, sed publicas & ab Ecclesia susas requiri, concedo; soli enim Sacerdotes non sine multiplici orationum suffragio a censuris absolvunt; Et significant quædam peccata esse absolute irremissibilia, nego. Solutio est divi Ambrosii L. 1. de Pœnit. c. 8. " Non scriptum est *ait*: Nullus orabit pro „ eo, sed quis orabit pro eo? Hoc est, „ quis ille sit, qui in tali causa orare pos„ sit, quæritur, non excluditur. Denique „ habes in Psal. 14. Domine! quis habita„ bit in tabernaculo tuo, aut quis requie„ scet in monte sancto tuo? Non enim „ nullus, sed probatus habitabit ...... „ Similiter igitur accipiendum? Quis ora„ bit pro eo? Hoc est, singularis vitæ „ aliquis debet orare pro eo qui pecca„ vit in Dominum, quia quo major culpa, „ eo majora quærenda sunt suffragia. Non „ enim quicumque de vulgo, pro Ju„ dæorum populo, sed Moyses rogavit, „ quando vituli caput, fidei immemores „ adoraverunt. „ Pari & consimili ratione qui vel habitu peccati mortalis, vel aliquo enormi scelere, vel censurarum vinculis propter peccata scandalosa detinetur, in his & similibus casibus Justorum, &. Ecclesiæ preces ad veniam obtinendam efflagitare debet.

Non absimili modo verba S. Joannis explicat: *Est peccatum ad mortem non dico pro illo ut oret quis*: " Est enim, *ait*: „ non ad Moysen & Jeremiam loqueba„ tur, sed ad populum, qui suorum pecca„ torum alium precatorem deberet adhibe„ re, cui satis est, si pro levioribus delictis „ Deum precetur, graviorum veniam Ju„ storum orationibus reservandam putet. „ Nam quomodo Joannes diceret non „ orandum pro delicto graviore, qui le„ gisset Moysen rogasse & impetrasse, ubi „ erat prævaricatio voluntaria; qui sciret „ etiam Jeremiam rogasse. „ Sensus igitur est peccatum esse ad mortem peccatoris, non quidem absolute, sed moraliter & secundum quid, nisi adjuvetur aliorum suffragiis: Hoc est gratiam conversionis moraliter loquendo, solus orans non obtinebit, ex eo quod ita adhæreat creaturæ, ut ab ea discedere nolit; hinc ut velit, orandum est pro illo, sic censet, sic pronuntiat multoties S. Augustinus in libris de gratia & L. arb. de corr. & g.

Respondeo secundo iterum distinguendo: Est peccatum ad mortem, eo quod veniam prævaricator ea qua par est humilitate, non expostulet, concedo: Eo quod sit absolute & simpliciter irremissibile, nego. De hoc momento audiendus est idem S. Augustinus. Lib. 1. de serm. Domini in monte c. 22. " Ista differentia peccato„ rum, *ait*, Judam tradentem a Petro ne„ gante distinguit: non quia pœnitenti, vel „ petenti non sit ignoscendum, ne contra „ illam sententiam Domini veniamus, „ qua præcepit, semper ignoscendum esse „ fratri petenti, ut sibi frater ignoscat: „ sed quia illius peccati tanta labes est, „ ut deprecandi humilitatem subire non „ possit, etiamsi peccatum suum mala con„ scientia & agnoscere, & annuntiare co„ gatur. Cum enim dixisset Judas, Pecca„ vi quod tradiderim sanguinem justum: „ facilius tamen desperatione cucurrit ad „ laqueum, quam humilitate veniam de„ precatur est. Quapropter multum inter„ est quali pœnitentiæ ignoscat Deus, „ Multi enim multo citius se fatentur „ peccasse, atque ita sibi succensent, ut „ vehementer se peccasse nollent: Sed ta„ men animam ad humiliandum, obteren„ dum cor, implorandamque veniam non „ deponunt, quam mentis affectionem, „ propter peccati magnitudinem, jam de „ damnatione, illos habere credendum „ est. „

Instant: Atqui quædam peccata esse præ sua enormitate irremissibilia, ex Scriptura sacra constat: Ergo &c. Probatur antecedens Matth. 12. habetur: *Omne peccatum & blasphemia remittetur hominibus, spiritus autem blasphemia non remittetur. Et quicumque dixerit verbum contra Filium hominis, remittetur ei: qui autem dixeris contra Spiritum sanctum, non remittetur ei, neque in hoc sæculo, neque in futuro*. Ergo &c.

Respondeo negando subsumptum: Ad probationem, distinguo: Blasphemia non re-

remittitur, hoc est difficile propter obdurationem remittitur, concedo: irremissibilis est, nego. Si quod peccatum fuit in Spiritum sanctum, maxime Judæorum, qui reclamantibus Prophetis, Christum, ut legis prævaricatorem crucifigi satagerunt: maxime scelus Simonis Magi, qui pretio volebat donum miraculorum emere: Attamen Christus pro ipsis transgressoribus oravit: Petrus vero dedit Simoni consilium ut de suo peccato pœnitendo veniam expostularet. Hoc ipsum dicit S. Ambrosius L. 2. de Pœnit. c. 4. loquens de Petro illum hominem nequam damnante: " Vides quod hunc magica vani-„ tate blasphemantem in Spiritum san-„ ctum, Apostolica auctoritate condem-„ net, & eo magis, quia puram con-„ scientiam fidei non habebat, tamen „ non interclusit ei spem veniæ quem in-„ vitavit ad pœnitentiam. „

Respondeo secundo eamdem distinguendo propositionem. Peccata in Spiritum sanctum sunt irremissibilia ex parte peccatoris, quandiu agit semper ut peccator, concedo: Ex parte thesauri deficientis, nego. De consumptione thesauri non est timendum, inquit Clemens V. in Concilio Viennensi generali: Sed si peccator præ malitia & cecitate credat Christum purum hominem, & in Beelzebub ejicere dæmonia, si gratiam hæretico animo ab illo non expectandam, propugnet, citra dubium redditur peccatum, ejus culpa irremissibile, juxta illud Christi Matth. 7. *Non potest arbor mala, bonos fructus facere*; hoc est, ait divus Thomas, quandiu manet, & agit ut arbor mala: e contra vero si ipsum de peccato pœniteat. In eo prorsus sensu intelligendi sunt Patres, cum peccata in Spiritum sanctum irremissibilia proclamant. Sic Hilarius explicandus cum hoc pronuntiat in cap. 12. Matth. Ibidem enim hæc subjicit: " Sub „ secreto indulgentiæ Dei repositam es-„ se veniam, qua omne peccatum sit re-„ mittendum. „

Succinit S. Athanasius L. de communi essentia Patris, & Filii, & Spiritus sancti fol. 392. " Sunt alii, *ait*, qui in Spi-„ ritum sanct. impingunt, atque ita in „ Christi deitatem blasphemias dicunt, „ nimirum quod in Beelzebub Principe „ dæmoniorum ejiceret dæmonia. De istis „ intelligendum est quod ait: non remitte-„ tur neque in præsenti sæculo, neque „ in futuro. Quin & hoc observandum „ est, non dixisse Christum, blasphemanti & pœnitentiam agenti remissionem „ dandam non esse, sed blasphemanti, „ & in blasphemia manenti: quandoquidem nullum est peccatum irremissibile „ apud Deum, in illis qui vere & animo „ sincero ut par est, pœnitentiam agunt. „ Rivetus Calvinista hoc opus abjudicat Athanasio: esto multa non absimilia reperiantur conscripta ex quæstionibus ad Antiochum, sed istarum auctorem sua ex libro priori ut Athanasium mentiretur, hausisse non levior est suspicio. Quidquid sit, auctor loci adducti est Athanasio coævus, & consequenter magni ponderis.

Respondeo tertio ad eamdem difficultatem: Peccata in Spiritum sanctum sunt irremissibilia, & eo loci loquitur Deus de impœnitentia finali, concedo: de peccatis ut sic, & secundum se sumptis, nego. Peccatum in Spiritum sanctum illud dicitur quod ex certa malitia contra conscientiam committitur, & hoc cum obstinatione: quod quidem peccatum, si secundum se spectetur, dubio-procul est remissibile, cum Christus mortuus sit pro omnibus, & pro ipsis Judæis persecutoribus oraverit: si vero consideretur ut voluntatem in peccato perseverantem adjunctam habet, irremissibile eatenus dicitur, quatenus peccator a malo non vult umquam recedere, quæ quidem in peccatis obstinatio impœnitentia finalis vocatur: Dominus Jesus de hoc solum peccato loquitur, de peccato scilicet Pharisæorum & Scribarum, qui non solum nolebant in Christum credere, sed ipsa opera ejus miraculosa, virtute dæmoniorum facta non sine enormi blasphemia credebant.

Solutio est D. Augustini dicentis: " Non „ poterant credere, quia nolebant. „ Rursus Epist. 50. ad Bonifacium: " In-„ telligant ergo non omne, sed aliquod „ significatum esse peccatum in Spiritum „ sanctum, quod omnino non remitte-„ tur. Sicut enim cum dixisset, Si non ve-„ nirem, peccatum non haberent; utique non omne peccatum intelligi vo-„ luit; quandoquidem pleni erant mul-„ tis magnisque peccatis; sed aliquod pro-„ prium peccatum; quod si non habe-„ rent, possent illis omnia dimitti quæ „ habebant; id est, quod in eum venientem

„ non

„ non crediderunt. Hoc enim non haberent peccatum, si non veniret: Sic etiam cum dixit, Qui peccaverit in Spiritum sanctum, vel, Qui verbum dixerit adversus Spiritum sanctum, non utique omne quod in Spiritum sanctum peccatur, facto, sive dicto, sed aliquod certum, & proprium intelligi voluit. Hoc est autem duritia cordis usque ad finem hujus vitæ, qua homo recusat in unitate corporis Christi quod vivificat Spiritus sanctus, remissionem accipere peccatorum. Cum enim dixisset Discipulis: Accipite Spiritum sanctum: continuo subjecit; Si cui dimiseritis peccata, dimittentur ei: si cui tenueritis, tenebuntur. Huic ergo dono gratiæ Dei quicumque restiterit & repugnaverit, vel quoquo modo fuerit ab eo alienus usque in finem hujus temporis vitæ, non remittetur ei neque in hoc sæculo, neque in futuro; hoc scilicet tam grande peccatum, ut eo teneantur cuncta peccata, quod non probatur ab aliquo esse commissum, nisi cum de corpore exierit. Quandiu vero hic vivit, eum, sicut dicit Apostolus, patientia Dei ad pœnitentiam adducit. Sed si ipse perseverantissima iniquitate, sicut consequenter adjungit Apostolus: Secundum duritiam cordis sui & cor impœnitens, thesaurizat sibi iram in die iræ & revelationis judicii Dei, non remittetur ei neque in hoc sęculo, neque in futuro. „

Duobus momentis probat sanctus Doctor peccata quæcumque esse remissibilia: primo quidem auctoritate Christi sic pronuntiantis, *Accipite Spiritum sanctum .... cui dimiseritis peccata, dimittentur ei*. Secundo, ex eo quod solum peccatum impœnitentiæ non remittatur; quod utique probat oraculo Beati Pauli dicentis obdurato: *Secundum duritiam cordis sui & cor impœnitens, thesaurizat sibi iram in die iræ & revelationis justi judicii Dei*. Idem docet sanctus Augustinus Enchir. c. 83. & Serm. 11. de verbis Domini.

Instans: Atqui ex Scriptura sacra, peccata gravia post Baptismum commissa remitti non possunt: Ergo &c. Probatur antecedens. Hebr. 6. habetur: *Impossibile est enim eos, qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum cæleste, & participes facti sunt Spiritus sancti, gustaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque sæculi venturi, & prolapsi sunt; rursus renovari ad pœnitentiam, rursum crucifigentes sibi metipsis Filium Dei, & ostentui habentes*. Ergo &c.

Respondeo primo, negando antecedens. Ad probationem distinguo: Impossibile est semel illuminatos, hoc est baptizatos, rursus renovari, scilicet iterum baptizari; non enim pœnitentia, proprie loquendo, inquit S. Augustinus in expositione Epistolæ ad Romanos, homo renovatur, sed curatur, concedo: impossibile est veniam peccatorum obtinere eos, nego. Doctor Gentium eo loci perstringit Hebræos, qui Baptismum Christi non secus ac baptismata legis renovari putabant, ostendendo hoc fieri non posse, eo quod sicut una fides, sic & unum Baptisma admittitur. Apostolus ipse hunc prodit sensum in verbis antecedentibus, ubi sic loquitur, & sic inchoat caput sextum: *Quapropter intermittentes inchoationis Christi sermonem, ad perfectiora feramur, non rursum jacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis, & fidei ad Deum, baptismatum doctrinæ, impositionis quoque manuum, ac resurrectionis mortuorum, & judicii æterni. Et hoc faciemus, siquidem permiserit Deus. Impossibile &c.* Audis Apostolum non nisi sacramenta legis jam mortua refricare, contendendo peccata his non remitti, ac demum peccatores post susceptum Baptisma iterum atque iterum prolabentes, non sine magna difficultate veniam obtinere.

Respondeo igitur aliter distinguendo: Impossibile est jamjam illuminatos, sed in nova ruentes peccata, rursum renovari ad pœnitentiam, hoc est, non sine magna difficultate hoc fieri potest, concedo: & fieri non potest, ita ut gravissima peccata sint irremissibilia, nego. Hanc solutionem primo quidem Scripturæ sacræ, tum SS. Patrum auctoritate munitam tradit sanctus Thomas. Comment. in cap. 6. Epist. ad Hebr. lect. 1. ista verba, *Impossibile est*, explicans, sic de Apostolo loquitur: “ Ostendit imbecillitatem „ eorum, erant enim imbecilles ad audiendum. Sicut enim in corporalibus „ nullus status est ita periculosus, sicut „ recidivantium, ita in spiritualibus, „ qui post gratiam cadit in peccatum, „ difficilius surgit ad bonum. Et circa hoc

" hoc facit tria: primo proponit bona quæ " perceperant: secundo difficultatem cau- " satam in eis ex recidivo, ibi *& prolapsi* " *sunt*: tertio assignat rationem ibi, *rur-* " *sus crucifigentes*.

Pergit ibidem: " Consequenter cum di- " cit, *& prolapsi sunt*, ostendit difficulta- " tem ad resurgendum causatam ex casu. " Ubi notandum est quod non dicit, la- " psi simpliciter, sed prolapsi, id est, to- " taliter lapsi: quia si lapsi tantum essent, " non ita foret difficile resurgere. Pro- " verb. 24. Septies in die cadit justus & " resurgit. Quod si diceret Apostolus, " illos qui prolapsi sunt, impossibile es- " se resurgere, tunc posset dici, quod " in hoc notat maximam difficultatem re- " surgendi, scilicet & propter pecca- " tum, & propter superbiam, sicut patet " in dæmonibus. Sed quia dicit illos qui " semel prolapsi sunt, non posse rursus re- " novari ad pœnitentiam, nec est aliquod " peccatum in hoc mundo, a quo non " possit homo pœnitere, ideo aliter est in- " telligendum. Unde sciendum, quod ex " hoc loco sumpsit Novatus quidam, qui " fuit Presbyter Ecclesiæ Romanæ, " occasionem errandi; voluit enim quod " nullus post Baptismum posset ad Pœ- " nitentiam resurgere. Sed ista positio " falsa est, sicut dicit Athanasius in Epi- " stola ad Serapionem: quia ipse Paulus " recepit incestuosum Corinthium, sic- " ut patet 2. Cor. 2. Et similiter Gal. 4. " quia dicit: Filioli mei quos iterum par- " turio &c. Est ergo intelligendum, sic- " ut dicit Augustinus, quod non dicit, " quod impossibile est pœnitere, sed quod " impossibile est rursus renovari, id est " baptizari. Tit. 3. Per lavacrum regene- " rationis & renovationis &c. Numquam " enim posset homo sic pœnitere, quod " posset iterum baptizari. Et hoc dicit " Apostolus, quia secundum legem, Ju- " dæi multoties baptizabantur, sicut patet " Marc. 7. Et ideo ad istum errorem re- " movendum dicit hoc Apostolus. "

Rursus hic q. 84. art. 10. ad 1. eamdem tradit solutionem: " Ad primum di- " cendum, quod quia apud Judæos erant " secundum legem quædam lavacra in- " stituta, in quibus pluries se abimmun- " ditiis purgabant: credebant aliqui Ju- " dæorum, quod etiam per lavacrum Ba- " ptismi aliquis pluries purificari posset. " Ad quod excludendum Apostolus scri- " bit ad Hebr. 6. quod impossibile est eos " qui semel sunt illuminati, scilicet per " Baptismum, rursum renovari ad Pœniten- " tiam, scilicet per Baptismum, qui est " lavacrum regenerationis & renovationis " Spiritus sancti. " Suffragatur sanctus Am- " brosius L. 2. de Pœnit. cap. 2.

Repenunt: Atqui impossibile est post Ba- ptismum in peccata gravia prolapsos etiam renovari per Pœnitentiam sacramentalem: Ergo &c. Probatur subsumptum: Si res ita se haberet, dubio-procul relinqueretur hostia pro peccatorum illorum remissione. Atqui ex eodem Apostolo non relinquitur; ipse enim est sui ipsius interpres ib. c. 10. his verbis: *Voluntarie enim peccantibus*, in- quit, *nobis post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hostia; terri- bilis autem quædam expectatio judicii, & ignis æmulatio quæ consumptura est adversarios*. Er- go &c.

Respondeo negando subsumptum, supe- rioribus innixus & auctoritatibus, & ra- tionibus. Ad primam probationem, ne- go minorem. Ad ulteriorem ex auctorita- te Apostoli desumptam, eadem est solutio; vel etiam distinguo cum sancto Augusti- no: Non relinquitur hostia, hoc est, non expectanda nova Christi passio, no- vumque sacrificium per iterationem Ba- ptismi iterum applicandum, concedo: nova sacramentalis pœnitentia, nego. *Una enim oblatione*, Christus, inquit in ea- dem Epistola cap. 10. Apostolus, *in sem- piternum consummavit sanctificatos*. Quocir- ca cum Sacrificium crucis sit meriti in- finiti, incassum aliquis novum expecta- ret sacrificium, sed nec novum bapti- sma, cum isto Sacramento passio Christi designetur, & Christo per illud commo- riamur: sed non excluditur Pœnitentia sa- cramentalis.

Hanc egregiam textus Apostoli expli- cationem luculenter tradit sanctus Augu- stinus in expositione inchoata Epist. ad Rom. his verbis: " Non adhuc, *ait*, " pro peccatis relinquitur sacrificium, " sed de sacrificio, de quo nunc loqueba- " tur Apostolus, id est holocausto Do- " minicæ passionis, quod eo tempore of- " fert quisque pro peccatis suis, quo ejus- " dem passionis fide dedicatur, & Chri- " stianorum fidelium nomine baptizatus " imbuitur: ut hoc significaret Aposto-

" lus,

„ lus, non posse deinceps eum qui pecca-„ verit, iterum baptizando purgari. Quo „ intellectu non intercluditur pœnitendi „ locus. „

In eamdem collimat interpretationem D. Thomas 3. part. q. 84. art. 10. ad 1. „ Ad quod, *ait*, excludendum, *scilicet* „ *Baptismi reiterationem*, Apostolus scribit „ Hebræis, quod impossibile est eos qui „ semel sunt illuminati, scilicet per Bap-„ tismum, rursum renovari ad Pœniten-„ tiam, scilicet per Baptismum, qui est „ lavacrum regenerationis & renovatio-„ nis Spiritus sancti, ut dicitur ad Tit. „ 3. & rationem assignat ex hoc, quod „ per Baptismum homo Christo commo-„ ritur; unde subdit: Rursum crucifi-„ gentes sibimetipsis Filium Dei. „

Iterum Comment. in cap. 10. Epistola ad Hebr. lect. 3. illa expendens Apostoli verba: *Jam non relinquitur pro peccatis hostia*: ait: " Aute enim reparatio-„ nem quæ facta est per Christum, re-„ linquebatur hostia ista quæ expectaba-„ tur; sed nunc jam non expectatur alia „ mors ejus: ita nec per Baptismum „ semel acceptum expectatur alius Bapti-„ smus. „

Ad eamdem Apostoli per modum objectionis positam auctoritatem, adhuc, sed aliter distinguo: Et eo loci loquitur sanctus Paulus de peccato apostasiæ a fide, quod quidem non est irremissibile, id est non sine magna difficultate propter peccatoris obdurationem remittitur, concedo: & non relinquitur absolute hostia pro illo peccato, nego. Apostolus hunc subindigitat sensum verbis antecedentibus & consequentibus. Antecedentibus quidem, cum ait: *Non deferentes collectionem nostram*: tum vero subsequentibus: *Post acceptam notitiam veritatis*.

S. Thomas ibidem Comment. in c. 10. Epist. ad Hebr. lect. 3. mirum in modum hunc tradit Apostoli sensum, dicendo sanctum Paulum eo loci innuere non remanere pro tanto peccato hostiam, seu gratiam efficacem, eo quod peccator per suam apertam & continuam Spiritui sancto resistentiam, reddat passionem Christi pro se inefficacem, quatenus sua culpa pro illo inefficax evadit: attamen hostiam remanere pro quocumque peccato semper sufficientem vult, hoc est, gratias sufficientes ex meritis Christi semper adesse, quibus salvari potest impius & Apostata. Sic igitur Angelicus Doctor illa verba, *Jam non relinquitur bestia pro peccatis*, exponit: " Id est, *inquit*, hostia quam „ Christus obtulit pro remissione peccato-„ rum, non est nobis utilis, quia illis „ dimittuntur peccata, qui de ipsis pe-„ nitent. Matt. 26. Hic est enim san-„ guis meus novi Testamenti, qui pro mul-„ tis effundetur, scilicet efficaciter; sed „ malis dicitur Isaiæ 49. In vacuum la-„ boravi, sine causa, & vane fortitudinem „ meam consumpsi. Jerem. 6. Frustra „ conflavit tentator, malitiæ ejus non „ sunt consumptæ. „

Secundo, Objecta ex sanctis Patribus excerpta.

OPPONUNT Heterodoxi: Qui suarum iniquitatum veniam nequit impetrare, citra dubium ejus peccata censeri debent irremissibilia. Atqui reus gravissimorum peccatorum veniam impetrare non potest: Igitur peccata post Baptismum commissa remitti non possunt, adeoque non datur Pœnitentiæ sacramentum pro remissione peccatorum actualium. Probatur minor ex sancto Clemente Romano Libro 2. Const. Apost. c. 23. sic loquente: " Si „ quis ex acie delinquat, tentans Deum, „ quasi non insequatur pœnis improbos, is „ veniam non impetrabit, quamvis illud „ secum dicat, bene mihi vertat Deus, „ quoniam ambulabo in conversatione cor-„ dis mei &c. „ Ergo &c.

Respondeo, nego minorem. Ad probationem dico, Constitutionum opus neque Apostolorum, neque sancti Clementis fetum esse; sed cujuscumque sint, respondeo distinguendo minorem: Et eo loci agitur de impœnitentia finali, concedo: agitur enim de illo qui Deum ejusque legem irridet, donec ultimum clauserit diem; iste autem veniam non obtinet, eo quod pœnitentiam jejunam admodum faciat: Et auctor censet quædam peccata esse prorsus & absolute irremissibilia, nego. Auctor est sui ipsius interpres ibidem c. 24. his verbis: " Episco-„ pus conservet suos pro viribus, ut qui „ non deliquerunt, extra peccatum ma-„ neant; & qui deliquerunt, a delictis „ reversos recipiat, medicinam adhiben-„ do. Quod si pœnitentiam crudelis non

„ admiserit, peccabit in Dominum Deum „ suum, justificans seipsum supra illius „ justitiam, & non recipiens hominem, „ quem Deus per Christum recipit..... „ hunc provocant ad iram, qui non reci- „ piunt pœnitentes. „ Audis auctorem increpare Episcopos qui severitate crudeli acti, abjiciunt pęnitentes, illosque reos judicio coram Christo esse contendunt. Igitur non existimat veros pęnitentes, quantumvis peccatores, veniam non posse obtinere.

Contra: Atqui de facto quædam saltem peccata graviora, juxta sanctorum Patrum sententiam, esse irremissibilia constat: & probatur ex sancto Cypriano, qui libro de lapsis ait: " Etsi tres in „ medio eorum fuerint, Noe, Job „ & Daniel, non liberabunt filios, ne- „ que filias, sed ipsi soli erunt. „ Ergo &c.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem distinguo: Et sanctus Cyprianus intelligit veniam non obtineri pro iis qui in crimine perseverant, concedo: pro pęnitentibus, nego. S. Pacianus Epist. 3. ad Sympronianum hunc esse Cypriani sensum testatur, adulterinum vero alterum quem Novatiani Cypriano affingebant: " Ille enim cum lapsos ad „ pęnitentiam cogeret, qui pœnitere no- „ lebant, dicentes a Confessoribus sive „ Martyribus se pacem accepisse, docuit „ & ostendit quod nec Patriarchæ illi „ pro non pęnitentibus impetrarint. Ete- „ nim quis liberare posset invitum? quis „ pro superbis humiliari, quis pro non „ pœnitentibus impetrare? Quod utique „ cum diceret, ad Pęnitentiæ cogebat „ remedia. Nec contra se locutus est ali- „ quid vir illius gravitatis & meriti, sed „ fundendas a peccatoribus preces docuit, „ & Exomologesim diligendam.... Non „ videns Moysen, pro quibus non im- „ petraverit? Reversus ad populum, quid „ audit in castris? Voces ebriorum & „ cantus idolothyti personabant. Adhuc „ perseverabat in nequitia populus, adhuc „ in ipso crimine permanebat, ac pœ- „ nitere non noverat. Attamen quis „ sibi nostrum dixit, quod Moyses non „ impetraverit? Dixerat illi quidem „ Deus: Deliquit ante me, delebo eum „ de libro. Dixerat tamen auctoritate Ju- „ dicis, & Domini potestate: sed vide „ quam cito reflexerit sententiam adver- „ sus populi malitiam irrogatam. Oscul- „ ta. Propheta statim ibidem: Et prædi- „ catus est, *inquit*, Moyses in conspectu „ Domini Dei sui..... & propitius fa- „ ctus est Dominus de malignitate quam „ dixerat facere populo suo &c. „ Vides sanctum Pacianum ab ipso exemplo Moysis probare Deum parcere peccatoribus pęnitentibus.

Replicant: Sanctus Athanasius hanc ponit discrepantiam inter gravia peccata & gravissima quæ adversus Spiritum sanctum committuntur, quod illa deleantur, ista vero neutiquam. Sic loquitur ille Pater Lib. in illum Evangelii locum, *Qui vir fidelis est*. Primo ait illum esse virum fidelem qui de Incarnatione Dominica nihil sentit indignum: subdit vero eum qui de præclaris Christi operibus dubitare incipit, venia dignum esse; e contra vero eum qui Dei notitiam callens, Christum ita abnegat, ut vel ipsius opera virtuti demoniorum tribuat. " Ubi quis, *ait*, Deitatis „ opera intuens incipit dubitare de In- „ carnatione Domini, & ille quidem ma- „ xime peccat.... Verum & istiusmodi „ celeriter resipiscentibus veniam Christus „ donaverit, eo quod & ipsi causam erro- „ ris sui habeant ex magnitudine operum „ humanam naturam excellentium. At „ illi qui amborum istorum inscitiam cæ- „ citatemque transcendunt, putantes se „ legis scientiam tenere, quales erant ejus „ temporis Pharisæi in insaniam versi, „ & Verbum quod in corpore est, pror- „ sus abnegant, & divinitatis opera dia- „ bolo ejusque dæmoniis imputant, meri- „ to istius impietatis indeprecabilem pœ- „ nam luunt.....In istiusmodi impieta- „ tem delapsi erant ejus temporis Judæi, „ & inter Judæos Pharisęi..... Unde „ consequenter illos Salvator noster inve- „ niabiliter blasphemare ostendit. „ Ergo &c.

Respondeo distinguendo antecedens: Et S. Athanasius ponit discrimen inter peccata gravia, & alia gravissima, quod priora nonnullis rationibus sublevari, & quodammodo excusari possint, cetera vero nec in fragilitatem, nec inadvertentiam aut ignorantiam refundi queant, concedo: quod absolute remitti non possint, subdistinguo: Quandiu peccator obstinatus remanet, & in malo perseverat, concedo: si i-

si ipsum de his pœniteat, nego. Sanctus Athanasius est sui ipsius interpres in loco in probationem conclusionis allato: sed & in isto; namque loquitur de Judæis qui ex certa malitia Christo improperabant, nec a cæcitatis & malitiæ peccato deflectere volebant. Quod autem Deus facilius peccatis ignorantiæ, vel etiam fragilitatis, quam ceteris indulgeat, audiendus est Apostolus de se ipso sic loquens 1. ad Timoth. cap. 1. *Misericordiam Dei consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate*. Hoc ipsum etiam subindigitat Psalmista Regius his verbis Psal. 102. *Cognovit figmentum nostrum: recordatus est quoniam pulvis sumus*.

Instant: Quod Patres eodem prorsus tenore dicunt, in sensu obvio intelligendum est: Sed peccata gravia dicunt irremissibilia simpliciter; & probatur ex Origene & Theognosto, quos ita loquentes inducit sanctus Athanasius Lib. in illa Evangelii verba: *Quicumque dixerit Verbum in Filium hominis*. " Prisci igitur ho-
,, mines, *inquit*, inter quos & Origenes,
,, vir multarum disciplinarum, & mul-
,, tum industrius, & Theognostus ille
,, admirandus, & perquam studiosus, tra-
,, dunt nobis hanc esse blasphemiam in
,, Spiritum sanctum, eum qui dignati sunt
,, per Baptisma donis Spiritus sancti, re-
,, currunt ad peccata, atque inde esse,
,, quod remissionem non consequantur. ,,
Ergo &c.

Respondeo negando minorem, ut ex probationibus liquet. Ad probationem distinguo, ut supra, vel etiam isto modo: Peccata in Spiritum sanctum sunt irremissibilia, hoc est, minus digna veniæ, quam peccata Ethnicorum in quibus Dei Redemptoris notitia deest, concedo: non sunt absolute, nego. Et vero nemo præter Novatianos dicet, omnia peccata post Baptismum commissa esse in Spiritum sanctum blasphemias, cum sanctus Athanasius in eodem afferat libro, esse contra omnes personas. " Ut necessario,
,, *inquit*, is qui peccat in Flium, &
,, blasphemat, peccet in Patrem & in
,, Spiritum sanctum, ,,

Respondeo 2. easdem aliter distinguendo auctoritates: Origenes & Theognostus paululum & durius & obscurius locuti sunt, concedo: & his adhærendum contra aliorum Patrum sententiam & Conciliorum definitiones, nego. Solutio est Divi Athanasii ibidem sic loquentis: " Arbitror utriuſ-
,, que sententiam nonnulla adhuc inquisi-
,, tione & observatione indigere, num
,, occultior sit aliquis & profundior in eo-
,, rum verbis intellectus?

Quod Origenes a fide pro hoc momento non discesserit, non unus probat ejusdem textus, maxime Lib. 3. contra Celsum. " Hi vero ut perditos, Deoque
,, mortuos lugent eos, qui libidine aliove
,, simili modo victi fuerint: ac rursum re-
,, sipiscentes, haud secus quam redivivos
,, recipiunt tandem post longiorem me-
,, lioris mentis approbationem, quam cum
,, primum ad religionem discendam ad-
,, mitterentur, ea tamen conditione,
,, ut quoniam lapsi sunt, excludantur in
,, posterum ab omnibus dignitatibus &
,, magistratibus Ecclesiasticis.

Rursus objicienti Celso Christianos vel ipsos suscipere peccatores, respondet, ea conditione ut pœnitentiam agant, suscipi: " Modo peccator convertat se ad me-
,, liorem frugem. ,, Replicanti Celso, Deum adulatione non flecti, respondet, pœnitentem non adulatione, sed cordis contritione obtinere veniam. " An tibi
,, videtur adulatio querula, si peccator il-
,, lis divinæ Scripturæ precationibus uta-
,, tur, Deum alloquens: Peccatum meum
,, fateor, & iniquitatem meam non cęlo:
,, dixi, Confitebor contra me iniquitatem
,, meam. ,,

Reponunt: Traditio est fidei regula: illa vero sententiis Patrum innixa perseverat: ubi autem est Patrum consensus de aliquo momento, ibi sane res ista propugnari debet, uti loquuntur: Sed vix unum aut alterum reperies, qui non dicat peccata in Spiritum sanctum non remitti in hoc sæculo; & probatur: Præter jam laudatos, qui in sensu obvio hanc præ se ferunt sententiam, inter reliquos insigniores quidam referuntur. Instar omnium sit sanctus Ambrosius, qui Lib. ad virginem lapsam c. 8. ita scribit: " Inhære pœniten-
,, tiæ usque ad extremum vitæ, nec tibi
,, præsumas ab humano die posse veniam
,, dari, quia decipit te, qui hoc tibi pol-
,, liceri voluerit. Quæ enim proprie
,, in Dominum peccasti, ab illo solo te
,, convenit in die judicii expectare reme-
,, dium.

S. Hieronymus ejusdem est labii Epist. 149.

149. ad Marcellam, ubi testatur peccatum quo quis tormentorum metu Christum negat, expiari quidem posse, sed non alia in Spiritum sanctum directe commissa. " Unde, *ait*, de toto ipsius Scripturæ ordine convincendus est, non iis irremissibilem dictam esse blasphemiam qui tormentis compulsi, & variis eviscerati cruciatibus, Dominum denegassent; sed iis qui cum in virtutibus videant opera Dei, calumniantur, & clamitant dæmonis esse virtutem, & omnia signa quæ facta sunt, non ad divinam magnificentiam, sed ad diabolum pertinere.

Respondeo negando minorem. Ad primam probationem distinguo: Et eo loci S. Ambrosius unum tantummodo intendit, scilicet virginem peccato stupri ream, difficilius obtinere veniam, concedo: & propugnat peccatum ejus esse irremissibile, nego. Quod in ea non versatus sit sententia, ex Lib. 1. de Pœnit. c. 2. jam laudato liquet, maxime ex illis verbis quibus Novatianos perstringit ibidem c. 1. " Sed negant his oportere reddi communionem, qui prævaricatione lapsi sunt, si unum tantum crimen exciperent sacrilegii, cui veniam negarent: clare quidem, sed divinis tantum redargui viderentur sententiis, assertionibus tamen suis convenirent. Dominus enim crimen nullum excepit, qui peccata donavit omnia."

Sed quorsum hæc omnia? Sanctus Doctor suum ipse prodit sensum pro solutione datum ibidem c. 8. ubi virginem lapsam pro remissione obtinenda provocat ad pœnitentiam his verbis: " Cum fide conceperis prævaricatricem animam gehennæ ignibus tradi, nec aliud remedium constitutum esse post Baptismum, quam penitentiæ solatium, quantamvis afflictionem, quantumvis laborem subire esto contenta, dummodo ab ęternis pęnis libereris . . . . . Talis vita, talis actio penitentiæ, si fuerit perseverans, audebit sperare: & si non gloriam, certe pęnæ evacuationem." Porro incassum ad pœnitentiam laboriosam subeundam compelleret virginem lapsam sanctus Ambrosius, si spes veniæ non affulsisset ei: ipse enim Lib. 1. de Pęnit. cap. 2. ait: Nemo enim potest bene agere, nisi speraverit indulgentiam."

Ad auctoritatem D. Hieronymi, similiter distinguo: Et eo loci sanctus Doctor unum tantummodo probare intendit, quod, dato & non concesso, peccata aliqua esse irremissibilia, qualia sunt in Spiritum sanctum blasphemiæ, causa tamen caderent Novatiani, concedo: & propugnat quędam gravissima irremissibilia esse, nego. Illi Hæretici contendebant omnia peccata gravia post Baptismum patrata esse irremissibilia, maxime ea quæ inter blasphemias in Spiritum sanctum annumerantur; hujusce generis credebant idololatriam & negationem Christi, de quibus conturbata Marcella nobilis & perillustris Domina consulere voluit S. Hieronymum, cui tria respondet. Primo quidem idololatriam & negationem Christi non esse in Spiritum sanctum blasphemias, sin minus confunderentur ista peccata cum iis quæ dicuntur committi in filium hominis. II. Blasphemiam eorum qui negant Christum posse remitti probat exemplo Petri, qui huius peccati peņitentia amara ab ipso Christo obtinuit veniam. III. Demum brevitatis causa, præ curis & solicitudinibus, deficiente commoditate ad discutiendum istud momentum, num aliqua gravissima peccata irremissibilia sint, ait, quod hoc dato & non concesso falsissimum semper esse, omnia peccata actualia gravia irremissibilia esse, ut effutiebant Novatiani. Quod autem Hieronymus existimaverit omnia prorsus per pœnitentiam condonari patet ex L. 1. adversus Pelagianos c. 10. ubi in probationem hæc de Christo in gratiam pęnitentium profert: " Non vult perire quemquam, nec delectatur mortibus peccatorum, sed ut convertantur, & vivant."

Tertio difficultates ex ratione prodeuntes.

OBJICIUNT: Nomine Pęnitentiæ sacramentalis intelligitur Sacramentum confectum a Ministro qui remittit peccata: sed hoc homo peragere nequit: Et probatur. Solus Deus peccata remittere potest, teste sancto Chrysostomo dicente Hom. 85. in Joan. Sacerdotem non nisi linguam præbere, qua loquendi formula significatur Sacerdotem solummodo declarare peccata esse remissa.

Respondeo negando antecedens. Ad probatio-

bationem distinguo: Solus Deus peccata remittit ut causa principalis, non excludens instrumentalem, concedo: & excludit Ministrum, nego. Sicut in cælo Deus Angelos habet suarum voluntatum Ministros, juxta illud Psalm. 103. *Qui facis Angelos tuos, spiritus, & Ministros tuos, ignem urentem*. Sic & in Ecclesia pro Sacramentorum dispensatione Ministros habet. Non secus de Pęnitentia ac de Baptismo pronuntiatur Joann. *Hic est qui baptizat*. Hic est qui absolvit: non ideo tamen Novatiani excludunt a Baptismo Ministrum. Quorsum igitur pro remittendis peccatis de medio illum tollerent? Quia vero effectus nec assimilatur, nec tribuitur instrumento, eo quod agit solum ut motum, & in virtute causæ principalis a qua movetur & elevatur, optime dicit S. Chrysostomus Sacerdotem solummodo præbere in conficiendis Sacramentis linguam: sed non sensus est Ministrum ea non vere conficere, & per eadem gratiam in anima suscipientium producere. Ecce verba sancti Doctoris: " Sacerdos linguam & manus præbet: „ Neque enim justum est propter alterius „ malitiam ad salutem nostram acceden- „ tes offendi. „

Audiendus est de hoc momento S. Pacianus Barcinoniensis, qui Epist. ad Sympronianum Novatianum hanc præoccupat objectionem, & sic respondet: " Solus hoc, inquies, Deus poterit? verum „ est: sed & quod per Sacerdotes suos fa- „ cit, ipsius potestas est. Nam quid est „ illud quod Apostolis dicit; Quæ ligave- „ ritis in terris, ligata erunt & in celis: „ Et, quæcumque solveritis in terris, soluta „ erunt & in celis? Cur hoc, si ligare „ hominibus, & solvere non licebat? An „ tantum hoc solis Apostolis licet? Ergo „ & baptizare solis licet, & Spiritum „ sanctum dare solis, & solis Gentium „ peccata purgare: quia totum hoc non „ aliis quam Apostolis imperatum est. „ Quod si uno in loco & resolutio vinculo- „ rum, & Sacramenti potestas datur; aut „ totum ad nos ex Apostolorum forma & „ potestate deductum; aut nec illud ex „ decretis relaxatum est... Si ergo & la- „ vacri, & charismatis potestas, majorum „ longe charismatum, ad Episcopos inde „ descendit, & ligandi quoque jus ad- „ fuit, atque solvendi. „

Instant: In Sacramento aliquid apparere debet, cum sit cæremonia sacra, eaque sensibilis. Sed in Pęnitentia nihil sensibile reperies, cum in actibus mere interioribus sita sit. Hinc S. Augustinus Lib. 3. qq. vet. Test. loquendo de ceteris Sacramentis, subjungit, gradum ad pęnitentiam faciens: " Quid tale, aut ipsi vi- „ deant, aut aliis queunt ostendere in eo „ quod Sacramentum Pęnitentiæ vo- „ cant. „

Respondeo distinguendo minorem: Nihil reperies in Pęnitentia ceteris Sacramentis simile quoad elementum proprie dictum, concedo: quoad rationem signi sensibilis, nego. Duplicis generis sunt Sacramenta: quædam habent materiam physicam & elementarem, ut Baptismus, Confirmatio, & quædam moralem, quæ in actibus voluntatis sita est, ut Matrimonium in consensu, ut Pęnitentia in Confessione & dolore; omnia sensibilem habent: namque consensus interior debet aut voce, aut nutibus exprimi in Matrimonio: peccata per Confessionem aperiuntur, dolor per voces aut pectoris percussionem se prodit, quod sufficit ad rationem signi, juxta illud ipsius Aug. L. 10. Conf. c. 35. his verbis: " Vide quid sa- „ piat, vide quid oleat, vide quid sonet, „ vide quam durum sit. „ Ea igitur omnia signa dicuntur, quæ sensu percipiuntur.

Sanctus Thomas hic 3. p. q. 84. art. 1. ad secundum ait, materiam non adhiberi quidem a Ministro in Sacramento Pęnitentiæ, eo quod in actibus interioribus pœnitentis sita sit: sed complementum Sacramenti a Sacerdote promanare: " Dicendum, quod in Sacramentis, quæ „ habent corporalem materiam, oportet „ quod illa materia adhibeatur a Mini- „ stro Ecclesiæ, qui gerit personam Chri- „ sti, in signum quod excellentia virtutis „ in Sacramento operantis est a Christo. „ In Sacramento autem Pęnitentiæ sicut „ dictum est, sunt actus humani pro ma- „ teria qui proveniunt ex inspiratione in- „ terna. Unde materia non adhibetur a „ Ministro, sed a Deo interius operante. „ Sed complementum Sacramenti exhibet „ Minister, dum pęnitentem absolvit. „ Quibus verbis sanctus Doctor docet verba extrinsecus & sensibiliter prolata, esse materiam simul & formam Sacramenti Pęniten-

tiæ, ea quidem in confessione facta & dolore penitentis expressa rationem materiæ subire, alia vero quæ a Sacerdote proferuntur rationem formæ, quippe quæ determinent tempora priora ad gratiam producendam, qui diversus verborum respectus, & diversa significatio, & prolatio conficiunt Sacramentum.

Persistunt: Atqui illa verba non conficiunt Sacramentum: Ergo nulla solutio. Probatur subsumptum: Christus Joannis 20. loquens de remissione peccatorum, non astruit Penitentiam ut Sacramentum. Ergo &c. Probatur antecedens multipliciter: Primo quidem nullius formæ meminit. 2. Eodem modo dat potestatem remittendi peccata ac ipse remittebat: ait enim: *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos*. Mulierem autem adulteram, & Magdalenam, & paralyticum, secluso Pœnitentiæ Sacramento, absolvit. Quid plura? Eodem quoque modo præcepit Apostolis ligare ac solvere: sed ligare, non est Sacramentum: Igitur nec solvere.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem nego antecedens. Ad ulteriorem probationem, distinguo: Christus non meminit formæ verbis explicitis, concedo: implicitis, nego. Citra dubium est eum instituisse Pœnitentiæ Sacramentum per modum judicii; quia vero hoc totum morale est, ideo suæ Ecclesiæ reliquit potestatem determinandi formam in particulari, ita tamen quod verba peccatorum remissionem operandam significarent.

Ad sequentem ejusdem antecedentis probationem, utique distinguo: Eo prope modo quo Christus a Patre missus est, suos & misit Discipulos ad prædicandum verbum Dei, & remittenda peccata quantum ad aliquid, concedo: quantum ad omnia, nego. Comparationem non arithmeticam, sed proportionis & geometricam esse non una evincit ratio. Primo quidem Christus missus est a Patre per simplicem ab eo emanationem, omni prorsus seclusa dependentia, ipse vero per modum imperii proprie dicti Apostolos veluti servos & Ministros ad prædicandum & remittenda peccata in orbem terrarum misit, juxta illud S. Pauli 1. ad Cor. 4. *Sic nos existimet homo ut Ministros Christi, & Dispensatores Mysteriorum Dei*. 2. Christus ratione potestatis excellentiæ, qua gratiam absque Sacramentis potest producere, usus est dum laudatos in objectione absolvit, at vero misit Discipulos ad hoc munus per Sacramenta, & ut mysteriorum dispensatores obeundum.

Ad tertiam probationem ejusdem instantiæ, nego paritatem. Ratio discriminis ea est, quod absolutio a peccatis inferat gratiæ productionem, & consequenter supponat Sacramentum Penitentiæ: At vero ligatio non nisi secundarius potestatis sacramentalis actus est, hinc potestatem ordinis potius quam Pœnitentiæ Sacramentum spectat.

Replicant: Potestas illa Apostolis a Christo concessa non est ut remitterent peccata, sed tantummodo ut remissa declararent. Ergo &c. Probatur subsumptum. Pœnitentia tam erat in veteri Testamento necessaria, quam in novo. Atqui tamen erat tantum in priori remissionis peccatorum declarativa, tametsi absolutio peccatorum commemoretur Deut. 4. & 30. Jerem. 3. 2. Regum caput 13. ubi ait Dathan ad David pœnitentem: *Dominus quoque transtulit peccatum tuum*. Demum Marci cap. 1. habetur: *Fuit Joannes in deserto baptizans, & prædicans Baptismum Pœnitentiæ in remissionem peccatorum*. Ergo &c.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem, distinguo majorem: Penitentia erat in veteri Testamento necessaria non secus ac in novo, & in isto superabundat gratia, concedo: & non superabundat, nego. Quod Penitentia impræsentiarum sit Sacramentum, non est penes necessitatem majorem vel minorem, sed penes misericordiam, quæ, teste Apostolo, Rom. 5. Christo præsente superabundavit: *Non sicut delictum, ita & donum: si enim unius delicto multi mortui sunt: multo magis gratia Dei, & donum in gratia unius hominis Jesu Christi in plures abundavit*: Et in Epistola ad Hebræos 7. hanc statuit inter utrumque Testamentum discrepantiam, quod ad nihil perfectum adduceret lex: e contra vero Evangelium, gratia Christi fecundatum. Concinit sanctus Joannes c. 1. *Lex*, inquit, *per Moysen data est, gratia & veritas per Jesum Christum facta est*.

Jam vero quod Sacerdotes in veteri lege solum declarent peccata esse remissa, ultro

tro concedunt vel ipsi Hæretici. Hoc ipsum patet ex illis verbis Prophetæ Nathan ad David pęnitentem L. 2. Reg. 12. *Dominus quoque transtulit peccatum tuum*. Quæ vox *transtulit*, in præterito, significat Sacerdotes legis Mosaicæ, non remisisse peccata, sed tantummodo declarasse absoluta; quem quidem sensum sanctus Ambrosius Apologia prima pro Davide c. 2. exhibet his verbis: " Infaturi-,, tas itaque veniæ profundam fuisse pęni-,, tentiam declaravit, quæ tanti erroris of-,, fensionem traduxerit " ,, Sed non sic in nova lege: Christus Dominus dedit potestatem Sacerdotibus, ut de facto peccata dimitterent: & sensus verborum in futuro prolatorum obvius talis est Matthæi 16. *Quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cœlis*. Ratio a priori ea est, quod Ministri Ecclesiæ, teste Apostolo, agunt ut instrumenta a Christo mota, juxta illud 2. Cor. 5. *Pro Christo ergo legatione fungimur*. Quæ verba explanans sanctus Chrysostomus Hom. 11. sic intonat: " Quod igitur, ait Apostolus, *pro Christo* ,, *legatione fungimur*, idem est, ac si di-,, ceret Christi vice: nos enim ipsius mu-,, neri successimus. ,,

Persistunt: In Sacramentis tria distinguuntur: videlicet id quod est Sacramentum tantum, id quod est Sacramentum & res, denique id quod est res tantum: Sed hæc tria in Sacramento Pœnitentiæ non reperiuntur. Igitur e numero Sacramentorum expungi debet.

Respondet sanctus Thomas hic 3. p. q. 84. art. 1. ad 3. his verbis: " Dicen-,, dum, quod etiam in Pęnitentia est ali-,, quid quod est Sacramentum tantum, ,, scilicet actus exterius exercitus, tam ,, per peccatorem pęnitentem, quam et-,, iam per Sacerdotem absolventem: res ,, autem & Sacramentum, est pœniten-,, tia interior peccatoris: res autem tan-,, tum & non Sacramentum, est remissio ,, peccati. Quorum primum totum simul ,, sumptum, est causa secundi: Primum ,, autem & secundum sunt quodammodo ,, causa tertii. ,,

Reponunt: Quod facilitatem ad peccandum inducit, non debet uti sacramentum haberi: Sed Pœnitentia sacramentalis talis est; & probatur. Est facilitas veniæ, cum citra dubium facilius sit habere gratiam per attritionem perfectam, quæ sine magno labore concipitur: " Facilitas au-,, tem veniæ, *inquit sanctus Ambrosius* ,, *Serm*. 8. *in Ps*. 118. incentivum præbet ,, delinquendi. ,, Ergo &c.

Respondeo negando minorem: Adjuvare quippe infirmum, non est eum ad peccatum provocare, sed potius impellere ad satisfaciendum Deo: hoc ipsum præstitit Christus per Sacramenta juxta illud 1. Joan. 3. *In hoc apparuit Filius Dei, ut dissolvat opera Diaboli*. Ad probationem distinguo: Pœnitentia sacramentalis est facilitas veniæ non excludens satisfactionis labores, concedo: excludens, nego. Pęnitentiæ sacramentum est quidem efficacius pęnitentia veteris legis, quæ in sacrificiis offerendis etiam sita erat: sed sicut sacrificia ista non excludebant dolorem interiorem, ita nec Pœnitentia sacramentalis in nova lege. Solutio est Divi Augustini, qui Homil. 27. ex quinquaginta confutat Ethnicos, qui Pęnitentiam abjiciebant, eo fucato innixi principio, quod ansam peccandi præbere autumarent. " Dicunt, *ait*, nos dare peccatis licen-,, tiam, quia portum Pœnitentiæ pol-,, licemur. Si clauderetur aditus Pęni-,, tentiæ, nonne ille peccator tanto ma-,, gis adderet peccata peccatis, quanto ,, magis sibi desperare ignosci? Diceret ,, enim sibi: Ecce peccavi, ecce scelus ,, admisi: jam mihi veniæ nullus est lo-,, cus; pęnitentia infructuosa est. Damnatus sum; quare jam non vivo ut vo-,, lo? quia ibi non invenio caritatem, ,, hic saltem pascam cupiditatem meam. ,, Quare enim abstineam? ibi enim locus ,, mihi clausus est: hic quod non fecero, ,, perdo, quia quæ post hanc futura est ,, vita, mihi non dabitur. Quare ergo ,, non servio libidinibus meis, ut eas im-,, pleam vel saturem, & faciam quid-,, quid non licet, sed libet? Ergo si tu-,, leris portum pęnitentiæ, augebuntur ,, peccata. Ecce nihil dicunt illi qui pu-,, tant augeri peccata, quia portus pęni-,, tentiæ in Christiana proponitur fide. ,,

Persistunt: Omnes ferme Theologi qui post Magistrum Sententiarum scripserunt, in ea versari sententia videntur, quod Sacerdotes non vere absolvant, sed solum peccata esse dimissa declarent. Igitur Pœnitentia non est proprie dictum Sacramentum.

Respondeo primo, contrarium ex dictis

patere. Et vero SS. Thomas, Bonaventura, & omnes Ecclesiæ Academiæ, contrarium ex professo docent: si qui tamen sint qui credant absolutionem a Sacerdotibus vere penitenti datam, jejunam esse, in hoc plurimum errant. Non diffiteor quidem Magistrum Sententiarum propugnasse peccata per veram & perfectam contritionem deleri, sed ea intentione ut adjunctum habeat Penitentiæ sacramentalis votum.

Respondeo secundo distinguendo: Sacramentum Penitentiæ declarat peccatum esse remissum, & simul dimittit, concedo: & non dimittit, nego. Sicut alia Sacramenta, sic Penitentia est signum gratiæ, sed practicum, & non jejunum & vacuum. Sic docent, solis exceptis Protestantibus, omnes Orthodoxi. Quin immo vel ipsi Montanistæ Pœnitentiæ sacramentum non abnegabant: quippe qui solum quædam gravissima peccata irremissibilia dicerent, ut colligitur ex Tertulliano Lib. de pudicitia cap. 2. 9. 16. 20. 22.

Diluitur argumentum adversus distinctionem Sacramenti Pœnitentiæ a Baptismo.

OBJICIUNT Heterodoxi: Apostolus nomine Baptismatis intelligit Penitentiam: Igitur Penitentia non est a Baptismo distincta, & ad summum ejus memoria est. Probatur antecedens: Hebr. 6. habetur: *Impossibile est enim eos, qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum cœleste .... & prolapsi sunt; rursus renovari ad Pœnitentiam*. Sed S. Thomas Comment. in illum locum nomine Penitentiæ renovandæ, intelligit Baptismum. Ergo &c.

Respondeo negando antecedens. Scriptura quippe de Baptismo & Penitentia, tamquam de duobus Sacramentis materia, forma, ritu & effectu distinctis, loquitur, juxta illud 1. Joan. 1. *Si confiteamur peccata nostra; fidelis est & justus, ut remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate*. Eo loci sanctus Joannes commendat baptizatis penitentiam, ut peccatorum actualium remissionem obtineant. Non dicit: revocate in memoriam Baptismum, sed penitentiam agite, videlicet laboriosam, juxta Patrum sententias. Igitur Penitentia non est sterilis Baptismi memoria.

Ad probationem, distinguo: Apostolus ibi loquitur de Penitentiæ sacramento veteris legis, ut perstringat Judæos, qui putabant Baptismum renovari posse, sicut Penitentia quam prædicabat sanctus Joannes Baptista, concedo: & loquitur de Pœnitentiæ sacramento novæ legis ut a sacramento Baptismatis indistincto, nego. Solutio est Divi Thomæ jamjam supra laudati.

Instant: Atqui Scriptura non loquitur de Baptismo & de Pœnitentia, tamquam de duobus sacramentis specie & numero distinctis: Ergo &c. Probatur subsumptum. Cum Christus misit Discipulos ad prædicandum Evangelium, dedit eis potestatem non solum baptizandi, sed etiam remittendi peccata: sic enim habetur Matth. 28. *Euntes ergo, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*. Rursus ibidem cap. 16. *Quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cœlis*. Ergo &c.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem distinguo: Christus suos mittendo Discipulos, dedit eis potestatem baptizandi, simul & remittendi peccata diversimode, concedo: eodem modo, nego. Constituit eos Baptismi ministros ordinarios, extraordinarios etiam laicos: Penitentiæ vero solos Presbyteros, & hoc per modum jurisdictionis; quocirca Laici, Subdiaconi, & Diaconi, etiam de via extraordinaria defectu potestatis jurisdictionis, a peccatis absolvere non possunt. Omnis igitur qui absolvit, potest & baptizare, sed non e contra.

Insistunt: Atqui omnis qui baptizat, potest & a peccatis absolvere. Ergo &c. Probatur subsumptum. Baptismus nedum peccatum originale, sed & peccata actualia remittit; sic propugnat sanctus Augustinus Lib. de nuptiis & concupiscentia his verbis: " Lavacro regenerationis non ,, tantum pecata præterita, sed etiam po- ,, sterius admissa remittuntur. ,, Sic Fulgentius Lib. de fide ad Petrum cap. 30. vocat Baptismum " Sacramentum fidei & ,, pœnitentiæ ,, juxta illud Luc. 3. de Joanne Baptista: *Venit.... prædicans Baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum*. Ergo &c.

Respondeo negando antecedens. Ad probationem distinguo: Baptismus etiam peccata actualia dimittit, sed ante suscepti-

ptionem Baptismi commissa, concedo: post susceptum Baptismum patrata, subdistinguo: radicaliter, concedo: formaliter, nego. Peccata actualia sunt in duplici diferentia: quædam ante, quædam vero post Baptismum commissa. Priora absque sacramento Pœnitentiæ, non tamen absque pœnitentia virtute, quæ se per modum dispositionis in adulto prærequiritur, per Baptismum remittuntur. Posteriora vero non nisi per Pœnitentiam sacramentalem, cum teste Apostolo Hebr. 6. Baptisma non reiteretur. Potest tamen in aliquo sensu dici peccata actualia in adultis jamjam baptizatis quodam modo etiam per Baptismum dimitti, quatenus Baptismus est ceterorum Sacramentorum janua, & totius gratiæ in aliis Sacramentis suscipiendæ radix & primigenius fons, a quo cetera Sacramenta fluxu perenni emanant.

In isto sensu intelligenda est utraque auctoritas. Sanctus Augustinus ipse suum prodit sensum, asserendo quædam peccata remitti virtute Sacramenti a Baptismo distincti; namque ibidem subjungit: " Qu d enim prodesset vel ante Baptismum Pœnitentia, nisi Baptismus sequeretur, vel postea, nisi præcederet? Clarius Epist. 23. " Si parvulus baptizatus, *inquit*, grandævus factus, propria inceperit habere peccata, per quam gratiam remittentur? Non regeneratione, sed alia curatione sanari possunt."

Replicant: Eadem est gratia regenerativa, & suscitativa: sed prior est effectus a gratia Baptismatis indivulsus. Igitur incassum admitteretur sacramentum Pœnitentiæ a sacramento Baptismi indistinctum, cum id muneris habeat Pœnitentia suscitare mortuos, quod & operatur Baptisma.

Respondeo distinguendo antecedens: Gratia regenerativa & exsuscitativa eadem est materialiter seu entitative, concedo: eadem est formaliter, & in esse sacramentali, nego. Duplex effectus cunctis convenit Sacramentis; unus quidem omnibus communis, productio scilicet gratiæ habitualis, vel quantum ad entitatem, vel quantum ad ejus augmentum; alter vero est productio gratiæ hoc vel isto modo, ad hoc vel istud munus. Prior habet annexam sanctificationem, quam Sacramenta, ne uno quidem dempto, producunt, modo quoad ipsam realitatem, ut Sacramenta mortuorum; modo quantum ad gradum seu augmentum, quod Sacramenta vivorum peragunt. Sed præter hoc datur effectus specialis pro quolibet Sacramento, ita ut inter alia unum producat, sanctitatem per modum regenerationis; alterum, per modum roboris, ad fidem coram tyrannis defendeodam; alterum, per modum medicinæ & curationis; alterum, per modum cibi & confortationis; & juxta hanc effectuum diversitatem, diversa quoque ponuntur Sacramenta.

Tametsi igitur Baptisma primam conferat gratiam, quæ etiam gratiæ suscitativæ nomine celebratur, cum peccatum originale & lethale ante susceptionem Baptismatis commissum expellat, sicque mortuis reddit vitam, non tamen istum per modum præcise curationis, sed potius regenerationis producit effectum; curandi subit munus Pœnitentia. Ratio discriminis inter utriusque Sacramenti operationem, hæc est: Baptismus confert vitam iis qui illam nusquam habuere: & ideo per modum regenerationis confert: Pœnitentia vero eamdem jam susceptam, sed peccato actuali deperditam, reddit; consequenter per modum resurrectionis. Solus quippe resurgere dicitur, qui vitam casu amissam recuperat; nusquam vero alter, qui antea natus, jam nascitur, & habet seu recipit vitam. Ista Sacramentorum distinctio sic explanatur & traditur ab Eugenio IV. in Decreto instr. Armen. " Novæ legis septem sunt Sacramenta...... Per Baptismum enim spiritualiter renascimur, per Confirmationem augemur in gratia, & roboramur in fide; renati autem & roborati, nutrimur divinæ Eucharistiæ alimonia; quod si per peccatum, ægritudinem incurrimus animæ, per Pœnitentiam spiritualiter sanamur."

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Pœnitentia est nova Legis Sacramentum.

PRIMO, hoc ipsum declarat Christus Joan. 20. bis verbis: *Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Quæ verba Concilium Tridentinum

tinum Seff. 13. cap. 1. explicat de vera potestate absolvendi a peccatis.

Secundo, Hoc prædicat Patrum traditio. SS. Cyprianus Epist. 73. ad Jubajanum, Epiphanius Hæref. 59. Chrysostomus Lib. 3. de Sacerd. cap. 6. Cyrillus Alex. Lib. 12. comment. in Joan. Ambrosius Lib. 1. de Pœnit. cap. 7. Hieronymus Lib. 1. contra Pelag. c. 10. & alii. His accedunt Conciliorum definitiones. Ancyranum, Laodicenum, Florentinum in instruct. Armen. Tridentinum ita statuerunt.

Tertio, Hoc evincunt rationes Theologicæ: I. Quia datur in Ecclesia remedium pro peccatis post Baptismum commissis. Sic propugnat S. Cyprianus Epist. 54. ad Antonianum; sic Hieronymus Epist. 54. ad Marcellam; sic Pacianus Barcinonensis Epist. 1. ad Sympronianum; sic omnia Concilia adversus Novatianos adunata. II. Quia Pœnitentia est sacramentum a Baptismate prorsus distinctum, ut docet S. Cyprianus Serm. de lapsis; Augustinus Epist. 23. ad Bonifacium; Tridentinum Seff. 14. cap. 2. III. Quia Christus Dominus dedit Ecclesiæ potestatem remittendi peccata, ut docent Firmilianus Epist. ad sanctum Cyprianum; Hilarius Can. 16. in Matth. Chrysostomus L. 3. de Sacerd. cap. 3. & alii Patres. IV. Datur forum internum Pœnitentiale ad peccatorum absolutionem. Hoc colligitur ex Concilio Eliberitano Can. 76. ex aliis Pœnitentialibus Canonibus, ex Innocentio Papa Epist. 2. ad Exuperium cap. 4. ex S. Cypriano Magno Hom. 26.

SYNOPSIS OBJECTIONUM,

ET SOLUTIONUM.

PRIMO, Scriptura sacra dicit quidem aliqua peccata esse irremissibilia; sed his & similibus terminis, indigitat solum ea non sine magna difficultate remitti, propter peccatoris tum obduritiem, tum cæcitatem: vel dicendum est eam loqui de impœnitentia finali, qua peccator ita firmatur in malo ad finem usque, ut ad Deum sese convertere nolit.

Secundo, Eadem est solutio ad Patrum auctoritates, quæ adducuntur adversus conclusionem. Et vero dum quædam peccata dicunt irremissibilia, loquuntur per exaggerationem; & sensus est quædam peccata excusari posse, ubi vel fragilitas, vel gravissima tentatio peccati causæ sunt; quædam vero, ea scilicet quæ ex pura malitia patrantur, non ita. Hinc peccator dicitur per omnia indignus venia: potest tamen eam, si resipiscit, obtinere.

Tertio, Incassum objiciunt Heterodoxi solum Deum remittere peccata, quandoquidem causa principalis non excludit ministerialem: nec magis proficiunt dicendo elementum ad Sacramentum prærequisitum ibi non reperiri; nomine enim elementi intelligitur materia sensibilis, quæ sicut in ceteris sacramentis, sic & in Pœnitentia reperitur.

Quarto, Tametsi Baptismus remittat peccata actualia ante ejus susceptionem commissa, non tamen quæ adultus regeneratus, patrat; sicque Christus suos mittendo ad prædicandum Evangelium Discipulos, dedit eis potestatem illa per diversa Sacramenta abluendi.

ARTICULUS SECUNDUS,

Num peccatorum confessio facienda Sacerdoti, sit ita Sacramento Pœnitentiæ essentialis, ut a Christo fuerit semper in usu?

HETERODOXI nihil non tentavere, maxime Protestantes, ut singulorum peccatorum confessionem Sacerdoti approbato faciendam exsufflarent, sed incassum: & contra eos eam pro virili propugnamus. Unde sit

CONCLUSIO.

Confessio peccatorum a Christi tempore fuit in usu, & est pars Sacramento Pœnitentiæ essentialis.

Probatur omni argumentorum genere.

ANTEQUAM ulterius progrediamur, opere pretium est observare, confessionem peccatorum fieri posse duobus modis. Primo quidem in genere, ut si quis fateretur se esse miserrimum peccatorem; deinde vero singula in particulari declarando peccata; quod quidem fieri contingit etiam.

etiam dupliciter, publice scilicet, & in secreto. Non abs re erit etiam hic observare confessionem publicam multis sæculis usitatam fuisse, sed aliquorum dumtaxat peccatorum; prius enim sua in secreto aperiebat Pœnitentiario peccata reus, & inter alia quoddam gravissimum ex consensu & consilio Sacerdotis ad majorem satisfactionem in conventu Ecclesiæ manifestabat, quo facto, laboriosæ & publicæ subjiciebatur pœnitentiæ. Quandoque etiam, ut dicemus infra, ægrotus animam agens, coram selectis personis Sacerdoti omnes suas declarabat culpas, & facta confessione, absolvebatur. Hic non est sermo de confessione quæ fiebat vel vage & in genere, vel de aliquo tantum peccato publico aperiendo: sed de sacramentali, hoc est de confessione singulorum peccatorum, sive auriculari, sive publica, quæ astantibus multis testibus fiebat, ut postea juridice absolveretur pœnitens.

§. I.

Primum argumentum ex variis nominibus, quibus ab Antiquis celebrata est Confessio sacramentalis, eruitur.

NOMINA rerum naturas explicant: sed Pœnitentia modo pro contritione sumitur, sub quo respectu Pœnitentia vocatur; modo pro satisfactione peccatorum Deo exhibita, & isto usurpata sensu, a sanctis Patribus Baptismi laboriosi nomine celebratur: modo etiam peccatorum confessio vocatur. Igitur confessio est de ratione Sacramenti Pœnitentiæ. Probatur minor quoad tertiam partem, de qua præsens movetur controversia.

Primo quidem legitur in Scriptura sacra. Levit. 16. 21. juxta versionem LXX. habetur. *Posita utraque manu super caput ejus* (scilicet hirci) *confiteatur omnes iniquitates Filiorum Israel*. Psal. 31. v. 5. *Confitebor adversum me injustitiam meam*. Marci 1. *Confitentes peccata sua*. Ergo &c.

Secundo: Ex Patribus Græcis. Gregorius Nazianzenus oratione de Baptismo versus medium: " Ne dedigneris confiteri peccatum tuum. " Alter Gregorius, scilicet Nyssenus Epist. canonica ad S. Latojum canone 4. " Qui ex se ipso ad sua " proferenda peccata impulsus est, eo " quod sua sponte occultorum accusator " esse voluerit .... in mitioribus pœnis " versatur. "

Tertio Ex Patribus Latinis Tertullianus L. de Pœnit. c. 9. " Is actus, inquit, qui magis Græco vocabulo exprimitur, & frequentatur, exomologesis " est. " id est confessio. Idem Lib. de Orat. c. 7. Exomologesim solummodo pro peccatorum confessione usurpat.

S. Cyprianus Epist. 55. nunc 59. ad S. Cornelium Papam post medium, conqueritur de quibusdam lapsis, qui prætermissa confessione, pacem a quibusdam Presbyteris obtinuerant: " Sublata, ait, " Pœnitentia, nec ulla exomologesi criminis facta, despectis Episcopis atque " calcatis, pax a Presbyteris, verbis fallacibus prædicetur. " Alibi eodem modo loquitur ubi de lapsis longe post medium. S. Pacianus expressius in Parænesi ad Pœnitentiam; aitque: " Tertio, " de his erit sermo, qui, confessis bene, apertisque criminibus, remedia " Pœnitentiæ, actusque ipsos exomologesis administrandæ aut nesciunt, aut " recusant. " Salvianus Lib. 1. ad Ecclesiam Catholicam, ejusdem est labii.

§. II.

Alterum argumentum ex figuris veteris Testamenti, quibus prælusa fuit Confessio sacramentalis.

TESTE Apostolo omnia in figuris contingebant illis, hoc est Judæis, figuram vero ad veritatem terminari idem docet Apostolus. Docent & post ipsum sancti Doctores: sed confessionem sacramentalem annuntiant veteris legis figuræ: Absolutionem quidem, namque Sacerdotes in nomine Domini declarabant peccata esse remissa, juxta illud Nathan ad David 2. Reg. 12. *Dominus quoque transtulit peccatum tuum*. Confessionem vero oblatione sacrificiorum, quæ pro peccatis fieri debebant: quædam enim erant pro ignorantia, quædam pro furto: sicque filii Israel, tale vel tale offerendo sacrificium, culpam quoque talem vel talem, qua reus erat, manifestabat: Quinimmo confessio oralis non semel fiebat, quandoque in genere, videlicet cum peccata directe contra Deum fuerant commissa,

missa, quandoque etiam in particulari, maxime de peccatis contra proximum, ita ut remissio non sine confessione prævia concederetur; non enim eam obtinuit David, nisi postquam dixit; *Peccavi Domino*. Tunc enim dictum est illi: *Dominus quoque transtulit peccatum tuum*. Ergo &c. Juvat hic texere pro fusiori minoris probatione, alios Scripturæ sacræ textus, & legis Doctorum de hoc momento sententias.

Testimonia Scripturæ sacræ.

In Libro Levitici plurimum celebratur peccatorum Confessio. C. 4. enim habetur. *Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: Loquere filiis Israel: Anima, quæ peccaverit per ignorantiam, & de universis mandatis Domini, quæ præcepit ut non fierent, quidpiam fecerit: si Sacerdos, qui unctus est, peccaverit, delinquere faciens populum, offeret pro peccato suo vitulum immaculatum Domino ... Quod si omnis turba Israel ignoraverit, & per imperitiam fecerit quod contra mandatum Domini est, & postea intellexerit peccatum suum, offeret pro peccato suo vitulum, adducetque eum ad ostium tabernaculi ... Si peccaverit Princeps, & fecerit unum e pluribus per ignorantiam, quod Domini lege prohibetur: Et postea intellexerit peccatum suum, offeret hostiam Domino, hircum de capris immaculatum*.

Scriptor Canonicus eamdem prosequitur materiam c. 5. *Anima*, inquit, *quæ juraverit, & protulerit labiis suis ut vel male quid faceret, vel bene, & idipsum juramento, & sermone firmaverit, oblitaque, postea intellexerit delictum suum, agat pœnitentiam pro peccato, & offerat de gregibus agnam, sive capram, orabitque pro ea Sacerdos, & pro peccato ejus*.

Rursus c. 6. *Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: Anima quæ peccaverit & contempto Domino, negaverit proximo suo depositum, quod fidei ejus creditum fuerat, vel vi aliquid extorserit, aut calumniam fecerit, sive rem perditam invenerit, & inficians insuper pejeraverit, & quodlibet aliud ex pluribus fecerit, in quibus solent peccare homines, convicta delicti, reddet omnia, quæ per fraudem voluit obtinere, integra, & quintam insuper partem domino, cui damnum intulerat, Pro peccato autem suo offeret arietem immaculatum de grege, & dabit eum Sacerdoti, juxta æstimationem mensuramque delicti: qui rogabit pro eo coram Domino, & dimittetur illi pro singulis quæ faciendo peccavit*. Immensus forem si ceteros Legis libros percurrere vellem, maxime librum Numerorum, ubi non levior mentio fit de figuris confessionem præludentibus. Unum dicam, hanc Pœnitentiæ sacramentalis partem ita subindigitari, ut nulla absque confessione peccatorum saltem implicita fieret remissio, cum sacrificium oblatum nedum peccatum, sed & peccati speciem designaret, quandoquidem assignabatur tale pro furto, tale pro ignorantia, quod quidem offerendo, prævaricator suum annuntiabat peccatum. De hoc audiendi sunt Rabbini.

Testimonia Rabbinorum.

Moses Cordubensis diserte hanc explanat materiam, tractatu de pœnitentia c. 1. ubi sic loquitur: " Si quis transgressus fuerit quodcumque præceptum legis affirmativum, aut negativum, sive per superbiam, & contemptum, sive per errorem, postquam eum pœnituerit, & recesserit a peccato, obligatur ad confitendum coram Deo benedicto, ut dicitur Num. 5. *Vir sive mulier cum fecerint ex omnibus peccatis .. confitebuntur peccatum suum*. Hæc confessio verbalis præceptum est Legis affirmativum. Sic autem prævaricatus sum: Obsecro, Domine, peccavi, inique egi, coram te, & feci hæc & hæc. Pœnitet me & actionum mearum & nusquam eas iterabo. "

Rursus ibidem singulorum peccatorum confessionem explicat his verbis: " Necesse est confiteri ore proprio, & dicere res & causas quas in corde suo statuit. Quicumque confitetur verbo, & in corde suo non statuit ea derelinquere, hic similis est lavanti se cum reptili in manu sua. " His peractis, præscribit modum quo peccata contra Deum publice confitenda sunt, scilicet in genere; cetera vero in particulari. Sic pergit: " De quibus peccatis hæc dicta sunt? De prævaricationibus contingentibus inter hominem & socium suum. Verum in peccatis inter hominem & Deum non est necesse seipsum publicare: impudentia quædam est-

„ esset, & protervia si ea revelaret, sed „ coram Deo benedicto convertetur. „ Minutim explicabit ante faciem ejus „ peccata sua, & confitebitur in multorum conspectu, absolute tantum & generaliter, Illi enim expedit non revelari iniquitatem suam, ut dicitur: Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & „ quorum tecta sunt peccata. „

Moses Tranensis eadem prorsus de eodem momento docet. Tractatu de Penitentia ait: " Penitentia & Confessio unum „ sunt præceptum. Necesse est autem sigillatim & in specie explicare peccatum, ut dicitur Exod. 32. v. 31. *Obsecro, peccavit populus iste peccatum maximum, feceruntque sibi deos aureos*: &c. „ Laus autem magna est penitenti cum „ confitetur publice, & notas facit iniquites suas, revelatque aliis transgressiones, quæ contigerunt inter se & „ proximum suum, dicitque, Certe peccavi adversus N. fecique sic & sic. En „ En convertor & pœnitet me. „

Liber antiquus Beth Midoth totum Penitentiæ ritum nostro non absimilem, refert: requirit enim quod penitens sua confiteatur peccata, quod bonum ablatum restituat, & ut fratri, quem injuriis lacescivit, reconcilietur. En verba: " Necesse est penitentem clare & perspicue „ confiteri turpitudinem & opprobrium „ operum suorum &c. „

R. Levi Ben Gersom Comment. in legem initio Paraschæ in ista Num. 5. v. 7. verba: *Confitebuntur peccatum suum*, ait: " Discimus quod peccator obligatur ad „ confessionem peccati sui, licet jam „ pœna propter illud affectus fuerit. Non- „ ne vides quod fur ille, qui restituit furtum, & addidit quintam partem, oblationemque obtulit, tenetur insuper „ confiteri. Inde quoque manifeste probatur quod omnes ad mortem damnati, „ ad confessionem obligantur, ut a peccato expientur; quia supplicium non expiat eos sine confessione. „

Isaac Abarbinel in legem Parascha, idem „ docet: Non est dubium quin Sacerdos „ magnus confiteatur etiam eodem modo „ super hircum peccati Festi expiationis, peccata superbiæ & contemptus „ Dei filiorum Israel, quamquam illius „ non meminerit Scriptura; quia jam declaraverunt sapientes felicis memoriæ „ in tractatu sacrificiorum, quod in omni „ sacrificio pro peccato necessaria est Confessio. „

Babal Hatturim in libro Orach Chaiim sect. 607. expressius loquitur: " Eo die „ peccata sua sigillatim confitentur. Sic „ scripserunt R. Amram, R. Rambam, & R. Juda felicis memoriæ, „ necessarium esse peccata particulatim „ enuntiare. „

Subscribit R. Juda Balats l. Musar. c. 2. his verbis: " Necesse est etiam confiteri ore & labiis propriis, & dicere „ quæ in corde suo statuit & definivit. „ Idem ait n. 11. L. 2. administrationæ Penit. c. 21. " Antiqui Sancti scribebant „ peccata sua in Epistola, quum ea committebant, ut ea confiterentur &c. „

Quid memorem varios Talmudis tractatus in quibus eadem scripta sunt, & confitendi modus præscribitur? Tractatus Talmudici Joma c. 3. fol. 36. part. 2. sic habet: " Docuerunt Rabini qua ratione quis confiteri debeat &c. „ Talmud Jerosolymitanum Confessionem sic fieri docet: " Domine, peccavi & maligne „ egi, & in opinione animoque malo „ constanter steti. „ Capite vero octavo ejusdem tractatus in Talmude Babylonico fol. 87. pag. confessio peccatorum sigillatim facienda sic præcipitur: " Necesse est nominatim edere peccatum. „ Et ait glossa. "Necesse est sigillatim edere peccatum: cum enim confitetur, dicit, peccatum tale peccavi. „ Talmud Jerosolymitanum idem apud eos observari scribit in fine ejusdem tractatus Joma: " Traditio est, necessarium esse sigillatim „ enuntiare opera sua. „

Dices: Sententia AKibæ isti adversatur traditioni: namque post verba immediate laudata habetur: " Necesse non est specialim enuntiare opera sua. „ Ergo &c.

Respondeo primo ad textum in probationem allatum sequi *enuntiare opera sua*. Juxta verba R. Judæ filii Bithiræ: Igitur sententia unius particularis hominis prævalere non debet pluribus aliis omni exceptione majoribus. Quid vulgo fit, attendi debet. Talmud Babylonicum docet quoque talem esse Judæorum traditionem.

Respondeo secundo distinguendo: Confessio sigillatim de singulis contra Deum peccatis non erat in usu apud Judæos, con-

concedo, de ceteris, nego. Sufficit ad figuram quod veritatem in aliquibus in genere, in aliis clarius subindigitet. Unde stupendum prorsus est Calvinum, qui novam legem ex integro in sua abolevit Ecclesia, etiam a veteri, quam magna ex parte retinuit, discedere, dum confessionem abhorret peccatorum; sed quo scopo, quoque spiritu? nisi ut per omnia indulgeat passionibus.

§. III.

Tertium argumentum sit ex novo Testamento, definitione Conciliorum & Traditione Patrum utriusque Ecclesiæ, Orientalis scilicet & Occidentalis.

QUOD Scriptura sacra faciendum decernit, nemini licet citra damnationem inficiari. Atqui Scriptura sacra præcipit pro peccatorum deletione eorumdem confessionem fieri Sacerdotibus. Igitur Confessio est pars sacramenti Pœnitentiæ essentialis. Probatur minor variis momentis. Primo quidem, ex ipsis sacræ Scripturæ textibus. Secundo, ex Conciliis, quæ Scripturarum divinarum innixa oraculis, ita definierunt. Tertio demum ex traditione Patrum, qui Scripturas sanctas de hoc momento interpretati sunt. Quia vero Confessio, quam veluti sacramenti Pœnitentiæ partem essentialem habemus, potest fieri vel publice & coram testibus, ad majorem animi humiliationem, vel secreto seu auriculariter, de utraque indiscriminatim testimonia proferenda sunt, maxime tamen de secreta, quæ a Christo nato ad hæc usque tempora in usu semper fuit. De utraque igitur agimus, ita ut fiat de singulis peccatis, quibus accedat absolutio; alias non foret sacramentalis, de qua sola impræsentiarum loquimur.

Testimonia Scripturæ novi Testamenti.

LEGITUR Act. 19. *Multique credentium veniebant, confitentes & annuntiantes actus suos: multi autem ex iis, qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros, & combusserunt coram omnibus.* Multa eo loci observanda sunt; primum quidem hic non agi de Baptismo, cum venientes forent credentes seu fideles, ut habetur supra Act. 3. 4. 5. Secundo, neque solummodo de Confessione vaga & in genere, ut si quis tantum dixisset: Domine, miserere mei, quia peccator sum; nam suos actus malos confitebantur, & sancto Paulo annuntiabant. Num hæc fecerint in conspectu fidelium, vel secreto, nihil refert: usus enim quotidianus est in Ecclesia, sua depromere peccata Confessario coram omnibus, & tamen auriculariter in confessionali. Tertium, cuncta strictim deponebant, cujus rei argumentum irrefragabile est, quod Apostolus ex eorum confessione animadvertens plures curiosa suisse sectatos, voluit libros in anathema oblivionis comburi.

Alter locus desumitur ex Epistola Beati Jacobi c. 5. ubi habetur: *Confitemini ergo alterutrum peccata vestra.* Quæ quidem verba intelligi debere de Confessione sacramentali singulorum peccatorum, non unum probat argumentum. Primo quidem ex verbis istis antecedentibus: *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum.* In quibus Apostolus nominat & determinat Presbyteros, qui sacramentum Extremæ-Unctionis, quo delentur peccata venialia, conferant. Igitur & ad eos respicit, dum postea ait: *Confitemini alterutrum*: hoc est homines hominibus. Secundo Patres vel antiquissimi intelligunt textum sancti Jacobi de Confessione sacramentali, videlicet Origenes Hom. 2. in Levitic. Chrysostomus Lib. 3. de Sacerdotio, Augustinus Hom. 12. ex Lib. 5. Hom. Bernardus L. med. c. 9. & alii.

Tertius locus est sancti Joannis, qui 1. Epist. 1. ait: *Si confiteamur peccata nostra; fidelis est & justus, ut remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate:* nimirum ministerio Sacerdotum quibus facta est promissio, *Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Quocirca licet Deus solus ea remittat, ut causa principalis, eo tamen ipso quo facta est illa promissio, hoc ipsum nisi Presbyterorum officio executioni mandatur. Observes velim sanctum Joannem loqui de peccatis in plurali: *Si confiteamur peccata nostra &c.* Quibus verbis subindigitat singulorum peccatorum Confessionem.

Dissi-

Definitiones Conciliorum pro Confessione auriculari.

His accedunt variæ pro eodem momento definitiones, quas Ecclesia sententiis Scripturæ innixa, protulit; intellexit enim eam esse Spiritus sancti mentem, reos sua debere deponere & annuntiare Presbyteris peccata, ut ab eis absolvantur.

Laodicenum Concilium, & quidem antiquissimum Can. 2. sic pronuntiat: " His „ qui diversorum peccatorum lapsus incur- „ runt, & instant orationi, Confessioni ac „ pœnitentiæ malorum suorum perfectam „ conversionem demonstrantes, pro quali- „ tate peccati tempus pœnitentiæ tribuen- „ dum esse. „ Audis vacandum esse peccatorum confessioni.

Carthaginense III. Can. 31. non absimilia loquitur: " Ut pœnitentibus, *ait*, secun- „ dum peccatorum differentiam, Episcopi „ arbitrio pœnitentiæ tempora discernan- „ tur. „ Sed quomodo tempora statuet Episcopus, ad pęnitentiam juxta qualitatem peccati subeundam, nisi ex confessione istarum culparum cognoscat & gravitatem, & discrepantiam?

Cabilonense Canone 8. expressius loquitur: " Ut Pœnitentibus a Sacerdotibus, facta „ Confessione, indicatur pęnitentia, uni- „ versitas Sacerdotum noscitur consenti- „ re. „ Hoc Concilium habitum est sub Clodoveo Rege.

Turonicum III. Can. 22. " Episcopis & „ Presbyteris diligenti cautela pertractan- „ dum est, qualiter hominibus sua sibi de- „ licta confitentibus, tempus abstinendi „ adscribant. „

Quid memorem alia tum Provincialia, tum Nationalia Concilia, quæ eadem statuunt? videlicet Rhemense Can. 12. & 16. Parisiense Can. 22. & 46. Moguntinum sub Rabano Can. 27. Wormaticense anno 868. Can. 25.

Eamdem non silent Generalia veritatem. Lateranense sub Innocentio III. Can. 21. Constantiense Sess. 8. Florentinum in instruct. Armen. eam docent; in primis vero Tridentinum Sess. 14. cap. 5. his verbis. " Ex institutione sacramenti Pęni- „ tentiæ jam explicata, universa Ecclesia „ semper intellexit, institutam etiam esse „ a Domino integram peccatorum con- „ fessionem, & omnibus post Baptismum „ lapsis jure divino necessariam existere: „ quia Dominus noster Jesus Christus e „ terris ascensurus ad cœlos, Sacerdotes „ sui ipsius vicarios reliquit, tamquam „ præsides & judices, ad quos omnia mor- „ talia crimina deferantur, in quæ Chri- „ sti Fideles ciciderint, quo, pro pote- „ state clavium, remissionis aut reten- „ tionis peccatorum, sententiam pronun- „ tient. „

Rursus ibidem Can. 6. *Si quis negaverit, Confessionem sacramentalem vel institutam, vel ad salutem necessariam esse jure divino; aut dixerit, modum secrete confitendi soli Sacerdoti, quem Ecclesia Catholica ab initio semper observavit & observat alienum esse ab institutione & mandato Christi, & inventum esse humanum; Anathema sit.*

Et iterum Can. 7. *Si quis dixerit in sacramento Pænitentiæ ad remissionem peccatorum necessarium non esse jure divino confiteri omnia & singula peccata mortalia . . . . . . anathema sit*. Et adhuc Can. 8. *Si quis dixerit, Confessionem omnium peccatorum qualem Ecclesia servat, esse impossibilem, & traditionem humanam a piis abolendam . . . . Anathema sit.*

Traditio sanctorum Patrum de Confessione peccatorum secreta.

Ex primo Sæculo, primus nobis occurrit sanctus Clemens Papa, qui Epist. 2. ad Cor. n. 8. edit. J. B. Cotelerii, ita loquitur: " Quamdiu sumus in hoc mun- „ do, de malis quæ in carne gessimus, ex „ toto corde resipiscamus, ut a Domino „ salvemur, dum habemus tempus pęni- „ tentiæ. Postquam enim e mundo exi- „ vimus, non amplius possumus ibi con- „ fiteri, aut pęnitentiam adhuc agere. „ Eo loci sanctus Pontifex distinguit Confessionem a Penitentia quæ sanctificatio est, & a Patribus Baptismus laboriosus dicitur; ex quo luce meridiana clarius apparet, secretam singulorum peccatorum accusationem a sancto Clemente commemorari. Dico secretam, cum publica non nisi secundo emerserit sæculo.

Dionysius, qui Areopagita creditur, suum addit Confessioni auriculari calculum. Epist. ad Demophilum Monachum, ex interpretatione Pet. Lansselii, increpat illum quod peccatorem sua facta confitentem re-

repulerit: " Tu autem, *inquit*, ut litteræ tuæ declarant, eum etiam qui se ad Sacerdotem submisisset, & abjecisset ad ejus genua, impium, ut ais, & peccatorem, haud scio quomodo præsens ipsum calce detrusisti. Deinde ille quidem rogabat, seque medicinæ peccatorum causa venisse fatebatur. Tu autem non modo exhorruisti, verum etiam bonum Sacerdotem provectus audacia maledictis vexasti. " Hæc verba exhibent Sacerdotem, qui miseratione commotus pœnitentem audierat, quinimmo & justificaverat; sed quomodo, nisi ex prævia peccatorum Confessione, & eorumdem absolutione.

Ex secundo Sæculo, Celeberrimum est sancti Irenæi pro eodem momento testimonium. Lib. 1. adversus Hær. cap. 9. scribit quemdam Hæreticum nomine Marcum, multas mulieres amatoriis pharmacis in sui amorem allectas corrupisse, quæ quidem dolentes de peccatis, sicut lacrymis & lamentationibus, sic & Confessione expiarant delicta. Quis cordatus dixerit crimina fuisse publica? dubio procul erant secreta: igitur & secreto de iis confessæ sunt. " Adhuc etiam, *inquit*, & amatoria, & allectantia efficit, ut & corporibus ipsarum contumeliam irroget. Hic idem Marcus quibusdam mulieribus, etsi non universis, hæ sæpissime conversæ ad Ecclesiam Dei confessæ sunt, & secundum corpus exterminatas se ab eo velut cupidine, & inflammatas valde illum se dilexisse. "; Audis vel ipsas pudendas aperuisse circumstantias; quod certe præ erubescentia innata, non nisi secreto fecerunt. Ergo &c.

Tertullianus de eodem scripsit momento ante quam in Montani hæresim prolaberetur, maxime Lib. de Pœnit. c. 9. ubi sic loquitur: " Tantum relevat confessio delictorum, quantum dissimulatio exaggerat; confessio enim satisfactionis consilium est, dissimulatio contumaciæ. Hujus igitur Pœnitentiæ secundæ & unius, quanto in arcto negotium est, tanto operosior probatio est: ut non sola conscientia præferatur, sed aliquo etiam actu administretur. Is actus, qui magis græco vocabulo exprimitur & frequentatur, exomologesis est, qua delictum Domino nostrum confitemur, non quidem ut ignaro, sed quatenus satisfactio confessione disponitur, confessione Pœnitentia nascitur, pœnitentia Deus mitigatur. " Ecce Tertullianus opponens Confessionem peccatorum pœnitentiæ laboriosæ & satisfactoriæ. Quod autem Tertullianus loquatur de confessione non soli Deo, sed hominibus facienda, & quidem articulariter, ex duobus momentis patet. Primo quidem ibidem c. 10. refert quosdam, præ verecundia, ab hac secedere Confessione, non sine animæ periculo, voluisse: " Plerosque tamen hoc opus ut publicationem sui aut suffugere, aut de die in diem differre, præsumo, pudoris magis memores, quam salutis. " Secundo, nedum peccata publica, quorum declaratio nihil pudori adversum habet, cum sint omnibus nota, sed & singula occulta, immo & lapsum carnis præ ceteris peccatis pudendum in Confessione aperiendum esse scribit; namque ibidem c. 4. ait: " Omnibus ergo delictis, seu carne, seu spiritu, seu facto, seu voluntate commissis, qui pœnam per judicium destinavit, idem & veniam per pœnitentiam spopondit, dicens ad populum: pœnitere, & salvum faciam te. " Rursus c. 2. " Cui præministrans, pœnitentiam destinabat purgandis mentibus præpositam, uti quidquid error vetus inquinasset, quidquid in corde hominis ignorantia contaminasset, id pœnitentia verrens & radens, & foras abjiciens, mundam cordis domum superventuro Spiritui sancto paret, quo se ille cum cœlestibus bonis libens inferat. " Audis Confessionem secretam omnium peccatorum, ne uno quidem excepto, fuisse in usu tempore Tertulliani, qui & secundo exeunte sæculo, & inchoante ac perseverante tertio floruit.

Ex tertio Sæculo eminet sanctus Cyprianus, qui iterum atque iterum magnifice eamdem prædicat veritatem, ut Epistol. 11. nunc 17. in primis vero Lib. de lapsis, longe post medium. " Denique, *ait*, quanto fide majores & timore meliores sunt, qui quamvis nullo sacrificii aut libelli facinore constricti, quoniam tamen de hoc cogitaverunt, hoc ipsum apud Sacerdotes Dei dolenter & simpliciter confitentes, exomologesim conscientiæ faciunt, animi sui pondus expo-

„ ponunt, salutarem medelam parvis licet „ & modicis vulneribus exquirunt. „ Ex S. Cypriano pœnitentes conscientiæ exomologesim, hoc est, *Confessionem* faciunt, & ut ipse ait, animi pondus exponunt, & salutarem peccatorum absolutionem exquirunt.

Quid plura? Circumstantias in Confessione enarrandas esse asserit; ibidem enim hæc subjicit: " Minus plane peccaverit non videndo idola, nec sub oculis circumstantis atque insultantis populi, sanctitatem fidei prophanando, non polluendo manus suas funestis sacrificiis, nec sceleratis cibis ora maculando. Hoc eo proficit ut sit minor culpa, non ut innocens conscientia. Facilius potest ad veniam criminis pervenire, non est tamen immunisa crimine. Nec cessat in agenda pœnitentia, atque in Domini misericordia deprecanda, ne quod minus esse in qualitate delicti videtur, in neglecta satisfactione cumuletur. Confiteantur singuli, quæso, fratres, delictum suum, dum adhuc, qui deliquit, in sæculo est, dum admitti confessio ejus potest, dum satisfactio & remissio facta per Sacerdotes apud Dominum grata est. „ Certe nihil ad contundendum os loquentium iniqua luculentius sancti Cypriani verbis esse potest. Revera quidem eo loci loquitur de secreta peccatorum confessione, de peccatis omnibus non notis, immo & de circumstantiis peccatum minuentibus, quas tamen vult in Confessione aperiri, quippe quæ reatum criminis habeant: de confessione non in genere se confitendo peccatorem, sed facienda Sacerdoti, qui illam, quandiu homo est in vita superstes, & suscipere & admittere potest: demum de Confessione peccatorum per Sacerdotem remittendorum hæc ait: *Et remissio facta per Sacerdotes apud Dominum grata est*. Quis autem sanæ mentis unquam dixerit, judicem remittere delicta, nisi prius ea ipsi aperiantur.

Alter ejusdem veritatis testis egregius & omni acceptione dignus, est Origenes, qui Homil. 2. in Levit. septem enumerat modos quibus fit peccati remissio, videlicet Baptismo, Martyrio, Eleemosyna, condonando proximo peccata in nos commissa, emendatione vitæ a pristinis recedendo peccatis; summo in Deum amore; dictum est enim: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*. Septimo loco ponit Pœnitentiam quæ peccatorum confessionem Sacerdoti factam annexam habet. Sic loquitur in antiqua editione " Est adhuc & septima: licet dura & laboriosa per Pœnitentiam remissio peccatorum, cum lavat peccator in lacrymis stratum suum, & fiunt ei lacrymæ suæ panes die ac nocte, & cum non erubescit Sacerdoti Domini indicare peccatum suum, & quærere medicinam. „ Ecce Confessio secreta Sacerdoti facienda Origenis munita calculo.

Rursus Homil. 3. in Levit. " Si peccaverit unum aliquid de istis, pronuntiet peccatum quod peccavit. Est, *inquit*, aliquod in hoc mirabile secretum, quod jubet pronuntiare peccatum; etenim omni genere pronuntianda sunt, & in publicum proferenda cuncta quæ egerimus; si quid in occulto gerimus, si quid in sermone solo, vel etiam intra cogitationum secreta commisimus, cuncta necesse est publicari, cuncta proferri: proferri autem ab illo qui & accusator peccati est, & incentor. Ipse enim nunc nos ut peccemus instigat; ipse etiam, cum peccaverimus, accusat. Si ergo in vita præveniamus eum, & ipsi nostri accusatores simus, nequitiam diaboli inimici nostri & accusatoris effugimus. Sic enim alibi Propheta dicit: Dic tu iniquitates tuas prior, ut justificeris. „ Ibi expresse dicit Origenes Confessionem non soli Deo, ut perperam contendunt Heterodoxi, sed Sacerdoti faciendam esse; ibi docet singula peccata, quæ mente, tum corde facta sunt, aperiri necesse esse, ibi testatur cum omnibus circumstantiis publicanda esse, hoc est, Sacerdoti confitenda.

Clarius Homil. 2. in Ps. 37. " Vide, *inquit*, quid edocet nos Scriptura divina, quia oportet peccatum non celare intrinsecus. Fortassis enim sicut ii qui habent intus inclusam escam indigestam, aut humoris vel flegmatis stomacho graviter & moleste imminentia, si vomuerint, relevantur: etiam ii qui peccaverunt, si quidem occultant & retinent intra se peccatum, intrinsecus urgentur, & propemodum suffocantur a flegmate vel humore peccati; si autem ipse sui accusator fiat, dum accusat semet- ipsum

„ ipsum & confitetur, simul evomit & „ delictum, atque omnem morbi digerit causam. Tantummodo circumspice diligentius, cui debeas confiteri peccatum tuum; proba prius medicum, cui debeas causam languoris exponere, qui sciat infirmari cum infirmante, flere cum flente, qui condolendi & compatiendi noverit disciplinam, ut ita demum si quid ille dixerit, qui se prius & eruditum medicum ostenderit & misericordem, si quid consilii dederit, facias & sequaris. Si intellexerit & praedixerit talem esse languorem tuum, qui in conventu totius Ecclesiae exponi debeat, & curari, ex quo fortassis & ceteris aedificari poterunt, & tu ipse facile sanari, multa hac deliberatione, & satis perito medici illius consilio procurandum est. „ Incassum objicerent Protestantes Originem loqui de quibusdam tantum peccatis publice confitendis; namque ea omnia quae in sacramento Poenitentiae ex more Ecclesiae facienda sunt, commemorat. Primo quidem loquitur de Confessario eligendo; secundo de Confessione secreta illi facienda, & quidem de omnibus & singulis peccatis, ut ait Homil. 2. in Ps. 37. Tertio demum de iis peccatis quae ex consilio Confessoris ad majorem satisfactionem in conventu Ecclesiae aperiri poterant. Ex quibus omnibus claret Confessionem secretam tertia a Christo aetate fuisse in usu, adeoque ex traditione a Christo per Apostolos promanasse.

Suffragatur Lactantius Lib. 4. divinarum institutionum c. 17. de Deo miserente ait: " Volens enim vitae ac saluti nostrae „ . . . . consulere, Poenitentiam nobis in illa circumcisione proposuit, ut si cor nudaverimus, id est, si peccata nostra confessi satis Deo fecerimus, veniam consequamur, quae contumacibus, & admissa sua celantibus denegatur ab eo, qui non faciem sicut homo, sed intima & arcana pectoris intuetur. „

Idem Pater in extremis ejusdem libri lineis perstringit Novatianos, qui peccatorum Confessionem secretam, & quamlibet aliam propellebant; eos extra veram Ecclesiam esse pronuntiat, & eam verae Ecclesiae notam esse Confessionem affirmat. " Sed tamen, *inquit*, quia singuli „ quique coetus Haereticorum se potissimum Christianos & suam esse catholicam Ecclesiam putant, sciendum est illam esse veram, in qua est Confessio & Poenitentia, quae peccata & vulnera quibus subjecta est imbecillitas carnis, salubriter curat. „

S. Athanasius Patrum tertii saeculi agmen claudet. Sermone in illa Christi verba: *Invenietis pullum alligatum &c.* sub finem ait: " Nos ipsos examinemus, num soluta sint nostra vincula, ut in melius proficiamus. Quod si nondum soluta sint vincula, tradas teipsum Discipulis Jesu: adsunt enim qui te solvant pro potestate ea, quam a Salvatore acceperunt. *Quaecumque enim ligaveritis*, inquit, *in terra, erunt ligata & in coelis; & quaecumque solveritis in terra, erunt soluta & in coelis: & si quibus remiseritis peccata, remittuntur eis*. „ Audis ex Athanasio Sacerdotes remittere peccata; sed quomodo, & quando? nisi dum sedent pro tribunali, audiunt reos qui sua confitentur peccata, & juxta debitam poenitentiae dispositionem eos absolvunt.

Ex quarto Saeculo proferuntur Patrum pro Confessione sacramentali testimonia. Egregium est quod sanctus Hilarius Comment. in Matt. pag. 398. edit. Paris. anno 1652. de hoc momento dicit: " Ad terrorem autem metus maximi, quo in praesens omnes continerentur, immobile severitatis Apostolicae judicium praemisit, ut quos in terris ligaverint, id est peccatorum nodis innexos reliquerint, & quos solverint confessione, videlicet veniae receperint in salutem, hi Apostolica conditione sententiae, in coelis quoque absoluti sint, aut ligati. „ Observes velim sanctum Doctorem ibi veniam ex confessione profluere velle: ibi veniam per modum sententiae fieri propugnare: quae quidem duo Poenitentiae sacramentalis mysterium conficiunt.

Dallaeus Lib. 3. de Confess. c. 9. non confessione, sed concessione legit; ita ut sensus sit: *solverint concessione veniae*: sed gratis haec scribit, cum nullum de hoc proferat manuscriptum; quin immo in ipsa Erasmi editione habetur *confessione*. Quid pluram adjiciam? Hilarius Confessionem & satisfactionem ipso nomine ve-

veniæ celebrat in Psal. 118. super hunc versum, *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei &c.* his verbis: " Vera peccati Confessio est sine intermissione temporis pœnitere. Superius paulo dixerat: " Hæc venia peccati est fonte fletuum flere, & longo lacrymarum imbre madefieri. "

Celeberrimum est sancti Basilii effatum, qui in quæstionibus seu regulis brevioribus ad interrogatum 229. sic respondet: " Omnino in peccatorum confessione eadem ratio est, quæ etiam in apertione vitiorum corporis. Ut igitur vitia corporis nequaquam quibusvis temere homines aperiunt, sed iis tantummodo, qui, rationem, qua ea curanda sint, teneant: eodem modo etiam peccatorum Confessio fieri debet, apud eos videlicet, qui ea possint curare. " Dubio procul sanctus Doctor loquitur de Confessione singulorum peccatorum secreto facienda; quippe qui assimilet medicum animæ, medico corporis, & hanc instituat comparationem, quod sicut isti non palam, sed intra privatos parietes, non unum aut alterum vulnus, sed cuncta corporis vitia sananda monstrant; sic & pro sanitate animæ restauranda, faciendum esse æquum judicet.

Ad S. Ambrosium properemus, qui L. 2. de Pœn. c. 6. ait: " Si vis justificari, fatere delictum tuum: solvit enim criminum nexus verecunda confessio peccatorum. " Rursus c. 10. " An quisquam ferat, ut erubescas Deum rogare, qui non erubescis rogare hominem? Et pudeat te Deum supplicare, quem non lates; cum te non pudeat peccata tua homini, quem lateas, confiteri? " Paulinus in vita S. Ambrosii scribit sanctum Doctorem confessiones audire solitum: " Quotiescumque illi aliquis ob percipiendam pœnitentiam lapsus suos confessus esset; ita flebat, ut & illum flere compelleret; videbatur etiam sibi cum jacente jacere. Causas autem criminum, quas illi confitebantur, nulli, nisi Domino soli, apud quem intercedebat loquebatur. "

Huic adjungitur S. Gregorius Nyssenus Epist. canonica ad S. Letojum Episcopum Mytilenensem, quæ extat in Bibl. SS. PP. tom. 1. c. 1. ejusdem Epistolæ sic habet: " Audacter ostende Sacerdoti, quæ sunt recondita animi arcana, tamquam occulta vulnera. Medico retege: ipse & honoris & valetudinis tuæ rationem habebit. "

Non omittendus Pacianus Barcinonensis. In Parænesi ad Pœnitentiam paulo post medium ita pronuntiat: " Nunc ad eos sermo sit qui bene ac sapienter vulnera sua, Pœnitentiæ nomine, confitentes: nec quid sit Pœnitentia, nec que vulnerum medicina, noverunt, similesque sunt illis qui plagas quidem aperiunt ac tumores Medicisque etiam assidentibus confitentur; sed admoniti quæ imponenda sunt, negligunt, & quæ bibenda sunt, fastidiunt. " Mox jam ibidem dixerat: " Rogo vos, fratres, etiam pro periculo meo, per illum Dominum, quem occulta non fallunt, desinite vulneratam tegere conscientiam. Prudentes ægri, Medicos non verentur, ne in occultis quidem corporum partibus etiam secaturos, etiam perusturos. " Ibi Pacianus perstringit eos qui detectis morbis, erubescunt vulnerum alligaturam: ibi timidos compellit ea detegere ut sanentur.

S. Chrysostomus per omnia concinit Homil. in Gen. 30. in primis Homil. 33. in Joannem his verbis: " In peccatis quæ commisimus confitendis, neminem vereamur; Deum dumtaxat, ut decet, formidemus, qui & nunc opera nostra videt, & tunc quos in præsentia non pœnitet, damnabit. " Subjungit ibidem: " Vos autem hortor dilectissimi, ut etsi nemo opera nostra videat, ut singuli suam conscientiam ingrediantur, & judicem sibi rationem constituant, errata sua in medium adducant, nisi velint in die illa horrenda universo orbi ea manifeste patere. " Ibi præscribit conscientiæ examen prævium: " Singuli suam conscientiam ingrediantur, & judicem sibi ratione constituant. " Deinde singulorum peccatorum secretam confessionem " Errata in medium adducant. " Idem expresse docet L. 2. & 3. de Sacerdotio.

Ex quinto Sæculo S. Innocentius I. suam variis in locis prodit mentem; maxime Epistola ad Decentium Episcopum Eugubinum anno 416. cap. 7. ubi sic pronuntiat: " Ceterum de pondere æstimando delictorum, Sacerdotis est judicare, ut

„ attendat ad confessionem pœnitentis, & „ ad fletus atque lacrymas corrigentis, „ ac tum jubere dimissi, cum viderit congruam satisfactionem. „ Ibi multa ponderanda sunt. Primo quidem sanctum Pontificem loqui de peccatis in secreto Sacerdoti aperiendis. Secundo Confessarium ex prævia & matura discussione delictorum ferre absolutionis judicium. Tertio demum sanctum Præsulem opponere pœnitentiam satisfactionis, pœnitentiæ confessionis, indulgentiamque remissionis velle fieri juxta satisfactionis & contritionis pondus. Quibus omnibus æqua lance pensatis, evanescunt Protestantium adversus confessionem secretam & sacramentalem effugia.

Non absimilia loquitur magnus S. Leo Epist. 136. edit. nov. ad Episcopos Campaniæ. Ibi enim prohibet peccata secreta, publice annuntiari, ne hoc in periculum pœnitentis veniat, postea subjungit: " Cum „ reatus conscientiarum sufficiat solis Sacerdotibus indicare confessione secreta „ . . . . sufficit illa confessio, quæ „ primum Deo offertur, tum etiam Sacerdoti. „

S. Hieron. non silet hanc veritatem Comment. in c. 10. Ecclesiast. aitque: " Si „ erubescat ægrotus vulnus Medico confiteri, quod ignorat, medicina non curat. „ Sed insigne est aliud ejusdem sancti Doctoris testimonium Comment. in c. 16. S. Matth. " Legimus, *inquit*, in Levitico de leprosis, ubi jubentur ut „ ostendant se Sacerdotibus, et si lepram „ habuerint, tunc a Sacerdote immundi „ fiant: non quo Sacerdotes leprosos faciant, & immundos, sed quo habeant notitiam leprosi, & possint discernere qui „ mundus, quive immundus sit. Quomodo ergo ibi leprosum Sacerdos mundum, „ vel immundum facit: sic & hic alligat vel solvit Episcopus, & presbyter; „ non eos, qui insontes sunt, vel noxii, „ sed pro officio suo, cum peccatorum „ audierit varietatem, scit qui ligandus sit, „ quive solvendus. „ Ex S. Doctore qui sua erubescit confiteri peccata, medicina nihil ei prodest: Ex eodem Sacerdos cuncta scire debet & audire, ut ex qualitate simul & contritionis mensura, judicet num ligandus vel absolvendus sit pœnitens? Ergo &c.

Jam sequitur S. Augustinus, qui sicut pietate, ita & eruditione pari, passim in suis operibus dirimit controversiam. Inter multa loca quædam apertiora selegimus. L. 50. Homiliarium homil. 12. ait: " Deus noster quia pius est & misericors, „ vult ut ea confiteamur in hoc sæculo, „ ne pro illis confundamur postmodum in „ futuro. „

Rursus in eodem libro Hom. 27. c. 3. " Elevatus est, *inquit*, Lazarus, processit de tumulo, & ligatus erat sicut „ sunt homines in confessione peccati, „ agentes pœnitentiam; jam processerunt „ a morte: nam non confiterentur, nisi „ procederent. Ipsum confiteri ab occulto „ & tenebroso, procedere est: sed quid „ Dominus Ecclesiæ suæ: Quæ solveritis „ in terra, soluta erunt & in celo. „

Rursus ibidem Homil. 41. " Non solum, *ait*, post Pœnitentiam ab istis vitiis „ se homo servare debet, sed & ante pœnitentiam, dum sanus est: quia si ad ultimum vitæ steterit, nescit si ipsam Pœnitentiam accipere, ac Deo & Sacerdoti „ peccata sua confiteri poterit. „ Audis ex S. Augustini doctrina peccata esse in hoc sæculo confitenda, ut Deus parcat in futuro: occulta esse aperienda & clavibus Ecclesiæ subjicienda. Demum delictorum confessionem non omni, sed soli Sacerdoti faciendam esse docet. Potuit ne sanctus Doctor clarius exponere confessionem sacramentalem quæ nunc in more posita est in omnibus Romanis Ecclesiis?

Ex sexto Sæculo habemus ejusdem confessionis sacramentalis testium nubem. Sanctus Gregorius magnus Papa Homil. 26. in Evang. ista Christi verba: *Quorum remiseritis peccata &c.* explanans, ait: " Vi- " dendum est quæ culpa, aut quæ sit Pœ- „ nitentia secuta post culpam; ut quos „ omnipotens Deus, per compunctionis „ gratiam visitat, illos Pastoris sententia „ absolvat. Tunc enim vera est absolutio „ Præsidentis, cum æterni arbitrium sequitur judicis.

Et iterum Homil. 26. in c. 20. Joan. verbis clarioribus suam prodit mentem. Primo quidem dicit inesse Ecclesiæ auctoritatem remittendi peccata: deinde vero hæc subjicit: " Lazaro dicitur, Veni „ foras. Ac si aperte cuilibet mortuo in „ culpa diceretur: Cur reatum tuum intra conscientiam abscondis: Foras jam per

,, per confessionem egredere, qui apud te
,, interius per negationem lates. Veniat
,, itaque foras mortuus, id est culpam con-
,, fiteatur peccator: Venientem vero fo-
,, ras, solvant Discipuli, ut Pastores Ec-
,, clesiæ ei Pœnam debeant amovere
,, quam meruit, qui non erubuit confiteri
,, quod fecit. ,,

Et adhuc Hom. 40. In Evang. " Quid
,, est ergo peccatorum confessio, nisi quæ-
,, dam vulnerum ruptio? Quia peccati vi-
,, rus salubriter aperitur in confessione,
,, quod pestifere latebat in mente. Vulne-
,, ra etenim cutis in superficiem trahunt hu-
,, morem putredinis, & confitendo pecca-
,, ta, quid aliud agimus, nisi malum, quod
,, in nobis latebat aperimus. ,, Subscribit
S. Joannes Climacus in suo libro qui in-
scribitur Climao, gradu quarto. Subscri-
bit & Cæsarius Arelatensis Homil. 14. tom.
8. Bib. P P. folio 833. ubi sic loquitur:
" Si vero peccata peccatis cœperit adde-
,, re, & animarum vulnera tegendo vel
,, defendendo putrescere, quæ confitendo
,, & pœnitentiam agendo curare noluit,
,, timendum est ne in illo impleatur illud
,, quod Apostolus dixit: An ignoras quia
,, benignitas Dei ad pœnitentiam te addu-
,, cit. ,,

Ex septimo Sæculo Theodorus Archiepi-
scopus Cantuariensis in libro pœnitentiali
laudato in Pontificali Damasi in Vitaliano
ait: " Theodorus Archiepiscopus, peccan-
,, tium judicia, quot scilicet annis pro uno
,, peccato quis pœnitere debeat, mirabili
,, & discreta consideratione descripsit. ,,
Ibi inter actus pœnitentiæ veros non omit-
titur Confessio.

Expressius loquitur venerabilis Beda Com-
ment. in c. 5. Epist. ubi sancti Jacobi ex-
plicans illud: *Confitemini alterutrum pecca-
ta vestra*; ait: " In hac sententia illa
,, debet esse discretio, ut quotidiana levia-
,, que peccata alterutrum coæqualibus con-
,, fiteamur, eorumque credamus oratione
,, salvari. Porro gravioris lepræ immun-
,, ditiam, juxta legem Sacerdoti panda-
,, mus, atque ad ejus arbitrium qualiter,
,, & quanto tempore jusserit, purificari
,, curemus. ,, Rursus L. 5. Hist. gentis
suæ c. 14.

Ex octavo Sæculo Rabanus suum addit cal-
culum L. 7. in Ecclesiast. c. 7. ubi de
Confessionis necessitate hæc scribit: " Qui
,, transgreditur mensuram in concupiscen-
,, tiis carnis, & aggravatur ejus delictis,
,, necesse est ut per confessionem peccato-
,, rum, fœditatem evomat &c.

Idem patet ex libris pœnitentialibus octa-
vi sæculi. Ecbertus anno 731. Eboracen-
sis Episcopus inauguratus, pœnitentiam
occultam pro peccatis occultis præscri-
bit in libello pœnitentiali, & comme-
morantur variæ confessionis formulæ: *Con-
fiteor quia peccavi nimis in sermonibus va-
nis & immundis &c.* Item Chrodegangus
Episcopus Metensis c. 28. regulæ quam
suis Canonicis servandam præscripsit,
ita inscribit: De reconciliatione pœniten-
tiæ capitalis criminis, sic incipit: *Ordo
pœnitentiam agentis publicam, hic est.* Tum
de privata sic loquitur: *Ordo ad pœni-
tentiam accipiendam & faciendam.* Dein-
de caput sic exorditur: " Hæc est ratio
,, pœnitentiæ & confessionis nostræ, quæ
,, coram Deo & Sacerdotibus ejus a no-
,, bis agendæ sunt, id est, in unoquoque
,, anno tribus vicibus ... Requite dili-
,, genter si sunt secum opera mala quæ
,, separant hominem, ut ait Apostolus, a
,, regno Dei, & hæc sunt. Mala cogitatio,
,, malus sermo, & postquam confessus
,, fuerit sua peccata, si vult dimittere ea,
,, da ei penitentiam. ,, Vides benevole Le-
ctor, ibi præscribi regulam omnia cujus-
cumque speciei gravia peccata Sacerdoti con-
fitendi, & absoluta confessione, peniten-
tiam juxta delicta imponendi.

Eodem labente sæculo, anno scilicet
797. Theodulphus Aurelianensis Episco-
pus in Capitulari quod ad suæ Diœce-
sis Parochos direxit cap. 13. sic loqui-
tur: " Confessiones dandæ sunt de omni-
,, bus peccatis. ,, Tum enarrat omnium
species peccatorum de quibus confessio
facienda est: postea subdit: " Quando ergo
,, quis ad confessionem venit, diligen-
,, ter debet inquiri, quomodo, aut qua
,, occasione peccatum perpetraverit. ,,
Idem confirmat Lib. 5. Capitularium c.
52.

Ex nono Sæculo. Non desunt in hac æta-
te pro eodem momento testes, maxime
Concilia jamjam laudata, scilicet Turonen-
se anno 813. celebratum: Cabilonense eo-
dem anno: Parisiense anno 829. Instar
omnium sit Wormatiense anno 868. quod
Can. 25. hæc statuit: " Pœnitentibus,
,, secundum differentiam peccatorum,
,, Sacerdotis arbitrio pœnitentiæ decer-

,, nuntur. ,, Quibus verbis distinguit peccatorum confessionem a satisfactionem, quæ ut dictum est, Baptismi laboriosi nomine celebratur. Monet ibidem Sacerdotem, ut pro injungenda pœnitentia, ad dispositionem penitentium attendat: " Debet itaque Sacerdos in penitentia danda, singulorum causas singulatim considerare &c.,,

Auctores hujus sæculi concinunt; inter omnes S. Eligius Episcopus Noviomensis Homil. 11. in hæc Salomonis verba: *Qui abscondit scelera sua, non dirigetur &c.* ait: " Nec peccator poterit jam excusari, qui ,, confessionem per quam venia nascitur, ,, non properavit amplecti ...... confiteantur singuli, quæso vos, fratres, ,, delictum suum, dum adhuc qui delinquit, in sæculo est, dum admitti ejus ,, confessio potest. ,, Idem docet Homil. 4.

Mira dicit Angelomus, cujus opera extant tom. 15. magnæ Bibliothecæ Patrum Edit. Lugd. ann. 850. super ista sacræ Scripturæ verba: *Pecuniam vero pro delicto, & pecuniam pro peccatis non inferebant in Templum Domini; quia Sacerdotum erat.* " Hæc sententia ostendit, quod non quis ,, proprio arbitrio facile se credere debet; sed magis sciat quod confessio peccatorum & pœnitentia, Sacerdotum ,, judicio peragenda est, qui habent scientiam discernendi inter mundum & immundum, & lepræ maculam dejudicare, aut condemnare, aut mundum discernere. ,,

Ex subsequentibus Sæculis. Ex decimo sæculo Radulphus Harpiacensis cujus opera legere est Tom. 17. magnæ Bib. PP. L. 3. in caput 7. Levit. confessionem delictorum secretam celebrat. Ex undecimo Petrus Damianus Serm. 58. de S. Andrea. Lanfrancus in libello de celanda confessione Tom. 18. magnæ Bib. PP. Ex duodecimo S. Bernardus c. 12. sermone ad milites Templi. Et Serm. 16. in Cantica ait singula peccata esse confitenda: " Omne, *inquit*, ,, quod remordet conscientiam, confitere ,, humiliter, pure, fideliter. ,, Petrus Lombardus L. 4. Sant. dist. 17. His accedunt Hugo de S. Victore L. 2. de Sacramentis parte 14. Ricardus a S. Victore L. de potestate ligandi atque solvendi c. 4. Petrus Cluniacensis L. 1. de miraculis. Qui omnes huc usque commemorati testes, ante Innocentium III. ut patet, floruerunt: Confessio igitur secreta non est hujusce Pontificis fœtus, ut perperam convitiantur Heterodoxi. Mitto Concilium Lateranense 4. & alia. Mitto Academias, Theologos, & sanctos Doctores, ut Ss. Thomam, Bonaventuram, qui egregie de hac materia scripserunt.

§. IV.

Quartum argumentum ex Ecclesiis Orientalibus.

QUOD omnes totius orbis Ecclesiæ, ne quidem schismaticorum, seu etiam multorum Hæreticorum exceptis, & tenuere, & ad nostra usque tempora tenent atque propugnant, veluti fidei inconcussum dogma habendum est. Atqui res sic se habet pro Confessione sacramentali: Igitur non est inventum humanum. Probatur minor: De Ecclesiis Occidental. & Orient. antiquis nullus est ambigendi locus, cum ex Traditione constet Patres Græcos a Christo nato una cum Latinis conspirasse ad confessionem auricularem veluti essentialem Penitentiæ sacramentalis partem astruendam. Nunc igitur operæ pretium est ostendere apud recentiores Orientales dogma de confessione non senuisse, melius dicam e numero septem novæ legis Sacramentorum illam pœnitentiam non fuisse rescissam. Quia vero ubi agitur de articulo fidei ex auctoritate Traditionis semper procedendum est; tametsi ex dictis constet Ecclesiam Orientalem antiquam in ea semper fuisse sententia, confessionem secretam peccatorum & a Christo Domino institutam, & in usu perpetuo fuisse, non tamen injucundum erit hic tria ad revincendos Hæreticos peragere; videlicet texere per ordinem Ecclesiæ vetustioris Orientalis traditionem: II. Græcorum recentiorum, qui Cyrillum Lucarem Patriarcham Constantinopolitanum præcessere, placita recensere. III. Tum & eorum qui illum subsecuti sunt.

Traditio Ecclesiæ Orientalis per ordinem digesta pro Confessione sacramentali.

Ex secundo Sæculo Dionysius, qui creditur Areopagita, Epistola ad Demophilum, quem increpat, eo quod dure admodum perstrinxisset peccatorem qui ad Sacerdo-

cerdotem peccata depositurus accesserat: Et ipsum Presbyterum qui illum a delictis absolverat: " Tu accedentem, *ait*, " Sacerdoti illum impium & peccatorem " dicis, nescio quomodo per te præsens " repuleris." Suffragatur S. Irænæus ejusdem ætatis Pater Lib. 1. adversus Hæres. c. 9. jamjam supra laudatus.

Ex tertio Sæculo variis in locis se prodit Origenes Homil. 2. in Levit. Homil. in Psal. 37. 37. & S. Athanasius Serm. in illa Christi verba: *Invenietis pullum alligatum*. Sozomenus scribit Pœnitentiarium illo sæculo creatum fuisse, in urbe Constantinopolitana, ad suscipiendas secreto confessiones: " Cum in petenda venia, " *inquit*, peccatum necessario confiteri oporteat."

Ex quarto Sæculo S. Basilius regula 229. Sanctus Gregorius Nyssenus Epistola Can. ad Episcopum Mitilenensem, S. Chrysostomus Homil. 33. in Joan. & alii eamdem docent veritatem.

Ex quinto Sæculo habemus ejusdem doctrinæ tenacissimum defensorem Cassianum, qui Coll. 2. c. 11. ait: " Si cui " quam cogitatio diabolica advenerit, spi- " rituali viro per confessionem patefacta " fiat."

Nylus S. Chrysostomi discipulus non absimili modo loquitur Epist. ad Carid. " Robustarum, *inquit*, & valentium ani- " marum est, sic confessionem facere cum " jejuniis, & vigiliis, & humicubatio- " ne, sacco & cinere & eleemosynis."

Titus Bostrensis qui anno 460. obiit in c. 7. S. Lucæ eamdem confirmat veritatem his verbis": Qui graviter impegit, per " confessionem a peccatis absolvitur: qui " parum peccarat per superbiam, confes- " sionis pharmacum si aspernetur, in pe- " narum reatum incidet."

Ex sexto Sæculo non deficiunt ejusdem veritatis testes. Non abs re erit hic laudare Imperatorem Justinianum, qui Constit. 141. ait: " Qui hoc morbi genere " contabuerunt, illi..... morbum B. Pa- " triarchæ renuntient, rationemque cura- " tionis percipiant."

Jannes Nestates in Nomocanone: " O- " portet, *inquit*, eum qui confessiones " suscipit, videre & adolescentiam, & " vires senectutis, loci differentiam & " modi per quem malum factum est.... " debet examinare locum, contritionem, " pudorem.... & sic pœnas injungat."

Joannes II. Patriarcha Constantinopolitanus juris fecit publici Pœnitentiale, in quo quidem regulas optimæ & salutaris confessionis faciendæ instituit. Idem sermonem eruditum de confessione & pœnitentia habuit. Florebat magni Gregorii Papæ ævo.

Ea versus tempora Anastasius Sinaita Patriarcha Antiochenus homilia de Synaxi hæc habet; " In confessione, lacrymis " animoque humiliato abstergere pecca- " torum maculas, sicque ad intemerata " Mysteria accedere " necesse est: deinde vero subjicit. " Confitere Christo " per Sacerdotes peccata tua... Condem- " na te in conspectu hominum."

Ex septimo Sæculo, traditum est mulierem scripto sua deposuisse peccata sancto Joanni Eleemosynario. Sic refert Leontius in ejus vita. Sanctus Joannes Climacus ait nullum, seclusa confessione peccatorum veniam impetrare. Georgius Presbyter in vita S. Theodori Archimandritæ scribit eum secretas audiisse confessiones: " Qui occultas animi cogitationes " viro sancto patefaciebant."

Ex octavo Sæculo affulget Concilium in Trullo. Can. 102. habetur: " Oportet " eos qui solvendi ac ligandi potestatem " a Deo accepere, peccati qualitatem " considerare, & ejus qui peccavit prom- " ptum studium."

In vita S. Platonis a Theodoro Studita conscripta, legitur eum solitum fuisse suo Superiori confiteri peccata: " Confitebatur ei qui præerat."

Eodem prope tempore Nicephorus Carthophilax, eruditum de confessione sacramentali tractatum composuit. In eo sic loquitur: " Olim oportebat omnes ad i- " psos Pontifices accedere, suaque illis " occulta pandere; Pontifices defatigati " ad probatos Monachos transmisere."

Ex nono Sæculo Anastasius Nicænus, qui vita functus est anno 860. plures instituit quæstiones. q. 6. ait: " Sit-ne bonum " confiteri peccata viris spiritualibus? Est " bonum & valde utile, *ait*. At si in- " veneris hominem spiritualem qui possit " tibi mederi, citra pudorem & cum fi- " de confitere ei tamquam Domino, & " non homini.... Nec te pudeat confi- " teri peccata tua."

Ex decimo Sæculo sufficiat Theophilactus, qui

qui in c. 19. Actuum ait: " Oportet quemque fidelem peccata prodere, ac sese cooarguendo illi renuntiare, ne postea eadem amplius committat.

Ex duodecimo Saeculo Simeon Thessalonicensis, L. de Sacramentis mirum in modum eadem pertractat: " Oportet, *inquit*, Confessorem in loco nitido, praeclaro & sacro, privatim & extra tumultum sedere cum reverentia, hilari animo vultuque mansueto divinam charitatem oris habitu, & moribus demonstrantem; confitentem autem cum fiducia divino timore ac reverentia in conspectu Sacerdotis, potius vero in conspectu ipsius Christi sedere, cum per confessionem Christo... in his omnibus tenetur quisque seipsum examinare, & Confessor de unoquoque interrogare. "

Nicephorus Gregoras L. 3. scribit Imperatorem Michaelem Paleologum habuisse in more positum sua confiteri peccata sancto Germano Patriarchae Constantinopolitano. R. P. Goar in notis ad Liturgiam S. Joannis Chrysostomi ait, sanctum Pontificem praecipere Sacerdotibus, ut antequam divina celebrent Mysteria, animam salutari confessione se ad hoc praeparent: " Sacerdos divinum Mysterium peracturus, ante omnia confiteri, & cum omnibus reconciliatum habere se debet. " Idem etiam scribit saeculo circiter decimo-quarto Germanum Amathusae Episcopum, statutum edidisse, quo Sacerdotibus injungit saepius sua deponere peccata, & Confessarios mutuo se salutari confessione Deo reconciliare.

Decimo-quinto Saeculo Eugenius IV. in Concilio Florentino conquestus quod Episcopi & Presbyteri ex quadam nova, eaque mala consuetudine raro confiterentur, Archiepiscopus Mytilenae fecit satis summo Pontifici.

Ex decimo sexto Saeculo Gabriel Philadelphiae L. de Sacram. edit. Venet. 1600. esse tres Poenitentiae sacramentalis partes docet. Nimirum cordis compunctionem, oris confessionem, & satisfactionem. " Contritionem cordis, oris confessionem & satisfactionem. " Deinde subdit. " Confessio est declaratio & enuntiatio voluntaria labiis sive pectore facta, propter ante commissas turpitudines & voluntaria lucidaque secretorum cordis accusatio, apud eum qui legitimam & canonicam habet potestatem. "

Non injucundum erit ex eodem saeculo proferre responsionem Graecorum Venetiarum subditorum, quam Claudio Cardinali Guisiacensi sciscitanti, quaenam essent eorum circa fidem dogmata? Responsione undecima, quae Penitentiam spectabat, asseruerunt Confessionem secretam singulorum peccatorum ex antiquorum Patrum traditione ad salutem necessariam esse: " Omnino, *inquiunt*, peccatorum enumeratio fieri debet, quemadmodum illi magni rerum divinarum praecones atque lumina, Basilius & Nyssenus, aliique hos subsecuti Doctores, praecipiunt. Et quam ob rem is qui confitetur viris spiritualibus peccata sua, fateri debet una cum loco & modo; uti spiritualis Pater adhibere medicinam eis secundum instituta SS. Patrum possit. "

Anno salutis 1580. Jeremias Patriarcha CP. mira fecit & scripsit pro doctrina septem Sacramentorum adversus Protestantes, qui in Oriente suos disseminare errores tentabant. Cap. 11. sic respondet expostulatis de Penitentiae Sacramento: " Respondemus talem Ministrum debere esse spiritualem Medicum, & bene rerum suarum peritum; deinde confitentem quoad possit, recordari peccata & particulatim exponere, idque corde contrito & humiliato. " Rursus c. 11. ait: " Quarto de confessione & peccatorum remissione respondemus ex M. Basilio debere unumquemque Christianum, si velit egregium progressum pietatis monstrare, & habitum secundum praecepta Domini nostri viveudi comparare, nullam agitationem mentis occultam secum retinere, nullum verbum absque examinatione praecedente emittere, sed proferre nude arcana cordis, non quidem cuivis, sed his, qui medicinam facere possunt. " Resp. 1. ad Theologos Wittembergenses ait: " Oportet eum qui sua confitetur peccata, sigillatim, quantum memoria suppeditare potest, cuncta deponere, & quidem corde contrito & humiliato. " Tum pag. 87. subjicit, alloquendo Wittembergenses: " Quia vero procul absolute facitis satisfactiones canonicas, dicimus eas esse ad salutem perutiles, si a probis Confessariis imponantur. "

Quid

Quid plura adjiciam? Multæ adunatæ sunt pro iisdem momentis astruendis Synodi. Anno 1638. Constantinopolitana habita est contra Capitula Cyrilli Lucaris, qui nescio quo fato adhærebat Calvinistis: & ibi hæc definitio legitur: *Anathema Cyrillo dogmatizanti & credenti non esse septem Ecclesiæ Sacramenta, Baptismum, Confirmationem, &c.* Anno 1642. altera adversus eumdem celebrata fuit Jassii prope Constantinopolim. In articulo decimo-quinto ita loquuntur Præsules de Cyrillo: " Respuit quinque Ecclesiæ Sacramenta, videlicet Ordinem, Confirmationem, Extremam-Unctionem, junctam Pœnitentiæ Confessionem, & Matrimonium, quæ quidem omnia tamquam sacra & divinam conferentia gratiam antiqua traditio nobis reliquit."

Anno 1672. Synodus Jerosolymitana asserit confessionem secretam peccatorum esse de essentia Sacramenti Pœnitentiæ a Christo Jesu instituti: " Pœnitentiæ Sacramentum in quo secreta includitur confessio, tunc tradidit Christus, cum dixit: *Quorum remiseritis peccata &c.* "

His omnibus accedunt Græcorum Euchologia, in quibus mentio fit de Confessione sacramentali. In his hæc oratio legitur: *Deus qui propter nos homo effectus, & totius mundi peccata tollit, ipse suavissima sua benignitate cuncta hæc suscipiat, quæ coram indignitate mea enarrasti, frater, condonans tibi omnia, & in præsenti sæculo & in futuro.* Altera ibidem habetur: *Tu optime & valde misericors Deus, cuncta quæ filius meus spiritalis contrito corde coram te, tenuitati meæ confessus est, & in præsenti & in futuro sæculo condona.*

Neque vero referre pigebit, me non semel audivisse anno circiter 1716. a Reverendo admodum Patre Feuillet Ordinis Minimorum Botanico Regio, & apud Academiam Parisiensem propter tractatus Physicos & mathematicos quos Juris publici fecit, celeberrimo, se in peregrinationibus in Oriente de Mandato Ludovici XIV. susceptis, multorum Græcorum confessiones audivisse, eos habere Sacerdotes & Parochos, quibus sua deponunt peccata: Qui igitur hæc negaverit, in rebus Ecclesiasticis Græcorum prorsus hospitem se probabit. Igitur a primo ad ultimum constat confessionem secretam, eamque sacramentalem in Oriente a Christo nato ad nostra usque tempora fuisse in usu.

Græcorum recentiorum pro Confessione sacramentali placita.

ISTUD momentum articulo superiori §. VIII. jam ex parte explicatum & probatum est, ubi de essentia sacramenti Pœnitentiæ egimus. Quia vero Protestantes toto marte impugnant Confessionem sacramentalem singulorum peccatorum, non abs re erit celebriora præcedentium Auctorum hic loca texere, ut Heterodoxi intelligant omnes Orientales Ecclesias, a Christo ad nostra usque tempora, secretam peccatorum Confessionem uti sacramentalem, & ad salutem absolute necessariam, nedum habere, sed & observare.

Reverendus Pater Goar in disciplina Ecclesiastica, & ritibus Orientalium peritissimus, omnes Orientis Ecclesias confessionem sacramentalem agnoscere testatur. Ostendimus supra Græcos, Melchitas, Nestorianos, Jacobitas & Æthyopes Pœnitentiam inter novæ legis Sacramenta annumerare, & Confessionem ut partem essentialem inter delineandum istud Sacramentum commemorare: idem ante Concilium Florentinum a Simeone Thessalonicensi fuisse prædicatum. Diximus quoque Theologos Græcos impugnasse Lutheranos, eo quod Pœnitentiam ex albo Sacramentorum expunxissent; Cyrillum Lucarem Apostatam a fide in variis Synodis proscriptum esse propter errores Calvinianos quos propugnabat. Jam nunc ad monumenta, quibus ex professo Confessio sacramentalis defenditur, veniendum incumbit.

Alexius Rhaturus eodem prope modo ac Latini de auriculari Confessione loquitur. Homil. in quartam Quadragesimæ Dominicam ait: " Sacramentum Confessionis institutum est pro medela & correctione peccatorum commissorum, ea omnia delet &c." Deinde præscribit dispositiones, ut a ministris Ecclesiæ per sententiam absolutionis latam Pœnitens a peccatis solvatur.... Eamdem dictorum Confessionem, ejusque mirabiles commemorat effectus, Homil. de resurrectione Lazari.

Damascenus Studita in instructione familiari

miliari pro Confessione rite facienda : " Homines, *ait*, qui suas salvare animas, ,, & ad hæreditatem æternam volunt ,, pervenire, debent quotidie, si fieri potest, saltem quater in anno Patri spirituali sua confiteri peccata, videlicet ,, tempore Quadragesimæ, in festo Nativitatis Christi, Assumptionis Beatæ Mariæ, & omnium Sanctorum. Debent ,, omnem citra dissimulationem cuncta ,, deponere peccata; nam etsi homini confiteamini, perinde est ac si Deo ipsi hoc ,, fieret, quippe qui sit ille qui peccata ,, condonat; quia si homo absolvit, non ,, nisi accepta prius a Deo potestate hoc ,, ipsum facit. Audite quæ Christus dixit Apostolis, cum eos ad prædicandum ,, misit: *Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*. ,, Idem porsus docet Nicephorus Pascbaleus in libro manuali methodico de sacramenti Pœnitentiæ administratione edito Venetiis anno 1622.

Meletius Syrurgus in suo tractatu ad confutandos errores Theologorum Wittembergensium loquens de Pœnitentiæ sacramento quod abnegant, quasi stupens ait: " Quomodo non confitentur Confessio- ,, nem peccatorum sincero Pœnitentiæ ,, animo factam, adjuncta absolutione sic- ,, ut oportet data ab eo qui claves regni ,, cœlorum habet, esse Sacramentum? Nam- ,, que audiant Dominum, qui ita præ- ,, cepit: *Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur* ,, *eis* ...... Qui ergo abnuunt Confessio- ,, nem, cui annexa est peccatorum absolu- ,, tio, quod Sacramentum vocamus, du- ,, bio-procul a Novatianis non discre- ,, pant. ,,

Confessio orthodoxa ab ipso simul cum Russiæ & Moldaviæ Episcopis composita, eamdem præcontinet veritatem. Quæst. 112. hæc habentur: " Quintum sacramen- ,, tum est Pœnitentia, quæ est cordis dolor ,, de peccatis ab aliquo homine patratis, ,, quæque confitetur se curam Sacerdote ,, accusando, cum firmo de emendanda ,, in futurum vita proposito, & adimplen- ,, di pœnitentiam a Confessario imposi- ,, tam. ,,

Dices: Arcudius Lib. 4. de Pœnit. c. 5. dubitat num Græci possint absolvere. Caucus, Angelus, Metrophanes contradictoria loquuntur de sacramento Pœnitentiæ apud Græcos recentiores. Igitur, inquiunt Protestantes, nihil ex his testimoniis pro Confessione erui potest.

Respondeo antiquam Græciæ Ecclesiam Pœnitentiam ex contritione cordis, oris confessione & satisfactione laboriosa conflatam, semper habuisse ut verum novæ legis Sacramentum; quod ex unanimi Patrum Græcorum consensu supra demonstratum est. Hinc dato & non concesso Græcos novissimis sæculis ab hac fide defecisse, nihil inde adversus Confessionis dogma sequeretur: veritas quippe, teste Tertulliano, mendacio antiquior est.

Respondeo secundo, Auctores in objectione laudatos nullius esse ponderis, quippe qui apud Græcos ignoti sint: opera vero & Jeremiæ Patriarchæ CP. & Coresii, & Gregorii Protosyncelli, & meletii Syrurgi esse ab universa Græcorum Ecclesia approbata. Cauco & similibus opponimus RR. PP. Goar & Morinum; ille in libro de ritibus Græcorum: iste in Pœnitentiæ tractatu, uno veluti calamo scribunt, Græcos Confessionem sacramentalem retinuisse. His adjungitur Renaudotius in linguis & doctrinæ Orientalium notitia nulli secundus. Toto libro 3. Tom. 5. Perpetuitatis fidei, omni argumentorum genere probat nedum Græcos, sed & Jacobitas, Nestorianos & Æthyopes admisisse Confessionem sacramentalem. De Græcis non est ambigendi locus, maxime cum Leo X. Clemens VII. & Urbanus VIII. in suis vicissim diplomatibus statuerint illos sequi debere ritus suæ Ecclesiæ, & inter eos, ritum de Pœnitentia administranda, omni seclusa de hoc momento controversia.

Respondeo tertio, caput controversiæ præsentis non esse de validitate Sacramentorum, quæ Græci schismatici conferunt, neque de eorum variationibus; sed utrum Confessionem peccatorum veluti sacramentalem habeant. Affirmativam probavimus: igitur ad alia gradum facere juvat.

Testimonia Christianorum, qui in Syria, Ægypto, & ceteris longinquis regionibus commorantur.

COPTITÆ agnoscunt potestatem inesse Sacerdotibus absolvendi peccata; sic enim habetur in Oratione Liturgiæ per- anti-

antiquæ Patriarchatus Alexandrini, qua ad hæc usque tempora utuntur, quæque sancti Basilii nomen præ se fert. " Domi- „ ne Jesu Christe, Filius Dei Patris, qui „ cuncta peccatorum nostrorum fregisti „ vincula, vestra salutari & vivificante „ Passione, qui insufflando super sanctos „ Apostolos & Discipulos eis dixisti : „ *Accipite Spiritum sanctum : quorum* „ *remiseritis peccata, remittuntur eis.* „ Lit. M. S. Bas. Gr. & Arab. Copt. Æthiop.

Eadem prorsus docent Canonistæ tum Syriæ, tum Alexandriæ. Sic propugnat Barsalibi : ita habetur in commentario Arabico ex sancto Joanne Chrysostomo excerpto : sic docet auctor tractatus Præparationis ad sacram Synaxim : " Qui au- „ su temerario, *inquit*, se judicat absque „ Sacerdote, potestatem sibi tribuit quæ „ soli Jesu Christo. Filio Dei convenit, „ similiter & ejus Vicariis quibus eam „ contulit dicens : *Accipite Spiritum san-* „ *ctum : quorum remiseritis peccata remittun-* „ *tur eis.* „ MS. Ar. Bib. Reg. Echmini : uterque Ebnassal, Abulfaragius, aliique Summistæ eamdem tenent doctrinam. Coll. Can. MS. Ar. Nomo-Cao. Syr. Ebnass.

Varii extitere tractatus Arabes & Syriaci absque auctoris nomine, de præparatione ad Communionem, & certe magni ponderis, quippe qui excerpti sint ex operibus modo sanctorum Patrum, modo etiam Severi Aschmonin, qui nono florebat sæculo, & Dionysii Barsalibi, qui duodecimo. Uterque erat Jacobita : ille Coptita, iste Syrus. In vetustissimo hæc leguntur : " Confessio debet an- „ tecedere Communionem. „ In altero : " Nullus peccatorum remissionem recipe- „ re potest, nisi singula simul cum cir- „ cumstantiis aperiat, ut absolutionem „ habeat. „ In Codicibus manuscriptis vetustis invenitur homilia Confessionis ad usum Ecclesiarum Jacobitarum. In ea hæc habentur : " Dicitur in sacris Scriptu- „ ris eum qui peccavit & delicta commi- „ sit, qualis est lapsus carnis, furtum : „ sua debere confiteri peccata, & de his „ pœnitentiam agere. „ In altera homilia : " Sancti Patres statuerunt : Nemo ad sacram „ Eucharistiam accedat, nisi prius Sa- „ cerdoti sua deposuerit peccata. „ In aliis multis homiliis pro Dominicis & diebus Festis ad usum Coptitarum, similia de necessitate Confessionis sacramentalis leguntur. MS. Bib. Colb.

Echmini in collectione Canonum p. 2. c. 38. fuso calamo Confessionem sacramentalem describit. Caput hoc habet titulum : *De excellentia Pœnitentiæ Canonicæ. Peccator debet suum aperire peccatum Pœnitentiario.* Deinde de modo pœnitentiam agendi scribit ; tum ait : " Sacerdos non „ potest cognoscere peccata, nisi Pœni- „ tens ea confiteatur. „ Deinde vero quid sit faciendum statuit.

Non desunt plures alii auctores, qui eadem de Confessione sacramentali & scribunt & prædicant. Abu-Isaac Ebnassal, Echmini quasi coævus, in appendice Theologiæ quam inscribit : *Collectio fundamentorum Fidei*, triplicis speciei distinguit Confessionem : Una quæ fit soli Deo, se confitendo peccatorem : Altera proximo, qua quis fatetur amico se illum offendisse, & de hoc dolere : Tertia quæ Sacerdoti, eaque sacramentalis. " Tertia, *inquit*, illa est quam Pœnitens „ facit Presbytero qui potestatem habet sus- „ cipiendi confessiones, illi declarando „ singula quæ tum contra Deum, tum „ contra homines commisit peccata. „ Ebnass. coll. princip. fidei. MS. Ar. c. 55.

In veteri tractatu quæstionum & responsionum legitur : " Qui sua non deponit „ Sacerdoti peccata, quique ab ore ejus „ canonem Pœnitentialem non accipit, „ neque filius, neque Christi discipulus „ est. „

In collectione Canonum Jacobitarum Syriæ : " Nulli Christiano, qui crapulæ, lu- „ xuriæ aut furti reus est, permittitur sa- „ cram suscipere Eucharistiam, donec con- „ fessus sit peccata. „

Auctor tractatus scientiæ Ecclesiasticæ ad usum Ecclesiæ Alexandrinæ Jacobitarum c. 66. *ait* " Ad Patriarcham spectat dare „ Pœnitentiarium populo ; namque ut „ primum homines Confessarium ha- „ bent, ad illum confugiunt, ut sua „ confitendo peccata, quandiu in terra „ sunt superstites, a Deo obtineant ve- „ niam. „

Eadem pro Confessione sacramentali documenta in manuscriptis Arab. Colbert. traduntur. Michael Patriarcha Jacobitarum Antiochiæ mira dicit de Confessione sa-

sacramentali in tract. de præparatione ad Confessionem. " Confessio, *inquit*, facta „ Sacerdotibus, est baptismus perpetuus „ pro remissione peccatorum. „ Eadem pro Confessione sacramentali astruenda in manuscripto Bibliothecæ Regiæ in una homilia reperiuntur. MS. Ar. Bib. Reg.

Agmen claudet celeberrimus Dionysius Barsalibi Episcopus d' Amid, Jacobita. Multa pro fide tenenda juxta veterum Patrum doctrinam composuit. In primis per omnia partes Pœnitentiæ sacramentalis tractat, asseritque eo se scripsisse scopo, ut Canones Pœnitentiales pro singulis peccatis imponendos demonstraret. Can. 2. dicit: " Sacerdos, absoluta Pœ„ nitentis confessione quam audivit, injun„ gat ei ut promittat in posterum se simi„ lia non facturum esse &c. „ Can. 3. 4. 5. eamdem prosequitur materiam. Ibi multus est sermo de satisfactione prævia, aliisque dispositionibus, antequam absolutionis beneficium conferatur. MS. Syr. Bib. Colb.

Dices: Ipse Abu-Isaac Ebnassal in collectione principiorum fidei, asserit Confessionem, qua qui coram Deo se confitetur peccatorem, esse apud Coptitas in usu. MS. Ar. cap. 55. Jacobus Vitriacus Hist. Jerос. c. 75. Thomas a Jesu Lib. 5. c. 5. & 33. scribunt Confessionem sacramentalem apud Coptitas abrogatam; & de facto Joannes 72. Jacobitarum Alexandriæ Patriarcha eam rescidit: quod & confirmatum est a Marco filio Zaraæ, ejus successore; ita ut, teste Renaudotio Tomo 5. Perpetuitatis fidei Lib. 3. c. 8. in id novitatis, ne dicam & superstitionis venere, ut thuribulo exhalante coram Domino suavem thimiamatis odorem, ipsi fumo circumlusi, coram Deo se confiterentur peccatores, & sic se crederent ab omni reatu tum culpæ, tum pœnæ absolutos, & uti tales haberentur a Patriarcha & ceteris Sacerdotibus. Hallucinationis hoc erat fundamentum. Apud eos priores incensationes, completa oratione quæ absolutio vocatur, fiunt: quia vero nox nocti indicat scientiam, quilibet, etiam laicus, credidit se posse in thuribulo apponere incensum, ipsoque exhalante odorem super fumum, sua Deo confiteri peccata, & hac cæremonia ab eis absolvi. Qui quidem abusus ad Æthiopes, immo & ad Nestorianos usque pertransivit, ut ibidem observat Renaudotius.

Respondeo primo sicut supra, scilicet abusum nihil derogare dogmati. Ad aliam non absimilem objectionem dico, non esse controversiam inter nos Catholicos & Protestantes, qui Confessionem sacramentalem e numero Sacramentorum expunxerunt, de variationibus superstitiosis quæ inter remotissimas Orientis Ecclesias ab aliquibus sæculis contigere: sed de inconcussa traditione pro hoc momento, ab omni etiam vetustissima ætate, apud omnes totius orbis Christianos, omni auctoritatum pondere firmata. Unum hoc habemus, hanc fuisse omnium Ecclesiarum Orientalium fidem, ut ipsi nunc videant, num tuta conscientia ad spiritus erroris attendentes, possint absque Pœnitentiæ sacramento salvari?

Respondeo secundo, multos nævos a quibusdam Historicis in rebus Ecclesiasticis juxta Orientalium usus parum versatos, illis exteris nationibus affingi: neque vero quidquam roboris eorum habent testimonia. Esto quod aliquæ emerserint variationes, sed addant esse novas, immo apud aliquos, non apud omnes: addant esse recentiores; quid plura? & a multis illarum nationum Theologis aut ipso facto impugnatas, aut etiam emendatas. Quibus subnotatis, evanescunt vana Protestantium effugia.

Observandum est igitur primo, ad duodecimum usque & ultra sæculum, doctrinam de Confessione sacramentali, nedum apud Melchitas, Nestorianos, Æthiopes, sed & Jacobitas tum Syriæ, tum Alexandriæ eamdem fuisse, quam semper tenuit & tenet sancta mater Ecclesia Romana, ut constat ex iis quæ diximus & de septenario Sacramentorum numero ab omnibus recepto, & de Pœnitentia, in hac præsenti dissertatione, & ex Renaudotio hic Lib. 3. c. 8. pag. 244.

Secundo, notatu dignum est, quod tametsi Abu-Isaac Ebnassal in collectione principiorum fidei concedat apud Coptitas constitisse aliquam pro Pœnitentia variationem, de ea tamen loquitur tamquam de recentissima novitate, cui certe non solum suum non addit calculum, sed longe facit, subjungendo doctrinam Confessionis sacramentalis " esse doctrinam cetera„ rum Christianitatis societatum, quæ in

„ uni-

„ immensum Coptitarum numerum exce-
„ dunt, eamque esse magnis rationibus,
„ & ipsa Scripturæ sacræ auctoritate ro-
„ boratam atque firmatam. „

Tertio, quod os loquentium iniqua prorsus occludit, illud præcipue momentum est, quod vel ipso tempore quo ridiculæ apparuerunt in Confessione apud Coptitas novitates, eodem a viris omni exceptione majoribus impugnatæ sunt. Revera quidem auctores Coptitæ simul cum Michaele Jacobitarum Syriæ Patriarcha, restiterunt novatoribus. Maxime vero Marcus Presbyter religiosus filius Ekombar, qui suum acuit zelum contra novitates in suis publicis prædicationibus. Neque vero coram astantibus asserere dubitavit, " omnem hominem capitalium peccato-
„ rum conscium, non fine magno scan-
„ dalo sacram posse sumere Eucharistiam,
„ nisi prius sua Sacerdoti Penitentia-
„ rio confessus fuisset delicta, & pœnam
„ canonicam subiisset; eum vero qui abs-
„ que peccatorum confessione e vita mi-
„ grabat, detrudi in infernum. „ Tarich. Armen. Chron. Orient. Quia etiam disertissimus erat orator, Scripturam sacram in variis homiliis Arabica lingua explicabat: hinc factum est multos Coptitas abnuisse superstitionis errores: quod indigne ferens Marcus Patriarcha Novator, illum lata sententia excommunicare non erubuit; sed vicit veritas; emendavit Monachi superstitionis errores, & Coptitæ magna ex parte illi adhæserunt.

Huic accesserunt Ebnassal Canonista, ejusque frater Theologi nomine celebratus, qui validissimis argumentis confutarunt Metropolitanum Damiatæ.

Respondeo tertio in forma: Coptitæ & quidam alii Confessionem sacramentalem innovando temerarunt, concedo: citra novationem, nego. Et sic fucata Protestantium objectio est merum auricalcum.

§. V.

Quintum argumentum, ex usu perpetuo & Ecclesiæ disciplina desumptum.

USUS disciplinæ perpetuus de alicujus Sacramenti susceptione ita fidei firmat dogma, ut nemo nisi ex determinata malitia & erroris amore, possit illud ipsum negare: sed ex usu & disciplina, a Christo Domino ad nos usque Confessio sacramentalis in praxi floruit. Igitur causa cadunt Protestantes illam abnegando. Hinc si bona fide inter eos doctissimi loqui velint, ultro veritati simul & Religioni obedient. Quia vero scriptum est, Isa. 6. videntes & intelligentes in pœnam præcedentium peccatorum, nec audire, & quod infelicius, nec videre, nec intelligere volunt, operæ pretium est hic texere omnem de Confessione sacramentali atque Pœnitentia & disciplinam, & historiam.

Praxis Historica Confessionis sacramentalis.

PRIMO, inest Ecclesiæ potestas absolvendi a peccatis, ut validissimis ex auctoritate Patrum desumptis argumentis ostensum est. Hoc ipsum patet ex facto Beati Pauli, qui 1. Cor. 5. alligavit incestuosum Satanæ, & postea solvit. *Ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu, jam judicavi ut præsens, eum qui sic operatus est, in nomine Domini nostri Jesu Christi congregatis vobis, & meo spiritu cum virtute Domini Jesu, tradere hujusmodi Satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini nostri Jesu Christi.* 2. Cor. 2. eumdem absolvit: *Obsecro vos ut confirmetis in illum charitatem ... cui autem aliquid donastis: & ego: nam & ego quod donavi, si quid donavi, propter vos in persona Christi*. Lib. 6. Capitularium Caroli Magni cap. 160. hæc habentur: " Fide-
„ libus in Ecclesia per Christum, sancti
„ Spiritus dono, per ministerium Sacerdo-
„ tale & per Penitentiam, peccatorum
„ remissio indubitanter attribuitur. „
Jonas Aurelianensis Episcopus expressius loquitur Lib. 1. cap. 6. " Fideles idcir-
„ co, *inquit*, peccata sua Sacerdotibus
„ confitentur, quia illis potestas a Deo
„ est ligandi atque solvendi. „ Subscribit Alcuinus Epist. 71. subscribit & Leontius, qui sexto florebat sæculo, in vita sancti Joannis Eleemosynarii.

Secundo: Potestas concessa Sacerdotibus in eo potissimum sita est, quod justificent peccatorem. S. Cyprianus Serm. de lapsis de hoc momento sic loquitur: " Dum admitti ejus confessio potest, dum satis-
„ factio & remissio facta per Sacerdotes
„ apud Deum grata est. „ Idem dicit Cas-
„ sianus

ftanus L. de Pœnit. c. 18. " Regredere „ ad temetipsum, agnosce Sacramenta salutis tuæ, per quæ innovatus, per quæ „ renatus es, non minus tibi nunc opus „ sunt, quam tunc *fuerunt*, *ut te per pœnitentiam nunc regenerent*; quæ per fontem ante regenerarunt. „ Similia loquitur sanctus Cyrillus Alexandrinus in Joannem c. 56. " Nam cum ipsi Sacerdotes remittunt peccata, aut detinent; „ hoc fit per eos duobus modis: primum „ Baptismo, deinde Pœnitentia.

Tertio: Sacerdos est Judex. Illud & alia momenta jamjam validissimis rationibus probavimus; sed non abs re erit hic iteratis auctoritatibus confirmare judiciariam potestatem fori interioris. L. 2. Const. Apost. c. 2. habetur: " Tu ergo Episcope, judica ut Deus, Domini enim est „ judicium; itaque primum potestate fretus, reum condemna, deinde cum misericordia suscipe, promissa ei salute, „ si mores mutet, & peccatorum pœniteat. „ S. Chrysostomus Hom. 5. in SS. hoc ipsum dicit de Sacerdotibus. Hoc sanctus Hieronymus Epist. 1. hoc S. Leo Serm. de Transfig.

Quarto: Usus confessionis secreto Sacerdoti factæ a Christo nato in tota Ecclesia celebratur. Origenes Hom. 2. in Lev. ait: *Est septima per Pœnitentiam remissio peccatorum, cum lavat peccator lacrymis stratum suum, & non erubescit Sacerdoti Domini indicare peccatum, & quærere medicinam*. S. Basilius in regulis fusius disputatis Respon. 26. " Debet unusquisque „ eorum, mentis suæ arcana aperire fratribus iis quibus datum illud negotium „ fit, ut adhibitis facilitate & misericordia, ægrotantes curent: „ Sanctus Gregorius Nyss. qui ann. 371. florebat, oratione in eos qui alios durius judicant, ait: " Afflictionis participem & socium „ sume Sacerdotem ut patrem: Audacter „ illi ostende quæ sunt recondita, animi „ arcana tamquam occulta vulnera Medico retege: ipse & honoris & valetudinis tuæ rationem habebit. „ Audis usum confessionis secretæ in Oriente, nunc ad Africanam Ecclesiam properemus. Tertullianus Lib. de Pœnit. c. 6. " Tantum relevat confessio delictum, quantum dissimulatio exaggerat. „ Subscribit S. Cyprianus L. de lapsis, subscribit sanctus Augustinus Hom. 41.

Exercitium confessionis auricularis affulget quoque in Hispaniis; unus testis sufficiat Pacianus Episcopus Barcinonensis, qui anno 380. ultimum clausit diem. In Parænes. sic loquitur: " Quid facis tu, „ qui decipis Sacerdotem, qui aut ignorantem fallis, aut non ad plenum sciendum probandi difficultate confundis? „ Rogo ergo vos fratres, per illum Dominum quem occulta non fallunt, desinite vulneratam tegere conscientiam: „ Prudentes ægri Medicos non verentur, „ ne in occultis quidem corporum partibus. „ In Ecclesia Mediolan. confessio secreta plurimum commendatur. S. Ambrosius L. de Pœnit. c. 8. illam astruit c. 12. ait: " Quæ vox alia vestra est, „ cum etiam minoris peccati reus vobis „ factum proprium confitetur. „

Inter omnes eminet Ecclesia Romana. Innocentius I. Epist. ad Decentium sic pronuntiat: Ceterum de pondere æstimando „ delictorum, Sacerdotis est judicare, ut „ attendat ad confessionem pœnitentis, „ & ad fletus corrigentis. „ Non omittenda Ecclesia Constantinopolitana. Nectarius qui anno 381. inauguratus fuit Patriarcha, confessionem quidem publicam abrogavit occasione Domicellæ quæ a Diacono deflorata, consilio Pœnitentiarii, & dubio-procul sinistro, in conventu Ecclesiæ, scelus publicavit, ex quo facto adversus Clerum insurrexit populus: sed hoc argumentum irrefragabile est, pœnitentiam secretam tunc fuisse in usu, cum quædam facta, & solum peccata gravia ad majorem satisfactionem publice pœnitens declararet, quæ Pœnitentiarius indixerat; sic referunt Socrates L. 5. cap. 19. Sozomenus L. 11. c. 16. Cassiodorus Hist. tripartita. Quod autem auricularis non fuerit rescissa, patet ex S. Chrysostomo, qui Nectarii successor fuit. Ipse vero sic loquitur: " Non ego „ te in medium prodire theatrum, ac „ multos adhibere testes, volo, mihi soli dic peccatum. „ Observes velim confessionem factam Sacerdoti, Deo soli factam reputari a SS. Patribus, ita idem Chrysostomus Epist. 2. S. Leo Magnus Epist. 81. S. Augustinus Serm. 391. Edit. nov.

Quid memorem S. Ephræm, Ecclesiæ Edessenæ Diaconum, qui vivebat ann. 360. L. 2. admonitionis de compunctione cordis ait: " Si te devictum in hoc sen- feris,

„ feris, festina sanitatem recipere, & „ statue custodiam in corde tuo, & per „ Confessionem a spiritali Patre, & a „ Medico quære medelam ne rursus eadem patiaris. „

Auctor libri de visitatione infirmorum, cujus opus inter opera S. Augustini extat, ejusdem est labii pro illa disciplina. Lib. 2. c. 5. sic habet: “ Adstantem coram „ te Sacerdotem, Angelum Dei existima; aperi ei penetralium tuorum abditissima latibula, conscientiarum verecundarum penitiora revela repagula: non „ te pudeat coram uno dicere quæ fecisti. „

Quinto: Ab omni Christianæ Religionis ævo, omnia & singula peccata lethalia Confessioni subjiciebantur: Quinimmo hoc & sancta Mater Ecclesia exegit, ut & peccatorum graviores aperirentur circumstatiæ.

Tria peccatorum genera non sine magno satisfactionis apparatu erant sicut absolutionis, sic & confessionis materia; videlicet idololatria, homicidium, & adulterium, ut patet ex canonibus pœnitentialibus, ex L. de lapsis S. Cypriani &c. sed cetera dubio-procul non omittebantur, ut supra ex SS. Patribus ostensum est. Unum aut alterum impræsentiarum testem adhibere sufficit. Primus est S. Gregorius Neocæsariensis Episcopus, qui can. 2. statuit singula peccata esse confitenda: hoc ipsum docet S. Augustinus Hom. 50. c. 10.

De integritate Confessionis & circumstantiis aperiendis multus est sermo apud antiquos & recentiores Patres, sicut & in Conciliis. Origenes Homil. 3. in Levit. ait: “ Etenim ex omni genere pro„ nuntianda sunt cuncta quæ gerimus, si „ quod in occulto, si quod in sermone „ solito, vel intra cogitationem secreta „ cuncta necesse est proferri. „ S. Cyprianus Epist. 12. vult: “ Ut examinaren„ tur causæ, & voluntates & necessitates „ singulorum. „ S. Chrysostomus Homil. 30. in Genesim: “ Facienda est diligens „ & pura confessio peccatorum. „ Hilarius in Psalm. 37. Confitendum est ut „ Propheta docuit, ex toto corde, non „ ex parte, neque aliqua adhuc nobiscum „ cognitorum peccatorum operatione residente. „

Nenstates, qui florebat ann. 580. in Nomocanone dicit, omnes loci, temporis, personarum circumstantias in confessione detegendas esse. Idem habetur L. 7. Capitul. Caroli Mani c. 294. hoc ipsum propugnat auctor visit. infirm. apud sanctum Aug. L. 1. cap. 5. His accedunt definitiones secundi Concilii Cabilonensis ann. 813. Can. 32. Rhemensis ann. 1334. Can. 158. Lingonensis ann. 1404. Canone 82. alterius Rhemensis anno 1583. Canone 4. Londinensis ann. 1200. Canone 4. alterius etiam Lingonensis ann. 1404. Can. 90. omnia Pœnitentialia sic statuunt. In primis Pœnitentiale Joannis jejunatoris: alterum Theodori, Tertium Ecberti: Quartum Hatligeri. Demum talis est Conc. Trid. definitio Sess. 14. cap. 5. “ Ex institutione Sacramenti Pœnitentiæ „ jam explicata, universa Ecclesia semper „ intellexit, institutam etiam esse a Do„ mino integram peccatorum confessionem, „ & omnibus post Baptismum lapsis jure „ divino necessariam existere: quia Do„ minus noster Jesus Christus e terris a„ scensurus ad cœlos, Sacerdotes sui i„ psius Vicarios reliquit tamquam Præsi„ des & Judices, ad quos omnia mortalia „ crimina deferantur, in quæ Christi Fide„ les reciderint: quo, pro potestate cla„ vium remissionis aut retentionis peccato„ rum sententiam pronuntient... Verum „ cum universa mortalia paccata etiam co„ gitationis, homines iræ filios, & Dei „ inimicos reddant; necessarium est om„ nium etiam veniam, cum aperta & vere„ cunda confessione, a Deo quærere. Ita„ que, dum omnia, quæ memoriæ occur„ runt peccata, Christi fideles confiteri stu„ dent, procul-dubio omnia divinæ mise„ ricordiæ agnoscenda exponunt: qui vero „ secus faciunt, & scienter aliqua reti„ nent, nihil divinæ bonitati per Sacerdo„ tem remittendum proponunt. „

Ex his liquet confessionem secretam de omnibus & singulis peccatis fuisse a primævis sæculis in omnibus universim Ecclesiis usitatam. In Europa quidem Romæ tempore Innocentii I. Epist. ad Decentium Episcopum cap. 7. S. Leonis Magni Epist. 80. Ambrosii Mediolanensis Præsulis L. 1. de Pœnit. cap. 8. S. Paciani Barcinonensis Episcopi in Paræenesi. Tum in Africa eam propugnavit Tertullianus Lib. de Pœnit. cap. 6. 7. Eam S. Cyprianus Carthaginensium Archiepiscopus L. de lapf. eam sanctus Augustinus Hipponensis Præsul. Hom. 41. 57. & serm. 8. de

1. de verb. Apost. Eam ex Ecclesia Alexandrina Origines Homil. 2. in Levit. & 1. in Psal. 37. floruit quoque in Asia. S. Chrysostomus L. 2. de Sacerdotio cap. 4. & Homil. 20. & 30. in Genes. Homil. 2. in Psal. 50. Homil. 15. in 2. ad Corint. Homil. 9. in Epist. ad Hebr. S. Basilius in regulis fusius disputatis Resp. 26. Gregorius Nyss. orat. in eos qui alios durius judicant.

De Confessione publica peccatorum.

SEXTO, neque vero diffitemur confessionem publicam quandoque fuisse primævis Ecclesiæ temporibus in usu: Hoc ipsum probat fori externi Ecclesiastici institutio, ubi peccatores scandalosi ex prævia citatione, & criminum probatione quibusdam pœnis in vindictam addicebantur; factum Apostoli 1. Cor. 5. qui Corinthium incestuosum alligavit Satanæ ad tempus quoad corpus, ut anima salvaretur: Hoc probat S. Cyprianus in toto suo de lapsis opere: Hoc Concilium primum generale quod damnavit Arium & ejus effeclas; Constantinopolitanum quod Macedonium & suos: Ephesinum quod Nestorianos, &c.

Sed observandum venit Christum non præcepisse confessionem delictorum fieri publice. Sanctus Leo Magnus Epist. 80. hujusce veritatis testis est egregius, quippe qui proscripserit eos qui Fidelibus grave hoc jugum non sine temeritate imponebant: " Cum reatus, *inquit*, conscien-,, tiarum sufficiat solis Sacerdotibus indi-,, care confessione secreta.,, Sacra Synodus Tridentina Sess. 14. c. 5. hoc momentum definit his verbis: " Non est ta-,, men hoc divino præcepto mandatum; ,, nec satis consulte humana aliqua lege ,, prçciperetur, ut delicta præsertim secre-,, ta, publica essent confessione aperienda.,,

Jamvero de disciplina circa confessionem aliquid commemorare non abs re erit. Origenes Homil. 2. in Psal. 37. dicit quædam peccata eorum quæ in confessione secreta aperuerat pęnitens, ex consilio Sacerdotis ad majorem & satisfactionem & humilitatem in conventu Ecclesiæ publicari: " Si prævideritl, *loquitur de Pœnitentiario*, talem esse languorem qui in ,, conventu totius Ecclesiæ exponi debeat, ,, ex quo cæteri ædificari potuerunt, & tu ,, ipse facile sanari &c.,,

S. Augustinus Homil. 50. hoc ipsum restringit ad peccata, non sine scandalo, omnibus nota. " Id tamen agat quod non ,, solum illi prosit ad salutem recipien-,, dam, sed etiam ceteris ad exemplum, ,, ut si peccatum ejus non solum in gravi ,, malo ejus, sed etiam in tanto scanda-,, lo est aliorum, atque hoc expedire uti-,, litati Ecclesiæ videtur Antistiti; in no-,, titia multorum, vel etiam totius plebis. ,, agere pęnitentiam non recuset, non re-,, sistat.,,

Ex his claret confessionem publicam ne quidem de peccatis publicis factam fuisse, nisi hoc in Ecclesiæ utilitatem cedere judicasset Episcopus: quocirca Concilium Carthaginense tertium decernit peccatores scandalosos solummodo in aditu chori præsentari, ut eis imponantur manus ad reconciliationem: " Cujuscumque pęni-,, tentis, publicum & vulgatissimum cri-,, men est, quod universa Ecclesia no-,, verit, ante absidem manus ei impona-,, tur.,, Ceterum S. Augustinus ibidem supponit confessionem peccatorum secretam semper antecedere publicam; istamque non de quocumque peccato, sed de iis solum quæ Sacerdos ex pręvio maturo examine nominabat fieri. Pergit: " Quibus ,, bene tractatis, judicari potest, qui non ,, sint cogendi ad pœnitentiam luctuo-,, sam, quamvis peccata fateantur, & ,, quibus nulla speranda sit salus, nisi per ,, illam pœnitentiam.

S. Cyprianus Epist. 62. commemorat quasdam virgines a quibusdam Diaconis ex fragilitate defloratas, compulsas fuisse publicam pro delicto agere pœnitentiam: " Æstifacta admato justo tempore & exomologesi Ecclesiam.,,

Multa eaque pene innumera alia publicę confessionis exempla referuntur ab Historicis. Eusebius L. 6. Hist. c. 2. scribit, quemdam Narcissi Episcopi Jerosolymitani calumniatorem, suum coram omnibus confessum fuisse crimen: " Palam ,, inter omnes, maleficia a se, suisque ,, sociis, per fraudem contra Narcissum. ,, admissa, confessus est: " Ibidem c. 39. refert multos, relicto Novatiano, cui adhæserant, in conventu Fidelium sua, pœnitentiæ motivo, publicasse peccata: " Multis præsentibus tum Episcopis, tum ,, Presbyteris, tum Laicis... suam vicem ,, deplorarę cœperunt.,,

Di-

Dionysius Alexandrinus testatur apud Eusebium L. 7. Hist. cap. 6. Heraclas suum prædecessorem, nullum ex Schismaticis hæreticisve, nisi prævia delictorum publica confessione, in reconciliationem suscepisse, aitque: " Eos qui ab hæresi veniebant, aut " qui ab Ecclesia defecerant .... non admisisse, quoad omnia, quæ ab adversariis " audivissent, palam apud omnes essent e" locuti, tumque in Ecclesia eos recepis" se. " Idem Eusebius L. 5. cap. 28. commemorat confessionem publicam *Natalis*, qui deceptus a discipulis Theodoti Corarii ad S. Zephirini Papæ provolutus genua, sua corde contrito, publice deposuit peccata: " Tandem ab Angelis flagellatus, inducto " sacco ac cinere, multo studio ac lacry" mis ante Zephirinum Episcopum præce" deret, ac pedibus advolveretur, non Cle" ricorum modo, sed & plebis. "

Attamen sanctus Leo magis ea usus est œconomia, quod prohibuit Epist. 8. confiteri publice peccata, quæ mortis supplicio lege civili mulctabantur: " Removeantur, " *ait*, tam improbabilis studio arceantur, " multi a pœnitentiæ studio arceantur, " dum aut erubescunt, aut metuunt inimi" cis suis facta sua referare, quibus possunt " legum constitutione percelli. " Ea de causa, S. Basilius noluit uxores adulterio reas, suum publice confiteri peccatum. "

Septimo: Quandoque confessio publice facta est coram pluribus simul Sacerdotibus. S. Isidorus Hispalensis animam agens, in medio chori, detractis vestibus, cilicio voluit indui: Postea coram duobus Episcopis, alta voce sua deposuit peccata, de quibus ab eis absolutus est. Inter opera Isid.

Judith Ludovici Mansueti uxor, Suessionem venit, ut ante S. Sebastiani reliquias funderet preces: Tunc vero tanta ducta est pœnitentia ut coram omnibus Abbatiæ Monachis sua confiteri peccata non dubitaverit. Sic scribit Dominus Duchesne: " Agens cum venerabilibus Sacerdotibus " culparum suarum secreti Mysterii vene" num. "

Ebbon Archiepiscopus Rhemensis Regiæ Majestatis reus, sua coram multis tum Archiepiscopis, tum Episcopis peccata vulgavit: " Confessoribus suis Aujulpho & No" thoni Archiepiscopis, Badarado, Modoi" no, Achardo, & Theodorico Episco" pis crimina sua confessus. " Spicileg. tom. 2.

Gofridus Antissidorensis Episcopus Charitæi prope Nivernensium fines, suorum peccatorum confessionem exhibuit coram Episcopo Nivernensi, & Abbatiæ magno Priori: " Ut inter sanctas illorum manus, " facta confessione delictorum, Redempto" ri Christo spiritum redderet. " L. de gest. Episcop. Antissiod. c. 51.

Henricus I. Rex Angliæ & Henricus II. ejus filius, ut refert Orderic. L. 15. Hist. Angliæ, astantibus plurimis Sacerdotibus, sua confessi sunt peccata.

Octavo: Subnotare juvat, absolutionem a plurimis simul Sacerdotibus conferri, cum essent tot Confessores, quot peccatorum Auditores & Judices. S. Cyprianus L. de lapsis ait: " Per manus impo" sitionem Episcopi, & Cleri jus Com" munionis accipiant. " L. 5. capitul. Caroli Magni cap. 7. hæc habentur: " Qui .... in septimo anno in cœna " Domini perfectionem consequantur, id " est per Episcopi, vel ejus jussu, si i" pse abest, aliorum Sacerdotum manus " impositionem, absolutione sacramentali" um precum, Communionis Catholicæ " gratiam recepturi. " Multa tum Sacramentaria, tum Ritualia absolutionem a multis simul conferri referunt. Instar omnium sit hæc formula: " Absolvimus vos " vice B. Petri Apostoli; & quantum ad " nos pertinet accusatio & remissio. "

In vita Ludovici Mansueti habetur a septem Episcopis eum fuisse Deo reconciliatum: " Inter Missarum celebrationem se" ptem Archiepiscopi septem reconciliatio" nis Ecclesiasticæ orationes super eum ce" cinerunt. " Ordo Romanus commemorat absolutionem a multis Sacerdotibus simul datam: " Nos secundum auctoritatem " nobis indignis a Deo commissam absolvi" mus vos ab omni vinculo delictorum. "

De Confessionibus scripto factis, & absolutionibus absentibus concessis.

Nono: Non erit injucundum hic aliquid texere de Confessionibus & Absolutionibus per scripta, & inter absentes datis: num fuerint factan ..tales, an tantum canonicæ per

per modum cujusdam indulgentiæ, non meum est determinare. Quidquid sit, decursu temporum fuerunt rescissæ & per omnia prohibitæ.

Aliquod absolutionis inter absentes vestigium affulget in Epistola 2. ad Corinth. cap. 2. ubi Apostolus scribit in gratiam Corinthii incestuosi se illi condonare, si vel ipsi Corinthii eidem gratiam concesserint: *Cui autem aliquid donastis: & ego.*

Serapion absolutus est per Presbyterum absentem, qui ægrotum convenire non poterat. Euseb. L.6. his c.36.

S. Athanasius in vita S. Antonii de Monachis scribit: " Ad cavenda peccata hoc „ custodiatur: unusquisque actiones suas & „ animi affectiones tamquam aliis renun- „ tiaturus notet, conscribatque.

Anno 620. S. Joannes Eleemosynarius Alexandriæ Patriarcha permisit mulieri in charta confiteri, quippe quæ viva voce erubesceret suum prodere peccatum: " Mu- „ lier quædam peccamen gravissimum in „ se recognoscens, quod nec auditum ho- „ minum posse intrare æstimabat, ad San- „ ctum cursu pervenit, & pedes ejus „ comprehendens, cum lacrymis, clamat „ & dicit secreto Sancto: o ter Beate! „ habeo, misera, quod ad aures homi- „ num venire non potest, & scio quod si „ vis, potes mihi indulgere..... Qui di- „ xit, confitere mihi hoc, quæ dixit, non „ possum, Domine, dicere hoc pecca- „ tum: Dicit ad eam Sanctus: Et si eru- „ bescis, vade, scribe illud, & affer ad „ me &c. „

Anno 871. Robertus Cenomanensis Episcopus scripsit ad Episcopos prope Andegavum congregatos, ut eum a peccatis in sua Epistola recensitis absolvere dignarentur; cui sic responderunt: " Quapropter, „ frater, & Consacerdos noster, tibi pec- „ cata tua confitenti per Ecclesiasticam A- „ postolicæ auctoritatis potestatem, quam „ Deus noster Jesus Christus tradidit Di- „ scipulis, dicens: *Accipite Spiritum san-* „ *ctum, quorum remiseritis peccata remit-* „ *tuntur eis*: Et per eosdem Apostolos ip- „ sorum successoribus, quorum vices licet „ indigni tenemus, & si non merito, ta- „ men nomine, & officii susceptione eam- „ dem potestatem donavit, & in se fideli- „ ter credenti dixit, Fiat tibi secundum „ fidem tuam, & gratia & potentia sua, „ virtute Spiritus sancti qui est remissio „ peccatorum omnium, dimittat tibi omnia peccata. „

Quid memorem Gregorium VII. qui ad Episcopum Lincolniæ in Anglia ita scribit: „ Absolutionem peccatorum tuorum, sicut „ rogasti, auctoritate Principum Apostolo- „ rum Petri & Pauli fulti, quorum vices, „ quamvis indigni, fungimur, tibi mittere dignum duximus. „ L.1. hanc eamdem concessit gratiam Episcopo Leodii, L.2. Epist. 61. idem concessit beneficium Adrianus VII. Alcuino, qui Epist. 63. eam expostulaverat gratiam.

Verum hoc ipsum postea prohibitum est. Primo quidem in Concilio Nemausensi ann.1284. his verbis: " Non debet confite- „ ri per nuntium, vel per scripturam, sed „ viva voce, ore proprio & præsentialiter, „ ut qui per se peccavit, per seipsum confiteatur, & erubescat. „ Deinde in Cong. de auxiliis anno 1592. cui prohibitioni suum addidit calculum Clemens VIII. speciali Bulla ad hunc effectum 20. Julii ejusdem anni data: " Hanc propositionem, scili- „ cet, licere per litteras seu internuntium „ Confessario absenti peccata sacramentali- „ ter confiteri, & ab eodem absente abso- „ lutionem obtinere, ad minus ut falsam, „ temerariam, & scandalosam damnavit. Tom.3. Bullarii pag.132.

Eamdem doctrinam uno veluti calamo docent Theologi. Gratianus dist.1. de Pœnit. Canone *Quem pœnitet*, loquens de leproso mundato, quem tamen Christus ipse remisit ad Sacerdotes, sic habet: " Sed qui per „ vos peccastis, per vos erubescatis: eru- „ bescentia enim ipsa partem habet remis- „ sionis. In hoc enim quod per se ipsum „ dicit Sacerdoti, & erubescentiam vincit timore offensi, fit venia criminis. „ Sanctus Thomas suffragatur Quolib.7. q.6. art.1. " Ex institutione Ecclesiæ, *inquit*, tene- „ tur homo qui potest, ut verbo confitea- „ tur, ut ore confitens magis erubescat. Demum ita statuit sacra Synodus Tridentina Sess. 14. c.2. his verbis: " Hos qui se „ postea crimine aliquo contaminaverint... „ ante hoc tribunal, tamquam reos, sisti „ voluit, *Christus*, ut per Sacerdotum sen- „ tentiam non semel, sed quoties ab ad- „ missis peccatis ad ipsum pœnitentes con- „ fugerint, possent liberari. „

Disci-

Disciplina pro reconciliandis ægrotis.

Neque vero prætereunda est antiqua Ecclesiarum pro ægrotis circa Confessionem disciplina. Clerus Romanus Epist. 31. ad sanctum Cyprianum, vult pœnitentes in hora mortis Deo per pœnitentiam reconciliari: " Eorum quorum vitæ suæ finem urgens exitus dilationem non potest ferre.... si fletibus dolentis ac vere pœnitentis animi signa prodiderint... caute & solicite subvenire putamus... ne vere pœnitentes accusent nostram, quasi duram crudelitatem. " Ipse Sanctus Cyprianus ejusdem est labii Epist. 52. " Placuit examinatis causis singulorum... in exitu subveniri, quia exomologesis apud infernos non est.... si infirmitas urserit, cum solatio pacis & communicationis abscedit. " Concinit Innocentius I. Epist. 3. cap. 1. ad Exuperium Episcopum Tolosanum, ubi & absolutionem, & Eucharistiam animam agentibus concedit. Cœlestinus Papa Epist. 2. cap. 2. ad Episcopos Provinciæ Viennensis & Narbonensis, de hoc momento ita scribit: " Horremus, frater, tantæ impietatis aliquem reperiri, ut de Dei pietate desperet.... Quid hoc, rogo, aliud est, quam morienti mortem addere, ejusque animam sua crudelitate, ne absoluta esse possit, occidere? Hic perstringit negantes absolutionis beneficium moribundis. S. Augustinus Homil. 41. testatur se non denegare reconciliationem vel ipsis qui ad horam mortis procrastinant pœnitentiam, si hanc expostulent gratiam. Hoc ipsum statuit Concilium Moguntinum anno 847. cap. 27. His omnibus accedit definitio primi Concilii Nicæni Can. 13. " De his qui ad exitum veniunt, etiam nunc lex antiqua regularisque servabitur, ita ut si quis egreditur e corpore, ultimo & maxime necessario viatico minime privetur.

De Absolutione concedenda ægris, qui capti sensibus non possunt loqui.

Concilium Arausicanum I. Can. 12. sic definit: " Subito obmutescens, prout status ejus est, baptizari aut pœnitentiam accipere potest, si voluntatis aut præteritæ testimonium, aliorum verbis habet, aut præsentis in suo nutu. " Hoc est, si ægrotus vel signa contritionis det, vel prius coram aliquibus, Confessarium expostulaverit, absolvendus est.

S. Leo Magnus Epist. 83. cap. 5. ad Theodorum ait: " Talium necessitati auxiliandum, si eam, amisso vocis officio, per indicia sensus postulant, non negetur: aut si aliqua ægritudine fuerint aggravati, ut quod paulo ante poscebant, sub præsentia Sacerdotis significare non valeant, testimonia eis fidelium circumstantium prodesse debebunt. " Addit Concilium IV. Carthaginense can. 76. tali concedendam esse absolutionem, etiamsi ægrotus vel in dementiam, vel impotentis animi effrænationem inciderit.

De ea re audiendus est Sanctus Augustinus, qui inter omnes mansuetissimus Lib. 1. de adulterinis conjugiis cap. 28. ex professo quæstionem movet, & concludit moribundis concedendam esse absolutionem, etiamsi ad finem usque pœnitentiam procrastinaverint, & erga eos sicut erga Catechumenos, Sacerdotem se gerendum esse, quia Deo reconciliari velle probabilissimum est. " Quæ Baptismatis, eadem & reconciliationis est causa, si forte pœnitentem finiendæ vitæ periculum præoccupaverit, nec ipsos enim ex hac vita sine arrha suæ pacis exire, velle, debet mater Ecclesia. " Cap. 26. de Catechum. vero sermonem instituens ait: " Catechumenis ergo in hujus vitæ ultimo constitutis, si morbo seu casu aliquo sic oppressi sint, ut quamvis adhuc vivant, patere tamen sibi Baptismum, vel ad interrogata respondere non possint, prosit eis quod eorum in fide Christiana jam nota voluntas est, vel eo modo baptizentur, quomodo baptizantur infantes, quorum voluntas nulla adhuc patuit. " Citra difficultatis pondus est, Baptismum Catechumeno, reconciliationem vero, Pœnitentiæ laboriosæ subdito, concedendam esse, etiamsi morbi acerbitate ita correptus sit, ut nulla signa quibus pateat Sacramenti votum, possit exhibere, cum status Catechumeni pro Baptismo suscipiendo, Pœnitentis vero publici, Confessionis sacramentalis votum exprimant. Sed gravior sane difficultas, num concedenda reconciliatio extrema agentibus, qui habitu peccati lethalis detenti,

Kk 2 nec

nec de hoc pœnitentiam egerunt, nec Sacramentum expostulare potuerunt.

Sanctus Augustinus ibidem cap.26. sic respondet: " Verum etiamsi voluntas ejus incerta est, multo fatius est nolenti dare, quam volenti negare, ubi velit, an nolit, sic non apparet, & tamen credibilius sit eum, si posset, velle se potius fuisse dicturum, ea Sacramenta percipere, sine quibus jam credidit non se oportere de corpore exire. " Rursus cap. 28. " Ego non solum alios Catechumenos, verum etiam ipsos qui viventium conjugiis copulati, retinent adulterina consortia, cum salvos corpore in his permanentes non admittamus ad Baptismum, tamen si desperati & intra se pœnitentes jacuerint, nec pro se respondere potuerint, baptizandos puto. " Non diffitetur tamen omnes suæ non subscribere sententiæ, ibid. cap. 26. " Non tamen propterea damnare debemus eos qui timidius agunt, quam nobis videtur agi oportere, ne de pecunia conservo credita, improbius quam cautius judicare voluisse judicemur. "

Quid plura adjiciam? Per omnia astruitur Confessio sacramentalis.

Ex sancto Chrysostomo, moribundis absolutio differri non debet. Epistol. 5. ad Theodorum lapsum apud Gratianum de Pœnit. dist. 3. cap. *Talis*, sic loquitur: " Talis est erga homines pietas Dei, numquam spernit pœnitentiam, si ei sincere & simpliciter offeratur, etiamsi ad summum quis perveniat malorum, & inde velit reverti ad virtutis viam, suscipit & libenter amplectitur. " Hac de causa ipse Augustinus visitabat infirmos, & eorum audiebat confessiones. Epist. 229. nov. edit.

Suffragantur Concilia. Aquisgranense, anno 836. cap. 5. injungit ægrotis ut Presbytero sua deponant peccata. Idem præcipit Parisiense anno 829. cap. 5. Augustanum anno 1007. Theodulphus Aurelianensis in instructione Parochorum cap.21. præcipit Sacerdotibus ut invigilent super ægrotos: " Si autem in infirmitate depressus fuerit (*ægrotus*), ne absque Confessione, absque oratione sacerdotali per ejus negligentiam careat. " Ea de causa Concilium Parisiense mox laudatum cap.5. statuit ut Parochi resideant, ne quis, eorum incuria, absque Confessione e vita migret: " Quia eorum absentia homines sine Confessione plerumque moriuntur. " Rituale Romanum prælo mandatum Venetiis anno 1550. sermonem habens de ægroto, qui apoplexia ita corripitur, ut ne quidem signis votum Confessionis faciendæ exprimere valeat, ait posse absolvi, eo quod votum in bona vita sufficienter exprimatur; quod si prave & cum scandalo vixerit, Confessarium tamen petierit, sed vi infirmitatis mutus, ante accessum Confessarii evadat, posse absolvi pronuntiat.

Ex his liquet quosdam Theologos cum Grancolas Doctore Parif. L. de scient.conf. p. 329. Parif. 1797. edit. propugnare ægrotum qui signa contritionis dare non potest, posse absolvi. *His* ducuntur rationibus, 1. quia Sacramenta sunt pro hominibus: 2. probabilissimum est ægrotum in corde conteri, & ut primum apoplexia corripitur, pœnitere de peccatis, cum vel in aliis periculis, erumpente naturæ voce, Deum advocemus in auxilium. Quæ quidem opinio fundatur in auctoritate S. Augustini laudati, in decreto Julii Papæ apud Ivonem Carnotensem. Decretal. p.15. cap. 43. " Si quis Presbyter pœnitentiam abnegaverit morientibus, reus erit animarum, quia Dominus dicit: Quacumque die fuerit conversus peccator, vita vivet, & non morietur. Vera itaque conversio in ultimo tempore potest esse, quia Dominus non solum temporis, sed etiam cordis inspector est: sicut latro, unius momenti pœnitentia meruit esse in paradiso in hora ultima conversionis. "

Concilium Lemovicense anno 1619. expressius loquitur cap. 21. " Poterit quoque idem applicari remedium (reconciliationis) ei qui judicio omniumque sensuum usu statim captus est, non petita pœnitentia, nulloque signo contritionis edito, cum violentia morbi judicatur de repente & ex improviso præventus, & oppressus, & christiane vixit, ferrique potest judicium ex actionibus vitæ & moribus, eum libenter Sacramentum Pœnitentiæ petiturum fore; si tempus & morbi violentia permisissent, licet hoc in casu nihil de absolutionis effectu promittere possimus: sed animarum salvandarum causa, nullum remedium omit-

„ omittere debemus, si quod Deus potestati nostræ commisit, Deum orantes ut „ immensa bonitate & misericordia, quod „ deest, ægrotorum dispositioni suppleat, „ cetera inscrutabilibus Dei judiciis commendantes. „ Neque vero desunt qui affirment Clementem VIII. hominem e tecto prolabentem hac forma absolvisse: *Si es capax, absolvo te a peccatis tuis.*

Dices: Sacramentum essentialiter est signum sensibile nedum ex parte formæ, sed etiam ex parte materiæ: Sed nulla materia sensibilis apparet, cum ægrotus nulla dat aut dedit tum confessionis peccatorum, tum de iisdem contritionis signa. Igitur non debet absolvi.

Respondeo primo, Sanctum Augustinum, Rituale Romanum, Julium Papam, Concilium Lemovicense, una cum Theologis & Doctoribus omni exceptione majoribus, ut D. Grancolas in libro qui inscribitur *Confessorum scientia*, anno 1697. Parif. in lucem edito, propugnare absolutionem, ægrotis laudatis, posse ex misericordia concedi.

Respondeo secundo, hujusmodi infirmos sub conditione de præsenti posse etiam absolvi cum multi gravissimi Theologi teneant, absolutionem de præsenti in dubiis, licite simul & valide dari, cum Clemens VIII. hominem e tecto prolabentem sic absolverit.

Respondeo tertio, pro more positum esse in Ecclesia Extremam-Unctionem concedere ægrotis, qui eam nec ante morbum petierunt, ne ingravescente morbo eam expostulare queunt. Porro eadem est ratio de isto Sacramento, ac de Pœnitentia; namque Extrema-Unctio est sacramentum vivorum, & supponit in suscipiente dispositiones, maxime de peccatis dolorem, qui si desit, & ægrotus peccato mortali detineatur, de quo altum est dubium, num apoplexia correptus illud retractaverit, jam fit sacrilegium, cum Extrema-Unctio sacramentalis irrita sit: & tamen, Ecclesia concedente, confertur; quid-ni & Pœnitentiæ sacramentum daretur, cum sit sacramentum ad salutem absolute necessarium?

Respondeo quarto, in forma distinguendo minorem: Nulla materia sensibilis physica apparet, concedo: nulla moralis, subdistinguo: explicite, concedo: implicite & præsumptive, nego. Sacramentum Pœnitentiæ est per omnia signum morale: ex parte formæ signum sensibiliter per absolutionis beneficium affulget: ex parte materiæ remotæ, non nihil etiam apparet; nam quis dubitat moribundum habere peccata, cum teste sancto Joanne, in multis offendamus omnes: & si quis diceret se peccata non habere, mendax foret. Sed implicite & præsumptive materiam proximam utique adesse credendum est, cum Fideles christianis imbuti legibus, soleant duce fide, Deum invocare, & ingravescente morbo, peccata saltem interius deplorare: unde juxta sancti Augustini regulam, possunt absolvi: quia absolute non deest illis Confessionis votum, cum vita christiana, qua vixit ægrotus, sit ipsa eatenus illud votum, quatenus professus est servare mandata Dei & Ecclesiæ, adeoque velle se præcepto Confessionis obedire.

Respondeo quinto, retorquendo argumentum contra auctores adversariæ sententiæ. Materia proxima æque est ad essentiam sacramenti Pœnitentiæ necessaria, quam peccatorum depositio: ægrotus enim debet habere dolorem saltem imperfectum de peccatis. Atqui tamen nullus Sacerdos dubitat absolvere ægrotum, qui solum nutibus se confiteri significavit, tametsi habeat tantummodo certitudinem moralem de ejus contritione. Igitur & ubi adest certitudo aliqua moralis de voto confessionis, absolvi potest ægrotus: adest autem hujusmodi votum, ex sancto Augustino, in moribundo.

Audis Ecclesiam habere absolvendi potestatem, quæ in eo potissimum sita est, quod justificet, confessione facta, peccatorem. Audis Confessionem secretam a Christo nato tum in Oriente, tum in Occidente usu perpetuo floruisse, nec nisi apud Hæreticos usum, reclamante Ecclesia, cessasse. Audis Concilia non semel determinasse & statuisse ægrotos, atequam ultimum claudant diem, eorum peccata Sacerdoti deponenda esse. Ergo &c.

§. VI.

Sextum argumentum, pro astruenda Confessione sacramentali, ex disciplina Ecclesiæ pro reconciliatione lapsorum depromitur.

Poenitentiae Sacramentum non secus ac peccatorum confessio, lucnlenter astruuntur absolutione tum in particulari, tum in conventu Ecclesiæ celebrata: quis enim cordatus dixerit & sacramentum Pœnitentiæ, & sacramentalem a peccatis Confessionem nusquam extitisse, si semel demonstretur argumentis publicis, confessione peccatorum facta, & pro eis expiandis adimpleta satisfactione, concessam fuisse eorumdem peccatorum absolutionem, maxime cum absolutio supponat confessionem, & judicium latum de remissibilitate culparum. Atqui absolutio juxta perpetuam Ecclesiæ universalis disciplinam, semper vere pœnitentibus pro peccatis privatis, privatim & in secreto declaratis: pro publicis vero, palam & in conventu Ecclesiæ astantibus Fidelibus confessis concessa est: Igitur Confessio ab omni ævo fuit in usu. Probatur minor pluribus momentis.

Primus Disciplinæ gradus:

Peccatoribus, facta confessione, & satisfactione expleta, absolutionis beneficium concedebatur.

Absolutio est peccatorum remissio ab Ecclesia ministerio Sacerdotum collata. Atqui reis, expleta pœnitentia, illam concedi a Christo nato perpetuus fuit usus: & probatur.

Primo, Ex summis Pontificibus Innocentius I. Epist. 1. ad Decentium Episcopum Eugubinum cap. 7. " De pœnitentibus vero qui sive ex gravioribus commissis, sive ex levioribus pœnitentiam gerunt, si nulla interveniat ægritudo, quinta feria ante Pascha eis remittendum Romanæ Ecclesiæ consuetudo demonstrat. "

S. Leo Epist. 91. ad Theodorum Forojuliensem: " Mediator, *inquit*, Dei & hominum Jesus Christus, hanc Præpositis Ecclesiæ tradidit potestatem, ut & confitentibus actionem pœnitentiæ darent, & eosdem salubri satisfactione purgatos ad communionem sacramentorum per januam reconciliationis admitterent. "

Secundo, Ex sanctis Patribus S. Cyprianus Epist. 52. ad Anton. p. 102. ita loquitur: " Quod si invenimus a pœnitentia agenda neminem debere prohiberi, & deprecantibus atque exorantibus Domini misericordiam, secundum quod ille misericors & pius est, per Sacerdotes ejus pacem posse concedi. "

Rursus Epist. 10. " Cum in minoribus peccatis, *ait*, agant peccatores pœnitentiam justo tempore, & secundum disciplinæ ordinem ad Exomologesim veniant, & per manus impositionem Episcopi & Cleri, jus communicationis accipiant. " Epist. vero 59. quam suo & Concilii Carthaginensis 66. Episcoporum nomine ad Fidum scripsit, ratam quidem habet absolutionem peccatorum datam Victori Presbytero per Therapium Episcopum, sed unum arguit, quod eam, non expectata pœnali satisfactione, concesserit.

Pacianus Epist. 1. ad Sympronianum: " Scio, *inquit*, frater, hanc ipsam Pœnitentiæ veniam non passim omnibus dari, nec antequam aut interrogatio divinæ voluntatis, aut forsitan visitatio fuerit, relaxari, magno pondere, magnoque libramine post multos gemitus, effusionemque lacrymarum, post totius Ecclesiæ preces, ita veniam veræ pœnitentiæ non negari, ut judicaturo Christo nemo præjudicet. "

S. Ambrosius suum addit calculum Libr. 2. de Pœnitent. cap. 9. his verbis: " Nonnulli ideo poscunt pœnitentiam, ut statim sibi reddi communionem velint. Hi non tam se solvere cupiunt, quam Sacerdotem ligare. Suam enim conscientiam non exuunt, Sacerdotis induunt. " Audis sanctum Doctorem absolutionem quidem concedi velle, sed absoluta prius pœnitentia laboriosa. Hoc ipsum statuit Concilium Toletanum III. cap. 11. ubi perstringit contrarium ex nimia indulgentia facientes.: " Quoniam, *ait*, comperimus per quasdam Hispaniarum Ecclesias non secundum Canonem, sed fœdissime pro suis peccatis agere homines pœnitentiam, ut quoties peccare libuerit, toties a Presbyteris se reconciliari

„ liari expostulent. Et ideo pro coercenda „ tam execrabili præsumptione, id a sancto Concilio jubetur, ut secundum formam Canonum antiquorum detur pœnitentia, hoc est, ut prius eum quem fui pœnitet facti, a communione suspensum, „ faciat inter reliquos pœnitentes ad manus „ impositionem crebro recurrere: expleto „ autem satisfactionis tempore, sicut sacerdotalis contemplatio probaverit, eum „ communioni restituat. „

Alter, prævia confessione, absolutionis concedendæ gradus.

Imminente aut mortis, aut hæresis ebibendæ periculo, nondum expleta Pœnitentia laboriosa, venia dabatur.

HUJUS disciplinæ testis egregius est Innocentius I. Epist. 1. cap. 7. " Sane, *inquit*, si quis in ægritudinem inciderit, „ atque usque ad desperationem devenerit, „ ei est ante tempus Paschæ relaxandum, „ ne de sæculo absque communione discedat. „

Suffragatur alter sanctus Pontifex, scilicet S. Leo Magnus Epist. 91. ad Theodorum: " His autem, *inquit*, qui in tempore necessitatis, & in periculi urgentis „ instantia, præsidium Pœnitentiæ, & mox „ reconciliationis implorant, nec satisfactio interdicenda est, nec reconciliatio „ deneganda. „

Hanc eamdem indulgentiam Sanctus Cyprianus Epist. 52. ad Antonianum vult concedi eis qui ad hæresim vel ad schisma compelluntur. " Quorum, *ait*, si pœnitentiam respuamus, habentium aliquam fiduciam tolerabilis conscientiæ, statim „ cum uxore, cum liberis, quos incolumes reservaverant, in hæresim vel schisma, diabolo invitante, rapiuntur... opem nostram, medelam nostram, vulneratis exhibere debemus. Nec putemus „ mortuos esse, sed magis semianimes jacere eos, quos persecutione funesta sauciatos videmus: qui si in totum mortui „ essent, numquam de eisdem postmodum „ & Confessores & Martyres fierent. „ Igitur absque fundamento Novatiani lapsis absolutionis beneficium subripiebant, cum ~~ac~~ quidem absoluta satisfactione, in periculo aut hæresis, aut schismatis, aut gravissimi morbi, eis ab omni ævo absolutionem concesserit Ecclesia.

Tertius absolutionis, lapsis confessis concedendæ gradus.

Flagrante, aut saltem imminente persecutione, nondum expleta laboriosa Pœnitentia, lapsi Deo & Ecclesiæ reconciliabantur.

HOC erat pro more positum in Ecclesia, ut pœnitentes, imminente persecutione, reconciliarentur, ne inermes descenderent cum inimicis fidei ad prælium. Sufficiat de hoc momento audire sanctum Cyprianum Ecclesiæ disciplinæ severioris alias tenacissimum. Epist. 54. ad sanctum Cornelium propugnat & absolutionem, & sacram Eucharistiam in hoc casu lapsis esse concedendam; ita loquitur: " At vero nunc non infirmis, sed „ fortibus pax necessaria est, nec morientibus, sed viventibus communicatio a nobis danda est, ut quos excitamus & „ hortamur ad prælium, non inermes & „ nudos relinquamus, sed protectione corporis & sanguinis Christi muniamus... „ pacem non ad quietem, sed ad aciem „ damus. „

Rursus ibidem: " Primo idoneus esse non „ potest ad martyrium, qui ab Ecclesia non „ armatur ad prælium.... Quomodo potest ad confessionem paratus aut idoneus „ non inveniri, qui non prius pace accepta „ receperit spiritum Patris, qui corroborans „ servos suos, ipse loquitur & confitetur in „ nobis? tum deinde, si relictis omnibus „ rebus suis fugerit..... nonne nobis vel „ negligentia segnis, vel duritia crudelis „ ascribetur in diebus judicii, quod Pastores creditas & commissas nobis oves „ nec curare in pace, nec in acie voluerimus armare. „

Iterum ibidem sic concludit: " Placuit „ nobis, sancto Spiritu suggerente, & Domino per visiones multas & manifestas „ admonente, quia hostis nobis imminere prænuntiatur & ostenditur, colligere „ intra castra milites Christi, & examinatis singulorum causis, pacem lapsis „ dare. „ In his omnibus non solum reconciliatio generalis, quæ est a censuris absolutio, sed & particularis & sacramentalis

talis commemoratur, cum loquatur sanctus Cyprianus de Eucharistia lapsis concedenda, quod dubio-procul beneficium, nisi prævia confessione peccatorum & absolutione concedebatur. Ergo &c.

Quartus post Confessionem absolutionis dandæ lapsis gradus.

Qui aliquid arduum pro Christo faciebant, ante satisfactionis adimpletionem obtinebant peccatorum absolutionem.

Istum exponit casum Calcedonius Episcopus Africanus sancto Cypriano Epist. 20. his verbis: " Oportebat vobis scribere, „ quoniam ii qui postea quam sacrificaverunt, iterato tentati extorres sunt facti. „ Videntur ergo mihi abluisse prius delictum, dum possessiones & domos dimittunt, & pœnitentiam agentes, Christum „ sequuntur.... Cum ergo universi pacem „ peterent dicentes: recuperavimus fidem „ quam amiseramus, pœnitentiam agentes, & Christum publice sumus confessi; „ quamvis mihi videantur debere pacem „ accipere, tamen ad consultum vestrum „ eos dimisi, ne videar aliquid temere præsumere. „

Huic postulationi respondet sanctus Cyprianus: " Recte sensisti circa impertiendam fratribus nostris pacem, quam sibi „ ipsi vera pœnitentia & Dominicæ confessionis gloria reddiderunt. „ Igitur absolutio post lapsum pœnitentibus quondam concedebatur: quinimmo ex eodem sancto Cypriano, nonnunquam transacta satisfactione canonica, ad preces Martyrum dabatur lapsis.

Quintus, facta confessione, absolutionis concedendæ gradus.

Lapsi, cum imminebat schismatis periculum, absque mora absolvebantur.

Tantæ indulgentiæ testis est S. Augustinus Lib. 3. contra Epistolam Parmeniani cap. 2. 2. " In hac, *ait*, velut angustia „ quæstionis, non aliquid novum aut insolitum dicam, sed quod sanitas observat „ Ecclesiæ, ut cum quisque fratrum, id „ est, Christianorum intus in Ecclesiæ societate constitutorum, in aliquo tali peccato fuerit deprehensus, ut anathemate „ dignus habeatur, fiat hoc ubi periculum „ schismatis nullum est, atque id cum ea „ dilectione de qua ipse alibi præcipit dicens: Ut inimicum non eum existimetis, „ sed corripite ut fratrem. Non enim estis „ ad eradicandum, sed ad corrigendum... „ quando ita cujusque crimen notum est omnibus, & omnibus execrabile apparet, „ ut vel nullos prorsus, vel non tales habeat defensores, per quos possit schisma „ contingere, non dormiat severitas disciplinæ, in qua tanto est efficatior emendatio pravitatis, quando diligentior confirmatio charitatis. Tunc autem hoc sine „ labe pacis & unitatis, & sine læsione frumentorum fieri potest. „ Quibus verbis vult lapsis pœnitentibus semper concedi criminum absolutionem, sed aliter & aliter; illis quidem, transactis pœnitentiæ luctuosæ laboribus, ubi non adest schismatis periculum: iis vero absque mora, si citra dubium immineat.

Sextus, post confessionem factam, absolutionis concedendæ gradus.

Lapsi, omissa pœnitentia canonica, reconciliabantur, cum ex eorum ad Ecclesiam reditu magnum aliquod inde bonum in Ecclesiam redundabat, puta schismatis vel extinctio, vel saltem imminutio, vel etiam multorum ad meliorem frugem & ad sinum Ecclesiæ reditus.

Istud momentum probatur uno aut altero facto in in Ecclesia percelebri. Utrumque est sancti Cornelii Papæ, qui Novatianis, præterita oblivioni tradendo, indulsit. Sic enim se gessit erga Maximum, Urbanum, Sidonium & Macharium, tum erga Trophimum, quem absque pœnitentia laboriosa suscepit, eo quod multos aberrantes ad Ecclesiæ unitatem adduxerat: satis habuit ille pius Pontifex, illum e Sacerdotii gradu dejicere, solamque ei permittere communionem, hoc est, perceptionem Eucharistiæ extra cancellos.

De priori facto ita loquitur in Epist. ad sanctum Cyprianum, quæ inter ejus Epistolas ordine 46. habetur. " Quapropter Maximum Presbyterum locum suum agnoscere jussimus: ceteros cum „ ingenti populi suffragio recepimus; „ omnia

„ omnia autem remisimus Deo omnipotenti, „ in cujus potestate sunt omnia reservata.

De posteriori S. Cyprianus Epist. 52. pag. 97. supra medium sic habet: " Sicut ante„ cessores nostri sæpe fecerunt, colligendis „ fratribus nostris charissimus frater noster „ Cornelius necessitati succubuit: & quo„ niam cum Trophimo pars maxima ple„ bis abcesserat, redeunte nunc ad Eccles„ am Trophimo, & satisfaciente, & pœ„ nitentia deprecationis errorem pristinum „ confitente, & fraternitatem, quam nuper „ abstraxerat, cum plena humilitate & sa„ tisfactione revocante, auditæ sunt ejus „ preces, & in Ecclesiam Domini non „ tam Trophimus, quam maximus fra„ trum numerus qui cum Trophimo fue„ rat, admissus est: qui omnes regressu„ ri ad Ecclesiam non essent, nisi cum „ Trophimo comitante venissent. Tracta„ tu ergo illic cum collegis plurimis habi„ to, susceptus est Trophimus, pro quo „ satisfaciebat fratrum reditus, & restituta „ multorum salus. „

Ex his omnibus istud conficitur argumentum, quod nedum Scripturis sacris, sententia Patrum & definitionibus Conciliorum, sed usu Ecclesiæ comprobatum, a nemine nisi pagano in dubium revocari potest. Sed Pœnitentiam esse Sacramentum ea omnia probant momenta, maxime perpetua Ecclesiæ consuetudo de concedenda lapsis absolutione. Igitur incassum propugnant Novatiani, & post ipsos Calvinistæ & Lutherani, Pœnitentiam non esse Sacramentum.

Solvuntur objectiones Heterodoxorum ex Scriptura sacra & Patribus.

Objiciunt Heterodoxi: Qui sunt dumtaxat legati & servi Christi, non debent exercere potestatem judicialem in tribunali Pœnitentiæ: Atqui Sacerdotes novæ legis ex S. Paulo sunt tantum legati Christi, juxta illud 2. Cor. cap. 5. *Pro Christo ergo legatione fungimur, tamquam Deo exhortante per nos*, Christi ministros. Et cap. 4. *Nos autem servos vestros per Jesum*. Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Et Sacerdotes sunt etiam constituti Judices, concedo: & sunt tantum legati & servi, nego: Porro in Tribunali Pœnitentiæ ea auctoritate, non quidem suprema, sed a Christo Domino concessa, eique subordinata fruuntur; in quantum sententiam ferunt juxta leges ab eo, & Ecclesia sancitas; eorum igitur potestas est ministerialis, vel ipse divus Paulus, qui se humilem Christi servum prædicavit, exercuit tamen auctoritatem judiciariam juxta illud 2. Cor. cap. 13. *Prædixi, & prædico ut præsens, & nunc absens, iis qui ante peccaverunt, & ceteris omnibus, quoniam si venero iterum, non parcam*.

Instans: Sanctus Cyprianus Alexandrinus Lib. 12. in Joan. & post ipsum Jansenius Gandavensis, & Joannes Perus hæc verba Joannis 20. *Quorum remiseritis &c.* ad Baptismum referunt: sed Baptismi potestas non est judiciaria: Igitur Ministr Pœnitentiæ non sunt Judices.

Respondeo hanc esse singularem divo Cyrillo, & illis interpretibus explanationem, in qua danda a Traditione recedunt, unde eos deserimus: Etenim latum est discrimen inter Baptismum, & Pœnitentiam, per Baptisma enim Minister remittit quidem peccata, sed non retinet; quod tamen in tribunali Pœnitentiæ, efficere potest; arcet enim indignos ab altari, quod Judicis actio est, at in eos qui foris sunt, auctoritatem non exercet. Rursus laboriosa satisfactionis opera imponit, sed non ita in Sacramento Baptismi se gerit; hæc igitur verba, *quorum remiseritis*, Pœnitentiam spectant, non autem Baptisma.

Insistit: Sanctus Gregorius Nyssenus Epistola Canonica ad Letojum, loquens de peccatis avaritiæ, ait: " Inconsiderata, & „ absque cura prætermissa esse a Patribus, „ sufficere ut publico doctrinæ, sive instru„ ctionis sermone curentur. „ Sed si tali tempore Confessio auricularis fuisset in usu; profecto non dixisset avaritiæ delicta prætermissa fuisse a Patribus; peccatum enim avaritiæ est mortale: Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Idest nullam pœnam canonicam, adversus hæc peccata statuerunt Patres, concedo: nullam pœnitentiam secreto expiandam imponebant, iis in Confessione auditis, nego: Cum igitur scribit, ex publico doctrinæ curari sermone; loquitur dumtaxat per oppositionem ad pœnitentiam publicam, nusquam vero ad Confessionem auricularem.

In-

Instant: Sancti Patres passim docent, sola contritione sine oris confessione peccatorum veniam a Deo impetrari: Et primo quidem S. Hilarius, qui enarratione in Psal. 50. ait Davidem dicere: " Nulli alii esse " confitendum, quam ei qui fecit olivam " fructiferam spei misericordia in sæculum " sæculi. S. Basilius in Psalmum 37. ad hæc Davidis verba: *Rugiebam a gemitu cordis mei;* hæc habet: " Non enim ut multis " manifestus fiam labiis confiteor, sed ju- " stus in ipso corde, tibi soli, ea quæ in " occulto sunt, respicienti meos apud me- " ipsum gemitus ostendo: " Similiter Ambrosius L. 10. in Lucam sic loquitur: " La- " vant lacrymæ delictum, quod voce pudor " est confiteri. " Ita pariter S. Augustinus in Psal. 31. Ex quibus constat Deum corde contritis, atque pœnitentibus etiam ante vocalem confessionem peccata remittere.

Respondeo laudatos Patres de contritione perfecta loqui, quod exempla Davidis, & S. Petri probant; certum est enim tunc temporis nondum institutam fuisse Confessionem sacramentalem: unde sola contritione eorum peccata expungi potuerunt: Quid plura commemorem? Sancti Patres in homiliis pœnitentiam ut virtutem, non ut Sacramentum inspexerunt; nihilque in eis vulgarunt, quod in hodiernis concionibus non dicatur. Demum quandoque etiam loquuntur de Confessione quotidiana, quæ singulis diebus Deo fit.

Urgent: Concilium Cabilonense II. Can. 33. sic pronuntiat: " Quidam solummodo " Deo confiteri debere peccata dicunt, qui- " dam vero Sacerdotibus confitenda esse per- " censent, quod utrumque non sine ma- " gno fructu intra sanctam fit Ecclesiam. Neutram ibi Concilium sententiam damnat, & infra: " Confessio quæ Deo fit " purgat peccata, ea vero quæ Sacerdo- " ti fit, docet qualiter ipsa purgentur pec- " cata.

Respondeo primo Scripturæ sacræ, summorum Pontificum, & Conciliorum auctoritates præponderare sententiæ Concilii particularis. 2. Synodum laudatam non adversari Confessioni sacramentali, cum dicat non sine magno fructu juxta Ecclesiæ placita fieri. Nonnihil loquitur etiam de Pœnitentia virtute quæ annexam habet quamdam confessionem generalem soli Deo in secreto factam, sed non excludit sacramentalem, quippe quæ eo loci eam laudet. Ceterum ista Sacramentalis sic explanatur & traditur a Concilio Florentino in decreto instructionis: " Novæ legis septem sunt Sacramenta.... " Per Baptismum enim spiritualiter renasci- " mur, per Confirmationem augemur in gra- " tia, & roboramur in fide: renati autem " & roborati, nutrimur divinæ Eucharistiæ " alimonia: Quod si per peccatum ægritu- " dinem incurrimus animæ, per pœnitenti- " am spiritualiter sanamur.

Urgens: Deficientibus Sacramenti partibus essentialibus, dubio-procul nullum est Sacramentum, ipsa teste Scriptura compositum, quippe hujusmodi constat partibus quæ consequenter sacramentales esse debent: sed confessio peccatorum inter partes Pœnitentiæ essentiales numerata non est sacramentalis: Et probatur. Sacramentum est de institutione divina: sed confessio peccatorum est quid humanum ab Innocentio VI. & Concilio Lateranensi in Ecclesiam invectum, anno 1198. cap. *utriusque sæculi*. Ergo &c.

Respondeo negando minorem propter rationes supra laudatas. Ad probationem distinguo: Confessio executioni, certo & determinato tempore mandanda, concedo: secundum se spectata, nego. Duo sunt in Confessione distinguenda, videlicet ipsa peccatorum depositio, & tempus ea deponendi: Primum est de institutione divina; hanc enim Christus Joan. 20. dedit Sacerdotibus potestatem, ut per modum judicii, adeoque, facta peccatorum declaratione, ab eis absolverent: de altero momento, scilicet de tempore quo facienda erat confessio, non una fuit ante ipsum Innocentium disciplina. Primis temporibus propter Fidelium exardescentem fervorem non opus erat præcepto: scriptum est enim in Actibus cap. 19. v. 18. *Veniebant confitentes & annuntiantes actus suos.* Quia vero teste D. Bernardo homo ægrotus erubescit vulnerum alligaturam, Concilia Africana, Germanica, Gallicana, in primis Concilium Lateranense, determinarunt, certis temporibus Confessionem peccatorum esse faciendam. De hoc etiam momento laudatur Decretum Zephirini Papæ in ejus vita a Platina adducto, in quo his verbis statuit: " Ut omnes Christiani adulti in solemni die " Paschæ, Eucharistiæ Sacramentum per- " ciperent. " Porro hoc ipsum non nisi prævia peccatorum Confessione, nec non purgatione fiebat.

Can-

Confessio in usu ab Ecclesia vagiente.

Jam vero quod Confessio peccatorum fuerit ab initio in usu, testantur sancti Patres. Audiendus est de hoc momento S. Irenæus, qui 2. florebat sæculo: Lib. 1. adversus hæres. cap. 9. ait de quibusdam feminis; "Hæ „ sæpissime conversæ ad Ecclesiam Dei con„ fessæ sunt. „ Rursus L. 3. cap. 4. "Cer„ don sæpe in Ecclesiam veniens, & exomo„ logesim faciens, sic consummavit, modo „ quidem latenter docens, modo vero ex„ omologesim faciens.

Dionysius Alexandrinus Epist. ad Fabium Antiochenum, apud Eusebium L. 6. Hist. cap. 29. asserit Serapionem lapsum, in extremis positum suo dixisse nepoti: "Aliquem „ ex Presbyteris advoca ad me. „ Ut mea deponam peccata.

Tertullianus Lib. de Pœnit. cap. 9. eamdem prædicat veritatem: "Confessione ait, „ & Pœnitentia Deus mitigatur. „ Quod autem Confessionem Sacerdoti faciendam esse propugnet, audi, sic pergit: "Ple„ rumque vero jejuniis preces alere, inge„ miscere, lacrymari, & mugire dies no„ ctesque ad Dominum Deum tuum, Pre„ sbyteris advolvi, & caris Dei adgeni„ culari.

S. Cyprianus ejusdem est sententiæ. Sic loquitur Serm. 5. versus finem pag. 245. de lapsis: "Confiteantur singuli, quæ„ so, vos fratres dilectissimi delictum su„ um, dum adhuc qui deliquit in sæcu„ lo est, dum admitti Confessio ejus pot„ est, dum satisfactio & remissio facta „ per Sacerdotes apud Dominum grata „ est.

Non prætereundus Sanctus Basilius, qui in regulis brevioribus regula 229. "Ut „ vitia, *inquit*, corporis nequaquam qui„ busvis temere homines aperiunt, sed „ iis tantummodo qui rationem qua ea „ curanda sunt, teneant, eodem modo „ etiam peccatorum Confessio fieri debet, „ apud eos videlicet, qui ea possint cu„ rare.

Objectio ex facto Nectarii.

Opponunt III. Nullum Sacramentum ab homine abrogari potest, cum sit de jure divino. Sed Nectarius Patriarcha Constantinopolitanus abrogavit Confessionem: hoc & ipsum Episcopi in Galliis, immo & Romæ idem fecerunt: similiter omnes Presbyterum qui Confessiones suscipiebat exauctorare seu rescindere æquum duxerunt: Ergo &c. Sozomenus L. 7. cap. 16. dicit Confessionem a Nectario abrogatam. Idem Socrates L. 5. Hist. c. 19. idem Nicephorus Callistus L. 12. cap. 28. Ergo &c.

Respondeo primo cum nonnullis quibus adhæret Baronius Tom. 4. Annal. ad ann. Christi 290. n. 66. nullam in hoc habendam esse rationem historiæ Socratis, & Sozomeni, quippe qui Novatianæ hæreseos fuligine suffusi, per omnia pro virili in quantum possunt Novatianis favent, cujus rei argumentum irrefragabile est, quod Socrates non sine errore scripserit unum fuisse dumtaxat pro excipiendis Confessionibus Presbyterum.

Respondeo secundo distinguendo minorem: Nectarius abrogavit Pœnitentiam publicam in Ecclesia Constantinopolitana, hoc & iisdem ac Nectarius rationibus ducti Præsules, tum Romæ, tum Germaniæ, tum Galliæ fecerunt, concedo: Confessionem secretam, nego. Observandum est Ecclesiam, exardescente religionis zelo, ad majorem pro peccatis & emendationem & satisfactionem statuisse peccata publice quandoque declaranda. Primo quidem aliqua graviora tametsi occulta, & hoc juxta Pœnitentiarii judicium, tum sola publica & apud multos nota, & hoc occasione Novatianorum, qui dari pro peccatis post Baptismum commissis veniam negabant. Origenes Hom. 2. in Ps. 37. meminit Confessionis publicæ quorumdam peccatorum occultorum alias gravissimorum: sed teste Bellarmino hic L. 3. de Pœnit. cap. 14. nullus ad hanc publicam Confessionem tenebatur: quam ideo Socrates Lib. 5. Hist. cap. 19. vocat appendicem ad veteres Canones, publica quippe peccatorum declaratio ante exortam Novatianorum hæresim non erat de præcepto: sed illa grassante hæresi, statutum est ut peccata publica post Baptismum commissa ad con-

sun-

fundendos Hæreticos, qui pro lapsis negabant dari remedium, publicarentur.

Subnotandum est etiam non unum fuisse Presbyterum qualibet Diœcesi ad suscipiendas Confessiones, quippe qui unus ad hoc fuisset prorsus impar, sed unus Pœnitentiarius pro Confessione publica ordinanda erat: Quia vero Pœnitentes peccatorum publicorum simul & occultorum conscii erant, quænam tacenda, quænam vero etiam publica aperienda, assignabat; cum enim aliquid non sit nisi per viciniam aliquam apertum, non convenit, indiscriminatim omnia publice confiteri, cum potestas Ecclesiæ sit in ædificationem, teste Apostolo, & non in destructionem. Sic cuncta refert Bellarminus ibidem.

De hoc momento audiendi sunt Socrates, Sozomenus, & Nicephorus. Prior Lib. 5. cap. 19. *ait*, " Ab illo tempore quo No„ vatiani se ab Ecclesia sejunxerant, re„ cusaverantque cum his, qui tempore per„ secutionis, regnante Decio, concitatæ „ lapsi erant, communicare; Ecclesiarum „ Episcopi Canoni adjunxerunt, ut in sin„ gulis Ecclesiis Presbyter quidem Pœni„ tentiæ præesset: quo qui post Baptismum „ lapsi fuissent, coram Presbytero ad eam „ rem designato, peccata sua confiteren„ tur. „

Cassiodorus Hist. trip. L. 9. cap. 35. ex Græco-Latine sic reddit Sozomenum: " „ Visum est antiquis Pontificibus, ut vel„ ut in theatro, sub testimonio Ecclesia„ stici populi delicta pandantur; & ad „ hanc rem Presbyterum bonæ conversa„ tionis, servantemque secretum ac sapi„ entem virum statuerunt, ad quem acce„ dentes ii qui deliquerant, delicta propria „ fatebantur. „ Nicephorus Lib. 12. cap. 28. idem scribit.

Jam ad solutionis explicationem deveniendum est. Mulier nobilis a Diacono illusa indiscreti Pœnitentiarii consilio, publice confessa est scelus; inde tumultus populi, inde propter flagitium Cleti contemptus, quocirca Nectarius & Pœnitentiarium pro pœnitentia publica determinanda institutum, & ipsam confessionem publicam abrogavit. Eadem propter incommoda gradatim in ceteris Ecclesiis languescens, prorsus rescissa est. Quod autem Nectarius confessionem secretam nec deleverit, aut in usu fuisse antiquitus negaverit, expresse commemorat Socrates qui factum fideli calamo refert L. 5. Hist. cap. 19. " Mulier, „ *inquit*, nobilis ad Presbyterum Pœniten„ tiarium accedit, peccata quæ post Ba„ ptismum commiserat, particulatim con„ fitetur. „ Ecce Confessio secreta. Pergit: " Presbyter mulieri mandatum dat, „ ut jejuniis & continuis precibus se da„ ret, quibus una cum peccatorum Con„ fessione, opus dignum Pœnitentia osten„ deret. „ En satisfactio privata pro peccatis occultis. Subdit: " Mulier longius in „ confitendo progressa, alterius culpæ seip„ sam insimulat: docet Diaconum Eccle„ siæ cum ipsa dormivisse. „ Quæ voca„ bula, *longius progressa*, denotant non accepisse mandatum confiteri publice stuprum, sed ex indiscreto pœnitentiæ zelo ipsam aperuisse: " Ob quod facinus, hoc modo „ patefactum, *ait Socrates*, Diaconus ab „ Ecclesia ejectus est; tumultus inde in po„ puli multitudine excitatus est. „ Deinde rescissa fuit pœnitentia publica.

S. Leo Epist. 80. suam de hoc momento prodit mentem, ait enim: " Illam etiam con„ tra Apostolicam regulam præsumptionem, „ quam nuper agnovi, a quibusdam illi„ cita usurpatione committi, modis om„ nibus constituo submoveri: ne de sin„ gulorum peccatorum genere, libellis scri„ pta Confessio, publice recitetur, cum „ reatus conscientiarum sufficiat solis Sa„ cerdotibus indicari, Confessione secre„ ta. Quamvis enim plenitudo fidei vi„ deatur esse laudabilis, quæ propter ti„ morem Dei, apud homines erubescere „ non veretur, tamen quia non omnium „ sunt hujusmodi peccata, ut qui pœni„ tentiam poscunt, non timeant publica„ re, removeatur tam improbabilis con„ suetudo, ne multi a Pœnitentiæ reme„ diis arceantur.... Sufficit enim illa Con„ fessio, quæ primum Deo offertur, tum „ etiam Sacerdoti, qui pro delictis pœni„ tentiam precator accedit. „ S. Pontificem abrogare solummodo Confessionem publicam ut parcat pœnitentis pudori claret, Audis injungere secretam, primum Deo; deinde Sacerdoti faciendam.

Reponunt: Nectarius non solum publicam, sed & secretam Confessionem rescidit: Ergo &c. Probatur subsumptum ex Socrate, qui L. 5. Hist. cap. 19. loquens de flagitio Diaconi, quo magnæ infamiæ & con-

contumeliæ nota Ecclesiæ inusta fuerat, ait: " Itaque cum Sacerdotibus obtrectatum, Eudæmon quidam Ecclesiæ Presbyter, genere Alexandrinus, Episcopo Nectario dedit consilium, ut Presbyterum Pœnitentiarium tolleret, & liberam daret potestatem, uti pro sua quisque conscientia ad mysteria participanda accederet. Nam eo pacto solum futurum esse, ut Ecclesia ab omni macula infamiæ careret. " Sozomenus L. 7. Hist. cap. 16. idem scribit his verbis: " Nectarius itaque perplexus quodnam remedium huic infortunio adhiberet, stupratorem istum Diaconatu privavit: & consulentibus quibusdam, ut unicuique liberum permitteret, prout sibi ipse conscius esset & confideret, ad Mysteriorum Communionem accedere, Pœnitentiarium illum Presbyterum exauctoravit. Quod quidem ex eo tempore in ritum vindicativum fuit. " *Nicephorus* Callistus ejusdem est labrii L. 12. Hist. cap. 28. " De quorumdam, *ait*, maxime vero Eudæmonis Ecclesiæ ejus Presbyteri, Patria Alexandrini, consilio, ne postea in Ecclesia Presbyter Pœnitentiarius esset, Nectarius statuit suadentibus illis, ut cuique permitteretur, pro conscientia & fiducia sua, communicare, & de immaculatis Mysteriis participare. Sic enim fore, ut Ecclesia a contumeliis libera esset & immunis. Et ab eo tempore Ecclesia in tali statu permansit. " Uno veluti calamo scribunt omnes Nectarium Pœnitentiam de medio sustulisse: nec aliud intelligi potest, cum licentiam unicuique fecerit absque Confessione facta homini, ad sacra Mysteria accedere. Hoc & ipsum propugnat Thomas Waldensis Tom. 2. cap. 141. Ergo &c.

Respondeo primo cæcutire Protestantes docendo Nectarium omnem prorsus homini factam Confessionem rescidisse, cum eo loci permittat unicuique juxta devotionis gradum sumere Eucharistiam, cum ad hoc exigat Apostolus 1. Cor. 11. ut unusquisque prius se probet, scilicet peccatorum Confessione. Alias in hoc, dubio-procul Nectarius foret ipsis Protestantibus factus deterior, cum alicujus saltem gravioris & notorii peccati vel ipsi exigant præviam Confessionem Lutherani pro Eucharistiæ sumptione. Sic enim habetur in Confessione Aug. art. de Confessione: " Confessio apud nos, *inquit* Philippus Melancthon, non est abolita: non enim solet porrigi corpus Domini, nisi antea exploratis & absolutis. " Non dissentit Calvinus L. 3. inst. cap. 4. §. 13. " Interim, *inquit*, quin sistant se oves Pastori quoties sacram Cœnam participare volunt, adeo non reclamo, ut maxime velim hoc ubique observari. "

Non minori in hoc momento laborat errore Thomas Waldensis, dum scribit Nectarium sacramentalem etiam privatam voluisse abrogare Confessionem, maxime cum S. Chrysostomus ejus in Patriarchatu successor, eam pro virili propugnet, ut supra ostensum est: tum Nicolaus I. qui in Epist. ad Photium, quæ legitur in octava Synodo generali Act. 4. Nectarium ut fidei defensorem celebret.

Respondeo igitur secundo, negando subsumptum. Ad probationem, distinguo: Nectarius uniuscujusque arbitrio reliquit Confessionem satisfactoriam, concedo: Confessionem sacramentalem, quæ est ad absolutionem peccatorum recipiendam necessaria, nego. Duplex distinguenda est Confessio, quæ erat illis temporibus in usu, videlicet una ad humiliationem & majorem pro peccatis patratis satisfactionem: altera pro Absolutione recipienda. Prior fiebat in conventu Ecclesiæ, eamque abrogavit Nectarius, unicuique relinquendo ut Deo satisfaceret, modis tamen, qui juxta peccatorum gravitatem suos habeant gradus, nusquam vero secretam, & quæ fit Sacerdoti ad beneficium Absolutionis recipiendum: Hujusce solutionis non una est ratio. Primo quidem, Nectarium non omnes Confessores, sed solummodo Pœnitentiarium pro Confessione publica imponenda exauctorasse scribitur, cum tamen præter istum plures Confessores essent in urbibus, qui Confessiones privatas audiebant, & auditis peccatis, ab eis absolvebant. 2. Eam solum Confessionem rescidit Nectarius, quæ erat ad Canones, velut appendix, apposita, propter Novatianorum hæresim; non alia autem erat quam publica. Tum ut Heretici Pœnitentiæ Sacramentum omittentes fecernerentur, tum ut ipsi ad Ecclesiam redeuntes, ei palam subjicerentur. 3. Juxta Auctores laudatos, Nectario consilium dederunt multi, ut honori Ecclesiæ consulens, il-

lam

lam rescinderet Confessionem, qua ei infamiæ nota inusta fuerat: sed dubio-procul sola publica in id contumeliæ adduxit Ecclesiam, ut ex facto mulieris liquet. Igitur solum publicam abstulit. Quid plura adjiciam? Post Nectarii tempora, inquit Bellarminus L. 3. de Pœn. cap.14. perseveravit in Ecclesia Græca Confessionis privatæ usus, ut claret ex S. Chrysostomo, Nicephoro, Carthophilace, Concilio Trulano, aliisque testimoniis Græcorum recentiorum jamjam citatis.

Persistunt: Atqui Nectarius omnem prorsus abrogavit Confessionem: Ergo, & probatur subsumptum. Hujusce rei testis irrefragabilis est sanctus Chrysostomus, qui ut Nectarii successor cuncta prænoverat: sed S. Chrysostomus successoris sui vestigiis inhærens, adæquatam Pœnitentiæ seu Confessionis rescissionem propugnavit: Et probatur. Ipse Hom. 2. in Psalm.50. ait: „ Peccata tua dicito, ut deleas illa: si „ confundaris alicui dicere quæ peccasti, „ dicito ea quotidie in anima tua; non „ dico ut confitearis ea conservo tuo qui „ exprobret, dicito Deo, qui curat ea. „ Audis sanctum Doctorem velle peccata non homini, sed soli Deo declarari. Ergo &c.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem distinguo: Omnem Confessionem publicam quæ fit in theatro & coram testibus quæ erat ad satisfactionem abrogavit S. Chrysostomus, concedo: omnem sacramentalem, maxime privatam quæ relationem ad absolutionem habet, nego. Quia vero dum publica fiebat, teste Origene Homil. 2. in Psalm. 37. non deerant qui confitenti culpas exprobrarent, ideo S. Chrysostomus Nectarii vestigiis insistens, illam rescindere voluit. Quod autem de publica solum loquatur sanctus Doctor, vel ipse est non in uno loco sui ipsius interpres, maxime Homil. de Pœnit. & Confessione ubi sic loquitur: " Nunc autem „ neque necessarium, præsentibus testibus confiteri. „ Rursus Homil. 5. de incomprehensibili natura Dei, ait: " Non te in „ theatrum conservorum tuorum duco, „ non hominibus peccata tua detegere co„ go. „ Iterum Homil. 4. de Lazaro: „ Cave, *inquit*, homini dixeris, ne tibi „ exprobret.... Non cogor te in medium „ prodire theatrum, ac multos adhibere testes: mihi soli dic peccatum privatim. „ „ Quid clarius pro ista controversia, eo quippe loci distinguit Confessionem publicam a privata, priorem expungit; posteriorem vero retinet & præcipit.

Discutitur mens S. Chrysostomi.

Reponunt: Qui confessionem linguæ factam explodit, eamque solam, quæ cogitatione, tum memoria, non homini, sed soli Deo faciendam consulit, citra dubium omnem etiam privatam sacramentalem prorsus excludit: quippe qui mentalem opponat verbali, quæ hucusque pristinis temporibus fuerat in usu: Atqui sic propugnat S. Chrysostomus: Et probatur multis quidem momentis. Homil. 2. in „ Psalm. 50. ait: " Si confunderis dicere „ alicui quia peccasti, dicito ea quotidie in anima tua. „ Homilia vero de Pœnit. „ & Confessione: " Nunc autem neque „ necessarium est præsentibus testibus con„ fiteri. Tum subjicit: " Cogitatione fiat „ delictorum exquisitio, absque teste sit hoc „ judicium: solus te Deus confitentem videat. „ Si non excluderet vel ipsam secretam peccatorum Confessionem non dixisset: " Cogitatione fiat delictorum exquisitio: „ absque teste sit hoc judicium. „ Cum Sacerdos audiens in secreto Confessionem sit testis simul & judex. Quid plura proferam? Homil.31. in Epist. ad Heb. clarius hanc suam prodit mentem his verbis: " Ante „ Deum confitere peccata tua: Apud ve„ rum Judicem cum oratione delicta tua „ pronuntia, non lingua, sed conscientiæ „ tuæ memoria. „ Demum expressis terminis solum Deum adhibet testem & judicem Homil. 8. de Pœnit. " Non delictorum, „ „ *inquit*, restes statuas: intus in conscien„ tia, astante nemine, præter eum qui cun„ cta videt, Deum, reforma quod deliqui„ sti. „ Ergo &c.

Respondeo ut supra, distinguendo minorem: Et in locis laudatis S. Chrysostomus loquitur solum de Confessione satisfactoria cui opponit Confessionem cordis & soli Deo factam, qualis erat Psalmistæ Confessio Psalm. 50. *Tibi soli peccavi, & malum coram te feci*. Rursus Psalm. 31. *Confitebor adversum me injustitiam meam Domino*, concedo: de secreta, eaque sacramentali, nego. S.Chrysostomus de ea solum loquitur.

quitur, ut ex contextibus liquet, qua facta, homines exprobrabant pœnitenti culpam, eo enim ſcopo fiebat, ut inde ad majorem ſatisfactionem & humilitatem peccatum delinquenti objiceretur; Et hoc plura comprobant. Primo quidem ex eo quod S. Doctor exigat ſibi fieri in ſecreto peccatorum declarationem. 2. Si omnem de medio ſuſtuliſſet Confeſſionem, exuberaſſet vel ſuper ipſos Hæreticos, cum Montaniſtæ aliquorum gravium peccatorum Confeſſionem exigerent, nec illam pro graviſſimis abnegent vel ipſi Proteſtantes. 3. Demum Nectarius non reſcidit, ut obſervat Bellarminus L. 3. de Pœnit. c. 16. Pœnitentiarium, qui munus ſubiret cognoſcendi peccata ut ſolveret vel ligaret, ſed eum tantummodo qui aſſignaret quodnam eſſet peccatum, pro quo pœnitens publicam lueret ſatisfactionem: Pari & conſimili modo iſtum & non alium abmiſit S. Chryſoſtomus. Audiſti illum Confeſſioni tantum publicæ adverſari; jam eum audi iterum atque iterum privatæ patrocinantem. Homil. 3. in Geneſim: „ Quia in magnam hanc hebdomadam per„ venimus, Dei gratia, nunc maxime & „ jejunii curſus intendendus, & magis con„ tinuandæ ſunt preces, faciendaque dili„ gens & pura Confeſſio peccatorum. „ „ Et L. 2. de Sacerdotio: " Quamobrem „ multa quidem arte opus eſt, ut qui labo„ rant Chriſtiani, ultro ſibi perſuadeant Sa„ cerdotum curationi ſeſe ſubmittere oportere.

Replicant: Sanctus Doctor ait ſoli Deo, & non homini faciendam eſſe Confeſſionem; ſed qui Sacerdoti declarat peccata, non ſoli Deo ea pandit: quod eſt contra ſanctum Chryſoſtomum, immo & contra Scripturam, quæ dum in libris legalibus, in libris Pſalmorum & Prophetarum loquitur de Confeſſione ſoli Deo facienda, omnem excludit hominem, & de facto Chriſtus abſolvit Magdalenam, Petrum & Paralyticum, omiſſa eorum Confeſſione. Ergo &c.

Reſpondeo diſtinguendo majorem: Ex ſancto Chryſoſtomo ſoli Deo ut cauſæ principali juſtificationis Confeſſio fit concedo: ſoli Deo excludendo cauſam miniſterialem, ſubdiſtinguo: & ſic intelligendus venit ſanctus Doctor dum loquitur de Confeſſione ſatisfactoria concedo: de ſacramentali, nego: namque ibidem exigit, ut, priore omiſſa, iſta illi fiat.

Quod autem Confeſſio facta Sacerdoti, ſolum ut Miniſtro, ſoli tamen Deo fieri dicatur, docent Tertullianus L. de Pœnit. cap. 9. & 10. ſanctus Auguſtinus in Pſalmo 66. Ratio ea eſt, quod effectus non aſſimiletur cauſæ inſtrumentali, nec eam denominet, non enim ſerra dicitur facere lectulum, ſed artifex. Quocirca Sacerdos tenetur ad ſecretum, immo ſi aut malitia, aut fragilitate aperiret peccata ipſi declarata, nihil inde incommodi, pro Pœnitente in foro externo ſequeretur. Sacerdos vero criminis & perfidiæ lueret pœnas. Vel ipſa Scriptura tradit ſolutionem. Proteſtantes ultro fatentur Miniſtrum adhiberi in Baptiſmo; & tamen ſolus Chriſtus Joannis 1. dicitur baptizare; ſic enim habetur: *Teſtimonium perhibuit Joannes, dicens: quia vidi Spiritum deſcendentem quaſi columbam de cœlo: & manſit ſuper eum. Et ego neſciebam eum: ſed qui miſit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: ſuper quem videris Spiritum deſcendentem, & manentem ſuper eum, hic eſt qui baptizat in Spiritu ſancto.*

Ad exempla in confirmationem objectionis adducta, ne minimum quidem faceſcere negotium liquet, cum nulla ſit paritas, non quidem in iis quæ pro Pœnitentia fiebant in veteri lege, quæ tametſi aliquam Confeſſionis ſpeciem in ſacrificiis pro peccato offerendis præ ſe ferrent, non tamen habebat lex Pœnitentiam ut Sacramentum. Ergone conditio novæ legis deterior eſt? Abſit; cum vel ipſa attritio amore imperfecto actuata cum Sacramento ſufficiat, & vi Sacramenti pœnitens ex attrito contritus evadat: ſed nec facta Chriſti quidquam virium habent pro Proteſtantium circa Confeſſionem errore, & hoc propter multa. Primo, quia Chriſtus abſolvit & Magdalenam, & Petrum, & Paralyticum ante Pœnitentiæ Sacramenti inſtitutionem, videlicet ante Reſurrectionem; illud enim non niſi ea facta & tranſacta, videlicet cum Joann. 20. dixit Diſcipulis: *Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, &c.* 2. Altera diſcriminis ratio inter Sacerdotem & Chriſtum eſt, quod iſte ratione poteſtatis excellentiæ abſque cæremonia Sacramenti gratiam producere potuerit, ille vero non niſi mediante Sacramento hoc ipſum facere valeat. So-

lutio

lutio est D. Thomæ hic 3, p. suppl. q. 6. art. 1.

In eo prorsus sensu explicandus est Cassianus, qui Collat. 20. c. 8. ait: " Quod „ si verecundia retrahente, revelare coram „ hominibus erubescis, illi quem laterenon „ possunt, confiteri jugi supplicatione non „ desinas, qui & absque ullius verecun- „ diæ publicatione curare, & sine impro- „ perio peccata donare consuevit. „ Quis enim cordatus non videat illum Patrem loqui de Confessione publica ad satisfaciendum ordinata, quam quidèm abjicit, ne peccatum pœnitenti in opprobrium vertatur.

Incassum quoque Brentius apud Bellarminum Lib. 3. de Pœnit. cap. 20. opponit sanctum Ambrosium Lib. 10. in Lucam c. 96. dicentem: " Petrus doluit & flevit, „ quia ut homo erravit, non invenio „ quid dixerit? „ Sed quid mirum si peccatum non confessus sit, cum Pœnitentiæ sacramentum nondum esset institutum? ast dolorem lacrymis expressit: hinc & lacrymæ confessionis vicem subibant. Sic propugnat S. Doctor ibidem istis subsequentibus verbis: " Maluit Petrus suum accusare pec- „ catum, ut justificaretur fatendo, quam „ gravaretur negando.... verecundæ lacry- „ mæ sine horrore culpam loquuntur: la- „ crymæ crimen, sine offensione verecun- „ diæ fatentur. „

Obstrepunt: Non post dici sanctum Augustinum aut non attigisse sensum sancti Chrysostomi, aut illum debellasse: sed sanctus ille Doctor omnem prorsus confessionem eliminat; & probatur. Lib. 10. Confess. cap. 3. " Quid mibi est, *inquit*, cum „ hominibus, ut audiant confessiones meas, „ quasi ipsi sanaturi sint omnes languores „ meos? curiosum genus ad cognoscen- „ dam alienam vitam, desidiosum ad cor- „ rigendam suam. „ Ergo &c. Concinit Venerabilis Beda, qui explicans illa Christi apud sanctum Lucam verba: *Ostendite vos Sacerdoti*, ait: " Vitia solum hæresis, „ infidelitatis, Judaicæ perfidiæ, & schi- „ smatis esse ad Sacerdotes deferenda. „ Igitur non credit confessionem peccatorum sacramentalem esse; alias, non illa sola peccata capitalia, sed & cetera gravia confessioni subjicienda propugnaret.

Respondeo negando minorem. Ad probationem distinguo: Et eo loci sanctus Augustinus loquitur de peccatis quæ ante susceptum Baptismum patraverat, quæque vi & efficacia Baptismi jam jam dimissa fuerant, concedo: non enim de aliis in libris Confessionum loquitur, ea quippe ob summam humilitatem posteritati in signum pœnitentiæ amaræ voluit tradere; & loquitur de aliis post Baptismum commissis, nego. Igitur unum solummodo contendit sanctus Doctor, peccata per Baptismum dimissa non esse alicui particulari personæ confitenda, propter duo: primo quidem, ex eo quod hoc sit inutile, cum hujusmodi peccata non sint objectum pœnitentiæ sacramentalis, quippe quæ Ecclesiæ clavibus non subjiciantur, cum Ecclesia non habeat jurisdictionem in eos qui nondum sunt baptizati, juxta illud Apostoli 1. ad Cor. cap. 5. *Quid enim mibi de iis, qui foris sunt, judicare?* Secundo, hoc ipsum curiositati faceret satis.

Ad auctoritatem Venerabilis Bedæ respondemus, eum loqui tantum de confessione publica, cui peccatum publicum, quale est hæresis, infidelitas & schisma, subjiciuntur, etiam his temporibus, saltem quantum ad aliquid, ut definierunt Concilium Lemovicense, Rotomagense & Bituricense; ubi enim fuit scandalum, ibi & satisfactio publica requiritur; sed confessionem secretam non excludit.

Urgent: Nemo ad impossibile tenetur: Sed impossibile est omnium peccatorum recordari, & consequenter ea confiteri: Igitur confessio rationem Sacramenti ex parte sua non subit. Confirmatur: non est necessaria ad remissionem peccati, cum justificatio sit a gratia, sed solum ad satisfactionem, quam quidem quisquis absque Sacramento exhibere potest.

Respondeo distinguendo minorem: Impossibile est omnium peccatorum leviorum recordari, transeat: graviorum, subdistinguo: si non adhibeatur sufficiens diligentia, concedo: si adhibeatur, nego. Ecclesia non exigit absolute loquendo arithmeticam enumerationem leviorum culparum, cum non sint materia absolute necessaria confessionis, sed geometricam & moralem graviorum, quæ adhibito sufficienti examine, absque negotio memoriæ occurrunt declaranda: si

tamen

tamen post talem adhibitam diligentiam aliquid omitteretur , modo pœnitens de omnibus confessis & de omissis doleat, cum proposito ista in confessione aperiendi, quando recordabitor, suscipit gratiam, & justificatur. Igitur Confessio oon est jugum intolerabile, ut Protestaotes commentiuntur.

Ad confirmationem distinguo: Confessio publica non est absolute necessaria ad remissionem peccati, concedo: confessio ut sic, nego. Reus enim noo est suus judex, inquit S. Thomas hic 3. p. supp. q. 6. art. 1. unde debet declarare sua peccata, ut recipiat absolutionem. Sanctus Doctor sic loquitur, " Illa Sacramenta quæ ordinantur contra culpam, cum qua salus esse non potest, sunt de necessitate salutis: & ideo sicut Baptismus quo deletur originale, est de necessitate salutis, ita & Pœnitentiæ sacramentum. Sicut autem aliquis per hoc quod Baptismum petit, se ministris Ecclesiæ subjicit, ad quos pertinet dispensatio sacrameoti: ita etiam per hoc quod confitetur peccatum suum, se ministro Ecclesiæ subjicit, ut per sacramentum Pœniteotiæ ab eo dispensatum, remissionem consequatur, qui congruum remedium adhibere non potest, oisi peccata cognoscat: quod fit per confessionem peccantis; ideo Confessio est de necessitate salutis ejus qui in peccatum actuale mortale cecidit. "

Contra: Audieodi suot Theologi pro interpretatione & explicatione dogmatum. Atqui Theologi omni exceptione majores, confessionem sacramentalem ut quid ad salutem indifferens habent, eamque vix alicujus necessitatis reputant: & probatur. Idem sit judicium de omnibus ac de istis: 1. Auctor Glossæ in c. 1. de Pœnit. dist. 5. Confessionem ut quid humanum habet. 2. Scotus io 4. sent. dist. 17. dubitat num Confessio sit de jure divino. 3. Cajetanus in cap. 20. sancti Joan. Confessionem a Christo primum voluntariam institutam fuisse, auricularem vero ab hominibus. 4. Gratianus de Pœnit. dist. 1. can. *Omnis*, dicit peccata non remitti Confessione: " Non ergo, *inquit*, in confessione peccatum remittitur, quod jam remissum esse probatur; sit itaque confessio ad ostensionem pœnitentiæ, oon ad impetrationem veniæ: & sicut circumcisio est data Abrahæ in signum justitiæ, non in causam justificationis, sic coofessio offertur Sacerdoti in signum veniæ acceptæ, non io causam remissioois accipiendæ. " Ergo &c.

Respondeo primo, dato & non coocesso aliquos Theologos de confessione sacramentali noo recto calamo scripsisse, nihil inde adversus eam concludi posset, cum Traditio & Conciliorum definitiooes quibus innititur, præponderari debeant.

Respondeo secundo, negando minorem. Ad primam probationem dico, Glossam loqui de tempore quo facienda est confessio, noo de confessione secundum se spectata. Ceterom si aliquid durius de hoc momento complectatur, ipsa per Concilium Tridentioum Sess. 14. cap. 5. emendatur.

Ad secundam distinguo: Scotus dubitat de institutione Confessionis sacramentalis, quoad tempus, num scilicet instituta sit post resurrectionen, illis Joan. 20. verbis: *Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*: vel ante, Matth. 18. v. 18. cum Christus alloquens discipulos dixit: *Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cælo: & quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in cælis*: concedo: dubitavit de Confessione sacramentali in se considerata, nego. Namque io 4. dist. 17. q. 1. art. 1. expresse docet Confessiooem esse de jure divino, eoque positivo.

Ad tertiam distinguo similiter: Cajetaous ait Christum instituisse confessionem voluntariam, hoc est, non extortam seu violentam, concedo: hoc est, faciendam ad outum, ita ut non sit sacramentalis & de necessitate salutis, nego. Eo loci opponit confessionem sacramentalem coofessioni reorum in foro externo deprehensorum.

Ad ultimam distinguo: Et Gratianus loquitur in sententia aliquorum, quorum placita refert, concedo: in propria, nego. Hæc enim subjungit: " Alii e contrario testantur, diceotes sine confessione oris, & satisfactione operis, neminem a peccato posse mundari, si tempus satisfaciendi habuerit. "

Objectiones ex ratione prodeuntes.

URGENT: Peccata venialia non sunt necessario deferenda clavibus Ecclesiæ: Sed quisquis potest a Deo immediate eorum veniam obtinere; sed idem dicendum est de peccatis mortalibus. Ergo &c.

Respondeo negando minorem: Christus enim hanc Ecclesiæ potestatem dedit remittendi peccata mortalia, de quibus ait sanctus Apostolus 1. Corinth. 6. *Iniqui regnum Dei non possidebunt*. Cum igitur venialia gratiam & charitatem non extinguant, sed solum imminuant, a cœli aditu consequenter non repellunt: quocirca aliis remediis curari possunt; mortalia vero non nisi confessione & absolutione, a qua ita dependet remissio peccatorum, ut nulla sit aliunde speranda, juxta illud: *Quorum remiseritis &c.*

Insistunt: Ea omnia quorum peccator non recordatur, citra confessionem dimittuntur. Igitur & alia. Secundo, impossibile est enumerare omnia quæ aut cogitatione, aut verbo, vel opere patrata sunt peccata. Tertio, discutio plurimum angit pœnitentem, qui ignorans & quandoque perplexus, & forsan cum peccato mortali ad mensam Domini accedit. Quarto, ex confessione multi abusus fluunt: quandoque enim ministri eo utuntur medio, ut ad libidinem explendam provocent mulieres, &c.

Respondeo distinguendo: Remittuntur cum voto Confessionis, concedo: secus, nego.

Ad secundum: Potest, moraliter loquendo pænitens omnia gravia numerare peccata.

Ad tertium dico, dubia & anxietates facile sedari, modo pœnitens ea omnia præstiterit, quæ Dei gratia adjuvante, adimplere poterit. Speret igitur in Domino, adhortante Propheta & dicente Ps. 10. *In Domino confido: quomodo dicitis animæ meæ: transmigra in montem sicut passer*. Rusus Psal. 54. *Jacta super Dominum curam tuam, & ipse te enutriet: non dabit in æternum fluctuationem justo*.

Quod autem spectat ministros & pœnitentes, Deus providet abundanter: neque enim sinit ministrum in eam ruere malitiam, ut pœnitentes provocando ad malum, perdat: mulier enim devota & vere contrita, abhorret fœtida, & tentatori resistit. Neque vicissim minister fidelis cedit tentationi mulieris ad peccatum forsan illum allicientis: maxime cum vi gratiæ suæ ordinationis specialia recipiat auxilia, quibus ignea hostis humani generis tela propellere queat. Igitur perditio tua Israel, si vel pœnitens jam æger in novum ruat peccatum, vel medicus, ægritudinis præbendo remedium, & ipse odore mali sua culpa corruptus, succumbat, & Deo moriatur.

Objectiones ex praxi Ecclesiæ.

OPPONUNT: Si antiqui Patres propugnassent Confessionem auricularem esse necessariam, præcepta dedissent Sacerdotibus, sicut & nunc fit, de modo excipiendi peccata. Atqui nullibi id legitur: & quidem in Constitutionibus Apostolicis quæ quarto exaratæ sunt sæculo, nihil habetur de officio Confessarii, nec legimus in actis Patrum, quod ipsi fidelium exceperint peccata, vel Presbyteris istam demandaverint provinciam, nec etiam Christianos tempore persecutionum ad eos peccata deponendi gratia confugisse. Ergo &c.

Respondeo hæc argumenta esse negativa, & contrarium ex supra dictis affulgere. Ceterum Scriptores vitæ Episcoporum omnia eorum non retulerunt munia, sed illa solum quæ erant singularia. Porro commune erat Sacerdotibus peccatorum confessiones excipere, sed maxime Episcopis; referente Paulino, sanctus Ambrosius ut plurimum populi sui audiebat Confessiones.

Persistunt: Sanctus Justinus, Tertullianus, Eusebius, & ceteri qui sanctorum Anachoretarum vitam scripsere, silent eorum confessionem Sacerdotibus factam. Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Silent confessionem Fidelium qui vitam ducebant innocentem, concedo: qui malam, nego. Vel ipse Augustinus suam in variis libris, & quidem quoad omnes circumstantias, memoriæ perpetuæ mandavit. Ceterum auctores supponunt, urgente necessitate, factam fuisse Sacerdoti peccatorum confessionem.

Reponunt: Scriptores suorum civium calamitates, bella, naufragia, & similia com-

commemorant: altum vero apud illos de confessione silentium. Vel ipse sanctus Gregorius Naz. referendo tempestatem, qua cum multis versus Alexandriam jactatus est, dicit omnes orasse, gemitibus Dei auxilium advocasse: sed nihil de confessione quæ, magno imminente periculo, absque mora facienda est. Ergo &c.

Respondeo ut supra, non opus fuisse actus confessionis exercitos memoriæ mandari; eo enim ipso quo & Patres, & sacri Scriptores mentionem ubique fecerunt & potestatis remittendi peccata, & eadem Confessario singulatim deponere, supervacaneum erat Confessionis exercitium texere, maxime cùm tempus confessionis emittendæ non foret tunc præfixum. Ad auctoritatem Gregorii facilis est responsio; ipse nondum erat baptizatus, & forsan non erat in navi Sacerdos, cui ceteri, sua possent deponere peccata; unde non mirum si sanctus Doctor in relatione siluerit Confessionem.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Confessio peccatorum singulorum est pars essentialis Sacramenti Pœnitentiæ.

PRIMO: Patres Pœnitentiam nomine Confessionis non semel celebrant, ut S. Cyprianus Ep. 55. ad sanctum Cornelium, & præfigurata fuit in veteris legis sacrificiis, quæ juxta delictorum diversitatem offerebantur, Levit. cap. 4. Suffragantur Rabini, ut Moses Corduhensis tract. de Pœnit. cap. 1. Annuntiatur Confessio Act. 19. Jacob. 5. Joan. Epist. 1. cap. 1.

Secundo: Accedit omnium sæculorum usus & traditio. Concilium Laodicenum antiquissimum can. 2. Carthaginense III. can. 31. Lateranense sub Innocentio III. Florentinum & Tridentinum, Confessionem etiam auricularem ut partem sacramenti Pœnitentiæ essentialem habent. Idem sentiunt Patres: Dionysius Areopagita Epist. ad Demophilum, Irenæus Lib. 1. c. 9. vel ipse Tertullianus Lib. de Pœnit. c. 9. S. Cyprianus Epist. 12. Origenes Homil. 2. in Levit. &c.

Tertio: Subscribunt Ecclesiæ totius Orientis ad hunc usque diem: ante Concilium Florentinum Simeon The. L. de Sacramentis: postea vero, Jeremias Patriarcha CP. prima responsione ad Theologos Wittembergenses, Meletius Syrurgus in confessione Orthodoxa, Barsalibi in comment. Arab. uterque Ebnassal &c. Hoc ipsum declarat perpetuus utriusque Ecclesiæ, Orientis scilicet & Occidentis usus.

Quarto: Deus ex natura bonus, omnibus providit media ad salutem: Sed Pœnitentia ad hoc absolute necessaria est, juxta illud Christi effatum Luc. 13. *Si non pœnitentiam habueritis, omnes simul peribitis*: hoc est, si sacramentum Pœnitentiæ non habueritis &c.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM ET SOLUTIONUM.

PRIMO: Innocentius III. usum Confessionis partim ex negligentia, partim ex animi pravitate sopitum, reviviscere statuit: Ergo ne ipsam Confessionem invexit primus in Ecclesiam? absit dicere.

Secundo: Nectarius non aliam abrogavit Confessionem, quam publicam, ut omnes testantur Scriptores sacri.

Tertio: Nonnumquam S. Chrysostomus solam cordis confessionem exigit, sed dubio procul tantummodo opponit confessionem secretam publicæ, quæ ad satisfactionem fiebat in conventu Ecclesiæ: Nectarii enim insistens vestigiis, publicam abnuebat Confessionem. Eodem prope modo explicandæ sunt aliorum Patrum auctoritates, quæ in sensu obvio duriores apparent.

Quarto: Si qui sint Theologi qui Confessionis momentum non satis explicent, relictis acrioris scholasticæ critices regulis, Patrum sententiis & Conciliorum definitionibus standum est. Ceterum vix aliquid obscuri in eis reperies, nisi circa statutum tempus confitendi peccata.

ARTICULUS TERTIUS.

De Pœnitentia publica in particulari, ejusque solemnitatibus.

MUlta hic cum Bellarmino Lib. 1. de Pœnit. c. 21. & 22. prænotare juvat.

Primo quidem: Pœnitentia dividitur in pri-

privatam & solemnem: Privata ea censetur in qua peccata non nisi Sacerdoti aperiuntur: Publica vero, cum publicantur in conventu Ecclesiæ delicta. Jam vero Pœnitentia publica utique duplex secernitur: altera scilicet solemnis, altera non solemnis, ut habetur apud Gratianum de Pœnit. dist. 3. can. *nihil prodest*. Prior solum pro peccatis publicis, non sine magno scandalo in tota civitate patratis imponebatur. Ita Concilium Carthaginense III. can. 32. Toletanum I. can. 2. Origenes Homil. 15. Levit. Ambrosius Lib. 2. de Pœnit. c. 10. Posterior vero pro publicis quibuscumque gravibus peccatis, sed quæ non tantum attulerant scandalum, hoc autem inter utramque intercedebat discrimen, quod solemnis semel tantum in vita concederetur: hinc a Tertulliano L. 2. de Pœnit. secunda post naufragium tabula vocatur. Posterior vero e contra non semel in vita celebrabatur.

Siricius Papa Epist. 1. c. 2. n. 5. determinat pœnitentiam laboriosam pro iis qui, absoluta satisfactione publica, & reconciliati in eadem vel graviora peccata prolaberentur, his verbis: " Qui jam suf-" fragium non habent pœnitendi, id dixi-" mus decernendum, ut sola intra Eccle-" siam Fidelibus oratione jungantur, sa-" cræ Mysteriorum celebritati, quamvis " non mereantur, intersint: a Domini-" cæ autem mensæ convivio segregen-" tur, ut hac saltem districtione corre-" pti & ipsi, in se sua errata castigent, " & aliis exemplum tribuant, quatenus " ab obscœnis cupiditatibus retrahantur; " quos tamen, quoniam carnali fragili-" tate ceciderunt, si viatico munere ad " Dominum cœperint proficisci, per com-" munionis gratiam volumus subleva-" ri. "

Secundo: Pœnitentia solemnis Sacerdotibus non imponebatur, sed eos in Monasteria detrudi ad tempus pro qualitate peccatorum statutum erat, nec ad Ordines scandalosos promoveri sinebat Ecclesia. Ita ex Siricio Papæ Epist. ad Himerium Tarraconæ Episcopum, ex Concilio Carthaginensi IV. can. 68. & V. can. 11. ex Toletano I. can. 2. ex Innocentio I. Epist. 6. ad Agapitum, ex S. Leone Epist. 92. ad Rusticum Narbonæ Episcopum cap. 2. Quidam tamen autumant Pœnitentiam solemnem potuisse imponi Sacerdoti jamjam deposito. Nec leviter hoc ipsum indigitat S. Cyprianus, qui Lib. 3. Epist. ad Fidum, increpat Episcopum Teraphium, eo quod Victorem quemdam Presbyterum ante expletum pœnitentiæ tempus, nulla infirmitatis compellente necessitate reconciliaverat. Morinus tamen Lib. 4. de Pœnit. c. 14. contendit Episcopos, Presbyteros & Diaconos tribus prioribus Ecclesiæ sæculis fuisse Pœnitentiæ publicæ abnoxios. Quidquid sit, non idem dicendum de subsequentibus, ut constat ex Epist. 1. Siricii Papæ c. 14. ex Leone Magno Epist. ad Rusticum Narbonensem, minores tamen Clericos quovis tempore subjicit summus ille Pontifex. Hoc ipsum colligitur ex Concilio 5. Carthaginensi can. 11.

Tertio: Pœnitentia solemnis non poterat conjugatis, secluso mutuo eorum consensu, imponi. Sic pronuntiavit Concilium II. Arelatense: sic Concilium Toletanum VI. can. 8. sic S. Leo Epist. 92. cap. 12. ea potissimum ratione, quod debitum conjugale uxoratis pœnitentibus interdiceretur, innupti vero prohiberentur nubere. Ista de causa raro admodum juniores pœnitentiæ solemni subjiciebantur; scriptum est enim 1. Cor. 7. " Melius est ... nu-" bere, quam uri. " Ita statuit Concilium Agathense cap. 15. ita Aurelianense III. cap. 19.

Quarto: Solus Episcopus pœnitentiam solemnem imponebat, solus quippe reconciliabat Pœnitentes. In casu necessitatis illud peragere poterat simplex Sacerdos. Concilium II. Carthaginense can. 4. & III. can. 31. & 32.

Quinto: Peccata laicorum occulta ante Novatianorum tempus, publica pœnitentia & cæremoniali non castigabant veteres; namque tertio tantum sæculo idololatriæ, homicidii, adulterii & mœchiæ species isti subjiciebantur labori, ut constat ex Eusebio Lib. 6. cap. ult. Et vero ante medium secundi sæculi, quo tempore grassari cœpit Montani hæresis, non erat præfixum pœnitentiæ tempus, ut colligitur ex Libro 2. Constit. S. Clementis caput 16. A Montano ad Novatianum usque pœnitentia publica pro lapsis non-nihil in usu erat, sed quo tempore & quanto, non apparet, juxta illud Decretum Cleri Romani anno 253. Sede vacante, adversus lapsos promulgatum. " Ante con-" stitu-

„ ſtitutionem Epiſcopi nihil innovandum „ putavimus, ſed lapſorum curam medio- „ criter temperandam eſſe credimus &c. „ Sanctus Cyprianus Epiſt. 54. vult lapſos, urgente perſecutione, abſque mora reconciliari, immo & corpore Domini ſaginari: “ Ut quos excitamus & horta- „ mur ad prælium, non inermes & nu- „ dos relinquamus. „

Sexto: Quovis Eccleſiæ tempore pœnitentia publica injuncta eſt, & ad noſtra uſque tempora injungenda pro peccatis ſcandali & publicis: tametſi enim antiqua eaque cæremonialis a Novatiano uſque ad Nectarii ævum ſolummodo permanſerit, non ideo omnis extincta eſt, quandoquidem ſatisfactio debet reſpondere delicto; ut primum igitur peccatum publice fit & cum ſcandalo, ſtatim pœnitentia medicinalis, ſcilicet publica & laborioſa, injungenda eſt, ſecundum iſtam vel ab ipſo Spiritu ſancto latam legem Apocalyp. 18. *Quantum glorificavit ſe, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum*. Hoc ipſum probat vetus Eccleſiæ diſciplina: hoc ſubſequens Lib. 5. Capitularium cap. 52. & Concilium Moguntinum ſub Rabano can. 28. hoc poſtremo Trident. Seſſ. 24. cap. 8. de reform. Colonienſe anno 1536. Auguſtodunenſe anno 1548. Braccarenſe anno 1566. act. cap. 11. Mechlinienſe anno 1590. cap. 6. Comitia generalia Cleri Gallicani Meloduni habita anno 1579. Burdigalenſe anno 1583. Bituricenſe anno 1584. tit. 21. can. 2. Rothomagenſe anno 1581. Remenſe anno 1583. Aquenſe anno 1585.

De ſolemnitate Pœnitentiæ publicæ.

PRIMO, antiquitus pœnitentes publici ſacco veſtiti, cinere vero conſperſi, ad Eccleſiam accedebant, ut ſcribit Tertullianus Lib. de pudic. c. 5. S. Cyprianus Lib. de lapſis, Hieronymus Ep. 30. Sic induti quamdam agebant Judæi pœnitentiam ut Deum flecterent: immo in quibuſdam regionibus nec barbam, nec crines nutriebant. Ita Concilium Agathenſe can. 15. & legitur Lib. 5. Capitularium cap. 52. Toletanum III. can. 13.

Secundo, locus Pœnitentium non unus erat: ſed juxta diverſos gradus, diverſaſque ſtationes etiam diverſus habebatur. Primus ab altari remotiſſimus extra portas Eccleſiæ, & flentium dicebatur, inquit Bellarminus hic Lib. 1. de Pœnit. c. 22. namque ibi flebant pœnitentes, & Fidelium non ſine magnis gemitibus orationes expoſtulabant. Iſta tamen flentium ſtatio ante Novatianorum hæreſim non erat in uſu, quamvis Eccleſia a Chriſto nato noluerit peccatores a fletu pro peccatis patratis temperare, ut liquet ex L. 5. Hiſt. Euſebii.

Alter pœnitentium locus intra Eccleſiæ portas exiſtebat, ita ut pœnitentes audire verbum Dei poſſint cum Catechumenis, & ideo Audientes vocabantur a verbo græco ἀκρόασις De iſta ſtatione audiendus eſt S. Gregorius Neocæſareenſis Epiſtola Canonica can. 11. Audiendus ſanctus Baſilius Epiſtola Canonica ad Amphilochium can. 56. Audiendus & S. Gregorius Nyſſenus Epiſtola Canonica ad Lætojum. Porro in iſto audientium loco aſtabant quoque præter pœnitentes Ethnici, Judæi, Hæretici & Catechumeni. Neque vero omittendum, Audientes quibuſdam prærogativis fuiſſe ſupra flentes donatos. 1. Erant liberi ab illa humili fratrum rogatione. 2. Non tenebantur ad jejunia, ad vigilias, & cetera hujuſmodi opera laborioſa. Hoc unum eis incumbebat opus, audiendi ſcilicet lectionem Scripturæ ſacræ, & publicas tum Epiſcopi, tum Parochi conciones, quæ fieri conſueverant, eo potiſſimum tempore quo Catechumenorum Miſſa celebrabatur. 3. Liberum prorſus eis erat flentium induere habitum, quo flentes induti, Epiſcoporum, tum ceterorum Baſilicam intrantium pedibus adgeniculabantur. Demum hæc ſtatio ſumpta pro determinato audientium loco in Eccleſia Latina nuſquam fuit in uſu, bene vero apud Orientales, a Novatianorum ſchiſmate, ut conſtat ex Epiſtola S. Baſilii jamjam laudata; ſic enim habetur can. 22. “ Oportet au- „ tem eos *qui rei ſunt raptus mulierum*; „ anno primo a precibus expelli, & ipſo „ deflere ad fores Eccleſiæ: ſecundo au- „ tem ad auditionem admitti: tertio ad- „ mitti ad pœnitentiam: quarto ad con- „ gregationem cum populo, abſtinentes „ ab oblatione: deinde eis permitti boni „ communicationem. „

Tertius locus ille erat, in quo Pœnitentes admittebantur non ſolum ad audien-

dum, verum etiam & ad orandum cum Competentibus, non tamen ad sacrificium Missæ cum Fidelibus; qui quidem locus appellabatur ὑπόπτωσις, quasi contemplatio rerum cœlestium. Nonnumquam Substrati vocantur; eo quod illi genuflexi in hac statione permanerent, ut colligitur ex can. 16. Concilii Ancyrani: tempore jejunii manus eis imponebantur ad pœnitentiam, ut habetur in 4. Concilio Carthaginensi can. 80. quæ quidem manus impositio non sine aliqua verborum præscripta forma fiebat, juxta illud S. Augustini Lib. 3. contra Donatistas cap. 19. " Quid est aliud, *inquit*, impositio manuum quam oratio super hominem? " Expulsis Catechumenis, expellebantur & Substrati.

Quartus assignabatur locus pro aliis, qui completis ceteris pœnitentiæ gradibus, vel ipsi assistebant tremendo Missæ sacrificio, non tamen altari communicabant. Iste locus nomine consistentiæ, celebratur, pęnitentes vero Consistentes dicebantur. Multus est sermo in sacris Canonibus de iis qui aliquibus irretiti peccatis, sacrificio quidem aderant, sed Eucharistiæ non participabant. Sic habet Concilium Eliberitanum can. 50. Sic Syricius Papa Epist. 1. ad Himerium Tarraconensem can. 5. Observes, velim, pœnitentes quandoque a prima statione, omissis mediis, ad ultimam ex confessione Ecclesiæ juxta aut temporis aut necessitatis exigentiam transiisse. Hoc ipsum colligitur ex can. 16. Concilii Ancyrani. Ex Can. 7. Epist. Canonicæ S. Basilii ad Amphilochium: immo & ex can. 12. primi Concilii Nicęni.

Bellarminus ibidem quintum distinguit a ceteris commemoratis locum, in quo jacebant qui, completa Pœnitentia, expectabant reconciliationem, quæ non nisi Feria quinta in Cęna Domini solemni ritu ab Episcopo conferebatur.

Jam aliquid delibare juvat de tempore & diuturnitate pœnitentiæ satisfactoriæ. Certum est in more fuisse positum pœnitentiam publicam Feria quarta Cinerum quotannis peccatoribus pœnitentibus imponi: hoc habetur in Concilio Agath. cap. 15. apud Gratianum dist. 50. can. *in capite*. Quandoque pro tribus annis, quandoque pro septem, vel etiam pro decem, nonnumquam pro multo pluribus, juxta peccatorum gravitatem imponebatur; omnes vero, completa illa satisfactione laboriosa, Feria quinta in Cœna Domini reconciliabantur, & ad sacram synaxim participandam non sine gaudio super pęnitentiam agentibus, recipiebantur; S. Hieronymus in Epitaphio Fabiolæ hoc commemorat: Expresse vero & distincte Innocentius I. Epist. ad Decentium Episcopum Eugubinum cap. 7. " De pœnitentibus vero, *inquit*, qui sive ex gravioribus, sive ex levioribus pęnitentiam gerunt, si nulla interveniat ægritudo, quinta Feria ante Pascha eis remittendum, Romanæ Ecclesiæ consuetudo demonstrat. "

Non omittendi sunt hic pęnarum & laborum gradus. Prima, eaque inter omnes gravissima pęna hæc erat, abstinere prorsus a Sacramentorum & Mysteriorum participatione, ut liquet ex L. 3. Epist. 8. Sancti Cypriani, & Serm. de lapsis; eo quippe loci perstringit quosdam, qui nondum absoluta pęnitentia, corpus Domini, inquit, *invadebant*. Altera quod pœnitentes ad Clerum non promoverentur. Sic statuit Syricius Papa Epist. prima cap. 14. Tertia quod abstinerent a nuptiis. S. Leo Epist. 92. cap. 12. Quandoque ab hac pœna adolescentes, ne fornicationis tentationibus succumberent, eximi concedit sanctus Pontifex. Quarta quod ad militiam sæcularem non accederent: sed potius soli Deo & pœnitentiæ vacarent. Idem eadem Epistola cap. 12. definitur. Quinta, eis prohibebatur ne aut in Baptismo, aut in Confirmatione susceptores admitterentur. Concilium Parisiense tempore Ludovici & Lotharii adunatum Lib. 1. cap. ultimo, tribus enim libris Concilium illud comprehenditur, & mentionem de hoc momento facit, ita ut ista munia, quandiu extabant pœnitentes, subire non valerent. Sexta, unctione infirmorum carebant. De isto pœnitentiæ gradu fidem facit Innocentius I. Epist. ad Decentium cap. 8. Septima, tenebantur singulis jejuniorum diebus ad Ecclesiam accedere, ut capita submitterent Sacerdotibus, qui eis manus imponerent, & pro eis orarent. Ita statuit Concilium Carthaginense 4. can. 80. Octava, eisdem injungebatur sepelire mortuos, ibidem Can. 81. Nona, item ut diebus Dominicis & Paschatis tempore, cum Fideles preces fun-

fundebant, ipsi genua flecterent ad orandum. Ibidem can. 82. Decima, balnea & convivia eis interdicebantur. De hoc momento audiendus est S. Pacianus in sua parænesi ad Pœnitentiam. Igitur, testibus Tertulliano, L. de Pœnit. Ambrosio L. ad virginem lapsam c. 8. jejuniis, orationi, sacco & cineri incumbere debebant.

Demum non abs re erit ad perfectam eorum omnium intelligentiam, hic subnotare cum Bellarmino ibidem L. 1. de Pœn. cap. 22. Christianos in duas veluti classes, tunc divisos fuisse, quarum una Catechumenos, altera vero Fideles complectebatur, juxta illud S. Augustini Tract. 96. in Joan. " Catechumenis Sacramenta " Fidelium non produntur. " Illorum vero scilicet Catechumenorum duæ utique distinguebantur classes; alii enim audientes tantum, alii competentes seu etiam electi vocabantur. Sed Fidelium tres erant turmæ. Prior erat Clericorum, quo nomine cujuscumque gradus Ecclesiastici intelliguntur: Secunda, Fidelium nomine sine addito celebrator, & sunt Laici, qui cum nihil excellentiæ præ ceteris habeant, istud commune nomen retinuerunt. Tertia, Pœnitentium, qui etsi Fideles, ad sentinam tamen Ecclesiæ dejecti, peculiari quodam nomine donabantur. S. Pacianus in sua Parænesi ad Pœnitentiam pęnitentes a Fidelibus secernit his verbis: " Catechumenis ne in hoc transeant, & Fidelibus, ne in hoc redeant, providendum est: ipsis vero pœnitentibus, ut celeriter ad hujus operis fructum perveniant, laborandum. " Non absimilia pro eadem distinctione profert S. Augustinus. L. 50. homiliarum, homil. 49. " Quod dico, *inquit*, competentibus, & Fidelibus, audiant pœnitentes. " S. Hieronymus Epistola ad Oceanum de obitu Fabiolæ, testatur eam stetisse in ordine pœnitentium. Observandum tamen est cum Concilio Toletano I. can. 2. omnes non vocari indiscriminatim pœnitentes, qui pœnitentiam subeunt, sed illi solum qui publicam eamque solemnem agebant.

OBJECTIO.

REPONUNT Protestantes: Ea solum admittenda est pęnitentia, quæ in Ecclesia, juxta Traditionem, celebrata est: sed hæc non fuit sacramentalis: & probatur. Ista pęnitentia ex dictis modo erat publica, & ad nostra usque tempora perseverat, quando peccata sunt publica, tametsi enim non perseveret ritus, perseverat tamen labor: Jmvero eadem ab Ecclesia ortum habuit, ut ostensum est supra: sed hujusmodi pœnitentiam nemo dixerit, esse Sacramentalem, & hoc propter multa. Primo quidem non est ex traditione divina. II. Non est pro quocumque peccato etiam gravi, sed tantum publico. III. Quando adest mortis periculum juxta Ecclesiæ sanctionem rescinduntur talis pęnitentiæ labores. IV. Forma quæ adhibetur, non per modum absolutionis, sed solum reconcilationis datur, nec aliud quidquam præter orationes, & ad Deum supplicationes continet. Ergo &c.

Respondeo negando minorem. Ad probationem distinguo: Pęnitentia de qua ritus commemoratur in præsenti articulo erat publica, supponens sacramentalem, & eam adjunctam habebat, concedo: secus, nego. Tria sunt distinguenda in Pęnitentia publica, & nusquam omittenda. Primo quidem pœnitentia publica secundum se, deinde vero antecedentia; postremo, consequentia. Si secundum se spectetur, erat mera satisfactio, & ut verbis Patrum utar, pęnitentia laboriosa: Ex dictis enim constat impositam fuisse, ut peccatores humiliationibus, fletibus, gemitibus, jejuniis & omni laborum genere Deum iratum flecterent. Igitur ista non erat Sacramenti, saltem essentialis, sed ad summum pars integralis quæ satisfactionis nomine insigniebatur: Quia vero magno cæremoniarum apparatu juxta Canones fiebat, etiam Pęnitentia Canonica dicta est: Quia etiam ea pars istius pęnitentiæ erat, ut peccatores ejicerentur ab Ecclesia, & in vindictam peccatorum a participatione Sacramentorum removerentur, ad quam non recipiebantur, donec absolutis pęnitentiæ stationibus, non sine fusis super eos precibus, cum impositione manuum reconciliarentur: ideo & reconciliationis nomen quandoque retinet.

Verum Confessio secreta peccatorum, pęnitentiam publicam antecedebat, cum non promiscue pro quibuscumque peccatis imponeretur, sed pro eis solum quæ Sacerdos, audita Confessione, designabat: nempe pro publicis juxta ejusdem Con-

fessoris judicium, namque de peccatis adulterii mulierum non patiebatur Ecclesia fieri Confessionem publicam, ne periculo mortis subeundæ a viris offensis exponerentur: Igitur Confessio seu Pœnitentia publica supponebat secretam.

Addo absolutionem sacramentalem pœnitentiam publicam subsecutam fuisse, maxime vero cum omnes pœnitentiæ gradus essent dispositiones ad eam prærequisitæ. Non diffiteor tamen duplicem tunc fuisse in usu absolutionem; alteram scilicet canonicam, alteram vero sacramentalem; Priorem, qua Pœnitentes solemniter accipiebant Ecclesiæ pacem, & ei reconciliabantur, cum ab ea in vindictam simul & in satisfactionem peccatorum prius fuerant dejecti; posteriorem vero, qua sicut a publicis sic & a secretis absolvebantur. Quæ quidem Pœnitentia est verum novæ legis Sacramentum. Igitur neque Confessio sacramentalis confundenda est cum publica, quæ non nisi ad humiliationem & satisfactionem fiebat: neque cum Pœnitentiæ laboribus, velut quid unum. Incassum igitur opponitur utrumque momentum ad exsufflandam Confessionem sacramentalem, & ad ipsam Pœnitentiam e numero Sacramentorum expungendam.

Instant: Confessio secreta ejusdem est naturæ cum Confessione publica: sed ista non erat sacramentalis: Igitur nec illa. Probatur major. Confessio secreta successit publicæ, Nectarius quippe ut dictum est supra, ista rescissa, priorem reliquit ad nutum cujuslibet faciendam. Ergo &c.

Respondeo negando majorem: Publica quippe solum ad humiliationem & satisfactionem erat, secreta vero ad peccatorum absolutionem; talis fuit ab ipsa vagiente Ecclesia in usu, ut iterum atque iterum factis, & inconcussis auctoritatibus ostensum est. Ad probationem distinguo: Nectarius reliquit uniuscujusque arbitrio confiteri publice, vel non sic confiteri, concedo: confiteri secreto, ita ut Confessio secreta fuerit ad libitum ut quid humanum, nego. Hoc unum constitutio Nectarii habuit pro scopo & fine, videlicet rescindere Confessionem publicam, ne in Cleri contumeliam cederet: sed Confessionem sacramentalem de medio non sustulit, ut patet ex S. Chrysostomo, & subsequentium sæculorum Patribus, qui quidem tamquam pro aris & focis Pœnitentiam ut novæ legis Sacramentum defenderunt.

Synopsis dictorum de Pænitentia publica, qua quidem astruitur Pænitentia Sacramentum.

PRIMO: Confessio publica ea dicitur, quæ fit in conventu Ecclesiæ ad satisfaciendum Deo, non sine magna humilitate & contrione, publicando peccata. Duplex distinguitur: una solemnis, altera non. Prior pro peccatis publicis & notis, altera pro quocumque gravissimo peccato sed occulto, aut saltem non tam scandaloso: illa semel in vita, ista sæpius concedebatur. De Pœnitentia dist. 3. can. *Nihil prodest*. Concilium Carthaginense III. can. 32. Toletanum I. can. 2.

Secundo: Pœnitentia solemnis non imponebatur I. Sacerdotibus, sed in Monasteria, ut labores satisfactionis subirent, detrudebantur. Concilium Carthaginense IV. can. 68. Toletanum I. can. 2. Innocentius I. Epist. ad Agapitum; II. nec conjugatis, nisi ex mutuo consensu. Concilium Toletanum 6. can. 8.

Tertio: Solus Episcopus imponebat pœnitentiam solemnem: solus quoque Pœnitentes Ecclesiæ reconciliabat. Concilium Agathense cap. 15.

Quarto: Pœnitentes sacco vestiti, & cinere aspersi, versus foras Ecclesiæ ad genua Fidelium sese prostrabant, ut eorum precibus se commendarent. Tertullianus Lib. de pudicitia cap. 5. S. Cyprianus L. de lapsis.

Quinto: Pœnitentes Sacramentorum & mysteriorum tum frequentatione, tum participatione privabantur. S. Cyprianus L. 3. Ep. 8. & Serm. de lapsis. Ad Clerum non promovebantur. Siricius Papa Epist. 1. cap. 14. A balneis & conviviis arcebantur. Pacianus Barcinonensis in sua Parænesi.

SYNOPSIS OBJECTIONUM.

PRIMO: Verum quidem est pœnitentiam publicam non fuisse sacramentalem, sed supponebat confessionem sacramentalem factam Pœnitentiario; completa autem satisfactione, Pœnitens prævia absolutione a censuris, quæ reconciliationis nomen habebat, absolvebatur.

Re-

Secundo : Negamus Confessionem auricularem & privatam eamdem fuisse cum publica ; namque ista erat solum ad satisfactionem.

Tertio : Neque vero quisquam cordatus dixerit Confessionem privatam, publicæ fuisse substitutam : sed potius ab Ecclesia vagiente invecta est in mundum ; publica vero quæ secundo circiter sæculo ortum habuit, per Nectarium abrogata est.

Observes velim, absoluta confessione secreta, absolutionem dari ante satisfactionem factam, & hæc vulgo Pęnitentia vocatur, nisi Sacerdos æquum duxerit Pęnitentem propter peccata gravia, eaque habitualia, prius per opera pęnalia probandum esse. Si vero sermo sit de Pęnitentia publica, extra casum necessitatis non conferebatur beneficium absolutionis, donec adimpleta esset satisfactio imposita.

DISSER-

DISSERTATIO QUINTA
DE
ESSENTIA SACRAMENTI EXTREMÆ UNCTIONIS.

ARTICULUS UNICUS.

Utrum Extrema Unctio sit nova Legis Sacramentum?

XTREMAM-UNCTIONEM e numero Sacramentorum expungunt Waldenses, Albigenses, Wiclefus, Lutherus, Calvinus, & alii hujus furfuris homines, ut refert Bellarminus Lib. 1. de Extrema Unctione cap. 1. Sed contra quod dicitur Jacobi 5. *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus; & si in peccatis sit, remittentur ei.*

Dogma de essentia Extremæ Unctionis probabatur multis argumentis.

PRIMO, Ex Scriptura sacra.
Secundo, Ex Traditione.
Tertio, Ex Conciliorum definitionibus.
Quarto, Ex manuscriptis antiquis optimæ notæ.
Quinto, Ex Ritualibus, Manuscriptis & aliis Domini Launoji, quondam Doctoris Parisiensis, quæ asservantur in Bibliotheca Conventus Minimorum Parisiensium.
Sexto, Ex Ecclesiis Orientalibus.
Septimo, Ex rationibus Theologicis. Sit igitur

CONCLUSIO.

Extrema Unctio est Sacramentum proprie dictum novæ Legis.

Probatur variis & irrefragabilibus momentis.

§. I.

Primum argumentum ex Scriptura sacra eruitur.

ILLUD est proprie dictum novæ legis Sacramentum, quod omnia ad essentiam Sacramenti requisita habet. Atqui res sic se habet pro Extrema Unctione: Igitur Extrema Unctio est proprie dictum novæ legis Sacramentum. Probatur minor in qua est difficultas, & quidem auctoritate duplici: una ex Evangelio, altera vero ex Divo Jacobo depromitur.

Legitur Marci 6. vers. 12. 13. de Apostolis: *Et exeuntes prædicabant ut pœnitentiam agerent, & dæmonia multa ejiciebant, & ungebant oleo multos ægrotos, & sanabantur.* Non diffiteor quosdam Theologos istum Beati Marci textum explicare solum de gratia curationum: non desunt tamen æqualis ponderis Auctores qui propugnent eo loci Christum loqui de vero Sacramento: & hoc propter multa. Primo quidem ibi fit mentio de materia & signo sensibili. Secundo Thomas Waldensis, & Alphonsus de castro isti adhærent sententiæ, ea ducti ratione, quod Theophilactus & Oecumenius in commentariis SS. Marci & Jacobi videantur indigitare eamdem esse in utroque unctionem. S. Thomas Comment. in cap. 6. S. Marci non levia pro hoc momento scribit;

bit; loquens enim de Apostolis qui curabant infirmos, ait: " Quod oleo ungerent, solus Marcus enarrat. Jacobus au-
" tem in Epistola sua canonica similia di-
" cit. " Audis sanctum Doctorem unctionem de qua, Marci 6. & Epist. Jacobi, pro eodem habere. Quod enim prior unctio vel ipsam gratiam etiam conferat, testatur; nam subdit immediate post verba laudata: " Oleum enim & labores
" curat, & luminis & hilaritatis causa
" existit. Significat autem oleum unctio-
" nis Dei misericordiam, infirmitatis me-
" delam, & cordis illuminationem, quod
" totum oratio operatur. *Theophilactus*:
" significat etiam gratiam Spiritus san-
" cti, per quam a laboribus transmuta-
" mur, & lumen & lætitiam spiritua-
" lem suscipimus. " Ceterum Christus, juxta Patrum doctrinam, dum corpora sanabat, simul & animas sanctificabat. Ergo donum curationum erat ad utrumque: Quid-ni igitur unctio olei ad gratiam data, foret Sacramentum?

S. Jacobus hujusce Sacramenti promulgator est in sua Epistola cap. 5. ubi ita clare de hoc momento loquitur, ut non sit relictus ambigendi locus. *Infirmatur quis*, ait, *in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus: & si in peccatis sit, remittentur ei*. Istam cæremoniam omnibus Sacramenti characteribus insigniri, nemo non videt. Primo quidem adest signum sensibile gratiam significans, scilicet oleum, quod ex sua natura pro medendis vulneribus adhibetur; igitur & est symbolum pro gratia animæ vulnerum sanativa, significanda, aptissimum. Secundo non tacetur minister; eo quippe loci commemorantur Sacerdotes, ad quos ex jure spectat conficere Sacramenta. Tertio, ipsa eatenus subindigitatur forma, quatenus Sacerdos in nomine Domini debet infirmos ungere, videlicet pro eis orando; formam enim hujus Sacramenti deprecatoriam esse omnes ultro fatentur & docent Theologi. Demum huic cæremoniæ annexa est gratiæ promissio; sic enim habetur in gratiam illius qui ungitur: *Si in peccatis sit, remittentur ei*. Effectus hujus Sacramenti est alleviare infirmum, & eum a reliquiis peccatorum abstergere. Quia vero in adulterinos sensus ista Scripturæ verba protrahunt Protestantes, juvat sensum obvium modo allatum, inconcussa Patrum traditione roborare. Ut primum enim aliqua circa Scriptura sacræ textus, emergit controversia, ad Traditionem recurrere necesse est, cum sit infallibilis fidei regula.

§. II.

Alterum argumentum: Eadem veritas Traditione firmatur.

NULLUS Novator in propria causa judex est; hoc ipsum ultro fatentur Calvinistæ in Synodo Carentonica prope Parisios, in qua præsidebant Ministri Bochardus, Dallæus & Derelincoursus anno 1643. qui proscripserunt Independentes, eos scilicet ex Calvini secta, qui ad nutum & juxta propriam phantasiam Scripturam interpretari volebant, ea ducti ratione, quod hoc dato & concesso, quot capita, tot & forent religiones. Sed gloriosus Patrum utriusque Ecclesiæ, Latinæ scilicet & Græcæ cœtus, sed Concilia, & Theologi, Extremam-Unctionem ut sacramentum habent, & de Sacramento proprie dicto divi Jacobi effatum intelligunt. Igitur Extrama Unctio est Sacramentum. Quidquid garriant Protestantes ut Traditionem evacuent, non audent tamen unanimem Patrum pro aliquo momento consensum propellere. Et vero quis sanæ mentis dixerit suum proprium de aliquo dogmate sensum præponderare venerabili antiquitati? Quasi vero Novatores sint Patribus & in scientia, & in sanctitate, & in sinceritate præpollentiores. Nunc igitur ad probationem minoris deveniendum. Quia vero Traditio constat Patrum sententiis, roboratur Conciliorum definitionibus, defenditur Theologorum placitis, his quoque momentis eam propugnare & explicare juvat.

Sancti Patres, & sancti Doctores pro Sacramento Extremæ Unctionis astruendo Traditionis testes.

Ex secundo Sæculo: Insigne est quod pro isto momento scripsit Tertullianus, qui illa labente ætate floruit. Lib. 1. contra

tra Marcionem hæc habet: " Nec aquam, „ *Christus*, reprobavit qua suos abluit, „ nec oleum quo suos unxit, nec mellis „ & lactis societatem qua suos infantat, „ nec panem quo ipsum suum Corpus re- „ præsentat. „ Ibi Tertullianus perstringit Marcionem, eo quod legem veterem uti malam, & a maligno principio uromanantem haberet, & isto ad hominem ititur argumento: Tu Sacramenta novæ legis veluti optima & a bono Deo nstituta, tametsi in rebus sensibilibus instituta suscipis: tu Christum tamquam Filium Dei veri agnoscis; ipse tamen auctor ast Sacramentorum Baptismi, ipse Extremæ-Unctionis, ipse Eucharistiæ; nomine quippe olei intelligit non Confirmationem aut Ordinem, cum primis sæculis ista Sacramenta haberent pro materia manuum impositionem, sed Extremam-Unctionem, quæ ab ipsa Ecclesia nascente non aliam præ se ferebat materiam: vel si vis nomine olei intelligere Confirmationem, intelligas velim, sed tamen primario, Extremam-Unctionem; cum enim nihil determinet ibi auctor, si excluderetur e numero Sacramentorum Extrema-Unctio, excluderetur & Ordo, qui nunc unctione olei peragitur: & hæc omnia gratis dicerentur, cum nomine olei illud intelligat Tertullianus quod potissimum suo tempore in oleo ex traditione Apostolica conferebatur. Igitur ex Tertulliano Extrema-Unctio inter novæ legis Sacramenta recensenda est, maxime cum Patres subsequentium sæculorum ita intellexerint.

Ex tertio Sæculo: Origenes percelebris ejusdem veritatis testis est Homil. 2. in Levit. his verbis: " Est adhuc & septima, „ licet dura & laboriosa per pœnitentiam „ remissio peccatorum, cum lavat peccator in lacrymis stratum suum, & fiunt „ ei lacrymæ suæ panes die ac nocte, „ & cum non erubescit Sacerdoti Domi- „ ni indicare peccatum suum, & quæ- „ rere medicinam, secundum eum qui „ ait: Dixi pronuntiabo adversum me in- „ justitiam meam Domino, & tu remisisti „ impietatem cordis mei. In quo imple- „ tur & illud quod Jacobus Apostolus di- „ cit: Si quis autem infirmatur, vo- „ cet Presbyteros Ecclesiæ, & imponant „ ei manus, ungentes eum oleo in nomine „ Domini. „ Observes velim Origenem duplex pro remittendis peccatis prædicare Sacramentum, Pœnitentiam scilicet & Extremam-Unctionem: Extremam-Unctionem habere ut sacramenti Pœnitentiæ appendicem: illim a Pœnitentia secernere his verbis: *Ungentes eum oleo in nomine Domini*. Nemo quippe cordatus dixerit unctionem olei in sacramento Pœnitentiæ adhiberi: demum Origenem Extremam-Unctionem ex traditione Apostolica prædicare, cum laudet ritum a Divo Jacobo promulgatum. Quid plura? & in institutione divina fundatum, vult, cum ait unctionem faciendam esse *in nomine Domini*. His verbis perfecte delineatur novæ legis Sacramentum.

Ex quarto Sæculo se prodit S. Chrysostomus L. 3. de Sacerdotio, ubi sic loquitur; " Neque enim solum cum nos regenerant, „ sed postea etiam condonandorum nobis „ peccatorum facultatem obtinent: Infirma- „ tur, *inquit*, inter vos aliquis? Accersat „ Presbyteros &c. „

Tum Innocentius I. a quo Decentius Eugubinus Episcopus quærit. 1. Num sententia divi Jacobi intelligatur de infirmis oleo per Sacerdotes inungendis? 2. Num ex suppositione quod verba Apostoli intelligantur de infirmorum unctione, soli Presbyteri, an etiam vel ipsi Episcopi magni Sacerdotes illam unctionem perficere queant? Utrum etiam Laicus in sua aut suorum necessitate oleo isto sancto infirmorum uti possit? 4. Demum num vacantes pœnitentiæ publicæ ungere licitum sit? Ad hæc omnia magnus ille & sanctus Pontifex facit satis Epist. 1. ad Decentium, cap. 8. & sic definit: " Sane quoniam de hoc sicuti de „ ceteris, consulere voluit dilectio tua, „ adjecit etiam filius meus Cœlestinus Dia- „ conus in Epistola sua esse a tua dilectio- „ ne positum, illud quod in beati Jaco- „ bi Apostoli Epistola conscriptum est; „ Si infirmus aliquis in vobis est, vocet „ Presbyteros, & orent super eum, ungen- „ tes eum oleo in nomine Domini, & ora- „ tio fidei salvabit laborantem & suscitabit „ illum Dominus, & si peccata fecit, re- „ mittet ei: Quod non est dubium de Fi- „ delibus ægrotantibus accipi vel intelligi „ debere, qui sancto oleo chrismatis per- „ ungi possunt, quo ab Episcopo con- „ fecto, non solum Sacerdotibus, sed „ omnibus uti Christianis licet in sua aut

„ suo-

„ suorum necessitate, inungendo. Ceterum illud superfluum videmus adjectum, ut de Episcopo ambigatur quod „ Presbyteris licere non dubium est. Nam „ idcirco de Presbyteris dictum est, quia „ Episcopi occupationibus aliis impediti ad „ omnes languidos ire non possunt. Ceterum si Episcopus aut potest, aut dignum „ ducit, aliquem a se visitandum, & benedicere & ungere chrismate, sine cunctatione potest, cujus est ipsum chrisma „ conficere. Nam pœnitentibus istud infundi non potest, quia genus est Sacramenti. „ Nam quibus reliqua Sacramenta negantur, quomodo unum genus putatur posse „ concedi. „

Ista responsione ne minimum quidem de Sacramento Extremæ-Unctionis dubitandi locum relinquit sanctus Pontifex: quippe qui oleum illud a sancto Jacobo pro corporis & animæ sanitate celebratum annuntiet, Ministrum Presbyterum & potiori jure Episcopum determinet: Istud autem Sacramentum a Confirmatione in duobos secernit: 1. ex eo quod sit pro ægrotantium sanitate & salute: 2. quod Presbyter pro isto sit Minister, pro Confirmatione vero solus Episcopus. Quid plura? Respondet Extremam Unctionem Pœnitentia publica irretitis esse denegandam: " Quia genus est Sacramenti. Nam quibus reliqua Sacramenta „ negantur, quomodo unum genus putatur „ posse concedi. „ His verbis, *reliqua Sacramenta*, prorsus assimilat Extremam-Unctionem aliis Sacramentis. Ex his igitur concludas velim benevole Lector, veteres Patres intellexisse verba D. Jacobi de unctione materiali, qua absterguntur peccata: & ritum illum ab Apostolo commendatum esse sacramentalem.

Ex quinto Sæculo plures habemus ejusdem dogmatis præcones. Instar omnium sit sanctus Augustinus L. 5. de Bapt. cap. 20. ubi quatuor potissimum novæ legis Sacramenta prædicat, videlicet Baptismum, Extremam Unctionem, Eucharistiam, Pœnitentiam: " Si, *ait*, ad „ hoc valet quod dictum est in Evangelio, ut per peccatorem Sacramenta „ non celebrentur: quomodo exaudit homicidam deprecantem, vel super aquam „ Baptismi, vel super oleum, vel super „ Eucharistiam, vel super capita eorum „ quibus manus imponuntur. „ Rursus Serm. 215. de tempore versus medicum sacramentalem Extremæ Unctionis effectum recenset: " Quoties, *inquit*, infirmitas ali„ qua supervenerit, corpus & sanguinem „ Christi, ille qui ægrotat, accipiat; & „ inde corpusculum suum ungat, ut illud „ quod scriptum est impleatur in eo, In„ firmatur quis in vobis &c. „ Ecce Augustinus ejusdem labii cum primorum sæculorum Patribus, circa sententiæ D. Jacobi interpretationem de unctione Sacramentali.

Alterum ejusdem ævi habemus testem, scilicet Auctorem Tractatus de Rectitudine Catholicæ Fidei inter opera B. Augustini Tom. 9. vet. edit. " Qui ægrotat, *inquit*, „ in sola Dei misericordia confidat, Eu„ charistiam cum fide & devotione acci„ piat, oleumque benedictum ab Ecclesia „ petat, unde corpus suum ungatur, & „ secundum Apostolum, oratio fidei salva„ bit infirmum. „

Ex sexto Sæculo eminet S. Gregorius Magnus in Sacramentario; nam & materiam & formam, & effectum & ritum Sacramenti Extremæ Unctionis egregie delineat.

Primo: Iuxta illum consecratio olei Feria 5. in Cœna Dom. facienda est: " Tunc, „ *inquit*, offertur Pontifici oleum, & be„ nedicit illud tam ipse quam omnes Presby„ teri ad ungendum infirmum his verbis: „ *Emitte Domine Spiritum sanctum tuum* „ *Paraclitum de cœlis in hanc pinguedinem oli*„ *va . . . ut tua sancta benedictione fit omni* „ *hoc unguentum tangenti tutamentum mentis* „ *& corporis ad evacuandum omnes dolores*, „ *omnesque infirmitates, omnem ægritudinem* „ *corporis*. „

2. *Oratio* ad infirmum ungendum: *Inungo te oleo sancto, sicut unxit Samuel in Regem & Prophetam. Operare creatura olei in nomine Dei Patris Omnipotentis ut non lateat hic spiritus immundus, neque in membris tuis, neque in medullis, neque in ulla compagine membrorum, sed in te habitet virtus Christi Altissimi & Spiritus sancti*.

3. *Postulatio* sanitatis mentis & corporis. Pergit: " Et perungit eum dicens, An„ tiphonam hanc, *Sana me domine*. Psalm. *Domine ne in furore tuo*. Item, Antiphona: *Cor contritum*. Psalm. *Miserere mei Deus*. Deinde dicit: *Oremus: Deus qui humano generi & salutis remedium, & vitæ æternæ munera contulisti, conserva famulo tuo*

tuo-

ctarum dona virtutum, & concede ut medelam tuam non solum in corpore, sed etiam in anima sentiat.

4. *Consummatio* Officii. Præcipit magnus ille Pater ritum hujusce Sacramenti sic terminari: *Ut mittere digneris sanctum Angelum tuum, qui famulum tuum in angustiis & necessitatibus laborantem, consolationibus tuis attollat, quibus & de præsenti consequatur auxilia, & æterna remedia comprehendat.* Observes velim quantum mendacium est Protestantium qui ausu temerario propugnant Extremam-Unctionem esse Innocentii I. commentum, cum vel a primis sæculis juxta ritum a D. Jacobo præscriptum fuerit in usu, & magnus Gregorius hanc cæremoniam per omnia delineat, & quomodo facienda sit acurate præscribat: neque vero ut cæremoniam vacuam habet, sed ut signum sensibile invisibilis gratiæ quod & ad medelam tum corporis, tum animæ valet.

Juvat hic texere aliqua sextæ ætatis facta de Extrema-Unctione collata infirmis. Bollandus Tom. 11. mensis Februarii bæc de Thresano sanctissimo Presbytero scribit: " Oleum sanctæ reconciliationis accepit, & cum cordis intima contritione & humilitate suscepit, confortans itaque fratres, &c. quæ postquam explevit, Viaticum petiit. "

Ex septimo Sæculo Theodorus Cantuariensis Archiepiscopus, qui anno 668. Librum Pęnitentialem fecit juris publici, ex quo Yvo Carnotensis decreti part. 15. cap. 26. istud excerpsit statutum " Ab infirmis in periculo mortis positis, pura est inquirenda Confessio peccatorum, non tamen illis imponenda est quantitas pęnitentiæ, sed ignoscendum: & cum amicorum orationibus, & eleemosynarum studiis pondus pęnitentiæ sublevandum, si forte migraverint, ne obligati, & communione & consortio veniæ fiant alieni: a quo periculo si divinitus ereptus convaluerit, pęnitentiæ modum sibi a Sacerdote impositum diligenter observet, & ideo secundum auctoritatem Canonicam, ne illis janua pietatis clausa videatur, orationibus & consolationibus Ecclesiasticis sacra unctione olei inuncti secundum statuta SS. Patrum communione Viatici reficiantur. "

Huic Pœnitentiario adjungendum est exemplum sanctæ Cunegundis, quæ eadem floruit ætate: " At illa, *inquit Surius* cap. 14. conversa ad eos, qui illic assistebant, Presbyteros, sacræ unctionis oleum, & Eucharistiam sibi petiit ministrari. "

Ex octavo Sæculo venit in testimonium Grodogangus Episcopus Metensis in Regula quam Canonicis observandam dedit; caput sexagesimum primum sub hocce titulo conscripsit: *Pro infirmis orare, & ungere eos præcipitur*: Eo loci commemorat S. Jacobi pro ungendis infirmis verba: *Infirmatur quis in vobis &c.* Laudat etiam responsionem Innocentii Papæ I. ad Decentium. Observes velim Auctorem inhærere sancti Jacobi sententiæ juxta antiquorum Patrum interpretationem.

Sub finem ejusdem ævi idem perseveravit administrandæ Extremæ-Unctionis usus L. 6. Capitulariorum Caroli Magni cap. 75. hæc habentur: " Si infirmitate quis depressus fuerit, vitam sine Communione non finiat, nec Unctione sacrati olei careat, & si finem perspiciat, sacro-sancto corpore Deo anima ejus a Sacerdote precibus commendetur. "

Rursus ibidem cap. 76. " Ut omnes Presbyteri oleum infirmorum ab Episcopo expectent, secumque habeant, & maneant fideles infirmos illud exquirere, ut eodem oleo peruncti, gratia Dei sanentur; quia oratio fidei salvabit infirmos. " Audis cæremoniam olei gratiam producere. Igitur ex omni ætate Extrema-Unctio habita est ut Sacramentum.

Ex nono Sæculo non unum est testimonium; concinunt quippe Capitula Heraldi Turonensis anno 856. promulgata; Canones Isaaci Lingonensis: Non prætereundus Jonas Aurelianensis: qui Libro 3. de Instit. Laicali cap. 14. ait: " Sunt item plerique qui dum infirmantur, aut ipsi, aut eorum parentes & propinqui, non sibi Presbyteros Ecclesiæ inducr, seque sanctificato oleo, secundum Traditionem Apostolicam, & sanctæ Ecclesiæ morem perungi &c. " petunt.

Tum Paschasius Radbertus L. de corpore & sanguine Domini cap. 8. hæc de Adelardo Abbate Corbejensi scribit: " Interim vero audiens Beatus vir Hildemanus Episcopus sanctum ægrotare patrem,

„ trem, advenit illico. Interea cum cœ- „ pisset idem sanctus Episcopus a nobis „ percontari, utrum benedictionis oleo, „ sicut a B. Apostolo sancitum est, debe- „ ret perungi: Interrogavimus eum u- „ trum ne vellet? Quem proculdubio „ sciebamus peccatorum oneribus non de- „ tineri. Quod ille audiens, erectis oculis „ in cœlum, quominus obsecrabat ut fie- „ ret. „

Ex decimo Saeculo laudamus Canones Ælfrici ad Vulsinum Episcopum: " Habe- „ bit etiam Presbyter consecratum oleum „ duplex. „ Inquit ille Monachus qui jussu Vulsini Episcopi Scirburnensis in Anglia circa annum 940. illos Canones edidit, qui referuntur in volumine Conciliorum Angliæ pag. 572. " Hoc infanti- „ bus, id ægrotis præparatum; & ægro- „ tos semper unget jacentes. Quidam ve- „ to ægroti hoc nihili pendunt & in „ ægritudine sua se non concedunt un- „ gi. „ &c.

Hunc confirmat usum auctor vitæ S. Oswaldi Eboracensis Episcopi. Hæc de illo Præsule, qui obiit anno 992. scribit: " Re- „ gressus in oratorium, convocatis fratri- „ bus, hortatur eos impendere sibi mini- „ sterium sacræ unctionis cum viatico Do- „ minici corporis. „

Ex undecimo ævo Wibertus Archidiaconus in vita Leonis IX. qui ultimum clausit diem anno 1054. L. 2. cap. 26. eamdem propugnat veritatem; loquens enim de illo summo Pontifice ait: " Seque intel- „ ligens vocari divini respectus miseratio- „ ne ... Quorum pia consideratio perpen- „ dens, non diutius eum retinendum car- „ nis ergastulo, decrevit, ut quoniam plures „ Episcoporum, Abbatum, cæterorumque „ confluxerant turbæ eis præsentibus inun- „ geretur sacri olei liquore. Super quo „ facto exhilaratus usquequaque, munitus- „ que corporis & sanguinis Domini com- „ munione. „ &c.

Lanfrancus qui eodem floruit Sæculo, quippe qui e vita migraverit anno 1085. ejusdem est labii. In Decretis pro Ordine S. Benedicti cap. 23. sic scribit: " Si „ infirmatur, magis ad mortem quam ad „ salutem tendere videatur, & se petat „ inungi ... interim dicantur aliæ collectæ „ usque ad unctionem: facta unctione lavet „ Sacerdos manus ..... Quo facto vadat „ Sacerdos ... Quibus revertentibus, fle- „ xis genibus adorent omnes corpus Do- „ mini quod a Sacerdote affertur. „ Audis Extremam-Unctionem conferri ad salutem, illi scilicet qui magis infirmatur ad salutem quam ad mortem. Igitur est verum Sacramentum, cum Sacramentum, eo institutum sit scopo, ut per gratiam quam confert, etiam animæ consulatur saluti.

Ex duodecima ætate occurrit Hugo a S. Victore, qui anno 1140. vita functus est: Tractatu 6. Sententiarum cap. 5. ait: " Est „ & aliud Sacramentum, scilicet Unctio „ infirmorum, quæ fit oleo consecrato per „ Episcopum. „

S. Bernardus suum addit calculum, quippe qui in vita S. Malachiæ cap. 31. sic loquatur: " Jubet se sacro oleo ungi. „ Exeunte conventu fratrum, ut sole- „ mniter fieret, non sustinuit ut ad se „ ascenderent; ipse descendit ad eos. Jace- „ bat siquidem in solario in domo superio- „ ri. Ungitur, & sumpto viatico, fra- „ trum se orationibus & fratres commen- „ dans Deo ad lectum revertitur. „ Observes velim omnes eodem modo loqui de essentia Sacramenti Extremæ-Unctionis, cum in oleo adhibitis precibus illud reponant.

§. III.

Tertium argumentum. Ex definitionibus Conciliorum veritas astruitur.

CONCILIUM Cabilonense anno 813. adunatum, can. 48. sic habet: " Secundum „ B. Jacobi documentum, cui etiam do- „ cumenta Patrum consentiunt, infirmi oleo „ quod ab Episcopo benedicitur, a Pre- „ sbyteris ungi debent. Sic enim ait, *in-* „ *firmatur quis in vobis*, &c. Non est ita- „ que parvi pendenda hujusmodi medi- „ cina, quæ animæ corporisque medetur „ languoribus. „

Aquisgranense anno 836. can. 5. similia profert his verbis: " Si autem infir- „ mitate depressus fuerit, ne Confessione, „ atque oratione sacerdotali, necnon un- „ ctione sacrati olei per ejus *Presbyteri* „ negligentiam careat. Denique si finem „ urgentem perspexerit, commendet ani- „ mam christianam Domino Deo suo, mo- „ re sacerdotali cum acceptione sacræ „ Communionis. „

Mo-

Moguntinum ann. 847. cap. 26. ejusdem est sententiæ : " Ab infirmis in mortis „ periculo positis per Presbyteros pura „ inquirenda est Confessio . Et ideo se„ cundum canonicam auctoritatem, ne il„ lis janua pietatis clausa videatur, oratio„ nibus & consolationibus Ecclesiasticis sa„ cra cum unctione Dei animati, secun„ dum statuta sanctorum Patrum Com„ munione Viatici reficiantur . „

Regiaticinum ann. 850. suffragatur . Sic statuit c. 8. " Illud quoque salutare Sa„ cramentum quod commendat Jacobus „ Apost. dicens : *Infirmatur quis*, *&c*. so„ lerti prædicatione populis innotescen„ dum est: Magnum sane ac valde appe„ tendum Mysterium, per quod, si fide„ liter poscitur, & remittuntur peccata, „ & consequenter corporalis salus resti„ tuitur . Sed quia frequenter contingit, „ ut ægrotus aliquis aut Sacramenti vim „ nesciat, aut minus periculosam reputans „ infirmitatem, salutem suam operari dis„ simulet, aut certe morbi violentia o„ bliviscatur, debet eum loci Presbyter „ congruenter admonere quatenus ad hanc „ spiritualem curam secundum propriæ „ possibilitatis vires, vicinos quoque Pres„ byteros invitet.„Concilium Florentinum in Decreto unionis, inter septem Sacramenta annumerat Extremam Unctionem .

Agmen claudet sacra Synodus Tridentina, quæ Sess. 14. cap. 1. de Extrema Unctione hanc eximiam & omni exceptione dignam tradit doctrinam his verbis : " In„ stituta est autem sacra hæc unctio in„ firmorum, tamquam vere & proprie „ Sacramentum novi Testamenti a Chri„ sto Domino nostro, apud Marcum qui„ dem insinuatum, per Jacobum autem „ Apostolum, ac Domini fratrem, Fi„ delibus commendatum ac promulgatum : „ *Infirmatur*, inquit, *quis in vobis*, *inducat* „ *Presbyteros Ecclesiæ*, *& orent super eum*, „ *ungentes eum oleo in nomine Domini* : *&* „ *oratio fidei salvabit infirmum*; *& si in pec*„ *catis sit*, *dimittentur ei* . Quibus verbis, „ ut ex Apostolica Traditione, per ma„ nus accepta, Ecclesia didicit, docet „ materiam, formam, proprium Mini„ strum, & effectum hujus salutaris Sa„ cramenti ; intellexit enim Ecclesia, „ materiam esse oleum ab Episcopo be„ nedictum. Nam unctio aptissime Spiri„ tus Sancti gratiam qua invisibiliter ani„ ma ægrotantis inungitur, repræsentat ; „ formam deinde esse illa verba, Per istam „ unctionem . „ &c.

Pergit cap. 2. ubi delineat effectum spiritualem pro anima allevianda, ejusque salute, quo invincibiliter probatur istam unctionem forma præscripta adornatam vera inter Sacramenta annumerandam esse. Ergo, inquit Concilium : " Res por„ ro & effectus hujus Sacramenti illis ver„ bis explicatur : Et oratio fidei salvabit „ infirmum, & alleviabit eum Dominus ; „ & si in peccatis sit, dimittentur ei. „ Res etenim hæc gratia est Spiritus „ Sancti, cujus unctio delicta, si quæ sint „ adhuc expianda, ac peccati reliquias „ abstergit, & ægroti animam alleviat, „ & confirmat, magnam in eo divinæ „ misericordiæ fiduciam excitando ; qua „ infirmus sublevatus, & morbi incom„ moda ac labores levius fert, & tenta„ tionibus dæmonis calcaneo insidiantis, „ facilius resistit, & sanitatem corporis „ interdum, ubi saluti animæ expedie„ rit, consequitur . „

Demum suis percellit anathematibus negantes Extremam Unctionem esse proprie dictum novæ legis Sacramentum. Can. 1. sic pronuntiat : " *Si quis dixerit Extremam Unctionem non esse vere & proprie Sacramentum a Christo Domino nostro institutum*, *& a B. Jacobo Apostolo promulgatum*, *sed ritum tantum acceptum a Patribus*, *aut figmentum humanum*; *anathema sit*. Can. 2. *Si quis dixerit sacram infirmorum unctionem non conferre gratiam*, *nec remittere peccata*, *nec alleviare infirmos*, *sed jam cessasse*, *quasi olim tantum fuerit gratia curationum*, *anathema sit* . Igitur ex Conciliorum definitionibus Extrema Unctio est proprie dictum novæ legis Sacramentum, cum ex eisdem sit cæremonia facta, cui annexa est gratia, nedum ad infirmorum consolationem & corporis medelam, sed & ad peccatorum saltem leviorum remissionem.

§. IV.

Quartum argumentum ex Manuscriptis antiquis optima nota procedit .

QUOD vetustissima confirmant Manuscripta, in dubium citra mendacium aut exolam temeritatem explodi non potest, cum

cum impressio librorum Ecclesiasticorum alias fide dignorum veluti a primigeniis fontibus ab illis promanet: Sed manuscripta omni exceptione majora, vel etiam vetustissima, Extremam Unctionem uti verum novæ legis Sacramentum exhibent, ejusque ritus referunt. Ergo &c.

Primum Manuscriptum, est Pontificale Anglicanum Monasterii Gemmeticensis annorum circiter 900.

Alterum est Pontificale Prudentii Episcopi, qui ante annos 850. Trecensem regebat Ecclesiam.

Tertium, est liber Sacramentorum insignis Ecclesiæ S. Gatiani Turonensis ante annos 800. conscriptum, complectens ordinem ungendi sacramentaliter infirmos.

Quartum, est alterum Manuscriptum ejusdem Ecclesiæ Turonensis, ante annos 800. exaratum.

Quintum, est ejusdem Ecclesiæ etiam ante annos 800. factum.

Sextum, est liber Sacramentarii sancti Gregorii papæ Bibliothecæ Colbertinæ n. 1927.

Septimum, est liber Sacramentorum ejusdem Bibliothecæ Colbertinæ n. 2585.

Octavum tribuitur Ecclesiæ B. Mariæ Remensis annorum circiter 800.

Nonum, est liber Sacramentorum Monasterii Moisacensis, nunc Bibliothecæ Colbertinæ, n. 418. annorum circiter 800.

Decimum, est insignis Ecclesiæ Noviomensis ab annis circiter 800. exaratum.

Undecimum, est codex Bibliothecæ Regiæ, n. 4208. ab annis circiter 700. conscriptum.

Duodecimum, est Pontificale insignis Ecclesiæ Salisburgensis annorum 600.

Decimum-tertium, est Pontificale insignis Ecclesiæ Suessionensis ante annos 690. conscriptum.

Decimum-quartum, est Missale Romaricense, ante annos 600. exaratum.

Decimum-quintum, Pontificale insignis Ecclesiæ Senonensis anno 500. quod extat in Bibliotheca Regia, n. 4219.

Decimum-sextum, Pontificale insignis Ecclesiæ Cameracensis ab annis circiter 500. conscriptum.

Decimum-septimum, Codex insignis Ecclesiæ Bellovacensis a V. C. Godefrido conscriptus.

Decimum-octavum, Pontificale insignis Ecclesiæ Constantinopolitanæ annorum circiter 500.

Decimum-nonum, Codex Victorinus, n. GG. 15. annorum circiter 500.

Vigesimum, Pontificale insignis Ecclesiæ Apamiensis in Syria.

Vigesimum-primum, Codex Floriacensis ab annis circiter 500. scriptus.

Vigesimum-secundum, Rituale Monasterii B. Mariæ de Pontelevio annorum circiter 500.

Vigesimum-tertium, Codex CCV. Domini Demurais, ante annos 400. exaratus.

Vigesimum-quartum, Pontificale insignis Ecclesiæ Ambianensis.

Vigesimum-quintum, Codex Bibliothecæ Regiæ n. 4234. annorum ad summum 300.

Vigesimum-sextum, Rituale ad usum Ecclesiæ S. Mariæ Magdalenæ prope Cenomanos, ante annos 300. exaratus.

Vigesimum-septimum, Rituale insignis Ecclesiæ Catalaunensis annorum circiter 200.

Vigesimum-octavum, Rituale insignis Ecclesiæ Leodiensis, anno 1553. editum.

Vigesimum-nonum, Rituale Ambrosianum, jussu Cæsaris Montii Archiepiscopi Mediolanensis anno 1645. juris publici factum.

Ordo administrandi Extremam Unctionem ex Euchologio Græcorum.

§. V.

Quintum argumentum ex Ritualibus Domini Launoji quondam Doctoris, Parisiensis, quæ asservantur in Bibliotheca Conventus Minimorum Parisiensium.

NON possumus Sacramentorum originem, eorumque naturam seu essentiam melius indagare, & traditionem pro isto momento certius habere, quam per Ritualia; eo quippe scopo facta sunt, ut Sacerdotes Ministri Domini scirent, quo apparatu, & quibus modis perficienda tum & conferenda sunt Fidelibus Sacramenta: Atqui ex Ritualibus constat Extremam Unctionem esse Sacramentum; diversi enim pro diversis Ecclesiis ordines in eis quibus confertur, affulgent. Ibi materia, ibi forma ad gratiam producendam assignantur:

tur; omnia consentiunt in substantia cæremoniæ peragendæ: non nihil quidem aliquando diversi, sed omnes Ecclesiæ unctionem pro materia, orationem deprecatoriam pro forma, pro effectu tandem remissionem peccatorum ventilant: Ergo &c. Minor in qua solum difficultas incumbit, jam ex manuscriptis probata manet, cum ne uno quidem excepto, ritum administrandi Extremam Unctionem ut Sacramentum cuncta complectantur; probatur insuper ad abundantiam juris ex Ritualibus Domini Launoji; quibus eadem Traditio Manuscriptis continuatur.

Non est animus hic cuncta recensere, unum imprælentiarum asserimus, Ritualia illa ab anno 1450. suam ducere originem & ad nostra usque tempora continuari. Sunt magna ex parte manu conscripta, & magni apud Litteratos ponderis: Ritum sacram Unctionem ut Sacramentum exhibendi continent. Instar omnium sint sequentia.

Rituale, seu Manuale Dignense anno 1450. manuscriptum ritum laudatum cum ista forma per singula membra ungenda refert: *Per istam unctionem, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus quidquid peccasti per visum, per auditum, per gustum, per odoratum, per tactum, per incessum pedum, per ardorem libidinis &c.* Audis cæremoniam, quæ gratiam, peccatorum remissivam producit. Igitur illa unctio est sacramentalis.

Alterum est Constantiense anno 1494. inter cetera complectitur officium Unctionis infirmorum cum præscripta verborum forma, & unctione ad singulos sensus nostræ non absimili.

Tertium, est Manuale Viennense ann. 1500. exaratum: Ritum administrandi Extremam Unctionem continet sub hac forma: *Inungo te oleo sancto in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, ut non lateat in te spiritus immundus, neque in ulla compagine membrorum, sed in te habitet virtus Christi Altissimi &c.* Ad caput: *Ungo caput tuum de oleo sanctificato in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti ut in ore militis unctus præparatus ad luctam possit aerius superare catervas per Christum.*

Quartum, est Manuale Uticense ann. 1500. in quo quidem habetur ordo ceteris non absimilis ad ungendos infirmos. Sed ut multa paucis absolvam, sufficiat appellare alia Ritualia, in quibus ritus conferendi Extremam Unctionem uti Sacramentum habetur. Parisiense ann. 1504. Macloviense ann. itidem 1504. Lexoviense anno 1507. Petragoricense anu. 1509. Sagiense anno 1515. Claromontanum ann. 1518. Ebroicense ann. 1521. Lexoviense ann. 1523. Eduense ejusdem ann. Suessionense ann. 1524. Tullense ejusdem ann. Silvanense ann. 1526. Aniciense ann. 1527. Bellicense ejusdem ann. Cathalaunense ejusdem anni, & sic de ceteris.

§. VI.

Sextum argumentum fit ex Ecclesiarum Orientalium auctoritate.

Græcorum placita de Extrema Unctione.

Ex traditione Patrum Græcorum laudata claret Ecclesiam Orientalem antiquitus Extremam Unctionem habuisse ut verum novæ legis Sacramentum. Nunc vero recentiores Græcos ab hac fide non discessisse, liquido probatur.

Gregorius Protosyncellus in appendice dogmatum Ecclesiæ pag. 259. & 260. suum huic fidei addit calculum. Caput inscribitur, *De septimo Sacramento, seu Extrema Unctione*. Græci quippe ultimo loco eam reponunt. Ex loci sic loquitur de illo Sacramento. " Est unctio olei puri præparati pro ægrotis, quod virtute benedictionis & sanctificationis sanat spiritualiter & corporaliter: est unum de septem Sacramentis a Christo institutis, quod quidem præcepit conferri Christus, cum Discipulos prædicare Evangelium misit, qui quidem ungebant infirmos oleo, & sanabant, ut legitur in sancto Marco. Hac innixa auctoritate Ecclesia Orientalis inde traditione statuit illud conferre Fidelibus christianis orthodoxis, ut quid animalibus utile & salutare, ut Jacobi 5. legitur: *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini.* "

Meletius Syrurgus inter Theologos Græcorum recentiorum celeberrimus, refut. 13. art. Cyrilli MS. in vers. gr. Barb Buchore-

chorefti edita pag. 89. ait: "Persuasi sumus oleum consecratum invocatione „ Domini & Dei nostri Jesu Christi ab ipso institutum fuisse, quia ejus Apostoli „ eo utebantur, ut scribit sanctus Marcus, & ungebant plurimos ægrotos, „ quos & sanabant; sed & ad eumdem „ effectum eodem uti præceperunt: namque Apostolus sanctus Jacobus ait: *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros „ Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes „ eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei „ salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus; & si in peccatis sit, remittentur ei.*

Eadem veritas continetur in Confessione orthodoxa adversus Cyrillum Lucarem Calvinistis adhærentem; hæc quæst. 116. leguntur: " Quodnam est septimum Sacramentum? Est Exstrema Unctio, „ seu Εὐχέλαιον, quæ a Jesu Christo „ præcepta est: nam cum suos Discipulos binos & binos misit, ipsi plurimos „ ungebant infirmos, qui & sanabantur; „ quod postea in more positum est in tota Ecclesia, ut ex Epistola S. Jacobi „ liquet. „

Suffragatur Dositheus, qui in Synodo Jerosolymitana anno 1672. sic loquitur. " Sanctum oleum, seu Εὐχέλαιον, commemoratur in Evangelio sancti Marci, „ quod & sanctus Jacobus testimonio speciali confirmat. „

Non desunt præter auctoritatem rationes. Prima & potissima eruitur ex Euchologiis, ubi reperitur ritus Extremam conferendi Unctionem cum Orationibus, quæ eam esse Sacramentum subindigitant. Altera variis Theologiæ principiis suffulta est. Et vero Græci contendunt cæremonias sacras vim sanctificandi animas, tametsi miracula cessaverint, semper habere: ex quo principio concludunt & Confirmationem, & Extremam Unctionem valere semper ad gratiam producendam, & esse vera Sacramenta.

Allatius Lib. 3. de consensione Ecclesiæ Orientalis cum Occidentali cap. 16. pag. 1255. 1256. 1257. 1258. edit. Col. Agrip. idem auctoritate doctissimorum Græcorum probat, & adversus Caucum Corcyræ Episcopum hæc negantem, sic insurgit num. 4. " Præterea Græci omnes qui „ de Sacramentis scripserunt, tum antiqui, „ tum recentiores, septem Sacramenta „ Christianæ legis uno consensu omnes „ affirmant. Si apud Græcos Confirmatio & Extrema Unctio inter Sacramenta non recensentur, vel quinque „ tantumodo Sacramenta non recensentur, vel quinque tantummodo sacramenta erunt: vel recitet Caucus, si potest, alia quæ horum locum suppleant, „ ut septenarius numerus salvus sit. Sed „ non recitabit umquam; ergo hæc duo „ inter alia Sacramenta censentur. Verum Græcos ipsos inspiciamus non ita „ antiquos; quando facile fuerit dicere „ Cauco, Græcos posteriores a vera suorum „ progenitorum doctrina degenerasse: sed „ recentiores & post excisum a Latinis „ imperium Orientale natos. „

Pergit: " Jobus Monachus de septem „ Ecclesiæ sacramentis: Septem sacrosancta Christi Ecclesiæ mysteria hoc „ ordine sunt. Primum Baptismus; secundum Chrisma; tertium participatio „ vivifici corporis & sanguinis Christi; „ quartum Sacerdotium; quintum honorabiles nuptiæ; sextum sanctus habitus; septimum Euchelæum, hoc est, „ Extrema Unctio. Is auctor, quamvis in „ nonnullis animadversione indigeat, in „ recensendis tamen Chrismate, quæ est „ Confirmatio, & Euchelæo, quæ est „ Extrema Unctio, nullam dubietatem „ admittit. „

Tum ait: " Simeon Tessalonicensis in „ Dialogo de septem Ecclesiæ sacramentis: (Septem sunt dona Spiritus sancti, teste Esaia; septem Ecclesiæ sacramenta, quæ ab eodem Spiritu sancto „ vim operandi habent: quæ nimirum sunt „ Baptisma, Chrisma, Communio, manus „ impositio, Matrimonium, Pœnitentia, „ & sanctum oleum.)

Prosequitur: " Joannes Palæologus Andronici II. filius, Imperator CP. in „ professione fidei:(Ad hæc credo, quemadmodum tenet & docet sancta Romana Ecclesia, septem esse Ecclesiastica sacramenta: unum scilicet Baptismus „ de quo diximus; aliud sacramentum „ chrismatis sancti unguenti, quod per „ impositionem manuum Episcopi ungentis eos qui regenerantur, exhibetur; „ aliud est Pœnitentia; aliud est Eucharistia; aliud est sacramentum Ordinis, sive manuum impositio; aliud nuptiarum; aliud Extrema Unctio, nempe „ Euchelæum, quod secundum doctri-

„ nam Beati Jacobi Apstoli, infirmis traditur.]

Subjungit: " Jeremias Patriarcha CP. „ qui eadem qua & Caucus, ætate scribebat, cens. ad Confess. August. c. 7. „ [Quæ in ea ipsa catholica recte sententium Christianorum Ecclesia tradita sunt nobis mysteria, utique septem „ sunt, videlicet Baptisma, Chrisma divini unguenti, sacrosancta Communio, „ manus impositio, Matrimonium, Pœnitentia, & sanctum oleum.]

Deinde ad alios suum convertit sermonem Allatius: " Gabriel Severus, *ait*, „ Philadelphiensis Episcopus, tractatum „ de sacris mysteriis edidit, in quo septem, quemadmodum & supra dicti, „ enumerat sacramenta. Synodus Cypria „ sub Germano Amathantis Episcopo: „ [Sciendum est septem esse sacramenta „ Ecclesiæ Christi: I. in Domino nuptiæ „ impediunt fornicatiunem. II. Ordinatio auget virtutes, III. Sacrum lavacrum detergit corpus, & animam sanctificat, IV. Unctio unguenti confirmat „ fidem. V. Divina communio in corpore Christum. VI. Confessio ascensionem in cœlum, & liberationem a „ peccatis. VII. Sanctum oleum præbet „ regnum cœlorum.]

„ *Synodus* Constantinopolitana, *ait idem auctor pag.* 1157. sub Cyrillo Berœensi anno cIↄ Iↄcxxxix. contra Cyrillum „ Lucarem: [Cyrillo dogmatizanti, & „ credenti non esse septem sacramenta „ Ecclesiæ, id est, Baptisma, Chrisma, „ Pœnitentiam, Eucharistiam, Sacerdotium, Extremam Unctionem, & Matrimonium, juxta constitutionem Christi, Apostolorum traditionem, atque „ consuetudinem Ecclesiæ; sed mentienti non esse tradita a Christo in Evangelio, nisi solum Baptisma & Eucharistiam, ut videre est in decimo quarto ejus capite, anathema.] Et alia „ sub Parthenio anno cIↄ IↄcxLII. adversus eumdem: [In decimo-quinto „ negat Ecclesiæ sacramenta quinque, „ Sacerdotium, sacram Unctionem, sacrum oleum, Confessionem cum Pœnitentia, & honorabiles nuptias, quæ „ omnia ut sacra, & divinam gratiam „ conferentia, antiqua nobis traditio reliquit.]

Rursus: " Gregorius Hieronomachus Chius, qui anno cIↄ Iↄcxxxv. scribebat; „ in synopsi dogmatum Ecclesiasticorum „ c. 4 [Deus nostrum spiritualem statum gubernat eo modo quo corporalem. Hinc primo nos regenerat spiritualiter, idque efficit medio Baptismate. Secundo auget nos in gratia sua, & „ in pietate stabilit; quod operatur perficitque medio sacro unguento. Tertio „ nos alit spiritualiter: idque facit & „ monstrat media Communione. Quarto „ sanat nos a multis infirmitatibus animæ: quod efficit ostenditque media „ Pœnitentia. Quintu sanat nos & in anima, & in corpore, ut utilius est animæ nostræ: & hoc perficit media Extrema Unctione. Sexto totam Ecclesiam gubernat, & spiritualiter illam „ multiplicat: idque operatur media Ordinatione. Septimo auget, multiplicatque pari ratione corporaliter: & „ hoc operatur medio Matrimonio.]

Demum ait Allatius: " Damascenus „ Thessalonicensis Hieronomachus, concione in Epiphaniam Domini: [Tertia solutio est, ut ostenderet mysterium hoc magnum ac admirabile esse, „ cum unum sit ex septem nostræ fidei sacramentis: quorum primum est Baptismus; secundum, sacrum Chrisma; „ tertium, sacra Communio; quartum, „ primæ Nuptiæ; quintum, Sacerdotium; „ sextum, Monachatus, nempe magnus „ habitus; septimum, Extrema Unctio. „ Ut itaque magnum primumque nostræ „ fidei mysterium ostenderet, baptizatus „ est. Nec aliter statuunt Gabriel Severus Philadelphiensis de septem sacramentis, & Neophytus Rhodinus in „ panoplia & tractatu de septem Sacramentis Ecclesiæ.]

Placita cæterorum Orientalium.

QUOD cæteri Orientales Extremam Unctionem inter alia novæ legis Sacramenta annumerent, & de ejus essentia sicut Græci eloquantur, non una evincit ratio. Namque quot Euchologia & Ritualia eorum, tot veritatis testes, cum præcontineant ritus ungendi infirmos, ritibus Græcorum in substantia non absimiles. Quin immo in officio ordinationis Presbyterorum apud Nestorianos, Episcopus a Deo optimo expostulat, ut dignetur pote-

potestatem imponendi manus super ægrotos ordinato concedere.

Absque negotio elucescit veritas ex ipsa Extremæ Unctionis cæremonia. Græci oleum olivarum in lampade septiformi ponunt; septem Presbyteri juxta S. Jacobi eloquium: *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ &c.* Quilibet Sacerdos in Ecclesia, astante cruce, astantibus & ministris, benedicit unam lampadis partem, seu unum ramum; quæ quidem benedictio fit variis orationibus. Quibus completis, accendit unum e ramis: alter eodem ritu sese accingit ad alterum ramum benedicendum; & sic de ceteris per ordinem usque ad septimum inclusive. His peractis fit in Ecclesia Processio: deinde in variis corporis partibus ungitur ægrotus, non enim in Ecclesia Græca expectatur ut extrema agat, quod & in Ecclesia Latina quondam fuit in usu: si tamen infirmus præoccupetur extremis, facta benedictione a Sacerdotibus in Ecclesia, quod semper observatur, infirmus in propria domo inungitur. Iste ritus & benedicendi oleum, & ungendi infirmos adamussim observatur apud Coptitas Alexandriæ, ut legere est in eorum Rituali. Rit. Gabr. Copt. Ar.

Dices I. Materia Extremæ Unctionis non est lampadis oleum. II. Non in oleo a Sacerdotibus, sed ab Episcopis benedicto confertur illud Sacramentum. III. Nedum infirmis, sed & sanis apud Græcos unctio olei conceditur: immo, peracta cæremonia, Sacerdotes se vicissim inungunt; quod & ceteris astantibus concedunt. Sed hæc & similia innuunt Orientales non habere pro Sacramento Extremam Unctionem. Igitur ex hac parte non probatur ex Traditione existentia Sacramenti Extremæ Unctionis.

Respondeo primo, Thomam a Jesu, Guidonem Carmelitam, Prateolum & Caucum Archiepiscopum Corcyræ, perperam fucatis istis innixos fundamentis, scripsisse Orientales non habere pro Sacramento Extreman Unctionem, quippe qui nec ad Theologorum tractatus, nec ad fidei professionem orthodoxam, nec ad Ritualia attenderint. Olei enim unctionem esse Sacramentum, præter laudatos auctores probat Ebnassal Coptita in sua collectione c. 20. cujus rei argumentum irrefragabile illud est, quod omnibus Græcorum discussis dogmatibus, primum a Concilio Florentino, deinde a summis Pontificibus Leone X. Clemente VII. Gregorio XIII. & Clemente VIII. ne minimum quidem in doctrina Sacramentorum reprehensione dignum compertum est. Neque vero vel ipse R. P. Goar in rebus Ecclesiasticis Græcorum peritissimus, alterius est sententiæ: quin immo in suis ad Euchologium de Extrema Unctione notis observat non sine injustitia Græcos erroris circa Extremæ Unctionis Sacramentum insimulari. Non prætereunda quæ eo loci profert: Primo quidem scribit Latinos quondam septem quoque adhibuisse Presbyteros pro Extrema Unctione administranda: quod quidem, in vetusto officio juris publici facto opera Hugonis Menardi, multis ulterioribus rationibus comprobatum affulget. Secundo redarguit Simeonem Thessalonicensem, eo quod non sine temeritate propugnaverit istud Sacramentum non posse ab uno tantum Sacerdote conferri. Tertio benedictionem olei in Ecclesia constanter fieri, in casu tamen extremi morbi, in domo ægrotantis administrari. Demum notat Clementem VIII. concedere Græcis sub jurisdictione Latinorum constitutis, oleum ab Episcopo non assumere, quippe qui secundum perantiquum usum soleant eo ipso tempore quo Sacramentum conferunt, benedicere oleum. " Cum ejusmodi olea ab eis in ipsa oleorum & Sacramentorum exhibitione ex veteri ritu conficiantur ac benedicantur. " Idem habetur apud Renaudotium Lib. 5. Perpet. fidei c. 2. apud Arcudium Lib. 5. c. 2.

Respondeo secundo ad singula. Ad primum quidem distinguendo: Meteria Extremæ Unctionis non est oleum commune lampadis, concedo: oleum benedictione sanctificatum, nego. Ita Arcudius L. 5. c. 3. pag. 381. edit. Paris. 1626. " Mos est, *inquit*, Orientalis Ecclesiæ " septem convocare Presbyteros, qui Extremam Unctionem ægrotis administrent. In eo munere perfungendo, " quamvis varias singuli orationes recitent, eamdem tamen formam Sacramenti omnes iterant &c. "

Ad secundum, distinguo similiter: Oleum apud Latinos est ab Episcopo benedi-

peccatis, se ungerent. Neque desunt exempla vel in ipsa Occid. Ecclesia, quibus comperitur multos Sanctos quandoque unxisse oleo communi ægrotos & energumenos, & effectus miraculosos non semel fuisse consecutos. Igitur sanus ex devotione uleo benedicto infirmorum ungi potest. Si tamen inde aliquis subrepserit abusus, non inde credendum est Græcos Extremam Unctionem e numero sacramentorum expungere.

Arcudius eamdem multis solvit modis difficultatem L. 5. de Extrema Unctione cap. 4. primo quidem dicendo esse a Græcis recentioribus inductum abusum ungendi sanos. Secundo Unctionem quidem fieri, sed extra Sacramentum, eo quod multi, miraculose ab infirmitatibus sanati, multi etiam inter sanos a dæmonibus unctione olei soluti sint. Tertio Unctionem extra Sacramentum nonnumquam ad Pœnitentiam fuisse adhibitam: hoc est vel ad reconciliandos Hæreticos vel ad ceteros peccatores ad dolorem de facinoribus patratis commovendos. Demum neque hoc implicare contradictionem, eamdem materiam sub diverso respectu & diversa adhibita forma, diversos producere effectus: ita tamen, inquit, quod si Græci eadem utantur forma pro unctione sani hominis extra Sacramentum, hoc sit mere abusus.

De primo momento discurrit proponendo sibi objectionem, quam postea erudite solvit pag. 387. & 388. edit. Paris. ann. 1626. " Favet multum nominatis Au„ ctoribus auctoritas Euchologii, in quo „ non tantum ægrotus, sed etiam sanus, „ qui sit ungendus introducitur. Favet „ item præsens Græcorum consuetudo, „ quæ quidem viget non in aliquo an„ gulo Græciæ, sed ubique passim, quam „ eamdem retinet hac nostra ætate tota „ Russia, universaque Moscovia. „ Deinde sic respondet: " Joannes Nathanael „ in illa Epistola supra citata hunc Græ„ corum usum omnino improbat. Sic „ enim scribit: Mysterium itaque hoc, & „ est, & appellatur septimum, ut dictum „ est. Quamvis nonnulli ex Pseudabbati„ bus, & illiteratis Græcorum insanien„ tes, turpis lucri causa peccantibus, si „ resipuerint, frequenter loco mulctæ, & „ instar rei, quæ illos sanctificet, istud „ præbeant.... Ego præsentem morem „ Græcorum, qui pœnitentes quamvis „ bene valentes in omnibus iis corporis „ partibus, adhibita quoque forma Sacra„ menti, non aliter, atque infirmos inun„ gunt, nulla ratione probare possum... „ eum enim subjectum non sit aptum ad „ recipiendum Sacramentum, quando ne„ que graviter quis infirmatur, & ad „ mortem, ut requirit Apostolus, & ex„ ponunt sacri Doctores, frustra, teme„ reque, ac non sine sacrilegio illud „ Græci administrant. „

De altero momento pag. 388. & 389. „ ait: Ego quantum conjectura ex præ„ senti statu Orientalis Ecclesiæ assequi „ possum; Existimo antiquitus Episco„ pos, eosque solos benedixisse oleum, „ quod vocamus Extremæ Unctionis. „ Cujus olei finis proprius, primarius & „ præcipuus erat, ut exhiberetur valde „ graviter decumbentibus. Et quia for„ tassis viderant homines, hoc oleum mi„ ra efficere; cœperunt etiam eo uti ex„ tra Sacramentum... Quapropter huic „ unctioni assignarunt alterum finem mi„ nus principalem & secundarium; vide„ licet, ut oleo consecrato ab Episcopo „ extra Sacramentum ungerentur pœni„ tentes, quamvis benevalentes, & qui „ lethali morbo minus decumberent.... „ Presbyteri obtenta jam facultate oleum „ infirmorum consecrandi, hæc duo mu„ nia permiscuerunt, quemadmodum & „ Episcopi; & dum aliquando sanos un„ gere volunt, eum non asservent oleum, „ non secus atque ipsi Episcopi cæremo„ niam peragunt ad eum modum, quo „ ægrotos ungere solent: Unde negari „ non potest, quin ex hujusmodi concess„ sione ἀταξία quædam, & quidem maxi„ ma orta sit, & modo rubricæ Eucho„ logii plane sunt corrigendæ.

De tertio momento pag. 389. " Quam„ obrem, *inquit*, si recte administratio „ hujus Sacramenti fieri debet, vel om„ nino tale oleum pœnitentibus, si bene „ valeant, non est conferendum, vel ita „ conferendum, ut prorsus intelligant ex„ tra Sacramentum conferri, hoc est quod „ Innoc. IV. in suis libris toties citatis „ ad Legatum Sedis Apostolicæ Episco„ pum Tusculanum in regno Cypri mo„ net faciendum... Addo etiam exhiberi „ in consolationem Fidelium, & ad ma„ jorem gignendam in animis pœnitentium

Mm 4 fide-

„ fiduciam, & contritionem ob mira & „ ingentia quæ efficere & operari solet. „ Ibidem subnotat in his casibus non esse exhibendam formam sacramentalem.

Jamvero quod oleum extra Sacramentum fuerit in usu in Ecclesia Orientali, immo & in Occidentali multiplici probat exemplo Arcudius pag. 390. de oleo extra Sacramentum sic loquitur: Impertitum „ igitur fuisse aliquando non per modum „ Sacramenti posset probari ex eo, quod „ refert Tertullianus in libro ad Scapulam de quodam Proculo Christiano, qui „ eo nomine Imperatori alioquin Gentili fuit charissimus, quod ipsum gravi „ morbo conflictantem oleo sanasset. Ergo extra Sacramentum, cum non esset „ is Presbyter, nec ille Christianus. Item „ probatur ex Innocentio I. ad Decentium Epist. 1. c. 8, ubi ait, oleo sancto „ ab Episcopo benedicto posse uti non solum Sacerdotes, sed etiam omnes Christianos in suis ac suorum necessitatibus.... & confirmari potest ex Ordine Romano de Divinis officiis, ubi „ recensetur hujus olei consecratio his verbis: *Tum offeratur Pontifici oleum de ampullis, quas offerunt populi ad ungendos tam infirmos quam Energumenos.* „

Aliis exemplis suum illustrat dictum I. sanctæ Genovefæ, quæ oleo benedicto energumenum liberavit. Ita Surius Tom. 1. tertio Januarii. II. Eutychii Patriarchæ Constantinop. apud Surium Tom. 1. sexto Aprilis, qui oleo sancto restituit cæco visum &c. In vita Udalrici Episcopi Augustani apud eumdem Surium Tom. 4. quarto Julii, multi unctione olei a variis acutissimis doloribus liberati sunt. In vita S. Gothardi Episcopi apud Surium Tom. 7. quarto Maji, refertur Presbyterum unctione olei infirmam sanasse mulierem quæ gravissimis laborabat in utroque oculo doloribus.

§. VII.

Septimum argumentum ex variis convenientiæ rationibus desumitur.

PRIMA: Quod non implicat contradictionem: sed fundamentum habet & in sacra Scriptura, & in Patribus & omnium Catholicorum Theologorum calculo munitur, admitti debet: Atqui Extremam Unctionem esse novæ legis Sacramentum annuntiat Scriptura sacra, annuntiat Traditio Patrum ut ex dictis liquet. Propugnant quoque omnes Academiæ Catholicæ: Et probatur minor quoad istam posteriorem partem. Infinitus forem si singulorum Theologorum hic placita recensere m: Instar omnium sit Princeps S. Thomas, qui 3. p. supp. q. 29. art. 1. “ Sacramenta, *ait*, Ecclesiæ sufficienter „ subveniunt defectibus hominum secundum quemlibet statum: sed exeuntibus „ non subvenit aliud, quam Extrema Unctio: Ergo ipsa est Sacramentum. „ Rursus ibidem in argumento *sed contra* ita loquitur: “ Sacramenta nihil aliud sunt „ quam quædam spirituales medicinæ: „ sed Extrema Unctio est quædam spiritualis medicina, quia valet ad remissionem peccatorum, ut habetur Jacob. 5. „ Ergo est Sacramentum. „

Altera ratio hæc est: Deus cujus natura bonitas, voluit homini sicut nascenti, sic & morienti succurrere, maxime cum non levioribus homo extrema agens concutiatur tentationibus, quas propellere non sine gratia speciali potest. Igitur, inquit Bellarminus L. 1. de Extrema Unctione cap. 5. decebat ut Deus cujus providentia in sui dispositione non fallitur, Sacramentum Extremæ Unctionis institueret, cujus gratia adjuvaretur ægrotus ad christiane moriendum, non secus ac gratia baptismali adjuvatur in ingressu mundi ut digne in præceptis Domini ambulet & vivat.

Tertia: Deus vult omnes & singulos homines salvos fieri, & hujus voluntatis effectu, inquit D. Thomas, sunt media ad salutem, videlicet gratiæ, & ad hoc instituit Sacramenta: alterum est quo homo regeneretur, ait Florentinum: alterum, quo roboretur in fide, alterum, quo sanetur si in morbum incidat: Igitur & ex sua in homines providentia & charitate, unum conveniebat instituere, quo in extremis adjuvaretur adversus dæmonum incursus, & vocatur Extrema Unctio, qua ægri adjuvantur. Et vero auxilia sunt tunc temporis plurimum necessaria, ait sanctus Gregorius Homil. 39. in Evang. & L. 24. Moralium c. 17. & 18. Idem docet Eusebius Emissenus Homil. 1. ad Monachos. S. Joannes Climacus de triginta gradibus, gradu 7. Tunc enim viribus

bit; loquens enim de Apostolis qui curabant infirmos, ait: " Quod oleo ungerent, solus Marcus enarrat. Jacobus au„ tem in Epistola sua canonica similia di„ cit. „ Audis sanctum Doctorem unctionem de qua, Marci 6. & Epist. Jacobi, pro eodem habere. Quod enim prior unctio vel ipsam gratiam etiam conferat, testatur; nam subdit immediate post verba laudata: " Oleum enim & labores „ curat, & luminis & hilaritatis causa „ existit. Significat autem oleum unctio„ nis Dei misericordiam, infirmitatis me„ delam, & cordis illuminationem, quod „ totum oratio operatur. *Theophilactus*: „ significat etiam gratiam Spiritus san„ cti, per quam a laboribus transmuta„ mur, & lumen & lætitiam spiritua„ lem suscipimus. „ Ceterum Christus, juxta Patrum doctrinam, dum corpora sanabat, simul & animas sanctificabat. Ergo donum curationum erat ad utrumque: Quid-ni igitur unctio olei ad gratiam data, foret Sacramentum?

S. Jacobus hujusce Sacramenti promulgator est in sua Epistola cap. 5. ubi ita clare de hoc momento loquitur, ut non fit relictus ambigendi locus. *Infirmatur quis*, ait, *in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus: & si in peccatis sit, remittentur ei.* Istam cæremoniam omnibus Sacramenti characteribus insigniri, nemo non videt. Primo quidem adest signum sensibile gratiam significans, scilicet oleum, quod ex sua natura pro medendis vulneribus adhibetur; igitur & est symbolum pro gratia animæ vulnerum sanativa, significanda, aptissimum. Secundo non tacetur minister; eo quippe loci commemorantur Sacerdotes, ad quos ex jure spectat conficere Sacramenta. Tertio, ipsa eatenus subindigitatur forma, quatenus Sacerdos in nomine Domini debet infirmos ungere, videlicet pro eis orando; formam enim hujus Sacramenti deprecatoriam esse omnes ultro fatentur & docent Theologi. Demum huic cæremoniæ annexa est gratiæ promissio; sic enim habetur in gratiam illius qui ungitur: *Si in peccatis sit, remittentur ei.* Effectus hujus Sacramenti est alleviare infirmum, & eum a reliquiis peccatorum abstergere. Quia vero in adulterinos sensus ista Scripturæ verba protrahunt Protestantes, juvat sensum obvium modo allatum, inconcussa Patrum traditione roborare. Ut primum enim aliqua circa Scriptura sacræ textus, emergit controversia, ad Traditionem recurrere necesse est, cum sit infallibilis fidei regula.

§. II.

Alterum argumentum: Eadem veritas Traditione firmatur.

NULLUS Novator in propria causa judex est; hoc ipsum ultro fatentur Calvinistæ in Synodo Carentonica prope Parisios, in qua præsidebant Ministri Bochardus, Dallæus & Derelincoursus anno 1643. qui proscripserunt Independentes, eos scilicet ex Calvini secta, qui ad nutum & juxta propriam phantasiam Scripturam interpretari volebant, ea ducti ratione, quod hoc dato & concesso, quot capita, tot & forent religiones. Sed gloriosus Patrum utriusque Ecclesiæ, Latinæ scilicet & Græcæ cœtus, sed Concilia, & Theologi, Extremam-Unctionem ut sacramentum habent, & de Sacramento proprie dicto divi Jacobi effatum intelligunt. Igitur Extrama Unctio est Sacramentum. Quidquid garriant Protestantes ut Traditionem evacuent, non audent tamen unanimem Patrum pro aliquo momento consensum propellere. Et vero quis sanæ mentis dixerit suum proprium de aliquo dogmate sensum præponderare venerabili antiquitati? Quasi vero Novatores sint Patribus & in scientia, & in sanctitate, & in sinceritate præpollentiores. Nunc igitur ad probationem minoris deveniendum. Quia vero Traditio constat Patrum sententiis, roboratur Conciliorum definitionibus, defenditur Theologorum placitis, his quoque momentis eam propugnare & explicare juvat.

Sancti Patres, & sancti Doctores pro Sacramento Extremæ Unctionis astruendo Traditionis testes.

Ex secundo Sæculo: Insigne est quod pro isto momento scripsit Tertullianus, qui illa labente ætate floruit. Lib. 1. contra

stola divini Jacobi, qui quidem nullam facit mentionem aut de Christo, aut de commissione ab eo pro isto Sacramento instituendo recepta, sed propria suffultus utens auctoritate, ait: *Infirmatur quis &c.* Ergo &c.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem dico I. juxta gravissimorum Theologorum sententiam, Extremæ Unctionis institutionem haberi Marci 6. tametsi enim eo loci fiat mentio de curatione infirmorum, nihil tamen roboris ab institutione detrahitur, maxime cum illa unctio sit formaliter ad sanitatem corporum, non secus ac ad medelam animarum: neque vero multum proficiunt qui ad istam responsionem exsufflandam replicant, unctionem ad curationem infirmitatum ab omnibus indiscriminatim etiam non Sacerdotibus fuisse datam. Et promiscue sicut Fidelibus sic & Paganis collatam, cum tamen Sacramenta a solis Presbyteris conficiantur, & non nisi Fidelibus concedantur: demum sacram Synodum dicere quidem Extremam-Unctionem Marci 6. insinuatam, sed non institutam: Namque Christus Marci 6. solos discipulos mittebat & alloquebatur, & de eis tantum non de Laicis & indiscriminatim ibidem dicitur: *Ungebant oleo multos ægros, & sanabant*. Quia vero etiam Paganis, Apostoli hanc eamdem gratiam & humanitatem præstabant, nihil prohibet dicere collatam fuisse Paganis unctionem solum ad corporis sanitatem, aliis vero sacramentaliter ad animæ salutem. Quid plura? utramque ad eumdem duplicem effectum conferre Gentilibus jam credentibus potuerunt, quandoquidem, ut supra ostensum, sicut Christus sanabat interius, dum & corporis consulebat sanitati, sic & Apostoli ejus insistentes vestigiis faciebant.

Non diffitemur Concilium Tridentinum dicere Extremam Unctionem Marci 6. tantum insinuatam: sed hoc ipsum sonat institutionem Extremæ Unctionis, quæ cum sit Sacramentum, in usu per Ministrum facto consistens, eo ipso instituitur quo potestas eam faciendi confertur, sicut de Baptismo habetur Matth. ult. *Euntes docete omnes Gentes baptizantes eos &c.* Hoc ipsum colligitur ex sancto Thoma hic 3. p. suppl. q. 29. art. 3. ad 1. laudato, non enim, inquit ille sanctus Doctor tanta requiritur expressio pro Sacramentis, quæ non sunt ad salutem absolute necessariis, quanta in his sine quibus salus haberi non potest.

Respondeo secundo ad eamdem probationem distinguendo: In sola B. Jacobi Epistola, & non in aliis Scripturis fit mentio explicita Extremæ Unctionis transeat: implicita nego; nam juxta Tridentinum Marci 6. fuit illud Sacramentum insinuatum. Ad id vero quod dicitur, D. Jacobum propria auctoritate loqui de Extrema Unctione, similiter distinguo: ut deferatur ad infirmos hoc Sacramentum, concedo: ut illud instituat, nego: Præcipit executionem & Sacramenti jam instituti administrationem; hoc unum ex ipsis Divi Jacobi verbis colligitur: *Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei salvabit infirmum*. Hoc unum etiam Tridentinum citatum propugnat; non enim ait Extremam Unctionem esse Sacramentum a divo Jacobo institutum, sed tantummodo *promulgatum*. Hoc contendit & prædicat Bellarminus Lib. de Extr. Unct. cap. 3. " At certe, *inquit*, nec Jacobus sibi assumit, quod Lutherus dicit: " Non enim ipse Sacramentum instituit, " sed hortatur ad usum Sacramenti instituti. "

Urgent: S. Jacobus de eadem loquitur unctione, quam sanctus Marcus cap. 6. commemorat: Sed ista non erat Sacramentalis: Igitur nec altera. Majorem propugnat Nugno, propugnant & alii cum ipso Theologi, nec absolute dissentit Bellarminus hic L. 1. de Extr. Unct. cap. 3. minor vero ex eodem Bellarmino ibidem cap. 1. liquet. Porro dogmatis veritas non manet inter Theologos anceps, sed est quid ab Ecclesia definitum; cum igitur nihil certi habeatur pro Extrema Unctione, ut Sacramentum dicatur, non est nisi quid humanum ab Ecclesia institutum, ad sacramentalia consequenter deducendum.

Respondeo primo, omnes Theologos divina Traditione suffultos, velut pro aris & focis defendere Extremam Unctionem, esse proprie dictum novæ legis Sacramentum: omnes quoque uno veluti calamo scribere saltem Marci 6. insinuatam, & curatione miraculosa corporum, non absimili

eam Christus solo vocis imperio, B. Petrus per suam umbram, S. Paulus per sua linteamina supra vulnus apposita sanabant ægros, raro admodum ad hoc utebantur oleo; saltem non legitur in sacra Scriptura hoc sæpius contigisse. Additur: *Et oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus*. Ecce promissio gratiæ, quæ tamen dono curationis non alligatur, cum Infideles non secus ac Fideles Apostoli sanarent, illos quidem ut eis probarent mysteria esse credibilia, istos vero ut in fide, obstrepente mundo, & sæviente diabolo constanter permanerent. Quid plura adjiciam? Numquid erat promissio perpetua & infallibilis sanitatis, quando Christus præcepit curare infirmos? Absit; alias sanitas fuisset semper concessa, & uncti ab Apostolis nusquam mortui fuissent, cum urgente & ingravescente morbo, ea potuissent ad sanitatem cito-citius restaurandam uti: Quod autem hoc non sit factum, nedum experientia evincit, sed & probat sanitatis inutilitas, cum eam quandoque saluti adversari contingat, in quo casu certe per miracula & ope divina non conceditur. Neque omittenda sunt reliqua S. Jacobi verba: *Et si in peccatis sit, remittentur ei*. Audis Apostolum principaliter animæ salutis remedium promulgare. Igitur loquitur de unctione prorsus distincta a dono sanitatum: Tametsi enim ea unctio quandoque etiam corporis operetur salutem, non tamen primario, sed tantum secundario: ceterum animæ fideli & de peccatis contritæ gratiam semper confers, quod soli competit Sacramento, raro vero admodum corporis sanitatem.

Instant: Atqui S. Jacobus non nisi de unctione ad corporis sanitatem restaurandam tractat: Ergo &c. Probatur antecedens multipliciter. Primo quidem de ea loquitur unctione, quam ex Evangelio B. Marci didicerat, illam autem fuisse per se primo ad curationem corporis communior est apud Theologos sententia. 2. Apostolus utitur terminis ad corporis sanitatem spectantibus ἐγείρω & ἰάομαι. 3. Sermonem dirigit ad homines suæ ætatis, quo solum tempore donum curationum ad fidei propagationem affulgebat; non enim est promissio de transmissione hujus salutiferæ unctionis ad posteros, quæ tamen conditio Sacramenti consequitur institutionem, sicut legitur de sacra Eucharistia 1. Cor. 11. *Quotiescumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat*.

Respondeo negando subsumptum. Ad primam probationem distinguo: S. Jacobus accepit ab Evangelio S. Marci figurative unctionem quam prædicavit, concedo: accepit simpliciter & absolute, nego. Unctio de qua Marci 6. sermo habetur fuit figura Unctionis sacramentalis juxta quorumdam sententiam, & in hoc sensu, inquit Bellarminus hic Lib. de Extr. Unct. c. 3. "S. Jacobus accepit „ unctionem sacramentalem, quatenus sci- „ licet figura prænuntiat veritatem: di- „ ctum est autem a Christo Domino Ex- „ tremam Unctionem suam originem du- „ cere."

Ad secundam probationem, similiter distinguo: Et ex hoc quod S. Jacobus nonnihil loquatur de verbis sanitatem corporum spirantibus, sequitur Extremam Unctionem, quandoque, si animæ expedit, operari corporis medelam, concedo, operari primario & principaliter, nego. In quo sensu hoc sit intelligendum, jam explicavimus. Addo familiare esse sacræ Scripturæ uti verbo ἐγείρω per metaphoram ad significandum pellere animæ mœrorem & tristitiam, animæ socordiam sic Rom. 13. *Hora est jam nos de somno surgere* ἐγερθῆναι Eph. 5. *Surge* ἔγειραι. Quid plura adjiciam? Incassum Kemnitius ad verbum ἰάω recurrit, S. enim Jacobus eo non utitur ubi agit de Extrema Unctione, sed infra cum ait: *Orate pro invicem, ut salvemini*: ibi enim legitur ἰαθῆτε.

Ad tertiam probationem distinguo: Non est promissio explicita pro duratione Extremæ Unctionis ad consummationem usque sæculi, concedo: implicita, nego. Hoc ipsum sufficienter explicavit, cum Matth. ult. dixit: *Ecce vobiscum sum usque ad consummationem sæculi*: scilicet per Sacramenta; de iis tamen, inquit S. Thomas hic 3. p. suppl. q. 29. art. 3. fit major expressio, quæ ad salutem sunt magis necessaria, nimirum de Baptismo, de Pœnitentia & Eucharistia.

Retorquent: Si D. Jacobi sententia intelligeretur de Sacramento instituto a Christo, idem foret ritus nunc ungendi infirmos qualis erat tempore Apostolorum: At-

qui

qui res non sic se habet: Et probatur. Ecclesia illam unctionem iis solum qui animam agunt nunc adhibet, quocirca dicitur Extrema Unctio, tempore vero Apostolorum indiscriminatim illis qui sanandi vel non sanandi erant, conferebatur. Ergo &c.

Respondeo distinguendo majorem: Idem foret ritus quoad substantiam, concedo: quoad omnes circumstantias, nego. Substantia in eo potissimum sita est quod infirmus oleo ungatur sub praescripta verborum forma, qui ritus ex Traditione Apostolorum acceptus, ad haec usque tempora perseverat. Quod vero aliquid, servata Sacramenti essentia, addatur, vel detrahatur, nihil, facit ad rem. Non diffitemur Extremam Unctionem quandoque concedi senio confectis, quia juxta vulgare adagium; *Summa senectus, summus morbus:* Attamen fuit ab omni aevo in more positum ut non nisi infirmis periclitantibus daretur: Porro Extremae Unctionis nomine celebratur istud Sacramentum. 1. Ex eo quod sit ultima unctio respectu ceterarum unctionum quas in aliis Sacramentis recipimus, videlicet in Baptismo, in Confirmatione, & Ordine. 2. Quia datur infimo in extremis posito.

Instant: Atqui ritus quo nostris temporibus traditur Extrema Unctio, est essentialiter diversus a ritu quem S. Jacobus mandavit: Ergo &c. Essentia sacramenti ostenditur penes Ministrum & materiam, ita ut si utrumque mutetur essentialiter, non est Sacramentum; nullus enim v. g. praeter Sacerdotem potest consecrare, nec ipse Sacerdos in alia materia quam in pane hoc usquam conficiet: sed non est idem Minister qui nunc sacram unctionem confert: non est quoque eadem materia, Ergo &c. Probatur antecedens. Primo quidem, S. Jacobus jubet adduci Presbyteros in Ecclesia, nos vero non nisi unum pro administranda Extrema Unctione advocamus 2. Apud sanctum Jacobum altum est silentium de oleo benedicto, Ecclesia vero impraesentiarum utitur tantum oleo, & quidem benedicto a solo Episcopo in Occidente, a simplici vero saltem Sacerdote in Oriente. Ergo &c.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem nego minorem: nomine quippe Presbyterorum intelligit S. Jacobus qualitatem Ministrorum non numerum, sicut cum injungitur peccata deponi Sacerdotibus, non sensus est plures requiri, sed solum neminem praeter Sacerdotem posse absolvere a peccatis. Potest etiam dici Apostolum exigere plures Sacerdotes ad benedicendum oleum, Episcopus quippe cum Ministris sanctum conficit Chrisma & oleum infirmorum: In Ecclesia Graeca septem Sacerdotes in unum congregati sumunt de oleo lampadis coram sanctissimo Sacramento fulgentis, quod & in vase septiformi reponunt: Tum quilibet ex septem, alternata vice, variis repetitis orationibus, unum lampadis ramum oleo refertum benedicit ad unctionem infirmorum. Jam vero quod oleum sit ab Episcopo vel simplici Sacerdote benedictum, insinuat sanctus Jacobus his verbis: *Ungentes eum oleo in nomine Domini*. Clemens L. 8. Constit. c. 35. docet Apostolos esse benedictionis olei auctores; Basilius L. de Spiritu sancto c. 27. & Beda in cap. 6. Epist. D. Jacobi asserunt benedictionem olei ex traditione Apostolica promanare.

Incassum quoque opponunt Protestantes Ecclesiam impraesentiarum quasdam ungere corporis partes in homine, non easdem vero in mulieribus, quimmo Apostolum Jacobum haec omnia silere; nemo quippe non novit Christum reliquisse Ecclesiae potestatem determinandi in individuo ea quae in Sacramentis multis non nisi in genere commendavit, ita tamen quod & materia, & forma convenienter adhiberentur, quod certe sicut in aliis Sacramentis, sic & in Extrema Unctione ad nos usque semper servavit Ecclesia.

Sed contra, & sic de novo insurgunt: Unctio quam S. Jacobus commendat, nullam confert gratiam. Igitur nomine unctionis non intelligit proprie dictum novae legis Sacramentum. Probatur antecedens. Spiritualem effectum non unctioni, sed fidei tribuit his verbis: *Oratio fidei salvabit infirmum* Ergo &c.

Respondeo negando antecedens. Ad probationem distinguo: Spiritualem effectum sanctus Jacobus tribuit fidei, non excludendo unctionem, concedo, excludendo nego. Eo loci agit de sacramento, unde materiam non secus ac formam commendat & unctionem praecipit. Qua fronte igitur Protestantes exsufflare volunt Extre-

tremam Unctionem a ratione signi practici gratiam producentis? Quia vero orationem pro forma assignat Apostolus, non immerito fidei mentionem facit propter duo: 1. quia minister debet agere in fide Ecclesiæ, & juxta Christi intentionem 2. Ipse infirmus debet habere fidem charitate formatam, quippe qui vivorum suscipiat Sacramentum, quod eam exigit conditionem ad suum producendum effectum.

Solvuntur objectiones ex auctoritate Patrum prodeuntes.

OPPONUNT: Illud inter Sacramenta locum non obtinet, quod primorum sæculorum Patres vel silent, vel uti tale non habent. Atqui res sic se habet pro Extrema Unctione: & probatur multis momentis. Primo quidem eam omittit Dionysius Lib. de Eccles. Hierarc. ubi de Sacramentis tractat. Nec mirum; omne sacramentum ex ipso c. 3. est vel ad purgandum, vel ad illuminandum, vel ad perficiendum; sed nihil ex his Extremæ Unctioni convenit: non primum & secundum, soli quippe Baptismo tribuitur & purgatio & illuminatio; sed nec tertium, cum perficere divinam spectet Eucharistiam. Secundo Clemens Romans in libris Constit. Apost. illam quoque silet. Tertio Decentius Episcopus, qui quinto florebat sæculo, istud Sacramentum ita ignorabat, ut ab Innocentio I. expostulet edoceri de illa cæremonia. Ergo &c.

Respondeo negando minorem; constat enim ex probationibus, Patres agnovisse Extremam Unctionem ut Sacramentum. Ad primam probationem distinguo: Dionysius eo loci omittit Extremam Unctionem, quia agit solum de Sacramentis quæ relationem habent ad Hierarchiam, maxime ad Ministros quibus competunt operationes Hierarchiæ, concedo: omittit negando esse Sacramentum, nego. Cum aliquis juxta suum scopum unum pertractat, non inde sequitur aliud negare quod silet: Dionysius ea ratione silet etiam & Pœnitentiam, & Matrimonium. Ergo e numero Sacramentorum sunt expungenda? absit dicere. Ad id vero quod dicitur, purgare, illuminare & perficere, non convenire Extremæ Unctioni, distinguo: Non convenit ita perfecte sicut Baptismo, & Eucharistiæ, concedo: nullo modo, nego. Et vero huic sacramento tribuitur quod gratiam conferat, saltem quoad augmentum, & remissionem peccatorum venialium operetur.

Solutio est Divi Thomæ hic 3. part. suppl. q. 29. art. 1. ad 3. ubi sic respondet ad argumentum. " Dicendum quod „ Dionysius non facit aliquam mentionem „ de Extrema Unctione, sicut nec de Pœnitentia, nec de Matrimonio: quia ipse „ non intendit determinare de Sacramentis, „ nisi quatenus per ea innotescere potest „ Ecclesiasticæ Hierarchiæ ordinata dispositio, quantum ad ministros & actiones „ ministrorum, & recipientes. Tamen „ cum per Extremam Unctionem aliquis „ consequatur gratiam & remissionem peccatorum, non est dubium quod Extrema Unctio habet vim illuminativam „ & purgativam, sicut Baptismus, quamvis „ non ita plenam. „

Ad alteram probationem eadem est responsio: Auctor Constitutionum Apostolicarum nedum Extremam Unctionem, sed & Eucharistiam omisit. Quorsum igitur utrumque silet? nisi quia de his pertractare non erat animus, nec exigebat instituti ratio: sicut igitur ex ejus de Eucharistia silentio non concludi potest Eucharistiam non esse Sacramentum, idem & de Extrema Unctione dicendum, maxime cum Origenes, qui tertio florebat sæculo, & consequenter optime noverat quæ primo & altero sæculo erant in usu, Homil. 2. in Levit. Extremam Unctionem ut Sacramentum celebret.

Ad tertiam auctoritatem distinguo: Decentius postulavit edoceri de ritu Extremæ Unctionis, concedo: de essentia, nego. Decentius dubitabat 1. Num illud Sacramentum a solis Presbyteris administrandum foret, cum de Episcopis non loquatur S. Jacobus? 2. Utrum pœnitentibus nondum reconciliatis conferendum esset, cum hujus Sacramenti effectus sit peccata quædam remittere? num denique laici ad pellendos corporis morbos seipsos inungere possent? Sed & istę quæstiones ne minimum quidem essentiæ Sacramenti adversantur; nam & post ipsum non ignoti nominis Theologi disputarunt num Extrema Unctio immediate sit a Christo, an ab Apost. ex Christi commissione instituta? num oleo absolute debeat esse

esse ab Episcopis consecratum? Contendunt multi sufficere ut sit a simplici Sacerdote benedictum, & usus iste apud Græcos invaluit. Alii omnes sensus inungendos volunt; alii unius unctionem cum forma generali sufficere autumant. Sed quid ad rem Theologorum Scholasticorum opiniones? Singuli conveniunt I. Extremam Unctionem esse sacramentum. II. Materiam ex qua constat, esse oleum: formam vero, divinæ virtutis invocationem. III. Illius ministros esse Sacerdotes. IV. Eam ex opere operato delere peccata. An autem immediate tantum, ut voluerunt Hugo a sancto Victore, Lombardus, & S. Bonaventura, instituta fuerit a Christo: an consecratio olei fit de necessitate Sacramenti: an sanitas corporis per eam restituatur ex opere operato? quæstiones sunt quas Ecclesia, salva fide Catholica, Theologis permisit agitare. Quocirca adhærere juvat isti oraculo Augustini, qui Lib. 1. contra Julianum c. 6. ait: " Alia „ sunt in quibus inter se aliquando etiam „ doctissimi atque optimi regulæ Catho„ licæ defensores, salva fidei compage, „ non consonant, & alius alio de una „ re melius aliquid dicit & verius. Hoc „ autem de quo nunc agimus, ad ipsa fi„ dei pertinet fundamenta. „ Dicendum tamen est propter definitionem Concilii Tridentini Extremæ Unctionis sacramentum fuisse viva voce ab ipso Christo institutum, & a Divo Jacobo promulgatum. Ceterum dato & non concesso, Decentium Extremam Unctionem vel ex ignorantia, vel ex inadvertentia, vel etiam ex dubio inficiatum fuisse, Patrum primorum sæculorum sententia corrigitur ille Præsul, tum ab ipso Innoc. respondente illum dubitasse ubi non erat dubitandi locus: " Quod „ *inquit*, non est dubium &c. Ceterum illud superfluum videmus objectum „ &c. „

Instant Heterodoxi: Atqui Patres Extremæ Unctionis cæremoniam ut Sacramentum infirmis conferendum non habuerunt. Ergo &c. Probatur antecedens: Nullus inter Patres sex priorum sæculorum, & Historicos, qui obitum Sanctorum scripserunt, de Extrema Unctione eis adversus obstrepentes dæmones collata meminit: quod argumentum est ideo siluisse, quia eam non habebant ut Sacramentum: ergo &c. Probatur antecedens multis momentis. Primoquidem Extremam Unctionem silet Gregorius Nazianzenus oratione 11. eaque funebri sororis suæ Gorgoniæ, tametsi accurate referat quæ pie egit, maxime dum animam agebat; eamdem silet in oratione de Gregorio Patre suo, de Basilio, quamvis fuso calamo eorum ultimos dies describat; eam quoque silet sanctus Gregorius Nyssenus, & hoc in iis locis ubi Gregorii Neocæsariensis, Macrinæ sororis mortem recenset: quin immo S. Hieronymus eam omittit, dum Nepotiani, Lucinii, Marcellæ, Asellæ, Paulæ, & aliorum obitus litteris commendat. Quid plura? vel ipse sanctus Augustinus eam silet Lib. 9. suarum confessionum, ubi commemorat suæ matris mortem. Ergo &c.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem distinguo: Omnes priorum sæculorum Patres siluerunt Extremam Unctionem, nego: aliqui, subdistinguo: ex eo quod non exigebat eorum scribendi scopus, concedo: quia de facto eam non habebant ut Sacramentum, nego. Certum est quod ab omni Christianæ religionis ævo infirmos ungendi obtinuerat usus: nihil autem roboris ex silentio aliquorum detrahitur pro isto astruendo Sacramento propter multa. 1. Quia argumentum negativum jejunum est, maxime cum, aliis silentibus aliquid, alii omni exceptione majores hoc ipsum propugnant: liquet autem ex probationibus, Patres omnium sæculorum Extremam Unctionem ut Sacramentum habuisse. 2. Aliud est silere usum, aliud ipsam rem. Patres obitus piorum describentes, quandoque prætererierunt cæremoniam Extremæ Unctionis, quia illam supponebant, ea potissimum ratione ducti, quod nulla de hoc momento moveretur controversia: immo loquendo de quibusdam Sacramentis, vel ipsam, ut dictum est, omisere Eucharistiam: & tamen ex illa omissione Protestantes eam ex albo sacramentorum non expungunt. Cur igitur & propter levissimam omissionis ab aliquibus rationem, Extremam Unctionem ab eodem numero exsufflabunt? Hæc responsio ulteriori potest illustrari exemplo D. Bernardi, qui dubio-procul antequam ultimum clauderet diem sacro delibutus est oleo, inquit Bellarminus hic, cum constet ex vita S. Malachiæ quam con-

scri-

scripsit, eum plurimi fecisse istam unctionem, & tamen litteris non est proditum, quod moriens istud susceperit Sacramentum. 2. Nec Eusebius qui L.3. de Constantini vita sanctæ Helenæ obitum refert, nec Gregorius qui Gorgoniæ, nec Nazianzenus qui S. Basilii: immo nec scribunt, iis datum fuisse sanctissimum Viaticum, quod piis in exitu vitæ semper concessum traduot Historici sacri: sicut igitur supponunt istud Sacramentum datum Patres & Scriptores Ecclesiastici, sic & illud de quo movetur controversia.

Urgens: Si Patres Extremam Unctionem ut Sacramentum habuissent, citra dubium Concilia antiqua in suis vicissim definitionibus eam commemorassent, Atqui tamen illam siluerunt: & probatur. Cabillonense II. inter Concilia primum est quod de ea tractet; sed hoc non sufficit ut auctoritate Conciliorum veterum Extrema Unctio dicatur suffulta ut sacramentum: & probatur multis: 1. non obstante canone Concilii Cabillonensis glossa capitis, *Vir autem* extra *de secundis nuptiis:* negat Extremam Unctionem esse sacramentum. 2. Unctio in antiquioribus temporibus apud Patrum scripta familiaris, erat tantum ad corporis medelam, & sanitatis donum spectabat, juxta illud Marci ultimo: *Super ægros manus imponent, & bene habebunt*. Hoc ipsum constat ex Tertulliano Lib. ad Scapulam c.4. ex Sulpitio in vita S. Martini, ex Gregorio Turonensi Lib. 1. c. 26. immo & ex forma qua tunc temporis administrabatur unctio, quam fuse refert Cassander art. 22. suæ consultationis. Ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem: Concilia antiqua siluerunt Extremam Unctionem; eo quod nulla tunc temporis de isto sacramento moveretur controversia, concedo: eo quod Ecclesia Extremam Unctionem ut sacramentum non haberet, nego. Ne unum quidem Concilium reperies adunatum absque aliquo vel disciplinæ vel dogmatis puncto definiendo, propter divisas hinc inde opiniones. Ipsum Concilium celebre Apostolorum congregatum est occasione obmurmurationis Judæorum ad fidem Christi conversorum, qui circumcisionem & pro se, & pro Gentilibus factis Christianis servandam esse ducebant; quocirca definitum est, afflante Spiritu sancto, eam non amplius obligare, cum legi veteri nova, ut veritas omnem eliminans & umbram & figuram, substituta esset: sed ut primum emersit aut disceptationis, aut instructionis locus, eam in instructione Armenorum inter Sacramenta recenset Florentinum: eamdem vero esse Sacramentum adversus Protestantes obstrepentes de fide definit Tridentinum.

Isambertus hic disp. 1. art. 4. sic respondet ad difficultatem propositam: " Sancti " Patres, *inquit*, Innocentius I. Chrysostomus, Augustinus, & alii pro nostra " propositione relati articulo 2. hujus disputationis, floruerunt longe ante secundum Cabillonense Concilium, ut patet ex Annalibus Ecclesiasticis; & tamen illi omnes meminerunt hujus unctionis infirmorum, tamquam alicujus novæ legis Sacramenti, ut constat ex relatis eorum testimoniis. Nec ex eo quod " prima Concilia universalia non meminerunt Extremæ Unctionis, bene colligitur eam non esse Sacramentum, cum hoc " argumentum sit ab auctoritate negativa; " quia vero de Extrema Unctione nondum " mota fuerat controversia ab aliquo Hæretico, nihil de ea dixerunt, scilicet, " *inquit* Hieronymus Epist. 65. ad Pammachium & Oceanum de erroribus Origenis in simili re ad fidem spectante, " de qua tamen prima Concilia nihil definierant. *Uno medicamine omnes simul morbos debere curari, confessi sunt quod negabatur; tacuerunt de quo nemo quærebat*. "

Ad primam probationem distinguo minorem: Definitio Concilii secundi Cabillonensis non sufficit pro astruendo Extremæ Unctionis dogmate, si non sit in Traditione fundatum, concedo: si sit, nego. Constat autem Canonem hujus Concilii fuisse Traditionis calculo munitum, & Patres tunc temporis confessos fuisse quod aliqui in dubium revocabant.

Ad auctoritatem Glossæ, *inquit* Isambertus ibidem, *Vir autem* extra *de secundis nuptiis*, respondet Joannes Andreas suis ad illum locum commentariis: " Mentem " Glossæ esse, solummodo Extremam Unctionem non esse Sacramentum characterem imprimens, quod verum est, & " proinde posse iterari; ibi enim agit tantùm de illius iteratione: potest tamen " addi Glossam ibi decipi, quando confundit Extremam Unctionem cum reconciliativa impositione manuum, quæ supra " pœnitentes publicos semel tantum fiebat; " hæc

„ hæc enim erat tantum quædam cæremo-
„ nia Ecclesiæ, & non sacramentum, ut
„ notavimus tam agendo de Sacramento
„ Confirmationis, quam de sacramento Pœni-
„ tentiæ: unde etiam in nova editione juris
„ Canonici jussu Gregorii XIII. emendata,
„ locus iste Glossæ est ad marginem notatus
„ correctus. „

Ad alteram probationem distinguo: Et unctio curativa erat prorsus distincta ab unctione sacramentali, concedo: & erat quid indistinctum, nego. Jam inter utramque discrimina protulimus. Subscribit solutioni nostræ Isambertus ibidem jamjam laudatus. " Ad unctionem illam curativam, *ait*, cu-
„ jus antiqui Patres passim meminerunt,
„ respondetur illam fuisse omnino aliam ab
„ hac nostra. Illa enim sæpe fiebat a non
„ Sacerdote, ut a sancto Hilarione apud
„ sanctum Hieronymum in ejus vita, item
„ ad quoscumque morbos, & vulnera etiam
„ Infidelium, ut patet ex Tertulliano ad
„ Scapulam c. 4. ubi refert Proculum Chri-
„ stianum sanasse Severum Imperatorem o-
„ leo. Nullam item habebat formam ora-
„ tionis determinatam, sed aliquando eo
„ ipso quo oleum benedictum applicabatur
„ vulneri, sanabat illud; nec Tertullianus
„ supra facit mentionem alicujus orationis. „

Ad Cassandrum dico fidem non esse ei adhibendam, quippe qui unctionem sacramentalem cum sanativa corporis confundat.

Proponuntur simul & solvuntur difficultates Heterodoxorum, ex variis rationibus exceptæ.

Objiciunt: Ideo Extrema Unctio a Romanis Catholicis ut Sacramentum celebratur, quia apud sanctum Jacobum fit mentio de oleo, quod ut signum gratiæ practicum habent: sed hæc ratio nulla est; & probatur multis momentis. Primo, Marci 6. fit mentio de oleo ab ipso Christo commendato, & tamen non habetur etiam juxta multos Theologos ut sacramentum. Secundo, præter oleum infirmorum etiam datur oleum Catechumenorum vel in ipsa Ecclesia Romana, quod tamen nemo dixerit sacramentum: pari & simili ratione nec Unctionis Extremæ oleum dicendum est, sicut nec lutum quo Christus cæcum illuminavit. Tertio, Christus ipse isto non usus est oleo, tametsi usus sit aqua, & baptizari voluerit: quod argumentum est Extremam Unctionem non esse sacramentum. Quarto, sacramenta veteris legis erant sacramentorum novæ legis figuræ: sed nullum præfiguravit Extremam Unctionem. Ergo &c.

Respondeo negando minorem. Ad primam probationem patet solutio ex dictis: dato enim & non concesso, unctionem de qua Marci 6. fit mentio, non esse Sacramentum, non inde sequitur alteram a Divo Jacobo celebratam non esse, quandoquidem eo loci adest promissio gratiæ, determinatur materia & forma, assignatur & pro ministro Sacerdos, cum tamen vel ipse laicus posset seipsum ungere oleo benedicto ad medelam corporis, ut non semel factum fuisse infra dicemus.

Ad secundam probationem, nego utriusque facti paritatem. Et vero oleum Catechumenorum nec in Scriptura sacra, nec apud Patres celebratur ut sacramentum, sicut oleum infirmorum; ad summum enim spectat dispositionem ad Baptismum suscipiendum. Solutio est Divi Thomæ hic 3. p. Suppl. q. 29. art. 1. ad 1. his verbis: " Di-
„ cendum quod oleum quo Catechumeni
„ inunguntur, sua unctione non perducit
„ ad peccati remissionem, quia hoc ad Ba-
„ ptismum pertinet: sed aliquo modo ad
„ Baptismum disponit, ut supra dictum est;
„ & ideo illa unctio non est sacramentum,
„ sicut Unctio Extrema. „

Neque vero magis urget factum luti a Christo appositi oculis ad illuminationem; namque ad medelam mere corporalem, eamque prorsus miraculosam adhibitum esse constat, nusquam vero ad sacramentum: & hoc non una evincit ratio. Primo, materia Sacramentorum ex S. Thoma & omnibus Theologis, quamdam debet habere convenientiam ad effectum vi Sacramenti producendum: sic aqua apta ad corporis lotionem, optime significat lotionem animæ interiorem; cum, teste Sancto Augustino, signum præter speciem sui quam ingerit sensibus, faciat aliud in mentem venire, lutum vero non solum convenientiam cum oculi illuminatione non habet, sed manifeste appositum oculis obcæcat. Secundo, aliud est miraculum, aliud sacramentum; illud transit, nec est indiscriminatim pro omnibus: istud e contra. Tertio, nec forma, nec institutio, nec promissio gratiæ pro luto sicut pro oleo habetur; quocirca a ratione sacramenti excidit lutum,

lutum, sed non oleum infirmorum.

Ad tertiam distinguo: Christus non usus est Extrema Unctione, ex eo quod non conveniret, concedo: ex eo quod non foret sacramentum, nego. Christus quibusdam usus est sacramentis ad exemplum, ut Baptismate quod est ceterorum janua, non quidem ex necessitate, cum impeccabilis esset, segregatus a peccatoribus, & excelsior cœlis factus, ut habetur in Epist. ad Hebr. sed ut sanctificaret aquas; usus est & Eucharistia, quæ est maximi erga nos amoris argumentum, sed non Confirmatione, cum ab ipsa conceptionis aurora plenus gratia existeret; a fortiori nec Pœnitentia & Extrema Unctione, quæ sunt sacramenta instituta primario ad remissionem peccatorum actualium; immo neque Ordine, erat enim unctus unctione substantiali præ participibus suis, ut ait Apostolus Hebr. 1. Sufficit igitur ut quibusdam ad exemplum usus fuerit. Non ideo igitur alia a sacramentorum numero expuncta sunt, tametsi iis non usus fuerit; vel ipsi Protestantes ultro fateotur Christum fuisse Sacerdotem magnum: nullus tamen eorum dixerit illum suscepisse Ordinationis cæremoniam, quam tamen multi ex eis ut Sacramentum habent.

S. Thomas ibidem art. 3. ad 3. sic respondet ad objectionem. „ Dicendum quod Christus non exhibuit aliquod sacramentum, „ nisi quod ipse accepit in exemplum: accipere autem Pœnitentiam & Extremam „ Unctionem sibi non competebat, quia si „ ne peccato erat; ideo ipse non exhibuit. „

Ad quartam distinguo: Veteris legis sacramenta Extremam Unctionem non prænunciabant explicite, concedo: implicite, nego. Extrema Unctio est dispositio proxima ad gloriam, quocirca explicite non præfigurabatur in veteri Testamento, eo quod nihil ad perfectum conduceret lex: fuit tamen adumbrata per purificationes legales. Ista responsio est S. Thomæ ibidem art. 1. ad 2. „ Dicendum, *inquit*, quod hoc sacramentum immediate hominem ad glo„ riam disponit, cum exeuntibus a corpo„ re detur: & quia in veteri lege non erat „ adhuc tempus perveniendi ad gloriam, „ quia neminem ad perfectum adduxit lex: „ ideo istud Sacramentum ibi præfigurari „ non debuit per aliquod Sacramentum sibi „ respondens, sicut per figuram ejusdem ge„ neris: quamvis per figuras remotas ali„ quo modo figuratum sit in omnibus cura„ tionibus quæ leguntur in veteri Testa„ mento. „

Instant: Sacramentum ineffabilem habet eum suo effectu connexionem: sed hoc in Extrema Unctione a Divo Jacobo promulgata deficit. Igitur non obstantibus allatis rationibus, non potest dici sacramentum. Probatur minor: Medela corporis Jacob. 5. annuntiatur ut effectus principalis; sic enim habetur: *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus; & si in peccatis sit, remittentur ei.* Cuncta hic æqua lance ponderanda sunt. Primo quidem motivum & occasio unctionis est morbus corporalis: *Infirmatur quis &c.* Secundo, ex eo quod ungatur infirmus, oratio fidei salvat infirmum, hoc est, sanat, & a morbi gravamine eum sublevat Dominus. Tertio, veluti pro secundario effectu notat Apostolus peccatorum remissionem: hinc quasi per additum ait: *& si in peccatis sit, remittentur ei.* Sed quotidiana probat experientia infirmum, tametsi oleo sacro delibutum, non semper sanari, immo sæpius migrare e vita. Ergo &c.

Respondeo distinguendo majorem: Sacramentum infallibilem habet cum suo primario effectu connexionem, concedo: cum secundario, subdistinguo: si vel Ecclesiæ utilitas, vel recipientis salus hoc exigat, concedo: sin minus, nego. Primarius sacramenti effectus est gratiæ sanctificantis infusio aut augmentum, illumque, modo recipiens non ponat obicem, producit. Secundarius quandoque est prophetia, gratia sanitatum; similesque gratiæ gratis datæ: Non semel ipsius corporis sanitas, multis fide plenis concessa est. Confirmatio prioribus sæculis dabat operationem mirabilium: Apostoli imponebant manus, & Spiritus sanctus descendebat super confirmatos; loquebantur linguis, tum prophetabant, ut habetur Act. 8. quæ quidem signa post fidem firmatam & promulgatam cessarunt, tametsi non semel eadem fecere, prout exegit necessitas, in primis S. Gregorius Thaumaturgus, Sanctus Franciscus de Paula, alter Sanctus Franciscus, scilicet Xaverius. Nonnumquam etiam divina Eucharistia per modum viatici accepta incorruptibilitatis donum in corpore

multorum sanctorum operata est, cum corpus S. Claudii Vesuntionis Episcopi incorruptum ad hæc usque tempora conspiciatur; & sic de aliis. Ne miremini igitur, si Extrema-Unctio habeat etiam pro effectu secundario corporis sanitatem, quem tamen non producit semper, nisi exigat fumentis salus. Dico secundarium, cum in hoc sit distincta a gratia gratis data curationum quæ est tantum ad istum effectum producendum. Namque Extrema-Unctio habet omnia requisita ad rationem Sacramenti, ut jam non semel dictum est, & consequenter per se primo ordinatur ad medelam animæ: potest tamen dici semper producere corporis sanitatem quantum ad aliquid, videlicet ad aliquam alleviationem & consolationem, qua mens erecta & sublevata non ita corporis infirmi pondere premitur, ut de salute complenda non possit cogitare. Igitur hujus Sacramenti efficaciam habet ægrotus, ut e terrenis erectus, læto ad aliam vitam, immo & alacri animo transeat.

Ex sacra Synodo Tridentina istæ colliguntur solutiones; sic enim loquitur Sess. 14. cap. 2. de effectu Extremæ-Unctionis: " Res porro & effectus hujus Sacramenti „ illis verbis explicatur: *Et oratio fidei sal- „ vabit infirmum: & alleviabit eum Domi- „ nus: & si in peccatis sit, remittentur ei.* „ Res etenim hæc gratia est Spiritus San- „ cti: cujus unctio delicta, si quæ sint ad- „ huc expianda, ac peccati reliquias abster- „ git, & ægroti animam alleviat & con- „ firmat, magnam in eo divinæ misericor- „ diæ fiduciam excitando; quia infirmus „ sublevatus, & morbi incommoda ac labo- „ res levius fert, & tentationibus dæmonis „ calcaneo insidiantis facilius resistit, & sa- „ nitatem corporis interdum, ubi saluti „ animæ expedierit, consequitur. „ Quibus verbis fit satis omnibus rationibus in objectione allatis. Ad probationem enim prioris argumenti negatur sanitatem corporalem esse primarium Extremæ-Unctionis effectum: hoc enim solummodo competit gratiæ gratis datæ, quæ gratia sanitatum vocatur. Unctionem autem a Divo Jacobo commendatam esse Sacramentum, & quidem ab unctione curationum prorsus distinctum, ea omnia evincunt, quod ejus materia & forma determinentur, quod solum pro ministro habeat Sacerdotem: e contra vero altera non semel a laicis data legitur.

Persistunt: Ritus Sacramenti immutabilis est. Sed ritus Unctionis Extremæ non est talis: Et probatur 1. initio Apostoli oleo simplici ungebant, postea usus invaluit consecrare oleum. 2. Patres priorum temporum illo utebantur oleo ad curandos infirmos, quod non sine miraculo factum est, ut patet ex miraculis quæ narrantur patrata per oleum benedictum a sancto Martino, aliisque piis viris, ut referunt Sulpitius in vita sancti Martini, Palladius Historia Lausiaca, Theodoretus Historia religiosa. 3. Tandem cum miracula cessarunt, ne otiosa maneret Unctionis cæremonia, Felix III. voluit ungi infirmos, ex quo liquet Unctionem Extremam, non aliam habere originem quam ex unctione curationum, & consequenter ad summum aut esse ab ea indistinctam, aut ad eam spectare.

Respondeo distinguendo minorem: Ritus administrandi Extremam-Unctionem infirmis non fuit semper idem quoad se & substantiam, nego: quoad circumstantias, subdistinguo; leviores, transeat: essentiales & integrales, nego. Duo sunt in quolibet Sacramento consideranda, videlicet id quod est essentiale, & id quod est ad majorem solemnitatem: ultro fatemur primis Ecclesiæ temporibus, propter persecutiones horrendas, breviores fuisse & Sacramentorum, & sacrificii Missæ cæremonias, quæ, reddita Ecclesiæ pace, solemniori pompa factæ sunt; ita tamen quod nihil essentiale usquam omissum sit: Et sicut de reliquis Sacramentis, sic de Extrema-Unctione asserimus atque propugnamus.

Jamvero si de benedictione sermo sit, diximus supra, S. Jacobum innuisse oleum esse benedicendum his verbis: *Ungentes eum oleo in nomine Domini*. Addo S. Clementem, L. 8. Const. cap. 35. tribuere Apostolis doctrinam de oleo benedicendo: idem propugnare S. Basilium L. de Spiritu sancto cap. 27. idem Bedam in c. 5. D. Jacobi.

Ad alteram probationem similiter distinguo: Patres prioribus Ecclesiæ sæculis utebantur oleo ad curandos morbos, sed extra Sacramentum, concedo: eodem ritu sacramentali, nego. Oleum benedictum est solum materia Sacramenti Extremæ-Unctionis, sed ut sacramentum unctio evadat, fieri debet a Sacerdote sub præscripta verborum forma: quod igitur aliqui Sancti, isto ritu omis-

omisso, quandoque ad curandos infirmos usi sint, non inde confundenda est unctio sacramentalis cum simplici curativa.

Bellarminus hic L. 1. de Extr. Unct. cap. 6. sic respondet ad argumentum: " Quod vero ceremonia ungendi infirmos per modum Sacramenti, nata sit ex unctione illa quæ per modum miraculi operabatur, non probat Kemnitius, nisi quia sic ipse existimat. Sed nos contrario modo conjicimus factum esse progressum istum olei, nimirum ex eo quod in sacramento Extremæ-Unctionis sæpe accidebat, ut homines curarentur; inde cœperunt quidem viri sancti etiam extra sacramentum uti oleo, non quidem ab Episcopo benedicto ad usum Sacramenti, sed simpliciter signo crucis ab ipsis sanctificato, ad curandos morbos. Quo etiam modo videmus factum in aqua, quia in Baptismo aliquando curabantur homines ab ægritudine corporali, ut Augustinus testatur in Epistola 23. & narrat ipse exempla quædam hujus rei L. 22. de civ. Dei cap. 8. Inde cœperunt multi etiam extra Baptismum uti aqua benedicta ad curandos morbos, cujus rei multa exempla extant apud eosdem auctores, Palladium, Theodoretum, & alios. "

Adsunt verba S. August. quantum ad baptismum: " Curubitanus, *inquit*, non solum a paralysi, verum etiam ab informi pondere genitalium, cum baptizaretur, salvus effectus est; & liberatus utraque molellia tamquam mali nihil habuisset in corpore, de fonte regenerationis ascendit. " Pergit ibidem pro oleo benedicto, quo plures uncti a languoribus sanati fuere & a dæmonibus liberati: " Hipponensem, *inquit*, quamdam virginem scio, cum se oleo perunxisset, cui pro illa orans Presbyter instillaverat lacrymas suas, mox a dæmonio fuisse sanatam. "

Replicans: Quod ab Hæreticis promanat, e numero sacramentorum expungendum est: Atqui unctionis cæremonia absque curationis dono ortum habet ab Heterodoxis: Et probatur. Primi, inquit Kemnitius apud Bellarminum ibidem, qui cœperunt uti cæremonia unctionis per modum Sacramenti sine dono curandi, fuerunt Hæretici Valentiniani, ut patet ex Irenæo L. 1. cap. 18. Ergo.

Respondeo negando minorem: tametsi multa non referantur Antiquorum facta, quibus eos usos fuisse Sacramento Extremæ-Unctionis constet, non inde sequitur ejus apud Veteres non invaluisse usum: sed hoc supponitur eo ipso quo probatur priorum sæculorum Patres habuisse Extremam-Unctionem ut Sacramentum. Ad probationem sic loquitur Bellarminus loco mox citato: " Respondeo, *inquit*, Hæreticorum illorum ritus a nostro diversissimus fuit. Illi enim ungebant non moriturum, sed jam mortuum, ut patet ex collatione hujus loci Irenæi cum Epiphanio hæres. 36. Quod enim Irenæus dicit, ungi solitos ab Hæreticis ad finem defunctionis, quod ambiguum esse poterat, Epiphanius aperte dicit, ungi solitos ipsos defunctos. Præterea illi ungebant aqua, & oleo simul mixti, ut esset illa unctio loco Baptismi, nos autem separamus hanc unctionem a Baptismo, nec miscemus aquam cum oleo. Denique illi utebantur inauditis quibusdam, & horribilibus verbis Hebraicis, cum nos prece simplici & apertissima utamur. "

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Extrema-Unctio est novæ legis Sacramentum.

PRIMO: Hoc ipsum clare habetur Jacobi 5. his verbis: *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus: Et si in peccatis sit, remittentur ei.*

Secundo: Eamdem veritatem docent, Tertullianus L. 1. contra Marcionem, Origenes Homil. 2. in Levit. S. Chrysostomus L. 3. de Sacerdotio, Innocentius I. Epist. ad Decentium, Augustinus L. 5. de Bapt. cap. 20. & alii. Ita definiere, Concilium Cabilonense, Moguntinum, Florentinum, in primis Tridentinum Sess. 14. cap. 1. Idem astruunt manuscripti Codices: in primis Pontificale Anglicanum annorum 900. Pontificale Trecense ann. 850. Et idem omnia Launoii Ritualia referunt. Idem Ecclesiæ Orientales conclamant. Simeon Thessal. de Sacramentis p. 63. Gregorius Protosyncellus in appendice dogmatum Ecclesiæ p. 259. & 260. Arcudius L. 5. de Extr. Unct. cap. 4. in primis Renaudotius L. 5. perp. fidei cap. 1. 2. ubi multo plura de sententia Orientalium refert.

DISSERTATIO SEXTA
DE
NATURA SACRAMENTI ORDINIS.

Utrum Ordo sit novæ Legis Sacramentum?

CALVINISTAE e numero SacramentorumOrdinem tollunt. Sed contra quod dicit Apostolus Timotheo Ephesiorum Episcopo 1. Tim. 4. *Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum Presbyterii.*

Dogma Sacramenti Ordinis multis probatur argumentis.

PRIMO, Ex Scriptura sacra.
Secundo, Ex Traditione Patrum.
Tertio, Ex Ordinationibus Ecclesiarum Occidentis, & Orientis.

ARTICULUS UNICUS.

Utrum Ordo sit novæ legis Sacramentum proprie dictum.

CONCLUSIO AFFIRMATIVA.

Probatur omni argumentorum genere.

SACRAMENTUM novæ legis essentialiter est signum sacrum, cui ex promissione Dei, annexa est gratia quæ sanctificat animas: Atqui Ordo hanc habet essentiam & naturam. Igitur est verum & proprie dictum novæ legis Sacramentum. Probatur minor, in qua solum est difficultas.

§. I.

Primo ex Scriptura sacra.

ACTUUM 6. legitur de Ordinatione septem Diaconorum: *Placuit sermo coram omni multitudine: Et elegerunt Stephanum, virum plenum fide & Spiritu sancto, & Philippum, & Prochorum & Nicanorem, & Timonem, & Parmenam, & Nicolaum advenam Antiochenum. Hos statuerunt ante conspectum Apostolorum: & orantes imposuerunt eis manus.*

Rursus ibidem 13. *Dixit illis Spiritus sanctus: Segregate mihi Saulum & Barnabam, in opus ad quod assumpsi eos. Tunc jejunantes, & orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt illos.*

Rursus ibidem cap. 14. *Et cum constituissent illis per singulas Ecclesias Presbyteros.* In textu græco habetur Χειροτονήσαντες πρεσβυτέρους. Et de facto apud Græcos Ministri Ordinatio vocatur Χειροτονία vel χειροθεσία, idest manus extensio, seu impositio.

Rursus 1. ad Timoth. 4. Apostolus sic alloquitur discipulum quem Episcopum consecraverat: *Noli negligere gratiam quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum Presbyterii.* Quod autem eo loci beatus Paulus, nomine Presbyterii, intelligat non simplicem Sacerdotem, sed Episcopum consecrantem & ordinantem aliquem, est sui ipsius interpres v. ad eumdem Tim. 1. *Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum.* Audis Paulum inter Episcopos celeberrimum, ordinasse Timotheum Sacerdotem simul & Episcopum.

Rursus Ad Eph. 4. idem Gentium Doctor sic effatur: *Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem Pastores, & Doctores*. In quatuor prioribus locis est signum, videlicet manus impositio: huic signo gratia annexa legitur, ideo enim orantes & jejunantes Apostoli manus imposuerunt, & super Diaconos electos, & super Barnabam & Paulum ut pro ministerio digne adimplendo gratiam susciperent: Ipse Paulus suam prodit de hoc momento mentem, loquendo de Ordinatione Timothei, dicendo: *Admoneo te ut resuscites gratiam Dei quæ in te est per impositionem manuum mearum*. S. Leo Epist. 81. ad Dioscorum in eo prorsus sensu explanat locum mox Act. 14. laudatum. Demum S. Paulus distinguit in Epistola ad Ephesios, Apostolos a Prophetis, & Pastores ab istis, qua quidem distinctione, nomine *Pastores*, intelligit Sacerdotes & Episcopos: Igitur Ordini convenit definitio Sacramenti, & consequenter inter novæ legis Sacramenta rite annumeratur.

§. II.

Secundo, idem Traditione probatur.

Traditio habetur ex Decretis summorum Pontificum, ex Conciliorum definitionibus, ex Patrum tum Græcorum tum Latinorum sententiis: sed hæc omnia habemus testimonia pro dogmate Sacramenti Ordinis. Ergo &c.

Testimonia summorum Pontificum.

Ex omnibus historicis sacris B. Petrus, & sui in sede Christi successores, ut BB. Linus, Cletus & alii per diversa loca Episcopos, Presbyteros & Diaconos ordinaverunt, ut fusiori calamo infra scribemus: impræsentiarum sufficiat aliquos afferre textus, queis ostendatur Ordinem esse novæ legis proprie dictum Sacramentum.

Innocentius I. Epist. 18. ad Alexandrum Episcopum Antiochenum directa sic loquitur: " Arianos præterea ceterasque hujus„ modi pestes, quia eorum Laicos con„ versos ad Dominum, sub imagine Pœ„ nitentiæ, ac sancti Spiritus sanctificatio„ ne, per manus impositionem suscipimus, „ non videtur Clericos eorum cum Sacer„ dotii aut ministerii cujuspiam suscipi de„ bere dignitate: quoniam quibus solum „ Baptisma ratum esse permittimus....Nec „ Spiritum sanctum eos habere ex illo Ba„ ptismate, aliisque Mysteriis arbitramur: „ quoniam eum a catholica fide eorum „ auctores desciscerent, perfectionem Spi„ ritus, quam acceperant, amiserunt. „ Nec dare ejus plenitudinem possunt: quæ „ maxime in Ordinationibus operatur, „ quam per impietatis suæ perfidiam po„ tius quam per fidem, dixerim, perdi„ derunt. „ Observes velim sanctum Pontificem suscipere quidem Arianorum Baptisma, eorum scilicet qui formam non deflorabant, rejicere vero Sacerdotium, non quidem ut invalidum, sed ut illicitum & consequenter propter hæresim gratia vacuum, quocirca vult & executione Ordinum, & dignitate Clericali per omnia in sceleris vindictam spoliari.

Leo Magnus suum addit calculum. Epist. 81. c. 1. ad Dioscorum Alexandrinum his verbis: " Quod ergo a Patribus no„ stris, propensiore cura novimus esse ser„ vatum, a vobis quoque volumus custo„ diri, ut non passim diebus omnibus sa„ cerdotalis vel levitica Ordinatio celebre„ tur, sed post diem sabbati ejus noctis, „ quæ in prima sabbati lucescit, exordia „ delinguntur, hoc est sub lege divini offi„ cii substituantur, in quibus his qui con„ secrandi sunt, jejuniis & a jejunantibus „ sacra benedictio conferatur... Nam præ„ ter auctoritatem consuetudinis quam ex „ Apostolica novimus venire doctrina, „ etiam sacra Scriptura manifestat, quod „ cum Apostoli Paulum & Barnabam ex „ præcepto Spiritus sancti ad Evangelium „ Gentibus mitterent prædicandum, jeju„ nantes & orantes imposuerunt eis ma„ nus; ut intelligamus quanta & dantium „ & accipientium devotione curandum sit, „ ne tantæ benedictionis Sacramentum ne„ gligenter videatur impletum. „ Rursus Epist. 87. cap. 1. ad Episcopos Africanos, de de Ordinatione loquens verbis expressis Ordinem nomine Sacramenti celebrat: " Quis, „ *inquit*, dissimulare audeat quod in tanti „ Sacramenti perpetratur injuriam. „ Ecce beatus Leo consecrandi Ecclesiæ Ministro præfigit tempus: & Ordinem uti Sacramentum habet.

S. Gregorius Magnus illud eleganter describit Sacramentum L. 4. in Libros Regum cap 4.

cap. 4. eo quippe loci explicans illa primi Regum verba: *Tulit Samuel lenticulam olei*, " In hac unctione exprimitur quod " in sancta Ecclesia nunc etiam materialiter exhibetur; quia qui in culmine ponitur, Sacramenta suscipit unctionis: " quia vero ipsa unctio Sacramentum est, " is qui promovetur, bene foris ungitur, " si intus virtute Sacramenti roboretur. S. Pontifex exhibet & Sacramenti Ordinis in unctione veteris legis figuram: & veritatem in nova lege adimpletam prædicat.

Non prætereundus Anastasius II. qui Epist. ad Anastasium Imperatorem asserit Ordinationem esse Sacramentum. Cap. 2. & ita loquitur: " Nulli de his quos vel " baptizavit Acacius, vel quos Sacerdotes, " sive Levitas secundum Canones ordinavit, ulla eos ex nomine Acacii portio " læsionis attingit, quo forsitan per iniquum tradita Sacramenti gratia minus " firma videatur. " Ordinis Sacramentum verbis allatis prædicat Anastasius, cum vel ejus non sileat effectum.

Testimonia Patrum Græcorum.

NUBEM testium in Ecclesia Orientali pro hoc dogmate habemus. Agmen ducet Dionysius, qui juxta Morinum, & alios celeberrimos Auctores Areopagita censetur. In toto libro de Ecclesiastica Hierarchia multum sermonem habet de Ordine ut sacramento, in primis cap. 5. ubi Ordinationis ritum commemorat, quod vel ipse non diffitetur Lutherus, quippe qui asserat in libro de capt. Babil. capita de Ordine se habere Dionysium novitati suæ oppositum. Non silendus est ex primo sæculo S. Ignatius Martyr, qui scribens ad Trallianos ait: " Saluto Diaconos, saluto Hypodiaconos. " Ex secundo sæculo se prodit Irenæus; ex tertio Firmilianus, quos omnes fuisse & Episcopos & Sacerdotes testantur Ecclesiastici Scriptores.

Ex quarto Sæculo, S. Chrysostomus L. 3. de Sacerdotio hæc mira profert: " Sacerdotium in terra peragitur, sed in rerum " cœlestium classem, Ordinemque referendum est; atque id perquam merito: " quippe non mortalis quispiam, non Angelus, non Archangelus, non alia quævis creata potentia, sed ipse Paracletus Ordinem ejusmodi disposuit.... " Tum probe intelliget, quanto Sacerdotes honore, quanta dignitate, Spiritus " sancti gratia dignata fuerit. "

Ex quinto audiendus est Theodoretus, qui explicans illud 1. Tim. 5. *Manus cito nemini imposueris*; dicit gratiam Spiritus sancti in Ordinatione dari. In eodem prorsus sensu eadem Apostoli verba interpretantur Theophylactus & alii complures infra citandi, ubi de Ordinatione in particulari specialis sermo erit.

Non injucundum erit hic commemorare quæ Sozomenus L. his verbis c. 10. scribit de cujusdam Martyrii sententia ad Nectarium Episcopum Constantinopolitanum. Eo loci comparat Sacerdotium cum Baptismo, & in utroque sacramento homines justificari prædicat: " Tu, *inquit*, o beate, recens, baptizatus, & purificatus, & " mox insuper Sacerdorio auctus es: utraque autem hæc peccatorum expiatoria " esse Deus constituit. " Quibus verbis Ordo, ut Sacramentum gratiam conferens, astruitur.

Testimonia Patrum Latinorum.

EAMDEM veritatem, ne uno quidem excepto, propugnant aut supponunt Ecclesiæ Occidentalis Patres. Instar omnium sit S. Cyprianus, seu apud eum, auctor sermonum de operibus Cardinalibus Christi, qui Ordinationem nomine Sacramenti celebrat: & in producenda gratia, Baptismo assimilat atque comparat: " Docemur, *ait*, quæ " Baptismi, & aliorum Sacramentorum " stabilitas... Nam Baptismum repeti, Ecclesiasticæ prohibent Regulæ; & semel " sanctificatis nulla deinceps manus iterum " consecrans præsumit accedere: nemo sacros Ordines semel datos iterum renovat. "

Jam ipsum audiamus Cyprianum in sermone de ablutione pedum sic loquentem, immo & veluti definientem: " Nam Baptismum repeti, Ecclesiasticæ prohibent " Regulæ: & semel sanctificatis nulla deinceps manus iterum consecrans præsumit " accedere. Nemo sacros Ordines semel datos iterum renovat; nemo sacro oleo lita, " iterum linit & consecrat, nemo impositioni manuum vel ministerio derogat Sacerdotum: quia contumelia esset Spiritus " sancti, si evacuari posset quod ille sanctificat, vel aliena sanctificatio emendaret,

tant, non secus & Ordinem uti tale agnoscant. Sin minus ab Augustino ceterisque Patribus non sine temeritate prorsus deflectunt.

§. III.

Tertio ex definitionibus Conciliorum veritas se prodit.

Dogma ex definitione Concilii dignoscitur: Sed Ordinem plures in se complectentem gradus esse Sacramentum statuunt Concilia, quæ ex jure credenda proponunt, cum Concilium sit vel ipsa Ecclesia loquens: Ergo &c. Probatur minor multis momentis.

Primo quidem ex Synodo Romana sub sancto Sylvestro ante Nicænum celebrata: ubi varia pro Episcopis, tum pro Presbyteris & Diaconis statuuntur. Ex quibus liquet Patres supponere omnes istos Altaris Ministros a Christo per Apostolos creatos: Act. 1. cap. habetur: " Constituit enim „ clara voce Sylvester Episcopus urbis Ro- „ mæ, ut nemo Presbyter chrisma confi- „ ceret. „ Ibidem cap. 7. " Ista autem „ Sylvester clara voce dicebat ad Co-Epi- „ scopos, ut a Subdiacono usque ad Lecto- „ rem omnes subditi essent Diacono Cardi- „ nali urbis Romæ. „ Fit mentio de omnibus Ordinibus usque ad quatuor Minores inclusive & Act. 2. " Alia autem die vene- „ runt omnes Presbyteri urbis Romæ, & „ Diaconi omnes 284. in thermas Domitia- „ nas &c. „ Quis autem audebit dicere Ordines tam antiquos, esse inventum humanum, cum potius a Christo ducant originem juxta hanc D. Augustini Regulam, illud a Christo suam ducere institutionem, de quo non invenitur initium: Porro rem ita se habere probant omnes qui Conciliis adfuere, cum nomine vel Presbyteri, vel Episcopi subscripserint.

Subscriptiones.

In Concilio Palæstino Theophilus, qui secundo florebat sæculo, & Synodo, nomine Victoris, præfuit, se Episcopum proclamat, sic enim habetur: " Theophilus Episcopus dixit. „

Ex tertio Sæculo ann. 258. in Synodo Carthaginensi sub sancto Cypriano pro rebaptizandis Hereticis hæc leguntur: " Cum „ in unum Carthagine convenissent, Kalen- „ dis Septembris Episcopi plurimi ex Pro- „ vincia Africana. „ &c.

Ex quarto Sæculo idem habemus: " Osius Episcopus civitatis Cordubensis Pro- „ vinciæ Hispaniæ, dixit: ita credo, sicut „ superius scriptum est. „ Item. " Victor „ & Vincentius Presbyteri urbis Romæ, „ pro venerabili Papa & Episcopo nostro „ sancto Sylvestro subscripsimus. „ Et sic de ceteris, ne uno quidem excepto Concilio in quo Patres, modo ut summi Pontifices, modo ut Episcopi, modo ut Presbyteri subscripserunt. Ergo-ne igitur fidem sacramenti Ordinis tot calculis indefessa successione & universalitate consignatam, evacuabunt Heterodoxi? Pudeat eos adversus matrem Ecclesiam, adversus omnia prorsus Cuncilia, adversus cunctos Patres, addo & Ecclesiasticos Auctores: adversus omnes venerabilis antiquitatis Academias & Theologos, Ordinem e numero novæ legis sacramentorum expungere.

Nunc ad alias Conciliorum subsequentium sententias convertitur oratio. Nicænum magnum generale primum, iterum atque iterum de Episcopis, Presbyteris & Diaconis loquitur, & varia pro eis statuit. Unam impræsentiarum pro rei veritate sententiam in medium afferre sufficiat. Canone 3. sic loquuntur Patres: " „ Vetuit omnino magna Synodus, ne li- „ ceat Episcopo, nec Presbytero, nec Dia- „ cono, nec ulli penitus eorum qui sunt „ in Clero, introductam habere mulie- „ rem, præterquam utique materiam, vel „ sororem, vel amitam, vel eas solas „ personas, quæ omnem suspicionem efflu- „ giunt.

Concilium Sardicense in omnibus ferme Canonibus sermonem habet de Episcopis, & in subscriptionibus, ne uno quidem dempto, omnes Patres se Episcopos nominant. Certe hunc titulum nisi sacris Ordinibus initiatus, nemo sibi tribuere fuisset ausus.

Carthaginense III. totum est in assignandis regulis & pro Ordinationibus & moribus recte instituendis Clericorum. Quædam hic statuta referre non pigebit: " Tertio, „ item placuit, ut ordinandis Episcopis „ vel Clericis, prius ab Ordinatoribus suis „ decreta Conciliorum auribus eorum in- „ culcentur, ne se aliquid contra statuta „ Con-

„ Concilii fecisse afferant. Nono, item placuit, ut quisquis Episcoporum, Presbyterorum & Diaconorum seu Clericorum, cum in Ecclesia ei crimen fuerit intentatum, vel civilis causa fuerit commota, si relicto Ecclesiastico judicio, publicis judiciis purgari voluerit, etiam si pro ipso fuerit prolata sententia, locum suum amittat, & hoc in criminali judicio, &c. „

Chalcedonense damnat eos qui pro Ordinatione pecunias suscipiunt, & hanc reddit pro statuto rationem, quia gratiam Dei illi vendere censentur. Existimat igitur Ordinationem esse verum novæ legis Sacramentum, cum signum gratiæ productivum prædicet. Idem docet Bracarense II. can. 3. idem Florentinum in Decreto pro instructione Armenorum.

Inter omnia Concilia eminet Tridentinum, quod ex professo adversus Lutheranam perfidiam definit Ordinem esse proprie dictum novæ legis Sacramentum. Sess. 23. cap. 2. sic loquitur; " Cum autem divina res sit tam sancti Sacerdotii ministerium, consentaneum fuit, quo dignius, & majori cum veneratione exerceri posset, ut in Ecclesiæ ordinatissima dispositione plures & diversi essent ministrorum ordines, qui sacerdotio ex officio deservirent: ita distributi, ut qui jam Clericali tonsura insigniti essent, per minores ad majores ascenderent. Nam non solum de Sacerdotibus, sed & de Diaconis sacræ litteræ apertam mentionem faciunt; & quæ maxime in illorum ordinatione attendenda sunt, gravissimis verbis docent, & ab ipso Ecclesiæ initio sequentium ordinum nomina, atque uniuscujusque eorum propria ministeria, Subdiaconi scilicet, Acolythi, Exorcistæ, Lectoris, & Ostiarii, in usu fuisse cognoscuntur, quamvis non pari gradu. "

Rursus ibidem cap. 3. " Cum Scripturæ testimonio, Apostolica traditione, & Patrum unanimi consensu perspicuum sit, per sacram Ordinationem, quæ verbis & signis exterioribus perficitur, gratiam conferri, dubitare nemo debet, Ordinem esse vere & proprie unum ex septem sanctæ Ecclesiæ sacramentis; inquit enim Apostolus: Admoneo te ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te, per impositionem manuum mearum; non enim nobis dedit Deus spiritum timoris, sed virtutis, & dilectionis, & sobrietatis. "

Ejusdem Concilii definitiones.

CANONE primo sic pronuntiat: *Si quis dixerit, non esse in novo Testamento Sacerdotium visibile & externum, vel non esse potestatem aliquam consecrandi & offerendi verum corpus & sanguinem Domini, & peccata remittendi & retinendi: sed officium tantum, & nudum ministerium prædicandi Evangelium, vel eos qui non prædicant, prorsus non esse Sacerdotes; anathema sit.*

In secundo: *Si quis dixerit, propter Sacerdotium non esse in Ecclesia Catholica alios Ordines & majores & minores, per quos velut per gradus quosdam in Sacerdotium tendatur; anathema sit.*

In tertio: *Si quis dixerit Ordinem, sive sacram Ordinationem non esse vere & proprie Sacramentum a Christo Domino institutum, vel esse figmentum quoddam humanum, excogitatum a viris rerum Ecclesiasticarum imperitis, aut esse tantum ritum quemdam eligendi ministros verbi Dei & Sacramentorum; anathema sit.*

In quarto demum: *Si quis dixerit per sacram Ordinationem non dari Spiritum sanctum, ac proinde frustra Episcopos dicere: Accipe Spiritum sanctum; aut per eam non imprimi characterem: vel eum qui Sacerdos semel fuit, laicum rursus fieri posse; anathema sit.*

His omnibus accedunt auctoritates Canonum Apostolorum, & Concilii Laodiceni antiquissimi. Zonaras interpretans primum Apostolorum Canonem, scribit Ordinem esse sacramentum. In Laodicena Synodo can. 5. ordinationes vocantur Χειροτονίαι.

Solvuntur Hæreticorum objectiones ex sacra Scriptura desumptæ.

OBJICIUNT primo: Si Ordinatio foret verum & proprie dictum novæ legis Sacramentum, hoc potissimum constaret ex manuum impositione, de qua fit mentio in duobus ad Timotheum Epistolis. Atqui ex his & similibus locis non recte colligitur Ordinem esse proprie dictum Sacramentum: & probatur multis momentis. Primo quidem, impositio manus sanctificativa est ad robur & pro fide adversus tyrannorum

norum persecutiones firmanda, juxta illud Actuum 8. de Apostolis Petro & Joanne Samariæ commorantibus: *Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum.* Secundo, nihil determinatum pro materia assignatur, maxime in impositione manuum, cum ex Scriptura illa impositio fit modo ad sanandos infirmos, modo ad aliquid aliud. Tertio, Ordo nullam promissionem, nullumve præceptum pro gratia conferenda annexum habet. Quarto, Apostolus in prima ad Tim. c.4. commemorat virtutes, fidem scilicet, castitatem. Igitur gratiam sacramentalem dandam per manus impositionem non designat. In secunda c. 1. ubi de eodem agit momento, ita loquitur: *Admoneo te ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te, per impositionem manuum mearum.* Tum immediate subjicit: *Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis, & dilectionis & sobrietatis.* Quæ verba non habent cum gratia Sacramenti connexionem; quæ enim consequentia, ex eo quod aliquis susceperit manus impositionem ordinativam, non habeat spiritum timoris, cum potius non nisi pavidus & stupens divina mysteria peragere debeat. Quinto, nec ex illis Christi ad Apost. verbis Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem*, Ordinatio rite colligitur, cum eo loci nulla mentio fiat de impositione manuum. Sexto, neque eadem ratione id probari potest ex illo Joan. 20. oraculo: *Quorum remiseritis peccata remittuntur eis:* non enim manus suas imposuit Apostolis Christus Dominus, sed solum in eos insufflavit dicens: *Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata &c.* Igitur impositio manuum non fuit ordinativa, sed tantum quædam cæremonia qua Apostoli orantes aliquem vel Deo commendabant, vel missionem pro ministerio aliquo in Ecclesia conferebant.

Respondeo negando minorem propter auctoritates supra laudatas. Orabant quidem Apostoli ut adducerent super ordinatos Spiritum sanctum, sed postea manus imponebant ut acciperent Spiritum sanctum ad digne Sacrificium & Sacramenta conficienda: orabant, hoc est, formam pronuntiabant; formæ quippe Sacramentorum non semel apud Patres nomine orationis celebrantur. Quid plura adjiciam? orationem a manus impositione ordinativa esse distinctam, non una est ratio; 1. Quia 1. ad Tim. 4. & 5. & 2. 1. ubi sermonem de ordinatione Discipuli sui instituit Apostolus, altum est de oratione silentium. 2. Act. 6. legitur Diaconorum ordinatio: sed eo loci oratio quidem commemoratur, sed ut quid ab impositione manus distinctum. 3. 1. ad Tim. 5. ait S. Paulus Timotheo: *Manus cito nemini imposueris.* Si nomine impositionis manus oratio solum & preces pro populo intelligerentur, ut garriunt Heterodoxi, propositio hunc absurdum subiret sensum: *Noli cito preces commendatitias fundere pro plebe tibi subdita.* Igitur causa cadunt Protestantes, dum verbum Dei adulterant, ut Ordinis Sacramentum evacuent.

Ad secundum distinguo: Nihil est determinatum in genere pro materia Ordinis, nego. In specie, subdistinguo: Si manus impositio sumatur secundum se, concedo: si conjunctim cum verbis, nego. Materia Sacramenti Confirmationis, Extremæ Unctionis, & Ordinis solum determinata est in genere, quatenus Christus pro his aliquod sensibile eam esse voluit; reliquit vero Ecclesiæ determinandam in specie, immo & in individuo: quod quidem fit, inquit Divus Thomas, per verba quæ locum tenent formæ. Igitur impositio manus per verba diversa habet quod sit materia modo unius, modo alterius Sacramenti.

Ad tertium similiter distinguo: Impositio manus nullam habet promissionem, nullumque exhibendi gratiam præceptum explicite, concedo: implicite, nego. Implicite promissio fit, cum Christus ordinando Apostolos præcepit eis dicens: *Hoc facite in meam commemorationem.* Rursus: *Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Audis gratiam dari Sacerdotibus, certe non reconciliationis, cum supponantur justi, sed specialem, ut suis digne funguntur officiis. Sic Eucharistia non aliam per se primario producit gratiam, quam suavitatis: est enim Sacramentum vivorum; id est, solummodo justificati eam debent sumere, juxta illud 1. Cor. 11. *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat.*

Ad quartum distinguo: Apostolus loquitur de virtutibus, cum de ordinatione Timothei loquitur, ex eo quod gratiarum & virtutum supellectilis profluat a gratia sanctificante, quæ in Ordine datur in plenitudine & ad augmentum, concedo: Sacerdos quippe debet esse plenus pro se, & superplenus pro aliis: ita ut ne quidem gratiæ augmentum producat Ordinatio, nego. Contra-

trarium ex Beati Pauli sententiis affulget. Neque vero quisquam mirari debet, si Apostolus etiam gratias gratis datas non sileat, loquendo de impositione manuum facta super Timotheum; namque prioribus temporibus Spiritus sanctus omnes gratiæ suæ thesauros propter utilitatem Ecclesiæ velut effundebat: Ecclesia adhuc inter cunabula vagiens, miraculis erat fovenda, & omnium gratiarum imbribus irriganda.

Ad quintum, dictum est Christum reliquisse Ecclesiæ potestatem determinandi Sacramentorum materiam in individuo, si Baptismum & Eucharistiam exceperis.

Ad sextum eadem est responsio; addo Christum absque signis potuisse & Sacramenta instituere, & gratiam absque signis sensibilibus conferre ratione potestatis excellentiæ quæ in eo solo propter unionem hypostaticam residet, ut docet Divus Thomas: si tamen totum æqua lance ponderent Heterodoxi, non sine ritu saltem aliquo Christus ordinavit Apostolos Sacerdotes, cum instituerit summa cum solemnitate Eucharistiam; sic enim allocutus est Discipulos Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem*: & Joan. 20. insufflavit, & dixit eis: *Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*.

Instant: Ubi omnia sunt communia & quid unum, Ordo uti sacramentum non est admittendum; alias, illi qui Ordinibus initiarentur, dubio procul ceteris & charactere & dignitate præcellentes forent. Atqui inter Fideles nulla est in re præeminentia: & probatur variis Scripturæ sacræ sententiis. Primo quidem ait Apostolus ad Gal. 3. *Quicumque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis: non est Judæus, neque Græcus: non est servus, neque liber: non est masculus, neque femina: omnes enim vos unum estis in Christo Jesu*. Secundo, hoc ipsum indigitat B. Petrus 1. Epist. 2. ubi Fideles in Sacerdotio convenire asserit; sic enim eos omnes absque discrimine vocat: *Genus electum, regale sacerdotium, gentem sanctam, populum acquisitionis*. Concinit S. Joan. Apoc. 1. *Qui dilexit nos*, inquit de Christo, *& lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo, & fecit nos regnum & Sacerdotes Deo & Patri suo*. Ergo &c.

Respondeo negando minorem; falsissimum est enim omnes Fideles pari gradu donari in Ecclesia: tanta enim evidentia liquet Sacerdotes ceteris in ministerio præesse, ut constans sit de hac veritate memorata traditio, quam novis illustrare auctoritatum monumentis non injucundum erit. Justinus Martyr secunda Apologia testatur ad solos pertinere Sacerdotes sanctam consecrare Eucharistiam: " Deinde, *inquit*, ei qui fratribus præest, offertur panis & poculum aquæ & vini, quibus ille acceptis, laudem & gloriam rerum universarum Patri, per nomen Filii & Spiritus sancti offert, & Eucharistiam sive gratiarum actionem, pro eo quod nos donis suis hisce dignatus sit, prolixe exequitur. Atqui ubi ille preces & gratiarum actionem absolvit, populus qui adest omnis, fausta approbatione acclamat dicens, Amen: Amen autem vox græca, fiat, significat.

Alii Patres ejusdem sunt labii. Tertullianus Lib. de Præscrip. Marcionitis crimini vertit quod laicis sacerdotalia munera committerent. Cyprianus in sua contra Stephanum de Hæreticorum Baptismate controversia, verbis expressis propugnat neminem præter Sacerdotes posse Eucharistiam conficere. Athanasius Apol. 2. probat Ischyrum Arianum non potuisse consecrare Eucharistiam, eo quod sacerdotio nusquam initiatus fuisset, quippe qui a simplici Presbytero Alexandriæ suscepisset manus impositionem.

Ad primam probationem distinguo: Fideles unum sunt ratione vocationis, justificationis, adoptionis & glorificationis, concedo: ratione potestatis, nego. Dona Dei multa sunt, eaque Spiritus sanctus distribuit singulis prout vult. Illa quæ vocationem, sanctificationem, adoptionem & glorificationem spectant, sunt eadem entitative in omnibus, cum gratiæ actualis vocatio, habitualis vero cetera dona sint fœtus. Nec gratia actualis distinguitur in singulis juxta multos, nisi penes gradum; idem dicendum de habituali. Sed non eodem modo ratiocinandum est de potestate Ordinum; non enim omnes, sed quosdam solum, reste Apostolo, dedit Apostolos, quosdam Pastores & Doctores ad consummationem Sanctorum. Quod autem Apostolus in priori tantum sensu loquatur, est sui ipsius interpres Rom. 2. his verbis: *Non enim est acceptio personarum apud Deum*. Rursus ad Ephesios 4. *Unum corpus, & unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestræ: unus Dominus, una fides, unum baptisma: unus Deus & Pater omnium, qui est super omnes, & per omnia, & in omnibus nobis: unicuique autem no-*

nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi.

Ad alteram probationem utique distinguo: Et S. Petrus eo loci intelligit Sacerdotium spirituale & mysticum, concedo; reale & proprie dictum, nego. Duplex distinguendum est sacerdotium, non secus ac sacrificium; istud certe duplex prædicatur, videlicet mysticum & spirituale, quo nostros affectus Deo subjicimus per modum immolationis, cujus cor humanum victima est, juxta illud Psal. 50. *Sacrificium Deo spiritus contribulatus: cor contritum & humiliatum Deus non despicies.* Aliud vero reale & proprie dictum, in quo victima proprie dicta immolatur, quale fuit sacrificium crucis, & quale est illud quod in Missa peragitur. Sanctum Petrum loqui de priori sacrificio luce meridiana clarius apparet: sicut enim Fideles vocat Sacerdotes, sic & reges. Quis autem cordatus dixerit vere & realiter justos omnes esse Reges? bene vero mystice, quatenus suis dominantur passionibus, juxta illud adagium: *Sapiens dominabitur astris.* Et vero qui cunctos appetitus sensibilis componit motus, vere rex est.

Solutio est sanctorum Patrum, qui ne uno quidem excepto, verba B. Petri de sacerdotio mystico interpretantur. Sic Ambrosius Lib. 4. de Sacerd. c. 1. " Unusquisque ungi-
" tur sacerdotio in regnum: sed spirituale
" regnum est sacerdotium." Sic Augustinus Lib. 10. de Civ. c. 10. " Erunt, *ait*,
" Sacerdotes Dei & Christi, & regnabunt
" cum eo mille annis; non utique de solis
" Episcopis & Presbyteris dictum est, qui
" proprie jam vocantur in Ecclesia Sacerdo-
" tes; sed sicut omnes Christianos dicimus
" propter mysticum chrisma, sic omnes Sa-
" cerdotes, quoniam membra sunt hujus Sa-
" cerdotis, de quibus Apostolus Petrus:
" *Plebs sancta, regale Sacerdotium.*" Audis sanctum Doctorem secernere veros Sacerdotes a mysticis, & justos laicos a malis, non consecratione, sed unctione tantum gratiæ interioris, & propter unionem cum Christo summo Sacerdote, cujus sunt membra; hinc illos uti Sacerdotes habet. Eamdem explicationem tradit Magnus sanctus Leo Serm. 3. in die anniversario suæ assumptionis ad Pontificatum. Nec sane prætereunda sunt ejus aurea de hoc momento verba:
" Omnes in Christo regeneratos crucis si-
" gnum efficit reges, sanctive Spiritus un-
" ctio consecrat Sacerdotes, ut propter istam
" specialem nostri ministerii servitutem,
" universi spirituales & rationales Christia-
" ni agnoscant se regii generis & sacerdo-
" talis officii esse consortes.... Quid enim
" tam regium, quam subditum Deo ani-
" mum, corporis sui esse rectorem? & quid
" tam sacerdotale, quam vovere Domino
" conscientiam puram, & immaculatas pie-
" tatis hostias de altari cordis offerre?"
Et sic patet solutio ad ulteriorem probationem.

Urgent: Atqui verba sicut B. Petri, sic & libri Apocalypseos, intelligi debent de Sacerdotio tum ministris Ecclesiæ, tum laicis communi, ita ut sacerdotium istorum non sit illorum sacerdotii impar. Ergo &c. Probatur subsumptum: Quod priorum sæculorum Doctores astruunt, nemini refragari licet. Atqui sacerdotium ministrorum Ecclesiæ & laicorum esse quid omnibus commune statuere venerabilis antiquitatis Doctores celeberrimi; & probatur. Instar omnium sit Tertullianus. Qui munus offerendi sacrificium omnibus indiscriminatim tribuit: qui pari jure omnes vult disciplinam Ecclesiasticam servare: qui demum nullam intrinsecam, sed tantum humanam discrepantiam in sacrificando inter omnes istos sacrificantes instituit, citra dubium saltem re & substantialiter in sacerdotio pares esse contendit. Atqui sic docet, sic propugnat Tertullianus; & probatur. Lib. de exhortatione ad castitatem c. 7. sic scribit: " Nonne & lai-
" ci Sacerdotes sumus? Scriptum est, Re-
" gnum quoque nos & Sacerdotes Deo &
" Patri suo fecit. Differentiam inter Or-
" dinem & plebem constituit Ecclesiæ au-
" ctoritas, & honor per Ordinis consessum
" sanctificatus. Ubi Ecclesiastici ordinis
" non est consessus, & offers, & tingis,
" & sacerdos es tibi solus; sed ubi tres,
" Ecclesia est; licet laici: unusquisque e-
" nim de sua fide vivit... Igitur si habes
" jus Sacerdotis in temetipso, ubi necesse
" est habeas, oportet etiam disciplinam
" Sacerdotis." Observes insuper eodem modo Tertullianum loqui de potestate tingendi, ac de jure offerendi sacrificium: certe nemo non novit potestatem tingendi seu baptizandi competere laicis. Igitur & offerendi sacrificium.

Respondeo primo, argumentum exuberare: inde enim sequeretur, & plebi absque missione competere munus prædicandi, Eucharistiam conficiendi, credenda proponendi & de-

& definiendi, quæ tamen munia etiam apud Protestantes soli ministri & Synodi subeunt.

Respondeo secundo, opponendo Tertullianum Tertulliano; namque Lib. de Præscr. cap. 40. diserte asserit Ordinem esse novæ legis proprie dictum Sacramentum. Ceterum Eucharistia non nisi a Presbyteris conficitur, nec alius præter Sacerdotem potest offerre Sacrificium. Sic Patres jam jam laudati conclamant; astipulantur omnes alii: in primis Hieronymus, qui Dialogo adversus Lucif. contra Hilarium Luciferianorum principem insurgit, & de illo ait: „ Eucharistiam non poterat conficere, quia „ Diaconus tantum erat. „

Subscribit Ambrosius apud Theodoretum Lib. 15. Hist. cap. 17. qui Sacerdotalem potestatem regiæ longe anteponit; quod certe absurdum foret, si omnibus vel ipsis laicis esset communia. Equidem Imperatori Christiano hoc competit. " Purpura, „ *ait*, Imperatores facit, non Sacerdotes. Audis sanctum Doctorem expresse Sacerdotes ab Imperatoribus secernere, & postea fusissimo calamo Sacerdotis dignitatem in immensum superare Imperatoriam dignitatem validissimis argumentis probat.

Eamdem erudite admodum adimplet provinciam sanctus Chrysostomus Lib. 2. de Sacerdotio aureis istis verbis antiq. edit. „ Non homo, nec Angelus, non Archan- „ gelus, non aliqua alia creatura, non „ virtus, sed ipse Spiritus Sanctus hoc mu- „ nus instituit, atque adhuc manentes in „ carne mysterio fungi præstitit Angelo- „ rum. Quomodo ergo nobis illi non so- „ lum reverendi magis quam reges, aut „ judices, sed etiam nobis magis honora- „ biles erunt, quam parentes? „

Jam ad argumentum in forma propositum properare juvat, ut etiam in forma respondeamus. Primo quidem negando subsumptum, & primam atque secundam probationem. Ad tertiam distinguo: Et Tertullianus eo loci loquitur de sacerdotio mystico, concedo: de vero & proprie dicto, nego. Porro in isto offerendo laici Ecclesiasticam debent utique observare disciplinam, scilicet accedendo ad Eucharistiam cum fide & amore, offerendo cor contritum: qui quidem actus & similes sacram debent præcedere Communionem. Quod autem hic sit germanus Tertulliani sensus, liquet ex eo quod ibidem asserat Ecclesiam secernere laicos a veris Sacerdotibus per potestatem jurisdictionis super corpus Christi mysticum, quam soli ab ipsa habent. „ Differentiam, *inquit*, inter Ordinem & „ plebem Ecclesiæ constituit auctoritas. „ Igitur ex Tertulliano, plebs non habet Ordinem sacrum. Subjicit: „ Unusquisque „ enim de sua fide vivit; igitur si habes „ jus sacerdotii in temetipso, ubi necesse „ est, habeas etiam oportet disciplinam „ Sacerdotis. „

Cuncta sunt in verbis Tertulliani ponderanda: *Unusquisque de sua fide vivit*. Ecce ex eodem sacerdotium mysticum, cujus officium juxta Ecclesiæ disciplinam seu præceptum certis diebus, & exigente solemnitate peragendum est.

Quod autem potestas Sacerdotis non sit humana, sed a Christo profluat, & super corpus ejus reale, & super mysticum, audi eumdem Tertullianum lib. de Præsc. cap. 40. inter Sacramenta novæ legis proprie dicta Ordinem sacrum annumerantem. Audi Chrysostomum dicentem de Ordine: " „ Non homo, nec Angelus, non Archan- „ gelus, non aliqua alia creatura, non vir- „ tus, sed ipse Spiritus Sanctus hoc munus „ instituit. „

Respondeo tertio ad auctoritatem Tertulliani aliter distinguendo: Et per illam vocem *offers*, intelligit simplices populi oblationes panis & vini, per modum Eulogiæ precibus ab Ecclesia benedictæ, concedo: secus, nego. Pro more apud veteres Christianos erat offerre panem & vinum in conventum Ecclesiæ, quæ quidem munera fusis precibus a Sacerdote benedicta, postea in tres dividebantur partes, quarum prior consecranda inserviebat sacrificio: altera ad Confessores in carceribus detentos pro sustentatione mittebatur, tertia demum egenis alendis misericorditer relinquebatur, qui quidem mos nedum in Ecclesia Latina, sed in Græca floruit, ita ut vel ipsi Græci recentiores præ fide & devotione etiam nunc de pane illo benedicto, sed nondum consecrato assumant, ut per applicationem curent vulnera. Tertullianus ipse suum prodit sensum, quamdam laudans viduam, quod panem & vinum singulis annis pro mortuo viro offerret: " Et „ offert, *inquit*, diebus dormitionis ejus. In eumdem sensum L. de exhortatione, hæc scribit de marito pro defunctis uxoribus

bus offerente: " Et offeres pro duabus, & commemorabis per Sacerdotem. " Videas velim Tertullianum nomine *offert*, non intelligere solummodo panem sacrificii, verum etiam omnem cujuscumque muneris oblationem. Neque vero in Ecclesia Occidentali praetermissa est offerendi panem & vinum consuetudo: in multis quippe Dioecesibus maxime in Bituricensi singulis ferme pro defuncto aut defuncta Missis, mulieres tenentes candelam accensam offerunt panem & vinum ad Altaris vestibulum, quae quidem munera de manu ejus suscipit Sacerdos in requiem defunctorum, & remanent pro sustentatione modo Ministrorum, modo etiam pauperum & egenorum.

Insistes: Eodem prorsus modo loqui debemus de cunctis Fidelibus respective ad sacrificii oblationem ac de Diaconis; nemo quippe dixerit istos esse Sacerdotes proprie dictos: Atqui tamen competit illis offerre in Altari sacrificium. Igitur omnibus indiscriminatim par est offerendi ratio: Probatur minor ex Concilio Ancyrano ca. 2. ubi habetur: " Diaconi similiter qui immolaverunt, honorem quidem habeant: cessare vero ab omni sacro ministerio, sive a pane, sive a calice offerendo vel praedicando: Quod si quidam Episcoporum conscii sunt laboris eorum, & humilitatis, & mansuetudinis, & voluerint eis aliquid amplius tribuere, penes ipsos erit potestas. " Ergo &c.

Respondeo negando minorem. Ad probationem distinguo. Et Patres Ancyrani eo loci auferunt in vindictam lapsis Diaconis sui ordinis officium, quod dubio procul in conficienda Eucharistia situm non erat, concedo: & istam in eis agnoscit potestatem, nego: Munus Diaconi est praedicare verbum Dei, suscipere panem tum vinum oblata per Fideles, sacrificio simul cum Sacerdote offerre calicem, nusquam vero consecrare. Hanc autem Synodus Ancyrana statuit disciplinam, ut Diaconi qui fervescente persecutione, timore perterriti idolis immolaverant, gradum quidem honoris servarent, & manerent Diaconi, sed ab officio exequendo suspenderentur. Et hoc unum definit.

Persistes: Ab actu ad posse valet consequentia: sed non semel contigit Laicos vere consecrasse. Igitur non secus ac Ecclesiae Ministri sunt Sacerdotes. Probatur minor multis Historiae Ecclesiasticae factis & monumentis. Primo quidem Frumentius, ut scribit Theodoretus L. 2. Hist. c. 23. cum adhuc adolescens Indiarum foret incola, Italos Christianos qui illuc appullerant invitavit ad Mysterii celebrationem, quae quidem consummata fertur, tametsi nullus ex iis sacramento Ordinis esset initiatus. 2. In actis sanctae Petronillae legitur quod in carcere ultimum clauserit diem: " Celebratis Dominicae oblationis Mysteriis. " 3. Joannes Moschus in prato spirituali c. 25. refert Monachum laicum panes quosdam, prolatis verbis Evangelicis consecrasse, consecrationem vero ut ratam ab Angelo denuntiatam fuisse. Ergo &c.

Respondeo primo, privilegium pro regula non haberi: quocirca dato & non concesso facta esse in sensu obvio intelligenda, non inde sequitur Laicos esse proprie dictos Sacerdotes, & ex jure vel etiam valide sacram posse Eucharistiam conficere.

Respondeo 2. negando minorem. Ad primum factum dico, nomine Liturgiae a Frumentio peractae intelligi vel precum sacrificium, quod pro more Christiani in conventu vel in recognitionem supremi Dei Dominii, vel in gratiarum actionem pro beneficiis ab eo susceptis debent fundere: vel si verum & proprie dictum fuit sacrificium, per Sacerdotem a mercatore pro consuetudine adductum oblatum asserimus: hinc non mirum si Frumentius non habens secum Sacerdotis copiam, Italos ad sacrificium per eorum Presbyterum consummandum invitaverit.

Ad secundum respondemus, celebrata fuisse mysteria per Sacerdotem, qui, ut moris erat, carcerem inviserat, non autem a sancta Petronilla.

Ad tertium absque negotio solvitur difficultas a viris doctis, qui ut dubiae fidei & vix alicuius ponderis habent auctorem Prati spiritualis.

Objectiones ex auctoritate Patrum & SS. Doctorum prodeuntes.

OPPONUNT Heterodoxi: Quod est vere & proprie dictum Sacramentum imprimens characterem, debet accipi valide a quocumque, immo etiam ab eo qui illud in-

indigne suscipit: atqui Ordinem sacrum non suscipiunt indigni, rametsi subeant cæremoniam: Et probatur ex sanctis Patribus. Primo quidem ex S. Dionysio, qui Epistola ad Demophilum asserit Ordinationem hominis illiterati & inepti nullam esse: " Non est iste Sacerdos, non " est, sed infestus, atrox, dolosus, illu- " sor sui, & lupus in divinum gregem " ovina pelle armatus. "

S. Clemens L. 8. Const. Apost. cap. 2. ut vacuas habet Ordinationes quæ fiunt contra Ecclesiæ statuta.

S. Hieronymus similia dicit Comment. in caput 4. ad Ephesios. 2. in caput 3. Sophoniæ asserit ptomotos ad Ordines modis illegitimis & contra Canones: " Non esse " vere Ordinatos. " 3. In caput 1. Epist. ad Galatas expresse dicit: " Tales non esse " factos Sacerdotes judicio Dei, sed tan- " tum favore hominum. "

S. Leo Magnus ejusdem est labii, quippe qui Epist. 95. dicat Ordinationem: " Sine " consensu & judicio proprii Episcopi esse " habendam vanam. "

S. Ambrosius L. de dignitate Sacerdotali cap. 5. idem censet.

Idem statuit & docet Innocentius I. Epist. 20. & 27. idem S. Gregorius L. 7. registri Epist. 110. & l. 6. Epist. 5. Idem Nicolaus I. Epist. 9. asserens Gregorium Syracusanum Episcopum Schismaticum, depositum, & exauctoratum non ordinasse valide Photium. Ejusdem est cum Nicolao sententiæ Adrianus Ep. 3. ad Basilium Imperatorem. Ergo &c.

Respondeo primo hæc & similia unum tantummodo probare, indignos, gratiam Sacramenti non suscipere, & Sacramentum esse pro eorum sanctificatione vacuum, ut perinde sit, ac si nullum recepissent: quocirca non sunt valide ordinati ad salutem propriam, bene vero ad aliorum glorificationem. Sed de hoc momento fusiori calamo infra scribemus, ubi de reordinatione. Simili modo respondetur ad Ordinationem quæ ex parte Ministri adversatur sanctis Canonibus: Ex hoc enim sequitur solum Episcopos ab officio suspensos licite non ordinasse, sed facta cæremonia stat Sacramentum pro suscipiente.

Respondeo secundo opponendo Patres Patribus; constat enim ex Cypriano, Ambrosio, & aliis Ordinem esse proprie dictum novæ legis Sacramentum.

Respondeo tertio in forma negando minorem. Ad probationem ex Dionysio depromptam, distinguo: Illiteratus & indignus non est Sacerdos pro sua sanctificatione, concedo: ratione potestatis & pro aliorum salute, nego: Eodem sensu indignum Sacerdotem ut vacuum habet, quo ibidem ait impium non habere Deum ut Patrem; & incassum Orationem Dominicam recitare, hoc est non ad salutem, juxta illud Psal. 49. *Peccatori autem dixit Deus: Quare tu enarras justitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? Tu vero odisti disciplinam &c.* Porro quum Dionysius vocat preces Sacerdotis indigni scelestas, non loquitur de forma Eucharistiæ, sed de Oratione Dominica. Quod autem hic sit germanus Dionysii sensus patet: nam Demophilum Laicum increpat, eo quod Sacerdotem ejecisset, qui pœnitentem admiserat, quem Demophilus propellendum judicabat, sicque Sacerdotem puniri volebat. Sed Dionysius propugnat Presbyterum non ideo deponendum, quippe qui ratione potestatis in Ordinatione accepta pœnitentem absolvere posset: quæ ratio dubio procul nulla fuisset, si mali Sacerdotes absolvendo nihil facerent.

Ad Clementem: abjicit illicitam Ordinationem, sed non dicit invalidam.

Ad S. Hieronym. distinguendum est similiter: S. enim Doctor unum tantummodo intendit, scilicet Sacerdotes suis officiis debere digne incumbere, & Eucharistiam tunc proficere ex opere operato, & ex opere operantis, sin minus nihil meriti habere Ministrum; Episcopum non esse vere Episcopum ut scribit Epi. ad Heliodorum, hoc est, pro salute animæ suæ: eum denique qui non Spiritu sancto afflante, sed gratia & favore hominum absque vocatione promovetur, vult esse quidem valide ordinatum, sed non legitime & in judicio Dei, qui illum habet ut ementitum Ministrum. Hoc unum Comment. in Epist. ad Gal. intendit. Hier.

Audiendus est de hoc momento S. Thomas, qui 3. p. q. 82. art. 5. ad 1. sic respondet ad difficultatem: " Dicendum quod Hierony- " mus per illa verba improbat errorem Sa- " cerdotum, qui credebant se digne pos- " se Eucharistiam consecrare, ex hoc so- " lo, quod sunt Sacerdotes, etiamsi sint " peccatores. Quod improbat Hieronymus " per hoc, quod maculosi ad altare ac- " cede-

„ cedere prohibentur. Non tamen removetur, quia si accesserint, fit verum sacrificium quod offerunt. „

Eodem innixus principio solvit ibidem objectionem desumptam ex auctoritate Gelasii Papæ dicentis in Decreto q. 1. cap. *sacro sancta*: " Quomodo ad divini Mysterii consecrationem, cœlestis Spiritus invocatus adveniet, si Sacerdos, qui eum adesse deprecatur, criminosis plenus actionibus comprobetur? Dicendum quod ante illa verba Gelasius Papa præmittit, sacrosancta religio, quæ catholicam continet disciplinam, tantam sibi reverentiam vindicat, ut ad eam quilibet, nisi pura conscientia, non audeat pervenire. Ex quo manifeste apparet ejus intentionem esse, quod peccator Sacerdos non debet ad hoc Sacramentum accedere. Unde per hoc quod subdit, quomodo cælestis Spiritus invocatus adveniet, intelligi oportet, quod non advenit merito Sacerdotis, sed ex virtute Christi, cujus verba profert Sacerdos. „ Per ista ultima verba *ex virtute Christi* declarat sanctus Doctor Sacerdotem impium non nomine proprio, sed Christi benedicere & consecrare oblata.

Ad S. Leonem sic respondet Isambertus Disp. 2. de Ordine art. 2. " Ad auctoritatem sancti Leonis respondetur illam tantum procedere de honore Episcopali inter Co-Episcopos retinendo, & non de ipsa Ordinatione in Episcopum, cum eodem capite 1. istius Epistolæ dicat sanctus Leo Ordinatos ab ejusmodi Episcopis, cum consensu proprii Episcopi, *valide Ordinatos esse, eorum Ordinationem posse ratam haberi*, quod non esset verum nisi tales Episcopi essent vere & proprie Ordinati in Episcopos. Quando vero ibidem subdit, *Ordinationem* vero aliter factam, id est, *sine consensu & judicio proprii Episcopi esse habendam vanam*, intelligitur tantum loqui de *usu Ordinis*, quatenus taliter Ordinati *suspendebantur ab usu suorum Ordinum*. „

Ista responsione fit satis objectionibus ex aliis auctoritatibus depromptis; unum enim & Patres & summi Pontifices volunt, nempe indiguos eatenus non ordinari valide pro seipsis, quatenus nihil fructus & gratiæ ex susceptione Sacramenti accipiunt. Neque etiam etsi Ordinatos valide aliis posse remittere peccata, si sint exauctorati, quippe qui nullam habent jurisdictionem: immo & quodam modo pro aliis Sacramentis conferendis, eo quod ab officio & executione Ordinum suspensi, illicite diviua administrent Sacramenta.

Neque tamen diffitemur quosdam inter summos Pontifices existimasse multos impios vel non suscepisse Ordines, vel si rite ordinati fuissent dum membra erant Ecclesiæ, ut primum postea propter scelera excommunicati sunt, non potuisse ceteros ordinare, immo & reordinationem præcepisse, sed in hoc quorumdam Doctorum rigidiorum secuti sunt sententiam, ut dicetur infra, altera quippe opinio in Concilio Florentino prævaluit.

Ceterum sensus summorum Pontificum ille est, inquit Isambertus Disp. 2. de sacr. Ord. art. 2. Episcopos exauctoratos non potuisse conferre & jurisdictionem & ipsam gratiam sanctificantem eis quos Laicos hoc est contra Canones, & non prævia pœnitentia publica & sacramentali ordinaverat. Et vero numquid Photius suos in schismate detentos bene ordinabat, ita ut honoris gradum & gratiæ fructum illi mali reciperent? Non. " Quomodo fieri potest, *ait Innocentius Epistola* 18. ut eorum prophanos Sacerdotes dignos Christi honoribus arbitremur, quorum Laicos imperfectos, ut dixi, ad S. Spiritus percipiendam gratiam cum pœnitentiæ imagine recipiamus. „

Instant: Atqui Ordo non suscipitur valide a quocumque cui fit cæremonia: Ergo nulla solutio. Probatur subsumptum: Si res ita se haberet, dubio-procul Ordo conferret potestatem peragendi ea quæ sunt tali Sacramento propria, tametsi Minister sacrilege ageret: Atqui ex sanctis Patribus contrarium constat; & probatur. S. Cyprianus Epist. 68. ait: " Sacrificium Eucharistiæ celebratum ab indignissimo Sacerdote, esse panem luctus, a quo plebs debet abhorrere. „ Eosque Ministros assimilat Core, Datan & Abiron, qui non sine crimine usurpaverant Sacerdotium. Igitur ex beato Cypriano Ordine initiatus nequit quandoque peragere ea quæ illi propria censentur, qualis est Eucharistiæ confectio. Confirmatur: Degradati a ceptum amittunt potestatem; et ut a criminibus resipiscant, reordinari possunt juxta statutum primi Concilii generalis apud Theodoretum L. 1. Hist. c. 9. idem statuit Syno-

dus IV. Toleti cap. 27. Ex quo patet Ordinem non imprimere characterem indelebilem, nec esse talis naturæ Sacramentum quale prædicatur in Ecclesia Romana, inquit Spalatensis.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem distinguo minorem: Hæretici, & exauctorati non habent potestatem subeundi munia in Ordinatione accepta licite, valide, subdistinguo: circa ea quæ forum Ecclesiasticum spectant concedo: circa ea quæ consecratione perficiuntur, nego. Duplex est in Episcopo potestas, ut jam non semel diximus: Altera circa corpus Christi verum, altera circa corpus Christi mysticum: Prior habet pro objecto Eucharistiæ & Ministrorum consecrationem, & competit ratione characteris qui est indelebilis, quique imprimitur Ordinatione Sacerdotis, & extenditur inauguratione Præsulis: Posterior vero est penes auctoritatem ad censuras contumacibus infligendas, ad peccata solvenda, & celebratur nomine jurisdictionis, quæ diversos honoris & prælaturæ gradus complectitur; illam retinent degradati, excommunicati, istam vero amittunt: & hoc unum probant auctoritates, quas contra Ordinis sacramentum per modum molis immensæ accumulant Protestantes ut fucum faciant.

Ad alteram ex auctoritate sancti Cypriani depromptam probationem, distinguo: Et eo loci beatus ille Pater docet solum nec esse communicandum cum Hæreticis, nec mysteriis quæ illicite celebrant adstandum, concedo: sic & ad nostra usque tempora mos ille perantiquus perseverat: & contendit revera malos Ministros, sacram non conficere Eucharistiam, nego. Quia vero nemo catholicus hominis suspensi & exauctorati non debet audire Missam, ideo Cyprianus vocat panem Eucharisticum ab eis consecratum, panem luctus, maxime cum non sit fas citra peccatum, communicare cum exauctoratis.

Quod autem hic sit genuinus sancti Cypriani sensus, patet ex eo, quod ibi luquatur de Episcopis excommunicatis, videlicet de Basilide & Martiali, qui propter idololatriæ crimen exauctorati, suis restitui sedibus satagebant; ibidem enim de eis sic loquitur: " Frustra tales Episcopatum sibi „ usurpare conantur, cum manifestum sit „ ejusmodi homines, nec Ecclesiæ Christi „ posse præesse, „ Audis sanctum Doctorem loqui tantum de jurisdictione qua Prælati ceteris præsunt. Pergit: " Nec Deo „ sacrificia offerre debere, maxime cum „ jam pridem nobiscum, & cum omnibus omnino Episcopis in toto mundo constitutis etiam Cornelius Collega noster „ Sacerdos pacificus ac justus, & Martyrio „ quoque dignatione Domini honoratus „ decreverit ejusmodi homines ad penitentiam quidem agendam posse admitti, „ ab Ordinatione autem Cleri atque sacerdotali honore prohiberi. „ Observes velim Cyprianum cum B. Cornelio non nisi de exauctoratione solum, & jurisdictionis potestate quæ in Ordinatione primas habet radices loqui; quod certe ista verba, *sacerdotali honore prohiberi*, sonant: nihil vero de characteris deletione.

Rursus paulo ante explicans quid tunc moliretur Basilides, dum exauctoratus, suum postea confessus peccatum provocavit ad summum Pontificem, non quidem ut iterata ordinatione suum restauret Ordinem, sed jurisdictionis potestatem. Ecce de eodem momento sancti Cypriani verba: " Basilidem, *ait*, post crimina sua detecta, „ & conscientiam etiam propria confessione nudatam, Romam pergens, Stephanum Collegam nostrum longe positum, & rei gestæ ac tantæ veritatis ignarum fefellit, ut exambiret reponi se injuste in Episcopatum, de quo fuerat juste depositus. „

Ad Concilii Nicæni statutum eadem est responsio; unum tantummodo intendit, videlicet exauctoratos, qualis erat Meletius schismaticus, privari non quidem Ordinis potestate, sed Ordinum executione & jurisdictione: prohibet quippe ne divina celebrent mysteria; jurisdictionem vero eorum ita suspendit, ut ne minimum quidem actum etiam valide exercere queant; quod & probat in suspensis quotidiana experientia. De hoc momento sic scribit Sozomenus Lib. 4. Hist. c. 23. " Concilium, „ *inquit*, contra eum, *scilicet Meletium*, „ pronuntiavit sententiam, ut videlicet „ Lyconem incoleret, nomenque suum retineret Episcopi, atque de reliquo neque „ in urbe, neque in paguullum Ecclesiæ „ ministrum ordinaret; qui autem essent ab eo constituti, illi neque a communione quidem, neque a ministerio excluderentur; sed tamen ceteris Clericis „ in singulis Ecclesiis ac Provinciis consti-

„ stitutis essent honore inferiores . „ Non igitur exauctoratur Episcopatu, sed jurisdictione & Prælaturæ honoribus spoliatur; quippe qui e gradu dejecti ceteris Clericis inferiores sint, cum antea eis præficerentur.

Replicant: Atqui character & potestas Ordinis deperdi potest. Igitur Ordo non est Sacramentum quale delineatur a Theologis Catholicis, nec imprimit characterem. Probatur antecedens ex sancto Cypriano, qui Epist. 52. loquens de Novatiano, qui tametsi ante excommunicationem Episcopus foret, contendit tamen: " per ipsum schisma desinere esse Episcopum. „ Ergo &c.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem distinguo ut supra: Non esse post schisma Episcopum quoad honoris gradum & jurisdictionem, concedo: quoad characterem & consecrationem, nego. Eo loci insurgit Sanctus Cyprianus adversus Novatianum, qui molitione horribili sanctum Cornelium a sede Pontificia deturbare volebat, dicens se solum. Summum Pontificem; propugnat autem sanctus Cyprianus Novatianum, tametsi ordinatum, nulla tamen potiri jurisdictione ut erigeret Diœceses, & Episcopos in provinciis pro more Summorum Pontificum constitueret, ut Archiepiscopos consecraret &c. Igitur solum de potestate jurisdictionis movet quæstionem, cum de Novatiano loquens ait: " Episcopatum autem tenere non potest, „ etiamsi Episcopus prius factus, a Coepiscoporum suorum corpore, & ab unitate Ecclesiæ descisceret. „

Persistunt: Patres eodem modo loquuntur de Ordine ac de Baptismo: Sed ad Baptismum administrandum non requiritur Ordo sacer qui sit indelebilis. Igitur nec ut aliquis constituatur Confirmationis, Pœnitentiæ, & Extremæ-Unctionis minister.

Respondeo distinguendo: Patres comparant cum Baptismo Ordinem quantum ad efficaciam, concedo: quantum ad consecrationem, characterem & potestatem, nego. Sacramentum secundum, se spectatum producit gratiam; in hoc omnia conveniunt Sacramenta, nec Ordo Baptismati in illa efficacia impar est; sed non eamdem specie producunt gratiam. Baptismus regenerationis, Ordo vero consecrationis annexam habens potestatem super corpus Christi naturale & mysticum, sua vi & ex opere operato confert. Nec mirum quod non eadem sit ratio pro utroque Sacramento; cum enim Baptismus sit ceterorum sacramentorum janua, & ad salutem simpliciter & absolute necessarius, conveniens erat ut quilibet sive laicus, sive Sacerdos, posset in necessitate baptizare, tametsi solus Sacerdos sit ex officio hujus Sacramenti minister ordinarius. Sed res non eodem modo se habet in confectione Eucharistiæ, Pœnitentiæ, Confirmationis & Extremæ-Unctionis; ad ea quippe operanda requiritur minister a Deo electus, sacerdotio præditus, dicente Apostolo Epist. ad Hebr. 5. *Nec quisquam sumit sibi honorem: sed qui vocatur a Deo, tamquam Aaron*. Ad hoc igitur datur Ordo sacer; & hic est apertus Patrum sensus.

Reponunt: Omne Sacramentum ex elemento constat, juxta illud S. Augustini Tract. 80. in Joannem: *Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum*. Sed in collatione Ordinis nullum affulget elementum. Igitur Ordo non est Sacramentum saltem proprie dictum.

Respondeo primo distinguendo: Omne Sacramentum ex elemento constat, hoc est, signo sensibili & terreno, concedo: nec ipse dissentit Beza in suis quæstionibus & responsionibus de Sacramentis q. 19. Elemento stricte sumpto, nego. Hoc enim in solo comperitur Baptismo qui fit in aqua, & de illo Sacramento tantum in loco pro objectione adducto movet S. Augustinus quæstionem. Quod autem Patres nomine elementi pro Sacramentis omnibus non intelligant aut aquam, aut ignem & aerem, quæ nedum sunt entia simplicia, sed & complexa, patet ex eo quod asserant actus pœnitentis esse Pœnitentiæ, chrisma Confirmationis, oleum Extremæ-Unctionis materiam: sin minus, vel ipsi Protestantes non habebunt pro Sacramento Eucharistiam, quandoquidem, ipsis non diffitentibus, fit in pane & vino, quæ dubio-procul a Philosophis non vocantur elementa.

Respondeo secundo ad eamdem probationem aliter distinguendo: Omne Sacramentum ex elemento fit, hoc est, in materia cujuslibet Sacramenti aliquid elementi invenitur, concedo: est merum elementum, nego. Composita juxta Philosophum constant elementis, tametsi non sint pure & simpli-

pliciter elementa : sic panis ex aqua & frumento coalescit. In hoc sensu S. Thomas explicat Hugonem a S. Victore dicentem materiam sacramenti esse elementum . Sic loquitur 3. p. sup. q. 34. art. 3. ad 1. " Dicendum quod quamvis Ordo in suo nomine non exprimat aliquod materiale elementum, tamen Ordo non confertur sine aliquo elemento materiali. "

Instant : Atqui Ordo non fit in elemento , etiam latissime sumpto, & pro aliquo sensibili. Ergo &c. Probatur subsumptum: Eodem prope modo ratiocinandum est de Ordine Ecclesiæ militantis , ac de Ordine Ecclesiæ triumphantis . Sed Ordo istius in aliquo sensibili & terrestri signo non repositus est : Igitur nec Ordo illius.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem distinguo : Eodem modo ratiocinandum est de ordine Ecclesiæ militantis ac de ordine Ecclesiæ triumphantis quantum ad aliquid, concedo : quantum ad omnia, nego. In hoc Ordo uterque situs est, quod omnia Ecclesiæ membra Deo conjungantur, & in ipso quiescant , sed ista unio in terra fit per Sacramenta & sensibilia, eo quod homo non possit sine signis sensibilibus propter naturæ corruptæ pondus ad divina assurgere , maxime cum hic in ænigmate & per fidem de se obscuram Deum cognoscamus : sed in cœlis hoc visione intuitiva , lumine gloriæ & Dei ipsius in mentem Beatorum felici illapsu immediate & perfectissime adimpletur.

D. Thomas ibidem ad 2. solvit difficultatem his verbis : " Dicendum quod Potestates proportionari debent illis ad quæ sunt : Communicatio autem divinorum, ad quam datur spiritualis potestas , non fit Angelis per aliqua sensibilia signa , sicut in hominibus contingit . Et ideo potestas spiritualis , quæ est ordo , non adhibetur Angelis cum aliquibus signis visibilibus , sicut hominibus ; & ideo in hominibus Ordo est Sacramentum , sed non in Angelis. " Idem prorsus de ceteris Beatis asserendum juxta expositam rationem.

Insistunt : Ideo Ordo dicitur Sacramentum , quia unctione & consecratione fit : sed Reges etiam inunguntur, & tamen eorum inauguratio non est Sacramentum . Igitur nec Ordo.

Respondeo negando paritatem . Ratio discriminis est , quod unctio Regis , imo nec Abbatis benedictio per se primo ordinentur ad producendam vi propria gratam & sanctitatem, bene vero unctio sacerdotalis . Succinit S. Thomas ibidem q. 34. art. 3. ad 3. " Dicendum , *inquit*, quod non omnis benedictio , quæ hominibus adhibetur, vel consecratio est Sacramentum , quia & Monachi , & Abbates benedicuntur , tamen illæ benedictiones non sunt Sacramenta : & similiter nec regalis unctio, quia per hujusmodi benedictiones non ordinantur aliqui ad dispensationem divinorum Sacramentorum , sicut per benedictiones Ordinis. "

§. IV.

Idem Sacramenti Ordinis dogma auctoritate Ecclesiarum Orientalium confirmatur.

Consensus utriusque Ecclesiæ Occidentalis scilicet & Orientalis in aliquo circa fidem articulo , ita ponderat, ut si quis illum ipsum abnegaverit , nedum fidei omnis , sed & Religionis extorrem se esse probaret. Atqui consensus ille pro Sacramento Ordinis omni argumentorum genere manifestatur. Igitur Ordo sacer est Sacramentum novæ legis . Tametsi minor illa jamjam ex definitionibus Conciliorum in Oriente adunatorum, & sententiis Patrum Græcorum constet, ulterioribus tamen momentis comprobatur . Videlicet nominibus Sacramenti in utraque Ecclesia celebratis 1 Hierarchia Ecclesiastica , quæ sicut Ecclesiæ Occidentali , sic & Orientali convenit ; 2. Ordinationibus a primis sæculis ad nostra usque sæcula cum in Occidente , tum in Oriente pari zelo & œconomia solemniter factis . 3. Ex oppositione quæ semper intercessit inter Græcos vel ipsos recentiores & Protestantes. Demum ex Decretis summorum Pontificum, qui Ordinationes Græcorum , tametsi quandoque hæresi, vel schismate ab Ecclesia Romana divulsorum , ratas tamen habuere.

Primo ex nominibus.

Nomen explicat naturam rei , juxta illud Genes. 2. *Omne quod vocavit Adam animæ viventis , ipsum est nomen ejus*. Sed nomina quibus Ecclesia celebrat Ordinem subindigitant ipsum esse novæ legis Sacramen-

mentum: Et probatur. Juxta Latinos nomen Ordinis varia significat. Primo quidem debitam & convenientem rerum dispositionem. Secundo certum statum hominis: eo prorsus sensu tres distinguuntur hominum status, videlicet Ecclesiasticus, nobilis, & plebejus. Tertio demum actionem qua aliquis inter Ecclesiæ Ministros annumeratur.

Apud Græcos illa actio χειροτονία vocatur, hoc est manuum impositio; adsciti quippe ad sacros Ordines per manuum impositionem quondam consecrabantur, dicente Apostolo 1. ad Timoth. 4. *Noli negligere gratiam quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum Presbyterii*. Rursus Epist. 2. ad eumdem cap. 1. *Admoneo te ut resuscites gratiam Dei quæ est in te per impositionem manuum mearum*. Concinit illud Zonaræ in primum Apostolorum canonem: " Cum turbæ liceret in urbibus eligere sacrorum Præfectos, conveniebat ipsa turba, & alii quidem hunc, alii vero deligebant illum: quatenus autem plurium suffragium vinceret, eligentes ferunt solitos extendere manus, & per manus ita porrectas numerabantur, qui hunc vel illum elegissent."

Arcudius L. 6. cap. 1. susum habet sermonem de nomine Sacramenti, de quo præsens movetur controversia: asserit vocem græcam χειροτονία duo potissimum significare, videlicet electionem ad sacros Ordines, plerumque vero consecrationem, & ad aliquam dignitatem Ecclesiasticam initiationem. Armenopolus in appendice canonum explicans priorem canonem Apostolicum, ait: " Canon iste Apostolorum de consecratione, ac manuum impositione loquitur, primæ vero Synodi canon de electione; hanc enim & constitutionem, & chirotoniam vocat."

Idem Sacramentum pluribus aliis donatur nominibus, maxime vero unctionis nomine celebratur. A sancto Gregorio Nazianzeno Orat. 5. De sancto Chrysostomo hæc scribit Metaphrastes apud Arcudium ibidem: " Sacro chrismate consecratur, & in excelso loco Ecclesiæ collocatur."

Ex ista sententia liquet Sacerdotes unctione non solum gratiæ & interiori, sed & materiali ac sensibili quæ priorem designat, consecrari: " De Latinis loquendo, inquit Arcudius pag. 410. negari non potest, quia propter utrumque recte dici debeat hoc Sacramentum unctio. Sic enim habent in usu, ut ex Pontificali Romano constat. Quamvis materialis unctio non sit de essentia Sacramenti. Ejus tamen mentionem facit Anacletus in Epistola ad Episcopos Italiæ, Pacianus Ambrosii coætaneus in Epistola 3. ad Sympronianum, Auctor de operibus Cardinalibus Christi in sermone de chrismate, & Gregorius L. 4. in Libros Regum cap. 5."

Subjungit: " Quia vero Græcis non idem mos est, idcirco quærimus, an aliquando uncti materialiter fuerint, & eam deinde cæremoniam neglexerint, vel eam numquam adhibuerint. Partem affirmativam astruere videtur Dionysius Areopagita de Eccles. Hyer. cap. 4. Sanctus Maximus Confessor Scholiastes Dionysii. [Per unguentum, *inquit*, omne sanctum perficitur. In iisdem Scholiis ejusdem 4. cap. Perficiuntur enim omnia divino unguento delibuta, quemadmodum participatione sancti corporis & sanguinis.]"

Secundo ex Hierarchia.

A mundo condito Hierarchiam instituit Deus Creator inter Angelos, tum Christus in Ecclesia, quam quidem suo proprio emit sanguine. Sed utraque Hierarchia, Cœlestis scilicet & Ecclesiastica sacrum Ordinem esse Sacramentum evincit: Ergo &c. Probatur minor quoad utramque partem. Primo quidem cœlestis est exemplar Ecclesiasticæ. Porro illa in Ordine sacro, eoque multiplici inter Angelos instituto sita est, ita ut Superiores ad Dei similitudinem propius accedentes, purgent, illuminent atque perficiant inferiores: hinc a Propheta regio Ministri Dei optimi maximi vocantur, juxta illud Psal. 103. 5. *Qui facis Angelos tuos Spiritus: & Ministros tuos ignem urentem*. Conveniens igitur fuit ut Christus ad instar Hierarchiæ cœlestis, alteram in Ecclesia institueret, & quidam inter multos prælecti Ordine sacro initiarentur, ut suorum Mysteriorum essent dispensatores: quod Paulus plenus Spiritu sancto intonat 1. Cor. 4. *Sic nos existimet homo, ut Ministros Christi & Dispensatores Mysteriorum Dei*. Igitur Hierarchia

cœlestis, quæ in Ordinibus sacris, & operationibus a gratia supereminenti promanantibus consistit, indicat alteram Ecclesiasticam, cujus definitio & natura, idem principium, idem scopus, idem prorsus finis est. Igitur Ordo sacer in gratia fundatus, immo & signum gratiæ practicum, consequenter, & ut verum novæ legis Sacramentum existit. De his momentis audiendus est sanctus Dionysius, qui inter ceteros Patres in hac mirabili materia discutienda eminet.

De cœlesti Hierarchia.

CUNCTA dirimit mirum in modum ille Pater in libro, qui de cœlesti Hierarchia inscribitur. Capite 1. docet omnem gratiam a Patre Luminum ad nos derivari; deinde vero auctoritate divinarum Scripturarum probat cœlestes Hierarchias: Tres quippe sunt: Prior quæ Seraphim, Cherubim & Thronos complectitur: altera quæ Dominationes, Virtutes & Potestates: Tertia, quæ Principatus, Archangelos & Angelos. Cap. 2. idem prosequitur, quod quidem variis illustrat exemplis & figuris, tum & rationibus. Cap. 3. definit Hierarchiam, præfigit scopum, enarrat operationes. Non injucundum erit, hic aliquos proferre textus.

Eo loci sic loquitur: " Est Hierarchia, „ meo quidem judicio, sacer Ordo, & „ scientia, & actio quæ ad Deiformita- „ tem, quantum fas est, accedit, atque „ insitis sibi divinitus illustrationibus pro- „ portione quadam ad Dei subvehitur imi- „ tationem. „

Rursus ibidem: " Scopus igitur Hierar- „ chiæ est Dei, quanta fieri potest, assimi- „ latio conjunctioque; quem cum habeat „ omnis sacræ & scientiæ, & operationis „ ducem, ad divinissimum ejus decorem „ constanter intuendo, eumdem quoad pot- „ est exprimit, nec non divinos sui con- „ sortes sacra quædam perficit simulacra, „ speculaque clarissima & immaculata, „ quæ excipiant primitivę lucis summæque „ Deitatis radium. „

Rursus: " Etenim cujuslibet eorum qui „ sacrum Ordinem sortiti sunt, in hoc si- „ ta perfectio est, ut ad divinam pro ca- „ ptu quisque suo, promoveatur imitatio- „ nem . . . , divinamque in semetipso de- „ monstret operationem, quoad potest elu- „ centem: quippe cum in hoc sit sacræ „ gubernationis ordo, ut aliqui purgen- „ tur, alii purgent, aliqui illuminentur, „ alii illuminent: quidam perficiantur, „ nonnulli vero perficiant. „

Pergit in reliquis capitibus Hierarchias cœlestes explanare. Cap. 4. ait Deum suam bonitatem in creaturis diffundere, & ostendit quamlibet Hierarchiam primos, medios & extremos ordines ita habere, ut unaquæque suscipiat gradum. Ex quo concludit S. Thomas 1. p. q. 108. art. 1. Hierarchiam in sanctissima Trinitate non reperiri, quia teste Tertulliano, *Divinitas non suscipit gradum*. Cap. 5. docet Dionysius nomen Angeli superioribus Spiritibus eatenus convenire, quatenus quidquid inferiores faciunt, adimplere queant. Cap. 7. delineat Angelorum primæ Hierarchiæ dignitatem. Cap. 8. potentiam secundæ. Cap. 9. Tertiæ virtutes & functiones. Cap. 10. ait sublimiores spiritus præ ceteris magis illuminari. Cap. 11. ostendit omnes Virtutum nomine rite celebrari. Cap. 12. subnotat nomen Angelorum nonnumquam hominibus concedi, maxime Sacerdotibus. Cap. 13. explicat quomodo Isaias vel ab ipso Seraphim purgatus dicitur. Cap. 14. tractat de Angelorum numero. Cap. 15. in quo sensu formæ hominum & sensus Angelis tribuantur.

De Ecclesiastica Hierarchia.

S. DIONYSIUS absolutis iis quæ cœlestem spectant Hierarchiam, gradum facit ad Ecclesiasticam in libro sequenti. Capite 1. docet Mysteria Religionis nostræ solis baptizatis aperienda esse ab iis quibus ex officio Sacramenta conferre competit: illam cum priore in hoc potissimum convenire asserit, quod inferiores a superioribus, Deo duce, purgentur, illuminentur & perficiantur; differre vero in eo quod hoc fiat in Angelis modo simpliciori, in hominibus vero per imagines, per figuras & Sacramenta sensibilia. Cap. 2. ait Baptismum esse totius vitæ spiritualis principium, deinde fuso calamo describit ritum & cæremonias Baptismi cum ejus effectibus. Cap. 3. discurrit de sacra Eucharistia, quam omnium Sacramentorum consummationem esse ostendit. Postea de Scriptura sacra & Sacrificio. Cap. 4. loquitur de unguento benedicto, quo baptizati, quo virgines, quo Altaria con-

confecrantur: deinde ait illud fignificare virtutum & gratiarum fragrantiam: poftea Seraphim affiftere Pontifici unguentum illud pretiofum conficienti afferere non dubitat. Cap. 5. fermonem inftituit in particulari de Ecclefiaftica Hierarchia, quæ complectitur Pontificem, Sacerdotes, Diaconos & alios inferiores Miniftros, quorum omnium eonfecrationem recenfet. Pontificem effe primum in ordine Hierarchico, & ab eo facram omnem poteftatem ad inferiores derivari dicit: Tum quid fit munus Pontificum, quid Presbyterorum, & ceterorum inferiorum Miniftrorum præfigit.

Ibidem docet Hierarchiam novæ legis mediare inter cœleftem & legalem. De legali hæc habet p. 305. " Hujus autem legalis Hierarchiæ myfterium introductio quædam fuit ad cultum fpiritalem: Duces ejus extiterunt ii qui facri illius tabernaculi ritum a Moyfe, primo legis Pontificum Doctore ac duce, didicerant: qui ad facrum illud tabernaculum inftitutionis caufa Hierarchiam legis defcribeus ad exemplaris, quod illi in monte Sina monftratum fuerat imaginem & imitationem omnia, quæ in lege fancte fiebant, revocabat. "

Pergit: & de Hierarchia Ecclefiæ Chrifti hæc habet pag. 308. " Pontificum itaque divinus ordo primus eft eorum ordinum qui Deum vident, idemque fummus & ultimus, quippe in quo & abfolvitur & expletur omnis Hierarchiæ noftræ diftinctio. Ut enim Hierarchiam omnem videmus in Jefum definere, fic unamquamque in fuum divinum Pontificem. " Subjungit Sacerdotem multa conficere Sacramenta, fed modo prius ab Epifcopo fuerit ipfe confecratus; qua quidem fententia os contunditur Calvinistarum, qui abnuunt Sacerdotii ordinem: " Licet enim a Sacerdotibus veneranda quædam Sacramenta conficiantur, numquam tamen Sacerdos divinam illam regenerationem fine diviniffimo illo unguento confummabit. . . . . Quin ne Sacerdos quidem erit, nifi Pontificiis initiationibus ad fortem iftam fuerit promotus. " Cap. 6. mentionem facit de Monachis, qui ipfo tefte confecrantur, & inter eos, qui perficiuntur primas tenent fedes.

Ex Dionyfio datur Hierarchia cœleftis, qua Angeli per diverfos gradus ad Dei fanctitatem accedunt: Datur & Ecclefiaftica; una quidem legalis fuit, & ortum habuit a veteris legis Sacerdotibus, qui non nifi prævia initiati confecratione, divinum cultum non perficiebant: altera vero Ecclefiæ Chrifti quæ baptizatos complectitur, quæ Pontifices, quæ Sacerdotes qui primum tenent locum & in hoc ordine mira confecratione conftituuntur, quibus folis ex officio competit conficere Sacramenta. Hierarchia ifta, tefte Dionyfio, mediat inter cœleftem & legalem: quippe quæ gratiam prioris, confecrationem vero pofterioris novæ legis Miniftris conferat. Igitur ex confenfu Ecclefiæ Orientalis & Occidentalis Ordo eft Sacramentum novæ legis: Et vero quod Dionyfius de Ecclefiaftica Hierarchia, hoc ipfum ex Ecclefia Græca SS. Chryfoftomus, Bafilius in fuis Liturgiis, & alii docuere. Hoc tenuit ex Occidentali fanctus Gregorius Magnus in Sacramentario, in quo ordinationes Sacerdotum, Diaconorum & aliorum inferiorum Miniftrorum refert: Hoc Concilium tertium & quartum Carthaginenfe. Hoc aliorum Patrum gloriofus cœtus: Hoc fanctus Thomas 3. p. q. 61. art. 4. q. 67. art. 1. in Supplemento q. 31. art. 1. q. 34. art. 1. q. 37. art. 2. & 4. q. 40. art. 4. & 5. q. 72. art. 1.

Gradus Hierarchiæ Ecclefiafticæ.

De Epifcopatu.

NOMINE Epifcopi intelligimus fummum Sacerdotem & primum in ordine Hierarchiæ, cui foli ex officio competit creare Sacerdotes, confecrare altaria, fanctum conficere chrifma, & regere Ecclefiam Dei, adeoque Presbyteris longe fuperiorem. Ita definivit facra Synodus Tridentina Seff. 23. cap. 4. his: " Declarat præter ceteros Ecclefiafticos gradus, Epifcopos qui in Apoftolorum locum fucceflerunt, ad hunc Hierarchicum ordinem præcipue pertinere, & pofitos, ficut Apoftolus ait, a Spiritu Sancto regere Ecclefiam Dei, eofque Presbyteris fuperiores effe. " Rurfus ibidem can. 7. *Si quis dixerit Epifcopos non effe Presbyteris fuperiores, vel non habere poteftatem confirmandi, & ordinandi, vel eam quam habent, illis effe cum Presbyteris communem . . . anathema fit*. De hoc momento ac præeminentia fufiori

fusiori calamo infra scribemus: sufficiat impræsentiarum ostendere Episcopum esse magnum Hierarcham.

Episcopatus suos vicissim habet gradus. Primus complectitur summos Pontifices, qui nedum ordine, sed & potestate super ceteros Episcopos eminent, juxta illud Christi ad Petrum Joan.21. *Pasce agnos meos ... Pasce oves meas*. Quæ verba SS. Cyprianus Epist. ad Quintum, Chrysostomus Comment in hunc locum, Augustinus L.2. de Bapt.c. 1. intelligunt de suprema in reliquos Pastores & Plebejos fideles auctoritate, sicut & divus Bernardus Lib.2. de Consideratione.

In secundo ordine reponuntur Patriarchæ. Quia secundum Scriptores sacros datur Episcopus qui Primatibus & Metropolitanis præest. Eo titulo primus celebratus est S. Leo Act.1. Concilii Chalcedonensis. Græci in Concilio Constantinopolitano ann. 536. Patriarchæ dignitatem in Pontifice Romano agnoverunt, tum & tribuerunt quatuor Episcopis primarum Ecclesiæ Orientalis sedium, videlicet Constantinopolitano, Alexandrino, Antiocheno, & Hierosolymitano.

Post Patriarchas sequuntur Primates, qui quidem Patriarchis inferiores, sed Metropolitanis superiores sunt, ita colligitur ex can. 2. Concilii Constantinopolitani.

Metropolitanorum nomine intelligas velim, benevole Lector, Episcopos qui immediate subsunt Primatibus, & immediate præsunt Episcopis alicujus Provinciæ.

De Presbyteris.

Presbyter est Sacerdos cui traditur potestas super corpus Christi verum & mysticum. Ordo iste suscipit quoque diversos juxta diversa officia gradus; scilicet Chorepiscopos, Episcoporum Vicarios, Canonicos, Parochos.

Chorepiscopi erant simplices Sacerdotes qui in villis, & pagis vices Episcoporum agerent: Quatuor minores conferebant, ut videre est in can.13. Concilii Ancyrani. Vicarii Generales Episcoporum munere pro Diœcesis regimine fuoguntur. Canonici dicuntur illi, qui juxta regulas a jure præscriptas publice certis & statutis horis divinum decantant officium. Parochi, cuidam Fidelium numero, inter certa loca commorantium præsunt, eorumque saluti Sacramentorum administratione invigilant.

De inferioribus Ministris.

Inter omnes primum tenent locum Diaconi, quibus ex officio competit inservire Altari, & legere Evangelium: Sequuntur Subdiaconi, qui cantant Epistolam, & in administratione Sacrificii, simul cum Diacono adjuvant Sacerdotem. Minores Ministri simpliciter dicuntur, qui Minoribus inserviunt, ut Acolythus qui urceolos præbet Subdiacono: Lector, qui Scripturam sacram in conventu Ecclesiæ legit; Exorcista, qui dæmones ab Energumenis vi Exorcismorum propellit: Ostiarius, qui prophanos ab Ecclesia ejicit.

Veteres Conciliorum Canones mentionem faciunt de Diaconissis, sed dubio-procul non erant de numero Ministrorum ad sacrum Presbyteratus ordinem spectantium, quippe quæ nulla consecratione initiarentur: Porro erant piæ mulieres, vel virgines, vel etiam viduæ, quæ castitatis voto celebres, quibusdam piis incumbebant circa mulieres officiis, modo rusticanas de Baptismate suscipiendo erudiebant: modo ipsas baptizandas exuebant vestibus, quas e Baptisterio eductas suscipiebant. Ita Epiphanius Her.79. de eis loquitur S.Clemens L.3. Const. c.15.

Diluuntur objecta circa auctoritatem ex libro de Hierarchia Ecclesiastica divi Dionysii depromptam.

Objicies: Incertus est auctor libri Hierarchiæ Ecclesiasticæ. Igitur nihil inde roboris eruitur ad probandum Ordinem apud Græcos habitum fuisse ut Sacramentum. Probatur antecedens: Non est Dionysii Areopagitæ, ut quidam contendunt, fœtus. Igitur incertus auctor est; consequenter & liber.

Respondeo distinguendo: Incertus est auctor, sed certus liber, concedo: incertus quoque liber, nego. Dato & non concesso, auctorem libri esse dubium, omnes tamen etiam severioris critices conveniunt de duobus punctis. Primo quidem librum esse alicujus Patris fœtum; secundo ab auctore sexti saltem sæculi promanasse: Neminem vero latet tam antiquum auctorem traditione Apostolica fulsultum falsa scripsisse de Ordine tamquam de Sacramento. Sancti Doctores libros operis illius qui tribuitu-

Dio-

Dionysio passim in suis scriptis laudant, & habent ut Patris antiquissimi testimonia ex eis deprompta: In primis sanctus Thomas Librum de cœlesti Hierarchia citat. Caput quidem primum. 1. p. q. 1. art. 9. q. 9. art. 1. Caput secundum ibidem q. 13. art. 3. & 12. Caput tertium ibidem q. 106. art. 2. q. 108. art. 1. Caput quartum ibidem q. 12. art. 11. Caput quintum ibidem q. 1. art. 10. Caput sextum ibidem q. 56. art. 1. Caput septimum ibidem q. 12. art. 8. Caput octavum ibidem q. 66. art. 3. Caput nonum ibidem q. 108. art. 2. 5. & 6. Caput decimum ibidem q. 108. art. 2. & 3. Caput undecimum ibidem q. 76. art. 1. Caput duodecimum ibidem q. 55. art. 3. Caput decimumtertium ibidem q. 112. art. 2. Caput decimumquartum ibidem q. 50. art. 3. Caput decimumquintum ibidem q. 51. art. 3. de Ecclesiastica Hierarchia dictum est supra. Mitto librorum de divinis nominibus & de mystica Theologia loca, quæ Doctor Angelicus pari cum fiducia laudat ut Dionysii Areopagitæ fœtum. Ex quibus claret auctoritates illius operis esse omni exceptione majores pro astruenda traditione Ecclesiæ Græcæ de Sacramento Ordinis.

Respondeo secundo quosdam perperam revocare in dubium opera beati Dionysii, de quo varii varia scripsere, quem & in Gallias appulsum negant: Verum tametsi Dionysius Episcopus Parisiensis non esset Areopagita, non inde sequeretur eum Dionysium Areopagitam non esse librorum Hierarchiæ parentem, maxime cum Sanctus Thomas Doctor Ecclesiæ eximius, qui scripsit quinque ferme abhinc sæculis, illos ubique laudet ut sancti Dionysii Areopagitæ opera: Quis autem cordatus dixerit fidem magis esse adhibendam recentioribus Theologis, qui nova dixere, quam Sancti Thomæ divinæ sapientiæ imbribus imbuto.

Neque vero felicius critici posuerunt Dionysium Episcopum Parisiensem non esse Areopagitam, quandoquidem habemus nubem testium qui contrarium asserant. Primo quidem Hincmarum Epistola ad Carolum Calvum. 2. Fides seu traditio de hoc momento jamjam perantiqua tempore Ludovici Mansueti Caroli patris circumferebatur, ut claret ex Fortunato Pictaviensium Episcopo. Ex Eugenio II. Episcopo Toletano: Ex Beda, Metaphraste, Methodio Patriarcha Constantinopolitano, Syngello Presbytero Jerosolymitano, Anastasio Bibliothecario, Concilio Parisiensi anno 824. in sua ad Eugenium II. Papam Epistola, Baronio, Spondano, Saussiano, Germano Milet, Hugone Menard, Patre Alexandro, qui & objectionibus facit satis. Revera quidem non est credibile Apostolos qui fidem in Æthiopia, in Africa, in vastissimis Indiarum imperiis fidem disseminarunt, prætermisisse Gallias, quæ Romæ ubi Petri successores sedebant, viciniores sunt.

Instabis: Qui non nisi operationes mysticas tribuit & Episcopis, & Presbyteris, & Diaconibus, non existimat Ordinem esse verum novæ legis Sacramentum: sed auctor libri Hierarchiæ Ecclesiasticæ, non alias illis tribuit operationes. Igitur non potest dici illum habere Ordinem ut sacramentum, quandoquidem hujus Sacramenti finis, est consecrare Ministros, qui cetera conficiant Sacramenta. Jam probatur minor. Cap. 4. pag. 309. 55. 6. hæc habet & loquitur: " Est igitur Pontificatus seu Episcopatus Ordo, qui consummante virtute fultus, perficientia quæque sacri Ordinis munia præeminenter consummat, que sacrorum disciplinas interpretando tradit, & edocet, quænam ipsis sacræ competant habitudines atque virtutes. Sacerdotum Ordo, qui illuminat ad sacra mysteria contuenda initiatos manu ducit divinorum Ordini Pontificum subjectus . . . Verum Ordo Ministrorum, seu Diaconorum est, qui expiat & dissimilia discernit antequam ad Sacerdotum sacra veniant; accedentes etiam lustrat, ut eos a contrariis immunes reddat. "

Respondeo primo, auctorem habere Ordinem ut verum novæ legis Sacramentum, quippe qui sacras & Presbyteri & Diaconi Ordinationes referat eodem cap. 5. pag. 312. & sequentibus.

Respondeo secundo negando minorem; auctor quidem mysticas tribuit operationes Ecclesiæ Ministris, qui promoveant initiatos ad divinæ bonitatis tum participationem, tum fruitionem, quæ est Hierarchiæ finis, sed non excludit sacramentorum confectivas. Sic loquitur ibidem pag. 308. " Licet enim a Sacerdotibus veneranda quædam Sacramenta conficiantur, numquam tamen

„ men Sacerdos divinam illam regenera-„ tionem sine divinissimo illo ungento con-„ summabit, neque divinæ Communionis „ Mysteria consecrabit, nisi Communionis „ Sacramenta divinissimo Altari fuerint „ imposita, quin ne Sacerdos quidem erit, „ nisi Pontificis initiationibus ad sortem i-„ stam fuerit promotus. „

Rursus pag. 309. de Sacerdote sic loquitur: " Sacerdotum autem Ordo qui illu-„ minat ad sacra Mysteria contuenda ini-„ tiatos manu ducit divinorum ordini Pon-„ tificum subjectus, cum quo propria sua „ celebrat officia, atque in iis quidem „ quæ facit divina opera sanctissimis signis „ & Sacramentis ostendit.... Verum or-„ do Ministrorum seu Diaconorum est, „ qui expiat & dissimilia discernit, ante-„ quam ad Sacerdotum sacra veniant. „ Audis Dionysium ubique mentionem facere de signis sacris adeoque de Sacramentis, quocirca dum operationes mysticas, quibus anima christiana gradum facit ad Deum, commemorat, dubio-procul non excludit Ordinem a ratione Sacramenti.

Urgebis Cap. 6. fusiori calamo explanat Ordinum functiones & officia, quæ solum in expiatione, illuminatione & perfectione reponit. Hoc est, ut Mysteriorum Dei dispensatores expient peccatores, illuminent & perficiant: Sed eo loci altum est silentium de confectone Sacramentorum, ad quam tendit Ordo sacer ut Sacramentum est. Igitur in ea non fuit sententia Dionysius quod sit Sacramentum.

Respondeo distingueodo minorem: Eo loci altum est silentium de operationibus Sacramenta conficieotibus, quia illas auctor supponit, concedo: quia excludit, nego. Scopus auctoris librorum Hierarchiæ est stimulare animas ad contemplationem divinorum quibus perficiuotur: hujusce status mirabilis, ait, Ministros esse Diaconos, Presbyteros, Episcopos; subjectos vero fideles quem in triplicem dividit Ordinem. Primus est peccatorum, qui a vitiis purgantur: alter eorum, qui virtutum operatione ad scientiam Dei vi contemplationis ascenduot. Tertium eorum, qui abjectis & spretis omnibus vitæ contemplativæ toti incumbuot, & perfecti dicuntur. Non mirum igitur si Dionysius operationes Sacramentales supponat, & de ceteris potissimum ubi erat scopus sui impetus, agat.

De priori ordine pag. 329. 81. ait: " „ Triplex modo genus ordinum initiando-„ rum superest exponendum. Dicimus igi-„ tur, ordines illos qui expiaotur, esse tur-„ bas illas quæ a sacris functionibus & „ consecrationibus segregantur, quarum su-„ perius mentionem fecimus. „ Observes velim ibi secernere populum a sacris Ministris de quibus in prioribus capitulis egerat, & supponere Pontifices, Sacerdotes, Diaconos esse in Ecclesia consecratos ut divina Sacramentorum Mysteria perficiant, deinde de diversis peccatoribus, qui expiandi & purgandi sunt, hæc subjungit: " Hi „ enim sunt Ordines qui cura Ministro-„ rum & purgandi vi expiautur, quos ad „ hoc Ministri sacris suis virtutibus pro-„ vehuot, ut perfecte purgati, ad illumi-„ naotem illustrissimorum sacrificiorum con-„ templationem & communionem tradu-„ cantur. „ Igitur ex Dionysio dantur Sacerdotes, qui sacris initiati Ordinibus sacrificium Altaris conficiunt.

De secundo pag. 330. hæc habet: " Me-„ dius autem Ordo est is, qoi sacrorum „ quorumdam aspectu gaudet; atque eo-„ rumdem pro modulo suo in omni purita-„ te particeps existit, qui luminis accipien-„ di gratia Sacerdotum curæ est commis-„ sus.... Hunc ergo sanctæ plebis Ordinem „ appello, quippe qui per omnem expia-„ tionem eo pervenerit, ut sacro-sancto „ præstantissimorum Sacramentorum aspe-„ ctu & communione, quantum fas est, „ dignus sit habiturus. „

De tertio sic intonat ibidem §. 3. " Sum-„ mus vero eorum omnium qui perficiun-„ tur est Ordo Monachorum, cum & o-„ mni piaculo, & tota vi, omnique actio-„ num suarum sanctimonia sit expiatus, „ & omnis Mysterii, quod quidem ei fas „ sit aspicere, spectator, particepsque sit „ factus, traditusque perficienti Pontificum „ Ordini, cujus divinis illustrationibus Pon-„ tificisque institutis sacrorum ad se spe-„ ctantium Mysteriorum consecrationes e-„ ruditus, ab eorumdem sacra scientia ad „ perfectissimam pro suo modulo perfectio-„ nem evehatur. „

Persistes: Dionysius eodem modo loquitur de Monachorum ordine, ac de ordine ipsorum Pontificum, cum & ad ordinem Pontificum illum spectare pronuntiet his verbis quæ de Monacho profert: *Traditusque perficienti Pontificum ordini*. Quinimmo

mo Jobus apud Allatium professionem Monasticam inter Sacramenta connumerare non dubitat. Sed nemo dixerit professionem Monasticam esse verum & proprie dictum novæ legis Sacramentum. Igitur & juxta Dionysii principia, nec Pontificum & Sacerdotum ordinem.

Respondeo distinguendo: Dionysius eodem modo loquitur de professione Monachorum, ac de Pontificum ordine, quantum ad aliquid, concedo: quantum ad omnia, nego. Duo distinguit Dionysius in Pontifice, nimirum Ordinem sacramentalem, & perfectionis statum; primum ratione characteris & ordinationis, cujus vi habet potestatem Sacerdotes consecrandi, & alia munia Ecclesiastica exercendi, ei soli convenire docet; alterum ratione contemplationis & cum Deo unionis, quam præ ceteris ministris propter eminentem statum comparare tenetur. Monachum non assimilat Episcopo quantum ad characterem, sed solummodo quantum ad perfectionis gradum, propter vitæ sanctimoniam quam profitetur, cum Deo soli, omnibus mundi illecebris & bonis spretis, vacare ex professione teneatur. Ergo Deo per professionem Monasticam sese consecrat: quocirca Monachatus a Jobo dicitur quoddam Sacramentum, quatenus sicut in Baptismo homo regeneratur renuntiando satanæ pompis, sic & professione Monachali renovatur in melius religiosus, juxta illud Apocalypseos c. 22. ℣. 11. *Qui justus est justificetur adhuc*.

Quod autem Dionysius non assimilet Monachum Pontifici quantum ad characterem & potestatem sacramentalem, ex multis liquido patet. Primo quidem ex eo quod Dionysius expresse removeat Monachorum consecrationes a sacris Ordinibus. Secundo, quia hujusmodi consecrationis non Pontifex, sed simplex Sacerdos minister est. Porro ad solum spectat Pontificem, & Pontifices & Sacerdotes consecrare. Tertio, ipse professionis Monachalis ritum esse vitæ solum perfectissimæ institutum subindigitat, quam quidem perfectionem ex professo docet, prædicatque auctor in omnibus suis libris, videlicet in iis quos conscripsit de cœlesti, & Ecclesiastica Hierarchia, de divinis nominibus, & de Theologia mystica; unde non mirum si pauca de Ordine, ut Sacramentum est, dicat, & omnem ferme sermonem ad vitam contemplativam edocendam, & in animas inducendam convertat.

Ceterum Dionysius est sui ipsius interpres circa Monachorum professionem, de qua sic loquitur ibidem cap. 6. §. 3. pag. 331. " Lex sancta perficientem eis gratiam indulsit, eisque consecrantem " quamdam adhibet invocationem, non " quidem Pontificiam, ea enim in solis " sacris Ordinibus adhibetur, sed conse- " cratoriam aliquam, quæ a sanctis Sacer- " dotibus in hierarchica initiatione secun- " do loco adhibetur. " Pergit his verbis.

Mysterium Monasticæ consecrationis.

" SACERDOS quidem stat ante Altare, " Monasticam sancte recitans invocatio- " nem: is autem qui consecratur, stat " post Sacerdotem, nec utrumque, ne- " que etiam alterum genu flectit, nec " supra caput habet Scripturas a Deo tra- " ditas, sed tantum astat Sacerdoti su- " pra illum mysticam invocationem pro- " sequenti. Qua finita, Sacerdos ad eum " accedens, rogat ipsum primum an om- " nibus rebus dividuis renuntiet, non so- " lum vitiis, verum etiam imaginationi- " bus. Deinde exponit illi vitam perfe- " ctissimam, contestans illum debere me- " diam vivendi rationem superare. Quæ " ubi omnia is qui initiatur continenter " professus est, Sacerdos eum signo crucis " consignatum tondet, tres personas divi- " næ beatitudinis invocando, omnique " veste detracta, eum alia induit, & cum " aliis viris sanctis astantibus ipsum salu- " tans, participem facit divinorum myste- " riorum. "

Placita recentiorum Græcorum de Sacramento Ordinis.

ARGUMENTUM pro Sacramento Ordinis omni exceptione majus, illud est, quod Græci, tametsi a Romana Ecclesia tum schismate, tum hæresi divulsi, fidem tamen de septem novæ legis Sacramentis intactam ad nostra usque tempora servaverint. Atqui res sic se habet. Igitur absque fundamento Protestantes e numero sacramentorum expunxerunt Ordinem. Numquid isti sanctis Patribus doctiores, numquid Conciliis prævalentes, num-

numquid pro libito & ad voluntatis nutum, prout erit vel imaginationis, vel passionis impetus, profana sacris miscere fas est? Probarur igitur minor, videlicet consentientibus Græcis etiam recentioribus, Ordinem esse novæ legis Sacramentum proprie dictum, & hoc inconcussis momentis.

Primo quidem proferimus confessionem orthodoxam q. 119. p. 173. Ibi sic habetur: " Sacerdotium est Sacramentum traditum a Jesu Christo suis Apostolis: " Ordinatio per eorum manuum impositionem ad hæc usque rempora subsistit, cum Episcopi in administratione divinorum mysteriorum eis successerint. "

Non absimili modo Jeremias Patriarcha de eodem loquitur momento in suis ad Theologos Wittembergenses Lutheranos responsionibus, resp. 1. pag. 78. his verbis: " Ordinatio Creatoris potentiam & fortitudinem elargitur: porro cum nihil absque eo subsistat, & in hoc venerit ut suæ Ascensionis tempore nos ad bonum perducat, ipsam suam nobis contulit potestatem Sacerdotio, quo quidem cuncta sacra operantur Mysteria. Quin immo nihil, secluso Sacerdote, sanctum est. Præterea cum ab initio nos rerum omnium visibilium constituerit magistros, hoc modo super omnes excellentissimo, vi Sacerdotii esse satagit, quippe qui claves cœli contulerit Apostolis, & successione Sacerdotibus. "

Meletius Syrurgus eamdem doctissime probat veritatem, confutando capitulum decimum quintum Cyrilli Lucaris, qui adhærebat Calvinistis. Ita perstringit adversarium Apostatam: " Nonne nobis claret sanctum Spiritum statuisse quæ erant observanda ab eis qui ad Episcopatum promoveri debebant. Primo quidem ut susciperent Ordinationem, & preces eorum qui jamjam ordinati fuerant, & suum postea adimplerent ministerium. Namque de sancto Paulo & sancto Barnaba scriptum est: *Segregate mihi Saulum & Barnabam in opus ad quod assumpsi eos*. " Idem multis ex Apostolo depromptis auctoritatibus confirmat, maxime illo 2. ad Tim. c. 1. oraculo: *Admoneo te ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum*.

Pergit: " Quomodo igitur post hæc dicetur, rem adeo magnam, quale est Sacerdotium, non esse Sacramentum, cum cæremoniis visibilibus gratia invisibilis sancti Spiritus conferatur, quod est Sacramento proprium. " Ulterioribus rationibus Theologicis idem iterum atque iterum probat, quibus completis, sic concludit: " Igitur Ecclesia Orientalis primis temporibus suscepit & conservat Sacerdotium uti mysterium sacrum, juxta doctrinam sancti Dionysii aliorumque subsequentium Patrum, illud ut quid inter omnia excellentissimum habet, & tamquam mater eorum omnium quæ in Religione fiunt, ut loquitur Epiphanius; neque vero agnoscit vocem Cyrilli, qui propugnat contrarium.

Quid plura adjiciam? Dositheus Patriarcha in opere quod juris publici fecit anno 1694. validissimis argumentis ostendit Ordinem esse sacramentum. Hoc ipsum innuunt omnia tum Pontificalia, tum Ritualia Græca, in quibus sacræ referuntur Ordinationes, de quibus infra ex professo tractabimus.

Diluuntur objecta.

OBJICIES: Græci nomine Sacerdotii intelligunt Ordines: sed in hoc multum discrepant a Latinis, nec quidquam certi ex eis babetur. Igitur inane est argumentum petitum ex auctoritate Græcorum recentiorum. Probatur minor multis momentis. Primo quidem Subdiaconatum non habent ut Ordinem sacrum, nec ejus assignant officium pro legenda Epistola, sed in præparatione eorum quæ spectant sacrificium. Secundo, quatuor Minores non admittunt, sed tantum Lectorem, & Cantorem, non dicam ab undecim sæculis, sed ab ipso Christianismi initio: nec octava Synodus act. 10. cap. 5. aliorum meminit. Tertio, similiter non recipiunt tonsuram clericalem, sed eam ad Monasticam vitam instituendam remittunt. IV. neque cohærent apud eos cum Latinis Pontificum, Sacerdotum & Diaconorum ordinationes, quippe quæ sola manuum impositione fiant. Quin immo Diaconorum officium prorsus diversum est ab eo quod in Ecclesia Latina videmus; namque in Ecclesia Alexandrina Coptitarum Sacerdos legit Evangelium; nonnumquam etiam ab ipsis Episco-

pis

pis & Patriarchis legitur. Quibus positis, Ordines Orientalium non nihil superstitionem spirant, nec consequenter quidquam roboris habent ad astruendum Ordinis Sacramentum. Ita Renaudotius Lib. 5. perp. fidei c. 6. de Græcis scribit: sic & ante ipsum Morinus exercit. 13. & 14. de Ordinationibus Orientalium.

Respondeo primo, hæc & similia ne minimum quidem inficiari Orientalium circa Ordinis ut sacramenti existentiam, sed unum tantummodo probare, videlicet inter Orientales & Occidentales in Ordinationibus aliquam reperiri discrepantiam accidentalem, nullam vero essentialem; cujus rei argumentum est, quod summi Pontifices ratas semper habuerint Orientalium ordinationes, nec quicquam aut dubii, aut controversiæ inter Græcos & Latinos in Concilio Florentino emerserit. Quocirca non sine stupore legitur in libro Thomæ a Jesu e. 13. p. 379. interrogatio facta Æthiopo cujus nomen est Tecla-Maria, num suscepisset quatuor Minores, quandoquidem ex iis propter omissionem Minorum judicium de validitate ejus ordinationis non erat ferendum, cum illi Minores non sint de Sacerdotii essentia.

Respondeo secundo, in Liturgiis antiquis & Canonibus mentionem fieri de quatuor Minoribus, videlicet de Ostiariis, Exorcistis & Acolythis: sed istorum officiis fungebantur Lectores, vel etiam Cantores; hinc, inquit Renaudotius ibidem, nihil superstitionis habebant Ordines inferiores, cum potius Lectores & Cantores non sine cæremonia sacra vel ab Episcopo, vel a simplici Sacerdote ordinarentur, ut Altari inservirent, & ad sacrificium simul cum Subdiacono cuncta pararent. Ceterum parum refert ista munia fieri vel a quatuor, vel a duobus solum ministris, nimirum a Lectore & Cantore, & pro perfectioribus a Subdiacono. Quia vero Orientales officia quatuor minorum non distinxerunt a Lectoris & Cantoris muniis, nec utique diviserunt Ordines in sacros & non sacros, in majores & minores.

Morinus de hoc momento exercit. 14. cap. 1. de minoribus Ordinibus secundum Græcos hæc scribit: " De minoribus " Ordinibus secundum Græcos acturi, " primum adnotabimus hanc distinctionem Ordinum in majores & minores " non esse apud eos usitatam, ideo nec " epithetum *Minorum* inferioribus Ordinibus ab iis tribui solere. Res tamen " epitheto significata usitatissima est apud " eos, non secus quam apud Latinos, sed " non eodem modo. Ex quatuor enim Ordinibus unum retinuerunt, tres autem " reliquos non agnoscunt, videlicet Ostiarium, Exorcistam, Aeolythum. Una " est illis ordinatio, nempe Lectoris; Latinis vero quatuor. Si quis curiosius " agere velit, duas illi tribuet, sed secunda est Latinis inusitata, Cantoris " scilicet; solent enim iisdem verbis " Græci Cantores ordinare, quibus Lectores. De iis inferius agetur. Ministeria tamen quatuor minoribus Ordinibus a Latinis tributa in Liturgiis & " officiis suis Ecclesiasticis non omiserunt " Græci, sed ea partim Lectori divisërunt, partim Subdiacono. "

Jam ad singula respondere juvat. Ad primum, non est de fide vel ipsos apud Latinos Subdiaconatum esse ordinem; multi enim gravissimi Theologi, ut Vasquez, Maldonatus, Morinus exercit. 11. c. 4. propugnant contrarium. Neque vero aliquod facescit negotium quod Subdiaconi in Ecclesia Græca non legant Epistolam, sicut faciunt in Latina: modo enim inserviant Altari præparando ea quæ spectant sacrificium, sufficit: maxime cum materia Ordinum sit solummodo aliquod sensibile ab Ecclesia assumptum per verba ad aliquos effectus spirituales producendos determinatum.

Ad secundum disting. Græci præter Lectorem non alios agnoscunt minores explicite, concedo: implicite, nego. Nam ceterorum officia peragunt quandoque Lectores, quandoque etiam Subdiaconi; quod sufficit ut in Ecclesia Latina dividantur in quatuor, & quatuor ad hæc munia subeunda assumantur ministri. Et vero nascente Ecclesia, non alii erant præter Diaconos ministri. Ergone subsequenti tempore inutiles Subdiaconi, Lectores, Ostiarii &c.? absit. Omnes, aiunt Theologi, inferiores Ordines includebantur in Presbyteratu, & data oportunitate, quod Sacerdotes cum Diaconis in sacrificio adimplebant, multo pluribus ministris ad majorem solemnitatem peractum est.

Ad tertium: Omnes norunt Tonsuram cleri-

clericalem non eamdem esse cum Monastica, cum sit præparatio ad Ordines, ista vero ad vitam contemplativam ex officio exercendam, quia tamen per quatuor minores sufficienter homo præparatur ad Sacerdotium, nulli mirum videri debet si apud Græcos tonsura clericalis non sit in usu, cum primævis temporibus vel in ipsa Ecclesia Latina juxta auctores Ecclesiasticos non habuerit locum.

Ad quartum, patet solutio ex dictis; nimirum diversam materiam non nisi materialem & accidentalem inducere inter Latinorum & Græcorum ordinationes discrepantiam, quandoquidem apud omnes eadem est, saltem quoad sensum verborum forma, idem intentus effectus, idem & conficiendum Sacramentum. Jam vero si de Diaconorum officio quandoque vel a Sacerdotibus, vel etiam ab ipsis Episcopis & Patriarchis peracto loquamur, nihil inde absurdi sequi manifestum est: superiores quippe Altaris ministeria se solis absque inferioribus possunt facere, juxta illud S. Dionysii effatum: *Quæ sunt dispersa in inferioribus, adunata sunt in superioribus*. Nec inde etiam sequitur Diaconum non posse legere Evangelium, Quidquid sit, certum est Diaconatum apud Græcos esse Ordinem sacrum & Sacramentum. Simeon Thessalonicensis, apud Morinum exercit. 11. c. 4. duplicem distinguit apud Græcos ordinationem, unam latam & improprie dictam, alteram strictam & proprie dictam; priorem ad Lectoratum & Subdiaconatum restringit, secundam ad Diaconatum & superiores Ordines. Officium Subdiaconorum in eo situm esse asserit, ut vasa sacra & ornamenta pro Sacerdote, tum pro Episcopo præparent: Diaconorum vero, ut Sacerdoti sacrificanti in omnibus ad sacrificium peragendum adjuvent; eumque ministrum ad hoc ita necessarium esse existimant Græci, ut nedum in Missis solemnioribus, sed & in secretis quæ demissa voce celebrantur, adhibeant Diaconum.

Observat Renaudotius Lib. 5. perp. fidei c. 6. Orientales veteris disciplinæ pro officio Diaconorum ipsis Latinis tenaciores esse, nec semel istis exprobrasse quod in omnibus Missis non adhiberent Diaconum. Quin immo subnotat varias lingua Arabica & Syriaca circumferri quæstiones, num Liturgia absque Diacono celebrari queat? & partem negativam seclusо supremæ necessitatis casu, Canonistas Orientales defendere. Pro coronide subdit Subdiaconos in Ecclesia Orientali vasa sacra, videlicet calicem cum patena & cochleari, ponere super Abacum, solum vero Diaconum ad Altare ea deferre, eo potissimum tempore quo fit cæremonia quam Græci vocant μεγάλη εἴσοδος. Ceterum istæ circa inferiores Ordines difficultates ne minimum quidem urgent, cum caput controversiæ sit de Sacerdotio, quod dubio-procul, etiamsi omitterentur ministri, foret semper Ordo, cum Apostoli ante ipsorum Diaconorum institutionem divina non sine consecratione celebraverint mysteria, maxime si attendas, benevole Lector, illorum officium tunc fuisse ministrare mensis.

Instabis: Atqui vel ipsum Sacerdotium non est Ordo sacer: Igitur nec Sacramentum. Probatur subsumptum: Si esset, maxime ad conficiendum corpus Christi ut sacramentum simul & sacrificium. Atqui Græci ista divina non peragunt mysteria: & probatur. Panem benedicunt, quem & super vulnera & corpus languidum apponunt ad medelam. Sed nemo cordatus dixerit panem transubstantiatum istis inservire profanis usibus. Igitur panis nec est vere a Græcis transubstantiatus, nec corpus Christi realiter continet; adeoque non est apud eos vel ipsum Sacerdotium uti sacramentum.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem nego minorem. Ad ulteriorem distinguo: Græci benedicunt panem, cujus aliqua pars postea consecratur, concedo: & totus consecratur, nego. Mos inolevit apud Græcos ad majorem solemnitatem, quamdam panis portionem præviis orationibus benedicere, ut ista benedictione præparetur materia sacrificii. Porro ex devotione quidam quandoque de illo pane benedicto residuo & nondum consecrato utuntur ad sanitatem restaurandam, eo prope modo quo & ad eumdem effectum utuntur oleo benedicto, ut dictum est de materia Extremæ Unctionis. Igitur non panis Eucharisticus & transubstantiatus, sed solummodo simpliciter benedictus inservit, fide adhibita ad vulnerum quibus apponitur curationem.

§. V.

§. V.

Idem Ordinis dogma astruitur

Ex Ordinationibus.

SACRAMENTUM est signum sensibile invisibilis gratiæ ad nostram sanctificationem institutum. Atqui Ecclesia Orientalis simul & Occidentalis in hoc conveniunt, quod Ordo sit hujusmodi signum sacrum; & probatur ex Ordinationibus utriusque Ecclesiæ, in quibus materia simul cum forma ad sanctificationem ministri adhibentur: unde attonit demirantur omnes cordati, Ordinem e numero Sacramentorum a Lutheranis & Calvinistis expunctum fuisse. Causa cadunt in hoc profecto isti, cum & Scripturis sacris, & omni contradicant Ecclesiæ; consensus enim ille perpetuus Orintalium & Occidentalium tantam habet auctoritatem ad perstringendos Hæreticos, ut non habeant quid juste respondeant.

Ordinationes juxta Latinos.

CONCILIUM IV. Carthaginense anno 398. celebratum cap. 1. eas omnes refert, ordinationem scilicet quatuor Minorum, Subdiaconi, Diaconi, Presbyteratus & Episcopatus.

Textus Concilii.

CAPITE 1. sic loquitur: " Qui Episcopus ordinandus est, antea examinetur si natura sit prudens, si docibilis, si moribus temperatus, si vita castus, si sobrius, si semper suis negotiis cavens, si humilis, si affabilis, si misericors, si litteratus, si in lege Domini instructus, si in Scripturarum sensibus cautus, si in dogmatibus Ecclesiasticis exercitatus, & ante omnia si fidei documenta verbis simplicibus asserat &c.

Ibidem n. 2. " Episcopus cum ordinatur duo Episcopi ponant & teneant Evangeliorum codicem supra caput & cervicem Eius, & uno super eum fundente benedictionem, reliqui omnes Episcopi qui adsunt, manibus suis caput ejus tangant. "

Ibidem num. 3. " Presbyter cum ordinatur, Episcopo eum benedicente, & manum super caput ejus tenente, etiam omnes Presbyteri qui præsentes sunt, manus suas juxta manum Episcopi super caput illius teneant. "

Ibidem num. 4. " Diaconus cum ordinatur, solus Episcopus qui eum benedicit, manum super caput illius ponat, quia non ad Sacerdotium, sed ad ministerium consecratur. "

Ibidem num. 5. " Subdiaconus cum ordinatur, quia manus impositionem non accipit, patenam de Episcopi manu accipiat vacuam, & calicem vacuum; de manu vero Archidiaconi urceolum cum aqua, & mantile, & manutergium. "

Ibidem num. 6. " Acolythus cum ordinatur, ab Episcopo quidem doceatur qualiter in officio suo agere debeat: sed ab Archidiacono accipiat ceroferarium cum cereo, ut sciat se ad accendenda Ecclesiæ luminaria mancipari. Accipiat & urceolum vacuum, ad suggerendum vinum in Eucharistiam sanguinis Christi. "

Ibidem num. 7. " Exorcista cum ordinatur, accipiat de manu Episcpi libellum in quo scripti sunt Exorcismi, dicente sibi Episcopo: Accipe, & commenda memoriæ, & habeto potestatem imponendi manus super energumenum, sive baptizatum, sive catechumenum.

Ibidem num. 8. " Lector cum ordinatur, faciat de illo verbum Episcopus ad plebem, indicans ejus fidem, ac vitam, atque ingenium. Post hæc, spectante plebe, tradat ei codicem de quo lecturus est, dicens ad eum: Accipe, & esto Lector verbi Dei, habiturus, si fideliter & utiliter impleveris officium, partem cum iis qui verbum Dei ministraverint. "

Ibidem num. 9. " Ostiarius cum ordinatur, postquam ab Archidiacono instructus fuerit, qualiter in domo Dei debeat conversari, ad suggestionem Archidiaconi, tradat ei Episcopus claves Ecclesiæ de altario, dicens: Sic age, quasi redditurus Deo rationem pro his rebus quæ his clavibus recluduntur. "

Ibidem num 10. " Psalmista, id est Cantor, potest absque scientia Episcopi, sola jussione Presbyteri, officium

 " su-

„ suscipere cantandi, dicente sibi Presbytero: Vide ut quod ore cantes, corde credas: & quod corde credis, operibus probes. „

Codex duodecim circiter sæculorum excerptus e Bibliotheca Viri amplissimi D. Petavii Parlamenti Parisiensis quondam Senatoris, optimis absolutus notis, easdem refert ordinationes cum orationibus, quibus Episcopus, Presbyter & Diaconus consecrantur, non secus ac alias quibus ministri ordinantur. Instar omnium Codicum infra referendorum sit iste in quo hæc habentur.

Ex codice nongentorum annorum ætatem superante habemus Missam Sabbati ante Dominicam secundam Quadragesimæ, consecrationem Episcopi, Presbyteri & Diaconi: item & varias ordinationis orationes.

Similia habet de ritibus ordinationis codex manuscriptus Corbejensis octingentorum & amplius annorum, quem cum præcedentibus & subsequentibus memorat codex laudatus. Eo loci leguntur ordinationes quatuor Minorum, Subdiaconi, Diaconi, Presbyteri & Episcopi, qualiter in Ecclesia Romana fiunt & observantur.

Codex antiquissimus Bibliothecæ Vaticanæ, ordinandi Episcopum, Presbyterum, Diaconum & Subdiaconum ritus complectitur.

His accedit ritus ex iterato Corbejensi manuscripto pervetusto ordinandi Episcopum, simplicem Sacerdotem, Diaconum, Subdiaconum & quotuor Minores.

Non omittendus ritus Rotomagensis Ecclesiæ ex codice Anglicano octingentorum saltem annorum excerptus. In illo codice similia cnm orationibus & benedictionibus pro ordinatione ministrorum Ecclesiæ leguntur.

Idem ritus istos omnes consecrandi ex codice annorum octingentorum descriptus in Remensi floret Ecclesia.

Continit pro iisdem ordinationibus ritus ex antiquissimo Senonensi codice desumptus.

Idem profertur ritus ex codice manuscripto septingentorum annorum excerptus. In isto Litaniæ Sanctorum a Clero decantandæ leguntur.

Inter istos ritus consecrandi Episcopos, Presbyteros & alios, habemus alterum ex octingentorum annorum codice Thuano assumptum.

Morinus eumdem profert ritum ex codice Romano septingentorum annorum ætatem superante. Apud eumdem de aliis codicibus hæc habentur: *Ritus antiquus electionis, examinis & ordinationis Episcopalis*. Item: *Sacrarum ordinationum ritus ex duobus codicibus Bellovacensibus, quorum unus est sexcentorum & quinquaginta annorum, alter paulo posterior, decerptus*. Item: *Sacrarum ordinationum ritus, ex codice annorum circiter quingentorum exscriptus*. Demum: *Excerpta quædam e duobus codicibus, ante annos quinquaginta supra quadringentos scriptis, quæ ad sacras ordinationes spectant*.

Ecce Ordo ut Sacramentum ex antiquissimis, probatissimis & perpetuis ordinationibus probatus & assertus. Numquid Protestantes fidem omnium sæculorum evacuabunt? Quasi vero licitum sit per fas & nefas muscitando abrogare ea quæ a Christo Domino incontaminata & nusquam vel ipsis adversus Christianos Tyrannis sævientibus, intermissa functione habemus; quod nedum ex dictis, sed ab ordinationibus a primævis B. Petri successoribus liquido constat, ut legitur in Breviario Romano, ubi ex manuscriptis antiquissimis & Auctoribus Ecclesiasticis omni prorsus fide dignissimis sequentia proferuntur.

De sancto Lino primo post Beatum Petrum summo Pontifice anno Christi 67.

“ SEDIT annos undecim, menses duos, „ dies viginti tres, creatis bis mense Decembri Episcopis quindecim, Presbyteris decem & octo. „

De sancto Clemente qui clavum Ecclesiæ tenuit anno 91.

“ VIXIT in Pontificatu annos novem, „ menses sex, dies sex. Fecit ordinationes duas mense Decembri, quibus creavit Presbyteros decem, Diaconos duos, „ Episcopos per diversa loca quindecim. „

De sancto Sotero, qui floruit anno 173.

“ SEDIT in Pontificatu annos tres, men- „ ses

„ ses undecim, dies decem & octo, martyrio coronatus sub Marco Aurelio Imperatore, & in cœmeterio quod postea Callisti dictum est, sepelitur. More majorum mense Decembri creatis Presbyteris decem & octo, Diaconis novem, Episcopis per diversa loca undecim. „

De sancto Aniceto qui universæ præfuit Ecclesiæ anno 179.

" ANICETUS Syrus, Imperatore Marco Aurelio Antonino, præfuit Ecclesiæ. Decrevit ne Clerici comam nutrirent. Quinquies mense Decembri ordinavit Presbyteros decem & septem, Diaconos quatuor, Episcopos per diversa loca novem &c. „

De sancto Cajo qui vivebat anno 283.

" CAJUS Dalmata, ex genere Diocletiani Imperatoris, constituit ut his ordinum & honorum gradibus in Ecclesia ad Episcopatum ascenderetur: Ostiarii, Lectoris, Exorcistæ, Acolythi, Subdiaconi, Diaconi, Presbyteri. Hic crudelitatem Diocletiani fugiens; aliquandiu in spelunca delituit, verum octo post annis una cum Gabino fratre martyrii coronam consecutus est, cum sedisset annos duodecim menses quatuor, dies quinque, creatis mense Decembri Presbyteris vinginti quinque, Diaconis octo, Episcopis quinque. „

De sancto Marcello, qui martyrio coronatus est; quique Ecclesiam gubernabat anno 304.

" ORDINAVIT mense Decembri Romæ Presbyteros viginti quinque, Diaconos duos, Episcopos per diversa loca viginti unum. „ Et sic de multis aliis quorum memoria in benedictione est.

Ordinationes Græcorum.

IN Libro Dionysii de Ecclesiastica Hierarchia cap. 5. pag. 311. editionis Parisiensis ann. 1644. hæc habentur.

Mysterium consecrationis sacrorum Ordinum.

" PONTIFEX quidem, qui ad Pontificiam consecrationem est evectus, utroque genu flexo ante Altare, supra caput habet Scripturas a Deo traditas, manumque Pontificis atque hoc modo a Pontifice, qui ipsum consecrat, sanctissimis apprecationibus consecratur. Sacerdos vero utroque poplite ante Altare flexo, in Capite habet dexteram Pontificis, & hoc modo ab illo Pontifice, qui illum consecrat sanctis invocationibus consecratur. Porro Diaconus unum genu flectens ante divinum Altare supra caput habet dextram Pontificis ipsum consecrantis, & ab eo consecratur invocationibus ad Ministrorum consecrationem accommodatis. Unicuique autem eorum signum crucis a consecrante Pontifice imprimitur, & singulis sancta prædicatio perficiensque salutatio adhibetur, cunctis præsentibus Ecclesiasticis, una cum Pontifice consecrante, consalutantibus illum qui in aliquem dictorum Ordinum sacrorum est cooptatus. „

Codex octingentorum annorum Bibliothecæ Cardinalis Francisci Barberini litteris majoribus & uncialibus ex integro scriptus, antiquitate & majestate venerandus, habet & complectitur ritum consecrandi Episcopum, Presbyterum, Diaconum, Subdiaconum, Lectorem & Cantorem: iis adjicitur promotio Abbatis: tum & celebratur benedictio Diaconissæ, & viri qui Monasticam profitetur vitam. Plures alios codices optimæ notæ pro eadem materia laudat Morinus parte 2. de Græcorum Ordinationibus a pag. 64. ad 211.

Ritus isti prorsus similis legitur in codice manuscripto septimgnuentorum prope annorum Monasterii Græci Criptæ Ferratæ. Nonnihil tamen disparitatis est, in eo scilicet quod omittat promotionem Cantoris.

Idem ritus continetur in codice Bibliothecæ Regiæ quadragintorum annorum notatus 1741. folio 221. Ordinationem Lectoris, Subdiaconi, Diaconi, Presbyteri & Episcopi præcontinet. Omittit promotionem Cantoris, & benedictio-

nem Diaconissæ. Nec mirum, neutra est vera Ordinatio: Tacet quoque Abbatis in Patriarcham assumptionem, sed eam in Episcopatu quoad consecrationem sacramentalem includi nemo non novit.

Ordinationum Ritus Græcus in aliis momentis refertur, videlicet in antiquo codice Bibliothecæ Clericorum Regularium S. Andreæ Vallensis, qui Romæ commorantur. In aliis duobus antiquis Bibliothecæ Vaticanæ manuscriptis, quorum prior annorum quingentorum videtur superare ætatem. Euchologium manuscriptum ab Allatio, & a Morino mutuatum, fuse omnium Ordinum Ritus refert. Iste eos ex intego delineat. Parte 2. a pag. 105. usque ad 128. exclusive: nec in his omnibus dissentiunt Græci recentiores, quorum aliquos textus in perpetuum veritatis Sacramenti Ordinis monumentum in medium adducere non pigebit.

Placita recentiorum Græcorum de Ordinationibus.

INTER Græcos recentiores eruditione celeberrimus est Symeon Thessalonicensis, addo & Patrum Græcorum de Sacramentis doctrinæ tenacissimus. Hic Juris publici fecit librum, quem de sacris Ordinationibus exaravit. In eo cap. 1. rationem suæ scriptionis explicat, tum uniuscujusque ordinationis functiones enarrat, & distinguit.

De Ordinatione Lectoris cap. 2.

" ADDUCTUS igitur ad Episcopum *Clericus* jamque per Tonsuram consecra-
" tus, & phenolio sive camisia, quod est
" sacrorum indumentorum primum & vel-
" uti primitiæ, benedicto, manumque
" Pontificis deosculatus per collum indui-
" tur, non secus ac si jugum Sacerdotii sub-
" iret, Deique protectioni subjiceretur,
" & ministerio devoveretur. Deinde si-
" gno crucis ter obsignatur super sigillum
" tonsura impressum :& Episcopus ponens
" manum super illud sigillum, qua re
" virtus Dei protegens, & gratiam com-
" municans ab eo demonstraturi Deum
" precatur, ut consecrandum sibi electum
" sanctificet, & cum omni sapientia &
" prudentia divinorum oraculorum lectio-
" nem & meditationem exerceat, sicque
" gratias agens hanc orationem complet.
" Oratione completa, iterum obsignat
" eum ad Sacramenti consummationem,
" pacemque illi precatur propter pacem a
" Deo obtinendam, & cum eo unionem;
" & dicere eum jubet, si in Lectorem
" ordinatus est. &c. "

De Ordinatione Subdiaconi cap. 3.

" POST Lectores, sequitur, ut dixi-
" mus Subdiaconorum ordo, qui Lectoratu
" excelsior est.... Adiens igitur Episco-
" pum, ab eo signatur *Lector*, quia Jesus
" qui mortificatus est, & vivit, ipsum
" inaugurat, & ipsi consecratur. Manus
" quoque illi imponitur, & quoniam ora-
" tio a Deo gratiam & protectionem re-
" cipit. Ipsa autem est ejusmodi: *Quia*
" *tu posuisti in Ecclesia gradus & ordines,*
" *hunc quoque suscipe, ut adstes portis templi*
" *sancti tui*. Et cum gratias egit, eum-
" que signavit, mantile imponit Episco-
" pus ejus humero, &c. "

De Ordinatione Diaconi cap. 4.

" POST hos veniunt Diaconi, qui &
" Ministri & Levitæ velut a legalibus il-
" lis, dicuntur... Episcopus igitur reci-
" tatis rogationibus manum habens capiti
" ipsius impositam, per eam enim gratia
" operatur, secundam dicit orationem,
" qua postulat ordinandum per adventum
" sancti Spiritus repleri fide, sapientia,
" virtute & sanctificatione. Hæc autem
" vera cum humilitate ait, dicens, se
" manuum suarum impositioni non confi-
" dere, sed per divinæ misericordiæ vi-
" sitationem dignis gratiam donari, ita ut
" per manuum impositionem divinæ mi-
" sericordiæ visitatio significetur, &
" gratia indignis adveniat.... Deo alta
" voce laudato; oportet enim gratias illi
" agere pro omnibus divinis donis, ter ite-
" rum illum signando Mysterii consumma-
" tionem adimplet; deinde ordinatum e
" mensa erigit. &c. "

De Ordinatione Presbyteri cap. 5.

" PRESBYTER qui a Dionysio Teleti-
" cus sive Mysteriorum operator vocatur,
" ut sæpius diximus, eo quod mysteria
" conficiendi virtutem habeat... Primum
igitur

„ igitur Episcopus hunc renunciat, & „ deprædicat, cum horarium accipit, & „ ex posteriore parte sinistri humeri in „ dexteram imponit, duabus partibus anterius pendentibus, quod tunc est perfectum ἐπιτραχήλιον super collare, & „ ita vocatur. Indicat autem gratiam desuper a capite descendentem, ut inquit „ David, velut unguentum super caput „ descendens ad fimbriam vestimenti, & „ bonum sacerdotii Christi jugum: & ut „ dicunt quidam, ut significetur eum gestantem humeris crucem ad Passionem „ trahi, cum ipse Sacerdos Passionis Mysteria operetur. „

De Ordinatione Episcopi, cap. 7.

AUCTOR cap. 6. permulta explicat de electione Episcopi, tum cap. 7. fuso calamo ejus explanat consecrationem, de qua non nihil referemus. Ita incipit.

“ *His* sic peractis quæ pertinent ad Ordinationem & Consecrationem præparantur. Instante igitur die dicta omnes „ Episcopi electores congregantur; adest „ quoque Archiepiscopus Ordinationem „ cum ipsis facturus, vel potius Christi operans quæ pecularia sunt quæque „ ipse tradit... Psaltis autem cantantibus „ illud *in multos annos*, *Domine*; orandum enim est gratiam Dei nobis abundé suppeditari, ascendit electus, & sedente Archiepiscopo illius osculatur genu „ sese velut coram Deo inclinans, tam „ propter servitutem indicandam, quam „ propter dexteram ejus quæ divini operis est adjutrix, quæque ipsum ordinavit. Genam quoque osculatur ut ordinatoris sui, propter charitatem in „ Christo, & unionem. Abit quoque ad „ Episcopos electores quos in ore osculatur, ut jam cum iis incipiens ejusdem „ esse ordinis, tum etiam propter sacra „ labia quæ ipsum elegerunt, & in Christo charitatem & pacem. Sic iterum ad „ aquilam subsistit capite inclinato: Et „ cartophilace dicente, *Jubete*, surgunt iterum & Episcopi, & ipse Archiepiscopus qui manu extensa exclamat, gratia „ sanctissimi Spiritus sit tecum, eumque „ cruce signans dimittit. Hoc modo electus, arrhas matrimoniales Ecclesiæ „ consequitur, sicque perfecte sponsus, „ & crucis illud signum pro annulo nuptiali accipit, osculumque affectu humano carentem tradit.... omnibus divinissimis Episcopis circumdantibus ordinandum, & ipsum tangentibus, ut appareant primo consentientesque: Primum „ sigillum & ordinationis primitiæ a primo Episcopo fiunt capiti illius qui ordinatur. Postea flectit utrumque genu „ ordinandus super crepidinem, & fronte sacræ Mensæ incumbit, quandoquidem gubernat & ædificat ipse super „ fundamentum Apostolorum & Prophetarum. Recipit autem gratiam a Deo „ supercœlesti, cujus quidem veluti thronus est Altare. &c. „

Pergit ibidem his verbis: “ Eo igitur „ aperto, & imposito, sacrisque litteris „ ordinandi capiti incumbentibus, Episcopus primam precem precatur. Ut herus & Dominus Deus noster qui constituit in Ecclesia sua primum Apostolos, „ secundo Prophetas, tertio Doctores &c. „ quique hunc vocavit ad Episcopalem „ Dignitatem, per manum meam & reliquorum Coepiscoporum corroboret per „ adventum & virtutem, & gratiam sancti Spiritus, sicut Apostolos corroboravit, „ & Prophetas, & ungat quemadmodum „ Reges, & sanctificet ut Principes Sacerdotum, & eo sine peccato & macula conservato, & Episcopatu ornato omni morum gravitate & severitate „ sanctum efficiat, ut postulet quæ ad populi salutem spectant, & ad obedientiam ipsi præstandam. Quod equidem „ maximum est donum: & revera maxima dona hæc sacra precatio præbet, „ cum tradat ordinando Apostolorum & „ Prophetarum virtutem. Quapropter „ Episcopi donis gratiæ Apostolicis & „ Propheticis fruuntur. Hunc autem ungendum, inquit, *non secus ac Reges*: quoniam illi ungebantur oleo & spiritu; & „ nunc etiam Reges unguntur ab Ecclesia, „ Principatum ab ea suscipientes, Episcopi quoque propter potestatem & „ Principatum gratia Spiritus unguntur. „ *Constitues eos*, inquit Scriptura, *Principes super omnem terram*. Sanctificat autem „ eum sicut Principes Sacerdotum, & „ antiquos illos Melchisedech, Aaron, „ & Samuel; ut etiam Apostolos quos sacros gratiæ participes, & Mystas constituit, ut in altare supernum ingrediatur, „ & agnum viventem sanctificet, & „ pro

„ Pro omnibus propitietur; atque ut sanctificatus ingrediatur in sancta sanctorum, & quæ vere sancta sunt, operetur, „ permaneatque Dei Sacerdos irreprehensibilis, & immaculatus, omni puritate „ & morum gravitate ornatus, demonstretque finem sanctum Dei sanctitate „ & gratia cumulatum &c. „

Gabriel Philadelphiæ Metropolitanus suum his omnibus addit calculum in suo de sancto Sacerdotii sacramento libello, in quo quidem de omnibus differit ordinibus juxta antiquam Patrum Græcorum doctrinam & Ecclesiæ Græcæ veteris usum, quique sic inscribitur. *De Ordine Sacerdotii: in quo hæc tractantur.*

1. *Quid est Ordo sacer?*
2. *Unde sacer Ordo?*
3. *Quantitas Ordinis, & illius qualitas?*
4. *Quæ ejus materia?*
5. *Quæ forma?*
6. *Qui illius effectus?*

Opera pretium esset eo loci ea omnia quæ de tanto momento scribit, delineare juxta fidelem Morini ex græco versionem; cuncta quippe quæ de Orientalium Ordinationibus enarrat, latine non secus ac lingua Græca & Syriaca juxta diversum diversarum nationum ritum tradit. Ibi loquitur de libello laudato Gabrielis de sacris Ordinationibus parte 2. a pag. 201. usque ad 204. inclusive: sed hoc referemus ad calcem.

Arcudius L. 7. easdem Græcorum Ordinationes omnibus munitas calculis recenset: Ergo &c.

In his omnibus observes velim, benevole Lector, mentionem fieri de cæremonia sacra, tum de gratia quæ sacrorum applicatione signorum suscipienti ordines confertur, quæ quidem duo totam sacramenti essentiam complectuntur. Igitur ex Ecclesia Græca tum veteri, tum recentiori Ordo est proprie dictum novæ legis Sacramentum.

Idem momentum de sacris Ordinationibus astruitur ex consensu Maronitarum, Nestorianorum, Jacobitarum & Æthiopum.

Has omnes prosequitur probationes Morinus L. de Ordinat. parte 2. a pag. 379. usque ad 388. inclusive.

Non est animus hic cuncta texere. Sufficiat duo potissimum breviter subnotare: Alterum de origine nationum, de quo capite aliquid jamjam supra diximus: Alterum de inscriptione eorum omnium quæ Morinus de eorum refert ordinationibus, quæ quidem per omnia paucis accidentalibus exceptis, in Græcorum Ordinationes collimant. Et vero authenticos dicere pro Sacramento Ordinis apud illas gentes, tot testes, quot paginas in Morino de istorum Orientalium Ordinationibus, habemus ad quas remittimus Lectorem incredulum.

" Maronitæ, *inquit Morinus pag.* 379. „ *in sua de Ordinationibus Maronitarum* „ *præfatione*, quarum sacras Ordinationes „ syre & latine edimus, gens est Syra „ Montem Libanum, & vicinas planities incolens, quæ licet paucula sit, & „ Saracenis, Turcisque in quorum medio „ habitat, comparata, guttulæ in mare „ conjectæ rationem habeat, nomen tamen & religionem christianam, conservavit, libertatemque intercedente „ mediocri tributo, sibi hactenus vindicavit. „ Addo & summo Pontifici a sexcentis & amplius annis non sine magno fidei zelo Maronitas adhærere.

Idem auctor pag. 364. in Præfatione ad Nestorianorum Ordinationes multa de eorum origine & propagatione scribit: „ Nestoriani, *ait*, quorum sacras Ordinationes latine & syre edimus ab hæretico Nestorio cujus hæresim amplectuntur, denominati sunt..... Quidquid sit de Nestorii in Mesopotamiam „ fuga, ita per Orientem serpsit teterrimus illius doctrinæ cancer, ut non modo plurimi Christiani cis Tigrim & „ Euphratem habitantes Nestorianæ hæresi addicti sint, sed etiam quotquot „ trans Euphratem & Tigrim ad Sinas usque & Antipodas nostros, christianum „ nomen profitentur & Nestoriani sint, „ & hactenus dici glorientur. Pontificem autem summum sibi constituunt illi „ Heretici, quem Catholicum vocant, „ cui, ut summo capiti, Metropolitæ „ omnes & Episcopi parent. Maximi „ etiam Reges & Principes in penitissimo Oriente hanc hæresim cum populis suis olim excoluerunt &c. „

Eamdem prosequitur materiam Morinus, & multa scitu digna in Præfatione ad Ordinationes Syrorum, Jacobitarum, & Eutychianorum recenset. Aliqua hic deli-

delibare non injucundum erit. Hic suam incohat Præfationem ibidem p. 402. " Jacobitæ quorum sacras Ordinationes edimus, Eutychianæ hæresis ramusculi sunt, ita dicti a Jacobo quodam Syro insigni istius hæresis propagatore, qui imperante Anastasio, Orientem cum Severo perturbare cœpit ... Lectorem tantum monebo omnes istas Eutychii Sectas quæ Ecclesiam Dei sæculo quinto & sexto gravissime afflixerunt, exurgentibus Saracenis, & Orientem, Ægyptumque & Africam subigentibus, in Jacobiticam velut, pace facta, coaluisse, aliarumque nomen prorsus extinctum esse, in Oriente & Africa ubi secta ista viget, & numerosa est, Jacobitarum nomen tantum audiri. "

Ibidem pergit: " Hanc hæresim etiam nunc amplectuntur Christiani Asiatici permulti: Alexandrinus quoque Patriarcha cum Coptitis, sive antiquis Ægyptiis, quos Mahumetana pernicies non vastavit; universumque Æthiopum Imperium. Eamdem etiam Jacobitarum hæresim profitentur Christianorum reliquiæ, quæ in Insula Socotora Arabiæ & Æthiopiæ deprehenduntur, teste Maffæo Hist. Indic. L. 3. ... Æthiopes autem non modo sunt hæresi Eutychianæ addicti, verum etiam Alexandrinum Patriarcham Eutychianum, ut caput suum agnoscunt, & reverentur, habentque etiam Primatem ab eo ordinatum, & ad eos missum: ut Franciscus Alvarez in legationis Hist. dicit &c. "

Prosequitur ibidem part. 2. pag. 478. " Christianorum in Oriente quartum genus est, qui Melchitæ dicuntur, id est Regii Imperiales. Æquum nobis non videtur eos præterire, licet nullos ab iis Rituales proferamus: Plurimi enim sunt in Oriente, saltem multitudine sua, considerandi, ii sunt Syri & Arabes qui Græcorum dogmata sequuntur. Differunt a Nestorianis, quod Synodum Ephesinam primam quæ Nestorium condemnavit, amplectantur: ab Eutychianis eorumque ramusculis, quod Synodum Chalcedonensem & Constantinopolitanam, religiose colant. A Monothelitis quod sextæ Synodo quæ Monothelitas damnavit subscribant. Ut uno verbo dicam, græcæ sunt opinionis & ritus, qui ab aliis Sectis Orientalibus, ab antiquo Melchitæ dicti sunt, eo quod Imperatorum Edictis Chalcedonensem fidem amplecti jubentibus morem gesserunt, ut testatur Nicephorus Lib. 8. Hist. c. 51. & chronicon Alexandrinum in Marciano, qui Imperatoris sententiam sunt secuti, vocati sunt Melchitæ, id est imperiales. Hoc nomen ab eo tempore iis qui Chalcedonense Concilium tuebantur, ab Hæreticis inditum, in hunc usque diem illis adhæsit. Primum igitur Catholici omnes Syriæ & Ægypti Melchitæ ab Hæreticis dicti sunt; sed postea cum Græcis schisma fecerunt. "

Pergit. " De Secta ista sic habet Jacobus de Vitriaco L. 1. Hist. Hier. sunt præterea in Terra sancta, & in aliis partibus Orientalibus, aliæ barbaræ nationes a Græcis & Latinis in multis dissidentes, quorum alios Jacobitas appellant a quodam suo magistro dicto Jacobo cujusdam Alexandrini Patriarchæ discipulo. Hi a multis jam temporibus a CP. Patriarcha cum Dioscoro excommunicati, & ab Ecclesia Græcorum sequestrati, majorem partem Asiæ & totius tractus Orientalis inhabitabant. Quidam inter Saracenos; alii autem proprias absque Infidelium consortio occuparunt regiones, scilicet Nubiam, quæ conterminia est Ægypto, & magnam Æthiopiæ partem, & omnes regiones usque in Indiam, plusquam quadraginta regna, ut asserunt, continentes. "

Ex his liquet Jacobitas duplicis generis esse: quosdam scilicet Syriæ, quosdam vero Ægypti: Priores Jacobitæ simpliciter vocantur, alii Coptiti seu Coptitæ. Omnes Eutychiani, qui ducem habent non Eutychetem, quem detestantur, eo quod carnem Christi dixerit phantasticam & cœlestem, juxta Apollinaris placitum, sed Dioscorum in concilio Chalcedonensi cum aliis Monophisitis anathemate feriatum: Non nihil tamen inter se discrepant: nimirum in eo quod Jacobitæ panem oleo & sale conditum consecrent, e contra vero Coptitæ.

His prælibatis ad alterum caput gradum facimus; & monumentis fide dignissimis Ordinem haberi ut novæ legis sacramentum ab istis nationibus probatur.

Ritus Ordinationis Maronitarum, Syro-

rum sicut latine licet Syre ex antiquo Orientis codice descriptus in medium adducit Morinus n pagina 384. usque ad 433. In eo Ordinatio Spalmitæ, Lectoris, Subdiaconi, Diaconi, Archidiaconi, Presbyteri, Archipresbyteri, Episcopi, Patriarchæ ritui Græcorum affinis habetur.

Sequuntur Ordinationes Syrorum, Nestorianorum, ex antiquissimis Orientis codicibus Bibliothecæ Vaticanæ exscriptæ. Primum tenet locum Ordinatio Lectoris, deinde Subdiaconi, postea legitur Ritus ordinandi Diaconum, Presbyterum, Episcopum. Demum describuntur Ritus Ordinationum Jacobitarum Syriæ, tum Ægypti seu Copticarum, Eutychianorum ex antiquis Indiarum codicibus deprompti. Primum affulget ordo Chirotoniæ Diaconorum, deinde Presbyterorum. Ibidem legitur Ritus ordinandi Episcopos, Metropolitas & Patriarchas. Et sic adest universalis Ecclesiæ etiam apud nationes moribus & ritibus dissonas pro Sacramento Ordinis consensus.

Diluitur momentosa objectio ex vacuis Hæreticorum & Schismaticorum ordinationibus.

OBJICITUR: Illud argumentum ex ordinationibus Orientalium & Occidentalium pro sacramento Ordinis astruendo non valet, si ordinationes omnes Orientis sint vacuæ & mendaces: Si de multarum validitate vel in ipso Occidente factarum tantum sit dubium, ut nulla adhibeatur fides. Atqui res sic se habet: Igitur ex ordinationibus nihil concludi potest pro Sacramento Ordinis. Probatur minor multis variisque momentis.

Primo quidem pro Orientalium ordinationibus probatur. Qui non sunt de Ecclesia, nihil habent cum ipsa commune: Sed omnes Orientis nationes non sunt de Ecclesiæ corpore, quippe quæ sint ab ea vel schismate, vel etiam quod pejus, simul & hæresi ab ea divulsæ: sic Græci, sic ipsi Melchitæ, sic Nestoriani, sic Jacobitæ & Æthiopes. Quid plura! omnes excommunicatæ sunt. Igitur mendaces habent ordinationes, quæ verum non conficiunt Sacramentum.

Secundo idem confirmatur ex factis. Photius schismatis Græcorum Architectus, tamet a Gregorio Syracusano inauguratus, ejus tamen ordinatio vacua & inanis declarata est in octava Synodo can. 4. simul & dejectus est a sede Constantinopolitana, quam adhuc Neophytus, deturbato ab ea sancto Ignatio, invaserat. Sic habetur juxta Edit. Binii pag. 555. " Quartus canon declarat, quod Neophytus Photius numquam fuerit Episcopus, nec illi, qui in sacerdotali gradu consecrati sunt ab eo, putentur esse Sacerdotes: sed subvertenda esse omnia, quæcumque ille ad dandum aliis gradum Sacerdotii operatus est. " Et juxta Anastasii Bibliothecarii Sedis Apostolicæ translationem: " Photium contra jus, fasque præcipiti temeritate, velut atrocem lupum in gregem Christi insilientem, orbemque terrarum perturbatione complentem, numquam ante Episcopum fuisse, neque nunc ulla ratione esse, justo decreto declaramus: Nec ab illo creatos in eo Sacerdotii gradu in quem ab eo promoti sunt manere. "

Tertio, non desunt exempla non multum absimilia in Occidente. Formosi & Constantini summorum Pontificum Ordinationes Morinus Exercit. 5. c. 3. & 5. propugnat nullas, & iterandas esse. Idem dicit cap. 4. de inauguratione Ebbonis Remensium Episcopi.

Quarto: Idem Morinus ibidem cap. 7. declarat ordinationes Hæreticorum, Schismaticorum, Excommunicatorum, Degradatorum, Symoniacorum juxta multorum gravissimorum placita vacuas esse. Ergo &c.

Respondeo negando majorem. Enimvero præsens controversia non est de validitate ordinationum, sed de sacramento Ordinis quod quidem uti tale habuerunt Orientales omnes, etiam Schismatici, Hæretici & Degradati. Priores ante schisma & hæresim, posteriores ante censuras; sed & quod ad hodiernum usque diem Orient. Ecclesiæ, tametsi hæresi vel saltem schismate a Romana divulsæ inter Sacramenta tamen annumerant Ordinem, ut liquet ex allatis eorum Ordinationibus.

Respondeo secundo negando minorem. Namque juxta inconcussam D. Thomæ doctrinam characterem & quidem indelebilem imprimit Ordo sacer, quocirca Episcopus Apostata quamvis exauctoratus, esto non licite, sed valide potest ordinare.

nare Sacerdotes. Ratio a priori petitur ex eo quod remaneat in eo potestas super corpus Christi verum, & consequenter altera super Christi mysticum in iis quæ divina spectant Mysteria in Ordine ad corpus Christi verum, qualis est ordinatio, cujus primarius & principalis effectus est conficere Eucharistiam, & offerre sacrificium.

Ex hoc exurgit latum discrimen inter Pœnitentiæ & Ordinis Sacramentum, quod ad illud conficiendum requirantur subditi, quorum defectu jurisdictione carent Hæreticus, Degradatus, & Excommunicatus; hinc isti non possunt absolvere a peccatis, & conferre Pœnitentiæ Sacramentum; bene tamen ordinare valide, sed non licite. Non diffiteor ordinationes quæ fiunt apud Hæreticos & Schismaticos esse mendaces quantum ad effectum gratiæ, quam dubio-procul defectu unitatis & obedientiæ, & propter hæreseos & schismatis peccata non recipiunt, sed non ratione characteris. Modo enim habeant Episcopi ordinantes intentionem faciendi quod facit Ecclesia, & materiam non secus ac formam debitam adhibeant, sufficit. Si quæ tamen ordinationes rejectæ sunt, dicendum est hoc factum fuisse propter aliquod fundatum de invaliditate dubium: sic in dubiis Ecclesia rebaptizat. Neque vero audiendi sunt contrarium propugnantes. Et sic patet ad reliqua, in confirmationem adducta per modum, novarum objectionum, argumenta.

Ad juris abundantiam & difficultatum aut clariorem, aut saltem perfectiorem explanationem necesse & æquum duximus hic discutere celebrem de reordinationibus quæstionem, quæ sicut primævis, sic & subsequentibus sæculis multum exagitavit animos.

§. VI.

Num Ordinatio facta ab Hæreticis, Schismaticis, Simoniacis, Degradatis, & Excommunicatis valida sit?

QUÆSTIONEM hinc inde scopulis circundatam & spinis præ opinionum non secus ac factorum varietate obsitam proponimus. Etenim quidam apud Morinum Exercit. 5. c. existimant hujusmodi Ordinationes irritas esse; quidam hoc restringunt ad eas quæ extra Ecclesiam fiunt. Nonnulli existimant Episcopum, non obstante exauctoratione & degradatione, manere semper Episcopum, & ordinandi potestatem in eo perseverare, sed defectu jurisdictionis amissæ, ab ipso ordinatos nullum suscepisse ordinem. Multo plures contendunt Ordinationes factas ab excommunicatis & aliis in titulo vocatis, modo adsit intentio faciendi quod facit Ecclesia in ordinante, & debitatum materia tum forma adhibeatur, validas esse; cui opinioni subscribimus.

CONCLUSIO.

Ordinationes facta ab Hæreticis, Schismaticis, Simoniacis, Degradatis & Excommunicatis, sive infra sive extra Ecclesiam fiant, probabiliter valida sunt.

OBSERVATIO hæc pro sensu conclusionis nostræ indagando necessaria est. Supponimus aliquem inaugurari Episcopum ab Apostata & Hæretico Episcopo, sed valide & licite primum consecrato; hac facta hypothesi, sensus conclusionis est, istum esse vere ordinatum; e contra vero si foret consecratus ab Episcopo cujus ordinatio prorsus invalida fuerat: hinc Lutheranorum & Anglorum Episcoporum ordinationes quæ nunc fiunt, propugnamus non esse validas, quia juxta Doctissimorum virorum placita successio veri Episcopatus apud Protestantes defecit, maxime vero cum Ordinem non habeant ut Sacramentum, & ipsos suos Episcopos veluti meros suæ Ecclesiæ Ministros ventilent. Hac facta observatione, pro conclusionis elucidatione, ipsa jam

Probatur multis momentis.

Primo, ex Conciliis.

NICÆNUM I. generale totam dirimit quæstionem iis verbis can. 8. ubi de Novatianis ait: " De iis qui se Catharos, id " est, puros quandoque se nominant, ad " Catholicam autem & Apostolicam Ec" clesiam accedunt, sanctæ magnæ Syn" odo visum est, ut impositis eis mani" bus, sic in Clero maneant. " Eo loci Patres non loquuntur de manuum impositione ordinativa, cum Arianos inter

omnes Heterodoxos divinis mysteriis insensissimos absque reordinatione susceperint, ut Socrates scribit de iis qui exauctorati & in exilium amandati fuerant, eo quod nec Arium, nec ejus Thaliam vellent proscribere: tandem Pœnitentes suscepti, & in propriam vicissim sedem restituti, velut veri Episcopi habiti sunt. Neque de impositione sanativa: non enim ibi agitur de miraculis patrandis, sed de suscipiendis Hæreticis ad Ecclesiam redeuntibus. Superest igitur ut canon intelligatur vel de manuum impositione reconciliativa, quæ erat ad pœnitentiam seu robur, ut Hæretici conversi, fideles imposterum manerent, & in fide firmi evaderent, de qua manuum impositione multus est sermo apud veteres Ecclesiasticos Scriptores: vel demum, & probabiliter, de impositione manuum confirmativa, quandoquidem Novatiani solebant omittere chrismationem confirmativam.

Carthaginense III. cap. 15. suffragatur his verbis: "Illud autem suggerimus mandatum nobis, quod etiam in Capuensi plenaria Synodo videtur statutum. Non liceat fieri rebaptizationes, & reordinationes, vel translationes Episcoporum."

Toletanum VIII. c. 7. eamdem subindigitat veritatem: "Quia, *inquit*, & tanto ab eis singulariter appenduntur, quanto eidem summo culmini peragenda servantur. Quomodo ergo quod in se recipit, a se rejicere poterit, cum hæc a nullo altero conferri, quam a solis Pontificibus novit, a quibus nec ligata solvi, nec soluta poterunt ab aliquo religari. Nequaquam ergo aliquando poterit profanari, quod divina jussione, simulque Apostolicæ traditionis auctoritate sacrum noscitur extitisse. Verum sicut sanctum chrismatis collatum & Altaris honor evelli nequeunt, ita quoque sanctorum decus honorum, quod his compar habetur & socium, qualibet fuerit occasione perceptum, manebit omnibus modis inconvulsum." Eo loci loquitur Concilium de Episcopis Clericis pro mysteriorum dispensatione confectantibus. Porro quod est consecratum, non potest non esse consecratum, sed manet semper tale. Atqui Episcopi ratione consecrationis, ordinant Ecclesiæ ministros. Igitur sive intra, sive extra Ecclesiam ordinent, rata est ordinatio, quia manet semper vel in ipso Episcopo exauctorato Episcopalis consecratio & character.

Tridentinum Sess. 7. can. 9. de hoc momento audiendum est: *Si quis dixerit, in tribus Sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione & Ordine, non imprimi characterem in anima, hoc est, signum quoddam spirituale & indelebile, unde ea iterari non possunt, anathema sit.* Rationem modo allatam confirmat Trident. Synodus, definiendo tamquam de fide, characterem Ordinis esse indelebilem: sic igitur Episcopus tametsi exauctoratus, modo in unitate Ecclesiæ ordinet, juxta rigidiores Theologos, vere ordinat; sic & dum extra Ecclesiam consecrat Sacerdotes: namque ubi adest causa non impedita, ibi producitur effectus; sed supponimus Episcopum hæreticum denunciatum adhibere materiam & formam, simul & prærequisitam intentionem: sed in eo manet character Episcopalis, cujus virtute consecrandi habet potestatem. Ergo &c.

Secundo, ex sanctis Patribus.

AUCTOR libri de operibus cardinalibus Christi apud sanctum Cyprianum Serm. de ablutione pedum, de eo momento sic loquitur: "Baptismum repeti Ecclesiasticæ prohibent regulæ, & semel sanctificatis nulla deinceps manus iterum consecrans præsumit accedere. Nemo sacros Ordines semel datos iterum renovat, nemo sacro oleo lita iterum linit aut consecrat &c. quia contumelia esset Spiritus sancti, si evacuari posset quod ille sanctificat, vel aliena sanctificatio emendaret quod ille semel statuit & confirmat."

Celeberrima est sancti Augustini iterata auctoritas pro nostra conclusione. Lib. 1. de Bapt. contra Donat. c. 1. "Nam sicut redeuntes, *inquit*, qui priusquam recederent, baptizati sunt, non rebaptizantur: ita redeuntes, qui priusquam recederent, ordinati sunt, non utique rursus ordinantur; sed aut administrant quod administrabant, si hoc Ecclesiæ utilitas postulat: aut si non administrant, Sacramentum ordinationis suæ tamen gerunt: & ideo eis manus inter laicos non imponitur."

Rur-

¹ *Rursus*, & clarius de iisdem Donatistis Ep. 50. ait: " Hoc erga istos ab initio „ servavit Africa Catholica ex Episcoporum sententia, qui in Ecclesia Romana „ inter Cæcilianum & partem Donati judicaverunt, damnatoque uno quodam „ Donato, qui auctor schismatis fuisse „ manifestatus est, ceteros correctos etiamsi extra Ecclesiam ordinati essent, „ in suis Ordinibus suscipiendos esse censuerunt. „

Non leviora dicit pro isto momento S. Gregorius Lib. 2. Ep. 32. ad Joannem Episcopum Ravennatum. " Illud autem, „ *inquit*, quod dicitis, ut is qui ordinatus est, iterum ordinetur, valde ridiculum est, & ab ingenii vestri consideratione extraneum: nisi forte quod „ exemplum ad medium deducitur, de quo „ & ille judicandus est, qui tale aliquid „ fecisse perhibetur. Absit autem a fraternitate vestra sic sapere. Sicut enim „ baptizatus semel, iterum baptizari non „ debet: ita qui consecratus est semel, in „ eodem iterum Ordine non debet consecrari. Sed si quis forsitan cum levi culpa ad Sacerdotium venit, pro culpa pœnitentia indici debet, & tamen Ordo „ servari. „ Observes velim, benevole Lector, sanctum Pontificem ibi eodem modo loqui de ordinatione ac de Baptismo: Sed Baptismus a quocumque exauctorato, sive schismatico, sive hæretico intra vel extra Ecclesiam existente collatus valet: Igitur similiter & Ordo. Et vero censuræ unum tantummodo præpediunt, videlicet legitimam Ordinum executionem; omnis quippe suspensus exercens sui ordinis functiones ipso facto incurrit irregularitatem, hoc est, citra grande peccatum non potest celebrare: sed impræsentiarum agitur de validitate Sacramenti ordinis ab Episcopo exauctorato collati; non diffitemur eum licite non ordinare: sed contendimus hoc valide facere, ut liquet ex dictis & luculentius ex modo dicendis apparebit.

Tertio, ex factis Ordinationibus ab exauctoratis tum intra, tum extra Ecclesiam, quas ipsa ab omni ævo ratas habuit Ecclesia.

DUPLICIS generis facta hic in probationum confirmationem promimus; omnia quidem ab exauctoratis promanantia, sed quædam eorum qui censura aperta condum erant ab Ecclesia ejecti, quædam vero qui nedum aut hæresi aut schismate, sed ex sententia lata ab eadem pulsi fuerant. Et sic ex usu & possessione Ecclesiæ liquido constabit, omnes universim ordinationes a quibuscumque exauctoratis validas esse. Quis autem aliquid adversus tantam, usu perpetuo firmatam disciplinam, refragari audebit?

Facta prioris generis.

PRIMUM occurit ordinatio Anatolii, quem Dioscorus nondum proscriptus, post iniquam & crudelem Flaviani mortem, non sine immani flagitio Episcopum Constantinopolitanum consecrare ausus est: neque enim reperies Anatolium ultimam aliam manuum impositionem, seu consecrationem Episcopalem accepisse.

Alterum est Maximi, qui in latrocinio Ephesino, deposito Domno, inauguratus est Episcopus Antiochenus, cujus tamen consecrationem Concilium Chalcedonense act. 10. probavit.

Tertium est Acacii Patriarchæ Constantinoplitani, cujus ordinationes ratas habuere Gelasius & Anastasius summi Pontifices, tametsi Romana Sedes cum eo communicare detrectasset. Quibus & similibus exemplis claret Ecclesiam ordinationes tum schismaticorum, tum hæreticorum uti validas habuisse.

Facta posterioris generis.

NEQUE vero desunt exempla pro altero exauctoratorum genere, eorum scilicet qui extra Ecclesiam ordinaverunt, quorum tamen ordinationibus suum non abnegavit Ecclesia quoad substantiæ validitatem, calculum.

Agmen ducet Nestorius, qui quamvis ab Ecclesia præcisus, multos tamen Presbyteros & Episcopos consecravit, quorum ordinationes quamvis illicitas, non tamen invalidas censuit Ecclesia. Cujus rei testis irrefragabilis est S. Gregorius Magnus, qui L. 9. indict. 4. Epist. 61. de Nestorianis sic loquitur: " Nestorium „ cum omnibus sequacibus suis, & reliquas hæreses anathematizantes, venerandas

„ das quoque Synodos quas universalis Ecclesia recipit, se recipere & venerari „ promittant, & absque ulla dubitatione „ eos Sanctitas vestra, servatis eis propriis „ ordinibus, in suo cœtu recipiat. „ Audis sanctum Pontificem ne quidem indirecte loqui de reordinatione Nestorianorum ad sinum Ecclesiæ redeuntium, tametsi elapsis 170. circiter annis post condemnationem Nestorii scribat. Non aliud S. Augustinus pro reconciliatione & Donatistarum & Pelagianorum exegit.

His accedit auctoritas Tharasii, qui ad calcem primæ actionis septimi Concilii generalis similia in gratiam Monothelitarum profert. " Tharasius beatissimus „ Patriarcha dixit: Sane & plurimi qui „ in sexta Synodo præsides fuerunt, a „ Sergio, Pyrrho, Paulo & Petro doctoribus, inquam, hæreseos Monothelitarum fuere creati: sed & hi vicissim „ Constantinopolitanas sedes inter Clerum distribuerunt, & ab eodem extremo doctore Petro usque ad sextam Synodum anni non pauciores quam quindecim intercesserunt; qui vero intermediis temporibus fuerunt, Thomas „ scilicet, Joannes & Constantinus ab „ Hæreticis fuere ordinati; verum ea de „ causa non sunt reprobati: circiter enim „ quinquaginta annos hæresis illa viguit, „ & tamen in sexta Synodo Patres quatuor illos tantum prænominatos damnarunt, ceteros cum Ordinibus susceperunt. „

Cuncta sunt in hac & ceteris exauctorationibus ponderanda. Primo quidem Ecclesiam ratas habuisse ordinationes Nestorianorum & Monothelitarum, tametsi ab Episcopis ab ea excisis factas. Sed non est potior ratio cur quædam aliæ rejiciantur; non enim ex privilegio nonnullas declaravit legitimas, sed ex jure communi, & propter potestatem ordinandi inextinguibilem quæ remanet in Episcopis exauctoratis ratione characteris indelebilis & sic non potior esset ratio quasdam ratas, quasdam vero ut irritas habere. Hoc ipsum confirmat Ecclesiæ disciplina, quæ non cito citius, damnatis hæreticis, movit quæstiones de validitate aut invaliditate Ordinum ab eis collatorum, ut patet in Novatianis, Donatistis, Pelagianis & Monothelitis. Jam quæritur num ante examen hujusmodi ordinationes essent validæ quoad substantiam, vel non? Si primum, igitur & uti tales, elapso examine, subsequenti tempore erant: si secundum, quod absit dicere, refunderetur in Ecclesiam examinis procrastinatio, quæ causa fuit multorum in Ordinationibus quoad substantiam defectuum, cum & Magni Gregorii ævo Nestorianorum ordinationes coram Deo nullæ, spatio 170. annorum tamquam validæ habitæ fuissent: quæ quidem omnia magnam spirant contradictionem. Igitur dicendum est ordinationes extra Ecclesiam factas illicitas quidem esse, sed nusquam invalidas.

Quarto, ex rationibus divi Thomæ.

DIVUS Thomas cum sancto Bonaventura & Doctore subtili, propugnat hujusmodi ordinationes esse validas 3. part. Suppl. q. 38. art. 2. propter tria: I. Quia Episcopus exauctoratus propter hæresim cum reconciliatur, non reordinatur juxta præsentem Ecclesiæ disciplinam. Namque & in Concilio Lugdunensi, & in Florentino, ubi de reconciliatione Græcorum actitatatum est, altum est de reordinationibus silentium. II. Potestas Ordinum per hæresis & schismatis peccatum non deletur. III. Ordinans est tantummodo Christi instrumentum.

Prima ratio his verbis concluditur: " Aliquis Episcopus in hæresim lapsus „ quando reconciliatur, non iterum „ consecratur; ergo non amisit potestatem quam habebat, ordines conferendi. „

Secunda: " Præterea major est potestas conferendi Ordines, quam potestas Ordinum: sed potestas Ordinum „ non amittitur propter hæresim, vel „ aliquid hujusmodi; ergo nec potestas „ Ordines conferendi. „

Tertia hæc est: " Præterea sicut baptizans exhibet tantum ministerium exterius, ita & conferens Ordines, Deo „ interius operante: sed nulla ratione aliquis ab Ecclesia præcisus amittit baptizandi potestatem; ergo nec Ordines „ conferendi. „

FIT SATIS OBJECTIONIBUS

OBJICIES: Quod summi Pontifices & Concilia irritum habuere, non potest vel quoad ipsam substantiam validum censeri. Atqui res sic se habet pro Ordinationibus factis a quibusdam symoniacis, degradatis,] excommunicatis, schismaticis, hæreticis. Igitur ne minimum quidem valent istæ ordinationes. Probatur minor factis & exemplis omni exceptione majoribus. Primo quidem, Urbanus II. hujusmodi ordinationes iterari voluit, & cum eo Leo IX. Secundo, Lucius III. Frederico primo Imperatori promisit schismaticos reordinare, & de facto postea ordinationes ab Octaviano aliisque antipapis factas repeti curavit. Tertio, Stephanus V. idem fieri voluit pro ordinationibus a Formoso suo prædecessore habitis. Quarto, Hincmarus ordinationes factas ab Ebbone Archiepisco Remensi irritas declaravit, quod & probavit Concilium Suessioneose II. anno 853. adunatum. Quinto, Constantini in summum Pontificem inauguratio uti laica rejecta est, jubente Stephano IV. ejusque consecratio tamquam nulla declarata est: hinc & ab ipso ordinatioues repetitæ sunt. Sic scribit Morinus exercit. 5. c. 5. Sexto, inter omnes ordinationes celeberrimæ sunt illæ quæ a Photio factæ, sed judicante octavo Concilio generali repetitæ sunt. Septimo, reordinationis sententiam propugnant celeberrimi Theologi, ut Gratianus L. 4. sent. 25. Hugo a sancto Victore, Guillelmus Parisiensis, & alii apud Morinum exercit. 5. c. 1.

Respondeo primo, opponendo summis Pontificibus & Conciliis summos Pontifices, aliaque Concilia in probationibus laudata, similiter & gravissimos Theologos, in primis sanctum Bonaventuram, Scotum, Robertum Pullum Cardinalem, Flammesbur, & omnium facile principem sanctum Thomam; unde in tanto opinionum conflictu non mirum si summi Pontifices & Synodi modo uni, modo alteri adhærentes sententiæ, quandoque etiam juxta & dubiorum pondus & temporum varietates statuerint, ordinationes ab excommunicatis, schismaticis & Hæreticis factas vel irritas, vel etiam ratas haberi. Nec inde aliquid absurdi pro dogmate judicandum est, cum hoc spectet disciplinam, quæ non una fuit in Ecclesia, ut liquido patet ex baptismo ab Hæreticis collato, quem multi Africani alias sanctissimi, ut Cyprianus & Firmilianus, zelo religionis abrepti rejiciebant. Dixi illam in reordinandis & non reordinandis varietatem absque fidei dispendio fuisse, non solum quia ad disciplinam pertinebat, verum etiam ex eo quod, teste Morino exercit. 5. cap. 1. & 2. de factis, non de jure controversia emersit.

Solutio colligitur ex Morino, qui ibidem c. 8. sic loquitur; " Verum enim
" vero præcedentium controversiarum
" enarratione videmur oleum flammæ
" addidisse, & difficultatem maximam
" tot allatis exemplis exasperasse potius,
" quam sedasse. Quid enim hoc aliud
" est, quam Episcopos Episcopis, Conci-
" lia Conciliis, Pontifices Pontificibus
" collidere, eosque Cadmæam pugnam
" depugnantes ostentare? Difficultatem
" diutissime & diligentissime examina-
" runt, Concilia coegerunt, virorum do-
" ctorum sententias sciscitati sunt; his
" tamen omnibus sæpius peractis, nihil de-
" finitum est. Quin immo Pontifices inter
" se commissi, alter alterius ordinationes
" exauctorarunt, & novas superinduxe-
" runt. Aliquando tamen neutra ordina-
" tio erat schismatica, neutra hæretica,
" neutra a regulis ordinationis ab Eccle-
" sia descriptis deflectebat. Quam ob rem
" igitur priore abolita, posterior super-
" addita est? " Ex Morino propter opinionum gravissimis utrimque suffultarum auctoritatibus varietatem nihil concludi potest adversus nostram quæ nunc in Scholis communis est.

S. Thomas breviter hanc dirimit quæstionem 3. p. Suppl. q. 38. art. 2. Refert enim quatuor circa istud momentum sententias: tres confutat: suum nostræ addit calculum, & sic eo loci loquitur, & quidem eruditissime: " Dicendum, quod
" circa hoc ponuntur in littera quatuor
" opiniones. Quidam enim dixerunt quod
" Hæretici, quandiu ab Ecclesia tolleran-
" tur, habent potestatem Ordines con-
" ferendi, non autem postquam fuerint
" ab Ecclesia præcisi: similiter nec degra-
" dati, & alii hujusmodi: Et hæc est pri-
" ma opinio. Sed hoc non potest esse,

quia

„ quia omnis potestas quæ datur cum „ aliqua consecratione, nullo casu contingente, tolli potest re ipsa durante, sicut „ nec ipsa consecratio annullari: quia etiam altare, vel chrisma semel consecrata, perpetuo consecrata manent: unde „ cum Episcopalis potestas cum quadam „ consecratione detur, oportet quod perpetuo maneat, quantumcumque aliquis „ peccet, vel ab Ecclesia præcidatur. Et „ ideo alii dixerunt, quod præcisi ab Ecclesia qui in Ecclesia Episcopalem potestatem habuerunt, retinent potestatem alios ordinandi, & promovendi, „ sed promoti ab eis, hoc non habent: „ & hæc est quarta opinio. Sed hoc etiam „ non potest esse, quia si illi qui fuerunt „ in Ecclesia promoti, retinent potestatem quam acceperunt, patet quod exequendo suam potestatem, veram consecrationem faciunt: & ideo vere tribuunt omnem potestatem quæ cum consecratione datur, & sic ordinati ab „ eis, vel promoti habent eamdem potestatem quam ipsi. Et ideo alii dixerunt „ quod etiam præcisi ab Ecclesia possunt Ordines conferre, & alia Sacramenta, dummodo formam debitam & intentionem servent, & quantum ad primum effectum, qui est collatio Sacramenti, & quantum ad ultimum, qui est „ collatio gratiæ: & hæc est secunda opinio. Sed hoc etiam non potest stare, quia „ ex hoc ipso quod aliquis Hæretico præciso ab Ecclesia in sacramentis communicat, peccat, & ita fictus accedit, & „ gratiam consequi non potest, nisi forte „ in Baptismo in articulo necessitatis. Et „ ideo alii dicunt, quod vera Sacramenta conferunt, sed cum eis gratiam non „ dant, non propter inefficaciam sacramentorum, sed propter peccata recipientium „ ab eis sacramenta contra prohibitionem „ Ecclesiæ: & hæc est tertia opinio, „ quæ vera est. „

Jam ad argumentum in forma respondeo distinguendo: Quod Concilia & summi Pontifices in quæstione dogmatis irritum habent, sic censeri debet, concedo: in quæstione quæ spectat disciplinam, subdistinguo: si summi Pontifices unanimi consensu, ita definiunt, concedo: En minus, nego. Et si distincte minore, nego consequenti m. Quæstio dogmatis definita invariabilis manet, & ab omnibus uti talis haberi debet: e contra vero ea quæ de disciplina est. Neque vero Concilium etiam œcumenicum infallibilitatis privilegio pro disciplina donatur, inquiunt Theologi; quocirca nemini mirum videri debet, si vel ipsa Concilia diversa diversis temporibus pro hoc statuerint momento: Et sic ad varias confirmationes solutio patet. Quædam per modum explicationis ad singula momenta dicere, non abs re erit.

De Reordinationibus jussu Urbani II. & Leonis IX. factis.

MORINUS Exer. 5. c. 2. ista proponit facta, sed non sine magna ambiguitate. Quæstio erat de Dailberto ad Diaconatum promoto a Nezelone Episcopo Moguntino Schismatico & Hæretico: sed observes velim, Reordinationi Dailberti Urbanum, nascente scholastica & vix vigente consensisse: nimirum ad cautelam, propter diversas Doctorum inter se dissidentium opiniones. Nec Leo IX. in hoc satis sibi constat: namque ibidem scribit Morinus primum omnes Simoniacorum Ordinationes eum irritas declarasse, postea vero propter incommoda ex hoc statuto emergentia, non omnes Ordinationes a Simoniacis actas, sed eas solum simoniace, hoc est pacto & data pecunia factas evacuasse & cassasse.

De Reordinationibus a Lucio III. factis.

EADEM est solutio ad facta Lucii, quæ ad facta Urbani II. modo allata est. Dicimus enim non nisi propter diversa Scholæ sententias ad cautelam eum quasdam præcepisse reordinationes. Ita censet Morinus ibidem c. 2. his verbis: " Non referam Lucii III. promissionem reordinandis Schismaticis Frederico I. Imperatori datam; nec etiam promissionis „ executionem, qui postea ordinatos ab „ Octaviano, aliisque Antipapis iterum „ ordinavit, cum id contigerit Scholasticis „ Doctoribus jam cathedras possidentibus, „ & Ecclesiam docentibus. „

Quod autem in his & similibus multum scrupuli affulserit, audiendus est de hoc momento idem Morinus, qui ibidem c. 1. num. 15. sic loquitur: " Si antiquorum „ Patrum & recentiorum sententias, quæ „ ante

„ ante natam scholasticem scripserunt, „ attente consideremus, opinionum fluctuationem longe majorem, immo inter se commissionem & collisionem deprehendemus, quæ optimum Pontificem Leonem IX. tantopere afflixit, ut referente Petro Damiano VI. opusculi sui præfatione, *in postrema Synodo*, quam hac de causa celebrabat, *omnes Episcopos ex divina obtestatione rogaverit, quatenus Dei misericordiam in commune deposcerent, & quid super hoc scrupuloso negotio decernendum esset, nutantibus revelaret.* „

Quod autem exuberans fuerit inter Theologos disceptatio, patet ex S. Raymundo Summæ L. 1. cap. de Hæreticis & ordinatis ab eis §. 9. Primum refert unam opinionem eorum qui ratas habent ordinationes factas ab Episcopo Hæretico, sed nondum exauctorato; e contra vero longe faciunt, eas quæ fiunt ab excommunicato: Deinde vero alteri oppositæ suum addit calculum: " Ad istius quæstionis „ intelligentiam, *ait*, nota quod Joannes „ & Rodolphus dixerunt, quod Episcopus Hæreticus qui recipit ultimam manus impositionem, id est, Ordinem Episcopalem in Ecclesia, ordines confert, sed non ordinis executionem. Si autem extra, nihil confert, nec ordinem, nec ordinis executionem, quia nihil receperat .... Dicas ergo cum Laurentino, Vincentio & aliis fere omnibus, quod, seu extra, dum tamen formam Ecclesiæ servet in ordinando, & in forma Ecclesiæ fuerit ordinatus, semper verum ordinem confert, sed non ordinis executionem; & hoc, seu scienter, sive ignoranter, alius ordinetur ab eo. „

De Formosi Papæ Ordinationibus, tum de Reordinatione Ebbonis Rhemensium Præsulis.

STEPHANUS IV. Ordinationes a Formoso prædecessore suo factas, irritas declaravit. E contra vero ratas Joannes IX. Sergius vero III. adhæsit opinioni Stephani. De hoc momento Morinus ibidem c. 3. multa scribit, sed rametsi anceps in judicando maneat, non obscure tamen subbindigitat & Formosi, & aliorum ab eo consecratorum quoad substantiam validas esse ordinationes. Num. 3. ita scribit: " Istius „ Historiæ sincera veritas aliunde certius hauriri non potest, quam ex Auxilii scriptis quæ nos primum in lucem edimus. Vivebat & scribebat tunc temporis in Italia, licet, ut ipse refert, exterus esset: tractatus duos de hac re scripsit, priore 40. capitula continente, probat Episcopum sede pulsum, posse imminente necessitate, & utilitate in Ecclesiam, quæ Pastore viduata est, auctoritate Pontificis se transferre. Deinde probabiliter demonstrari posse Ordinationes a Formoso Pontifice factas ratas esse & legitimas, licet Formosus, ut ipsi aiunt, non rite fuerit ordinatus. Denique ultimo capite dicit tantam esse sibi contradicentium multitudinem, & auctoritatem, ut æquum judicium sperare non possit, sed universalis Concilii sententiam esse expectandam; interim se in ea consecratione qua initiatus est permanere velle. „ Ceterum Joannes IX. in Synodo Romana ordinationes rum Formosi, tum eorum qui ipsi adhærebant, ratas habuit.

Non abs re erit hic texere quæ Joannes IX. Papa in gratiam ordinationis Formosi protulit. Anno 904. Ravennæ Synodum 74. Episcoporum adunavit, in qua quidem rescidit acta Stephani adversus Formosum sævientis. Capite 4. sic habetur apud Baronium pagina 662. " Episcopi igitur seu Presbyteri atque Diaconi, nec non & Subdiaconi, ceterique alterius ordinis sanctæ Sedis Apostolicæ, qui ab eodem venerando Papa Formoso canonice consecrati, & pro quorumdam libitu temere dejecti sunt, in proprios ordines & gradus communi sanctæ Synodi consultu reducimus, perpetuoque robore ac canonica censura stabilitos, Deo auctore decernimus. „

Rursus cap. 5. ibidem: " Reordinationes, seu rebaptizationes, & Sedium mutationes sancti Patres in Africano Concilio congregati, omni modo interdixerunt, quos secuti & nos interdicimus. „

Non prætereunda quæ de hoc momento scripsit Baronius ad ann. 897. p. 641. ubi loquens de Stephano adversus Formosum recrudescente, ait: " Ita furore percitus homo, non quod jure liceret, sed quod exæstuans rabies suasit, implevit, non enim fuit error in fide, sed violentia

„ tia Tyranni in facto . „ Quibus verbis innuit non sine passione Stephanum, Adelberti Tusciæ Marchionis molitione in summum Pontificem adscitum, Formosi cadaver tribus abrasis digitis, tametsi e vivis ereptum, exauctorasse, ejusque ordinationem, & non secus ac ordinationes eorum quos consecraverat irritas declarasse, ut scribit Sigibertus in chronico. Neque vero mirum videri debet, quod tantis in Formosum commotis tempestatibus, quidam partim timore, partim etiam conscientiæ scrupulosæ motibus agitati, reordinari a Formoso consecratos existimaverint: sed dubioprocul standum est optimæ Joannis sententiæ.

De Ebbone Morinus ibidem c. 4. scribit Hincmarum reordinasse ab eo consecratos, cui sententiæ suum addit calculum Concilium Suessionense ann. 853. adunatum: sed Nicolaus I. istud non probavit. Non una etiam tunc temporis dissidentium sententia fuit, alii quippe Episcopum canonice electum, exauctoratione, executionem quidem ordinum, sed non ipsos ordines amittere propugnabant; e contra vero, si depositi ordinati fuissent Episcopi. Sic loquitur de hoc negotio Morinus ibidem c. 4. n. 8. & eorum refert placita dicendo: “ Depositos scilicet, nullam ordinandi potestatem habere, irritum esse & inane quidquid faciunt; canonice tamen Ordinibus restitutos, priorem potestatem recuperare: verum distinguebant inter canonice ordinatos, & postea depositos, & a depositis, ordinatos. Hos iterum credebant ordinandos, utpote qui nihil ab ordinante deposito acceperant. Illos autem a Concilio, causa cognita, legitime restitutos nova ordinatione opus non habere. Itaque existimabant ordinationem a Catholico Episcopo datam deleri non posse, sed illius vim depositione ita reprimi & hebetari, ut aliam ordinationem generare non valeret. Similiter sentiebant, ut & Pontifices de quibus capite præcedente, ordinationes contra canones factas esse irritas & iterandas: sic intellexit Hincmarus, &c. „

Ceterum omnibus justa lance ponderatis, Concilium Suessionense intelligendum est de suspensione ab officio ordinum, & dejectione ab honoris gradu: Et hoc non unum probat argumentum. Primo quidem ex eo quod familiare sit apud Patres nonnumquam uti vocibus istis, *ordinationes malorum non sunt validæ, sed potius irritæ*, ut potestatis & honoris exauctorationem designarent: & de facto excommunicatus denuntiatus nullam habet jurisdictionis executionem: Quinimmo sacramenta quæ conficit in eo sensu nulla sunt, quod nec illi, nec suscipientibus prosint, quandoquidem Episcopus exauctoratus peccat ordinando aliquem, suscipiens vero ordines ab Hæretico & Schismatico notorio ipse graviter peccat. In isto duplici sensu loquitur magnus sanctus Leo Epist. ad Anatholium Episcopum „ Constantinopolitanum: “ In Ecclesia „ Dei, *inquit*, quæ corpus est Christi, „ nec rata sunt sacerdotia, nec vera sacrificia, nisi in nostræ proprietate naturæ verus nos Pontifex reconciliet, verus immaculati Agni sanguis emundet. „ Audis sanctum Pontificem loqui de invaliditate sacrificii relative ad effectum, quod eo sensu dicit nullum, quum effectum gratiæ ad quem datur, non producat. 2. Algerus eodem prorsus sensu sacrificium ab Episcopis Hæreticis oblatum fictitium prædicare non dubitat, tametsi velut ratum & validum haberet.

Quod autem hæc sit Concilii mens unum hoc probat, videlicet quia reprehendit solum promotionem Halduini Altivillaris Abbatis ad Diaconatum ab Ebbone factam, quam vacuam credebat, & postea ad Presbyteratum, sede Rhemensi vacante, susceptam a Lupo Catalaunensium Episcopo per saltum: Porro nemo non novit ordinationes per saltum non esse irritas, sed tantummodo illicitas. Jam audiamus Concilium Suessionense actione sexta sic loquens: “ Tunc, de Presbytero quodam & Monachorum Abbate in Altivillaris Monasterio, nomine Halduino, qui ab eodem Ebbone Diaconus fuerat ordinatus, & a Lupo postea venerabili Episcopo Catalaunensi, Presbyter sine examine fuerat consecratus, commota est quæstio, de quo judicatum est a Synodo secundum sacros canones .... ut qui saltu sine gradu Diaconi, ad Sacerdotium prosilierat, degradationem debitam resilire debet. „

Confirmatur: Depositio Sacerdotis supponit validam esse ejus ordinationem juxta canones; nemo quippe dicitur dejici de gradu

gradu & potestatē quam non habet: Sed Concilium mentionem facit expressam de depositione: Igitur Halduini ordinationem non invalidam judicavit, sed e gradu officii tum Diaconatus, tum Presbyteratus ejectum definivit. Probatur minor ex ipsis Concilii verbis: " De quo, *inquit*, judi- „ catum est a Synodo secundum sacros „ canones, sicut scriptum est: ut qui Pre- „ sbyteri, sine examine per ignorantiam, „ vel per ordinantium dissimulationem „ sunt provecti, quum fuerint cogniti de- „ ponantur. „

De nullitate ordinationis Constantini Papæ jubente Stephano IV.

Gravissima fuit de ordinatione Constantini Papæ controversia, quam Stephanus IV. in Concilio quodam Romæ habito irritam declaravit tum propter crimina illi imputata, tum ex eo quod Laicus fuisset ordinatus, non quidem omissis Subdiaconatus, Diaconatus & Presbyteratus ordinibus, sed quia simul & intra paucos dies ad istos contra canones ascendisset gradus: hæc enim acceleratio, seclusa dispensatione, dicitur ordinatio laica. Morinus ibidem cap.5. hæc de Constantino effatur nu.2. " Constantinus adducitur, *scilicet in* „ *Concilium*, qui prostratus, culpam con- „ fitetur, & veniam deprecatur. Erectus „ & secedere jussus, alia die iterum voca- „ tur, sed consilio mutato, electionem „ suam defendit, asserens se nihil novi fe- „ cisse, Sergium Ravennatem Episcopum „ ex Laico creatum esse, & Stephanum „ Neapolitanum Episcopum, atque ex Lai- „ cis repente Episcopos factos fuisset. „ Pergit num.3. " His peractis prohibuerunt „ sub anathematis interdicto ne quis Lai- „ corum, aut alius quivis: *Nisi per distin-* „ *ctos gradus ascendens, Diaconus, aut* „ *Presbyter Cardinalis factus ad sacrum* „ *Pontificatus honorem possit promoveri*. Nunc „ proxime ad quæstionem propositam. „ Constat ex præcedentibus nihil Constan- „ tini ordinationi defuisse, nisi quod ele- „ ctus est in Pontificem quum adhuc esset „ Laicus, & quod ordinum susceptio in „ ejus consecratione præcipitata est. Se- „ cundum hodiernam ista definiendi con- „ suetudinem, certissimum est validam esse „ Constantini ordinationem, & consequen- „ ter valide alios ordinasse, licet illicite „ fuerit ordinatus. Immo, ex eadem con- „ suetudine dici posset non illicite ordina- „ tus. Nam qui dispensandi potestatem ha- „ bet, si impedimentum sciat, & nihilomi- „ nus agat rem canone prohibitam, dispen- „ sasse censetur, licet id exterius non expri- „ mat: audiamus quid Pontifex in Conci- „ lio cum Patribus decernat. „ *De Episcopis vero atque Presbyteris & Diaconibus quos ipse Constantinus consecraverat, ita in eodem Concilio promulgatum est, ut Episcopi illi; si aliquis eorum Presbyter, aut Diaconus fuerit, in pristinum honoris sui gradum reverteretur. Et si placabiles fuissent coram populo civitatis suæ, denuo facto decreto electionis more solito, cum Clero & plebe ad apostolicam advenissent Sedem, & ab eodem sanctissimo Stephano Papa benedictionis susciperent consecrationem. Presbyteri vero, illi Diaconi ab eodem Constantino consecrati, simili modo in eo quo prius existebant habitu, reverterentur. Et postmodum: si qui eorum placabiles extitissent, antefatus beatus Pontifex Presbyteros eos, aut Diaconos consecraret, statuens ut hi qui ex eis consecrandi essent, nequaquam ad potiorem honorem ascenderent, nec ad Pontificatus promoverentur culmen, ne talis impius novitatis error, in Ecclesia Dei pullularet.*

Baronius ejusdem est Labii ad annum 769. pag.322. & ita de hac materia seu facto scribit: " At quod ad Episcopos spe- „ ctat, ne eos existimes iterum consecra- „ tos, sed accepisse dumtaxat, more ma- „ jorum, benedictionis mysterium, quod „ auctor nominat benedictionis Sacramen- „ tum. „ Seu ritum qui in reconciliatione & Hæreticorum, & Schismaticorum & eorum qui fuissent absque causa propulsi seu exauctorati, adhiberi soleret: qui quidem ritus, excepta dumtaxat manuum impositione, cuncta continebat, quæ in ordinum collatione servabantur, ut ex quarto Concilio Toletano liquet ann. 633. celebrato. En ejus verba: " Episcopus, *ait can.* „ 28. Presbyter aut Diaconus, si a gradu suo „ injuste dejectus, in secunda Synodo inno- „ cens reperiatur. Non potest esse quod fue- „ rat, nisi gradus amissos recipiat, coram „ altario de manu Episcopi, orarium, an- „ nulum & baculum: si Presbyter, orarium „ & planetam: si Diaconus, orarium & al- „ bam: si Subdiaconus, patenam & calicem: „ sic & reliqui gradus ea in reparationem sui „ recipiant, quæ cum ordinarentur, percepe- „ runt. „ Audis Concilium loqui solummodo de

de reparatione gradus & honoris deperditi: Igitur cæremonia quæ præ se fert aliquam reordinationis speciem, est tantummodo ad restaurationem jurisdictionis pro Episcopis, & gradus seu honoris, pro simplicibus Sacerdotibus, Diaconis & aliis inferioribus Ministris.

Factum Photii discutitur.

Photius vir nobilis, ambitione raptus sanctum Ignatium Patriarcham Constantinopolitanum sicut molitione, sic & violentia Bardæ potentis in aula regia Domini, clavum Imperii tenente Michaele III. e sede non sine horribili scelere deturbavit anno circiter 858. die 25. Decembris, deinde a Gregorio Syracusano, Episcopus inauguratus legitimi Pastoris loco, Lupus præficitur: Ipse vero adunato 320. Episcoporum in urbe Constantinopolitana Concilio, Legatis partim pecunia, partim honoribus, vel forsan & comminatione pœnarum captis & corruptis, ut sibi consuleret apud Romanum Pontificem, Ignatium veluti criminis conscium accusari curavit. Verum Nicolaus I. fraude detecta, & Photium & illi adhærentes, nec suis parcendo oratoribus, excommunicavit; cujus sententia confirmata deinde fuit in Concilio octavo œcumenico. Photius nihilo melior factus, immo excandescens, tametsi exauctoratus, alterum adunavit Concilium, in quo repetitis anathematismis sanctum confixit Ignatium, quos & adversus summum Pontificem vibrare ausus est. Sed mortuo Michaele, ejus successor Basilius, ejecto Photio, Ignatium in propriam restituit sedem: isto vero e vivis erepto ann. 878. Photius suppostititia genealogia, qua Basilium ex Regibus Armeniæ oriundum inducebat, tam apud istum Imperatorem callida ista illusum adulatione promeruit gratiam, ut sedi Constantinopolitanæ iterum præfectus sit: sed & iterum magnas & novas in Ecclesia movit tragœdias, simulata enim cum Ecclesia Romana concordia, illusit Joann. VIII. summo Pontifici, promittendo illi, ut totius Occidentis Patriarchæ, restituere Bulgariam, quam quidem Nicolaus I. ad fidem adduxerat, sed e cujus jurisdictione, Imperatoris auctoritate, fuerat subrepta. Tum Photio Joannes sub duabus conditionibus pacem & Communionem concedebat, quarum prior ea erat, ut adunato Concilio & Clero, suam confiteretur culpam, & cernuus & pœnitens veniam & pro intrusione, & pro injuriis quibus S. Ignatium & ipsum summum Pontificem lacessiverat expostularet; altera vero ut Bulgariam pro spiritualibus Sedi Apostolicæ restitueret. Sed fraudum subtilis Architectus, novam hanc in Litteras Pontificias invexit, ut omissis satisfactionibus, mentio solum de ejus cum Papa reconciliatione fieret. Demum sicut Ecclesiæ, sic & Imperatori Leoni nomine sapientis seu Philosophi celebrato, exosus factus, anno 886. ejectus, postea miserrime vita functus est.

His prælibatis & suppositis, operæ pretium est explanare quæ de ejus ordinatione, & ceteris ab ipso ordinatis difficilia circumferuntur. Primo quidem citra dubium est Photium fuisse a Nicolao I. exauctoratum, & ad Laicorum ordinem ejectum: 2. Ejus ordinationem ab eodem, deinde & a Concilio octavo œcumenico nullam & vacuam declaratam fuisse, quippe qui Eunuchus & Laicus, hoc est non suscepto Clericatus ordine in Episcopum inauguratus fuisset: 3. Irritas quoque, juxta ejusdem Pontificis & Concilii definitionem, ordinationes quas fecerat, & omnes ab eo ordinatos repetitis consecrationibus ordinandos esse.

Ad hanc difficultatem responsum est, quæstionem hanc esse de facto, non de jure; & dato quod de jure foret, spectare disciplinam, quæ juxta temporum & Theologorum varietatem, non una sed diversa, salvo fidei dogmate, fuit. Quocirca nihil inde absurdi in religione consequitur.

Plurima Morinus de hac controversia scripsit ibidem cap. 6. nu. 1. ubi sic loquitur de Photii consecratione: " Lector ipse
" judicet. Ratio prope sola, & sæpissime
" a Concilio & illius temporis Patribus
" inculcata depositionis Photianæ, est ea-
" dem, quæ Constantini Pontificis: quod
" nempe, cum laicus esset, in Episcopum
" & Patriarcham repente ordinatus est.
" Noli autem judicare, Lector, de hac
" propositione ex usu & praxi frequenti
" hujus temporis, quasi Patres intellige-
" rent ex laico desultorie præteritis ante-
" rioribus gradibus, repente Episcopum
" factum, sed intelligunt id factum in iis
" fuisse, quod Pontificis dispensatione sæ-
" pe nunc fieri videmus, ut quis ex laico

" pau-

„ paucis diebus omnes suscipiat ordines, „ & postremo Episcopalem. Hoc est quod „ horruerunt admodum Patres nostri „ &c. „

Non desunt Theologi qui propugnent ordinationem Photii irritam fuisse non simpliciter, sed solum secundum quid, sicque nec illum, nec ab eo consecratos, propter ejus suspensionem fuisse invalide ordinatos: ita ut quoad validitatem quicquam de ordinatione & pro semetipso & pro aliis amiserit; & nihil ultra Nicolaum & Synodum octavam intendere.

Hujusce responsionis veritas non obscure colligitur ex eo quod in litteris Adriani Papæ ad sanctum Ignatium directis, quæ lectæ sunt in actione octava Concilii VIII. generalis Gregorius Syracusanus, qui Photium consecraverat, dejectus dicatur *e numero & dignitate Episcoporum*: porro nullus cordatus dixerit Gregorium charactere Episcopali fuisse secundum substantiam exutum, cum non dissentientibus contrariæ opinionis defensoribus, per peccatum subsequens, & hoc juxta Concilii Tridentini definitionem, amitti non potest Ordinis character, quo quis semel insignitus fuerit, ut revera insignitus fuerat Gregorius Syracusanus, & consequenter Photius ab ipso consecratus. Igitur cum Gregorius maneret vere Episcopus, antequam Photii partibus adhæreret, non secus ac ipse Photius revera Episcopus erat: hinc cum dicitur juxta Concilium non fuisse Episcopum, hoc intelligi debet de jurisdictione, dignitate & ordinis officio. Cujus rei argumentum non leve, & ne dicam irrefragabile est, quod Joannes octavus anno 879. a Photio non reordinationem, sed emendationem & restitutionem Bulgariæ pro ditione Romana quoad spirituale expostulaverit: quin immo nec ipsi Patres in Synodo generali, in qua Photius nomine Episcopi pro tempore antecedenti, præsenti & præterito celebratur, aliud efflagitavere; non diffitemur tamen Clericos a Photio ordinatos, post Nicolai & Concilii definitionem reordinatos fuisse, sed ad cautelam. Quin immo reordinatio post litteras communionis Joannis VIII. a quibusdam Romanis proposita, rejecta est ab Orientalibus, inquit Mimburgius Hist. de schismate Græco.

Verba Epistolæ Joannis VIII. non sunt prætereunda: " Nos itaque, *inquit Joan-* „ *nes in Epistola quam ad Basilium & filios Imperatoris reddidit, ubi ab Imperatore accepisset legationem*, aliis Patriarchis, Alexandrino videlicet, Antiocheno & Jerosolymitano, atque omnibus „ Archiepiscopis, Metropolitis, Episcopis & Sacerdotibus, cunctoque Clero „ Constantinopolitanæ sedis, qui de ordinatione beati Methodii & Ignatii reverendissimorum Patriarcharum existunt, „ una voluntate, parique voto consentientibus, eumdem Photium satisfaciendo „ misericordiam coram Synodo secundum „ consuetudinem postulantem, in vera dilectione fratrem, in Pontificali officio „ comministrum, atque coram Synodo misericordiam quærendo, in Pastorali magisterio consacerdotem, pro Ecclesiæ Dei „ pace & utilitate, amodo Christo favente, recipimus & jubemus.

Replicabis multa adversus istam posteriorem solutionem datam. 1. Concilium simpliciter dicit Photium non fuisse prius Episcopum. 2. Alio modo loquitur de ordinatis a Methodio & sancto Ignatio, qui illusi partes Photii susceperant: alio modo de consecratis ab ipso Photio. Priores declarat solum depositos: ait enim: " Depositi sunt, & omni sacerdotali operatione privati. „ Ceteros vero prorsus degradatos, aitque: " Photium scilicet qui „ mille tumultibus & perturbationibus orbem terræ replevit, justo decreto damnamus, promulgantes numquam fuisse prius „ aut nunc esse Episcopum, nec eos qui „ in aliquo sacerdotali gradu ab eo consecrati vel promoti sunt, manere in eo ad „ quod positi sunt: insuper & eos qui ab „ illo consuetas orationes ac præpositura „ promotionem susceperunt, ab ejusmodi „ patrocinio coercemus; sed & Ecclesias, „ quas, ut putatur, tam Photius, quam „ ii qui ab ipso consecrati sunt, dedicaverunt, vel si commotas mensas stabilierunt, rursus dedicari & intronizari, atque stabiliri decernimus; omnibus maxime quæ in ipso & ab ipso ad sacerdotalis gradus acceptionem vel donationem „ acta sunt, in interitum ductis. „ Quibus sententiis hæc discrepantia intercedit inter ordinatos a Photio, & ordinatos canonice ab aliis; quod illi ab officio ordinis, donec „ resipiscant, suspendantur: isti vero mendaces habere ordinationes declarentur.

Concinit Epistola Adriani ad sanctum Igna-

tium in eodem Concilio act. 3. " Porro ceteris qui ex consecratione fraternitatis tuæ sunt, & sive sponte, sive vi, se ad Photium contulerunt, si sui satisfactione libelli, cujus exemplar Missis nostris commisimus, ad te remeaverint, quamvis contra professionem vel subscriptionem suam egerint, ac multipliciter adversus sacerdotium tuum, & in contemptum Sedis Apostolicæ exercuerint, eos generaliter in suis gradibus confirmantes, ignoscendum decrevimus. " Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Et hæc omnia unum tantummodo significant, videlicet Concilium statuere, ut ordinati a Photio in perpetuum, officiorum sacerdotalium & honorum gradu privati remaneant, concedo: ut ipso sacerdotali charactere realiter exuantur, nego. Hoc solum inter ordinatos a Methodio & sancto Ignatio, & ordinatos a Photio statuunt discrimen, ut priores si resipiscant, suscipiantur, & eis sicut ordinum, sic & officiorum & dignitatum gradus restituantur, nusquam vero posterioribus in majorem pro majori crimine vindictam. Nihil aliud Nicolaus I. & Adrianus prætendunt. Nec obest quod Concilium velit Ecclesias a Photianis consecratas, iterum dedicari; hoc enim intelligi debet de reconciliatione quæ precibus & quibusdam iteratis benedictionibus fit, non secus ac in Ecclesia prophanata ad hodiernum usque diem in praxi conspicimus.

Insurges: Loquitur Synodus de prioribus tamquam de degradatis, sed degradatorum nomine eos intelligimus, qui ita sunt exauctorati, ut ne quidem in illis remaneat potestas ordinum, siquidem hæc degradato subripitur, alias, si degradatio foret solum operationis sacerdotalis prohibitio, nihil prorsus a suspensione differret, quod est contra Summistas. Ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem: Nomine degradatorum intelligimus eos quibus potestas ordines susceptos exercendi tollitur in perpetuum simul cum jurisdictione, concedo: quibus tollitur tantummodo ad tempus, nego.

Latum est discrimen inter suspensionem & degradationem: suspensio respicit actionem & operationem sacerdotalem, quæ tum ad tempus ita prohibetur, ut si quis in suspensione sacra celebraret, absque mora irregularis evaderet: at, vero degradatio est suscepti ordinis quoad executionem perpetua depositio, quæ significatur per quamdam cæremoniam extrinsecam, cultello abradendo digitos consecratos, non quod tollatur realiter character, cum sit indelebilis, & quid mere spirituale, sed ut intelligant populi, reum esse ad statum Laicorum ejectum. Sunt & aliæ discrepantiæ. Degradatus nedum sacerdotali operatione, sed & jurisdictione exuitur, & excommunicatur; suspensus a divinis, non ideo suspenditur, sed saltem semper a jurisdictionis officio; remanent enim illi ejus subditi, quibus leges imponere ad gubernationem potest: neque etiam excommunicationis censuræ subjicitur: Porro & Concilium & summi Pontifices voluerunt quidem indulgere ordinatis a Methodio & sancto Ignatio, sed non Photianis: Et hoc unum subindigitant eorum sicut & Concilii definitiones.

Urgebis: Atqui degradatio realem importat characteris deletionem: Ergo &c. Probatur subsumptum. Potestas ordinis annexam habet jurisdictionem, qua quidem deficiente, nullus Episcopus etiam valide consecrare Sacerdotes valet: Sed Photiani Episcopi degradati, nullam habebant jurisdictionem, ea quippe & summorum Pontificum & Concilii definitionibus exuti fuerant. Ergo &c. Probatur major, in qua difficultas est. Eodem modo ratiocinari fas est de consecratione ac de absolutione Sacramentali: nam utraque actio exigit subjectum subditum: sed jurisdictio ita requiritur ad absolvendum pœnitentem a peccatis, ut ea seclusa, nullum sit Sacramentum. Ergo a pari & ad consecrandum.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem, nego majorem; hæc enim intercedit differentia inter potestatem ordinis & potestatem jurisdictionis, quod prior spectet corpus Christi verum vel immediate, vel saltem mediate: immediate pro sacrificio offerendo: mediate pro Ministris consecrandis, qui in Altari corpus Christi conficiunt: sed posterior non nisi actus morales, de quibus ferendum est judicium, spectat: Quid enim est aliud jurisdictio, nisi jus pronuntiandi de actibus humanis, vel solvendo, vel ligando: solvendo per absolutionem a peccatis, tum ligando prævaricatores per censuras & pœnas Ecclesiasticas: & sic patet solutio ad probatio-

bationem; cum ea sit inter pœnitentiam Sacramentalem & Sacerdotum consecrationem discrepantia, quod objectum pœnitentiæ sit quid morale & prudentiale, spectans judicium; consecratio quid reale habens relationem ad corpus Christi conficiendum, quæ quidem productio est consecrationis sacerdotalis primarium objectum simul & finis.

Solutio est divi Thomæ hic 3. p. Supp. q.38. art.2. ad 1. his verbis: " Dicendum " quod effectus absolutionis non est aliud " quam remissio peccatorum quæ per gra" tiam fit; & ideo Hæreticus non potest " absolvere, sicut nec gratiam in Sacra" mentis conferre: & iterum quia ad ab" solutionem requiritur jurisdictio, quam " non habet ab Ecclesia præcisus. "

Insistes: Quod Ecclesia dat, hoc ipsum in vindictam auferre potest: sed Ecclesia confert Episcopo consecrandi potestatem: & probatur. Episcopalis consecratio non imprimit characterem: Igitur eam habet ab Ecclesia.

Respondeo negando minorem: Ipse Christus consecrat Sacerdotes, dicente Joan. c. 1. *Hic est, qui baptizat*. Ad probationem distinguo: Episcopalis consecratio non imprimit characterem adæquate & simpliciter, concedo: extensive, nego. Character Sacerdotalis juxta nostrorum Thomistarum placita extenditur in Episcopo. Subscribit D. Thomas ibidem ad secundum, dicendo potestatem conferri Episcopo permanentem, eo quod ejus potestas vi consecrationis accepta, directe respiciat Christum Deum, cui parat Ministros. De hoc momento audiendus est sanctus Doctor ibidem, ubi ad 2. ait: " Dicendum, quod " in promotione ipsius Episcopi datur sibi " potestas quæ perpetuo manet in eo, " quamvis dici non possit character: quia " per eam non ordinatur homo directe ad " Deum, sed ad corpus Christi mysticum: " & tamen indelebiliter manet sicut cha" racter, quia per consecrationem da" tur.

Instabis: Episcopus non habet potestatem nisi in Ecclesia: sed ut primum exauctoratus est, jam non est de Ecclesia: Igitur nequidem valide consecrare potest.

Respondeo distinguendo minorem: Episcopus Hæreticus exauctoratus non est de Ecclesia ratione fidei & charitatis, atque influxus, concedo: istis enim solutis nexibus membrum putridum & a corpore resecatum manet: Ratione characteris & ordinationis, nego: quod enim semel consecratum est, non potest non esse consecratum. Quia vero ab Ecclesia præcisus est, non habet licitam ordinis executionem. Sic respondet Angelicus Doctor ibidem ad 3. " Dicendum, *inquit*, quod illi qui pro" moventur ab Hæreticis, quamvis acci" piant ordinem, non tamen recipiunt " executionem, ut licite possint in suis or" dinibus ministrare. "

Dices: Minister debet consecrando Sacerdotes conjungi Passioni Christi quæ in Sacramento operatur, 2. & benedicere: sed Episcopus Hæreticus denuntiatus neque Passioni Christi conjungitur & communicat, neque quemquam benedicere potest, cum ipse sit maledictus. Igitur omnibus pensatis, ne quidem valide Sacerdotes consecrare potest.

Respondeo distinguendo primam minoris partem: Episcopus exauctoratus non conjungitur Passioni Christi ratione fidei & charitatis, iis quippe virtutibus orbatus est, concedo: ratione characteris & formæ legitimæ quam adhibet cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, nego. Sic solvit difficultatem ibidem S. Thomas ad 4. " Dicendum, *ait*, quod per fidem Eccle" siæ continuatur Passioni Christi, quia " quamvis in ea non sint secundum se, " sunt tamen in ea secundum formam Ec" clesiæ quam servant. "

Ad Alteram minoris partem similiter distinguo: Episcopus Hæreticus nequit benedicere per se, & ad gratiam conferendam, quæ est secundarius ordinationis effectus, concedo: neque benedicere in nomine Ecclesiæ & consecrare, nego. Ita ibidem Angelus Scholæ ad 5. ubi sic loquitur: " Di" cendum, quod hoc est referendum ad ul" timum effectum Sacramentorum.

Solvitur argumentum ex Canone octavo primi Concilii Niceni.

Opponens: Quæstio juris in Concilio œcumenico definita, pro omnibus fidei regula est, nec illi citra temeritatem refragari licitum est. Sed Hæreticos universim reordinandos statuit sacra illa Synodus; & probatur. Duos condidit pro Hæreticis canones, octavum scilicet & decimumnonum: in priori jubet reordinari Nova-

tianos, in posteriori rebaptizari Cataphrygas eo quod formam Baptismi tentarent & deflorarent. Probatur minor quoad primam partem, scilicet Synodum statuere Novatianos reordinari: namque eo ipso quo jubet manus illis imponi, jubet reordinari: " Placuit sancto & magno Concilio ut impositionem manus accipientes, sic in clero permaneant. " Sed per eam manuum impositionem intelligitur reordinatio: Et probatur multis momentis. Primo hæc manuum impositio non est reconciliativa, cum aliquid speciale eo loci statuatur quod ceteris Hæreticis non erat commune; impositio vero ad pœnitentiam indiscriminatim omnes & singulos spectat: 2. Neque chrismativa dici debet: quandoquidem Græci Confirmationem unctione, & non impositione manus, nisi raro admodum designabant: Quid plura? impositio manuum Novatianis ad Eccles. redeuntibus adhibita, juxta multos gravissimos auctores, erat aliis Hæreticis reconciliandis communis: Porro nusquam memoriæ proditum est ceteros Hæreticos omisisse Confirmationem, quippe quæ juxta veterem disciplinam simul cum Baptismo conferretur, nec ipsis Novatianis vitio versum est, Baptismi appendices prætermisisse. Superest igitur quod Concilium loquatur de manus impositione ordinativa.

Respondeo negando antecedens propter rationes jamjam supra dictas. Ad probationem dico juxta quorumdam Theologorum placita, Concilium sermonem instituere de manuum impositione chrismativa; quam omisisse Novatianos propugnant: sicque aliquid speciale pro eis statuisse, cum ceteri Hæterodoxi eam baptizando conferrent: juxta vero multorum opinionem octavus canon Nicænus intelligendus est de chrismatione verticali, quam dubio-procul teste Theodoreto L. 3. Hær. Fab. c. 5. vel ipsi Novatiani prætermittebant: " Et iis, *inquit*, quos baptizant, sanctissimum " chrisma non præbent. Quapropter eos " qui ex hac hæresi corpori Ecclesiæ con- " junguntur, laudatissimi Patres inungi " præceperunt. " Videas velim, Theodoretum canonem non de manuum impositione chrismativa & ordinativa, sed baptismali explicare & interpretari.

Instabis: Atqui verba canonis Nicæni de reordinatione Novatianorum intelligi debent. Ergo &c. Probatur subsumptum. Synodus est sui ipsius interpres in sua ad Alexandrinos Epistola Tom. 2. Labbæi fol. 250. ubi de Meletianis sic loquitur: " Illi ve- " ro qui ab eo in sacrum ordinem lecti " sunt, simul atque sanctiore ordinatione " confirmati fuerint, ad Communionem " post hæc admittantur, & permittatur il- " lis quidem honoribus frui, & sacris mu- " neribus fungi. "

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem distinguo: Et nomine sanctioris ordinationis intelligunt novam institutionem a legitimis Pastoribus, hoc est, canonicam jurisdictionem & missionem, concedo: novam ordinationem, nego. Duplex in consecratione Sacerdotis datur potestas; videlicet una circa corpus Christi verum, altera circa corpus Christi mysticum: utraque est sanctior cum a legitimo Ministro procedat, nam ad eum solum spectat concedere & dare executionem ordinum, maxime circa corpus Christi mysticum: Igitur volunt Patres statuuntque adversus Meletianos Schismaticos, ut redeuntes sanctiori ordinatione in eo sensu gaudeant, quod missionem & ordinum executionem, immo & consecrationem, si opus sit canonice in posterum a legitimis Pastoribus accipiant: Hoc ipsum in eadem indicant Epistola, his verbis: " Quin et- " iam nulla potestas eis sit vel designan- " di quos velint, vel omnino quidquam " faciendi absque consensu Episcoporum " Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ, qui " sub Alexandro sunt sanctissimo Collega " nostro. "

Replicabis: Atqui Concilium de reordinatione eorum qui vel schismate, vel hæresi ab Ecclesia præcisi sunt, loquitur. Ergo &c. Probatur subsumptum. In isto sensu explanat canonem octavum Nicænum Theophilus Patriarcha Antiochenus Hieronymo coævus Tom. 2. Concil. Labbæi fol. 1801. " Declaravit, *inquit*, mihi tua " pietas quod quidam eorum qui se Ca- " tharos nominant, volunt ad Ecclesiam " accedere. Quoniam ergo magna Syno- " dus Nicæna a sanctis Patribus nostris ha- " bita, statuit ut ordinentur qui accedunt " juxta hanc formam, eos qui ad Eccle- " siam accedent, ordina: si quidem vi- " ta eorum recta est, & nihil eis adver- " satur. "

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem nego Theophilum intelligere canonem

nonem Nicænum de manuum impositione ordinativa: non enim eo loci movet quæstionem de Clericis Novatianis, sed de Laicis ad quos sic extendit sacra Synodus privilegium, ut velit Clero eos ascribi posse, si alio quam schismatis crimine non impediantur: " Si quidem, *ait*, vita eorum recta est, & nihil eis adversatur. " Quod tamen veteres canones vetabant circa ceteros Hæreticos; quippe qui prohiberent ne nomen Ecclesiasticæ militiæ darent, donec pluribus annis eorum in fide constantia probaretur.

§. VII.

Ordinem esse novæ legis proprie dictum Sacramentum variis ostenditur rationibus.

Prima, eaque a priori sic deducitur. Nomine Sacramenti intelligimus cæremoniam sacram, qua traditur potestas spirituale aliquod ministerium exercendi, simulque gratia sanctificans ad illud rite & convenienter obeundum. Sed talis est Ordo. Igitur est novæ legis proprie dictum sacramentum. Probatur minor multis momentis. Primo quidem ex his Scripturæ, Patrum & Conciliorum locis, quibus supra ostensum est cæremoniam Ordinum annexam habere gratiam. Secundo, ex Magistro Sentent. qui Lib.4. dist. 24. dicit Ordinem esse *signaculum quoddam Ecclesiæ, quo spiritualis potestas traditur ordinato*. Quam quidem definitionem ratam habet sanctus Thomas hic 3. part. Supplem. q.34. art.2. his verbis: " Dicendum quod definitio quam " Magister de Ordine ponit, convenit Or- " dini, secundum quod est Ecclesiæ sacra- " mentum. Et ideo duo ponit, scilicet si- " gnum exterius, ibi, signaculum quod- " dam, idest, signum quoddam: & effe- " ctum interiorem, ibi, quo spiritualis po- " testas &c. " Rursus ibidem art.3. " Di- " cendum quod Sacramentum, ut ex di- " ctis patet, nihil est aliud, quam quæ- " dam sanctificatio homini exhibita cum " aliquo signo visibili: unde cum in sus- " ceptione Ordinis quædam consecratio " homini exhibeatur per visibilia signa, " constat Ordinem esse Sacramentum. " Tertio, ideo Baptismus est signum sensibile gratiam elargiens, quia est ceterorum sacramentorum janua, hominesque ad ea suscipienda reddit capaces. Igitur & a simili, immo & a fortiori, Ordo est signum gratiæ practicum, eum pro munere habeat ordinare ministros, qui digne vel ipsa conficiant Sacramenta. Hanc tradit probationem sanctus Thomas ibidem art. 3. & ait: " Propter quod unumquod- " que tale, & illud magis: sed propter " Ordinem fit homo dispensator aliorum " Sacramentorum. Ergo Ordo habet ma- " gis rationem quod sit Sacramentum, " quam alia. "

Altera ratio ita proponitur: Quæ sunt a Deo, non solum extrinsece, sed & intrinsece ordinata sunt; talis est hujusce spectabilis mundi digestus per omnium entium naturam ordo: ita ut quælibet creatura per virtutem innatam in suo vicissim stet ordine, & ad præscriptum tendat finem; talis est & Ordo pro spiritualibus: Ecclesia enim triumphans diversis gratiæ vinculis Deo conjungitur, & felici pondere ipsi perpetuo adhæret: talis inter omnes electos, & cœlestia agmina Angelorum, qui ideo gratia referti, quia ipsos fecit Deus suæ voluntatis & ministros, & ignem urentem, qui sun flagrantes amore, ardeant loquendo, & alios accendant. Priores illuminati a Deo & perfecti, inferiores illuminant & perficiunt: ordinatio enim ea est, teste Dionysio, inter eos, ut qui magis de Dei bonitate participant, aliis Angelis quidquid luminis est ministrent; ordo autem ille mirabilis gratiæ donis innititur. Sed non absimilis est Hierarchia Ecclesiastica: Igitur conveniens est ut non secus ac naturalis ordo per virtutem innatam ordinatur ad finem, angelica vero per gratiam, sic & humana signo sensibili ad Deum tendat & perveniat. Quia vero Ecclesia militans est media inter naturam & gloriam, inter Angelos sanctos & entia mere naturalia, ex eo quod sit supra naturam, gratiam in suis exigit ordinibus; sed quia etiam paulo minus ab Angelis minoratur, gratiam per sensibilia debet accipere. Igitur Ordo est signum sacrum & proprie dictum Sacramentum.

Hanc eximiam rationem profert Angelicus Doctor ibidem art. 1. in argumento *sed contra*, & ita loquitur: " Rom.13. di- " citur: Quæ sunt a Deo, ordinata sunt: " sed Ecclesia a Deo est, quia ipse eam æ- " dificavit sanguine suo. Ergo Ordo in " Ecclesia esse debet. " Rursus ibidem:

" Præterea status Ecclesiæ est medius in-„ ter statum naturæ & gloriæ: sed in na-„ tura invenitur ordo, quo quædam alus „ superiora sunt; & similiter in gloria, ut „ patet in Angelis. Ergo in Ecclesia de-„ bet esse Ordo. „

Tertio : Non minora sunt novæ legis privilegia iis quæ Synagogæ concessa sunt: immo, teste sancto Augustino, multo majora habemus in Sacramentis. Sed ordinatio Sacerdotum in veteri lege erat verum & proprie dictum Sacramentum; nam in ea Ordo erat cæremonia admodum sacra, cum ex præcepto Dei inungerentur ministri, & sanctitatem legalem tantam conferebat consecratio, ut non nisi per Sacerdotes populi accederent in templum, ut Deo vero libarent. Eadem cæremonia quæ legaliter ex opere operato sanctificabat Levitas, eisdem ex opere operantis conferebat gratiam: Igitur a fortiori Ordo in nova lege est verum & proprie dictum Sacramentum, quod non mere legaliter, sed & intrinsece sanctificat animas. In hoc enim, inquit Concilium Florentinum, Sacramenta veteris legis a nostris discrepant, quod illa gratiam per Christum conferendam significent, nostra vero etiam ex opere operato illam producant, & digne suscipientibus conferant. Quod non obscure dicit Apostolus Hebr. 10. v. 1. *Umbram enim habens lex futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum; per singulos annos eisdem ipsis hostiis, quas offerunt indesinenter, numquam potest accedentes perfectos facere: alioquin cessassent offerri: ideo quod nullam haberent ultra conscientiam peccati.* Ergo &c.

Quarto : Sacramentum est signum a Christo institutum ad nostram sanctificationem. Atqui Christus omnes eo fine instituit Ordines: & probatur. Illud uti tale instituit Dominus, si cuncta Ordinum ministeria veluti peregit: cum enim ipse summus sit Sacerdos, & omnes Ordinum gradus in summo contineantur sacerdotio, dubio-procul ad Ordinem sacrum revocandæ sunt operationes, quibus vel pro sacrificio consummando, vel in ordine ad sacrificium ipse functus est. Atqui res sic se habet. Ergo &c. Probatur minor ex Simeone Thessalonicensi, qui in suo de Sacramento Ordinis libello seu dialogo cap. 12. apud Morinum a pag. 129. usque ad pag. 200. Ordinationes Episcopi, Presbyteri, Diaconi & aliorum Ministrorum juxta ritum Græcum adamussim refert & commemorat.

Quinto : Quod ipsi Protestantes, tametsi Sacramentis novæ legis adversantes, ultro fatentur, a nemine sensato debet in dubium revocari. Atqui vel ipsi Protestantes veritate victi, ne dicam oppressi, Ordinem inter cetera novæ legis Sacramenta annumerare, aut saltem in eo quidquid Sacramenti naturam spirat, agnoscere tenentur. Ergo &c. Probatur minor: Inter omnes audiendus est Calvinus Lib. 3. instit. cap. 19. num. 28. ubi sic loquitur de Ordine: " Quantum ad verum Presbyterii mu-„ nus attinet, quod ore Christi nobis est „ commendatum, libenter eo loco habeo. „ Illic enim cæremonia est primum ex „ Scriptura sumpta, deinde quam non es-„ se inanem, nec supervacuam, sed fide-„ le spirituale gratiæ symbolum testatur. „ Rursus §. 16. ait: Hanc cæremoniam non „ esse inutilem, ex eo quod sit profecta a „ Spiritu sancto, qui nihil frustra in Ec-„ clesia instituit. „ Ibidem cap. 3. §. 13. verbis expressis ait: " Hanc impositio-„ nem manuum fuisse solemnem ritum: „ quo aliquis consecrabatur Ecclesiæ minister. Rursus §. 16. cap. 3. " Licet nul-„ lum certum extet præceptum de manuum „ impositione, quia tamen fuisse in per-„ petuo usu Apostolis videmus, illa tam „ accurata eorum observatio præcepti vice „ nobis esse debet. „ Ex quo liquet Calvinistas dum ex albo Sacramentorum expungunt Ordinem, a suo duce secedere.

Kemnitius in examine Concil. Trid. ad cap. 2. & can. 3. 4. 5. Sess. 23. negat Ordinem esse Sacramentum, sed dubio-procul non sibi constat, quippe qui dicat manuum impositionem esse a Christo institutam, & " Deum largiri gratiam per manuum im-„ positionem. „ Rursus ei " additam fuis-„ se a Deo promissionem „ gratiæ: quæ quidem & similia verum novæ legis indicant Sacramentum.

Fit satis Objectionibus.

Objiciunt : Sacramentum proprie dictum constat materia & forma: sed hoc in Ordine deest; & probatur. Ne quidem formam determinatam habet Ordo, & tamen illa prætermissa, nihil fit. Ergo &c.

Pro-

Probatur antecedens: Verba locum tenent formæ, inquit D. Thomas, cum habeant determinare materiam ad aliquem effectum producendum, scilicet gratiam: Sed Ordo verbis determinatis non fit; & probatur ex Canonistis. Summus Pontifex aliquem Episcopum creare potest, dicendo, *esto Episcopus*: sed non eadem est forma in Pontificali Romano contenta. Ergo &c.

Respondeo negando minorem. Ad primam probationem, nego antecedens. Ad secundam, nego minorem. Ad ulteriorem, distinguo: Et verba laudata sufficienter exprimerent effectum Sacramenti, concedo: & non exprimerent, nego. Non semel dictum est Christum non determinasse in individuo formam Sacramentorum, si eam quæ Baptismo & Eucharistiæ propria est excipias: sed reliquisse potestatem Ecclesiæ assumendi verba quæ Sacramenti designarent effectum. Porro cum ista, *esto Episcopus*, significent gratiam Sacramentalem, non mirum si Canonistæ ratam illam habeant.

Solutio est Isamberti, qui disp. 2. de Sacramento Ordinis articul. 2. sic solvit argumentum. " Ad auctoritatem Canonistarum „ respondetur, eos tantum velle Christum „ instituendo hoc Sacramentum, instituisse „ se pro ejus forma verba illa, *quæ sufficienter significarent talem potestatem tunc* „ *de facto dari ordinatis*: unde cum ista „ verba a summo Pontifice prolata, faciente simul manuum impositionem, *esto* „ *Sacerdos*, vel *esto Episcopus*, traditionem prædictæ potestatis explicent: volunt summum Pontificem utendo solum „ hac forma verbali, & omittendo eam „ quam habet Pontificale, posse valide consecrare aliquem in Sacerdotem vel Episcopum; at isti Canonistæ numquam volunt impositionem manuum omitti in tali ordinatione. „

Instans: Sacramentum ordinatur ad suscipientis sanctificationem: sed Ordo non suscipientem, sed alios sanctificandos per se primo respicit; & probatur. Ordinatur Sacerdos præcise ut aliis conferat Sacramenta. Ergo &c.

Respondeo negando minorem. Ad probationem distinguo: Ordinatur Sacerdos ad sanctificationem aliorum, ut propter ultimum finem, concedo: ut propter finem immediatum, nego. Duo sunt consideranda & ponderanda in Ordine, videlicet ipsa ordinatio seu Ordo secundum se, deinde vero executio Ordinum seu potestatis acceptæ exercitium. Priori modo spectatus per se primo tendit ad sanctificationem ordinantis, ut dignus evadat Christi minister, juxta illud Apostoli 1. Cor. 4. *Sic nos existimet homo ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. Hic jam quæritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur*. Posteriori modo ad sanctificationem aliorum. Et vero consecratio fit in ordinatione: Igitur ordinatus accipit interiorem gratiæ unctionem, cujus unctio interior est signum simul & causa, eo ipso quo fit cum debita forma, juxta Christi intentionem.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Ordo est Sacramentum novæ legis.

PRIMO: Hæc veritas passim in Scripturis sacris astruitur. Act. 14. habetur: *Cum constituissent illis per singulas Ecclesias Presbyteros*. 2. ad Tim. 1. *Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum*.

Secundo: Traditio eam firmat & docet veritatem. Dionysius Lib. de cœlest. Hierar. cap. 5. ipsius Presbyteri ordinationem refert. S. Ignatius Martyr in sua ad Trallianos Epistola commemorat Presbyteros. De Ordine tamquam de Sacramento loquuntur Innocentius I. Epist. 18. ad Alexandrum Episcopum Antiochenum: S. Leo Epist. 81. cap. 1. Chrysostomus Lib. 3. de Sacerdotio: Ambrosius Lib. de Sacerdotali dignitate: Hieronymus Dial. adversus Lucif. Augustinus Lib. 2. contra Parmenianum cap. 13. Idem definiere Concilia: in primis Romanum sub S. Sylvestro ante Nicænam Synodum celebratum c. 5. Carthaginense sub S. Cypriano anno 258. & demum Tridentinum Sess. 23. cap. 2. Ecclesia Orientalis in hoc cum Occidentali consentit. Extant ubique in toto Oriente ad hæc usque tempora Ecclesiæ, in quibus omnes Ordinis gradus servantur, videlicet Episcopi, Presbyteri, Diaconi, &c.

Tertio: Idem Sacramentum Manuscripta conclamant, idem Ritualia, idem ordinationes Presbyterorum a summis priorum sæculorum Pontificibus factæ.

Quarto: Non desunt rationes quibus proba-

probatur Ordinem esse novæ legis Sacramentum. Instar omnium sit cæremonia sacra per Christum instituta, annexam habens gratiam, ut patet ex ordinatione Sancti Timothei.

SYNOPSIS OBJECTIONUM ET SOLUTIONUM.

Objiciunt Heterodoxi 1. institutionem Ordinis in Scriptura Sacra non clarescere, & ne quidem ibi fieri mentionem tum materiæ, tum formæ. 2. Patres intelligere sacerdotium ut quid commune laicis & Presbyteris. 3. Concilia non semel abstulisse potestatem a malis Sacerdotibus offerendi sacrificium; quod fieri non potuisset, si Ordo esset Sacramentum imprimens characterem. 4. Eadem hæreticorum & schismaticorum Præsulum ordinationes esse vacuas declararunt.

Respondeo ad primum, Christum instituisse Ordinem, quum in die Cœnæ præcepit Discipulis illud sacrificium incruentum offerre in sui commemorationem: quod & confirmavit suam post resurrectionem, dicens Joan. 20. *Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Porro reliquit Ecclesiæ porestatem materiam & formam determinandi.

Ad secundum respondeo, Patres loqui de sacrificio mystico, quo sensu cor contritum & humiliatum est sacrificium.

Ad tertium respondeo: Concilia quandoque malis Sacerdotibus in vindictam prohibuisse executionem Ordinum: nec semel Patres & nomen Sacerdotis ab eis abstulisse, sed in eo solum sensu quo sunt ministri indigni.

Ad quartum respondeo, dato & non concesso Episcopos exauctoratos non ordinare, non inde sequeretur Ordinem non esse Sacramentum. Communis tamen opinio est non ordinare quidem licite, bene tamen valide. Hoc unum probant facta & summorum Pontificum dicta.

DIS-

DISSERTATIO SEPTIMA,

DE

ESSENTIA SACRAMENTI MATRIMONII.

ARTICULUS UNICUS.

Utrum Matrimonium sit Sacramentum?

MANICHÆI negabant Matrimonium esse a Deo. Sed contra quod dicitur Ephes. 5. *Sacramentum hoc magnum est.*

Dogma de essentia Matrimonii variis probatur argumentis.

PRIMO. Ex Sriptura Sacra.
Secundo. Ex sanctis Patribus.
Tertio. Rationibus Theologicis &c. Unde fit

CONCLUSIO AFFIRMATIVA.

SACRAMENTUM definitur signum sacrum a Christo institutum: Sed illa definitio competit Matrimonio. Igitur Matrimonium est novæ legis Sacramentum. Probatur minor omnibus prorsus momentis quæ astruunt fidei dogma.

§. I.

Proferuntur testimonia Scripturæ Sacræ.

EX veteri Testamento: Gen. 2. *Non est*, inquit Deus, *bonum esse hominem solum: faciamus ei adjutorium simile sibi.* Rursus ibidem: *Quamobrem relinquet homo patrem suum, & matrem, & adhærebit uxori suæ.* Quibus positis, sic argumentari fas est. Figura prænuntiat in veteri lege veritatem in nova adimplendam, ut docet Apostolus in Epistola ad Hæbreos. Sed conjunctio Adami cum Eva, figura erat matrimonii ut Sacramenti pro lege nova, quatenus significabat Ecclesiæ cum Christo unionem, quæ in matrimonio reduplicative ut Sacramento consummatur; namque Fideles Ecclesiam componunt, & habent cum Christo conjunctionem, in quantum in conspectu Ecclesiæ, in fide & per fidem Christi conjunguntur, ut non solum in societate juxta Christi religionem vivant, verum etiam ut prolem in fide educent, & sicut per Baptismum, sic & per bona opera Christi membrum, illam efficiant. Quod autem hic sit genuinus Scripturæ sensus, patet ex Sancto Augustino, qui Lib. 9. de Genesi ad litt. cap. 7. ita Scripturæ textum interpretatur.

Ex novo Testamento: Matth. 19. Christus ait: *Quod Deus conjunxit, homo non separet.* Suffragatur Apostolus 1. Cor. 7. his verbis: *Qui matrimonio jungit virginem suam, bene facit.* Rursus ibidem, *Si nupserit virgo, non peccavit.* Rursus 1. ad Tim. 4. notat Hæreticos qui prohibebant nubere: & cap. 5. *Volo ergo*, inquit, *juniores nubere, filios procreare, matresfamilias esse &c.* Rursus Hebr. 13. *Honorabile connubium &c.* Demum Ephes. 5. suam mentem clarissime prodit Apostolus dicens de Matrimonio: *Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo & in Ecclesia:* & secundum textum Græcum; & quidem originalem, *in Christum & in Ecclesiam.* Quibus verbis os loquentium iniqua adversus Matrimonium contunditur: verba enim B. Pauli non eo intelliguntur sensu, quod Matrimonium mysterium sit solum inter Christum & Ecclesiam: sed quod revera Matrimonium sit

in

in se mysterium seu Sacramentum, cujus terminus & finis sit Ecclesia, seu conjunctio & unio Christi cum Ecclesia. Eἰς Χρισόν, ἐς τὴν Ἐκκλησίαν. Si quæras quomodo Matrimonium sit Sacramentum? habes ab eodem Apostolo eatenus esse Sacramentum, quatenus est signum unionis Christi cum Ecclesia: quocirca alloquens homines uxoratos ait Eph. 5. *Viri diligite uxores vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea.*

Neque vero Matrimonium est signum vacuum, sed practicum, annexam habens gratiam. Hoc ipsum non in uno loco Scripturæ habetur: namque 1. ad Tim. 2. de desponsata loquens Apostolus ait: *Salvabitur autem per filiorum generationem, si permanserit in fide & dilectione, & sanctificatione cum sobrietate.* Ecce gratia sanctificans accepta in Sacramento, in qua si quis operante fide & dilectione Dei perseveraverit mulier, salvabitur per filiorum generationem, nimirum juxta intentionem & Creatoris & Mediatoris, factam.

Bellarminus Lib. 1. de Matrimonio c. 2. sic interpretatur verba Apostoli: " Videamus, *inquit*, quid Apostolus a conjugatis feminis requirat? *Si permanserit*, ait, *in fide, & dilectione, & sanctificatione cum sobrietate*: ubi quatuor bona enumerat Matrimonii Christiani; contra quatuor mala, quæ sine gratia Dei in matrimonio evitari non possunt. Primum est malum, non servare conjugii fidem. Secundum, odium & rixæ; quæ subinde inter conjuges oriuntur. Tertium, immunditia quædam & turpitudo ex rebellione membrorum. Quartum, intemperantia. His Paulus opponit fidem, dilectionem, sanctificationem, & sobrietatem, in quibus permanendum esse dicit, tamquam videlicet in ipsa matrimonii celebratione acceptis. "

Pergit, & subnotat Apostolum iterum prædicare in alio loco Matrimonii gratiam, quatenus inter Dei dona eam annumerat. " Atque hinc, *ait* idem auctor, 1. Cor. 7. vocat donum Dei matrimonium Apostolus, ut ipsam virginitatem: *Unusquisque*, inquit, *proprium donum habet ex Deo: alius quidem sic, alius vero sic.* Et 1. Thes. 4. hortatur conjuges ut abstineant se a fornicatione, & vas suum possideant in sanctificatione, quam nimirum per Matrimonium ante acceperunt. "

§. II.

Expenduntur Summorum Pontificum Decreta.

Agmen ducet Siricius Papa, qui Epist. 1. c. 4. subindigitat Matrimonium esse rem sacram: " Hoc ne fiat, *ait*, omnibus modis inhibemus: quia illa benedictio, quam nupturæ Sacerdos imponit, apud fideles cujusdam sacrilegii instar est, si ulla transgressione violetur. " Sed quorsum, quæso, infidelitas circa matrimonium commissa foret sacrilegium? si matrimonium non esset Sacramentum: cum peccatum sacrilegii illud tantum censeatur, quo res sacræ & a Deo sanctificatæ profanantur.

Sequitur Innocentius I. qui de eodem momento expressioribus verbis loquitur Epist. 9. ad Probum, quippe qui asserat Matrimonium divinam habere pro fundamento gratiam. " Qua de re, *ait*, statuimus, fide Catholica suffragante, illud esse conjugium, quod primitus erat divina gratia fundatum, conventumque secundæ mulieris, priore superstite, nec divortio ejecta, nullo pacto posse esse legitimum.

Non absimili modo censet S. Leo Magnus Ep. 92. ad Rusticum Narbonensem Episcopum c. 4. ubi vocat Matrimonium Sacramentum simul & mysterium. En ejus verba: " Unde cum societas nuptiarum ita ab initio constituta sit, ut præter sexuum conjunctionem, haberet in se Christi & Ecclesiæ Sacramentum, dubium non est, eam mulierem non pertinere ad Matrimonium, in qua docetur nuptiale non fuisse mysterium. "

Non prætereundus Lucius III. Hic summus Pontifex in Concilio, quod, si fides adhibeatur Estio, non enim extat textus in Labbeanis Codicibus, duodecimo labente sæculo Veronæ celebratum est, expresse Matrimonium inter Sacramenta novæ legis annumerat: " Universos, *inquit in Decreto quod incipit*: Ad abolendam, *& refertur extr. de Hæreticis*: qui de Sacramento corporis & sanguinis Christi, vel de Baptismate, seu de peccatorum confessione, Matrimonio, vel reliquis Ecclesiasticis Sacramentis aliter sentire aut docere non metuunt, quam

" Roma-

„ Romana Ecclesia prædicat & observat, „ vinculo perpetui anathematis innodamus. „

His accedit Eugenius IV. qui in instru-ctione Armenorum ceteris novæ legis Sacramentis accenset Matrimonium.

§. III.

Traditio Patrum pro Matrimonii Sacramento.

Jam elucescit mira ista traditio tum in doctrina, tum in statutis summorum Pontificum, qui primo ævo clavum Ecclesiæ tenebant: sed mirum in modum eadem sententiis Patrum roboratur.

Tertullianus non in uno, sed in multiplici loco præfatum astruit dogma: in primis L. 2. c. 8. ad uxorem, " Sufficiamus, „ *inquit*, ad enarrandam felicitatem ejus „ Matrimonii, quod Ecclesia conciliat, & „ confirmat oblatio, & obsignat benedictio; „ Angeli renuntiant, Pater ratum habet. „ Audis Tertullianum repetere gratiam Matrimonii ex oblatione & benedictione coram Deo, & juxta Christi præceptum factis.

Rursus Lib. 5. adversus Marcionem damnantem nuptias ait pag. 451. " Sine du„ bio ex damnatione conjugii institutio i„ sta constabit. Videamus an justa: non „ quasi destructuri felicitatem sanctitatis, ut „ aliqui Nicolaitæ assertores libidinis atque „ luxuriæ: sed qui sanctitatem sine nuptia„ rum damnatione novemus & sectemur, „ & præteramus .... sed & si nubendi „ jam modus ponitur, quem quidem apud „ nos spiritalis ratio Paracleto auctore de„ fendit, unum in fide matrimonium præ„ scribens, ejusdem erit modum figere. „ Eo loci opponit Matrimonii sacramentum pagano, cujus finis est inhonesta voluptas, aut saltem intenditur.

S. Cyprianus ejusdem est sententiæ. Lib. de singularitate Clericorum asserit nexum matrimonii indissolubilem esse propter contrahentium fidem & benedictionem: & L. 3. testimoniorum ad Quirinum num. 62. ait: " Matrimonium cum Gentilibus non „ jungendum ... Nescitis quoniam cor„ pora vestra membra Christi sunt? „ Ibi exaltat virginitatem & matrimonium fidelium, quod quidem ut sanctum habet.

S. Ambrosius suum huic dogmati addit calculum pluribus in locis, maxime Comment. in illa Apostoli verba ad Ephes. 5. *Sacramentum hoc magnum est &c.* ait: " „ Mysterii Sacramentum grande in unitate „ viri ac feminæ esse significat. „ Rursus Lib. 1. de Abraham cap. 7. loquens de eo qui alterius nuptam ducere cupit ut uxorem, ait: " Qui sic egerit, peccat in De„ um, cujus legem violat, gratiam solvit: „ & ideo quia in Deum peccat, sacra„ menti cœlestis amittit consortium. „ Eo loci docet matrimonium christianum non reperiri, ubi gratia non adest. Igitur ex Ambrosio, conjugium inter fideles initum est signum gratiæ practicum: adeoque vere & proprie dictum novæ legis Sacramentum.

Non dissentit Hieronymus Comment. in verba mox laudata ex Epistola ad Ephesios excerpta: & in testimonium profert hæc Gregorii Nazianzeni verba, qui Apostoli sententiam sic interpretatur: " Scio „ quia locus iste ineffabilibus plenus sit Sa„ cramentis, & divinum cor quærat inter„ pretis; ego autem pro pusillitate sensus „ mei, in Christo interim illud & in Ec„ clesia intelligendum dico. „

Jam de hoc puncto audiendus est Sanctus Chrysostomus, qui Hom. 20. in Epist. ad Ephesios eumdem Pauli locum sic explanat: " Et benedixit, *inquit*, magnum „ est hoc mysterium; ac si dixisset, ve„ rumtamen allegoria ista dilectionem con„ jugalem non evertit. „ Et mox: " Re „ vera Mysterium est & magnum Myste„ rium, relicto eo qui genuit, eo qui aluit, „ etiam ea quæ peperit, quæ misere & cum „ labore parturivit, adhærere virum illi, „ quæ antea neque visa sit, atque hanc o„ mni præferre. Vere mysterium est. Et „ parentes etiam, cum ista fiunt, non of„ fenduntur &c. „

B. Cyrillus Alexandrinus non leviora de hoc capitulo dicit, maxime Epist. ad Nestorium ubi sic loquitur: " Nam hac ipsa „ de causa, *seu*, quo nostræ quoque sub„ stantiæ sua benedictione cumularet, si„ mul cum Sanctis Apostolis ad nuptias „ in Cana Galilææ vocatum, huc se con„ tulisse, suaque benedictione easdem dis„ pensatorie cohonestasse dicimus. „ Rursus eamdem commemorat benedictionem L. 2. in Joan. cap. 2. ubi explicans miram conversionem aquæ in vinum ait; " Christum sanctificasse

„ casse conjugium, & gratiam nuptiis præ-„ parasse, ut aditus hominum in hanc „ vitam benediceretur. „

S. Epiphanus Hær. 67. non silet eamdem benedictionem nuptiarum sanctificativam: sic enim scribit: " Quomodo enim non e-„ runt venerabiles nuptiæ, & in Deo ha-„ bentes regnum cœlorum, cum vocatus „ sit Salvator ipse ad nuptias, ut nuptias „ benediceret. „

Inter omnes pro isto dogmate astruendo eminet S. Augustinus. Primo quidem L. de bono conjugali, ubi non semel conjugium nomine Sacramenti celebrat. Cap. 18. ita loquitur: " Propterea, *ait*, Sacramen-„ tum nuptiarum temporis nostri sic ad „ unum virum & unam uxorem redactum „ est .... Sacramentum nuptiarum sin-„ gularum nostri temporis, significat uni-„ tatem omnium nostrum subjectam Deo „ futuram in una cœlesti civitate. „ Quod autem eo loci loquatur Sanctus Doctor de Sacramento proprie dicto, ex hoc potissimum liquet, quod conjugium Christianorum nuptiis Gentilium opponat verbis istis subsequentibus: " Nec causa ergo nu-„ merosioris prolis fecerunt Sancti nostri, „ quod Cato dicitur fecisse Romanus, ut „ traderet vivus uxorem, etiam alterius do-„ mum filiis impleturam. In nostrarum „ quippe nuptiis plus valet sanctitas Sacra-„ menti, quam fecunditas uteri. „ Iterum c. 24. nuptias Christianorum opponit Paganorum connubiis, ut quid propter gratiam quam confert longe præcellens.

Idem Pater comparat conjugium quod in nova lege celebratur, Sacramentis Baptismi & Ordinis, quæ quidem comparatio, non dicam vacua, sed ridicula & prorsus inepta foret, si non haberet rationem Sacramenti proprie dicti. Celeberrimus est pro hoc momento locus ex L. 1. de nuptiis & concup. cap. 10. exceptus: " Inter vi-„ ventes, *ait*, manet quoddam vinculum „ conjugale, quod nec separatio, nec cum „ altero copulatio possit auferre: manet „ autem ad noxam criminis, non ad vin-„ culum fœderis, sicut Apostatæ anima vel-„ ut de conjugio Christi recedat, etiam fi-„ de perdita, Sacramentum fidei non „ amittit quod lavacro regenerationis acce-„ pit. „

Rursus de bono conjugii c. 24. " Quem-„ admodum, *inquit*, si fiat ordinatio „ Cleri ad plebem congregandam, etiamsi „ plebis congregatio non subsequatur, ma-„ net tamen in illis ordinatis Sacramen-„ tum Ordinationis; & si aliqua culpa „ quisquam ab officio removeatur, Sacra-„ mento Domini semel imposito non care-„ bit, quamvis ad judicium permanente. Observes velim, benevole Lector, Patres vocare conjugium modo benedictionem nuptialem, quam prophanare reputant sacrilegium; modo mysterium, nonnumquam etiam Sacramentum; nec ipse Augustinus quoad gratiæ productionem Baptismo & Ordinationi illud assimilare dubitat. Jam inimici fidei si velint sunt judices. Numquid supram Scripturam Sacram, supra summorum Pontificum statuta, supra incontaminatam Patrum doctrinam sese extollere non verebuntur? Num post tot testes & lumine & sanctitate & antiquitate præpollentes, indiscriminatim omnibus fidei monumentis & defensoribus relictis, eis nova commenta rimantibus credemus, & conjugium in Ecclesia celebratum non esse proprie dictum Sacramentum dicemus?

§. IV.

Statuta Conciliorum.

QUONIAM Christus Dominus dixit Matt. cap. 18. *Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus*; operæ pretium est hic texere statuta Ecclesiæ in Conciliis adunatæ, quæ definivit & declaravit Matrimonium esse novæ legis Sacramentum.

Concilium Gangrense juxta versionem Dionysii Exigui can. 1. ait. *Si quis vituperat nuptias, & dormientem cum viro suo fidelem ac religiosam detestatur, aut culpabilem æstimat, velut quæ in regnum Dei introire non possit; anathema sit.*

Bracarense I. can. 11. *Si quis*, inquit, *conjugia humana damnat, & procreationem nascentium perhorrescit, sicut Manichæus & Priscillianus dixerunt; anathema sit.*

Lateranense canone qui refertur in Decretalibus de simonia, capite *cum in Ecclesia*, nubentium benedictionem inter Sacramenta recenset; ait enim: " Horribile es-„ se quod pro sepulturis & exequiis mortuo-„ rum, & benedictionibus nubentium, seu „ aliis Sacramentis aliquid requiratur.... „ Ne igitur hæc de cetero fiant, vel proper-

„ sonis

„ fonis Ecclesiasticis deducendis in sedem, „ vel Sacerdotibus instituendis aut sepeliendis mortuis, seu benedicendis nubentibus, seu aliis Sacramentis conferendis collatis aliquid exigatur, strictius prohibemus. „

Constantiense supponit tamquam de fide septem esse novæ legis Sacramenta, quorum unum est Matrimonium, quum Sess. 15. illum Joannis Hus anathemate percellit articulum: *Sacerdotes quomodolibet criminose viventes, sacerdotii polluunt potestatem, & sicut filii infideles, sentiunt infideliter de septem Sacramentis Ecclesiæ*. Hoc ipsum concluditur ex Constitutione Martini V. ab eodem approbata Concilio, in qua quidem hæc habentur: " Interrogetur an credat „ quod Christianus contemnens susceptionem Sacramentorum, Confirmationis, „ vel Extremæ-Unctionis, vel solemnizationis Matrimonii, peccet mortaliter. „ Ibi loquitur de interrogatione facienda ei qui in hæreseos suspicionem venerit.

Florentinum eamdem propugnat veritatem; namque Eugenius IV. in decreto unionis Armenorum sic definit: " Novæ legis septem sunt Sacramenta, videlicet „ Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, „ Pœnitentia, Extrema-Unctio, Ordo, & „ Matrimonium. Horum quinque prima „ ad spiritualem uniuscujusque hominis in „ seipso perfectionem; duo ultima totius „ Ecclesiæ regimen, multiplicationemque „ ordinata sunt. Per Baptismum enim spiritualiter renascimur; Per Confirmationem augemur in gratia, & roboramur „ in fide; renati autem & roborati, nutrimur divina Eucharistiæ alimonia. Quod „ si per peccatum ægritudinem incurrimus „ animæ, per Pœnitentiam spiritualiter sanamur; spiritualiter etiam & corporaliter, prout animæ expedit, per Extremam-Unctionem. Per Ordinem vero Ecclesia gubernatur, & multiplicatur spiritualiter; Per Matrimonium corporaliter „ augetur. „

Tridentinum ceterorum velut appendix totam Matrimonii materiam mirum in modum explanat Sess. 24. his verbis: " Matrimonii perpetuum, indissolubilemque „ nexum primus humani generis parens „ divini Spiritus instinctu pronunciavit, „ cum dixit: *Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea. Quamobrem relinquet homo Patrem suum, & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una*. Hoc autem vinculo duos tantummodo copulari, & conjungi Christus Dominus apertius docuit, cum postrema „ illa verba, tamquam a Deo prolata referens dixit: Itaque jam non sunt duo, „ sed una caro, statimque ejusdem nexus „ firmitatem ab Adamo tanto ante pronuntiatam his verbis confirmavit: *Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet*. „ Gratiam vero quæ naturalem illum amorem perficeret, & indissolubilem unitatem confirmaret, conjugesque sanctificaret, ipse Christus, venerabilium Sacramentorum institutor, atque perfector, „ sua nobis Passione promeruit. Quod Paulus Apostolus innuit, dicens: *Viri diligite uxores vestras, sicut Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea*: mox „ subjungens: *Sacramentum hoc magnum est: Ego autem dico in Christo, & in Ecclesia*. Cum igitur Matrimonium in „ lege Evangelica veteribus connubiis per „ Christum gratia præstet; merito inter „ novæ legis Sacramenta annumerandum, „ Sancti Patres nostri, Concilia & universalis Ecclesiæ Traditio semper docuerunt. „

Rursus can. 1. *Si quis dixerit Matrimonium non esse vere & proprie unum ex septem legis Evangelicæ Sacramentis, a Christo Domino institutum, sed ab hominibus in Ecclesia inventum, neque gratiam conferre; anathema sit*.

Observandum venit Concilium Grangrense & Bracar. anathemate percellere eos Hæreticos, qui nuptias ut quid prophanum & non ut Sacramentum habebant. Lateranense eodem prorsus modo loquitur de conjugio ac de ceteris Sacramentis ut ejus ipsa sonant verba: " Horribile est, *ait*, quod „ pro sepulturis & exequiis mortuorum, „ & benedictionibus nubentium, seu aliis „ Sacramentis aliquid requiritur. „ Quæ quidem voces, *seu aliis Sacramentis*, referuntur ad ista *benedictionibus nubentium*, quibus conjunguntur cum particula, *seu*. Constantiense loquitur in sensu opposito Joannis Hus, qui propugnabat Matrimonium esse tantummodo in officium naturæ, & non Sacramentum: quod & Lutherus & Calvinus dicebant, quos ideo Tridentinum suo perstringit stylo censorio. Quid plura? Eugenius in Florentino explanat Armenis hanc fidem.

dem. Igitur cum septem nominet ei Sacramenta, quorum unum est Matrimonium, dubio-procul aliter sentire citra fidei periculum nemo potest.

§. V.

Consensus Ecclesiarum Arientalium & testimonia Graecorum recensentur.

De veteribus Græcis non est relictus ambigendi locus. Epiphanium, Chrysostomum, Gregorium Nazianzen. jam laudavimus, nunc ad recentiores properare juvat, ut Protestantes intelligant ab ipsa adhuc vagiente Ecclesia testimonia omni exceptione majora pro Sacramento Matrimonii ad nostra usque tempora incunctanter perseverasse.

Allatius in suo percelebri opere, cujus titulus est De utriusque Ecclesiæ consensione L. 3. cap. 11. inter Sacramenta novæ legis annumerat conjugium, ostendendo Græcos anathemate percussisse Cyrillum Lucarem eo quod numerum septenarium Sacramentorum, temerasset: Ejusdem est labii Arcudius, qui librum 7. de hac materia fuso & eleganti calamo conscripsit. C. 2. ita loquitur: " Matrimonium Christus „ Dominus ad Sacramenti dignitatem evexit, relicta prorsus intacta ejus natura. „ Unde causæ quæ constituunt Matrimonium quatenus est homini quid naturale, hoc est, ea naturali inclinatione „ proveniens, eædem constituunt Sacramentum. „

Simeon Thessalonicensis inter Græcos recentiores celebertimus, p. 61. & seq. probat auctoritate Scripturæ conjugium, quod Matrimonium honorabile τίμος γάμος Græci nuncupant, esse proprie dictum novæ legis Sacramentum.

Meletius Syrugus Ref. art. 15. Cyrilli Lucaris a fide Apostatæ, ex græco, latine sic redditur: " Omnes, *inquit*, Ecclesiæ „ ab Apostolorum Traditione acceperunt, „ conjugium honorabile inter Sacramenta „ annumerandum esse: Vocamus Matrimonium honorabile, non illud quidem „ quod in universa terra communi conjunctione hominis cum femina ad filiorum procreationem.. sed illud quod inter Fideles celebrat Ecclesia invocatione, „ quæ in sacris precibus continetur, de quo dicitur conjugium honorabile est, & thalamus „ nuptialis absque macula, & illud ipsum „ est quod nulla de causa solvi debet: & „ hæc prohibitio lata est ab eo qui præcepit ne in posterum repudii libellus daretur, quia non licitum est homini separare quod conjunxit Deus. Matrimonium alio modo initum solubile est juxta „ D. Paulum dicentem, hominem infidelem a propria posse separari uxore si vul. Pergit ibidem, & art: " Idem Apostolus „ expressis terminis illud vocat Mysterium „ seu Sacramentum, cum dixit, hoc Mysterium magnum est: Neque vero solummodo magnum dicit, sed in Christo „ & in Ecclesia. „ Audis illum Theologum secernere conjugium Christianorum a conjugio Paganorum, quod istud mere naturale sit, utpote fundatum in conjunctione ne naturali bestiis communi, inquit Syrurgus: illud vero *sacrum Mysterium* & Sacramentum.

Confessio ortodoxa p. 183. idem dogma complectitur q. 115. dicit: " Sextum Sacramentum esse conjugium, quod quidem fide mutua data, inter desponsatos, „ a Sacerdote postea confirmatur. „ His accedunt definitiones Synodorum Cyrilli Beroæ, & Parthenii senioris quibus astruitur Matrimonium ut Sacramentum adversus Cyrillum Lucarem: Lucarem: Eamdem doctrinam propugnat Corressius. Observes Græcos ponere Matrimonium sextum numero inter Sacramenta.

Gregorius Protosyncellus Corressii discipulus suffragatur Synops. p. 153. & 154. air: " Explicatio sexti Sacramenti, videlicet Matrimonii. „ Pergit: " Matrimonium est perfecta concordia & unio viri „ & feminæ, ut simul totam degant vitam istam. Dicimus conjunctionem perfectam, „ quia istud compositum coalescens ex voluntate viri & feminæ, & Ecclesiæ, a „ nemine, perdurante eorum vita, solvi „ potest, juxta illud Christi effatum, *Quod Deus conjunxit, homo non separet*. Deinde vero asserius Matrimonium esse Sacramentum a Deo institutum, quo quidem homo feminæ pro hac tota vita „ temporali conjungitur, & Apostolus nos „ docet esse Sacramentum dicendo: *Hoc* „ *Sacramentum magnum est*, eo quod Christi cum Ecclesia unionem significat. „

Non prætereundus Jeremias Patriarcha Jerosolymæ, qui resp. 1. & 2. adversus Theologus Wttembergenses omni argumentorum

rum genere probat conjugium esse novæ legis Sacramentum. In secunda responsione ait: " Matrimonium est donum Dei quod " a Deo hominibus ad filiorum procreatio- " nem concessum est, quamdiu universus " iste corruptioni obnoxius perdurabit. " Subdit vero: " Esse Mysterium seu Sacra- " mentum, sicut cetera a Deo institutum; " quæ quidem sunt Ordinatio, Eucharistia, " Chrisma & Baptismus, illudque ipsum " Christum benedicere. "

Omnia Græcorum Ritualia eamdem confirmant veritatem. In Ecclesiæ aditu primo celebrantur sponsalia: 2. His peractis adducuntur versus altare sponsus & sponsa, corona utrique apponitur in signum victoriæ super concupiscentiam, servata scilicet ad hæc usque tempora castitate. 30. Psalmus *Beati immaculati &c.* dicitur, annulus aureus sponso, argenteus vero sponsæ datur. 4. Variis & iteratis precibus seu orationibus benedicuntur.

Prima oratio: " *Tu, Domine*, ait Sacerdos, *qui eos benedixisti, dicendo, crescite & multiplicamini, unum corpus effecisti; & propter hoc dixisti, relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ; ita ut duo in carne una, & quod Deus conjunxit homo non separet*, &c.

Altera oratio a Sacerdote prolata hæc est, & benedictiones spirituales, potissimum spectat: *Benedictus sis, Domine Deus noster, qui instituisti Matrimonium mysticum & immaculatum, sicut instituisti legem conjugii corporalis. Tu qui es incorruptibilitatis Custos, & rerum hujusce mundi largus Dispensator: Tu qui initio hominem creasti &c. Mitte igitur nunc gratiam tuam cælestem super servos tuos N. N. & da filiæ isti ut in omnibus suo subdita sit viro, & huic vestro servo, ut suæ uxoris caput existat, ut vitam tuæ voluntati conformem ducant. Benedic eos sicut benedixisti Abraham & Sara.*

Tertia & quidem inter ceteras potissima his concipitur terminis: *Deus sancte, qui ab initio hominem ex limo formasti, qui ex ejus costa mulierem produxisti, quique ad auxilium illi conjunxisti, eo quod bonum non tibi visum est hominem esse solum super terram: Mitte Domine manum tuam ex sancto habitaculo tuo, & conjunge N. servum tuum, & N. ancillam tuam, quandoquidem per te mulier viro conjuncta est: conjunge eos perfecta concordia, eosque corona ut una sint caro: concede eis conjugii fructus; & sint in filiis felices, &c.*

Demum unum hic subnotare juvat, scilicet in Euchologiis recentioribus altum esse silentium de Liturgia pro nuptiis celebrandis, & de Communione, nam ad vesperam fit conjugii cæremonia, at vero in vetustioribus manuscriptis quorum R.P. Goar exemplaria refert, conjugati ex præsanctificatis accipiunt sacram synaxim; quæ quidem pia consuetudo vel ipso Simeonis Thessalonicensis tempore adhuc florebat. C. 276. p. 195. Euchol. p. 398. hæc omnia suso calamo scripsit Renaudotius Tom. 5. perp. fidei L. 6. c. 2.

§. VI.

Concinunt aliæ Ecclesiæ Orientales.

Non secus ac Græci Melchitæ, Jacobitæ Syriæ, & Alexandriæ, Nestoriani celebrant benedictionem nuptialem: Priores vero dum erant cum Ecclesia Romana conjuncti, non absimiles pro eodem momento ritus habebant, ut infra dicetur, sicque ab Apostolis initium duxit Traditio pro Sacramento Matrimonii dogmate.

Primum prodimus Ebnassal celeberrimum Coptitarum Canonistam. Iste de hoc momento hunc instituit sermonem, qui latine sic redditur: " Potest celebrari Matri- " monium, neque tamen absque Sacerdo- " tis præsentia, ejusque prece super con- " trahentes fusa, & oblatione sanctæ Eu- " charistiæ, quæ eodem tempore quo coro- " nantur, fit, ita ut ista cæremonia in u- " na carne duæ personæ conjungantur, ut " dicit Dominus, perfectum est. Nisi i- " stæ adsint conditiones, ista unio non ha- " betur ut Matrimonium: Namque ipsa " creatione usus mulierum viris reditu licitus, " & vicissim usus virorum mulieribus. "

Subscribit Abusebah tractatu de Scientia Ecclesiastica his verbis: " Oportet mu- " lierem cum viro ejus capite præsentari " coram altari Dei Altissimi, ibi eorum fit " memoria in iis quæ a Sacerdote per " modum instructionis dicuntur, & ut i- " psi corpori Domini communicent, ad " hoc ut unum evadant corpus. "

His accedit Echminii p. 2. c. 2. sect. 2. MS. Ar. qui non absimili modo de eodem loquitur Sacramento: " Omne, *ait*, " quod Matrimonium spectat explicatur in " primo sancti Epiphanii canone: qui du- " cit uxorem, prætermissa Ecclesiæ pre- " ce,

„ ce, eidem cum fornicariis pœnitentiæ „ subjicietur, eamque & vir, & femina, „ peracta oratione, suscipient: & conveniens erit ut ad tempus ab invicem separentur: quandoquidem fornicatio non „ ut conjugium haberi debet, & uti talis „ nusquam censenda est.,

In Rituali pervetusto Jacobitarum Syriæ hæc leguntur: *Domine, creasti patrem nostrum Adam, eumque super opera manuum tuarum constituisti: In adjutorium mulierem ei dedisti: Utrumque benedixisti, & dixisti, crescite & multiplicamini.... In tuo dixisti Evangelio, relinquet homo patrem & matrem & adhærebit uxori suæ, erunt duo in carne una: quod Deus conjunxit homo non separet. Oramus te, Domine, ut secundum multitudinem misericordiæ tuæ benedicas præsentes famulos qui veniunt ad Templum sanctum tuum, ut in charitate spirituali conjungantur, & ut ministerio nostro, adjuvante gratia, nuptialem suscipiant coronam: ut toto vitæ spatio bonis repleas, ad hoc ut magnum tuum celebrent & glorificent nomen. Benedic eos, Domine, sicut benedixisti Abraham & Sara, Isaac & Rebecca, Jacob & Rachel.. Concede eis liberos qui ab omni erga ipsos anxietate abstineant, quique vitam a.peccato immunem ducant &c.*

In altera oratione juxta ritum Jacobitarum Ecclesia benedictiones potissimum pro spiritualibus expostulat: *Benedic eos, Domine, & hic conjunge famulos tuos qui vinculo conjugii adunantur: confirma eos in spe, charitate & fide, sicut & in operibus justitiæ, & rectitudinis, ut eorum Matrimonium non absimili modo laudabile sit, ac erat veterum Patrum piorum & justorum connubium, qui quidem pietate conjuncti fuere, quorum nepotes benedictionibus abundarunt, qui & sicut arena maris, & stellæ cœli multiplicati sunt. Concede eis sicut justitiæ fructus, sic & benedictionis.*

Rursus in postrema benedictione legitur: *Sponse vere animarum castarum, & ab omni impuritatis fæce immunium, concede famulis tuis qui de hoc Matrimonio copulantur, quique ministerio.meo te Mediatorem habuerunt: spirent proborum morum & virtutum odorem: flagret inter eos sincera charitas, pax, tranquillitas, atque concordia quam nec passiones perturbare queant: Eos corrobora, quatenus inter se perfectam animæ & corporis servent castitatem.*

§. VII.

Ex rationibus Theologicis idem effulget dogma.

Prima sic exponitur: Quod est signum gratiæ practicum, dubio procul est proprie dictum novæ legis Sacramentum: Atqui tale est conjugium in Ecclesia inter Fideles celebratum. Et probatur: Primo quidem est signum sacrum, nam unionem Christi cum Ecclesia significat, hinc causæ matrimoniales ad ipsius Ecclesiæ Tribunal deferuntur. Secundo est signum practicum gratiæ, sin minus non foret magnum Sacramentum, ut ait Apostolus, cum nihil supra Matrimonium veteris legis haberet. S. Thomas utrumque propugnat 3.p. Suppl. qu.42. art. 1. & 3. In priori sic loquitur: “ Dicendum, quod Sacramentum „ importat aliquod remedium sanctitatis „ homini contra peccatum exhibitum per „ sensibilia signa: unde cum hoc inveniatur in Matrimonio, inter Sacramenta „ computatur. „ In posteriori argumento *sed contra* ita procedit: “ Augustinus L. de „ bono viduitatis L. 8. dicit, quod Matrimonium est ægrotis in remedium: sed „ non est in remedium, nisi in quantum „ aliquam efficaciam habet: ergo habet „ aliquid efficaciæ ad reprimendam concupiscentiam. Sed concupiscentia non reprimitur nisi per gratiam: ergo in ipso „ confertur gratia. „

Deinde vero in corpore articuli variis allatis opinionibus circa causalitatem gratiæ per Matrimonium sic concludit cum ea, quæ propugnat illud Sacramentum similem in efficacia habere cum ceteris Sacramentis energiam: “ Alii, *inquit*, dicunt, quod „ Matrimonium in quantum in fide Christi contrahitur, habet ut conferat gratiam adjuvantem ad illa operanda, quæ „ in Matrimonio requiruntur: & hoc probabilius est. Quia ubicumque datur divinitus aliqua facultas, dantur etiam auxilia quibus homo convenienter uti possit „ facultate illa: sicut patet, quod omnibus „ potentiis animæ respondent aliqua membra corporis, quibus in actum exire possint. Unde cum in Matrimonio detur „ homini ex divina institutione facultas „ utendi sua uxore ad procreationem prolis, datur etiam gratia sine qua id con-

„ ve-

„ venienter facere non possit: sicut etiam „ de potestate Ordinis supra dictum est, „ & sic ista gratia data, est ultima res „ contenta in hoc Sacramento. „

Altera hæc est: Matrimonium vinculo indissolubili ex SS. Patribus, maxime ex sancto Cypriano supra laudato innitur: Sed annexum non habet istud vinculum nisi ut Sacramentum est: Et probatur: Si consideretur, inquit Bellarminus L. 1. de sacr. Matr. cap. 4. in officium naturæ, dubio-procul non habet indissolubilitatem, cur enim vir non posset remittere uxorem sterilem vel ex naturæ defectu, vel ex infirmitate corporis? 2. Constat, inquit idem Theologus Matrimonium legitimum, immo & consummatum ante susceptionem Baptismi, dissolvi posse: Igitur non est alio capite indissolubilitatem non habet, nisi ex Sacramenti ratione.

Tertia: Conjugium teste D. Augustino ordinatur ad remedium concupiscentiæ: sed hoc ipsum non habet nisi a gratia Sacramentali, seu ut Matrimonium Sacramentum est, quandoquidem usu Matrimonii magis incalescit concupiscentia, quæ certe non comprimitur nisi ex debito fine & recta Ecclesiæ institutione. Ergo &c.

Quarta: Jugum Christi, veteris legis jugo multo suavius est: sed si Matrimonium non foret Sacramentum, vix hoc clarescenet, quandoquidem Judæi plures habebant uxores in remedium concupiscentiæ; quomodo igitur tumentes passionis concupiscentiæ fluctus confringet Christianus, nisi gratiam habeat Matrimonio annexam, quæ sola metam ponit excessibus concupiscentiæ, juxta illud Dei ad Paulum a Satana colaphizatum 2. Cor. 12. *Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur*. Ergo &c.

Quinta: Duplex est conjugii finis, primarius unus, secundarius alter. Prior in conjunctione cordium per fidem & relative ad Christum cum Ecclesia unitorum situs est; alter vero in procreatione prolis juxta religionis statuta formandæ & educandæ: sed utrumque exigit gratiam. Igitur Matrimonium est signum gratiæ practicum. Probatur minor. Primo quidem, conjunctio per fidem est quid supernaturale, tum quia si pro fidelitate sumatur, qua sponsus soli uxori adhæreat, ista vero soli viro, seclusa gratia ad propellendas undequaque videlicet ex parte diaboli, mundi, & propria concupiscentia occurrentes tentationes, hoc non fit. Quid plura adjiciam? Neque prolem in fide per Baptismum susceptam parentes absque gratiæ auxilio conservabunt, sed a quo, quæso, Sacramento illa gratia repetenda? nisi a Sacramento Matrimonii ex institutione Christi conferente auxilia necessaria ad ea subeunda munia, & alia, ut scilicet uxorati, adversantibus uniuscujusque passionum diversarum impetibus, adversantibus tribulationibus, hinc inde irruentibus, adversantibus diversi quandoque temperamenti tempestatibus, in pace Christi, & concordia composita vivent.

Sexta demum isto fundatur ratiocinio. Quod iisdem Ecclesiæ cæremoniis, eodem apparatu & non absimili pompa & solemnitate, & quidem in solo Ecclesiæ conventu fit, est quid sacrum, sicut cetera Sacramenta, namque quod mere naturale, mere prophanum & laicum est, seu etiam mere civile, non est quid sacrum: Atqui conjugium Christianorum his omnibus gaudet privilegiis: Igitur est Sacramentum proprie dictum. Probatur minor. Primo, quidem Matrimonium tantum in Ecclesia celebratur, quocirca Apostolus ait: *Filii Sanctorum sumus*, quod certe non dicitur de filiis Gentilium, & Hæreticorum, qui non habent Matrimonium ut Sacramentum. Ideo enim juxta interpretes beati Pauli, soli filii ex Christianis procreati dicuntur filii Sanctorum, quia tametsi in peccato concepti, attamen ex Matrimonii Sacramento habent originem, & ex hoc hauriunt sanctitatem legalem & extrinsecam. 2. Fit in conspectu Ecclesiæ, & præsentia Parochi benedicentis desponsatos, & hoc ita prærequiritur, ut illa seclusa conditione juxta Concilii Tridentini definitionem, non fit Sacramentum. 3. Denique illud comitatur pompa, illud & magna solemnitas, ut experientia comprobat quotidiana. Audisti benevole Lector pro hoc momento ritus Ecclesiæ Orientalis, nunc velim, ad ritus Ecclesiæ Occidentalis autem tuam accommoda.

§. VIII.

Modus quo in Ecclesia Latina Sacramentum Matrimonii celebratur.

Observandum est ritus Latinos de conjugio celebrando Græcis affines esse, quod non levius est argumentum hanc cæremoniam ab eodem primigenio fonte, scilicet Apostolico promanasse. Eodem benedictionis nuptialis nomine donantur desponsati: funduntur super eos preces: divina nutriuntur Eucharistiæ alimonia: sicut annuli, sic & corona affulgent: apud omnes Christianos per mutuum partium expressum consensum in Ecclesiæ conventu fit, ut patebit ex auctoritatibus subsequentibus.

Primo loco, laudamus perantiqua Missalia in quibus habetur Missa pro benedictione nuptiarum & composita & celebranda. De antiq. Eccles. Ritib. t. 1. c. 9. art. 5. in veteri Missali hæc habentur: *Ut quod te auctore jungitur, te auxiliante servetur. Ut quæ generatio ad mundi edidit ornatum, regeneratio ad Ecclesiæ producat augmentum. Videant filios filiorum suorum usque in tertiam & quartam regenerationem, & te benedicant omnibus diebus vitæ suæ.*

In altero pervetusto Rituali seu officio legitur benedictio annuli; unus quippe apud Latinos confertur, scilicet uxori: desponsati Missæ adstant sacrificio, & pace data, Sacerdos eos his verbis benedicit: *Benedicat & custodiat vos Deus Pater, ostendatque Dominus faciem suam vobis & misereatur vestri. Convertat Dominus vultum suum ad vos, & det vobis pacem: impleatque vos Christus omni benedictione spirituali in remissionem peccatorum ut habeatis vitam æternam. Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob ipse vos conjungat, impleat benedictionem suam in vobis.*

Secundo, officia perantiquis viciniora non absimili modo continent ritus & orationes, cum tamen leviori hoc discrimine, quod quædam benedictionem, quæ locum formæ obtinere potest ante ceteras orationes dandam enarrent, quinimmo antequam desponsati intrent in Ecclesiam, qualis ista benedictio: *Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob, sit vobiscum, & ipse vos conjungat, impleatque benedictionem suam in vobis.*

Tertio, in officio quingentis circiter abhinc annis exarato, cæremonia hæc advenitur: Postrema facta benedictione Sacerdos dexteram sponsi, sinistram vero sponsæ assumens ait: *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Deus Abraham, Isaac & Jacob vobiscum sit: vos conjungat, & suam in vobis adimpleat benedictionem.*

Quarto, denique in recentioribus ord. 5. 6. 7. 8. & 9. legitur: *Ego vos desponso*, seu, *Ego vos conjungo*; in quibus quidem verbis forma non reposita est, cum Sanctus Thomas in solo consensu expresso constituat.

Diluuntur objecta Heterodoxorum ex Scriptura sacra desumpta.

Objiciunt: Conjugium ut Sacramentum non fundatur in divinis Scripturis. Igitur non est proprie dictum novæ legis Sacramentum. Probatur antecedens: Si fundaretur, maxime in his Apostoli ad Ephes. 5. verbis: *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in Ecclesia.* Sed ex his verbis hoc colligi non potest: & probatur. Primo quidem in Græco qui est primigenius textus, non habetur *Sacramentum*, sed *mysterium*. Secundo, *magnum* referri non potest ad desponsatos, tum quia sunt quid respectu Christi & Ecclesiæ minimum, tum quia unio viri cum femina est quid naturale. Tertio, Apostolus dicit in Christo & in Ecclesia, nusquam vero in quocumque textu, in viro & femina. Ex quo manifeste sequitur Matrimonium non esse proprie dictum novæ legis Sacramentum.

Respondeo primo, Apostolorum eo loci celebrare conjunctionem viri cum femina ut quid plusquam naturale; alias nihil haberet eorum unio supra vel ipsas belluas, quæ ad speciei suæ conservationem per multiplicationem individuorum conjunguntur: immo loquitur de signo gratiæ efficaciori, signo matrimoniali veteris legis, maxime cum istud esset solum in officium naturæ, & præter figuram nihil haberet: cum igitur veritas in nova lege sit facta per Christum, dicendum est, ex mente Apostoli, Matrimonium in nova lege esse Sacramentum, cujus figura præcessit in veteri quæ novam adumbrabat. Hujusce loci interpretes habemus Ambrosium, Hieronymum, Gregorium Nazian-

xenum & Chrysostomum in probationibus laudatos.

Respondeo secundo, negando antecedens primi argumenti, & minorem secundi. Ad istius priorem probationem distinguo. Et mysterium apud Græcos idem est ac Sacramentum, concedo: & non est, nego. Quod autem Apostolus ibi loquatur de Sacramento non vacuo, sed proprie dicto, ex antecedentibus judicandum est. Hæc sunt priora verba: *Viri diligite uxores vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ, ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam non habentem maculam aut rugam, aut aliquid hujusmodi, sed ut sit sancta & immaculata. Ita & viri debent diligere uxores suas ut corpora sua. Qui suam uxorem diligit, seipsum diligit. Nemo enim unquam carnem suam odio habuit, sed nutrit & fovet eam, sicut & Christus Ecclesiam. Quia membra sumus corporis ejus, de carne ejus & de ossibus ejus. Propter hoc relinquet homo patrem & matrem suam, & adhærebit uxori suæ: & erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum est; ego autem dico in Christo & in Ecclesia.*

Cuncta sunt in isto textu ubique gratiam spirante ponderanda. Primo quidem præcipit Apostolus viris suas diligere uxores, sicut Christus suam diligit Ecclesiam, adeoque spiritualiter, sancto & pio affectu, & relative ad amorem quem Christus habet pro Ecclesia. Sed talis amor viri erga uxorem non nisi a Sacramento procedit, & non mere a natura, quæ de se corrupta est.

Secundo: Idem Apostolus injungit viro suam uxorem eodem prosequi amore, quo seipsum diligit: Igitur & more sancto a gratia promanante; nemo quippe cordatus dixerit Apostolum dare præceptum de amore naturali, cum homo propensus sit ad amorem sui, & quidem per excessum.

Tertio: In hoc potissimum commendat amorem supernaturalem viri & pro semetipso, & pro consocia uxore sua, ex eo quod uterque sint membra non solum Ecclesiæ, sed & Christi, quod dubio-procul intelligi non debet de amore mere naturali. Sed quomodo Christi membra sunt, nisi quia sacræ Eucharistiæ alimonia aluntur & irrorantur gratiarum imbre, cujus fons perennis est Sacramentum.

Quarto: Apostolum loqui de effectibus gratiæ Sacramentalis, argumentum irrefragabile illud est, quod ex his inferat effectibus Matrimonium esse magnum Sacramentum. Enarratis quippe omnibus conjugii dotibus, vinculis & conditionibus quibus vir tenetur suam amare sponsam, & illi adhærere, sic concludit: *Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo & in Ecclesia.* Quæ quidem illatio male, quod absit dicere, deduceretur, si Matrimonium foret quid naturale, & nullo modo Sacramentum.

Ad alteram probationem distinguo: *Magnum* referri non potest ad Matrimonium materialiter sumptum, & ut est in officium naturæ, concedo: formaliter spectatum, nego. Conjugium potest considerari dupliciter, nimirum materialiter, & formaliter. Matrimonium priori modo spectatum est contractus naturalis & civilis, & sub hoc respectu quid naturale. Posteriori vero modo est conjunctio cordium in fide Christi & Ecclesiæ, sub quo quidem respectu significat unionem Christi cum Ecclesia, & consequenter est quid magnum, quandoquidem nedum belluarum inter se societatem, sed ceterorum hominum qui non sunt de corpore Ecclesiæ conjunctionem in immensum superet.

Ad tertiam ejusdem argumenti probationem utique distinguo: Apostolus ait: *Ego autem dico in Christo & in Ecclesia:* ita ut unio Christi cum Ecclesia sit terminus significatus per conjugium Fidelium, concedo: ut sit subjectum magnitudinis quam eo loci celebrat Apostolus, nego. Non enim hic mentionem facit de magnitudine & Ecclesiæ & Christi, sed matrimonii Fidelium, quorum quidem conjunctio non præcellit conjunctioni Ecclesiæ cum Christo, quam solum significat, sed conjunctioni Paganorum & Hæreticorum, propter gratiam quam præ se fert, & annexam habet. Hujus solutionis pondus affulget ex textu græco, ubi non habetur, *Ego dico in Christo & in Ecclesia:* sed *in Christum & in Ecclesiam*. Igitur vox illa, *magnum*, non de Christo & Ecclesia, sed de Christianorum conjunctione dicitur.

Instant: Atqui Scriptura non potest intelligi de vero Sacramento: ergo nulla solutio; & probatur. Apostolus eo loci lau-

dat ista Genes.2. verba: *Quamobrem relinquet homo patrem suum & matrem, & adhærebit uxori suæ: & erunt duo in carne una*. Sed ista verba dubio-procul de matrimonio Adam & Evæ in officium tantummodo naturæ intelliguntur. Igitur & illa: *Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo & in Ecclesia*.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem distinguo: Apostolus laudat Geneseos verba de matrimonio naturali Adam cum Eva tamquam de figura, quæ præcessit conjugium ut Sacramentum, concedo: tamquam de exemplo per omnia simili, nego. Ultro fatemur conjunctionem Adæ cum Eva fuisse in officium naturæ, sed tamen figuram matrimonii Christianorum, quatenus utrumque Deum habet auctorem; sed veritas plura dicit quam figura. Igitur nuptiæ Christianorum habent hoc supra conjugium Proto-parentum, quod sint Sacramentum: quod quidem patet ex antecedentibus, immo & consequentibus. Apostolus quippe ista verba: *Propter hoc relinquet homo patrem & matrem suam, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una*: non dixit de primorum parentum conjunctione, cum neuter habeset patrem & matrem, sed de conjunctione indissolubili conjugatorum novæ legis, *& adhærebit uxori suæ*: adeoque Sacramentali, cum matrimonium in officium naturæ, inquit Bellarminus Lib. 1. de Sacr. Matrimonii cap. 2. & post ipsum Isambertus disp.3. de Matr. art.1. vinculum indissolubile annexum non habeat. Hanc autem prærogativam affixit Christus soli novæ legis conjugio, his verbis Matth. 19. *Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet*; hoc est, ut interpretantur SS. Doctores, quod Deus gratia Sacramentali conjunxit, solvi absque crimine non potest.

Insistunt: Ipse Deus conjunxit Adam & Evam, eosque utique benedixit; quin immo juxta constantem sanctorum Patrum doctrinam, conjunctio Adæ cum Eva Christi præfigurabat cum Ecclesia unionem, & tamen non erat Sacramentum. Igitur a simili nec conjugium Christianorum.

Respondeo negando consequentiam & paritatem. Ratio discriminis non una est. Primo quidem, Deus ut auctor naturæ fuit causa conjunctionis Adæ cum Eva, causa vero Sacramenti Matrimonii ut auctor gratiæ, nempe per Christum filium suum dilectum, qui & gratia sua illud indissolubile fecit. Secundo, Deus quidem benedixit Proto-parentes, sed larga quadam benedictione, scilicet ad multiplicationem, sicut ceteras benedixit creaturas; hoc est, dedit eis virtutem sese in multiplicatione individuorum absque impedimento conservare. Sic enim habetur Genes. 1. *Creavitque Deus cete grandia, & omnem animam viventem atque motabilem, quam produxerant aquæ in species suas, & omne volatile secundum genus suum. Et vidit Deus quod esset bonum. Benedixitque eis dicens: Crescite, & multiplicamini, & replete aquas maris.... Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.... masculum & feminam creavit eos, benedixitque illis Deus, & ait, Crescite, & multiplicamini, & replete terram &c.* Tertio, conjunctio Proto-parentum erat quidem signum unionis Christi cum Ecclesia, sed tantummodo speculativum, quandoquidem ante Christum, teste Apost. 1. Cor. 10. cuncta contingebant in figuris: at non sic conjugium in nova lege: est enim signum practicum gratiæ, cujus rei argumentum est, quod illud solum vocetur Sacramentum, non quidem mere speculative, & pro Ecclesia futura, sed in ipso Christo & Ecclesia præsenti, juxta illud Apostoli ad Ephes.5. *Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo & in Ecclesia*. Hoc ipsum non obscure confirmat idem Apostolus 1. Tim. 2. ubi loquens de muliere ait: *Salvabitur autem per filiorum generationem, si permanserit in fide, & dilectione, & sanctificatione cum sobrietate*. Citra dubium est sanctum Paulum non de alia sanctitate loqui, quam de ea sanctificatione, Matrimonii celebratione & sacris cæremoniis ac benedictionibus habita.

Persistunt: Atqui illa sanctificatio est solum legalis & extrinseca, quæ quidem reddit Matrimonium legitimum, nusquam vero sanctum sanctitate intrinseca. Ergo &c. Probatur antecedens: Si conjugium diceretur esset sanctum intrinsece, maxime ex eo quod dicatur donum Dei. 1. Cor.8. Sed nomine doni intelligitur eo loci donum in quadam generali significatione acceptum, quo sensu virginitas dicitur donum Dei, quæ tamen non semel est quid mere naturale, cum inveniatur apud Paganos non secus ac apud Christianos. Ergo &c.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem nego minorem: Tametsi enim virginitas quandoque sit quid naturale, ut in frigidis & infirmis contingit, eo tamen loci Apostolus loquitur de ea quatenus est magnum Dei donum; teste enim Salomone Sap. 8. nemo, seclusa gratia Dei speciali, exorbitante & colaphizante ut plurimum concupiscentia, potest esse continens. Porro S. Paulus ibi sermonem habet de virginitate illa quæ adversante carne servatur: quocirca de ea præceptum dare æquum non judicat, sed relinquit cuilibet pro arbitrio juxta gratiæ mensuram servari. Hinc cœlibatum & statum conjugalem exponit, utrumque dicit Dei donum, sed virginitatis majus. Verba singula ponderanda sunt: si enim virginitas ex eo vere & intrinsece donum Dei est, & matrimonium cum ea in dono assimilet, non potest negari istud esse novæ legis Sacramentum.

Sic loquitur 1. Cor. 7. *Volo enim omnes vos esse sicut meipsum: sed unusquisque proprium donum habet ex Deo: alius quidem sic, alius vero sic. Dico autem non nuptis & viduis: bonum est illis si sic permanent sicut & ego. Quod si non se continent, nubant. Melius est enim nubere, quam uri... Qui matrimonio jungit virginem suam, bene facit: & qui non jungit, melius facit.* Suam iterum prodit mentem 1. ad Thess. 4. adhortans uxoratos vas suum possidere in sanctificatione, fugiendo fornicationem; hoc est, in sanctificatione suscepta in Matrimonii Sacramento. *De cetero ergo, Fratres*, inquit, *rogamus vos & obsecramus in Domino Jesu, ut quemadmodum accepistis a nobis, quomodo oporteat vos ambulare, & placere Deo, sic & ambuletis, ut abundetis magis. Scitis enim quæ præcepta dederim vobis per Dominum Jesum. Hæc est enim voluntas Dei, sanctificatio vestra: ut abstineatis vos a fornicatione, ut sciat unusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione & honore, non in passione desiderii, sicut & gentes quæ ignorant Deum.* Audis Apostolum adhortari desponsatos ut spurcitias carnis Gentilium abhorrentes, vivant sobrie & caste, seu sancte in matrimonio, & ut ait 1. Cor. 7. *Hoc itaque dico, Fratres, tempus breve est: reliquum est, ut & qui habent uxores, tamquam non habentes sint: & qui flent, tamquam non flentes: & qui gaudent, tamquam non gaudentes: & qui emunt, tamquam non possidentes: & qui utuntur hoc mundo, tamquam non utantur.*

Replicant: Illud solum ut Sacramentum haberi debet, quod annexam habet gratiæ promissionem, & a Deo institutionem. Sed nullibi legitur in Scriptura Deum instituisse Matrimonii Sacramentum, & ei gratiam affixisse. Ergo &c.

Respondeo primo, istud argumentum manere ex superioribus solutum: diximus enim ex traditione divina, esse Sacramenta, de quibus non fit in Scripturis expressa mentio.

Respondeo secundo, Sacramentum Matrimonii cum gratia illi annexa si non explicite, saltem implicite annuntiari per loca Scripturæ in probationibus adducta, maxime in isto Ephes. 5. *Sacramentum hoc magnum est &c.* Eo quippe loci habet Sacramenti nomen, tum & efficaciam, cum prædicetur *magnum in Christo & in Ecclesia*: si enim annexam non habet gratiam, dubio-procul magnum non est dicendum.

Objectiones ex sanctis Patribus, Doctoribus & Theologis depromptæ solvuntur.

Opponunt Heterodoxi: Quod Deo placere non potest, inter Sacramenta non est annumerandum. Atqui tale est Matrimonium in præsenti statu: & probatur. Primo quidem auctoritate Siricii Papæ, qui Epist. ad Hymerium Tarraconensem ait: " Qui in carne sunt, Deo placere non „ possunt. „ Quæ verba de Matrimonio intelligi argumentum est, quod ibidem prohibeat Sacerdotibus nubere, istis innixus Scripturæ sacræ verbis: *Sancti estote, quoniam ego sanctus sum*: & *Mundamini qui fertis vasa Domini*. Secundo, similia profert Origenes Homil. 6. in Num. apud Gratianum can. *Connubia*, 32. quæst. 2. asserens Spiritum sanctum non adesse usui Matrimonii.

Respondeo primo, argumenta Protestantium peccare per excessum propter duo. Primo quidem, inde sequeretur Matrimonium esse de se malum, quod est unus Manichæorum error, immo quod absit dicere, vitio non nihil verteretur Creatori, qui dubio-procul cuncta bene fecit: sed & hoc adversatur Scripturæ sacræ, quæ non semel laudat Patriarcharum conju-

gia, quorum vel ipse Deus nedum institutor, sed & promotor fuit. Nonne Isaac, nonne Tobias, Deo auctore, alter cum Rebecca, alter cum Sara propinqua sua nupsit? Secundo, sed & in alio excedit puncto in suis objectionibus Calvinus, & similis surfuris iniqui homines, quod in probationem ad expungendum e numero Sacramentorum conjugium, afferant veteris Testamenti auctoritates, cum in lege Mosaica nuptiæ non nisi in officium naturæ essent.

Respondeo secundo, in forma negando minorem, juxta illud Actuum 10. *Quod Deus purificavit, tu commune ne dixeris*. Ad probationem distinguo: Et eo loci loquitur Siricius Papa de sacrilegis conjugiis tum Monachorum, tum Sacerdotum, quibus nubere ex canonibus non erat licitum, concedo: & loquitur de Matrimonio juxta Ecclesiæ regulas contracto, nego. Suam prodit mentem sanctus Pontifex cap. 7. ubi perstringit nominatos, & jubet ab his connubiis abstineri; in eo sensu ait: *Qui in carne sunt, Deo placere non possunt*. Namque illicita conjugia sunt abominationes. Verba subsequentia Siricii ex veteri excerpta Testamento sunt ad castitatem exhortatoria; in iis enim Deus Sacerdotes veteris legis invitat ut sancti sint, & juxta verba Apost. 1. Corinth. 7. *Et qui utuntur hoc mundo, tamquam non utantur*.

Ad Alteram probationem distinguo: Ex Origene Spiritus sanctus non est præsens actui matrimoniali per concursum generalem, nego: per specialem, subdistinguo: si fiat modo mere naturali, concedo: si motivo supernaturali & juxta intentionem tum Creatoris, tum Mediatoris, nego. Cuncta sunt distinguenda, cuncta ponderanda & secernenda, ut vani Hæreticorum in errore prætextus eliminentur. Matrimonium igitur potest considerari in statu innocentiæ, & in statu naturæ lapsæ: rursus in statu naturæ lapsæ ante, & post Christum. In statu priori fuisse optimum constat ex Genes. 2. ubi legitur Deum cuncta bene fecisse: immo ait: *Non est bonum esse hominem solum: faciamus ei adjutorium simile sibi &c.* Deinde vero masculum & feminam benedicens, dixit: *Crescite & multiplicamini*. Quinimmo docent Theologi matrimonii statum vel ipsa virginitate in statu innocentiæ, fuisse præpollentiorem: in statu naturæ lapsæ emergit quidem in matrimonio concupiscentiæ non semel exuberantis excessus: sed ista passio, modo oratione, modo intentione sancta corrigi & ad rationis metam adduci potest. Matrimonium in lege veteri erat solummodo in officium naturæ; in nova Sacramentum eatenus evadit, quatenus consensus, seu cordium conjunctio a Christo elevata est ad hoc, ut sit gratiæ signum practicum, & suam cum Ecclesia significet unionem. Habet igitur actus matrimonii quod sit sanctus, si fiat motivo supernaturali, puta ad prolem habendam quæ Creatori obediat, & quæ in fide formetur, ut Mediatoris adimpleat legem; actus autem supernaturales sine Spiritus sancti gratia elici posse, nemo Catholicorum propugnabit. Origenem solum velle usum matrimonii mere naturalem non esse a concursu speciali Dei, constat ex eo quod clausulam hanc apponat: " Ego autem, licet non usquequa-„ que pronunciem, puto tamen &c. „. Quibus verbis ad summum loquitur de iis qui vesana victi concupiscentia, peccant per excessum, eo quod juxta Apostoli præceptum non sistant intra honestæ sobrietatis limites.

Sed ut omnis debacchantibus præcludatur aditus, operæ pretium est subnotare Sacramentum Matrimonii non in usu carnali, sed in affectione, & cordium perfidem conjunctione situm esse. Sic propugnat sanctus Ambrosius Lib. 6. de instit. virginis c. 6. " Non defloratio, *inquit*, „ virginitatis facit conjugium, sed pactio „ conjugalis, „ Sic S. Augustinus Lib. 1. de nuptiis & concupisc. c. 11. & Lib. 2. de consensu Evang. cap. 1. Eo quippe loci docet verum fuisse inter Beatissimam Virginem & sanctum Joseph, illibata permanente utriusque virginitate, conjugium. Incassum igitur ex copula carnali, quæ in præsenti statu quamdam præ se fert verecundiam, Matrimonii Sacramentum explodere moliuntur.

Instans: Sanctus Augustinus, qui post Siricium scripsit, propugnat Sacramentum Matrimonii non esse proprie dictum novæ legis Sacramentum. Igitur & Siricii sententia non alio modo intelligenda est. Probatur antecedens. Primo quidem Tract. 9. in Joan. asserit verba Apostoli ad Ephes. 5. *Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo & in Ecclesia*, non intelligi nisi.

nisi de Christi cum Ecclesia unione: ne quis enim aliter conciperet, subdit: *Ego autem dico in Christo & in Ecclesia*. Rursus Lib. de nupt. & concup. clarius sese explicat his verbis: " Quod in Christo & in Ecclesia est „ magnum sacramentum, hoc est in singulis quibusque viris atque uxoribus minimum, sed tamen conjunctionis inseparabile sacramentum. „ Demum si Matrimonium quandoque appellat Sacramentum, in quadam acceptione generali usurpat sacramenti nomen: hinc sanctus Leo Epist. 92. ad Rusticum ait, nuptias ab initio sic institutas fuisse, ut non haberent in se Christi & Ecclesiæ sacramentum; uterque locus, sancti scilicet Augustini & sancti Leonis, ex Epist. 92. summi Pontificis ad Rusticum Narbonensem desumitur, & refertur a Gratiano can. *Non est dubium*: & can. *Cum societas*. Immo ipse Hieronymus Lib. adversus Jovinianum non parum deprimit Matrimonium.

Respondeo negando antecedens, cujus falsitas ex probationibus claret. Ad priorem probationem distinguo: Matrimonium ratione vinculi spectatum non est magnum sacramentum, concedo: adæquate sumptum, nego. Matrimonium duplicem subit considerationem: potest enim spectari, ut unionem inter desponsatos indissolubilem importans; deinde vero adæquatæ, & ut dicit cordium conjunctionem, quæ Christi cum Ecclesia confœderationem significat. Priori modo spectatum non est sacramentum proprie dictum, sed tantum lato modo: quo quidem sensu sumitur a sancto Augustino Tract. 9. in Joan. & a sancto Leone; sed in posteriori acceptione illud sumit S. Augustinus Lib. 1. de nupt. & concupis. c. 10. sicut & S. Leo; verba enim sancti Pontificis laudata a Gratiano, ait Bellarminus Lib. de Matr. c. 5. non sunt genuina. " Nam, *inquit*, „ illa verba Leonis: *Cum societas nuptiarum sic ab initio constituta sit, ut præter sexuum commixtionem haberet in se Christi & Ecclesiæ sacramentum*: Gratianus, addita negatione, ita legit: *Cum societas nuptiarum sic ab initio constituta sit, ut præter sexum commixtionem non haberet in se Christi & Ecclesiæ sacramentum*. „ Sed emendandus est Gratiani codex ex ipsa Leonis Epistola. Eodem modo emendandus est textus Magistri Lib. 4. Sent. dist. 26. ubi eadem loca cum „ eadem depravatione habentur. „

Quid plura adjiciam? Non diffitemur sacramentum Matrimonii esse quid minimum relative ad ipsam Christi cum Ecclesia unionem, cum unio Christi cum sua immaculata sponsa sit causa sacramentorum, aut saltem finis. Sed si verba loci posterioris sancti Augustini ponderentur, eum de vinculo indissolubili Matrimonii, quod est res sacramenti, & non ipsum sacramentum, sermonem instituere affulgebit; postquam enim dixit *minimum*, subdit, *sed tamen conjunctionis inseparabile sacramentum*.

Ad Hieronymum facilis est responsio; eo loci disputat contra Jovinianum, qui matrimonium virginitati in statu præsenti naturæ lapsæ coæquabat: & ostendit contrarium.

Insistunt: Sicut sensum Scripturarum a sanctis Patribus, sic & vel ipsorum Patrum a Doctoribus & Scholæ Magistris habemus. Sed Doctores omni exceptione majores docent conjugium etiam in præsenti statu non esse proprie dictum sacramentum, quippe qui propugnent non producere gratiam ex opere operato: sic defendunt Alphonsus a Castro Lib. 11. contra hæreses, verbo *Nuptiæ*; hæres. 3. Petrus a Soto Lib. 2. de Matr. Durandus in 4. Dist. 26. q. 3. His accedit Magister Sententiarum, qui Lib. 4. Sent. dist. 2. sic loquitur: " Alia remedium contra peccatum præbent, & gratiam adjutricem „ conferunt, ut Baptismus: alia in remedium tantum sunt, ut conjugium: alia gratia & virtute nos fulciunt, ut „ Eucharistia & Ordo. „ Quibus verbis secernit Matrimonium a ceteris Sacramentis, in eo potissimum quod non producat gratiam, sed solum quod sit in concupiscentiæ remedium. Ergo &c. Confirmatur: Non legitur antiquos Patres & antiqua Concilia ante Constantiense & Florentinum, Matrimonium inter sacramenta novæ legis annumerasse. Ergo &c.

Respondeo primo, opponendo Theologos Theologis. S. Thomas omnium princeps in 4. dist. 26. q. 2. art. 2. & 3. docet Matrimonium in statu innocentiæ fuisse in officium naturæ: in statu naturæ lapsæ in remedium concupiscentiæ; in nova tandem lege a Christo Domino ad dignitatem Sacramenti elevatum; & si quid infirmum

in Sententias circa hoc momentum dixit, asserendo illud dogma sola opinione probabiliori fulciri, dubio-procul in sua Summa istud ipsum tuetur ut fidei dogma Catholicum; namque 3. part. Supp. q. 42. art. 2. ex professo docet auctoritate Apostoli ad Ephes. 5. Matrimonium esse proprie dictum novæ legis sacramentum: art. 3. producere gratiam virtute propria, sicut cetera sacramenta. Eo loci sanctus Doctor triplicem refert opinionem, quarum prior est eorum qui tenent Matrimonium nullo modo esse causam gratiæ, & illam rejicit. " Sed hoc, *inquit*, non potest stare, quia secundum hoc, in nullo abundaret a sacramentis veteris legis. " Alteram eorum qui ponunt illud gratiam conferre quantum ad recessum a malo: & istam ut minus habentem propellit. " Sed hoc, *ait*, esset nimis parum, quia hoc etiam in veteri lege habuit. " Tertiam demum illorum qui propugnant Matrimoninm ut sacramentum producere gratiam adjutricem ad operanda ea quæ in Matrimonio requiruntur; subdit: " Et hoc probabilius est, " Audis sanctum Thomam absolute rejicere sententiam eorum qui dicunt Matrimonium nullo modo producere gratiam: audis docere eam producere quæ est in remedium: audis & juxta suam sententiam probabilius esse conferre pleniorem & abundantiorem, quæ det auxilia ad subeunda secundum Deum cuncta conjugii tum debita, tum onera.

S. Bonaventura in 4. dist. 26. art. 2. Scotus eadem dist. q. unic. Ruardus in explicatione articuli 18. Lovaniensium, Dominicus Soto in 4. dist. 26. q. 2. art. 2. huic subscribunt sententiæ: subscribunt nunc universim omnes Academiæ, nec a definitionibus Florentini & Tridentini citra fidei periculum contraria opinio defendi potest.

Resp. secundo neg. minorem. Ad probationem distinguo: Aliqui Theologi Catholici ante definitionem Ecclesiæ docuerunt Matrimonium non producere gratiam; sed alii æqualis ponderis affirmativam propugnabant, concedo: omnes universim negativam defendebant, nego. Pro more positum est ut de aliquo dogmate solum implicite revelato disputare licitum sit, donec accedat Ecclesiæ definitio; cum autem non nisi ducentis abhinc annis controversia mota sit de Matrimonio ut Sacramento, & Patres, & Concilia, & Doctores, & Theologi quæstionem ex professo non moverunt de causalitate gratiæ istius sacramenti; constans tamen fuit traditio Matrimonium esse sacramentum, juxta illud Tridentini Sess. 24. " Matrimonium merito inter novæ legis sacramenta annumerandum, sancti Patres nostri, Concilia, & universalis Ecclesiæ traditio semper docuerunt. "

Respondeo tertio ad ejusdem minoris probationem, posse explicari Theologos pro adverso positos; sic enim Isambertus disp. 3. de Matrim. art. 2. eos ipsos interpretatur. " Ad id autem, *inquit*, quod urgent desumptum ab auctoritate quorumdam Scholasticorum, respondetur primo imponi Alphonso a Castro, & Petro a Soto; illi enim, locis in objectione citatis docent ex professo Matrimonium esse proprie sacramentum. Durandus vero citato loco num. 5. agnoscit Matrimonium in nova lege esse sacramentum & hoc tamquam de fide; deinde quærit an conferat gratiam ex opere operato, sicut alia sacramenta, & licet maxime præpendeat in partem negantem, eam tamen non audet determinate ut ipsemet profitetur num. 8. immo fatetur *communem Theologorum sui temporis sententiam esse, Matrimonium conferre gratiam sanctificantem contrahentibus, eodem plane modo quo alia sacramenta eam conferunt*: sed motus auctoritate quorumdam Canonistarum, voluit proponere suas circa istam partem difficultates, non tamen determinate explicando propriam suam sententiam. Quod vero spectat ad Magistrum Sententiarum, respondetur illum 4. Sent. dist. 2. agnoscere Matrimonium pro sacramento proprie dicto novæ legis: & ibidem dist. 1. explicando definitionem sacramenti, expresse docere sacramenta fuisse instituta non tantum ad significandum: sed etiam ad sanctificandum ideoque cum distinctione sequenti numeret Matrimonium inter sacramenta novæ legis proprie dicta, non negavit illud conferre gratiam sanctificantem, sed paulo obscurius est locutus &c. "

Ad confirmationem respondet Bellarminus Lib. 1. de Matrim. c. 5. " Ut vera sit Concilii sententia, non est necesse ut omnes Patres & omnia Concilia dissertis verbis habeant, Matrimonium esse sacramentum: sed satis est si aliqui

" Pa-

„ Patres & aliqua Concilia id habeant, „ & nulli Patres nullaque Concilia contrarium aliquando docuerint: vel si quis „ forte contrarium senserit, ejus opinio „ communi judicio reprobata fuisse monstretur. Porro Patres nonnullos Matrimonium pro sacramento habuisse, supra „ nos eorum locis allegatis docuimus.... „ Concilia vetera id explicarunt quod suis „ temporibus in controversiam vocabatur, „ Matrimonium videlicet a Domino institutum, remque sanctam & bonam esse. „ Utrum autem sacramentum esset proprie „ dictum, non fuit causa cur tractarent, „ cum nemo de illa re tunc ambigeret: „ Concilia autem posteriora, causa id postulante, declararunt quod a veteribus „ omissum fuerat. „

Proponuntur alia Heterodoxorum argumenta ex inconvenientibus.

Opponunt: Sacramentum constat materia & forma. Sed Matrimonium his omnibus caret. Igitur inconveniens est illud inter novæ legis sacramenta annumerare. Probatur minor. Primo quidem non habet formam: namque forma ab Ecclesia procedit; sed benedictio a Sacerdote facta non est forma, quippe quæ non sit necessaria, nec adhibeatur ab his qui contrahunt matrimoniom clandestine, tamen valide, ubi non est recepta disciplina quam sacra Synodus Tridentina invexit; neque vero debita affulget materia in traditione corporum; quis enim usquam dixerit corpora esse Sacramenti materiam? Ergo &c.

Respondeo negando minorem. Ad primam probationem dico, verba contrahentium quibus exprimitur consensus, & non benedictionem, locum formæ obtinere. Solutio est D. Thomæ hic 3. p. Supp. q. 42. art. 1. his verbis: " Dicendum „ quod verba quibus consensus matrimonialis exprimitur, sunt forma hujus sacramenti, non autem benedictio Sacerdotis, quæ est quoddam sacramentale. „ Non desunt tamen Theologi, qui impræsentiarum propugnent esse essentialem. Jvenimus disp. 11. de sacram. c. 2. docet Matrimonium clandestinum producere quidem indissolubilem inter desponsatos unionem; sed a ratione sacramenti deficere, eo quod omissa Ecclesiæ solemnitate celebretur.

Ad alteram probationem similiter distinguo; Traditio corporum non est sacramenti materia, si secundum se & materialiter consideretur, concedo: ut consensum formalem per verba de præsenti connotat, nego. Traditio corporum spectari potest duplici modo: videlicet ratione corporum, & ratione consensus. Priori modo considerata, non est materia sacramenti, bene vero posteriori, sub isto quippe respectu significat unionem Christi cum Ecclesia. Nec mirum, alio modo ratiocinandum est de sacramentis quæ constant actibus, & quid morale per omnia important; & de aliis quæ habent pro materia formali quid physicum, qualis est aqua in Baptismo. Illa habent pro materia actus, ut pœnitentia: idem de Matrimonio dicendum: alia quid mere physicum, ut Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Ordo, & Extrema-Unctio. Huic responsioni astipulatur S. Thomas ibidem ad 2. " Dicendum quod sacramentum Matrimonii „ perficitur per actum ejus, qui sacramento illo utitur, sicut Pœnitentia: Et ideo „ sicut Pœnitentia non habet aliam materiam, nisi ipsos actus sensui subjectos, „ qui sunt loco materialis elementi; ita „ est de Matrimonio. „

Insistunt: Sacramentum efficit quod significat: Sed Matrimonium non efficit unionem Christi cum Ecclesia quam significat. Ergo &c.

Respondeo distinguendo majorem: Sacramentum efficit quod significat & continet, concedo: quod significat tantum, nego. Sacramenta novæ legis ex Florentino significant gratiam quam continent & in subjecto producunt: Porro sacramentum Matrimonii significat aliquid aliud quod non efficit, videlicet unionem Christi cum Ecclesia. Sic respondet D. Thomas ibidem ad 4. " Dicendum quod unio Christi ad „ Ecclesiam non est res contenta in hoc „ sacramento: sed res significata & non „ contenta; & talem rem nullum sacramentum efficit, sed habet aliam contentam rem & significatam, quam efficit.... „ Magister autem ponit rem non contentam, quia erat hujus opinionis, quod „ non haberet rem aliquam contentam. „ Quænam autem sit res significata & contenta dicit ibid. ad 5. " Dicendum quod etiam „ in hoc sacramento sunt illa tria: quia sacramenta tantum sunt, actus exterius ap-

„ pa-

„ parentes: sed res & sacramentum est obligatio, quæ innascitur viri ad mulierem, ex talibus actibus; sed res ultima „ contenta, est effectus hujus sacramenti, „ non contenta autem est res quam Magister determinat. „ Tria igitur in Matrimonio sicut in ceteris sacramentis reperiuntur; scilicet id quod est sacramentum tantum, seu signum sensibile, & est traditio corporum in fide Christi facta: res & sacramentum, est obligatio quæ nascitur viri ad mulierem ex actibus quibus consensus exprimitur: res sacramenti, est ipsa unionis gratia.

Urgent: Quod non producit gratiam, non habet rationem sacramenti: sed conjugium non producit gratiam: Et probatur. Productio gratiæ fit per materiam sanctificatam: sic in Baptismo aqua, in Confirmatione chrisma precibus & benedictione Ecclesiæ sanctificantur ad producendam gratiam: in Matrimonio vero nihil sanctificationis affulget. Ergo &c.

Respondeo negando minorem. Ad probationem distinguo: Materia sanctificatur ad producendam gratiam per merita Christi, quæ vi institutionis applicantur, concedo: per Ecclesiam, subdistinguo: & hæc sanctificatio non deest Matrimonio, concedo: & deest, nego. D. Thomas hic art. ad 1. sic respondet: " Dicendum quod sicut a„ qua Baptismi habet quod corpus tangat „ & cor abluat, ex tactu carnis Christi: „ ita Matrimonium hoc habet ex hoc, „ quod Christus sua Passione illud repræ„ sentavit, & non principaliter ex aliqua „ sanctificatione Sacerdotis. „ Sed addo Ecclesiam fundere preces super desponsatos quibus præparantur ad contrahendam unionem conjugalem, eamque sacramentalem, ut patet ex iis quæ retulimus.

Replicant: Pelagianum est dicere actus humanos esse gratiæ causam: sed in hypothesi consensus gratiam operatur. Ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem: Producere gratiam secundum se & nude sumptos, concedo: ut meritis Christi, & fide atque charitate elevatos, nego: & sic distincta minore, nego consequentiam. Solutio est D. Thomæ ibidem ad 2. " Di„ cendum, *inquit*, quod sicut aqua Bapti„ smi cum forma verborum non operatur „ immediate ad gratiam, sed ad characte„ rem; ita actus exteriores & verba expri„ mentia consensum directe faciunt nexum „ quemdam qui est sacramentum Matrimo„ nii, hujusmodi nexus ex virtute divinæ „ institutionis dispositive operatur ad gra„ tiam. „

Reponunt: Si Matrimonium foret sacramentum, actus ejus essent honesti: sed actus Matrimonii non sunt tales: Et probatur. Primo quidem irreverentiam annexam habent: Secundo, non sunt in remedium concupiscentiæ, cum illam potius augeant quam minuant. Ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem. Actus Matrimonii non sunt honesti, nego; sunt enim consensus & viri & mulieris in unionem christianam confluentes: Actus materiales, seu usus Matrimonii, subdistinguo: & cohonestantur per fidem, per dilectionem & intentionem boni finis, concedo; & non cohonestantur, nego minorem & consequentiam. Ad primam probationem patet solutio. Ad ulteriorem, distinguo: Concupiscentia augetur per actum sacramentalem, nego: Per usum Matrimonii, subdistinguo: secundum quid materialiter & per accidens, concedo: simpliciter, nego: namque usus ille intra justam sistit metam vi Sacramenti, modo conjuges agant ut Christiani. D. Thomas ibidem hanc solvit difficultatem ad 4. " Dicendum „ quod contra concupiscentiam potest præ„ stari remedium dupliciter. Uno modo ex „ parte ipsius concupiscentiæ, ut reprima„ tur in sua radice: Et sic remedium præ„ stat Matrimonium per gratiam quæ in „ eo datur. Alio modo ex parte actus „ ejus, & hoc dupliciter. Uno modo, ut „ actus ad quem concupiscentia inclinat, „ exterius turpitudine careat, & hoc fit per „ bona Matrimonii quæ honestant carnalem „ concupiscentiam. Alio modo, ut actus „ turpitudinem habens impediatur; quod „ fit ex ipsa natura actus; quia dum con„ cupiscentiæ satisfit in actu conjugali, „ ad alias corruptelas non ita incitat. „ Propter quod dicit Apostolus 1. Corin„ th. 7. *Melius est nubere, quam uri*. „ Quamvis enim opera concupiscentiæ „ congregata secundum se, nata sint con„ cupiscentiam augere, tamen secundum „ quod ratione ordinantur, ipsam repri„ munt: quia ex similibus actibus simi„ les relinquuntur dispositiones & habi„ tus. „

Ergo-ne Matrimonium omnibus necessarium ex eo quod sit in concupiscentiæ remedium?

dium? Absit dicere, cum sint alia media quibus passio coerceri potest; ita D. Thomas ib. ad 3. " Dicendum, *inquit*, quod " ratio illa procederet, nisi contra concupiscentiæ morbum posset aliquod efficacius remedium adhiberi. Adhibetur autem majus remedium per opera spiritualia & carnis mortificationem, ab illis qui Matrimonio non utuntur. "

Persistunt: Quod est formaliter immundum non debet haberi ut Sacramentum: Atqui Matrimonium etiam in conspectu Ecclesiæ contractum, est quid immundum: Et probatur. Consensus expressus contrahentium dicit consensum in copulam carnalem, quippe qui sit mutua corporum traditio ad prolis generationem. Sed copula carnalis in statu naturæ lapsæ importat quid immundum, hinc Abimelech Sacerdos antequam Davidi esurienti panes sacros propositionis comedendos daret, dixit, 1. Reg. 21. *Si mundi sunt pueri, maxime a mulieribus?* cui respondit David, *Equidem si de mulieribus agitur, continuimus ab heri, & nudius tertius*. Unde Apoc. 14. habetur. *Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati: virgines enim sunt*. Confirmatur: Levit. 18. & 20. Procreationis instrumenta, turpitudinis nomine donantur: Hinc in eodem libro Moyses ad continentiam & purificationem adhortatur Sacerdotes his verbis: *Mundamini qui fertis vasa Domini*. Confirmatur iterum: 1. Cor. 7. ait Apostolus: *Virgo cogitat quæ Domini sunt, ut sit sancta corpore & spiritu*. Igitur conjugata vel in ipsa lege gratiæ non est sancta per omnia, scilicet propter carnis inquinamenta. Demum usus conjugii intrinsecam ita habet annexam turpitudinem, ut vel ipsi perditi homines non audeant nisi in secreto illum habere. Ergo &c.

Respondeo primo, Matrimonii usum non importare quid immundum nisi materialiter, formaliter vero per accidens, & ratione motivi, ut si quis accedat ad uxorem solum ut passioni faciat satis: quia tamen concupiscentia sæpius exorbitando prævenit rationem, ideo per accidens & defectu vigilantiæ aliquod subrepit peccatum. Ceterum quod Deus sanctificavit, ne commune dixeris: Porro Matrimonium ut Sacramentum cuncta cohonestare, immo & sanctificare nemo negabit, nisi hospitem se probet in divinis Scripturis, quæ sanctitatem Patrum Matrimonio conjunctorum magnis efferunt laudibus; unde nego minorem. Ad probationes ex veteri Testamento desumptas dicimus, in illis & similibus locis agi solum de immunditia legali & mere materiali, quam in usu uxorum suarum contrahebant Sacerdotes; hinc ad munia subeunda tenebantur uti purificationibus, & ad tempus a mulieribus abstinere, ut indicant verba. L. 1. reg. 21.

Ad alias ex novo Testamento confirmationes, distinguo juxta rationem primum datam: usus Matrimonii turpitudinem materialem importat, quæ ex concupiscentia nimis exardescente promanat, concedo: formalem, subdistinguo; si desit recta in usu matrimonii intentio, concedo: sin minus, nego. Quia vero integritas corporis magnam passionum victoriam importat, ideo virgo dicitur sancta spiritu & corpore; spiritu propter mentis ad cœlestia elevationem, cum teste Apostolo cogitet tantum quæ Dei sunt: tum corpore propter integritatem etiam materialem, & non peccet lapsu carnis, sicut ut plurimum contingit uxoratis, modum & finem a Creatore præscripta adamussim non servantibus. Ad hanc tamen perfectionem eos adhortatur Apostolus, ad hanc Ecclesia: Apostolus quidem 1. Cor. 7. *Nolite*, ait, *fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi*; quibus verbis vult uxoratos se ad tempus continere, ut vacent orationi, maxime vero ut sacram accipiant Eucharistiam; sic enim præcipit Concilium Aurelianense, clavum regni tenente Roberto. Ea autem quondam in Ecclesia Latina inoleverat consuetudo, ut desponsati ipsa celebrationis Matrimonii die Dominicum acciperent corpus, & ob tanti convivii reverentiam, aliquibus diebus sicut Tobias in continentia vitam ducerent, ut primitias unionis in odorem suavitatis Deo optimo offerrent: sic aliqui præscribunt canones Miss. Gellon. Rem. Marten. tom. 1. p. 610. Egbertus Archiescopus Eboraci, & Butchardus unum pro isto momento laudant canonem. Regio. L. 5. cap. 155. Burch. L. 9. cap. 5. hæc diu perseveravit disciplina usque ad annum 1501. ita ut Presbyteri exigerent pro dispensatione pecuniam: qui quidem abusus pecuniæ exposcendæ Senatus Parisiensis mandato ad postulationem civium Abbavilensium dato re-

Rif-

sciſſus legitur: quod quidem ſtatutum ulteriori Eccleſiaſtico DD. Poncher Pariſienſium Epiſcopi munitum eſt. Stat. Steph. Poncher. Ep. Pariſ. Not. ad Regin. pag. 586.

Reſpondeo ſecundo negando minorem. Ad probationem diſtinguo: Conſenſus importat copulam implicite, & ut quid licitum & conſentaneum, concedo: ut quid eſſentiale, nego. Conjugium enim reduplicative ut Sacramentum nihil aliud dicit præter cordium in fide Chriſti conjunctionem. Sic propugnant Sancti Patres, qui quidem paſſim docent Matrimonium ratum tametſi non conſummatum eſſe Sacramentum.

S. Ambroſius L. de inſt. virg. c. 6. ait: „ Defloratio virginitatis non facit conjugium, ſed pactio conjugalis. „ Auguſtinus L. 23. contra Fauſtum c. 8. ait: Inter beatam Virginem & S. Joſeph verum fuiſſe conjugium: Non concubitu, ſed affectu; non commixtione corporum, ſed copulatione, quod eſt carius, animorum. „ Rurſus L. 2. de conſenſu Evang. c. 1. " Hoc, *inquit*, exempo magnifice inſinuatur fidelibus conjugatis, etiam ſervata pari conſenſu continentia, poſſe remanere, vocarique conjugium, non permixto corporis ſexu, ſed cuſtodito mentis affectu. „

Ad ulteriores probationes quæ de immunditia procedunt, eadem eſt reſponſio ac ſupra. Ad ultimam, diſtinguo: Omnes homines non niſi in ſecreto propter pudorem utuntur mulieribus, ex eo quod concupiſcentia ſæpius exorbitet, concedo: præciſe quia uſus ille peccatum eſt, nego.

Reponunt: Atqui conſenſus in culpam eſt quid eſſentiale Matrimonio, etiam ut Sacramentum dicitur. Ergo &c. Illud eſſentiale cenſeri debet, quo poſito ponitur Sacramentum; illo vero ſublato vel ipſa Eccleſia pronuntiante, nullum eſt. Atqui res ſic ſe habet. Et probatur: Si adſit ratione infirmitatis ad copulam impotentia, ipſo facto Matrimonium & ut contractus naturalis, & ut contractus civilis, & ut Sacramentum ita nullum eſt, ut hæc impotentia inter impedimenta dirimentia annumeretur; hinc & vir, accedente Eccleſiæ judicio, poteſt cum alia femina nubere, ſi forte impedimentum ex parte deſponſatæ contingat. Ergo &c.

Reſpondeo negando ſubſumptum. Ad probationem diſtinguo: Et ex pluribus contingit Matrimonium irritari, quæ conditiones vocantur, concedo: ita ut illæ conditiones ſint ipſa conjugii eſſentia, nego. Metrimonium formaliter eſt quid phyſicum ſimul & morale; hinc duo in eo ſpectanda ſunt, videlicet unio cordium in fide: deinde vero ratio contractus qui multas ſubit conditiones, quæ quidem citra eſſentiam ſunt, attamen ſunt conditiones ſine quibus nihil efficitur: quod poteſt illuſtrari exemplo ignitionis ad quam prærequiritur approximatio ſtupæ vel ligni ad ignem, qua quidem omiſſa, nuſquam erit ignitio: Ergo-ne ignitio eſſentialiter eſt approximatio? Abſit dicere: Non abſimili modo dicendum eſt eſſentiam Sacramenti Matrimonii in conjunctione cordium ſitam eſſe, ſed eam non inducere rationem veri Sacramenti, ſi adſit impotentia, eo quod conſummationem pro conditione ſine qua non habere voluerit Eccleſia: eſto quod in hypotheſi impotentiæ ſit Sacramentum, non tamen indiſſolubilitatem producit, defectu conditionis ab Eccleſia appoſitæ.

Reponunt: Atqui Matrimonium quomodocumque ſpectatum non eſt Sacramentum: Ergo nulla ſolutio. Probatur ſubſumptum: eo ipſo quo importat conſenſum ad copulam pro generatione prolis, non poteſt ſubire rationem Sacramenti: Atqui re ipſa eam importat pro uſu & pro fine: Ergo &c. Probatur major: Quod opponitur Sacramento non poteſt eſſe Sacramentum, hoc quippe manifeſtam implicat contradictionem: Sed Matrimonium ex eo quod dicat conſenſum ad copulam carnalem in gratiam procreationis prolis, opponitur Sacramento ſcilicet Ordinis; maxime propter duo; Primo quidem, Ordo ſacer annexum habet caſtitatis votum, & Ordinatio eſt impedimentum dirimens Matrimonium. 2. Sacerdos ſoli Deo vacare debet, non ſic vero uxoratus, juxta illud Apoſtoli 1. Cor. 7. *Qui ſine uxore eſt, ſolicitus eſt quæ Domini ſunt, quomodo placeat Deo. Qui autem cum uxore eſt, ſolicitus eſt quæ ſunt mundi, quomodo placeat uxori, & diviſus eſt*. Ergo &c.

Reſpondeo negando ſubſumptum. Ad probationem nego majorem: Ad alteram nego Matrimonium opponi Sacramento, cum caſtitatis votum ſit ſolum de jure Eccleſiaſtico, nam in Eccleſia Orientali non impedit

pedit Ordinationem; immo nec in Ecclesia Latina, in hypothesi quo ordinandus foret uxoratus, modo ab uxore abstineret: in utraque Sacerdos semel consecratus non posset nubere; & Ordinatio est impedimentum dirimens in isto casu juxta Ecclesiæ universalis sanctiones. Nec mirum secundum Concilii Tridentini definitionem Sess. 25. Ecclesia potestatem habet apponendi conditiones Matrimonium dirimentes, eo quod sit contractus, qua ratione conditiones subit, quibus omissis non valet. Ad ulteriores probationes unum tantummodo evincunt, Ecclesiam scilicet a S. Spiritu gubernatam recte imposuisse Sacerdotibus castitatis votum, ne negotiis sæcularibus a Matrimonio indivulsis implicati, quæ Domini sunt non satis cogitent, Neque vero replicandum est istam non ponderare rationem, cum Pastor multum insudet in pascendo gregem: labor quippe per se primo ad animarum frugem & salutem ordinatus non distrahit a Deo sicut res familiæ, cum totus cedat in gloriam Dei.

Urgent: Quod est prophanum etiam secundum quod celebratur in Ecclesia, non est sacrum & consequenter inter Sacramenta annumerandum: Sed Matrimonium pro ut in Ecclesia contrahitur, non est quid sacrum: Et probatur. Non datur pecunia pro re sacra: Sed datur Sacerdoti qui conjunxit benedictione desponsatos: Ergo &c. Confirmatur: Solemnitas Matrimonii solum quid prophanum spirat, cum fiat inter convivia & epulas, & homines non sine superbia & pompa mundana ducant choros &c. Confirmatur iterum; si fiat ante Baptismum, ratificandum est: immo & inter Fideles qui per Procuratorem oubunt. Igitur non producit de se gratiam, nec consequenter rationem Sacramenti continet.

Respondeo negando minorem. Ad probationem, distinguo: Datur pecunia pro celebratione Matrimonii per modum eleemosynæ, sicut datur pro celebratione Missæ, concedo: nam teste Apost. 1. Cor. 9. *Nescitis quoniam qui in Sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edunt? Et qui altari deserviunt, cum altari participant?* Secus, nego.

Ad primam probationem similiter distinguo: Solemnitas fit in pompa ad exultationem & gaudium spirituale, concedo: sic laudatur Dominus teste Propheta in tympano & choro, in chordis, & organo: hinc gaudium est coram Angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente; quocirca pater convivium fecit in gratiam filii prodigi pœnitentis: Quid-ni & in nuptiis fieret, cum hoc & approbaverit, & sanctificaverit Christus, qui eo prorsus scopo adfuit nuptiis in Cana Galilææ celebratis? Et ista pompa absque pio fine fieri non potest, nego; eo enim ipso quo ad celebrationem Matrimonii in Ecclesia celebrati consequitur, aliquid boni & sancti sapit.

Ad ulteriorem probationem respondent Theologi cum Bellarminio Lib. 1. de sacr. Matr. c. 5. Matrimonium ante Baptismi susceptionem contractum ratificari post Baptismum ut ad Sacramenti dignitatem elevetur: inter absentes quoque etiam hoc fieri debet, sed alia ratione; videlicet ex eo quod sit de validitate contractus inter absentes celebrati, ut muniatur calculo partium, ne fraus aliqua subrepat, & obligatio dissolvatur. Quaodonam vero producatur gratia dum inter absentes celebratur Matrimonium, probabile est hoc fieri pro muliere eo ipso quo promittit fidem sponso: pro isto vero quando certior factus de die & hora qua suus orator pro se contrahit, dat coram Deo consensum: vel saltem ratificationis tempore, Namque sponsi sistuntur coram Sacerdote qui ad cautelam eos præsentes conjungit. Sic docet Gonetus disp. 2. de Matr. art. 2. §. 3.

Instant: Si Matrimonium est Sacramentum, virginitati anteponendum est: Sed hoc est contra Apostolum dicentem 1. Cor. 7. *Qui Matrimonio jungit virginem suam, bene facit: & qui non jungit melius facit*. Tum quia si res aliter se haberet, omnes nubere tenerentur, & hoc in concupiscentiæ remedium: Sed de hoc non consentiunt sancti Doctores. Ergo &c.

Respondeo negando antecedens: Tametsi enim Matrimonium sit virginitate quid nobilius quoad modum producendi gratiam, cum illam producat ex opere operato, virginitas vero solum ex opere operantis; non tamen quoad statum, ipso dicente Apost. 1. Cor. 7. *Qui sine uxore est, solicitus est quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo. . . . Mulier innupta & virgo, cogitat quæ Domini sunt; ut sit sancta corpore & spiritu: Quæ autem nupta est, cogitat quæ sunt mundi*. Et sic melius est juxta Apostolum non nubere, sed de hoc non præceptum, sed solum

solum dat consilium. Non diffitemur Matrimonium esse in coocupiscentiæ remedium, sed ista recte coercetur per orationem & mortificationem in continentibus, inquit D. Thomas hic 3. p. Supp. qu. 42. art. 3. ad 3. ubi sic solvit argumentum: " Dicendum quod ratio illa procederet, " nisi contra concupiscentiæ morbum posset aliquod efficacius remedium adhiberi. Adhibetur autem majus remedium " per opera spiritualia & carnis mortificationem ab illis, qui Matrimonio non " utuntur. "

Respondetur objectionibus quæ proponuntur adversus traditionem Ecclesiarum Orientalium.

Opponunt: Dionysius L. de Hierarchia Ecclesiastica loquitur de Sacramentis, sed omisso prorsus Matrimonio. Igitur oon constat ex Ecclesia Orientali, in qua quidem primas ille pater tenet sedes, Matrimonium esse Sacramentum.

Respondeo distinguendo antecedens: S. Dionysius omittit Matrimonium, eo quod ratio instituti, ut de eo loqueretur, non expostulabat, concedo: omittit negando esse Sacramentum: nego. Aliud est aliquid silere, aliud negare: pro more positum est sanctos Patres & Doctores de iis solum loqui, quæ materia quam tractant, exigit. Porro nemo non novit Dionysium eo in libro laudato sermonem instituere de Hierarchia Ecclesiastica, adeoque de illis solum Sacramentis loqui quæ potissimum requirunt sacras actiones, quæ per Hierarchas seu Ecclesiæ Principes exercentur: Ceterum innumeros habemus Ecclesiæ Orientalis pro Sacramento Matrimonii astruendo testes, de quibus supra in probationibus.

Instant: Cuncta Orienalium Euchologia non nisi benedictiones pro Matrimonii celebratione continent: nec desunt antiqua in quibus ea solum verba leguntur: *Gloria & honore coronasti eum*. Sic habetur in Manuscripto Cryptæ-ferratæ & in alio Bibliothecæ Barberinæ. Ex quibus liquet Ecclesiam Orientalem non habere Matrimonium ut Sacramentum.

Respondeo distinguendo: Et in quibusdam aliis Manuscriptis recentioribus legitur, *Talis servus Dei coronatur*, concedo: Et non habetur, nego. Ita enim legitur in Euchol. p. 394. Ad istius argumenti & subsequentium solutionem observandum est, 1. Formas Sacramentorum apud Orientales esse ut plurimum deprecatorias. 2. Verba benedictionis a Sacerdote lata juxta inconcussam divi Thomæ doctrinam 3. p. Suppl. qu. 42. art. 1. non esse formam Sacramenti Matrimonii, sed tantummodo consensum expressum: " Dicendum, *in-" quit*, quod verba quibus consensus ma-" trimonialis exprimitur, sunt forma hu-" jus Sacramenti, non autem benedi-" ctio sacerdotalis, quæ est quoddam Sa-" cramentale. " Quocirca varietas nec in benedictione facienda, nec in nominibus officit Sacramento.

Replicant: Gravissimi Auctores Latini Græcos insimulant varietatis circa Matrimonium, & in hoc puncto Ecclesiæ Latinæ dissentire propugnant. Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Et isti auctores nullius sunt ponderis sicut & Fellavius Septemtrionis Doctor, concedo; & audiri debent, nego. Non mirum ut jamjam dictum est, si quidam rerum Ecclesiasticarum Orientalium ignari, quosdam Orientalibus in fide nævos tribuerint. Præter testimonia omni exceptione majora quæ laudavimus pro consensione Ecclesiæ Orientalis circa numerum Sacramentorum cum Latina, habemus Concilium Florentinum, in quo quidem astantibus Græcis, nulla de Sacramentis mota elt controversia: Quinimmo decretum pro instructione Armenorum de hoc momento non nisi post Græcorum discessionem factum est. Non diffitemur quasdam inter Theologos Scholasticos Latinos & Græcos emersisse circa materiam & formam Sacramentorum disceptationes, sed cum omnes de essentia & numero Sacramentorum conveniant, dogma intactum manet.

Urgent: Quod in Synodis declaratum est nullum, non habendum est ut Sacramentum: Sed Matrimonium Orientalium declaratum est nullum & vacuum a Missionariis: Et probatur. Alexius Meneses in Synodo Diamperi definivit Matrimonium Orientalium non esse Sacramentum. Ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem: Et illi Missionarii errore facti detinebantur: concedo: Et non detinebantur. nego. Quasi vero Missionarii ut primum ad Orientales plagas appulsi, quidquid in vastissimis illis regio-

gio-

gionibus pro fide est, furtim & adversantibus ubique Mahumetanis levius edocti se scire confiderent: sed zelus qui non est secundum scientiam, omnia tentat, ut errantes ad viam salutis & Ecclesiæ greminm adducantur: Hinc Schismaticis & Hereticis Orientalibus complures nævos quoque in doctrina Sacramentorum eis effingunt, magnam Deo reddere gratiam rati, si promiscue & non ponderatis æqua lance de religione momentis, illos adunent Ecclesiæ, cui dubio-procul non nihil, & ne dicam multum nocent, dum tribuunt errores quibus dogmatum traditio concutitur. His adde quod ignorantia supina in rebus Ecclesiasticis laborantes audiunt, & simplicium commenta pro testimonio certo de corruptione traditionis habent.

Persistunt: Illi Matrimonium pro Sacramento non habent, qui totam formam in precibus constituunt: Atqui sic se gerunt Orientales non pauci. Et probatur: nisi accedat benedictio Sacerdotis, quæ alias in solis sita est precibus, non habent Matrimonium ut Sacramentum: Quinimmo, si desponsati in aliquod grave cadant peccatum, quod pro pœnitentia canonica expiandum est, non conjungunt eos, donec adimpleatur: Porro pro omnibus peccatis mortalibus illam exigi subindigitat collectio canonum: Sed res ita se habet, ut scribit Renaudotius Tom. 5. perp. Eccles. lib. 6. c. 4. Ergo &c.

Respondeo primo, perantiquam Orientales servare disciplinam, qua Sacramenta precibus conficienda sunt, namque antiquitus preces fundere super aquam, Eucharistiam, oleum, pœnitentes, erat Sacramenta peragere.

Respondeo secundo, Orientales habere quidem Matrimonium ut contractum tum naturalem tum civilem, ut verum Matrimonium, nusquam vero ut quid sacrum, nisi benedictio Ecclesiæ accedat: quod quidem probat eos illud habere ut verum Sacramentum: Et hoc ipsum ulterius probat illa disciplina qua sicut Confessionem, sic & Communionem præviam exigunt. Apud illos Confessio duplicis generis peccatorum fit; una scilicet levium, altera gravium peccatorum, quibus annexa est Pœnitentia canonica: Prior fit die qua nuptiæ celebrantur, altera expleri debet antequam contrahatur Matrimonium. Sic scribit Dionysius Bersalibi, coll. can. MS. Art. Bib. Reg.

Respondeo tertio negando absolute majorem: dato enim & non concesso, Orientales reponere formam Matrimonii in benedictione Ecclesiastica, non inde sequitur eos abnegare Matrimonii Sacramentum, verum potius illud astruere. Nec in hoc ab Occidentalibus multum discrepant, cum gravissimi Theologi Sorbonici nunc propugnent, formam in his Sacerdotis verbis (Ego vos conjungo) sitam esse.

Respondeo quarto distinguendo minorem. Orientales, seclusa benedictione Ecclesiæ, non habent Matrimonium ut Sacramentum, quia est conditio sine qua non, concedo: ita ut juxta eorum placita verba benedictionis sint forma, nego. Sufficit ut sint conditio sine qua non, quæ si omittatur, sicut in Ecclesia Orientali, sic & in Occidentali, juxta multorum sententiam Matrimonium tametsi verum conjugium, non tamen rationem Sacramenti subit.

Ex his omnibus luce meridiana clarius apparet Matrimonium juxta ritum Græcorum, Jacobitarum, Nestorianorum celebratum, esse proprie dictum novæ legis Sacramentum. Sic propugnat Allatius, sic Arcudius, sic R. P. Goar, sic Renaudotius: sic denique defendunt continuatores Bollandi dissert. in Coptitas. Tom. 5. Junii §. 224. his verbis: " Inter Sacramenta Matrimonium verum & proprium habere locum, ut cetera omittam, ex eo aperte conficitur, quod Sacerdos nubentibus assistens, & consuetas preces recitans, identidem repetat gratiam contrahentibus ex ea susceptione conferri. Omnia ordinate procedunt, præmittuntur sponsalia, caventur impedimenta, mutuus consensus & acceptatio expresse declarantur; iisque rite peractis celebratur Missa, sub cujus finem, sponsus uterque prævie confessus Sacram Eucharistiam recipit, & in pace dimittitur. Quid hic ad Sacramenti rationem deesse velint critici, haud equidem assequor: Si quid aliunde peccet Coptitarum ignorantia, id neque huic, neque aliis Sacramentis detrimentum afferre posse perspicuum est. "

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Matrimonium est novæ Legis Sacramentum.

PRIMO hoc declarant ista ad Ephes. 5. verba: *Sacramentum hoc magnum est, ego autem*

autem dico in Christo & in Ecclesia. Hoc summi Pontifices, ut Siricius Epist. 1. cap. 4. Innocentius I. Epist. 9. Hoc & Sancti Patres, videlicet Tertullianus L. 2. ad uxorem. Cyrillus Alex. Epist. ad Nestorium. Augustinus L. de bono conjugali cap. 18. Hoc, Concilium Gangrense, Bracharense, Constantiense; in primis Tridentinum Sess. 24.

Secundo: Concinunt Ecclesiæ Orientales. Testes habemus Simeonem Thessal. p. 61. Meletium Syrurgum refut. art. 15. Cyrilli Lucaris, Gregorium Protosyncellum pag. 153. Ritualia & Confessio orthodoxa idem astruunt. Ebnassal inter Coptitarum Canonistas celeberrimus idem propugat, idem & Abulsebah tractatu de scientia Ecclesiastica.

Tertio, ratio suffragatur; namque Matrimonium est signum rei sacræ, unionis scilicet Christi cum Ecclesia, juxta illud Apostoli effatum de Matrimonio: *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in Ecclesia*. Quid plura? Matrimonium ex SS. Patribus indissolubile inducit inter virum & mulierem vinculum, quod dubio-procul non habet nisi ut Sacramentum est, cum licitum sit Judæis suas dimittere uxores.

SYNOPSIS OBJECTIONUM ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Tametsi ista verba Apostoli de Matrimonio, *magnum est Sacramentum*, intelligantur de Christo & Ecclesia, citra dubium intelliguntur quoque de unione viri cum femina, non ut quid corporeum & materiale, sed ut est unio cordium in fide & amore Christi, sub quo respectu repræsentat miram Christi cum Ecclesia conjunctionem.

Secundo: Nec ullum facessit negotium ex eo quod Apostolus eo loci laudet unionem Adæ cum Eva. Verba quippe primario ad Sacramentum conjunctionis Christianorum referuntur; secundario vero ad Matrimonium primorum parentum, videlicet ut ad figuram unionis Sacramentalis. Huic signo aderat quoque benedictio, sed temporalis & ad multiplicationem, at non ad Sacramentum saltem stricte sumptum: non enim unio Adæ cum Eva erat signum gratiæ practicum, quamvis non nihil significaret unionem Verbi cum nostra humanitate.

Tertio: Nonnumquam Patres asserunt Matrimonium esse quid commune, immo & sæpius fœdatum, ac peccati occasio: sed loquuntur de actu & usu, qui passione impurus evadit, sed non de unione cordium in fide, sub quo solum respectu est sacramentum.

Quarto: Errant & cæcutiunt nonnulli Missionarii, qui disciplinæ Ecclesiasticæ Orientalium ignari, scripserunt eos non habere Matrimonium ut Sacramentum, cujus contrarium cuncta conclamant Ritualia; sicut enim in nostris, sic & in Ritualibus totius Orientis adest benedictio nuptiarum, quam Orientales inter novæ legis Sacramenta, ne una quidem excepta Ecclesia, annumerant.

FINIS.

